

<36618652090011

S

<36618652090011

Bayer. Staatsbibliothek

Exeg 385

(Lorritz in Fingolun Lofriobu)

HENRICI HULSII,

Th. S. Doct. & Prof. in Acad. Reg. Borussiacâ
Tertiâ, quæ Duisburgi Clivorum est,
Senioris & Pr.,

COMMENTARIUS

I N

ISRAELIS PRISCI

PRÆROGATIVAS AC BONA
SUB VETERE TESTAMENTO,
DISSERTATIONIBUS XV. INCLUSUS:

Quem ad illustrandum sequuntur

MATERIÆ AFFINES

SEPTENDECIM SECTIONIBUS RES VET.
TEST. NOBILIORES COMPLEXÆ:

Quarum pariter Seriem pagina versa exhibet.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS,
Anno M DCC XIII.

COMMENT. IN PRÆROG.
DISSERTATIO

- I. **D**E Deo Rege ac Duce Militari in Israele.
- II. De Schechina in habitante.
- III. De Prophetis ac Nazirais Israelis.
- IV. De Cathedra Visibili Præsente.
- V. De Oraculo Urim ac Thummim.
- VI. De Israele Peculio Dei.
- VII. De Sanctitate Israelis.
- VIII. De Israele Sacerdotio Regio.
- IX. De Filiatione ac Nobilitate Summa inde oriunda.
- X. De Paternitate & Maternitate Israelis.
- XI. De Fœderis cum Israele perpetua ac Aeterna Constantia.
- XII. De Benedictione Israelis Externâ ac Temporalis.
- XIII. De Israele Testamenti Herede.
- XIV. De Salute ex Israel.
- XV. De Solipsiâ Israelis & Iudeorum.

MATERIARUM AFFIN.
DISSERTATIO

- I. **D**E Verâ Natura ac Indole Præcepti de Sabbatho.
- II. De Hirco Azazel.
- III. De Voto Jephthæ.
- IV. De Comâ Samsonis.
- V. De Asylis Testam. Veteris.
- VI. De Cherubim Gloriæ.
- VII. De Symbolis Paradisi.
- VIII. De Immolatione Isaaci.
- IX. De Femore Jacobi percusso & claudicante.
- X. De Samuele nato & Cantico Matris Hanne.
- XI. De Septimanis LXX Danielis.
- XII. De Corpore Velo & Sepulchro Moſis.
- XIII. De Benedictione Aaron.
- XIV. De Regeneratione Veteris ac Novi Testamenti.
- XV. De Justificatione Peccatoris ex Opere, cum sub Novo, tum præsertim sub Vet. Testamento.
- XVI. De Purgatione Lepre, Menstrui, & Impuri ex Mortuo.
- XVII. De Præjudiciis & Erroribus ex neglectu & ignorantia Prophetiarum profectis.

AUGUSTO SERENISSIMO ET POTENTIS-
SIMO PRINCIPI ET DOMINO

**D. FRIDERICO
WILHELMO,**

BORUSSORUM REGI,

BRENNONUM MARCHIONI,

S. R. I. ARCHICAMERARIO ET ELECTORI,

ARAUSIONUM NEOCOMENSIUM G. &c.

PRINCIPI SUPREMO,

NEC NON

**VARIARUM INSUPER ALIARUM GENTIUM
AC TERRARUM, MULTORUM DUCATUUM
PRINCIPATUUM COMITATUUM DOMINIORUM,**

**TAM EXTRA QUAM INTRA IMPERIUM
ROMANUM, DOMINO, PRINCIPI VIR-
TUTE OMNI HEROICA INCLYTO
AC SPE OMNI MAJORI,**

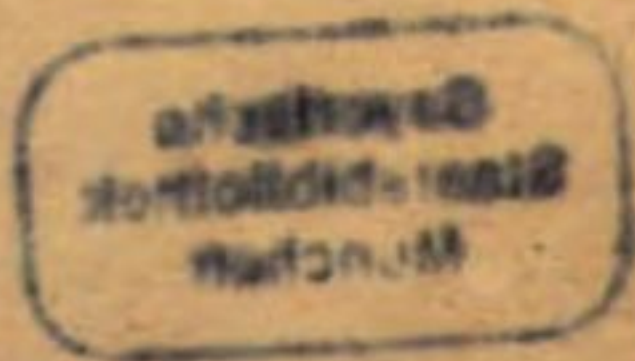
**GLORIAM ET FELICITATEM INDIES
ACCRESCENTEM ET PERENNEM!**

AUGUSTE POTENTISSIME
AC VIRTUTE OMNI
HEROICA INCLYTE

R E X.

Ajestatem Imperatoriam non solum *ar-*
mis decoratam sed & *legibus armatam* esse
oportere, ut utrumque tempus & bel-
lorum & pacis recte possit gubernari,
haud abs re & causa gravi præfatur in
Institutis *IUSTINIANUS Divus*: quem
ad modum & jam diu Vetustas modo
Sapiens conjunxerat bina hæc, *Palla-*
demque

D E D I C A T I O.

demque seu Dianam aut Feroniam, (in Columna Nubis olim Ducem) eandem ac unam non sagatam solum sed & togatam fecerat, atque JULIUS Imperantium ultimorum Antesignanus, & Librum ostentans & Gladium, in utroque se Casarem gloriabatur, sicuti econtra LUDOVICUS ille Imperii Romani Sceptrum oblatum ideo Sylvio repudiasse fertur, quod se altero destitutum non commode gubernaculo præesse posse judicabat. Nimirum augusta est Principis & Imperantis Dignitas ac provincia, & quæ humanam fere sortem excedit, vere σεβασμιον πηγή ἐκ Διὸς πεπλασμένον, at vero tam gravis & ardua non minus ut JULIANUS Imperatoriâ nunc purpurâ indutus exclamaret, Nihil fui amplius affectus quam ut occupatior interirem, quin & HADRIANUS P. apud Onuphrium, positus in morte fascibus, hoc sibi juberet scribi Epitaphium; Hadrianus Sextus hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vitâ, quàm quod imperaret, duxit; Neque enim continuæ solum Principem dignum ac bonum versant & exercent curæ, sed & graves, quin & variæ insuper, quum ad singula intentus esse debet Argus cernereque tam acutum, quàm vel Aquila possit aut Serpens Epidaurius: In sex solent dispesci & abire partes ea quibus ille distinctur unus ac solus, cum per se, tum per idoneos alios, qui manum & oculum ipsi commodant in aulâ atque præficiuntur insimul.

Proximam directam ac *Primam* curam Politia ac Respublica occupat quæ tota Ipsi commissa est, quamque vel formare, vel instaurare, vel firmare, vel ad incrementum statumque magis florentem indies provehere comperitur, Salutem ejus supremam sibi legem esse censens.

Dein ad Sacra ac ea quæ Religionem & Ecclesiam spectant convertitur etiam, quæ basin & pupillam tenerri-

D E D I C A T I O.

nam omnis publicæ rei in se continent & constituunt, dum
vel ipsa vox Religionis clamat eam omne ac societatem
omnem sacro suo vinculo unice colligare, quum nec fides
nec metus nec iustitia nec virtus ulla sine ea sit, sed fraus,
sed licentia, sed protervitas, sed machinatio, quin & re-
rum omnium ac simul hominum confusio emergat; In his
igitur omni quo potest studio Princeps item necessario o-
perosus est, atque sic *Regimen*, uti vocant, *Episcopale* ex-
ercet. Non equidem in suis terris eos fert, qui

- - - *Faciunt animos humiles formidine Divûm,
Depressosque premunt ad terram,*

minus ipse neglecto munere publico totus ac semper in-
cumbit precatiunculis ac officiis privatis pietatis, quum illi,
qui in unâ Dei contemplatione mentem habet perpetuò defixam,
Montes potius ac Speluncas habitare conveniat, ille vero, qui
una cum virtute mores etiam civiles exercuit & junxit atque
variarum rerum notitiam sibi paravit, unice populum regere
atque ducere ad optima optimus sit, siquidem *Nicephorum*
Gregoram audire lubet: Attamen sollicitè hæc Sacra in Po-
litiâ tuetur ac dirigit Princeps, sic ut nec probet impium
dictum, *Neceſſarium esse Principi ad conservationem sui posse*
esse Improbum, nec dispenset facilè à lege Dei & Sacrà, certè
nunquam Dispensatione *Majore* quæ legis item obligatio-
nem suspendit moralem, *Mediâ*, quæ cum Mose in Poly-
gamia Divortio aliisque permittit ut poenam Capitis in Ci-
vitate ne quidem lege opponat porro, saltem aliquando,
Minimâ vero, qua vel aggratiat cum Deo in Caino aggratia-
torum primo vel de poenâ saltem remittit, sæpius quidem
at invitus: Et licet Entia Moralia ac Vindiciæ primæ tabu-
læ non tam propinque Principem tangant quàm Principem,
ut nec quàm Dei in terris Vicarium, nihilominus & ea item
Sacrae

D E D I C A T I O.

Sacræ & Divinæ rei cura potenter exigit, atque rem sacram Princeps etiam equidem ipse non pro autoritate ad arbitrium suum versat & cogit at vero curat sollicitè per alios, Theologicæ rei probe peritis eam etiam, quæ à se solo Principe dependet, Potestatem ut vocant Episcopalem ad tempus ac per intervalla licite ac prudenter committens tunc, quum Pædagogia ac ferulâ in Christo opus est, & dissolutæ ac sententiis aut consequentiis potius periculosæ eductis dilaceratæ Classium ac Synodorum scopæ, ut à provinciis per unanimia eas arceant, porro non sufficiunt.

Non minus Juridica *Tertio* & quæ Justitia exigit Principi Sancte commendata sunt, in quibus & suum cuique tribuit ac servat, & litigantem temere coercet, & litem incidit ac abbreviat, & potentiorum autoritatem & oppressionem cohibet, & legi minus commodæ per Statutum derogat, & modum judicalem simplicem ac rectiorem præfinit, & severitate inexorabili ac ultima juris omnem declinationem injustam reprimat, cum *Justino Curopalate* Bizantii Imperatore, Præfecto insignia juridicæ potestatis abdicare ac reddere volenti, respondens, *Tu vero quod es esto, & jus tuum vel in me exerce: Duc si peccavi, sequar, Duc si quis alius, & sequetur ipse etiam aut trahetur: Et o si Te Hercule Rex, imitato primum Julium Cæsarem aut Vespasianum, tuoque jussu Stabulum illud & farrago incondita Legum compilatarum, & sententiarum Communium contra Communes, post quarum Carecta latere quicunque tuto & in utramque partem ac pro arbitrio decidere & advocare queunt, purgetur & exesse jubeatur tandem, licentia Statuta limitandi & contra statuentis intentionem interpretandi repressâ, Muscipulis innocuos ob levem circum-*

D E D I C A T I O.

cumstantiam neglectam aut ignoratam capientibus ac ir-
 timentibus ejectis pariter atque in orcum faceffere juffis, di-
 ftinctis item probe ac follicite iis quæ ex rigore juris &
 æquo ac bono cognito decidi poffunt ac debent, quum fa-
 ne quisque in corde Justinianum circumgerat etiam fuo,
 dum *τὸ Ἰustum ac Æquum* longe magis quam *τὸ Verum* Scri-
 pturæ Sacræ ad confcientiam feu Principia innata veri ac
 æqui fe commendat, ad generales æqui determinatas pau-
 cas Regulas res optime exigitur, atque multitudo Legum,
 plebi infuper nequidem vernacule unquam promulgatarum,
 obeft potius econtra vehementer & incommodat, longe-
 que facilius ac rectius id quod de caufa eft ex rogatis &
 exploratis partibus ipsis percipitur quam cum Causidici
 adhibentur, qui minime tollendi quidem funt, fed pro-
 vinciâ mutatâ Judices poffent ac Arbitri ubivis effe & con-
 ftitui, ficuti Seniores olim in populo Dei erant, exclusis
 à Tribunalibus Affefforibus illis, qui juris aut confvetudi-
 nis ignari neque confilio neque voto fano adeffe poffunt,
 fed in prima perfæpe instantiâ caufam negligere & corrup-
 pere deprehenduntur.

Sequuntur *Quarto* Militaria atque Arma, quæ cum No-
 biles tùm Duces quin & porro Heroes imo & Deos Orbi
 dederunt olim, atque cum in Statu Reipublicæ Naturali ac
 rebus adhuc integristùm in præternaturali ac infecto Bello-
 que flagrante perneceffaria funt & Præfidium certum ac
 unicum, Principisque hinc porro cura inter varias præci-
 pua atque haud poftrema: quibus & femper promptis rite-
 que valide ac mature fatis inftitutis, non tentat porro Im-
 perii Hostis quod tentat, quando Luxus ac Splendor effœ-
 minatus ac vanus abforbet & enervat in Germaniæ indomi-
 tis terris ac aulis cuncta paffim: Quanquam de cætero ti-
 mendum

D E D I C A T I O.

mendum non sit Romam quæ & ipsa Competitores plures in emolumentis ac dignitatibus Ecclesiasticis non amat, & ex Reformatione commoda sua habuit & habet, & vestigiis priscis territa sibi ipsa à potente metuit, potentiore aliquo Principe suo unquam in lucrationem perniciem & exterminium Protestantium & Ecclesiæ veræ abufuram, eumque hac ratione magis evecturam & confirmaturam fore, minus tali qui & hucusque Concilii Tridentini decreta ex regione ac terra sua excludit, & principia cuncta dignitatis ac dominationis Ecclesiasticæ, unice in sacris violatis quæfita, ejurare mordicus Clerum suæ terræ cogit: Præterquam quod Potentiore tali moto moventur omnes insimul & insurgunt statim, quin & moventur eò magis quò magis ille progreditur aut progressus fuit: raro item potentior, in Hiltoriâ, ad fastigium universale emerfisseprehendatur, nisi Quietis ac Pacifici famam prius adeptus, nisi tempore item eo quo partes validæ ipsæ prius longo Bello vires fregerunt suas, ac tunc vel sub Fœderis adhuc vel sub Mediationis umbrâ ac specie intercessit; *Maximâ* sic item in hoc juxta priscorum Sapientum effata *existente Felicitate eâ qua modum non excedit.*

Sed & Pœnalia *Quinto*, ac quæ fanciunt jus omne ac fas, negligenda porro minime Principi sunt, quum sponte jam nemo quod rectum ac pium est colit; In quo omnem quidem Dei ac Mosis in Vet. Testamento rigorem indistincte imitari atque applicare haud convenit, quòd & de Ceremoniali, & de gentis pervicacioris genio, & de peculiari, & de vigente tum Legis ac iræ Oeconomia multum Tempus illud traheret, ne dicam Dei in Theocratiâ priscâ adhabitantis externe propinquitatem intimam digne ac necessario in propinquis his debuisse tunc sanctificari, terram

D E D I C A T I O.

ram item, quoad Sancta & Sacramentum ac pignus obfi-
gnans Coeli tunc incolenti erat, non contaminari sed male-
ficum ac impurum exspuere hinc debuisse, quod nunc ces-
sat sub Novo Testamento omne ac non porro est, de quo
Cautela nostra in jure Forensi Divino allegato observanda
latius: At vero interea poenis tamen gravibus continenda
est plebs sub Novo item tempore hoc, ne ea, quæ Prin-
ceps vel mulctâ solâ graviore, vel civili notâ & exclusio-
ne ab officiis & honore, vel consilio emigrandi ac abeundi
emendare ac arcere suis terris facile potest, ipsi in rationi-
bus imputentur, sed & ut Christianus Orbis, qui nunc non
nisi luxus & redivivus Gentilismus est, faciem aliam suam
ac digniorem & pulchriorem induat. Cui poenali sanctio-
ni & præmia conjunguntur ex publico, *sive* constituentur
ea ad excitandum bonos ac Virtuosos, *sive* distribuuntur
iis qui munere funguntur actu suo rite, ac ad publicam an-
Servitutem an præfecturam vocati atque allekti sunt, *Præ-*
mia enim si tollas, vel duo vel nemo.

At nihil agitur vel actum adhuc est ritè in quinque
his quæ fuerunt, quum non *Sexto* animus etiam in pulchris
pacis artibus ac literis melioribus excolitur, & in hunc
finem Bonæ mentis ac Sapientiæ Ædes & Academiae eri-
guntur ac benigne foventur; Hæ sunt enim Orphei illæ
Lyræ, quæ mores barbarie pulsa emolliunt & feras ac saxa
cantione ac harmonia sua in homines convertere norunt:
Hæ sunt piæ Matres, quæ cum Hagar non sibi suos fi-
lios sed Dominæ super genua pariunt, atque Politiis com-
modos Cives, Templis Theologos, Foris Jurisperitos,
oppidis Medentes dant, quin & Exercitus Prudentiâ, Di-
sciplina legali, Mechanicâ, Physico-Chymicis artibus,
& ex Historiâ ac Antiquitate omni collectis agendi & ex-
pediendi

D E D I C A T I O.

pediendi modis imbuunt ac replent, atque sic in & ex omni parte Bono publico consulunt ac inservire docent: Hæ sunt item quæ animos reddunt cum ad imperiatum & obsequia promptos ac faciles, quum barbarie non nisi ad rixas continuas, cædes, seditiones, & omne genus impetus ac motus civiles via sternitur ac præparatur; Pernorat hoc ad perniciem ingeniosus Imperator *Julianus*, qui non Tempia sed Gymnasia ac Scholas perdidit, quum rem omnem Christianam perdere secum animo constituisset: Pernovit Curia Romana Ecclesiastica, quæ Academies in regione omni immediætatis privilegio ac prætextu sibi mancipat, quò sic nil inde in orbem exeat quod non ad palatium sit, dum secus vel nomen Academiæ sonare aliquando sub anathemate interdixit: Neque ignoravit hoc suo tempore *Magnus Carolus*, qui primus Galliam Italianam & Germaniam conjunxit, at etiam præter Episcopatus possessione ac potestate territoriali ac temporali insignes & ex arcano forte dominationis exstructos, Gymnasiis etiam variis erigendis incubuit, atque Studiosos Parisiensis *Alcuiniani* ipse rediens examinare haud dedignatus, in hunc modum sedulos tenuioris fortunæ adolescentes allocutus fuit apud *Avent. Ann. IV.*, *Vos macti virtute estote Filioli, qui nostro imperio gnarviter defuncti estis: Vestra erunt Sacerdotia locupletissima & Pontificatus maximi: Ego vos in aulam adsciscam, ex vobis Senatores cooptabo, vos in album Prætorum & in Curiam Patrum allegam, conversus autem ad cæteros perrexit vultu haud indignationem dissimulans, At vos comatuli & delicatuli, freti opibus & splendore Parentum, nostram Majestatem consprevistis, vitia otia luxum bonis literis ac virtutibus prætulistis: Deum immortalem testor, nihil penitus honoris aut commodi ab Imperatore vestro, cujus jussa aspernati*

D E D I C A T I O.

aspernati estis, habebitis, faciamque ut Mortalibus ludibrio vivatis, & exempla in vos edam, nisi diligentia impofterum priorem negligentiam expietis, Digna vere Imperatore, digna Cedro Vox!

Disceptatur verò Auguſte ac Potentiſſime Rex, num arma ac venuſtates externa, an vero cultura animi & inculta Sapienſiâ omni pectora potiſſimum in aula obtineant jure & obtinere debeant locum? Nimium fateor excedebat in hoc Leo primus Imperator, quum Eunucho Salarium datum amplius Eulogio Philoſopho invidenti reſponderet olim, *Utinam temporibus eveniat meis ut ipſa Militum ſtipendia in Doctores artium conferantur*, quum conjungenda bina hæc eſſe jam viſum eſt, ſive quod vix unum abſque alio conſiſtit, ac nil magis fortes & confirmatos animos quam Sapienſia cuncta expendens & imbutum recto pectus præſtet, ſive quod Regi qua tali nihil magis intimum ac proprium eſt quam Sapienſiâ in regimine ac ratione uti, ſive quod mens ejusque perfectio longe potior corpore ac impetu valido eſt, quo quippe Bruta valent etiam imo longe prævalent: Interea vero recte tamen in Concilio Conſtantienſi cenſet Imperator *Sigismundus*, quum ad *Fifcellinum* paulo ante à ſe in ordinem Nobilium cooptatum, & nunc per catervas totas ad Sedes Nobilium ſumma opera ac moleſtia nitentem, non ſine cachinno adjuncto inquit, *Non admiror tantum ſed & rideo Te Fifcelline, quod Nobilitatem bullatam eruditioni ac virtuti, & Corpus anima præfers, quum vel ſexcentos ruſticos una die à me immunitate donari poſſe noris, qui vel unum Virum doctum tota vita mea efficere non queo.*

Quanquam non ignorem jam luem tetram Gallicam, in cultiore hoc item adhuc ſeculo, paſſim Regiones & aulas

D E D I C A T I O.

las invadere ac inficere adeo, ut & ad barbariem priscam fere cuncta redire occipiant; Tu enim si emergere nunc velis in iis vehementer falleris, quum virtute ac arte ad fastigium perveniri debere judicas: Neque opus item est ambagibus molestis his, quum brevi manu obtinere nunc hoc datur, modo Saltatoriam ac Veneream calleas, literas ornate pingere ac plicare noris, Gallice loqui scias, & cantillare gutture tremulo, & fercula componere ac secare, & pulvere Nicoti nares docte inungere; Hæc si teneas adiutus Tibi in aulis vel in penetralia ipsa patet, dicerisque *Un galant homme, un homme à tout faire, un homme à la cour, un homme que serve pour le Roy*: Et si perfectionis atque estimationis apicem attingere velis, cave Latinum Tibi verbum excidat unquam, aut leve doctrinæ ac eruditionis indicium Te prodat; Pectus asperge Crines, & loquere non tarde solum sed & pipiendo ac mussitando fere ut vix intelligi possis: At ita exequias paremus cultiori Disciplinæ omni; Ita valete Musæ ac Bonæ mentis ædes & Sacraria, piaque cuncta Majorum instituta, Gaudete econtra Fratres ignorantia ac Moriones, *Beati* enim nunc etiam sunt *Rudes*, si licet Sacris Matthæi aliis hunc item addere *manuscrip.*

Immane quantum Tua Aula distinguitur ab his Auguste Rex, quæ temperat & conjungit apte Sagum cum Togi Virtutem cum arte, quæ pellit inanias longe omnes, quæ non Heroe ac Hercule solum tanto, sed & Musageta insimul Hercule gaudet, qui vel primo etiam longe Clementissimo ad Nos misso Rescripto animos in spem summam erigere Nos jubet, Musamque nostram non fovere ac tueri tantum benigne Se velle sed & quaqua data occasione promovere item gratiosissime testatur.

D E D I C A T I O.

Atque hæc est Causa, Potentissime Rex, quod sub auspiciis Imperii Tui ego etiam cum tenui chartaceo & literario hoc munusculo, quod & tenuiores afferre possunt & opulenti non habent, ex Tertia Tua Regia Borussiacâ, quæ Duisburgi in Clivis opportune sita est ac floret, Academiâ allato, coeterorumque quæ nunc sua serie sequentur Obside certo, Te salutare, Tuam Purpuram adorare, Tuisque pedibus humillime advolvi non formido: Patieris Hominem qui per XXXII annos spartam ac Provinciam Theologi successu, clementer annuente Deo, secundo, demandatam habuit ac gessit, auspicio jam à Gloriosissimo Tuo Avo FRIDERICO WILHELMO MAGNO factò, inde porro sub Glor. memoriæ Divo Parente FRIDERICO MAGNANIMO Borussia Christianæ Rege I., nunc sub Imperio fortissimo Tuo FRIDERICE WILHELME, qui dignissima tanti Sanguinis propago & Imago ac Spe omni major es: Toto eo tempore nequidem cogitavi mutare unquam, utut excitus varie ac invitatus, tum quod affectus avelli nunquam absque horrore ac infamiæ ingrata nota potuit ab Augusta Domo Tua, tum quod salubris mihi & commoda satis esset Sedes, tum quod, jubente serio Parente meo optimo in lectulo emortuali, Provinciarum harum Ecclesiis operam addixeram perpetuam; Liceat igitur & proporro Auguste Heros ad extremum vitæ meæ hactenus sub umbone Tuo tuto agere ac Deo & Ecclesiæ interfervire, liceat perpetuò pro Salute Tua Domusque Tuæ pia vota concipere; Adest equidem, haud infiteor, per se Deus semper propius Regibus in terra quam aliis hominibus; Neque inficias ibit quisquam, qui novit eum brachio Regum, tanquam instrumento per quod agit, uti, qui & expendit non posse decreta Dei in terris his illisve aliter examissim

D E D I C A T I O.

amissim adimpleri, quam ductis & admotis his, quorum
 iussa ac nutus unice in locis his illisve fiunt & executioni
 mandantur; Quæ & causa est quod Prov. XXI. 1. *Corda*
Regum præprimis tanquam rivus aquarum Deus flectere dici-
tur, quod Prov. XVI. 10. *in labiis Regis jubentis Prophetia*
i. e. dictio ac jussio Dei simul est, quod Joh. XI. 51. Caji-
 phas, eò quod ejus anni Sacerdos & Concilii Præses ac Di-
 rector esset, in causâ Christi prophetaret, aut præter in-
 tentionem suam & quasi ex Deo Votum ac verba concipe-
 ret & eloqueretur, quod & denique Dan. X. 20. 21. *Mi-*
chael seu Filius & Facies Dei, & Gabriel seu Spiritus Sanctus
ac Fortitudo Dei, circa Principem in aula Persiæ occupantur,
 ejusque animum præcipue flectere ac expugnare laborant,
 quum *non arcu sed Spiritu Dei* Cores ad populum Dei ex Ca-
 ptivitate dimittendum olim commoveri deberet: At vero
 cum hoc generale solum & commune quid sit, adsit Au-
 gustissime Rex porro & Deus Patrum Tuorum imo Fœ-
 deris Tibi insuper Gratia ac Spiritus arcano ac Sancto fa-
 vonio & commercio propiore, quæ Regia quin & Unica
 ad plenam animi tranquillitatem ac robur invictum Hero-
 um ac Regum Dei via est, infractum item ac ære trino
 munitum propugnaculum. Est Majestas qua talis, Divi-
 num, SacroSanctum, ac inviolabile quid, cui neque *Re-*
gisugia Romanorum neque *Statue Tyrannicides* Athenien-
 sium, quarum una eademque die colebatur memoria, con-
 vitium faciunt, ni simul cœlo indicere bellum & crimen
 etiam Divinæ læsæ Majestatis committere impie velint,
 at quum Ille, per quem omnia spirant moventur & agunt,
 Regem servat ac observat, quum Heros & Custos Israelis
 super Rege vigilat, & *Alitibus Cœli* seu Fortibus ac Servis suis
Angelis mandat, quæ tunc Orbis & Orci Furia ac Portæ
 illi

D E D I C A T I O.

illi prævalebunt? quis tunc, quum ille sic *pro Illo*, erit ac fiet unquam *contra illum*? atque facta tecta tuta tunc sunt omnia. Sit igitur, Potentissime Rex, Præpotens ac Omnisufficiens ille Clypeus tuus & merces tua ampla valde! Induat, imbuat, & oppleat ille Te Spiritu Consilii Fortitudinis & Virtute ac decore omni ex alto, ad robur & decus populi Sui ac Tui! Secundet ille cæpta, fortunet gressus, fervet ad multos plenos quin & accessorios annos! Det populum Tibi obsequentem, exercitum fortem, Senatum fidelem, & cuncta ea pariter quæ Regem Optimum ac fortem decent, ornant, exaltant, & felicem in Orbe faciunt ac reddere queunt! Hæc Summa auspicalium Votorum est, quæ non ex more nuncupat, sed ex imo pectoris recessu depromit,

MAJESTATIS AUGUSTÆ AC PRÆPOTENTIS TUÆ,

Cliens ac Servus humillimus,

HENRICUS HULSIUS, Theol. S.

Doctor & in Academia Regia Duisburgensi in Clivis Senior ac Prim. Professor, h. t. item Acad. Rector.

ALLOCUTIO A D LECTOREM.

Habes, Amice Lector, hic Primitias eorum quæ jam diu quidem promissa à me sunt at nunc vero demum exsolvuntur, ut judicium ars ac usus confirmaret, quæ solius prius ingenii foetus & fortuna saltem esse solent: Habes vero partem eorum tantum, eamque unà cum proxime secuturo Schediasmate ante decennium & quod excurrit affectam, quæ nunc perficitur demum & præmittitur *insimul*, antequam sua serie Volumina & Commentaria ipsa subsequuntur. De ratione autem ac fine scriptionis in hunc modum habe; Non ea quæ vulgata ac recepta modo sunt tango, quod id vastam illam ac inutilem igneque sacro dignam librorum inutilium molem parit, sed Paradoxa, sed quæ profectum addunt, aut scrupulum ac diffidium noxium eximunt, ut salivam cicerem jejunis & imperitis Studiosis modernis, qui Compendio Theologiæ perfunctoriæ Philosophicæ contenti & Belgarum editis vernaculis Postillis & Concionibus adjuti ad pulpita sacra contendunt, ac tota vita suâ in alieno cerebro habitant, atque ad interiora ac arcana Sapientiæ cœlestis nunquam perveniunt, & adhuc Principiis illis Metaphysicis inædificant quæ nos ubique relinquunt ac hærere faciunt: Habes deinde Materiæ & Classi cuique ordine subjecta passim Fabulosa primorum Theologorum

Genti-

A L L O C U T I O

Gentilium seu Poëtarum Emblemata sacra & erudita, ad quæ studia genius me meus quasi impetu trahit ac fert, quæque idem cum eo, quod exhibitum est, in se aliis verbis & venustis fictionibus adjectis continere demonstrantur, adductis in hunc finem & allegatis studio iis quæ cognita ac recepta sunt ubivis nunc, at ut arcanum quod in iis latet, & exordium à quo descendunt, exponerem, qui scopus unice meus est: Habes item hæc breviter hic & concise Lector, tum ut multa ac omnia comprehenderem, tum quod veritate convincere animos non ampullis verborum inanium puerorum aures demulcere in votis est, at vero sic adhæc ut attento ac Serio non obscuritas oboriatur hinc.

In *Sectione Primâ* Causa Judæorum agitur potissimum Veterisque Testamenti, quod etiam sua Bona pecuniaria habet, utut externa magis eaque tanta ut quoad Stemmatum Nobilitatem etiam nemo cum gentis ejus propagine paria facere possit, quippe non Abrahami Domini totius mundi facti solum, sed & proxime ac immediate Dei in Ventre primo effæcto ac sterili operosi, atque sic Promissionis ac cœlestis originis Filio: quanquam Nobilitas altera populi liberi & prisce Civis Urbis Romæ, & hac longe major fuerit, & cum Cive Amstelodamensi adhucdum in remotissimis etiam oris ac Regnis immunitate gaudeat, ea vero quæ ex Virtute propriâ emergit cuncta cætera genera vincat & exsuperet.

In *Sectione* autem *Secundâ*, quæ *Materias prisce Affines* complectitur, varia reperis, eaque simul quæ Scrupulos eximere & disceptationes longas inaniter dissidentium Fratrum componere laborant; Ita e. g. in Præcepto Decalogi de Sabbatho, distinguo *Primum* Sabbathum Decalogi à Sabbatho post veniente Levitico ac Ceremoniali vario, proboque utriusque originem ac institutionem cœpisse in deserto, quanquam prius illud in Decalogo ratione tum recordatorii signi, tum finis ac Sabbatizationis intentæ ac præcipiendæ Moralis, tum ejus ad quod in Decalogo refertur, (quod Creatio & præteritum quid unice est, nisi torquere verba violente ac aperte velis) cum aliis Decalogi Moralis institutis in perpetuum vigeat ac vigere debeat insimul: Ad-
jicio

A D L E C T O R E M.

jicio vero *Secundo* accessisse ex post cum aliis Umbris ac præceptis non bonis etiam Sabbatha Levitica ac Ceremonialia, idque sic ut eâ occasione, ob analogiam, Sabbathum prius Decalogi simul ab eo participaret etiam de indole ac rigore ceremoniali, non tamen everteretur per accessorium hoc ipsum principale, sed efficeretur solum, ut mutatio post quædam sub Novo Test. in Fecia hac septiduana fieret atque ob umbraticum in Novo tempore desinens fieri deberet & facta actu sit in יום נוצרי *ſom Nozre* seu *Die Nazarenæ* uti Magistri loquuntur, quæ prima & non septima est in serie Septimanæ dierum, quum ratione utriusque indolis hujus visum est Spiritui S. & prudentiæ Apostolicæ & retineri & mutari pariter Sabbathum debere. Ita laboratum fuit non minus diu de *Conciliatione Divina determinationis cum Voluntatis humanæ Libertate*, quam in hunc modum expeditus, ut primo concipiamus *influxum Dei Ministerialem*, qui ad integrandum hominem ac facultates ejus pernecessarius est, & absque omni indignitatis ac dependentiæ famulantis notâ ad jussâ voluntatis humanæ semper intercedit ac adest ac membra corporis determinat ac movet, quoniam ipsa membra non jussâ mentis audire, nec Mens, quæ Spiritus est, corporea tangere vel impellere potest, verum hoc unice proveniat à Deo in quo movemur vivimus & sumus, ut hinc ea Dei determinatio determinatio etiam hominis sua parte ac re se ipsum determinantis, atque sic libera, utpote non pendens ab alieno, spectari ac dici debeat: Accedit vero & hoc quod quantumcunque etiam Deus impellat & moveat, non tamen *actio actualis exseritur*, nisi per propriam intime liberam hominis se ipsum determinantis potestatem, qui & prius consultum esse judicat & sponte ac in lubitu vult ita agere: Sed & cum homini determinato *placet* ita fieri ac agi, illeque determinet item se ad hoc quod agitur *tam potestative ac indifferenter*, ut in ipso determinationis actu sentiat sibi vires plenas etiam ad contrarium agendum esse modo vellet, non potest non esse libera ac adiaphora ea actio esse ac dici. Declaratur item *Ars animæ lucrandi Deo* & quam facile & proclive sit ad *Conversionem hominæ commovere*, ac per viam gratiæ & fidei adducere, Asce-
tarum

A L L O C U T I O

tarum regulis illis quibus nihil ab imperitis animarum Medicis efficitur omiſſis ac ſpretis, indole, prius in regeneratione à Deo dandâ, ſponte & cum voluptate omni ac plena per ſe absque moleſtia ulla ad rectum inclinante, quoad & in quantum illa re-
genita & indulta eſt: Et quæ porro exhibentur oppido multa ac alia &c. &c. &c.

Præjudiciū eſt quo Vulgus cum hominum tum Theolo-
gorum item infatuatur, quod de Moralibus Præciſitatibus ac
Præctis agendum ac ſcribendum eſſe potiffimum cauſantur, ac
ſi nunc iterum in hominis opere ac nomine Deus glorificari ho-
mo ſalvari deberet, atque moralia non conſcientia ipſa ſuggereret
ſatis, & conſerſionem non Elenchus conſicti prius ac plene de
neceſſitate decentia facultate & ſuauitate ſumma intellectus ope-
retur unice ac inchoet, ac fides, quum in amabile gratioſi iterum
Dei fertur, non cum redamationem demum primum accendat,
tūm per charitatem accenſam & porro per ſe efficax ſit: Amat
& Deus & Sapientia ingenuum ac liberale pectus, quod non ex
ſeueritate ſed ſinceritate metitur virtutem ſub Gratiaſe Oecono-
miâ, in qua gratiaſe, fidei, imperfectioni, humiliationi, ac pœ-
nitentiaſe debet eſſe locus potiffimus & potiffima laus: Amat hos
qui ſic externe componunt Mores ut cordi interea ac interno ſint
maxime intenti: Amat eos qui ita ſoli Deo adhærent ac vivunt eo
contenti ut & bona ac dulcedines ſeculi ſuo cenſeant gradu, & non
impia ac præpoſterâ quadam pietate ingrate contemnant, aſper-
nentur, abnegent, ac inſuper habeant: Jure enim Sale Comico
ſuo aſpergit nunquam ſatis laudatus *Heinſius*, in Eleg. i. ad *San-
dium* Inſcriptione, Horatios & Aretophanos hos qui ſentiunt ali-
ter ac ſecus, in verbis, *A quo ex palliolo ſuo & barbâ cenſeri Sapi-
entiam Graci voluerunt, & indicium continentia fecerunt frontem, ex
illo fluere & retro ſublapſa referri videas omnia: Et Coloniaſe mutaviſe
Eufebia ac Dea, & ἐν τῷ δοκεῖν habitare cepit, non ἐν τῷ εἶναι.*

Sunt alii qui in inutilibus ac minutiis laureolam captant cum
Coo illo, qui cum in Muſcam omnem ſuam artem contuliſſet, nec
opus viderunt luſci, nec artem niſi periti; Nobis vero conſtitu-
tum eſt animo firmiter non tritis quidem ac receptis modo in-
hærecere

AD LECTOREM.

hæere velle, sed iis quæ profectum quendam in se continere videntur, at vero talem infimul qui & delectare & prodesse simul comperitur atque vere talis etiam est, quum per sæpe

Pupam se dicat Gellia cum sit anus;

Distingui enim volui semper ab illis, qui conchis affimiles tunc emoriuntur ac pereunt repente quum testam demis, & cum in Bibliothecis vastis omnia legerunt ac didicerunt adhuc nesciunt nondumque sciunt quod nemo ignorat. Neque fuso ac prolixo scribendi genere, Lector, Tibi tempus suffuror, sed volui paucis efferre multa, nec arroganter & acerbitate virulenta invehor ac præscribo, uti solet fieri ab his qui ratione & elencho convincente pellicere, Deumque hominibus, qui duci volunt non agi, svadere non norunt satis, quum tamen illex & conciliatrix animorum non in persuasione tantum sed & socialitate ipsa unice modestia sit, rigore in Epistolis Apostolorum, tum ad potestatem ac Virgam eorum extraordinariam, tum ad Synagogam, cujus morem tunc sequebantur communiter, aliquando magis accedente & pertinente. Si vero catellus hic ibi latrare velit, hunc ego ad ulteriora ac alia contendens despicio, dum nec vacabit ad singula respondere, neque necessum erit quum suo firmo satis cuncta talo stabunt atque imperitis item ac plurimis displicere ac non probari laudari sit. His Tibi, Lector, significatis, eo iterum ad Me, Tibique dico Vale: placebis vero mihi magis quum ante Lectionem Errata etiam pag. versâ notata accuras prius & corrigis.

E R R A T A.

Pag.	Lin.		
14.	lin. 5.	Ego.	
16.	l. 14.	Judæi.	
20.	l. 6.	περισσὸν.	
43.	l. 8.	quam.	
60.	l. 31.	quemadmodum.	
61.	l. 17.	Esa. XLVIII. 16.	
70.	l. 4.	acclamabant.	
71.	l. 32.	videri.	
76.	l. 29.	למ.	
79.	l. 30.	Jer. XVII. 7. Ps. II. 12.	
91.	l. 20.	certa.	
101.	l. 6.	erudito.	
112.	l. 12.	continebat.	
117.	l. 29.	quasi.	
139.	l. 16.	nævi.	
142.	l. 15.	intelligentiam.	
150.	l. 14.	sedebant.	
163.	l. 34.	futurum esse.	
165.	l. 30.	trium.	
183.	l. 7.	dele ad.	
191.	l. 5.	ἀλλ' οὐκ τῆς ἀληθοφροσύνης.	
199.	l. 32.	Episcopo.	
213.	l. 1.	cæpit.	
214.	l. 18.	Apoc. XII. 8. 9.	
225.	l. 4.	Mal. II. 7.	
260.	l. 32.	Ps. LXVIII. 9. 19.	
	l. 34.	Act. VII. 38.	
286.	l. 22.	venter.	
306.	l. 15.	nomine.	
319.	l. 13.	omne.	
330.	l. 10.	implorata.	
335.	l. 19.	tanquam.	
423.	l. 2.	erat.	
424.	l. 4.	incunabulis.	
436.	l. 4.	comparavit pro <i>compi-</i> <i>lavit.</i>	
459.	l. 6.	judiciis.	
	l. 30.	Sacrosancta.	
484.	l. 5.	vacandum.	
486.	l. 2.	tempori.	
488.	l. 27.	censura.	
579.	l. 20.	ducentes.	
589.	l. 16.	adde imponitur post <i>hæc</i>	
613.	l. 29.	committi.	
625.	l. 2.	futura.	
637.	l. 16.	τω pro το.	
638.	l. 17.	fabulosi.	
655.	l. 6.	Abram.	
657.	l. 8.	quo pro quâ.	
659.	l. 31.	petita.	
660.	l. 21.	Triennis.	
698.	l. 1.	Petra.	
703.	l. 2.	ea.	
	l. 26.	præcipitio.	
727.	l. 29.	accerferent.	
754.	l. 23.	sicuti.	
785.	l. 34.	huic.	
797.	l. 23.	adde <i>post dicitur</i> ut.	
806.	l. 17.	adhuc pro <i>ad.</i>	
831.	l. 13.	eo.	
880.	l. 9.	Levioribus.	
916.	l. 18.	constitutæ.	
	l. 29.	refert.	
922.	l. 23.	adde <i>post ceremoniale</i> ad. Accentus Græcos, vel studio à me omisso, vel à Typographo transpositos, Lector ipse observet & accuret.	

DISSERTATIO PRIMA,
De
JEHOVA DEO
REGE AC DUCE
MILITARI IN PRI-
SCO ISRAELE.

§. I.

 Uum in creatione qua tali omnia à Deo & per Deum sint quæ sunt, in restauratione autem hominis peccatoris ac lapsi unice gratia dominetur, hinc non tam proprie dictum *Fœdus* inter Deum & creatum hominem intercedit quam *Testamentum*. Non enim est hoc modo creatus homo sui juris, ut pro arbitrio eligere aut rejicere stipulationem & conditionem possit, nec præstatio postulati liberum ac promissum donum ac mere sponsionis res, ut nec affertur aut operatur quid homo in adstipulatione ex suo, nec obligare potest ad repromissionem Deum; Unde proprie loquendo neque *Fœdus Naturæ* consistit, quod operatio Dei tanquam causæ primæ tollit ac abscindit, neque *Fœdus strictè dictum Operum*, quod potestas Dei Dominica ac Legislativa perimit, neque *Gratiæ* tandem, quod per ipsam gratiam operantem rationem fœderalem amittit.

§. II. Multominus *Merito* locus esse potest; Est enim creatus
A homo

homo servus ac mancipium Dei, cujus totum reale ex Deo est oriundum & ad Deum spectat, qui hinc uti eo potest libere ac jure ad servitia sua, ut hinc non obligetur. Et si vel deberet præmium sequi obedientiam ac operam, habuit illud modo homo in beneficiis creationis & præcedentis, quæ ne quidem demereri & compensare suâ operâ unquam valet, nedum ut quid in ea supersit quo nova commereri posset. Sed & omne, quod operatur homo, est à Deo & Spiritu, cujus hinc ille potius laudem accipit. Neque est officium ex genere operum laboriosorum quæ unice merentur, sed ipsum præmium, amor Dei, delectatio in Deo, non molestum servitium. Et si proportionem spectes est opus finitum ac temporale quid, at merces infinita Deus ipse ac pondus æternæ gloriæ, quod infinito intervallo valorem prioris exsuperat. Consistit item in hoc ratio obstrictionis & meriti, ut in eo homo Deo dare, prior dare, & quidem sic dare teneatur ut utilitatem quandam indebitam illi afferat, quam reddi & pro quâ æquivalens sibi dari jure postulat ac expectat; *At an Deo prodest vir, quum frugi se præstiterit super iis prudens? An voluptas omnipotenti, cum juste egeris. Et an emolumentum, cum integras habueris vias tuas Job. XXII. 2.* Certe hic obtinet potius illud Servatoris nostri, *Quum omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus, quæ debuimus fecimus*, inutiles & nobis & Deo Luc. XVII. 10.

§. III. Unde exulat procul omne Meritum, sive in statu nature quod justificationem primam acquirat & de congruo appellatur, sive in statu gratiæ quo mereamur incrementa sanctitatis ac justitiæ, vitam æternam, laureolam in ea, aliis, & ut vicissim meritis aliorum in hac vita & post hanc vitam adjuvemur. Loquuntur equidem castius recentiores qui meritum ex nudo pacto urgent, at insistunt tamen qualicumque sui operis merito in justificatione sua, evacuant etiam legem quæ non potest non vel defectum unum æternâ pœna damnare, cum hoc ratio sit quare ex condigno agnolint, quod legi congruam perfectionem non afferre se sciant. Collyram faciunt inanem, qui Christum docent *meruisse hoc, ut opera nostra mererentur*; Si enim perfecte legem servamus, non opus habemus illo pretio dignificante Christi, si imperfecte vero, non

non jam Christus tantum dignitatem affert, sed & veri nominis obedientiam nostro loco defectus & hiatus nostros omnes adimplentem. Neque convenit à Christo pretium vel tantum pretium derivare ac petere: non prius, quod rident dignitatem imputatam, atque non est pretium nisi in perfecta obedientia nobis imputata: nec posterius, cum ei, qui ipse non operatur, sed credit tantum, imo impio plane, justitia imputetur. Omnem autem pudorem ac verecundiam exuunt, qui docent ex se ac *citra pultum, citra etiam accessionem ullam dignitatis ex meritis aut persona Christi, opera in statu justitiæ auxilio gratiæ moventis facta, vitam æternam commereri* Vasq. in 1. Sec. tom. 2. disp. 214. Adde his qui de condigno mereri volunt, item eos qui putant ab homine irrogenito viribus naturæ solis posse fieri opus moraliter bonum secundum omnes suas circumstantias, posseque non minus quemlibet Viatorem secundum legem communem converti, quod nullus Viatorum sit, qui non possit bene uti naturalibus, quod Socinus censet & Vega.

§. IV. Accedit propius Testamenti ratio & fundamentum, ex quo per liberalitatem & gratis donantur ac veniunt quæ in eo legantur. Quæ & causa est, quare in Scriptura illæ voces *συμφωνία* ac *διαθήκη* Testamentum ac Fœdus alternent & confundantur inter se, vox Hebræa *ברית* etiam non fœdus tantum significet sed & Testamentum Gal. III. 15., Heb. IX. 16., Heb. VIII. 10., Luc. XXII. 29.: quanquam *διαθήκη* proximè non legem significet prout Socinus vult, nec *fœdus* quemadmodum Grotius torquet, sed *testamentum*. Certe cum ratione gratiæ ac salutis novæ in Christo probe imo plene convenit indoles ac ratio Testamenti, tum quod non venit nisi intermediâ morte, tum quod venit gratis, tum quod à parte legantis Dei ratificantur cuncta, hominis partibus non attentis multum, prout fit in confectione Testamenti, tum ob immutabilem rei firmitatem, tum quod in executione ratio fœderis tota absorbetur, & conditio fidei ac resipiscentiæ ab homine postulata in bonum fœderale transit, quod Deus ipse vult operari ac dare spiritu legem inscribente in cor.

§. V. Est vero Testamentum non unum; Quorum sunt Testa-

menta Rom. IX. 4., *hospites Testamentorum Promissionis* Eph. II. 12. Restrunguntur & potiora ad duo; Hæc sunt *duo Testamenta* Gal. IV. 24.; Quorum alterum dicitur *prius* sive *vetus* Heb. IX. 15. 2 Cor. III. 14., alterum *secundum* & *novum* Heb. VIII. 7. Matth. XXVI. 28. Jer. XXXI. 31.: Quanquam revera Testamentum sit unum, una quippe gratiosa ac æterna voluntas dandi hæreditatem Filio, Abrahamo, Judæis, atque tandem Electis omnibus per Filium gratis, interveniente ejus morte, in quâ Testamentum firmum est; Licet enim etiam Filius bona habeat per meritum in sua manu eaque dispenset Luc XXII. 29., hoc tamen non obstante nihilominus Patri hoc potissimum attribuitur, cujus Filius potius hæres est, qui & ipsum donavit filium; Illi enim primo in ordine ac Directori in opere omni etiam gratiæ primæ partes proponendi, stipulandi, ac determinandi competunt: Prout item non Filii sed Patris est dare regnum & potestatem cui vult Matth. XX. 23.

§. VI. Hoc est Testamentum illud *æternum* de quo Heb. XIII. 20., quod & ab æterno cœpit, & per tempora cuncta dominatur, & æternæ ac immutabilis efficaciam est, & de bonis æternæ justitiæ ac vitæ disponit. Hoc item visum est atque suos effectus exseruit modo in tempore *Promissionis*, quum nil de cæteris Testamentis conspiceretur: quin hoc est Testamentum illud *anteratificatum in Christum*, & quod hinc per legem post subintrantem non irritum fieri potuit Gal. III. 17. 18. 19. 21. 2 Cor. III. 6. 7. Ratum est per se hoc Testamentum, rata per se hæc salutis via per immobile æternum decretum, per id quod est inviolabile Testamentum, divinum Testamentum, per id quod est donum puræ putæ gratiæ ab homine independens, res propositi nudi à conditione nulla suspensi, cadens in debitum promissum: Sed & accesserunt post alia quæ ratificarunt, constituti in Christum Typi, obsignantia Sacramenta, Sermo jurisjurandi, Solennitas in erectione foederis adhibita, Fides Abrahamæ confœderati, quâ promissio abiit in firmum ac irrevocabilem contractum; Certe *Lex* non se loco ejus venditat, eò quòd Abrahamo *appromisit* Deus, & constituit & largitus est per *promissionem*.

§. VII.

§. VII. Quod vero cætera atque multa ea Testamenta spectat, illa minus proprie nomen illud gerunt, quum contineant accidentaria tantum quædam bona illius boni perpetui ac universalis, atque in se non tam sint Testamenta constituta quam executiones Testamenti & exhibitiones actuales bonorum legatorum, tum & in tempore Promissionis ac Patriarcharum non fuerunt, quippe tunc Deus nomine Jehovah i. e. efficaciam nominis Jehovah, qua fit Deus in exhibitione actuali boni legati ac promissi quod ante in promissione est, nondum reali implemento adducto innotuerat adhuc Exod. VI. 3., neque enim Veteris neque Novi Testamenti bonum tunc repræsentabatur. Testamentum hinc Vetus non includit simul tempus Promissionis ac Patriarcharum sed excludit potius, incipitque à fœdere ac tempore eo quo cœpit dari primum bonum accidentarium, quod neque tempori Promissionis nec tempori Novi Testamenti commune est, cuius & hæres unice est Israel contradistinctus à mundo & Gentilismo toto. Dispersitur vero hoc Testamenti tempus iterum in Testamenta duo, tum pro diversitate fœderis ejus temporis in genere, tum pro differentia bonorum fœderalium & conditionis fœderalis in specie: Primum Testamenti Veteris tempus erat suave ac lene, quod fuit ruptum in idololatria vituli una cum tabulis fractis & laceratis; Alterum vero asperum per subintrantem una Legem ac phasin legalem. Primi initium incidit circa exitum ex Ægypto, *Non secundum Testamentum, quod feci cum Patribus ipsorum eo die, quo apprehendi manus eorum & educaui eos ex Ægypto* Jer. XXXI. 31. 32. *Quum pater esset Israel, dilexi eum & duxi funibus amoris* Hos. XI. 1., *quo tempore precipiebat de sacrificiis & jugis* Jer. VII. 22., *quo Israel Regale Sacerdotium constituebatur & populus sanctus* Exod. XIX. 5. 6., *quo peccatum in mundo existens non imputabatur* Rom. V. 13. Secundum autem incipit proxime à monte Sinai, *& parit in servitutum* Gal. IV. 24., *quo Moses ira accensus confregit tabulas primas ad pedem montis* Exod. XXXII. 19., *quo irritato factò fœdere uno, dominationem duram exercere Deus cœpit in eos* Jer. XXXI. 32., *quo sepe de novo in deserto manum, & tradidit eos in præcepta non bona* Ezech. XX. 23. 24., in quo erat fœdus Israeli proprium Ezech. XVI.

XVI. 61 Sequitur vero hoc legale Testamentum (quod & dicitur tempus Legis) in plenitudine temporis, post initiationem per sanguinem veri Testatoris ac Mediatoris Christi, Testamentum Novum.

§. VIII. Ex quo hinc evidens est, non duo, nec tria, sed quatuor esse concipienda tempora ac fœdera, atque præter æternum tria adhuc Testamenta alia; Quæ nervose complectitur Ezechiel cap. XVI. 60. 61 *Et recordabor ego fœdus meum tecum in diebus pueritiæ tuæ, & erigam tibi Fœdus ac Testamentum æternum, & recordaberis viarum tuarum, & confunderis, quum accipies sorores tuas majores te ad minores, dabo eas (Ephraimitas, Samaritanos, reliquias Sodomæorum & Gentes) tibi in filias, at non ex fœdere tuo, i. e. nec per fœdus tuum quod potius arcet Gentiles, nec ut adigantur in fœdus tuum atque ejus filiæ evadant.*

§. IX. Sunt Testamento Novo bona meliora, quemadmodum & est Christus *meliorum promissionum Sponsor* Heb. VIII. 6.; Unde *ebria & irrigua non confundenda cum sitiente* Deut. XXIX. 19.; Unde *Vetus caret gloria præ excessu ejus in novo* 2 Cor. III. 10.; Unde *melius nunc intra muros nomen, quam erat priscorum filiorum* Es. LVI. 5.; Unde *infirmus tam fortis quam David, & Domus David tanquam Dei* Zach. XII. 8., atque *minimus in Regno cœlorum major Johanne Baptista* Matth. XI. 11. Complectitur hæc bona in compendio conjunctim hic ibi Scriptura Sacra, veluti Es. LII. 6. 7. LIV. 13. Jer. XXXI. 31--34. Dan. IX. 24. &c. Deut. XXX. 6. &c. Zach. XII. 10. Luc. II. 14. Rom. XIV. 17. 2 Tim. I. 10. Præfigurabat vero hæc olim exclusio filii Hagar qui non debebat hæreditare cum Isaaco filio Saræ, filiorum Promissionis Gentilium & fidelium Novi Testamenti figurâ Gal. IV. 30. Indicant idem & nomina speciosa atque augusta illi temporis attributa, *Complementum temporum* Eph. I. 10. *Annus acceptationis* Esaj. LXI. 2. *Tempus Satietatis* Deut. XXIX. 19. *Jes. LV. 1., Sabbathum* Ps. XCV. 11. Heb. IV. 5--7. Esaj. XXVIII. 12., *Consummatio* Heb. XI. 40. Colligimus in Systemate bona ea ac referimus ad tres classes, 1. Bona quæ insimul sunt causæ ac fundamenta aliorum bonorum, Christus præsens, Spiritus Christi qui

ante

ante glorificationem vario modo etiam nondum erat Joh. VII. 39. Regnum, Evangelium. Hinc sequuntur 2. Bona ipsa, Justitiam actu adducta, Adoptio ac jus filiorum, Status consummatorum ac cœlestis, Lætitia regni cœlorum, Fiducia, Fortitudo, Spiritus precum & supplicationis augustior, Notificatio clarior nominis ac verbi Dei, Sanctificatio seu Inscriptio promptior & efficacior legis in cor, Pax, Gloriatio in afflictione. Inde sequitur 3. Status ac modus ille excellens & beatus, in quo fideles Novi T. hisce bonis melioribus perfruuntur, dum gaudent illis in plenâ libertate, in satietate, in Sabbatho & quiete, absque ferula ac paedagogia, procul item à formidine ac metu.

§. X. Econtra Vetus Testamentum non solum laboravit defectu hujus omnis, sed & fuit asperum ac durum; Pariebat enim *Hagar in servitutem* Gal. IV. 24., Erat Moses *Minister condemnationis* 2 Cor. III. 7-9., Ponebat *Oeconomia sub peccatum & legem* Rom. V. 13., Operabatur *Lex iram* Rom IV. 15., Exercebat *Deus in populum dominationem*, atque cogebat in vincula Jer. XXXI. 32. *Ezech. XX. 37.*, Tradebat in *doctrinam non bonam*, atque impurabat *oculo ab altari universum populum Israel* Ezech. XX. 25. 26., Concludebat Lex, tum sub peccatum Gal. III. 19., tum sub maledictionem *ŷ. 10.*, Atque hoc exsuperabat cuncta, quod Moses in ipsa etiam vindicatione levium rituum puniret & *exsequeretur sui misericordia* Heb. X. 28. Describitur status eorum infelix brevibus, *qui in timore mortis servituti per totam vitam obnoxii erant* Heb. II. 15.; Erat varius horum olim metus, quem & spiritus in operatione sua tunc non tollere, sed relinquere, sed conseruare potius convenienter Oeconomix tenebatur: In timore enim mortis perpetuo servitutem serviebant suam; Erat accurata Seronum ac Angelorum inspectio ac observatio, rigida Mosis cunctio; Non pariebant chirographa præcepta & juga operosa conscientiae lætitiâ; Potius metum incutiebant, & elongare, & exactione, & accusatione, & damnatione, & coactione ad perpetuo sumptuosâ victimâ quasi satisfaciendum, & ira omnem quam operabantur; Tota servitus filialiter Israelem non tractans ad metum erat; Atque præter Deum simul homines ac angelos

XVI. 61 Sequitur vero hoc legale Testamentum (quod & dicitur tempus Legis) in plenitudine temporis, post initiationem per sanguinem veri Testatoris ac Mediatoris Christi, Testamentum Novum.

§. VIII. Ex quo hinc evidens est, non duo, nec tria, sed quatuor esse concipienda tempora ac fœdera, atque præter æternum tria adhuc Testamenta alia; Quæ nervose complectitur Ezechiel cap. XVI. 60. 61 *Et recordabor ego fœdus meum tecum in diebus pueritiae tuae, & erigam tibi Fœdus ac Testamentum æternum, & recordaberis viarum tuarum, & confunderis, quum accipies sorores tuas majores te ad minores, dabo eas (Ephraimitas, Samaritanos, reliquias Sodomæorum & Gentes) tibi in filias, at non ex fœdere tuo, i. e. nec per fœdus tuum quod potius arcet Gentiles, nec ut adigantur in fœdus tuum atque ejus filiæ evadant.*

§. IX. Sunt Testamento Novo bona meliora, quemadmodum & est Christus *meliorum promissionum Sponsor* Heb. VIII. 6.; Unde *ebria & irrigua non confundenda cum sitiente* Deut. XXIX. 19.; Unde *Vetus caret gloria præ excessu ejus in novo* 2 Cor. III. 10.; Unde *melius nunc intra muros nomen, quam erat priscorum filiorum* Es. LVI. 5.; Unde *infirmus tam fortis quam David, & Domus David tanquam Dei* Zach. XII. 8., atque *minimus in Regno cœlorum major Johanne Baptista* Matth. XI. 11. Complectitur hæc bona in compendio conjunctim hic ibi Scriptura Sacra, veluti Es. LII. 6. 7. LIV. 13. Jer. XXXI. 31--34. Dan. IX. 24. &c. Deut. XXX. 6. &c. Zach. XII. 10. Luc. II. 14. Rom. XIV. 17. 2 Tim. I. 10. Præfigurabat vero hæc olim exclusio filii Hagar qui non debebat hæreditare cum Isaaco filio Saræ, filiorum Promissionis Gentilium & fidelium Novi Testamenti figurâ Gal. IV. 30. Indicant idem & nomina speciosa atque augusta illi tempori attributa, *Complementum temporum* Eph. I. 10. *Annus acceptationis* Esaj. LXI. 2. *Tempus Satiætat* Deut. XXIX. 19. *Jes. LV. 1., Sabbathum* Ps. XCV. 11. Heb. IV. 5--7. Esaj. XXVIII. 12., *Consummatio* Heb. XI. 40. Colligimus in Systemate bona ea ac referimus ad tres classes, 1. Bona quæ insimul sunt causæ ac fundamenta aliorum bonorum, Christus præsens, Spiritus Christi qui ante

ante glorificationem vario modo etiam nondum erat Joh. VII. 39., Regnum, Evangelium. Hinc sequuntur 2. Bona ipsa, Justitia actu adducta, Adoptio ac jus filiorum, Status consummatorum ac cœlestis, Lætitia regni cœlorum, Fiducia, Fortitudo, Spiritus precum & supplicationis augustior, Notificatio clarior nominis ac verbi Dei, Sanctificatio seu Inscriptio promptior & efficacior legis in cor, Pax, Gloriatio in afflictione. Inde sequitur 3. Status ac modus ille excellens & beatus, in quo fideles Novi T. hisce bonis melioribus perfruuntur, dum gaudent illis in plenâ libertate, in satietate, in Sabbatho & quiete, absque ferula ac pædagogia, procul item à formidine ac metu.

§. X. Econtra Vetus Testamentum non solum laboravit defectu hujusomnis, sed & fuit asperum ac durum; Pariebat enim *Hagar in servitutem* Gal. IV. 24., Erat Moses *Minister condemnationis* 2 Cor. III. 7-9., Ponebat *Oeconomia sub peccatum & legem* Rom. V. 12., Operabatur *Lex iram* Rom IV. 15., Exercebat *Deus in populum dominationem, atque cogebat in vincula* Jer. XXXI. 32. Ezech. XX. 37., Tradebat in *doctrinam non bonam, atque impurabat accendo ab altari universum populum Israel* Ezech. XX. 25. 26., Concludebat Lex, tum sub peccatum Gal. III. 19., tum sub maledictionem *ψ. 10.*, Atque hoc exsuperabat cuncta, quod Moses in ipsa etiam vindicatione levium rituum puniret & exsequeretur *sua misericordia* Heb. X. 28. Describitur status eorum infelix brevibus, qui in timore mortis servituti per totam vitam obnoxii erant Heb. II. 15.; Erat varius horum olim metus, quem & spiritus in operatione sua tunc non tollere, sed relinquere, sed confirmare potius convenienter Oeconomix tenebatur: In timore enim mortis perpetuo servitutem serviebant suam; Erat accurata Servorum ac Angelorum inspectio ac observatio, rigida Mosis executio; Non pariebant chirographa præcepta & juga operosa conscientiarum lætitiâ; Potius metum incutiebant, & elongatione, & exactione, & accusatione, & damnatione, & coercionem ad perpetuo sumptuosâ victimâ quasi satisfaciendum, & ira omni quam operabantur; Tota servitus filialiter Israelem non tractans ad metum erat; Atque præter Deum simul homines ac angelos

angelos formidare debebant; Neque servitus fuit minor, tum in subjectione, tum in oneribus & jugis servilibus impositis Act. XV. 10.; Neque enim erat subiectio solum sub *Prophetis*, qui semper novâ parte Canonis accedere eaque obligare de novo poterant, nec sub *Sacerdotibus*, quibus in ore Dei consulendo & expiatione habenda affixi erant, sed potissimum sub *Senioribus*, quorum officium erat clavem cognitionis custodire ac dare Mal. II. 7., præcepta pariter cum divinis authoritatis ad legem Dei sepiendam injungere Heb. XII. 10., (unde & *Mechokekim* Legumlatores Gen. XLIX. appellantur) sub pœna mortis injungere ac præcipere Deut. XVII. 10., tum & sine omni misericordiâ ac veniâ, quæ statuta erant pœnalia, exequi Heb. X. 28.; Magis vero importabilia erant onera & juga tunc imposita, quod tam multa erant quæ imponebantur poterantque accessione contraria augeri, quod *frustraneus* omnis circa eum occupatus ac operosus labor, quum irrationalis in se cultus esset ac puerilis, quod *servatio ejus stricta* & restricta esset præcise ad tempus, numerum, modum, atque tam necessaria ut sine eâ non veniret gratia ac salus, quod *significatio scæva* ingrata, subcontraria, accusans, ac iram operans, origo idololatriæ commissæ memoria, pœna denique neglectiōis certa & executio rigida; Rigor enim erat in præcepto cujus ne minima quidem circumstantia externa impune negligebatur, in inspectione dum quod Seniorum oculos fugiebat ab Angelis observabatur, tum & quam maxime in executione, quæ nullo modo connivebat vel condolebat. Quod autem Heb. II. 15. metu mortis per totam vitam servi fuisse dicuntur, id vult dicere 1. adstrictionem ad elementum Canaë diu fovendum & non in matura morte amittendum, quod id Sacramentum ac pignus cœli esset, quo privari violente triste est, 2. adstrictionem ad Sacerdotem sub pœna manentis reatus quando per eum non expiabantur, mortis vero, siquidem ipsi ad expiandum accederent. Dicit etiam 3. hoc adstrictionem ad placita & constituta Seniorum sepientium ipsam Legem Dei, qui pœna dupla atque *plaga rebellionis* vindicabant inobedientiam cathedræ exhibitam, sed & nota 4. dici etiam in genere, quod ob Oeconomix priscæ rigorem

tem & Angelos observatores ac Vindices, in perpetuo metu mortis agere & *legi servili affixi* aut servi esse tunc deberent; Unde & apparentis Angeli hæc prima vox *Noli metuerere*, non ad vindicandum transgressionem aliquam nunc adsum: Non enim ex conscientia peccati, aut fulgore insoliti, quem etiam natura horret, hic metus exsurgebat solum.

§. XI. Atque figurabant ac indicabant olim etiam imperfectiōnem hanc, ut in genere Ceremonialia cuncta quibus indicium imperfectiōnis adjectum semper fuit, e. g. continua sacrificiorum promalis iisdem iteratio, sanguinis oblatae victimæ calcatio, sacrificiū facta peccato graviori negatio, ita in specie certa & selecta eorum genera; Sic incedit olim *Isaac* Filius promissionis ac permittitur ire vivus, at sub cultro, & ut injectus altari, donec tertia die per vocem Angeli Intercessoris & substitutionem actualem victimæ in suum locum plene demum atque vere liberaretur. Ita manebat *Propheta in asylo*, donec in morte Sacerdotis immunis ac expiatus plene esset, quo mors Christi Sacerdotis e fovea & carcere demum actum ac vere educens indicabatur tunc. Idem indicabat etiam priscum *Sabbathi* institutum, juxta quod sex diebus opera nostra vigeant adhuc & permessa quidem in parens Dei, quæ tamen in se impura erant ut abstineri ab iis deberet, reatum item mortis inferentis cum quis morte propter ea facta ob figuram plectebatur, atque demum in Sabbatho desinebant ut non essent ac viderentur. Præ aliis vero illustrem hujus rei typum exhibebat in die Expiationis *Hircus Azael*, qui, expiatione licet per unum hircum facta, nihilominus adhuc peccatum totius Israelis reliquum ac nondum sublatum ferebat; Quæ & ratio unica duplicis adducti hirci erat, quoniam secus Christus unus est, neque ille post expiationem factam ac resurrectionem in vivis peccatis amplius onustus conspiciatur, nec de rupe cum hoc hirco præcipitari nec in desertum expelli possit. Populum vero Judaicum peccatis induratum non intelligi tibi late demonstramus.

§. XII. Neque est speculatio inanis ac otiosa has temporum differentias veterisque imperfectiōnem novique perfectiorem statum ac justificationem perfectam in Christo ita perlustrare, sed fecunda

valde est doctrina hæc & non unius usus. Facit enim apertè contra *Judeos*, qui vim plene expiandi sacrificiis pecudum sumptuosis olim etiam attribuebant, contra *Socinianos*, qui morti Christi vim apheſu ac ſatisfactionem impertiendi negatum eunt, contra *Pontificios* item, qui & novam adhuc oblationem in miſſa & ſatisfactionem in paſſionibus fidelium & jus ad vitam per opera adhuc propria acquirendum & remiſſionis inchoatæ plenitudinem, perfectione hac exſtante, fruſtra requirunt. Ne dicam tempora ſine hac obſervata rite differentia facile immutari, ac ſariatam cum ſitiente confundi.

§. XIII. Hoc omni vero non obſtante erant nihilominus etiam Veteri Teſtamento privilegia ac bona ſua, eaque tam ſingularia & propria ut cum eo inciperent ſimul ac deſinerent, atque ea quæ ſequerentur tempora paria in iis cum eo facere non poſſent. Præprimis hoc videre eſt in Teſtamento primo nudo, quo Regale Sacerdotium populus conſtituebatur. Bona propria illi temporibus erant inter alia Decus terrarum omnium *Canaan*, *hæreditas Iſraelis* appellata Hoſ. IX. 3., at figura iterum hæreditatis mundi ſub N. T., & obſignatio Sacramentalis Cœli, *Deus* in ea terra propinque adhabitans, figura Chriſti tum incarnati, tum in regno Cœlorum ſub N. T. unice Domini & Capitis, *Adoptio* & proprietas fœderalis, confœderationis conſummatae umbra quæ in plenitudine temporis contigit in Chriſto, *Arcanum legis ac verbi*, quod item in hanc hæreditatem *cœtui Jacob datum* Deut. XXXIII. 4., Pf. CXLVII. 19. 20. &c.

§. XIV. Equidem poſt mutatio ingens facta per legem ſubintrantem ob indolem Iſraelis puerilem Gal. IV. 2., ut cogeretur in vincula fœderis Ezech. XX. 37., ut curaretur peccatum in mundo cubans Rom. V. 13., ut cuſtodiretur in Chriſtum & fidem revelandam populus Gal. III. 23. 24., ut gratiæ via commoda præſtrueretur Eſaj. XL. 6. 7. 8., ut Deus nomen ſuum ſanctificaret, illeque per longam pareſin ac diutinum ſilentium non credatur ſimilis eſſe peccatori, indolemque ad peccata conniventem æque ſe habere ac habet homo Pf. L. 21., ut in idololatriam ac defectionem enormem, commiſſam jam in initio primo & coram facie Dei, animadver-

inadverteret Exod. XXXIII. 6. 7. Inde igitur Lex venit, & in materiâ suâ, & in phasi, & in clausulis binis suis adjectis Rom. V. 13., Gal. III. 10., quæ & imputavit peccatum Rom. V. 13., & abundare fecit ibid. v. 20., & sub illud conclusit Gal. III. 19. 22., & irata operata est Rom. IV. 15., & in doctrinam non bonam tradidit Ezech. XX. 25., & Israellem totum tanquam indignum ac impurum ab altari removit, & dominationem exercuit aut neglecte habuit Exod. XXXIII. 6. 7., Heb. VIII. 9. Quo omni porro & notitia fuit obscurata, & justitia imminuta, & Spiritus Sanctificationis inhibitus, tum & fiducia ac libertas deperiit valde.

§. XV. Quanquam haud inficier etiam jam *Veteris Testamenti* Nudi tempore aliquem jam tunc rigorem adfuisse, sive ob Dei umbratice adhabitantis propinquitatem, qui necessario sanctificatur à propinquis ipsi, sive ob typicam atque sacramentalem terræ rationem, quæ hinc necessario exspuere malos debet, quod iis obsignare non potest, sive obfiguratas per Ceremonialia tractata gratiæ res, quarum in figuris & umbris neglectus aut contemptus necessario etiam gravis est.

§. XVI. At interim bonis ac prærogativis haud aspernandis Tempus vetus inclaruit, ne quidem eo excepto etiam, quod fuit sub Lege.

§. XVII. Primas facile inter eas habet Jehovah qua *Deus, Rex externus, ac Dux Militaris* priscorum Israelitarum, de quo Deut. VII. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. late, *Populus sanctus es Jehovah Deo tuo, te elegit Jehovah Deus tuus, ut fieres ipsi populus peculiaris ex omnibus populis: sed quia dilexit vos, & servat juramentum quod juravit Patribus vestris, eduxit & redemit te, & cognosces quod Jehovah Deus tuus sit Deus, Deus ille fortis ac fidelis, servans fœdus & gratiam manibus se, & diliget te, & benedicet tibi, & faciet te augescere, & benedicet fructum ventris tui &c.*

§. XVIII. Ne vero in limine impingamus, Jehovah *Deus, Rex, & Dux* Israelis, nonnisi Filius & Christus est, quæ Facies Dei tunc introduxit, qui Angelus Fœderis ac Sermo tunc nubem incoluit ac habitavit. Apparet id ex omni parte elogii quo hic appellatur ac venit; Quis enim primo ille Jehovah & Ehjeh Moscm vocans &

mittens ad cogendum sibi Israelem Exod. III. 14., nisi Angelus ille Fœderis, cui in rubo primitus apparenti ad montem Sina iterum serviri debebat? qui & unice, non vero Pater, fit Deus & effundit divitias & implet promissa? Quis deinde *Israelis Deus ac noster Deus*? Patris est in Oeconomia formam ac phasin Dei retinere, eo quod prima persona est, aliique sine turbatione eminentiæ personalis atque ordinis minime subjici potest; Unde ille personam Directoris, Legislatoris, & Judicis, in Oeconomia salutis sustinet, & hinc *Deus Oeconomicus* dicitur, tum quod causam Dei agit, tum quod in forma Dei manet. At quia Filius misericordiam Deitatis exferit, formam servi induit, carnem nostram assumit, & bona cuncta donat, quin & sanguine suo nos in peculium emit, hinc ille præ Patre nomen *Domini Oeconomicus* gerit, atque *Deus noster*, qui nostræ naturæ personaliter conjunctus est, & causam nostram fovet, in Scriptura dicitur. Si porro Deum qua Regem spectas, cui inter personas Testamento Regnum iterum, nisi Filio Dei, dispositum est Luc. XXII. 29. Ille idem etiam *Angelus ille Fœderis* est, qui duxit Israelem in deserto, atque ante faciem ejus egressus profligavit inimicos ejus Exod. XXIII. 20. 21. Atque hinc est, quod exclamat in carne jam existens Christus ac Deus Esaj. I. 2. 3., *Audite cœli, atque auribus percipe terra, nam Jehovah loquitur: Filios educavi ac illi deficiunt à me. Cognoscit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel non cognoscit, populus non animadvertit.* Hæc sunt verba Christi, cum veniret in propria, & proprii eum non reciperent Joh. I. 11., imò fatuæ virgines oleo ac luce digna destitutæ prætereuntem non cognoscerent Matth. XXV. 3., Ejus Jehovah ac Sapientiæ Patris est ludere in terra apud filios hominum Prov. VIII. 31.

§. XIX. Ille Jehovah & Filius autem primo *Deus Israelis* est; Quod insigne imo plenum ac perfectum est bonum. Habent quidem Gentes omnes Deum, at *Bene illi populo, cujus Jehovah Deus est* Ps. XXXIII. 12. Nunc statim instaurato post diluvium mundo sonat primum in vaticinio Noachi hæc veritas Gen. IX. 26. 27., *Benedictus Jehovah Deus Sem, & Canan servus ipsi: Persuadebit Jehovah Japhet, ut habitet in tentoriis Sem.* Solius hic Jehovah est
Semi

Semi Patris Hebræorum Deus, qui hinc & ex eo Canaan servum habet, & Japhet in tentoria accipit; Dei enim est anima & Filii & Patris & omnis, ejusque potestati tam plene subjecta, ut libere de ea statuere possit, ac pro arbitrio hunc *ad panegyrim admittere, alium in carcerem compingere* Job. XI. 10., æquales ac fratres etiam quam longissime disparare: Atque competit vere hæc potestas illi tum ex creatione, quæ jus plenum in omne reale creaturæ tanquam ex se oriundum illi dat, tum ex peccato, quod novam ac magis liberam statuendi potestatem ex delicto concedit, tum ex natura gratiæ coercentis, confirmantis, custodientis, præservantis, qua gratiæ, quæ immeritum quid est & se dare æque ac negare potest, huic dare item, vel alii, *cui enim gratus sum illi gratus sum*, tum & potissimum ex eo, quod ipse & voluntas ejus est prima causa boni omnis & rei, quod hinc ipsum præoccupare atque dirigere non potest; Hinc in ipso lapsu, cum ad testandam suam solam perfectionem & plenam libertatem eum permitteret, fœdusque operum & homo insuper ipse eò & ita vellet, negavit libere gratiosam & immeritam coercitionis & præservationis gratiam, atque in hunc modum formavit etiam jam tunc decenter & justissime vasa ad dedecus. Post in prima promissione negavit se iterum hæc libera gratia plurimis, dum aliquos reliquit in semen serpenti. Non mirum hinc quod eodem particulari, ac libero hoc modo se Gratia, convenienter intrinsecus indoli suæ, se etiam erga Israelem unice exseruerit, & quidem sic, ut non ullum dignum aut indignum in eo moveret. Porro Israeli unice se post Deus adstrinxit circa ætatem Abraham, Isaac, & Jacob, dum cum Abraham præputiato adhuc (ut idoneum Exemplare Gentium adducendarum esset, ac jam statim in initio ceremonialis omnis ac profapiæ circumcisæ dignitas periret) fœdus inivit, tum & cum semine ejus in perpetuum, & quidem sic ut nota circumcisionis impressa hinc illud separaret ab aliis populis, populosque item structo muro ceremoniali intergerino abstineret à communione hujus fœderis. Potissimum vero atque in implemento accidere id videmus in monte Sinai in deserto, postquam jam exercitus hic Dei in justa copia & multitudine ex

Ægypto eductus esset, ut rempublicam ac populum peculiarem nunc constitueret; Adest hinc in monte Angelus fœderis, atque pangit cum populo, Mediatore Mose, solenne fœdus, & quidem stipulationi & conditionibus præmittens bonum fœderale, ut hoc esset indicium quod Gratia esset fœdus; Inquit enim jam in præloquio Deus, Ego Jehova *sum modo Deus tuus.*

§. XX. Erat Israel modo *Filius Dei primogenitus*, quemadmodum verba in legatione ad Pharaonem sonant; Neque enim id respectu gratia semini mulieris concessa tantum verat, quæ Dei imaginem restaurans vere filios Dei sistit, sed & ratione naturæ ac genituræ naturalis, *dum* Israel tanquam filius promissionis ex Abrahamo ac Sara inidoneis, tanquam ex saxis, per Deum eductus est, *dum* fœcunditas populi hujus stupenda non nisi ex Deo erat, *dum* terra ac hæreditate per Deum & Angelum Dei occupata vegetantur & aluntur, *dum* & per gratiam Christi non vita spiritalis tantum sed & vita atque existentia naturalis eorum ut sic restituta est, cum prior corruptioni & morti obnoxia esset; Unde & non de nova aliqua qualitate solum sed de *toto Novo homine* in Scriptura mentio est.

§. XXI. At majus quid est cum Jehovah insuper *Deus* Israelis sit; Ubi ante omnia, quid sibi velit Deus qua Deus, tum in usu vocis tum in ejus etymo, in antecessum expediendum est. *Deus* est Numen Sacrosanctum quod religiose colimus, quod ad opem & bona quæque habendum adoramus, cui & cujus placito tanquam Fini ad gloriam hic vivimus, ut ab eodem tanquam Summo etiam Bono post vitam hanc juxta spem nostram omne beatitatis præmium accipiamus: seu ille Creator Conservator & Director, in quo sumus, vivimus, ac movemur. Juxta vocis Hebrææ etymon venit eâ *jurans, adjurans, & execrans*: Qua *jurans* est Deus primum *Testis infallibilis*, qui verba certissima & verissima edit ac profatur, neque enim quis jurat nisi cum verba eaque certissima antecesserint, nisi stulte temere & falso jurare velit, atque jurata aut juramento firmata verba sunt per se prorsus vera ac infallibilia. Hoc sensu *Moses in Exo 10 Deus, Aaron vero Propheta & prolocutor ejus.* Hinc ait Christus Ps. L. 7. *Israel testis inter te, Deus*

Deus tuus Ego. Hinc *Dii olim* in Cathedra confidentes, quod Deus infallibile verbum apud eos iisque factum erat Joh. X. 35. Et inde Eloah *Oraculum infallibile.* Qua *jurans* autem porro Deus maxime est *jurato promittens, fœdus erigens, & confœderatus ac fidelis & juratus amicus*; Solent enim fœdera, ut sectione animalis adhibita, ita & juramentis mutuis ac solennibus iuri: Et qui etiam in amicitiam & assilentiam omnem jurat, ille eo ipso fœdus certum ac firmum jam facit. Hinc Fœdus gratie *sermo jurisjurandi qui post legem est* Heb. VII. 28. Hinc est, quod formula *Ego Deus tuus* tanquam bonum excellentissimum continens in capite promissionis omnis occurrit, ac tanquam primum summum promissum annectitur officiis præstitis. Et inde Eloah *Protector ac Salvator fidelis ac potens noster.* Quatenus vero Deus *adjurans* & ad homagium sibi præstandum obligans est, catenus Dominium Regium, & potestas Legislatoria illi asseritur, quo sensu etiam Politici Principes ac Magistratus Dii esse queunt, qua de causa etiam Paulus tam intime *Dei ac Dominos multos* connectit 1 Cor. VIII. 8. tanquam res eodem pertinentes; Et hinc correlatum significatus hujus in sacris, *Hinc & vos este populus meus.* Quà *execrans* vero judicium justum ac in execratione & maledictione puniens sibi Deus arrogat; Quo sensu Magistri eam vocem sumunt, quemque Eloah non credit ille *לֵב טֵלֵל* ac stultus Psalmi XIV. cum Sadducæo, indeque simul pergit male agere ac peccare. In plurali vero numero occurrit ea vox dicoque *Elohim*, tum quod multus in personis Deus est, tum quod imperichoresis ac immeatio unius in aliam est, tum quod persona una ad fœdus & *לֵלֵא* peccatoris non sufficit, tum quod una absque alia neque agit neque coli atque honorari vult.

§. XXII. Prima hinc relatio significatus ad *Verbum Dei* se extendit quod pro norma infallibili unice recipiendum est, cuique auscultandum in historia, consilio, monito, præcepto, tanquam Torah i. e., iudici fideli viam ad metam beatam monstranti, quemadmodum & hinc religio fides & ratio Deum colendi *Via* in sacris dicitur; Ad hunc significatum pertinet id quod Jerem. VII. 21. legitur, *Non locutus sum cum Patribus de sacrificio quum eduxi eos*

ex *Aegypto*, sed hoc praecepi ipsis, dicendo, *Auscultate voci meae & fiam vobis Deus: At non audiverunt nec arrexerunt aurem suam & ambularunt in consiliis & firmitudine cordis sui mali.* Similiter *Es. LV. 2. Auscultando auscultate ad me & comedite bonum, attendite aurem vestram & venite ad me, Ecce testem nationum dedi eum Principem & Praeceptorem nationum.* Confer *Esaj. VIII. 20. Ad legem ac testimonium, non consulite mortuos non Hariolos.* Insigne igitur erat hinc hoc *Israeli* prisco Bonum, quod verbum arcanum & oraculum Dei apud eos, propter quod adibant eos Gentes & praedicabant ultro, ubi Gens quae tam sancta praecepta habet! Indicabat enim *Jacobo* statuta & jura sua *Israeli*, ita non facit ulli Genti *Ps. CXLVII. 20.* Unde pariter infatuati Gentiles fuerunt atque viam pacis i. e. salutis non noverunt. Unde Sapientes unice *Judae*, *Praeceptores Nationum*, *Duces caecorum*, quod *πρωτοτύπων* Apostolus *Rom. II. 19.* fuse praedicat & extollit. Neque enim de nihilo est cognoscere verum Deum, arcana Dei, & viam latentem unicam ad justitiam consolationem salutem ac beatitudinem & summum bonum.

§. XXIII. Deum esse significat deinde *Dominum certi populi* tanquam peculii esse, eumque ita sanctificare, ut religiose praeceptis ac legi actu ac vere subjiciatur. Quo modo unice etiam *Jehovah* Deus *Israelis* erat, unde eum Apostolus appellat *Deum populi sui Israelis* *Act. XIII. 17.* Hinc non puduit Deum quo minus Deus ipsorum cognominaretur, quandoquidem paraverat iis civitatem *Heb. XI. 16.*, intellige praeter coelestem & μέλλουσαν καὶ μένουσαν futuram ac permanentem *Heb. XIII. 14.*, civitatem Dei vivi *Heb. XII. 22. 23.*, seu Regnum coelorum in quo & Gentium existet Rex: quae sane civitas est quam Patres expectabant etiam ac appetebant *Heb. XI. 10.* Atque hoc novum *Israeli* pariebat decus, quod unice Dei populus unicum Dei veri in mundo regnum ac peculium erat.

§. XXIV. Neque vero simplicem tantum subjectionem Deus Dominus exigit sed cultus etiam religiosi, atque tenerrimarum etiam conscientiae fibrillarum, ut ab eo affectu & cogitatione omni pendeam, illum timeam, illum invocem, illum canam, illi vivam, illi confidam, illi mea commendem, in eo spem omnem reponam, atque

que omnia, quæ mihi cum in facultatibus animæ quam corporis & seculi sunt, ad ejus gloriam impendam & lubens atque integre consecrem. Hæc enim demum est servitus quæ Deo qua Deo convenit & præstanda est. Atque hæc sanctitas ac justitia præceptorum erat, quam Israel in cultu ac civitate sequebatur, & Gentes stupebant ac imitari conatæ sunt.

§. XXV. Sed hæctenus officia fere visa sunt eaque singula ordine, quæ Deo qua tali conveniunt; Latent in hoc etiam beneficia insignia & captum omnem exsuperantia: In quibus primum locum tenet *Fædus* quod vox Elohîm importat, *sive* id fœdus jurato erigendum sit, quo promissio nuda ratificatur ac firmitatem contractus obligatorii accipit, *sive* actu percolendum, quod toto Veteri Testamento in longa & potenti illa bajulatione contigit, *sive* initiandum ac fundandum, quod in sanguine Christi, cum is peccata expiaret ac daretur in fœdus populi, contigit, *sive* perficiendum & consummandum, cum spiritu veniente ac fuso inscribitur conditio & Lex in cor, ut adstipulatio sequatur ac fœdus non irritum reddatur. Quæ insignis ac nova creaturæ infirmæ & præprimis peccaminosæ & vacuæ felicitas est, Deum in conjunctione proprietate ac fœdere habere, imo fœdus Dei in os sumere Deumque suum dicere.

§. XXVI. Præprimis vero apparet hoc evidenter, quum recogitatur attentius quænam sint illa pericula, illa mala, illa bona, quæ avertere è quibus eripere & quæ procurare ac adducere confœderatus fidelis Deus debet; Sunt ea peccata ac pœnæ immortales sine quorum sublatione res omnis nihil adhuc est, sunt justitia ac beatitudo infinita quæ & malum omne arcet & intime conjungunt & bona digna demum sunt & cultus religiosi præmia individua semper fuerunt. Unde quid porro est esse Deum quam *Clypeum* peccatoris esse, & in justitia *mercedem amplam* valde Gen. XV. 1. Hinc deducitur etiam hæc salus omnis ex fundamento eo Psal. LXXI. 9 -- 11., *Ego sum Jehova Deus tuus, dilata os tuum & ego implebo illud.* Consimiliter Jes. XXV. 9. *Ecce Deus noster hic est, expectavimus eum & servat nos, exultabimus & lætabimur in salute ejus.* Porro Eccl. XII. 2. *Ecce Deus est salus mea, securus ero & non pavebo.*

pavebo. Confer & Luc. I. 68. *Benedictus esto Dominus Deus Israelis, quod inviserit & redemerit populum suum.* Et sane, in Deum alicui esse, se Deum cuidam exhibere, est tale quid, quod non vulgaria beneficia & auxilia spondet. Sed & promissor qui jurat, simul auxilia simul promissa ac beneficia digna per se jurato confirmat, nisi temere jurare velit: præprimis quum fœderaliter juratur adhæc super eo, quod in fœdere promissio stipulationi conjuncta firmiter est. Hinc præmittitur Decalogo, qui Fœdus gratiæ est, hæc formula, *Ego Jéhova sum Deus tuus*, quòd compendium quoddam summarium hujus gratiæ Israeli jam ante opera postulata modo concessæ ac appropriatæ in se complecteretur ac haberet.

§. XXVII. Continetur item in verbis his insigne bonum Novi Testamenti quod in Veteri non fuit, prout etiam enunciationes cunctæ in futuro docent. *Hoc est Testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos dicit Dominus, indam legem meam cordi illorum & ero ipsis Deus & erunt mihi populus* Jer. XXXI. 33. *Et tunc ambulabo in medio vestri, & fiam vobis in Deum, & vos mihi fietis in populum* Lev. XXVI. 12. Dicitur hoc sic quod in Testamento Novo ipse solus testatur misso omni verbo humano, ipse solus præcipit & judicat Senioribus item omissis cum statutis ac pœnis suis, *cum Jéhova Judex noster, Jéhova Legislator noster, Jéhova Rex noster, & ipse servat nos* Esaj. XXXIII. 22.: Deinde quod eo tempore etiam salvatio actu fit & Fœdus consummatur: porro quod tunc facessere jussu œconomia ac phasi legali Spiritus actu funditur qui inscribit legem, ut sic fœdus etiam à parte hominis perficiatur in adstipulatione ac ratum fiat.

§. XXVIII. Non minus infertur ex eo, quod Deus est Deus Abrahamæ, *æterna ejus vita* in Cœlo ac beatitudo, tum quod contractus ac fœdus est tantum inter vivos, tum quod pactum obedientiæ hujus vitæ jurato promissum in alterâ debet præstari, tum quod summum bonum non potest Deus esse nisi in fruitione, tum quod in hac vita ac terra non se Deus exserit ac fruendum dat, tum & quod hæc ratio omnis religionis est & Dei, ut ille colatur in vita hac remuneret vero ac præmium det post hanc in æternitate.

§. XXIX. Sed & *Sanctitas hinc fœderalis* emergit, qua semen
haud

hand impurum sed sanctum est, quod in populo eo nascitur cujus Jehovah *Deus est*; Cujus sanctitatis in genere hic effectus est, ut non sit abjectum ac elongatum plane à Deo semen, ut sit dignum semen, & dilectum item propter Patres ac radicem, & promissio sit ipsorum. Affert etiam hæc sanctitas in specie porro hoc, ut non semper calcetur semen, ut è contra semper aliqui ex eo gratiæ fœderalis hæredes ac participes fiant, ut moriens in infantia semen salvum actu sit, quamdiu nimirum ante annos discretionis non de se sed Patre fœderis communi Abraham, tanquam pars ejus, censetur.

§. XXX. Denique & sunt verba hæc expositio genuina vocis *Jehova Fio quod Sum*, quum se vere Deum ubivis declarat constituit ac facit in conversione populorum in omni orbis parte; Quum enim Jehovah in se Deus est & insuper fit quod est, hinc & Deus ubique fieri ac pro Deo vere agnosci ac haberi debet: Unde conversionem gentium, simul ex nomine Jehovah simul ex eo quod ipse Deus est ac fieri vult & gloriam hanc alii porro non indulgere, deduci videmus Esaj. XLII. 6--8.

§. XXXI. Non vero tam in eo felicitas reposita est quod quis *habet Deum*, sed quod *Jehovam habet Deum*, qui Deus verus unice est oppositè ad inania ac mortua Gentium Numina, quæ non juxta significatum hujus characteristici & vocis *Jehova* prædicere futura queunt quæ sistuntur accurate, nec Deus fieri, aut Deitatem suam testari: Est & *Jehovah Deus Creator* qui *esse* rebus dat, & hinc meretur ut Deus ac Dominus omnium sit: Sed & significat Jehovah eum qui *fit quod est* ac ostendit Deitatem efficaciter in operibus & auxiliis magnis, & hinc potest præstare etiam quæ sunt Dei: At & est in eo quæ *Jehova esse merum* carens omni defectu ac non esse, & sic ipse Ens Omniperfectum, quod est definitio ipsa & formale constitutivum Dei: Ne dicam quod quæ Jehovah æternus ac immutabilis etiam sit, tum & Trinus in personis in quibus plene *fit quod est*, atque exferens etiam suum esse, quæ simul digna Deo imò ad effusionem gratiæ pernecessaria requisita sunt. Quemadmodum &, *quoad fit quod est*, Deitati ac perfectioni convenienter agit, tum & comminationes at-

que promissiones veraciter implet, & sic omnes partes Dei, quin & confœderati Dei, absolvit.

§. XXXII. Licet autem ita verius Jehovah Deus ac gratiofus esset in tempore primo Promissionis ac Veteris Testamenti nudi, plenius etiam sub Novo, non tamen hinc interrogare licet ex Rom. III. 1. Τὶ ἔν τὸ περισσὺν ἔ Ἰσραὴλ, ἢ πὶς ἡ ὠφέλεια τῆ περιτομῆς, *Quæ igitur excellentia Judei, quæ utilitas circumcisionis.* Singulari enim atque eo etiam modo se tunc exhibuit Deum quo non in temporibus aliis; Nam primo tunc se vere *tanquam Deum* exseruit, i. e. omnipotenti divina atque miraculosa plane efficacia atque operandi ratione, ac ut ubivis fere digitus immediatus Dei deprehenderetur; quod in ductu miraculoso ex Ægypto exorsum ab eo nunquam fere desiit fieri, & quidem adeo, ut & Heroes ac Ductores hujus populi spiritu ac robore miraculoso Dei pleni Dii gentium cœperint ubivis esse. Fuit collocutio cum Deo per Urim ac Thummim in eo populo immediata. Misit Prophetas cum ipsis formalibus Dei verbis accedentes, qui & occulta ipsis revelarunt & futura. Egit cum iis per Angelos in apparitionibus crebris & continuis. Exercuit judicia manu cœli venientia & repentina. Excitavit Heroem post Heroem. Decidit ipse controversias & causas ad se adlatas, & non allatas de adulterio potione suspectæ præbita terminavit. Extendit brachium potentiae jugiter. Clamant hoc opera & miracula stupenda à sæculo. Unde fides ibi continua viguit, absque ulla tentatione, Miraculosa.

§. XXXIII. Neque se Jehova Deum tantum testabatur eo tempore in efficacia divina exserta, sed & Deum *ipsorum* in conjunctione arcta & propinqua cum iis obtinente, ut & exclamarent Gentiles, *Ubi populus cui Dii tam propinqui.* Stata erat ac fixa Dei in templo ac medio eorum habitatio. Cubabat dilectum Domini inter humeros Benjamin, inde & *Schechina* i. e. habitatio appellatum. Comitabatur eos in columna nubis. Portabatur post ab iis in arca & præsens arcæ. Patebat ad eum accessus in penetralis & adyti intimum Sacerdoti. Præsto erat ad consilium ac responsum quâ Sermo seu Verbum post caro factum & habitans in

in populo in forma servi. Accipiebat & audiebat preces in templo, quum inter sacrificandum clamabatur ad eum in nomine Jehova.

§. XXXIV. Sed & adeo fuit Deus tunc *ipsorum*, ut & affixus iis esse deberet, neque recedere ad alium populum posset in toto tempore præstituto Veteris Testamenti; Hinc bajulare eos debuit quantumcunque etiam exacerbatus ab iis ac tentatus toto eo tempore, atque iram usque ad vindictæ diem ac plenitudinem temporum, cum gentiles in populum assumeret, prolongare. Exigebat id fœdus ad Abrahamum ac semen ejus restrictum. Efficiebat paries integerinus quo Gentiles necessario determinabantur. Indicabat circumcisionis nota quæ à præputio & gentili separabat. Hinc unâ migrabat Schechina cum exulibus in ipsam Babelis captivitatem tempestate procellosa impulsâ Ezech. I., in qua & egregie sanctificavit se Deus tum in excitatis egregiis Prophetis, tum in miraculosa servatione, tum in opera Michaelis ac Gabrielis in aula & animis Principum Persiæ coercendis & expugnandis confecta, dum Michael Christus opitularetur gratia ac intercedendo, Gabriel Spiritus quoad Oeconomiam provinciæ ac muneris potentiam ac vim exserendo. Quin & hæc affixio Dei confederati ad hunc populum est tanta, ut & repudii tempore non omnes abjiceret verum servaret in seminium Ecclesiæ novæ & radicem Sylvestrium ramorum ac gentium, & etiamnum anima ejus non fastidiat abjectos adhuc dilectos propter Patres, & post vi prisci fœderis hujus reassumpturus sit in fine dierum, imo iram præsentem non nisi viam ad miserationem ac gratiam constituerit Rom. XI. 32.

§. XXXV. Et licet olim abscederet ab iis Pater Judex in Oeconomia constituta factus, ne ipsos contereret in ira, successit statim in locum Filius & Facies ejus præivit ac duxit, Angelus Assessor & faciei Christus. Cum & removeret post primogenitos omnes tanquam impuros ac indignos à Sacerdotio & altari, eligebatur è vestigio Stirps Aaron, quæ & in intimum penetravit Sacramentum. Sed & post cum neglecte populum habuit, misit nihilominus ad eum Legatos continuo ac Prophetas.

§. XXXVI. Ex hac Dei *qua Dei* propinquitate & operatione miraculosâ in hoc populo promanat, quod omnem Gentilium Scriptorum priscorum paginam implent *Tempora Deorum, Terra Deorum, & Marciani Capellæ Stemmata Deorum*; Quæ ipsis aperierunt *γενικὰ τὰ ἐγμὴ* *Genesis Mosi*, prout Manethos apud Eusebium loquitur. Non enim fuerunt columnæ aliæ famigeratæ nisi Sethi & Mercuriales i. e. Mosaicæ in Ægypto, ex quibus origines rerum didicerunt gentiles, ipsi cæterum sine Deo ac αἰθερί in mundo juxta Eph. II. 12., sine Deo, dum Diis Angelis ipsi ac parariis ad Jovem unice destinata operâ servirent, sine vero Deo, qui ignotus ipsis erat, tum & sine *fœderato vero Deo*, qui ipsos tunc sub inobedientiam concluderat ac suis permiserat ire ac errare viis.

§. XXXVII. Neque vero Deus tunc solum erat Israelis Deus sed & REX EXTERNUS excluso tunc omni hominis Magistratu thronum erigens in templo, jussu ejus inde ad populum deferente primo ac intimo Status Ministro Sacerdote maximo, qui legatione continuaungebatur.

§. XXXVIII. De hac olim vigente *Theocratia* loquuntur non Sacræ Scripturæ solum sed & exoticæ. Nomen reperit Josephus. Rem vero exhibent innumera loca alia. Excellunt quæ sequuntur; Num. XXVII. imperatur in persona Josuæ Præfectis Politicis omnibus, *Stabit coram Eleazare Sacerdote, qui interrogabit pro eo juxta judicium Urim coram Domino: juxta sermonem ejus egredientur & juxta sermonem ejus ingredientur ipse & omnes filii Israel.* Et diserte Gideon Jud. VIII. 23. *Non dominabor in vos ego, nec dominabitur in vos Filius meus, sed dominabitur in vos Dominus.* Adde locum illustrem I Sam. VIII. 7. *Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi, quia non te spreverunt sed me spreverunt, ne regnem super eos.* Venuste in hanc rem loquentem Mosem Josephus introducit Antiq. Jud. I. 4. c. 8. *Ἀριστοκρατία μὲν καὶ ἀριστοκρατία* &c. *Optimum quidem vobis est Optimatum Regimen & in administrata tali republica agere, nec est cur alterius politiæ formæ desiderium vos capiat: sed præstat ut contenti hac in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere Gubernatorem.* Concinit ex Apocryphis cap. XVII. 14. Syrach, *Un-*

Unicuique Genti Deus Praesidem dedit, Israel autem Dei portio est. Opime item Theodoretus in Egipt. Dominus Deus & Dei & Regum implebat munus: Propheta vero Samuel erat Administer, & veluti quidam Praefectus, aut Magister militum, aut Tribunus plebis.

§. XXXIX Sufficiat hæc adnotasse loca quæ rem ipsam in se confirmant abunde. Neque enervat eam officium Regis Mosi Deut. XXXIII. 5. tributum, nec character Legislatoris & Regis optimi quo eum *Philo Libr. de Vita Mosi* 3. insignit. Sumitur enim vox hæc in iis locis in sensu quodam diminuto, quemadmodum & Ps. LXVIII. 15. & Rectoris in Schola vocabulum. Fuit & Vicarius Dei Regis. Verum & non plane removit hæc Theocratia humanum omne Regimen sed juxta ac sub se passa est facile; Ita ferebat Theocratia regimen Patrum olim, dein Seniorum, posthæc Sacerdotum, denique & Judicum seu Administratorum, qui non suo sed Dei arbitrio robore ac impulsu agebant.

§. XL. Non tamen coepit hæc Theocratia demum sub populo Israel, sed ea fuit jam prius modo ac fere naturalis etiam sub tempore Patriarcharum, in quo lege ac religione naturali fere dominabatur Deus unice & sub eo Pater; Unde & nomen compositum *Abimelech Pater Rex*, & simplex nomen *ABH Pater* directionis quanquam inferioris indicium in historia Josephi. Quum vero desineret longævitæ unius infinitæ multitudini Nepotum præfecti Patriarchæ, blandaque Patrum indulgentia parceret nimium quantum teneris natis, remansit nihilominus ac venerabile semper exstitit in Theocratia Regimen Dei, fuitque primus Nimrod qui hoc turbavit ac *venatus est* in casses homines *coram Domino* i. e. coram Deo Rege Gen. X. 8. 9. 10. Quanquam non sic tolli ac aboleri potuerit unquam, ut non continua ejus remanserint semper vestigia quædam ac indicia; Hinc enim exstiterunt & reliqua fuerunt Oracula semper in gentibus, quæ consultata fuerunt in antecessum à Principibus quando ardui quid suscipiebant, Hinc ipsi Reges ex *Magis & Sacerdotibus*, qui Diis familiares erant, in Oriente & Ægypto desumpti ac electi, Hinc post mortem Reges in Sancta Numina conversi, ut Lex ab iis viventibus constituta imperare valide semper posset, Hinc Pontificatus

tificatus & Regis Sacrorum prænobile munus, Hinc uncti saltem post & consecrati à Sacerdote fuerunt, quum nil potestatis hujus de cœtero reliquum esset; Tam antiqua, tam naturalis, tam accepta, tam apta & opportuna visa semper est Dominatio hæc.

§. XLI. At cum de Mosaica nobis cogitandum unice hic, ejus institutæ primum ratio nobis prius est vestiganda & expendenda; Ubi non de bonitate Regiminis quod sub Deo viget & Lege multis agimus, sed ad alia potius attendimus. Nam cum etiam ob alias causas typicas proxime ac in medio populi adhabitare Deus deberet, hinc & opportunum erat ut illi regimen in populum eum ac defensio simul tribueretur. Erat & externe peculiū populus hic propriissimum Dei, tum quod ipse ex parentibus inidoneis eum tanquam filium primogenitum exciderat, tum quod & suo brachio exerto redemit ac possidere fecit, unde non conveniebat etiam ut ille alii quam Deo addiceretur in subjectionem. Neque fert secus libertas Regii Sacerdotii, neque sanctitas, neque ira & exacerbatio gentium vicinarum, quæ impetum secus in Sedes ejus facturæ ac impetu uno eversturæ fuissent, nisi Dei Regis propinque adhabitantis reverentia ac metus potenter abstinuisset. Eminent vero inter causas ac rationes omnes, quod Canaa ac populus priscus idea ac Typus regni cœlorum tum sub Novo Test. tum in cœlesti beatitudine exstituri esse debebat. Omitto causas quæ à more seculi Reges pro Diis agnoscente, ab imperito & bruto populi genio, tum & levitate ac inconstantia eorum idendidem ad idola Ægyptiorum relabente, secus adduci solent ac proferri; Unde non solum præsens esse debebat Deus olim ad consolationem ac beatitudinem eximiam ejus populi electi, nec tantum quod Princeps mundi tunc nondum judicati Oracula occupasset ac præsens secus populum Dei seduxisset, nec quod ænigmata veteris revelationis ac Scripturæ Interprete continuo indigerent, sed quod Rex in Israel Deus esset.

§. XLII. Eximia & luculenta erat Regni hujus forma & species externa, stabat auro coruscum Sanctuarium, Regis aula ac palatium: Sonabant ibi responsa & jussa, ad quæ volebat ille omnem rem exigi & componi in republica sancta. Aderant ad ministerium legatio-

legationem & excubias Pontifex Sacerdotes & Levitæ. Interstrepit Musica. Apparantur Mensæ. Neque deest quicquam, quod ad aulæ ac Palatii Regii decus ulla ratione pertinere potest.

§. XLIII. In majore autem quodam gradu hoc omne conspici debebat in prima Veteris Testamenti Oeconomia, svavi ea nimirum ac læta, quæ statim per juga legis immutata fuit ac periit; In prima enim ejus parte vocat Moses Exod. XIX. 6. populum Israel præcipue מַמְלַכְת כֹּהֲנִים REGNUM SACERDOTUM, quod post vocatur Regium Sacerdotium, qualis erat vel esse potius debebat populus Israel etiam jam olim in prima veteris œconomix parte; Refer autem etiam hoc ad ipsum Clerum sub Deo tunc dominaturum, quum debebat exesse omne regimen politicum & profanum, solumque spiritualis divina mitis & sacra vigere administratio Sacerdotum: Sed &, si cum *Petro* ad populum hanc nomenclationem referre ames, manebit illi non minus tunc libertas plena ac Regnum, erit non minus ille totus aliquod Sacerdotium, *tum* quod intimæ futurus admissionis ac familiaritatis, elongatione post demum introducta, *tum* quod ex tribu & familia omni accedere posset Sacerdos, nondum ab altari abstentis & sic impuris declaratis universis filiis Israel, *tum* quod potestas illi & auctoritas ingens relinquenda absque onere ullo & jugo, *tum* quod populus cultum Deo unice exhibens futurus ille in orbe.

§. XLIV. Stetit hæc regendi forma usque ad tempora *Samuelis*, qui ad stulta vota populi Regem illi humanum, & quidem ad similitudinem gentium arbitrario modo dominantem, creavit, postquam jure ingente Regio proposito à cæpto eum abstertere non potuit. *Ius Regium* appello, quod illud omne competit Regi, tum humano qui servitute & opera hominum opposte ad Deum Regem eget, tum Gentili & ad modum Regis Gentilis exacto, qui pro arbitrio dominabatur. Stulta vero erant non minus hæc Israelis vota, qui summa cum ingratitudine ingens illud beneficium Divinæ Dominationis ac libertatis hoc modo repudiat ac spernit, ac se in dura ac arbitraria servitia hominis sponte dedit ac præcipitat.

§. ALV. A quo tamen ipso tempore etiam neutiquam periit
D Theo-

Theocratia hæc, certe non sic ut non undequaque potentia ejus indicia elucerent ac remanerent: Neque enim hinc Deus plane throno decedit quum hominem precario in consortium inferius regni admittit & admisit; Ex hæc Dei Dominatione reliqua ac retenta proveniebant olim judicia illa crebra miraculosa cœlitus & per Angelos Dei Ministros illata: Ex hac erat, quod Prophetæ Dei Legati in tanta coram Regibus ipsis & Principibus Viris loquerentur & agerent authoritate, quod ab imperitis Pastoribus promiscue confundi & ad Nov. Test. tempora ex æquo perperam pertrahi solet; Præter legationem enim immediatam à Deo, præter formalia ipsa à Deo allata, præter Deorum officium & characterem, præter captationem benevolentia in verbis præmissis, ita dicit Dominus, jus dabat ipsis ita loquendi tunc Dei & Virorum Dei tum vigens Theocratia ac divina authoritas, cum nunc Paulus jubeat senem non increpare sed hortari seu prece hortari, tanquam Patrem, ipseque item in *Actis* revocet verba asperius in Summum Sacerdotem & Caput plebis inscienter dicta: Ex hac Theocratia promanabat item olim, quod in lege ac sanctione sua Deus permetteret sæpe olim ac aggratiaret; Non enim censendum à Deo qua Deo hoc provenisse olim, & quidem sic ut hoc illudve peccatum hinc desineret peccatum esse & reatum contrahere in foro poli, verum hoc unice ad Regiam & Legislatoriam in foro civili Judaico directionem referendum est, quæ sequitur & necessario sequi debet communem status & regiminis externi rationem, nisi pessum dare omnia velit; Ita Moses permisit olim *divortium*, non quod licitum fecerit, aliud enim post ingeminat Salvator, sed quod poenam afflictivam corporis aut mortis divertentibus in foro civili non constituit. Ita in multivaria uxorum specie ac Polygamia, sub tempore Patriarcharum, obtemperavit Deus qua Legislator externus mori & consuetudini inolitæ seculi, quantum ullo modo fieri potuit, tum & potestati ex delicto quam duriores per lapsum ex post Maritus tanquam Dominus in uxorem accepit, & per quam æqualia illa cum viro non porro prætereundum valet. Refer huc *aggratiationem Caini*, qua poenam externam in paucitate prima hominum Legislator

gillator ac Director Deus Fratricidæ remisit, æternâ salvâ ac permanente. Refer huc & cætera cuncta quæ ipsi non quâ Deo sed Regi in Veteri tempore imputanda sunt, quæ & Regi Principi simile quid permittendi ac indulgendi potestatem jure concedunt. Ex hac Theocratiâ porro erat item olim, quod mortis poena ac supplicio Pseudopropheta Idololatra & Blasphemus Reipublicæ Judaicæ subjectus posset ac deberet necessario affici, non enim his commissis poterat dici, *Ego crimina Majestatis Regiæ læsæ vindicabo, Dii injurias sibi illatas propulsabunt*, cum hic subditus in Deum peccans crimen Majestatis Regiæ læsæ eo simul committeret.

§. XLVI. Sed & grassante post Regiâ plene Dominatione humanâ in Israele divina nihilominus permansit & lueulente conspecta est; Huc proxime referri debet Oraculum Urim stabilitum, quo vel ipse Rex voluntatem Dei Ephodo indutus rogabat, Adhabitatio Prophetæ ac Videntis apud Regem in monte, quem & consulebat in agendis Rex & tanquam Dominum honorifice compellabat. Ad hoc pertinebat simul Unctio ac designatio Regis per Deum & Prophetam ad ungendum emissum; Qui hinc dicebantur *Uncti Domini* atque majori pollere credebantur autoritate ac inviolabilitate: opponebant enim in Scripturâ veteri iis *Unctos hominum* i. e. Reges in Gentilismo, aut tales qui hac immediatâ Dei vocatione ac designatione carebant; Hos vocat Petrus in Scriptura nova *ἀνθρώπων κτίσιν humanam creationem*, sunt creatio i. e. magnificum opus & quod ante non fuerunt, sed quos Dei manus non unxit, unde male censebant tales Reges impune ac licite sperni à se posse. Non minus Theocratiam priscamque populi libertatem sapit dicta Regi Lex de *fratribus colendis* & de *Crethi ac Plebi* i. e. Cananæis evadentibus tantum ad servitia ac ministeria publica aulae ac templi adhibendis. Refer huc & Sacerdotem Summum Angelum ac Legatum ordinarium Dei ad populum, ingentem Cathedræ autoritatem ac superioritatem, Legem capitulationis Regi præfixam ac observandam, Exauetorationem Regum per Prophetas, tum & reliquam ac relictam plebi potestatem in *autonomia*, & jure, ut vocant, Zelotarum.

§. XLVII. Interea vero ingens beneficium ac bonum erat Deo frui eoque solo *Rege*, excluso arbitrio omni quod imperfectum erat creatum ac humanum; Facile enim quisque animadvertit invictum illud esse, sapientia constitutionum ac sanctitate legum cætera cuncta antecellere, quin & cœlum in terra præoccupare. Adhæc suave necessario erat atque à Tyrannide omni Deglubitorum immune, liberum item, pacificum, benignum, ac tutum plane & securum. Atque ad hanc insignem Theocratiam exhibendam spectabat inclytus ille apparatus palatii aulæ ac templi, in templo secessus adyti, in secessu solium auro conspicuum, quod Deus Rex in sublimi inter Cherubinos duos insedit: Qui est Thronus amplius de more Orientis in quem plures possunt assumi de quali agitur Apoc. III. 21., de quo & exstat Heb. VIII. 1. *Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextra Solii Majestatis aut glorie*, quo nomine etiam arca secus insignitur. Nimirum sedebat in sanctissimo templi secessu Pater seu Deus in Christo existens super propitiatorio & Arca. Erat vero ab utraque parte hujus Throni locus pro Filio & Spiritu, at conceptis in Oeconomia tanquam binis & insignibus Cherubim seu Archangelis, occupat vero Filius dextram sedentis, Spiritu claudente latus alterum ejus. Et hæc potissimum est sessio Christi ad dextram, in throno nimirum tali amplo. Et sane non poterat nisi Filio & Spiritu Oeconomice missis, & sic Angelis factis, propinquatio & adhabitatio Dei inter homines locum habere. Qui Thronus amplius & regnum naturale & regnum Oeconomicum plurimum Deitatis personarum in complexu quodam ac pariter adumbrat, thronumque totum Es. VI. Apoc. IV., quin & articulum de Sessione Christi ad dextram in throno Dei, latiuscule declarat.

§. XLVIII. Et ut omne officium Deus in Israele impletet, fuit simul in castris ejus CampiMareschallus ac BELLI DUX, qui bella ejus cum inimico & hoste depugnabat: Quò tentorium referunt deserti, Excubitores positos, Tubas argenteas, Castra quadripartita & vexillis distinctis insignia, Arcæ ædiculam & præsentiam, Refert enim *Alexander ab Alex.* lib. 1. Gen. dier. cap. 12. *More servatum esse, ut in principiis castrorum aut juxta tabernaculum Ducis*

Ducis templum seu edicula construeretur, juxta quam Romani signa & aquilam venerabantur ac servabant: unde &, si opus esset, ea extra castra poterant deduci.

§. XLIX. Atque non opus est hoc demonstrare fuisse, quum id res ipsa clamet, totaque progressio Israelis per deserta & Canaan occupatam ipsam, in qua Deus & Angelus fœderis præsens continuam stragem miraculoso modo fecit, primum in columna nubis & ignis, post in arca, denique & gladio Michael. Hinc Deus *Zebaoth* appellatus est, i. e. Deus multorum exercituum, aut Deus tam potens ac multus exercitus. Hinc speciatim Christus Michael *Princeps exercitus Dei* Dan. XII. 1. Hinc Israelitæ *Exercitus Jehovæ* Exod. XII. 41. Hinc inclamatio ad Angelum aut Arcam, *Surge Jehovah ut dissipentur inimici tui*. Atque huc suo sensu etiam spectat promissio illustris Abrahamo facta, *Ego sum Chypus tuus & merces tua magna valde*.

§. L. Insignia iterum afferebat Imperator ac Dux hic Bellicus Deus Israeli commoda. Semper enim Antesignano hoc erat exercitus Domini invictus, nunquam non corona insignis ac agens triumphos. Stabat ad nutum ejus omne mare, impetu omni fracto, procellâ omni sedatâ. Neque erant pericula & impedimenta ulla quin verbo transponderet ac dissiparet. Sed & non poterant angustia unquam confingi tantæ, quin posset Israel erigere animum ac latari in Deo Rege ac perruptore; Unde *Juda recumbit ut Leo, & quidem sic ut nemo excitare audeat eum* Gen. XLIX. 9.

§. LI. Et si vel peccata intervenientia auxilium & brachium Dei retinere ac impedire quoquomodo niterentur, ut non se in salutem populi peccaminosi exsereret, sed pœna se sanctificare deberet, nihilominus effecit hæc arcta inter eum & populum necessitudo, hæc de se populi Israelis Deo Rege ac Duce fama, ut vel propter nomen ac gloriam nominis sui, ne id prophanaretur inter gentes, plene parceret, vel pœnam pro opere extraneo repareret, vel specie quadam resipiscentiæ ostensa statim pœnam auferret, vel ex statu plene perduto ad fastigium eo majus erigeret, vel gentes iræ suæ ministrantes ob hoc extremæ internecioni suo tempore in Tophet à se structo daret; Inde dicitur virgam furoris

furoris post castigationem peractam in ignem abjicere, ira percitus hinc, quod panem primitialem suum hostes plane devorare intenderant.

§. LII. Atque opportuna etiam est hæc Deo Duci ac Præfecto auxiliandi hora, quando res aut parvæ aut nullæ aut & adversæ simul atque contrariæ plane sunt, quando *relictum & conclusum abiit*, quando *manus populi sancti dissipata est*, quando *non Vir qui intercedit superest*, quando *vespera plena jam incidit*; Facit enim auxilium in extremis angustiis talibus collatum, ad majorem Dei nullius auxilii indigam gloriam, ad evidentiorum ejus in opere miraculoso ostensionem, ad majorem hostis ac potentia hostilis confusionem, ad majus item spei ac fiducia vel in extremis etiam non abjiciendæ in fidelibus incitamentum. Hinc enatum est illud veterum Prophetarum, *Nemo spernat diem parvarum rerum*, quippe qui sic & proximus auxilio ac salutis est, & magis Deum ad auxiliandum promptum ac lubentem reddit: præprimis olim, quum ipse Dux & Princeps exercitus Dei esse vellet, qui nunc pleno at spirituali & cœlesti modo Rex ejus factus est & cluit.

§. LIII. Ad hunc Dei Militarem Ducatum pertinent *Ministri*, qui Prophetæ ac Sacerdotes in aciem progressi fuerunt, sed & robore miraculoso pleni sua perficiebant, quod iterum in Deum Authorem recidit: Robur enim illud non nisi digitus Dei non nisi omnipotentia Dei erat, quæ Heroibus illis ad preces eorum eo tempore parata adfuit, quæ & in Magis etiam ipsis Ægypti forte judicium ad maturitatem perducit, certe Bileamo tunc adhuc minime defuit, at sic ut in opere minimo pediculi hærerent illi, at sic ut mala allata depellere consimiliter non possent, at sic ut baculi eorum à baculo Moysis tandem deglutirentur.

§. LIV. Conveniunt & probe cum Ducatu hoc divino ac cœlesti militari *Armailla*, aut potius media, per quæ populo prisco auxilium obvenit, quæ non *exercitus erant aut arcus Zach. IV. 6.*, sed spiritus Dei providentis, & hinc maxime flectentis corda Regum tanquam rivos aquarum, sed tubæ circumeuntes ac sonantes, sed hydryæ ac testæ contractæ, sed faces accensæ & ardentes, sed ignis intestinæ seditionis ac grassationis de cœlo cadens ac super exercitu hostili

tu hostili depluens: qui Deus & secus volucrem retrahentem à capto ex Oriente vocare, imo vento ac nube pugnare potest.

§. LV. Potissimum vero indicabat & confirmabat hoc ante castra tota progrediens *Columna* ac *Arca* Fœderis, qua surgente debebant dispergi inimici Domini.

§. LVI. Ex hac Dei Ducis & Bellatoris priscâ præfecturâ prognatæ olim sunt etiam variæ *Leges*, quæ nunc obtinent minime porro, imo ridiculæ futuræ essent; qualis est, ea de *paucis equis & machinis bellicis habendis*, ea de *copiis reducendis ac destinata opera ad pauxillum reducendis*, potissimum vero ea de *fœdere cum gente nulla* neque devotâ neque vicinâ *ineundo*, quod Deus populi hujus Dux & robur socia nulla opera indigeret, minimeque uni ac soli illi diffidendum esset. Unde hoc aperta tunc erat Idololatria, Fiducia in creatura præsentem Deo, Deus alienus coram Dei facie, ac Scortatio Deo Marito ac Regi derogans, vel amicitiam ac fœdus cum populis mundi securitatis majoris ergo inire, vel posita Dei irâ in fœdere cum Gentili potentiâ præsidium quærere, vel potentiz alicui Gentili ad Monarchiam excrefcenti nimium adulari. Graphice Deus abominabilem gravitatem ejus depingit capite toto Ezechielis XVI., non minus distincte *Israelis*, qui sub nomine mulieris *Ahala* i. e. tabernaculi vacui ac nudi venit, tum & *Juda*, quem Ahalibah scemina seu *Tentorium meum apud eam* in ea signat, capite Ezechielis toto XXIII. Atque sane etiam erat hoc *dotare alienum* Ps. XVI. 4., *cum orco* i. e. Monarchia cuncta alia regna deglutiente *fœdus icere* Esaj. XXVIII. 15., *Gad ac Meni* i. e. turmis iisque copiosis *libamen fundere ac mensam instruere* Esaj. LXV. 11.; subducere se vel *acclivari animo* Hab. II. 4., *Scortari cum filia Dei peregrini*, Mal. II. 11.

§. LVII. Ad hos montes igitur Ducis Dei debebat Israel semper, profligatissimo etiam rerum statu, cum in fiduciâ tum affectu desiderii oculos attollere, atque nil formidare de cœtero ultroque appetere, quemadmodum & semper Christus memoria adeo fixe tenendus, ut & *habitet in cordibus* Eph. III. 17., sive tanquam crucifixus Heb. XII. 2. 3., sive tanquam excitatus & gloriosus 2 Tim. II. 8., quæquam nunc terræ oculus sit *modius & confidens in eo* *fœmina im-*

na improbitatis Zach. II. 7., imo plenus adultera 2 Pet. II. 14.

§. LVIII. Hinc David Ps. III. & aliis vel multos centimillenos sub excubiis hujus Ducis & Patroni non formidat, qui vel ipse vel per angelum in exercitu Assyriaco momento uno myriades pessum dat, qui & eo promptius, quo copia major est, adest ac sternit, ut in gloriam eo majorem suam exeat strages & clades illata ac facta.

§. LIX. Nemo non igitur ex his videt, fidem Israelis hoc toto Ducatus & Ductus tempore miraculosam fuisse esseque debuisse, quam secus fovere velle tentatio Dei futura fuisset ingens, quum ea solum sit temporis ejus cui promissio quædam, quæ ejus fundamentum est, miracula atque opera ea supernaturalia ob causam & rationem gravem addicit, in quo & necessitas id exigit ac requirit; Sic potui primo T. N. tempore, in quo opera illa illustra contingere debebant juxta promissionem Prophetarum, fidem miraculorum habere, at vero jam cessat hoc, estque Pseudoprophetarum proprium, jubeorque causas secundas sub spe benedictionis divinæ addendæ adhibere.

§. LX. Sed & non minus liquidum est hinc, quam imperite iterum, imo qua cum gravi ac temeraria Dei tentatione, hæc denuo confundantur à multis, ac pertrahantur ad necessitates etiam nostras, dum decantantur & applicantur promiscue Psalmi loquentes de auxilio immediato ac miraculoso à nobis. Toti vero aberrant, qui & pietatis esse autumant cum parvâ copia juxta exemplum & imperium priscum Dei in aciem nunc prodire etiam, atque ob hoc tamen plane nil diffidere ægreque sperare.

§. LXI. At ut ad prisca tempore redeamus, ad quæ unice etiam pertinet argumentum hoc, neglecta fuit varie tunc hæc res in variis deserti peccatis, Deusque adeo propinquus ac potens tunc Dux tam ignominiose habitus, ut vel abnegaretur indefinenter ac turpiter.

§. LXII. Abnegant Dominum & dicunt *Non is*: vel *Nihil illud, non veniet super nos malum* Jer. V. 12., Prov. XXX. 9., Job. III. 27. Abnegationi huic opponitur **הוֹדָה** *Confessio*, quæ & in oblatione auditi verbi per fidem illi habitam fit, & in affirmatione imperterrita Martyrum sonat, & in adstipulatione agnoscente ac annuente

ante fœderali contingit, tum & spe fiduciali in eo reposita, precibus ac hymno sacro in laudem ejus decantato, præprimis obedientia ipsa actuali dicente *Dominus es tu* Ps. XVI. 2. Quæ agnitio & confessio de Deo, *Utique tu es tam sufficiens, tam sanctus, tam potens, tam verax &c.* sacrificium vocatur Deo gratum Pl. L. 14. 23., sive ea sit confessio perfectionum Dei, sive Salvatoris Christi, sive veritatis testimonii ac Evangelii 2 Cor. IX. 13., Rom. X. 9. Fit autem abnegatio etiam actu & affectu cordis Prov. XXX. 9., Job. XXXI. 27.

§. LXIII. Ita abnegabat vehementer olim Israel priscus Deum in os, utut coram præsentem ac Ducem. Abnegabat eum nefario modo Idololatria exercita, tum per imagines, quæ & similem ac parem per se constituunt, & gloriam Dei in similitudinem Bovis demutatam exhibebant, tum & secus; Deficiebat enim tunc à Deo populus cui se jam paulo ante visibiliter in fœdere jurato appropriaverat, qui ipsum tam exerto ac potente miraculoso brachio ducebat ac protegebat, coram cujus tanquam familiarissimæ præsentis ac inhabitantis facie Dii habebantur alieni; Deficiebant autem sic facile, quod actu variæ crederentur Deitates, quod Deus mundi se item potenter tunc adhuc exereret inter gentes, quod Deum quemque crederent Deum esse in propinquo non longinquo, quod vincerentur sæpe à potentia gentili. At potissima tamen erat abnegatio in infidelitate ac hinc oriente timore meticuloso, non credente sed explorare volente ac tentare, num Deus etiam hoc posset aut præstaturus foret: Et sane potissima jure hæc abnegatio dici meretur, quod ex ipso principio Atheismi Divinitatem veram non credentis resultat, testamenti ac fœderis exinanitio est, Deumque ab homine pendere facit; Græve autem adhæc, audita licet divina promissione, audito promissionem confirmante juramento, viso Deo tam propinque præsentem, perceptis item ad momenta singula ejusdem signis, nihilominus animo addubitare, metuere, diffidere, aliisque timorem incutere. Ad minimum hi aut potentiam aut veracitatem ejus in dubium vocant, qui officii tamen ratione & Rex erat, & exercitus Dux.

§. LXIV. At licet *neget homo*, est tamen *fidelis Deus*, qui se ipsum vicissim ulla ratione aut impunitate *negare*, & contra suam existentiam, potentiam, ac virtutes & perfectiones testari non potest, sive verbo permissione ac lege, sive silentio & conniventia, sive opere ac structura ejus indecora, sive providentia ac inordinata ejus directione quum se absolvit ea 2 Tim. II. 13. Hoc veritas ipsa vult, quæ nec in opere nec secus, neque de opere neque de Deo, mentiri ac falso testari patitur. Hoc item justitia æterna ac immutabilis non minus requirit, quæ suum cuivis nec magis nec minus in testimonio rei tribuit ac dat, & inde *ὁσιότης* veritatis dicitur; Porro & vult hoc rectitudo, quæ non sistitur cum beneplacito ac finit in incongruis ac inordinatis, tum sanctitas quæ non hæret in defectibus ac impuris, adde & potentiam item, quæ non terminatur in nihilo. Et cum Deus omnia operetur ad responsum suum, ex voluntatis beneplacito, cum ratione ac sapienter, tum & secundum indolem naturæ ac perfectionis suæ, hinc ne minima quidem in opere ac directione ejus aberratio, turpitudine, ac abnegatio, conspici potest unquam.

§. LXV. Eo ipso quo operatur Deus non potest se *relinquere intestatum*, sed declarat necessario pro ratione operis rationem sui ac operantis Act. XIV. 17.; Ita in opere Deus non potest in mente sistere tabulam rasam, aut mentem stultam ac malam, sic enim testaretur menti se non esse, se non velle cognosci amari timeri, rectum & bonum esse omisso Deo in aliud etiam bonum ferri, peccatum non nocere, Deo placere etiam peccatum. Non hinc in Deo etiam concipienda est potentia plene absoluta agendi, cum ea exigatur in Scriptura ad id quod *ἐπεὶ καὶ* ac *decorum simul est* Heb. II. 10. Non porro hinc bonum est demum solum per & consequenter ad voluntatem Dei, sed jam & antecedenter ad eam, pro ratione summæ necessariæ & immutabilis naturæ ac perfectionis divinæ, quæ ita se habet necessario, atque aliter ad arbitrium alicujus voluntatis habere se nequit. Hinc porro non potest alienare gloriam, potentiam, & laudem potentiæ suæ, quæ Jehovah qui sit ubivis quod in se est, & qui gloriam sibi debitam non porro sculptili vult relinquere, ex quo hinc potenter ab

ter ab Esaja cap. XLII. 8. conversio Gentilismi ad Deum *ac tur-*
banis idolorum in eo educitur. Sed & ex eodem veritatis funda-
mento non potest Deus peccatum impunitum dimittere Exod.
XXXIV. 7., diserte enim docet Psalmus L. 21. sine insequente
pœna Deum vere peccatori, in connivente impura indole, simi-
lem futurum fore, qui ante pœnæ certo sequentis actualem exi-
stentiam apparebat ac videbatur modo talis esse.

§. LXVI. Quæ & ratio est, quod post has abnegationes Dei se
non negantis graves hinc in populo sancto strages ac pœnæ existi-
terunt, dum non solum judicia crebra è vestigio insequiebantur,
sed & ambagioso itinere per totum desertum circumducti sunt,
omnesque in arena ejus occubuerunt, ut ad quietem Josuæ sva-
vemque Canaæ possessionem non pervenirent. Imprimis vero
in *Mose ac Aarone* hoc illustri quodam modo conspicuum fuit,
quorum infidelitas atque abnegans tentatio causa item duræ ex-
clusionis eorum ex hæreditate jam dividenda unice etiam fuit,
quamque præ aliis gravissime olim semper Deus vindicavit, sive
quod fides potissimum quid & conditio fœderis gratiæ est, sive
quod fides miraculosa per se ob Ductum Christi miraculosum
continuo olim vigeat, sive quod Tentatio talis Dei ex Atheismo
non veram divinitatem Dei credente, ex infidelitate, ex irreve-
rentia, quæ Deum operantem suspendit ab hominis arbitrio, pro-
genitum grave malum est; Non enim censendum Mosen ideo in
deserto periisse ac sepultum esse, ut expiaret eo generationem pec-
caminosam in deserto occumbentem, atque secum eam inde re-
duceret, quò R. Alschech refert verba Es. LIII. *Et posuit cum*
improbis sepulchrum: Præter Typicam enim rationem de lege Mo-
rali ac Ceremoniali præsentata per Mosen & Aaronem, quæ ad
salutem ducit non vero *in eam* introducit, in *via* etiam ad hære-
ditatem mundi occupandam atque sic ad tempus solum in Nov. T.
retenta est, fuit pœna atque ira Dei gravis quæ utrumque percus-
sit, quam norunt Magistri aliqui convertere in laudem Israelis,
quum ajunt quod hinc ira exarserit Deus in Mosen, eò quod & im-
merito succensuit Israeli, & vilipendit honorem Israelitarum, dum
rebeldes eos appellavit Num. XX. 10.: Rectius vero imputant alii

Mosis infidelitati & oriundæ hinc divini nominis prophanationi. Neque potuisset sane melius ac illustri magis exemplo & modo Deus commendare *fidem*, fœderis Novi conditionem, quam cum ab hæreditate & introitu in typicam quietem sic arcet eos, qui fide digna ad eam habendam non instructi erant, licet de cœtero viri Deo amicissimi essent.

§. LXVII. Et sic occumbunt in deserto & excinduntur omnes, qui non digne Deo tanto Duce in itinere se gerebant: quanquam non unius generis excisio ea fuerit, atque etiamnum jam est in Israele; Trinam enim facit *Nachmanides*, aliam solius corporis, aliam solius animæ, aliam corporis & animæ simul, quæ phrasi *excidendo excidetur*, nimirum & in hoc & in futuro seculo, soleat indigitari. Quemadmodum & mors naturalis atque accidentalis iis est: Verba enim comminationis non de morte naturali, quæ sequela naturæ ipsis, exponunt, sed accidentali, quum mature quis ex vita excinditur, sive plagis ac morbis cœlitus immis- sis, sive manu violenta creaturæ: Quæ duplex accidentalis mors duplicato illo *moriendo morieris* etiam innuatur. Excisio vero ex *terra viventium* non præcise terram Israelis respicit, sed in genere mundum ac vitam hujus seculi, tum & Ecclesiam veram, cui Esaj. XXVI. 12. opponitur venuste *terra mortuorum*. Confer Job. XXVIII. 13.

§. LXVIII. Atque hæc pœnâ ac strage inflicta ac absoluta, recessit *opprobrium Ægypti ab Israele* Jos. V. 9., quanquam simul servitutem peregrinitatis id spectet, quæ non minus in introitu Canaæ periit ac desiit: potest vero & ad circumcisionem tunc factam, de qua eò loco mentio fit, commode hoc item referri, filiatio enim naturalis Ægyptizantium una cum omni statu gentili per amotionem præputii rescissa est, ipsi vero notâ hæc ad familiam Abrahamæ initiati ac traducti fuerunt, priscâ Gentis claritate illis iterum post longam servitutem intentatamque commixtionem assertâ. Sed & erat ipsum nomen Ægyptii qua tale, à quo nunc tanquam familia Abraham distinguebantur per notam, Gentibus aliis opprobrium ac opprobriosum, quemadmodum Abramidæ augustum, honoratum, ac splendidum, quod singulariter adnotari meretur;
Quid

Quid enim Ægyptius quam servus & ad juga ac luta portanda damnatum mancipium, à quo Joseph in annonæ caritate post bona & agros etiam personas Ægyptiorum Regi acquisivit ac proprias fecit: unde illud Poëtæ, *Quod nec centum ferre queant Ægyptii*: Quæ & ratio est quare in Decalogo non solum ratione Israelis verum & absolute ac in se Ægyptus *Domus servorum* appellatur.

DISSERTATIO SECUNDA
De
SCHECHINAH,
S E U
PROPINQUA DEI IN
ISRAELE PRÆSENTIA
AC HABITATIONE.

§. I.

Xclamaturæ item inter alia de Israele erant non sine stupore Gentes, *Ubinam populus cui Dii tam propinqui sunt* Deut. IV. 7., sive Deitas vera illa sit ac fœderata insuper, quæ gentes olim omisit, sive Deitas qualiscunque & fictitia, quæ simul adeo se communicare olim nationibus mundi visa nullibi fuit.

§. II. *Schechinah seu Habitatio* dicitur in genere *Præsentia Divina Majestatis & gratia inter homines, quoad ea vel in externo emblemate vel secus inhabitat ac præsens est.* Quæ enim Gloria Dei olim sub Veteri Test. in nube lucida, in templo, inter Cherubinos duos, super propitiatorio apud arcam præsens erat & humeris Benjamin incumbibat, ea post etiam Prophetis ac Viris Dei,

Dei, tum & Martyribus, quin & singulis fidelibus, propinqua est: præprimis sub N. T. sine, cujus temporis Ecclesia singulari modo *Jehovah ibi vocabitur, ac Tabernaculum Dei apud homines est* Ezech. XLVIII. 35., Apoc. XXI. 3., idque plene post consummationem Seculi hujus, quum post conflagrationem universi terram novam & justitia inhabitabit, & gloria filiorum Dei revelanda implebit, beatitudine ad locum certum altum corporeum non adstricta præcise ac relata fixe 2 Pet. III. 13., Rom. VIII. 21.

§. III. Non opus hanc Schechinah restringere ad certam Trinitatis personam, quum aliquando eâ tota Trinitas veniat, quæ super arca olim præsens erat & nunc in cordibus fidelium habitat. Aliquando autem restringitur ea Patre abeunte ac recedente ad Filium, cujus est ludere & gaudia excitare *in habitabili apud filios hominum* Prov. VIII. 31., qui est *Dilectum Domini degens inter humeros Benjamin* Deut. XXXIII. 12., atque verbum illud *habitans inter nos* Joh. I. 14. Quo & referri potest illud R. Janna in *Mid. Tillim.*, *Per tres annos ac dimidium stetit Schechina in monte Olivæ, & predicavit dicens, Quærite Dominum dum ille est inveniendus, invoke eum dum prope est.* Sed & venit ea voce persæpe Spiritus Sanctus, cujus est proprie adesse nobis, adhabitare, & opitulari 1 Pet. IV. 14.; Quare & Magistri Judæorum exponunt per Spiritum Sanctum, at non tam tertiam quandam Deitatis personam per eum intelligentes, quam egregia ac in supremo perfectionis gradu concessa dona, & communem seu inferiorem quendam Prophetiæ gradum: Ad quatuor enim revocat *Joseph Albo* Prophetiam gradus, quorum infimus est, cum quis suggestu rationali Spiritus Sancti recondita sapere atque in laudes Dei singulari orationis eoque metrico nitore erumpit sic, ut nesciat unde hoc ita repente ipsi veniat, quomodo *Daniel, David, Salomo*, ac *Saul* prophetasse dicuntur: A quo gradu distinguit superiores tres alios, quum aut imaginatio Prophetæ exhibitâ specie afficitur, aut revera oculus res vere præsentis deprehendit ac videt, aut absque omni phantasia ac visione diserta locutio percipitur ac fit, qui gradus Angelicus ac ad Mosaicum quam proxime accedens sit: Quanquam & quandoque distinguant ipsi Rabbini Schechina

china & Spiritum Sanctum atque diversa per duo illa subinnuant; Ita enim inquit in *Libr. Joma* cap. 1. in fine. *Istæ sunt quinque res quæ fuerunt in Sanctuario primo ac non in secundo, Arca cum operculo propitiatorii & Cherubim, Ignis Cælestis, Majestas Divina, Spiritus Sanctus, Urim ac Tummim.* Quibus obclamat R. Bechai Comment. in Pentateuchum loco Spiritus *Oleum Sacrum* inter deperditas res quinque numerans. At ut censemus nos non opus fuisse ea ut perpetuo in secunda domo externe essent, quum ea in Christo domum eam subeunte in corpore implemento ac rei veritate quinque his decoranda erat ac decorata actu fuit, ita existimamus in re utrosque hos convenire, quum Schechina possit & strictè ac separatim sumi, & oleum unctionis aut spiritum in donis una sub se continere.

§. IV. Ab hac Schechinâ dicitur etiam Ecclesia *Habitabilis & amplexiva*; Quemadmodum enim secus in literâ per habitatum orbem intelligimus in genere partem globi aridam ac terrestrem, in specie partem eam terrestris quæ ob frigoris & caloris temperiem incolas fert, aut barbarie ac vastitie deserti non horret, ita consimiliter Scriptura Sacra habitabilem dicit Ecclesiam quod ea colitur habitatur ac fruges fert, quod apta & instructa fontibus ac pratis est ut habitare ibi animalia gloriæ possint, præsertim vero quod Schechina ac Deus populum eum incolit & inhabitat.

§. V. Non patimur initio nos distineri hic nugis Magistorum, quas de hac Schechina disseminant ac spargunt, quod ea non sit per manus impositionem aut secus alicubi extra terram sanctam, quod sit inferior prophetia ordinaria, quæ sit influxus promanans à Creatore in Prophetam interventu ultimi gradus Angelorum seu Ischim, quod non habitet inter mœrores ac dolores *Pesach*. cap. 7., quod recedat à Propheta quum is indignatur ac in ira effervescit *Nedar*. cap. 4., quod non sit nisi apud sapientem fortem divitem atque excellentem *Berachot*. cap. 8. Hæc omittimus ideo, quod nugæ sunt & experientiæ apertæ obstantur, quomodocunque ea etiam incrustare & cum grano salis interpretari ac exponere nitaris. Sed & ejusdem commatis sunt, quæ iidem de Metamorphosi & immutatione hominis repentina,

tina, in quem Schechina descendit, docent, quomodo oculus ei subito aperiatur ad videndas eas species quæ & secus in aere semper sint at non deprehendantur, quomodo infra solium gloriæ acceptis ideis novis contempletur sanctas ac puras formas, quomodo subeat eum Spiritus, quomodo elevetur anima & commisceatur cum gradu Angelorum qui vocantur Ischim, juxta illud 1 Sam. X. 6. *Et immutaberis in alium virum.*

§. VI. Nec attendimus magis ad ea, quæ Gentiles de præsentia ac propinquitate Deitatum suarum gloriantur & commentantur. Collocant statuas, habent augusta templa, adornant hecatombas, atque putant sic se consecratione intermedia posse ad vocare ac ciere in loca ea suos Deos; Efficere enim credunt intentionem figentem in iis locis cultum, ut ejus avidi accedant ultro, & ut non nidore carniū sacrificatarum repleantur, sentiunt tamen honore sumptuosæ victimæ ibi ipsis offerendæ eos nihilominus delectari. Stulta vero committunt, dum post Dei ad vocationem & statuam catenis aureis incingunt ac ligant, & nomen Dei silent, ne unquam gens alia id scire Numenque ad se inde evocare possit. De tota autem re censet *Varro* apud *Augustinum* lib. 4. de Civ. Dei cap. 36., *Qui primi simulacra & habitacula Deorum populis posuerunt, ii civitatibus & metum demserunt, & errorem addiderunt.* Existimat vero aliter lib. 2. de Legibus *Cicero* inquit, *Græci & Nostri, ut augerent pietatem in Deos, eosdem urbes illas, quas nos, incolere voluerunt: affert enim hæc opinio religionem utilem civitatibus.* *Tacitus* autem videtur approbare morem Germanorum, de quibus memorat, *Ceterum neque cohibere parietibus Deos, neque in ullam speciem assimilare ex magnitudine cælestium arbitrantur: lucos autem ac nemora consecrant, Deorumque nominibus appellant Secretum illud, quod sola reverentia videtur.*

§. VII. Si rem ex vero velimus censere, non aderat olim adhuc promissus Spiritus, quia *Jesus* nondum erat glorificatus Joh. VII. 39.; Erat quidem in sua persona; Erat etiam in medio Israelis; Erat etiam operans in medio Israelis, at non erat in proprietate ac jure, non in copia, non in promissâ lata operatione, non in efficacia inscribente in cor, non in impræpedito fluxu, non in
extensione

extensione diffusa ad omnes, non in sceptri robore ac dominatu, non sine mensura. Quid enim sceptrum habere debeat Christus, ante glorificationem Rex nondum factus? Quid dare promissionem spiritus, quam ipse ante glorificationem tanquam præmium exantlati laboris à Patre nondum acceperat? Quid ungi & honorari spiritu fuso, qui in gloria nondum erat? Et quid denique spiritus gratiæ lætitiæ & consolationis plenæ esse, antequam omnia plene à Christo decertata & consummata sunt.

§. VIII. Certe non erat olim adhuc in V. T. *Spiritus promissionis*, licet esset *spiritus servitutis ac metus* Gal. IV. 5. 6., Rom. VIII. 15., i. e. qui relinqueret in fidelibus adhuc affectus serviles & formidolosos, quin & faceret reverenter obtemperare legi servili in metu. Vocatur ille autem *Spiritus promissionis*, quod est spiritus enatus ac promanans ex gratiosa Dei promissione, illique convenienter operatur & agit, quod ita operatur ut in tempore suavi promissionis, quod est spiritus Christo Abrahamæ totique novo semini ubique in scriptura promissus, quod est spiritus certo juxta indolem absolutæ promissionis fundendus, quod est spiritus non in præsentis legali œconomia sed futuro dandus, quod non est spiritus serviles & pœnales operationes exferens, quod non est communis & ex nativitate cuivis adhærens ac debitus, quod & naturæ atque arbitrii vires ascendit & excludit. Dicitur item secus spiritus ingenuitatis, filiorum, ac adoptionis, i. e. qui filiis convenit, qui in filios regenerat, qui ausus & affectus ingenuos ac filiales excitat, & Abba Pater clamare facit. Vocat autem & Rom. VIII. 15. Paulus eum *Spiritum Filii Dei seu Christi*. Est vero Zachariæ cap. XII. 11. *Spiritus Gratia & invocationis*; Est spiritus gratiæ oppositæ ad naturam, legem, servitutem, ac iram. Descendit ex gratia. Operatur gratiose. Excludit merita ac vires arbitrii in fide. Quia vero spiritus gratiæ hinc & simul est Invocationis, qui à Deo ac non viribus propriis pendere facit, omne tanquam donum gratuito exorat, jus & libertatem cum fiducia accedendi & compellendi dat, gratiamque ipsam implorat. Hæc vero nunc est ratio ut non in mensura detur Joh. III. 34., i. e. non in adstrictione quoad gradum, nec in adstrictione quoad legem

& qualitatem servilem quæ illi modum ac mensuram ponunt, nec in adstrictione quoad subjecta pauca quæ de eo participant.

§. IX. Sed & obtinebat olim *Elongatio*, suo modo contraria ac adversa propinquationi & propinquitati veræ, quoad abstinebantur à communione Dei per velum sanctuarii perpetuo clausum, per *סעויו* in atrio è longinquo, per spiritum formidinis ac metus qui abstinebat, per Vicarium & Sacerdotem ad quem in sacrificio & prece accedebant. Quæ elongatio in memoriam iis revocabat sacrificia ac diem expiationis viam ad sacrarium non aperire, reatum, qui divisionem inter Deum & ipsos facit, nondum ab iis esse ablatum, jus item ad intimam cum Deo communionem nondum esse partum & adductum, secus ac in Novo Test. de quo inquit Heb. X. 19. Paulus, *Habentes libertatem ad intrandum in Sanctuarium in sanguine Jesu, accedamus cum vero corde in certitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala.* Sed & abierat jam sub initiis primis ab Israele Pater, abstentus item ab altari universus Israel ac impurus declaratus.

§. X. Hoc omni vero non obstante visa est nihilominus insignis esse ac stupenda olim externa propinquitas Dei, inhabitatio, ac præsentia, gloriâ suâ cum terram solium Jehovæ tum etiam templum sic adimplens, ut & emblemate continuo, & diserta voce, & miraculosis judiciis ac effectis in loco sancto exsereret se & appareret, mensa foco & igne ibidem adornatis ipsi & structis quotidie tanquam in domo: neque ut vigeret præsentia solum propinqua tunc sed & continua & affixa insuper atque habitatio perfecta exurgeret, quæ & Judam in captivitatem Babelis deportatum procellâ impulsâ sequebatur Ezech. I. & X.

§. XI. Haud indecora fuit conclusio illa Dei intra certum locum, tum quod religionis erat abstrahi ita ac separari, tum quod mundum à Deo impletum figuraret priscorum rotunditas templorum, tum quod cælum supremum pingeret sanctuarium interius, in quo item solo gloria Dei plenius ac gloriose declaratur, tum & cum maxime vero quod ita typus ferret atque exigeret umbra templi ceremonialis, quum consimiliter & sic. a. restrictè unus Christus plenitudinem Deitatis in se *σωματικῶς* ac personaliter habitan-

habitantem haberet, non homo ac Propheta alius. b. restricte una Ecclesia communione & gratia ejus gaudeat. c. restricte item olim unus Israel Deum obvium haberet conjunctum ac familiarum, pariete intergerino seclusis populis omnibus mundi.

§. XII. Erat vero necessaria externa propinqua ac fixa habitatio hæc, 1. ut posset cum externe tum interne terra hæc Hæreditas ac bonum Testamenti Veteris dici ac esse; Appellatur ea *hæreditas Israelis* Hos. IX. 3., terra quum *Jehova Deus dat* in præcepto V., *Semini tuo dabo terram hanc* Gen. XII. 7., *Jehova pepigit fœdus quod illis daturus esset* Gen. XV. 18., Confer Gal. IV.: Nunc vero pars Jacobi formator omnium est, quo sic & ipsum & formata ab ipso singula plene possideat Jer. X. 16., unde & Deus externo emblemate externæ hæreditati conjunctus debuit esse, Inde terra *Jehova* Hos. IX. 3. *solium Gloriæ* Jer. III. 19., *habitaculum sanctum Dei* Exod. XV. 13., Tuli vos alis aquilinis & deduxi ad me Exod. XIX. 4. Atque sane dictat ipsa ratio sana & conscientia intima bono terreno ac finito appetitum infinitum hominis minime expleri, bonum sanctorum commune cum reprobis non esse, spemque fidelium ac mundum hunc abnegantium turpem concupiscentiam in creatura hærentem, ac temporaneum & evanidum quid, non esse. Necesaria fuit 2. inhabitatio hæc, ut typus cum Cœli, tum Ecclesiæ, tum & incarnationis verax constitui posset, in quo Deus propinquus communioque ejus omnia efficit! Exigebat non minus 3. eam prisca in populo peculiari Theocratia, quemadmodum venuste innuit M. Coccejus Sum. Theol. Cap. LIV. §. 5., *Quum igitur decrevisset Deus eam gentem habere in terra tanquam populum suum cujus ipse sc. Rex esset, conveniens erat, ut simul voluerit cum eo populo agere, quemadmodum consentaneum est Regem cum suo populo agere. Voluit igitur quasi Comitium cum illis habere, ipsos propria voce alloqui, & se ipsis quodammodo spectandum præbere.* Fuit item ut 4. Interpreti & Oraculo, quod in dubiis & ænigmatibus veteribus consuleretur, locus esset, ut 5. ab Accaron Belzebub & consultatione Dæmonum populum abstraheret 2 Reg. I. 2., ut 6. infantia ac timori Israelis consuleret, qui hinc pellebatur insigniter cum Deum proxime ad-

habitantem ac Tutorem se habere animo recogitarent, 7. ut cultum omnem ita ad se tam propinque præsentem Deus dirigeret. Adde 8. ut ita propinquus sanctificaretur magis inter propinquos, iique caverent tanto magis Deum sibi proximum, coram ipsius oculis ac facie, irreverenter habere.

§. XIII. Effecit vero & varia propinqua habitatio hæc ac Schechina tunc, ut jam ante sub veteri etiam Testamento nudo velo esset opus etiam ac elongatione aliquali, ut purificatio jam tunc propinquis necessaria etiam esset, ut in illa propinquitate nemo nisi vocatus prope ad altare ac mensam Dei confidentis accederet. Effecit habitatio hæc item animum & affectum eo magis ad hoc mundi elementum affixum, utpote quod sic non hæreditas tantum Israelis esset, nec bonum fœderis promissum, sed & sanctificatio religiosi cultus, locus implendæ omnis promissionis, quin & facies Dei ibi habitantis, imo Dei ipsius habitaculum ac palatium; Provenit & hinc timor in quo agere debuit necessario priscus Israel, quum secus procul à Jove procul ac remotus magis etiam à fulmine sit. Crebra etiam hinc tunc enata sunt judicia & exilia, quod terra hæc expueret necessario impuros ac maleficos, tum ob sacramenti, quod impiis non obsignat, respectum, tum ob Sancti Israelis terram hanc inhabitantis propinquitatem, qui aut in vero cultu aut judiciis ac pœnis immissis purgari ac sanctificari debet in propinquitate ac propinquis sibi: Varius enim ac non unus fuit Boni Veteris ac Terræ Canaan respectus, quanquam emineret præ aliis Typicus ac Sacramentalis, quo mundi similiter sub N. T. hæreditandi ac occupandi, habitationis Christi per dies carnis in eo mundi loco frequentandæ, potissimum vero Cœli in veram hæreditatem post fata dandi, figura fuit; Unde & lacte & melle tanto olim abundabat hæc terra, amata fuit olim sic possessio & longæva possessio ejus terræ, tam ingrata item fuit privatio ejus in morte præmatura & exilio tristi: Sed & hinc sancte expuebat impuros habitatores, distribuebatur sorte directæ unice à Deo, distribuebatur æqualiter, reddebatur portio ejus abalienata in Jubilæo, quod ex gratia & hæreditate Christi ac Cœli nemo excidit: Sed & hinc Angelus fœderis manu miracu-
losa

Yola sua terram occupat, & occupatam largitur ac distribuit, ut magis in eo Testamenti ac doni divini ratio effulgeret ac cerne-
retur.

§. XIV. At quanta non provenerunt ex propinquitate & habi-
tatione hac beneficia ac bona *Terræ, Clivo Sacro, Sacerdotio, quin
& Populo universo.*

§. XV. Illustria primo hinc exsurrexerunt epitheta *Terræ*, quæ
nimirum inde *Sancta* est opposita ad impuram Amos VII. 17., *So-
lum Jehovah* Jer. III. 19., *Terra Jehovah* Hos. IX. 9., *Habitaculum
Sanctum Dei* Exod. XV. 13., *Vallis visionis*, tum quod Jehovah ibi
videt audit in miseria respicit ac respicitur, tum quod in eâ sola
visio ac Prophetia vera, tum & quod promissa omnia in ea im-
plebuntur ac repræsentabuntur Esaj. XXII. 1. Dicitur & *facies Dei*
à qua expelli triste Es. XXXVIII. 10. 11., quin & *terra decoris ac
decus terrarum* Dan. XI. 45., *Ahaliba* item *Tentorium meum in eâ*,
seu *Jehova Schammah Jehovah ibi* Ezech. XXIII. 4. & XLVIII. 35.

§. 16. Non minor hinc venit existimatio *Clivo Moriah* uni ex
tribus montibus potioribus Hierosolymæ, de quibus Micha ca-
nit cap. III. 12. *Zion ut ager arabitur, Hierosolyma tumulus lapidis
erit, & domus montis excelsum sylva.* Intelligitur Mons Templi
distinctus à Monte Zion, qui fuit exsiccus atque altissimus inter
ceteros, continens in se Arcem, Urbem superiorem, ac sepul-
chrum Regum ac David, in quo thesauri repositi erant: Fuit &
mons templi distinctus à monte Acra in quâ fuit urbs inferior æ-
dificata. E regione Acræ autem situs erat Mons Templi, quem
Salomo planum fecit aggere & egestionem, antequam templum illi
superedificaret, cinctum alia urbe tanquam amphitheatro quo-
dam; Hinc phrasis Esaj. II. 2. *Mons domus Jehovah.* Appellatur
autem secus *Moriah*, non tam à docendo, vel timendo, vel Do-
minio Jah, quam videndo ac respiciendo, quod ibi Deus respicere
& apparere, & videre, & expiare peccata ac nos respicere tan-
tum vellet, ob quam causam & olim ille mons in oblatione ten-
tatoria ac liberatione Isaaci consimile nomen tulit Gen. XXII. 14.;
In qua liberatione & Abraham diem Christi & liberationis aperte
satis vidit, ut non opus hinc sit hoc vel ad Cælum, vel ad Isaaci
nativi-

nativitatem, vel ad hospitalitatem trium Virorum quos convivio excepit, vel ad Melchisedeci occursum, vel ad fidei impropriad visionem referre. Quum vero Deus pro loco habitationis eligeret hunc montem aditum & cultum omnem etiam adstrinxit ad hunc locum; Quo enim nisi eo, ubi Deus erat, cultu esset contendendum: Quæ dignatio magna hujus montis ac elementi mundi erat, oculosque & corda omnium illic defigebat, unde & acclivati nimium post fuerunt, qui in clivo Deoque ibi habitante nimium fiduciam collocabant, & à clivo hoc tum ægre divelli poterant Hab. II. 4. Accedebat ad fastigium dignitatis quod & *unus hic* totius terræ mons & locus honore eo gaudebat, quod tamen institutum ad potiora atque alia longe etiam pertinebat: referebat enim hoc apposite unitatem etiam Numinis quod colendum est, coercebat vagam & multam in quovis occurrente loco idolatriam, adducebat & omnem ad eum oblationem, sed & indicabat hoc unitatem altaris Sacrificii ac nominis in quo oportebat salvari, sed & excludebat velut paries intergerinus à cultu tunc potenter gentiles, qui ad unum hunc montem impossibiliter ex remotis mundi angulis poterant ter in anno confluere & congregari, facilem item reddebat hoc suo tempore cultas totius ceremonialis destructionem, utpote ab uno clivo hoc pendentem, qui cum terrâ facile poterat hosti barbaro in possessionem ac vastationem perpetuam tradi.

§. XVII. Excellens item provenit ex habitatione hac prærogativa ac dignitas *Sacerdotio & Sacerdoti*, ut quod absque propinqua adhabitatione hac propinquare & officio sacro defungi non potuisset, neque enim Sacerdos priscus ad Deum in excelsis propinquat, sed id Melchisedeco unice tribuitur ac proprium est: Interea vero hoc inde traxit, quod ipsi soli, impurato ac elongato omni Israele ac fratre, intime accedere licuit, populusque omnis in re omni ardua ab ipso dependere debebat, sive consilium à Deo petendum esset, sive de lege ac mente ejus insignis scrupulus occurreret, unde Sacerdotis labia scientiam servare dicuntur, sive expiatio peccati facienda porro esset, sive precatio solennis ad Deum in eo loco sedentem deferenda ac ibidem exaudien-

inducenda; Hinc Sacerdos vere *Cohen* i. e. Vir Deo propinquus familiaris, & qui vocatus propinquare audet. Hinc fœdus *pacis* *ipsam Deo* Num. XXV., Vir socius & *proximus Deo* Zach. XIII. 7., *Angelus & Legatus Jehovæ ex adyto ad populum* Mal. II. 7., *Templum Domini*, cui adeo se communicavit, ut spiritus arcani consiliu & verbi Dei plenus esset aut esse posset Jer. VII. 4.

§. XVIII. Quis autem ea bona singula enumeret quæ hinc *Populo ipsi* prisco obtigere, qui sic una cum Deo civitate gaudebat, cœlum in terra præcerpebat, Hierosolyma ac mater primi temporis erat, Præceptor Nationum in originibus & sacris tradendis factus est, tum & in ea propinquitate sapientia ac sancta instituta per gentibus accipiebat. Inexpugnabile atque munitissimum urbis & populi robur inde Psalmus XLVI. deducit. Fuit & perpetua ac propinqua præsentia hæc perpetuum Dominantium ac Tyrannorum frenum, ut non auderent peculium hoc Dei nimium opprimere. Erat item hoc quasi memoriale scriptum coram Deo, ut *muri Zion essent perpetuo ante oculos Dei*, ipseque populus ver-
saretur indefinenter in oculis Curatoris Dei, & non oblivio ejus Deum incescere posset Esaj. XLIX. 16. Visibile ac παρατηρητὸν erat populo illi non minus cum cœlum tum regnum Dei unâ cum via ad Deum, ut posset certo indigitari *hic, ibi, & non alibi* est. Non Hierosolyma sed tota Curia ac Aula Cœlestis tum in humeros Benjamin descendit, atque habitavit in iis in monte qui tangi & adiri poterat. Et sane nil volupe magis Israel, quam Templum tanquam Domum Domini adeo propinqui sibi conspiciere & coram intueri: Quæ & causa est quare *Delicium Ocularum* Ezech. XXIV. 16. appellatur.

§. XIX. Abutebantur vero Judæi ingenti beneficio & proteritate hoc, non tantum ut securi hinc redderentur nullamque calamitatem & expugnationem suæ urbis olim formidarent, sed & ut illa hinc iis præjudicia subnascerentur, atque putarent Deum esse Deum in propinquo ac inter populum suum, non consimiliter è longinquo item, Deum abdicasse regnum in cœteris mundi partibus, easque commisisse Præfecturis & providentiæ Angelorum, quia & Deum cacumen Moria inhabitantem ad Montes po-
tentiam

tentiam & operationem adstrinxisse; Et hic quidem error in defectu. Excessus autem insuper quidam est, quod ipsum clima Canaë sapientem hominem reddere gloriantur, quod extra terram Schechinam non venire credunt, atque hinc in iis locis non facile manus imponunt. Attribuebant etiam terræ huic olim vim quandam expiandi ob altare Montis, quam & causam faciebant humationis corporum in terrâ sanctâ, quanquam & alia ad hæc accedat ratio, quod exitum corporum resurgentium ex terra illi terræ appropriant, ac monti Oliveti findendo, prout iudicium extremum adstrinxerunt ad vallem Josaphat.

§. XX. At inquirendum nunc nobis propius porro atque in specie est, quid rei illa *Schechina* & *Gloria Dei* tunc fuerit; Ubi tamen in rem ipsam hanc Schechinâ figuratam non tam hoc loco inquiremus, quæ aliquando Spiritus Sanctus Judæis est quiescens super Prophetis & habitans in cordibus fidelium Elias in Tisb. Rom. VIII. 11. Eph. III. 14., aliquando Majestas præsentia & manifestatio Dei sive in Ecclesia sive secus in Pirk. Abhot. c. 3., *ubi sedent duo qui legem tractant Schechina cum illis est* coll. cum Matth. XVIII. 20., aliquando Christus in carne ac Judæa agens habitans ac loquens Joh. I. 14., aliquando etiam tota Trinitas atque Pater cum Filio in corde fidelis habitans: At hic de re Veteris Testamenti & externo Typi, qui tum fuit, videndum nobis est. Non hinc cum Mose ipsam Dei Gloriam adspicere & pernoscere avemus Exod. XXXIII. 18, sive ea sit gloria ac beatitudo cœlestis piis in futuro seculo communicanda, quemadmodum Doctoribus in Schêmot. Rab. placet, sive corpus aliquod persubtile, quod aliquando Deus Prophetis videndum exhibuit, at quod communiter ac ordinarie ob ingentem ejus subtilitatem percipi ac videri nequit ut R. Jehuda in Cuzri vult, sive scintilla lucis divinæ, sive ipsa Dei essentia ut sic, quod Maimonides existimat, sive facies ipsa formalis essentiæ, quum posteriora tantum com 23. videnda exhibentur: Absit hinc longe à nobis id expetere, quòd nemo hominum vivit qui Deum videt, sed in futuro seculo Deus demum videbitur sicut est, quum ideis ac proportionem majore similes magis illi erimus 1 Joh. III. 2.; Quod & ad ipsa

ipsa Animalia sanctitatis thronum sustinentia ac supremi gradus angelos extenditur BaMidb. Rab. fol. 178. Ad quod non attendunt satis, qui essentialia Dei cum essentia mentis nostræ adeo comparant, ut consimiliter in toto Deo nil magis quam intellectum ac voluntatem esse prætorie definire audeant. Significant autem posteriora visa ac videnda non iram ac justitiam quæ terga obvertit, nec demonstrationem in executione oppositæ ad arcanum ignotum decreti, nec cognitionem vespertinam oppositæ ad matutinam, sed in genere rudem & qualemcunque generalem cognitionem Dei, porro determinationes certas centri illius simplicissimi omnis perfectionis, tum & delineationem ac revelationem Dei in opere creationis ac speculo verbi oppositæ ad Deum adspectum in persona, quod est in speculo cernere, ac in lumine Dei sparso lucem adspicere. Interea vero Mosi quid hic censent Magistri obtigisse, quo & Messiam vincat & intelligentias ipsas cœlestes: Sic enim in Teschu. cap. 9. Maimo., *Rex qui surgit ex semine Davidis majori sapientia ornatus quam Salomo, & magnus Propheta proximus Mosi M. n.* Et Rabb. Josua in 30. Exod. *Atque per eos quinque gradus Moses elevatus est supra reliquas creaturas etiam Angelos:* quam iterum obstrepat illi id in Rosch Has. & Nedarim, *Quinquaginta porta scientiæ creatæ sunt in mundo, atque omnes traditæ sunt Mosi excepta unicâ, quia dicitur Minorem eum fecisti paulisper Angelis.* Sed & habuit hoc Moses ut familiariter cum Deo tanquam amicus cum amico colloquia frequentaret, proxime in petrâ illi adlisteret, manu Dei ipsa tangeretur, ac tegeretur: Vidit autem secus posteriora tantum, i. e. & nebulam nubis externæ cui Deus invisibiliter aderat, & adhæc posterius etiam nubis tantum quum jam ipsa eum præterisset, atque nubis adhæc ejus quæ bonitatem saltem non omnem gloriam Dei continebat & prætervehebat.

§. XXI. Nos externo Schechinæ ac Typi hujus impræsentiarum intenti hæc nunc omittimus, atque tria illi constituimus temporum ac periodorum intervalla, in quorum primo fuit *Columna Nubis ac Ignis*, in secundo *Arca*, in tertio *Nubes gloriæ inter Cherubim super propitiatorio & arca in Sancto Sanctorum.*

§. XXII. Primum igitur sub Mose *Columna Nubis & Ignis*
G
Israelem

Israelem duxit, quæ & כבוד *Gloria* Exod. XL. 34. dicitur, & שכנה *Magistris*, decantatissima una cum Sapientia eam inhabitante in universa Theologiâ Fabulosa Gentium; Hæc enim est Helena illa celebris, Jo pulchra, Hefione, ac Deianira, Proserpina, ac Diana simul, & Feronia. Hanc habes in historia *Bachi*, *Herculis*, *Apollinis*, ac cæterorum insignium fere omnium Heroum Israeliticorum à Gentibus cultorum. Erat *Bachi* ζήτησις & εὐρεσις, quoad Moses & columna merfa quærebatur in profundo maris rubri merfa & reperiebatur iterum. Hinc cum in Columnâ pingebant, aut quadrato lapide, Columnæ hujus figurâ. Hinc & Arabibus *Ourotal* i. e. *lumen suspensum* dicitur, seu Lux in aere pendens, missis nugis Dickinsoni, quæ clarissima Columnæ hujus indicatio est. Hinc Jovis & Proserpinæ seu columnæ ac Sapientiæ vagantis Filius. In *Hercule* habes *Trinoctium* in monte ac tenebris, quo Hercules i. e. Angelus fœderis & Sermo in columna genitus à Jove est, *Prometheum* è Caucaſo i. e. ardente monte Sinai unâ cum nube solutum ac liberatum Angelum fœderis, ut recederet inde atque duceret & progrederetur, *arcum item in Solem intensum*, quem non solum in tenebris Ægyptiacis verum & nube refrigerante rorante ac obtegente conspiciere licet, *Cervam aripedem* Dianæ sacram seu columnam hostes obterentem quam Hercules & cursu affecutus sit, & tranantem cœperit, ac in montem Artemisium transtulerit, quin & *Columnas ipsas* Tyrîi seu Palæſtini *Herculis*. Confer item historiam *Apollinis*, cujus erat statua Delphis Columna; Conveniunt item nomina, Delphus *Manifestator*, Delphi *Stillantes*, prophetantes. Luna æris tinnitu cœlo arte deducta ætatem Josuæ & cladem Gibeæ respicit equidem, attamen in ipsa Columna ea lucida id etiam visum. Sed & Hecate ab הכה & percutiendo ita dicta, Jasoni opem ferens, imperiumque in terram ac mare exercens, ipsa iterum columna erat: quemadmodum & prorepens pedetentim Proserpina, quæ ad ostium Ægyptii maris à Plutone & profundo rapta, mediamque ætatis partem in inferis ac obscuro dimidiam in superis ac luce esse coacta est. Conveniunt item singula, e. g. Troja ad *cytharam Apollinis* ædificata, & *Palladio* celebrato

brato decora, Noctiluca, Helena, & Luna, Musæ, Sybillæ, Delphi stillantes & singula. Præprimis ac sigillatim veram duplicem Columnæ faciem involvunt gemini *Castor & Pollux*, conjuncti in columna unâ fratres, quoad *Castor*, à 𐤇𐤃𐤃 *texit*, obscurum nubis, *Pollux* autem ignis lucem subindicat: Hinc dicuntur esse *Jovis filii*, ivisse cum *Argonautis*, esse in mari, atque navigantibus præbere signum faustum ubi gemini apparent, infelix, ubi nubes obscura, sola, *Ægyptiis* hostibus perdendis quippe obversa; dominabantur vero alternis ille de nocte hic interdiu.

§. XXIII. Non Columna hæc fuit insculpta, ac ad docendum res arduas antiquas & religiosas comparata, quales fuisse perhibentur columnæ *Seth*, quales & in *Ægypto* erant, præter Hieroglyphicos in locis subterraneis parietes, præter sphaeras, columnæ famosæ *Herculis*, ad quas pertinebant cum γενναὶ τῆ ἐγμῶ seu *Genesis Mosi* appellante ita *Manethone* apud *Eusebium*, tum *Capellæ Deorum Stemmata* saxis eminentibus adscripta; Scribebatur enim primum saxis, dein vellere convoluto, denique charta, sive essent duriora saxa, sive lateres cocti, sive ligna, sive arborum cortices ac trunci; Hinc *Scalpendi* vox, *Legisque Scalptor* apud *Hebræos*, *Lapisque* pro *Doctore* passim in *Scriptura Sacra*. Est & lapidearum Columnarum usus apud sepulchra, sive in perpetuam honoris memoriam, sive ut elogia mortuorum in iis exciperentur & conscriberentur, quæ columnæ etiam aliquando reliquias mortuorum continebant quemadmodum *Pyramis* culta à *Brachmanibus* in *Indiis*. Sunt & præmia Victorum in certamine *Olympiaco*, unde & nomen *Σαινριχ* seu ejus qui columnis dives est, & appellatio usque ad columnas *Herculis* i. e. quousque pervasit robur ac fugatio *Herculis*. Inscribebantur iis etiam *Leges* cum & *Fœdera* sancta inita. Distinguebant & Columnæ fines ac terminos regionum, quod in agris privatorum faciebat aliud *Saxum*, *Deus Terminus*. At hic putamus eam solum quæ olim dicebatur *Dux Hebræorum*, atque divisa insuper erat tum à columnis & pyramidibus *Ægyptiorum*, tum à columnis duabus ad imitationem *Hierosolymitanarum* in templis gentium fabricatis & collocatis.

§. XXIV. Non vero Columna hæc duplex erat, altera nubis altera ignis, quemadmodum *Procopius* censebat, nec una sic ut interdiu nubes fuerit noctu vero in ignem commutaretur, sed ita potius una, ut à parte Ægyptiorum tenebrosa, parte autem anteriore Israelitis obversa lucida esset *Exod. XIV. 24.*

§. XXV. Erat in Columna *Christus Facies Patris*, quæ comitari populum debebat cum ut intercessor Protector & Dux populi sui, tum ut Sapientia ac Sermo loquens cum populo; Fuit autem Columna hæc in genere Præludium ac figura Dei incarnandi peculiisque electo conjungendi, Symbolum ac indicium certum ac visibile præsentia divina, Comes ac Dux certus in itinere, Sacramentum ac obsignatio protectionis & lucis *Es. IV. 5.*, Baptizatio Israelis ex Ægypto impuri, cum per obscurum nubis lucem omnem impediens, quod damni & carentia pœna erat, tum per aqueum nubis, tum per decidentem actu exinde rorem pluvium, quomodo sic dicuntur stillasse coeli *Ps. LXVIII. 9.*; Unde hinc ipsi purgatio venit ac refrigeratio non levis, quanquam & sano sensu Christus igne exustionis tum & pœnalis destructionis baptizet arcamque suam purget *1 Cor. X. 1. 2. 3. 4.* Baptismus ac immersio in mari duravit ad tempus, Longior vero erat baptizatio sub nube: At fuerunt baptizati tunc *in Mosen*, non in nomen Mosis, nec in Mosen ut Patrem & Spiritum Sanctum, quemadmodum de baptismo in Christum perhibetur, sed simpliciter in Mosen! Quid vero hoc? an in disciplinam, an in Dominium & Magisterium Mosis, cum baptismus & discipulos faciat & Dominis subiciat; An vero tantundem valet *in Mosen* quam omnes baptizatos esse *usque ad Mosen*, ac non excepto quidem *Mose*? Vertunt alii ministerio & מֹשֶׁה Mosis aut *per Mosen*. Sed nec opus est dicere in doctrinam aut promissionem Mosis. Neque est hæc baptizatio lotio Profelyti Mosaici, possunt enim simpliciter hæc verba retineri. Certe enim in Mosen ac subjectionem Mosaicam tunc in fœdere prisco initiabantur etiam, quanquam non adeo severe initio legislationis, atque Moses etiam liberator Typicus ad Christum simul etiam baptismo hoc deducebat: Et hinc vere dici potest Sacramenta vetera minime quidem signa vacua aut externi alicujus ac Sacramenti novi

novi figuras fuisse, cum typus Moses eo ipso, quo est figura pignus ac typus, ad alia interna ac rem spiritualem, quam obsignat, etiam se referat, at asserendum tamen conjunctim ea simul ad externum & internum deduxisse.

§. XXVI. At videamus etiam Columnam hanc distincte, & quid in partibus illa significet singulis; Facit columna Christum *Adonai* ac *basin*, quæ portat singula & in quo omnia subsistunt, facit & cum ad obtectionem extensam, tum ad refrigerationem pluviosam in siccitate deserti, tum ad motum ac ductum progressivum, tum ad baptismum ac rorem inde in Israellem Dei stillantem. Est *Nubes*, est *Ignis* pariter rei ac personæ divinæ cœlestis & excelsæ indicium. Est *Nubes* distincte humanitatis *Ignis* Deitatis venustum emblemata. Facit nubes & obscuritatem & recreationem simul, quemadmodum & ignis tum lucem in viâ tum perditionem hostilem & adversam. Una vero Columna binum hoc in se conjunctim exhibens, quid nisi Christus personali uno vinculo cum humanitatis nubem tum Deitatis fulgorem in se conjungens, quin & sive in Christo temperamentum justitiæ ac misericordiæ divinæ, operationes item cum Ecclesiæ salutare tum hostibus nocivæ & exitiales.

§. XXVII. Post Columnam adhærebat sub ductu Josuæ *Schechinah* Arca Sacerdotum humeris portatæ, in qua repositæ erant binæ fœderis tabulæ 1 Reg. VIII. 9., 2 Chron. V. 10., cæteris rebus prope arcam in sanctuario depositis, teste diserto Mose Exod. XVI. & Num. XVII., ad latus dextrum arcæ Deut. XXXI. 26., Chaldaeo in Capsâ ibidem posita, Thalmudistis in Scrinio, Rabinis in lapide tribus digitis prominente; Ulterius iverunt alii, qui occasione verborum Deut. XXXI. 26. *Tollite librum istum & ponite eum in latere arcæ fœderis Dei vestri, ut sit tibi contra te in testimonium*, suspicantur ac putant librum legis in ipsa arca etiam fuisse, namque hinc Epiphanio creduntur cæteri Apocryphi dici, quod ab arca & crypta hac abessent: quemadmodum & idem post non solum de Deuteronomio nec de Pentateucho sed integra scriptura veteri Canonica credi cepit. Majore vero cum audacia fingant Mosen instante morte tredecim exemplaria legis descripsisse, quorum duodecim in usum cederent duodecim tribu-

um, unum vero servaretur in arca ex quo reliqua emendari possent, si quæ forte iis labes inolevisset.

§. XXVIII. Non obstat Epistola ad Hebræos, quæ cap. IX. v. 4. plura item in arca commemorare videtur, cum id quod in latere arcæ conclusum fuit etiam in arcâ fuisse dici commode possit, particula *ἐν* etiam late sumatur pro *apud*, *prope* Jud. XVIII. 12., 2 Cor. XIII. 4., quemadmodum & Christus in Jerusalem passus esse dicitur, qui prope eam patiebatur, cæterumque in mensa esse dicitur quod supra eam est. Unde nec opus est cum Theodoro, Oecumenio, Theophylacto, Vatablo, distinguere tempora Moïsis à futuris, quibus alia præter tabulas Arca etiam in se concluderet, neque cum Torniello, Tremellio, Junio ad tentorium verba epistolæ referre, quæ in sanctissima sui parte hæc in se asservaverit, neque cum Gomaro, Beza & Cornelio à Lapide enallagen ac mutationem præpositionis adducere.

§. XXIX. Arca hæc, non erat Scriptura Sacra continens in se thesaurum omnem Evangelii & revelationis, nec, ut Pontificii volunt, Ecclesia repræsentativa in scrinio pectoris cuncta servans, quum dicatur Jehova; Est 1. remedium certum contra idololatricam, efficiens, ut non externam visibilem personæ statuam Deo erigerent Israelitæ, qui tam præsens Dei symbolum visibile habebant modo. 2. Argumentum certum perpetui fœderis, quod in arca ea inclusum erat. 3. Emblema Christi surgentis hostesque dispergentis: Venit autem is hic sub emblemate Arcæ, quod humanitas illi adest in qua plenitudo Deitatis habitat, quod in ipso fœdus custoditum stabile ac fixum, quod mortuus & sepultus exhiberi ad hunc finem debet, quemadmodum *cista mortuaria* voce originali venit. Appellatur autem secus *Arca Testamenti*, quod omnis promissio in eo mortuo *ne ac Amen*, *Arca roboris* Ps. CXXXII., quod in morte Christi ac fœdere cum Deo situm est omne Israelis robur, *Arca Testimonii* quod in Christo ac vi confœderationis Deus familiaris nobis est, & in revelatione arcanum commercium colit, *Arca Legis* quod & Lex in medio Christi sculpta ac impleta reperitur Ps. XL.

§. XXX. Fuit arca *ex Cedro*, quod est lignum terræ, Judaicæ terræ,

terre, proceritate conspicuum, rubei succi, incorruptibile, auro
 respersum, nova simul ac vetera ferens. Quo peropportune
 illa, quæ Christi humanitatem tangunt, nobis pinguntur ac ve-
 niunt; Fuit enim humanitas Christi ex Ecclesia, eaque Judaica,
 quia & stirpe procera Regia: pingit succi rubedo sanguinem vi-
 rum, durities potentiam indissolubilis vitæ, aut immunitatem à
 carie, quum sepultus jaceret pro nobis: Sed & ultra instaurata ve-
 tera adducit hoc lignum vitæ nova; Est & auro ac pretio infinitæ
 dignitatis, vi personalis cum Deo unionis, imbuta omnis ejus
 pars humanusque sanguis: Aurum enim arcæ hujus pretium affe-
 rens, præprimis ac ante omnia est Divinitas Christi humanitati
 vinculo intimo conjuncta, inde meritum dignum, innocentia,
 spiritus, imo ignis aut zelus fervidus, unde ignis ex altari desum-
 ptus legitur non semel purificasse. At propius arcam contueri
 liceat, & impune quidem nunc, ubi sub Novo Testamento agi-
 mus; Existimamus enim non communem sed mortuariam hanc
 cistam Christumque mortuum ea præsentatum ac figuratum simul
 fuisse: Significat enim vox *אֲרֹן*, teste Julio Polluce, non solum
 arcam vulgarem quæ res pretiosas continet, sed & in specie ar-
 cam funebrem in qua corpora mortuorum reponuntur, Vide &
 Gen. L. 25. Accedit quod ex cedro loculi olim efficerentur. Con-
 sonat & propitiatorium, quod in operculo arcæ erat ac mortui
 sanguinem requirit, tum & sanguis ipse arcam imbuens ac insper-
 gens. Sed quid multis? cum res ipsa loquatur, & ad confæ-
 derationem peccatoris cum Deo, ultro mortem sacrificium & san-
 guinem exigit.

§. XXXI. Ubi tamen cum *Spencero* minime consentimus, qui
 putat ab *Ægyptiis* & *Zabiis* gentibus ut ritus *Mosis* cæteros ita &
speciatim Arcam hanc promanare; Quod & olim impudenter etiam
 affirmavit *Simplicius* in l. 8. *Phys. Sect. II.* adversus *Philoponum*
 disputans, cuncta *Mosen ex fabulis ipsis Ægyptiorum expressisse.*
 Traxit originem opinio ex eo, quod *Judæi* ad tempus incolæ fue-
 runt *Ægypti* post inde egressi, quod & *Moses* Legislator *Israeliti-*
tarum probe fuit educatus & eruditus in scientia omni *Ægyptio-*
rum. At hinc nemo eliciat disciplinam *Israelis* fuisse petitam ab
 Ægy-

Ægyptiis, quum teste luculento Psalmo CV. 22. *Joseph* Israelita potius dicatur *scientiam omnem docuisse Ægyptios*, Deusque Israel aperte abominetur & sub gravi comminatione vetet imitari gentes in ritibus.

§. XXXII. Quod ad præsens attinet argumentum, concedimus in usu crebro gentibus fuisse cistas sacras; Describit Apulejus in aureo asino l. II. pompam Ægyptiacam, in qua tulerit aliquis *cistam secretorum capacem, penitus operta magnificæ religionis celantem*. Tibullus lib. I. 8.

Et levis occultis consciâ cista sacris.

Valerius Flac. 2. Argon.

Tympanaque & plenas tacitâ formidine cistas.

Hinc Psyche deprecans per *tacita cistarum Sacra* de asin. aur. lib. 6. Adorabant etiam cistas, hinc apud Clem. Alex. in Protr. p. 12. *Κίστην θεοσκεύειν Cistam colere*, cui & illæ vocantur in Admon. ad Gentes *Κίσται μυστικαὶ* in quibus τὰ ἅγια ἢ ἄσκητα sint, at revera τὰ κρυπτά τῆ ἀσκήσεως, repertum enim fuit aliquando in iis *Dionysii pudendum* teste Clemente in Protrept. p. 12.; Portarunt item illas, quos Bajulos appellat Svidas *κιστοφόροι*. Possunt autem cistæ hæ sacræ gentium redigi ad sequentes classes; Continebant, Synesio in *Calvitii Encomio* referente, Cistæ mysticæ Ægyptiorum sphaeras mysticas & figuras symbolicas, atque sic erant eæ ad erudiendum comparatæ ac asservandum sapientiam veram rerumque originem ac primitatem. Erant aliæ, quæ statuas rationem & mysteria suorum Deorum, præprimis obscœnorum ac humanorum, in se concludebant, quod in Bachi ac Eleusiniis sacris frequens erat. Circumferebant & arculas parvas, quæ erant effigies Templorum Deos ipsos in se continentium, quales in Actis fabricabat Aurifaber ille Ephesinus. Erant vero & mortuariæ cistæ, in quibus corpora aut reliquias defunctorum Deorum circumportabant; Huc spectat arca feralis Ægyptiorum; Huc modus colendi per planctum, atque Serapis, plurimis *Cista Apis*.

§. XXXIII. At licet hæc ita se vere habeant, non tamen hinc eliciet quisquam ab Ægyptiorum arca petitam esse arcam famosam Israelis, sed ad summum colliget affinitatem solum quandam inter-

intercedere inter sacra hæc. Censendum vero econtra potius est Gentiles, imitatorium pecus, ex Mose potius omnia hausisse sua, tum quod ipsi hoc satis aperte fatentur, tum quod pro Diis colunt Heroes Israel spiritu potentia miraculosa ac divina plenos. Et sane, quid illa circumportatio arcæ, quam imitatio aperta ejus quod sub ductu Josuæ contingebat? Quid Eurypiti arcam inventis ac furore subitaneo percussi poena apud Pausaniam, quam historia *Ufa & Bethsemitarum*? Et vero Argonautæ illi quibus Tympana supra tacitaque formidine plenæ cistæ, quid, si recte censemus, nisi iidem prisca Israelitæ? Et cum Junonis templum depingit Pausanias lib. V. p. 39, arcam ex ipsissimo ligno Cedri confectam in templo positam esse asserit.

§. XXXIV. Neque obstant adducta à Spencero Chrysostomi verba, *à gentium ruditate arcam principium habuisse*; Certe enim insedit animis hominum hic rudis affectus, ut Deum visibilem sibi præsentem ac in persona expressum vellent, loco cujus Deus quaecunque monumentum externum præsentia, populo suo gratificaturus, in Arca indulgit.

§. XXXV. Imo si plene rem eloqui debemus, vel ipsis Ducibus Israelis originem arcæ suæ circumlatæ Ægyptii debent; Quid enim cista eorum mortuaria, quam imitatio planctus quo Jacobum & Josephum post fata prosequébantur Israelitæ? quin & honor, quo ipsi Josephum ac Mosen in vita mox perditos mox de novo repertos & receptos afficiebant, quanquam & simul Soli ac Nilo sacratis hisce Ducibus symbolis eum præstarent, Tauro etiam sacro decedenti & consimili reperto exhiberent, Taurus enim Dux gregis erat, consecrabantque eum Josepho, quod is agros quasi coluit & in longa penuria frumenta subministravit; Illa enim sapientia Fabulosa prisca erat, & à multis unum denominat, & in uno multos econtra comprehendere & colere.

§. XXXVI. Hæc arca famosa ea est, Israelitarum Columnen & Palladium fortissimum, sive quod juratum Dei fœdus contineret & exhiberet, sive quod Christi incarnati mortui ac Mediatoris legem ac fœdus in se habentis ac stabilientis typus esset. Hæc est altera illa Navis divino Palladis consilio post columnam fabricata,

ex ligno Mali loquacis ex Dodonæa quercu, quam conscendit Jason i. e. Josua, aureum vellus ex *Colchide* petiturus, prout Mythici Gentium loquuntur.

§. XXXVII. Quantumcunque vero etiam hæc Arca indicium fecerit Schechinaque Dei adduxerit, nullibi tamen plenius occurrit ac visitur quam in adyto ac penetrali intimo sanctuarii, ubi & Cherubim adsunt, & Propitiatorium cernitur juxta arcam ac nubem, & Gloria Dei habitans in ea.

§. XXXVIII. Ubi Gloria Dei inhabitans non tantum in se habet reliquias priscae nubis & ignis quæ in columna prius erant, nec Filium tantum, sed & ipsum Patrem totamque Trinitatem, quæ & corda fidelium inhabitare solet. Pingi solet autem ubique fere Gloria Dei fulgore igneo nube cœlesti reverenter obtecto, qualis & fulgor hic inter Cherubim conspicuus fuit, quod vel ex verbis Porphyrii apud Euseb. præp. Ev. l. 5. cap. 13. colligere licet, qui Serapim Ægyptium in hunc modum de se ipso canentem introducit,

Φαίδρη μὲν κατὰ δῶμα θεῶ.

Lux lata Dei templum irradiat,

Venit quippe magnus Deus & adspexit

Inviictum robur meum - - -

§. XXXIX. Quid rei autem *Cherubim* sedes proxima Dei, quid *Propitiatorium* in arca Scabello pedum fuerint, id non æque liquidum ac expeditum est.

§. XL. Nulli dubitamus nomen *Angelorum*, *Cherubim*, *Seraphim*, & *Animalium* gloriæ, nomen officii atque non speciei certæ creatæ esse, & hinc personis divinis variisque humanis æque ac Spiritibus angelicis in Scriptura tribui & appropriari. Nec minus certum originem etymi Chaldæo & Syriaco כרוב *aravit* deberi; Nihil enim obvium & frequens magis est, quam quod linguæ hæ vicinæ radicem & cubile vocum sibi invicem servant & custodiant fideliter: Neque efficiunt quicquam etymologiæ cæteræ *Cerabh*, *Ut Magister aut multus* in intelligendo, *Cerabja* sicut puer in Chaldæo, *Rechubh* currus per literarum transpositionem, *Cherubh* à *Chæræbh* gladius. Unde *Cherubim* nil sunt nisi. i. in genere

genere *exarati illi & picti* in tabernaculo ac templo. 2. in specie *juvenci vituli aut boves seu aratores* picti, ad quod alluditur Amos VI. 12. *An current in petra equi, an quis arabit bobus.* Quemadmodum & Cherubh fuisse formam potissimam vituli aut bovis, præter imitationem Jeroboami, Collatio Capitis I. & X. Ezechielis aperte confirmare videtur. Qui tamen bos ac vitulus duplex cum Bove Ægyptio, similiter & Aaronico, qui juxta Hieroglyphica Ægyptiorum Duce[m] populi fabricare voluit, minime est confundendus: ut frustra exultet in his Cherubim Spencerus quippe absque dubio omni ad morem Ægyptium efformatis, quum demum post Mosi bos in Ægypto sit positus, isque unus non duplex, quemadmodum hic loci in sanctuario. Fallitur item vehementer, quod cum communi Schola per eos *fortes Angelos* intelligit.

§. XLI. Veniunt non uno Angeli, Ministri Ecclesiæ, Fideles, nomine improprio; Vocantur *Seraphim* aliquando, non ab igneo corpore quod circumferunt, nec à Ministerio iræ & judiciorum quæ exequuntur, sed à zelo fervore & defecata puritate. At imponitur hoc nomen etiam Apostolis igne spiritus plenis, & in harmonia sanctificationem nominis Dei in Christo proclamantibus Esaj. VI. Reperiuntur & in credentibus ac martyribus primis Romanis lapides ignis Ezech. XXVIII. Vocantur non minus hi omnes in scriptura non quidem *ἄγγελοι* at *חַיִּים* *Animalia viventia* & quidem *gloria*. Dicuntur item *Cherubim*, quemadmodum de Episcopis primis Romanis legitur Ezech. XXVIII. 13. 14., *Tu Cherub longe expansus es*: atque convenit probe cum nomen parallelum Angeli quod commune est, tum significatus nominis, qui aut ad sacrificia & martyria bovem vocat, aut ad agri ac frugiferæ Dei Culturam, quod appositum ac fideli Ministro & cooperario Dei proprium est. Neque tamen etiam confundi debent ulla ratione Seraphim hi cum Serapide Ægyptio ac Teraphim Hos. III. 4. Jud. XVII. 4., quemadmodum *Spencerus* nugatur, rem ita insatiens, ut putet Teraphim in iis locis esse positos pro Urim, ac post eosdem faciat cum Seraphim ac Angelis Dei. At quis docuit perfrictæ frontis hominem non agi in locis his de Teraphim

phim damnatis Gentium, debebat enim Israel juxta vers. 3. Hoseæ à cultu peregrino omni abstinere, à Deo satis in terris gentium liberaliter habitus, atque infamat aperte Michæ Teraphim contextus de sculptili adornato, & id quod Jud. VIII. in domo Gideon contigit. Sed & si vel daretur Urim ac Tummin per eos indigitatos in loco utroque fuisse, illud nec turpe quid foret quum & idololatricum *augurii* vocabulum etiam rei sacræ quandoque approprietur, prout nec Teraphim cum Seraphim eodem facturum foret, quum Urim ac Tummin sane Seraphim ac Angeli non fuerint, veluti suo loco demonstramus.

§. XLII. Bovem à sacrificiis removerunt aliquando Gentilium Sapientes ac Mystæ, juxta Ovidii lib. IV. Fast.

A bove succincti cultros removete Ministri,

Bos aret, ignavam sacrificate suem.

Apta jugo cervix non est ferienda securi,

Vivat, & in dura sæpe laboret humo.

At fuit fecus in pretio eximio *Bos*, cum in ipso sacrificio de communi ritu gentium, quæ loco victimæ ponunt bovem in proverbio, *non per bovem omnia obtinebis*, tum & fecus, quum omne præclarum eximium ac magnum voce βς addita designarunt, e. gr. βςπαῖδες *maiores pueri*, βςλιμ< ingens *fames*, quò & refertur à quibusdam βςκέφαλ<. Obtulerunt vero Bovem, Jovi tanquam Deorum Supremo ac Duci, Cereri ob arationem, Veneri ob lasciviam. Fuit autem in Ægypto Symbolum hoc positum Josepho, & illi omni Heroi qui similis illi existit aut spiritum eundem Deorum in se habuit, quomodo & Livius testatur Lib. IV. consimiliter *Minucium annonæ præfectum bove aureo donatum esse*. Attribuit etiam eandem bovis gloriam illi Moses in Testamento Patriarcharum. Consonat & *frumenti Modius* capiti Serapidis impositus. At & sunt qui nomen Apis à nomine Josephi *Abh rech* derivare amant, quemadmodum & Serapis vertunt *Bupater* & *Princeps Pater*, quasi etymon esset ור aut ור. In vitulo deserti autem noluit Aaron imitari Apidem Ægyptium nec Cherubim templi pro tunc nondum visos & exaratos, sed leges Hieroglyphicas Ægyptiorum, quibus Ducis & Defensoris emblemata erat

Bos,

Bos, quod adeo pervulgatum ac proprium, ut & Princeps nomen gerat bovis Gen. XLIX. 6.

§ XLIII. Ab his omnibus longe absunt Cherubini illi duo *constituentes* Dei thronum, facientesque adhabitare nobis Deum Sanctum Israelis; Quia enim distinguuntur ab iis qui in velis & parietibus picti, quia tantum duo, quia Deum adducunt & adhabitare nobis faciunt, hinc distinguo eos ab Angelis creatis, qui nec hoc efficere queunt, nec in ea paucitate reperiuntur. Neque licet duplex genus creaturarum rationalium Humanum & Angelicum binario hoc indigitare, Angelis etiam introspicere cupientibus Eph. III. 10., nec Ecclesiam Veteris & N. T. huc pariter directam intelligere. Definitio igitur Cherubim binos hos esse Filium ac Spiritum Sanctum in Oeconomia ac missione occupatos, neque enim est quid majus duos hos Cherubim quam Angelos Dei appellare, qui & revera à Patre procedunt & missionem ac functionem peragendam in terris habent, *Et nunc mitte me Deus & Spiritum suum* Es. XXVIII. 15. Et sunt vere Cherubim quia Angeli, sunt item quia boves & aratores, cedit enim in Sacrificium Filius, arat, ornat & colit agrum & Ecclesiam Dei Spiritus, nos autem arvum Dei sumus: atque ita operosus Filius ac Spiritus adducit Deum ad Ecclesiam, facitque stabilem Dei cum homine communionem, qua in relatione ac ratione hic spectatur & occurrit. Et sic bini illi Cherubim propinqui fedi, sunt Archangeli illi bini insimul *Michael & Gabriel*, de quibus latius in prophetia Vir desideriorum Daniel; Videntur hi obtutu primo etiam esse creati Angeli, quod cap. X. Dan. accensentur multitudini primariorum angelorum, cap. XI. alter horum auxilium postulat ab alio, tanquam operi fere succumbens solus ac non adjuvus; At indicat aliud aperte Michaelis elogium, quo dicitur Princeps Israelis ac exercitus Dei, aliud opus effectum in conversione Gentium Apoc. XII., aliud item disertum nomen *Jehova* illi attributum in collatione epistolæ Judæ cum Zach. III. Non alius igitur Michael *quis sicut Deus?* quam Filius facies & imago Dei, non alius Gabriel *fortitudo Dei*, quam Spiritus Sanctus principium illud operans in stupenda Dei Trinitate. Quod autem

alter alteri assistit atque assistere tenetur, id non procedit ex impotentia quadam naturali ut sic, sed 1. ex characteristico personali, cui hæc & illa operatio appropriata ac naturalis est, 2. ex Oeconomia operis gratiæ & salutis, in qua Filius intercedendi ac liberandi partes & provinciam gerit, spiritus operandi efficaciter & applicandi, ubi sane non potest operatio salutaris habere locum nisi prius gratia Mediatoris ac Mediationis intercedat juvet ac adsit. Adde his 3. jus imperfectum sub V. T., in quo omnia precario obtinebat Christus, ex jure autem exstante non ausus fuit increpare Satanam Zach. III. Quando igitur adfuit Michael sua gratia ac intercessione in aulâ Persiæ, ut posset eo melius animare Principum in ea aula Gabriel flectere ad populi prisce redemptionem ac libertatem, id œconomia à Deo libere institutæ præcæteris dandum, quæ hoc exigit, ut nemo in jura & provinciam alterius involare debeat.

§. XLIV. Id, quod hæctenus pertendimus, confirmabunt magis propiores inspectæ Cheruborum horum qualitates; *Alati* primo erant juveni hi; Alatos pingebat Deos omnes Taautus, teste Sanchoniathone apud Eusebium Præpar. lib. 1. c. 10., atque dicuntur Angeli *alites cœli* Job. XXVIII. 21. Ornant & alæ dynastarum caput, quoad eæ sublimium & excelsorum indicia sunt. Faciunt vero secus ad cœlestium nunciorum velocitatem, tum & ad obnubendum, tum ad patrocinium & umbram indulgendum ac fovendum. Hinc crebra phrasis *πρὸς βασιλεῖον* & umbra alarum. Atque vere etiam exhibentur Cherubini hi tanquam patroni bajulantes, & prompti alis expansis ad opus gratiæ ac salutis perficiendum. Quod in extremitate atque finibus arcæ consistunt, illud sedem gloriæ Dei efficit ac parat. Quod sibi obvii exhibentur id auxilium in opere commissio gratiæ subindicat. Quod autem pariter ad arcam faciem obvertunt eamque respiciunt, id finem, in quem adsunt, directe exprimit, qui est curare fœdus, & opus illud gratiæ, quo in peccator conjungitur, cum Deo perficere.

§. XLV. Erat & *Propitiatorium* seu lamina aurea igne & ictu crebro præparata, arcam tegens & operiens, Hebræis *Capporet* dicta

dicta à כפכפ *firmiter pice obtexit*, Græcis & LXX ἱλαστήριον, Vulgata *Oraculum*, Vernaculæ Gnadenstuhl. Erat materia ejus ex auro, forma lamina aurea, ut ad operiendum, Deum sedentem suscipiendum, & percussione crebræ expiatorios ictus toleratos exprimendum, esset apposita. Tegebat autem immediate arcam, non elevabatur solum super arca, quemadmodum Thomas Cajetanus & Cornelius à Lapide censent, vocatur enim diserte operculum arce, neque subjiciuntur fulcra quibus in elevata subsisteret, confirmat item Josephus III. Antiq. cap. 6. Non vero faciebat obtectio hæc ad custodiendum sic eo melius originale fœderis ac legis, nec ad curiosum oculum inhibendum, nec ad religionem sic majorem inducendam, quâ ratione nolebant Romani sacra ac mysteria sua desuper spectari. Notatur vero in arca tum legis fulmina tum nostram carnem damnabilem in & cum Christo exhiberi, ad ea enervanda fœdusque faciendum expiatione ac propitiatorio opus esse, modum propitiationis per imputationem alieni & obtectionem fieri, tectaque peccata V. T. adhuc exstare non sublata penitus esse, quod Psalmus XXXII. distincte expendit, medium expians autem esse pretiosum quid, ex unione personali puraque obedientia igne & ictu crebro percussum, & in eum ulum præparatum, ut & Deum ira exuta adducat, legis postulata ac fulmina tegat, fœdus efficiat, idque ob nostri Intercessoris expiationem & justitiam perpetuum faciat & custodiat, *Et si peccemus, habemus intercessorem apud Deum, qui justus est & expiatio peccati* 1 Joh. II. 1. 2. Quod autem aspersio fieret propitiatorii & coram arca, id notat percussione pretiosi in Christo ad mortem, expiationem justitiæ ipsius quæ in Christo, cruentationem personæ: Notabat item, quod sanguis aut anima luxata Christi tempore mactationis in Sanctuarium cœli debebat contendere, ibique Deo se offerre & exhibere. Quod autem septies aspersio fiebat, id refert Guilielmus Parisiensis ad perfectam emundationem, Antoninus ad Canonicas emundantis pœnitentiæ septem horas, Communis Doctorum Schola stulte ad sacramenta, cum ad sabbathum cæterasque potius periodos septem in his respici solent.

§. XLVI. Male vero *Sociniani* ex his arripiunt ac docent, *expiare igitur Christum in cælo*, atque hinc expiare non esse aliud quam *peccata per sanctificationem potentem Regiam tollere*, atque sic *iram Dei sedare*; At erat Deus placandus in cælo, ad quem hinc merito sanguinem eum adducit Sacerdos magnus Pastorque animarum. Sed & sunt hæ Christi intercessoris perpetuæ in cælo partes, Patrem vulnere ac sanguine ostenso placare in cælo. Condescendit vero Deus & jam *πρόεβητο* & extra Sanctuarium *proposuit* Rom. III. 25., cum descensu Hierosolymæ cœlestis in terram, tum præcurrendo gratia & spiritu, tum favendo indulgendo ac vocando, tum in verbo Novi Test. idque non sine clave ac gloria in lingua intelligibili promulgando ac exhibendo.

§. XLVII. Adde his tabernaculi vel templi *Sanctissimam partem*, & perfectum habebis id, quod in emphasi plena dicitur *Schemchinah*. Aliud est schola, aliud *proseucha*, aliud domus conventus ad colendum & interrogandum, aliud Templum, quod statuam aut rude monumentum ac emblema cui Deus præsens, ut & altare, in se continet, *sive* id sit *ædícula* i. e. parva effigies magni templi, in qua *icuncula Dei circumferebatur*, unde Tertullianus lib. de Idol. *si templum, si arcam, si ædiculam ejus instruxeris, sive tentorium statux circumductum ac in itinere & processione in bello receptum, quemadmodum sic Romani signa aquilæ victricis circumferebant*; Unde Proceres apud Vitellium deprecantes *ne per agros Palestinae ea duceret*, atque putat Grotius cum Tertulliano hoc esse *abominabile stupentis* de quo Dan. XI. & Matth. XXIV.; Habebant vero & fana cultus magis privati exercendi gratia, & Succoth e. gr. Benoth seu Tentoria parva, quale erat id quo puellæ, antequam nuptui darentur, se publicabant. Hæc vero omnia loca superabat Templum proprie sic dictum, quod in Israele Mysterii causa erat unum, situm in monte urbeque declivi.

§. XLVIII. Quum autem sic starent parati alis expansis Cherubim, i. e. Filius Dei ac Spiritus, constituti in missione angelorum ad perficiendum fœdus, & sacrificando ac arando sibi obvii fierent & conjungerentur, quum deinde adesset arca i. e. Christus
stus

sum Mediator & stabilis custodia jurati foederis & propitiatorium, quoniam porro Nubes ac reverenda Numinis obteectio, idque in Christi incarnati Sanctuario ac templo, ibi poterat sancte cum in Veteri tum sub Novo Testamento exhiberi ac esse Dei Schechinah & propinqua adhabitatione in medio peccatorum, itemque eorum etiam qui erant olim ante factam ullam peccati expiationem in prisco Dei Israele; Picturam enim constituebant hæc tunc externam saltem rei futuræ tandem *σωματικῶς*, ac promittebant simul quæ umbræ instare & certo propinquare etiam ipsum hoc corpus. Indicabant item Israeli Deum consimiliter in medio ipsorum externe ad tempus ac spiritualiter in perpetuum habitaturum, ut ipsum viderent ac audirent, imo Deum illum etiam propitium inventum iri, ac verba Regis ac Patris locuturum in ac super eo, cui analogum erat propitiatorium arcæ impositum.

§. XLIX. At adhabitatione hæc non solum erat beneficium quod ex contextu harum rerum proveniebat; Profluxit hinc etiam nobis patrocinium intercessionis, propitiatio, confederatio, oraculum & revelatio perpetua, auxilium item ac robur.

§. L. Ita sedet Deus in Cherubim, sed & inter Cherubim, cum ad rationem Trinitatis tum ad procuratam per Cherubinos propinquitatem & adhabitationem exprimendam; Non enim Cherubim hi duo symbolice notant Ecclesiam electam redemptam & à Deo sanctificatam, tum quod ea in multitudine aliorum pictorum Cherubinorum potius est quærenda, tum quod locus ille superior Ecclesiæ minus convenit, & inspectio in arcam adeo vetita & punita olim fuit. Secus haud gravate concedimus aliquando per animalia Cherubim dicta etiam Ecclesiam & quidem permixto animalium genere insignem venire; τὸ λογικόν & sapientiam enim Ecclesiæ pingit forma hominis quæ in Cherub conspicitur: tolerantiam Ducatum laborem ac martyrium Bos, cujus & bisulci pedes & ruminatio figurant eximie: exhibet porro Leo magnanimitatem ac fortitudinem invictam: in aquila vero quadrat appositum *ὕψιπτος*, quo se contempto mundo spretaque omni sede humata in altum ac cœlestia erigit, ac solis radios intuetur, quod item cadaver è longinquo & ubicunque odoratur ac appetit, sanguine

sanguine item pascitur. Sedet vero etiam Deus in nube i. e. con-
tectus velo, quæ hinc non speciem humilem regni Dei in mundo
indigitat: Ita dicitur etiam venire nube quæ & velum & vehicu-
lum emblematicum ejus est. Ipsa autem Arca tertius habitantis
locus, excepto propitiatorio, scabellum quasi pedum ejus dicitur,
atque infima fere solii basis ac pars.

§. LI. Schechinæ hujus defectum imputant Judæi duobus. 1.
quod agunt extra terram sanctam. 2. quod cessant sacrificia; Tri-
num enim sacrificiis adscribunt effectum, expiationem peccati,
placationem spiritus Asafel, cui sanguis ad pedem altaris fusus bi-
batur, & adductionem Schechinah ac præsentia divina: Prout
enim existimant absque peccato Adam præsentem semper futuram
Schechinam inter homines, sic opinantur eam abiisse nunc in
cælos, & non nisi sacrificiis crebris inde ad nos accersi ac re-
vocari.

§. LII. Pseudoschechinam ac *Vitulos* fabricarat Jeroboam in
Regno X. tribuum diviso, ne cultus ergo subditis novis Jero-
solum eundum regnumque Judæ repetendum esset, utque contra
populus recens molestia longi trinique in anno itineris liberare-
tur, eoque etiam beneficio novo Regi devinctus esset eo arctius;
Quod peccatum illud famosum Jeroboam est, in quo & defectio
à Deo uno vero Hierosolymis confidente, & abnegatio unici Me-
diatoris altaris ac sacrificii, & idololatria id quod inter vitulos
præsens adorans, & ἰδωλολατρεία, & Deus incertus, & Deus Elil
i. e. *nihili, vacuus & nullus*, certatim concurrunt. Repetitur idem
peccatum cum in Oriente tum in Occidente sub Novo Testa-
mento; Applicatur hæc Cherubinorum & altarium multiplicatio
Hos. VIII. II. Orienti ac Græcis, qui id similiter committunt in
separatione ac schismate, in imploratione Sanctorum, quibus thura
precum committunt ac imponunt, cum & in suo Nestorianismo
ac persona duplici Mediatoris. Non vero minus committit La-
tina Ecclesia in Occidente, quæ hominem unum totius multitu-
dinis Imaginem ponit spirituque infallibili replet, quæ statuas
consecrat in iisque vim ac gratiam certam quærit, quæ sacramenta
imprægnari credit posita incerta Ministri intentione, Christum-
que

que in pane cœnæ quærit, ad quem nec venit, nec venisse certum ipsis juxta hypotheses eorum est. Adde his omnes qui in locis mundi ac non unice in supernis quærunt, ubi nunc solum Christus reperitur ac est juxta Col. III. 1. 2.

§. LIII. Sed & existimabant olim Hierophantæ Gentium, se, quoties vellent, posse Deo parare Schechinah statuam ac domum, inque eam illum certo advocare. Sententiam paucis tradit Augustinus de Civit. Dei L. VIII. cap. 23. Censet Trismegistus Statuas ac simulachra Deorum corpora esse, qui Magicis quibusdam consecrationibus ad ea assumenda ac animanda coguntur. Consentiant gentes apud Arnobium Lib. VI., *Nos neque aris neque auri argentique materias, quibus signa consunt, Deos esse decernimus, sed eos his colimus, quos dedicatio infert sacra.* Huc etiam pertinent verba Trismegisti in Asclep. cap. IX. *Vides statuas animatas sensu & spiritu plenas, tanta ac talia facientes, statuas futurorum præscias.* Consecrabant autem ac adducebant Dæmonem, cum epiclesi & prece religiosa, tum statuâ sumptuosâ ac affabre structâ, quod erat *corpus facere Deo* Præp. Evang. Eus. lib. V. cap. 12., tum & sacrificiis quibus credebant se posse quam maxime Dæmoni placere, quanquam rationem investigare non possent, ob quam nidor mactati sacrificii Diis tam gratus esset; Unde alii credebant Deos antea homines carnales appetitu carnis ac cibi adhuc delectari, alii vero censebant mundum unum animal esse in quo communis anima, quæ in bestia oblata destructa simul humanam læderet, referebant vero alii ad corpora Deorum quibus induebantur, ut illa effluviis mactatæ carnis recrearent, revera autem quod honor divinus in sacificatione exhibetur quæ sumptuosa Deo offert, quem Dæmones affectabant & appetebant.

§. LIV. Ex hac Schechina Dei, varia promanarunt in Theologiam Fabulosam quæ illa adoptavit, quæque visa potissimum in Gentibus illis quæ Palestinæ vicinæ erant. Huc & non aliorum referri debet primùm famosus ille *alatus Cneph Deus* Ægyptiorum; Teste Sanchoniathone apud Eusebium Taautus i. e. Moses *Deus annes fingeat alatos*, hi sunt Angeli & Cherubini multi alis instructi

instructi in Sanctuario Dei: Sed & referente Porphyrio apud Eusebium testatur Orpheus *Jovem ipsum alis instructum fuisse*: Con-
similiter alæ erant in capite Cneph, cuius & nomen deducunt
ab Hebræo **כנף** quod *Ala* est. At quæ ejus ratio est quæ causa
vera ac proxima? Interpretatur Eusebius quod Deus mens co-
gnitu difficilis est & abscondita, nec palam apparens, & quod
more intelligentis rei movetur. Jejuna hæc. At non longe ex-
superat ea in Demonstratione *Huetus*, quum subjicit, *Nos rei hu-
jus causam arcessimus ex ipsis Mosis verbis, qui Deum sic inducit lo-
quentem, Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me ho-
mo & vivet* Exod. XXXIII. 20. Unde David de Deo, *Et posuit
tenebras latibulum suum.* Ps. XVIII. 12. Quid enim simplex & ob-
vium magis, quam intelligere hic Deum non tantum nube sed &
alis Cherubinorum in Sanctuarii Schechina contactum: Certe e-
nim Cneph rerum omnium Parens & Conditor Deus Ægyptiis
est, cuius etiam templum Syene visebatur. Appellat Athenag-
oras Erot. lib. 6. **κνηφαίων**. Narrat porro fabula, *Cneph ovum
ore emisisse, indeque Phtha esse procreatum.* Exponit vero Jam-
blichus in Lib. de Myster. eadem esse Amun, Phtha, Vulca-
num, & Osiridem. Et censent Viri docti *Phtha* substituendum
esse pro *Opas*, quod id vocabulum ignorabile sit secus, quemadmo-
dum iterum absurde *Huetus* in Demonstr. Quum de ovo ore e-
misso & generatione τῆς Pthah lego, non possum non de Logo ac
Minerva ex cerebro Jovis prognata i. e. Filio Dei generato co-
gitare, quod & vox Nutritii ac Filii *Amun* confirmat. Sed &
is in Schechina est *Phthah*, sive ab Hebræo **פתח** ac persuasio-
ne originem vocabuli deducas, sive à Græcorum **σοφία**, Sapien-
tia enim Dei & Sermo loquebatur ex nube & post in Schechina;
Vulcanus autem dicitur ab igne & luce in Schechina ac nube glo-
riæ effulgente; Fuit hinc item *Osiris* seu **הורע** & *Semen Ischæ* ac
mulieris. Demiror autem ignorabile dici *Opas*, quum illud &
in Hebræo & in Versione Græca *Faciem illam Dei*, Christumque
in deserto præeuntem, luculente satis indigitet.

§. LV. Ex Columna nubis & ignis prima nata est Dei *Statua*,
aut primum saltem *Emblema* in Gentium fanis castis primo &
imagi-

imaginem omnem nescientibus, referente Silio lib. 3.

Sed nulla effigies simulacrave nota Deorum

Majestate locum & sacro implevere timore,

Ubi loquitur de Templo Gaditanorum, qui Phœnicum ac Tyriorum colonia erant ac ritu Phœnicio cultum administrabant Appiano in Ibericis teste: At variæ erant in Gaditano hoc templo Columnæ argento & auro fusæ, quemadmodum una ab Hercule Ægyptio posita erat in Africa: atque tradit ex Sanchoniathon Philo Byblius duas Tyri columnas igni ventoque seu nubi æteræ consecratas atque adoratas fuisse. Traduxit & Columnas has in ipsam Indiam tunc Hercules, Carthaginem, Pontum, ac Hispaniarum fines. Et sane fuit Pyramis Clemente teste à Brachmanibus culta. Ipsi Arabes hoc imitati non minus fuerant, de quibus Maximus Tyrius Serm. XXXVIII. *Arabes Deum quidem colunt, qualem tamen minime novi: statua autem, quam vidi, erat quadratus informis lapis.* Quem penitus exponens Clem. Alex. Strom. lib. 1. ac ad Græcos referens, scribit,

Exhilarans Bacchus Thebanis est Columna,

quo non solum testati fuerunt Dei imaginem effingi stabilitatemque labefactari non posse, sed hæc pariter originem suam debent Columna illi quæ castra Israelitarum olim antecessit & qua in Deus se revelavit. Interea vero possunt hæc etiam nomen Adonai non minus respicere. Aliæ vero erant Columnæ Gentium, quæ literis inscriptæ monumenta servabant antiqua, aut ad imitationem columnarum in templo Salomonis ponebantur, aut ad alios fines ac usus faciebant. Disertus in hanc rem est Clem. Alex. 1. Str. Cap. 13. in fine, *Antequam habebant simulacra divinitatis gentes, loca eorum fuerunt columnæ erectæ splendentes,* Non minus Ignis in Theologia prophana Gentium ubivis collucet, certe perpetuus ille, qui debebat ope Sacerdotum ali ac sustentari & ad ipsa Sacra Vestigia Romam deductus cum innumeris aliis fuit, teste Licinio Rufino in *Collatione legum Judaicarum & Romanarum*, at & ignis è nube Gloriæ effulgens Deumque indicans non minus. De hoc igne visum supra in fragmento Porphyrii

Lux lata Dei templum irradiat &c.

Hinc Phthas & Filius paulo ante *Vulcanus*. Huc pertinet Columna una igni consecrata, ignis item perpetuus adoratus, Lych-nus item in templo Ægyptiorum Ammoniorum semper ardens. Num item huc spectent quæ sibi acclamabant in Sacris Bachi Sacerdotes, ὕψις, ἄρτις quasi *שׁן נון* ipse est Ignis, & *שׁן תהן* tu es Ignis, id in medio relinquo.

§. LVI. De Nube ipsâ diserte loquitur Pseudo-Orpheus apud Justinum in Paræn. & Euseb. Præpar. lib. 13. cap. 12. *Ipsam autem non video, nubes enim eum circumfistit*: Quare & Authores prisce Deum verum appellabant *παγκύριον*: atque inde accusatio illa Judæorum apud Juvenal. Satyr. XIV.

Nil præter nubes ac Cœli numen adorant;

Quia enim non statua ullæ in templo visæ, ad nubem autem Gloriæ in Sanctuario se convertebant, hinc nubes & cœlum adorare crediti sunt. Confer Titulum Codicis de Judæis & Cœlicolis.

§. LVII. Una vero illa arca fœderis inter Judæos tot peperit arcas sacras & *Κισσοφόρες* inter gentes, quæ nihilominus, utut secretorum quisquiliarum reliquiarum capaces essent, non tamen fœdere tacitaque formidine plenæ erant, quemadmodum de cistis Argonautarum 2. Argon. narratur. Quod autem in consimilem rationem jam Pontificii Deum ciborio inclusum circumportare præsumunt, in eo profecto vehementer aberrant, quum umbra cesset, & *hic ibi* in terris Christus non reperiatur, in supernis vero quæri unice debeat, operaque & humeris gerulorum insuper indigere nolit. Potius à ritibus gentium, quæ præpostere sequi ac imitari voluere Judæos, hæc habent. Petierunt potius à Sacris *Cybeles*, in quibus circumgestatio oratio ac sacrificatio fiebat in lectisterniis & angulis platearum, à Sacris *Cereris* de quibus Virgilius

Terque novas circumfelix eat hostia fruges,

à Sacris *Diana*, cujus mysteria in curru circumvecta non ex fenestra ac superiore parte domus impune adspectare licebat. Quid multis? Testis luculentus est Polydorus Vergilius quum inquit, *Omnia hæc similiter nostri faciunt in Processionibus Sacerdotes: omnes*
has

has observamus & nos ceremonias, verum nescio num hoc tam Deo gratum sit, quam pulchrum apparet. Metuo nos magis Gentilium Dea hisce placere quam Christo, qui sine pompa in Spiritu ac veritate cui vult.

§. LVIII. Immane quantum ab hoc statu abest Ecclesia N. T., quæ nihil in terra habet quod quærit sed in supernis, nihil visibilis externi ac fixi in terris quod posset observari, aut de quo posset dici, *hic, ibi*, & non alio in loco, sed in quam tabernaculum cœleste unice invisibiliter descendit. Laudant Pontificii mutantes tempora ac legem certam iterum cathedram, certam sedem, certum hominem qui videri potest externe ac adiri, à quo omnia expectant ac derivant. Nugantur *Chiliasæ* de Christo visibiliter in terras reduce, ibidemque per mille annos una cum sanctis visibiliter regnatura, quæ sententia, prout articulos fidei convellit ac luxat, sic & contextum totum Apocalypiticum corrumpit & invertit.

§. LIX. Expectant vero Judæi Schechina Arcæ, Templi, totiusque structuræ ac Oeconomix priscæ instaurationem sub Messia Rege adhuc venturo, immemores dictorum luculentorum Es. LXVI. 1. &c. Mal. I. 11., ac præsertim Jer. III. 16. *Non dicent amplius arca fœderis Dei, neque veniet in animum, neque recordabuntur ejus, neque visitabunt eam, neque fiet amplius.* Quæ verba nimis plena atque efficacia sunt, quam ut possint elidi, vel effugio D. Kimchii, qui censet ob bellum in alta tunc pace arcam non in castra educendam fore, secus arcam ipsam cum aliis quatuor deperditis rebus restituendam certo esse, vel exceptione *Jonathanis* Chaldæi, qui in sensu fere eodem inter *existentiam* arcæ distinguit, ac ejus *usum*.

§. LX. Apparet ex omnibus his, unde ortum primo ducat insignis illa descriptio Dei, quâ Paulus eum exhibet 1 Tim. VI. 16. *Qui solus habet immortalitatem, lucem habitans inaccessam, quem nemo hominum, nec potest videre; Lux est veritas opposita ad umbram, cognitio, sanctitas quæ vere exprimit in studio rem ac non formidat lucem, tum & lætitia quæ non dubia & exterrita in obscuro hæret ac incerto: Omni hoc & alio modo*

do etiam Deus est lux, eaque ἀπρόσβλητος & inaccessa, sive profundum Sapientiæ consilii & cognitionis spectes, sive sanctitatem quæ cœlos & Angelos impuros facit, sive infinitum perfectionis quoad aperitur & contegitur luce ac nimio lucis, sive beatitatis denique abyssum. At originem primam descriptionis putem esse habitationem hanc Dei in penetrali templi, ubi lux erat ipse, atque habitabat lucem, sed nube circumductam, sed velo oppansam, sed crassiori thuris excitando fumo Sacerdoti ipsi illuc intranti oppletam.

§. LXI. Coronidis ergo adjicimus Hierosolymam cœlestem ac novam descendentem ultimo tempore in Ecclesiam, ut Schechina sit ac tabernaculum Dei inter homines Apoc. XXI. 2. 3. Non ea Christum visibiliter in terras reducem ac per mille annos Regem volunt, ligatis & conclusis per id tempus hostibus cunctis ad quatuor angulos terræ; Quid enim Regnum Christi sub N. T. sit παρὰ τὴν γῆν, visibile, externum, ac observabile? Quid ambuletur in his terris in aspectu? Quid juxta Pseudoprophetas existat Christus hic, ibi? Quid politeuma nostrum ita sit in terris? Quid ad Christum habendum opus porro quærere in supernis? Quid aboleatur item sic adoratio ad hunc vel illum locum? Quid cœli ita eum contineant hoc modo, usque dum redit in fine sæculorum? Et quid tempus ac mora Christi ad judicandum reducis constituatur dies? Omitto cætera quæ pariter per hoc inane somnium conficiuntur & cadunt. Hoc saltem indigito longe alia novissima ultimi temporis requirere ac velle, non sedem ac thronum in terrâ Esaj. XVI. 1., sed tabernaculorum festum Zach. XIV. 16. Et sane cum Gog ac Magog secure habitantes post exactos hos mille annos aggressurus sit, quæ hæc audacia decumana ac infrunita aut potius induratio futura, quum Christus totumque cœlum visum illi patrocinium hujus populi sibi sumere ac sumplisse per tantum tempus? quid Cœlum ipsum stultitia petat aperte hostis hic? Interea vero minime est diffitendum digno ac spiritali modo non una ratione ac vice novam Jerosolymam descendere à Deo ex cœlo; Hoc enim factum i. semper, à quo cœtus fidelium ex electione Patris, redemptione Filii, & sanctificatione Spiritus prodiit ac enatus

creatus est. 2. in Novo Test., ubi Hierosolyma superna, *eum* Patrum liberæ Promissionis tunc existentium in cœlo, *tum* consummatorum in Cœlis, filios & sibi similes accipit. 3. in regno ultimo N. T. glorioso, in quo Deus magis evidenter & copiose gratiam Spiritum & operationem exferet, ac major status gloriæ ac perfectionis ad Ecclesiam accedet. Adde vero præprimis 4. his terram post consummationem seculi & extremum iudicium instauratam, quæ tum plene in gemitu exaudita gloriæ filiorum Dei serviet Rom. VIII. 21., à justis & iustitia habitabitur 2 Pet. III. 13., imò à beatis calcabitur, atque ipsa etiam cœlum esse incipiet, quum ad beatitudinem qua talem non conferat locus; Adeo tunc in terram descendet exprorectum late cœlum.

5. LXII. Ultimo vero tempore præprimis ante seculi Consummationem celebrabitur in Ecclesia N. T. Festum Tabernaculorum, ultima item anni Judaici festivitas Zach. XIV. 6.; Exstruebant tempore eo Israelitæ olim tentoria in tecto domus, lætabantur grate de messe plene peracta, offerebant serotina, probabant in conciones, agitabant ramos palmarum, perfundebant aqua Siloe vino permixta atria templi, licet aliqua horum ex insituto cathedræ essent, attamen à Zacharia & Christo ut videtur approbata & allegata Zach. XIV. Joh. VII. Qui autem olim sub V. T. hoc festum agitabant, non solum sibi in memoriam revocabant commemorationem Patrum in tentoriis deserti, de quâ finita sibi gratulabantur, sed & jubebantur habitabilem Canaæ ipsam pro loco peregrinitatis & tabernaculi habere, messem ad Deum adducere, atque in omni typico hoc simul futurum aliquod sibi in spe tum N. T. in genere, tum ultimi ejus temporis in specie, animo præsentare; Prout enim sub N. T. politicuma nostrum in cœlis est & Spiritus copiose funditur, sic & Extrema Regni gloriosi tempora habent etiam ultimam panegyrim tubam & ad urbem seu Ecclesiam congregationem ac vocationem, prout & fontem & montes tunc manabunt aquâ vino & lacte: ne dicam errores omnes ad occupandam hæreditatem mundi tunc esse finitos, messem divitem ex populis omnibus coactam & collectam, aquam cœli ac spiritus liberaliter & copiose fusam, abitum item ex peregrinitate

grinitate seculi instantem. In genere atque tropologice vero docet hoc festum, Ecclesiam non esse de hoc mundo, Israelem Dei decere seculi & boni omnis temporanei contemptum. &c.

DISSERTATIO TERTIA,

De

PROPHETIS ET NAZIRÆIS ISRAELI EXCITATIS.

§. I.

uit Deus quoad in Theocratia prisca Rex, fuit Schechina & commoratio ejus in Templo, sequuntur nunc Ministri, & qui extra ordinem à Deo mittebantur olim ac *Prophetarum* nomine κατ' ἐξοχὴν gaudent, Viri Dei. Hi primò aderant & legabantur à Deo, quum ulteriore promissione & Prophetiâ Canon adaugendus erat, hoc enim non proficiscebatur à Sacerdote per Urim, qui in obscuris, dubiis, periculis, & agendis, Deum interrogabat. Mittebantur deinde ut plurimum ad Regnum Israel in X tribubus, in quibus Cathedra digna & Urim non erat. Quando item Sacerdotium, Rex, & Præfectura ordinaria, partibus rite suis non fungebatur, sed cuncta in populo fere corrupta erant, aderant & mittebantur Prophetæ à Deo, qui formalibus ipsis Dei increpabant, & in os Proceribus cum authoritate singulari obclamabant. Adde his dura tempora, in quibus Exilium à Cathedra separabat, aut Regum Tyrannis prævalebat, quibus Urim cessabat, clavis abscondi cæperat,

perat, Cathedra in conjecturis hariolabatur, Spiritus excefferat, tum & iudicium insigne aut liberatio magna instabat ac prædicebatur. Erat vero hoc etiam singulare populi prisce decus, quod illi, idque adhuc ex Fratribus ejus, Prophetas Deus & ex juvenibus Naziræos excitaret.

§. II. Propheta hic non est ille, qui revelata, Theologica, & non ex propria meditatione ac vestigatione nata loquitur & proloquitur, in quibus, qui loquitur, ipse eructare saltem & proloqui comperitur. Neque intelligitur Prophetæ nomine hic Doctor Veteris Testamenti, qui de Christo adhuc futuro, promissione ac justitia adhuc adducenda, usque ad Johannem Baptistam loquebatur, dum ille demum digito Christum coram commonstrabat. Nec Propheta nobis hic est, qui ex directione singulari Dei, & quandoque inscius ac præter intentionem, veritatem ac apposite ad rem loquitur. Neque ille etiam hic Propheta, qui spiritu Dei plenus & actus infallibilia cum Apostolo loquitur, licet futura præcise non prædicat & loquatur; Sed est nobis hoc loco Propheta, qui præter ignota, imo & plane occulta, fata etiam solemnia futura cognoscebat ipse, & prænuntiabat aliis olim sic, ut prius prædicaret, dein colligeret, tum propria descripta manu confirmaret, denique valvis affigeret, quin & à Sacerdote & Cathedra catalogo & numero Canonorum inferi juberet, aut procuraret, aut permitteret: Qui & singulari modo Os Dei ut & Theologus, id est Dei mentem & decreta loquens, in Apocalypsis inscriptione dicitur.

§. III. Revelavit & locutus fuit olim Deus *πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως*. Communiter Prophetia est Hebræis, *influxus promissionis a Creatore in Prophetam, interventu ultimi gradus Angelorum, qui dicuntur Ischim seu Viri*, sive quod illis naturale ac proprium est habere corpus ad commercium cum homine colendum, sive quod se vestiunt tenui aereo corpore tempore legationis, quod Magistris dicitur *gradus Vestimenti*. Revocat secus *Albo* diversos Prophetiæ modos ad quatuor gradus; *Primus* ac supremus est, cum revelatio, absque specie exhibita, absque angelo viso, & imaginativæ subsidio, perficitur, qui Mosi fuerit proprius, qui &

hominem non relinquat hominem sed faciat Angelum. *Secundus* est, quum sub directione facultatis intellectualis rerum species vere adsunt & coram cernuntur. *Tertius* vero est, qui videt potissimum in imaginativa. *Quartum* autem gradum vocat cum cæteris Gradum Spiritus Sancti, quum ejus suggestu homo adeo eructat in Dei præconia ac laudes, ut recondita Sapientiâ ac nitore orationis hominem rapiat in admirationem, ipseque nesciat, unde scientia hæc tam repente sibi obveniat, quo in gradu *David* & *Salomo* prophetaverint. Subjicit his *R. Meir in Avod. Kodesch. p. IV. Cap. 28.* distinctos alios minoris dignitatis *Visionis* etiam gradus, gradum *vestimenti* qui jam superius fuit, *apertionis oculorum*, qua puer *Elisæi*, *Hagar*, ac *Bileam*, statu manente naturali, viderint, tum & visionis in *animâ rationali*, qualis *Danielis* fuerit, quæque proxime ad gradum Prophetiæ pertingat.

§. IV. Præterea initio Deus ipse quandoque mortales alloquio dignatus est, dum sub primo promissionis ac Patriarcharum tempore, in rudi cā solitudine ac ætate, familiaris in terra esset, ac sapissime colloqueretur. At post Christus Facies Dei successit, & quâ Angelus Fœderis ex nube ac templo locutus fuit, qui hinc *Sermo* ac *Verbum* dicitur, quod sonus & vox tantum audiretur, similitudo autem nulla exhibita ac visa esset; Qui tamen & secus erat *Verbum* quod omnes Prophetæ ac Apostoli locuti sunt, *Verbum* quo Pater in plena virtute sanctitate ac gloria legitimè expressus, exaltatus, & declaratus fuit, *Verbum* item, quod quâ Sapiencia & λόγος essentialis interius Deo dicit & dictat quid conveniat ac deceat, tum & externe olim ac in diebus carnis docuit ac locutionem omnem peregit. Quæ & causa est, quare in emphasi ille *Loquens* dicitur, & in *Teschuva cap. IX.* sapientia insignis ipsi tribuitur, in verbis מלך היעמור, *Rex, qui surget ex semine Davidis, sapientiâ majori ornatus erit ipso Salomone, & magnus Prophetæ proximus Mosi M. n.* Legitur *Exod. XX. 21.* de hoc Angelo & Christo, quod nomen *Elohim* in medio ipsius fuerit: Hoc non est cum jussu & mandato Dei adesse, quemadmodum *Maimonides* opinatur, nec cum majestate & potestate Dei apparere, nec se pro *Jehovah* vendicare, quod legatus induit personam mittentis, & loqui-

loquitur sermone mittentis eum; Neque sufficit dicere, omne quod est & nominatur in essentia divina ac summe perfecta eum continere; Potius *Elohim* ac *Deus* est Fœderis Deus, qualis & Christus vere erat, qui verba fœderis & confœderati promulgat ac loquitur, qui & fœdus gratiæ cum populo erigit, & in quo fœdus inter Deum & peccatorem unice stabilitur, quique in fœdus populi datur; Quod secus est *verba Dei & viva* seu vitæ in monte loqui.

§. V. Porro locutus fuit etiam Deus non raro per Angelos, qui nomen etiam à nuntiando habent, nisi quod Mosen hic Magistri excipiant, qui nihil ab Angelis habuerit: Quemadmodum & Angelus (Jobo & Salomoni, Poeticâ phrasi, *Ales cœli*) renunciat eidem Deo quum videt faciem Patris Eccl. X. 20. Job. XXVIII. 21. Matth. XVIII. 10.: Unde & Angelis Custodibus ac præsentibus vota sua commendabant olim; Quanquam in Veteri Testam. Angelus apparens metum hominibus incuteret, quibus hinc in præfamine dicendum erat antea, *Noli metuere*: quod ob insolitum fulgorem, ob conscientiam peccati, ob elongationem olim obtinentem, denique officium vindictæ in primam habitabilem commissæ, percellerent eos quibus apparebant; Quemadmodum & per Angelos in monte *dictus fuit Mosi sermo*, poterant enim Angeli æque ac Proceres in Cathedra sedentes, imponere propria ac sua præcepta, sepimenta addere ad Dei præcepta, determinare in hac & illa circumstantia Dei præcepta, certe assistere Mosi & dictare Mosi in Monte ministerialiter ut scriberet ille ea præcepta. Angelis adjungimus homines, aut demortuos aut potius vivos ex hoc seculo raptos, qui etiam pro Dei placito in terras iterum ablegati fuerunt, quòd non opus iis ad visibile commercium habendum induere corpus quod modo habebant; Ita apparent ac serviunt in monte Christo *Moses & Elias*. Ita redit in Melchisedeco ante ac vivus in cœlum sublatus *Enoch*, sive quod Vir ambulans cum Deo illique ministrans esset, sive quod cœlo cum terra commercium intimum ætate ea intercederet, sive quod Christi Sacerdotis futuri originem cœlestem, perpetuitatem, apatriam, cœlestium ac spiritualium Liturgiam, & Sacerdotium Regium in throno

throno post Aaronicum impletum, in præludio exhibere & figurare deberet, quemadmodum & Psalmo CX. actu Regium illud ad ordinem Melchisedeck exigere & referre Deus comperitur. Quamplurimum vero hominibus vivis Deus in transferendo nuntio suo usus fuit, ac Prophetas ex medio Fratrum excitavit, sive quod Angelis, in Oeconomia prisca ad gradum Deorum evectis, Ministerium hoc minus conveniret, sive quod inter cælum ac terram singularis tunc elongatio intercederet, sive quod homo homini tolerabilior minus percelleret & audientis animum perturbaret, sive quod commercio aptior is esset, sive quod cum apparitione tum operatione supranaturali à Satanæ præstigiis & elusione distingueret, veræque missionis divinæ indicia indubitata faceret, quum cum hominem hunc & illum esse constaret.

§. VI. Non minus ad modos diversos prophetiæ pertinere censetur, quando Israeli & Gentilismo differenter se revelabat Deus; Existimant enim Judæi Deum gentibus revelare se semper de nocte in visione nocturna Job. IV. 13., cum velo non vero involuto ac remoto velo, tum & sermone dimidiato ac truncato, qualis occurrat Num. XXIII. Sed interea Bileamo factam revelationem extollunt longe super eam quæ fuit facta Mosi, qui secus ipsis est *Pater omnium Prophetarum, Pater in lege, sapientia, ac prophetiis, Fons prophetia, Messia ipso & Angelo Major*; Ajunt enim Mosen quidem stetit in locutione Dei, Bileamum procubuisse, Mosi de ore ad os locutionem Dei obtigisse, quin & à facie ad faciem, Bileamo non item, sed simpliciter in puncto locutionis, idque in similitudinibus; at addunt simul Mosen non ut Bileam cognovisse eum qui secum loqueretur, nec præscivisse verba antequam Deus ea eloqueretur, ut nec omni tempore colloqui potuerit quando volebat; Sed ita rabies agit vertiginosos, qui nunc extollere Mosen suum at nunc iterum deprimere eum comperiuntur. Ad magnitudinem Prophetæ hujus spectat, quod *Messias Mosi tantum proximus futurus esse dicitur, ad depressionem vero ejus dicitur, Quinquaginta sunt portæ scientiæ creatæ, atque omnes traditæ sunt Mosi excepta unâ, quia dicitur, minorem eum fecisti paulisper Angelis Ps. VIII. 5.* Adde his Commentarium R. Jehudæ ad verba, *Ec*

Et non surrexit *Propheta amplius in Israele, sicut Moses*: In Israele quidem non surrexit, at in gentibus mundi surrexit, nempe *Bileam Filius Peor*. Sed quid multis, cum totum rei fundamentum sit fluctuans & evanidum, temporeque Bileami & Jobi ubivis adhuc esset Ecclesia & populus Dei, prophanis autem ac Ethnicis illi tum nondum locuti fuerint, quemadmodum nec ipsi Gentiles ac Ethnici adhuc erant. Interea diversa illa visionis ratio immota est ac stat, qua quid *vel* à puro intellectu cernitur absque animi aut sensuum deliquio ullo, *vel* in phantasiâ ac imaginativâ incurrit, ubi sensuum cessatio intervenit, *vel* præter ordinem oculo ac sensui externo cum perturbatione objicitur.

§. VII. Primus inter Prophetas & præcipuus *Christus* est; Hic Ramus, Filius, aut Germen, tum Deitatis, tum hominis ac humani generis ratione, in consilio pacis adfuit & adlocutus fuit, ut hinc omne consilium Dei de salute nostra optime nosse ac revelare possit Zach. VI. 13. Hic ob adstipulationem inibi factam jam ab æterno æque *oblectamentum Patris* cui obsequitur & quem sanctificat est Prov. VIII. 30. Jes. XLII. 1. Matth. III. 17., velut & ipse *voluptatem omnem in filiis hominum* in eo gloriantibus habet Prov. VIII. 31. Tit. III. 4.: qui & gloriam Deitatis tum propriam tum Patris in Consilio eo promovit Jes. XLIX. 3. Joh. III. 5., quemadmodum & omnia ad eum ut Filium hæredem ac Dominum condita fuerunt Col. I. 16.: sed & porro salutem peccatoris miseri in eo fundavit ac stabilivit, sicque tandem ex cælo & cœlestia commodè loqui iterum & vel ex hoc capite etiam exprimere apte potest. Est & ipse *Deus* qui loquitur, *Christus*, ac *Sapientia* ea *essentialis*, quæ & consilia dat & prædelineat; Quemadmodum vero cognitio Deitatis Christi facit ad hoc, ut *æque illum ac Patrem honoremus* Joh. V. 23., ut *animas nostras ad salutem illi concedamus* in eoque fiduciam ponamus Jer. XVII. 1. Ps. II. 22., ut *charitatem ineffabilem Dei erga nos in filio hoc dato agnoscamus & prædicemus* Joh. III. 15. Röm. VIII. 32., ut solatium omne ex brachio potenti Divino ejus trahamus Ps. CX. 1., sic & Deitas eadem in munere Prophetico infallibilem veracitatem hujus testis Amen commendat & deprædicat. Hic *verba Dei locutus est*, id est

est non tantum unice ea quæ Deus loqui jussit, quod Prophetæ omnis quâ Prophetæ est, sed & verba infallibilia, verba loquentis Dei, valere jussis verbis Angelorum ac Deorum veterum, verba ac visa ex cælo, in authoritate propriâ unice Deo, verba Salvatoris qui ad se venire ac respicere jubet, verba fœderis item & adstipulationem fœderalem sibi exigentis.

§. VIII. De ipso verat speciatim dictum illustre Deut. XVIII. 18. 19., *Prophetam sicut te excitabo ex fratribus ipsorum, & verba mea indam in os ejus, ille loquetur ad eos quodcunque præcipiam ipsi: Et qui verba ea non audit, quæ loquetur in nomine meo, ego requiram ab ipso.* Quis vero ille, qui tanquam Os Dei verba cuncta ejus revelavit, qui in implemento spirituali sicut Moses Redemptor, Mediator, Legis Cultus Oeconomix & Reipublicæ novæ Author ac Deformator, in Canaan veram Introduktor esse debebat, (quum in externâ similitudine parem non habiturus Moses esset Deut. XXXIII. 10. 11. 12.) qui à Deo est virtute altissimi uterum inumbrante, qui virtute supernaturali ac peculiari ex massa virginali excitari debuit non sponte nasci, qui Judæis & Circumcisioni venit, qui verba Dei locutus, quem Deus de cælo audire jussit Matth. XVII. 5., cujus & contemptus requirente Deo extirpatione ac poena gravi vindicatus statim fuit, nisi Christus Filius Dei in diebus carnis ministerium circumcisionis agens? Qui & Bileami Stella ac Sceptrum exoriens est, *Stella* ad originem ac stationem cœlestem, splendorem gloriosum, & fulgorem serenum doctrinæ innuendum, *Sceptrum* ad Dominium denotandum, quo Moabitas incestuosos in Israele ac mundo delet, filios autem Seth ac adoptatos Dei in Israele ac mundo alliciet; At & *Stella ac Sceptrum conjunctum* ad Regnum veritatis, quod in animis electorum Christus intendit, ita simul indicandum. Fuit & Christus loquens Fax Moysis & Dux à quo in monte ac secus ille verba sua accepit, quum primo populum legi subjiceret & per desertam ad limen Cananæ adduceret; Venuste exprimit hæc Fabula erudita & sacra gentium de *Jasone* à *Medea* ad vellus aureum deducto, sic ut nec Labyrinthus nec Draco illud incingens & aservans inhiberet ac impediret; Jasonem cogita Mosen redivivum *Josnam*,

Josnam, qui Moses ad terram decoris quasi vellus aureum deduxit, licet per Josuam famulum ob causas in eam introducere cogeretur. Cogita dein desertum serpentibus & Draconibus plenum, qui terram eam quasi incingebant & custodiebant, ut non adeo facilis ad eam aditus esset. Cogita porro labyrinthum ingentem ac tortuosum, qui non minus impediēbat in circuitu eo longo Israelitarum, quo fuit ut juxta montana Seir circumducerentur, atque fere redirent aliquando ad Ægyptum, ob impedimenta in viā, ob transitum negatum, ob verbum quo Deus volebat cadere peccaminosos in deserto, ne Mose ac Aarone quidem excepto, eò quod Lex ac Moses ad salutem quidem ducit at non in eam, legalia etiam in itinere sub initio Nov. Test. retineri debebant aliquo modo, sed non in ipsum Gentilismum & Ecclesiam novam in terra pariter venire, fides item tanquam unica introitus veri causa à Mose neglecta sic extolli valde ac laudari Heb. III. 19. Venit & labyrinthus & circuitus ille tunc, in pœnam retrospectantium ad Ægyptum, in figuram ejus quòd item sub Novo Test. demum post tria secula in mundi hæreditatem deberent venire, quin & interea temporis ad prisca legalia ac servilia suo modo propter infirmos in accommodatione redire. At habet in tota via & circuitu illa Moses *Medeam*, id est *Mensuram* & *Columnam* nubis antecedentem, quæ ipsi viam præmonstravit.

§. IX. Proximè post Christum adduci meretur *Moses*, Vir omni paginā gentilium Scriptorum nominatissimus, qui *parem non habuisse* dicitur Deut. XXXIII. 10. 11., qui & *testis fidelis dicendorum in tota domo* esse cluit Num. XII. 7. Heb. III. 2., eò quòd inspectante omni Israele Deum sibi colloquentem ad montem habuit, & hinc fide dignus factus est, quòd primùm scripsit, quòd omnia ac ad futura longe etiam tempora pertinentia scripsit, quòd legem & rempublicam omnem deformavit, quòd ad eum ceteri Prophete & spiritus loquentes tanquam normam exigi & examinari debent. Atque vere etiam excellit Moses longe supra alios quotquot eum secuti fuerunt; Reducunt vero *Judai* ad sequentia, quòd Prophetiam tanquam habitum sibi famulantem habuerit Lev. XVI. 2. Num. IX. 8., quòd immediate à Deo revelationem

lationem habuerit absque Angelo intermedio, *quod* in vigiliâ non in insomnio Num. XII. 6., *quod* voce sermocinante Num. VII. 8. 9., *quod* in visione perspicuâ non obscurâ, *quod* non in ænigmate Num. XII. 8., *quod* rupi mundi semper affixus fuerit, cutisque ejus splenduerit, *quod* intellexit etiam quæ in vaticinio accepit, *quod* adeo anima ejus fuit erecta, ut cessarent potentiae corporales, ut nulla re opus haberet quo corpus foveretur, sed corpus suffultum splendore & natura Spiritus Sancti fuerit. Hoc vero testatur de eo inter alia Scriptura, quod *de ore ad os Deus ei locutus fuerit*, nimirum colloquium interrogando & respondendo explicando & replicando idque disertis verbis agitarit & habuerit, quod *de facie ad faciem*, id est absque alio internuncio & medio, clare item absque velo imposito ad gloriam ac fulgorem obtegendum quum ferre Moses eum poterat, denique & quemadmodum *amicus amicum alloquitur*, sic ut & intimi commercii familiaritas adesset, & Moses non cum aliis Prophetis attonitus exhorresceret, animoque & corpore concideret, quemadmodum sic *Abrahamo* ac *Danieli* obvenit Gen. XV. 12. Dan. X. 8.

§. X. Impie vero Magistri *Mosen* adeo extollunt ut Christo ac Messiâ etiam faciant superiorem, cum tamen ille, sicut omni Propheta alio, ita & Mose longe excellentior fuerit atque esse debuerit; Non auritus enim sed oculatus erat ille testis eorum, quæ coram, in cœlo æque ac terra simul præsens, videbat & intuebatur Joh. III. 13. Non lucem item accipit & revelationem ab alio, sed Urim ipsi est nativum, ingenitum, proprium, ac domesticum Deut. XXXIII. 8. Nec opus ut alius rogando mentem & scrupulum prius exponeret suum, sed intima cordis odoratus ipse præveniando sermonem illi, quod in corde erat, mire attemperare poterat Joh. XVI. 30. Neque ex terrâ Messias sed ut Deus ex cœlo verba Dei loquitur Joh. III. 31. Neque ut Famulus sed tanquam Dominus domus, libere mutando, relinquendo aut abrogando, egit Heb. III. 5. Propter eum Moses tanquam testis ab eo dicendorum fuit Heb. III. 5. Authoritative etiam se solum allegando non appellando ad antiquos magis intaminatos verba sua communivit, advertente turbâ Matth. VII. 29. At
non

non ultra Mosen assurgere Messiam firmiter persuasum habent Magistri quotquot sunt omnes, censentque hoc satis liquere ex verbis Deut. XVIII. 18. *Prophetam sicut me*; Ex quo duo Judæi eliciunt & paritatem in dignitate personæ, & paritatem in lege ac ceremoniali doctrina; Sed est Christus Propheta sicut Moses, 1. adimplendo in analogiâ accuratâ Mosen tanquam umbram & externum typum, quemadmodum & sic Sacerdos dicitur esse secundum ordinem Melchisedeck, 2. non vulgaris Propheta sed magnus, qui novam etiam cum Mose Legem deformat Ecclesiam & Oeconomiam, qui 3. & æque publice à Deo inauguratus declaratus fuit, ac stupendis operibus inclytus ac fidedignus factus est, cujus denique & 4. contemptus graviter & certo erat vindicandus, Deo hoc à contemptore certissime requirente ac poscente. Hæc vero similitudo cum Mose dissimilitudinem aperte inducit primò quoad dignitatem personæ, quum corpus præstet longe umbræ, uti & res signata Spiritualis externo signo, quod famulatur potius, quod propter signatam rem est. Tollit item etiam similitudo hæc non vero imitatur legem & doctrinam ceremonialem Mosis, tum quod corpus in præsentia suâ fugat ac pellit umbras vanas, tum quod nova à Christo instituenda ac formanda necessario erat Lex ac Oeconomîa, siquidem similis in munere & facultate debebat esse Mosis qui formarat. Unde similitudo Mosis potius est differentia à Mose, contrariatio Mosis, abrogatio Mosis; Quanquam secus fastigium nominis insigne Moses in mundo nactus esset, dicereturque Platoni in emphasi Legislator, Longino Vir minime vulgaris, Numenio Vir precibus apud Deum valentissimus, Ægyptiis Deus.

§. XI. Abutuntur item dicto nobili Deut. XVIII. 18. *Prophetam, sicut me, excitabit vobis Deus*, qui perpetuam Prophetarum inde à Mose usque ad Christum successionem in verbis his promissam ac stabilitam esse opinantur, tum cathedram & collegium Prophetarum in monte Zion à Salomone prope arcem ædificatam confingunt, quod domus ea Sapientiæ sit columnis septem suis innixa Prov. IX. 1. A qua sententia recentior etiam *Origines Ecclesiasticarum Author* non longè abit. Aliud vero clamat querela,

querela in Psalmis, *Signa nostra non videmus, nec est qui indicet quousque*, aliud Historia & Judæorum ætate præci temporis ultimâ Experientia, aliud non minus ipse verborum contextus, qui de Propheta *Mosi simili* excitando loquitur, quum in communi Prophetarum sequentium ordine ac serie nemo futurus qui cum eo *paria faceret* Deut. XXXIV. 10.

§. XII. Non fuit autem ætas Prophetarum feracior unquam, quam circa tempus Samuelis, quo & dominari ac sonare incipiebant arbitria Regum, & cessabat simul integritas Sacerdotum, quorum labia secus scientiam servabant, & ex quorum ore Lex requirenda erat, quod Angelus & *Legatus Jehova Zebaoth* essent Mal. II. 7. Cum quo & alterum conjungendum tempus est, quum divisæ à Regno Judæ X tribus carerent Urim ac Sacerdote digno, quin & Hierosolymam ad interrogandum os Dei porro non contenderent II Reg. IV. 23.; Tanta fuit ætate illa eorum frequentia, ut centeni simul in speluncâ absconderentur unâ I Reg. XVIII. 4., & Seminaria ac Scholæ Prophetarum hic ibi exstruerentur, ad formandum & erudiendum in iis Prophetarum etiam filios I Sam. X. 5. 10. I Sam. XIX. 18. 20., ubi apparet chorus Prophetarum prophetantium & Samuel stans ac docens super illis: Ita laudatur Bethel II Reg. II. 3., Jericho II Reg. II. 5. 7. 15., Gilga! II Reg. IV. 38., Hierosolyma item ubi Hulda II Reg. XXII. 14.: Præcipui vero & Præsides tunc creduntur fuisse Samuel, Helcana, Gad, Nathan, Heman, Jeduthun, Elias & Elisa &c. II Reg. IV. 38.; Hæc vero erat ratio eorum, ut in montibus hæ scholæ exstruerentur, in quibus & arca quiescebat, & cultus celebrabatur, & congregatio populi fiebat. Creduntur vero Prophetæ hi ibidem & sacrificiis benedixisse, & Filios Prophetarum formasse, & populum in Lege & via Dei erudiisse, unde II Reg. IV. 23. dicitur, *Quid hodie ad Virum Dei contendis, quum non Sabbathum vel Neomenia sit.* Non vero simpliciter erudiebantur ibidem in doctrinâ sacrâ ac Lege Dei Scribæ ac Levitæ futuri, ut nec tantum in Prophetia & futuri cognitione, sed & vivendi ratione, prece, sui consecratione, & manus impositione, charisma ac donum prophetandi conferebatur simul illis, idque
vel

vel in usum Canonis publicum, vel in usum particularem magis ac privatum; Hinc dicit *Samuel* ad *Saul*, *Spiritus Dei excitabitur super te, & prophetabis cum illis, & in virum alium immutaberis* I Sam. X. 6., quod sane extraordinarium & magnum quid involvit. Confirmat hoc item *Amos* in verbis, *Non Propheta eram, nec Prophetarum filius, sed Jekhova me à grege avocavit* Amos VII. 14. 15.: Quum enim ipse plenus ac proprie dictus esset Propheta, miratur se ad id muneris à grege esse vocatum, dum nec Propheta esset sen Propheticæ vitæ addictus, nec filius in Prophetæ schola eruditus, supponens ex illo ordine & loco veri ac pleni etiam nominis Prophetas assumi & evocari solere. Et hinc, cum I Sam. X. 5. legitur, *Chorum Prophetarum prophetantium descendisse de monte cum tympanis fidibus & cymbalis ante se, plene persuademur non simplices hymnos etiam in laudem Dei cecinisse, nec metricè cecinisse, nec id quod de Psalmo aut revelatione in cœtu juxta I Cor. XIV. 26. subitaneo modo incidebat cecinisse, nec hymnos peculiare in laudem Dei studio compositos cecinisse, quos Latini Assamenta Græci κλητύς ὕμνος appellabant, sed cantiones Propheticas cecinisse, quales carmina in montibus à Bileamo promulgata erant Num. XXIII. XXIV. Prompti erant item eo tempore Videntes, idonei semper ac parati ad cuiuslibet venienti & interrogandi statim Prophetice respondendum. Erat vero Musica in Prophetia præparatio excitans & componens ad eam, decus ejus ut quæ mereretur metro ligari, quemadmodum & sic in Oraculis Apollinis ac gentium assidebant sæpe Poëtæ qui ea metro venusto efferebant, sed & faciebat Musica ac metrum ad laudes Dei in hymno per se, prout & aliis erat indicium afflatus ad harmoniam derepente cogentis.*

§. XIII. Modus vero ipse præparationis non unus erat at simplex tamen. Requiritur Magistri sex obvia sua quæ in vulgus nota & hinc à nobis omittuntur, *ἰονεργασίαν* ac dispositionem bonam naturalem, fortunæ ac ingenii dotes, sequestrationem à communi vivendi ratione, locum justum, tempus opportunum ac justum, suggestionem divinam. Laudant Gentiles vim ac vaporem terræ cum *Cicer. de Divin. Lib. 1., Terra vis Pythiam Del-*

phis incitabat, natura Sibillam, adventum seu agitationem Rectoris Dei, suppressionem facultatum naturalium, ob quod interrogat Cicero, *Quo pacto is qui humanos sensus amiserit divinos affectus fuerit*, Ecstasin seu mentis emotionem, eaque præviâ insanos corporis motus, bachantes oris sonos, animi furores. Nihil hic efficit etiam igneus quidam ros aut rivulus aquæ cœlo descendens, & aures hominum subintrans, de quo in *Midbar Rabb. cap. 7.* loquuntur. Formabat autem Prophetam ut plurimum observata Lex Naziræatus, facta Deo consecratio, electio & fœdus Dei cum homine aliquo personale, elongatio Satanæ ut is non tangeret interturbaret exhiberet, superveniens Spiritus cujus est donum Prophetia, *sive* is formet disertam vocem, *sive* percutiat globulos æreos directâ via ad nervos opticos in visione, *sive* luce repentina beet & illustret intellectum. Accedit abstractio facilis animæ & cogitationum ab impetu corporeo, & defixio earum stabilis ac attenta ad objectum, quies ac temperies moderata affectuum ac passionum, quæ avertunt secus ac impediunt ut non possit cerni debite verum & id quod objicitur, quum impetuosius sint & identidem inclinent ac divergant ad malum svadeantque quod moderabile non est: Quò & forte pertinent ea, *Non habitat Spiritus inter mærores ac dolores, Quum indignatur Prophetatum ab eo tollitur Prophetia.* Requiritur & porro corroboratio singularis infirmæ carnis per Spiritum, ut ferendo fulgori apta reddatur ac fiat, quod secus Danieli, postquam animo & corpore ceciderat, manus impositione obtingit. Adde his Metamorphosin & elevationem quandam humani & facultatum ac directionum interiorum, ut corpus quasi spirituale fieri incipiat quemadmodum erit in cœlo, denique Spiritum animæ pro eo tempore Rectorem. Quæ vero de olei sacri amissi vi primâ quo ungebantur, tum & de mutatione ac transitione potentiarum ex unâ formâ in aliam, donec perveniatur ad Angelicam, adjiciunt *Judei*, ea referuntur à nobis ad temeraria Magistrorum horum nugamenta.

§. XIV. Quantum vero hoc Israelis *πεποισμένον*? quantum populi prisce sub eo Test. decus? Habebat Gentilismus Oraculum unum alterumve, illudque non ad res adeo multas exporrectum, atque
insuper

insuper fallax, imo incertum ac ambiguum, at hic occurrunt
 ubique Centena viva, eaque infallibilia, & ipsa conspirante in
 unum multitudine fidem sui facientia. Quàm promptum hoc Is-
 raeli & expeditum vel in ipsa Politiâ sua & regnandi ratione,
 præscire posse eventum ancipitis rei susceptæ ac suscipiendæ, illi-
 que convenienter consilia & negotia attemperare? Quam utile
 in serie sua non sui Regni fata solùm in prophetiâ prævidere, sed
 & vicini ac populi omnis, cum quo ipsis negotium intercedit &
 commercium aliquod, spemque itidem metumque omnem in con-
 spectu uno ac tabella quasi consignata habere, ad fiduciam, læ-
 titiam, commoditatem, ac utilitatem omnem, neque rem solùm
 sed & tempora, *Quando & Quousque*, terminos à quo, ad quem?
 Et sane erant Prophetæ hi Os Dei, Commercium cœli, quin &
 oculi ac potentissimi Numinis homini ministrantes Oculi ac Ma-
 nus, nostrique ultimi ac miraculosi Adjutores. Magna est cognitio
 incerti ac dubii, major occulti, maxima post futuri, atque eam
 omnem præbebat olim unus Vir Dei Propheta, plenus Deo, homi-
 ne major, idque certò ut dubitari non posset, imo & infallibiliter.

§. XV. Neque sic adhuc in exhibendâ summâ eorum utilitate
 mihi satisfacio; Perficiebant Canonem, quum hæc illave deesset
 adhuc promissionis circumstantia, aut fati memorabilis cognitio.
 Dabant Perusch, Clavem, Expositionem, & Catechesin incorru-
 ptam ac fidelem. Revocabant non minus in viam, quum aberrat-
 um esset à tramite recto & semitâ antiquâ. Adque hi potissimi
 etiam erant olim qui præcipiendo Deo suam in populo suo conser-
 vabant Theocratiam, quæ Regem hominem precario tantum ad-
 miserat, aut sibi subjecerat: Cui hinc & Rex assurgebat ex solio
 semper quum accederet ac verba Dei ad eum haberet. Erant hi
 anima Majestas & autoritas Regum, ut non Uncti hominum clu-
 erent ac essent. Dabant in unctione auferebant transferebant cum
 efficacia, in obsequio plebis Deum metuentis, diademata & Regna.
 Erant Ephori & Oculi item Regum, Flagellum & repagulum
 Tyrannorum, Decus & apex Sapientum, Oracula accessâ cuivis
 ad rogandum & responsa certa referendum, Interpretes Fatorum,
 Reipublicæ Dictatores, Censores publici, Decisores supremi,
 Cyno-

Cynofura in castris ac suscipiendis & susceptis bellis, Pestes exterminia certa idololatriæ ac Dei omnis peregrini.

§. XVI. Quis vero mortalium non assurgat hinc porro lubens huic Legato Dei extraordinario & Dei Viro, ceu non minus oculis omnium suspiciendo quàm grata mente suscipiendo, cujus insignis & præcipua quin & divina insimul erat in populo ac Regno autoritas, *quòd* ille Dei veri ac unici in Israele Regis Ablegatus esset qui loquebatur, *quòd* in nomine ac loco Dei loqueretur & ageret, *quòd* verba Dei atque infallibilia afferret & loqueretur, *quòd* verba certum eventum ac implementum habentia loqueretur. Póterat Sacerdos & persona quæque Ecclesiastica in genere singulari cum autoritate sub Vetere Testamento agere, quod non imperium humanum sed Theocratia ac divinum & sacrum tunc in Israele obtineret, quod Regnum Sacerdotum illud Regnum Israelis esse deberet, quod subjectio non una sub prisca servitute & pædagogia hæredis adhuc pueri vigeret, quod Dii olim ac socii Christi illi Proceres essent, qui nunc tanquam filii hominum ceciderunt & emortui sunt; Unde & Sanctuarii Principes, imo Potestates, & Principatus olim appellabantur. Eadem vero imo majori Regiâ & Divinâ immedietate ac autoritate Prophetæ Spiritu Dei pleni conspicui tunc erant, quæ & tunc causa erat quod tam gravi & acerbâ increpatione & invectiva in ipsos etiam Reges insurgere comperiantur, ac tam aspera formalia in Elencho usurparent; Ratio enim ejus erat, *quòd* ipsi non ea effèrent sed Deus, teste præfamine communiter adjecto, *Ita dicit Dominus, quòd* Dei legantis jussu ipsi tantum verba ea deferrent, *quòd* Deus prior & potior in Israele Rex esset humano precario tantum admissio, *quòd* humanus à Deo tum quâ Deo tum quâ Rege dependens tunc esset, *quòd* non nisi divina & sacra tum ipsa Regis tum Regni jura & præcepta vigerent.

§. XVII. Male igitur confundunt Ministri verbi Dei sub N. T. hæc veterum Prophetarum verba & formalia aspera, sibi que idem nunc licere ac dictum esse perverse ajunt quòd plebi illudant, quin & jussu Prophetis data ad invectivas ipsas extendunt, quum tamen hæ sint magis ad conclamatum peccatorem confundendum quam

quum in principio elenchi ædificandum, hæcque invehendi coram plebe licentia primum struxerit AntiChristianæ Tyrannidi gradum: Quare & Scriptura procul abesse vult omnem *digiti extensum*, & præprimis Patres non *increpare sed reverenter hortari* jubet 1 Tim. V. 1., juxta illud Scripturæ Exod. XXII. 27. *Magistratus ne execrator, Principi in populo ne maledicito*, juxta exemplum item Pauli Act. XXIII. 5. increpationem factam suam revocans, quum eâ Sacerdotem summum inscius tetigerat; Unde & vel ipsi Prophetæ olim ipsa Dei etiam aspera formalia prius à se demoliebantur, & captatâ in præfamine quasi benevolentia inquebant, Sic ait Dominus.

§. XVIII. Licet vero insurgerent ita in Reges ipsos olim Prophetæ, honorabant nihilominus coram plebe eos, ne quicquam debuit eorum authoritati decederet; Quod & privatis sub T. N., ne dicam Regibus, quin & Magistratibus Gentilium de jure competit & censura Christi tribuitur. Subest Princeps Reetori Ecclesiæ, aut potius Ecclesiæ ac Societati Fratrum in qua Ecclesiastes ipse Minister tantum est, per modum consilii & quia verba Dei ab ipso proponuntur, non autem per modum jurisdictionis & quia Minister ita vult ac loquitur, qualis est Ministri sub Magistratu subjectio. Neque convenit latio ulla Magistratus, qui reverenter haberi debet, sive per verba, sive per facta, sive civili sive sacro pretextu. Neque est imperium in imperio. Existimabant Judæi non reverentiam adeo deberi Gentili Regi aut Magistratui, eo quod ille *Unctus hominum & Humana creatio* juxta 1 Pet. II. 13. tantum esset, at omnem volunt esse Regem Personam Sanctam ac involabilem quin & à Deo profectam & constitutam Apolloli Rom. XIII. 1., omnem item paginam in Epistolis de honore Magistratui exhibendo implent, ne doctrina Christiana ex Judæis prodicens hinc abominabilis esset ac sorderet. Neque opus erat Imperantibus Gentium inde sibi acquirere sanctam inviolabilitatem, quod vel Sacerdotium conjungerent, vel Augustos & augurio constitutos se appellarent, aut Deorum filios se confingerent, aut ipsi *οὐ σαματὰ* ac Numina esse vellent, sufficiebat enim juxta legem Christi ad hoc, quod non esset Potestas nisi à Deo, qui

1. ordinem Imperantium ad rerumpublicarum conservationem ipse constituit, sic ut vere etiam à Deo positi sint, ipso Theocratiam porro externe non exercente nec exferente, qui 2. in Diaconum ac Ministrum suum ordinem eum constituit, ita ut in nomine ejus agere possit, & ejus præcipue in Imperio negotia observare teneatur, idque modo etiam à Deo constituto & definito, imo & 3. suo loco in Vicarium constituit; Quid enim Princeps nisi fulgentissima Dei in terris imago, circa quem & crimen læsæ Majestatis divinæ committitur, cui & *Prophetia* id est à Deo promanans jussum, *in ore est*, quum Deus decreta sua in terris Regis alicujus necessario per eum unice ibi dominantem exsequitur, qui hinc & *corda Regum tanquam rivos aquarum* præprimis observare & flectere dicitur. Optime de hac re scribit Grotius de Imper. Sum. Pot. circa Sacr. Cap. IX. §. 19. *Sed injuriam faciunt Evangelio, qui Clavium nomen tribunitiis Concionibus obtendunt, & Summarum Potestatum facta, aut ambiguae interpretationis aut parum aut certe aliis minus nota, quanta possunt acerbitate traducunt palam, idque apud plebem, quam talibus factis mœderi nec jus nec fas est, quum interim more humani ingenii sponte infensa potentibus, pessima libenter de iis audiat & facile credat; Unde necessarium est seditiones sequi, aut, quod seditionis proximum est, contemptum summi imperii; Neque enim frustra à sapientissimo Scriptore (Tacito) dictum, ambiguos de Principe sermones, quæque alia turbamenta vulgi. Atqui multum distant Evangelii prædicatio & clavium usus: Prædicatio Evangelii, cum ad omnes fiat, ita attemperanda est, ut omnibus prosit, satisque habet de personis silere de vitiis loqui. Pessimus est mos suggestum in scenam vertere, & dulcissimam Evangelii vocem in Comediam aut Satyræ veterem. Ipsi veteres Romani rem indignam putaverunt, si quis crimen audiret eo loco, quo refellendi copia non fuit, ut nos docet Cicero. Similiter in jure Consist. Saxonico summa pœna manet eum, qui pro concione einsen nahmen nennt / oder so beschreibt / und abmahlt / daß ein jeder merken kan wer gemeinet wird &c. Scriptura Sacra vocat hoc, *digitum extendere*, quin & *linguâ occidere* &c. Convenit vero in hoc observare gradus privatæ & post publicæ*

publicæ adhortationis, dein modum quo humiliter & cum obte-
statione omni illi, qui peccavit, proponuntur omnia, porro di-
stinguere inter Evangelii prædicationem & clavium usum, tum &
usum in principio & plenitudine censuræ, denique & elenchum
adhibere in mansuetudine & doctrina aptâ & convincente: in
publicis autem & confessis sine vexâ Concionum ad Censuram
ipsam & luctum properare, aut admonitioni cedentem admittere
iterum cum lætitiâ, quanquam Lex illa de Censura publica coram
multis in Ep. Pauli Presbyteros peccantes proprie & proxime
tangat.

§. XIX. Apparet ex his, quam ingens differentia regiminis
cum Ecclesiastici tum Politici sit sub Veteri Testamento & Novo.
Divinum quippe obtinebat eo tempore Regnum. Totum dein
erat simul Sacrum adeo ut & leges & personæ regentes tum ef-
sent simul sacræ simul civiles & externæ. Itaque porro erat Re-
gnum Sacerdotum primaque persona Sacerdos, qui per Urim jussa
Dei Regis apportabat, quod vero Regem attinet ille precarius
erat & gratis admissus, Propheta vero erat potior utroque & Rege
& Sacerdote. Porro directio vetus erat simul *παρρηγομένης* & ob-
servabilis, sicut certæ personæ in certæ sede conveniri possent, ad
quos verbum Dei erat factum. Ex quo capite etiam erant Dii.
Poterant & ætate ea quum hæres puer ac servus esset, & leges Dei,
& sepimenta legibus iis circumposita, & statuta propria iis ad-
dita pœnâ mortis communire & castigare ad libitum, atque ita
coactive & externe in Ecclesia Dei docere, præcipere, ac domi-
nari. Quod omne nunc in cætu Dei vivi, in Regno cœlorum
ac Christi, in libertate consummatorum sub N. T. pariter ces-
sat, quòd tunc corpus Umbræ Cathedralis adest & Urim penes
Virum in Massa tentatum, quòd valere jussu externo & ceremo-
niali præcepto, oculo humano observabili, nunc obtinet unice
Judæus qui in occulto Judæus est, quòd bona meliora Novi T.
non ferunt nec permittunt, quòd verbum infallibile ac Dei, lege
in medio omnium plene & clare positâ, non amplius ad ordinem
certum hominum fit, tum & quòd hæres non amplius est puer,
qui *παρρηγομένης* ac ferulæ subjicitur, ac à servo parum differt.

§. XX. Liceat verbo uno alterove differentiam insignem specialius adnotare. Olim Presbyteri ac Sacerdotes in Israelitico Regno Sacerdotum per se & ex se jurisdictionem & auctoritatem omnem exercebant externam, nunc obtinet lata opportune à Britannia Rege Lex, *Omnis juris dicendi auctoritas, atque etiam jurisdictio omnimoda, tam illa quæ Ecclesiastica dicitur quam secularis, à Regia potestate velut supremo fonte emanat.* Cui consonant in Politiâ Anglicana ad Jacobum Regem directâ verba, *Ecclesiastica jurisdictio plane Regia est, Coronæ ac dignitatis vestra Regiæ prima præcipua ac indivisibilis pars: Ecclesiastica leges Regiæ leges sunt, neque alibi oriuntur, neque aliunde sustentantur aut fulciuntur.* Deinde olim qui sacra etiam politica simul exercebant, nunc autem functiones hæ separatæ ab invicem sunt, quanquam Viri callentissimi Theologiæ ad suprema Collegia Politica jure mixtim simul adhibeantur, & particula potestatis externæ in Academicos Docentes etiam derivari soleat; Non implicat se Miles Christi secus negotiis seculi, nec patitur ardua Episcopi provincia divisionem ejus ad curas etiam alias, neque subsistunt commodè unâ in subiecto uno tempore eodem ac uno humilis Ecclesiastica officiositas & Politica auctoritas; Unde jure apud Athanasium *ad vit. solit. agentes* Hosius Cordubensis, *Neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque Tu Sacrorum ac thymiamatum habes potestatem Imperator, hoc est jus adolendi.* Et optime Gelasius Papa in libello de vinculo Anathematis, *Fuerint hæc ante adventum Christi, ut quidem pariter existerent Reges pariter Sacerdotes in figura, At cum ad verum ventum est, eundem Regem ac Pontificem ultra sibi nec Imperator, nec Pontifex vindicavit. Christus item officia potestatis utriusque discrevit.* Porro &, cum olim persona Sacra dominaretur etiam in Politicis & externis, nunc econtra potestas Politica dirigit ipsa Sacra, estque hæc pars officii & publici, cujus illi cura incumbit, quod & per alios eosque idoneos hæc æque ac civilia & militaria observat; Quem in finem olim Christiani Imperatores semper ad latus religiosissimos ac optimos Theologos habebant, ut eorum consiliis æque sacra, ac aliorum suggestionem profana, disponderent.

§. XXI. Abhorret igitur *Cathedra* Novi T. ab eâ quæ fuit sub Veteri; Non enim visibilis illa porro est, non observabilis, non coactiva, non infallibile Dei responsum ac verbum sonans, neque una ac Universalis, neque Regia, minus Cœlestis in *Cathedra* Deorum, quousque illa prisca extendebatur olim. Abhorret non minus à *Synagoga*, in qua Proceres non tantum erant Viri Ecclesiastici, sed &, volente ita Theocratia & lege civili Dei prisca, simul autoritate & jurisdictione externa præditi, qui post finita sacra alia & accusabant & ligabant in congregatione sua, idque adeo persæpe ut nec diu preces publicæ fierent, sed imprecati ex *synagoga* exire tenerentur, quando Accusator læsus à Fratre nondum deprecante librum precum involvit, & manu suâ impositâ inquit, *Celao, Clando illum*. Exigebatur & multa pecunia iudiciali modo in *Synagoga*. Infligebantur & flagra pœnaliter in eâ, sive propria manu, sive mutua, sive per Angelum *Synagogæ*. Excommunicabant item in Censurâ à Sacris, à *Synagoga*, ab Ecclesia, ex fœdere, ex terra etiam denique. Et quod majus quid est abhorret *Cathedra* Nova etiam ab ipsa primitiva *Apostolica Test. Novi Ecclesia ac praxi*, sive quod nimia esset *Apostolorum* exercita autoritas, quam non imitari debent vel possunt Successores, sive quod ea multa traxerat ex *Synagoga*, in qua & fuerat diu, sicut & ex eâ adsciverat ac retinuerat multa in gratiam infirmorum fratrum, sive quod ætate prima ad varia cogeret injuria prima temporis, dum facinorosi Christiani non pertraherentur cum Scandalo ad tribunalia Ethnicorum, & hinc ne impuniti plane manerent Censuram Ecclesiasticam exæquarent pœnz gravi forensi. Sed & *Censura* ipsa Matth. XVIII. & alibi exercita, *Timotheo* ac *Tito* item in Catechismo ad Parochos præscripta, ne quidem erat censura Clavium & puri quid Ecclesiastici, sed censura litis processus & judicii civilis etiam, imo pœnz vera & excommunicatio externa item. Quod & satis apertum est ex eo, quod nimium secus futurum foret, fratrem in peccatum incidentem ac diutiuscule in eo perseverantem pro Ethnico habere statim ac publicano. Apparet idem etiam ex eo, quod in loco eo de satisfactione læso procuranda agitur ac laboratur. Superest

perest in Test. Novo unice, svadente Corinthiis Paulo, *Consistorium*, in quo Fratres *viliores & contempti* id est spiritu & charismate sacro divino non imbuti, aut Seniores Laici ad lites & controversias civiles pacifice dijudicandas constituebantur, unde ex iis post natæ sunt Audientiæ Episcopales. Superest item, aut jure deberet superesse, Apostoli ejusdem, commendatum Corinthiis *Judicium*, quo in, post sacra alia, examen, accusatio, & judicatio qualiscunque Fratris exorbitantis vario modo fiebat, ut Deo nos judicare & punire non necessum esset.

§. XXII. Nimiùm vero hæc extendit iterum Cathedra & Curia Romana, utpote quæ debebat cum *parvo cornu Danielis Cap. VII. 25. mutare tempora ac leges*, porro *Bestiam quæ fuerat & non amplius est reducere ex abyssò Apoc. XVII. 8.*, quin & *ambulare in via feroboam & Amri Mich. VI. 16.*, qui & schisma introducebat, & cultum propriæ adinventionis commendabat, & sacra ac religionem torquendo ad rationem status Regni sui commodis inservire jubebat, & præprimis Deum ac Spiritum Dei ad Statuas, ad Sacramenta, ad Altaria, ad Sanctos invocatos, ac speciatim Cathedram certam cogere laborat, ut ibi quærat ac adoretur, & non ibi in quo loco certum est eum esse & venisse juxta verba ac promissa: Cujus inde confectarium est, ut *Elil, Vacuum, & Nihil* implorent, fontes item inanes pulsant, qui gratiam & aquam nullam in se continent & habent. Infanda autem est in specie potestas ea infinita ac divina quam sibi Thronus hic arrogat, summâ temporali ac Politicâ in Reges & Principes terrarum non exceptâ. Extendunt & Ecclesiasticam ipsam ac potestatem clavium eousque, ut ea & subditos homagii & fidelitatis nexu liberare possit, Regemque ex Regem constituere ac throno suo deturbare, quando sic Pontifici in bulla excommunicationis agere libet, tum & ut à sacris cunctis ad plenam devastationem excommunicatus arceatur, quod directè cum elencho Ecclesiæ, ac sine ejus, in quem ille contendit, pugnat. Ejusdem sunt commatis abusus, quum excommunicatis usus communium pascuorum interdicitur, quum ad infamiam ac notam inurendam clavis dirigitur, quum excommunicatis multa indicitur, quum *Luthero* excommunicatio Major pœna politica esse putatur.

§. XXIII.

§. XXIII. At nihil est politici & criminalis nunc cum hac re commiscendum, nec est censura Novi Testamenti ad eam, quæ olim in Synagoga fuit, exigenda, minus potestas hæc ad ea, quæ noxam animæ ac salutis offerunt, pertrahenda & extendenda. Relinquimus hoc iis qui extra nos sunt, quin & Gentibus ac Druidibus priscis, de quibus *Lib. IV. de Bell. Gall. Caesar, Si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicitur: Hæc pœna apud ipsos est gravissima: Quibus vero ita est interdictum, in numero impiorum & sceleratorum habentur, iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur.* Quod vero olim in sacris & exercitio eorum tanta licerent ex potestate, ejus causa erat ex parte status Regni tum vigentis, quod erat Theocratia, ex parte conditio Ministrorum seu Directorum, qui homines Ecclesiastici erant in eo prisco Regno Sacerdotum, ex parte ratio Legum quæ & unæ ac eadem Regiæ simul ac Sacræ Leges erant, & ferula atque coactione severa in tempore, quo hæres erat puer, armatæ, ex parte vero etiam conditio Israelitæ, qui dum præcepto Dei suberat bonus erat simul Civis politicus ac fidelis suo Regi.

§. XXIV. Sola relinquitur igitur Prophetis ac Ministris Novi T. facultas docendi, idque ad imitationem non Cathedræ Veteris T., sed vigentis olim simplicis informationis ac Scholæ. Erant qui docebant sub veteri tempore primum *Patres*, legem filiis assidue singulari quadam diligentia tunc inculcantes in privata domo, ex antiquo instituto & patriâ unice tunc vigente Orali traditione. Inde sequebantur *Synagoga*, & lectione Legis & Midrasch inclitæ, *Urbes Levitarum*, quæ erant Gymnasia totidem, *Schole Prophetarum*, cum extraordinaria tum ordinaria in Academiis & Collegiis Sapientum, *Synedrium Magnum*, & Sacerdotale denique *Urim*, ex quo sole ac fonte primum lux omnis promanabat. Ad Eph. IV. varii etiam occurrunt N. T. Doctores, at qui maximam partem Viri extra ordinem sunt, nisi quod iis *Pastores* ac *Doctores* in fine adjiciuntur: Pastores, qui Ecclesiam publice commissam, eamque simul regendam, quin & quandoque absque verbo regendam

dam acceperant; Doctores, qui extra munus constituti adhuc simpliciter idque absque regimine aut præparatione docebant, Pastorum quasi Diaconi & hypodidascali adjuncti. Deerat vero adhuc genus quoddam præcipuum Docentium, à quo sublimiori quodam gradu formabantur illi, qui post gregem Christi pascere ac docere debebant, in qualem Academicam Cathedram in fine Synedrium Magnum degeneraverat, postquam illud authoritate ac potestate omni despoliatum erat, quales & olim in Asceteriis Philosophorum visebantur. Agebatur hoc omne primitus per habitum infusum, dñm per manus impositionem charismata quæque conferebantur. Cessante eo habebant Apostoli Presbyteri & Episcopi in contubernio, quos in Ministros præparabant: quemadmodum Discipuli Sapientum olim in convictu & comitatu Magistrorum continuo erant, quibus & serviebant & suppellectilem literariam portabant. Tandem vero ad imitationem *cum* priscarum Sapientiæ Cathedrarum in Ægypto ac Tyro, *tum* Scholarum Judaicarum, *tum* Dodonæi & Hammonæi primitè Japetitarum & Chamitarum Gymnasii, post ex nimia sciendi cupidine facti Satanae Oraculi, *tum* Academiarum inde à Dispersione Babylo-nicâ *Soræ*, *Pombeditæ*, *Nehardæ* & *Alexandriæ* natarum, *tum* & Philosophorum Gentilium docentium, Scholæ tales illustres Christianis etiam concessæ sunt, i. e. *Loca Otii* in quibus exstiterunt Viri Otii, docendo adeo vacantes ut nec gregem ipsum pascerent ac dirigerent quidem: qui & ut sic vacare ac otuari possent ex publico alebantur necessario & mercedem pro otio capiunt: quarum item Scholarum cura hinc, cum aliis publicis rebus, Principibus etiam demandata erat, qui barbarie pulsâ sic artes ac virtutes in terris suis excitare pulchre ac fovere sibi videbantur: quomodo sic Ægyptiorum Regem *pulchram 7o* seu Sapientiam veram priscam, *Argo centoculo*, id est Præfectis Sapientiæ & Portis centum custodiendam in urbe Ægypti nobilissima dedisse, quæ post tamen ad externos abducta est, Fabulæ referunt priscorum cruditæ.

§. XXV. Non est quod de earum institutione origine ac authoritate multis interrogemus, quum eodem illo tempore, quo cessavit

cellavit Spiritus habitus miraculosus ac infusus, sit necessarius factus hic præparandi ac formandi Ministros modus acquisitus; Sunt Academici Doctores fontes illi primi hic ibi in deserto fossi, ex quibus hauritur Ps. LXXXIV. 7., *Servi qui super multas civitates, mercantibus* illis qui ab ipsis formati sunt, *constituuntur*, doctrinæque suæ locis indistincte omnibus inserviunt Matth. XXIV. 47., *Oves qui non ipsi immediate lucrantur, sed talentum aliis commendant*, ut per eos fœnus emergat Matth. XXV. 27., *Propheta qui habent filios Prophetarum* II Reg. II. 3. Neque de auctoritate ac prærogativâ Doctorum horum quisquam addubitare queat, qui Nobilitatem eorum expendit Stemmatis nobilitati in Bulla aurea longe prælatam, qui Magistratum quem gerunt, jurisdictionem, ac merum & mixtum imperium in externos æque ac cives Regionis, quin & Nobilissimum reipublicæ omnis florem. Sed & pascunt Academici Doctores, non agnos quod ludi Magistro- rum est, non oves quod Pastorum, sed Arietes ac Duces ipsos gregem qui præire illis debent. Sunt Pastores ipsi Filii horum Patrum. Quod vero nomen primum Academiae attinet, illud omne Orienti ac Phœnicia Sacrae originem ac derivationem suam etiam debet, *Cadmo* quippe seu *Orientali* illi, qui præfixo η , mutato Græcis post in A, *Hacademus*, *Hecademus*, & quidem ad originem sacram innuendam *Heros* apud Laertium in Plat. appellatur, qui & literarum & notarum ipsarum quin & disciplinarum author cluit, ac primum in Jonia post Bœotia Cad- mazas & Cadmias erexit, donec in Asia subsisterent eæ tandem se sedes fixas tenerent: Quemadmodum & *Athena* (ab univer- sate Disciplinarum in plurali *Athenæ*) cum prius urbs Cecropia diceretur, præfixo item η mutato in A à Chaldaeo *Tenah*, *Te- nah*, *Scientia*, suum nomen gerit. Atque fatentur item Latini *Tyrrhenos* & ex Phœnicia ortos *Ethruscos* progenitores suos fuisse, à quo, *Claudio* teste,

In Latium spretis Academia migrat Athenis,
totusque Syriae Orontes in Tiberim defluxit Romanensem, do-
nec tandem & transvolaret Alpes, atque Germaniæ incoheret
loci barbara olim pleneque inculta; Ut non opus porro sit ad

mercatum sapientiæ faciendum itinere longo literario emetiri mare, atque Cathedram Phœniciam è longinquo salutare, vel in Chaldaea ejus originaria patria ac solo natali, vel in Ægypto ejus hospita, vel in Tyro quæ vicina illi erat ac Phœniciæ feu Palæstinæ pars.

§. XXVI. Valent hinc nunc Athenæ priscæ vel maxime etiam Atticæ. Valent antiquæ Sapientum Sedes eæque ad unam omnes, quod luce aliunde mutuata gaudent, quod eam tenebris & emblematis involvunt, quod tradita insincere aut fallibilliter non res sui temporis visas describunt, quod studio omnia ad se suamque terram referunt, quod non veritati sed utilitati in descriptione ac historiâ litant, quod ad origines ac ætates primas non assurgunt, juxta tritum illud *Græci semper pueri*; Herodotus enim, Tullio Pater Historiarum, Josepho Scaligero Scrinium Originum Græcarum ac Barbararum atque Author à Doctis nunquam deponendus Darii & Xerxis tempore floruisse fertur, ac teste Josepho in Ægyptiacis ignoratione mentitus esse; Coævum faciunt Diodorum Siculum Julii Cæsaris & Augusti, Strabonem Tiberii, Plutarchum Trajani, Lucianum & Dionem Cassium Commodi: Musteus item fuit Sanchoniathon ille antiquus, atque, vel ipso Porphyrio adstipulante, Mose junior ac minor. Sed & perierunt è rebus *Sanchoniathonis* Phœnicia, *Berosi* Sacerdotis Beli Athenis imagine linguæ aureæ honorati Chaldaica, *Manethonis* Ægyptiaca, *Cresia* Persica & Medica, *Abydeni* Assyriaca, & *Diodori Siculi* libri non pauci. Et qui pote ut quid certi culti ac sapientiæ ex Gentium harum antiquitate ac traditione peteretur, quum veritatis ac traditionis incorruptæ extra lineam sanctam parva haberetur ratio, quum Sacerdotii & veritatis cura ad majorem natu esset devoluta, rudi primâ ac incultâ ætate ad alia vitæ necessaria homines avocante, quum linguarum divisio ac insecuta eam gentium dispersio commercium cum lingua ac stirpe eâ, cui Traditio concredita erat, sepeliret, quum Literæ, Cadmi primum inventum, ad scripto consignandam traditionem & fideliter ad posteros transmittendam, pro tunc deficerent, narratio vero ac propagatio oralis tum ex fallaci memoria depromeretur, tum cum verbo omni præterlaberetur subito ac volaret, quum & primi ac prisci Scri-

Scriptores Poëtæ fabulosi ac ænigmatici essent non verbis disertis agerent. Prætereo characteres mysticos & sacros quibus exprimebant sua Antiqui, PseudoBerosos & Manethones, qui studio memebantur & fingeant omni collato, & deficiente adhuc Typographia clam venditari & commisceri facile etiam poterant. Adde his Dynastias & series longas Veterum sibi aperte repugnantes, Chronologiæ item implexos nodos, dum vel anni quandoque pleni sunt, quandoque menstrui, aliquando quadrimestres etiam. At quid multis, quum ipsæ fateantur ultro Epochæ ac Æræ, à quibus temporum inchoatur computum, quam recens Historiæ & Chronologiæ ipsorum novitas sit, quam altum in tradendis primis originibus ac memorandis veris antiquitatibus silentium; Quum Egyptiam spectamus, ea aut à Nabonassere qui priores annales studio comburisse pariter fertur decurret, aut à morte Alexandri, aut Ptolomæo Philadelpho, aut victoria Actiaca; Si Romanam, ea computat ab urbe conditâ demum; Et si Græcam, faciunt ipsi Græci tres ætates, quarum prima sit fatentibus ipsis *ignota*, altera poëtica & *fabulosa*, tertia demum *historica*, sed quæ ab Olympiade prima suum demum exordium sumit, ut Varro habet in *Censorino*. Missis igitur Gentium & Exoticorum Athenis & Lycæis cunctis, ad eas, quæ nunc in Europâ Christianâ aperiuntur, Academias contendendum est illi, qui ab origine, qui certe, qui accurate sapere ac scire vult.

§. XXVII. Dissero hic illis queis de meliore luto præcordia Titan finxit, quum habeant & experiantur secus bonæ mentis hæc des hostes etiam infensos atque acerrimos; Talis fuit Julianus qui in eas tanquam Seminaria quàm maxime desæviit. Succedebant inde Sæcula ferrea Monachorum, in quibus Clerus luce omni in mundo extinctâ & fides implicita cæca grassabatur libere, de qua ætate Espencæus, *Græce nosse suspectum erat, Hebraice prope hereticum*. Sed & hæc ultima ac nostra Sæcula viderunt non minus ejusmodi carcinomata; Weigelii enim in bonas literas furor in aperto est, cujus hæc erant solita verba, *Nulla in universo orbe est Academia in qua Christus inveniatur, aut cognitio ejus, neque voluit ille Evangelium per Diabolos inculcari: Nullus Doctior Magi-*

*Magister 7 Cuius cœlum intrabit magis quam Adulter, nullus Astro-
nomus Medicus Physicus Philosophus neque Magister artium aut li-
terarum cœlum ingrediatur. Sed & Curia Romana Academiâs ar-
tesque omnes prætextu immedietatis inescatas sibi mancipavit,
ut nihil inde exiret mundumque imbueret, quod non ad palatum
esset, quin & aliquando nomen Academiæ sonare sub anathemate
gravi interdixit. Accense his maleferiatos illos qui simul ea quæ
ignorant aspernari comperiuntur, quibus merito Carolus quidam
redivivus Magnus iterum obloquatur, quemadmodum olim Pari-
siis, Vos macti virtute este filioli pientissimi qui nostro imperio gnavi-
ter defuncti estis, vestra erunt Sacerdotia locupletissima, Pontifica-
tus maximi. Ego vos in Aulam adsciscam, ex vobis Senatores co-
optabo. At vos comatuli ac delicatuli freti opibus ac splendore Pa-
rentum Majestatem nostram conspexistis; Deum immortalem testor,
nihil penitus honoris aut commodi ab Imperatore vestro habebitis,
faxo ludibrio omnium vivatis ac sitis &c. Sed &, quod mirere, in
culto hoc Seculo, in quo & Schythæ homines fieri incipiunt, in-
scitiæ lues adeo Regiones & aulas inficit, ut fere ad barbariem
priscam cuncta redire occipiant. Tu si emergere nunc velis, ve-
hementer falleris, quum virtute ac arte ad fastigium perveniri cen-
ses; Neque opus est ambagibus asperis his, quum brevi manu
hoc obtinere datur, modo Saltatoriam ac Veneream calleas, li-
teras ornate pingere & plicare noris, Gallice loqui scias, & can-
tillare gutture tremulo, & fercula docte componere ac secare, &
herba seu pulvere Nicoti nares inungere. Hæc si teneas, ecce in
aula tibi patet aditus. Et si perfectionis apicem attingere velis,
cave Latinum verbulum tibi excidat, aut indicium leve doctrinæ
ac eruditionis te prodat, peccete asperge crines, & loquere non
tarde solum sed & interrupto labio, ut vix intelligi possis & my-
steria summa mussare videaris. Immane quantum distinguebat se
olim ab his Alphonsus Arragoniæ Rex in verbis, Mallem me Re-
gno exclusum esse quam Musæo, Ludovicus Hassiæ Romani Imperii
gubernacula suprema spernens, quod literis bonis ita proporro va-
care non posset, Leo I. Imperator, cuius hoc erat enixum vo-
tum, Utinam eveniat ut stipendia militum in Doctores artium con-
ferre*

ferre liceret, Sigismundus item in Concilio Constantiensi, qui, quum videret *Georgium* quendam *Fiscellinum* Juris Doctorem ac paulo ante à se in ordinem Nobilium relatum, missis Doctorebus, Nobilibus jam se non sine opera aliqua molesta adjungere, subridendo inquiebat, *Mirror te Fiscelline qui Nobilitatem Eruditio Corpus Anima præsers! Nonne vel sexcentos Rusticos uno die à me immunitate donari atque ad Nobilitatis fastigium evehi posse credis, toto autem vitæ meæ tempore ne unum quidem doctum effici posse cernis.*

§. XXVIII. At nunc, omisâ plene digressionem omni, inquirendum porro est in criteria ea quibus probat se & missionem suam Propheta ac distinguitur à falso. Ubi lubet initio expendere ea quæ de his Magistri fabulantur & opinantur. Ante omnia requirunt à vero Propheta ut ad prophetiam aptus ac præparatus sit, atque tum sapientia, tum operum magnitudine, tum vitæ sanctitate & separatione & singularitate, excellat supra omnes Filios sui temporis: Quod tamen in Amoso & Jeremia non fuit. Quid miraculis tribuant hoc edocet regula, *Propheta ac Prophetiæ Veritas miraculis non confirmatur, sive quod ea imitari possunt Astrologi & Divini Præstigiatores in Ægypto, sive quod possunt exhiberi in præstigiis, sive quod per ea Deus quandoque juxta Deut. XIII. 3. tentare saltem vult, sive quod miracula ipsa confirmatione egent etiam in se sive quod juxta eos nomine Tetragrammato sonante externe ea fieri possint.* Quod & ad Moysen extendunt in Sinai monte, cujus miracula tantum credunt esse facta ob necessitatem, ut Israel miraculose eriperetur ac salvaretur, fidem vero præbere os testium præsentium tot Exod. XIX. 9., qui coram adstiterunt auribus atque oculis usurparunt; Excipit vero *Joseph Albo* constantem illam perpetuitatem & continuam eorum seriem, quæ fuerit quoad incolebant Israelitæ terram suam, & quæ non similiter deprehendatur in religione Christianorum. Excipiunt alii signa in cælo, quæ sancta volunt esse, à Deo unice profecta, & infallibilia plane. Urgent post hæc veritatem & sanctitatem Doctrinæ ac Legis, à qua verus Propheta nunquam abducatur, ut nec pro ea Satanas unquam operosus est & laborat: Quod vero sic

interpretantur, ut & extendant ad legem Mosis Ceremonialem, quæ similiter abroganda nunquam sit, tum quod est ac esse debet statutum in seculum, tum quod Propheta suscitandus juxta Deut. XVIII. 15. futurus sicut Moses, tum quod in fine Test. V. graviter adhuc inculcetur Mal. III. 22. *Memores estote legis Mosis servæ mei*: Referunt etiam hoc in Teschuva Cap. II. ad expositionem legis scriptæ seu Traditionem oralem ac verba Scribarum, quæ si à privato violentur accersunt in eum plagam rebellionis, si à Pseudopropheta strangulationem, quâ merfi ad poplites in fimo collum recte hinc inde constringitur tandiu, donec animam exhalet. Quanquam tum ob Eliam in celso montis Carmel sacrificantem, tum ob vitæ periculum, cum præcepta sint data ut ex iis homo vivat, concedant posse verum Prophetam ad tempus à lege Dei aberrare ipse aliosque simul abducere pro parvo tempore, illique tum etiam auscultandum esse, nisi forte svadeat etiam idololatriam in qua non sit audiendus, cui & *Albo* addit Decalogum tanquam ore Dei ipsius prolatum, & fidei radices ac Fundamenta fundamentalia, quæ semper intemerate servanda sint. Addunt neque dicendum porro illi *Rumpe nobis mare*, ut Te à Deo esse probes, qui jam modo prædixit sic, ut evenerint certo ac in ea serie etiam res quæ & quâ prædictæ sunt: at & hoc etiam ipsis iterum cum restrictione & grano salis, tum quod possit implementum esse in aliquibus, ad quæ cautus Divinator possit ipse sagacitate naturali assurgere, tum & esse implementum pœnale, quod etiam prophetante Jona non subsequitur, licet Jona verus Propheta Dei esset, *sive* quod Deum misericordem facile pœnitet mali, *sive* quod resipiscentia interveniente benevolentia Dei conciliatur, *sive* quod differtur sæpe etiam malum ut in Hiskia Rege: Stulte vero distinguit hic *Albo* inter prædictiones Dei proprio ore prolatas, & prædictiones Prophetæ aliqujus interventu nuntiatas, in priores pœnitentiam cadere posse censens, in ultimas vero non item, eo quod Deus in iis interpositione hominis fidem suam ratam habere voluerit, nihilque in mente prefferit; Stulte inquam quod Jonæ Prophetia etiam per hominem allata esset.

§. XXIX. Quis vero non videt hæc posita & conficta maximam partem quin & unice esse in odium Christianorum, ne Christi miracula credantur esse genuina, neque doctrina ac prophetia Christi tollens corpore suo ceremonialia Mosis recipiatur pro genuina &c. Nemo vero de cætero est, qui non novit verba Prophetarum ad populos impientissimos missorum non semper esse Prophetias & determinationes eventuum strictè dictas, verùm & sermones exhortatorios & comminationes ad pœnitentiam invitantes; Unde Jonas referebat solum dixisse Deum, *Adhuc quadraginta dies & Ninive evertetur*, qua mente vero hæc dixerit qua ellipsi non addit; Poterat vero hoc dici de Ninive impœnitente, & quæ adhuc quadraginta dies ad pœnitendum habitura erat quo poterat eversio averti. Sane absolutum eventum pœnæ nec Jona fugiens cogitavit sub verbis latere, nec Ninive ad pœnitentiam se accingens. Et quò secus pertinerent quadraginta dies ipsi urbi adhuc concessi, quò matura prænuntiatio mali. Clamat idem & res ipsa, quum Ninive adhuc per quadraginta dies à longanimitate divina indultos in malo perseverans evertenda esset, non autem eadem conversa. Unde frustra limitat Maimonides inter bonum & malum prædictum, quemadmodum enim comminatio mali in præconio conditionata est, ita & consimiliter promissio boni persæpe conditionata est vel esse intelligitur. Habent vero tum prædicta certum eventum ac absolutum, quum *aut* à gratia proposito ac operatione mera Dei pendentia prædicuntur, *aut* prædicta in thesauris ac fatis Dei esse leguntur, *aut* signum temporis & connexum ejus quod absolute certum est facta sunt, *aut* argumentum veri ex quo cognoscendum existunt, *aut* ab homine remotiora sunt eumque non tangunt, *aut* jurejurando firmantur Heb. VI. 17., *aut* beneficia plane spiritualia ac res gratiæ sunt, ad quarum habendam possessionem hominis conditio ac præparatio, implementum incertum suo defectu reddens, non prærequiritur, *aut* unà cum circumstantia specifica temporis loci antecedentium & consequentium nuntiantur, *aut* Prophetæ varii in seculis diversis in hoc & illo determinando sponte concurrunt. Quod vero conditionatam ac Ninevitis factam denuntiationem attinet, eam ipse Deus
ita.

ita interpretatur in verbis Jerem. XVIII. 7. 8. 9., *Subito loquor de populo & Regno quod everfurus illud, at fi convertitur à malitia pœnitebit me ejus etiam, quod infligere illi constitueram. Et subito item loquor de populo & Regno, quod edificaturus sum illud, at fi facit quod malum est in oculis meis pœnitebit me etiam boni, quod illi facere volebam*; Nimirum dicit justitia ac severitas in Deo, *post dies quadraginta evertam*, dicit vero etiam in eo misericordia, *Resipiscenti vero in eo tempore partam*: dictum justitiæ revelatur, alterum quod tamen etiam dictum reticetur non autem negatur. Et si quid dicitur in verbo, quod priori alicui dicto & regulæ quasi communi à Deo propositæ contrariari videtur, illud nunquam absolute sed cum digna limitatione ac grano salis accipiendum est, velut quum Abramo diceretur, *Macta Filium ex quo semen benedictionis Tibi promissum, in holocaustum*, illud ad tentandum sibi dici saltem debebat Abram opinari, certe finali extirpatione valere jussa excitationem ejus debebat certo sperare.

§. XXX. Interea vero potest cognosci & probari Propheta esse verus ac à Deo missus, quum factu & præscitu naturaliter impossibilia quædam planeque contingentia, idque in serie eâ accurata & minutissima etiam temporis circumstantia qua prædicta sunt, adimplentur in antecessum ac præmittuntur, ut ex his adimpletis etiam fides emergat Prophetæ loquenti in futuris, quum secus posset homo prædictioni generali temere effusæ attemperare implementa ex post studio quodam suo, quemadmodum sic & Satanas prædicere libere poterat olim inter suos eventura, & quia permissum illi erat in iis dominari, post implementa convenienter dirigere etiam & attemperare, prout nunciatum ante a se fuerat: Tale duplum quid & *proximum* ac præludiale & *remotum* occurrit venuste Esaj. VII. 14. 15. 16. & VIII. 3. 4. Omnem dubitandi ansam præcidit, quando Prophetæ inauguratio præsentē audiente ac inspectante plebe omni à Deo & ex cœlo fit, quem ad modum Moses descensu succedaneo ex summo cœli fastigio factus à Deo initiatus & fidedignus factus est. Est porro criterium Prophetæ falsi ac veri, quum abducit à Deo ac Lege Dei aut non, quum convenit illi in doctrina cum Mose teste in tota domo aut non. Verus item

item Propheta est, qui à comprobato vero ac Antecessore Propheta commendatur iterum populo & ordinatur in Successorem, qui & repente alius & charismate vario insignis fit. Adde eum quem & promissio ac prædictio diu antegressa circa illud tempus constituit, quomodo sic Moses comperiebatur vere missus à Deo ad liberandum esse, quum à *Jehovah* & *Ehjeh*, quo Deus occurrit quoad in implemento promissionum fit quod in promissis est, se adesse & missum esse contestaretur, ac Israel promissa avita Abrahamo facta evolvens deprehendit quadringentos annos exilii elapsos esse, vereque tempus etiam liberationis & Liberatoris instare.

§. XXXI. At habent etiam miracula dignam in se probandi vim, quæ & probarunt actu sub Testamento Novo Christum esse Virum à Deo missum, esse pium, esse veracem & non in doctrina Impositorem, esse Messiam, esse secundum instaurantem & sanantem cuncta Adamum, esse Deum Joh. IX. 29. 30. 31. Habent etiam ea divinitatem conjunctam probandi vim, *tum* quod sunt opera præter naturam sic ut non cernatur in jussu verbi & opere quod sit naturalis nexus, *tum* quod sunt contra ordinem naturæ quem nemo sic immutare potest nisi Dominus ejus & Rector, *tum* & quod sunt infinita opera ac supra potentiam omnem Naturæ. Sunt vero de miraculis hæ tenendæ regulæ, hæ observandæ leges, I. Miracula aliquando antecedere doctrinam, ut per insolitum eorum excitetur ac dirigatur attentio hominum ad eum, à quo illa proveniunt, aliquando vero sequi doctrinam ad eam confirmandum juxta illud Christi, *Si mihi non creditis saltem operibus meis credere* Joh. XIV. 11. II. Doctrinam æque confirmare ac probare miracula, ac miracula confirmant doctrinam. III. Potuisse Deum olim ad tentandum bonos & justo judicio indurandum malos manum etiam suam æque habere in miraculis PseudoProphetarum ac verorum Deut. XIII. 3., quomodo & sic sane in principio veteris temporis operabatur adhuc in Gentilismo, apparebat ac revelabat Bileamo. Observa IV. Non omnes Prophetas fuisse miraculis insignes, non *Jeremiam*, *Amos* &c. Observa V. Nec semper esse necessaria ad confirmationem eorum Miracula,

O

tum

tum quod Scriptura duas regulas explorationis commendat, in doctrinâ convenientiam cum Mose ac Lege Dei, in Prophetia complementum & remotum & quoddam insuper proximum, tum quod ob constantem cum Mose conformitatem, doctrina eorum & per Mosén confirmabatur etiam satis & jam stabilita & confirmata modo erat. Observa vero VI. Tunc autem Prophetæ Miracula ad confirmandum necessaria esse, *quum* est dubium de missione, ut in rebellione Coreh, *quum* est verbum transferendum ad populum plane infidelem, *quum* subnascitur hæresis & adulteratio genuinæ, contra quam Deus miraculose testatur 1 Reg. XIII. 3. &c., *quum* religio est primum introducta ac nova, *quum* ea, quæ miraculose olim confirmata, ex parte eaque ceremoniali consimili authoritate tollenda, *quum* fit hostium provocatio & concertatur de veritate, velut in causa Eliæ ac Baalitarum, *quum* in historiis Cornutus multa dicit & pauca probat, *quum* item est, ut oblatrat ille, Diatriba indemonstrabilis nixa mera testis authoritate, *quum* adhæc & docentes carent omni splendore ac persuadendi robore, & doctrina ob mysteria rationi est contradictoria, carni ingrata, Judæis scandalum, Græcis stultitia, denique & *quum* religio cultu ac ritu saltem externo tum nova, tum alterius omnis Dei & cultus impatiens, tum & cum ipsa prisca Judaica non una esse existimatur, atque hinc miraculis potenter adjuvari adhuc ac initiari debet. In quibus & causæ sunt, quare Christus Evangelium suum tot miraculis etiam confirmaret. Quæ & vera atque fortissime probantia Miracula erant, tum quod divinæ ac infinitæ virtutis opera essent, tum quod futura prædicendi vis inter ea simul spiraret, tum quod jam olim de Christo in Prophetia prædictæ virtutes & efficaciæ hæc essent, tum quod verba Dei creando nutuque sistendo omnia se ostenderent, tum quod spiritum ac divinam infinitam vim in missione spiritus elicerent ac effunderent, tum quod Diabolum & regnum ejus in Exorcismis & Oraculis gentium cluis expellerent ac destruerent, tum quod sanctissimæ Evangelii doctrinæ Spiritus nequam commeatum vi commodatâ suâ nullum præberet. Sunt autem Miracula opera infinitæ efficaciæ, quæ fiunt nutu, & exsuperant naturam.

§. XXXII.

§. XXXII. Hi Prophetæ illi Veteris T. erant, qui statum fir-
 mumque unius alteriusve tribus dominium, autoritate sua inter-
 veniente, interturbabant, neglectum Sacerdotum sacrificiis & ce-
 remonialibus intentorum sarciebant, materiem ex qua clavis for-
 mabatur suppeditabant, Unctos Domini constituiebant ac dabant,
 particulare novum afferebant ac præcinebant, socordiam item in-
 olescentem tubis Dei in altum elevatis & sonore clangentibus ex-
 citabant.

§. XXXIII. Desiit vero post captivitatem Babylonicam & sub
 templo secundo per secula quædam ante Messiam Prophetia ac
 Spiritus hic, juxta verba initialia Historiæ sub templo secundo,
Hucusque Prophetæ locuti fuerunt per Spiritum Sanctum, sed post-
hac inclinate aures & attendite ad vocem Sapientum. Neque enim
 post Malachiam Prophetarum ultimum, vel allatum est Nuncium
Angelorum, vel sonuit *Bath Kol* id est Filia vocis seu Echo vocis
 divinæ ac cœlestis, quale quid tonitru illud fuit Christo perce-
 ptum Joh. XII. 28. 29. 30. Matth. III. 17., vel apparuit *Elia* hospi-
 tans prope in monte Carmel, vel *Propheta* ullus plene ac pro-
 prie dictus & ad Canonem augendum à Deo missus, nisi quod Jo-
 sepho teste *Hircanus* quidam post Malachiam adfuit at non Cano-
 nicus, quemadmodum nec sic Prophetia Enochii unquam ad Ca-
 nonem pertinuit, nec pertinuerunt sermones innumeri Evangelii
 Christi, nec Epistolæ variae Apostolorum Joh. XXI. 25. Atque
 hinc in secundâ domo defuerunt desiderabilia quinque, Schechi-
 na Majestatis exhibita sub specie nubis fulgidæ ex reliquiis co-
 lumnarum nubis ac ignis inter Cherubim, Spiritus Sanctus aut Pro-
 phetæ, Ignis Cœlo delapsus, qui & Judæis testibus cum pene-
 trantior fuit, tum & sanctior ætate eâ qua victimæ placentes ma-
 gis offerebantur Deo, Arca & annexum illi propitiatorium, tum
 & Urim ac Thummim. Interea vero *Gloria domus secunde major*
erat gloria domus primæ Hagg. II. 10. non ratione structuræ ma-
 gnificæ adjectæ ab Herode Marc. XIII. 11., nec respectu longioris
 per decennium durationis, nec ob dona illata Regum Gentilium,
sed quod primò Christus Dominus Templi Corpus umbræ olim in-
habitantis οὐρανῶς in eo apparere debebat Mal. III. 1. Col. II. 9.

1 Tim. III. 16. Hagg. II. 8., *quod* deinde desideratum ac hæreditas promissa gentium ad eam intrabit Hagg. II. 8., *quod* tertio expiatio & vera pax in eo loco danda Hagg. II. 10., *quod* & Spiritus una cum donis in templo eo largius fundendus erat in Pentecoste Luc. XXIV. 53. Act. I. 23., Christo baptizante Apostolos *spiritu & igne* Matth. III. 11. Act. I. 5. & II. 3. quin & *ungente sanctum sanctorum* Dan. IX. 24.

§. XXXIV. Deficiebat autem potissimum sub secunda domo *Schechina Majestatis, & Spiritus Prophetarum*; Emigrabat *Schechina* gradibus famosis decem, ascendendo à propitiatorio in Cherubinos, descendendo à Cherubinis ad limen, à limine in atrium, ab atrio ascendendo iterum in altare, ab altari in tectum, à tecto in murum templi, à muro in civitatem, à civitate in montem, à monte in desertum, à deserto denique in cœlum. Deerat vero etiam spiritus in domo eâ, *tum* priscus qui fuerat in Prophetis, *tum* & promissus qui dandus in futuro. Fertur prior sub anno II. Darii desuisse, imo per quadraginta annos demum sub secunda domo stetisse, atque hinc volunt cum grano salis verba Hag. II. 5. intelligenda esse, à tempore Malachiae Prophetæ ultimi vero quadringentos annos usque ad Johannem Baptistam excurrere. Hinc & exclamant Discipuli Johannis, *Ne quidem audivimus Spiritum Sanctum esse* Act. XIX. 2., diciturque Joh. VII. 39. *Spiritus nondum erat*; Quod non inde ideoque fuit, ne vaticinio ulteriori Ecclesiae priscæ per Captivitatem satis afflictæ major afflictio adderetur, veluti Judæi censent ac opinantur, sed ut Magisterium fastuosum, quod sibi arrogabant in populos ac gentes, infamaretur ac cessaret, desiderium Prophetæ Magni s. Christi magis acueretur, viaque ad eum solum Prophetam eo planior ac instructior esset: Unde Esajas Cap. VIII. 19. eos tanquam Urim ac spiritu omni privatos ac mortuos exhibet, qui divagantur & hariolari tantum incerto modo possunt.

§. XXXV. Atque vero secus Spiritus etiam tunc non fuit, *quia Jesus nondum erat glorificatus* Joh. VII. 39., Non erat in promissa filiali forma, non in copia, non in jure & acquisita modo actu proprietate, non in imprædito fluxu liberaque efficacia & operatione; Siste-

Sistebatur enim ejus fluxus per legalem Oeconomiam, quæ sibi relictæ carnis impotentiam volebat revincere ac nudare, ac inde plurimam Israelitarum massam sibi suisque viribus committere, illique non dare oculos ad videndum aures ad audiendum, ut ita scopus Oeconomix attingeretur. Et sic nunc *demum* & cum Christo Filio Deus mittebat Spiritum Esaj. XLVIII. 16., *Indicem alterum* Zach. IX. 12. Non conveniebat enim ut Christus gloriose ungeretur multo spiritu in suis membris qui ipse nondum erat in gloria. Neque poterat eum dare ac mittere ita Christus, quem tanquam præmii promissi potissimam partem ante consummationem & exaltationem in potestate & manu non habebat sua. Et cum venit ut sceptrum roboris ad regnum Christo cogendum, non poterat ad finem hunc extendi, priusquam Christus ipse Rex factus & in montem Zion unctus esset. Accedit quod ante glorificationem non de Regno in consummatione occupato hosteque omni devicto late poterat testari. Non sane poterat Spiritus promissionis ante illud tempus esse, quum esset convenienter Oeconomix & statui prisco fidelium Spiritus servitutis ac metus; Dicitur autem Spiritus promissionis, quod non ex lege venit sed promissione, quod est Spiritus regenerationis & hinc cum semine convertendo Abrahamo promisso etiam promissus, quod est bonum Testamenti Novi olim promissi, quod Christo ille pro præmio promissus, qui hinc promissionem Spiritus legitur in exaltatione accepisse, quod est Spiritus gratiæ promissæ & filiationis, quod non natura atque omnibus natis adhæret tanquam res prisce communis fœderis externi sed paucis obtingit solum, idque ex singulari facta promissione, quod & Spiritus Christi est Messiae tamdiu expectati & promissi, prout & ille nomine totius implendæ promissionis venit Hab. II. 3. Dabatur & tunc demum Spiritus *absque mensura*, ex quo & Christi & Novi T. tempus adesse hinc colligebatur Joh. III. 34. & sic dicitur tum non fuisse olim, tum non *absque mensura* fuisse; Dabatur vero olim non una ratione in mensurâ, tum quoad quantitatem ut non in tali copia funderetur, tum quoad qualitatem ut non Spiritus gratiæ ac promissionis esset, tum quoad gradum ut non Spiritus esset potentiæ filiationis fiduciæ & clamoris,

tum quoad extensionem, ut non in omnes mundi populos cuncta genera hominum servos & ancillas etiam descenderet, tum quoad Oeconomiam vigentem legalem, quæ non permittebat in phasi & dominio & scopo, ut Spiritus libere descenderet, & in plurimis operationem haberet, & dignam ac lætam operationem haberet.

§. XXXVI. Rediit vero post longum intervallum sub tempora Messia nobile Prophetia lumen & ministerium extraordinarium, licet quæ Prophetia & locutio de Christo ut futuro usque *ad Johannem solum* se extenderet teste Christo ipso Matth. XI. 13.: Quoad vero Prophetia est verbum à Spiritu Dei infallibiliter inspiratum, quoad ex Deo & non proprio scrutinio enatum, quoad est ἀποκάλυψις & revelatio verbi scripti, quæ huic illi etiam inter auditores ac sedentes ancillas & servos persæpe obtingit, quoad est Interpretis in Ecclesia munus ac ministerium, quoad non minus est factorum sub N. T. futurorum proprie dicta prædictio, quin & digna simul Canonis obsignatio ac pars, hoc modo omni illa ac singulari sub Novi Testamenti principio etiam fuit; Et licet nunc hucusque non perduravit, Canone quippe plene in Apocalypsi obsignato & opere omni mediato miraculoso & extraordinario cessante, fatendum tamen est primis iis convertendi adhuc mundi seculis diutissime lumen hoc & potestatem Exorcismi præ cæteris charismati & miraculis in Ecclesia Dei substituisse, sic ut & Augustinus ob hoc dicere non erubesceret, *Non crederem ego Evangelio, nisi Ecclesia me commoveret autoritas*; De Exorcismo res certa est, atque invitant omnes ad videndum, Cyprianus, Minutius Felix, Arnobius, Firmicus, Origenes contra Celsum, veluti & venuste canit Prudentius in Apoth.

- - - - - Torquetur Apollo
 Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
 Ferre potest; agitant miserum tot verbera lingua
 Quot laudata Dei resonant miracula Christi.

Ei egregie Cyprianus ad Demetrianum, *Veni & cognosce vera esse quæ dicimus, videbis sub manu nostra stare vinctos & captivos, quos tu tanquam Deos ac Dominos veneraris ac suspicis.* Perduravit

rati vero tamdiu potestas hæc, *sive* quod in turbatione Oracu-
 lorum gentilium & conversione populorum pernecessaria esset, *sive*
 ut memoria Satanæ victi ad gloriam Christi perennaret, *sive* ut
 Elenchus Christi de Principe mundi devicto eo validius procede-
 ret, innotesceret, & ante oculos obversaretur, juxta promissa Chri-
 sti Joh. XVI. II. Neque Dæmones tantum expulerunt, sed &
 Gentiles ipsos incantatores in orbe universo in ipsa urbe Roma,
 vel nomine Jesu, vel verbo comminatorio, vel flatu, vel pre-
 ce, vel præsentia nuda sua, ut *Justinus* habet contra Trypho-
 nem Apol. I., idque factum insuper plerumque à simplicibus, ple-
 bejis, Idiotis, juxta Orig. L. 7. Non minus autem Prophetiæ
 lumen viguit ætate ea, siquidem vera habet idem Pater gravis, *Apud*
nos Christianos ad hæc usque tempora Prophetia viget, ex quo vos
Judei debetis intelligere, ea, quæ olim in genere vestro fuerunt, ad
nos esse translata. Testantur hoc idem Philippi Evangelistæ Filiæ
 quatuor, de quibus præter Act. XXI, loquitur & *Eusebius* Lib. III.
 Hist. Cap. XXV., *Post Hierapoli in Asia IV Philippi Filiæ Prophe-*
tissæ fuerunt, ibidemque tum illarum tum Patris sepulchrum loca-
tum est; Et Const. Ap. Lib. VIII. c. I., Nostro quoque tempore Phi-
lippi Filiæ eodem sunt functæ munere. De Visione Christianis Hie-
 rosolymitanis ante egressum ex urbe exhibita agit *Eusebius* Lib.
 III. Hist. c. 5., de Ignatiana in urbe Antiochena Angelorum cho-
 ros conspiciente ac audiente *Socrates* Lib. VI. cap. 8. Vigebat
 etiam d. u. in primo tempore Donum linguarum, fortitudo mira-
 culosa Martyrum, & Sanatio ægrorum. Hinc Aliptæ illi de
 quibus *Adrianus* in Ep. ad Ser. in vita Saturnini. Hinc *Augu-*
stinus Serm. de Temp. 215. *Aliqua infirmitas supervenerit, cor-*
pus & sanguinem Christi qui agrotat accipiat, & inde corpusculum
augeat, ut impleatur quod scriptum est apud Jacobum &c. Et Se-
 culo IV *Sozomenus* L. VI. cap. 29. laudat Benjaminum quendam
 Senem eo à Deo charismate beatum, ut sine medicamento solo ma-
 num contactu, aut oleo quod precibus benedixerat, quovis morbo
 languentia & laborantes liberaret: Confer iterum *Augustinum* L.
 III. adversus Julianum, tum & de sorore sua sanata loquentem
Gregorium Nazianzenum Orat. II. Adde in Catech. V. *Cyrillum*
 Hiero-

Hierosolymitanum; Quibus omnibus cataplasma cœnæ laudanti-
bus subscribit nuperus quidam Author in hunc modum, *Quic-*
quid sit, & manuum impositione & Symbolis corporis & sanguinis
Christi, & oleo sacro, & reliquiis Sanctorum, miracula sæpe patra-
bantur, secundo, tertio, & quarto sæculo, quæ ab impudentioribus
jure non possunt negari, & talibus χαρισματα fides Christianorum ad-
modum sustentabatur, nisi quod post superstitio hæc mire pervertit;
Quippe, cum Judaismus à prisca sua inter myriades sanctitatis ex
cœlo sancita lege deberent avelli, cum Gentilismus totus expugnari
non solum sed & ad doctrinam & religionem eam converti, quæ
nihil in se, quod rationi carni sanguini & affectibus applauderet,
continebat, potentissimis revera signis & elenchis opus fuit ut
hoc perficeretur. Unde hinc eo potentius elucet Prophetiæ lu-
men etiam diu in prima Ecclesia hæsisse, cum charismata etiam
majora hæserint. Nemo tamen jure post fidem jam stabilitam
proporro signa ea & miracula poscat, quum optime his Lib. de
Civit. Deo XXII. Cap. 8. occurrat *Augustinus, Quisquis adhuc,*
ut credat, prodigia inquirat, magnum est ipse prodignum, qui mun-
do credente non credit, ut & suspectam ille reddit doctrinam tan-
quam adhuc incertam, quin & blasphemat tanquam recentem
nondum confirmatam ac novam. Laudet & quis hodie potesta-
tem Exorcismi, pronunciamus adversus eum ex *Tertull. Apol. cap.*
XXII. Ledunt primo Dæmones, dehinc remedia præcipiunt, post quæ
adhibita desinunt ledere ipsi, & ita curasse creduntur; Vocamus
item efficacias has *efficacias Satanae ac errorum* 2 Thess. II. 9.

§. XXXVII. Ad Satanæ ac Gentium Vates nunc accedo, qui
fraude ac impostura mera agunt quod agunt, nisi quod *ante Gen-*
tilium conversionem & adhuc in gentilismo potestas quædam major
Dæmoni indulgeretur ac indulgeatur. Unde ea quæ ipse post in locis
iis peragit saltem prædicat, quæ ipsi executori ac lictori commit-
tuntur prænunciat, quæ ex traditione & Prophetia Dei sive ex-
stante sive amissa suffuratur significat, prout & occulta videt, con-
silia Magnatum rimatur, quæ in remotissimis locis jam facta modo
sunt indicat, ex molitione & præparatione operis exstante opus
futurum ipsum cognoscit, tum & vires herbarum, concursum &
vim

vim causarum physicarum ad hunc illumve effectum, partium superiorum ac cœlestium influxum, partium internarum humani corporis affectionem ac læsionem perscrutatur, ut prælagire in & ex iis queat, de cætero vero aut ambigue fatur ut quocunque res excidat modo deprehendi non queat, aut prætextum ac defectum dignæ ac puræ satis præparationis causatur, qui certo secus impleto obfuerit. Hinc Loxius dicitur Apollo, dum juxta Senec. Oedip. Act. 2.

Ambage nexa Delphico mos est Deo

Arcana tegere:

Scientiam autem certam rerum occultarum ac instantium illi præsentiam & operationem & motionem de loco in locum in instanti suppeditare, jam olim præviderunt etiam Patres, atque ex eo facultatem abditissima detegendi ac præinducendi derivarunt; Ita enim Athanasius Quæst. XXVII. ad Antiochum agens de prædictionibus eluvionum Nili, *Tanquam Spiritus, videntes imbres qui sunt apud Indos, prævertunt & anticipant in Egypto:* Et pulcherrime Tertullianus Cap. XXII. Apol., *Omnis Spiritus ales est, hoc Angeli & Dæmones igitur momento quasi ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est, quid ubique geratur tam facile sciunt quam enuntiant: velocitas Divinitas creditur, quia Substantia ignoratur.* Hic vero erat Satanæ Vatum in prædicendo servatus modus, ut vel membra ligarentur externa & per motum pipientem eliceretur prædictio ab engastrimythis & ventriloquis Jes. VIII. 19., vel sensus obligarentur externi & procederet per motum somniantem, vel ratio ipsa adeo impediretur & vinceretur, ut locutio fieret per motum furem: Unde miratur Cicero eos, qui humanos sensus amiserant, assequi divinos: Depingit eos vero Lactantius Lib. I. Cap. XXI., *Seculis namque humeris & utraque manu districlas gladios exerentes, currunt, efferantur, insaniunt:* Quæ mentis emotio aut verum aut illusorium indicium eam obsidentis ac ad alia nunc rapientis Spiritus & Rectoris Dæmonis esse debebat. Mos item Gentibus erat per carmina vaticinium efferre & loqui metricè, ut hoc novum locutionis per Spiritum argumentum esset, in quem finem etiam aderant subinde Oraculo Sacerdotes Poëtæ,

qui sacra responsa data metris illigarent. Hinc tritum illud,

- - - - - Dicta per carmina sortes,

atque addit Scholiastes in *Æsch.* οἱ παλαιοὶ τὰ ποιήματα αὐτῶν πρὸ-
τον μὲν ἀνέγμασι γεγεῖσθαι, subinnuens per se vaticinia sacra car-
minum nomen habere, carmina ea primitus insuper emblemate
obscuriori concepta fuisse; Ad quam ætatem Distichon referen-
dum hoc,

Libera quum tellus, & adhuc sub Vatibus esset,

Vel terror scelerum vel pietatis honos.

Atque hæc inter alias etiam causa est, quare non solum Propheta
ac Theologus in inscriptione Apocalypseos Johannis, sed & Pro-
phetæ ac Poëtæ nomen confundantur inter se ac alternent; Causa
inquam ejus, *tum* quod primi Theologi ac Propheta Poëtæ erant,
atque in Tragædiis & Comædiis res divinas canebant ac doce-
bant, *tum* quod divinæ res ac laudes in sacris volunt metricè li-
gari ac hymnis in templis & conviviiis cani, *tum* quod Poëtæ in
ipso raptu metrico afflatus cujusdam divinius participes etiam
erant, *tum* & quod ex reverentia mortalium Deorum & rerum
earum judicabatur esse involucris & figuris quasi Poëtarum obtegi:
Multus est in laude hujus dicendi generis *Maximus Tyrius* Dissert.
XXIX., *Pluris facio occultam Poëtarum in veritate tradendâ reve-*
rentiam quam recentiorum audaciam, qui vetere simplicitate discussa
fabularum obscuritatem non ferre cœperunt, & tractationem de di-
vinis rebus exuentes mundo suo nudis agere verbis maluerunt, cum
tamen eorum, quæ ob imbecillitatem suam humana intueri perspicue
nequit ratio, speciosior interpretes sit fabula. Hinc reprehendendos esse
puto Philosophos, qui occultos Poëtarum vulgarunt sermones, cum
humana imprudentia soleat quæ obvia sunt nihili pendere. Quod
enim (ut habet *Synesius* in *Encom. Calvitii*) intellectu facillimum
est, despiciit vulgus, & prodigiosis opus est narrationibus & menda-
ciis: Neque aliter fieri potest, quum scilicet vulgus sit. Consimili-
ter *Plato* inter Philosophos primam puerorum eruditionem ab ho-
nestis fabulis incipere voluit Lib. II. de *Republ.*, *Selectas autem fa-*
bulas Matres ac Nutrices pueris narrare hortabimur, animosque il-
lorum fabulis diligentius quam corpora manibus informare. Neque
abludit

abluat Clemens Alexandr. Lib. V. Strom. Cap. II., Poëta, qui à Prophetis didicere Theologiam, per arcana sensa multa philosophantur, Orpheus inquam, Linus, Musæus, Homerus, & Hesiodus, & si qui sunt ea ratione sapientes: Velum autem iis apud vulgus sunt Poëtica delectatio, somniaque, & symbola, quæ sunt omnia hominibus obscuriora, non propter invidiam, nefas est enim Deum intelligere parvibilem, sed ut enigmatum notionem subiens inquisitio ad inveniendam recurrat veritatem; Neque enim erant emblemata solum lingua Sapientum, lingua Sacerdotum, imo loco literarum, sed & primæ institutionis elementa, sed velum profanorum: Exacuebant item studium industriorum ac pellebant omne fastidium. Unde Hieronymo in Cap. XVIII. Matth. teste, Familiare erat Syris ad omnem sermonem suum parabolam jungere, ut, quod per simplex præceptum teneri ab Auditore non poterat, per similitudinem & exemplum teneretur.

§. XXXVIII. Tota autem fere prædictionis exoticæ & ethnicæ ratio vertebatur in his, ut vel spiritus ex ventre pipiret, quod erat *missatio*, vel fortuitum aliquod in via vel aere aut domo primum occurreret, quod *Symbolum* erat ac *Omen*, vel homo Divinus prædiceret, quod erat *μανηή*, vel Deus & oraculum responderet, quod *χερμῆς* erat & *Fatum*; Unde Schol. Soph. *Χερμῆς μὲν ὁ τῶν θεῶν, Μαντεία τῶν ἀνθρώπων*: Erat vero in pretio summo Divinatio apud Gentiles. Discupiebant esse Augures vel ipsi Reges. Erant Amphilocho & Mopsus Argivorum simul Augures & Reges. Necessaria vero Persarum Regi erat divinandi facultas, sive ut ita commercium persvaderetur cum cœlo, sive ut voluntas Regis crederetur esse divina ipseque agere & auspicari sua in augurio. Augurii dono beari volebant Sacerdotes, ut sic respondere possent consulti in Oraculis: Et quia in morbis Apollo consultebatur potissimum, qui vires herbarum salubrium præmonstrabat, hinc & Artis Apollinæ nomen gerit Medicina, & confunditur *ιστῆς* & *μανῆς* ab Æschylo: Quemadmodum & Magorum nomen initio honorificum post exolevit plane, à quo nimia sciendi cupido inferos & Acheronta simul ad plene omnia sciendum ac resiliandum sollicitavit. Præprimis vero celebrabantur Divini

homines prædicentes, quorum & hic propior est consideratio; Vocantur hi *Augures* & *Sibilla*; Ita *Helenus* & *Cassandra* Regum erant soboles, at ille Augur hæc vero Sibilla. Gaudebant hi Divini, ut ferebatur, Enthusiasmo ac afflatu, at sic ut *Pythiam terræ vis Delphis incitaret, natura vero Sibillam*. Erant autem hæc vates axiomatis majoris, quibus necessarium erat fidem adhibere, distinctæ ab iis quæ minores ἀξία ac dignitate erant. Apparet verò tum ex munere collato *Cassandrae*, tum ex comparatione muneris hujus cum munere Auguris, tum ex variis eo nomine venientibus, *Sibillæ* nomen non esse proprium sed commune, & à munere quod multorum est ac non unius petito. Neque opus dein est animo suo necessario concipere personam, eamque sexus sequioris, quum nihil frequens sit magis quam Disciplinam Virtutem ac Artem exhibere in prosopopæia & personæ fœmininæ ac venustæ tantum fictione. Neque hinc quicquam vetat porro per *Sibillam* intelligere Prophetiam seu traditionem acceptam & propagatam divinam ac infallibilem, quum & conveniat substantia omnis rei quæ Prophetia est, & nomen dum *Cybele*, à *Cibbel*, non nisi *Cabbala* est ex traditione accepta: Quod enim à σὸς διὸς βελή seu βελᾶ Jovis Consilio & Consiliaria deducunt, aut à כַּבֵּל portavit, onus attulit, aut à כַּבֵּל habitavit & habitaculo Dei, illud minus convenit. Sed & distincta est *Sibilla* à *Pythia*, quum Prophetia vehementer differat à responso petito per *Urim*. Atque *Sibilla* adhæc est talis natura dum spiritus Prophetæ qua tali est intrinsece conjunctus, Judæo item qua tali domesticus & proprius: Confer phrasin *Theophrasti apud Porphyrium de abstinenti: Judæi natura Philosophi sunt, de Deo inter se colloquentes, &c.* Convenit & *Sibillarum* antiquissima ac prima, quæ in *Arca Noe* fuisse dicitur, & *Sambethe* i. e. Semi filia ac domestica dicitur, quod apprime cum Prophetia sacra Dei antediluviana quadrat & consonum est. Ab hac *Sibilla* ac prophetia differt *Pythia*, id est revelatio ea quæ tum de sensu *Sibillæ* tum de futuris ex oraculo *Urim* petita est ac descendit. Conveniunt magis cum his, quin & primo potius inter eas collocandæ sunt loco *Musa*, quæ à *Mose*, qui & Μῦσος ac Μῦσαι dicitur, nomen suum trahunt, quæ canere ac

ac vaticinari dicuntur, quæ Cygnos præfagos sibi dicatas aves habent, quæ Diodoro Lib. I. Virgines Ægypto oriundæ Musices peritæ ac Bacho seu Osyridi sacræ perhibentur, quæ & Apolline seu Angelo Fœderis Præsides ac Duce gaudere dicuntur, unde & porro nil nisi Historiam Doctrinam Prophetiam ac legem Mosaicam subinnuunt, & non mulieres tantum eas quæ ad litora Ægypti una cum Miriam saltabant & canebant. Quare & Jovis ac Mnemosynes Filia fuisse dicuntur, quum doctrina hæc Mosis non nisi à Deo & memoriis servatis Veterum descendere potuerit. Atque ut simul tres numeratæ Musæ Moralem Ceremonialem ac Forenses Mosis legem signantes, ita & simul novem in Monte fatidico canunt, dum ad præcepta novem ibidem accedit præloquium Apollinis & Angeli Fœderis *Ego Deus, non alios habe, & ita Decalogus constituitur in Sinai.* Distinguenda autem sunt folia Sibillæ antiqua ab interpolatis ac novis juxta illud *Statii Theb. I.*

Salve prisca fides Tripodum.

§. XXXIX. *Auguris* vox, ubi specificè venit, significat cum qui ex avium obviarum certo genere, garritu, volatu, plaga quam in aere tenent, aut numero, eventura prædicunt. Significat vero & in genere Divinum qui futuri gnarus & Vates est. Erat vero *Augustum* augurio sacratum, *Sancta* vocant *angusta* Patres, quam *Svetonius* cum *Dione* Rom. Hist. Lib. 53. ab auctu & augendo deducat nomen Augusti secundi Cæsaris Romani, quod amplior esset ille iudice Senatu hominis natura. Facile autem hæc inter se conciliantur, quod augurio digne sacratum & augetur simul & sanctum simul est. Facilis & est etymæ conciliatio ipsa, quod Hebræum *אגר* *Agar*, congregavit, aggressit, idem est cum Latino *augere*, ac peperit etiam *agere* Latinum *aggerare* & *agger*: Num vero augurium composita vox sit & quas *anangerium*, seu benedictio sacra quasi ac fortunata ave mediante facta, id suo loco relinquimus; Confer nomen *Agur* Prov. XXX. 1. Certe descendit ab Hebræo *אגור* *agregu*, congrego aggrego, atque legitur etiam in Auspicio Fung: *agurari*. Aves autem potissimæ Manicæ erant Cornix, Aquila, Columba, Noctua: Testatur *Plinius* Lib. VII. Cap. LV. *Auguria ex avibus invenit Car, ex quo Caria nomen*

men habet, adjecit ex cæteris animalibus Orpheus; Ad Authores sacros cum referre originem edocet Orphei laudatissimum nomen conjunctum, unde *Car Picator Cerator* arcæ seu Noach est, cui columba portendit ac significavit, nomine deducto à קר, quod Arabibus *pice obduxit* est, Chaldæis *ceravit*, cui & conlonat porro Græcum κηρός, Latinum *Cera*: Vocatur aliis *Kar*, quod à preconizando foret & קרן clamavit, vocavit, seu potius קרה consignavit, quod etiam appositum est & Noacho pariter congruit. Inter aves autem fatidicas omnes eminet quam maxime *Columba*, à qua & auspicia Regia petebantur, quemadmodum & apud Maronem legas *Æneæ* geminas columbas à matre in auspicium fuisse missas; Credebantur eæ matris hujus i. e. Veneris aves ob libidinem amorem & fœcunditatem esse, ejusque currum trahere: Quemadmodum & Semiramis ac Assyria sibi columbam dicabant; Electa autem fuit ita præ aliis columba, sive quod ea potest ad nuntia & literas afferendum assuefieri ac parari, sive quod Angelus qui indicat ac nuntiat dicitur poëtica Jobi & Ecclesiastæ phrasi *Ales cœli qui indicat*, sive quod Propheta gentibus ac Assyriæ missus & cognitus Jonæ & *Columba* nomine dictus est, sive quod columba Noacho nuntiavit, sive quod juxta meam sententiam Spiritus prædictionis omnis author in forma columbæ jam à primis mundi incunabulis exhibitus & super aquis abyssi latus est, qui est Ægyptiorum Deus *Æneph* seu *Spirans*, aut *Knæph* seu *Alatus ac volans*, atque ovum i. e. chaos primum vivificans, rectius Nigidii *Columba olim ovo insidens & Venerem excludens* i. e. formam venustam & species diversas ex rudi materia proliciens. Atque adeo etiam *Columba* fatidica habetur, ut eodem nomine *Peliadum* & *Columbæ* & *Prophetissæ Thessalis* veniant, unde & Lycophroni *Cassandra* φασσα *Palumbes* appellatur, imo & φοιβόληπτῳ χελιδων' *Phæbo plena hirundo*. Et hæc est ratio quare columbæ fatidicæ dux ex Ægypto *Dodonam* & *Delphos* petiisse, ibique Scholas & Oracula fundasse leguntur, quod tamen alii exponunt de *Columba* unâ, quæ prius *Dodonam* accesserit, dein *Dodona* advolarit *Delphos*, dum *Parnassicum* sive *Delphicum* Oraculum *Dodonæus* quidam Antistes primus instituit.

Atque

Atque hoc est fundamento superstructum, quod juxta *Scaligerum* ad *Manilii* Lib. V.: Samaritani in Chronico Josuæ Duci attribuunt administram divinitus edoctam columbam. Pertinere huc debebat etiam Mahometis columba. Quod vero Assyriæ & Semiramidis columbam spectat, ea non Jonæ missionem subinnuit, qui nomen Columbæ gerens unice Assyriam dignatus est inter gentes & imperia ex ea resultantia, nec Veneris honores & cultum illi appropriat, quemadmodum & vir ejus Jupiter dici voluit, ut nec lasciviam & fœcunditatem populosam ingentem ejus exprimit, nec Uraniam & cœlestem prosapiam ac originem, sed pariter hoc ad Prophetiæ ac divinandi facultatem etiam referendum est, cujus & Semiramis pro seculi ejus more idque post mortem præprimis particeps esse in Oraculis vult. Hinc canit Lib. I. *Tibullus*,

Alba Palestino Sacra Columba suo,

Palaestina autem Spiritus & Schechina ex asse competit. Hinc *Hesychio* Συληγμῖς πειρασεγγὶ ὄρεϊ ἐκεῖνι Columba montana & excelsa *Græce* dicitur, quemadmodum & צִמְדִּי canentem ac vatem sublimem innuit. Sed & cum exspiravit Semiramis, hinc & in Columbam versa esse dicitur, quia diva ac nuncia cœlestis facta est, & in Oraculo consulta futura prædixisse debuit.

§. XL. Antecedebant Divinos hos olim *Magi*, *Zabii*, & *Medabberim* seu loquentes, qui hac ratione poterant videri sibi invicem subjiciendi, ut isti significant *Vestigantes*, *Meditantes*, illi *Congregantes*, colligentes, in summam redigentes, hi autem *Docentes*, *præconantes*, interpretantes, radice deducta ab מְדַבֵּר mediatus est, אָסַף turmatim congregavit, & דִּבֶּר locutus fuit, at rem aliter se habere compertum nobis est. *Magi* vocem confundunt quidam in genere cum docto & sciente, idque ex eo quod *Ag. XIII. 8.* Arabicum *Elim*, *Elymas*, sciens, exponitur per *Magus*. Propius accedunt qui existimant non esse Magum simpliciter scientem, sed rerum abditarum & occultarum scientem, qui hinc ablato ד heemantico derivant à radice שׁוּא, quod *Syris* ac *Arabibus* est scrutari, explorare, cum quo & ita congruit *Magia* illa quæ vetita est & homini ignota perfcire vult. Derivant alii ab *Hebræo* מְדַבֵּר, quod *missitantem meditantem ac vestigantem* seu
Philo-

Philosophum innuit, alii à *מגיד* robur, alii à Græco *μεγας* *Magnus*, qualis per Magiam Simon erat Act. VIII. Derivant & alii à populis eo nomine venientibus, sc. ad imitationem nominis Chaldaeorum, tum & à radice *מג* quod sit Arabibus *Magum* effecit. Ut vero communiter referunt ad studium & cultum cœlestium seu Astrorum, *Apulejus* ad Sacerdotium quod Persis eo nomine veniat, ita refert *Ligtfootius* ad veneficia & artes vetitas, censetque sensu alio in pagina sacra non occurrere. *Cl. Huetius* ex nomine *Mosis* recocta & recusa vult esse vocabula *Magus* & *Mog*, sic ut ex *Mosche* sit factum primò *Μωχ* Græce, hinc *Μωχ* & denique *Moch*, at ridiculum forte ac jejunum appareat, priscorum Persarum sapientum nomina deducere à pueris ac recentibus Græcis. Ita erga Nos conferimus rationes; Concedo nomen hoc Magorum deductum esse à Mose, quin & esse proprium ejus nomen at factum commune & appellativum; Id enim evidenter apparet ex Præfectis primæ & Propheticæ sapientiæ Persarum qui *Jesoppi* dicti sint ac *Moggi*, ubi clare satis Jesopporum nomen ad Josephi nomen adducit, ex quo ad aliud Moggorum & Mosen hinc licet etiam concludere. Atque poterat etiam deinde alterum *Magorum* vocabulum commode inde etiam desumi, quod *Magus* quisque imo & Zoroaster dictus est Persis *Mog*. Hoc vero nunc porro *Mog* descendit vere atque actu etiam ex Mose, at non quod juxta Huetium nomen ejus corrupte fuit scriptum *Mochos* in *Jambl. de Vit. Pythag. Cap. III.*, sed quod hoc epithetum fuit *Mosis* ac insigne prædicatum, qui à *maris rubri jactatione* ac *dissipatione* fuit dictus *מג*, à radice *מג*, quod ut Hebræis est *liquefcere* ita Arabibus in hunc usque diem *undas jactare*: Omnes hinc qui consimilem in modum cum Mose & Josepho in prophetia sapiebant dicebantur novi ac alteri *Jesoppi* novi ac alteri *Moggi*, & Persis primo & post Græcis. Non opus hinc tandem etiam à *Nagah*, ac splendore horum tanquam Luciferorum originationem deducere, nec à *מג*, vel *מג*.

§. XLI. *Zabii* vero antiqui quinam fuerint, id consimiliter non æque expeditum est, quum nomen eorum sit recens & à Mahometanis Arabibus teste *Maimonide*, *Hottingero*, *Erpenio*, & *Pococ-*

Pocockio demum impositum, quum illi nobiliora Veterum fragmenta in suam linguam transferrent; Quod abunde confirmatur ex titulo libri *Josephi Aschæi* qui in hunc finem adduci solet ab iis qui de Zabiis egerunt, *De ritibus aut religione Charaneorum, qui nostro tempore dicti sunt Sabæi*: Unde operæ pretium futurum esse me judico, si & materiæ huic aliquam lucem affundo. Assumo in principio, non Gentes illas eo nomine venire quæ olim Sabii & Sabæi à Filio Seth aut Chus dictæ sunt, prout *Hottingerius* opinatur, tum quod nomen hoc recens confictum est, tum quod cum prisco non idem, tum quod tanquam secta doctrinis & ritibus certis addicta Zabii cluunt. Neque tamen hinc cum *Pocockio* sentio Sabios ab objecto & נָבִי seu exercitu cœlesti culto appellari, ut nec ab Arabico *Tsaba Deflexit à religione*, prout *Bidaui* placet, deduco. Sunt vero Aborigines Chaldææ & Mesopotamiæ incolæ, ex quibus & populorum & religionum & scientiarum diffusio per totum orbem propagata est, quemadmodum & Chaldæa prisca ac fixa sedes Sapientiæ omnis olim esse debebat, & Filii Orientis indigenatu quasi primo populi Dei & Sapientiæ tum & Ecclesiæ, cum Paradyssiæ tum Antediluvianæ, fruebantur, oculisque coram ea quæ tradebantur usurpabant: Atque hinc etiam *Jes. XIX. 11.* asseritur, *Filius Sapientum ego, Filius Regum Orientis*; Ex quo loco *Esajæ* unico apparet, quomodo vel ipsa Sapientum frequentata Sedes Ægypti assurgat Orienti, qui & res mundi incorrupti vidit & res mundi Patriarchalis primi Deo familiarissimi, & rerum inventores dedit, & omnem hominum universitatem ac scientiam in se complexus fuit ac vidit. Prodeunt & Magi circa adventum Christi ex Oriente; Perdurabant item diu Filii Dei ad Orientem *Job. I. 3.* Sed & ultro agnoverunt hoc gentes apud *Euseb. de Præpar. Ev. L. IX. cap. III.* in verbis,

Chaldæis, quæ vera esset Sapientia, tantum

Hebraisquæ ipsis concessum agnoscere.

At non integri sunt ac intelliguntur amplius Orientales hi sed corrupti ac Apostatæ, qui & Magiæ vetitæ dediti valde erant ac Astrologiæ supersticiosæ, & Mundi superiorem plagam adorabant, tum quod ab æterno eam esse crederent, tum quod animatam, ut

hinc

hinc post Deus teneretur, & Signo Sabbathi memoriam creati & hinc non adorandi mundi refricare, & verbo tot signis commendato rem & creationem omnem ordine enarrare. Facile autem ac primum erat ipsis propagare sua per universum orbem, quod illi firmiter persuasum esset inde unice posse ac debere veras rerum origines antiquitates scientiæque ac Religionis omnis partes in itineribus versus loca ea & Orientem institutis peti ac haberi, veluti & Heliodoro teste Ægyptiaca omnis narratio solum Græcorum afficiebat aures. At & vincebat hic Zabæismus aliam omnem quin & Mosaicam ipsam traditionem ac veritatem, tum Aboriginum indigenatu sacro ac paterna autoritate, tum antiquiore prioritate, tum conjunctâ secum portentosa Magiâ, tum Deo vero ipso nondum plene à Bileamo & locis gentium in principio remoto. Omnis hinc instaurationem Abrahamicam & Mosaicam antecedens sapientia aut potius Apostasia ac Hæresis Orientalis, & sub nomine Orientalis primi indigenatus Deique veri sibi etiamnum conjuncti, seductio est *Zabæismus*: quanquam re ipsa nova maximam partem, atque ex Israele & recentioribus petita, ac minime antiqua esset.

§. XLII. Conveniunt apposite quæ Zabæismo tribuuntur singula prædicata, quod Abraham ipse dicitur educatus fuisse in sacris & religione Zabiorum *Maim. Comm. in Avod. Zar. Cap. IV. 5. 7.*, quod *Achmed*, Hottingero paginam omnem implens, libri de Zabæismo conscripti facit inscriptionem, *De Negotio Rituum Charanæorum & Chaldaeorum, qui Zabiorum nomine vulgo noti sunt*, quod *Abrabanel* *Comm. in Exod. II.* Zabios vocat Orientales, quod *Said Patricides* apud Seldenum de Jur. Nat. p. 211. Zabiismum refert ad ætatem Nachoris Avi Abrahami, quod *Abulfeda* apud Pocockium Zabiismus est religionum antiquissima, quod *Maimonidi* P. III. Mor. Nebh. Cap. XXIX. dicitur Secta quæ totum fere terrarum implevit orbem; namque & Chaldæi primi in Babel, & post Abrahamidæ Chaldæa oriundi, & dein doctrina sacra Orientis & Chaldaica per totum sane se propagarunt orbem, qui & petiit eam inde semper & ab ea pependit, donec Aristoteles, vipera exitio matris nata, deleret ablatos omnes Baby-

Babyloniorum libros, æque ac Alexander ejus Dominus urbes. At quæ nominis tandem ratio? An à Tseba ac vento Apeliote, ut sint Zabii tantum ac Orientales? Ita Scaligero placuit in literis ad Casaubonum, & Huetio in Dem. Ev. p. 107. & 108., & Abrabaneli, cui *Sepher Hatsseba* non est liber Sabiorum sed *Orientalis*: Concedo Hebræum צבה *Intumuit, decuit* (à quo & צבי *decus, imo Terra Sancta*) Arabibus significare *puer fuit, insipiens fuit, Eurus flavit*, & hinc Tseba ventum Apelioten. Optime item vox quæ Arabibus suam debet originem, ex Arabum etiam deducitur linguâ & civitate. At quum *Zabh Zabhabh* Arabibus etiam est *Scatuit Regio*, Æthiopibus vicinis *arcta angusta fuit*, atque hinc porro iterum Arabibus *effudit se*, quum & צב non tantum Hebræis est *congressit, exercitu militavit*, sed & Arabibus *in idem hosti imminuit, ungula prodiit*, imo *Stella exorta fuit*, hinc ad minimum incertum ac dubium initio est, num à Tseba vento illo Orientali Zabii deducantur, num vero ab aliis his radicibus, cum ab iis etiam possint. Certe *Sepher Hatsseba* minus commode *Liber Orientalis* vertitur, quum hæc tituli inscriptio nimium generalis futura foret: Potius à *decore terre* ipsorum in qua & Eden nomen eorum deducerem, aut à congestione scientiarum ac scitu necessariis, aut ab intumescencia & multiplicatione nimia in Babel, aut ab exercitio militari quum ipsi Venatores & Bellatores primi in mundo fuerint, & post etiam in Abramidis ipsis populos omnes aggressi fuerint & exercitu pleno sedibus expulerunt. At placet præ cæteris cunctis derivatio petita à *Zabhabh*, quod omnia tunc significata concurrunt & aptissime conveniunt; Certe enim Orientalis & Chaldaica Regio circa Babel *scatuit* nimia incolarum abundantia ac multitudine, quo deinde factum *ut arcta fieret & angusta* nimis ad omnes capiendum incolas ea Regio, atque hinc *tertio effundere debuit illos* ac dispergere in alia circumcirca loca: Quæ tria radicis significata sunt. Orientalium autem nomenclatio minus proprie & accurate Chaldaeos, quo nomine & Sapientes ac Magi veniebant, exprimit, ut nec malos à bonis in oriente distinguit, nec sectæ sed plagæ indicium & expressionem facit. §. XLIII. At quid censendum de Magis & Sagis hodiernis, illis-

Q 2

que

que Satanæ dedititiis qui veneficorum & veneficarum nomine venire solent? In locis Germaniæ superioris variis nimium illis quandoque tributum fuit, nimium etiam in eos desævitur, quum revera nihil agerent & mollius etiam curari potuissent, quippe peccato in Spiritum Sanctum persæpe non maculati: At in Belgio nihil fere hæc singula curarunt, donec exemplo nupero edocerentur, quò eos licentiosa luxuries abduxisset: Media igitur hic tenenda via est. Constat vero in antecessum tum ex historiâ sacrâ tum profanâ, Reges olim Ægyptios Babylonios Persicos atque modernos etiam in Indiis Magos in aula sua aluisse ac alere, eosque pro Ministris necessariis ac præcipuis habuisse ac habere, *sive* ut occulta atque in locis remotissimis facta & contingentia è vestigio modo indicent ac prædicant, *sive* ut vires herbarum aliaque naturæ latentia adminicula & miracula suppeditent, *sive* ut præstigiis exhibitis fallant decipiant ac illudant, *sive* ut ope & opere potente subveniant. Antequam autem certi quid de eorum operatione ac facultate determinari potest, necessario debet in antecessum potentia ac status damnatorum horum spirituum præmitti & probe considerari; Potentia Spiritus hujus descendit primum à scientia ejus magnâ, quæ vires & leges naturæ nunc à tot seculis perdidicit ac pernovit, & inde ad stupendos effectus adhibere eas ac miscere potest. Accedit ad hanc spiritualis ejus natura & essentia, quæ facit ut non ille passive se habeat in motu unquam ut illi resisti possit & efficacia impediri. Provenit & porro ea à majore parte motus & extensi, quæ in operatione ipsi servit, & fortibus illis & servis Dei naturâ necessario subdita magis ac in majore gradu est, quum humano Spiritui determinatio in suum corpus ejusque vires tantum indulgetur. Adde his intervenientem Deum, qui influxum illum, quoad ille ad facultatem creaturæ naturalem pertinet ac necessarius est, creaturæ utut malæ non denegat nec denegare potest, quòd in eo omnia moventur vivunt & sunt. Major autem quædam ipsi potestas erat *ante* lapsum, quum nullis repagulis coercita ea adhuc esset, *ante* Christum excitatum ac mortuum, quum Princeps mundi nondum judicatus esset, *ante* conversum Judaïsmum, quem tanquam domum suam Spiritibus septem

septem peioribus adjunctis obsedit ac tenuit, à quo in deserto gentium ob Evangelium ibi sonans & convertens requiem non reperiebat, *ante* Christianismum, quum tunc tanquam Deus in mundo coleretur, Oracula haberet, regnum exsereret, sede ipsa Monarchali sede Draconis existente, porro *ante* Reformationem, quum in tenebris Apostasiæ & signa atque efficacias errorum adderet, & ignem de cœlo in Missa Antonii de Padua lecta eliceret, donec post una cum PseudoPropheta, unico ejus brachio, victus in puteo sulphuris & ignis jaceret. Adde his tempora quæ Regnum antecedunt millenarium, in quo demum catena magna ligatur Apoc. XX. 2., quæ antecedunt Regnum universale gloriosum, in quibus laxandus iterum Satanas ad parvum tempus Apoc. XX. 3., tum & quæ ante novissimum judicii extremi diem excurrunt, in quo quippe demum plene tollendus erit, qui servatus ante solum ad diem illum fuit: Toto enim fere N. T. tempore novit conservare & promovere suum Regnum, per tenebras errorum, per servitutem quam inducebat indoles corrupta carnalis, per signa ex abyssu, per hæreses tinctas verbo Dei, per transformationem sui in Angelum lucis, tum & per instrumenta & cornua Regum qui potentes erant & pollebant in mundo. Hic vero est Spirituum eorum de præsentis status, ut domum ac dignitatem primigeniam ac naturalem non servarint Jud. 6. & 8., ut spe omni gratiæ decollante ex malitia & vindictæ cupiditate Deum in peccatis impetant Ps. VIII. 3., ut Christo satisfaciente & resurgente ex cœlo exciderint, potestate omni accusandi coram Deo amissâ, quum olim Josuæ ad dextram stare & à Christo ibidem abigi & increpari non possent Apoc. XII. 11. Zach. III. 1., ut catenis tenebrarum ad judicium diei magnæ ligentur 2 Pet. II. 4., non jam quidem pœnam suam dignam & plenam habeant, sed tamen *ad eam servantur*, sed & *serventur ligati*, tum quoad potentiam quam non licet libere exserere, tum quoad statum è quo non eximuntur, tum quoad pœnam ipsam quum non poterunt unquam evadere: Ligantur item *catenis tenebrarum*, id est in servitute perpetua peccati, in cruciatu ac horrore perpetuo ac indefinente, in impotentia item virium fractarum ac nunquam instaurandarum. Est

& hic eorum status quod non *in monte sancto possunt ledere*, i. e. non ut in statu innocentiae olim cuncta iterum dejicere ac destruere, non fideles veros ex statu gratiae fidei & salutis exturbare, non in Ecclesia item pro libitu dominari ac illudere, non per haereses amplius in luce perfecta proficere, nec per hostes violentos, Regum gloria in Jerusalem apportata, persequi ac nocere. Tenentur econtra *pulverem vorare* Esaj. LXV. 25., i. e. in dejectione & depressione summâ agere, in terram infidelium ac mortuorum depelli ibique pasci, victi in arena jacere, homines animales & carnales spiritu non praeditos deglutire, corpora fidelium in sepulchris tantum conterere. Hic vero porro status est eorum ut superati *in stagno sulphuris ac ignis i. e.* tormenti excruciantis perpetui *jaceant* ac decumbant Apoc. XX. 10., Est denique etiam eorum *horrere Deum, & expectare cum horrore judicium magna die* Jac. II. 19. 2 Pet. II. 4.

§. XLIV. His ita partim praemissis partim non obstantibus, pronunciamus tamen haud gravate, posse Diabolum etiam nunc adhuc in inter homines efficacias exserere ac operari, posse item hos ejus ope Magiam exercere, imo non posse solum sed & actu operari ac exercere; Primo enim Historia Sacra in anlis Orientalium Regum ac terra Jobi diserte tales una cum Satana introducit. Dein Experientia adhuc eaque universalis tales in examine ex apertis indiciis deprehendit & morte multat. Loquuntur idem obsessi. Docent Mosaicae de comburendis iis latae leges, quas stulte ad veneni pararias applices, quae jam homicidii interdicto supplicio addicebantur. Permittit item Deus in manu ac potentia Satanæ esse in historia Jobi. Et ne à Christo potestatem Diaboli omnem hanc conturbatam dicas, ecce laxatur adhuc Daemon proxime ante Regnum gloriosum universale prout visum in Apocalypsi est, ut & efficacias ac signa stupenda erroribus addit in PseudoProphe-tæ Regno ac dominatu. Certe non opus esset monere de Diabolo tanquam Leone nos circumeunte, ut nec opus precari *Libera nos à Malo*, cum per instrumenta talia maxime nocet, siquidem ille plane nunc contritus esset ac in terris non versaretur. Sed & non adest Christus ad torquendum eos ante tempus, neque

que damnat ac depellit eos in abyssum, velut Historia docet aperte Evangelica. Hoc tamen advertendum probe in locis cultis ac ad Atheismum propendentibus non se ita per Magos & obsessos exferere spiritus malos, ne in locis iis ipsi se prodant ac Atheismum, qui nec Deum nec Diabolum esse credit, ipsi evertant: tum & observandum in monte Sancto eos non ita libere agere illudere ac ludere etiam posse, quod ibi Deus Regnum habet, docente Esaja cum XI. tum LXV. Capite: At & limita potius in hunc modum, aliquando non posse Dæmonem operari, ob potentiam post lapsum per Dei providentiam coercitam ac ligatam, aliquando non convenire ut operetur, quum jus & imperium ejus ipsi est per Christum exemptum & abolitum, aliquando non licere & permissum esse operari, ut e. g. in monte sancto Dei & Ecclesia, aliquando vero etiam cum ipsum nolle operari, ut cum in terris cultis ac ad Atheismum propendentibus non vult ipse sui ostensione conturbare proprium Regnum.

§. XLV. Nihil est I. quod objicitur, *Non posse Dæmonem ac Spiritum agere in corpus, ac determinare corpus*, quum 1. Deus etiam Spiritus determinet mundum & corpus, quum 2. Voluntas nostra determinet nostrum corpus, quum 3. Spiritui æque ac animæ nostræ subjecta sit major pars materiæ venti & corporis qua agere ille & potenter operosus esse potest, quum 4. Dei influxus adsit Spiritui operanti tanquam essentialis ac ad facultatem naturalem ejus integrandam necessaria pars qua spiritus unice operari potest, quum & 5. velit secus Deus ipse PseudoProphetis operantibus adesse ac miraculose operari, tum ad indurandum per hanc operationem miraculosam incredulos PseudoProphetæ adhaerentes, tum ad tentandum etiam per hanc bonos, & explorandum num firmi sint ac radicati, an vero patiantur se facile dimoveri. Dic *Non decere Deum, ut sic pendeat a Creatura, & præsto sit influxus* suo Spiritui malo operanti, Audi; An igitur decet idem eum, quum ab hominis acturi pendet voluntate illique servit in determinatione & executione malæ voluntatis? Sed & nota hæc ad naturales creaturæ & agendi facultates pertinere, quæ Deus creaturæ negare non potest siquidem eam conservare vult, licet ad malum ea ex-
cant

eant aut bonum: Quod & aperte in hominibus malis videre est, qui hinc quod mali sunt influxu ac facultate naturali non privantur.

§. XLVI. Quod vero II. objiciunt, *Nihil agere Magos & Sages, sed ligata alto sopore phantasia jacere solum, & se loco non movere, ideoque nec puniendos esse*, R. 1. in præstigiis etiam nihil actu ac vere agi ac tamen peccari 2. ob pactum quod aut vere aut imaginarie directe aut indirecte habent & colunt cum Satana merito puniri. 3. volunt ipsi malum hoc quod fit & condelectantur Satanæ illud jussu & loco eorum operanti, quin & parati 4. sunt etiam ipsi venena parare, omneque hoc quod vult Satanus exequi, atque ideo vel ob hoc etiam è medio tollendi.

§. XLVII. Peculiare genus erat Magiæ quod sub ultima tempora in Synedrio & Proceribus ejus vigeat, non enim artes omnes magicas tantum callere debebant ut possent in iis probe judicare, sed & per modum imperii ac potestatis Sanctæ Spiritus malos in obsequio suo se habere arbitrabantur, sic ut omne illi ad nutum Procerum agerent quæ illi poterant ac hi jubebant. Non somnia tantum interpretabantur, non amuleta solum portabant, sed & incantabant & Magiam exercebant, quin & opera stupenda edebant; Hinc Psalmi Occursuum III. & XCI. infausto occursum oppositi. Hinc opera *Elymæ, Scævæ, Simonis Magi*. Hinc Camera Magica Glossa in Middoth Cap. V. Hal. 3.

§. XLVIII. Præcipue vero scæminas & sexum sequiorem fœdere Magico sibi semper mancipavit, tum quod cum primâ Evâ seductâ curiosæ credulæ & infirmiores eæ sunt quam Viri, tum quod furore vario uterino persæpe conturbantur, & pompa inani gaudent, & libidinis cestro impatientius divexatæ philtrea & remedia quæque varia *περυσγία* captant ac appetunt.

§. XLIX. Occasio & ansa enim contractus omnis Magici initium est, à parte hominis occulta & latentissima sciendi opemque omnem aliam Spiritus potentis auxiliarem habendi cupido, à parte Satanæ vero ligatio ejus facta, quò fit quod potentia & ars noxia ejus non in perniciem Ecclesiæ & generis humani exire potest, nisi ab homine liberam artis communicatæ exertionem & applicationem sibi commodet & conjungat, quum is, quamdiu vivit,
in

in terra hac agendi & exserendi liberam facultatem adhuc habeat. Tum autem exseruntur & exercentur potissimum artes hæ, quum aut necessitas ac desperatio summa Acheronta tandem movere cogit, aut superstitio effectus à re nulla expectans Deum ad Satanæ frena iudicio justo laxandum proritat, aut signa veritatis oppositis mendacii signis obnubilanda sunt, aut Deus ad tentandum ac indurandum talia vel immittit ipse vel immitti à Satana jubet.

§. L. Sequuntur & *Ominosa* tandem, quæ sub nomine der *Borgeschâften* & *Voorspoocken* venire solent, ut quum aut processio funebris ipsa in præstigiis exhibetur, aut præparatio ad luctum vel interdiu etiam obversatur, globulis nimirum coelestibus eo repercussionis modo & gradu nervos opticos afficientibus, quo ab objectis talibus vere existentibus reprecuterentur. Quod simul vel ab Angelis bonis potest proficisci vel à malis etiam ac à Dæmonibus ita specificè dictis; Quum à bonis, tum referenda hæc prævia apparitio ad Ministerium Angelorum bonorum est, quo illi vigilant & excubando ad nostrum bonum signo æque ac verbo significante hortantur: Possunt vero etiam mali funus imminens ex interioribus partibus hominis adeo affectis cognoscere ac repræsentare, ac volupe etiam est iis metu ac dolore anxio homines discrucari, & hinc in antecessum diu ante modo exhibere. Et licet funus non sequatur apparatus præstigiatorium, hinc tamen abnui debet minime facta vere per Angelos repræsentatio, tum quod mali Angeli ad metu continuo discrucandum studio funus ementitum ac falsum exhibuisse potuerunt, tum quod etiam bonorum Angelorum repræsentamina, æque ac interitus Ninevitici verbalia prædicta, interveniente prece & conversione differri adhuc in longum quin plene averti queunt: Vulgatum autem illud, *Spiritus operosos non credo, quia non video*, vox Bovis est non hominis. Nemo vero enarrare queat cuncta ea quæ gentibus erant ominata, cum ne quidem voces exciperentur auditæ, innuente satis Titulo Libri Sueton. de *Vocibus male ominatis*. Erant animalia male ominata quæ occurrebant, canis, catus &c. Ominosæ erant guttæ Sanguinis ex naso destillantes. Omen in se continebat Macula hic ibi in corpore enata, Bombus aurium, quin & *αἴματις*

μὸς ac sternutatio nasi, quem & πτερμὸν teste Arist. in Probl. pro Deo habebant, unde & non ex morbo sed ex hoc ominoso imo divino deducunt quidam apprecandi bene morem, quo sternutationi subjici solet illud, *Benedicat tibi Deus*. Male vero ominata abominabantur eo tempore, non voto tam ac prece, quam lapide in ea injecto & secus.

§. LI. Exposuimus alibi prolixè quo modo *in ore Regis Prophetia* esse dicatur, quomodoque Cajaphas ejus anni Sacerdos & Collegii Præses Joh. XI. 49., non ex se ipso loqui sed prophetare asseratur, id est ita à Deo in loquendo dirigi ut fata ac decreta Dei loqueretur, & sic id quod verum erat & vere etiam futurum erat simul: Quum enim Præsidis & Regis dicta certo fiunt & executioni in terra mandantur, hinc debet necessario Deus Regi mentem inspirare ac os aperire, ut convenienter suis decretis mandet & loquatur, siquidem ea in terra illa fieri debent quæ decreta à Deo sunt. Quæ & causa est quare Deus potissimum *Regum corda* tanquam *riuos aquarum* ducere ac flectere dicitur Prov. XXI. 1., quare & Dan. X. 13. Archangelo in aula Persica Magnates tamdiu restitisse dicantur, donec tandem eos expugnaret, vinceret, ac in partes, atque ut id quod ipse volebat vellent ac juberent, pertraheret.

§. LII. Triplex genus Prophetarum cudit absque fundamento *Andreas Osiander*; In primo comprehendit eos qui quandocunque res postulabat Oracula & Visiones impetrabant, qualis Moyses fuerit & Samuel qui & *Videntes* dicti sint & Prophetæ *Priores*. In secundo numerat, qui Oracula Dei quidem etiam excipiebant sed per intervalla tantum, quando Deo populum excitare aut objur-gare erat visum, qui & Judæis *Posteriores* dicantur. Atque censet laudatus Author utrosque hos vaticinia veri nominis & accepisse, & literis tradidisse, & partem Canonis constituisse. Addit vero Osiander tertium quoddam genus Prophetarum eorum, qui nunquam ipsi Visiones quidem à Deo acceperint, at à Prophetis prioribus tamen & Spiritus interna unctiōe ita edocti fuerint, ut Prophetias recte intelligere ac recte aliis enarrare potuerint, qui prisca ætate *Filii Prophetarum* Paulo vero ad Corinthios scribenti
Pro-

Propheta etiam simpliciter vocati sint, qui & quod in docendo plurimum versabantur à scribendo semper abstinuerint. Congerit vero hæc Osiander in hunc finem unice, ut evincat *Nazareni titulum* per hoc genus Prophetarum juxta Matth. II. 23. prædictum vere esse, licet id in Prophetis qui scripserunt & adhuc exstant non reperiatur. At non opus erat eo devenire, quum habitatio Nazarethana illi nomen *Nozri* daret, quod & sub nomine Viri Zæmach & in elogio Servatoris juxta Prophetas omnes in plurali illi attributum fuisse in Matthæo legitur, quum cum futurum Servatorem omnes velint ac prædicant. Minime vero convenit ex loco non exstante nunquam scripto consignato & qui sic non exhiberi potest testimonia ad confirmandum petere ac adducere. Probamus secus Genus Prophetiarum triplex, quo aliquæ Prophetiæ ore tenus tantum fuerunt prolatae, aliquæ cum Prophetia Enochii scripto consignatae ac diu etiam asservatae, aliquæ vero ut pars mansura Canonis insuper essent scripto exaratae.

§. LIII. Est item Prophetia aliquando quarta Canonis pars, quum primam ejus partem faciunt *Legalem*, secundam *Historicam*, tertiam *Doctrinalem* seu Poëticam, quartam *Propheticam*: Aliquando vero & communiter est ea pars Canonis tertia, sive divisio fiat in libros Historicos Doctrinales & Propheticos, sive in legem Prophetas & Psalmos, qui & dicuntur hagiographa, ut Græcis olim Carmina. Subdividebantur autem Prophetæ in *Priores*, Jo-suam, Judices, Samuel, Reges, à Prophetis utpote ante Salomonem consignatos, tum & *Posteriores* numeroque quindecim, Daniele ad hagiographa rejecto. In his ultimis vero etiam primo loco nobis recensetur *Esajas*, at Magistris antiquis, docente & numerante sic ex Gemara in Constitut. Libri Legis *Maimonide*, *Jeremias*: Quam hinc causam putat esse Ligtfootus, quare Matth. XXVII. 9. loco *Zacharia* exprimat *Jeremias*, quippe in volumine Prophetarum primus & Zachariam sub se complexus, quemadmodum & in verbis Christi Luc. XXIV. 44. Psalmi, primi in volumine hagiographorum, hinc exprimant libros omnes hagiographos. Fateor locum hunc vexatissimum esse & crucem Interpretibus figere, at non putem hic etiam ea propter huc de-

veniendum esse, cum alio satis modo verba hæc salvari etiam possint; Quid enim, si detur loco Zachariæ irreplisse Jeremiam, an hinc vel Dei providentiam vel Scripturæ integritatem accusare liceat? Absit, quum etiam in Scriptura N. T. allegentur LXX in locis iis quibus à verbis Hebraicis discedunt modo res ipsa generatim retineatur, tum & variare ac discrepare possit lectio, quum discrepantia locis aliis aperte revinci & corrigi iterum deprehenditur, ut ita constet evidenter Scripturam non in errorem ducere, discrepantiam irreconciliabilem & incorrigibilem non in se habere, porro ob nimiam discrepantiæ evidentiam in autographo primo collato eam poni atque exstare non potuisse. Sed & expedit rem etiam vere Cap. XXXII. 9. *Jeremias*, qui tanquam Christi Typus ac Vir signi ibidem etiam à Proceribus Judaicis & fratribus proditus captus & conclusus in carcere est, conclusus pretium siclorum exporrigit ac præbet, quo pretio ager emitur: Quemadmodum & Christus proditus constrictus pretium siclorum præbet, quibus ager ad sepulchrum ac locum in Canaa habendum demortuis & peregrinis acquiritur. Quo modo vero ager à Jeremia emptus indicium certum erat certi futuri redditus ex captivitate Babel ad possessiones & agros Canaæ, quos absque redditu hoc nemo empturus foret, ita simul se extendebat redditus hic etiam ad conversionem alienorum sub Christo ad Ecclesiam ac in possessionem bonorum Novi Test. sub Novo Fœdere ac Testamento, prout disertè ad eam refert Jeremias vers 37. 38. 39. 40. 41. &c. Quia vero tanquam Vir signi ac Typus Christi, procurante item ac in fines alios urgente Deo, Jeremias agrum emit, imo & post disertis verbis ad futura sub N. T. & Christo applicat, hinc merito dicitur à Matthæo, ut impleretur illud *Jeremie*, seu quod dixit Propheta *Jeremias*. At & hoc probe notandum est, duobus de re & materia eadem agentibus, eum qui & ordine primus est & tractationem inchoavit, merito allegari & citari. Non igitur opus hinc est ad scrupulum hunc eximendum cum *Morino Capello Simonio Spinosà* aperte corruptiones & errores Scripturæ admittere, vel cum Hieronymo volumen Jeremiæ apocryphum laudare, vel cum Augustino oblivionem Evangelistarum accusare, vel cum Erasmo

ralmo Zachariam binominem dicere, vel cum Grotio Prophetiam hanc Jeremiæ primum oralem opinari, vel cum Luca Brugenſi juxta fidem veteris Evangelii ſui manuſcripti nomen Jeremiæ plane omittere.

§. LIV. Non igitur Propheta Prophetæ contrariatur, utut ſuo modo ſubjiciatur juxta illud 1 Cor. XIV. 32. *Spiritus Prophetarum Prophetis* (in quibus etiam ille Spiritus eſt) *ſubjiciuntur*, ſive iſtis, ut non in rabiem ſicut ab impuro Dæmone agantur, ſive aliis, ut & ſilcant revelationem illis accipientibus atque vices loquendi cedant, & examen ac dijudicationem eorum patiantur, aliosque item ferant ac audiant: Namque hic videtur in prima Eccleſia fuiſſe mos, quod duo ac tres ſuper argumento uno auditi ſint, dijudicantibus aliis poſt locutionem factam: Quod primò Eccleſiæ inertia, inde Procerum arrogantia, nunc inſcitia deſcevit; At ait Apoſtolus atque jubet tamen IX. 29. *Prophetae duo aut tres loquantur*, alii vero *dijudicent*: Quod tamen omne ordine ac ſine tumultu ſecundum 20. v. fieri debet, atque ſilentio ipſo probante navosque leviculos condonante fieri poteſt, & quidem ſic ut præſtet eſſe factorem Legis quam Judicem Jac. IV. 11. Commendat ſecus Deus ꝑ facere *judicium ac ſervare juſtitiam* Ef. LVI. 1.: Arguit item Eccleſiam Reformatam & accuſat quod *illud defecerit in ea* Ef. LIX. 8--15. Perſtringit vero eos, qui aut libenter judicant Jac. II. 4 Rom. XIV. 4., aut leviter ex nullis indiciis certis viſis cum Eli judicant 1 Sam. I. 14., aut non ſe ſed alios judicant Luc. VI. 41. Rom. II. 1., aut ex actu uno judicant Gal. VI. 1., aut præcipitanter ac ante tempus judicant 1 Cor. IV. 5, aut abſque charitate navos exaggerando ac adiaphora peſſime interpretando judicant 1 Cor. XIII. 4. 7., aut ex animo malitioſo atque in odio judicant 2 Theſ. III. 14. 15., aut temerarie ſtatum hominis internum accurate definiendo imo prædamnando judicant Rom XIV. 4. Jac. IV. 11., aut ſimpliciter præponendo unum alii judicant Jac. II. 4. Abrogatum item eſt Tribunal V. T., in quo Patres carnis conſidebant olim, ac judicabant ad arbitrium eos qui tunc ſubjecti iis erant. Reprobavit item ſub N. T. Romanum illud Deus, quo aut abſque ulla demonſtratione facta pro arbitrio præſcribitur,

tur, aut homo à Sacerdote judicialiter absolvitur ac damnatur.

§. LV. Tantum de Prophetis. Non vacat addere de *Naziræis*: at & non nisi in ordine ac respectu ad Prophetas considerare eos constitueramus etiam, licet Coma quam alebant indicio Nazyræatus ac voti superimpendentis genuino, tum & ipso munere in se distinguerentur à Prophetis externe & interne adhuc; Coma quippe signum Naziræatus erat, imo Naziræatus ipse appellatur Num. VI. 18.; Unde & *Samsonis* Crines (qui & ligandi vi quæ in iis, & votivo indicio, & obligationis ac subjectionis per integumentum notâ, Nazyræatus emblema erant) spiritum fortitudinis ac roboris conservabant Heroi, Crinium autem horum facta ante tempus abscissio debilitabat ècontra ipsum, quod hoc violatio Naziræatus quædam esset: Quomodo & Christus, quoad legi morum subiectus ac vere Naziræus, potentiam & robur salvandi retinet, atque à Patre non relinquitur solus quod sic voluntatem Dei faciebat.

§. LVI. Imitati vero imo suffurati solum sunt Gentium Vates Poëtæ ac Prophetæ, quæ in Carmine i. e. verbo sacro suo habent, teste *Suida* in *Pherecyde*, *Fama est Pherecydem à nemine institutum esse, exercuisse autem se ipsum quum comparasset sibi Phœnicum reconditos libros*: teste item *Jamblichus* de vita *Pythagoræ*, *Versatus est Pythagoras cum Prophetis qui Mocho Physiologo successerant, atque etiam cum aliis item & Phœniciis Sacerdotibus*. At mirare, quàm eruditis & artificiosis involverint fabulis ac narrationibus; Adjiciam unam alteramve exempli gratiâ ac vice: Creationem ex rudi ac indigesta mole in fragmentis *Nigidius* delineat, dum *Columbam ovo olim insedisse & Venerem* (seu formam distinctarum specierum) exclusisse memorat, id est Spritum in forma avis & columbæ, qui hinc Agyptiis *Kneph* id est *Alatus*, aut juxta alios *Æneph Spiritus* appellatur. Innocentiæ felicem statum in aurcâ ætate *Ovidii* lib. *Metam.*, & in *Georg. Lib. 1. Virgilii*,

Ante Jovem nulli subigebant arva Coloni,

ad oculum exhibitum cernis. Lapsum per mulierem ac Hevam introductum continet in se *Ate* (*Chate*) peccatrix *Homeri* *Iliad.* l. 19., malorum omnium in mundo causa, *Pandora* seu dotibus omnibus

mibus exornata & perfecte sancta prima Mater *Hesiodi lib. I. op. & dier.*, quæ curiositate inducta noxas omnes in mundum evolare sinit, *Eurydice* Virgilii IV. Georg: quæ serpente percussa interiit, at *Cythara* ac *svavi Carmine Orphei* (*Sanatoris, Reparatoris*) Christi que in inferos descendens, ex damnatione ac morte liberatur, at post gratia ac salute hac neglecta iterum perit ac damnatur, quemadmodum & *Lothi* uxor hac una fabula pariter indicata post factam liberationem tamen intuitu facto perit: Plenissime tamen originem hanc lapsus delineat *Hebhe* (*Heva*), quæ absque Patre nata, & superiorum jubilantium poculis ac gaudiis, ut ea in genere humano prognato pararet, præfecta, in ministerio per lubricum caute minus incedens cadit, partes nudat, & superiorum consortio ejicitur, donec *Ganymedes* puer natus ejus loco subrogatur, qui inde Jovis plenum oblectamentum est easque delicias illi facit, ut complacentiam in eo anima ejus habeat. Est vero *Ganymedes* Christus, qui vi nominis hortum ac felicitatem Eden distribuit iterum ac mensurat, seu servat & moratur; Significat enim *Gan hortum*, *Medes* derivatione petitâ à *Madad* aut *Mada Admensorem, Moratorem*. *Instaurationem ex lapsu primamque promissionem Isis & Osiris* jamdiu cecinit; Quid enim *Isis* nisi *Ischah Virago* Proverb. XVIII, 22., distincta à Muliere Zach. XIV. 2., & magis à muliercula 2 Tim. III. 6. Quid *Osiris* nisi H præfixum immutatum in O & *Sarang Sarah, Semen Soboles*, quemadmodum & *os* hinc *Ægyptiis Filium* dicit: atque hinc *Osiris* non nisi Christus, Abel, Seth cum posteris, qui Filii Dei sunt & *Semen sanctum*. Quid porro *Typhon* Græce *Percussor*, linguâ Orientali *Iracundus ac malus* à *NDN* Arab: *irâ excanduit*, quam ille *Malus & Origo mali, Satanas & Serpens obsessus*, una cum semine Serpentis Caino & posteritate mala: quemadmodum & ob generale hoc & significatum hunc etiam post Moses filius Isaaci, & Hierosolymi ac Judæi Progenitor, (prout balbutiunt hoc modo Gentiles) ab *Ægyptiis* olim ab eo percussis placatur ac nomen *Typhonis* gerit. Quod vero percutitur à Typhone *Osiris*, illud hominis innocentis, Abelis, lineæ Sanctæ quin & cum maxime Christi percussio & persecutio est, à Satana ac instrumentis ejus inflicta.

infiecta. Recolligitur, excitatur, ac instauratur vero Osiris ac linea Sancta in Christo excitato iterum in corpus unum, & jacet e contra Typhon aut Serpens & Impostor antiquus Python ab Apolline vel in aditu ipso Oraculi extinctus ac victus. Quod vero in Osiride collecto non membra ejus genitalia seu potius Virilia recolliguntur ac reperiuntur, illud vult Christi tanquam Seminis Mulieris ex Virgine & Muliere sola absque Viro ortum ac Imaginem, tum & seminis sancti non ex natura nec ex sanguine & carne, sed ex Deo ejusque gratia sola generationem ac formationem. Quæ & causa est quare solæ Mulieres ad ventrem item usque resectæ & nudatæ coram eo consistant & in ejus cultu adhibeantur. Adde his *Fœderis cum Israele initi Angelum & Verbum in Columna nubis* tunc populum Dei antecedens, de quo supra etiam visum; Itineratur per desertum *Jason* seu Moses & Josua, iter hoc dirigitur ad expugnandum & occupandum *aureum vellus* i. e. terram decoris aut pinguem Canaan, deducitur & juvatur autem in itinere hoc arte (Gentilibus) Magica, supernaturali, & miraculosâ: Custodit ambit & incingit terram hanc primo *Draco* i. e. Fluvius non unus imo & Copia Serpentum ignitorum in deserto quod transeundum erat: Neque Draco solum custodiebat sed & *Labyrinthus* & circuitus ingens, quo adeo iter emetiebatur Israel ut fere post annos aliquot rediret ad locum unde digressi fuerant: At *filum* Jasoni dabat ac ducebat eum in viâ *Medea*, non à נָדָב, quod Syris fugit, Arabibus *moram concessit ac toleravit* est, sed potius à מִדָּב, quod *mensuram* dicit, nomen gerens; Mensuræ enim formam habebat Columna, ac metiebatur etiam iter quod & quousque illud extendendum esset: Dicitur vero & *Medea Circe* ac Circulatrix, quod in circuitum ac orbem fere ductum institueret illum.

§. LVII. Idem cense de iis quæ vel extremi Barbari habent in Indorum *Veda* ac Septentrionalium *Edda*, quæque traditio hæc de antiquissimo Deorum *Alfader* i. e. *Deo Patre* aut *omnium Patre* loquitur, licet ipsas has mihi videre nunquam licuerit nisi in fragmentis, quæ apud *Tribbechovium* occurrunt in Tractatu de *Creatione mundi*; Promanavit autem ita Genesis & Historia Sacra, *sive*
per

per Colonias missas ad loca longinqua propioribus modo occupatis, sive bellis ac deportationibus variis ad extremos fines, sive ex migrationibus spontaneis in quæsitæ novas ac meliores sedes, sive ex Ægypto ac Tyro, quæ petebantur loca tum ob sedem Sapientie tum ob mercatum, sive ex circumitione Sapientum ac rerum utilium primorum Inventorum, qui sua cum populis communicabant, & in gratiarum actionem columnas ac statuas acquirebant sibi in terris longinquis ac honores divinos. Adde famam ac stupenda opera Taauti, Mercurii, cæterorumque Deorum ac Heroum Israelitarum, quæ undequaque gentes ad videndum & cognoscendum cum Regina Austri evocabant. Confer *Chronicon Juliacense* quod asservat Academica nostra Bibliotheca, in quo occurrunt cum Heroes tum Heroinæ ad hæc nostra usque loca etiam excurrentes, sive in se ipsis, sive in Mystis & iis qui eos ac eas cum repertis ac inventis commendabant & laudabant. Reliquia quædam instituti ac moris hujus prisce in Cingarorum hodiernorum vagatione deprehendere licet, qui se ex prisca sede Sapientum Ægypto profectas adesse mentiuntur, & occulta quæque atque artes arcanas pernosse ac tradere se posse satagunt, prout & modo supra visum.

§. LVIII. Quod tandem hodiernos Ministros Evangelii ac Novi Fœderis attinet, ii cum Prophetis prisce minime comparandi sunt, imo ne Sacerdotibus quidem, cum Levitarum officio ac ministerio defungantur; Unde & decet eos potius in laudes Regis & Regni cœlorum erumpere, pulchritudinem & amabilitatem ejus ad vivum delineare, decentiam & sapientiam stupendam veritatis Evangelicæ perspicuo & potente elencho audientium animis inferere, lenitatem & suavitatem jugi Christi inculcare, facillimam gratiæ ac fidei viam commendare, hominemque ipsum blando ac dulcissimo modo invitare: attamen hinc elenchus potens erroris & grassantium vitiorum iis minime etiam abnuendus est, siquidem non cum alieno peccato communicare, & canibus mutis ac latrare veniente lupo nescientibus accenseri velint. At caveant probe atque rem instituunt sic, ut non ordine inverso in principio Ecclesiæ dicant, ut lapsu uno coque etiam clam adhuc in-

cidente, non statim publico insultetur, sed si manifestum est commissum, monitis non cedit lapsus, nec luget, nec satisfacit, sed econtra pertinax est, sed repetit iterum, *ut* principium censurae in concione distinguatur à censurâ ipsa aut ejus consummatione, *ut* non fiat cum digiti extensione censura, *ut* rem faciant at in modo non excedant, quum absque acribus invectivis, humiliter, peramanter, in mansuetudine tristitia ac luctu, & per doctrinam seu argumenta convincentia elenchus omnis institui & peccator argui debeat, & probe adhuc expendi pudefactionem & invectivas ipsam potius pœnam desperati ac pertinacis esse. Cæterum nulla Veteris Testamenti aut Prophetæ increpatio ac autoritas cum ministeriali ea officii parte, quæ sub N. T. viget, commiscenda & confundenda est; Erant enim Proceres Ecclesiastici Veteres Dii, gerebant etiam illud nomen ob insignem eorum potestatem. Vigebat adhuc tunc *Regnum Sacerdotum*. Erat item in Theocratiâ priscâ Deus externus Rex, quam hinc auctoritatem externam exercebant etiam jure Legati ejus Dei Prophetæ, quum illi mittebantur ab eo in negotiis Regni. Conveniebat & hæredi puero, qui à servo parum differebat, ferula ac vultus pædagogicus adhuc olim; At hoc sub Novo Test. reducere velle, quid foret nisi cum *parvo Cornu tempora & leges mutare* Dan. VII. 25., & *bestiam, quæ fuit ac non est, ex abyssu iterum evocare* Apoc. XVII. 8. Neque decet ea cuncta, quæ in Evangelio ac Epistolis totis ad Titum ac Timotheum imperantur, simpliciter ad disciplinam Ecclesiasticam quâ talem pertrahere, quum ea, quæ pudorem aliamque quamcunque læsionem in se habent, ad judicaturam tunc inter Christianos etiam vigentem quasi secularem ac civilem spectent potius, Ecclesiâ potestate omni destitutâ, precibus intercedendo, lugendo, lachrymando, exhortando, humiliter contestando, abstrahendo & communionem fraternam seu Ecclesiasticam denegando, suas in hoc partes absolvente: in media quippe civili communicatione excommunicatio Ecclesiastica exhibebatur & fiebat quotidie, quum in omni ad cultum publicum congregatione Cœna velut pars cultus æque dispensabatur olim, ac precatio Communis Ecclesiastica fiebat, & Eleemosyna in agapis porrigeba-

rigebatur, à qua peccator indies abstinebatur, quod nunc male defuevit. Sic igitur Elenchus hic instituendus est, ut malus homo non feratur quidem, at vero etiam simul sentiat in charitate omnia secum fieri, & quocunque pote modo existimationi ejus & honori parci. Et hinc non decet *dominari Clero & sorti Christi* 1 Pet. V. 3., non decet *contemnere & contemptim habere Ecclesiam Dei* 1 Cor. XI. 22., ut nec fastu imperioso ac dicendi autoritate efferri, nec abjecta longanimitate & expectatione omni præcipitare, nec acerbe invehi proscindere eaque quæ vere existimationem bonam lædunt immiscere & sic peccantem magis irritare, nec igne peregrino ardere atque affectibus iracundiæ ac propriis incrementis & commodis in elencho inservire, imo nec libenter de statu hominis ac damnatione aut salute ejus sententiam ferre & judicare; Nihil enim displicet magis Deo, quam quod Jacobus adeo detestatur Cap. II. 4. 10. 11., *Vos judices sitis* atque in tribunal Dei ascenditis. Qui ævi hodie in locis aliquibus adhuc supersunt, at & ædificationi & conversioni animalium peccatorum per verbum vehementer obsunt. Quum vero illi non miscentur ac cernuntur, sed bono ac decente modo accusationes fiunt, atque vel gravissima quin & horrore infernali fere consternantia sonant, bene agitur quum elencho paretur, imo sic Deo paretur & ordini qui institutus ab illo est: at non tamen hinc JurisConsultus audiendus, qui hæc adeo exaggerat ut & alicubi asserat,

*Si agas ex lege diffamari,
Petasque Pastorem citari,
Tamdum debes incarcerari,
Donec discas deprecari,
Et Ministros Christi venerari.*

DISSERTATIO QUARTA,
De
CATHEDRA
VISIBILI PRÆ-
SENT E.

§. I.

Eque tantum per intervallum Propheta aderat qui loquebatur, sed & fixum intercessit magis commercium, cum extra ordinem in *Oraculo Urim*, tum ordine ac ministerio revelati verbi per *Mosis Cathedram*; Quæ *Cathedra* Dissertationis ejus, quæ præ manibus nunc est, argumentum erit, *Oraculo Urim* ad sequentem rejecto & servato.

§. II. Dabat revera Moses *legem olim in hereditatem cœtui Jacob* Deut. XXXIII. 4., *Indicabat Deus Jacobo statuta & Israeli jura, & non sic fecit ulli genti* Ps. CXLVII. 19. Quæ sapientiam illam continebant in se, quam stupebant vicinæ gentes, quæ *Thorah* atque viam ad summum bonum ac metam beatam commonstrabat, quam item nec viventium *Terra*, nec *Abyssi* Oraculum, nec peti- tum itinere literario *Mare*, nec *Ales* i. e. (Poetica in Ecclesiaste & Jobo phrasi) Angelus cœli, quo hinc & sapientior homo factus, dare vel nuntiare poterat Job. XXVIII. 20. 21. 22. Vocat eam David Ps. LI. 8. *Sapientiam in occulto*, tum quod naturæ lumine non innotesceret, tum quod olim sub velo umbrarum emblematica- rum abdita lateret. Neque abludit erudita Gentium Fabula, quæ dicit esse *Arcanum Vii ac Mercurii* Deorum Nuntii i. e. *Mosis*, qui & *πρόπυλας* & ipsis erat quod superliminaria domus adspersisset ac servasset, & *Vias* aut *ὁδοὺς* quod *Dux* in viâ deserti *Israe-*

Israelitis fuerat, quin & Literarum, certe scriptarum legum, passim *author* ac Platoni in emphasi *Legislator*.

§. III. Neque exiguum vel commune quid erat scire cum Israele ac præscire quod futurum ac in fatis erat, cognoscere primas rerum ex vero origines ac antiquitates; Quæ cognitio Cyclopes olim produxit, qui non tantum cum Jacobo Patriarcha Deum expugnantia arma cudebant, sed & circumcirca oculati rerumque anteriorum ac futurorum adhuc scientes & gnari teste nomine suo erant. Sed & quàm salutare simul ac svave in Thorah perspicere viam pacis ad metam ac summum bonum, ignoratam populis mundi, ac in vanum & frustra per tot sæcula quæsitam à summis Gentium Philosophis. Neque de nihilo tandem insimul habere leges, quæ tum rei publicæ saluberrime consulunt, tum suum cuique tribuunt, tum bruta ac feras in homines convertere, i. e. ferinos mores tanquam per Orphei Lyram & Sacrum Vaticinium atque carmen ad humanitatem reducere valent.

§. IV. Nimirum veravit de Israele quod Moses Deut. XXX. ii. canit, *Nam præceptum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non est mirabile præ te, neque est longinquum. Non est in cælo, ut dicas, quis ascendet nobis in cælum, & accipiet id nobis, & faciet id nos audire ut faciamus illud. Neque ultra mare, ut dicas, quis ibit ultra mare & accipiet illud nobis, & faciet id nos audire, ut faciamus illud. Sed verbum hoc est propinquum valde ad te, in ore tuo & in corde tuo, ut id facias*; Præceptum hoc, de quo loquitur hic Moyses, est præceptum Evangelii ac fidei, est enim præceptum quod ducere debet ad vitam, quo jubetur conversio peccaminosi Israelis, dilectio item Dei tanquam conciliati ac diligibilis, atque interpretatur etiam de eo Paulus Rom. X. 8. disertis verbis. At est hæc ratio propria hujus verbi ac præcepti quod debet illud venire ac peti ex cælo & abyssu, tum quod causa gratiæ ac salutis est persona divina ac cœlestis quæ ad eam parandam ex cælo egredi & abyssum intrare ac ibi omnia exantlare perfecte debet, tum quod molitio ejus descensus ex cælo & exantlatio laboris in inferno non apparet nisi iis qui præsentibus in locis iis sunt illudque inde vel ibi revelatum accipiunt. At non opus erat hoc Israelis.

raelis ratione, tum quod Traditio Patrum certam futuritionem ejus ex verbis promissionum factarum inculcabat, tum quod Moses verba fœderis descripserat & communicarat, tum quod Cathedra & clavis exponens præsto erat atque esse debebat. Erat potius hoc verbum in corde ac ore eorum, in corde fiduciam in gratia Dei ponente, in ore eam confitente celebrante in eaque gloriantem. Quoties enim Deum nominabant Jehovam, Elohim, Schaddai, Deum Abrah. Is. & Jacobi, toties rem Evangelii ac fidei concipiebant animo & exprimebant ore. Fiebat id non minus in gratia, promissione, remissione, conversione, dilectione prædicata ac imperata, in ordine item eo Decalogi in quo promissio ac præmium ratum præceptis præmittebatur. Et hinc merito inferitur & concluditur ex his, quod verbum ac præceptum gratiæ ac vitæ nec esset longinquum ac remotum ab ipsis, nec mirabile id est obscurum ut captum & intelligentium eorum excederet: neque enim, quod hoc modo corde creditur ac ore laudatur, ignotum esse potest.

§. V. Hâc luce & cognitione exsuperatur ac vincitur longe Testamentum Vetus à Novo, at Cathedrâ paratâ ac obviâ consultâ non item. Obscurabant olim varia cognitionem quæ erat in fidelibus veteris temporis, *quod* Lex adjuncta Promissioni faceret offendere in via, *quod* velum ceremoniarum ac legale sibi circumponeret Moses, ut facies ejus non ita radiaret, *quod* clavis Canonis ipsi non indita esset, *quod* tam generalis ejus temporis revelatio esset, tam parca ac pauca, tam umbris ac signis figurarum non verbis ipsam faciem rerum diserte exprimentibus proposita, tam brevibus item verbis concepta; Unde jam silentium prisco- rum temporum vocatur ea, jam Sapientia in occulto, jam ænigma, i. e. tam obscure ac breviter indicatum ut sensus ejus potius divinari debeat quam possit certo sciri: At nunc sub Novo Testamento sunt *explicata pariter anigmata ab olim* Ps. LXXVIII. 2., & est *revelatio justitiæ ac viæ Dei* Rom. III. 21., nunc *fulget resecta facie Christus icon invisibilis Dei* 2 Cor. III. 18. Col. I. 15. Habet nunc Revelatio sub N. T. clavem cognitionis conjunctam intime in Evangelio exarato, non concredita ea etiam nunc paucis
porro

porro sed est in medio omnium collocata, atque in clave ea insuper est nunc plena magis revelatio utpote ad *thesauros etiam cognitionis proficiens* Col. II. 3., ad *multifariam sapientiam* Eph. III. 10. Est & fusa magis *Spiritu deducente in omnem veritatem* Job. XVI. 13., pura item Rom. III. 21., tum & specialissima in partibus ac circumstantiis singulis, sed & cum demonstratione conjuncta, idque verbis iis quæ non rem in umbrâ sed ipsa naturâ suâ exhibent & exprimunt: Accedit superpondii loco Autoritas major, sermone non amplius per Angelos sed *Filium ipsum Dei dicto* Heb. II. 2. 3., certitudo major & firmior, dum immediate ex Dei verbo non Interprete porro humano hauritur, commoditas major, quum ad manus est liber qui consulitur, confirmatio item per scripturam veterem quæ subjicitur & signa stupenda multa.

§ VI. Ita veravit Promissio Jer. XXXI. 24. *Et indam legem meam in medio illorum & cognoscent me à parvo ad maximum*; Lex, de qua hic loquitur Propheta, est Thorah seu Via ad metam ac salutem æternam proposita & commonstrata: Hanc Deus posuit in medio omnium nunc, dum est tota nunc promulgata & Canonibus prisco addita, dum est conscripta non porro à Cathedra servata, dum est unâ cum clave in codice Evangelico conscripta, dum est Græco & claro ac recepto passim idiomate ac labio conscripta, dum post scriptionem est legenda data, ac indistincte omni data, & quidem sic ut ille spiritum ac mentem literæ assequatur, quin & de omnibus judicet, quum ipse interea à nemine judicatur porro, idque tempore eo quo Deus dat oculos ad videndum & cor ad intelligendum, postquam olim sub lege massam plurimam sibi reliquit & scopum ea re intentum assecutus est. Ponitur & Lex hæc in medio quum ea λόγος ἱμῶν & ac *sermo insititius* sit Jac. I. 21., atque cordi iterum inscribitur sic ut præter naturam ac sanam rationem quæ in statu innocentia integre eâ quæ legis erant dictabat, præter literam ac tabulam quæ inde post lapsum erudiebat ac docebat, etiam *Spiritus* illuminatus & regeneratus hominis iterum de recto moneat & ad id inclinet; Succedit autem hæc inscriptio in Cor, tum qua bonum fœderis & gratiæ Evangelicæ, tum qua bonum N. T.; Priore modo, quod gratia promeretur spiritum

spiritum & regenerationem ex aqua, quod ea succurrit viribus fractis naturæ, quod illi conjunctum est ministerium Spiritus, quod & Deum amabilem objicit ac reconciliatum, ut missâ fugâ ac averfatione omni in redamatione convertere quisque se ad suam cum possit iterum, & amorem veri animo concipere. Posteriore vero modo succedit itidem, quod sub N. T. cessat Oeconomia prisca legalis, cujus hic erat scopus, ut, in massa plurima Israelitarum sibi relicta & quovis modo excitata, & legis & carnis impotentia prius testata deberet fieri, antequam Christus cum gratiâ suâ operaretur, quò sic posset in fine ac ante gratiam Christi adductam prædicari, *Omnis caro gramen & omne studium ejus ut flos agri: Exarescit gramen, marcescit flos, quum Spiritus Jehovæ flaverit in eum: Etiam populus gramen, at verbum Jehovæ stat in seculum* Esaj. XL. 6. 7. 8. Quæ carnis omnis & integræ & lapsæ & excitatæ suo modo confusio ac damnatio est, dum non solum populum Israel adeo excitatum sed & omnem carnem infirmum ac exigui vigoris gramen dicit, ad primum etiam tentationis divinæ flatum exarescere dicit, quum solum Dei verbum in decreto conceptum, in promissione Christo Abrahamo Ecclesiæ facta pronunciatum, quin & jussu vel imperio creativo operosum, stet ac firmitatem habeat: At cum nunc scopus hic Oeconomiae priscae cessat, jam lex inscribi, homo relictus gratia omni imbui ac repleri, & cor ad intelligendum dari ultro potest Deut. XXIX. 4., præprimis quum jam Christus in exaltatione promissionem Spiritus in manus accepit, ac vi ejus Regnum in interiori hominis cogit.

§. VII. Annectuntur promissioni de majore sub N. T. cognitione alia duo; Primum est, *quod non frater porro fratrem docebit*, dum nec Propheta novam Canonis partem eo obfignato ac pleno afferet, nec Sacerdos per Urim ac Tummim clavem amplius petet & extradet, nec asservans Cathedra eam cum potestate singulari ac obligatoria plebi datura ac dictatura erit, nec alius quisque spiritualem hominem omnia dijudicantem adstringet ac judicabit amplius, nec Doctor alius erit necessarius ad tradendum quid præter id, quod unctio in verbo scripto docet & dilucide satis exponit. Alterum vero est, *quod omnes à Deo sub Novo T. docti*

erunt,

nam, dum nunc solus Christus est Rabbi ac Doctor Matth. XXIII. 8., dum nunc immediate verbum Christi conscriptum aditur ac ad discendum legitur, dum Spiritus Dei seu Christi & per scribentes Apostolos & per Ordinarios Ministros Ecclesiam erudit, dum nunc Unctio indistincte interius etiam illuminat, unde & est quod id, quod ex Scriptura discimus, *Deus revelare dicitur* Phil. III. 15. 1 Cor. XIV. 26. 30. Adde quod nec necesse sit Scripturæ Chrisma habentibus ut quis eos doceat porro nisi ut maneat in eo quod audiverunt 1 Joh. II. 24. 27.; quod non restitui debeat unquam prisca Deorum potestas ac infallibilitas, quod homo omnis etiam, qualiscunque & quotuscunque etiam sit, sub Novo T. sit mendax, quodque Christus eo tempore futurus in Deum i. e. Eloach & testem cui auscultandum & credendum, ut & adiuranti ad hæc & illa in obsequio est obtemperandum.

§. VIII. In specie vero innotuit sub N. T. clarius, *quod Nomen Dei* sigillatim in Scriptura appellatur & à Christo potissimum cum fundamento salutis in Evangelio declaratum est Joh. XVII. 26. Esaj. LIII. 6., sive id sit Nomen Dei qua *Numinis* quod & quoad colendum & glorificandum decenter est, sive Nomen Dei *Salvatoris* ac ejus qui beatitudo & merces nostra valde magna est ac esse potest, sive Nomen Dei quò *Dei* cui per totam vitam nunc obedientiam gratam religiosam in officio exhibeo, & à quo pro mercede ac præmio hic protectionem omnem fiducialiter habeo & postea beatitudinem ac felicitatem æternam ac cœlestem, sive sit nomen *Elohim* quod in Christi medio est Exod. XXIII. 21., quoad ille Sermo ac juratus infallibilis testis est cui auscultandum, Deus scederis est, ad legem suam adjurans est, Jūdex item execrans quò Filius Regis constitutus est, sive denique & sacratissimum illud nomen *Jehova* quod præ aliis cunctis nomen & memoriale dici meretur & revera etiam dicitur, memoriale *Dei*, quatenus eo Dei expressio & recordatio fieri debet, at memoriale etiam *Dei*, quoad id Deum fieri qui est & implere promissa facta commonet, unde & nomen hoc Mōsi in signum Deus dat quo Senioribus Israelis fidem de sua missione ad liberandum & promissum Patribus factum eo temporis articulo implendum facere debebat.

Et vere hoc præ aliis est Dei *Nomen*, quod datum id est Moysi de nomine interroganti à Deo ipso in Scriptura pro nomine. Est & Hagnatzem ac proprium Dei nomen. Facit illud etiam Deum verum Deum ac summum hominis bonum ac Salvatorem. Complectitur etiam illud in se Virtutes Dei insignes nomen ac famam illi parantes, virtutes item actu notificatas ac declaratas, tum & totius verbi Deum nominantis corculum compendium & summam. Accedit quod illud est id nomen quod nunc necessario post lapsum innotescere debet ac nominari, quod & illud actu *nominat ac probat* Deum Deum, quum exhibet eum qui in opere ostenditur ac fit Deus & id quod est. Quàm maxime vero ad veritatem ac integritatem ideæ & imaginis Dei in homine pertinet, ut tanquam Omnisufficientem & Sanctum juxta nomen Jehova eum concipiam, & coagulum gratiæ & justitiæ Dei, quod item in hoc nomine est, ad gloriam Dei & salutem peccatoris rite intelligam, siquidem rectos de Deo sensus & dignos in eum affectus habere & fovere velim; Nisi enim intelligam & cognoscam sancto modo mihi iterum in peccato ad salutem sufficientem & proclivem, idea ac forma Dei mihi statim perit, & non integre ac decenter eum glorificare & convenire queo: Hinc & de duobus his unice exponit Angelus Interpres hoc nomen, non quidem in significato eo quoad indicat Nomen eum qui absolute *Est*, & omne reale sine defectu ullo ac non esse in se habet, sed in eo quoad dicit eum qui *Fit* etiam *quod est*, quoad nimirum sufficientia Dei fit quod est in gratiâ misericordiâ & remissione peccatori iterum concessa, Sanctitas item non minus ejus in justitiâ punitivâ, qua in passione ac pœna gravi à Christo exantlata fontem non infontem duxit, sed rigidam ante satisfactionem exegit. Quum autem hæc sibi contrariari invicem videntur remissionem dare & satisfactionem pœnalem rigidam exigere, hinc ob hanc ejus explicationem dicebatur initio nomen Jehovæ inexplicabile & ineffabile esse, quemadmodum & tota hæc res gratiæ ac salutis novæ eo tempore fere occulta latebat, donec sub N. T., Christo Mediatore interveniente & pœnas excipiente, appareret, quomodo homini salva omni exactione pœnæ tamen gratia impunitas ac perfecta remissio

ho posset obtingere, ut non opus esset poenam de poena & satisfactione aliquali ab homine ipso adhuc perferendâ interpretari. Atque ita in genere 1. Nomen hoc illustre fundat ac aperit rem novæ salutis ac gratiæ, in Christo non tantum eliciens sufficientiam & sanctitatem, sed & contemperans ac una pariter ac simul conjungens quum utrique suum debeatur Exod. XXXIV. 6. Quemadmodum & 2. in eo est Gloria & gloriatio Dei contra idola gentium, quæ non fiunt quod sunt neque in opere ac re demonstrare suam divinitatem & potentiam infinitam queunt, sicut passim introducit in Prophetis. Fundatur & continetur etiam 3. in nomine hoc Gentium ad Christum adductio conversio & vocatio, quoad Deus Jehova est volens fieri etiam inter eas qui est & gloriam suam ibidem non Diis non relinquere porro Esaj XLII. 8. Quin & est 4. Jehovæ Nomen, ac per illud significata Esseitas, radicale illud fundamentum omnis existentiae ac realitatis & essentiae in Deo, quæ sine eo neque concipi *θεοπρεπῶς* neque intelligi potest, unde & memoriale ejus appellatur. Adde 5. quod ratio item omnis præceptæ obedientiæ factæ comminationis ut factæ item promissionis in eo continetur, quoad ipse Dominus, ipse Bonus ac sufficiens, ipse Sanctus item ac justus, in iis fit etiam quod est: Unde & præceptis & promissionibus & comminationibus subjici solet pro causa ac ratione passim in codice sacro, *Nam ego Jehovah.*

§. IX. Differt ab hoc nomen *Elohim*, quod & Christo magis proprium est; Non illud est proprietas judicii punientis divini, veluti *Hebraei* volunt, nec proprietas gloriæ ac decentiæ, quod *Arabes* opinantur, neque proprietas potentiae, quod *Vorstius* componens ex *El* & *Jah* existimabat, sed quam maxime ad gratiam ac foedus novum gratiæ cum peccatore iterum initum potius comparatur, sive significatus jurandi, sive ille adjurandi, sive denique ille execrandi à nobis animo concipiatur & explicetur. In genere significat id nomen Eum, qui jurat & jurato affirmat & confirmat cum proposita & narrata quædam, tum promissa facta, denique & amicitiam & assistentiam fidelem omnem, quum debeat necessario antecessisse quid ex his, nisi juramentum temere pronuntiatum & diffusum dici velit: dein cum qui per hoc juramentum foedus

amicum ac stabile cum peccatore init, quo modo solent per iuramenta invicem facta fœdera iniri, ac *in* jurare & secare, *pro fœdus erigere* sumi: ad quod fœdus ineundum cum peccatore tertio etiam idoneus est, quia Elohim ac multus in personis est. *In specie* vero est Eloach, qui in eo fœdere adjurat nos etiam jure Dominico, quo adjurare ad homagium præstandum potest ad adstipulandum sibi, tum in auscultatione ac assensu ad verbum infallibile sonans, tum in fiducia collocata in eo tanquam confœderato, tum in subjectione tremendâ ad ejus judicium & execrationem. *Specialissime* vero notatur eo nomine non simpliciter Deus sed Fœderis Deus, & Christus, utpote datus in populi fœdus ac gentium lucem, qui & fœdus erexit, & Angelus fœderis appellatur, & verba fœderis ac Decalogi, atque etiam sic verba Dei, in Sinai prolocutus est: Unde cum Pater in Oeconomia salutis nomine Oeconomico *Deus* dicitur, quòd in forma Dei mansit & jus Dei executus fuit, ita Christus respectu hoc etiam *Fœderis Deus & Noster Deus* appellatur: Et si etiam Eloach testem juratum dicit cui auscultandum, consimiliter ad verba Christi, qui & per se Sermo Patris ac Verbum tandem incarnatum est, attendi à populis debet Ps. L. 7. Jer. VII. 23. Jes. XLVIII. 12. Hinc nomen illud Dei *in medio Angelis* ejus magni etiam esse dicitur Exod. XXIII. 21.

§. X. Nervosè ac breviter totam hanc Nominis Dei innotescantis rationem declarat Angelus Interpres at obscuriuscule etiam adhuc Mosi Exod. XXXIV. 6., quum is id quod formale proprium & proximum characteristicum Dei esset, imo gloriam ejus, idque à priori ac à facie, cognoscere ac rescire gestiret; Negat ipsi Deus Cap. XXXIII. præcedente gloriæ & faciei visionem, at bonitatis ipsi unice ad salutem necessariæ & exoptandæ cognitionem & visionem illi clementer, idque voce disertâ sonante & clamante, indulget ac promulgat, totum illi mysterium redemptionis & restorationis novæ adaperiens, in verbis quibus juxta significatum nominis Jehova conjunctim ac pariter, tum gratiam ac effluxum bonitatis, tum satisfactionem & effluxum justitiæ vindicativæ, se procuraturum atque adducturum fore spondet

ac promittit, quod tamen revera simul & gloria perfecta Dei erat
 qua nos in imperfectione nostra *egemus coram Deo* Rom. III. 23.,
 & opus illud magnum sapientiæ ac sufficientiæ de quo gloriatur,
Ubi Deus qui sic peccata condonat Mach. VII. 18.; At qualis erat
 hæc ibi proclamatio, qualis debebat esse hæc Bonitatis divinæ
 solvatio? Debebat ad hanc habendam adesse 1. Jehova, i. e. ple-
 nus realitate sufficientia ac *τὸ* esse, excluso ac facessere longe
 jussu omni defectu, nihilo, ac non esse. 2. Jehovah & Jehovah,
 i. e. multos in personâ ac in plurali Elohim, *Salvatores* enim &
 solum seu unum verum ac plenum *Deum* facit non solum Pater,
 sed & missus ab ipso Filius ac Jesus Christus, cognitu ad vitam
 æternam etiam necessarius Joh. XVII. 3. 3. Jehovah qui fit quod
 est, ac sufficientiam suam in sublatione pœnæ omnis ac peccati &
 salvatione perditu actu effundit, idque 4. in gratiâ ac misericordiâ
 solâ qua gratus est, & quidem 5. sic ut fons non insons ma-
 neat, sed peccatum perfecte & ex condigno vindicetur ac punia-
 tur, ac vero omne hoc insuper ac interea etiam ut 6. usque ad ter-
 tiâ progeniem in castigatione ac pœnâ sanctificatoriâ, ob arctam
 illam cum Patre necessitudinem & communionem, Patrum pec-
 catum visitet, sive quod Pater tamdiu superesse potest ut ex malo
 filiorum cruciatum sentiat, sive quod generatio ejus ætatis tamdiu
 perdurat ut post delictum Patris visum tam longam iram ac vin-
 dictæ *evdē* etiam videre atque aspicere queat. Ad effecta
 vero misericordis Gratiæ spectat, quod tam *tardus ad iram* &
multus Chasid ac studio enixo benevolo est, ut & ad constantiam
 ejus, quod id studium enixum benevolum *servare & peccata ferre*
ac portare non minus asseritur: Duo vero justitiæ vindicativæ in-
 dicia etiam addit, quod ita per gratiam peccata condonet, *ut*
sentem hominem tamen non insonem ducat, sed peccata condigne
 vindicet in Christo Sponsore qui satisfacere tenetur, quod &
peccata Patrum in filiis usque ad tertiam progeniem judicet, sive id
 pœnâ sanctificatoria nominis Dei tantum sit ad Patrem in filio
 torquendum, sive pleni ac veri nominis etiam, quum Filii in statu
 naturæ relictu ac rejecti & gratiam condonantem ac parcentem
 habent nunquam sed iræ ac pœnæ expositi semper sunt, & vir-
 tualiter

tualiter consentiunt in id quod à Patre commissum est, & aver-
satione poenitente nulla ejus ducti actu communicant cum pecca-
to hoc alieno.

§. XI. Quantaunque vero Nova Oeconomia hac præcogitivâ
cognitionis ac scientiæ exsuperet veterem ac vincat, non tamen
Cathedra nunc exstat in Ecclesiâ Visibilis amplius eaque Univer-
salis ad quam recurri à quocunque possit, sive in explicatione
vera habendâ, sive in ambiguitate tollendâ, sive in controversia
decidendâ, quaque posita verbum Dei vere nec est longinquum
à nobis, nec mirabile præ nobis, neque opus dicere, Quis ascen-
det in cœlum ut inde afferatur, Quis descendet in abyssum, aut
abeat per mare; Hæc est *Cathedra illa Moysis* de qua legitur Matth.
XXIII. 2., quæ debebat *indicare verbum ac legem* Deut. XVII. 11.,
in qua sebebant ex *quorum ore debebat lex inquiri*, & qui hinc de-
hebant scientiam *labiis servare*, inter quos & Sacerdos summus
Legatus Jehovæ ad populum erat Mal. II. 7. 8. : Quemadmodum
enim *Theocratia* erat priscum Regnum Judæ, sic & erat simul *Re-
gnum Sacerdotum* juxta *Mosen*, tanquam Dei Regis Ministrorum
intimorum; Quia vero erat Cathedra hæc Cathedra Moysis ac *ad
ejus normam* omnia exigere debebat, quia debebat ab eâ *Dei Ver-
bum & Lex* proponi, quia tantum *indicando* proponi, quia item
Sacerdos Deum unice per Urim consulens cum *verbo divino* lega-
batur à Deo ad populum, denique & quia Cathedra poterat fa-
cile describere ac servare collecta hæc à Deo revelante verba, hinc
poterat infallibiliter Cathedra respondere, ac plebs tuto ab ea
pendere; Erat quippe in cœlo prisco doctrinali Sacerdos ille *Sol*
qui lucem habebat primum per suum Urim in se, hic autem ef-
fundebat illam ac transferebat in Synedrium & Cathedram totam
tanquam *Lunam*, quæ mutuativa solum luce, in quantum erat à
Sacerdotio distincta, pollebat, sed & præter Cathedram mica-
bant ac ministrabant insuper ea luce hic ibi in Synagogis dispersi
Scribæ tanquam *Stellæ*: Et sane hoc ipsum verbum Dei ejusque
facta iis revelatio est causa potissima, ob quam vocabantur olim
Dii interprete Christo Joh. X. 35., neque enim naturâ erant ta-
les; Est proprium Cathedræ immediate à Deo prodeuntia atque
sic

sic infallibilia verba Dei apud se habere, hoc enim posito & quâ Elia ac Deus ad obsequium religiosum adstringere, & quâ Elia infallibiliter testari atque adjurare potest: Quanquam & dicerentur Diu olim etiam ob insignem legislatoriam potestatem quâ præcepta peculiararia nova æquali pietatis affectu recipienda, quando non contrariabantur divinis, addere poterant: Accedebat persuasio plebis, quæ templum Domini in quo ille certo habitaret existimabat & clamitabat esse Jer. VII. 4.

§. XII. Hoc autem fuit unice proprium olim populo prisco Dei ac *Judeis*, in vanum jactitantibus *Ægyptiis* ac *Tyriis* qui Sapientum etiam Sedes apud se erexerant, frequentatas item in hunc finem vel remotissimis populis: at opinione sola eorum magis & gloriatione inani quam rei veritate, teste aperte Scriptura Sacra Jes. XIX. 11. & Ezech. XXVIII. 3. Utique divisa fuit *Ægyptus* in Sacerdotes honoratos præ aliis, Militares iis existimatione proximos, Artifices equidem liberos at minime honoratos, tum & Pastores pessimæ conditionis homines ac fere servos, primi generis hominibus totis artibus deditis ac studio sapientiæ ejus quam & Moses ibidem didicit. Non minus vero erant fama sapientiæ inclyti ac celebres Phœnices ac Tyrii, quam vel ex commercio & navigio continuo collegerant, vel ex propinqua apud Israelitas in terra una adhabitatione habebant; Effecit enim vicinia propinqua, quod *Ægyptii* ac Tyrii tam sapientes in antiquitate & cultu Dei erant. Quia vero *Ægyptus* petebatur ab Oriente toto, quod esset ob Nilum constanter recurrentem fecunda & Horreum orbis, Tyrus non minus quod Emporium orbis, hinc evenit ut & propagaretur inde ad omnes mundi partes insimul Sapientia eorum aut potius Hebræorum. Rem confirmant itinera prisca Philosophorum ad sapientiæ mercatum instituta qui pariter ad hæc loca comuearunt, dein propius inspecti Sapientiæ apud alios Propagatores ac Authores, Quid enim? Fuit Thales primus ille Milesiorum civitate donatus Phœnix, Zeno Stoicorum Dux gente Phœnix, Pherecides Pythagoræ Præceptor ac Svidâ teste Phœnicioꝝ reconditorum librorum continuus Lector & origine Syrus, sicut apparet ex Vitis Philosophorum. Sed & verba sunt aperta *Heliodori* lib. 2. Omnis

Ægy-

Ægyptiaca Historia & narratio Græcanicas valde allicit aures: quam exprobaverat jam iis Ægyptus, Vos Græci semper pueri estis, ac ad priscam veritatem ac senium nunquam assurgitis. Atque hæc est illa prisca Philosophia ac Sapientia illorum admodum antiquorum, quos ita lib. 1. Metaphys. cap. III. Aristoteles collaudat, quæ & observante Philosopho sine demonstratione agit, utpote ex oculari inspectione ac traditione per modum testimonii historice referens. Qui & causam ejus venuste dedit Eth. VI. 12. Vident enim ipsa Principia, acumen habet eorum experientia, neque minus verbis eorum attendendum quam demonstrationibus. Hinc ille de Mose, Cornutus multa dicit sed non probat, quum tamen hæc ipsa simplex dictio veritatis esset argumentum, indicat enim ea hæc sua narrata ex confessis indubitatis monumentis constare, nullaque in contrarium esse, quum secus jejune ac stulte Moses ita scripturus fuisset. Et hinc sint Ægyptii Macrobio in Saturnalibus omnium Philosophiæ disciplinarum Parentes, soli rerum divinarum consci, omnium disciplinarum divinarum compotes, & celebretur eorum Sapientia ingens in Codice ipso sacro passim 2 Reg. IV. Jes. XIX. Act. VII. Heb. XI., non tamen Ægyptus ea Sedes originaria sapientiæ est, sed Terra Deorum ultimorum ac Heroum Spiritu Dei plenorum, sed Theatrum in quo acta sunt quæ post aliis enarrarunt, sed Depositaria tenax eorum quæ à Viris Dei communicata & tradita ipsis fuerunt; Neque vero potuit Gens alia quam Judaica esse, quod Deus unice testaretur Jacobo, quod literæ scientiarum vehicula fidæque custodes ante Cadmum Inventorem primum Gentibus adhuc deessent, quod series Patriarchæ fidelis inter Gentiles nullo foedere stabiliretur, quod Gentes à facie Dei i. e. loco Ecclesiæ late determinarentur ac dispergerentur: Adde quod linguarum divisio commercium omne prohiberet, ceremoniarum lex commixtionem cum populis arceret atque ad locum unum separatum adstringeret, injuria temporis oblitteraret, hieroglyphica tradendi ratio tenebras affunderet, Spiritus Impostor homines ad avia duceret, tum & Nabonasser aut potius Aristoteles monumenta cuncta antiqua tolli pariter & comburi jussisset, quemadmodum hinc Philosophia Peripatetica fertur instar viperæ nata esse cum exitio Matris.

§. XIII. Et licet communio quædam Sapientiæ permittatur locis etiam aliis, ea differebat nihilominus valde ab eâ quæ à Judæorum Cathedra servabatur, & quidem potissimum tribus: Primo enim descenderat ac provenerat ea per tradentes Ægyptios ac Phænices à Judæis, qui vel ipsam Ægyptum imbuerunt totam: Post *Abrahamum* Prophetam Dei enim venire in eam *Joseph*, *Jacob*, *Moses*, at legitur de Josepho Ps. CV. 22. *Quod positus fuerit ad ligandum Principes Pharaonis anima sua, & ut Seniores ejus Sapientes redderet*; Non putem hæc ad clavem quæ insigne Doctoris est vel ad potestatem ligandi ac solvendi in censura pertinere, sunt hæc de ligatione in cultu ac religione potius interpretanda, sic ut non solum sapientes fecerit Ægyptios sed & religiosos, dum non coactione ac minis sed luce ac vi intelligentis animæ, demonstrative ac fortibus argumentis, & ad assensum dandum veritati, & ad subiiciendum se præceptis, & metu ac timore Dei implevit ac adstrinxit: Differt ab his ligatio alia, tum iniqua qua adjurant temere in coactione conscientiæ ac secus Hos. X. 4., tum bona quâ Reges in vincula ponunt & Principes in catenas injiciunt Ps. CXLIX. 8., qua & Pater ac Mater qui generarunt Pseudoprophetam, i. e. Presbyterium & Ecclesia ipsa, transfodunt ipsum, ut non porro seducat pallio suo piloso, i. e. pelle ovilla aut simulato deplorandi & convertendi zelo. Zach. XIII. 3. Dein oblitterata & corrupta varie erat traditio inter gentes, tum quod amor & custodia veri in iis non reperiretur, tum quod Deus infallibilis testis commercium familiare cum iis non coleret, soli enim erat promissum Israël, *Verba mea quæ posui in te, nec recedent à te nec à semine tuo in seculum*. At & quod tertio potissimum erat, perplexa erant cuncta apud gentes ac obscura, deerat enim iis interpretatio & clavis, involuta erant cuncta apud ipsas hieroglyphicis & emblematum velis, atque Sapientia salutaris in occulto seu *σφρα* in mysterio per se oblecta erat, sed & ne recepta seu tradita quidem, quod stultitia & contradictio ipsis esse videretur, eo quod mysterium erat. Quod aperte designant verba apud Euseb. de Præparat. Evang. Lib. IX. cap. 3.

Quam primi ante omnes ceperunt tradere, pulchras

*Qui Nili epotant lymphas, Phœnicibus inde
Proximaque Assyris ea cura: sed inclyta longe
Gens Hebræa illam novit, notamque recepit.*

Unde & assurgunt libenter illi quotquot extra eam reperiuntur, velut ad oculum ex parte ac circumstantia omni evidens est; Hoc enim evincit satis origo Deorum & Heroum gentilium, qui pariter ex æstumatissimis his Judæis & Viris robore ac Spiritu Dei plenis enati sunt, ad hos enim *Ætas Deorum, Terra Deorum, Stemma Deorum* refertur aperte; Quod enim Lucianus de Sileno Eliac. 2. tradit, *In Ebraeorum terrâ est Sileni monumentum*, idem pariter de cæteris cunctis prædicare licet. Et hinc si Philastrio Hæref. CXXXV. fides habenda, in templo Versio Græca posita fuit, ut venientibus ex Achaja Græcia aliisque Provinciis Philosophis & Historiographis legendi copia non negaretur.

§. XIV. At solum etiam hoc fuit Ecclesiæ priscæ bonum sub Vetere Testamento; Non sub Novo porro fuisse Experientia omnis & Historia confirmat, sed nec ante fuit similiter sub Promissione ac Patriarchis, quum everteret potius Cathedram ac Sedem talem Deus in Babel: Antequam autem staret Cathedra & conscripta esset Lex docebat Pater ac Mater, & inter Patres potissimum Patriarcha, qui & propinquus priscorum testis commodus erat, & directionem per præcepta doctrinæ jure exserebat; Hinc Salomoni Lex Traditio Patris doctrina Matris: Hinc & præcepto quinto tanquam primo & potissimo primum promissio suffigitur, quod hac ratione in honore & obsequio Patri præstito obedientia totius præcepti simul continetur: Hinc & hodiedum sub nomine Patris & Doctor & Princeps latet, quod Patrum esset olim docere ac imperium exercere. Pater igitur docebat familiam simul, atque etiam hoc modo erat Pater, quoad denuo atque ad aliam formam generabat erudiendo filium. Vocatur autem secus Pater, qui primum cum Paulo convertit & generat, dein qui non Pædagogus durus in Christo est, tum & qui ad suam æque voluntatem ac Dei idque sub formidine castigationis perpetuæ format ac generat, quod Patrum carnis sub Oeconomia Legis erat. Obtinuit igitur tum institutio Patris juxta verba Dei Gen. XVIII.

19. de Abrahamo, *Cognovi illum, ut præcipiat filiis & domui sue post se, ut custodiant viam Jehovæ & faciant justitiam & judicium: Quare & in hunc usque diem ejus etiam observantissimi sunt moderni adhuc Judæorum Parentes.*

§. XV. Tantum in genere de Cathedrâ, sed hæc nunc curatius paulo sunt expendenda; Καθέδρα, ἑδρα Sella vi vocis est, at usu augustam Sellam ac Sedem dicit quam tenent Doctores, unde Sidonius Lib. 7. *Uxor illi de Palladiorum stirpe, qui aut literarum aut altarium Cathedras tenuerunt. Confidebant vero suis etiam ordine Sellis Judices & Consules. At & adde his tandem Reges. Uode & Romani Masinissæ Numidarum Regi dono mittebant Sellam Eburneam & Curulem, quemadmodum & Syphaci quum jam partes Carthaginiis deseruerat, ut & Ptolomæo Ægypti Regi, sive ad indicandum quod Regiam ipsis Majestatem relictam vellent, sive ut in societatem cooptarent, quum Consules Romani in Sellâ Eburnea Magistratum inirent. Nunc vero Cathedram Docentes occupare dicuntur, Judicibus autem attribuitur Tribunal, Regibus Thronus, quanquam non praxi aut phrasi antiqua ita differant, sed alternent potius vocabula hæc, quum vel Thronorum ac Tribunalium vocabula Presbyteris attribui legamus; Ita occurrunt Presbyteri, οἱ ἐκ δευτέρου θρόνου qui ex secundo throno apud Euseb. l. 10. c. 5. Consimilem in modum in Gr. Naz. Orat. XIX. memorantur Sacerdotes, qui sunt ἀπὸ τῆς βήματος & ἐν τῇς τῆς βήματος, actiones item eorum quæ fiunt ἐν τῇς τῆς βήματος & ἐκ τῆς τῆς βήματος seu extra Tribunal Ecclesiasticum. Ipsa etiam Scriptura Sacra dat Apostolis in scriptis eorum canonicis thronos eosque judiciales Matth. XIX. 28., vocat item constitutos hic ibi Pastores Reges Omnipotentis, qui ponuntur ut illuminent ubi tenebræ fuerunt Ps. LXVIII. 15.*

§. XVI. At hic Mosis Cathedra intelligitur, in quâ Scribæ sedebant olim juxta Matth. XXIII. 2. Veniebant eo nomine primum in genere literati atque ita Scriba opponitur homini rudi, dein sacrarum & civilium rerum Consignatores & Notarii, dehinc Doctores constituti publici, denique & Traditionum Patres & inculcatores in verbis, *Verba Scribarum sunt amabilia quam*
verba

verba legis. Distinguunt vero hos quidam in Scribas Cleri qui ex stirpe Levitica, & Scribas populi qui ex alia tribu oriundi erant; Quemadmodum & erant consimiliter Sacerdotes plebeji qui nihil sacri obibant, Sacerdotes idiotæ qui partibus inferioribus præerant, & Sacerdotes primores qui in dignitate ipsa imo & præfectura aliqua singulari constituti erant. Erat autem sive Scriba sive Sacerdos literatus hic, vel *Rabb*, vel major eo *Rabbi*, vel & hoc major *Rabban*, vel præ cunctis maximus qui *suo nomine* nuncupabatur solo. *Geonim* & excelsos autem appellabant paucos & qui Gemaram etiam explanare ac docere norant.

§. XVII. Erat autem horum cathedras occupare & sedere; Erant Alexandriae Cathedræ aureæ septuaginta & una pro numero Seniorum ac Mosis Bab. Succ. fol. 51. 2.; Quod sedere & accurate atque non sine discrimine singulari observatum ab illis fuit: Jacebat Discipulus ac תלמיד ad pedes Magistri prostratus in solo ac dicebatur eo tempore קטן parvus, post Mesichah ac promotionem appellabatur proprio suo nomine etiam: At hic, dum erat Socius Magistri, nec jacebat in solo nec sedebat sedente illo, sed recumbebat in latus: At quum factus *Doctor legis* & *Doctor noster* sedebat quum juniores docebat, stabat vero coram alio Rabbi sene. Explicat formam in Synagogis observari solitam Ambrosius Comm. in 1 Cor. XIV. *Locatæ erant Cathedræ Superiores in quibus Seniores, & inferiores seu subsellia in quibus inferiores sedebant, novissimi omnium in mattis accumbebant, sic locati discebant invicem ac dijudicabant;* Atque sane erant constituti Præceptores qui vocabantur אבות Patres, erant Doctores qui dicebantur Socii, at discipuli sedebant humi se pulverisantes ad pedes Præceptorum, vel stabant coram iis, quomodo & Christo confidente populus stabat Matth. XIII. 2. Qui mos ad mortem Gamalielis primi observante Ligstoto durasse legitur, exinde enim federunt etiam Discipuli Magistro sedente, periitque honor legi. Suo autem loco relinquimus, num in Synedrio alii fuerint μαγισταί ἡγούμενοι, qui ad dextram habuerit אב בית דין, & ad sinistram חכם, & ab utroque latere ordine suo sedentes alios Concilii Senatores.

§. XVIII.

§. XVIII. Ad rationem ac dispositionem Sedis & Cathedræ spectat etiam, quod & plures essent quandoque in hemicirculo collocatæ, & eæ inæqualiter elevatæ, & in latum exporrectæ cum Thronis Orientis in quibus assidere hinc alii perhibentur, de quo Joma fol. 19. 25. &c. *Conclave Gazith erat in specie Basilicæ magnæ, eratque dimidium ejus in loco Sancto, dimidium alterum in profano: Duoque habuit ostia, quorum unum versus Sanctum alterum ad profanum aperiretur, intellige atrium & Chel. Sedit vero Synedrion in ea parte quæ in Chel, nam sedere in atrio non licuit nisi Regibus tantum & Davidis stirpe. Sedit & Præfectus à parte conclavis Occidentali. Addit autem in Sanhed. Cap. 1. Maim. Abb Beth Din vero à dextra ejus, atque utrinque in hemicyclo Seniores. Legitur 1 Reg. II. 19. Salomo matrem ad solium suum perduxisse & collocasse illi sedem ad suam dextram, quanquam superior esset sedes in qua confidebat ipse. Quanquam autem sederent quum interrogarentur & judicarent ex cathedra Sacerdotes & Præfecti, nihilominus tamen in orando & concionando stare simul compellantur; Ita Esra Neh. VIII. 4. *stat in suggestu ligneo alto, sed iterum ad latus dextrum adstant illi VI. ad sinistrum VII. ex Senioribus Levitis, legebat autem in lege explanate, quod non tam proxime expositionem quam versionem factam innuit; A quo enim Judæi in peregrinas oras abducti linguæ Hebrææ minus gnari facti, stetit Lector qui in aurem Interpreti legit prius textum Hebræum, dum eum Interpres promulgaret lingua plebi nota Chaldaicâ aut Syriacâ. Occupant & Apostoli in scriptis Canonicis suis duodecim sedes Judiciales Matth. XIX. 28.**

§. XIX. In primo tempore promissionis ac Patriarcharum non placuit Deo Consilium de urbe Sede ac Turri illa una ædificanda, quæ & sub imperio uno & cathedra ac lege una homines conservaret etiam, si nunc ob nimiam hominum ac animalium copiam dispergi ab invicem per orbem universum cogerentur, prout jam uno verbo adnotatum supra est. Neque enim illi placebat humana dominatio, quum Theocratia sancta & subiectio lenis ac naturalis patria adhuc vigeret, Nimrodo unicè tunc coram Deo Rege venante sibi que subjiciente. Neque subsistebant separationis

rationis & electionis concepta decreta cum unione hac quam filii hominum tentabant. Aliud item exigebat illibata *filiorum Dei* puritas quæ non uno flumine ac impetu communi erat iterum abripienda, quemadmodum jam semel in primo mundo factum erat. Neque eadem est ratio statim universi orbis quæ populi particularis uniti.

§. XX. Permittebatur vero tunc imperium omne, quantulumcunque eo tempore erat, arbitrio Patriarcharum, qui triplicis generis fuerunt, *sive* respectu primæ universitatis, *sive* ratione tribuum & sectionum diversarum, *sive* & intuitu familiarum quarum Principes existerunt non minus, qui familiis præerant, qui eas convocabant, qui res & necessaria ad eas referebant, Hierosolymis habitabant, lites in iis exortas dirimebant, familiarum in bello Duces erant, Regi à Consiliis & judiciis erant, de quibus 1 Chron. VIII. 2 Chron. V. & XIX.: qui mos idem in aliquibus Helvetiæ locis hodiedum in familiis illustrioribus obtinet, ætate summo bona etiam familiæ potiora possidente. Provenit hinc à Patriarchis ejus temporis primi nomenclatio *Domus judicii Adam*, *Domus judicii Eber*, *Domus judicii Methusala* Maim. in Mor. Nebhoch. part. II. cap. 39. Atque hæc domus lege patria ac peritia ætatis docebat judicabat & dirigebat rem omnem publicam, sive Ecclesiastica esset, sive Militaris, sive Civilis. Quando confers cum hac domo *Sambethen* Sibillam primam & antiquam, habebis in ea hac ratione *Domum Sem*: Hinc legitur Gen. XVIII. 19. de Patriarcha Abramo, *Cognovi illum, ut præcipiat filiis suis & domui suæ post se, ut custodiant viam Jehovæ faciantque justitiam & judicium.* Adde Ps. CV. 22. ubi dicitur de Josepho, quod positus sit à Pharaone *ad ligandum Principes ejus animâ suâ, & ut doceat sapientiam Seniores.* Adfuit & Deus extraordinarie Prophetico spiritu ipsis in quo futura scrutati sunt; Inde Abraham Propheta & Intercessor Gen. XX. 7., & Enochi Prophetia: Scrutabantur vero expectatione longa fessi in quod & quale tempus potissimum spiritus ipsorum prænuncius collimaret.

§. XXI. Gratis vero dicitur, post etiam in Ægypto populo Dei Civilem quandam & quidem Aristocraticam Politiam indultam fuisse,

fuisse, quia Moses & Aaron reperiunt in eo Seniores Exod. IV. 29., quin & Præfectos Exod. V. 14. Seniores fuisse non inficiamur, qui & propago quædam Patriarcharum fuerunt, & Deo Regnum relinquunt, & longævo Patriarcha deficiente necessarij facti sunt, & naturâ cum authoritate filiis ac junioribus præficiuntur. Possunt etiam pro numero LXX animarum primitus in Ægyptum abeuntium tot numero Seniores post exorti fuisse, quemadmodum & sub LXX palmis in Elim in præludio sedebatur; At non regimen fuit iis in terra peregrinâ, neque exstitit adhuc tunc numerus ipse, quum ante consilium Jethro Moses unus judicaret inter fratrem & fratrem, ac tum demum subsidium Seniorum accederet, Deus item Septuaginta è Senioribus ad montem eligi demum & congregari jubeat. Interea tamen quâ Seniores præerant rei communi tam Ecclesiasticæ quam Civili; Unde Lex traditio patris ac matris. Certe judicandi partes sustinuit Jobus juxta Cap. XXIX. 7. 8. 12. 13. Neque abfuit longe Theocratia sua Deus ab ipsis, in stupendis operibus & miraculis, qui & Liberatores Heroes iis excitat ac mittit.

§. XXII. Quæ fuit etiam post exorta *Schola Prophetarum* nihil item commune cum Cathedra hâc fixâ & ordinariâ habuit, quamquam com meatum & lucem ingentem illi ministraret; Extraordinarium enim ac temporale quid erat Schola hæc, in quâ tum optimi Levitæ tum aliarum tribuum Nazyræi formabantur ab Antistite ac Præfecto Propheta, postquam Sacerdotium partibus deesse suis occiperet, ac in Regno X tribuum doctrina sana fere intercidisset, Deo ad vitulos Dan & Bethel non propinquante. Sonabat in iis Catecheses antiqua vera de Messia ac doloribus Messie: Vigebat ibidem & doctrina infallibilis & revelatio nova ulterior: Suppeditabatur interroganti clavis: Communicabatur interveniente manus impositione donum Prophetiæ: Scrutabatur ea qualitates Messie & in quod ac quale tempus respiceret Spiritus; Invadebat & Spiritus discipulos ibi ut prophetarent: at præterea etiam nihil.

§. XXIII. Consimilem in modum extraordinarii erant Præfecti *Servatores Duces*, quales *Moses* erant & *Josua*, dein *Judices*, qui simul

simul *Viri Milchama* ac belli quandoque erant; Sequuntur hos *Reges*, qui precario in Regno Dei ac Sacerdotum admissi debebant hinc Ephod induere Deumque Regem interrogare, Legem Dei pro regnationis norma sibi describere, Videntes ac Prophetas sibi proxime adhabitantes ad consulendum habere, cum potentia Gentilium Regum in propudium divini tuentis brachii non fœdus inire, exercitum & equitatum numerosum non conscribere & alere &c. Succedunt *Sapientum in Academiis Contubernia*, quæ & in dispersione procul à Sacerdotio ac Synedrio magno, tum & à quo Sacerdos defecit & Propheta desit, ad Scribas formandos necessaria facta sunt. Quod vero *Phariseos* attinet, illi non genus certum Doctorum sed plebeja secta erant, qui sanctioris Orationis prætextu plebem devorabant, atque Ascetis priscis haud absimiles erant & Monachorum instituto addictis. Adsciscebantur autem in causa Christi, tum ut studio legis toti vacantes consilio adjuvarent, tum ea qua pollebant apud populum authoritate eundem cierent.

§. XXIV. Ab his omnibus autem distincti erant qui statim ac fixi Proceres erant, & ex quibus Synedrium & Cathedra componebatur. Hos facit aliquando Scriptura duos, *Sacerdotem & Judicem* Deut. XVII. 12., aliquando tres, *Vigilem, Respondentem, ac munus Offerentem* Mal. II. 12., qui & sunt Pastores illi tres à Christo mense uno seu spatio triginta annorum delendi ac deleti Zach. XI. 8. Eminerat inter hos autem Sacerdos aut munus offerens, qui & cætera cuncta complectebatur in se; *Primum* enimungebatur ille quasi munere Regis in populo ac regno eo quod Regnum Sacerdotum esse debebat Exod. XIX. 6.; Quæ libera ea ab humanis arbitriis, quæ Heroum & antiqua prima dominandi ratio erat: Primo enim Deus, inde Pater, aut Senior, denique Sacerdos Interpres Dei & jussorum Dei sceptrum aut frena in mundo tenuit: Et si maximopere decet Sapientia Regem, hæc Sacerdotum olim peculium erat. Sic tranquillum etiam erat Regnum, tum quod sacra mota religionis anchora turbas dat in republica, tum quod divino nomini & præcepto, quod Sacerdos affert & urget, sponte ac religiose obtemperatur. Fit etiam persona Regis
inviol-

inviolabilis ac sancta, sicut & præceptio ejus ac lex efficax & armata, quando Sacerdos præcipit & agit: Sane Judæis æstimatur unice *Unctus Dei* non hominum, familiaris Deo, armatus lege ac auctoritate Dei. Hinc ab iisdem olim administratum fuit Imperium & Sacerdotium. Sed & congregat actu Sacerdos qua talis in cætum unum cultus ergo omnes. Unde Cicero lib. II. de legib. *Apud veteres qui rerum potiebantur etiam auguria tenebant: Ut sapere sic divinare regale ducebant.* Concinit Aristoteles Polit. III. 11. de Heroicis temporibus inquiring, *Dux belli & Judex erat Rex ut etiam rerum divinarum Moderator.* Hinc Rex Anius idem & Sacerdos. Hinc leges Numa depromit à colloquente secum Dea. Hinc Pontificatus tam avide olim primis Imperatoribus Romanis expetitus ac Imperii ipse clavus. Et quia Sacerdos Rex, atque Urim ac Thummim inclytus, hinc *Secundo* & clavis doctrinæ prophetiæ & scientiæ ipsi propria & ab ipso petenda erat; *In Regis ore Prophetia est & non errat ille in judicio* Prov. XVI. 10.: Non equidem Rex dono prophetandi & Spiritu infallibilitatis præditus est, singulari tamen ratione adest illi Deus quod per eum ac determinationem ejus decreta Dei in terris adimplentur ac adimpleri unice queunt, qui hinc præ aliis potissimum corda Regum tanquam rivos aquarum flectere etiam dicitur Prov. XXII.; Exponunt hoc alii de singulari quadam animi ac judicii dexteritate & discretionem, qua Salomo, Reges Gentium, & Omnes ad munus arduum evecti, præ aliis ad arcana detegenda riteque judicandum tanquam charismate quodam peculiari à Deo imbuuntur ac donantur. Appl cant vero alii ad verba & judicata Regum quoad ea cum Prophetiâ eventu & implemento certo non desistuntur, sed æque certo ob auctoritatem executioni mandantur & mandari debent. Æque frigidè dicitur, verba & judicata Regis juxta textum hunc divina ac à Deo ejusque Vicario profecta, ipsamque conscientiam in licitis obligantia, censeri debere. Neque hæc simplicem Regi & Divini muneris juxta morem antiquum conjunctionem solum indicant & innuunt. Quod vero de Rege ut sic verba allegata enunciant, id & de Sacerdote qualicumque modo dirigente verba Joh. XI. 51 loquuntur, *Hoc vero*
X à se

à se ipso non loquebatur, sed quia Sacerdos summus ejus anni existerat, prophetabat; Interpretantur quidam simpliciter de sententiæ pronuntiatione & prolocutione clarâ post vota collecta & inspecta. Existimant aliqui ex prisco Prophetiæ ordinariæ & oraculi Urim dono divinationis aliquid adhuc in Sacerdote hæsisse. Neque est hic *π* prophetare veritatem, revelatum, aut sacrum ac divinum quid dicere, seu de re futura dicere, sed 1. aliunde ac à Deo ingestum loqui ac eructare, quo respiciunt verba *non à se ipso hæc loquebatur*. 2. quod in decreto & fatis Dei ac hinc certo implendum erat loqui, quod verba subjecta volunt, nam *Jesus debebat mori pro populo*. 3. inscium veritatem & decreta loqui, ac præter cogitationem intentionem ac mentem; Certe enim verum loquitur hic Sacerdos atque animo licet oblucente Christum absolvit ac innocentem prædicat, dum unice & quidem veram causam ex sola ratione status depromit, quâ præstat membrum civitatis unum quam omnia in Romanorum, seditionem novi exorti Regis Christi metuentium, furore perire: Certe idem etiam Dei consilium ac decretum loquitur, quo Christus unus pro multis & omnibus ad eorum incolumitatem ac salutem etiam debebat interire. Quemadmodum igitur Deus flectit corda Regum ut eo intendant quo decreta etiam Dei collimant, sic & dirigit ille Præsidum Regum & Judicum sententias ac ora, ut id pronuncient ac decident quod decreto ejus consimilem in modum respondet: Ita enim res fit quomodo Rex ac in potestate positus decedit & vult: Hinc Pharaonem etiam Nebucadnezarem & Pilati uxorem Deus per somnia etiam extraordinarie alloquitur: Huc spectant insignis Oreirocritæ Artemidori verba, *Nemo humilis & privata sortis homo publica somnia videt*. At excellunt Grotii in loc. verba qui rem hic acu tangit, *Apud Homerum de Somnio quodam dicitur, contemnendum fuisse nisi Ducum Duci Agamemnoni evenisset. Et apud Spartanos solis Ephoris licebat somnia sua referre. Et Hebræi ajunt ominis loco esse quod Viro Principi etiam ignorantæ acciderit. Docet scilicet ratio, si quid publici negotii significari vellet Deus, id significaturum iis maxime qui præsunt populo. Sic Pharaoni, sic Nabuchodonosoro ventura per somnium patefacta sunt: Etiam Urim & Thum-*

moim

min consilere Regum erat aut Summorum Magistratum in populo. Quia vero Caaphas in eo populo summam obtinebat dignitatem & quasi Princeps erat populi, ideo ejus ore tanquam instrumento utitur Deus. Tertium publicum est Oblatio Sacrificii ac muneris, ipsa functio Sacerdotis qua talis, à qua & aliæ simul dependebant. Quia enim Sacerdos expians erat, hinc Deum familiariter adire ac interrogare poterat, hinc efficaciter pro hominibus vi expiationis ac meriti intercedere deprecari, hinc bajulare alios, ut & in se nomina tribuum suscepta repræsentaret ac in pectore & humeris ferret, & onera ac peccata perferret ac auferret, & personas in & cum se in sacrarium ac cælum inferret, hinc porro aspergebat ac purgabat omnia sanguine ac spiritu, ipse purus in veste alba intaminata peccato, in linea exinanitionis, in aurea dignitatis personalis, in candida gloriæ, hinc & benedicebat cum efficacia. Sed & debebat in Israele Sacerdotium & Regnum ita initio conjungi, tum ne nimio populus jure gravaretur, tum ut commodus Vir signi ac figura Christi Sacerdos esset, qui simul Propheta Sacerdos & Rex atque sic Trismegistus est.

§. XXV. Non opus hinc Israeli erat inquirere quo eundum illi esset, quum certus hic homo in certa sede ad omnia sufficeret; Qui status directe illi sub Novo Testam. adversus est, ubi non homo aut locus certus potest definiri per *hic ibi*; Dixerat in loco illo Matth. XXIV. Christus Discipulis, quod non exire deberent si dicerent Pseudoprophetæ, *Ecce est in eremo, in arce, in promptuario*, quod male ad sacra Pontificia nisi forte secundario & per accommodatam translationem refertur, cum & ante & post hæc verba palpabiliter agatur de PseudoMessiis Judæorum ac tempore Testamenti Veteris ultimo; Præmonet igitur primo non fidem habendam esse doctrinæ illi Judaicæ, quæ dicet esse aut futurum esse Messiam in eremo seu deserto gentium, quarum Reges omnes aut jugulet aut subjuget, neque si dicerent esse aut futurum esse in arce, id est thronum visibilem ac palatium Regium actu modo hoste omni devicto occupasse, nec etiam si dicerent esse aut futurum esse in promptuario, ad convivium ac epulum illud speratum externum apparandum: Convenire potius illis ut quærent non

externum populorum Domitorem & victorem, sed potius victum occisum crucifixum, cadaver violente ac recens factum quale aquilæ affectant, sic ut in morte ac passione Messiae fiduciam omnem collocent, & juxta Esaj. LXI. 2. *Opprobrium*, ac infamem gentibus maledictam Judæis crucem, *content partem suam*, sed & non porro in certo determinato terræ loco quærant, sed *ubique* nunc illud una cum commoditate temporali reperitur, imo & in cœlo *in supernis* ubi vere Christus est.

§. XXVI. Licet autem sic ad omnia olim Sacerdos & aptus esset & potestate directus, functio tamen Ecclesiastica & Politica mox fuit in exercitio distincta, neque debuit Scholæ Prophetarum, Synagogæ, contubernio Sapientum, Synedrio in docendo & judicando quicquam derogare, cum ne ipse quidem vel Synedrii membrum esset, quando imperitus erat atque ultimo tempore Oraculum Urim definebat. Nisi vehementer fallor tali monopolio ac Tyrannidi in scientiis Lex illa Deut. XXII. 6. 7., *de matre non una cum pullis ex nido tollenda*, opposita est; Non enim de avibus sed moribus tropologice formandis aut rebus aliis hanc legem sollicitam esse, hoc indicat abunde Paulus cum ad legem de bove laborante non capistrando scribit, *An Deo cura sunt boves?* & non ob alia & potiora hæc verba potius posita sunt. Non igitur de specie animalis alicujus conservanda hic lex laborat, nec in avaritiæ & crudelitatis fugam hæc, ut opinatur *Fagius*, scripta sunt; Referunt alii ad eos qui Sedem & Ecclesiam omnem aliam Romæ captivant ac mancipant, alii ad Academias quæ pullos Ecclesiæ dant at Magistros una cum plena facultate relinquunt. At cum de prisca Canaa hoc dicatur ad eam etiam referre placet: Ea vero est figura cœli & Ecclesiæ. Ultima Figura unice hic quadrat; Sunt vero Ecclesiæ cœtus nidi in quibus *juxta altaria pulli generantur* & educantur Ps. LXXXIV. 4, sensus vero legis est non tantum, quod debeant quovis modo incumbere incremento & propagationi tum profelytorum tum conversorum, sed & Patres Doctores ac Matres Syngogas non adstringere ac subicere plene sibi, non iis charisma invidere, non eos facultate propagandi privare. Confirmatur figurata explicatio hæc legis ex parallelis aliis, de bove
laborante

arante Canaan id est Ministro Ecclesiæ non capistrando, de hædo cum lacte matris non coquendo, id est Christo nec in pueritia offerendo nec in infantia per Herodis insidias necando ac perituro, item de bove & asino non simul araturo, id est Ministerio digno Evangelico & prisco servili in Ecclesia Test. Novi non conjungendo.

§. XXVII. Faceffant itaque longe differentes in Israele Cathedra, mere *Doctores*, mere *Legislative*, mere *Judiciales*, unà cum Synedrio uno *Ecclesiastico* cui præfuerit Sacerdos, & alio *Politico* in quo decisæ fuerint causæ civiles à Præfecto aut Principe ejus; In uno enim Synedrio magno fuerunt qui docuerunt, qui leges tulerunt, qui judicia exercuerunt. Neque enim occurrunt in Sacerdotibus nisi LXX tantum Seniores, neque fert ea ratio reipublicæ Judaicæ qua illa Theocratia erat nisi Ministros ac Seniores Dei in omnibus Curatores: Confirmat idem nomen quo Regnum totum dicitur *Regnum Sacerdotum* Exod. XIX. 6. Appropriatur item unice tribui Levi Urim ac Thummin, ex quo Lex Consilium ac decisio promanabat Deut. XXXIII. 8. Hinc & conjunguntur Sacerdos & judex ad quos in supremo Synedrio causa remittenda erat Deut. XVII. 8. 9. 10. 11. 12. Hinc & civilia l. c. decedit Sacerdos & Ecclesiastica ac Sacerdotalia vicissim examinat Synedrium Hierosolymitanum; Exemplum illustre exhibet Bab. Jom. fol. 19. 1. In conclavi Ga'zith sedit Synedrium Israelis & examen habuit de Sacerdotibus: quicumque reperitur non idoneus nigro habitu vestitur ac dimittitur: quicumque idoneus albo amictus ingreditur & ministrat cum fratribus suis. Erant equidem causæ suo modo distinctæ civiles & Ecclesiasticæ, quæstiones item quæ pertinebant ad *jugum regni caelorum* & ad *jugum legis* prout loquuntur, at judicium confidebat in iis unum. Adhæc diversa quædam agebantur à Senioribus urbis in confessu triam- aut viginti- trium virali, diversa in Synagoga qua Synagoga, Omni autem omnino rei in tota terra præerat Synedrium supremum Hierosolymitanum. Damus non minus fuisse distinctum Conclave consiliariorum Sacerdotum juxta atrium Bab. Jom. fol. 8. qui & decreverint hircum emissarium non esse deducendum per Israelitam fol. 66., imo exegerint pro dote.

dote virginis quod non prohibuerint sapientes Cetubh. Cap. I. hal. 5. Loca collegit Ligtfoot. in Matth. XXVI. : Et ut magis eluceat quod volo, vocatur confessus ille ibi etiam Concilium Sacerdotale, & distinguitur non minus à prohibentibus Sapientibus; Sed aliud est consulere & exigere, aliud pro autoritate statuere. Et licet dicerentur *Agchipeis decretum* statuisse de hirco non per Israelitam educendo, id emollit statim Glossa *Consilium Sacerdotum* hoc non permisit: Quemadmodum & in ultimo allegato loco Sapientes autoritate prohibitiva præditi non prohibuisse quod simpliciter exigebant Sacerdotes, *sed concessisse ac indulgisse leguntur*, diserto potestatis collegialiter conjunctæ indicio.

§. XXVIII. Interea vero non una permansit constanter Syne-
drii hujus facies & forma. Florebant & eminebant facile primùm in eo *Sacerdotes* quum secula adhuc incorrupta essent Urimque non minus vigeret; Rogandus erat *Sacerdos de lege*, audiendus *tanquam Legatus Dei* Hag. II. 12. Debebant *labia ejus servare scientiam*. Mal. II. 7. 8. Hinc in emblematis Prophetarum Sacerdos summus erat Sol à quo lucem accipiebat & mutuo habebat Syne-
drium tanquam Luna. At decrefcebat Sacerdotum autoritas pe-
detentim, quum Urim & Legatio Dei continua decresceret. Ab eo perduravit nihilominus imo increvit valde autoritas ac pote-
stas Seniorum, qui legibus & judiciis suis dirigebant & coerce-
bant, quam & *αὐτοκρατία* præprimis in sacris Romani illis illi-
batam servabant imo protegebant. At post hæc illi facultas etiam
adempta fuit, unde inquit, *Nobis non licet occidere quenquam*,
quanquam ad mortem condemnare, quanquam in tumultu Zelo-
tarum ac testium occidere. In Sanhedr. fol. 24. inquit Traditio,
*Quadraginta annis ante vastatum templum ablata sunt judicia capi-
talia ab Israele.* Pergit ibidem, *In diebus Simeonis ben Jochai ab-
lata sunt judicia de rebus pecuniariis ab Israele:* Unde accidit ut sce-
lera manerent impunita, ut plurimi stigmate *Peccatorum* infames
incederent, ut Machærem Motha sic deficiente Maranata suc-
cederet, Dominoque vindicta & ultio commendaretur. Judicio
capitali sic etiam cessante permansit nihilominus illi potestas nova
præcipiendi ac ad imperata adigendi, modo non contraria præcepto
Dei

Dei arbitria hæc Patrum carnis essent, verum illud potius tanquam sepimentum quoddam communirent; Unde post gravem increpationem de sedentibus in Cathedra suo tempore Matth. XXIII. 2. dicit, *Quicquid vobis dicunt facite*, pro sacris Magistratibus non Oraculis eos habendos esse innuens. Tandem Academia illustis axioma illi remansit unice, qualis & Tisipporitana sub finem fuit ac Tiberiensis, quanquam à via plene aberraret, & clavis doctrinæ principio abscondita dein depravata ac involuta denique & plane periisset; Dignatur vero constanter Deus Collegium hoc Synedrii nomine, licet id in prima ac perfecta facie amplius non appareret, sed Sacerdos in eo (qui tamen semper primus dignitate in populo erat) subinde nequidem reperiretur. Quam rem brevibus enunciat Maimonid. Sanh. Cap. 2. *Præceptum est ut in Synedrio Magno sint Sacerdotes & Levitæ: si vero tales non inveniantur constetque Synedrium ex Israelitis aliis solis, licitum est.* Formam cæterum externam describit Succ. fol. 55. *Qui non vidit Ecclesiam Cathedralem Alexandria non vidit unquam gloriam Israelis: Basilicæ instar erat. Erant aliquando illic qui numerum exeuntium ex Aegypto duplo excederent. Erant Septuaginta Cathedra ibi aurea & gemmata. Erat suggestus ligneus in medio, in quo stetit Episcopus Synagoga. Neque confuse sederunt & mixtim, sed unusquisque artifex cum professoribus artificii ejusdem. Hoc sustulit opus insigne Trajanus impius.*

§. XXIX. Hic est **ppind** ille in medio pedum Judæ, qui unâ cum sceptro usque ad tempus Messiaë nati juxta Gen. XLIX. 10. permanere debebat, donec umbræ Corpus adesset quo præsentem demum ea fugit, atque Urim Viro in Massa tentato cederet. Ita legitur Christus Deus in medio Deorum adhuc stare, ac disceptare cum iis Ps. LXXXII. 1. *Filios Levi purgare* Mal. III. 3. *Cælos & terram ad se vocare* Ps. L. 4., qui & magnitudinem ac gloriam suam hanc Deo cæli extradere jubentur Ps. CXV. 16. Fatigant se vero Interpretes & inquirunt anxie, quomodo hoc de Sceptro Judæ etiam veret, quod dudum autem Christum natum jam recesserat; At non debebat Sceptrum ipsum Judæ seu Sceptrum ex Juda usque ad Messiam perennare sed Sceptrum in Juda, quemadmodum & Legis-

Legislator non tam ex Juda quam in eo erat. Ad oculum hoc nobis indicant Prophetiæ, quæ truncum *fesse excisum* sub natiuitatem Christi exhibent Esaj. XI. 1., *domum David non germinantem* 2 Sam. XXIII. 5., & *coronam ejus corruptam* Ezech. XXI. 27., quemadmodum & tempore Christi, ob Herodes in Juda regnantes, Canaa debebat esse *Seir ac Edom*, & Hierosolyma *Botzra* Esaj. XXI. 11. & LXIII. 1.; Unde & Maccabæi regnarunt diu in Juda sub finem atque Idumæi, quum regnum Israel jam diu populus esse desierat Esaj. VII. 8.

§. XXX. Differt à Synedrio Synagoga, in qua Lector Interpreti in aurem legebat, Interpreter Hebraice lectum idiomate usitato palam interpretabatur ac vertebat, in qua & catechizabant, exponebant, orabant, eleemosynas colligebant ac distribuebant, judicabant, excommunicabant, pœnitebant, idque sub decem non LXX Viris otii, qui res tantum Synagogæ curabant, atque studio legis incumbabant, tribus Archisynagogis qui Magistratum gerebant, tribus Parnasin seu Pastoribus & Diaconis quibus cura pauperum ac eleemosynarum tum colligendarum tum distribuendarum erat demandata, uno Angelo & Episcopo Ecclesiæ qui de lege & oratione curavit, uno Interprete qui legebat explanate: Quibus adde, si Lectio commune quid est, præcuntem in Oratione & Concione, aut Scribam in Beth Midrasch ac Interpretem ejus: Post prandium enim abeunt Judæ in Beth Midrasch *Domum vestigationis*, quæ vel est Synagogæ specialis pars, aut locus cum Synagoga idem: In Beth Midrasch autem docuerunt traditiones atque earum expositionem, ut habet Glossa in Bab. Berac. fol. 17. 1. Hinc Discipuli Sapientum dicebantur studio illi dediti, alii à lectione verbi scripti cum aliis Karæi. Benedictio autem quam vocant *Legis* non pronunciabatur in Synagogis: Ejus enim has constituunt leges, ut promulgare eum debeat 1. Sacerdos, 2. in lingua sancta, 3. stans, 4. elatis manibus, 5. elata voce, 6. facie ad faciem versâ, 7. pronunciato nomine Jehova, 8. semel in anno in festo Kippurim, 9. inter cantandum, 10. dimidio soni abrupto, at & 11. in solo sanctuario, idque omne ob sanctitatem nominis, quod non debet nosci ut non in vanum possit sumi & Deus à Gentili
ad

ad se per illud advocari. Unde, ex quo templum est vastatum, sufficere ajunt Canones, quod usurpatur in laudibus nomen duarum literarum $\overline{\text{נ}}$.

§. XXXI. Impatienter ferebat Cathedra hæc juxta se Reges, impatienter item ferebant Reges Cathedram, quod lumen majus obfuscaret minus, & capitis atque authoritatis diminutionem pateretur dominatio una ab alia; Unde & sub finem Idumæi Reges quovis modo presserunt sacrosanctam authoritatem Cathedræ, prout Romani multiplicarunt Synedria, ut unam arbitrariam universalem potestatem exercere non possent. Intercedebant non minus tribuscula iis cum Summo Sacerdote, quum is aut dignitate sua majore prægravare nitebatur, aut Regis vice erat, aut à Synedrio ipso exclusus agebat, aut de cætero non conveniebat inter Sacerdotium & concilium Sapientum; Hinc varia ad Sacerdotes deprimendos pronunciata sunt, inter quæ excellit illud Gemaristæ, *Quid sit familia generosa in Israele, si facere velit quod Sacerdotes faciunt, faciat.* Plane vero intolerabilis erat Synedrio Propheta, Legatus ille Dei extraordinarius, sive quod authoritate majori ac immediatâ in Dei nomine ageret, sive quod verbo suo subicere Synedrium ipsum posset, sive quod neglectas officii sacri & publici partes tacite præsentia & missione sua exprobraret, sive quod verbum ejus ut plurimum adversus Sacerdotes ac Seniores directum esset; Quæ & causa est quare Hierosolyma, in qua erat Synedrium, Prophetas occidere ac missos ad se lapidare dicitur. Odio autem plusquam Vatiniano persequiebantur æmulâ Synedria in locis Gentium ac Samaria, quæ non impugnabant solum sed & fragore tubarum adhibito excommunicabant etiam.

§. XXXII. Officium Cathedræ ac Synedrii erat, Deum per Sacerdotem ejusque Urim interrogare, nomine & loco Dei in prædictâ Theocratia populum regere, Leges easque præprimis quæ præcepta divina communiebant constituere & condere, lites decidere, judicio fungi, Legem Dei sibi concreditam fideliter servare, clavem cognitionis & antiquam Catechesin custodire ac suppositare, ad rogata respondere, dubia enodare, scientiam & intellectum Legi obvelatæ addere & communicare, hæredem pu-

erum authoritate inspectione & ferulâ coercere, populo negotiis aliis occupato lucē præire, PseudoProphetas & Seduciores examinare & è medio tollere, Sacerdotes probare ac lustrare, Scribas populo constituere ac dare, in specula stare ac ad signa temporum attendere Deut. XVII. 8. 9. 10. 11. Mal. II. 4. 5. 6. 7.

§. XXXIII. Neque vero hæ partes officii tantum erant, sed & defungebatur iis in plenitudine quadam singularis concessæ potestatis; Vocantur enim sedentes in ea in Scriptura Patres, Pædagogici, Principes, quin & *Dii*: Eloah ac Deus ille est, qui jurato i. e. certa infallibilia loquitur ac testatur ut sit illi auscultandum, qui adjurat tanquam Dominus ad obsequium ac homagium sibi præstandum, & qui execratur ac judicis instar punit eos qui obsequi nolunt: Omni hoc modo vero Senior in Cathedra Moysis Eloah ac Deus erat. Quia juxta Joh. X. 35. *Verbum Dei ad eos fiebat*, hinc cum illud ferebant testes veraces & prolatores non humani sed infallibilis ac divini verbi esse poterant si volebant quibus adhærendum: Unde ob fidei, quæ verbis ipsorum debebatur, obligationem, leguntur *fecisse offendere multos in lege* Mal. II. 8., *fecisse corrumpere multos per doctrinam* Jer. VIII. 8. & XXIII. 35. Ob legis condendæ & religiose servandæ potestatem vocantur *Mechokekim* Gen. XLIX. 10., leguntur habuisse *παιδείαν secundum arbitrium* Heb. XII. 10., & statu etiam corruptissimo obsequium paratum ad imperata sua, ita volente ipso Christo Matth. XXIII. 2.; Quum jam eliminentur ac faceffant præcepta cuncta hominum, atque etiam nil discere vel tenere sit opus quam quod Unctio jam in canone docuit. Adhæc poterant sub pœna mortis tam Dei quam sua verba ac præcepta injungere Deut. XVII. 8. 9. 10. 11. 12. Faciebat & ad excelsitatem ac potestatem horum Seniorum olim, quod & Angelos habebant in eodem hoc cœlo & munere Collegas, qui magis accurata inspectione clam etiam commissa detegere poterant & observabant, tum & manu cœli pœnâ repentina vindicabant: Per quos Angelos idque eodem etiam modo, quo per Christum, *dictus fuit sermo, dictus* i. e. dictatus, neque enim credibile Deum per quadraginta dies actu hoc ministeriali functum esse, *dictus* porro i. e. in specialibus & circumstantiis his & illis defor-

deformatus, *dictus* item i. e. ab ipsis Angelis profectus & præceptus. Quum enim iis, qui in Cathedra Moſis conſidebant in terris, præcepta pro arbitrio dare ac ſepimenta legis ipſius divinz conſtituere permiſſum, quidni Diis illis in cœlo, quibus priſca habitabilis etiam ſubjiciebatur, non eadem & conſimilis facultas ac poteſtas fuiſſet.

§. XXXIV. Male autem Judæi reſtringunt officium Cathedræ ad cuſtodendam & inculcandam legem Oraleſ, quæ ſcribi non debuerit ne innotefcere poſſet Lex Dei gentibus, quæque hinc à Moſe tradita fuerit Joſuæ, à Joſua Senioribus, ab his pervenerit abſque ſcriptione ad Zachariam & Malachiam, ab illis vero acceperint Viri Synagogæ Magnæ, donec illi vaſtata urbe & Judæis in exilium abactis in libro collegerint quæ de lege hac reliqua erant, quem nomine *Miſchnæ* inſignivere, cui poſt alia denuo reperta Rabbi Jochanan adjunxerit atque Talmudis Hieroſolymitani nomen impoſuerit; Expoſuerunt vero Miſchnam Rabbi Aſſe, & Mar filius Aſſe, inde ab anno Chriſti 367., atque hæc ultima ſua *Gemaram* & Complementum vocarunt: Atque ſic anno circiter Chriſti 500. abſolutum Corpus hoc fuit, atque nomen Talmudis Babylonici conſecutum eſt. Neceſſitatem legis hujus principio oralis nunc etiam ſcriptæ extollit *Mikotzi* in Præfatione *Sepher Mitzvot gadol* in verbis, *Niſi acceſſiſſet ad legem ſcriptam expoſitio legis oralis, tota lex obſcura ac mera cœcitas eſſet: Nam primo ſcriptura ſibi invicem ſunt contrariæ & inter ſe pugnantes. Deinde quia lex ſcripta eſt imperſecta neque cognitu neceſſaria omnia in ſe comprehendit.* Atque mirantur Judæi Chriſtianos hanc legis oralis traditionem ex mora illa longa Moſis per quadraginta dies ac noctes in monte colligere ſatis non poſſe; Ita vero partiuntur ut interdum ſcriptam legem noctu vero oraleſ traditam fuiſſe velint. Nihil autem eſt illis cum AbenEſra in Præfat. in Pentat. differentiam nullam inter duas has leges agnoſcere, volunt etiam unice juxta legem oraleſ Deum pepigiſſe cum Iſraele foedus, atque in Bibliis ſtudere nil aliud eſſe quam tempus perdere. Ita Satanas à vero Dei verbo Judæos abduxit, & ad mendacia fabuloſa adeo affixit, ut hinc in hodiernum uſque diem neque Propheta

pheta nec Christus ab errore avertere eos potuerit. Concedimus nos Legem ac Scripturam veterem clave & expositione opus habuisse antequam rite in medio omnium poni posset, quæ hinc infusa ac aperta traditione Scripturæ N. T. addita etiam illi fuit. Damus item non minus oralem expositionem actu fuisse tunc, *sive* ea ex columna ac memoria Sethitarum ac Prophetia Enoch Scribæ Dei petita esset, *sive* ex Mose descenderit qui verborum intellectum ipse cognovit & inculcavit & probe notandum dedit, *sive* ex Prophetis ac Scholis Prophetarum perennarit, *sive* ex schedis privatorum testium oculatorum, quæ & nomen Jamnis ac Mambris Præstigiatorum adnotarunt, desumpta sit. At pernegamus itidem dimidiam legis partem à Mose conscriptam saltem esse, dimidiam vero traditione orali propagatam ac servatam, quum eadem ratio legis totius esset quæ erat partis, Moses omnia verba Jehovæ scripserit Exod. XXIV. 3. 4., certe ea secundum quæ fœdus perfectum cum Israele poterat pangi Exod. XXXIV. 27., quin & consilium totum Dei & Evangelium contentum in Prophetis ac Mose Act. XXVI. 22., idque tam plene ut nec addi nec deminuerit illi debuerit Deut. IV. 1. 2. XII. 32.

§. XXXV. Nimium item hi tribuunt traditioni Orali ac dictis antiquis Magistrorum; Huc faciunt effata, *Omnia Magistrorum verba sunt verba ipsissima Dei viventis, neque ullum eorum unquam frustra cecidit in terram. Verba Scribarum sunt magis amabilia quam verba legis: Fili mi attende ad verba Scribarum magis quam ad verba legis. Rabbini vel dextram sinistram esse asserentibus credendum est. Qui legem Dei transgreditur is fit simpliciter reus, at qui violat mandatum Scribæ is commeretur plagam rebellionis. Enormia vero sunt quæ in Bab. Berach. fol. 27. 1. leguntur, Qui aliquid docet quod non audivit à Magistro suo, is divinam Majestatem provocat ut recedat ab Israele. Levius præ his autem sunt, quod pro Discipulo Sapientum concives tenentur servile opus præstare, quod Sapiens Regi præfertur, eo quod moriente Sapiente non reperitur ei par, quum Regno quisque fere sit idoneus, quod & super lapide sepulchrali, post corpus aromate involutum ac sepultum, æque ac super lapide sepulti Regis thura odorifera incendere volunt.*

volunt. At hæc jam etiam ab olim insedit modo mentibus eorum stulta veneratio ac opinio; Inde clamabant *Templum Domini hi* Jer. VII. 4., *Non peribit Lex à Sacerdote & consilium à Sapiente* Jer. XVIII. 18., quanquam toto ore obclamarent Prophetæ Jer. VIII. 8. Mal. II. 8.

§. XXXVI. Præprimis tempore ultimo & Christi, deficiente tunc Urim & Propheta, ac invalescente econtra scissione ac Secta, perierat autoritas & certa veritas à Cathedra; Quod & profitebantur utrò ipsi, quum solenne ipsis dicta sua ex *saniorē antiquitate* repetere, & hac formula præmissa docere, *Ita dictum est antiquis*; Cui opponebatur in diebus carnis *Christus* qui advertente turba autoritative hinc docuisse dicitur ac non ut Scribæ Matth. VII. 19., dum ageret ut Dominus ac non ut famulus domus, dum loqueretur verba Dei ac Messiae invitando ad se tanquam causam unicam salutis, dum revelaret ænigmata ac obscure dicta ab olim, ut se veritas demonstratio & sapientia explicita commendare ad conscientiam posset cujuscunque, dum virga Filii sperneret omnem arborem & excelsitatem; Et quod ad modum docendi attinet non mutuabat autoritatem ac fidem à Majoribus incorruptis, qui non sumit testimonium ab homine præmissa formula ita *dictum Antiquis*, sed dicit *Ego dico*. Nec se conformat ac sua dicta dictis antiquitatis, sed opponit se potius omni eorum autoritati ac dictioni inquit, *Ego vero dico*. Præmittit & suis dictis *Amen*, quod est firmitas seu veritas dictorum, innuens certam ac juratam dictorum suorum infallibilitatem reique stabilitatem. Hæc vero singula Christo qua Deo, domus Domino, & Prophetæ sicut erat Moyses, competeabant per se.

§. XXXVII. Hinc & noxa & corruptio gravis poterat à Cathedra in eos, qui pendebant ab ea, derivari, si non illa simul animum eorum subibat in præcipitatione erroris aut fuga persecutionis cogitatio, *Omnis homo est mendax* Ps. CXVI. 11. Primo enim per totum tempus Cathedræ non Lex ponebatur cum clave adjecta in omnium medio adhuc. Dein subnascebatur hinc servitus nova eaque gravissima simul Seniorum, postquam Prophetis imo & Sacerdotibus jam modo subjecti olim essent. Dehinc perpetuum

petuum erat, errante per incuriam Cathedra, periculum errorem in alios propagandi. Et si vel sensum verum traderet ac doceret Cathedra, non tamen ob ejus fallibilitatem tanta poterat esse ejus traditi certitudo ac fides, ut nec ob absentiam ejus commoda ac præsto semper erat interrogatio & informatio, quare & ad tria festa annua tenebantur dubia sua servare & tunc Hierosolymis proponere, quæ & simul ratio peregrinationis ad festa ea erat. Adde sapientiæ mercatum ac monopolium, sensus veri oblivionem ac obliterationem, clavis absconsionem, fermenti traditionalis additi corruptionem, tum & rerum ingratarum (vocationis Gentium & Judæorum sub Messia repudii) silentium; Quæ sponte ac facile non minus ex hac potestate Cathedræ tunc poterant emergere ac oboriri.

§. XXXVIII. Interea vero erat cautum abunde veritati, atque apta satis fuit Cathedra ad errorem omnem præprimis fundamentalem amoliendum, nisi dolo destinato ac petulantia vellet abscondere ac detorquere; 1. Enim *verbum Dei* teste Christo Joh. X. 35. erat *ad ipsos factum*. 2. Urim Deum in dubiis interrogans erat Levi non minus appropriatum. 3. Clavis item cognitionis penes Cathedram asservabatur, i. e. tum explicatio collecta in genere, tum Christus in specie qui est corpus umbrarum, finis legis, ac spiritus & medulla omnis Prophetiæ seu Scripturæ Sacræ, Clavis Davidi dicta *Sapientia in occulto* Ps. LI. 8. 4. Mosis & revelatio & explicatio uberior necessario in pretio infallibili exstitit & custodita fuit. Adde his 5. Catechesin antiquam Patrum, inde 6. in Prophetia Enochii columnas & memorias Sethitarum, 7. item Scholas & expositiones infallibiles in Scholis Prophetarum, tum & 8. orales ac scriptas correctiones missorum Prophetarum, denique 9. observationes & notas speciales privatorum: Ex his Cathedra, ex his clavis & aptitudo cathedræ prognaſci facile potuit. Alibi vocatur etiam Clavis, character literalis exponens diserte hieroglyphica emblematum, spiritus potentia & sensus vocis ac literæ, veritas opposita ad umbras, Evangelium opposita ad Veteris Testamenti silentium. Fecit autem potissimum ad clavem hanc & aptitudinem conciliandum, quod verbum Dei apud ipsam esset, ipsique con-

concredium esset, unde & Joh. X. 34. *Dii appellantur*, tum quod ita juxta vim vocis Elohim testes jurati divini ac infallibiles esse possunt quibus in re sacra auscultandum erat, tum & quod sic obsequium religiosum quoad verba illa à se prolata flagitare poterant; Nugatur vero *Heinsius*, quum verba Johannis *ad quos verbum Dei factum est* exponit *adversus quos*, Si illi, adversus quos Deus Ps. LXXXII. verbum suæ increpationis dirigit, nihilominus adhuc Deorum nomine veniunt, multo magis id nominis Christus ac tanta persona vindicare sibi poterit: Tenue item est hoc de Magistratibus, qui verbum i. e. mandatum Dei de obsequio sibi præstando habent, interpretari.

§. XXXIX. Hæc famosa illa Cathedra est, cui sponte assurgebant quotquot etiam in Babel agebant, qui & donaria ac thesauros quotannis illuc mittebant. Hanc consulebant Judæi Palestinæ totius atque ipsius Dispersionis, in festis tribus anniversariis afferentes ad eam scrupulos æque super quibus interrogabant, ac oblationes quas pro tot immunditiis aut puerperiis offerebant. Hanc intuebantur & pro Palladio habebant quotquot erant olim cultiores Gentes, quibus in mercatu Sapientiæ in deliciis erat salutasse è longinquo Phœniciam Cathedram hanc, vel in Chaldaea ejus originaria ac natali sede, vel in Ægypto ejus hospita, vel in Tyro quæ vicina illi erat ac Phœniciæ seu Palestinæ pars. Nimirum quod verbum Dei ad Procures ejus fieret, quod in templo ejus Deus ad respondendum consideret, quod Sacerdos in ea Urim haberet, quod statuta in iis quæ definita non erant Syne-drium daret, quod Prophetia & Canon illuc deferretur, quod Clavem ea custodiret, quod Collegia Sapientum etiam in eo loco existerent, hoc omne famam Cathedræ huic per orbem conciliabat.

§. XL. Sed hæc etiam enucleanda magis sunt ac specialius observanda. Ratio Cathedræ Sacerdotalis hujus institutæ erat, quod Theocratia ac Dei Regnum esset qui Ministros habet Ecclesiasticos & Sacerdotes, quod non Politicum ac externum sed *Sacerdotum Regnum* esse deberet Exod. XIX. 6., quod Urim ac Thummim, quo in rebus augustis à Dei populo Deus consuli poterat, Sacer-

Sacerdoti adesset, *quod* explicatione & luce peculiari ænigmata brevia & obscurius revelata pro tunc indigerent, *quod* ita servituti & pædagogix pueri hæredis conveniret, *quod* scientiam & clavem omnem ejus ex more antiquo Sacerdos possideret.

§. XLI. Dirigebatur vero Doctrinalis Cathedra hæc ad specialia etiam, eaque non una; Ante omnia debebat ex Catechesi antiqua servare & inculcare fideliter promissionem gratiam & fidem, lege ad usus longe alios ac minores teste Paulo faciente, nisi vellet accusari à Christo de legis gravioribus intermissis & clave scientiæ deperditâ Matth. XXIII. 23. Equidem in Oeconomia suâ Moses qui non erat unius proposuit simul vitam ac mortem, bonum ac malum, benedictionem & maledictionem Deut. XXX. 15. Ps. CIX. 17., id est promissionem quæ origo vitæ boni ac benedictionis, & legem quæ origo econtra mortis maledictionis & mali, at sic ut legem vocaret diserte execrationem Deut. XXIX., ut lex esset Pædagogus ad Christum ac fidem revelandam, ut lex propter peccata sola & quidem subintrasse legatur, idque ad non abolendam promissionem Gal. III. 17. 18. 19., post viam salutis diu inde à principio mundi revelatam, quin & ut lex negetur dare oculos ad videndum cor ad intelligendum, sed id ex Dei circumcisione futura petendum sit Deut. XXIX. 5. XXX. 6. Officio hoc primo Cathedræ defungitur egregie Paulus Rom. I. 16., quum inquit, *Non me pudet Evangelii Christi, quia est potentia Dei ad salutem omni credenti*; Honorificum satis erat *Sapientis* nomen, atque præferebatur ille multum Regi, quod omnes decedente illo Reges esse possent, at sapiens hic erat Doctor legis: Non vero ex æquo & consimiliter colebatur Doctor Evangelicus, quod Evangelium esset Diatriba fidei ac indemonstrabilis Græco sapientiæ appetenti, quod mysteriosa & apparenter contradictoria in eo, quod virtutem ac dignitatem omnem propriam una cum mundo & se ipso docet abnegare, quod benedictionem ac salutem à crucifixo cum infami tum maledicto jubebat sperare & opprobrium cantare suam partem. Non vero Paulum *pudebat* Evangelii, sicuti nec ipse *pudesciebat* illud, vel non recipiendo, vel non confitendo, vel non prædicando, vel in sola Evangelii simplicitate non acquiescendo, sed

sed legem illi conjungendo, aut vestitu rituali ac ceremoniali illud imbuendo, vel non in cruce & opprobrio Christi juxta Evangelium gloriando, vel non constanter adhærendo sed illud abjiciendo & abnegando. Atque ratio Paulo prægnantissima ejus erat & quidem duplex, tum ratione *objecti*, quod esset Evangelium ac latum nuntium, Evangelium etiam Christi id est à Christo profectum & de Christo, qui est Spiritus omnis prophetiæ, loquens, tum ratione *fructus*, quod Deus illi oppositæ ad legem adest, & hinc dicitur *ministerium* id est ministeriale instrumentum *Spiritus*, quo utitur Spiritus in hominum conversione, quod est potens Dei instrumentum ad salutem, *tum* quia Spiritum conjunctum habet, quem Lex manens litera nec fert nec habet, *tum* quia Deum amabilem & reconciliatum exhibet, quod & redamationem excitat & fugam odium ac averfationem rigidi & judicis Dei sistit, & conversionem ad amorem ac gratiam ejus excitat ac svadet, *tum* quod λογος & ἐμφυτος & ac insititius est, & cordi facile inscribitur, *sive* quod lac rationale est, *sive* quod ad principia conscientiæ æquo & sancto suo se statim commendat, *sive* quod in amabilitate sua desideratur, *sive* quod eadem συνεσις ac meditationem fixam excitat, atque ita in cor illabitur: quin & habet denique Evangelium hoc, quod *simul* *Judeo* *simul* *Græco* aptum ac salutare esse potest, cum lex pariete intergerino necessario Gentes à communionem regni & salutis excluderet.

§. XLII. Colligebat vero Cathedra facile gratiam promissionem ac fidem ex ipso tempore promissionis ac Patriarcharum quo lex nondum introducta erat, quemadmodum Epistola ad Galatas eo fundamento nixa rem totam persequitur; Poterat id ipsos in eo tempore aperte docere exemplum Abrahamæ Patris sui, qui in præputio suo gratiam accepit & justificatus fuit. Colligebat ex promissione primâ dicta Evæ post lapsum omne universum Evangelium & sequentia: Mulierem cum liberis naturâ subesse servituti Diaboli: Servitutem hanc esse dissolvendam per sanctam inimicitiam: Deum ponentem eam fore ejus Authorem: Mulieri futurum semen peculiare distinctum à semine suo etiam naturali, quod vocatur Serpentis semen: Hinc electionem ac discretionem ingentem futuram

ram esse in genere humano: Semen hoc peculiare igitur non per communionem carnis venire, sed per voluntatem Dei tum gratiosam tum rem omnem hanc ordinantem: In semine hoc exstaturum potentem Servatorem, quod Semen caput Serpenti conterere debet: Inter semen conterens & aliud communionem sponsoris & capitis intercedere, eo quod etiam aliud imò indistincte unum semen conterere dicitur: Semen conterens debere simul & hominem esse quoad mulieris est semen, & Deum in una persona cum homine quoad Satanam debet vincere ac superare; Quod & Eva statim intellexit, atque hinc in partu Caini (quum promissio tempus non indicarat) eum *Virum Jehovah* quem acceperit, seu *Hominem-Deum* vocavit: Hinc porro colligebat semen conterens debere esse quoad ipsam etiam generationem ac originem Nozræum, ac Virgine seu fœminâ solâ natum, tum quia quod Caro generat caro & maledictio Satanam vincere nesciens est, tum quod etiam mulieris non Adæ semen appellatur: Discebat item Victoriâ feminis hujus in Satana fore perfectam, tum quoad omnem partem, tum quoad omne tempus, dum capite obtrito nulla vis aut spes amplius ei superest: Colligebat ex calcis contritione non minus Cathedra dolores & Passiones Messia, quibus res hæc unice perficienda erat, omisso sanguine sacrificii pecuini rem non effecturi, at dolores breves etiam ac leves utpote in calce percussa infligendos: Tandem etiam vidit Cathedra ex hoc ipso etiam modum, quo homo à parte sua debebat de gratia ac re hac omni participare, nimirum quod ipsius esset, 1. exeundo à se ipso & vi suâ, converti in spe ad extra ac Deum rei hujus omnis authorem, 2. quod debeat fiduciam collocare in semine quo Satanae potestas omnis est obtrita, at non simpliciter sed & 3. in odio mali ac amore justitiæ, quod convenit proxime positæ inter semen ac Satanam inimicitia, reperiri. In his promissionis verbis Christus ergo idem facit, quod ab eo fit Joh. VIII. 25. in verbis, *τὴν ἀρχὴν ἐπὶ καὶ λαλῶ*, cum totam rationem sui & originem suam loquatur, quemadmodum & ψ. 23. in Johanne erat factum, sic ut non opus esset ipsis de ipso porro inquirere, sed ipse potius dicenda & judicanda multa haberet econtra porro de ipsis

ipsis: Originem enim divinam in verbis promissionis latentem
 Eva clare in iis perspiciebat. In his etiam reperitur causa & ratio
 quare Christus Danieli *Desiderium mulierum* Cap. XI. 37. appel-
 latur, toto contextu ad personam quandam divinam eo nomine
 in Daniele contendente. In his non minus lucem fœneramur di-
 cto vexatissimo 1 Tim. II. 13. 14. 15. *Mulier seducta in Transgres-*
sione existit, Salvabitur autem per liberorum procreationem, si man-
serint in fide dilectione & sanctificatione cum modestia; Svadetur sub-
 jectio mulieris in loco, ex qua etiam ipsa non docere publice de-
 bebat: Argumenta depromuntur, tum ex creatione qua mulier
 post virum ex viro & propter virum condita est, cum ex infirmi-
 tate qua facile illa seduci potest, quemadmodum in Paradyso non
 Vir sed mulier in errorem incidit & seducta est, quod cum do-
 cendi munere etiam non consistit: Adamum peccasse imo etiam
 primum peccasse minime abnuendum est, quum Evam tantisper
 desertam ac solam in defectu quodam sollicitæ charitatis periculo
 exposuit, quæ caro sua æque ac propria persona curæ suæ tener-
 rime commissa erat, præprimis quum ipsa Deum immediate lo-
 quentem non audivisse videatur: Interea tamen ipse Adam per
 seductionem abductus & contaminatus non est, sed potentiâ pec-
 cati culpâ Adæ in Eva suborti, & inde jure quodam dominatio-
 nis in Adamum cujus caro erat Eva sponte ac per se nunc propa-
 gati: Licet autem Eva hoc modo Tradux peccati & corruptionis
 in mundo sit, non tamen hinc abjiciendus & contemnendus plane
 sexus hic erat, tum quod iterum Chavvah Mulier & radix novæ
 vitæ facta est, tum quod & sexus hic salvabitur *per liberorum ge-*
nerationem si manserint in fide &c. Exponunt de Christo unice
 ex muliere nato, qui causa salutis iterum fiat, alii non obstante
 liberorum procreatione & annexa illi dolorifica pœna & peccati
 ac mortis in ea propagatione: Significatur vero Mulier exten-
 se per totum semen genealogiæ procreatum etiam, si modo in fide
 maneat liberi ac sanctitate, quæ & est constantia fœderalis gra-
 tiæ & salutis, quæ punit in quartam usque progeniem, at gratiam
 exserit in millibus, aut potius salvabitur mulier *sed ut prius ac tamen*
sustineat dolores & mala, quæ in prima promissione & Gen. III. pro
 pœna

pcena materiali minuta serie una dictabantur. In his denique primæ promissionis verbis didicit *Jobus* suum *Goelem* id est Fratrem Assertorem, qui in pugna ac inimicitia postremus super pulvere stabit, & victo hoste mortem etiam spoliabit, mortuumque ex pulvere liberabit ac educet Job. XIX. 25.

§. XLIII. Explicit clarius & amplius promissio post atque addicitur unà Abrahamo, qui non solum ipse per fidem in præputio absque Circumcisione ac lege justificatur, indeque magis Pater Gentium seu mere credentium factus est quam quidem Judæorum, sed & fundamentum ac possibilitatem novæ promissæ Salutis accepit in Trinitate Deique Filio in forma trium Virorum apparente, qui & diem Christi sui Liberatoris vidit, tum in Filio cum Patre ac Spiritu mensæ assidente, tum in Isaaci Filii promissionis oblatione ac liberatione per intercessionem Angeli fœderis acclamantis & hædi in mortem actu dati substitutionem procurata & adducta. Certe egregia sunt promissa illi de novo facta, de semine suo in quo omnis etiam Gentium futura benedictio, tum & de se ipso tanquam tertio Adamo ac Patre, in quo ratificatur facta item promissio & applicatur ad semen ejus ipso credente & per fidem recipiente ac adstipulante: Illustris illi fit simul promissio Gen. XVII. 1., quum illi Deus tanquam *El* in robore arietino, quo Dux gregis eum tuetur, objicitur, & tanquam *Schaddai* simul id est mamma sufficientiæ ad communicandam eam se exferens. Plene ac distincte magis pro generalitate illa primi temporis vero Deus idem promiserat modo Gen. XV. 1., quum fiduciam omnem gratiosam ac Evangelicam animo concipere jubet, idque tum ex eo quod ipse Christus Deus *tanquam Clypeus* tela omnia ab hoste damnatione, injustitia, Satana, & peccato propter peccatum venientia velit excipere corpusque nostrum obregere, tum etiam ex eo quod ipse in obedientia ac justitia sua vellet *merces ampla valde* id est causa mercedis ac salutis amplæ ac æternæ fieri ac esse. Hæ sunt viæ antiquæ, hæc corda Patrum, hæc tempora quibus Deus ex Ægypto eduxit, quæ adeo collaudat Scriptura Sacra ac respici jubet.

§. XLIV. Ex his promissionibus factis, ex hac Oeconomia promissio-

missionis, quæ legem adhuc omnem ignorabat, subnata est Fides priscorum, quorum Catalogum integrum texit Paulus Hebr. XI. capite, pro exemplo adducens *Abelum*, qui fide ex gratia non prerogativa personæ aut operis & justificatus dicitur, & igne cœlitus deciduo ac sacrificium inflammante testimonium justificationis adeptus fuisse simul. Hunc excipiunt *homines primi temporis indefinite*, unice ex fide gratiam instaurationis recipiente mundum à Deo creatum esse colligentes, quòd absque nova gratiâ, quam fides recipit, ab æterno in Christo constitutâ ac ratâ indecorum Deo fuisset mundum ad hos & illos gloriæ fines creare, ejus statim lapsum permittere, & sic verè finibus excidere, ut & in molitione eludi, ac ex opere ignominiam trahere, quæ omnia absque gratiâ nova ab æterno simul constituta ac parata nihilominus ita vere evenissent. Inde adducit Catalogus *Henochum*, qui & solâ fide inductus instituerit *accedere ad Deum*, id est & grata in sacrificio exhibere Deo & communionem ejus quærere, sola fide etiam in cœlum translatus fuerit vivus: Neque enim certè colet aliquis operose Deum, neque sperabit communionem habere ejus, nisi supponat & credat vere Deum esse & remunerationem quærentium fore, ut oleum & opera non frustra impendatur; Ex gratiâ vero ac promissione subnata est fides etiam hæc, quæ credidit Deum esse & remuneratorem futurum esse, quum sine gratia salute ac instauratione nova confirmata Deus certe non futurus decenter Deus, certe non Salvator & confœderatus Deus, remuneratio etiam peccatori qua tali absque gratia non obtingat, Sequitur hos *Noachus*, qui fide sacrificium boni odoris offerente justitiæ hæres factus, ex diluvio servatus, & promissione perpetuæ pascuos & gratiæ donatus, Deum primo Semi dein Japhet in tentoria Semi intrantis Deum facit, supponens apud Sem Messem quem Japhet quærit, ut & bona salutaria in quæ Japhet unice successit, reperiri. Præter alios in specie vero *Abraham* laudatur, cujus in gratiâ Deus ad intimam in peccatis confœderationem, fiduciam, & spem æternæ post seculum remunerationis factus, hoc enim est unice Deum esse ac fieri; qui & promissionem de Semine, in quo benedictio gentium est, accepit: at

qui

qui maxime in fide invisibilium ac melioris patriâ desertâ tota vitâ sua peregrinatus fuit, filium speravit, eundem datum offerre Deo iterum paratus fuit. Addit his Paulus *Heroes ac Heroinas* Regna domantes, Leones opprimentes, Martyria omnia sustinentes, disfectos, ex sepulchro mortuos recipientes, stragem integrorum exercituum facientes, idque unice in fide Dei ipsis gratiose iterum conjuncti, in fide Dei caput serpentis contrituri, in fide Dei inimici inimicorum Abrahæ etiam futuri. Neque silentio prætereundus est *Moses*, qui in fide sola filius Pharaonis dici renuit, populoque contempto Christi se adjunxit, Regis iræ se opposuit, undas rubri maris intrepide subivit, muros Jericho dejecit: Sed & descripsisse eum justitiam fidei Deut. XXX. 12. Paulus diserte Rom. XI. 8. edicit; Supponit 1. in demonstratione ejus Apostolus ut & justitia Fidei ipsa, non possit dari fidei justitiam nisi aliquando veniat ex cælo & redeat ex mortuis, qui tum eam rem tum & sic etiam de ea re locutionem (qui uterque vocis רַבִּי significatus est) adducat & apportet. Vetat 2. justitia hæc, prout nimirum ea nunc præsens & adducta sub N. T. est, sollicitum esse de re porro necessaria, circumspicere ad talem qui adhuc ascendat in cælum, abeat ultra mare, descendat adhuc in abyssum, quum omnia hæc parata facta modo & completa sint. Jubet e contra 3. credere in eum, qui jam actu descendit ex cælo & rediit ex abyssu & morte ac justitiam & salutem plene impetravit. Quin & dicit 4. & rem justitiæ, & cognitionem seu verbum de ea propinquam in ore & corde justificatorum esse, in ore quoad confessio ejus sit, in corde etiam quoad Spiritus Dei ejus fidem ac sitim enixam tum & efficaciam sanctam ita in corde operatus est, ut illud ipsum de ea certiorari & gloriari late possit; Hæc est descriptio justitiæ fidei ex Mose petita, quoad ea sub Novo Testamento perfecta, præsens, actualis, & adducta nunc est: Quam & confirmat ille idem ex lege opposita, dum eam *exsecrationem* appellat, & oculos ad videndum cor ad cognoscendum ex ea venire in Deuteronomio negat.

§. XLV. Non hinc aliunde promissionem clavem & cognitionem hanc arcessere necessum erat, idque ex Revelatione Adæ, ex Sethi libris septem, ex Apocalypsi Abrahami, ex Testamento Patriarcharum

charum duodecim, ex Noachi volumine Æthiopico, ex Bileami & Salomonis scriptis, & si quæ plura spuria occurrunt. Facessant & procul cistæ sacræ ac religiosæ exoticæ, sive ea Liberi Patris de qua Pausanias, sive illa Osyridis & Ægyptiorum de qua Apulejus in Aur. Asin. l. ii. inquit, quod fuerit secretorum capax, & celaverit penitus operta magnifica religionis, quum ex arce fœderis tantum imitatio sunt. Sufficit vero ad ad cognitionem ejus unice Moses. Alia vero, unde Cathedra cognovit & accepit, jam superius visa modo sunt.

§. XLVI. Sed & alia longe plura ac specialiora Cathedra docuit & tradidit; Proximus promissioni articulus fundamentalis *de Messia* est, qui minime pro ramo radicis & articulo minus principali habendus: Hic inculcandus præ cæteris assidue erat, atque characteres Messiae erant enucleandi, ex quibus tanquam cælaturis ille aperte dignosci posset ac definiri: Quomodo & nos Nazarenum nostrum esse verum Messiam colligimus atque aperte videmus inde, quod ille talis erat futurus *quem* diu ignoratum ac rejectum demum in fine dierum Judæi recepturi ac inventuri sint Hos. III. 5., *qui* crucifigendus, & quidem à Judæis ipsis quum rerum adhuc potirentur, crucifigendus erat Zach. XII. 10., *qui* spretus debebat esse & absque forma initio, & contemni à Judæis tanquam impius, post vero agnosci pro nostris peccatis victima fuisse Esaj. LIII. 3. 4., *qui* Regnum æternum & sic spirituale habiturus Ps. LXXXIX. 5. &c., *qui*, cum tanquam Schilo adest, non tam Judæos quam populos gentiles in Regno & obedientia habiturus Gen. XLIX. 10., *qui* ad dextram Dei confidens ex cælo regnaturus Ps. CX. 1., *qui* Judæos eradicaturus Dan. XI. 26. 27., *qui* post LXX septimanas adfuturus Dan. IX. 25, *qui* post sui excisionem sacrificium & sacrum ablaturus Dan. IX. 27., *cujus* item tempore Sceptrum & Legislator de Juda tolletur Gen. XLIX. 10, *qui* & Hierosolyma Syriæ ac Damasco tanquam una provincia subji- ciuntur Esaj. VII. 8. coll. cum 14.; Quæ cuncta unice Nazareni & non Messiae à Judæis expectati sunt. Neque sufficebat ita Mes- sam verum indigitasse, sed & debebant signa temporis ejus à Ca- thedra constitui & dari, quæ sunt eventa solemnia in Prophetiis decan-

decantata, quæ Messiaæ adventum aut præcedere debebant proxime, aut comitari, aut sequi, ex quibus hinc visis tanquam signis aut instans aut præsens aut præteritum Messiaæ tempus potest colligi certo ac sciri: Sunt & signa ea temporis *Ecclesiæ status Cereemonialis*, quoad ille cum umbris viget adhuc aut aufugit modo, Septimanæ Danielis, Regni coelorum vis facta quæ gemmas ac ficus in se habet, Angelus aut Johannes anteambulo &c.; Ex his signis temporum debebat Vigil rogatus respondere Jes. XXI. 10. Quare & dies visitationis & incarnationis Luc. I. 68. Ps. VIII. 5. *dies Speculatorum* vocantur Mich. VII. 4. Esaj. LII. 8. At illi non respiciebant opus Domini Jes. V. 12., quin & maledicunt jam Deo & Regi suo Es. VIII. 21., inquentes, *Rumpantur ilia illi qui porro signa temporum computat; Veniat Messias, at anima mea non videat eum, ob angustias temporis ejus tunc concurrentes.* Reducendi etiam à Cathedra erant Israelitæ ad vias antiquas Patriarcharum, ac tempus id, quo Deus manum eorum prehendebat ad educendum ex Ægypto, ne nimium in Mose ac Lege hærent, quæ Patrum illorum tempore ne quidem erat; hoc est Malachia cap. VI. 6. *Corda filiorum degenerantium convertere ad corda Patrum*, id est 1. sensum cordis per inductam svaviorem à Johanne Oeconomiam Promissionis Oeconomiae similem, ut eadem cum Patribus de viâ Salutis, quæ est & erat promissionis, judicarent & sentirent, 2. confugium & fiduciam cordis directam ad idem salutis fundamentum, 3. affectum cordis, eum restaurando invicem, *ne Jacobum amplius pudeat degenerantium filiorum* Esaj. XXIX. 22., & progenies, viâ gratiæ rejectâ, *Patri Abrahamo* implicite maledicat & *Matri non benedicat* Prov. XXXIII. Porro tradidit & Cathedra ex Genesi Origines primas rerum, γενικά Hermæ, Stemmata Deorum, Cosmogoniam Taauthi, ætates Heroum in terrâ Deorum, res pariter ignoratas Græcis, qui semper pueri sunt & ad ætatem primam non assurgunt. Versabatur non minus cura circa genealogias & origines Judæorum, Regni, Sacerdotii, Messiaæ, Portionis hæreditariæ ergo: Ita Esra cap. II. 59. 62. abstinet à portione hæreditaria eos, qui familiam suam ex Israele deducere non poterant, ut & à Sacerdotio eos de quorum stirpe Sacerdotali & Levi-

Levitica non constabat; Scribit Talmud in *Kidd. Cap. IV. art. 1.* Decem Stirpes ascenderunt ex Babel, Sacerdotes, Levita, Israelita, Profani seu Sacerdotio ob matres inidonei, Profelyti, Liberti, Nothi, Neethinae, Spurii seu patris incerti, Collecti è plateis utroque parente incerto; Ne hinc totum semen Judaicum colluvie hac inficeretur & commacularetur, juxta *Gemar. Babyl. Non ascendit Esra è Babel, usque dum hanc massam puram reddidisset instar farinae.* Quod tamen etiam non æque feliciter successit test. Hieros. *Kidd. fol. 65.* & querelâ R. Jochanan ibid., *Per templum in manus nostra est de- tegere qui non puri sanguinis sunt in terra Israelis: At quid faciamus cum Viri primarii hujus seculi lateant.* Interea tamen adeo studio inani illo ex post occupabantur, ut totis Epistolis ad Timoth. ac Titum Paulus ab eo deberet dehortari. Quodque adeo Philo- sophos Gentium fatigavit summum bonum & via pacis ad illud ducens, demonstrabat inquirenti & Gentili Cathedra sine nego- tio. Et si futura scire & cognoscere Gentes avebant erudiebat mundum Prophetia. Neque excipiebantur item Extrema & ea quæ obtingunt in Sæculo futuro.

§. XLVII. Immane verò quantum defecit in his Cathedra, ab- errans vel ab ipsâ Viâ, id est fundamento sine cujus cognitione salvari nemo potest *Mal. II. 8.*, quum tamen posset legitime Sa- pientiam infallibilem custodire, quia per Urim interrogabat ac Deum Interpretem audiebat, & cum hoc verbo tanquam Legatus Nuntius ac Angelus Jehovæ Zebaoth ad populum contendebat *Mal. II. 7.* Et licet Esra Scriba promptus *quoad Legem*, *quoad familiam* XXIII. post Aaronem, *quoad munus* & Præfectus populi *Esr. VII. 25.*, & Præfectus Synedrii aut Synagogæ Magnæ, (cujus membra etiam fuerunt Haggai, Zachariah, Maleachi,) Canonicos Libros, ut volunt, accurate colligeret & secerneret ab Apocryphis, crissin verborum & rerum observaret, non tamen eo quo primi ceperunt tramite Scribæ posterii secuti fuerunt; Erant enim qui- dam qui accusantur crebro ac pariter, sive essent Præceptores pue- rorum, sive Politici Notarii cum plebeji tum Regii seu Secretarii, sive Ecclesiastici, qui & Codicem Sacrum legitime describebant, & numerando literas critice observabant & custodiebant, & pu- blice

blice sive in Synagogis sive in Synagogâ magna sive in Contubernio Sapientum judicabant ac docebant, qui & Legis periti vocantur Matth. XXII. 35. Marc. XII. 28. Luc. V. 17. & VII. 30. Sed & nequidem Legem ipsam Cathedra hæc intemeratam servarat, dum ad justitiam operum eo facilius habendam graviora omnia ejus abstulerat & extenuarat, ceremonialem legem & observationem, cujus violatio tam repentina morte à Vindicibus Angelis puniebatur, legi morali longe præferebat, quin & statuta Scribarum lege omni sanctiora esse credebatur, *tum* quod *plagâ rebellionis* transgressio eorum puniebatur, quæ longe gravior erat *plagâ legis*, *tum* quod Statuta ea mandatum Dei sæpe tollerent imminuerent ac abrogarent; Hæc pars Muneris Christi hinc minime postrema erat, *Filios Levi purgare, legemque*, additis iterum illi quæ ausu sacrilego rejecta erant, *implere* Mal. III. 3. Matth. V. 17. Aperte vero longe eos qui putant priscam legem per se tam defectuosam & externam solum fuisse ut Matth. V. Christus eam adaugere debuerit; Sic enim Pharisei cum justitiâ suâ tanquam hypocritæ carpi & culpari non potuissent. At & dicitur diserte ibi novum præceptum vetus, & hinc solum ex renovatione in Christo & fidelibus facta novum 1 Joh. II. 8. Et cum sequela Christi nobis imperetur sub Novo, non nisi obedientia vetus præcipitur saltem, quod Christi obedientia fuit exacta juxta legem veterem solum, quum nova tum nondum exstaret. Neque sanè Christus explanationem suam opponit ei quod ipsi à veteribus audiverant, sed quod ita veteribus dictum & frequentatum fuisse à Scribis recentibus ac modernis audiebant, quum ipsi veterum dicta audire non potuerint. At quid multis etiam, cum diserte dicatur de illis Matth. XXIII. 23. *quod graviora legis ejecerint*, stultum item *tria* præcepta addita dicere, eaque per sequelam Christi abnegationem sui & patientiam crucis exprimere, quum Christum imitans etiam jam nunc se abneget, & crucem suscipiat, quod id à Christo, quem sequitur, ita factum est.

§. XLVIII. Sed & imperfecta & incommoda & noxia alia adhærebant porro Cathedræ huic, error & periculum erroris, obliteratio facilis, informatio difficilior, monopolium clavem occultans

cultans & abscondens, tum & incertitudo major, quum jam teste Paulo ad Col. perveniamus ad *intelligentiam*, ad *divitias* intelligentiæ, ad divitias *certitudinis* etiam intelligentiæ. Sequitur etiam ex Cathedra facile Tyrannis, Error universalis, Fides implicita, Servitus, Silentium rerum non intellectarum & explicatarum (quales erant repudium Judæorum in tempore Messiae, & assumptio Gentium in eorum locum, hoc enim mysterium erat tacitum seculis prioribus:) Fundamentum autem omnium erat hæc insignis imperfectio, quod Cathedra sua placita ac mandata addere posset mandatis Dei, & non doceret infallibiliter; Unde venuste Paulus certitudinem intelligentiæ Oeconomiae N. T. addicit, quemadmodum & Cathedra in docendo tempore ultimo à dictis magis veris antiquorum & veterum auctoritatem & fidedignitatem sibi quaerit, neque cum Christo in auctoritatem nudam propriam dicentem omnia revolvit, inquiens, *Ego dico vobis*, neque juratorium ac infallibilitatis plenum *Amen* dictis præmittit & quidem duplicatum, *Amen Amen dico vobis*; Observat Hieronymus, loco prisce juramenti divini *vvo Ego dicit Dominus*, in Novo legi *Amen Amen dico vobis*: Existimant quidam esse particulam asseverantis, quum tamen *quæ* Hebr. VI. 16. sit jurantis; Exponunt alii tanquam *adstipulatione omne dignum hoc dico vobis*, quum per Amen fieret & asseveratio & votum & adstipulatio: Volunt alii *Stabile stabile, firmum firmum* dico & narro vobis, quod convertitur sæpe cum Chaldaeorum *ܐܢܐ*: Referunt quidam ad Christum, qui sit & loquatur tanquam verax & testis fidelis ac Deus Amen Apoc. XIII. 14. Esaj. LXV. 16. Nihil autem facilius est quam hic juramentum infallibilitatis plenè indicium animo concipere, ut sit sensus *et Amen amen dico, juro atque iterum juro vobis*, juramenta enim per Amen dicendum fiebant. Atque hinc legimus ab hominibus Amen quidem ingeminari quum optant, at non quum asseverant. Respondent vero etiam in Sanctuario ad Sacerdotum preces finitas non tam Amen quam antiphonum aliud, idque loco Amen, *Benedictum sit nomen gloria Regni ejus in sempiternum* Hieros. Berach. fol. 13.

§ XLIX. Hoc omni vero non obstante erat utilitas nihilominus Cathedre ingens & nunquam satis prædicanda, Primo enim sic ex

pre Sacerdotis poterat haberi verbum prorsus infallibile ac ipsum Dei, cum Sacerdos per Urim hoc à Deo immediate petit, & inde tum solus id labiis & corde servat, tum Legatus ac Nuncius Dei ad Israelem vulgat, quemadmodum hoc omne diserta verba habent Mal. II. 7. Deinde non opus erat ascendere in cœlum & colloqui cum Angelis & Oraculis, nec descendere in abyssum ac revelationem expectare à Mortuis aut Dæmonibus, nec peregrinari per mare ad mercatum faciendum sapientiæ, quum nec mirabile in enucleando sensu nec longinquum ac remotum ab Israele hoc modo esset verbum. Et quam ingens populi decus frui commercio tali stato & continuo cum cœlo, esse Sedem Sapientum, Præceptorem gentium, Scholam universi commeantis huc aut ad loca huic vicina orbis. Et quid Cathedra hæc nisi confusio Ægypti, abstractio à via consultæ Tyri. Certe est remedium promptum contra hæreses ac errores, Medela Schismatum ac divisionum, Lux in obscuro, Certitudo in ambiguis, Decisio in controverso & lite: Et quæ possent his addi innumera, siquidem Soli faculam accendere placeret aut vacaret. Deficiebat autem hæc Cathedra tandem per se, Oraculo Urim & Prophetia silente, clave cognitionis initio interpolata, dein mutila, post abscondita, tandem deperdita. Unde Esaj. VIII. 19. *mortui & incerti harioli* dicebantur consuli, quum Proceres in Cathedra consulebantur, abierat enim jam & Dei & Prophetæ Spiritus ac vita cum Urim ab iis: Infracta simul fuit Cathedræ authoritas arbitriis Idumæorum ac Romanorum inter ac obnitentibus varie, divisione Synedrii unius per Gabinium in quintuplex, dissolutione item intestina, domo Schammai furente contra domum Hillel, domo Hillel item contra domum Schammai.

§. L. Neque poterat ullo modo Cathedra hæc subsistere cum libertate Novi Test., quæ non solum est libertas à timore mortis, à servitute ceremoniali, à Principibus hujus seculi (quos & exuit à se Christus & ostentui habuit & in triumpho egit, idque in se ipso tum ut corpore umbræ tum ut Liberatore Col. II. 14. 15.) sed & à Cathedra docente non sine ingente authoritate. Ponenda enim erat Scriptura tunc & in medio cordis & in medio con-
grega-

gregatorum & in medio omnium, tum qua scripta, tum qua plene scripta, tum qua clare & cum clave scripta, quod & in illustri adjectione Scripturæ Novi Testamenti factum est: Neque debebat contra frater fratrem porro ita docere ac ducere ut olim, sive quod non necessum hoc esset, sive quod omnes tunc à Deo docti esse deberent, id est, à Christo solo T. Novi Doctore, ex verbo Dei lecto & intellecto, accedente item Spiritu Dei qui nunc juxta 1 Joh. II. 24. 27. indifferenter cadit in omnes; Unde & ad intelligentiam, ad divitias intelligentiæ, quin & ad certitudinem divitiarum intelligentiæ perveniri tunc poterat Jer. XXXI. 34. Esaj. LIV. 13. Ideo Ecclesia N. T. est Filia Hierosolymæ cœlestis Gal. IV. 26., unita justis consummatis in cœlo Heb. XI. 39. XII. 22. 23., Hierosolyma de cœlo descendens, quoad illud pomæria justitiæ libertatis ac lætitiæ in terram usque exporrigit, veluti & secus Ecclesia quæ talis ex Patre eligente, Filio redimente, Spiritu sanctificante enascitur ac ex cœlo descendit Apoc. III. 12. XXI. 10. Atque sic implebatur promissum, quo *Deus ipse futurus Pastor gregis* ex manu aliorum Pastorum erepti Ezech. XXXIV. 10. 11. 12., quo *Deus ipse futurus erat populo in Deum* & ille ipsi in populum Jer. XXXI. 33., quo & *non redacturi amplius Israelem alieni in servitutem*, sed servient Jehovæ Deo suo & Davidi Regi suo ipsis excitando Jer. XXX. 8. 9. Hæc etiam causa est quod Testamenti Novi Oeconomia Regnum Dei & Cœlorum esse dicitur, homoque omnis qui est ex terra ex terra etiam & non ex cœlo loqui & agere debet. Atque adeo exest & exesse debet in Oeconomiam ea Regnum omne humanum, ut illud infami *Babelis* nomine insigniatur, Bestia seu Regnum *ex abyssu iterum emergens* esse perhibeatur, quin & sub forma Regni humani ac mundani cervicibus hypocritarum imponendi & cum vera Ecclesia conflictaturi ubivis in Prophetis ac Scripturis occurrat: At & appellatur diserte *Via Jeroboam* ac *Via Amri*, qui non solum religionem & cultum omnem divinum regnandi causa violabat, & ad rationem status & commoda publica adigebat & exigebat, sed & verum Deum non debito modo colere, sed altaria multiplicare & Deum ubi vere erat negligere comperiebatur, quin & Deum

cogere suo Spiritu sua in habitatione eo volebat quo tamen ipse non veniebat, quemadmodum in Missa, in Imagine, & hac Cathedrâ ipsa etiam fit. Potius obtinet jam quod David Ps. CXVI. 10. de Cathedra tali enunciat, *Dixi in fuga sive precipitatione mea*, id est quum pene vacillaret pes ob durationem inconcussam antiquæ Sedis, ob speciem doctrinæ, ob multitudinem conspirantium in obsequium, quin & vim ac potentiam insignem adhærentem, *dixi* inquam tum ad animum meum, *Est nunc homo mendax* id est mendacio obnoxius, & actu mentiens, & quidem *omnis* homo, id est & in multitudine Catholica conjunctus, & in summa dignitate constitutus homo, supponens jam non Deos amplius ad quos verbum Dei infallibile fiat exstare. Unde & *unus Pater*, *unus Rabbi*, idque *in cælo* unice, nunc esse docet Salvator abrogato hoc nomine utroque omni homini Matth. XXIII 8. 9.

§. LI. Atque sane est Evangelii sermo ita comparatus, ut absque adjumento Cathedræ ab homine etiam parvo & simplice æque ac maximo, juxta promissionem Novi Fœderis, intelligi & cognosci possit. Est connexa ejus veritas cum prima etiam cognita naturali. Potest se æquo vero & sancto suo commendare ad conscientiam cujusvis, ita ut pereuntibus tantum opertum ac rectum sit 2 Cor. IV. 2. Est lac rationale 1 Pet. II. 2., fit sermo *λογικόν* & judicium peragens in corde Heb. IV. 21., operatur intus 1 Thess. II. 13., fatuum etiam sapientem faciens ac erudiens Ps. XIX. 8.; Facit enim Jehovah, *ut mansueti* (non ferocientes in sapientiæ fiducia ac præjudiciis suis) *incedant in judicio* (id est discriminare possint inter verum ac falsum, bonum ac malum, potiora & minus digna) Ps. XXV. 9. Hi sunt pueri *qui* licet cibum fortiorum digerere non æque possint, lac tamen rationale appetunt ac non sine gustu savi assumunt 1 Pet. II. 2., *qui* noverunt etiam in tenera ætate Patrem 1 Joh. II. 14., vocem etiam Pastoris quem sequuntur internoscunt, prout ingenio miro inter decem voces unâ sonantes alias Pastorem suum oves discernere norunt Joh. X. 4. 5., *qui* semen habent in se & fundamentum 1 Pet. I. 23., ex quo post deducuntur late in veritatem omnem aliam illi analogam & ex eo emanantem Joh. XVI. 13., *qui* & cum fundamento implicate ac virtu-

virtualiter norunt etiam latentia in eo omnia 1 Joh. II. 20.: Dum contra adulatorum est ex Scripturâ clarâ N. T. habere *γνωσιν* à fide & sermone fidei simplice distinctam 1 Cor. XII. 8., dein Sapientiam, quæ ratiotinatur demonstrative agit & partem veritatis cum parte in harmonia connectit 1 Cor. II. 6., *πλῆτον τῆ πληροφορίας τῆ συνίστας* iis *ἐπιγνωσιν* Col. II. 2., quin & sensoria exercitata ad probandum quæ sit bona Dei voluntas Heb. V. 14. Rom. XII. 2., porro divitias certitudinis intelligentiæ Col. II. 2., Sapientiam in occulto Ps. LI. 8., denique & prudentiam qua judicare possunt ipsi 1 Cor. X. 15. Ab his distinguitur Idiota; Idiota vero 1 Cor. XIV. 23. *aut* est propriæ ac nativæ linguæ solum gnarus, *aut* propriæ curæ ac non publico addictus, sed Ecclesiæ simplex membrum cui non autoritas est publice agendi vel docendi in Synagoga: at alibi vero sumitur etiam pro indocto, aut à dignitate & functione Ecclesiastica elongato, de quali Idiota legitur in Sanhedr. fol. 90. *Sunt tres Reges & quatuor Idiota, Bileam, Doeg, Achitophel, Gehasi, qui non partem habent in futuro seculo.*

§. LII. Hinc describitur venuste 1 Tim. III. 15. Ecclesia Testamenti Novi non solum tanquam *domus* correspondens habitaculo prisco Dei in Israele, sed & *firmamentum & columna in implemento veritate* & corpore prisce umbræ, & *cœtus*, isque *vocatus & accessitus*, imo *evocatus* non in Synagoga collectus *Dei vivi*, id est & veri per umbratiles priscos figurati, & actu se exserentis, & ex morte jam excitati, iterumque per Spiritum actuosi. Describitur non minus egregie Ecclesia hæc Ps. CXXXIII., ubi dicuntur membra ejus in subsellis esse ac sedere, sedere ut fratres æquales absque superioritatis ac inferioritatis distinctione, idque coram Deo unice ac Domino atque Aarone ac Sacerdote summo Spirituali Christo, à cujus unius capite expectant pariter *oleum* verbi spiritualis: quod primum *defluit in Barbam* id est Apostolos, Presbyteros, ac Seniores, atque inde etiam *descendit in corpus* quin & oras extremas externi adherentis vestimenti, quibus etiam charismata Spiritus communicantur. Hinc dicitur porro 1 Cor. II. 15. *Spiritualis homo dijudicat omnia & à nemine judicatur*; Est ille 1. oppositus animali qui Spiritum non habet, 2. naturali indole

dole ac palato spirituali destituto, 3. affectibus carnalibus omnem accuratam & quietam *συνησιν* cordis interturbantibus obnoxio, ac præprimis 4. Ceremoniali ac spiritus & sensus literæ ex Evangelio ignaro; *Carnales* enim dicuntur infirmi, carnalibus elementis præceptis & figuris ducendi adhuc & docendi, qui sub Veteri Testamento revera & quidem vario modo suberant adhuc illis qui eos dirigebant: Oppositus vero his homo Evangelicus ac Spiritualis judicat probat examinat ipse, judicat dein omnia & quidem judicata ipsa Summorum Conciliorum ac Doctorum, idque adhuc sic ut à nemine judicetur. Est & Sedes N. T. minime externa ac observabilis, sed Regnum veritatis, quoad ea interne animos occupat, & ad assensum ac obsequium fidei positâ luce & convictione sufficiente adigit, idque sola tantum ac svari demonstratione & commendatione ad conscientiam non arcu & vi Joh. XVIII. 32. Neque habet in templo Ezechielis Cathedram & Sedem quisquam nisi Princeps, qui aut Christus est, aut Rex Politicus, cujus unice est etiam in Eutaxia cœtus Christiani dominari Ezech. XLIV. 3. Neque Throni conspiciuntur judiciales, in mundi regeneratione cum primâ quæ judæos immutavit & Gentes tum secunda quin & tertia in judicio extremo, nisi XII. Apostolorum, qui judicant tribus Israel, quum scripta XII Apostolorum Norma & forma, secundum quam omne in agendo & credendo exigitur & judicatur, sunt ac manent.

§. LIII. Hinc differentia immanis Cathedræ elucet sub Veteri ac Novo Testamento; Jam Dii & Filii Deorum, sicut ceteri Principatus, ceciderunt. Jam Cathedra ac Dominatio universalis est Turris & Dominatio Babel. Jam nemo Rabbi aut Pater appellatur, sed Propheta ac Doctor omnis alii est subiectus. Non aliud jam docet vel docere potest Cathedra, quam quod Chrisma in Scripturâ inspiratâ docet. Non vigent amplius vel imponuntur præcepta & ritualia onerosa. Non mulctæ aut flagella exiguntur, quemadmodum in Synagoga fiebat. Neque increpat amplius Fratres Seniores & in potestate constitutos Cathedra, quemadmodum in Theocratia olim, & vigente Oeconomia Principum ac Potestatum Sanctuarii, & submissione immediata Prophetarum tanquam

Legat.

Legatorum Dei obtinebat. Nunc exiit se Principatibus & Potestatibus Christus, qui minime Satanas & Reges Politici sunt, sed Ecclesiastici illi quos sibi ad regendum populum olim adjunxerat, qui nunc exuti sunt Col. II. 15. Nunc Jehovah est unice Judex noster, Legislator noster, Rex noster Esaj. XXXIII. 22. Neque ritus Cathedra mysticos vel alios sub religione obtrudit, quemadmodum nec adiaphora illicita facit, neque *populum Sanctificat vestibus* Ezech. XLII. 14. XLIV. 19. distinctione illâ aut sanctionibus vestiaria vel utilitatem vel prophanationem quandam afferendo populo.

§. LIV. Atque ratio etiam non una erat, quare Cathedra hæc sub Novo Testamento cessaret; Neque enim primo *opus* ac necessarium erat ut ea illo tempore esset, quum Canon omnis perfectus & clavis clare in medio omnium posita esset. Neque *debebat* deinde amplius in libertate Novi Testamenti & Regno cælorum porro exstare. Neque *poterat* etiam tertio porro frequentari, tum quod verbum Dei non amplius per Urim ad Proceres ejus veniret, tum quod Ecclesia ea per totum terrarum orbem dispersa esset, tum quod Cathedra ea à veritate deficere & in Anti-Christianam Sedem ac Dominationem degenerare deberet.

§. LV. Hæc est Cathedra illa prisca, illa visibilis, at & universalis etiam; *Universalis* inquam, quam consulebat Gentilis, metuebat Samaria, reverebatur Ægyptus, donis ac thesauris annuis transmissis colebat Babylon, interrogabat item, scrupulis gravioribus ad festum reservatis, tota Asiæ Græciæ ac Italiæ in Festis anniversariis Dispersio. *Una* etiam Cathedra hæc fuit, non alia Sacerdotalis, alia Judicialis & Civilis Legis in Synedrio, alia Prophetica, quæ serie Successorum continua steterit erecta juxta Regis domum in Monte Zion, de qua & Moses loquatur Deut. XVIII. 18. *Prophetam sicut te ex fratribus excitabit*, & Salomo Prov. IX. 1. 2. 3.; Existimant enim *Domum sapientiæ* ibidem esse Collegium Prophetarum erectum à Salomone in Monte Zion, quod & hinc *Collegium Zion* appellatum fuerit, & causa sit quare Prov. IX. 3. legatur Sapientia invitare ex *pinnaculis excelsitatum Urbis*; At obclamat diserta ultimæ Cathedræ historia & experientia, sicuti & origo ipsa

ipsa prima ejus sub Aarone & Mose qui uni tunc erant, nunc in Mosis locum succedente *Nasi* principe & præfecto Synedrii, in Aaronis vero *Sacerdote summo*, qui & separatione jam à Mose ipso instituta primus erat cum in Oraculo, tum & Dignitate, inferior aut nullus vero etiam quandoque in Synedrio: quod & examinabat atque constituerebat eum vestitu candido dignum atro & pullo indignum pronuncians, recipere vero etiam tenebatur tum lege stirpis Successorem, tum violentia Præsidum Romanorum intrusum.

§. LVI. *Æmulam Cathedra & Sedes hæc in Ægyptiaca habuit ac vidit, quæ Sapientiæ simul & antiquitatis laude inclyta gloriatur, Ego priscorum Sapientum filius*, quum ad rei veteris notitiam habendam necessaria sit Vetustas; Unde recte Aristoteles *Ethic. VI. Non demonstrationibus utuntur, sed vident principia, & acumen habet eorum experientia.* Concinit Origenes in IV. contra Celsum, *Par erat ut initio mundi per Oracula divinæ vocis & adventantes Angelos adjuvaretur humana natura, donec intellectu ad virtutes artesque proficeret, quibus inventis per se vitam possent tueri, ne semper egerent Curatoribus miraculoso modo ad ministeria jussu Dei ventitantibus.* Accedunt vero & alia quæ famam sapientiæ insignem Regioni illi præ cæteris compararunt, quod Jacobum Josephum Mosen & alios Dei servos habuit inquilinos, quod minime interturbata fuit ibi successio & propagatio, quod Chaldææ ac Phœniciæ veræ sapientiæ sedi vicina, quod res Deorum stupendæ in ea acciderunt terrâ, quod cognita illi Hieroglyphica adnotandi & conservandi ratio, quod & honos ibi aleret artes, statusque Sacerdotum ordo misso omni opere alio totus literis vacaret ac deditus esset; At non ipsa erat originaria Sapientiæ Sedes, quum ex columnis Mercurii traderet quæ habebat, qui erat Moses & quisque priscus Vir Dei, & Josepho præceptore tum gauderet Ps. CV. 22. qui Serapis iis dictus, quomodo Moschus Deificatus regnante Aseth fuit dictus Apis apud Euseb. Præp. L. IX. Certat de palma cum Ægypto famosa Tyrus, quæ & Phœniciæ ipsius pars & juxta codicem Sacrum Daniele Sapientior esse vult. Exultat &, quod mirere, non minus in genere hoc vehementer

menter *Latium* vel ipso nomine quod gerit & ad Saturnum in sua terra latentem referre præsumit. Firmat errorem in fragmentis suis Hetruscis *Inghiramius*, qui Janum seu Noachum cum Japeto in Hetruriam venisse censet, & incolis Latinis Janigenarum nomen imposuisse vult; Risum vero hic teneat quisque, & ambigat anceps, num stuporem hominis an insaniam inculcare magis debeat: Quid enim gens una Janum, qui communis omnium Pater est, tibi Authorem appropriet? Quàm hæc abeunt à fide Historiæ Sacræ, quæ usque ad ædificationem Babylonice turris homines unâ cohabitasse linguaque una pariter usos esse affirmat: Atque longe alia insuper traditio verior nobis de Italiâ loquitur, quum primum Aborigines gentem Arcadibus progeneratam in Italiam transfretasse solenter ex monumentis priscis Dion. Halicarnassæus probet, deinde cognatos primis Pelasgos, tum eos qui Evandrum sequebantur ac Trojanos, quin & dicuntur Tyrrheni, à Phœnicibus seu Tyriis orti, sive per colonias, sive per vastationes, Latinorum Progenitores; Canit hæc Ovidius

Exul ab Arcadia Latios Evander in agros

Venerat impositos attuleratque Deos.

Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis

Has docuit gentes, alipedisque Dei

atque iterum Fastorum IV.

Serius ab Iliacis & post Antenora flammis

Attulit Aeneas in loca nostra Deos:

Hujus erat Solymus Phrygia Comes unus ab Ida,

A quo Sulmonis mœnia nomen habent.

Impotenter magis insolescit vana ac mendax *Græcia*, quod ex uno Diogenis Laërtii ore percipere satis datur, cum inquit, *Philosophiam à Barbaris initia sumpsisse nonnulli autumant, sed hi profecto per imprudentiam Græcorum recte facta inventaque Barbaris applicant, cum à Græcis non solum Philosophia verum ipsum quoque humanum genus in ætio manarit.* At contundit impudentiam hominis & perimit vel una ea Sacerdotis Ægyptii vox, *Vos Græci semper pueri estis, & ad priscam veritatem ac senium non assurgitis.* Obclamant potenter itinera Philosophorum Græcorum ad Sapientiæ

mercatum instituta. Accedit testata primorum Græciæ incolarum Arcadum & Pelasgorum ruditas, unde proverbia enata, *Arcadicum-Germen, Nil salit Arcadico Juveni.* Et si Cadmus ac Orientalis est qui inde primus literas in Græciam intulit, quid Græculus id sibi imputare velit; Atque sane etiam ex post nihil insuper erat, quod gratum iis esset, nisi inde oriundum, *Heliodoro* teste sæpius nunc allegato.

§. LVII. Maneat igitur illibata hæc laus unice Phœnicum aut Judæorum Sedi & Cathedræ quæ & cum Chaldæis conjuncta est. Hi dicuntur jure Philoni Biblio Sanchoniathonis Phœnicii Interpreti, *παλαιότατοι ἔ βαρβαρίων παρ ὧν καὶ οἱ λοιποὶ παρέλαβον ἀνθρώποι, antiquissimi Barbarorum a quibus & ceteri acceperunt sua homines* apud Euseb. Præp. Ev. Lib. I. Cap. VIII., sive ea quæ petierunt sint literæ ipsæ quarum Cadmus cluit Author, sive prima rerum utilium inventa quæ per mundum dispersa sunt & communicata, sive leges, sive herbarum virtutes ac Medicæ artes quæ Apollineæ dicuntur, sive historia antiqua ætatem terram vitam & Stemmata Heroum ac Deorum primorum complexa in Genicis Hermæ, sive primæ rerum origines & creatio in Cosmogonia Taauthi. Præprimis inde petierunt ea quæ religionem spectabant & cultum Deorum, quum Deus ad stuporem & evidentiam iis propinquus cerneretur, quod vel transsumpta inde nomina ipsa *Jao, Jovis, Sabasius, Elius, Adonis*, &c. unice & abunde satis comprobant. Fatetur ultro Arabs, qui ad columnam nubis in deserto pingendam Deum in saxo quadrilatero exhibet. Clamat Persis, quæ ad imitationem & à Moscho & Josepho Mochos & Jesoppos suos traxit, & ignem perpetuum alit, & Deum igneum etiam colit, à quo ipse in Columna nubis & ignis quin & nube ignea in sanctuario se abdedit. Inde & à Cathedra hac sua etiam habebant Indi, qui de Paradyso terrestri loquuntur apud Strabonem Lib. 15., atque diserte Postellus in Comm. ad Jezir. *Brachmanes in hunc usque diem servant doctrinæ sacræ præcepta, in quibus eadem præscripta habent quæ Moses cœlitus accepit.* Ita consimiliter Mercurium Deorum nuntium loquuntur & coluerunt Thraces, Schytæ, Germani. De Thracibus Herodotus Lib. II. cap.

cap. 30. & V. cap. 7., tum & Eusthatius ad Dionysium Periegeten inquit, *Imbrus Thracica Insula est, ibidem colebatur Mercurius, quem Imbrammum appellant Cares*; Confundunt autem cum Abrahamo, à quo & Lucos Gentes habent, & Druides, & Querceta sacra, instituto nimirum ab Abrahamo deducto, qui in querceto Mamre habitabat, concionabatur, sacrificabat, & responsa accipiebat. At argumentum hoc pulchre & ex professo persequitur Celeb. Huetius, nisi quod omnia quæ reperit pessime ad solum ac unum fere Mosen cogit, excepto infelicissime Hercule in cujus clavâ ac laboribus non Mosen videre potest quum Josuæ perperam illa adaptet. Liceat vero adhuc parumper in Mercurio Patribus nostris & Germanis etiam cognito & culto pedem figere, atque paululum etiam extravagari: Mercurii vox sicuti apparet ex allegatis omni Viro Dei & cum Deo familiari imponitur, namque & Abrahamus, ut visum, ita appellatus fuit, quo pacto ea vox communis foret atque appellativa: Fuerit vero etiam primus aliquis qui eo nomine venit, possunt ratione ejus vel quoad nomen proprium etiam alii novi & alii Mercurii dici, quemadmodum & sic ob similitudinem Johannes Baptista etiam Eliæ nomine vocatur. Enumerantur hinc jure varii & quinque quidem Ciceroni Mercurii: Quanquam autem eorum prædicata varia proveniant à Mose celebratissimo, primus tamen dandus locus est Abeli (post Saturnum qui cum Adamo auream ætatem vidit & filios suos in lapsu voravit, post Jovem qui cum Caino sanguinarius fuit, urbium ac mœniorum Præses ac primus Author existit, tum & cælo primus sacrificium fecit, consanguineum item feris campi dilaniandum dedit) tertium in ordine Deorum primorum majorum Gentium, seu Virorum nominis, locum tenenti; Unde & à Plutarcho in lib de Is. & Os. ad primam ætatem refertur, ex Cabiris seu Diis primis & magnis distinctis à pone natis fuisse dicitur, & Titanibus seu Lutigenis quin & Arcadibus lunâ soleque prioribus accensetur: Nomen inepte *Merces curans* aut in Legatione *Medicurrus* interpretaris, potius à 𐤇𐤍 Dominus & 𐤇𐤍𐤏𐤃 obvenit, obviavit, deducis, Fuit enim Abel Vir amicus & conjunctus Dei, qui illi veluti & post Setho loco suo posito con-

junctus unice fuit, ac se manifestavit, prout & in sacrificio Abeli
 per ignem cœlestem respondet, occurrit, ac obviat. *Margemah*
 & *Markolis* applicatur illi in sacris Prov. XXVI. 8., quod à **רמ**
 deductum *lapidatum* & *occisum* notat, seu *lapidum tumulo honoratum*;
 Significat enim hæc radix Arabibus adhuc *lapidibus congestis tumu-*
lum construere, imo *diris devovere*. Communiter vero *Herma* sub
 nomine venit, quod forte suam originem Hermeneuticæ dedit
 potius, quam hic ab ea traxit: An autem ab **הר** *Monte* ac
 acervo ingente unde *Hermesbuhel*/ an ab Arabico **הרם** *Colum-*
nam struxit, an à præfixo **ה** & **רם** *elatus fuit*, live **רמה** *je-*
cit, percussit, vulneravit, id in medio relinquo. Convenit ap-
 posite quod Deus & primus Pastorum dicitur, quare & Romani
 lacte illi faciebant, quod & *Διάκτωρ* Dux seu Ductor Manium
 & quasi Summanus esse ferebatur, quum Abelis anima prima ex
 Manibus ac separatis animabus fuerit. Convenit & Caduceus
 Mercurii Serpentinus, qui triumphus hujus primi Seminis Mulie-
 ris in Serpentem devictum est, qui & in fide Christi crucifixi
 omnia instituens & sacrificans Serpentem à Christo devictum præ
 se fert eoque ab operatorum classe se distinguit, quem ad modum
 & Gentiles inscii hinc manum ligno Serpentem infixum tenentem
 pingebant, & Servatorem Herculis appellabant. Suxit Mer-
 curius hic lac Junonis & Sapientiæ Cœlestis. Quod vero Jovi ful-
 men subripere voluisse dicitur, illud aut ad incensum igne cœ-
 lesti Abelis Sacrificium referendum est quum Deus super donis ejus
 testaretur, aut gratiam Semini Mulieris promissam spectat, quæ
 pœnam & iram omnem Dei expiare novit. Appingitur ipsi Ca-
 nis, quod Pastoritiæ vitæ & functionis est, ob quam causam &
 armi pecudum ipsi consecrantur. Quod porro legatus ad inferos
 mitti dicitur, id, si non mortem indicat, potentiam infernum
 expugnandi & ex eo liberandi significabit, quomodo & Orpheus
 verbo & carmine sacro inde liberasse fertur, & saxa ac feras in
 homines convertisse: Hinc & Anguicida Mercurius dici solet.
 Crebræ autem ejus Columnæ, sive Epitaphia illi erecta, sive me-
 moriæ ejus & doctrinæ sanæ sunt, Lapis enim servabat inscripta
 & Doctor priscis erat Gen. XLIX. 24., & servabat Ægyptus Co-
 lumnas

lumnas imitatrices Mercurii & Columnas seu doctrinas Seth: Spectabat & huc famosa Herimensæ. Pertinet item ad Mercurii hujus cum percussione tum doctrinam, quod apud Athenienses Truncus Hermæ collocaretur, ac Hermæ exarati occurrerent qui adibantur ac inspiciebantur. Cæterum erat more receptum atque in pagina sacra etiam obvium, acervum lapidum Mercurio aggerere, lapidemque illi porro adjicere: Referunt Muhammedani ad Adamum aut Abrahamum Diabolos lapidibus fugantem, alii ad Moysen Ductorem & Viarum hoc modo è longinquo monstratarum Præsidem ac Ducem: Sunt vero ad Abelem hæc referenda potius, ad cujus forte lapide percussi aut sepulturam aut epitaphium honorificum & memoriale perpetuum hic lapidum acervus videtur spectare, quum Prov. XXVI. 8. hæc lapidum adjectio cum honore impertito comparetur; Unde fuit acervus hic *Gilead*, id est priscus acervus testimonii ac indicii perpetui, quo & obtegere voluerunt sanguinem Abel, & memoriam lapidationis ac sacrificii ejus servare.

§. LVIII. Æmulatur sub Nov. T. Cathedram hanc Episcopus Romanus, unde Regnum ejus vocatur Dominatio quæ fuit, non est, ac tamen iterum est & emergit de novo.. Omni hoc actum fuit studio ut illa erigeretur, idque non sine obtentu insigni & gradu: Effecit imperitia plebis ut cognitio in sacris Clero relinqueretur soli. Efficiebant scandala ac subnatæ hæreses, ut Concilium cogeretur in quo confidebant Judices, qui hos & illos damnavant. Efficiebant Schismata baptizatorum Hieronymo teste, ut Presbyteris baptizantibus cunctis imponeretur Episcopus unus ad cavendam continuam horum divisionem, quanquam Augustino Ep. 19. referente *tantum secundum honorum vocabula Presbyterio major Episcopatus esset*, & Romanus tantum Episcopus primæ sedis & in adjecta loca suburbicaria esset. Ne autem inanis & vana semper hæc prioritas esset, caput ei *πρωτεύουσα* hoc etiam tribui, ut incivile ac monstrosum videretur sine Episco quid agere in sacris, ex quo post evenit facile ut nil agi posset Episcopo inconsulto non consentiente non volente. Sed & ob petulantiam crebram sumserunt sibi Episcopi Pædagogicam & veram potestatem, quia

quin & visum est utile esse ut populi crederent & incederent ex præscripto & præcepto, omisso proprio in sacris examine scrutinio & iudicio. Hæc fundamenta prima sunt, quæ jam tunc infeliciter jaciebantur, at superstruendum nunc his erat porro. Quod & pronum erat ac proclive. Quæ enim ratio svaserat, ut ad schismata præcavenda unus imponeretur Episcopus Presbyteris multis, ea & consimiliter persvasit ut ob eandem causam & Episcopis multis præficeretur unus Patriarcha, & Patriarchis multis unus Oecumenicus & Universalis Pontifex, quod & cum Sacerdotio prisco Judaico nec non Pontificatu Gentilium ac Romanorum ipsorum apposite videbatur convenire. Et cum nunc res doctrina & religio implicitæ fidei plebis penderet à Clero, aut capite ejus Romano uno, eo cogere sibi videbantur pulchre Deum ad hoc ut spiritus infallibilem influxum concederet illi uni, quum secus nemo ex subjectis tenere viam veritatis posset & cavere errorem. Inde porro Sponsus & Caput Ecclesiæ dici amat & Vicarius Regis Christi in terris, cui & qua tali facile Rex & Episcopus omnis assurgit.

§. LIX. Vellent autem libenter hanc Cathedram suam esse *Cathedram Petri*, tum quod juxta Matth. XVI. 18. Petro *tota Ecclesia* idque singulari modo *inædificata* esse videtur, tum quod eventus ipse perdurantis Romanæ Sedis, aliâ omni volitante diuque dilapsâ, eam unice esse Ecclesiam illam inædificatam Petro *cui portæ inferorum non potuerint prevalere*, comprobare & arguere creditur. Volentes autem ignorant cum Petrum nunquam Romæ ad faucem Leonis Cathedram aut Sedem habuisse, tum Sedis & sessionis XXV annos in Historia Sedi Petrinæ Antiochenæ applicari, tum & Festum Cathedræ Petri primum in Calendario ad Antiochiam relatum esse, atque hinc ex post aliud ac novum adjici aut misceri debuisse. Prævidit autem & delineavit Deus jam olim Sedem & Cathedram hanc in Scripturæ Sacræ loco non uno; Non solum enim adducit Psalmus XII. v. 4. 5. *Linguam superba loquentem*, Psalmus LXXIII. v. 9. *Os in cælum positum*, sed & XCIV. 20. *Thronum nequitiæ, qui ærumnam addit ad legem*. Illustris est *Thronus Babelis*, qui non tantum Apoc. XVIII. refertur ad

ad tempora Nov. Test., sed & vivis coloribus tam graphicè describitur Es. XIV. 13., ut satis appareat quò ille spectare debeat, *Tu autem dicebas: In coelum ascendam, supra Stellas Dei evcham thronum meum, & considebo in monte conducti conventus in lateribus Aquilonis: ascendam in celsa nubis: assimilabor altissimo; Qui gradus totidem elationis ac evectæ Cathedræ sunt; Ascendit in coelum, dum non uno cum fratribus loco stare, dum verba sua tanquam de cælo dicta excipi vult: Supra Stellas Dei thronum collocat, dum Rectores ac Doctores Ecclesiæ à se pendere & suo præcepto ac arbitrio subijci vult: Considet in monte Dei ad latera Aquilonis id est in viâ ad Sanctuarium ac Deum, dum per ipsum accessio ad Deum & salus unice paratur ac obtingit, ipse etiam cum altari peccati remissionem & expiationem dirigit ac affert. Ascendit non minus in celsa nubis quæ rigationem & pluviam dant, dum ipse & gratiæ omnis & doctrinæ salutaris author & origo esse vult: Sed & assimilari vult altissimo, qui Vicarius Christi esse vult & Cornua agni sibi sumit, qui ut Deus ac Oraculum infallibile in templo Ecclesiæ considet; Et sane qui verba sua pari pietatis affectu cum divinis recipi postulat, & peccata remittit quod Dei est, & claves cæli ac inferni tenet, & regna ad lubitum transfert, ille id quod altissimi est facit; Quæ cuncta sane vix tenuiter ad externum quoddam ac Gentile Regnum applices: Sed & Cathedra universalis illud ipsum erat quod in Turri priscâ excelsa Aborigines Babel moliebantur. Transeo hinc ad Ezechielem qui Sedem haud minus illustrem Cap. XXVIII. sub emblemate Tyri nobis canit, quæ & Sessorem suum Deum & in sede Dei esse gloriatur, atque Daniele ipso Sapientiores facit, cujus & Sapientia, tum & Mercatura in Apocalypsi consimiliter ad alia applicatur, quemadmodum & Es. XXIII. Tyrus ipsa forum gentium esse & in quæstu suo stipem meretriciam habere dicitur. Excipit Ezechielem Daniel, qui tum VII. Capite in quarta Monarchiâ Cornu parvum seu Regnum aliquod Ecclesiasticum docens & loquens, ad latus Dei sedens, temporaque & legem immutans in scenam educit, tum & XI. Regnum aliquod Spreti & contempti seu Pastoris inermis recenset, qui blanditiis verborum aliquando Regnum invadet, & se super*

Cc

omne

omne id quod Deus dicitur efferet, & terras iis qui ipsi Mausim fir-
mant dabit ac distribuet. Sub Novo Test. reducit iterum eam Sedem
2 Thes. II. Paulus in *confidente in templo Dei instar Dei*, qui reſtis
artibus ac obtentu sacro & per signa adventurus, atque spiritu oris
Dei i. e. efficacia verbi absumendus. Nemo autem distinctè magis
hæc omnia in ordine suo pingit quàm XIII. Capite Apocalypsis;
Constat in antecessum ex Daniele & secus per Bestias & Cornua ve-
nire ac indicari potentia Regna; Hinc *Bestia prima, quæ recens ex
mari emergit & ascendit in terram in eo loco*, non est nisi exortum
eo tempore sub Carolo M. & conversum item tunc quoad magnam
partem ad Christianismum Imperium Romano Germanicum. Cum
hæc prima vero conjungitur *Secunda & nova Bestia*, quæ eo tem-
pore non minus ascendit & prognascitur *ex terra* i. e. Ecclesia
frugiferâ, opposita ad Gentilismum ac mundum qui maris emble-
mate venire solent; Atque sane tunc provinciæ ac terræ libera-
litate Francorum, Pipini, Caroli M., Ludovici Pii, mulo mulum
scabente, ad Sedem Romanam accessere, quemadmodum & navi
utcumque tolerabiles tunc in errores graves degenerarunt. Dedit
& Carolus ex ratione Status Episcopis aliis in Germaniâ provin-
ciam, potestatem temporalem, ac ensem; Inde igitur enatum pa-
riter Regnum illud Sacrorum in Hierarchiâ ac Dominatione se-
paratâ cleri ac ordinum sacrorum per totum Christianum orbem
dispersorum. At conveniebat porro, ne scopæ hæ dissolutæ ef-
sent, nec dividium in Regno hoc emergeret, ut præficeretur ei
Caput unum, seu, prout Apocalypsis loquitur, conderetur &
crearetur multitudinis hujus etiam *Imago*, i. e. unus aliquis qui in
se ac sensu suo repræsentat & continet, tum clerum omnem, tum
sensum cleri & ejus quod statuendum & credendum erat clero:
Dixit autem etiam hæc Bestia Secunda *habitantibus in terrâ* tum
Principibus tum fidelibus, ut Imagini huic donarent ac indulgerent
tria. 1. *Spiritum* ac divinam infallibilitatem 2. *vim loquendi* i. e.
docendi, imperandi, decidendi, tum & 3. ut non *adorans imagi-
nem occidatur* cum Ecclesiastice tum externe etiam in Inquisitio-
ne, quemadmodum & secus occiditur ille qui aut Deum blasphe-
mat aut crimen læsæ Majestatis, quæ nunc Imagini collata, com-
mittit.

mittit. Gradus item elationis ordine recensentur in loco 2 Thess. II. allegato; Super-effert se in *omnem dictum Deum* dum & Angelis, & Senioribus olim in Cathedrâ sedentibus, & Sacerdotio, quod suo Melchisedeciano longe inferius & claves Regni cœlorum non gerebat, vult esse major. Effert etiam se in *omne dictum* seu colendum, quod differt à dicto Deo ac dicit Augustos ac Reges & Principes, seu, ut Petrus & Judas loquuntur, *diſſas*, quorum personæ æque ac Throni subjiciuntur, anathemate feriuntur, diripiuntur, pedibus conculcantur. At & pergit ac assurgit altius elatio hæc diciturque *considerare etiam in templum Dei* i. e. Sedem & Regnum habere in Ecclesia & Regno Christi, in quo non nisi Fratres sunt Ps. CXXXIII. 1., nullaue sessio in throno porro locum habet juxta illud. Ps. CXV. 15. *O cœli cœlum est Domini nostri, terram vero dedit filiis hominum*; Confidet vero sic, ut in re fidei non demonstret ac doceat, sed pro auctoritate imperet, præscribat, cogat. *Sedet* vero tandem etiam in Ecclesiâ hac, *ut Deus*, qui cum Deo in sanctuario habitante Oracula ac responsa infallibilia edit, qui in Ecclesia peccata remittit, qui verbis & institutis Dei & Christi in os disertis & apertis verbis sciens & volens contradicit, qui & quod vult, prout habet Daniel, absque ullo Dei mandato aut consensu facit, injungit, tradit, præscribit, æque ac Deus.

§. LX. Absit autem à Nobis æque ac Paulo Gal. I. 10. *hominem* suadere ac laudare aut humanum Nomen, cujus arbitrio ac potestati in re fidei gratiæ imo & salutis submittere & committere se deceat; Sufficit nobis unus ac solus Christus, qui infinitâ personæ suæ divinitate, potentiâ, omniscientiâ, omnipræsentîâ, justitiâ, spiritu, verbo, Ecclesiam suam unice atque plene etiam fundare, ferre, illique ubivis ipse præesse potest. Abominamur autem vehementer impiam vocem Gregorii VII in tom. III. Conc. edit. Bin. part. 2. p. 1196., *Solius Papæ Nomen in Ecclesiis recitetur, hoc unicum est nomen in mundo*. Averfatur nobiscum Deus eos qui memoriale suum etiam post januam ac postem collocant Esaj. LVII. 8., ac post unum in medio se sanctificant Esaj. LXVI. 17., collaudat vero congregationem sub Pastore uno Eccl. XII. 11. Sed &

& sic voluit jam ab olim Promissio insignis Ezech. XXXIV. II. 23. tum de Deo ipso Pastore futuro Pastore omni alio abrogato, tum & de unico Pastore David excitando. Neque fert aliter Testamenti Novi Oeconomia, quæ Regnum cœli & cœlorum est, Rabbi & Patrem unum idque in cœlo tantum agnoscit, Polyteuma cœleste, Discipulos à Deo doctos, quin & Hierosolymam supernam pro matre habet, & non in regno externo oculoque humano observabili amplius agit: Vult & jubet simul Oeconomia hæc, ut spiritualis homo omnia judicet & à nemine judicetur, ut loquentes spiritus ab auditore probentur, ut juxta I Cor. XIV. auditore surgente ille qui docet *fileat*, & de cætero *Spiritus Prophetæ Prophetæ subjiciatur*. Et hinc XII occurrunt Apostolorum *judiciales* ex æquo *throni* Matth. XIX. 28., audetque Paulus, Apostolis etiam Summis non minor, in os increpare Petrum quum ille erraret. At & quid multis? quum Ecclesiæ principale Caput & Fundamentum sit ac possit esse tantum unum & Christus, secundaria autem & in sensu diminuto & catachrestico talia in Apocalypsi sint duodecim, Petro semper accensito aliis & connumerato non ab aliis distincto, iisque præfecto & præposito.

§. LXI. Neque præsidii quicquam affert iis locus famosus Matth. XVI. 18. *Tu es Petrus, & super petra hac &c.* tum quod alia etiam ac XII fundamenta Ecclesiæ occurrunt, tum quod à Petri Apostolica firmitate ac infallibilitate, cui & vere in rebus fidei ac doctrinæ innitimur, concludere ad posteros ac alios non licet, tum & quam maxime quod super Petro juxta locum hunc Ecclesia non ædificanda erat; Huc enim redit vere dicti hujus tota summa, ut primo in eo Christus approbet Petrum tanquam talem, qui jam nitendo, tum Christo ut Christo, tum Christo ut Filio Dei viventis, Petrinam firmitatem ac foundationem atque nominis jam modo initio primo ipsi dati verum implementum acceperit & obtinuerit: Deinde vero promittit etiam stabilitatem consimilem Ecclesiæ universæ, dum pergit, *& super hanc petram etiam ædificabo Ecclesiam*, quò sic etiam petra fiat *& portæ inferorum illi non prævaleant*: At & concedit porro ac tertio Petro iterum Charisma ac præmium insigne fidei profectus & confessionis hujus, infalli-

billitatem

bilitatem nempe & potestatem aliqua in lege prisca & ceremoni-
 alia abrogandi, aliqua vero, quæ moralia nimirum erant & pro-
 missionis verba, retinendi ac porro injungendi sub Novo Fœdere,
 inquit, *Et claves dabo tibi regni, quicquid in terra solveris &c.*,
 quomodo & Petrus idem ratione personæ gentilem ac præputia-
 tum Cornelium primum solvit æque ac asinam & pullum in intro-
 itu Christi, dum alios econtra & Judæos in curriculo præconi-
 ligaret: Quæ alia adhuc quædam solutio ac ligatio personarum est,
 quàm quæ nunc per clavem ordinarie in Ecclesia fit: Quis autem
 ex dicto hoc sic intellecto quid pro Cathedra ac Sede Petri ex-
 tundet? Sed & occurrunt in textus visceribus oppidò multa, quæ
 plane aliud imo & contrarium ingeminant, dum, postquam de
 Petro dixerat, statim genus immutat & loco masculini *Petros*,
 quod personale propius quid posset videri esse, fœmininum *Petra*
 adhibet, dum & deinde non pergit ac dicit in debitâ secus ver-
 borum simplicitate, *Et super Te*, sed *super hanc petram*, ædifica-
 bo Ecclesiam, dum porro ex ipso Petro immota persistentia Ec-
 clesiæ contra portas inferni provenire non potuisset, eò quod ipse
 ad vocem Ancillæ cohorrescit statim ac deficit, adde quod XII
 fundamenta Apostolica erant, quod & Ecclesia Romana citius
 Judaicâ teste Paulo ad Rom. XI. 20. 21. deficere & aberrare
 posse debebat. Excellit in visceribus dicti præ alio verbo omni
 pronomen, *hanc*; Illud enim ab una parte quidem refert se pro-
 xime ac demonstrative ad Christum Dei vivi filium, qui vere
 Petra ac Fundamentum cum personale tum doctrinale est, at ha-
 bet idem etiam pronomen ex adverso quatuor simul in se, quæ
 directe & aperte impugnant id quod in loco secus illo quæri so-
 let, *quum* fœmininum est & cum masculino *Petros* non conjun-
 gitur, *quum* à persona abducit ad rem ac fundamentum, qua
 ratione cum ædificio unice convenire potest, *quum* simplicem
 & vere debitam locutionem *super te* omittens ac immutans à
 Petro, qui antecesserat secus proxime, aperte recedit, *quum*
 & sic indefinitè *super hanc Petram* loquens alios etiam Apo-
 stolos inponendâ Petra hac operarios includit, & non in Petro
 unice hæret & hæere vult; Quibus & his consimilibus indi-
 ciis

ciis ac argumentis, tum & insignium aliquot Patrum authoritatibus, commotus Bellarminus Lib. 1. de R. P. C. X. tandem ad doctrinam seu fidem & confessionem Petri etiam recedit, at hoc modo ut velit spectari fidem & confessionem Petri sed non absolute ac in se verum cum inclusione Petri, tum & Petri non tanquam privati fidelis sed tanquam Pastoris Ecclesiæ: eam autem hanc fidem & confessionem ejus vult ideo esse ac dici fundamentum Ecclesiæ, vel quod fides ea ejus commeruit ut fundamentum hoc esset, vel quod fides ejus ad firmandum alios deficere non debebat; Quæ cuncta tandem ad personam Petri relabuntur. Quanto vero rectius nos aliquando cum doctrina ac fide Petri conjungimus in hunc modum personam, ut 1. Petrum ipsum dicamus spiritu ac infallibilitate imbutum, ut eo ac testimonio ejus in Scriptura nitamur, ut 2. in officio ac præconio Apostolico Christum pro fundamento eum jacere & collocare sustineamus, idque primò & præ cæteris CoApostolis suis, quum Christus ille sit qui ponitur & fide apprehenditur ut in eo stare possimus & subsistere coram Deo, & contra accusatorem & hostem omnem: Quanquam proxime in loco Matthæi de persona Petri ut fundamento non agatur.

§. LXII. Non tamen potuit in obsequium suum Cathedra hæc pertrahere plene atque omnes, sed fuerunt qui liberatione datâ post cecinerunt Es. XXVI. 13. *Habuerunt nos alii Domini præter te, at nos commemorabamus unice tuum nomen*, quemadmodum & Jes. XXXIII. 22. inquit *Jehovah est Judex noster, Jehovah Legislator noster, Jehova Rex noster, ille auxiliatur nobis*. Atque sane evocavit nos Deus ex Babele, id est urbe illâ in qua Sedes erat, & Cathedra, & Turris præalta ad quam omnes respicere tenebantur; Evocabat diserta vox in Prophetia & Apocalypsi, apertura carceris ipsa, quæ captivum exire & beneficium hoc non ingrato modo dedignari jubet, porro locus concessus tutus qui ad se vocat, ubi sine periculo vera loqui & recta facere licet, tum & lex publica imperii adjurans puellas ut non excitarent, ac infestationem omnem religiosam severe coercens, denique & pax Ecclesiæ in variis provinciis & regnis, in quibus villæ ac civitates quinque erant,

erant, *qua linguam Canaan loquebantur & Jehova soli jurabant* Hab. III. 14. *Jes. XIX. 18., cum sonaret vox pax, pax, propinquo & longinquo* Esaj. LVII. 19.: Præterquam quod unicuique conscientia testis erat, non esse tentandum Deum, neque diligendum porro locum in quo ad communionem mali allicitur atque ubi non licet officia omnia Christiani adimplere, ac à specie mali etiam omni abesse.

§. LXIII. Evocata ita purior Ecclesia abstinet protinus à Cathedra Sede ac Dominio quum res suas habere incipit; Non Cathedram aliam agnoscit quam verbi Apostolici in Canone Test. Novi expressi, quæ tribus Israel judicat & ad se tanquam normam in credendis & agendis exigit Matth. XIX. 28. Ad eam referunt cuncta & dijudicant illi qui Ecclesiæ præficiuntur, at summum & decisivum exserit iudicium cujusvis fidelis conscientia, quæ dijudicare ultimo ac proxime debet antequam iudicati à docente receptio ac assumptio sit. Et qui sub Nov. T. *ἡγεμονίην* ac inspectionem sive Politicam sive Ecclesiasticam Presbyterii, Senioratus, Curatellæ item simplicis vel inter Orphanos, quæ *κυβερνήσις* est, appetit, *is opus ac egregium atque ita simul arduum opus appetit*, non dignitatem, non jurisdictionem, non honorem, non occasionem opum congerendarum 1 Tim. III. 1. Tempore enim eo aut Episcopus idem cum Presbytero erat, aut ordine solum primus & Præses & unitatis Conservator, sive per electionem consultò factam, sive per Sedis Apostolicæ consuetudinem tantum & successionem, quomodo Hieronymus id de Alexandrina Ecclesia commemorat, & Nicena Synodus ad *ἀρχαία ἔθνη* & priscam consuetudinem hunc morem refert, quum interea constanter in doctrina & fide surgente ex cœtu altero sileret ac subjiceretur prior: Erant enim docentium tres tantum simplices partes quas commendat Paulus 1 Tim. IV. 13., Lectio inter proveciores, Adhortatio seu concio applicans inter intermedios, & Doctrina simplex inter incipientes. Tales erant Ecclesiæ primæ ac N. T. *ἡγούμενοι* *Ductores*: Excludebat vero ea illos qui volebant esse *ἄρχοντες* Principes, & *κύριοι* Domini, & *καταξιοποιεῖν* potestatem in fratres exercere.

§. LXIV.

§. LXIV. Non hinc Cathedra Testamenti Novi porro Deos amplius fert, qui cum Proceribus Test. Veteris æquali modo dominantur. Nec potestatem eandem cum Apostolica exercet, quæ & dignitate ac potestate major, & infallibilis erat, & manu imposita charismata distribuebat ac derivabat, de quo 1 Tim. IV. 14. *Ne negligas donum quod est in te, quod tibi datum per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterii*; Ubi Prophetia non est verbum vetus Propheticum diligenter lectum quo sit factus idoneus, nec modus quo est vocatus Timotheus, nimirum per Dei revelationem vocem ac indicationem quam tum sæpe explorabant per sortem, nec Ministerium Timothei ipsum quod adeo tunc Deus donis imbuit & coronavit, sed donum potius extraordinarium Spiritus, quo Prophetice atque adhæc per habitum quasi infusum fuit repletus, at vero etiam tunc cum manus Presbyterii imponeretur, qui ritus & ordinarius atque communis fuerat antea diu, & nunc extra ordinem potentiam ac virtutem omnem actu conferebat ac è vestigio suppeditabat, & significabat à Presbyteris manum imponentibus approbari ministerium hoc, eorumque simul nomine agi, tum & precum ac benedictionis in Timotheum, interveniente prece, derivandæ connexum erat. Neque tandem ferula Pædagogica quæ olim in Synagoga erat Cathedræ Novæ conveniet apposite; Neque enim decet Episcopum esse *πληκτιν* percussorem *αὐτὸν ἀμαχον* & comem ad omnes 1 Tim. III. 3. 2 Tim. II. 24. Neque vult idem Paulus *ἐπιπληξιν* increpationem, sed loco ejus præcipit *τὸ παρεγκαλεῖν* h. e. *rogare, monere*, idque jam cum reverentiâ quæ convenit Patribus ratione Seniorum, jam in charitate quam quis debet fratribus ratione juniorum 1 Tim. V. 1.: Ubi tamen Elenchus, isque coram omnibus, permittitur aut jubetur etiam ab Apostolo vers. 20., at vero etiam limitate adhuc, tum ad peccantes adhuc de præsentī ac perseverantes irrefraganter in peccato, non eos qui in præterito (at nunc non amplius) peccaverunt, tum ad Presbyteros peccantes, cum quibus non clanculum tantum agendum ne pudefiant & contemni ac viles haberi incipiant, quemadmodum hoc post in Ecclesia Constantinopolitana illud *auriculare & clancularium* primum produxit, *εἰς τὴν*

& limitate ac relate adhuc ad gradus prævios Elenchi observatos, post quos ad publica & redargutionem coram omnibus ordine pervenitur: adde in Elencho Judiciali & pœnali Synagogæ

§. LXV. Huc omnia exeunt, Patres in Christo non Pædagogos convenire Cathedræ sub Novo Testamento, qui animis auditorum inserunt fidem, cognitionem, sapientiam, amorem veritatis, ex quo semine incorruptibili verbi gratiæ gignuntur unice Filii Dei, quomodo & per lac rationale ac sincerum adolefcunt. Hoc Patres (ut Summi Coccej. in Paneg. de Regno Dei verbis utar) subministrant, cum omni mansuetudine, cum indefessa sedulitate, cum labore, cum patientia, cum crebra adhortatione, cum omnis benevolentia exhibitione, cum supplicatione, cum lachrymis, per id filios qui sunt Discipuli Dei generare nitentes: Pædagogicam vero dominationem in Ecclesiâ alia omnia comitantur & sequuntur &c. Quæ res ut quam diligentissime caverentur à principio monuit Apostolus noster Paulus, neque potest ullum tempus, dum mundus hic stabit, existere, quo illa cautio non sit necessaria; Pronum est enim humanum ingenium ad Magisterium, & nemo est alicujus profectus, qui non se dignum putet, quem alii sequantur, & si quam existimationem apud alios habeat, eâ exultet. Deinde à labore, qui sumendus est ut sis Pater, & à submissione abhorremus omnes. Idem in Comment. ad 1 Tim. V. 1., id rogare præcipit, ut scil. qui monet videatur emendationem ambire tanquam bonum, quod ipsius animi oblectet, & pro quo ipse Deo gratias agat. Satis vero apparet omnem *παιδείαν* & *μακροθυμίαν* maximo studio esse adhibendam quum quis peccat, acerbiter autem & asperitatem longe habendam. Et quis ex his etiam non intelligat, quomodo agendum sit cum Principibus & cum Capitibus populi, quibus is qui monet etiam subiectus est? Nemo hic suum Zelum prætexat immodestie. Quis Zelosior Elia? Et tamen memorat Scriptura quod succinctus coram curru Achabi Regis cucurrerit Izrelem usque. Potest utrumque retineri, Honor cui honor: metus cui metus: & *παρρησιας* modesta, ut non communices cum altero peccato & salves etiam Principem auditorem.

DISSERTATIO QUINTA

De

ORACULO URIM
AC THUMMIM.

§. I.

Non hæreditare Filium Hagar cum Filio Saræ in spiritualibus & iis quæ fidelem privatim spectant, non paria facere posse Testamentum Vetus cum Novo, negaverit nemo fortean, quum vel *minimus in Regno Cælorum longe major etiam Johanne Baptista* futurus sit, quippe Libertus ad consummatos & cœlites adductus, spiritu inunctus, atque Angelos, paulò ante Deos ac Dominos, in Ministerio ac satellitio suo habens nunc Matth. XI. II.; quum & *infirmus futurus tanquam David ac Domus David tanquam domus Dei, & angelus coram eo* Zach. XII. 8, quoad potentior ille nunc est in & cum Christo qui olim ipse Satanam increpare ac depellere nondum valebat, quoad cum Davide circa tempora nova prima hostes omnes Hierosolymæ vicinos consimiliter extirpare spiritualiter & Christo fortiter subiacere in conversione debebat, quoad pueri ac discipuli Christi in prodigia futuri, operaque majora operibus Christi sub exinanitione in terris agentis facturi, Satanam de cœlo dejecturi, montem legis & molis Ceremonialis extirpaturi translaturi ac perdituri, omneque aliud ceremoniale verbo & clave sua soloque spiritu oris soluturi erant, quoad & spiritu copiose inungendi imbuendi virtute illâ ex alto descendente; Unde & fuit quod initio eo temporis Novi domus David item in Christo incarnato ac spiritu indulto fieret domus Dei, quin & Angelus ac Apostolus ad gentes omnes emissus coram eo: At habet & habuit hoc non obstante nihilominus

minus & Vetus Oeconomia in externis & quæ gentem universam spectant etiam talia ac tanta, quæ sub Oeconomia Nova vicissim etiam non occurrunt, de quibus à tempore quodam agimus ex professo: Et quum proxime fuerint subsidia immediata cognoscendi extra ordinem à Deo concessa, *Prophetia*, & *Cathedra*, sequitur nunc, ut & de *Oraculo prisco Urin* dispiciamus etiam, potissimo quippe in his extra ordinem adminiculis.

§. II. Equidem præter aliud omne verbum Dei vel *Cæli etiam enarrant gloriam* & infinitam sufficientiam Dei qua & condidit & gratiam iterum facit, tum & *dies ad diem nox ad noctem* in tolerantia longanimitatis & longâ post peccatum per ordinem vicissitudinis statum accedens Ps. XIX. 2. 3. 4., quin & *perditio ac Mors*, quæ dicunt, *famam de eâ*, in peccati facili permissione & pœnæ ac damnationis imminutione & coercitione *percepimus*, *quanquam Deus tantum intelligere faciat viam ejus, & cognoscat locum ejus* Job. XXVIII. 22. 23.; Accedit mutabilitas infirma & defectio subsequens hominis cui totum creatum universum subiciebatur, quod nec in cassum nec in ignominia perpetuæ theatrum conditum esse potuit. At & obligabat etiam Naturæ Lex hominem ad credendum, ex causis his Deum & sufficientem & actuale gratiam ac salutem de novo paratam habere, ne molitione ac fine excidisse, indecora committere, & à Satana victus ac superatus esse perhiberetur. Fuit & vere in gentibus fides hæc, quæ & de gratiæ novæ existentia persuasa fuit, & tam cupide eam item voluit ut funibus amoris tractæ & conscientia stimulis excitatæ insulæ viam ac legem Christi expectasse dicantur, utut solo Deo, *Iobo* teste, gratiæ ipsum fundamentum & locum specialem monstrante. Atque talis insuper fides, quæ juxta tempus promissionis in generalibus his ad salutem sufficiens fuisset, modo ipse homo hic subsistendo non fundamentum gratiæ enixe quærens ad spurium Deum & fundamentum fuisset prolapsus, tum & Deus gratiâ ac Spiritu suo reprobatum ac extra fœdus positum porro imbuisset. At alia ac difficiliora longe hoc Oraculum Urin insuper indicat, quod & clavem colligit quâ cætera post aperiri & recludi debent, quæ in *Democriti* quasi puteo occulta & abdita latent.

§. III. *Multis nimirum variisque modis locutus fuit Deus olim per Sanctos Dei viros teste Paulo Heb. I. 1. In tempore Promissionis ac Patriarcharum, cum nondum scripta suppeteret revelatio, docebat insomnium aut imago prateriens summo mane magis immediate Job. IV. 16., inde Traditio longævi Patris, quæ & causa est inter alias, quare obsequium Patri debite exhibitum primam in Decalogo adjectam promissionem habet: Fuerunt item columnæ ac memoriæ inscriptæ origines primas ad posteros transmittentes, Archiva publica majorum, scrinia Sacerdotum, Notæ privatæ antiquorum in privatum usum exaratae filiisque relictæ. Adde his Fabulas prodigiosas quæ sollicitè pueris à Nutricibus instillabantur ac eo firmiter hærebant, at interim sensu ac sapientia divite plenæ erant. Potissimam autem operam in propagatione rerum sacrarum & antiquarum conferebant Carmina Sacra, suavitate metri & cantus repetiti altiuscule infixæ, veterum Deorum ac Heroum facta ac fata in conviviiis & conventibus quin & locis publicis ac villis decantantia: quod & primum Tragœdiæ & Comœdiæ præstabant, quæ non nisi Theologia, Concio sacra, & Cantus religiosus erant: quemadmodum & divina ac religiosa per se emblemata quodam & involucri Poetico occultari ac regi amabant; De qua ætate canitur, quum adhuc *sub vatibus & terror scelerum & pietatis honos* esse prædicabatur.*

§. IV. Non tamen per hæc tam feliciter propagabantur origines ac doctrinæ, ut non deperirent ut plurimum, atque oblivione cœca oblitterarentur; Quod effecit Dispersio incidens ac divisio linguarum & populorum, vita brevis, ut non superessent per secula multa amplius, qui origini primæ propinqui fuerant, & Patriarchæ fideles erant, atque rectiora semper monere in commercio orali poterant. Accesserunt *γενήματα ιερογλυφικά* quæ subobscurè & generaliter solum exponebant ac tradebant, Monopolium scientiæ, & Clavis fere peculium unice Sacerdotum facta.

§. V. Quum igitur non fida magis Traditio sit quàm quæ literâ scriptâ manente propagat, ut nec accurata magis quàm quæ disertis verbis concipitur, hinc utrumque hoc Israeli, prisco populo Dei, etiam obtigisse cernimus, à quo rempublicam justam
com-

componere potuit & constituere lapit. Scribebatur confestim per Moſen Lex, *ut* custodi fidæ chartæ depositum charum commissum eſſet, & in posteros, qui etiam Dei laudem narrare debebant, ferretur, & in Cathedræ Apostasia non simul deficeret, & fidedignitas ejus magis commendari ac perſuaderi poſſet, & uſus digne ad complementum ſeculi uſque præſtaret, ut & Moſes in hac ſua lege, inſpectante toto Iſraele, per vocem cœli fide dignus factus ac declaratus, tum ſcribentibus poſt cœteris atteſtari, tum Judæis in fine convertendis teſtari atque ſic dicente Paulo *teſtis fidelis in tota Eccleſia domo eſſe poſſet*. Sed & Oraculo verbali atque diſerto alloquio fruebatur Iſrael non minus, eoque triplici, extraordinario uno, quum Prophetæ cum verbo & Canone ulteriore accedebant, ordinario duplici, quum & Cathedra clavem expromebat & Oraculum Urim nondum edita & audita loquebatur, certum priſci populi decus & Palladium & diſſertationis hujus argumentum.

§. VI. Nihil frequens magis erat initio ac ſub tempore Patriarcharum quam Dei *Apparitio & Oraculum*, quanquam ille poſtea habitabilem priſcam Iſraelis & Gentiliſmum ſubjiceret Angelis propius & Creaturis; Unde & metus inſignis quum tunc in tempore priſco elongationis imperatæ ac vigentis apparitio Dei aut Angelorum fiebat, *ſive* ex vigente tunc ipſa elongatione, *ſive* ex inſolito, *ſive* ex humana fulgorem cœleſtem non ferente infirmitate, *ſive* ex conſcientiâ impuritatis & peccati, *ſive* ex Vindicæ officio, quod Angeli erant in Oeconomia priſca naſti: Hinc prima apparentium ad hominem verba, *Noli metuere*: At in tempore promiſſionis ac initio non erat hoc item ſic; Apparebat & loquebatur enim Deus tunc indiſtincte adhuc Abimelecho in Ægypto, Abrahamo in querceto Mamre, Bileamo in Moabitide, qui verbis Dei audiendis aſſuetus erat & vel per Aſinam à Deo compellabatur; Unde *Oracula* in mundo atque vel ipſas inter gentes cum Dei tum Dæmonum vere fuiſſe, neque omnia quæ de iis narrantur tantum ludibria ocioſorum Sacerdotum exſtiſſe, indubium & incontroverſum eſt merito: Confirmat aperte rem *Baalſebub* conſultus in Ekron 2 Reg. I. 2., ſive ille dicatur ſic

vere à *dominio circumquaque*, aut ab *abactione muscarum* Syriam infestantium nomen id gerat, aut per contemptum *Dominus muscarum* appelletur; quanquam alii velint esse supremum Jovem, alii Saturnum, alii Priapum, alii Summanum. Neque finit nos de veritate existentiae dubitare commercium illud potens cum Angelo ac Dæmone, quod in principio Veteris temporis cernebatur, quum Divini Ægyptii cum Mose tamdiu dimicarent, quod in principio eo per Angelos advocatos bonos *Deo quippe Cor Pharaonis indurante*, æque fieri potuit adhuc, ac per Dæmones: Certe per Angelos in genere factum, eo quod post actio inhibens pediculorum educationem ac plagæ remotio *Dei digitus esse* dicitur. Sed & confirmat veritatem rei subitanea Oraculorum in toto Gentilismo sub tempore resurrectionis Christi evanescencia & conticescentia, quantumcunque etiam donis ac largitionibus oblatis prensarent ac ambirent Imperantes, his enim revera obscura fuisset avaritia Gentilium Sacerdotum, siquidem ea solum Oraculi fictio & causa esset & non coercitio potius imputanda nunc illi, qui *Draconem de cælo dejicit* Apoc. XII. 89., *clavesque mortis ac inferni prehendit* Apoc. I. 18. Nec abludit primum ejus in & ex Serpente Oraculum, quum seduceret loquens ac è statione sua exturbaret protoplastos in horto Eden. Adde priscam Satanæ in gentibus habitationem, potestatem, Dominationem, quum *Princeps mundi nondum esset judicatus*, qui ne jam quidem plene modo in abyssum est dejectus. Neque de nihilo est quod Cicero Lib. I. de Divinatione scribit, *Nunquam illud Oraculum Delphis tam celebre & tam clarum fuisset, neque donis tantis populorum ac Regum omnium refertum, nisi ætas omnis Oraculorum illorum veritatem esset experta.* Atque poterant etiam abdita, mysteria, remota, quin & futura, à Dæmone sciri & ex Oraculis promulgari, tum ex sapientiâ primævâ in cælo hausta & congenita, tum ex verbo Prophetico à Deo revelato, tum ex amissâ inter homines traditione priscâ & clave, tum ex judicii Diabolo à Deo commissa executione, tum ex virtutis mirandæ creaturæ ac herbæ inhaerentis cognitione, tum ex velocitate, ea quæ alibi in finibus extremis contingunt, observante & in instanti nunciante: ne dicam

cam liberas illi in gentium terris relinqui manus, ut pro lubitu quid pro futuro prædicere, ac post etiam in eventu exhibere possit.

§. VII. Varium & non unum *Oraculum* est; Oratio, quæ in insomnio aures verberat & *Χρησµος* dicitur, Oraculum est & appellari potest. Deinde *Teraphim* quum loquebantur olim *Oraculum* non minus erant. Potissimum vero ita dici meretur publicum illud quod adiri & consuli solebat, quale & *Urim* erat. Vulgò autem laudabatur duplex, Domesticum unum, & alterum Publicum.

§. VIII. Domestica nomine *Teraphim* in Scriptura venire comperiuntur, quanquam illa vox aliquando simpliciter effigies, aliquando statuas gentiles fatidicas, aliquando etiam Oracula ac responsoria vera Jud. XVII. 5. & Hos. III. 4. significant: Neque enim cum *Medo* censeo Jeroboam ex defectu *Urim Teraphim* pectorali inclusisse, atque hinc in *Hosea* *Teraphim* loco *Urim* venire; Erant vero subinde statuae ac effigies defunctorum accuratae ad solandum luctum positae ac fabricatae, quare & *Gnāzabhim* seu *Dolores* appellantur, subinde vero statuae affabre compta in quas Angelos, Genios, aut animas defunctorum invitabant, ut cum eis commercium colerent adhuc & eos jam divinos magis factos interrogarent, atque ut familiae tutelares essent ac fierent: Nimirum ponitur filio amato, teste Libro Sapientiae, effigies ac statua, cum is morte præmatura decedit, ut saltem forma filii parenti adhuc præsens semper sit ac obversetur: Efficat affectus aut adulatio, ut cultu, osculo, ritu, ac honore nimio statuam illam domestici prosequantur: Accedit fides quâ partim creditur anima post mortem superstes esse & præmio quodam divinitatis affici simul ac beari, partim existimatur ea statuam sibi in domo ac familia factam studio erga suos flagrantissimo subire, eorumque commoda gnaviter promovere: atque his ita præparatis accidit, ut promptus adsit ac loquatur ex statuâ hâc Dæmon, honoris & cultus religiosi cupientissimus. Quod omne ita convenit plane cum origine prima *Teraphim* in Ægypto, quæ corpora demortua integra condire, servare, loculis producere, ac longa Majorum serie in festis mensæ apponere amabat. Absque fundamento

mento vero omni & ex odio confictum est quod memorat Eliczer, *Maclabant primogenitum, hominis ejus caput diffindebant condiebant & oleo atque sale inspergebant, ac inscribebant lamina aurea nomen immundi Spiritus, illudque sub lingua ejus reponebant: Collocabant autem id in pariete & accendebant coram eo lucernas, atque supplicabant ei, & sic locutum est simulacrum cum iis: Erat item in more positum Ægyptiis aliisque Orientalibus, ut haberent & circumferrent tum arcam mysticam in qua servabantur Deorum arcana ex imitatione arcæ fœderis, tum cistam & arcam feralem quæ Deorum reliquias continebat ac simulacra, quas arcas item ut & ad eas adorabant; Hinc *Serapim* & *Seraphidum* provenit in Ægypto usus; Qui vel cistæ aut loculi Josephi consulti fuerunt, vel aliorum item magnorum Virorum: *Sor* enim loculum & cistam Apidi datam Ægyptiis significat, *Abh* Patrem, *Abh Rech* vero Pater tener seu Pater Filius Josephi etiam nomen erat Gen. XLI. 43. At non fuit solum Vates insignis *Josephus* diu in loculo custoditus & ante exitum ex Ægypto consultus, sed & transiit hic mos simul ad alios Viros magnos aliosque populos, de quibus Plato in *Cy-rilli Alex. L. VI. contr. Jul.*, *Reliquo vero tempore mortuos tanquam genios quosdam factos colemus, eorumque loculos adorabimus.* Describit autem Serapes Ægyptiorum in hunc modum *Abeneph in Kirch. Oed. T. I. Synt. IV. Cap. 3.*, *Erant Ægyptiis simulacra quedam in puerili forma Ægyptiace dicta Serapes, quæ adorabant, de futuris & absconditis interrogantes: Passim in celebrioribus urbium locis collocabantur, solebantque ante ea adolere, eaque contra mala eventa secum portare; Similia his Teraphim erant &c.* Non enim sepelierunt Ægyptii corpora sed condita ad mensam suo ordine collocarunt, plena, dimidiata, qualia *Casalius de Ritibus Veterum Ægyptiorum* exhibet. Alii vero capita solum condiebant, ut os tantum haberent per quod responderent, quâ de causâ etiam juxta aliquos Teraphim seu *explorationis facies* dicantur. Sumpserunt autem gentes, quæ comburebant aut mergebant aut sepeliebant cadavera, statuas ac imagines accuratas demortuorum, iisque rem omnem peregerunt. Fuerunt enim communiter Teraphim 1. effigies ac statuae certæ, 2. humanæ formæ effigies ac statuae arg.*

loci

loci 1 Sam. XIX. 13., 3. in veneratione religiosa habitæ effigies Gen. XXXI. 30., 4. ad consulendum & nunciandum adhibitæ effigies Zach. X. 2.; Unde & וְיִתְבַּח *annunciantes* in Targum Hoseæ dicuntur, & *farchio* ad loc. eund. *loquuntur ex se ipsis, & revelant נסודות seu occulta*. Videntur autem præcipuè in calamitate domesticâ & morbis de remedio interrogati esse, cò quod à Teraphim *ἱεραπύου* descendere quibusdam videtur, quod & Deorum cultum & medelam significat: Vocant secus male LXX *Κενοτιφια*, rectius *δηλας* à manifestatione, & Aquila *Φωτισμῆς*. Non autem à *Seraphim* origo vocis est repetenda, sveta deflexione litteræ antecedentis in sequentem, sive ab Angelis Seraphim, sive ab Ægypti Serapidibus deducas, nec à *נור* *turpitudine*, nec à *נר* *rapiuit*, quod hæc imago quasi præda morti ac oblivioni erepta sit, nec à *נר* *sanavit*, nec à *נר* *exploravit* & *נר* *facies*, sed ab Æthyopico *נר* *reliquus ac superstes fuit*: Unde Teraphim *reliquie* superstites, & quæ non cum corpore in morte intereunt & occumbunt, ac si diceres cum Latinis à manendo *Manes*. Differunt ab his Angeli Custodes ac Tutelares, ex quibus post enati Spiritus Familiæ. Genius vero ac Dæmon Socratis non nisi vis conscientiæ erat.

§. IX. *Publica* autem Oracula erant, quæ extra privatas ædes in templo ac loco publico collocata in negotiis publicis à personis publicis consulebantur, sive in bello suscipiendo, sive in futuro ac eventu rei sciscitando, sive in calamitate publica superanda, sive ad opem Medicam in lue communi grassante habendam, quæ valetudo adversa, in primâ herbarum & remediorum ignoratione, adeo ad Apollinem consulendum adegit, ut Medica fere cognitio universa ab ipso profecta esse atque ars Apollinea diceretur; Inde Apollo ipse Lib. 1. *Metam. Ovid.*

Inventum Medicina meum est, opiferque per orbem

Dicor, & herbarum est subiecta potentia nobis.

Concinit Virgil. XII. *Æneid.* Tale fuit Oraculum *Dodoneum*, si non ipsi Dodanim sacrum, à loco & urbe saltem ejus denominatum. Celebre inde fuit *Ammonium Oraculum* in arenis Africæ ac Arabiæ situm, in quo Pater Cham gestu ac nutu se explicabat,

Ec

cujus

cujus Patris & Jovis Ammonii Alexander & Jarbas Getulorum Rex Filii esse cupiebant. Tertium inde sibi *Themis* vindicabat, à quo, post disciplinas ac artes multas traditas, præter fana multa, etiam templum illustre in Boeotia ad flumen Cephisum juxta Strab. L. IX. acceperat. Celeberrima autem toto orbe erant Apollinis Sacraria, sive in *Delo* qui locus à revelando nomen habet, sive *Delphis* qui à *ὑλῆ* ac *Stillando* appellantur; Originem suam illæ ex imitatione debent Oraculo famoso Testimonii, quod Deus in Tabernaculo ac Templo suo habebat, commeatum autem Columbis ex Ægypto aut potius Israele Ægypto egresso illuc provolantibus, & cathedram erigentibus, ut traditio fert ac habet: & hinc fuerunt forte primo sedes Patrum ac Sacerdotum ad quas in judicio & secus recurrendum, à quo sedem & metropolim unam universalem Deus in campis Sinear interturbabat: inde fuerunt Scholæ communes, in quibus ea quæ ex prisca ac vera traditione Patrum reliqua erant asservabantur & inculcabantur; A quo vero Dei cum iis commercium desinit, & avara sciendi cupido occulta ac abditissima etiam cognoscere avet, advocantur Angeli, sed ut adsint Dæmones, qui tum vires herbarum, tum occulta ac futura revelant, & astrologiæ fallacis attendenda signa edunt, quod loca ea protinus corrumpit & in Dæmoniorum officinas commutat. Quum vero & Deus in Israele Tabernaculum ac Templum cultus adornari sibi jubet, in coque habitat ac Oracula fundit, id simul imitari debuit Simia ac æmulus Dei inter Gentiles Diabolus, atque hinc tandem in Tempia cultus, in sedes habitationis Divinæ, & Oracula fatidica ac Numinis plena, loca illa convertit. Quemadmodum vero *Sem*, *Cham*, *Japhet* triplex hominum in universo mundo genus componebant, sic & quodlibet ex genere hoc peculiare templum ac Oraculum in Phœnicia Canaæ, in Africa, & Græcia habebat.

§. X. Nos impræsentiarum circa primum Cananæum, quod & exemplare originarium cæterorum aliorum omnium fuit, occupamur, in quo Oraculum Urim ac Thummim viget & occurrit. Neque enim censendum est cum *Medo* illud jam sub tempore Patriarcharum ac promissionis modo etiam fuisse, eo quod Exod. XXVIII.

XXVIII. ubi præparatio ejus præcipitur, sine ulla declaratione factâ de Urim tanquam de re modo nota sermo instituitur; Fuit enim primo Oraculum ad Moſen ex Nube gloriæ, dein ex Tentorio Testimonii & conventus, donec tandem illud accurate ad Urim in pectorali Sacerdotis responsa sua daret.

§. XI. Nimirum curat Deus post vestes insignes alias apparari etiam Sacerdoti *Ephod*, illi annectitur & adhæret circa pectus *Choschen* aut pectorale, in ejus vero medio reponitur *Urim*; Non est *Ephod* tam amiculum, nec quod claudit corpus ac idem quod est Beliatori Thorax, nec superhumerales quomodo Hieronymus interpretatur, nec toga corporis Luthero *Leibrock* aut *just à corps* Gallorum, sed amiculum tum *exterius* tum ab *omni parte* cingens ac tegens Lev. VIII. 7., Exod. XXIX. 5. *חושן*, Chald. *חושן* pectorale in *Ephod*, vel est pectus & pectorale *Silenti* à *חש* *Siluit*, vel *Scuti* ac *roboris* à *חש* Arab. *repulit* aut *חש* *vicit*, robustus ac murus fuit, vel denique pectorale signum intelligentiæ ac *judicii* à *חש* *vidit* ut hic, ubi Urim illi appropriantur ac *lucet*; *Urim* enim & *Thummim* quid significant vi vocum nisi *Luces* & *integritates*? quæ & debita ac necessaria in *judicio* bono requisita sunt: Non igitur vertendæ sunt voces hæ *Luces* & *obscuritates*, *Tummim* à *חש* aut *חש* *occlusit abscondidit* deducto, tum ad imitandum nubem primam Oraculi, quæ & fulgore clara & nubendo abscondita erat, tum ad significandum in Christo arcana & cognosci & revelari, tum ad pingendam temporis veteris cognitionem, quæ non nisi *sapientia in occulto* erat: Neque porro debent voces verti *Luces* & *Complementa*, *Tummim* deducto à *חש* *complevit*, ut & *lucant prædicentur* ac *declarentur incognita futura*, & simul *compleantur* ita vere in *implemento* accurato: Neque sunt insuper *Luces* & *veritates*, *Tummim* deducto à *חש* *integer fuit*, ut & *revelentur* ac *innotescant* & simul *veræ sint doctrinæ* à Christo *profectæ*: Neque tandem significant voces *lucet* & *stupores*, *Tummim* deducto à *חש* *miratus fuit* ac *obstupuit*, quod Christus & doctrinæ claritate & signorum magnitudine vincat alios & exsuperet longe. Quod autem Jud. XVII. 5. & Hof. III. 4. loco *Urim* veniunt *Teraphim*, id non inde est, quod Urim Angeli Seraphim

seu Teraphim fuerunt, nec quod Cherubim quasi iidem cum Seraphim ac Teraphim olim responsa in sanctuario ex sui medio emiserunt, nec quod Jeroboam suo tempore Teraphim ex defectu Urim pectorali includere debuit & ita nomina illa inter se confudit, sed ob communem usum & quod usus responsorius Teraphim idem cum usu Oraculi Urim ac Tummim fuit. Atque hoc est pectus & pectorale includens simul iudicium integritatem ac lucem: Nescio vero quid causæ sit quare Lutherus vertat per *scutum*, quod & יָדִיד dicitur à radice יָדָה *protexit*, & ad iudicium ac lucem incommode applicatur, & tanquam versatile quid universo corpori munimentum præstat, quum Galea in armario vestitu solum tegat caput, Ocrea pedem, Thorax seu lorica nostra pectoralis cor aut pectus, unde & Græcis Καρδιοφύλαξ appellatur: nisi forte laminæ scutariæ dependentis & affixæ ideam animo concepit Interpres, quemadmodum & hic nobis non armaria pectoralis lorica, sed pectorale in genere atque pannus pectoralis tantum voce ea venit; quanquam ne quidem sic evadat adhuc, quum scutis non includi sed inscribi tantum quid soleat cum strenue quid gestum erat, unde hinc familiæ insignia primum nata sunt, quum secus parma rasa ac nuda esset, juxta illud *Virgilii*,

- - - - *parmaque inglorius albâ.*

§. XII. Ut vero cognoscatur proximè quid rei *Urim ac Tummim* fuerint, notandum probe est Deum inter alia jussisse potissimum gemmas binas *Onychis* inseri Ephod ad humeros binos, iisque nomina tribuum duodecim insculpi, duodecim item gemmis aliis consimiliter nomina duodecim tribuum exarari ad Ephodi pectorale, quemadmodum & frontali infigi debuit in suis literis *Sanctitas Jehovæ*, quò sic Sacerdos ad Deum accedens tribus illas omnes ad Deum adduceret simul, quemadmodum id liquet passim in Exod. XXVIII. & præprimis v. 9. 29. 36. Atque ita Sacerdotis corpus in se est simul corpus Israelis totius ac Moïsis juxta Zach. III. 2. coll. cum ep. Jud. v. 9.: Portat ille omnes, dum sibi ut Caput ac Sponsor adhærentes & conjunctos habet, dum suo vigore bajulat, dum ad Deum in & per se adducit: Portat vero in onyxe duplo qui vivæ carnis colorem refert & aliis gemmis, id est tum
ut

ut fratres in communione cum ipso hæreditantes, tum ut merito pretioso ac digno incinctos: Portat adhæc etiam coram Deo, ut faciat venire in oculos & recordationem Dei, ut emolliat priscam elongationem à Deo, ut ita obsignet iis in se introitum ad Deum: Quod autem portabant *humeri*, id est bajulatio onerum gravium ob peccatum exantlandorum per infinitam potentiam suam, & intercessio iram Dei prolongans per verbum potentiae suae: Quod in pectore portabat, illud est recordatio cura & amor tener, quo Sacerdos verus complectitur merito & prosequitur suos: Et quod itidem ejus *frons* sanctitatem Jehovah inscriptam apportat, illud nec personae Christi sanctam ac excellentem separationem ac magnitudinem inculcat, nec eum sanctum id & sacratum Domino esse pronunciat, nec eum Dominum in obedientia vere sanctificare & non abnegare ac deprimere dicit, sed id expiatorum Deoque sacratorum novas impuritates expurgare teste vers. 38. vult, quemadmodum & intercessione continua ea tegit purgat & abolet.

§. XIII. At nobis, qui in Urim inquirimus, circa medium Ephod & pectorale hærendum est, quum ibi illud juxta verba Mo-
 sis collocetur ac situm sit vers 29. 30. Dicitur & quoad respecto-
 ralis Sacerdos non tantum *nomina Israelis* ferre coram Domino,
 sed & *judicium ac Urim Israelis* non minus, eaque inclusisse pe-
 ctoralis, tum ut futurus judex voce ac illuminatione Dei erudia-
 tur ad lucem ac perfectionem judicii habendam, tum ut in Theo-
 cratia priscâ nonnisi judicium à Deo veniens obtineat ac vigeat.
 Quid igitur? An Gemmae igitur, quæ sunt inditæ unice *Cho-
 schen* judicii, sunt Urim ac Tumminim? Ita censent multi, quan-
 quam alii velint secretius & sanctius aliquod esse à Deo artifice
 Mosi traditum, Scripturis vero tacitum adeoque ignotum. Varia
 habet contextus quæ lucem scænerantur; Fuit primo vere aliquid
 rei non vigor solum & vox sonans, quum Moses quid sumpsisse
 legitur ac panno indidisse: Fuit dein tale quid rei quod declara-
 tum ac notum jam satis erat Mosi, quum de eo tanquam de re
 sufficienter cognita agat & nihil declaret: Fuit præterea tale quid
 quod cum judicio Israel est idem & connexum Exod. XXVIII. 30 :
 Fuit porro id quod coram Domino etiam erat portandum ibid.:

Sed & fuit insuper tale quid quod à gemmis ac lapidibus ipsis non nimis est removendum ac distinguendum, quum gemmæ illæ sint revera id quod indidit panniculo & quo illum replevit Exod. XXVIII. 17. Neque tamen quærendum illud interea in gemmis ipsis est in se, quæ distingui debent ab eo ut subjectum recipiens ejus; Gemmæ enim ad Christum referendæ sunt ejusque divinitatem dignam & merita pretiosa: In his autem existunt & offeruntur Deo ad complacentiam nomina seu tribus Israel, ex his etiam exeunt fulgores luces & integritates perfectæ quæ perfundunt & imbuunt tribus has. Sunt igitur Urim ac Thummim *externè* fulgores & genuinæ integritates quæ in lapidibus, *internè* ac quoad rem signatam autem illuminatio & integritas vera ac varia quæ emergit & judicium consummat ac perficit; Hoc autem sic vere esse, confirmatur. 1. ex collatione loci Exod. XXXIX. 8. & Lev. VIII. 8., quum enim in primo loco dicitur pannum fuisse repletum gemmis, dicitur in secundo repletus esse Urim ac Thummim. Idem apparet. 2. ex vers 29. & 30. Cap. Exod. XXVIII., ubi ex gemmis illatis concluditur quod ita Aaron & nomina Israelis intulerit ac portet & Urim ac Thummim ac judicium simul. Confirmatur illud etiam apertè 3. ex eo quod Deus nullibi declarat in textu, quid per Urim inferendum intelligat, atque hinc rem plane ignotam versaret ac in præcedentibus intactam, si non ad fulgidas has memoratas gemmas hi lucidi fulgores applicandi essent. Sed omnem pertinaciam vincit 4. quod Exod. XXVIII. 30. demonstrativè dicitur **את האורים את התמים**, Et indet *illud* Urim *illud* Thummim, nimirum de quo jam dictum est.

§. XIV. Non igitur per Urim ac Thummim intelligimus voces illas ipsas binas pectorali majusculis literis inscriptas, quemadmodum Sanctitas Jehovæ ita frontali Sacerdotis inscripta erat, nec gemmas multas pretiosas quascunque quibus tanquam Megadim in genere pannus ille repletus fuerit, nec pyropos & lapides de nocte lucentes tenebrasque ipsas illuminantes, qualis ingens ex Indiis allatus ante annos adhuc aliquot in finibus Gelriæ conspectus fuit, & forte adhuc conspicitur. Nec sunt chartæ particulis & præceptis Decalogi, qui lucem ac perfectionem in se continet,

tinet, petarata. Faciunt alii ex iis imagunculas parvas inclusas ac pipientes, alii intelligens & rationale quid, alii Spiritum illuminantem. Neque sunt Angeli nuntiantes quoad illi Seraphim appellantur & lucis Filii sunt, neque *Christus* tanquam λόγος & sapientia essentialis spectatus ac *Spiritus* qui perfectionis & integritatis omnis est Author. Neque rem tangit *Spencerus* qui Urim ex Jud. XVII. & Hos. III. habet pro Teraphim, ac Teraphim deinde per Seraphim ex literarum vicina conjunctione exponit; At jam superius causa dicta est, quare in locis illis potuerit pro Urim Teraphim exstare ac poni, sed & possunt locis iis Teraphim pro Cherubim duobus venire, tum quod Cherubim non adeo à Seraphim distinguuntur, tum quod Cherubim hi ex sui medio responsum emittunt, atque sic quasi Teraphim fiunt: De cetero vero est cogitandum Jud. XVII. ut & alibi Deum varia tum in ritibus tum in nominibus permittere, quæ secus æde tabernaculi aut templi jam fixa non licebant amplius; Per Cherubim autem eos binos, pingentes duplicem Indicem Christum & spiritum, responsa & Oracula venire diserte locus Exod. XXV. 22. edicit.

§. XV. Quomodo autem responsum per Urim ac Thummim venerit, in id anxie inquisitum est jam diu; Ferunt Jovem Hammonium gestu ac nutu se explicasse, Serapum Ægyptium bovem pabulum assumendo aut renuendo, Apollinem Hierapolitanum accessione statuæ ac recessione annuisse ac abnuisse. Exhibebant alii per figuras & signa in aqua, in aere sereno, & umbra, ob quam aquæ figuram *Tullius* 2. de Orat. n. 154. asserit Numam Nympham Egeriam conjugem habuisse. Addit his *Psellus* Oraculum rusticum, cum ex pelvi aquis referta soni exiles prodeunt & futura prædicunt. Quod verò Oraculum Urim attinet jam visum est ex Exod. XXV. 22. voce vivâ Deum respondere, idque per Cherubim Christum ac Spiritum, qui & secus tanquam duo illi Indices verbum omne aliud Dei tum revelando tum inspirando ediderunt Zach. IX. 12. Confirmat hoc & longa ac distincta series verborum quæ in responso prolixiori Urim sonuerunt. Nulli igitur sunt hic *Magistri*, qui ex literis è nominibus tribuum aut prosiliantibus aut præ aliis coruscantibus verbum responsi formant.

mant. Laudant alii gemmas ipsas pectoralis, quæ colore solito retento aut recedente triste quid, at quum juxta Ovid. *nitidos vertuntur in ignes*, majori illa strictura fausta & læta quæque e contrario portenderint, quemadmodum & gemma in humero Deo sacrificium probatum esse fulgore suo Pontifici declaraverit Joseph. Antiq. L. III. Cap. X. Rejiciunt male item *Salianus*, *Rivertus* alii vocem articulata, censentque ad indumentum Ephod Spiritu extemplo repletum fuisse Sacerdotem, quo suggerente & illuminante ad interrogata responderit. Pertinet item ad consulendi & respondendi *modum*, quod Num. XXVII. 21. jubetur de rogante ante Sacerdotem coram Domino sistendo; Unde & David jussit adducere saltem Ephod, ut rogaretur apud & per Sacerdotem Deus à se 1 Sam. XXIII. 6. XXX. 6. 7., eodem modo quo Saul ad Achijam inquiebat *Fac tu accedere arcam*, ut ipse non prehenderet eam 1 Sam. XIV. 18. Nam quo tandem res omnis re-dit gestabat unice Sacerdos Urim hoc, *tum* ex judicis officio quod ipse in Theocratia illa cuncta ad legem Dei decidente gerebat, *tum* ex Oeconomîâ priscâ qua à Sacerdote Lux & expositio omnis debebat peti, fratre ad quem verbum Dei fiebat tunc adhuc fratrem ducente & docente, *tum* & ex figurâ qua Vir signi erat representans Christum Sacerdotem, qui & λόγος essentialis est & Lux mundi futurus erat, *tum* & ex Sacerdotio Pontificis ipso, quod unice propinquat expiat & familiaritatem colit intimam cum Deo.

§. XVI. Non unus vero erat Oraculi hujus finis & usus; Gerit id in pectorali Sacerdos, *ut* sanctum & solius Dei Regnum in populo sancto & peculii separati vigeret, *ut* Theocratia jussa & voluntatem suam revelaret & expediret, *ut* Regnum priscum vere Regnum Dei ac Sacerdotum esset, *ut* Regum arbitria despotica, cum Deum per Urim interrogabant, coercerentur, subjicerentur. Efficit insuper Urim & hoc, ut Oraculum deserti ex nube & igne continuetur ac stabiliatur, ut emblemata verum Sacerdotis, qui in pectoris sui scrinio unice olim veritatem & scientiam complectebatur, adsit & circumferatur, ut se præsentem Deus testetur, ut à ludibriis aliorum Oraculorum ac Divinorum per hoc domesticum Oraculum populus abstinere-tur. At hæc nequidem

com-

comparanda cum eo, quod hoc modo intercedit Israeli cum Deo commercium statum, quod & id clavem colligit omnium ac interpretationem tam olim necessariam, dum Sacerdos cum eo *Legatus est ad populum* Matth. II. 7. Est & usus ejus in doctrinâ, quum ea in populo Dei sic infallibilis est & à Deo ipso immediate hauritur ac percipitur, usus in calamitate communi cum Deus de remedio interrogatur, usus in judicio, quum non liquet aperte quid de lege Dei conveniat, & quid sit juris, quum & lites ac disceptationes partium emergunt utrinque. Est porro usus ejus in cognitione eorum, quæ plane occulta sunt & longe post futura, ad quem gradum cognitionis nulla mens finita aut sapientia humana accedit. Præcipue vero in negotiis publicæ administrationis conveniebat Deum per Urim stante Theocratia interrogare, speciatim in rebus gerendis aut bellis suscipiendis apud Oraculum explorare, de quo Grotius in Exod. XXVIII. 30. *Consulebatur Urim ac Thummim à Rege aut Principe in rebus ad statum publicum maxime pertinentibus, aut à Synedrio in difficillimis de jure controversiis.* Adest & in turbato statu publico per Urim confestim, ut imperii ac vocis suæ Majestate dirimat & componat illico.

§. XVII. Atque sic vere novum hoc est Israelis & populi prisce insignie decus & emolumentum, qui sic non habet in se ex homine *Divinum aut augurem* sed Deum ipsum roganti obvium Oraculum Vatem ac Prophetam. Num. XXIII. 22. 23., non hominem sed Deum Regem à potestate indigna humana omni liberantem, non hominem sed Deum in re gerenda Consulem, non hominem sed Deum immediatum infallibilem Ducem ac Doctorem, non hominem sed Deum prudentissimum & æquissimum Legislatorem, non hominem sed Deum in dubiis Interpretem, non hominem sed Deum in re litigiosa supremum Judicem, tum & in bello suscepto non hominem sed Deum cum incentorem tum victoriæ certæ certum sponsores, quod immane quantum animos Israel in bellando confirmabat & accendebat.

§. XVIII. At nunc propius aures ad Oraculum hoc admoveamus, & consideremus specialius etiam, item plenius ac penitius; Posset, videri hoc Urim arcani & judicii convenire debuisse magis

Prophetæ ac Regi, at erat Sacerdos Minister in utroque, erat & ipse Vir signi ac figura Christi qui *Τεισμεγιστος* erat *Proph. Sac. Rex.* Erat & Sacerdos solus in Theocratia Vir Dei, Mediator, Legatus ac internuncius ejus ad populum cum verbo quod afferebat. Sed & mediatio ac satisfactio Sacerdotalis parat amicitiam & *Sod* seu *familiale commercium* illud quo omnia revelantur ac notificantur: Ne dicam quod Sacerdotis unice erat ad Deum in intimum sanctuarii propinquare & cum eo agere & colloqui.

§. XIX. Quod vero Sacerdoti huic non ad sacrificium peractum, nec ad interrogationem simplicem, nec ad precem factam, sed ad Urim portatum & exhibitum responsio sit, id non primo otiosum est ut solum ac plenum ac debitum Sacerdotis ornatum pro more recepto faciat, nec tantum Deum ad illuminationem dandum invitat ac obligat, nec aliis solummodo, quo sit ad lucem habendam eundum, viam ostendit ac præmonstrat, ut nec ea quæ petebantur à Deo exhibet, nec Deum aut Sacerdotem ipsum admonet de officio in judicando incumbente cui Deus succurrere debeat, sed id meri ac nudi signi externi locum ac vicem tenet, quo lux veri & integritas boni depingitur ac delineatur, quæ Sacerdoti in judicio aut secus inest aut inesse debet. Tenue autem nimis est quum dicitur tropologicum hoc usum & sensum in se habere, ad indicandum tum quanta luce perspicacia & rectitudine præditus esse judex debeat in judicio peragendo, tum quod principium veri & bona voluntas, ac non stercus & præjudicium, debeat esse in pectore & corde ejus, qui Deum sive immediate sive in verbo cum usu consulere ac rogare vult.

§. XX. Quod autem Sacerdos cum hoc Urim in Sanctuario coram Deo consistit, & ibi revelationem demum accipit, id factum 1. quod Sacerdos in se ac scrinio sui pectoris lucem & perfectionem quæsitam non haberet sed aliunde derivaret, 2. quod à Deo, qui & erat Deus & adhæc olim in Theocratia unicus Rex, lux scientia futuri & occulti decisio ac directio omnis petenda esset, 3. quod ibi *λόγος* habitaret, cujus est in unione personali & extra eam loqui ac responsa dare, 4. quod ibi etiam Archangeli & bini illi Cherubim Filius & Spiritus collocati essent, à quibus revelatio

latio lux & integritas omnis per se est petenda: Urim igitur hoc non nisi externum signum & figura erat lucis quam partim in accessu ad Deum vi clavis habebat Sacerdos, partim etiam adhuc habiturus erat.

§. XXI. At cum Sacerdos etiam *Vir signi* esset, tum & Urim speciatim apud *Virum in Massa tentatum* futurum esset ac esse deberet juxta Deut. XXXIII. 8., hinc ad Christum verum Sacerdotem necessario hic noster etiam nos deducit & quidem primario. Atque hinc notatur in Christo ejusque spiritu lucem & integritatem omnem reperiri, illi judicium in Regno cœlorum datum esse & competere, illum λόγον essentialem Prophetam & lucem mundi esse, illum ad Deum ascendere & coram omnia videre, illum in unione & emperichoresi Personali & λογω & Cherubinīs & Deo perpetuo obversari, illum sigilla libri clausi referare, illum & in præconio & in judicio & in Prophetia & cognitione futuri plene omnia revelare & revelaturum esse, quod & factum ab eo abunde & perfecte est.

§. XXII. At & videamus plenissime ac specialissime etiam modum hunc; Hæc non tum præstabit Christus immediate ac per se, sed per alios consimiliter qui ita fulgebunt & inclarescent: Nomina gemmis duodecim incisa sunt personæ seu tribus ipsæ Israel: Hæc nomina subsistunt exarata in gemmis, subsistunt item ac dignitate & pretio circumdatae sunt in divinitate ac meritis Christi, (quanquam & secus ipsi fideles lapilli pretiosi imo lapides ignis etiam vocentur) portantur etiam in pectore cura & amore Christi, adducuntur & veniunt etiam ad Deum & in recordationem Dei in Christo veniente & apparente coram eo. At fulgor in iis gemmis specialissime modum revelationis & prophetiæ delineat, indicando quod Apostoli & alii etiam ex tribu Israelis post in spiritu lucem infallibilem per sua scripta daturi & mundum judicaturi sunt in thronis duodecim per Scripturam Novi Test. erectis. Matth. XIX. 28. Ita Fenestræ per quas intratur sunt *crystallum & rubini* Ezech. LIV. 12., Ita fundamenta XII novæ Urbis totidem gemmæ Apoc. XXI. 19. &c., Ita justificantes causam veritatis & Christi *splendent in fulgor Cœli* Dan. XII. 3., Ita Lux luna sit ut lux solis

& *lux solis septuplex* Esaj. XXX. 26. Hæc autem illuminatio & responsio per hos contingit item sic, quod interrogans ac discere volens adducitur ad Urim sive in scriptura sive ex ea fulgorem edentes in domo Dei, atque percipiunt & audiunt ipsi, dum non elongantur à cognitione Dei ac verbi divini, dum & ad conscientiam se veritas audita ac percepta commendat. Atque sic Apostoli etiam in Epistolis & Prophetiis Test. Novi sunt post Christum in Evangeliiis etiam Urim qui infallibilem & divinam lucem emittunt, tum & Ministri illi præcipue qui verbo illi abdito ac Prophetiis ita lucem scenerantur, ut clare pateant & futuri cognitionem attendenti copiose & abunde suppeditent.

§. XXIII. Neque etiam Ministerium Ordinarium ipsum excipimus quidem, imo nec fidelem privatum; Adscribit enim Apostolus Ministerio N. T. ut sic etiam claritudinem & gloriam excellentissimam, & excessu suo veterem omnem ad ingloria abjicientem, nunc vero radiat in nobis gloria Domini resecta facie, & transformamur in eandem imaginem ab una claritate ad aliam, tanquam à Spiritu Domini 2 Cor. III. 18., quin & dedit Deus cuicunque fulgorem lucidum in cor, lucem in vasculo fictili gerenti, ut per eum exoriretur illuminatio cognitionis claritatis Dei in facie aut icone Jesu Christi 2 Cor. IV. 6., qua ratione & pueri ætate centum annos natis quoad cognitionem aequiparantur Esaj. LXV. 20.

§. XXIV. Apparet ex his quam immane quantum discrepent Oracula gentium quæ erant olim ab hoc, quod in Sacerdotis prisci pectorali Deus constituerat; Equidem integrum ac permissum erat Deo subinde in gentium aulis & locis monere ac notificare, quin & vates suos ut notificent eò ut in Babel ac Ninive ablegare, præprimis in primo tempore quum nondum totus à Gentibus aliis in principio Vet. T. cum se & Angelis suis abscesserat, quum & Bealeamo adhuc Deus adfuerit ac revelaverit; de quo venuste Niceph. VIII. c. XXIX. in fine, *Fuit divina potestatis ad rerum futurarum certio rem consensum non solum per peculiare Ministros futura prædicere, verum sensim quoque advenis ac alienis ad id uti, perinde atque Musicus quispiam gratum & jucundum decantans carmen supervacaneas quoque percutit plectro chordas, aut ornatus gratia,*

sia, super eas quæ ex usu sunt, alias etiam adjicit. At adfuit illis Deus in se & Angelis in initio illo dicto unice, post vero eos delusit Dæmon.: Fabula enim est quod nomine Dei aut Angeli potentis pronunciato ac advocato ille semper creditur accedere & adesse, quæ & causa fuerit quare nomen tutelaris Dei gens quæque sollicitè celaret, ne eo ab aliis etiam implorato is ad eos avocaretur, aut Nomen ipsum quæ tale sono vim exfereret ac efficaciam, quomodo nugantur Rabbinæ *Pharaonem*, quamprimum à Mose nomen Dei populum evocantis audiisset, animam statim effluisse, Ægyptium etiam vi ejus à Mose occisum esse apud Euseb. IX. Præp. Cap. IV., Abulens. Quæst. VII. in Cap. II. Exodi, quemadmodum & Babylonii in L. I. Ep. XIX. Isidori Pel. persuasissimum habent hoc, quod nomine Dei prolato mira possint perpetrari, & apud Arnob. Lib. I. n. 27. de Christo dicitur, *Magnus fuit, clandestinis artibus omnia illa perfecit, Ægyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina & remotas furatus est disciplinas.* Æque stultus est *Nominis* hujus abusus in populis iis apud Lactatium in IV. Theb., quibus non fas esse videtur ob sanctitatem homini nomen Dei audire; Quod omne primum initium traxit ex eo, quod ad nomen in imploratione ac prece seria nominatum, (vi sane precis non nominis) opera stupenda cernerent evenire & contingere.

§. XXV. Et sic in genere differunt Oracula hæc, videamus etiam sigillatim ac in specie quid intersit inter ea; Adstabat ad Urin ac audiebat ipse responsum qui sciscitabatur, ut deludi non posset, quemadmodum fieri poterat quum *Endorea* se Deos ex terra exsurgentes videre diceret. Audiebat & immediate Deum adstans, non Phæbam enarrantem ac pipientem, aut chorum Poetarum assidentium & responsa metro illigantium. Sed & erat hoc Oraculum & ad omnia sufficiens ac relatum, dum Kircherus in Oedip. Ægypt. memorat, *In omnibus fere Ægypti Nomis Oraculum fuisse reperio, à quo responsa de variis eventibus acciperent consulentes; Oraculum Serapidis consulebatur circa ea quæ terra cultum concernebant, Anubidis in doctrinis ac scientiis, Hori circa bonæ corporis & animæ, Isis circa ea quæ Nilum tangebant & fecunditatem.* Et

cum via ad Oraculum Dei facilis esset ac plana, erant loca gentiliū Oraculorum ad magis consulentem elongandum aspera aditu ac difficilia valde; Ita Jupiter Hammon collocatus erat in Africæ ac Libiæ arenis, Apollo Delphicus in prærupto monte ad antrum profundum, atque in Trophonii antrum aut speluncam descendebatur nudo corpore profunde, postquam placentis projectis Lemures prius essent placati. Neque hoc omittendum item est, quod Vates Diaboli in rabiem verterentur & emota mente non ita attendere possent accurate; Hinc Phæbe spumat & furit; Hinc in Trophonii antro bibitur prius ex aqua Lethe, ut memoria omnium oblitteretur, atque inde redit ac ascendit Vates rigens αἰέλας & juxta illud,

Nemo nisi nostris agelastus prodit ab antris,

Fatidici qui vim pectoris intus habet.

At maxime peccabant ac fallebant Oracula Dæmonis in materiis ipsis & prædictis rebus, quum aut silebant plane causata indignitatem ac impuritatem interrogantium, aut adulabantur auro corrupta, quod Demostheni erat in gratiam Philippi Macedonum Regis consulenti Φιλιππιζειν, aut casu vera sonabant, quemadmodum id persæpe contingit per se, aut occulta in remotis locis contingentia, causarum physicarum item Consiliorum agitatorum effecta & eventa, quin & ea quæ facere ipse Dæmon volebat, sagacitate veloci ac astutia naturali proloquebantur, aut obscure loquebantur, ut juxta Ciceronem Lib. II. de Divin. *interpreter egeret interprete & sors ipsa referenda esset ad novas sortes*, aut ambigue loquebantur, ut in utramque posset partem responsum explicari quocunque res excideret modo, aut oriente licet in eventu contrario, conversione ac pœnitentiâ interveniente vim fati frangi obtendebant, quemadmodum & Prophetæ Israel id non semel atque illustri modo in dilato Ninive excidio experti fuerint.

§. XXVI. Desijt vero si non circa tempus Salomonis sane ante Babylonicam captivitatem Oraculum hoc, sive quod Theocratia cui serviebat Oraculum concuteretur tunc vehementer per arbitria Regum surgentium & invalescentium, sive quod judicium sibi Politici tunc simul appropriarent, sive quod & Israel ipse more
aliorum

aliorum populorum duci ac dirigi vellet, *sive* quod ab eo Prophe-
tas mittere Deus constituisset. Quod vero in locum Urim sub-
stituunt Magistri vel *Bath Kol* seu *Filiam vocis*, vel *Apparitiones Elie*
revelantis, vel *signa observata cæli*, vel *Dæmonum per Exorci-*
smum sacrum in Magia coactionem, illud frustra est, quum Spi-
ritum ab Israele cum Urim discessisse tempore ultimorum Prophe-
tarum fateantur ultro ipsi in Bab. Sanh. fol. 11: 1., & Hieros. Ta-
anith fol. 65: 1., atque credibile sit cum Christo demum nubem ex
qua Bath Kol, ut olim in deserto, rediisse, apud Judæos autem eam
non nisi illusionem Satanæ fuisse, tum quod Rabbini in defectu
Spiritus Magiæ & operibus Magicis in genere deditissimi essent ul-
timo tempore, tum & quod Bath Kol in specie Magistris his è
cælo applausisse ac palpum fecisse legitur, quam & causam censet
nonnemo esse, quod *Petrus* Sermonem Propheticum certio-
rem voce ex cælo esse dicat 2 Petr. I. 19., quemadmodum & vere causa
est quod Judæa tota Dæmoni tradita *domus prima ejus dicitur*
Luc. XI. 24.

§. XXVII. Perierunt & cessarunt simul cuncta Gentium Ora-
cula, postquam prius etiam jam diu autoritas ac fides eorum sic
diminuta modo esset, ut & inde enasceretur tritum illud, *Salve pri-*
sca fide Tripodum, quum nimirum aut Deus ubique sonaret adhuc,
aut plus Impostori liceret adhuc: Unde & *κερδω* & *θεός* *lucripeta De-*
us Apollo dictus est: Atque hinc Cicero l. sæpe c. *Fuit etas omnis*
Oraculorum Delphicorum veritatem experta, at jam diu idem non
facit. Sed & perierunt plene & clusa sunt Oracula hæc etiam in
se, in cujus causam *Lucanus* Lib. V. inquit, quum scribit,

- - - - - *Quid spes, ait, improba veri*
Te Romane trahit, muto Parnassus hiatu
Conticuit pressuque Deum: seu spiritus istas
Destituit fauces, mundique in devia versum
Duxit iter, seu Barbarica cum lampade Pytho
Arsit in immensus cineres abiere cavernas
Et Phœbi tenuere viam, seu sponte Deorum
Cirrha silet fatique sat est arcana futuri
Carminis longæva vobis commissa Sibilla,

Sen

Seu Paean solitus templis arcere nocentes

Ora quibus solvat nostro non invenit avo.

Æque ineptè Cicero in verbis, *Potest vis illa terra, quæ divino afflatu mentem Pythia concitabat, evanuisse vetustate, ut quosdam videmus exaruisse annes.* Ignorabant enim Gentiles Christum, qui ad dissolvendum opera Diaboli in mundo aderat, regno suo propinquante nunc Dæmonem de cœlo dejicere & in orcum repellere, quanquam nondum in abyssum præcipitet plene, ut commercium plane omne in terris illi inhibeatur: Utitur enim ars malitia potentia ac libertas ejus ligata homine conjurato, qui libertate adhuc exserendi gaudet, utut non tam in terris Ecclesiæ & præpostera ingenii cultura ad Naturalismum aut Atheismum propendentibus, tum quod non permittitur illi in monte sancto tam libere grassari, tum & quod non ipse regnum Atheismi sui ostensione destruit quod alicubi jam habet & crexit.

§. XXVIII. Cum quo apposite convenit, quod historiâ referente relictis Delphis Oraculum hoc ad Septentrionem in plagas hyperboreas secessisse & commigrasse ferrur, sive quod ex incultæ terræ serius ipsæ sibi consulere didicerunt, sive quod Evangelii splendor tardius illuc penetravit, quo secus radiante aut per se ludibria hæc intereunt & cadunt, aut Dæmoni tunc porro ibi furere non permittitur à Deo; Hinc canit *Claudianus* Poeta

- - - - - *Pulcher Apollo*

Lustrat hyperboreas, Delphis cessantibus, aras.

Hinc Boreas totus aperta artium harum vetitarum diu ex professo Schola illustris & Officina.

§. XXIX. Atque hoc Palladium illud famosum ac celebratum est, de quo tot se fatigant Authores & Volumina, Palladium illud *Troja* seu *Urbis Visionis*, Palladium illud *Teucria* seu loci ad quem in prece ac responso clamabatur, Palladium illud *Ilii* seu Urbis quam Deus & El seu *Il* verus olim incolebat, & quæ hinc Dei Civitas appellabatur, quin & Palladium illud *Dardania* seu à quo & cujus loco generatio tota Judaica judicabatur ac unice judicabatur, pomæriis extra gentem hanc separatam non extensis. Quid autem *Pallas* nisi sapientia essentialis Dei ac Sermo ex nubis
columna

columna proloquens, quæ hinc ex cerebro Jovis fertur esse nata: Hæc eo tempore erat oculis & hasta clara, unde sagata simul ac togata Pallas dicta est: Hæc equo & quidem veloci mingenti *Pegaso* à se domito in columna *nubis velocis* qua vheebatur insedit, in *Pachas* enim *velocem ac rapidam* instabilitatem vult: Hæc ut Draconem appictum habet, ita & caput Medusæ Serpente horridum in scuto gerit, dum & luctandum illi cum Dracone antiquo est, & de eodem victo circumgestato in scuto triumphat, & secus vi sapientiæ pericula & horrida omnia superat: Et quid certamen ejus cum *Neptuno*, nisi percussio fluctuum ac undarum in Mari rubro, cum illud transiret Israel olim: Quid conjugium cum *Vulcano* quàm conjunctio ignis in columna quam inhabitat: Quid *Pandora* primæ mali omnis radicis & mundi ignem furripientis statua pedibus Minervæ supposita, quam profligatio mali omnis ac ejus quod caliginem ac tenebras in mundum introduxit. Ab hac Pallade & Minervâ (quæ nomina alibi declaravimus) *Palladium* deductum est & nomen suum gerit: Et Pherecidi Palladia erant omnes imagines manibus hominum non factæ sed cœlo delapsæ, qualis & Dianæ ea in Apostolorum Actis ferebatur esse, quanquam non ex vero hæc opinio promanaret, cum vox fuerit ex nube saltem audita forma autem non visa, unde & vocem seu *Verbum* Christum nominarunt, tum quoad qua *Sapientia* loquitur & indicat menti quid conveniat, tum quoad *externe* etiam sonuit ac verba fecit, unde & ille *Loquens* seu *Medabber* Esajæ dicitur: Gentilibus autem præter imaginem etiam Scutum, Delubrum, Oraculum & quicquid ad Palladem pertinebat Palladi nomine simul veniebat; Dicitur ex cœlo delapsum, quum in cacumine arcis Templum ædificaretur, quomodo certe hæc *Schechina* ultro ex cœlo in Sanctum Sanctorum commeavit: Dabat vero delapsum & consilium ac sapientiam & robur ex conjunctione inexpugnabile, dixerat enim Apollo *non prius urbem expugnandam fore, nisi Palladio inde prius exportato ac remoto*, quod & veravit omne tum in captivitate Babel, ubi prius procella impetuosa *Mercabah* educit Ezech. i. & X. cap., tum in desolatione Romanâ, ante quam vox fuerat non semel audita *Migremus hinc*, ob quod & Christus domum

domum illam à tunc *domum Eorum* appellat Matth. XXIII. 38. Expugnari vero debuit & confici sagittis Herculis, quæ non sunt nisi verba Dei Mosis & Christi, quæ unice ad sapientiam veram ducunt ac Palladium gentibus aperiunt & communicant. Addunt item per cloacas in arcem ejus ascensum fuisse, dum tempore Philistæorum & arcæ fœderis ereptæ, non nisi per cloacas & impuritates emissas ab ulceratis in cloacas, copiam Palladis aut arcæ habere aut habuisse licuit, dum & pœna hac fœdâ piare ereptionem hanc factam debebant, & non nisi *aureis natibus* missis à malo fœdo liberari ac sanari poterant 1 Sam. V. & VI.

§. XXX. Nimium torquet autem imo insanit fere *Spencerus*, quum ex pectorali Sacerdotis Ægyptii hoc Urim deducit, qui lapidem nomine *Αλήθεια* inscriptum in loco illo gesserit, imo ne Urim quidem sed Thummim solum, quod tamen perfectiones potius significat; Pugnat vero autoritate *Æliani* in Hist. Var. L. XIV. Cap. 34. *Δικασταὶ* &c. *Qui judicabant ab antiquo apud Ægyptios Sacerdotes erant: Eorum autem Princeps fuit, qui ceteros ætate anteibat. Ille in omnes jus dicebat. Eum autem oportebat esse omnium & justissimum & parcentem nemini. Gerebat autem de collo imaginem ex Sapphiro, eaque imago Veritas dicebatur. Addit Æliano Diodorum Siculum, in Bibl., Summum judicem Ægyptiorum ab eo describentem, quod à collo pendentem haberet Veritatem, aut potius Simulachrum è lapillis pretiosis, cui Veritas nomen. At rectius longe Schefferus in Syntagm. de Torquibus §. 5. Ornamentum illud sumptum fuit ab Hebraeis, idem enim fuit quod apud illos Sacerdos summus gestabat: Et arguit primum, quod ex gemmis fuit, deinde quod Veritas nominatum est: Ita namque interpretantur LXX id quoque, quod in Rationali Sacerdotis Urim ac Thummim est, *Δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν* appellant: at quod secus λόγιον aut λογιον vocant, sive quod Christi, qui est λόγος, habitaculum, sive quod proloquens Oraculum est. Ex Mosaico item ac Dei instituto hoc Ægyptios petiisse, id liquet satis ex eo, quod historiâ teste à Mercurio Deorum nuncio hanc consuetudinem habere dicuntur, quod in specie ad iudicium, ut in Mose fit, non ad doctrinam ac veritatem nudam refertur, ne dicam in genere existimationem*

mationem & religionem quâ colunt Mosen & ea quæ sunt Mosis id satis indigitare & confirmare: At & confundit Historia profana Judæos & Ægyptios, vel quod ante Judæi diu in Ægypto habitaverunt vel quod inde egressi sunt.

§. XXXI. Æmula fuerunt Oraculi hujus Oracula Gentium, præprimis tria illa antiqua in posteritate *Sem Cham & Japhet*, atque in iis quam maxime *Delphicum* illustre. Viderunt id ante me alii modo etiam, at rem ipsam expediverunt adhuc minime; Convenit in principio vel situs ipse externus & locus, Mons præruptus ac divisus, quæ & causa erat quare ablegati Theori & Deliastræ consultum euntes αἰαβαύειν dicerentur, post autem redeuntes καταβαύειν: Neque abludunt nomina illi tributa ac imposita, ut quum dicitur *Parnassus*, quod à פור & שן, cum foramine Petræ in qua Moses, *antrum augurii* seu *Oraculi* dicit longe convenientius, quam si in Harnassum aut Larnassum vocem convertere cogeris: Dicitur & *Delphos Stillans* à דלף, ob nubem in monte Dei stillantem, *Delos* item à manifestatione quam Oraculum & locus ille facit. Confirmant cortinæ quæ cum velis templi consimiliter pendebant ante Deum juxta illud *Prudentii*, *Tripodes Cortina tegit*, unde & *Cortinipotens* Apollo dicebatur, non enim Tripus Apollinis cortinæ nomen apud Latinos gerit. De Tripode vero anxie inquirunt cui Phœba infederit, *an* sella, *an* prunarium tripes fuerit, ex quo thus & suffitus ac spiritus divinus ad vaticinia mentem avertens ac incendens surrexerit, *an* olla tripes antro imposita ex qua ventus & vis fatidica subierit, tum quod olim sella aut quævis augusta sella tripes esset, aut alia etiam omnis nomine saltem tripodis referente *Epicharmo* apud *Arbensem* lib. 2. veniret, tum quod thure sensus abalienari & vis fatidica venire creditur, quod *Tatianus* Orat. contra Græcos num. 33. respexit in verbis, *Est quæ potu aqua aut vino insanit, vel thure adhibito demens fit, & hanc tu vaticinari dicis.* Quantum ad me, putem ego sane hæc ad unum referri vix posse, sed in eo varia & multa simul Delphenses imitari voluisse, & sedem in qua sedebat inter Cherubim super operculo post cortinas Deus quales & quotcunque ea pedes etiam haberet, & Thuri-

ribulum Sancti quod suffitu multo locum sanctissimum & exterio-
rem pariter implebat, & antrum seu foramen Petræ in quo Moses
revelationem à Deo exspectans debebat consistere. Certe cui Phæ-
ba insedit id mensa seu ὄλμῳ fuisse dicitur, quæ & ἐνολμῖς inde
dicta fuit, velut Apollo ἐνολμῳ; Ut frustra hinc quærat, num
fella tripes Tripus fuerit, num olla pulvere referta tripes, num
mensa tripes, num spelunca trilateralis Strabonis, num pruna-
rium tripes. Interea vero etiam certe Tripodum aureorum ge-
nus quoddam in Græcia fuit, quod hinc suam originem non mi-
nus ex post traxit, & Viris inclytis in præmium dabatur, & cum
Sacerdotii tum Vatis quin & divinitatis honore dignum declara-
bat, de quo genere *Horatius* Lib. IV. Ode 8.

Donarem tripodas præmia fortium virorum,
quæ & præmia hinc vel in atriis vel in templis honoris ergo tan-
quam anathemata suspendebantur.

§. XXXII. Adjiciamus his affinia porro & quæ qualemcunque
saltem cum his cognationem habent, & simul nunc desierunt aut
falsi convinci possunt. *Medabberim* in oppositione ad *Meditan-*
tes, *Silentes* & *Linguae ignotæ Lectores*, sunt ii ex numero Sa-
pientum priscorum, qui non quidem curru vecti cum *Tragædis*
ac *Theologis* sacra vitas & laudes Deorum canebant, sed tamen
vel circumeundo in plateis tectis portis & triviis de more Majo-
rum prædicabant, vel in cœtu ænigmatice obscurius & linguâ pe-
regrinâ dicta interpretabantur, vel post mortem ex statua etiam
proloquebantur & annunciabant, qui & מְבַבְרִים *Mechavim* seu *an-*
nuntiantes in Targum *Hosæ* appellantur, & pro *Teraphim* ibi-
dem veniunt; Proveniebat autem locutio hæc vel ab homine re-
spondente, vel à Dæmone per exorcismum coacto, vel ab anima
in *Teraphim* hospitante, vel à stellâ animata imaginem inum-
brante, vel à manibus demortuorum circa sepulchra consultis,
vel à spiritu in utero pipiente: Non enim uno sed triplici modo
responsa dabantur, vel adumbrando quò figuræ *Talismanicæ* re-
feruntur, vel pipiendo in utero vel proloquendo diserte. Pro-
loquebantur autem præter homines etiam *Imagines solis lunæ stel-*
lis à primis idololatriis positæ, quas tanquam corpora aut ædiculas
sibi

sibi positas luminaria angelica & animata cœli appropriabant sibi atque inhabitabant sic, ut sermones ex iis ederent, de quo in Mor. Nebh. Lib. III. Cap. XXX. Maimon., *Ædificarunt palatia, & posuerunt in eis luminaribus cœli imagines, & dixerunt quod splendor potentiorum stellarum diffundebatur super illas imagines, & loquebantur cum hominibus & annunciabant eis utilia: Quæ Chammanim dicebantur aliquando, & jam in principio eo primo defectionis in usu erant à quo Angeli primum culti aut saltem invocati sunt, quibus stellæ aut vere credebantur datæ in corpora & operandi organa, aut tum demum sacrabantur donabantur ac ponebantur ab homine in emblema & symbolum, quemadmodum & posita Stellæ ipsi in terra ædícula ac imagine nitida gratiam Angelorum demerebantur, atque sibi in annunciando & indicando (quod officium eorum est) in ædícula apud statuam posita pronos & faventes habebant. Hæc prima in mundo Idololatria, Angelolatria, & quæsitæ Pseudoprophetia fuit. Ab his imaginibus differebant *Teraphim* quæ etiam loquebantur, sive tota corpora condita aromate essent ut in Ægypto, sive statuæ corporum integrorum fabricatæ, sive Capitum solorum repræsentamina; Loqui debebat enim per ea defuncti hominis rediens ac Numini nunc in cœlo propior & scientior Spiritus, qui & suorum & corporis qualiscunque sui per se ducatur affectu ac amore: Aderant etiam in *Oraculis distincti hi*, qui responsa jam facta metris illigabant & proloquebantur. Sed & erant Arabibus Philosophi, qui ex historia sine demonstratione docebant, & hinc *Medabberim* dicuntur apud Maimonidem.*

§. XXXIII. Præter hos diversos enarrat Theologia Barbarica diversarum Gentium Vates & Sacrorum Antiflites, Assyriorum *Chaldaos*, Gallorum *Druides*, Indorum *Brachmanes*, Septentrionalium *Runas*, Sicularum *Galeotas*, Latinorum *Hetruscos*; Observa in voce *Chaldaei*, aut *Chaldæum* poni ac sumi in Assyria pro sapiente, aut petitos esse iis ex Chaldæa sapientes, sive quod in Chaldæa unice visa sunt vera primordia generis humani antiquitatis originis & revelationis, sive quod ibi originaria est sedes unde aliz sua mutuarunt, sive quod Chaldæorum singulariter ac

primo hoc fuit institutum aut & hoc inventum, sive quod sibi ac posteritati quisque suæ ibi ejus occultaret ac servaret monopolium: Sed & fecit Aboriginum Chaldaæ Paternitas indigenatus & antiquitas, ut eos fama aliis præferret longe: Poterant vero & vere melius & rectius scire Chaldaei ac alii, quod vicini fuerunt Protoplastis & locis iis ubi cuncta facta erant olim & lustrari ac vestigari poterant accuratissime, quod Deus inter eos propinquius egerat, quod perennarunt habitatione fixa in suo loco, ac de manu in manum tradita habebant, aliis elongatis ac dispersis ab invicem longe, quod & Republicâ inter eos primum erectâ cuncta florere melius & vigere potuerunt. *Druydes* Gallorum Abrahami propago sunt in luco & querceto Mamre agentis, prædicantis, sacrificantis, precantis, nomine deducto à Celtico *Dern* aut Græco *δερς*, *Quercus*, quod ex alio eorum nomine quo & *Saronides* vocantur confirmatur abunde apud Hesychium. Huc refer *Borussiae Quercus sacras*: *Bardos* his conjunctos à viis dictos esse *Meursius* apposite observat: Quantum enim conjicere licet hoc etiam instituto perpetuæ peregrinationis ac viæ Abrahamum etiam ac Mercurium seu Mosén & populum Dei priscum exulem imitabantur, nisi quod forte cum religio tum necessitas prolixa in exilio ac sylvis barbæ etiam quid nomini adjecisse potuit; Officium horum autem erat canere fata & facta Heroum, unde *barditus* enatus *Germanorum*, tum & judicare, quod item Abrahami ac Mosi aut Mercurii, cujus acervum honorabant, institutum erat. Indorum *Brachmanes* *genusflexioni*, indicante verbo *ברך* & *בנה*, aut religioni ac benedictioni præerant; Dicebatur autem traditio eorum ex Teuth Mercurio & Mose petita apposite *Veda*, Hebraica voce deducta à *ידה* Confessio. Septentrionalium *Runa*, à *רנה* & *רנן* *musice sonando* & *canendo* appellatæ, Vates eorum Sacræ sunt & divina canentes; Vocatur autem Traditio earum, Mosi item tota consona, *Edda*, sive item à *jadah* confessio, sive ab *ידה* transeunte *ה* in *א* ut sit idem quod *Torah* & viæ ostensio, viæ Dux, significat enim *ידה* Syris viam ostendit, in viam veritatis reduxit, Arabibus duxit: Potest & *Edda*, voce ab *דדן* vagans est desumpta, significare Carmen & Drama vagans & cursorium, ab ætate in æta-

tem res breviter canens & edisserens. *Galeotas* vero Sicularum si à מלל *migravit* ac *revelavit* deduxeris, non peccabis; Migrans & peregrinans enim Hebræus *Galeota*, & similis illis aut unus ex illis est, in revelando ac declarando verò consistit officium Antistitis Sacri quæ Antistitis. *Hetruscorum* collecta ab *Inghiramio* Fragmenta non quidem agnoscimus, at fuisse tamen eos & quidem rei sacræ apud Latinos Authores primos, id abunde Veterum testantur scripta; Fuisse autem eos origine Hebræos, id vel satis evincit scribendi mos qui à dextrâ tendit ad sinistram; Nominis vero originem vel Græcum Θρησκεία habet, ut hâc viâ sint religiosi, vel potius desume à פסר *confregit*, *partitus terram est* Chaldaice, quo truculentia Israelitarum cunctos excidentium in terra sibi divisa & partita notatur, ob quod & *Thraces* primi Judæi sunt *Hermippo* apud *Josephum* contra *App.* lib. 1., ubi *Pythagoras* dicitur *imitatus Judæorum & Thracum dogmata*: Unde & *Orpheus* *Apollinis Filius* & *Musæus* ipse *Thraces*: Quin & Dei cultus, quem *Orpheus* *Thrax* in Græciam attulisse fertur, *Aristophani* & *Euripidi* Θρησκεία, ac Θρησκείην *Thraciare* Scholiasti *Euripidis* & *Nonno* est. Convenit autem cum *Hetrusco* *Thrax*, atque ex transpositione literæ unius פ fit ex פסר תרסם: Quæ Transpositio præstat ea quam in argumento hoc *Huetius* cudit *Dem. Ev. Propos. IV. §. XIX.*, qui ex תרסם efformare laborat תרסם & *Thraces*.

§ XXXIV. At fuerunt etiam truculenti *Thraces* Judæi hi ex capite & significato eodem primo primi illi *Phryges* à פך *seviit*, פך *perrupit*, nisi forte derivare ames à פרח *floruit*, *progerminavit*, gaudent enim *Progerminatores* primi tum ante diluvium tum post in linea sancta ac fœdere Dei hoc nomine, teste *Stephano* in Ἰσχυριον, & *Erasmio* in Adagio τὰ Καννάκ, ubi & ex *Zenodoto* ac *Plinio* affert, & inter alia scribit, *Cannacus* (*Annacus* alii, *Hanoch*, *Enoch*) quispiam *Phrygum* Rex, quemadmodum narrat *Hermogenes* in *Phryg.*, cum diluvium eventurum prævidisset &c. Atque hinc primo credo etiam proverbium natum, *Sero sapiunt Phryges*, quod non nisi diluvio veniente antediluviani crederent resipiscerent & corpore intereunte in spiritu salvarentur. Confer quod *Plutarchus* *Hebræa* sacra sua fertur collegisse ex historiis *Phrygum*: Dicuntur &
ex

ex capite eodem Judæi *Phanices* & regiones Canaæ *Phanicia*, non à *Bene Anak*, sed vel & ex eodem capite à פנך quod est Chaldaïs *fremuit*, Arabibus *pertinax fuit*, institit, aut à פנך Chaldaïs *delicate habuit ac nutrit*. Sunt & Judæi *primi Arcades* id est *Religiosi aboriginarii ac antiqui*, origine deducta vel ab *Arca Noe*, vel ab *Erech Acad* in Babel, ubi in Chaldaea principium Regni primi Gen. X. 10., gaudebant & antiquitate eâ ut & Arcades cœlo lunaque ratione diluvii crederentur priores, & fruebantur propagine Chaldaica per Abrahamum; Quod vero Arcadum Dii proprii *Pan & Mercurius* i. e. *Angelus faciei & Moses* esse feruntur, quod & Arcas *Evander* literarum usum, instrumenta Musica, leges, & quæ ab Hebræis proficiscuntur, teste Ovidio V. Fastorum attulit, id Arcades Judæos facit. Hinc porro *Pelasgi*, Dionys. Halicarn. lib. 1. Arcades ab origine, Sacrorum & Literarum ad Græcos propagatores, Lacedæmonia (ab Orientali & Cadmo dictæ) quin & Spartanorum cum Judæis amicitia de qua 1 Macc. XII. 21. fundatores, quid nisi Judæi sunt: Non quasi lutigenæ primi essent à πηλ & *lutum*, nec à παλαι & *vetus*, nec quasi Pelargi & Ciconia in divagando sint, sed dicuntur sic aut à מלך *Miraculum & portentum esse*, aut potius à מלך Hebræorum ac Samaritanorum lingua *Divisit, hereditatem adiit*, quod ipsi Canaan ac terram à Deo hæreditant ac inter se dividunt, secus etiam populis fata sua canunt terminosque ac limites in vaticiniis figunt. *Colchorum* etiam fortunatas terras, quas Jason petiit, Judæorum felicem Canaan fuisse, *Colchosque* Judæos, id per se etiam sat evidens est; Hinc & Magia ac Philosophia arcana Colchis fertur accepta. Hinc *Circe* ac *Medea*, id est Columna nubis *in Circulum ducens Israelem & Mensura instar apparens*, viasque itineris Israelitici dimetiens, illis attribuitur; Hinc & *Ægyptiacæ* originis cum Israelitis esse dicuntur Herodoto ac tot Veteribus; Nominis vero originem in se complectitur כלך, à quo deductum Syriacum כלכא designat *Uteres*, quibus flumina transeunt *Piscatores*, ad innuendum Israelitarum per Mare & Jordanem stupendum transitum; Præstat enim hoc, quam si deducamus à כלה quod Hebræis *senectutem* dicit, Arabibus *vultum austum*, *Æthio-*

Æthiopibus Clamantem. Omitto nomina Judæorum magis nota, ut quum *Cananei* dicuntur à terrâ, nomen hoc à posteris Canaan possessoribus ejus primis retinente, cujus terræ etiam celebratissima pars Tyrus totius orbis commercio inclyta Cananæum *Mercedem* significare fecit. Ab hac eadem Tyro Cananæ ac Palæstinae parte Judæi *Tyrrheni* persæpe appellantur. Dicuntur & *Crethim* terraque eorum appellatur *Creta*, quod excisioni erant devoti Philistæi, terraque Israeli data in hæreditatem, à כרת *excidit*, quanquam aliqui evasissent etiam & hinc *Plethi* appellantur; Hinc Deus Ezech. XXV. 16. comminatus Philistæis inquit, *Ecce ego extendam manum meam super Philistæos & succidere faciam Creteneses*: Cum quo concinit Zephania cap. II. 5. *Va habitantibus ad tractum maris, genti Crethim*; Hinc Creta Jovis patria, sedes, & sepulchrum, quod in terra Canaan venit columna nubis ac Deus, in eâ stetit etiam, ac periit post & non visa fuit porro. Dicuntur & Judæi *Arabes* quos Cadmus in comitatu suo habuit Strabonis lib. X., quod in Arabia deserto nati sunt, quin & *Ægyptii* terrâ ea eos progerminante educante ac educante Strab. lib. XVI. At rapuit ac transtulit hæc omnia nomina famosa prisca tum locorum, tum personarum, tum populorum, ad se pariter vana ac mendax Græcia, ut tanquam primi ac Inventores inter gentes alias eminerent, ut dicam *Vos Græci semper pueri estis* à se amolirentur, ut vere Aborigines *Cicada* περὶ γοφοί ac ἀντόχθοι esse possent, & à Pelargis i. e. Ciconiis divagantibus aut Coloniis ac appendicibus gentium aliarum distinguerentur.

§. XXXV. Quæ secus ex astris & constellatione sub puncto natalitatis ut & lineis divinare volunt Astrologi & Circumcelliones, ea vana pariter sunt ac inania prorsus; Possunt, siquidem iis pactum intercedit cum impuro Dæmone, edicere ea quæ in vita præteritâ modo contigerunt, idque in summa etiam accuratatione ac usque ad minutias: at per hæc imponitur nobis vafre, quando etiam ex hinc sibi fidem etiam volunt haberi in iis quæ adhuc secutura fore nunciant & prædicant eventura similiter in futuro: Non posset enim hoc admissio in genere præscientia futuri contingentis esse proprietas & idioma Dei. Non posset in prædictione

futuri gloriari contra omnes *Non-Deos Deus*. Non posset eam facere argumentum certum divinitatis. Non posset ex prædictione constare origo divina porro, siquidem exstarent in mundo ex quibus etiam à creatura posset cognosci sciri ac prædici quod futurum est. Deinde si à stellis in tempore nativitatis rerum penderet determinatio, dependeret ab iis vel tanquam à causis vel tanquam à signis Deo causante certò significantibus: At neutrum; Non enim pendet à stellis tanquam causis, tum quia stellæ non agunt in Dæmones quæ fortunæ adversæ Authores, tum quia ab alio ac hoste ejusque odio & violentia non influxu cœlesti meum infortunium mihi provenit, tum quia per irresistibilem & certam stellæ determinationem talem aperte introducitur fatum. At forte determinant ut certa signa eventum hunc infallibiliter portendentia, sed & ne hoc quidem, tum quia voluntas decreti de futuris arcana est & hinc signo nullo expressa, tum quia Deo soli exclusive ad alios omnes vindicat & declarationem & cognitionem ejus arcani Dan. II. 28., tum quia nemo hominum Dei mentem novit sed Spiritus Dei solus, qui profunda Dei scrutatur, quemadmodum & spiritus hominis Rom. XI. 34. 1 Cor. II. 10. 11., tum quia imperscrutabiles Dei viæ vocantur Rom. XI. 33. At & Nota tertio non posse constellationis punctum constare & sic signum illud aliquem sui præstare usum & actu signum esse, si enim à conceptionis puncto vis indolem fata ac finem infantis æstimare, illud plane hominem omnem latet, si vero à nativitate, ejus punctum idque observabile & quiescens in rapidissimo cœli continuo motu non occurret. Obclamat item porro experientia, quæ gemellos atque alios item sub unâ constellatione natos diversissimæ tamen indolis & fortunæ esse deprehendit. Et age quæso, an primogenitis Ægypti una nocte percussis, an centies millenis una die in exercitu Assyriaco stratis, an infantibus unâ cæde Herodis necatis eadem pariter sydera eadem positura alluxerint? Non existimo. Hinc Deus exesse ex populo suo procul *vult omnes Astrologos* Esaj. XLVII. 12. 13., jubetque severe abstinere à viâ gentium & à signis cœli non metuere Jer. X. 1., sive ea pro Divis & Angelis ipsis, qui stellæ matutinæ in Sapia Avorum dicebantur juxta primam

primam idololatriam, habeantur, sive pro signis & portentis bene ac male ominantibus: Et tamen audet gloriari Cardanus se Christi omnia fata & opera prædicere voluisse, siquidem constellationem sub ejus nativitate adspicere licuisset; At relegamus jure omnes hos ad primi temporis ac mundi propudia & inquinamenta, aut potius priscos N. T. Priscillianistas scædam Gnosticorum propaginem, qui stellis fatalibus homines alligabant, & ipsum hominis corpus secundum duodecim signa cœli compositum esse agebant, constituentes in capite Arietem, Taurum in cervice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, & inde cætera ad plantas usque pedis, quas piscibus tribuebant. Interea damus ab influxu Cœlestium elementaria affici, Lunâ terræ proxima sublunaria vegetari, quod & Medici observare norunt & Rustici, unde & arreptitios *σεληνιαζόμενους* Lunaticos appellari sœvimus quod cum lunæ incremento Spiritus impuri humorum etiam incrementa captant, ut eorum exuberantiâ & cerebri tunc exæstuantis motu & facultatem imaginativam vehementissime conturbent. Eadem varietate ac inanitate etiam Circumcelliones hi, qui se Zingaros appellant, ducuntur & seducunt, quanquam ex instituto prisco ex Ægypto se venire simulent, quod ea magiæ & artium omnium arcanarum esset sedes, ac inde solerent omnes tum peti disciplinæ ac rerum utilium inventiones, tum & venire qui eas cum gentibus magis incultis communicarent, & apud eas Columnas captarent statuas ac honores divinos.

§. XXXVI. Figuræ *Talisman* in eo differunt à Teraphim & Oraculis, quod non sicut ea loquantur, sed signo, ut fert nomen, potius ostendant ac indicent; Fabricantur autem has imagines sub eorum siderum positurâ, quibus dicare eas & quorum influxum & accessum habere intendunt ac desiderant: Προσεγγισις autem & accessus in influxu ad has faciunt & habent stellati Dæmones, quum sacrarium aureum pretiosum apparatur, cum figura ac imago dignissima ponitur, quum cultus religiosus ac divinus adornatur, quum & invocatio & invitatio ardens prius antecessit: His enim ita religiose prius præparatis demum ultro ac sponte Dæmones adsunt, ut honoris illius divini participes fiant. Plena erat

Mosis tempore Ægyptus cum Divinis tum Teraphim & figuris his, Templis, vicis, angulis, domibus, semitis omnibus, *Kirchero* teste, tunc eas exhibentibus; atque refert *Philo* imprimis Nymphas aureas invocatas per horas facienda & fugienda ostendisse. At nunc vox Talisman Arabibus qualemcunque figuram in genere indicat, siquidem *Hottingero* in *Hist. Orient.* p. 191. fides habenda est: Sed & res ipsa hoc verum esse confirmat, quum Turcæ nomen hoc in Annalibus & Sacerdotibus, quoad illi indices consulti esse debent, impertiant in verbis, *Quoties Osmanes, Urchanes, Muratbes, convivæ vocabant, vescebantur adhibitis Talismanis, qui Sacerdotes erant, quorum præceptis & admonitionibus inter convivandum aures præbebant.* Sed & lego in *Epist. Busbequii* p. 40. in hunc modum, *Neque enim horæ sunt Turcis quibus temporum spatia distinguant, Talismanos habent, hominum genus templorum Ministerio ductum: Hi mensuris utuntur ex aqua, ex quibus postquam auroram adventare cognoverunt clamorem tollunt in excelsâ turri in eum usum constructâ, quò homines ad venerandum Deum inhortantur & accersunt. Idem faciunt medio tempore inter exortum Solis & meridiem, item inter meridiem & occasum, & postremo Sole; Sic totus dies Turcis in quatuor spatia dividitur, majora aut contractiora ut anni fert tempus, noctis autem omne tempus incertum est illis; Quæ verba ad personas ædituos ac temporis Indices nomen Talisman aperte referunt, ex origine indubie ea primâ, quòd olim forte Solaria & Astrolabia figuræ etiam hæ fuerint, quomodo & ad astra ac lumina cœli formata esse dicuntur, aut quod instar Solariorum indice quodam hæc illa significarint. Et si vim ipsam vocis spectamus, quid est Talisman nisi *suspensus index, suspensum in alto signum & indicum*, à תלה suspendit, ac ידו significavit.*

§. XXXVII. Quicquid autem de tota re sit, nunc sub Novo Test. *Urim ac Thummim* *Levi ad Virum & Sanctum in Massa tentatum perveniunt*, neque audiendus porro carnis & *Leviticus Pater*, potius dicendum illi *non novi te, & Mater Hierosolyma negligenda* in Novo tempore, siquidem *quis fœdus Dei servare, Jacobum sub Evangelio docere, sacrificia integra ac placentia apponere, & suffitum gratum*

gratum accendere velit Deut. XXXIII. 8. 9. 10 ; Non vult Moses in verbis his, esse reducendum sub Oeconomia nova Urim ac Thum-
 ceremoniale à Christo, tanquam Propheta qui similis Mosi futu-
 rus erat Deut. XVIII. 18. Absit ! quum 1. in personæ suæ spirituali
 analogia & complemento Mosi tanquam figuræ suæ similis sit,
 quemadmodum & Sacerdos juxta ordinem Melchisedeck adim-
 plendo eam figuram est, quum 2. similitudo cum Mose æque ipsi
 ac Mosi facultatem novam Oeconomiam ordinandi ac inchoandi
 concedat, atque ita 3. assimilatio cum Mose destructionem po-
 tius Mosi & Mosaici omnis in substitutione novi importet ; Ne-
 que igitur paritatem in personâ inferunt verba de Propheta simili,
 quum corpus & res signata umbrâ semper & signo potius quid sint,
 ut nec paritatem in Oeconomîâ ac doctrinâ, quum corpus & um-
 bra differunt inter se, & Mosi in Oeconomîæ novæ inchoatione
 similis posthabere veterem ac novam instituere etiam necessario
 teneatur. Et quum Christus Vir in Massa tentatus Urim sibi ap-
 propriet, non lucem infallibilem hanc scrinio pectoris Pontificis
 Noviporro relinquit. Studuit omni modo Ecclesia Romana diu-
 tissime Orthodoxa ex sinu Ecclesiæ brevi manu arcere Schismata ac
 hæreses venenatas ac noxias, quibus fatigabatur identidem : Hinc
 primum suavit in cognoscendo modestiam ac piam sobrietatem,
 dein hærentem in principiis & generalibus Simplicissimum, jussit
 inde res Ecclesiasticas committere ac relinquere Clero, tum & in-
 cedere, abjectâ omni libertate & contradictione, in credendis ac
 agendis æque ac civilibus ex præcepto, quum jam potestas & au-
 thoritas Ecclesiastica succresceret in majus. Cum eâ vero prove-
 nerunt Symbola & Formulæ credendi, occupati sunt in Conciliis
 judiciales ac anathemate ferientes throni, confirmata compendia
 agendi non adeo operosa, qualia in fundamentalibus certissima
 erant *Præscriptio temporis*, & *sensus Catholicus seu Communis*, quum
 nihil sane fundamentum possit esse verum quod non simul à primo
 ac omni tempore fuit, & in omni Ecclesiæ veræ loco est ac rece-
 ptum est. Accessit quod civili etiam jure poena gravissima externa
 hæresi ac Apostasiæ dictaretur, ut & vita obnoxia fieret, & me-
 moria post mortem damnata esset, & bona publicarentur. Hoc
 Hh 3 vero

vero omnem dissensum omneque schisma tollendi opportunum tandem remedium visum est, quod unum omni Ecclesiæ constituendum sit universale Caput, sine quo nihil in Sacris credere statuere sentire liceat, quod Valentia in Analyfi de Ecclesia ad cœlum extollit Mercatorem Placentinum laudans, qui ita secum statuerit, *Malo Pontificiam quam Lutheranam Religionem amplecti vel ob hoc imprimis, quod illic compendio quodam discere possum necessaria, videlicet, si ajo quod ait Pontifex, nego quod negat Pontifex; Scripturam autem & Catechismum legere & addiscere non possum, cum potius naves mihi observandæ ac transmarinæ merces investigandæ sint*: At hoc modestiam omnem exsuperat quod Valentia hic subjicit, *Atque ego quidem nescio, quid Deus habiturus sit quod in tremendo judicio opponere ei possit*. At non Pontifici, non homini certo, sed Viro in Massâ tentato competit nunc unice Urim, quoad ipse in Regno Cœlorum est unice Legislator & Judex, quoad ipse Spiritum habet ac emittit, quoad verbum & Scriptura ejus in luce plena fulget, quoad Apostolos & Ministros suos hic ibi in deserto tanquam Reges evehit, ut *lucescat ubi tenebræ fuerunt, & gentes in luce ambulent* Ps. LXVIII. 15., quoad & adeo fulgebit ac pascet agnus ut *candelabro non sit porro opus* Apoc. XXII. 5. Quod & Urim ipsi pleno ac omni jure competit, tum quâ λογω & Sapientiæ essentiali Dei, tum quâ Sacerdoti unice in Regno Sacerdotum seu Ecclesiâ per regnum veritatis Regi ac Judici, tum qua Viro proximo Patri ac ad latus ejus confidenti, cum quo consilium pacis ipsi intercedit, tum quâ Deo qui Veritas est; **NDN** enim seu *veritas Sigillum Dei benedicti* Rabbini creditur esse, non quod in **NDN** prima media & ultima litera alphabeti concurrunt, ad indicandum Deum primum & ultimum esse quod *Lakisch* opinabatur, sed quod per veritatem Deus vere obsignat probat & confirmat se esse Deum & in specie Jehovam qui fit etiam quod est, quum nimirum in opere ipso ac rei veritate se demonstrat Deum, atque in implemento etiam ac veratione eorum quæ in verbis diu ante de salute dicta & prædicta fuerunt. Atque ita Christus præ Patre *Æmeth*, quoad promissa omnia in eo præstantur adducuntur ac næ & Amen fiunt, ipse etiam in obedientia sine
abnega-

abnegationis vel specie levissima ulla instaurat ac vere lucere iterum facit, cum gloriam Patris sui, tum veritatem omnem in peccati mendacio qua tali negatam ac obscuratam.

§. XXXVIII. Atque hæc est generalis Theoria Figuræ & Oraculi hujus; Annexis autem illi ac iis, quæ specialiora sunt & proxime rem non tangunt, supersedemus. Redit autem huc Summa; *Gemma* notant fideles & Israelitas, tanquam lapides electos pretiosos ac minime viles & communis conditionis. *Gemma diverse* diversos ac differentes qualitate ac virtute, inde locis, tum & gratia ac charismate, fideles. *Bini humeris fixi Onyches*, in quibus nomina tribuum duodecim consignata erant, Israelem totum externum ac ut in foedere externo olim bajulatum & bajulandum usque ad Christum, seu Israelem secundum carnem, Onychem cum viliori tum carneum colorem exhibente commode figuratum. *Gemma vero in pectorali duodecim* consimiliter tribus in se continentes, Israelem eundem, at spiritualem electum ac internum, una cum filiis sub N. T. & gentibus fidelibus, quin & in amore atque corde Christi propius existentem, qui & ab externo Israele ac humeris prodeunt ac descendunt, & differentes atque ex variis locis collecti sunt, & Onychem seu carnalem Israelem conversum simul inter se habent. *Ordines vero gemmarum quatuor*, aut orbis partes ac plagas quatuor, ad quas Ecclesia sub N. T. pariter extenditur, respiciunt, aut à castris quadripartitis Israelis olim circa tabernaculum & arcam excubantibus originem repetunt, *Juda* enim cum suis tribubus ipsique subjectis Orientem versus incingebat, *Ruben* cum suis versus Meridiem, *Ephraim* cum suis ad Occidentem, *Dan* cum suis ad Aquilonem Num. II., qui hinc initio T. N. tribubus nondum adest Apoc. VII. Quod vero *numerus ac situm gemmarum* spectat, ille est 1. rotundus ac determinatus, ut electorum à Deo accurata facta definitio & invariabilis constantia innuatur: Est 2. numerus agni ex quatuor tripote ternariis constans ac duodenarius, vel tribuum vel Apostolorum, doctrinâ eorum in eo conspicuâ, oppositè ad numerum Bestiæ Apoc. XIII. & XIV; Est 3. numerus harmonicus & æqualis ac mansuræ ab omni latere proportionis, quod non tantum

tum deformitatem ac vacillationem infirmam ædificiū arcet, sed & consimilem ubivis in fide commensionem ac unitatem dicit: Accedit 4. partitio in quatuor ordines, ut hoc vere N. T. Catholicismus, pariter & æqualiter absque prosopolepsia omni ad quatuor plagas orbis ac omnes pariete intergerino remoto extensus, indicaretur, quum olim Deus Judæorum tantum Deus esset. Confer in ultimis Apocalypseos quadrangularem Hierosolymæ ultimæ formam, ac fundamenta, gemmas, & portas XII.

§. XXXIX. Sunt qui *gemmas Regis Tyri* Ezech. XXVIII. 13. ex hoc Urim ac pectorali Sacerdotis prisci etiam repetunt, quod ille sub N. T. immutans ac reducens priscum Sacerdotale Regnum, seu Bestiam quæ fuit & non amplius est, etiam tribus omnes Ecclesiæ repræsentare ac ferre videri velit. Censent vero alii, aut ad prisca decora Ecclesiæ Romanæ, quibus tanquam gemmis Ecclesia adulterina stratum ac lectum suum exornat, hoc loco alludi, aut gentes diversas, quas Roma prisca studio suo indefesso convertit, quæque illi tanquam filiæ adhærent, intelligi: Qui & nuntuntur illo, quod hæc de gemmis dicta conjunguntur iis, quæ in sensu bono ac de Tyro adhuc integra prædicantur, ut & distinguuntur aperte à statu ejus illo quo corrumpi cuncta inceperant v. 15. 16.

§. XL. Apparet autem etiam ex his, quibus & quantus fuerit sub V. T. Sacerdos in Regno illo prisco Ecclesiastico ac *Sacerdotum* Exod. XIX. 6; Vere *Τετομέγιστος* ac ter magnus: Sacerdos nomina tribuum ad recordandum coram Deo jugiter apportans ac adducens, *Propheta* Oraculo hoc Urim ordinario insignis, Rex in consilio & judicio ad os ac responsum Dei determinans ac dirigens. At & sic Sacerdoti illi prisco serviebant olim & adhærebant necessario, in expiatione habendâ per victimam quam ille solus offerebat, in scientia & expositione repetendâ ejus ex clave, in consilio quod per Urim ille ex ore Dei in ambiguis ac adversis afferebat, in benedictione quæ Sacerdotis olim erat, in prece ac intercessione ad Deum adducendâ, in propinquatione ad Deum per illum & in illo instituenda, in judicio mundi ac immundi, quin & sententiâ ferendâ ac decisione litis Deut. XVII. 12.

§. XLI.

§. XLI. Ab hoc omni vero non tantum liberi sunt fideles Novi T., sed & ipsi econtra Sacerdotio hoc supremo funguntur, signum ejus & *Sanctitatem Jehova* fronti impressam, universæ autem Ecclesiæ tribus in pectore & corde pio gerentes, ejusque universæ causam Deo, in prece ad intima throni propinquando, adducentes, commendantes Zach. XIV. 20, Heb. IV. 16. Qui & Urim habent simul, non tantum in lege & unctione cum clave & Prophetiâ perfectâ in medio omnium jacente, sed & quod ipsi *vasis fictilibus lucem cum splendore sancto inclusam gerunt, ut per ipsos existeret illuminatio Evangelii de claritate Dei, in facie Jesu Christi, in mundo* 2 Cor. IV. 6. 7.

DISSERTATIO SEXTA

De

ISRAELE PECU-
LIO DEI,
EXOD. XIX. 5.

§. I.

Peculium 1. est omne illud quod quis proprium ac peculiare habet, & non est commune aut alterius etiam, unde & nomen adjectivum *peculiare* provenit, & locutio illa Magistrorum de סגולה, quo id, quod individuo seu speciei omni singulare ac proprium est, subinnuunt, ut e. g. mugitum bovis, latratum canis. 2. Significat id, quod labore molestia parsimonia ac defatigatione *propria ac nostra* in bonis acquisitum est, quod & רכוש ac *acquisitum* dici solet. 3. Proxime vero est, quicquid Servus aut Filiusfamilias Domini ac Patris permissu sibi paravit, & quod separatum à Dominicis
 Ii aut

aut Paternis rationibus est; Etenim permixtum hoc Lege publica fuit olim, ut, qui sunt aliis subiecti, ita non tantum eo alacriores ad rem faciendam essent, verum etiam specimen ederent industriæ suæ, & quales tandem futuri essent ætate maiores ostenderent. Dividebant vero prisca in *Profectitium* quod ex bonis paternis provenit, *Adventitium* quod ex matre, testamento, & aliunde accessit, Filio Dominio ejus competente, *Castrense* quod militia in castris dedit, & *quasi Castrense* quod ex militia forensi aut bonarum artium professione processit. Latiore autem significato *Corasius* Lib. I. Cap. XIV. peculium, *nunc* patrimonium omne dicit esse, *nunc* rem charam & singulari modo servatam, *nunc* specialem eam à Patrefamilias sepositam pecuniam, qua ad extremum in necessitate uti velit, quæ & hinc *Præsidium* singulari quadam ratione vocetur, quæ & illo agricolarum adagio denotetur, quo *pecuniam sine peculio rem fragilem esse ajunt*: Descendit autem primum ut locutio ipsa à pecude, quæ unica prisca opulentia erat, ita res à Pastoribus qui juxta gregem Heri aut Parentis, quem pascebant, Ovem unam alteramve conjunctam illi pro se habebant, quæ diminutive quasi ob numeri exiguitatem peculium & pusillum dicebatur; Res clara est non tantum exemplo *Jacobi*, cui grex peculiaris pro mercede *Labanis* gregi per- & commixtus erat simul, sed & ex verbis *Plauti* in *Asinaria*, *Etiam Opilio qui pascit alienas oves aliquam peculiarem habet, quæ spem soletur suam.*

§. II. Hoc peculium & τὸ *ἡλιον* vertunt *LXX* & *Aquila* *παραλαβόν*, distincte adnotante *Hieronymo* in *Matth. VI.* ad verba *Dominicæ* Orationis τὸν ἄρτον τὸν ἡμετέριον, *Consideravimus* ergo in *Ebraeo* & ubique illi *παραλαβόν* expresserunt, nos invenimus *segulah*; Quod & convenire sic probè videtur, quum revera peculium distincti & separati quid ab ipsa *ἁγία* & substantia magna sit: Non abludit multum in versione sua *Petrus* & *Scripturâ* *Novi Testamenti*, quæ *παραποιήσιν* vertit & λαὸν εἰς *παραποιήσιν* *1 Ep. II. 9.* Quid enim *παραποιήσιν* nisi quæ circa aliud & substantiam, & ita separate iterum, quid facit & acquirit: Non vero in loco illo, sicuti *Dreusius* opinatur, respexit *Apostolus* ad locum *Mal. III. 18.*, qui pro-

promittit, *Et erunt mihi ea die, quem ego facio*, in *περὶ πεινῆς*, ut LXX ibidem vertunt τὸ *Segulah*. Vertit autem *Symmachus* quandoque *περίσσιον*, *præcipuum*, *egregium*, imo & *peculiare* aliquando. Sed & convertunt persæpe Interpretes τὸ *περίσσιον*, cum *Πίσσιον*, sicuti *Hieronymus* observat in l. c. quum scribit, *Quod nos supersubstantialem expressimus, in Græco habetur Πίσσιον, quod verbum LXX περίσσιον frequentissime transferunt*. Non tamen hinc panis *Πίσσιον* est in Oratione Dominica panis *peculii*, nec *peculiaris*, ut nec *spiritualis*, nec *crastinus*, aut proxime sequens qui hodie dari petatur, nec *supernaturalis* ac *Missaticus*, nec panis *accidens* & qui adjicitur à Deo substantiæ veræ ac Regno Dei quæsito ac possesso, sed cum panis ad subsistendum non vero abundantia ac voluptatis, tum panis continuationis & quo ad sequens conservamur, tum & panis qui præter substantiam veram ut viaticum solum spectatur: Atque hunc petit Discipulus sibi dari *hodie*, oppositè ad panem eum qui veniet cum in Regni ultima periodo, tum in beata affluentia ac æternitate; Non enim *Lucæ* τὸ καθ' ἡμέραν est idem cum illo *Matthæi* σήμερον, ut exponi per se invicem possint ac debeant, sed *Lucas* extendere in eo precem, & explicare simul τὸ *ἐπίσσιον* comperitur, ut sensus sit, quod *demensum nostrum est in diem*; Quod generale nihilque præscribens precandi genus, oppositum preci *πρῶτον*, laudatum valde Magistris est. Omittimus autem imo negligimus studio, quæ minus opportune *Heinsius* ad locum adducit, quum ad Panem jugem ac Tamid Num. IV. 7, tum & Manam in diem solum seu *eis σήμερον* non autem *eis αὔριον* colligendam, Christum in oratione respexisse pertendit.

§. III. Neque vero tantum ad bona spectat peculium ac possessiones, sed & ad personas & gentes integras in peculium separatas & assumptas, quæ peculium persæpe sunt & dicuntur: Sic peculium de Dei populo usurpatur Exod. XIX. 5, Deut. VII. 6, Ps. CXXXV. 4, Mal. III. 17. Et ita affinis huic est voci *ἐκλογὴ* *Electio* aut *Massa electa*, tum animo Dei ab æterno, tum præconio verbi, tum actione ac manu spiritus efficaci, quæ & *ἐπέτεχεν* & *affecuta* est Rom XI. 7, qua segregat *Jehovah* לו *חֵדָּה* *pium* sibi Ps. IV. 4, idque *נוראות* *tremendis modis* Ps. CXXXIX. 14, cum electioni

electioni reprobationem conjungens, *tum* libere atque sic eligens ut relinquere æque ac abjicere possit. Hæc est electio, *qua nos in Christo eligit, ut sancti simus & inculpati coram ipso in charitate* Eph. I. 3, & *qua legit ab initio ad salutem in sanctificatione spiritus ac fide veritatis* 2 Thess. II. 13. Respondet non minus *Ecclesia & Ecclesiæ* vocabulum, quod non tantum *ἐκκλησία* πανηγυρις ac Synagoga seu congregatio, *ut sic*, est, nec tantum *ἐκκλησία* ex indictione conveniens congregatio, sed & evocata ex aliis præconis voce congregatio: Quæ distincte ab *ἀγορά*, Athenis *ἐκκλησία* erat, Romæ calatorum conventuum nomine veniebat: Quæ & *ἐννομος ἐκκλησία* est Act. XIX. 39, & *θεὸς ζῶντος ἐκκλησία* 1 Tim. III. 15, & Ecclesia *Elohim* seu fœderationis Nehem. XIII. 1, & Christi Ecclesia Matth. XVI. 18. In his enim cunctis appellationibus est relatio peculii ad Dominum, populi ad Regem, sociorum ad Caput societatis & conventus: *Κλησία* autem vocatur Novi Testam. populus, quod non sponte sed gratia præveniente excitus adest, quod voce verbo & præconio Evangelii sonantis colligitur, quod & non tam indigenis ac natis, quam iis, quos procul advocavit Dominus, constat. Particula vero *ἐκ* non tantum ex statu ac potestate tenebrarum, in qua naturâ fideles erant, extrahit, nec solum ex Oeconomîâ V. T. ad Regnum cœlorum ac libertatis traducit, sed & vastum hunc mundum, ex quo aliqui ac pauci saltem in peculium adoptati sunt, potissimum respicit.

§. IV. Quemadmodum hinc Dominus ac Proprietarius gregis vasti quasdam etiam oviculas in peculium Pastori habere & adungere permittit, consimiliter & Deus Filio *quem amat & cuius gloriam querit* Joh. VIII. 50, interveniente lapsu ac electione libera quosdam tanquam Pastori futuro cum in V. tum sub N. T. in peculium dedit ac segregavit, quos & ille pasceret, sibi que *ἐκ* *ἐπιπονήσιν* acquireret, ac in quo ad gloriam ac voluptatem omnem suam dominaretur & regnaret: A quo & ipse *ludit semper in orbe terrarum, & oblectationem habuit apud filios hominum* Proverb. VIII. 31, habens initio ac præprimis Judæos, dum Patre abeunte ipse Facies ejus ivit & quâ Angelus Fœderis duxit ac adoptavit, sed & post tanquam dilectum Domini humeris Benjamin in templo

plo superincubuit, donec in diebus carnis in propria ea sua veniret, ac ibidem a suis non reciperetur Joh. I. 11, obstupescens ad hoc summopere & Esaj. I. 2. 3, exclamans, *Audite cœli, percipe terra, Filios in deserto ac post educavi & non cognoscunt me; Bos cognoscit Dominum & asinus præsepe Domini sui, at Israel nunc non novit me.* Ad hos autem accedebant in peculium sub Novo tempore *Fines terræ ac Gentes* Ps. II. 8, & leve fuit Patri, ut solum servus esset ad tribus Israel colligendas Es. XLIX. 6. Confer Esaj. LIII. 10, 11. 12, Ps. XXII. 31. 32, Zephan. III. 9, Esaj. LV. 4, Heb. I. 2.

§. V. Hi sunt Κληρ & sors ea, super qua funes illi ceciderunt Ps. XVI. 6, *Populus ille quem formavit sibi, & qui laudem ejus narrat* Es. XLIII. 7. 21, *Genius electum quod virtutes annunciat ejus, qui ex tenebris ad mirabilem lucem suam evocavit* 1 Pet. II. 9., in quo vult glorificari ac admirabilis fieri 2 Thess. I. 10.; Quod & *Semen ejus* dicitur Es. LIII. 11., de quo & Ps. VIII. 5. 7. legitur, *Quid est homo ac Filius hominis, posuisti omnia sub pedes ejus: Hærent vero hic Interpretes Veteres pariter ac recentiores, incerti quò debeant Psalmum hunc Paulo utut Heb. II. 6. 1 Cor. XV. 25. quin & Christo Matth. XXI. 16. applicatum referre, an ad Christum qui etiam Filius hominis est? an ad hominem? an vero Christum ac hominem conjunctim, vix expendendo Christum & homines in Christo possidere simul, imo Christum possidere sua pro suis & in usum suorum.* Atque possunt etiam commode ea quæ in Psalmo illo pedibus subjiciuntur, non tantum de dominio in creaturas per Christum nobis instaurato iterum intelligi, sed & de illis qui alio ac improprio sensu in Prophetis oves boves &c. vocantur, Christique Regno subesse comperiuntur, quemadmodum & Patrum haud infimi interpretati sunt; Ut non opus fuerit vel cum Heinsio ad 1 Cor. XV. insultare verbis, *Ego ut ex animo fudo, qui illustres tot de Messia locos quantum in ipsis est extorquere nobis, satagunt non detestari non possum, ita nec eos qui omnia ad allegoriam ac Prophetiam trahunt, atque hoc nomine ludibrium iis debent, probare possum, vel cum Theologo Summo ipsi allegato allegantes Apostolos quasi incusare, dum inquit, Non nescimus* quâ

quâ libertate in citandis Sacra Scriptura locis usi sint Apostoli, non ut à legitimo quidem eos deflecterent sensu, sed quod satis esse existimarent, si ad digitum quasi quod dicerent Dei verbo confirmari probarent: Itaque modo id quod vellent recte intelligeretur, mutare interdum parum solícite ac sine scrupulo verba consueverunt.

§. VI. Datum fuit Christo Peculium hoc ab æterno, sive Testamento quo Pater ipsi Filio regnum hereditandum scripsit Luc. XXII. 29., sive pacto Patrem inter & Virum Zamach in Consilio pacis inito Zach. VI. 13., sive titulo oneroso ac laboris & operæ locatione Esaj. LIII. 10. 11. Hæc est datio de qua loquitur ex Esaja Paulus Heb. II. 13. 14. *Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus, tum & Joh. VI. 37. 39. Quicquid Pater mihi dat, venit ad me: Hæc est voluntas patris, ut quicquid dedit mihi non perdam ex eo; Ubi male Universalista concipit dationem quandam cum effectu & aliam absque effectu, subinnuens esse quandam dationem quam non sequitur accessus: quum tamen hoc non dari dici posset, neque sic tam generaliter asseri quodcumque mihi Pater dat illud venit ad me, neque datio ex contractu & pacto ac titulo oneroso esse: Sed & non posset promitti, nisi ita simul in potestate & manu esse comperiat, ut certo traditio sequi posset: quanquam & per se datio hæc certa satis sit quæ ex pacto illo inter Patrem & Filium habito pender; Neque enim poterat eo perfectius ac certius aliquod fundamentum ac principium haberi à quo res tota suspendi posset, cum sic & perfectæ salutis impetratio, & certa impetratæ applicatio, & applicatæ firma & immutabilis constantia per se ac necessario subsequatur, quoad neque Christus à quo pendet solus sponcioni ac labori deest perfide, neque Pater injuste negat mercedem opera exantlata ac labore peracto, ut nec excidere iterum ac fraudari tunc operæ pretio & præmio Christus poterat, nec in se diminui in pactione appromissa ac immutari merces de semine quod prolongat dies.*

§. VII. Sed & possedit ab olim peculium priscum ac Israelis tribus ex titulo *Generationis* non minus; Neque enim ex effœta ac sterili Sarâ & vi naturali prodiit Isaacus ac tota posteritas ejus, hinc ex Petra aut saxo quadam inepto juxta Scripturam excisa; Unde

Unde & Jehova in forma virorum trium convivio exceptus adest ac Saræ filium promittit ac donat, & Filius non naturæ sed promissionis filius cluit, & quia partus tam incredibilis ac risu dignus erat à risu קנא & Isaac vocatus est. Quæ generatio, sicut Israelitis vere ευγενεαν atque incomparabilem præ mortalibus ac imperantibus cunctis nobilitatem stemmatis ac vulvæ impertit, quum ex Deo sic immediate originem ac genus ducant, ita & Deo illi simul proprium ac Paternum jus in eos ut Filios ac descendentes ex ipso fundat ac attribuit.

§. VIII. Accedit tertius Titulus qui est *Emptionis* aut *Liberationis*, quum Gigante Satana possessore forti ac justo vasa detinente percusso ac strato liberavit ac asseruit ea sibi, sicuti & in eodem congressu sanguinis sui caro ac divino pretio in proprietatem ac peculium emit; Quæ non est emptio ad laborem ac vineam pactione & mercede tum promissa tum ex parte data, quomodo operarii ab Hero, *quem abnegabant post*, empti erant Matth. XX. 1. 2 Pet. II. 1., nec emptio *per aurum ac argentum*, quo vel captivi, vel capitati, vel primogenita, vel devota & sacrificia redimi solebant 1 Pet. I. 18., sed emptio *caro pretio* facta 1 Cor. VI. 20., pretio quod λύτρον & *sufficiens ad λύσιν* erat Matth. XX. 28., λύτρον item *sanguinis & iudicii* quod redemptionis gratiâ subeundum erat Esaj. I. 29., sanguinis ad hæc ipsius Dei aut *Filii Dei* Act. XX. 28. 1 Joh. I. 7. Quod lytrum in argento capitationis exhibebatur olim Exod. XXX. 12. 15., & Esaj. LII. vers 3. modo longe ante Petrum exprimebatur in verbis, *Non argento asseremini ac recuperabimini*, i. e. Cessabit λύτρωσις animarum per argentum in capitatione ac secus recepta, cessabit omnis vestra impensa in expiationem, actu ipso asseremini, & digniore ac meliore longe pretio fiet id.

§. IX. Accipit vero denique & quarto Christus in peculium per *Occupationem*, *inhabitationem*, *spiritusque notantis Ob signationem* ac *appropriationem*, quum is cum Deo juxta promissionem in nobis habitat ac ambulat, ut Paterfamilias in domo ac Deus olim in templo, & ipso Deo nostro facto nos templum & populus ipsius sumus 2 Cor. VI. 16. 1 Cor. VI. 19. Quod & adeo verum est, ut qui

Spiritum

Spiritum Christi non habet is neque Christi sit Rom. VIII. 7. Hinc dicimur per fidem *obsignari Spiritu promissionis Sancto* Eph. I. 13., *promissionis* autem, quod promissiones obsignare in cordibus fidelium debet; Est autem obsignatio, similitudinis, quæ in sigillo est, expressio in re obsignata, qua ea dignoscitur illius esse cuius notam & sigillum gerit, vel quâ instrumento ac scripto alicui plena conciliatur fides; Unde spiritus promissionis obsignatio non est nisi communicatio divinæ lucis puritatis indolis & sanctitatis, quæ in Spiritu Sancto est, quæ tales Dei peculium esse evincit, inviolabiles & sacros præstat, & de cæteris gratiæ & gloriæ promissionibus ac bonis certos reddit: Qui confirmat *nos vobiscum*, & *qui unxit nos Deus est, qui etiam obsignavit nos, indiditque arrhabonem Spiritus in cordibus nostris* 2 Cor. I. 21. 22. In quo loco etiam *arra* dicitur esse *hereditatis* Eph. I. 14., quæ est pars pretii in antecessum dati ut de pleno secuturo certificet. Quomodo & *spiritus primitiæ* recensentur ac laudantur Rom. VIII. 23., quæ & gustum de præsentis exhibent, & spem plenitudinis futuræ confirmant. Hoc est peculium Dei *vocatum testamento* ad hæreditatem æternam Heb. IX. 15., *vocatum juxta decretum ac verbum stans seu εἰρησίου* Rom. VIII. 28., *vocatum vocatione sancta, & secundum gratiam*, quæ data est nobis in Christo ante tempora secularia 2 Tim. I. 9., *vocatum efficaciter per compelle intrare* Luc. XIV. 23.

§. X. Habet autem hic status peculii gradus distincte quibus proficit, donec ad suam tandem pervenit perfectionem; Primus est collectio & aggregatio ad externum Dei populum, ad externam item ejus civitatem, quæ tum Sacramentorum ac sacrorum, tum Canæ, tum protectionis omnis inducebat communionem; Quod & eo magis adhuc in fœdere ac Testamento typico & externo obtinebat olim, modo quis ex Abrahæ prosapiâ derivatus, circumcissus, non leprosus, & carnis ceremoniali puritate imbutus esset. Atque accedebant item ad statum hunc externe peregrini, licet vere profelyti & conversi non essent, sicuti nec erant Hebræi ex Hebræis, uti distinguebantur ab Originariis olim: Loquuntur vero Magistri de *Profelytis amoris*, qui veri nominis Profelyti sunt &

ex affectu ac amore vero erga Deum & Sacra ad Judæos transeunt, ut loquuntur item de aliis etiam quos vocant *Profelytos honoris*, qui, ut dignitatis & gloriæ externæ hujus augusti & miraculosi populi simul participes fiant, solum illi adjunguntur, de *Profelytis item timoris*, qui ex metu populo victori cum Gibeonitis se subjiunt.

§. XI. Propior & perfectior autem accedit peculii gradus, quum electione Patris, redemptione Filii, & sanctificatione Spiritus quis segregatur ac in proprietatem venit eam etiam, ut non tantum vivum capitis Christi membrum sed & unum cum Deo fiat Joh. XVII. 21.: Neque enim facit externa sola ad populum Dei aggregatio vocatio & illuminatio, qua promissio clare ob oculos ponitur & per eam quis ad obediendum invitatur & excitatur, ut quis Deo digne & plene jungatur; Non enim agnoscimus illam naturæ integritatem seu æquabilem indifferentiam, ut possit citra ulterius auxilium Dei & manum intus renovantem & cor novum creantem hoc effectui dare: Potius acquirit suo merito Christus ut redimat sibi populum peculiarem Tit. II. 14., ut videat semen Esaj. LIII., ut solvat opera Diaboli 1 Joh. III. 8., veterem nostrum hominem cum Christo crucifixo Rom. VI. 6., nobis convivificatis cum eodem Col. II. 13., regeneratione ex aqua simul ac Spiritu emergente Joh. III. 5. Quæ & Regeneratio efficax Spiritus vitæ Christi simul adjungenda est necessario: Nisi enim regeneremur ex Spiritu etiam non possumus videre regnum cælorum Joh. III. 3. 5. 6., idque quia caro sumus, cui impossibile est legi subjici, quia *ἐχθρὰ* indoles ac sensus ejus est inimicitia adversus Deum non cælestis autem ac spiritualis. Hoc gradu plene ac plenius datur *introitus in æternum Regnum Domini nostri Servatoris Jesu Christi* 2 Pet. I. 11., & propinquatio in Sanctum.

§. XII. Plenam autem perfectionem suam status ille sub N. T. accipit, quum impletur promissum illud Mal. III. 12. 17. *Et gentes omnes tunc beatos predicabunt vos, quia ארץ חפץ terra desiderii eritis: Et erunt in die illa mihi inquit Jéhova peculium, tum quod אֲדָרָה, quo in proprietatem acquirimur, tunc actu persolutum erit, tum quod tempus illud, missâ elongatione omni, annus*

acceptationis est, *tum* quod eo tempore, ut est in textu, separatio fiet commixtorum & ovium ab hædis in Pellam secedentium, *tum* & quod tunc erit Regnum cælorum in quo cessat Principatus omnis hominum ac servitus Ecclesiæ, erepto grege ex manu Pastorum trium uno mense abolendorum, ut sit Pastor & Rex David Ezech. XXXIV. 10. 11. 12. 13. 14. 22. 23., concinente *Jeremia* Cap. XXX. 8. 9. *Et fiet in die illo frangam jugum illius à collo tuo, & vincula tua rumpam, & non redigent illum in servitutem amplius alieni, & servient Jehova Deo suo & Davidi Regi suo, quem excitabo ipsis, Capite item XXXI. 33. Et ero ego ipsis in Deum i. e. Doctorem testantem, Legislatorem, Judicem, & Salvatorem, & illi erunt Mihi in populum.*

§. XIII. His præmissis ita & visis, postulat nunc ordo, ut videamus quo modo successerit & facta sit in serie segregatio hæc in proprietatem peculii; Equidem præludia ejus nunc vel ipsa promissio prima in se habet & exhibet, quum ea tam aperte *inter semen Mulieris ac semen Serpentis* distinguere novit Gen. III. 15., visa etiam sunt in *Filiis Dei* distinctis à *filiis & filiabus hominum* Gen. VI. 2. Job. I. 6., tum & in pusillo cœtu Noachi ubi statim exclusis aliis fit *Deus Deus Sem, in cujus domum item post transit Japhet* Gen. IX. 26., Licet tolerantia ac longanimitas Dei tunc & nunc indistincte vel remotissimis etiam exhibita, prædicaret, argueret, & exhiberet externe item Gratiam; „Nisi enim gratia „esset apud Deum, non deceret Deum tolerantia peccatoris, atque etiam frustra illa exerceretur: Frustra exerceretur quia nihilominus periret homo & tantum esset exprobratio impotentia: Non deceret Deum quia esset dissimulatio iræ, ac testimonium gratiæ quæ in Deo non esset, aut voluntatis quæ Deo non convenit; Testaretur enim Deum velle pœnas auferre ab amantibus se, quum nulla esset ratio homines justificandi, aut dignum esse Deo pœnas auferre ab iis qui non justificantur, atque ita glorificationem Dei esse, credere, Deum peccata condonare & non fieri hominis justitiam, & vitam donare sine justitia, aut hominis peccatoris facta, quæ non sunt integra, pro merito habere, ut venuste *Theologus* Sum. Th. Cap. XL. §. 3.

§. XIV.

§. XIV. Quod autem ad *prisci peculii Israelis in specie collectionem* ac segregationem attinet, illa capit primo in vocatione Patris eorum, ejusque talis qui ex præcognitione Dei etiam Filiis vias Dei notificaturus erat, quin & commodus Pater ac antecessor credentium simpliciter seu gentilium esse poterat, quoad & ille cum gentibus ante circumcisionem ac legem in præputio ex solâ fide justificationem acceperat. Hic à Deo ex Ur idololatræ evocatus & ad extremam fere ætatem usque ἀπενος, constituitur in promissione omni ipsi facta Pater seminis numerosi, tum & multarum gentium, & quidem sic, ut promissio, gratia, Ecclesia, per fœdus & circumcisionem Abrahamidarum familiæ ac posteritati in peculium æternum approprietur firmiter ac obsignetur, omnante vel pelliciente forte jam diu ante obscure ipso nomine ad hoc opportuno, quo *Abraham* i. e. *Pater excelsus* vocabatur: Quanquam & tunc & post non omnis à locis & familiis aliis modo abfuerit Traditio Dei & cognitio; Quamvis enim dispersio in scelere Babylonico luxato commercio induxerit oblivionem, Majores etiam in lineâ sanctâ *Deos coluerint alienos* Jos. XXIV. 2., & obscura satis fuerit retentio verborum Dei in mundo, tamen quia ipsa dominatio Babylonica non nisi retento nomine Jehova potuit fundari, satis apparet nondum in universum tunc periisse verbum Dei quod Noachus post diluvium prædicarat, & verisimile est miscuisse saltem tunc homines ad inventiones suas & Angelos præstitos cultui Dei Creatoris cœli ac terræ. Et licet *Job queratur terram in manum improbi datam esse* Job. IX. 24., apparet tamen item ac iterum, tum ex Goele cognito, tum ipso, tum amicis colloquentibus, *Schoresch Dabhar* ac radicem verbi nondum interiisse: at merito tamen metuebat ac dubitabat Abraham peregrinans per loca, num timor Dei ibi etiam esset Gen. XXII. 11.

§. XV. Plenius adoptat & colligit sibi Deus populum priscum in peculium in educatione ejus ex Ægypto, qua non sinit esse eum porro sub alio Rege ejusque tyrannide, ut nec sub aliis Diis eorumque simulachris ac idolis, tum & in sequente educationem eam legislatione in monte, qua solenniter in fœdus eum accipit ac sumit, idque sic, ut, Israele etiam perfido, & fœderis & jura-

menti Abrahamo facti semper memor esset, & ob nomen suum parceret & conservaret. Tunc indicium illustre assumptionis hujus Deus dedit, prout ipse Decalogus in principio exponit in verbis, *Ego Jehovah Deus tuus qui te ex Aegypto domo servitutis eduxit, non habebis Deos alios coram me*, de quo & loquitur Deus ipse Exod. XIX. 4. *Vos vidistis quid fecerim Aegyptiis, & quomodo vos tulerim alis aquilinis ac deduxerim ad ME.* Tunc in populum & Rempublicam, in qua ipse Deus præsens confidebat, & responsa ac leges dabat & exequiebatur, tota res abiit. Tunc & in legislatione ac monte, non operum iterum fœdere exhibito Israelem arcuit, sed gratiæ verbo ac fœdere proposito invitavit & conjunxit actu sibi econtra: Quod vel una ac sola *Præfatio* testatur satis, dum ea Jehovah modo Deum ac Israeli conjunctum in principio ac non demum in futuro exhibet, & gratiam ac promissionem præceptis ipsis præmittit, quum legali modo ea sequi demum officia rite præstita deberet: Accedunt vero ad præfationem singula *Verba*, *Primum* quod de Salvatore ac Deo modo existente loquitur, coram quo hinc non alius habendus, *Secundum* quod de misericordia eaque in ætatem millesimam servanda mentionem habet, *Tertium* quod Jehovah ut Dei Israelis nomen ab Israele ferri ait, *Quartum* quod Sabbatum à Deo sanctificatum commemorat, *Quintum* quod in Canaa ut cœli sacramento de præsentis modo constituit & collocat & longævam hinc in terra illa mansionem ex capite unico Sacramenti pro bono magno habet. Docet idem legis Breviarium, quod Deum ut Jehovah & Deum suum Israelem cum objicere tum amare ac ut amabilem exhibere jubet, omnemque prophetiam & legem à se pendere, vitamque æternam juveni Evangelico dare posse gloriatur. Confirmat idem & Legislator acqui loquitur in monte fœderis, qui non Pater est sed Christus Fœderis gratiæ Internuncius ac Administer, nimirum qui in *rubo apparuerat* Exod. III. 1. 2. 12., qui in *N. T.* loquebatur Heb. XII. 16., qui in *altum ascendit* Ps. XLVIII. 9. 19., qui *Angelus dicitur ac fuit* Act. VII. 38. Et si Fœdus spectemus in se, habuit illud in Monte *verba viva* Act. VI. 38., fuit id cum spe salutis ex eo oblata Israeli peccatori, facta item est
initiatio

initiatio ejus in sanguine, quo Christi fundendus sanguis indicatus ac figuratus est semper. Subjice tempus quo venit, quum promissio tanquam via salutis modo erat ratificata, quum terminus complendarum Patribus factarum promissionum jam instabat. Et si Oeconomiae vel ipsius legalis positæ scopum & finem consideres, fuit ille contrarius potius, nimirum ut pelleret ad Christum, ut concluderet sub inobedientiam ac maledictionem, ut quis audiens legem seu execrationem *sibi non benediceret in suis operibus ac viis* Deut. XXIX. 19.; Finis enim legis est *Christus ad justitiam omni credenti* Rom. X. 4. Induit autem Decalogus post faciem legalem, cum clausulæ binæ, *Fac hoc & vives*, & *Maledictus qui non manet in omni*, accederent, quum hoc sic in fœdere gratiæ minime verat: Non autem hinc ad justitiam operum & perfectionem quærendam sollicitabat, sed præsuppositâ promissione ejusque fide compellebat solum ad eam, ac jubebat approbare ac laudare justum Dei judicium, cui propter peccatum succumbimus, & quod Christus vice nostra subivit.

§. XVI. Quum autem assumptio hæc in peculium etiam non parum imminueretur, quum Deus ipse abiret populumque comitari ac ducere nollet, quum Fœderis Angelus eorum Dux inde etiam neglectim haberet atque Angelis & Patribus carnis subiceret, quum Oeconomia legis & iram operaretur, & elongaret ab accessu ac altari, & spiritus ac gratiæ fluxu impedito sibi relinqueret & cor ad intelligendum non daret, successit tertio ac denique nova illa assumptio & vocatio, quæ sub N. T. inchoante anno gratiæ accidit, quum propius admissi *cives Hierosolymæ supernæ sunt* Gal. IV. 26., & cum cœlestibus in unam summam redacti accesserunt ad montem Zion *ac cœlestem Hierosolymam* Heb. XII. 22., ubi & Filii Israel ac Juda sub unum iterum Caput collecti ascendunt ex terrâ & segregantur etiam ab eâ Hos. I. 11., quemadmodum & spiritualis ac gentilis Abrahamæ seminis tunc collectio & adoptatio fit.

§. XVII. Neque deerant olim Constitutiones ac Leges quæ comparatæ erant ac spectabant ad peculium hoc, *Theocratia* quæ Venatore omni humano pulso arbitria Dominorum ac Regum alio-

rum abstinuit, *Regnum Sacerdotum* quod Dei ac sacra verba ac mandata iussit unice obtinere, *Lex Dei Regi oboriturus describenda*, ut secundum eam legem ac directionem suam exigeret & componeret, *Propheta missus* ac nomine Dei Regem corrigens & increpans, *Synedrium Sapientum* atque in eo Clavis quin & Urim ac Thummim Deum consulens, *Paries intergerinus Legis*, tum moralis, tum ceremonialis, tum forensis, à gentibus eorumque cultu & commercio potenter abstrahens: Præcipue autem huc fecit Habitatio illa Dei peculiaris ac propinqua in terrâ eâ, non enim tam ea ideo instituta fuit, *quod* Diabolus Deus mundi tunc nondum iudicatus efficaciter suis propinquus in Oraculis erat, à quo mundo populum Dei prærogativâ tanta vinci & ita seduci non decebat, *quod* ænigmata & obscura Veteris Testamenti ac verbi Deo adhuc Interprete per Urim indigebant, *quod* terra Canaan cœli & Ecclesiæ typus ac figura, in quibus Deus requiritur ac omnia in omnibus est, existeret, sed quod populus hic Israel, à nationibus cæteris discretus, in Dei præsentis ac adhabitantis proxime peculium adoptatus erat.

§. XVIII. Et licet nunc Gentilis etiam sub N. T. ad peculium accedit, non tamen hinc hæc Israelis unice prærogativa constans esse desinit, eò quod gentili ac Japhet subeunda prius sunt tentoria Sem, quod ille cum Abrahamo Isaaco Jacobo mensæ accumbit, quod oleæ ac radici Judaicæ inferi prius debet ut portet imbuat ac generet illum; Nisi enim ille Deum Abrahamæ invocet ad salutem, nisi ex semine Gentili promisso Abrahamæ comperiatur esse, nisi item Christo Semini Abrahamæ per fidem insitus ab eo regeneretur spiritum ac imaginem similem trahat, desponsando ejus familiam simul attingat, ac in ea promissa hæreditet, peculium Dei non est nec esse potest. Hinc & Abraham Pater etiam credentium æque ac legi subjectorum appellatur: Hinc Christus in peculium acquirens semen tantum Abrahamæ asserere dicitur: Hinc gentilis ad peculium accedens virum Judæum *alâ* *prehendere &* *cum eo ire* prædicatur: Hinc Hierosolymæ, Judæ, duodecim Israelis tribuum nomine, gentiles sub N. T. conversi in Scripturâ constanter cluunt.

§. XIX.

§. XIX. Differebat hic status immane quantum ab eo quo in servitute durâ Ægypti paulo ante per 92 annos, uti *Salianus*, *Bonfrerius*, ac *Tirinus* in *Chronico Sacro* calculum ineunt, fuerant in Ægypto, quum Pharaon eum dimittere nolens cum suo commiscere, sibi que mancipare ac subicere studio niteretur omni, quum & duriter haberetur præ aliis in *Domo eâ servorum*, jam à tempore Josephi excepto nemine in annonæ caritate venundatorum ac mancipiorum, quum lateres coquere cogerentur, Nilum in fossas deducere, aggeres quibus inundationes fluminis arcerentur comportare, urbes Phiton, Ramellem exædificare, fæces & stercorea item cophinis imposita ex urbibus everrere suisque humeris exportare, *Exod. I. II. 13. Ps. LXXXI. 7., Josephus Lib. II. Antiq. Cap. V., Philo in vita Mosis.*

§. XX. Quanta hic etiam præ gentibus iterum emergit Israeli peculio Dei prærogativa, quæ *tum* relictæ suisque viis ire permissæ, peccato eorum per legem venientem & elongantem insuper eo magis abundante, *tum* & ab Ecclesia populoque Dei ac spe salutis omni exclusæ fuerunt. Neque enim commune potest esse id quod peculium est ac esse dicitur: Et hinc licet olim diluvio extinctis & mortuis Evangelium & verbum gratiæ ad resipiscientiam annuntiatum adhuc sit, ut judicarentur quidem secundum hominem carne, *viverent autem secundum Deum & illius potentiam ac gratiam Spiritu* 1 Pet. IV. 6, licet item sub exitum ex Ægypto revelatio ac Prophetia etiam obtingeret adhuc Moabo & Bileamo, id nihilominus post statim, cum in populum coiret Israel & peculium Dei, desiit fieri protinus; Unde falsum est quod dicitur, dari Religionem naturalem communem, ex quâ etiam populus peculium & cultus Dei & salus esse possit. Falsum item quod & Gentes olim sub V. T. extra communionem Israelis per naturæ solius lumen ac legem servatæ sint; Sic enim neque proselytismo gentium fuisset olim opus, neque circumcisio gentiles excludens nota verax, neque Edomi Titi Izatæ Adiabenorū Regis in *Jos. Ant. XX. II. cap.* Circumcisio necessaria, neque representatio per animalia immunda olim non edenda idonea ac vero consona, neque Apostolis causa futura ulla, cur stante Tabernaculo

bernaculo gentes tanquam impuras vitarent ipsisque Evangelium non annuntiarent. Omnem vero spem ac Religionem naturalem communem elidunt potenter verba Pauli Eph. II. 12. efficacia, in quibus gentes absque Christo dicuntur esse ac fuisse, item alienæ à Testamenti promissionis, porro absque spe, quin & sine Deo in mundo, quibus gravius vix quid posset exprimi ac dici.

§. XXI. Et hinc porro quantus & quam necessarius non ideo simul Gentium ad Judæos venientium Profelytismus, quos tam singulari & peculiari modo Deo cernunt propinque conjunctos? Ut admirantur inquentes, *Quæ est gens quæ tam sancta monita habet?* Ut exclamant, *Ubi est populus cui Dii adeo propinquant.* Et hæc ideo causa erat quare aut ad Judæos vere in Profelytismo accederent, aut sapientiam sacra quin & Deos inde suos itinere longinquo in Phœniciam ac Tyrum suscepto derivarent. Atque admissi hi etiam tunc, sive ut via seculi ac jus naturæ juxta Gen. XXI. 33. iis probe inculcarentur, sive ut præcepta Noachidarum servata fidelius in linea sancta communicarentur, sive ut Lege ac Statutis Hebræorum etiam imbuerentur: Titubabat equidem illud Davidis ac Salomonis tempore tantisper, quod tunc ob gloriam Israelis ac vanitatem seculi transirent ut plurimum Gentiles & accederent, at licitum tamen erat nihilominus ac frequentatum perpetuo, quanquam nec in cultu pares essent tales Originariis vel Hebræis ex Hebræis, nec in præfecturis capeffendis & Magistratibus: Quemadmodum & *Servi* servitute retentâ vel Profelyti justitiæ facti, nec tamen juris civilis participes erant, nec sanguinis aut cognationis vinculo reputabantur, Profelyti quippe *Partiarii* tantum seu imperfecti & *Semijudæi*, donec libertate datâ Profelytismus in tantum perficeretur; Domicilii aut portæ Profelytos autem à lege Judæis datâ, & præsertim Sabbatho, præstabant immunes, modo *Noachidarum* præcepta rite essent ab iis observata.

§. XXII. Quanta vero etiam hinc non surgit Israeli immediato Dei peculio Majestas ac libertas! Verè Majestas, cujus hæc est vera ratio ut consimiliter neminem superiorem cognoscat nisi Deum & enssem; Sed & libertas hinc emergit non minor, quam &
Joh.

Joh. VIII. 33. deprædicat in verbis, *Semen Abrahæ*, peculium illud Dei, *sumus, neque cuiquam servivimus unquam*: Non tantum eam verò putamus libertatem, qua spiritualiter quasi liber est Israel, sicuti Sapiens apud Stoicos nunquam servus erat, nec *Epicletus* unquam servierat, quin & ille vere ac tantum liber in Capitulis Patrum censebatur, qui in legis Studio se exercebat, sed & externam simul includimus, quâ Judæi gloriantur Deum Israelitas ex *Ægypto* eduxisse **לחירות עולם**, *in libertatem æternam*; Quia enim tunc Deus educatione illa separavit eos à reliquis populis & palam in populum suum ascivit, hinc vere etiam sunt è domo servitutis educti & in libertatem asserti, non eam tantum quæ & aliis populis suo jure viventibus erat communis, sed & quæ ipsis tanquam peculio, omniumque hominum jure exemptis ac soli Deo vindicatis, jure fœderis erat propria, quam & nunquam deinde amiserunt. Pergit in argumento hoc Cl. de Dieu in Animadv. in *Rom. IX. 12*, „Et licet Abrahæ opera non facerent, externe „tamen erant filii Dei ac semen Abrahæ, eandemque ob causam „liberi non servi; Liquet autem servituti addictum Esavum ex- „cludi etiam à fœdere tum externo tum interno, in quo utro- „que comprehensus Jacobus, qui Dominus vere fuit Esavi, „quippe particeps domini ipsius Dei in cujus fœdus admissus fuit. „Atque huc pertinet illud, *Jacobum dilexi Esavum autem odi*, at- „que fœdere gratiæ meæ orbare & servituti, quæ extra fœdus „meum est, subicere constitui. Atque hinc fuit ut non Esau „sed Jacob cum posteris hæres fuerit promissionis terræ Canaan „&c. Atque ex eodem fluxit fonte quod singulari Dei providen- „tiâ primogenitura etiam, & annexum illi Dominium, ab Esavo „ad Jacobi posteros perveniret &c.

§. XXIII. Et ut bona cuncta peculii colligam digitoque saltem indigitem. Quam potens hinc Israeli venit protectio ac patrocinium? Quam gravis & sacrilega ejus per hostes oppugnatio ac violatio? Quam provida & addicta omnis illi populo illi terræ divina cura? Illustre cujus monumentum an indicium occurrit in verbis Deut. XXVIII. 9. 10. 11. 12. *Deus te faciet populum sibi sanctum, quemadmodum juravit tibi, Et videbunt omnes*

gentes terræ Te secundum nomen Domini nominatum esse, & metuent coram te. Et dabit abunde tibi, & aperiet bonum thesaurum suum tibi ac cœlum, ut terra tuæ pluviā det suo tempore opportuno: Et tu populis mutuo dabis non sumes: Inde & Israel distincte ad alios populos *Hereditas Dei*. Esaj. XIX. 25.

§. XXIV. Atque denique in peculio hoc est fundamentum separatæ cum Deo conjunctionis & communionis quæ intercedit, fundamentum ejus quod in eo dominatur solo Deus, ac regnum spiritum & culturam omnem habet ac adhibet, quod parcit Mal. III. 17. Ex hac peculii ratione provenit Israeli porro defensio ac intercessio efficax, Jehova increpet te qui elegit Hierusalem Zach. III. 2., tum & invicta atque insuperabilis fortitudo, quā vel nominis divini unica sanctificatio coram gentibus exigit, ut peculium ejus non evertatur, licet castiget humanis virgis filium petulantem ac immorigerum Ps. LXXXIX. 33. 34. 35. Agunt & sub excubiis & custodia Custodis Israel ac agni septem oculis & cornibus instructi, qui de peculio hoc sunt: Sunt & præ gentibus Eph. II. 12. 19. intimæ admissionis & domestici, iique quibus facie & commercio perpetuo Dei frui licet, cum tam triste esset Caino olim expelli à Dei facie, Hiskia in morte non videre faciem porro: Quin & sunt tandem ii, qui de peculio sunt, ipsi Domus ac Templum Dei & Christi Heb. III. 6., in qua ipse habitat ac ambulat atque Deus est ac sit 2 Cor. VI. 16. Quod & externe sic ratione Israelis olim erat ac interne & spiritualiter simul.

§. XXV. Quantum & in proprietario peculio situm sit, non ignorat Catechismus noster, dum ad Quæstionem primam, Was ist dein einiger Trost im leben und im sterben? Respondet, daß ich nit mein sondern meines treuen Heylands Jesu Christi eigen bin &c.

§. XXVI. Atque hoc est peculium Dei peculiari ac singulari modo tale, de cujus Quarta Bileamus Num. XXIII. 10. loquitur, quadripartita Israelis castra intuitus. Et sic totus mundus est suo quidem modo etiam de Christi grege, quem ille alit conservat ac tuetur etiam, at est Ecclesia peculium illi singulare in eo grege; atque in Ecclesia iterum electi peculium de peculio, quum cæteris Servator inquit, *Nunquam novi vos.* D I S-

DISSERTATIO SEPTIMA
De
SANCTITATE
ISRAELIS
EXOD. XIX. 6.

§. I.

Lorianatur Judæi in *Bechai Cado farina* Fol. VIII. 1. de quatuor dignitatibus specialibus, quas Deus aliis gentibus non sit impertitus, *Terra Canaan* utpote, *Lege*, *Prophetia*, & *Mortuorum resurrectione*: Quod & repetit idem in Sectione legali *Schophetim* Deut. XVIII. in verbis, *Quatuor res sunt, quibus non fuit dignus ullus populus nisi Israel, nempe Prophetia, Lex, Terra Israel, & Vivificatio mortuorum*: Ubi tamen per ultimam hanc non intelligitur iis resurrectio extrema in fine mundi quam & piis Gentium liberaliter indulgent, sed particularis ea ac anticipata ad Messiae seculum, qua vel Judæi soli vel optimi inter eos unice gaudebunt.

§. II. Sunt tamen præter hæc & aliæ insuper arrogantiae ac superbiae eorum causæ, quod peculium electum Dei sunt, gentibus aliis cunctis pariter displicentibus abjectis & reprobatis, quod foedus iis unice cum Deo intercedit, illique eum ad stuporem orbis vel miraculose conjunctum, inhabitantem, & auxiliarem habuerunt, quod ipsi Hæredes mundi scripti, quod dominium in gentes alias ad serviendum quin & extirpandum nacti, quod Lux & Salus omnis ex iis: Præcipuum autem, quod iis cristas erigit ac eos infatuat, est præconcepta de dignitate & sanctitate suæ personæ opinio, quodque ex nobilissimâ ac illustrissimâ in toto orbe pro-

sapiâ sunt oriundi & prognati, Deo nimirum immediate uterum effœtum ac sterilem Saræ imprægnante, & Patriarchis ac Sanctissimis *Abrahæ Isaaci & Jacobi* stirpibus ac nominibus; Unde & Filiorum Dei ac promissionis ut & seminis Abrahæ inclytum iis adhæret nomen.

§. III. Certiora vero excellentiæ Israelis fundamenta significat Deus per *Mosen*, *Exod. XIX. 5.*, *Si nunc auscultaveritis voci meæ & servaveritis fœdus meum, peculium meum eritis præ cunctis populis, & Regnatio Sacerdotum, & Gens Sancta: Hæc sunt verba quæ ad Filios Israel loqueris.* Quæ promissa excellentia, sunt 1. bona insignia in se 2. bona Testamenti primi veteris nudi ac jugis dirisque legis intecti 3. bona propria Israeli Dei qui in spiritu Judæus & Israel non *carne* tantum exterius est *Rom. II. 29.*, obtinente eo quod in *Bab. Joma. fol. 72.* legitur, *Discipulus Sapientum qui idem non est ad intra, quod est ad extra, non est Sapientum Discipulus.* Sunt autem vere excellentia bona hæc, péculio enim & populo Dei nihil majus est & securius, Regali Sacerdotio nil excellentius ac dignius, gente sancta nihil purius & acceptius. Imprimis erat externe insuper augustum & felicitatis haud quaquam infimæ, quod Regnum Sacerdotum iis exhibetur ac promittitur, quod & liberam spondebat iis aut Legum regnationem, qua nulla felicior, & Sanctam, & Theocraticam seu divinam, & efficacem ac tranquillam: Quum igitur initio eo, ut *Justinus Lib. I.* habet, *arbitria Principum pro legibus essent*, ac *Livio* inde Syri & Asiatici genera hominum servituti nata dicuntur, Deus populo suo de ea providet regnandi formâ, quâ teste *Josepho Lib. II. contr. App. p. 1.* *melior atque justior esse non poterat*, quippe quæ Deum Principem omnium esse confirmat, Sacerdotibus autem res præcipuas dispensare permittit, quin & eos quandoque excitat qui leges exequendi potestate gaudent & Schophetim ac Judicum nomine veniunt. Quæ & forma regnandi Atheniensibus probata fuit sic, ut Oraculi monitu Regibus exactis *Jovem Regem constituerint.* Quemadmodum econtra Dei Regis ab Israele facta rejectio, Dei iram, populi servitutem, Religionis eversionem, ac Regni ruinam adduxit. Videtur tamen & promissum hoc quia sic à
Petro

Petro applicatur 1 Ep. II. 9. ad *populum* item *ipsum* Israelis priscum simul pertinere, quemadmodum & pertinere commode potest, quum hic populus in Capitibus & Senioribus familiæ admoveatur gerendæ reipublicæ clavo, atque iterum in familiæ cujusque primogenitis accedere posset ordine servato ad altare, sed & per se Nimrodum omnem & Venatorem hominum coram Deo Rege arcet in Israele Dei Lex, & arcere debuit ac potuit simul.

§. IV. Fuit post mutata paulisper & imminuta excellentia hæc, quum Oeconomia Testamenti altera & legalis primis tabulis fractis succederet (sicuti & promissio conditionate saltem in verbis si *auscultaveritis* &c. facta & oblata erat) quum & iugo gravi de-lassaret ac subjiceret Deus populum, illique Regem in irâ daret plane despoticum, de more cæterarum gentium, & omnes tribus Israel in primogenitis ab altari abstineret ac *pro impuris* ac indignis haberet Ezech. XX. 26. Attamen non plene exolevit excellentia ac dignitas hæc, quin & revixit sub Test. Novo iterum atque perfectionem accepit: Applicatur enim in Epistolâ Carholicâ *Petri* 1 Ep. II. 9. Judæis toto orbe dispersis tunc, diciturque ibi illis oppositè ad fratres incredulos, *Vos autem estis genus Electum, Regale Sacerdotium, gens sancta, populus peculii, ut enarretis Virtutes ejus, qui nos à tenebris vocavit ad lucem suam admirandam.* Hic est populus ille de quo Esaj. XLIII. 21. legitur, *Populus quem formavero mihi, laudem meam narrabunt*, hoc est, pro illo populo qui nunc vocatur populus meus, qui natura sunt Israelitæ ac Judæi externe, qui in hoc nomen nascuntur & circumciduntur, alium, at ex eo prisco tamen etiam adhuc oriundum, novâ mihi creatione formabo, cujus negotium erit non elementis mundi servire sed laudem meam narrare, quippe qui videbunt quæ ego fecero ad gloriam meam & nomen meum & virtutes meas ostendendas. Neque enim aliud sacrificium superfuturum erat eo tempore quam magnificatio & confessio nominis Dei: Quod est *vitulus labiorum & sacrificium purum*, in omni terra offerendum Ps. L. 14. 23. Mal. I. 11. Quod sacrificium qui offerunt, offerunt sine interventione hominis in proprio quisque corde, ex quo & suffitum ac odorem gratum unice timoris Domini emit-
tunt

tunt Esaj. XI. 3. & revera Sacerdotes sunt: Et altare illorum, ad quod accedunt, est & expositum omnibus: A quo & nemo sub pœnâ mortis arcetur quemadmodum ab altari terreno, quum ad id, ad offerendum in eo victimas, sub pœnâ mortis potius invitantur omnes: Nec tantum ad altare sed etiam, ut Summus Sacerdos, ad ipsum ἱλαστήριον accedunt. Quod non est reclusum & reconditum ut olim, sed *πρωτεθειμένον in publico propositum* Rom. III. 25., Christus enim revera est ἱλαστήριον propitiatorium, in quo Deus propitius & habitans inter Cherubinos invenitur: qui & Cherubinos, hoc est, sanctificatos animat & sustinet suo spiritu: Inde Fideles appellantur ἱερόπνευμα ἄγιον *Sanctum Sacerdotum Collegium* 1 Pet. II. in loco.

§. V. At nunc impræsentiarum videmus potius, quomodo sit *Gens Sancta* populus ille priscus præ cæteris cunctis populis. Ubi tamen in antecessum haud convenit ad Judæos attendere animum & videre quomodo ipsi id explicent, quum illi ex sanctitate hac animo elati in precibus confitentur matutinis, *Benedictus Deus quod me creavit Israelitam, benedictus Deus quod me non creavit Goj. Nos decet nostrum est laudare Dominum hujus universi.* Unde & in Libro *Tzeror hammor* Rabbi Abrah. Hispanus scribit, *Tam non potest mundus hic subsistere sine Israelitis, quam non sine aere & ventis quatuor.* At vero inania ac stolidi satis collocant Sanctitatis suæ fundamenta, Primum est in fœdere Circumcisionis, quam à Deo acceperint pro signo quo à nationibus aliis discernerentur, & impresso quasi sigillo pro Dei peculiari populo obsignarentur; Tanta enim est virtus circumcisionis ipsis, ut solum hinc Deus exaudiat preces Israelitarum ac non gentium, quin & vi ejus nullus circumcissus descendat in gehennam. Alterum adjiciunt datam solum iis Dei in monte sanctissimam legem, ad quam & cujus præcepta ac normam perfecte sanctificari ac purgari possint; Unde preces, *Benedictus tu Domine Deus noster, qui nos elegisti præ populis omnibus & preceptis tuis sanctificasti, & legem nobis dedisti: O vos beatos de domo Israel, vos enim Deus elegit, & legem pro hereditate vobis dedit de monte Sinai.* Addunt vero tertio his Habitaculum Terræ Sanctæ, Hierosolymæ, ac Templi, in quibus agunt, ac
tum

tum à sanguine sacrificiorum tum à Schechinâ Majestatis incubantis expiantur & inumbrantur: Quò spectant verba, *In Terrâ, quæ extra est, ne quidem scintillula divina Majestatis reperitur &c. Qui extra terram sanctam habitat, similis est ei qui nullum conjunctum habet Deum.*

§. VI. Ante omnia vero potius necessum erit hic prius lustrare ac exponere Vocem. *Sanctum* Latine à sanguine ac idem quod sanctum est, sive lege id factum sit ac fiat, sive majestate ac authoritate, sive religione, sive præmio ac poenâ, sive sanguine. Hebræum שֶׁקֶט in genere separare ac destinare & dicare indeque inviolabile esse est, in specie purgare, tum à communi ut dies ab usu separatur, tum à vili ut sic altare victimam sanctificat, & in Christo præter spiritum ordinarium etiam excellentiæ ac Sanctitatis spiritus est, tum ab obscuro & ignominioso sicuti nomen Dei sanctificatur, & Deus, quum terræ omnes ejus laude plenæ sunt, sanctus sit, tum & ab impuro & eo quod pollutum ac inquinatum est. Est vero sanctificatio Israelis triplex, *Minima* qua separatus tum Deo dicatus atque hinc inviolabilis populus est, *Media* quâ sanctitate ceremoniali seu externâ Sacramentali fœderali gaudet, ac ab inquinamentis seculi seu peccatis primis liberatus est, non excellentiam super aliis quin & celebritatem ac famam tantum habet, *Maxima* item, quæ tum sanctificatio *Patris* est, ut *Judas* loquitur, & in vasa gloriæ separat ac eligit, tum *Filii* quæ à reatu munda ac liberos facit, tum & *Spiritus* quæ labem & maculam extergit; Quæ maxima ea est sine quâ, teste *Epistola ad Hebræos*, nemo Dominum videre potest. Omni vero hoc sanctificationis genere Israel *Gens Sancta est.*

§. VII. Nil attinet distinctionem inter *Sacra, Religiosa, & Sancta*, quam profani habent ac *Romani*, observare, quum ea quæ Diis superis dicabantur, & cultui proxime inserviebant, & consecrabantur peculiariter, ut e. g. *ara, templa, dies*, non tamen Hebræorum *domus, agri* Deut. XX. 5., *sacra* dicebantur iis, quæ autem Diis inferis dedicata & commissa erant, *cadavera ac ossa mortuorum &c de facto &c de jure illata, sepulchra, monumenta, Cœmeteria*, per illationem erant loca *religiosa*, quæ vero medii generis Diis

Diis ac Heroibus eorumque forti tutelæ erant commissa ac dedicata, uti *portæ ac muri civitatum*, quæque secus *contra hominum injuriam sanctione speciali munita erant*, dicebantur iis *res sanctæ*, licet Diis dicata insuper non essent: Quia vero tum sanctione tali gaudet etiam Princeps, tum & ille vice Dei agit ac regnat in terris, quin & Heroibus Diis proxime affinis est, hinc & præter ejus personam vestes etiam ac Palatia ejus pro rebus inviolabilibus ac sanctis habebantur etiam, teste phrase prisca ac frequentatâ, quæ de *purpurâ Imperatoris adorandâ* loquitur.

§. VIII. Non ignoro defectus fuisse varios in sanctificatione eâ, quæ fuit olim; *Primo* enim populus & primogenitus omnis Israel assumptis in locum Levitis ac Aaronidis tanquam impurus elongabatur iterum tum ab altari tum à sacrario, ita diserte ajente Deo Ezech. XX. 26., oppositè ad statum quo nunc sub N. T. sunt fideles omnes *Regale Sacerdotium*, ac non porro ~~sancti~~ ad tabernaculum habent, quin & quo nunc in frontalibus etiam Sacerdotis *Summi* decus & *Sanctitatem Jehovah* inscriptam habent ac portant, vasis *domus tam idoneis & sanctis* existentibus, ac sunt *vasa altaris* Zach. XIV. 21.; Habebat Sacerdos summus olim & laminam auream ab auricula ad auriculam incinctam, filo item cæruleo super lineo capitis integumento in cervice circumligatam, & Sanctitate Jehovah (non nomine Jehovah) inscriptam, quæ *corona Sanctitatis* hinc dicitur Exod. XIX. 6., aut *lamina coronæ sanctitatis* Exod. XXXIX. 30., non tantum ut dignitatem Sacerdotis hujus Regiæ proximam vel priscum Regnum Sacerdotum in Israele significaret, sed & ut immunditiem tum donorum tum personarum Israelis, in se Sacerdote tanquam Capite & pectorali suo ad Sanctuarium simul introductarum, ita *ferret & expiaret* Exod. XXVIII. 38., porro & ad Christum Sanctificantem, vereque Domini Sanctum, & Sanctificationem nostram factum, ita delineandum: Tam verò perfecta etiam per imputationem est item fidelium, tanquam Sacerdotum sub Novo Testamento, Sanctitas. *Altera* erat prisci populi in sanctitate imperfectio, quod per conscientiam peccati nondum absolutam ac aspersam, tum & spiritum tunc vigentem servitutis ac metus, præputium illud peccati

in

incircumcisum constanter hærebat illis in corde, impediens plene diligere Deum in charitate perfecta ac ejiciente omnem timorem Deut. XXX. 6. 1 Joh. IV. 18. *Tertia* erat imperfectio, quod Deus olim plurimam Israelitarum massam in Oeconomia legali sibi relinquebat, ut in eâ ante adventum Christi impotentia legis & carnis relictæ sibi appareret, dicique ad majorem gratiæ laudem prius posset, *Omnis caro ac populus ipse est gramen* Esaj. XL. 6. 7., & ut quod legi impossibile erat, illud faceret Deus per filium à se missum Rom. VIII. 3.; Et hinc erat, quod tunc Lex spiritus vitæ Christi convenienter illi scopo non liberaret multum à lege peccati & mortis Rom. VIII. 2., quod tunc non daret Dominus cor ad intelligendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum Deut. XXIX. 4., quod tanquam bonum Novi Test. clueret *Inscriptio Legis in cor* Jer. XXXI. 33. Atque sic hoc modo etiam Spiritus author sanctitatis huic demum tempori promissus vere item est Spiritus promissionis, quanquam etiam sic appelletur, quod non operatur porro ad servitutem, sed uti in tempore promissionis, quod excludit vires ac arbitria naturæ, quod descendit ex gratiâ & promissione, quod non permetteret eum impræpedite descendere Oeconomia vetus legis, quod, antequam Christus esset glorificatus, nec viso modo adesset adhuc Joh. VII. 39., nec absque mensura sed ad mensuram certæ qualitatis quantitatis & extensionis adesset Joh. III. 34. Accedit & *Quarta* impuritas ac Sanctificationis imperfectio, quam *Zacharias* Cap. III. 4. commemorat, inquit, *Exuite vestes impuras & sordidas ab eo*; Quod peccatum nunc ablatum actu à Josua & Sacerdote tribus omnes Israel in pectorali exhibente ac ferente est: Impurus etenim erat princeps Israel incumbente illi reatu nondum deleto, impurus maculâ non digne illi expurgata, impurus elongatione indignum in modum eum habente, impurus accusatione, execratione, improperio, & chirographo, quo constringebatur continuo.

§. IX. At hoc non obstante tamen Israel gens ac Massa illa Sancta, & unice sancta præ aliis populis cunctis, quomodo prærogativa ejus Exod. XIX. 5. exponitur, sic ut licet non omnis sed exigua tantum ejus Massæ pars sanctitate verâ imbueretur tunc,

tamen illa una esset ea gens ac massa quæ sanctificari debebat in mundo, & gentiles, quum ejus etiam consortes esse vellent, radici & ramis ejus gentis sociari ac inseri prius deberent, ut communicare cum ea eamque etiam habere possent, sicut aperte *Paulus* aff- & confirmat Rom. XI. 24. Quæ & causa est, quod illi simul Tribus Israel, Filii Abraham sunt, illeque vicissim Pater gentium aut simpliciter credentium & non legi subjectorum passim appellatur. Hoc vero item adeo de gente & massa hâc verum est, ut non solum per Abrahamum & Christum sed & *Judeos ipsos* imbuat & sanctos faciat simul alios in mundo populos, qui in conversione suâ Apostolum ac Virum Judæum alaprehendunt & sequuntur.

§. X. *Minima*, quæ cogitari potest, eorum *Sanctitas* est, quæ separat, Deo dicat, & hinc inviolabiles digne reddit eos; In hoc autem genere sanctitatis ac separationis competit illis initio quædam *Naturalis*, quâ non tantum facie ac lineamentis vultus ab hominibus aliis distinguuntur, sed & toti impermixtus conjugio & purus sunt sanguis dignus Patriarcharum: Quæ prosapiæ externa sanctitas est, quâ & non tantum ad nobilitatem sed & justitiam salutem omnemque impunitatem gloriantur, exclamantes idendidem cum Epulone damnato, *Pater Abraham*, & cum illis apud baptismum Johannis, *Abrahamum Patrem habemus*: at quod dediscere debebant in conversione futurâ ac dicere juxta Esaj. LXIII. 16. *Abraham non novit nos, Israel non cognoscit nos*. Ad hanc sanctitatem asservandam purgavit & separavit ex populo Esra in ascensione è Babylone Profanos, Profelytos, Libertos, Nothos, Nethinæos, Spurios, Collectos, eum *purum reddens instar farinae in Talm. Kiddushin Cap. IV. art. 1.* Sanctitati & separationi huic proxime conjungitur *Civilis*, qua lege, disciplinâ, gente, judicio, & sociali communione & vivendi ratione conjungi cum gentibus nec amant nec cernuntur; Licet enim *septem* Viro ac Rege proprio destitutæ *Mulieres unum Virum ac Principem suo pane victitantes inclament & prebendant, ut subditi ejus esse ab eoque dici ac nominari possint* Jes. IV. 1., non tamen arcta & una societas cum aliis ipsis intercedit, ut nec intercedere potest: Quin & grave erat olim vel ipsis etiam Profelytos ferre in Bab. Nidd. fol. 13., *Tradunt Rabbini*

Rabbini nostri, Profelyti impediunt adventum Messiae, Profelyti sunt sicut scabies Israel: Et subjicit Glossa causas, Ideo quod non sint periti satis mandatorum, quod inducant vindictas, quod opera eorum imitantur quandoque Israelitae &c. Hanc sanctitatem excipit porro *Erbica* illa, quæ crassiora effugit mundi & gentilissimi, in peccatis & idololatriis naturam ipsam vastantibus agentis, inquinamenta, à quo luce veritatis convicta est percussa & excitata, seu prima ante vocationem in tenebris commissa gravia & abominabilia peccata 2 Pet. I. 9. II. 20., & sedet Deo Hos. III. 3. 4.; Neque enim ille, qui vocatus in luce ambulat, iis erroribus idololatriis ac tenebris implicari potest porro, quia lux externæ saltem convictionis quâ constringitur talis, id, si conscientia non plene obduruir, non permittit sed abominatur. Potissima autem in sanctitatibus separationibus & dicationibus his est *Religiosa*, quâ tum juramento fœderali, tum ritibus & constitutionibus distinctis tanquam pariete intergerino, tum præprimis tanquam Primitiæ ac Decimæ Deo proxime separati consecrati ac dicati erant; Erat paries intergerinus olim in cultu, qui contrariis constabat ritibus, & simul erat ad unum collem adstrictus ac locum, qui non poterat ter in anno ex extremis terræ finibus adiri, erat in lege forensi quæ devoverat vicinas gentes & vetabat omnem sanguinis cum iis commixtionem, erat in ceremoniali quæ studium imperabat carnalis puritatis: Erant & Judæi non minus Primitiæ Dei ipsique ex mundo universo edecumatus flos, quæ Sanctitas minima destinationis ac dicationis est; Primitiis figuratur equidem primo ac ante omnia Christus, qui & ex genere humano in altare ascendit, & massam aliam sanctificat, & ut primitiæ primogenitus ex collapsis & mortuis venit, sub quo & regerminat iterum omne ac revirescit: Sunt vero etiam tales electi omnes sancti ac fideles, populus ille qui est Sal terræ, & formatus ad hoc ut laudem ac virtutes Dei annunciet, empti ex hominibus primitiæ Deo & agno Apoc. XIV. 4. Speciali vero Jure quodam sunt Primitiæ hæ Judæi Jac. I. 18., qui & primo offeruntur ex populis cunctis, & omnes extra se gentes imbuunt. Et ut specialissime exponam, surgebat secundâ Paschatis die manipulus spicarum Christus una cum decimis si-

milæ collectæ ex filiis Israel & Juda, at ad imbuendum potissimum Judæorum dispersum orbem: Surgunt deinde novæ primitiæ Pentecostales tempore Constantini in gentilismo, faciuntque aptum & conversum totum cultiorem orbem, lege tunc potenter scriptâ in corde, secundaque messe tunc obtinente: Tertiæ ac serotinæ vero, eæque imbuentes universum plene terrarum orbem, sequentur in fine anni mystici, quum *celebrabitur ubivis festum Tabernaculorum* Zach. XIV. 16. Sequitur autem per se ex separatione ac dicatione hâc annexa *Inviolabilitas*, *Jeremia* innuente Cap. II. 3. in verbis, *Sanctuarium Israel Jehovæ, primitiæ proventus ejus, omnes comedentes eum rei fient*; Ita non ex Ægypto aut gentibus primitiæ ac decimæ desumptæ sunt, quæ messis tempore oblatiis spiciarum primitiis juxta manipulos, *Isidem, Cererem, Dianam* invocare solebant, sed instituit primitias Deus in figuram, sive *πρωτογενήματα* eæ essent ac primitivi fœtus, sive *πρωτογενήματα* de terra arbore ac vite nata, sive *ἀπαρχαί* quæ de massa frugum modo elaboratarum excerpebantur. Sed & teste *Porphyrio Lib. II. de Abst. §. 27.* *A rerum exordio quidem Diis de frugibus primitiæ solutæ sunt*, fuitque *Decima Herculi* passim i. e. *Mosi ac Josuæ* Authori imputata, licet & Regi daretur etiam ac Sacerdotio, quemadmodum & *Plinius Historiæ Nat. Lib. XVIII. Cap. XX.* scribit, *Ne gustabant quidem novas fruges aut vina, antequam Sacerdotes primitias libassent prius.*

§. XI. Cum hac vero separatione & sanctitate Israelis minime convenit sententiæ illi, quæ censet ex Ægypto ac à *Zabiis & Gentibus* Sacros Israelis ritus desumptos ut plurimum esse; Quod perpetuum *Spenceri*, eruditi secus Viri, institutum est, non perpendentis digne satis, quàm graviter Deus mores gentium vetet imitari, quanto continuo studio parietem intergerinum constituere potius laborarit, quò sic nullo plane modo Sacra Israelis & Gentium commisceri unquam possent, & quam absurdum sit Deum *Satanæ* facere *Simiam* & imitatore, cum ille Dei *Simia* econtra semper fuerit, quin & ut clamet Gentilis admirabundus in *Mose*, *Ubi gens quæ tam sapientia instituta habet*, & quod *Philosophus* ac *Sacerdos Gentilis* sua ex *Phœnicia* ipsaque *Ægyptus* à *Josepho* & *Patriarchis Dei* omnia traxerit. Vix autem ferendum est quod *Theod.*
Hack-

Hacksan. Not. in lib. Nizach. p. 238. habet, Lex per Moſen lata appendix & ſuo modo religionis eo tempore recepta perfectio erat, arati ac indoli gentis accommodata. Concinit cum hoc ex Maimonide Ricinus de Agricult. Cœl. L. II. p. 73. inquit, Sunt plurima Ceremoniales leges magis propter hominum hebetudinem & conſuetudinem idololatricam traditæ, quam quod ita Legislator cuperet. Neque audiendus Hoſpinianus Lib. de Origin. Templorum in Ep. Dedic., Poſt tempora Patriarcharum quoad externos ritus longe magnificentior quàm olim cultus per Moſen traditus eſt populo Dei. Tandem etiam templum illud magnificentiſſimum totiusque orbis miraculum à Salomone exſtructum & mirandum in modum exornatum eſt: Quæ omnia non tam iubente quàm permittente & connivente Deo facta ſunt, & quod tunc ipſi res eſſet cum dura cervicis præſcripto & ad idololatriam, cui in Ægypto plus æquo aſſueverant, proclivi populo. Putavit ſiquidem Clementiſſimus Dominus Iſraelitas ſuos nullam deinceps habituros occaſionem peregrinos cultus recipiendi, quos tam exquisitis inſtruxiſſet & quaſi involviſſet ſacris.

§. XII. Succedit Sanctitas Judæorum *Media*, quæ ex fœdere, nativitate, ſacramento & aliis emergit, quæ ſunt Semen & dicuntur Semen Sanctum Eſr. IX. 2., Eſaj. VI. 13., qua ſervat gratiam in milleſimam progeniem Exod. XX. 6., qua liberi ex nativitate Sancti ſunt 1 Cor. VII. 14., qua & liberorum eſt promiſſio Act. II. 39., & Regnum cœlorum Matth. XIX. 14., quin & ipſa ſalus, ſi manent cum radice & maſſa in fide & charitate & ſanctificatione 1 Tim. II. 15. Eſt Fœderalis & Media hæc Sanctitas quibusdam 1. ſegregatio à conſortio mundi reprobati ac profani, 2. accenſio ad populum Dei, 3. competentia promiſſionum, 4. communio fœderis gratiæ, 5. participatio ſacramenti ac ſacri. At nec digne, nec plene, nec enucleate ſatis, hæc ſic diſpeſcuntur & exhibentur.

§. XIII. Eſt hæc ſanctitas non infima Fœderalis, quod manent conſtanter Dei Conſœderati, Deo tum ſervante gratiam in milleſimam progeniem Exod. XX. 6., tum in ipſâ terra inimicorum non ſtudente eos & reprobante Lev. XXVI. 44., ſed caſtigante tantum Virga hominum ac qua pater filium caſtigat, at non fœdus rumpente ac tollente Pl. LXXXIX. 34., quod manent dilecti ac digni in alio

ac propter Patres & ob primitias sanctas, cum sint ipse Patrum dignus sanguis calcatus nunc indigne & contemptus Rom. XI. 16. 28., *quod* ipsis apertus & addictus est in Sacramento fons contra immunditiam peccati, qui & sufficiens est iis & promptus & obsignatus, qui & non ex impotentia ullâ sed petulantia negligitur iis ac defit: Atque talem sanctificationem & quoad ipsam in se sufficientem & quoad applicationem promptam & ad nutum paratam habere, illud est juxta scripturam etiam sanctificationem vere habere *imo sanctificatum esse* Heb. X. 29. Accedit jus actuale ad salutem, in quo vi nativitatis & propagationis ex Patre Abrahamo fuerunt, quo & ubi mortui in infantia fuissent, salutem certo habuissent: Censetur enim dupliciter homo ex se & ex parente communi Abrahamo, ex se in ætate provectiori, ex parente in infantia ac ante discretionis annos: Cum quo & Judæi suo modo consentiunt, sed ut nimium tamen extendant, quum existimant puerum demum decimo tertio ætatis anno *בר מצוה* *filium præcepti* fieri, legeque ac transgressione ejus teneri, sexcenta ac tredecim præcepta callere ac observare debere, pœnæ divinæ ac humanæ demum obnoxium fieri, quum ante annum illum peccata Patri imputentur & ab eo pœnæ reposcantur: Quapropter & anno illo expleto Pater, decem Judæis vocatis, contestetur filium ex ephēbis excessisse, præceptis institutum esse, peniculamenta & phylacteria probe didicisse, ac proinde se liberum posthac & immunem esse velle, Filiique peccata à se excutere, eaque filium à nunc ipsummet debere ferre: Quibus & ab adstantibus confirmatis ac sancitis preces Pater concipit, Deoque gratias singulares agit, quod Filii sui pœna levatus liberatusque sit, tum & in vota effunditur, & ut Filius suus in annos longos bonaque opera adolescat, supplex à Deo rogitat.

§. XIV. Sunt autem fundamenta sanctitatis hujus, Fœdus cum Abrahamæ tum gratiæ ad semen ac liberos ab initio primo modo æque ac ad Patrem & Patres extensum Gen. XVII. 7., Act. II. 30., Adstipulatio ac Fides Abrahamæ promissionem fœderalem ad liberos extensam æque ac personalem & se spectantem irrevocabilem ac ratam faciens, Abraham juxta nomen positus etiam in creden-

credentium seu gentium Patrem ac Tertium Adamum, in & cum quo benedicuntur simul generatione ex eo propagati, qui & hinc dicitur ac est non solum benedictus sed & *Benedictio*, *Radix sancta*, *Primitia sancta*, unde Sanctitas in alios descendit Gen. XII. 2. 3., Rom. XI. 16. Sequitur communio porro arcta Parentem inter & posteros, quâ sanguis horum non tantum cognatus & propinque connexus, sed & pars parentis, quin & idem cum eo ac ipse ille sanguis primus est, ex uno in alium transiens ac transfusus, unde & sanguis peccaminosus *Vetus homo* jure dici potest, & filius dilectus propter Patres est. Accedit gratia servata in millesimam progeniem, quæ, ut obsignatur cuilibet in Ecclesia nato, ita & cum gratia & semine habituali Spiritus ac fidei descendit actu in prolem fide propria & actuali in baptismo destitutam, ac tamen salvandam: Quemadmodum & in primo ac secundo Adamo res accidit, & peccatum in semine etiam ante annos discretionis in infante solum est, fidesque ac gratia hinc in semine solo pro ætate ea etiam sufficit. Aliud Principium & generalius addit in aureo libello de *Fœdere* Cap. XIII. §. mihi 456. *Cel. Coccejus*, *Sanctitas hæc pendet à gratiâ Dei, volentis Patrum fidem etiam in posteris munerari. Quo exemplo gratiæ confirmamur in fide illius dogmatis, quo statuis- mus Adamum rectum à Deo conditum, si permansisset in rectitudine sua, hereditatem imaginis Dei ad posteros transmissurum fuisse; Qua- rebat enim Deus semen Sanctum* Gen. II. 24., Mal. II. 15. Et sane ex eo, quod nunc post lapsum gratia regnat ac derivatur, potest nunc & *Propagatio hæc ex alio* eo magis adhuc locum obtinere, quod sic juxta indolem gratiæ & excluditur eo magis operatio omnis propria, & liberior Deus in dispensando modoque dispensandi est, & constantius lineæ alicui sanctæ adhærere potest, & uni si- mul tantum lineæ adhærere, exclusis constanter paribus aliis: Hæc enim cuncta certa gratiæ indicia & declaratio sunt.

§. XV. Tertia vero & *Maxima* sanctitas inter alias omnes ea est, quæ à Patre Filio ac Spiritu Sancto descendit, quomodo & Hierosolyma cœlestis ex cœlo prognasci ac descendere dicitur, electione quippe Patris, redemptione & gratiâ Filii, sanctifica- tione Spiritus Sancti; Hæc est veri nominis & generalis aut ple-
na

na illa sanctificatio, de qua Jehovah Exod. XXXI. 13. pronuntiat, *Ego Jehovah sanctifico vos*: Sanctificat enim Pater separando seu eligendo & in vasa gloriæ destinando, unde cluunt *Sanctificati in Deo Patre* Jud. V. 1.: Sanctificat Filius purgando nos à peccati reatu, de quâ Heb. II. 11., *Sanctificans, & qui sanctificantur, ex uno sunt omnes*, & X. 14. *Unâ oblatione consummavit in perpetuum qui sanctificantur*: Sanctificat vero & Spiritus purgando nos à macula & labe. Quæ triplex, opposita ad puritatem *carnis* Heb. IX. 13. seu externam ceremonialem, ad fœderalem, ad sacramentalem, in emphasi singulari Sanctificatio *ILLA*, sine qua *nemo Dominum videbit*, dicitur Heb. XII. 14.; Et licet Electio ac Redemptio seu Obedientia Christi videantur ad salutem sufficere, nihilominus tamen etiam sanctificatione Spiritus opus est, quæ & communiter eo nomine venit, sine eâ enim & frustra foret redemptio, & Christus tantum peccati servulus, & inidoneus electus ad hæreditandum sortem Sanctorum in luce, & in communionem Dei esse, atque ad eum accedere: Unde 1 Joh. I. 6. 7. legitur, *Si dicamus nos habere communionem cum ipso & in tenebris ambulamus mentimur, si vero in luce ambulemus ut ipse est in luce, communionem habemus invicem, & sanguis Jesu Christi purificat nos ab omni peccato*: Peragitur autem ea in homine tum, quum ille sit similis Deo, & ab impuritate remotus habet quod Deus probet accipiat, in quo *יְהוָה* habeat seu voluntatem, quod laudet, cui attestetur, in quo potentiam gratiæ ad gloriam suam ostendat (quod *רָצוֹן* dicitur) quodque pro suo agnoscat. Est autem ejus initium *ἀναγέννησις, παλιγγενεσία*, seu *Regeneratio* Jobo venuste descripta Job. XI. 12., qua *vacuus jelahhebb*, i. e. *cor accipit*, & *pullus onager homo nascitur*, quæ & ibidem ad occulta sapientiæ ac dupla divitiarum pertinere dicitur.

§. XVI. Atque hæc digna omnis Sanctificatio propria est Israeliticæ illi lineæ ac Massæ Sanctæ, nunc in hac nunc in illa Massæ parte, hic quoad *κτησιν* ac possessionem, ibi quoad *χρησιν* & usum actualem, idque constanter in millesimam usque progeniem, imo & viso modo unice præ cæteris cunctis aliis genealogiis ac gentibus. Quanta vero hæc sit i. excellentia ac dignatio Dei quæ
Judæis

Judæis obtigit, quanta 2. spes felicitas ac beatitudo hinc emanet, quanta 3. præ cæteris populis hæc erectio ac prærogativa sit, quis unquam animo concipiat digne suo.

§. XVII. Sic Judæi vere decus populorum, quemadmodum Canaa Terra eorum *Decus terrarum*. Quadruplex hominum fere genus reperimus passim vel in Codice etiam Sacro, *Judaos, Græcos, Barbaros, Schytas* Col. III. II. Etsi autem *Græcus* aliquando in genere Judæo oppositus notet gentilem, specifico ac singulari tamen significato significat gentilissimum cultum, *Barbarus* gentilem in moribus ac sermone incultum & agrestem, quanquam & omnis exoticus Hebræis *יָבֵל* vocetur, & priscis etiam Græcis aliquando Latinus ipse teste *Josepho Gorionide* Lib. I. Cap. III. *Barbarus* fuerit in verbis, *Post Janum regnavit Latinus, hic illustravit linguam Barbaram, & lingua Barbara appellata fuit ab eo Latina*. Erat vero *Schytha*, sive vetustæ Schythiæ late extensæ incolæ, sive mediæ, sive hodiernæ, ferus potissimum homo & populus ac inhumanus: Unde & *συνθροῖν* merum & sanguine in fœderatione commixtum bibere, & *Schythica Oratio* dira ac inhumana, nomine prisco non à Græco *συνθροῖν* & irascendo, nec à Germanico *Schieten* & jaculando, sed ab Hebræorum *Succoth* ac tentoriis potius, in quibus agunt, deducto: At cunctis populis his supereminet longe tanquam celsissimus & sanctissimus omnium, juxta promissa Scripturæ, *Judaicus* ille, & jam nondum in terra inimicorum fastiditus, sed per conclusionem sub inobedientiam ad miserationem ac gratiam præparatus. Quare & sordent illi ad unum omnes alii qui per contemptum & *Gojim* dicuntur seu *exteri, ejecti*, & quasi putamina & cortices, *Canes* cum impuri, tum indigni, tum à mensa remoti & sub ea micas cadentes colligentes, tum *בשר ודם* *Caro & sanguis* i. e. non nisi caro & sanguis, tum & Dei Schechina Spiritu ac robore confirmante plane destituti; Sic enim Judæi quotidie Christianos appellant in gratiarum actione post cibum, inquentes, *Gratias tibi agimus, quod & nobis & reliquis creaturis cibum potumque suppeditas, tuæque benignitate cuncta subsistunt, quod Patres nostros ex Aegypto in Canaan introduxisti, fœdus cum iis pepigisti, legem dedisti, eosque*

in aeternum futuros promissisti: Rogamus porro, ut urbis Jerusalem miserearis, Templum & Regnum David instaures, Eliam ac Messiam mittas, ex tam longa captivitate liberes, paupertatem prohibeas, ne à Carne ac Sanguine vel dona accipere, vel mutuari, vel stipem petere cogamur, sed potius largitate ac liberalitate tua augeamur, & non ignominia ac dedecore afficiamur &c. Tandem & nefas est ipsis tradere Israelitam vel bona ejus in gentium potestatem, licetque occidere impune iis traditorem talem Maim. hal. Chobhal VemaZick Cap. VIII., Mikotzi Prac. aff. 70.

§. XVIII. Sic populus Israel, Sal terræ & orbis universi, caute & non sine ratione prægnante abstinet à commixtione omni cum populis iis, qui Profelytismo non accedunt ac filii Abraham in rei veritate fiunt; Cum enim ipsi Linea unica Sancta per Dei electionem esse debeant, bene agunt quod semine conjuncto reprobato posteritatem suam non inficiunt, & sic omnem Dei gratiam ab ea elongant ac arcent, licet conjugio jam ante cum infideli inito sanctificetur suo modo mulier ac proles à viro fideli: Quare & hic suo modo id, quod olim in commixtione linearum ante diluvium accidebat, obtinet; Factus enim hic erat percommixtionem filiorum Dei cum filiabus hominum, teste Petro, mundus impiorum, tum quod Deus reprobo ex parte semini sua gratia ac spiritu nolebat porro adesse, tum quod in vinculo conjugii insolubili inficiebant partem incorruptam ac sanam pravi ac vitiiati mores partis corruptæ.

§. XIX. Sic immane quantum distat gentilis omnis ab Israele Dei, cujus & corruptus & miser describitur status Eph. II. 12. *Et eratis eo tempore absque Christo, peregrini, extra civitatem Israelis, alieni à Testamentis promissionis, sine spe, ac Athei in mundo hoc; Athei 1. quod à vero Deo aberraverant ad creaturas quas colebant, Athei 2. quod non curâ fœdere ac protectione Dei gaudebant, sed deserti & omissi erant ab eo, Athei item 3. quod dissolute irreligiose & absque timore Dei ac fræno divino ullo conscientie agebant impie, neque Spiritus Dei disceptabat porro cum illis, quod viam corruperant suam, Athei 4. quod plane à Deo separati.*

§. XX.

§. XX. Quod tamen potissimum venit sub Oeconomyâ legali, quum antea adhuc ubivis inter gentes, teste *Bileamo*, esset Prophetæ, Ecclesia, ac Spiritus. At lege subintrante abundavit plene ut ira ita & defectio & lapsus Rom. V. 20., quemadmodum & lege sanctâ ac bonâ venit operatio mortis, & peccatum fit excessive peccaminosum *per præceptum* Rom. VII. 12. 13.; Si enim Judæos spectas, promissioni tunc appositum est velum & conjuncta lex, quæ fecit offendere in viâ justitiæ, deditque occasionem eligendi legem & ex ea maledictionem ac mortem, omisâ promissione in qua benedictio erat & vita Rom. IX. 31. 32. Psal. CIX. 17., *Et dilexit maledictionem & evenit ei, & non delectatus est benedictione & elongata est ab ipso*, i. e. rejecit verbum gratiæ affixus verbo damnationis. Sed & præter hoc perfectio legis operum in rigore objecta & fecit ut protinus abjiceretur studium omne boni, quod ad eum perfectionis gradum nemo assurgere posset, & concupiscentiam ac odium potius & averſationem Dei promovit, quum nemo qui damnatur amet damnationem suam ac damnantem 2 Cor. III. 6. Rom. VII. 8. Non minus vero in Gentibus Lex peccatum aut lapsum abundare fecit, *quod* fœdus gratiam promissionem ac spiritum omnem ab iis à tunc abstineret, *quod* sibi ac suis viis eos permetteret, sic ut peccatum sibi relictum ad extremum impietatis gradum etiam proficere posset, *quod* longâ tolerantia & clementia eos dignatus ipsos juxta *Paulum* in viis malis per hoc eo magis induravit, quum eam interpretarentur esse remunerationem præsentium viarum Deo tam impense placentium, *quod* & dum Gentibus non potuerunt misceri Israelitæ puritatis carnalis per legem imperatæ studio, gentes ex acceperunt occasionem vel obliviscendi Deum, vel religionem ex arbitrato constituendi & Deos falsos nominandi ac celebrandi, omninoque religionem rem variabilem & à placito pendentem reputandi, quin & Deum Israelis propter exosum Israelem blasphemandi.

§. XXI. Nihil hinc Sancti & Virtutis extra Israelem in gentibus est, & non sunt nisi vitia splendida fucata Gentilium virtutes; Non enim in iis charitas est ex puro corde, bona conscien-

tia, & fide non ficta, quæ *finis mandati est* 1 Tim. I. 5., non charitas sed extortus *actus*, non *ex corde puro* sed sui studioso & imperio concupiscentiæ, non *intima conscientia bona* quæ & interiorius condelectatur lege Dei, sed motu externo, nec *ex fide genuinâ*, quæ plane à gentibus exulat & remota est. Quicquid enim in gentibus eluxit boni, illud externum solum est, extortum & coactum solum est, & ita non fit bene ac bono modo, ut laus ejus à Deo sit Rom II. 29., proficiscitur item non ex Dei ac boni amore, nec vivit in eo gentilis Deo sed sibi in plena ἀμαρτία concupiscentia & peccaminosa aberratione à scopo: Neque enim propterea quid est opus bonum hominis quod id in se est bonum, sed quod à bona procedit voluntate quæ potissima pars hominis est: Neque ea est voluntas bona aut ejus electio charitas, quæ etiam eligit bonum & potissima bona, potest enim etiam voluntas mala talia eligere per concupiscentiam: Unde homo talis non nisi διψυχος est & duplicis cordis, ὡς πῦρ perversus viis, & via ejus est duplex via Prov. XXVIII. 18., duplex vero item non uno modo, in *subjecto* operante, cujus exterius ad bonum extenditur interiorius non item, in *corde* seu cordis intentione, quæ & ad bonum inclinat & ad malum seu suum simul in eo bono, quod est peccatum & aberratio à scopo, in *actione* quæ proxime ac initio ad bonum exit, sed curvatur & inflectitur, ut vergat in propriam gloriam ac utilitatem, denique & in *via ipsa*, quæ deseritur statim cessantibus externis motivis illis, quæ calcare eam & eligere pelliciebant, & naturâ ac voluntate vel furca expulsa redeunte idendidem, quum διψυχος Jacobo merito inconstans in viis suis esse dicatur.

§. XXII. Et licet ex lumine naturæ ipso spem gratiæ novæ certo exstantis quis concipere possit, eaque spes ac fides generalis & sufficere ad salutem possit & sub V. T. actu sufficiens fuerit, nil tamen ea ad justificationem ac sanctificationem prodest, tum quod fundamentum ejus in lege, cujus unice per conscientiam naturalem conscii sunt, non in Jehovah & Christo justitiâ nostrâ ponunt & collocant, tum quod iis extra fœdus constitutis nulla spiritus gratia, qui fidem & sanctitatem unice efficit in homine, obtingit. Nihil item est quod gentes multa vera & virtuosa dicunt, præ-

præcipiunt, faciunt, judicia item exercent, *μοίαν* habent ad naturalia civilia moralia, atque *εὐχήμερες* ac honesti in iis reperiuntur, quod & fateri cogimur melius eos de genere humano mereri quam facinorosos, imo & pudorem incutere iis qui verbum sanum veritatis audiverunt & receperunt, non tamen operam dederunt ut ex animo charitate zelo incoacte & bono fine facerent, quod timore vel cupiditate fecerunt; Possunt enim etiam infideles hæcenus horrere facinora quædam, ut metuant pudorem & morsum conscientie malæ, ne cogantur sibi ipsi dicam scribere, sed tamen non possunt probare meliora, vel Deum amare, vel ad gloriam Dei sincere operari, & se ipsos abnegare. Potius coguntur dicere cum Israele, *כל תשא עון*, *Omne quod accipis iniquitas est* Hof XIV. 3. Sed & quod non omnes æque corrupti sunt id non ipsis tribuendum est, sed Deo gentes per conscientiam disciplinanti Ps. XCIV. 10., & corporis benigniori temperamento, præprimis Deo qui differendo iudicium ac benefaciendo, aut ad poenitentiam invitat, aut in certamine cum carne victor evadit eamque inexcusabilem reddit, qui & refrenat non minus ut non in omne scelus & mentem reprobam ac nihil pensi habentem statim provolvantur: Quæ tamen refrenatio (ut *Coccejus Summ. Theol. Cap. XXIX.* pro me loquatur) non est sanctificatio, sed vel coercitio tentationis & non irritatio peccati, vel etiam impeditio & injectio metus & excitatio conscientie tenentis peccatorem, & supeditatio occasionum boni operis ac præmiorum terrestrium & temporalium, quorum amore homo amet verum dicere & bonis externis faciendis assimilari piis, denique increpatio Diaboli seductoris & diminutio potestatis ipsius, Nam Deus ut lucis ita & tenebrarum distributor est.

§. XXIII. Atque hinc porro illud est, quod eos, qui Deo grati & sanctitatis participes esse volunt, prius *regeneratione & proselytismo* ad natales alios ac lineam sanctam adducente egere docent Scripturæ & inculcant idendidem, cum non nisi semen Abrahamæ afferatur & sanctificetur, & gratia sanctificans lineæ electæ unice adhæreat: Quæ & causa est, quod radici & oleæ sanctæ inferi dicuntur, ut succum & spiritum etiam sanctum inde trahant & filii

Abrahæ evadant. Quam regenerationem ignorabat Joh. III. *Nicodemus* ille, utut pagina fere omnis cum profana tum sacra mentionem ejus injiceret; Neque enim ignorabat eam jus *Atticum* cui *Postliminium* regeneratio erat, neque *Cæsareum* quod nomen illud manumissioni illi fervorum attribuit, quæ naturalibus & natalibus illis, in quibus initio homines omnes fuerunt, restituit, Unde in Novella XVII. & LXXVIII. *ingenuitate donare est regenerare*: Apud Judæos vero erat *profelytum fieri* & sic natalibus primis extinctis filium in familia Abrahæ constitui, verbi & gratiæ & Spiritus regenerationis novi ibidem participem fieri, porro & juxta ipsos evanescente animâ primâ animam novam ac aliam cœlitus immissam accipere, quin & nomen celebratum *Judæi* hæreditare & adipisci, quod non à *Juda Patriarcha* repetendum est, nec ut volunt alii à *Juda Maccabæo*, sed à tempore quo post captivitatem Babylonicam Judæ Regnum solum permansit, quum vel Idumæi in ritus Judæorum transeuntes tunc Judæi vocarentur *Antiq. Lib. XIII. Cap. XVII.*, cognatione non ex sanguine tantum sed & vitæ singulari instituto nascente *adversus Apion. Lib. II.*

§. XXIV. Et licet hac Novi Test. ætate Gentes etiam spiritus & veræ sanctitatis participes fiant, nihil item secundum carnem amplius cognoscatur censeatur ac reputetur, sed Vetus veteris Testamenti homo potius exuatur, ac Venrer seu Abraham pro Deo non habendus sit, nihilominus tamen est & erit populus Judaicus priscus in æternum unice Gens & Linea Sancta, quum in & ex eâ ejusque cognatione præviâ, utut non ab una ac eadem exorta mystica Matre, gratia & sanctitas iis veniat ac derivetur, radice insitos ipsi ferente vegetante & sanctificante ramos.

DISSERTATIO OCTAVA

De

ISRAELE SACER-
DOTIO REGIO
EXOD. XIX. 6.

§. I.

Nunc Equè tantum Sancta Gens & peculi popu-
lus debebat Israel esse, sed & *Regium Sacer-*
dotium simul, seu *Regnatio Sacerdotum* Exod.
XIX. 6. Atque fuisse vere tale Regnum in
Israele primitè institutum, id supra in The-
ocratiâ Israelis modo visum est, & *Moses*
extremum vitæ diem clausurus apud *Jose-*
phum commendasse illud populo in perpe-
tuum legitur, admonens, *Ne ullam unquam aliam Politie formam*
concupiscerent, quum præstet ut Leges tantum Dominos habendo vi-
ram transigant: Et revera hæc antiqua ac naturalis, hæc sancta ac
divina, hæc efficax & secuta, hæc Regno Sacerdotali in *Ægypto*
conveniens, hæc libertatis ac Majestatis plena regnandi ratio erat,
neminem utpote superiorem agnoscens nisi Deum & ensẽ: Hæc
item laudatur *Aristoteli* Pol. Lib. IV. Cap. IV. *Omnibus legem*
dominari oportet, de iis vero qua leges non definiunt Magistratus &
republica judicet. Hanc prædicant *Athenienses*, qui apud *Scho-*
lastem Aristoph. in *Nubibus* Oraculi monitu Reges exegerunt &
Jovem Regem constituerunt. Hanc initio coluit ac observavit
Ægyptus Sacerdotium ad Regnum provehens communiter & *Sc-*
dem ac Regnum Sapientum. Hanc & indigitat *Abarbanel* in loc.,
Postquam Sanctus Benedictus pro Israelitis contra Ægyptios pugna-
vit, & inimicos illorum demersit in aqua, ille regnabit super Israele
in

in perpetuum, nec alio opus habebunt Rege: Et cum hoc modo Jura Majestatis ac legis condendæ manent penes Deum, Judices à Deo excitati ac inspirati exequuntur saltem, Sacerdotes ad os consultum Dei rem omnem in perplexis instituunt, quid eo posset esse dignius? quid sanctius? sive Regnum Sacerdotum appellare libet, sive Regnum Legum, sive Regnum Sapientum qui per se Regno idonei censentur, sive Theocratiam denique & Regnum Jovis, cujus Ministri & Officiales & sunt per se Sacerdotes; Sic à Deo ac Patriarcha, ad Sacerdotem, à Sacerdote ad Regem ita strictè dictum, ordo regnandi fere in mundo processit.

§. II. Non tamen hoc solum videntur promissa hæc polliceri & indicare, sed & exuto & exacto omni servili statu populum ipsum nunc in Regium Sacerdotium convertere, quum sane applicatio dicti hujus 1 Pet. II. 9. verba & promissa hæc ad fideles ac populum ipsum unice referat; Sicut & populus hic omnis, tum in Senioribus & Capitibus ex tribu quaque delectis regnabat, tum in primogenitis initio indistincte Patri in functione & veste venerabili Sacerdotali succedens ad altare adhuc admittebatur: Quod tamen ablatum ac mutatum repente fuit, quum, tribu Levi stirpeque in eâ Aaron electâ, *impurus quasi* & à Deo ac altari elongandus & removendus *declarabatur totus Israel* Ezech. XX. 26.

§. III. At hinc tamen evacuata & extincta minime fuit hæc nobilis ac insignis promissio, tum quod sub finem Veteris ac initium Novi Testamenti *Petrus* adhuc eam actu Judæis applicat, tum quod vere plura eaque nobiliora bona etiam exhibet & continet in se βασιλειον ιεργεινμα *Regale Sacerdotium*, seu *Regium Sacerdotum Collegium*, veluti Cel. Cocc. interpretatur.

§. IV. De lege Regia, quæ & Lex libertatis dicitur, legimus Jac. II. 8. 12., quæ non tam ibi cum viâ Regiâ moralem omni genti calcatam communem legem indigitat, nec supremum seu dignissimum ac maximum præceptum, uti secus Scriptura loquitur, quum *vel* materia præcepti de amore, digno ac non abjecto officio, *vel* obligatio adstringens eos, qui modo impleverunt ac non amplius ad justitiam habendam cum Rege libero ad eam præstandam hoc modo tenentur, *vel* tabula ejus secunda quæ proxime respici-

respicitur æqualitatem liberam in verbis *Amabis proximum ut te ipsum inducens*, nominis aut prædicati hujus potius causa ac ratio sit. Existimant alii alludi ad morem Hebræorum, qui legem Coronam vocant, & in *Pirke Abhoth Cap. IV. & VI. Legem dare regnum ac dominium* ajunt, quin & neminem nisi eum, qui in studio legis occupatur, liberum esse pronunciant. Existimamus autem jure potiori in Regali Sacerdotio nostro spectari coronas illas, quas in *Capitulis* iisdem *R. Simeon* Legi, Sacerdotio, & Regno pariter concedit & attribuit in verbis, *שלושה כתרין כתר, תורה כהנה מלכות*, *Tres sunt corona, Legis, Sacerdotii, & Regni*, atque sigillatim coronam Sacerdotalem proxime subinnui, quam & hinc Sacerdos Christus in throno gestat, & priscus ordo Sacerdotum præprimis in Regno Sacerdotum gestabat ac habebat, & qua nudasse Israelem Aaron creditur, quum illi vitulum aureum fabricaret *Exod. XXXII. 25.*: Ita Coronæ præparantur imponendæ Capiti Sacerdotum *Zach. VI. II.*, quemadmodum & illorum erat regere passim olim in Oriente.

§. V. Equidem Circulum, Coronam, seu Diadema, æternitatis, perpetuitatis, perfectionis, & ejus qui nec principium nec finem habet, certissimum & opportunum hieroglyphicum esse, ex *Petrio Valeriano* discimus *Lib. XXXIX. Cap. VII. VIII. XVI.* At fascia circumligata aut corona dabatur non minus primo ac antiquitus etiam Deo, quin & non nisi Deo, ut habet *Plinius Lib. XVI. cap. IV.*, quemadmodum & corona aurea præcipitur in sacris Dei Leviticis ac ceremonialibus, & arca Dei coronabatur. Dein Regium insigne factum est, ut constat ex *Horapolline Lib. I. cap. XV.*, ac *Æliano Lib. VI. cap. XXXVII.*; Qui & Reges, abjecta laurea & contempta communi corona ex floribus ac oleastro, aureum tandem orbem sumpserunt, eumque radialem & gemmis fulgentissimis condecoratum. Hinc porro negari etiam non poterat Sanctis ac Divis, quorum statuae etiam & imagines viscebantur coronatæ. Sequuntur hos in ludis ac Triumphis Victores. Coronabantur item Sponsæ, & in lætitia generali Convivæ. At & sicuti olim erant Sacerdotes insimul Reges, & secus præter Imperatorem Pontifices Romæ exstiterunt ac Reges Sa-
Oo
crorum,

crorum, atque Israel vere Regnum Sacerdotis, hinc est quod tum scripta Magistrorum loquuntur aperte de Sacerdotis Corona, tum ipsa Dei Lex Sacerdoti attribuit in fascia sancta frontalis *Coronam Sanctitatis* Exod. XXIX. 6. Quam tamen & nunc sibi vindicat injuste Pontifex & Clerus Romanus in Tonsura capitis orbiculari, quæ & corona vocari solet iis, & figurat non coronam spineam quam cum Christo gestare velint, non perfectionem cui studendum ipsis, sed tum divinum ac sanctum quid quod sibi inesse volunt, tum Regium verum item quo Sacerdos Principe & Rege omni major; Quæ & causa est quod corona illa tam est digna ac honorata ipsis ut adjurent per coronam eam invicem, quum tamen à prisco gentilium sacrificulorum orbe capillari, tonso Deo Soli, exordium hoc primo habuerit suum.

§. VI. Et sane quum prophana scrinia & monumenta excutimus, *Numa* Rex simul & Pontifex est, *Anius* Rex idem hominum Phœbique Sacerdos, *Augustus* Cæsar & Pontifex conjunctim; Certè Pontifex Romanus olim potior in multis erat ipso Cæsare, neque tenebatur ille rationes dare vel Senatui vel populo Romano. Sicut & Dialis Flaminis verbum æquivalebat juramento. Neque hodieum adhuc in Musulmannis fas est nomine Domini compellari nisi Caliphæ: Et revera insuper Sacerdoti summo proprium erat, æque ac Regi, purpurâ indui & gestare coronam, quin & vocabantur Græcis priscis Stephanophori in ἑξοχῇ Sacerdotes, Tyrii item Sacerdotes purpurâ vestiebantur atque erant proximi à Rege. Eminebant autem in ornamentis his Phœnicii, iique præcipue qui erant Sacerdotes Solis, quod propiores hi Sacerdotibus veris Dei in Canaa essent & vestes eorum venerabiles conspexissent.

§. VII. At nostrum Regale Sacerdotium quid speciatiim sit, nunc propius ac plenius videndum est & distincte; Neque enim putamus libertatem ingentem populi, Regiæ ac Sacerdotali fere parem, & quidem ex studio Legis profectam, significari, quomodo studio legis incumbens בן הורן *Filius nobilium* ac liber appellatur; Utut enim Canones Magistrorum Discipulum Sapientum immunem a servitiis & oneribus variis præstarent, utut determi-

nent

nent quod concives teneantur pro Discipulo Sapientum præstare suum opus servile Bab. Jom. f. 72. & Taanith f. 21., non tamen populus in servili statu olim constitutus potest dici liber, nec Augusta Regii Sacerdotii compellatio libertate sola & nuda data exhausti.

§. VIII. Neque putem itidem per epitetum *Regium* qualitatem solam Sacerdotii hujus indicari, licet *Petrus* adjectivè per *Regium* interpretetur; Neque enim Sacerdotium supremi gradus ac ordinis per illud intelligitur commode, neque Sacerdotium secundum ordinem Melchisedeck & Justitiæ Regis, in quo non tam, ut in Aaronico fiebat, sacrificium ad expiandum porro cruento offertur, quale & Israel Dei nunc non offert, sed *laudem solum sacrificat* juxta Ps. L. 23., fuit enim vere etiam sacrificium externum expiatorium toto veteri tempore ab Israele oblatum, quemadmodum & in gradu infimo simul maximaque animæ simul afflictione & humiliatione. Unde duo distincta hic potius promittuntur insignia privilegia, Regnum ac Sacerdotium pariter, sed ita tamen ut considerationem potissimam occupare velit Sacerdotium: Fit autem conjunctio connexa horum, quod & conjunctim uni & iidem ex lege ac placito Dei debebant esse Reges qui Sacerdotes, licet post Rex, volente sic & cupiente ipso Israele, distinctus esset ac fieret à Sacerdote.

§. IX. Est primo *Regium* quod in populo ac Israele Dei, præprimis à quo transiit ille ac diffudit & multiplicavit se in Ecclesia numerosa cætus magni Novi Testamenti ac Regni cælorum, quæ tota etiam Israel ipse est & enata ex eo. Est Regiæ in antecessum indolis dignitatis ac nobilitatis descendere immediate vel quoad corpus ipsum in externa generatione à Deo: Quid enim soboles & Gens ea nisi divino ac regio stemmate prognata Regia prolapia. Est *Regium* non minus homini non subjici, sed Deo soli & legi in Theocratia priscâ subesse neminemque superiorem habere & agnoscere nisi Deum & enssem. *Regium* item erat arbitrio communi Seniorum, & sic simul proprio, Capitemque ex propria familia surgentium, vivere & agere. Quid porro nisi *Regium* ex pari cum Deo agere & in fœdere liberum spectari,

in subjectione ac obedientia ultronea consentire, promittere, re-promittere. Et cum Fœdus Israeli atque conjunctio cum Deo, qui excelsus est ac ubique dominatur, intercedat, ille simul à Deo & cum Deo in edito collocatus & altissimus populorum constitutus est. Pertinet ad Regnum Israelis ac populi Dei etiam jus ac dominium in cuncta, quin & universum tandem subjiciendum etiam Orbem terrarum; Optime enim *Paulus* hoc attribuit illis & exclamat, *Omnia vestra sunt*, de jure nimirum ac dominio, licet usus dominii & juris ob causas prægnantes ac moventes actu illis hic non indulgeatur, eodem nimirum fere modo, quo Regi omnia in regno possidenti usus tamen eorum in adversa valetudine à Medico tantisper non conceditur.

§. X. At hoc externum fere est ac non tanti æstimandum, quum interne Dei indoles ac Spiritus majorem ac veram Israeli vero dignitatem & potestatem afferat, atque vere *Genus Dei* hominem faciat. Fabulati fuerunt multum ac varie de Metempsychosi ac transmigratione animæ de corpore in corpus varii, atque triplicem commenti quidem sunt ac introduxerunt tandem, & in Sabbatho quum venit in hominem, ut Magistri volunt, anima Sabbathina, & in amore ac osculo, quòd spiritus & mores objecti amati assumi cernuntur, & amentia quædam seu mentis absentia in amante esse comperitur, & in morte quum emigrat & fœtum novum ac forte feliciorum in utero formatum subit: Quo errore Pythagorico lubenter se patiebantur infatuari Majores nostri olim ac Germani, tum quod dolores præsentis corpusculi ac vitæ mitigaret spe habendi melioris, tum quod animosos in bello præstaret, illique hinc stultum censerent tam brevi ac felicius forte redituræ parcere vitæ, sed ruerent potius in hastas & enses, uti Statius ac Tacitus de Germanis loquuntur. At vero de Spiritu Regio Dei hoc verat vere, qui Israelem Dei imbuat ac subit & Spiritus excelsus Caleb est: In hoc Spiritu Satanam, ut habet Historia Sacra Evangelica, de cœlo subjiciunt sibi subditum habent, fugant, & in orcum includunt: In hoc Spiritu *Aluphim* ac Duces Christi Apostoli, inuncti virtute ejus ex alto, mundum Christo Regi subjugant, & lapides fundæ subigunt, demolientes omne

omne illud quod ob stare ac opponere se vult. Certe minimus ac infimus, initio Novi Test., erat tam *fortis ac David* qui cuncta viciua Hierosolymæ subjugabat, & *domus David ut domus Dei* in Christo semine David, imo in Apostolis ut *Angelus olim fœderis ac Dei*, qui similiter initio Veteris Testamenti in Prophetiæ Typo consimilia facit Zach. XII. 8. Et qui post ab Omnipotente constituebantur hic ibi Reges, à quibus *tenebræ pellebantur ac terra lucem accipiebat*, eodem hoc Spiritu inuncti sic triumpharunt Ps. LXVIII. 15.

§. XI. Plenius vero sunt illi de Israele vero Dei Reges sub Testamento Novo, in quo nos Christus fecit *Deo & Patri suo Reges* Apoc. I. 6., sic ut coronati sint ornatu *manu Jehovæ & cidaris Regia manu Dei* Jes. LXII. 3.; Ab eo enim tempore est in iis רוח נדיבה spiritus ac animus generosus & ingenuitatis Ps. LI. 14., quin & *excellens* Dan. V. 12. VI. 4., ejecto procul ex corde Spiritu servitutis ac metus Rom. VIII. 15. Regius hic Spiritus facit ut nihil minuti & abjecti sentiant, sed omne, quod in mundo est, contemnant & pro crepundiis habeant, ille facit eos mille mortes oppetere, & in afflictione omni latari exultare supervincere, quin & adeo illecebris mundi carni ac Satanæ resistere, ut *vincant mundum* 1 Joh. V. 4., & sub nullius rei redigantur *potestatem* 1 Cor. VI. 12., & Satanæ sub pedibus eorum conculcetur Rom. XVI. 20. Atque tanta eorum est dignitas, ut fere Sacrosancti atque plane inviolabiles sint, *Etiam reprehendit propter eos Reges, ne attingitote Unctos meos* Ps. CV. 14. 15., *Ex quo pretiosus visus es in oculis meis, honoratus fuisti, quia ego dilexi te & subjeci homines tibi & nationes desiderio tuo* Esaj. XLIII. 4., *Et adibunt te demisse filii affligentium te, & incurvabunt se ad plantas pedum tuorum, quicunque spernebant te.* Esaj. XLIX. 24. Satellitium & cohortem prætoriam sub Novo tempore in Angelis habes, qui excubias agunt circa Ecclesiam, quum olim habitabilis prima subiecta tota iis esset qui nunc parvorum Angeli dicuntur, & cœli Alites qui *faciem Patris vident & indicant.* Et quam late eo tempore se Regnum eorum & Christi, cum quo unum sunt, extendat, hoc & experientia edocet & sacra passim pagina, *Et erunt Reges Nutritii tui &*
 O o 3 *fœminæ*

*foemina Principes Nutrices tuae, vultu in terram demisso incurva-
bunt se habentes honorem tibi, pulveremque pedum tuorum lingent,
ut experiaris me esse Jehovaham, nec erubescere eos qui expectant me*
Jes. XLIX. 23.: Præprimis in fine Testam. Novi, quum appellet
Regnum Christi universale totusque mundus illi subijciatur, *Re-
ges terra gloriam suam in Hierosolymam introducent* Apoc. XXI. 24.,
atque vincens Israel Dei vere omnia possidebit ac hæreditabit;
Unde & dicitur quod tunc vere *Filius Dei erit* vers. 7. Ita paupe-
res hujus mundi primo tempore elegit Deus, *ut fierent divites fide,
& hæredes Regni* Jac. II. 5.

§. XII. Neque dignitas tantum una hæret Israeli Dei, sed dis-
quin & *ἱεὶς μέγας* appellatur jure ille; *Vos & Sacerdotes Jeho-
va vocabimini* legitur hinc Jes. LXI. 6. Non Christus dividit ab in-
vicem cidarim Sacerdotalem & Regium diadema, sed *facit Reges
simul & Sacerdotes* Apoc. I. 6. Atque sic, ut sub Testamento vetere
nudo ac svaviori, quum funibus amoris ante herilem institutam
dominationem duceret adhuc Deus, vere se debebat res habere
& habebat, ita rediit idem sub Testamento Novo, & quisque Sa-
cerdos iterum factus est in Israele, quum is appellente Novo Test.
transiret in Ecclesiam eam, & filios illos novos ibi generaret ex se.

§. XIII. Diversa fuit olim, uti Sacerdotii ita & functionis at-
que administrationis ejus, ratio: Fuit Sacerdotium Aaronicum, fuit
& Melchisedecianum, Christo pariter digne ac debite adimplen-
dum: At differens vere erat utriusque ratio, Erat enim Aaroni-
cum 1. exantlandum prius, 2. laboriose, 3. in terra, utpote ad ex-
piandum, quippe comparatum 4. potissimum ad officium, durabat-
que 5. solum ad tempus, quum Melchisedecianum spectatur tan-
quam jurato promissum beneficium ac præmium, quo & in coelo
ac throno defungitur maxime Christus, & quod durat gloriose in
æternum: Quanquam secus & Aaroni etiam, ut Pastori ac Do-
mino in Sacerdotum Regno, sua item Virga esset, (utut à Vir-
ga Dei ac Moïsis distincta Exod. IV. 20. XVII. 9.) eaque no-
te una post abscissionem coram Deo posita florescens ac fruges
ferens, tum Aaronidas in Sacerdotio confirmaret, Deo ex loco
testimonii per hoc id attestante, tum in figurâ Christum post ani-
mam

nam Deo commendatam redivivum ac in cœlo ad dextram collocatum frugesque omnigenas ad confirmandam veritatem Sacerdotii sui edentem depingeret, non vero Leviticorum Maccabæorum splendorem florensque sceptrum obsignaret. At & diversa non minus functio Sacerdotii hujus in mundo fuit: aliquando ac initio enim quisque Sacerdos erat, Deoque ad colendum simpliciter cum Abele & Caino offerebat, quo modo & natura quisque ad Dei cultum obligatur; aliquando ac post primi & primogeniti in familia erat ad Deum accedere & fratres expiare, ut mature hoc referret ac pingeret Christum, tum ut fratrem nostrum primogenitum expiantem, tum ut simul in persona futurum sacrificium, sicuti primogenitum ipsum Deo ac altari debitum erat; aliquando vero ac tandem ad unam tribum, unamque in ea tribu stirpem, res omnis pervenit, tum in ira quæ sic indignos declarare voluit cœteros omnes ac serviliter aliis subicere, tum in figura ut unum in Christo Sacerdotium ac altare sic prædelinearetur ac introduceretur.

§. XIV. כֹּהֵן *Cohen* Sacerdos vero proprie & secundum vim etymii non tantum Expiatorem significat, aut Mediatorem, aut Virum Dei, sed propinquum in genere; Ita civili ratione *Cohen Davidis*, proximus *Davidis* 2 Sam. XX. 26., Filiique Davidis *Cohanim* 2 Sam. VIII. 18.: Quod & generale sic in antecessum ratione Israelis verat etiam, quum Deus nube vectus aut adhabitans humeris Benjamin incumbat, nullaque gens sit cui Dii tam propinqui sunt, vel accessu item sive ad colloquendum sive colendum non deficiente, dum gentes procul sunt ac post demum condomeistici fiunt. Et si *Cohen* deinde est qui via clausa per expiationem propinquationem & propinquitatem iterum instaurat ac facit, hoc simul oblatione Israelitarum unice fiebat, quum pecude ab iis in figura loco hominum cæsa ac oblata & fatebantur humiliter suum reatum & promittebant veram solutionem exstituram in futuro, inquires in umbræ sacrificialis exhibitione ex parabola, *Esto longanimis mihi, omnia solvam tibi, quum* rationem & viam conjungendi unice habebant & noscebant, quum in Sacerdote Capite, cum nominibus tribuum in pectore ac humeris exstantibus, omnes

omnes ad Deum quin & in Sanctuarium ipsum Dei adducebantur semper ac introducebantur. Et si porro Sacerdos est per quem alii accessionem & expiationem habent, similiter in iis & per eos gratia etiam ad gentes venit. Sed & ut Sacerdotum est, in iis esse *qua apud Deum agenda sunt* Heb. V. 1., & *in omni opere Sancti Sanctorum* 1 Cor. VI. 49., & *perstare in domo Jehovæ singulis noctibus* Ps. CXXXIV. 1., sic & hæc populi & Ecclesiæ Dei cura est 1 Cor. XV. 58. Heb. X. 25. Rom. XII. 1.

§. XV. At videamus & percurramus ordine; *In genere* habent hi cum priscis propinquis Dei & Principibus sanctuarii Lev. X. 3. Jes. XLIII. 8., libertatem plenam in necessitate omni ingrediendi Sanctuarium per sanguinem Jesu, *ea viâ quam dedicavit iis recentem ac vivam* Heb. X. 19. 20. Quo & spectat hortatio vers. 22., *Accedamus & intremus igitur non externe, sed cum corde & vero seu ingenuo ac sincero corde, in pleno confugio fidei, purificati in cordibus à conscientia mala, & loti corpore aqua pura*: Licebat olim Sacerdoti nulli venire in Sanctum Sanctorum, permissum illud erat unice Sacerdoti summo, sed & semel tantum in anno, quamquam liceret esse in *Tentorio conventus*, tum ratione Dei & Mo-
sis ibi convenientis, tum respectu populi ibidem congregandi, ita dicto; Quemadmodum & *Tentorium testimonii*, sive à responso & colloquio Dei ibidem sonante, sive testimonio in arca ibi custodito, sive ab inculcato ibi cætui testimonio Dei omni, appellabatur. Hoc vero Mosi proprium unice erat, ut illi Collocutori familiari ac amico in Sanctissimum semper liceret pergere Tabernaculi locum, qui etiam quandoque tentorium conventus ac Testimonii *in emphasi* dicitur ac appellatur, hinc dicitur ipse Virgas tribuum ac Aaronis coram arca deponere Num. XVII. 89., hinc distinguitur item à Propheta alio per hoc, quod de ore ad os Deus cum eo colloquitur, & similitudinem Dei externam intueri ipsi datur Num. XII. 6. 7. 8. At quod unice Mosi, quod nunquam Sacerdoti, quod semel tantum in anno Sacerdoti Summo permissum erat, id habet indies ac in omni suspirii ac precis momento Sacerdos fidelis ac mysticus in perfectione Sacerdotii sui; Quare & *Mons Domini ipse & quidem circumquaque Sanctum San-*
ctorum

Etorum est Ezech. XLIII. 12., & equi ipsi *Sanctitatem Jehovæ* frontali inscriptam gerere dicuntur Zach. XIV. 20.

§. XVI. *Speciatim* vero si Sacerdos in relatione ad Sacrificia, quæ offert, consideretur, *non tantum* ipse fidelis Sacrificium voluntarium in martyrio & causa bonâ fit ac est, quum in *die prælii Christo in ornamentis Sanctitatis adstat*, & sanguinem suum tanquam libamen affundit Psal. CX. 3. 2 Tim. IV. 6., *non tantum* in angustiis facultates & bona erogat, *sacrificia Deo grata* Heb. XIII. 16., *non tantum* personam & corpus offert, quod *hostia viva Sancta Deo placens & rationalis cultus est* Rom. XII. 1., nec homines Deo in conversione præparat solum, coquit, adducit, sacrificat Zach. XIV. 21. Rom. XV. 16., sed & Sacrificia cuncta, cujuscunque ea sint generis, Deo sacrificare vere & offerre comperitur; Ille offert *Sacrificia expiatoria & holocausta in Sacrificiis justitiæ* Ps. LI. 21., dum in prece per fidem Deo justitiam Christi continuo exhibet ac præsentat, & per eam tum expiationem ac remissionem peccati propter obedientiam passivam, tum jus omne ad vitam, gratiam, ac bona quæque per activam acquirit. Offert Eucharistica & quæ sunt *gratiarum actionis* Ps. L. 23. dum se Deo offert & consecrat, dum propria merita ac opera abnegat, gratiam non ad lasciviam trahit. Offert *dapale munus* ac Mincha, *sive* in fratre converso, *sive* in corde illuminato, voluntario, contrito, ingenuo, sanctificato, *sive* in opere insigni bono & benefacto. Offert non minus *suffitum*, & variæ fragrantia ac *evodia*, & precum matutinarum vespertinarum. Offert item *Todah* seu *confessionem* in assensu ad veritatem, in humiliatione pœnitentiæ ac peccati, in adstipulatione fœderali. Præprimis vero offert vitulos labiorum, in votis eorumque solutione Ps. LI. 21. Heb. XII. 15., tum sacrificia Terugnah seu vociferationis ac celebrationis & declarationis nominis divini per omnes terras, quin & sacrificia laudis in Psalmis ac hymnis: Quæ adeo propria & sacrificia quasi Tamid fideli sunt, ut mos canendi Psalmos ad modos Genevatum, in cætibus, in triviis, in officinis, propria hæreticorum nota sit *Strada* Decad. I. Lib. III., & *Hieronymus* in invitatione *Marcellæ* ad rus Betlehemiticum inquit, *Quocunque te verteris,*

verteris, arator strivam tenens Hallelujah decantat, sudans messor se Psalmis advocat, & curvâ attondens vites falce Vinitor aliquid Davidicam canit: hæc sunt in hac terrâ carmina, hæc oda amatoria. Equidem cruentæ cessant mactationes à quo consummavit Christus in perpetuum, attamen & mactant ac occidunt hi veterem hominem ac membra quæ in terra sunt, diriguntque membra fracta ut sint arma justitiæ, *Et Egyptii cognoscent eum, & servient illi mactatorio cibatorio, & vovebunt & solvent vota* Jes. XIX. 21. Confer Jes. LVI. 7., *Et hos adducam ad montem Sanctum meum & exhilarabo eos in domo orationis meæ, holocausta & mactatoria eorum accepta erunt super altari meo*: Consonat Cap. I. 11. *Malachias, At ab Oriente solis usque ad Occidentem & in omni loco nomini meo adolebitur, & Mincha purum sanctificabitur*.

§. XVII. Et si porro *Specialissime* cum Sacerdotum Levitico ritu & cultu comparamus, experiemur item non tantum Christum Sacerdotem lineis & ritibus illis cunctis figuratum esse, sed & fidelem etiam ac Regale illud Sacerdotium item ac non minus. Christus oblato corpore per sanguinem suum expiat, Christus nixus personæ dignitate, pacto ipsum inter ac Patrem intercedente, quin & merito ac justitia perfectâ intercedit item efficaciter 1 Joh. II. 1. 2., ut & servit preci nostræ Apoc. VIII. 3. 4. At omnes consimiliter Sacerdotis Levitici partes adimplet etiam fidelis, qui & sapientiam custodit, & sacrificia offert, & suffitum ac precem ascendere facit, & nomen Jehovæ super Israele ponit, & in sanctuario excubat; Et sicuti Sacerdos pro populo offerens declarabat & approbabat olim jus Dei in peccatorem, execrationem legis, reatum populi, promittebat item consimilem Christi in futuro oblationem, ita similiter hoc in sacrificio Todah & confessionis non minus exprimit & obsignat fidelis: Neque accedit & sacrificat nisi vocatus ac invitatus à Deo in toto Evangelio, sicuti nec olim nisi ex vocatione & jussione facta sacrificia oblata fuerunt, vocante *tum* exemplo Dei mactantis agnum in figura Christi ab incunabulis mundi, pelleque victimæ vestem integentem peccati ministrantis, cujus nuditas tela propria confecta ex ficuum foliis tegi non poterat, *tum* incineratione Dei igne donis attestante,

testante, *tum* verbo institutionis ac iussionis deserto, quum non propriæ inventionis cultum fuisse appareat ex eo satis, quod in fide i. e. assensu ad testimonium ac verbum obtulerunt, quod suavem odorem exhalaret sacrificium, quum cultus proprius vanus est ac sordet, quod & nemo nisi vocatus jus ad accedendum habet. Et quæ cætera erant in inauguratione observanda conspiciuntur similiter; Lavantur, Vestiuntur, Unguntur, Expiantur: Lavabatur Sacerdos inaugurandus Exod. XXIX. 4., non manu ac pedibus tantum quæ ordinaria erat eorum lotio, sed corpore toto, tum in indicium imperfectiōis, tum ad figurandum puritatem Christi & Regalis Sacerdotii, quod item impurum naturâ Job. IX. 30. lavatur in lavacro regenerationis Tit. III. 5. Act. XXII. 16., lotumque in innocentia circumit altare Ps. XXVI. 6. Vestiebatur item Exod. XXVIII. 40. 43. olim Sacerdos, *Tunicâ*, *Cingulo* tunicam incingente, *Vitta capitis*, *Femoralibus*, quæ & albæ vestes erant oppositæ ad Chemarim Zeph. I. 4., & lineæ albæ linoque Pelusiaco confectæ, & Sanctæ vestes vocantur, distincte ad communes quas extra Ministerium habebant, & cistis 96 Maimonidi de Appar. Templi Cap. VIII. servabantur: Accedebant vero ad has, vestimentorum quatuor alia genera Sacerdoti summo propria, *Ephod*, *Pectorale*, *Pallium* nolis & malogranatis dependentibus instructum, & *Lamina aurea*. At vestes hæ non tantum cernuntur in Christo, Psal. XLV. Zach. VI. 13. Es. XI. 5. Dan. X. 5., sed & fidele Jes. LXI. 10. Ps. XLV. 14. Ezech. XXIV. 23. Eph. VI. 14. Apoc. VII. 14. 15. XIX. 8. 14., quæ & sunt pariter indutus Christus Rom. XIII. 13. Gal. III. 27. oppositæ ad ficus folia & araneæ texturas Jes. LIX. 6. Apoc. III. 18. Eph. IV. 22. Rom. XIII. 12. Apoc. XVI. 15. Matth. XXII. 12. Sequebatur Exod. XXX. 30. *Unctio*, solita item adhiberi in constitutione Prophetæ ab alio decedente aut præsentē Prophetâ 1 Reg. XIX. 15. 16., in electione Regis aut primi in familia aut controversi, posteris & successoribus in primo unctis ac censitis, in constitutione item Sacerdotis ac Viri ad bellum qui dicebatur משיח מלחמה: eratque oleum hoc peculiare ac sanctissimum quo unctio hæc fiebat, confectum ex mirrha, cinnamomo, calamo, cassia, & oleo olivarum:

rum: Omisso autem quod fabulantur Magistri, de Mose illud conficiente, de continua ac miraculosa ejus perduratione, de Figura $\mathcal{O}$ aut X ex eo inter oculos digitis facienda, de vasculo ejus paulo ante vastationem Babylonicam à Josia abscondito, de cessante item inde ex defectu hoc unctione Sacerdotum, solo abinde vestitu inauguratorum, reperimus item ungi similiter fideles in quibus tanquam membris suis Christus etiam, cum illi ungentur, dona accipit Ps. LXVIII. 19. CXXXIII. 3. XXIII. 5. Jes. LXI. 3. Joel. II. 28. 29. Cant. I. 30. IV. 10. 2 Cor. I. 21. 22., qui hinc & Uncti Domini non tangendi esse dicuntur. *Aspergebantur & expiabantur vero etiam sanguine sacrificii non unius mactati in initiatione sua* Exod. XXIX. 10 -- 28., & ad aurem (sive summum sive medium sive infimum ejus illiniretur) ob inobedientiam, & ad pollicem manus ob iniquitatem operum, & ad digitum pedis majorem ob conversationis impuritatem: Quod omne ut perfectam & necessariam Christi puritatem, & Sacerdotis prisci qui his egebat inidoneitatem, ita Sacerdotii spiritualis nostri expiationem præviam in sanguine Christi colore vivo pingit, quò sic illud posset esse id quod describitur Jes. LXVI. 20., & præprimis 1 Pet. II. 5.

§. XVIII. Atque sic fidelis, tum à labe purificatus, tum virtute ac gratia omni vestitus ac decorus, tum oleo spiritus plenus & excitatus, tum & à reatu expiatus, atque à Christo summo Sacerdote initiatus, efficit & porro cuncta ea rite, quæ Sacerdotum olim erant: Atque hinc, ut Sacerdotum priscorum erat indies lampades vesperi ac mane ordinare, altari æneo victimas, aureo suffitum imponere, temporeque suffitus populum in precibus extra consistentem habere Luc. I. 10., remque in Triumviratu ut volunt peragere, uno cineres everrente, altero vas Thuribuli quotidianum mensæ imponente, tertio thura injiciente, ita similiter quotidianum ac perpetuum illis est adire altare æneum, (quo & robur & vilitas Christi inoblacione pingitur) ad sacrificium justitiæ Christi in fide expiationis ergo offerendum, sicut & adibant altare ligneum auro obtectum, quo & pretium oblatis Christi, & gloria unigeniti Filii Dei ex carne Christi emicans, & radius Majestatis quo post in intercessione Christus fulget, figurabatur: Et quodnam

nam sit illud thus continuo ac speciatim vesperi ac mane ex eo surgens, id venuste Apocalypsis declarat Cap. VIII. 3. 4. V. 8. Ps. CXLI. 2. Act. II. 42. X. 4. Joh. XVI. 23. 1 Pet. II. 5. Mal. I. 2. Jes. LVI. 7. Ps. LXIX. 31. 32.; Neque enim nidore ac odore externo in se delectabantur Dii ex hominibus nati, sicut opinabantur gentiles, nec odore illo Soli sacrificato purgabant aerem, ut credebant Aegyptii, sed precum intelligitur suffitus, at surgens ex altari ac eo qui se ipsum dedit Deo in oblationem, sed & sacrificii oblationem, & quidem odoris boni Eph. V. 2. Neque serviebant altari tantum prisca Sacerdotes sed & Mensæ ad Aquilonem collocatæ, in qua & adornabant & comedebant panes propositionis, ita dictos, quod & Deo proponerentur, & tantum proponerentur ac non comederentur Exod. XXV. 23.; Mensa hæc duodecim exhibebat panes, bino cumulo sibi superimpositos, interjuncto thure in patinis exhibito, quod Domino in Sacrificium ignis incendebatur Lev. XXIV. 7., panibus in cibum Sacerdotum post septimanam cedentibus, ac novis, qui die Veneris in Camera *Mokadh* coquebantur, in locum repositis: Noverat & Gentilismus mensas vasis servientes, eas item in quibus læti libabant Deos precantes, placentas item Reginae Cœli apparatus Jer. VII. 17.: At cum his non conferenda hæc nostra sunt. Jejunum item eo solum exprimere, quod Judæi in deserto olim & in Canaa nunc omne alimentum à Deo ac ex mensa ejus habeant, aut mensam Terram alimentum omne producentem delineare; Significatur his potius Ministerium N. T. ac Regalis Sacerdotii, quoad illud Christum in præconio Sacramentis ac secus item tanquam panem XII Ecclesie tribuum aptat & proponit, ad Sacerdotium illud idem eo alendum, conservandum, confirmandum, exhilarandum Joh. VI. 51. Ps. XXXIV. 9. XXIII. 5. XXXVI. 8. 9. XXII. 27. LXXXI. 11. Prov. IX. 2. 6. Cant. V. 1. Jes. LV. 2. LXV. 13. Joh. IV. 10. 1 Cor. X. 21. At vero nec hic hærendum nobis etiam est: sed ad altiora ac alia nostra simul est cogitatio elevanda; Figura enim hæc panum expositorum ac in Sabbatho manducatorum, famem & sitim Ecclesie sitientis in Sabbatho & consummatione Christi sub N. T. demum explendam, panem eo tempore dandum recentem

tem alium & innovandum, Tribus item duodecim à vasis domus in panem coquendas, Deoque sacrandas Zach. XIV. 21. prædelineavit item pariter, quomodo & sic *Panem* ex Judaica terra venientem & conversum petens, *piscem* item ex Gentilismi mari, debebat exaudiri Matth. VII. 9: 10.

§. XIX. Omni jure hinc fidelis Israel Dei Regium Sacerdotium, at plene ac perfecte tamen sub Testamento Novo unice, sub quo & frontale Summi Sacerdotis gerit ille in *Zacharia*, & in Sanctum Sanctorum etiam intrare debet ac potest cum vult; Occludebat olim Sacrarium Tabernaculi Velum quatuor digitorum crassitiem habens, uti Magistri fabulantur aut volunt, cujus loco Salomo posuerit murum cum valvis cedrinis 1 Reg. VI. 31. 32. 2 Chron. III. 14., *Antiq. Joseph. L. II. C. III.*, at ut rediret in templo Zorobabelis ac Herodis iterum duplex velum *Maim. de Aedif. Temp. Cap. IV. §. 2. Jos. de Bell. Lib. V. C. IV.*: At nunc velum omne illud disruptum est & disrumpetur plene, ut via cunctis ad Thronum pateat, *sive* illud Velum cælum visibile sit, quod penetratur nunc ac destruetur totum *in fine mundi* Heb. VI. 19. 20., *sive* umbrarum veterum obtectio, ob quam & legem in die pluvio ac nebuloso datam esse *Maim. in Mor. L. III. C. IX.* dicit, at quæ nunc remotæ adeo sunt, ut resecta facie claritatem videamus 2 Cor. III. 18. IV. 3. 4. 6. Eph. III. 18. 1 Joh. III. 2., *sive* peccatum divisionem faciens inter Deum & nos, *sive* caro Christi ferens peccata quoad *viva* erat ac nondum lacerata, & in laceratione demum recentem viam initians Heb. X. 19. 20., quomodo & caro hæc Deitatem ac formam Dei obtegebat Phil. III. 6. 7., *sive* elongatio prisca Israelis nunc cessans Heb. IX. 8., ut bonum jam ac licitum vere sit prope Deo adesse Ps. LXXIII. 28., ipseque *arcanum commercium colat cum timentibus ipsum* Ps. XXV. 14.

§. XX. Neque vero Sacerdotium tantum Regium nunc est Israel Dei, sed & Collegium Regium Sacerdotum, cum sedeant omnes coram solo Aarone Christo tanquam fratres æquales unâ, & ab eo spiritum & oleum omne defluens expectent Ps. CXXXIII. 1. 2., cum totus Mons nunc velo rupto locus unus & Sanctum Sanctorum sit Ezech. XLIII. 12., cum *vasa domus erunt tam sancta & idonea*

idonea ac vasa altaris, & in equorum etiam frontali signum supremi Sacerdotis exstiterum *sen Sanctitas Jehova* Zach. XIV. 20. 21., cum omnes illi ministrant indistincte & faciem Dei vident, & nomen Dei in fronte gerunt Apoc. XXII. 4. 5.

§. XXI. Abutuntur autem insigni privilegio & elogio hoc 1. Chiliaſtae ac Fanatici, qui Magistratu ac Rege omni ejecto Christum & Sanctos Reges, vi Regii hujus promissi Sacerdotii, introducant, 2. Pontificii, qui hinc coronam omnem Romæ ac Tyro coronatrici attribuunt, Regemque Pontifici suo in persona ac potestate omni subjiciunt plane, ac Ministrum constituunt, datâ ipsi Christi potestate omni in cœlo ac in terra.

§. XXII. Nimum vero ad literam ac ad seculum sui Messia extendunt ac referunt promissum hoc Judæi, dum hoc primum faciunt reductorum in Canaan bonum, quod Christianos Gentiles ac Principes eorum omnes ad servitia habituri sint voluntaria, qui & personas & facultates suas omnes ipsis oblaturi sint, tum & ædes ac urbes eorum ædificabunt, agros colent, vineas plantabunt, dum ipsi pretiosis amicti vestibus ambulabunt ac spatiantur instar Sacerdotum unctorum Domino consecratorum: Nuntuntur & confirmare hanc suam spem, tum ex Jes. LX. 10. 11. 12. *Ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non cludentur, ut afferantur ad te facultates gentium, & Reges earum adducantur, gens enim & Regnum, quod non servierit tibi, peribit, tum ex Jes. LXI. 5. 6. Et stabunt alieni & pascunt pecora vestra, & filii peregrinorum agricola & vinitores vestri erunt. Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini, Ministri Dei nostri dicetur vobis, facultates gentium comedetis, & in gloria earum superbietis.*

DISSERTATIO NONA

De

FILIATIONE
ISRAELIS ET ORI-
UNDA INDE SUMMA
UNICAQUE GENTIS EJUS
IN MUNDO NOBILITATE.

§. I.

Dima & Princeps facile personalis dignitas ac prærogativa Israelis & Israelitæ prisci est *אֵלִיָּא & יִשְׂרָאֵל* hæc, qua Filius dicitur ac est, idque non communi sed eccellente & singulari quadam ratione, dum alii vel hæreditas à filiis his possessa sunt, vel peregrini ac advenæ qui advocantur, vel servi quibus arcana familiæ occultantur quorumque opera tantum Deus utitur in magna domo, quin & Canes abjecti ac impuri, tum domum pererrantes, tum gratiæ longanimitatis ac panis de mensa cadentis micas unice colligentes; Hinc nuncium primum Dei ad Pharaonem erat, *Israel est Filius meus primogenitus, jubeo ut dimittas eum* Exod. IV. 22. 23.: Agnoscit eos pro Filiis Christus vocatque alios Canes Matth. XV. 26. Et disertè Paulus Rom. IX. 4. *quorum est Filiatio, & gloria &c.*: Ubi non opus est per Gloriam intelligere inhabitantem Schechinah, vel Sacerdotium, vel Circumcisionem, vel *כְּהֵנִי* & dignitatem ac præstantiam in genere, cum possit ea speciatim esse quam Filiatio insignem parit, & quæ illi connexa est per se. Atque hinc est quod Joh. V. 18. ita insurgunt Judæi ob hoc, quod suum Patrem proprium diceret

diceret esse Deum Christus, atque sic & æqualem se faceret Deo, & excluderet ipsos à filiatione, aut saltem ad minimum ab æquali secum filiatione. Dicitur hoc non sine prædicatione ac laude Israelitis Deut. XIV. 1. *Filii estis Jehova Dei vestri.* Exclamant item convicti de eo non semel, Esaj. LXIII. 16. *Sane Tu Pater noster es, Tu Jehovah Pater noster es, Es. LXIV. 7. Jam vero Jehovah Pater noster es.*

§. II. Non uno sensu veniunt Patrum & Filiorum Dei nomina in sacris; Sunt Patres in Deorum numero primi Gentium Authores & Avi, qui post mortem in immortalitate beata curam singularem posteritatis habere creduntur, & invocantur distincte ab iis qui Heroes & Soteres appellabantur & erant. Dicitur & Pater in Principum ordine, qui Secundus à Rege est, & utilitatem insignem & communem regno cum Josepho affert ac præstat, quemadmodum & Galliæ Proceres hodiedum adhuc eo homine insigniuntur. Non minus Pater dicebatur in docentium numero, qui potestate ac autoritate subiciebat, ferula adhibita castigare, & doctrinæ ac traditionis quadam venerabili antiquitate præesse & prodesse poterat, quomodo Christus nolebat aliquem porro dici Patrem Matth. XXIII. 9. Alio vero modo Pater in sensu bono etiam opponitur quandoque, tum illi qui primo non convertit ac genuit, tum & Pædagogo in Christo i. e. Doctori illi, qui virgam severe adhibet & ex more Synagogæ fideles primos durius habet ac tractat. Consimili item ratione econtra Filii Dei sunt primo Angeli, quoad sunt unice ac immediate à Deo, & in majori cum Deo assimilatione, propinqua item in domo ac cœlo Dei præsentia gaudent & habitatione. Habebant & Gentes Dei Filios, vel Heroes ipsos qui ex Spiritu Dei præsagam & heroicam omnem virtutem trahere & habere censebantur, vel Hero-um seu Deorum natos relictos ac superstites, vel eos qui aut fastu genus divinum ambiebant, aut astu, ad scelus in coitu commissum idque cum lucro tegendum, compressionem à Deo factam mentiebantur, eo quod crederentur Dii ex hominibus nati prisco adhuc affectu humano duci, ac terrigenis aliquando fœtum ad sublimia tantum sub cura tanti Patris assurgentem, & hinc amoris & cultui

& cultui omnium commendatum, non invidere. Dicebantur & Judæis, qui in Cathedra Moſis cum authoritate ingente confidebant, non Dii tantum, ſed & *Filii altiffimi* Pf. LXXXII. 10., quod ex Deo eſſet & verbum eorum infallibile & poteſtas ſublimis omnis exercita, ac Dei loco agerent. Erat item ex adoptione qualicunque Sethitarum nomen hoc olim, qui diſtinguebantur à filiis hominum, & de ſemine mulieris, promiſſionis, ac Dei, non Adami tam & hominis primi, erant. Quam maxime vero Nomine Filiorum Dei gaudent in Scriptura Fideles Novi Teſtamenti, quoad Spiritum ac jura adoptionis illi habent atque clamant & clamare poſſunt, oppoſite ad V. T. ſervos, *Abba Pater*.

§. III. Hoc gradu & modo Filii non erant olim Iſraelitæ, ne quidem fideles inter eos, ſed differebat *heres tunc*, quia puer adhuc, *vix à ſervo*, ſerviens ac ſubjectus varie Gal. IV. 1. 2. Filius, iſque regenitus, erat fidelis in V. T., & quidem quoad ille ex Deo etiam natus erat, qui βαλπτεις regenerat Jac. I. 18., i. e. per adoptionem, ac prævio decreto & pacto inter ſe & Filium, & non coactus neceſſitate, non autem *ex ſanguinibus* ſeu ſemine materiali humano duorum in conjugio prodit, nec *voluntate carnis* peccaminofæ ancillam ſuper genua parientem & polygamiam ferentis, nec *voluntate Viri* i. e. adoptione eo fine facta, ut nomen virile ac memoria nominis perennet ac non ſepeliatur Joh. I. 13.; Maſculus enim & מְכֻלָּא à memoria & recordatione originem ac nomen habet, quomodo & Græcis ille erat ſtylus domus, & Columna, imo Sol, namque ea, quæ ſobole maſcula carebat, domus erat ἀνῆλιος domus abſque Sole, domus item abſque columna dicebatur,

Στύλοι γὰρ οἰκῶν εἰσι παῖδες ἄρσενες.

At vero quod jura parta filiorum attinet, quin & ἐξουσίαν ac facultatem ſe gerendi ut dignum filio eſt, fruendi privilegiis ſtatui filiorum competentibus, exſpectandi hereditatem filiis addictam, tum & perfectum ſtatum filialem qui plenam liberationem ac libertatem conjunctam habet, ita minime ſub V. T. filiatio cernebatur adhuc; Neque enim vigeſcit ac dominabatur ibi affectus blandus & amor ſed Lex iram operabatur, non vigeſcit fiducia filialis ſed formido ac metus, non acceſſio intima filiorum ſed elonga-

elongatio procul ad tabernaculum observans *αἰσιν*, non libertas sed subjectio varia ac servitus, non admissio ad arcana familiæ ac domus pernoscenda sed ignorantia, non *ἡσυχία* & delicato habebantur tunc modo sed jugum ac onus importabile impositum ceremoniarum premebat eos, quæ & inutiles erant, & multæ insuper erant, & accessione continua adhuc poterant augeri, & non nisi chirographa subcontraria in se continebant. At nec porro Deus Patrem se præbebat in ea directione sed Herum qui præceptis non bonis dominationem exercebat in priscum populum, eumque cogebat in vincula fœderis teste *Ezechiele*. Sed nec erat indulgentia paterna & conniventia, quum res econtra in rigore omni perageretur & *absque commiseratione* Heb. X. 28., tum ratione præceptorum quorum ne minima quidem externa circumstantia negligi poterat & posthaberi, tum respectu inspectionis quum, quod Procerum ac Seniorum oculos fugiebat, ab Angelis observaretur, tum & quoad executionem quæ connivebat minime. Adeo adoptio est propria unice N. T., quoad ea opponitur non naturæ integræ ex manu Dei prodeunti in Statu innocentia, nec ita in peccato, sed servituti in Vet. Test., quum nondum funderetur adoptionis spiritus qui *clamat Abba Pater*; Quæ primo descriptio spiritus adoptionis est, quum servus nec habeat super se Patrem aut patriam potestatem quam nominare possit, nec ausit clamore ambiente rogare sibi Virum ingenuum in Patrem: Sed & hæc est ipsa filiationis novæ prærogativa, quod facit in eâ spiritus *clamare*, quod non solum vehementia desiderii, & firmitas gloriantis certiorationis est, sed & fiducia ingens & audax compellendi sub Novo Test., postquam & jus in hæreditatem partum, & Spiritus precum ac supplicationis fusus est: Clamat & Spiritus ipse tum *ad nos* attestando spiritui nostro filiationem, tum *in nobis* excitando affectus & animos filiales, tum *ex nobis* in precibus ad Deum tanquam Patrem directis & contendentibus, tum *cum nobis* Rom. VIII. quum contestificatur cum spiritu nostro filiationem; Neque enim abundat in pleonasmō particula *οὐν* in contestificatione, ut vult *Syrus & Arabs*, nec significat *ad* spiritum nostrum, nec referenda ad Patrem ac Sermonem in cœlo testante,

velut Cl. *de Djen* arbitratur, sed ad cor nostrum testans, quod ille tum in operationibus tum in Scripturæ testimoniis suffulcit & confirmat, suum cum nobis conjungens testimonium, ut non fallat nos cor ac testimonium proprium.

§. IV. Atque adeo ac in tantum aberat à filiatione fidelis ac Hæres sub V. T., ut, quia puer erat adhuc, vix à servo differret in eo tempore. Puer erat in initio Israel Gal. IV. 1. 2. non tam ratione ætatis quam indolis puerilis, quæ ex paucis & parvis illis gratiæ initiis emergebat, faciebatque ut infirmi prorsus esset judicii, petulans & proclivis ad vitium, inconstans etiam, & cadens insuper facile in ambulatione; Hinc Deut. V. 29. ad promissam ab Israele obedientiam inquit & optat Deus, *Utinam hoc illorum cor esset, non dedit autem Jehovah cor ad intelligendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum* Deut. XXIX. 4. Neque poterat adeo copiosus tunc in gratia concedenda Deus modo esse, tum quia scopo legalis Oeconomix convenienter populi massam plurimam volebat sibi relinquere, ad impotentiam carnis & necessitatem gratiæ in Christo demonstrandam, tum quia non adducta adhuc ac parta actu justitia & spiritus promissio erat, à qua gratiæ illæ proficiscuntur. Hæc autem puerilis indoles fuit ratio & causa, quare teste Paulo in l. c. deberet Israel priscus & pueriliter & fere servi instar haberi, fabulosis narrationibus & figurarum emblematis ac picturis erudiri, non proprio & suo ductui relinqui, Pædagogis Curatoribus usum bonorum coercentibus quin & ferulæ subjici, sepimentis legum abstineri, opere indigno ac leviculo occupari, serviliter in elongatione fatigatione ac metu haberi. Atque hæc servilis ratio exigebat item, ut pro tunc *Spiritum servitutis ac metus* etiam Deus ipsis inderet porro Rom. VIII. 15., qui dicitur sic, non quod ex ortu & propagine servili esset, nec quod in se esset indolis & genii servilis, nec quod desineret esse spiritus gratiæ ac ingenuitatis, sed propter operationem, & quod ita in V. T. fidelibus operaretur, ut convenienter Oeconomix relinqueret affectus animos & metus serviles, quin & ut alacriter & prompte se ipsi subjicerent legi servili, atque sic omnem justitiam adimplerent. Quod & denique
majus

maius quid est, erant & per totam vitam *sub metu mortis servi* ac legi servili huic subiecti Heb. II. 15.; Metum hunc injiciebat vero *tum* propinquitas inhabitantis Dei, qui necessario vult ac debet sanctificari in iis qui propinqui ipsi sunt, si non vitæ innocentia ac puritate tunc expiatione continua externa & pœna, *tum* lex ceremonialis cujus violatio Angelorum vindictam experiebatur, *tum* Sacramentum ac pignus Canaæ digne habendæ & purificandæ, quod secus ea exspuit necessario in exilio aut morte præmatura suum habitorem, *tum* Lex Scribarum divinæ legi in externis addita, quæ juxta effata Magistrorum *plagam* commerebatur *rebellionis*, & graviolem longe ea, qua divinæ Legis transgressor puniebatur, *tum* & Expiatio peccati necessario subiciens Sacerdoti, quum neglecto eo in accessione propria & impuritas ac reatus peccati manet, & pœna mortis ac damnationis certo infligitur à Deo: Ex hoc omni proficiscebatur tunc, quod sub metu mortis servi, id est servili ceremoniali legi serviliter & arctissime subiecti esse deberent.

§. V. Hoc verò non obstante, gaudet & gaudebat interea tamen priscus Israel insigni præ aliis eâque non unâ etiam Filiatione; Primò enim ille Filius Dei est vel in ipsâ literæ proprietate quoad ipsum corpus, quippe quod ex Abrahamo & Sara effectis virtute supernâ ac præternaturali eductum est, ut vere etiam ex Capite eo Filius Divinæ promissionis ac virtutis Isaacus, à quo semen Israelis descendit, nominetur; Quemadmodum enim Angeli ob originem à Deo, excluso omni Parente Angelo, Filii Dei dicuntur singulari ratione, & animarum respectu Deus in Sacris appellatur *Pater spirituum carnis*, ita & respectu totius Isaaci & Seminis Israelitici est Deus Pater, Semen autem Dei Genus. Quæ & naturalis impotentia causa erat, quod Sara desperans naturaliter de sobole ancillam Abrahamo apponit, ut per eam Semen familiæ excitaretur, quod & rideret quum de proprio filio ac Semine nuntium aut promissionem acciperet.

§. VI. Quod vero Saræ obtingit idem fatum est post Rebecca & Rachelis infœcundæ, quæ & obmurmurat simul inquiens, *Da mihi liberos aut emorior*, tum civili morte qua posteritas & familia

lia exstinguitur, tum aeterna quum promissio de semine, in quo benedictio est, non impletur, tum & corporali qua vivere tædet & pœnitet: Triste enim calamitosum & pudendum erat eo temporis articulo in paucitate prima hominum improlem esse ac decedere, sive quod præsidium ita nullum in necessitate omnigena esset, sive quod semen proprium vacuum adhuc terram sic non possideret, sive quod ex ipsis ita Semen mulieris desideriumque mulierum non proveniret.

§. VII. Atque hæc ratio originis & generationis erat initio præparatio quædam prævia ad Semen sanctum, quod nasci ac prodire debebat hic, dum separatio & Naziræatus ita in origine conspicitur, & non tam caro vi naturali sua generat id quod etiam necessario caro est. Convenit & hic agendi modus cum gratiâ quâ gratia, quâ unice promissio venit, dum non tam caro ac vis naturæ quam Deus adest & operatur. Atque sic etiam præludium agebatur ejus, quod post in Christo contigit, qui consimiliter virtute altissimi excitatus est, tum & ejus quod in semine regenito spirituali deprehendere ac videre est, quod etiam non ex sanguinibus aut voluntate carnis & Viri sed ex Deo prognascitur. Adde his, quod hoc modo etiam tentata sit fides Patriarcharum, quibus promissio de semine Primario sanctificante & Secundario numeroso facta quidem erat, sed ut non cernerent rationem & viam quâ illa impleri posset, verum sperare deberent contra spem, ac tandem credere in eum qui ex mortuis iterum excitare posset. Sed & requirebat ita figura ac Typi necessaria similitudo & analogia, dum Sara libera cum Filio suo depingens Ecclesiam promissionis & Gentilem debebat diu infrugifera esse, ac tandem ex promissione ac Spiritu Dei fœcundari, & quaquaversum in semine suo extendi Esaj. LIV. 1. Gal. IV. 26. 27. &c.

§. VIII. Et sic Gal. IV., quemadmodum & Rom. IX., Isaac virtute Dei operante natus Figura ac Typus Filiorum Promissionis illustris, quem & sigillatim, ac non Christi, in illustri sua oblatione descripta Gen. XXII. gessit, quum illi & cum Isaaco usque ad tertium Nov. T. tempus, aut tertium consimiliter diem, cum Isaaco & sub cultro incedunt, & altari imponuntur, donec
eo

eo tempore, cum voce Angeli Testamenti intercedente, tum hædo ac sacrificio vero substituto, evadunt libere ac liberantur plene: Quæ dies Christi ac liberationis ea erat Abrahamo & expetita adeo & visa actu.

§. IX. Ex hac origine Israelis est, quod universi Israelitæ non solum liberi volunt esse, sed & Filii Regum, juxta vulgare illud **כל ישראל בני מלכים**. Certe Christus Matth. XVII. 21. sibi & domesticis Levitis ac Apostolis suis illud nomen unà cum exemptione à censu appropriat, sive ille sit census capitationis Templi, cujus Dominus in Theocratia erat Pater ejus, sive census Cæsari pendendus, qui non nisi Vicarius & Minister Dei Patris sui & ab eo cum *Pilato* potestatem omnem nactus, quanquam in similitudine hominum & forma servi constitutus, legi civitatis & communi æque ac præcepto ceremoniali ad omnem justitiam implendam, & scandalum evitandum, subjiciat se jure: Sed & eodem insigni Filiorum Regum axiomate superbiunt ac turgent communiter Judæi in *Mischna* & *Gemara*; Deducunt hoc quidam, ex data sibi lege & promissione Legali, quæ attribuat Regnum ac dominium in *Pirk. Abh. cap. 4. & 6.*, ubi & leguntur verba &c. **אין בן חורין**, *Nemo liber est nisi qui occupatur in studio legis*, ubi & legem vocant *Coronam*: Laudant vero alii in hunc finem liberationem ex *Ægypto*, Servorum à tempore *Josephi* terra, & educationem in libertatem æternam: Neque de nihilo est, quod dicuntur separati à Gentibus ac populis aliis & adsciti in peculium Dei, exempti jure hominum omnium ac soli Deo vindicati: Sed & *Moses* *Exod. XIX. 6.* ante *Oeconomiam* subintrantem legalem vocat eos *Dominationem Sacerdotum*, qui Deo subiecti immediate ac unice in plena agebant regnatione: At hoc primum & primum est dignitatis ac nominis fundamentum, quod nati ex virtute Dei ipsorum Regis vere habentur & haberi possunt tanquam filii Regum. Non tamen hinc, vel ob hoc, vel ob censum Deo in templo datum, Cæsari eum jure abnuunt, velut asserit & probat Christus Matth. XXII. 21.; Poterat enim ex justo titulo sive dedicationis, sive divinæ venundationis, externa servitus populo supervenisse ex qua tributum jure debetur: Enascitur enim de facto & per

per accidens servitus ex variis, ex naturali infirmitate, ex nativitate, ex bello, ex venundatione, ex fori addictione, prout solebat fieri in furto apud Hebræos, tum & ex delicto, quod & libertate, inde civitate, tum vita, denique & famâ in memoriâ damnata post mortem, pro re natâ despoliat ac privat.

§. X. Alludunt ad originem hanc verba Johannis Baptistæ, quæ Matth. III. 9. reponit Judæis dicentibus Abrahamum Patrem habemus, *Potest etiam Deus ex his saxis Abrahamo filios excitare*, ut & vestra gloriatio seu prærogativa cadat, & Deus Ecclesiam juxta promissionem ex semine Abrahamæ nihilominus habeat ac retineat. Gloriantur Judæi vehementer in Carne & Patriarchis, in luctâ Jacobi, in oblatione Isaaci, at præprimis in Patre primo fœderali Abrahamo, gloriantur adhæc sic ut ex prosapiâ & cognatione hujus justitiam & salutem certam Israelitæ omni petant ac arcessant, eo quod Deus non solum Abrahamæ sed & seminis ejus Deus factus sit. Retundit inanitatem hanc in verbis Johannes ac inquit, per Deum olim prolem ex Abrahamo & Sara descendisse, corpora vero eorum non nisi effœta inidonea ac inepta saxa fuisse quum proles excitaretur, at posse imo velle Deum etiam nunc in universali illo proselytismo gentium, mediante baptismo suo tum regenerante tum pœnitentialiter præparante ac lavante ad Oeconomiam ac disciplinam Regni Cœlorum, atque sic ex his aquæ Jordanicæ saxis, ubi baptizat in illis confiniis, populum novum ac filios Abrahamæ plene similes illi in præputio justificato ac spirituales excitare & colligere. Intelligunt vero alii per saxa corda saxea hominum & proselytorum incultorum qui se baptizari curabant, quemadmodum & Orphei Lyra Saxa & feras in homines mutasse legitur, alii implementa Saxorum in Jordane & extra eum à Josua erectorum, nomineque tribuum duodecim peraratorum, quum primi immoti per ea figurati Martyres in principio Testamenti Novi Deo & Christo Filios juxta Zach. IX. 16. excitabant etiam & convertebant: At est commoda satis expositio quam dedimus nunc: Adde vero si libet, ex asperâ incultâ & saxea terrâ ac regione hac, quæ & in confiniis Christo vere primitias dedit, tum & ex Petris & speluncis de more prisco tunc
ad

ad littora & secus habitatis, quin & (quoad potentiam solam ac in se) ex saxis & lapidibus proprie dictis, quos Deus æque ac os & costam Adam formare & carne imbuere potest, quo & simul Abrahami utpote comparati cum saxo vilitas ac ineptitudo implicate arguitur & indicatur.

§. XI. In breviario ac tribus verbis eleganter Filiatio hæc Judæorum prima exprimitur à Judæis ipsis Joh. VIII. 41. in verbis, *Non ex incestu aut scortatione generati sumus, habemus unum Patrem Deum.* Qui & immediate Pater est, ut vel hinc æque Israel, ac Angelus & Adam, Filius Dei.

§. XII. Altera & Secunda Filiatio Judæorum est *υιοθεσία*, quæ sunt positi etiam præ cæteris in filios & ad jura filiorum Rom. IX. 4.; Aliud est filium esse ac nasci, aliud in eum adoptari, sed non opus videtur esse adoptione quum quis filius ex nativitate modo est: At est Israel filius Dei ex nativitate ac adoptione pariter & conjunctim, sive quod adoptio non tam ad filiationem ipsam quam jura filiationis directa est, sive quod ea ad alia insuper quam naturalia est extensa. Profluit & procedit vero libenter secunda hæc ex prima.

§. XIII. Hæc est Filiatio ea quam habuit Isaac præ Ismaele, Jacobus præ Esau, licet & hi secus filiatione naturali quoad Parentes gauderent. Hinc Ismael excluditur protinus tum ab hæreditate, tum à Fœdere, ut non vivat coram Deo; Non vero causa exclusionis erat, quod Ismael esset filius Concubinæ, quum juxta illud Rambam in Halach. Nechaloth Cap. I. *Omnes propinqui etiam per transgressionem heredes sint non aliter quam legitimi:* Excludebatur igitur quod esset filius ancillæ, quæ ratio etiam à Sara & Paulo exprimitur diserte in verbis, *Non hereditabit Filius ancille cum Filio meo:* Filius enim ex ancilla aut extranea non habebatur pro filio in jure filiorum. At neque hæc exclusionis causa sola erat, sed potissimum in re efficit Divina per os Patris adoptio ac Benedictio, quum & Esau, eodem parente cum Jacobo editus & adhuc primogenitus, nihilominus exclusus fuerit.

§. XIV. Nimirum fuerunt semper diversa filiorum genera, *Legitimi* qui ex conjuge eaque libera nati, ad quos referendi etiam

qui ex conjugio genuino occulto & ex eo ad Morgengabicam oriuntur, siquidem ea jus Civitatis permittit, *Pellice nati* qui donis dimittebantur, quæ & in Græcia Nothis dabantur & hinc Nothiæ dicebantur, atque *Adoptati* quum vel Nothi post legitimationem vel peregrini in filios assumerentur, atque primum Civitati tum & Stemmati in tabula genealogica in Græcia adscribebantur ac infererentur: Et Græcis adoptatus erat *ἑρὸς* hinc & *positus* non natus. Distinguebant autem Romani inter *Adoptionem* & *Arrogationem*, quæ sui juris homines ex permissione Superiorum sub pleniorē potestatem accepisse fertur. Erat autem Adoptio actus legitimus naturam generantem imitans, repertus in solatium eorum qui liberos non habent, quò sic persona vindicem, possessio hæredem, Nomen illustre vitam ac memoriam æternam haberet, qui finis potissimus adoptionis in familiâ illustri erat, quum, teste Polybio, argentum & pecunia communis hominum omnium possessio sit, at honestum & ex eo laus & gloria Decorum unice, aut eorum qui à Diis proximi censentur. Fiebat autem adoptio quum proles propria deesset, aut legitima deesset, aut masculina etiam deesset, præprimis in Principum ac Regum familiis; Unde *Servius* ait, *Consuetudinis Regiæ fuit, ut legitimam uxorem non habentes aliquam licet captivam pro legitima haberent, ut liberi ex ipsa nati succederent*: Atque etiam fœminæ judicabantur minus ad imperium aptæ, quod levia ac mollia cuncta in iis, quæ non reverentiam sed amorem creant, quod timidæ non timendæ, quod septies in die mutant ac miserationi & affectui nimis obsecundent, natura ipsa etiam velum ac potestatem quandam ipsarum capiti imponat: Quæ vero secus filia ἐπικλῆτος apud Græcos erat, proximo consanguineo nubere tenebatur, hæreditatis in familia conservandæ ergo. Et sane Mas est מַס Memoria Patrum ac familiæ, פָּ ac propagans *Ædificator*, Columna item ac Sol domus. Adoptio vero ab Imperantibus prius in Filium, deinde in Collegam ac futurum Successorem facta, in fraudem publicæ legis & electionis liberæ credebatur vergere. At nos hic ea, quæ Hebræorum erant, propius respicimus, in quibus tantum Judæus illeque ingenuus Patrem & agnationem habebat, non Pro-

Profelytus qui priscos natales sepeliverat, nec Servus qui sub Domini potestate sola erat: Neque licebat Servo, clamando retro, aliquem ambire Patrem in adoptione, quum indignum videretur Judaicæ præcellentia ita à servo nominari: Quemadmodum & Theodoretus in Epitome Divinorum Decretorum Cap. XXXVIII. inquit, *Dominicam Orationem non docemus nisi initiatos, nullus enim eorum, qui initiati non sunt, dicere audet Pater noster qui es in cœlis, quum adoptionis donum nondum acceperit: Qui autem Baptismi donum consecutus est, Deum Patrem vocat, tanquam ad gratia filios adscitus*, quanquam alii existiment etiam ob hanc causam id factum esse, quod jam ab Apostolorum tempore prece eâ Eucharistia consecrata fuerit, saltem petitione, *ἐὼς τὸ αἰῶνα τὸ ἐμῶν*, panis cœnæ sit intellectus.

§. XV. Prima Filiatio originis, stravit porro viam filiationi huic adoptionis: Dat & dedit vero hæc primo jus confœderationis, fecitque esse Israelem in fœdere cum Deo, qui curabat & protegabat eum non una ratione; Huc spectant verba Dei ad Abrahamum, *Ego sum Deus tuus & seminis tui post te*: Quæ promissio & per se, & quoad est ab Abrahamo acceptata & irrevocabilis facta, parit Israeli sanctitatem illam fœderalem de quâ 1 Cor. VII. 14. & Rom. XI. 16., parit & perpetuam confœderationis ac populi Dei rationem & conjunctionem juxta Lev. XXVI. 44. *Eriam quum sum in terra inimici non reprobabo ipsos, nec fastidio ut irritum faciam fœdus, nam ego Deus ipsorum*: Atque hinc est ברית עלם fœdus quod non dimovebitur in æternum Es. LIV. 11. Jer. XXXIII. 20. 21. Quæ & causa est, tum ejus quod residuum quoddam secundum electionem gratiæ in populo circa tempus Christi superesse debebat, tum ejus quod certo populus Israel in fine dierum reassumeretur & convertetur, tum ejus quod conclusio hæc sub inobedientiam non tam in reprobatione ac ira fit, quam ut eò plenius ac evidentius in reassumptione eorum misereri possit Rom. XI. 32. Quod omne Israeli soli proprium est, & non familiæ ulli gentili sub N. T. deficienti facile, quæ & necessario in profelytismo ad fœdus Abrahæ accedere, Virum Judæum alâ prehendere illique adhærere ac sociari prius debuit, antequam communionem

nionem beatam cum Deo obtinere posset, eò quod Gentes cum Abraham & in semine ejus benedicuntur, & Deus unice Abrahamum benedicentes benedicere volebat Gen. XII. 3., & immixtos Abrahamæ semini juxta verba Act. III. 25. *Καὶ τῷ σπέρματι σου ἐνευλογηθήσονται*, atque in tentoriis Sem Gen. IX. 27. Quæ insignis Israelis αἰξία est. De hoc primo effectū adoptionis generali legitur Act. III. 25. *Vos estis Filii fœderis*. Neque vero vendicat Adoptio hoc modo Israeli tantum fœdus, sed & deinde Testamentà ac hæreditatem, convenit enim filium & adoptatum simul esse hæredem: Atque hinc dicitur Rom. IX. 4. *quorum & sunt Testamenta*; Neque enim Gentilis in relatione ad Israelem est paria cum eo faciens hæres, sed hæreditas potius Israeli possessa ac ad Israelem pertinens, sed hæres ad filios proprios ex peregrinitate à Patre adscitus & inter filios veros positus, quin & non hæres immediate Dei sed Israelis ex quo est tanquam filius exortus: Erat Vetus Testamentum cum bonis suis absque dubio omni Judæis unice proprium ac peculiare, sed & dicuntur bona Testamenti Novi *panis filiis competens non canibus*: Hinc ait Act. II. 39. Petrus ad Judæos, *Vestrum & liberorum vestrorum est promissio*: Et hæc est causa etiam, quare Pater natu majori Filio dicat, *Omnia mea tua sunt* Luc. XV. 31., quare tempore præsentiae Judæorum in fine mundi potissima fercula in Ecclesia apponuntur, quare item Rom. XI. 12. plena Judæorum conversio ac præsentia in Ecclesiâ in fine mundi Gentes magis adducet, eo quod tum promissio de hæreditate mundi & benedictione gentium in semine Abrahamæ implenda ac Israeli præstanda erit. Figit porro ac tertio etiam Adoptio hæc in Israele domum Dei & Ecclesiam, qua in Filii reperiuntur; Neque enim de nihilo est, quod Ecclesia fidelis N. T. etiam Semen Abrahamæ dicitur, & externa etiam ejus temporis quoad fundamentum & per duodenarium tribuum Judaicarum aut Apostolorum Judaicorum exprimitur, & secus in se sub emblemate tribuum priscarum venit: Certe est ea arbor illa sub N. T., quæ fideles ex gentibus tanquam ramos insitos gerit & succo suo alit Rom. XI. 17. 18., tentorium illud Sem in quod Japhet intrat, ut in eo etiam benedictionem accipiat Gen. IX. 27. Et sane, quum
Radix

Radix Ecclesiæ N. T. Abraham Christus ac Apostoli Filii Judæ essent, Ecclesia item & Mater prima ipsa ex primitiis Judaicis constaret, quæ post Gentes imbuebat convertebat & sanctificabat, ea-que Mater Gentiles ipsos pareret ac in filios acciperet, non poterat etiam ob hæc Ecclesia ac Mater ipsa N. T. nisi Judaica esse ac dici, quæ verbo suo ac spiritu sibi cum semine promisso ac proprio generare aut regenerare comperiebatur. Accedit ad hæc tandem quod & Regnum illis adoptione tributum & concessum erat, ut præ cæteris *Filii Regni* in Scriptura etiam vocantur ac vocari possint, *Saturati modo estis, regnatis modo, at utinam regnaretis* I Cor. IV. 8., *Ego testamento vobis do regnum, quemadmodum Pater mihi testamento dedit* Luc. XXII. 29., ubi iterum illi Reges sunt quibus regnum promissum ac dominium in gentes, & qui mundum in proprietate peculio ac possessione habent, quomodo & sic Apostoli & sancti mundum judicant, & populo sanctorum altissimi Regnum datur Dan. VII. 17. Ita perpetua in Filiis adoptatis Dei est manetque Israeli prisco prærogativa sua, quæ illi rami ac Filii naturales sunt, & ex asse cuncta possident, hi vero in & ex illis cuncta trahunt, & in associatione ad eos in eorum tentorio sua habent quæ habent.

§. XVI. Succedit Tertia Filiationis Prærogativa, quæ & Primogenitus Israel Dei Filius est; Quæ primogenitura hic non in ordine ad primitias sed in relatione ad filios consideratur, distinguente secus etiam *Augustino* Quæst. 18. in Numer., inter *πρωτότοκα* primitivos animalium & hominum foetus, *πρωτογενήματα* primos de terra arbore ac vite fructus, & *ἀπαρχαίς* primas de massa ac dolio portiones. Præstabant in prole Filii, quum juxta *Apulejum* partus Viri familiam fundet, & inter Filios qui ex legitima conjuge & non ancilla aut extranea erant nati, quanquam & hi simul vel in ipsis Patriarcharum familiis reperirentur etiam, *sive* quod sterilis esset uxor ipsa, quæ ancillam Viro adjiciebat, ut super genua ejus pareret, *sive* ut familia in prima vacuitate ampla terræ latifundia occuparet ac possideret, *sive* ut in paucitate hominum prima, copiâ horum in domi natorum, in portis & pugnis consilii eo melius adversus hostes posset, *sive* ut adjumenta

& servi in ministerio præsto ac ad manus essent, *sive* etiam ut promissio de futuro semine ita in impletione faciliteretur: Neque erat vel est etiamnum in Oriente Cohabitatio Pellicis gravis Dominae & uxori iustae, *quod* voluntate & consensu ejus Maritus eam haberet, *quod* sub potestate uxoris esset, *quod* Liberi ejus uxori accrescerent, *quod* ad nutum dimitti posset, *quod* donis dimissa rem familiarem non accideret sed augeret, *quod* servitia ministeria & operas utiles præberet, *quod* Veneris Nox Dominae unice semper maneret. Inter ingenuos excelebant proporro illi qui ex cognatione erant prognati, quum nollent fere extra lineam conjugia inire, *sive* ut in familiae propriae semine terram possiderent, *sive* quod lineae aliae exclusae ac reprobatae essent, *sive* quod benedictione ad semen unum restricta eam in suos hæredes hoc modo propagarent, *sive* quod stemma proprium tam nobile esset, *sive* quod propagatione generationis res tum propagari deberet. Qui autem in lineâ illâ electa adhuc insuper Primogeniti erant, illi numeros omnes prærogativæ perfecte complebant, cum in familiis Patriarcharum, tum in populo ipso Dei, ubi, qui ex Patre Primogeniti erant, dicebantur *Principium roboris*, qui ex matre *Apertores vulvae*, cæteri vero filii *Paschut & Vulgares*. Venit autem & perit Primogenitura apud Judæos etiam non solum generatione, sed & Dei Abelem præponentis gratia, Primogeniti ipsius ab alienatione & contemptu, tum & ex Rubenis postpositi delicto.

§. XVII. Erat vero insigne Primogeniti *πρωτόγονος*; Erat ille prior in imperio ac dominio, quod singulari modo magnum erat in Patriarcharum initiis, quum non alii quàm Patres rerum potirentur. Cum hoc præcipuo conjunctum ex eodem capite erat aliud, quo & potior erat in successione Sacerdotii & Sacrificio, quum adhuc ante legem familiae cuicunque sacrificare liceret, quæ Sacrificatio initio ac tempore Caini & Abelis adhuc spectabatur tanquam cultus Dei incumbens cuivis, post facta officium Patriarchæ, inde relinquebatur familiae Seniorum & Primogenitorum, donec tandem ad unam alligaretur stirpem Levi ac in eam familiam Aaron, tum ad vitandam in multitudine confusionem,
tum

tum ad impurandum totum Israelem, tum ob figuram: Interea vero tamen semper Primogenitus non solum erat inde ab exitu ex Ægypto Deo propria victima & hinc redimenda, sed & Sacerdos familiam & cæteros expians. Habebat non minus ille dupla ac duplam in hæreditate portionem ex diserta lege Deut. XXI. 17., quæ dupla Hebræis פִּישְׁנִי, Chaldæo תְּרִין חֻלְקִין duæ partes, Græcis Interpretibus διπλά dicuntur, quò & duplam portionem quam Elisæus de spiritu Eliæ poscebat referunt 2 Reg. II. 9., quam Græcorum Filii hic ibi essent ἰσόμετροι. Habet & quarto primogenitus aut major natu hoc, quod semper manet in domo & sede avitâ, & immobilia possidet ac retinet, ad quod Deus Luc. XV. 31. respicit, quum ad natu majorem filium inquit, *Tu semper apud me es, & omne quod meum est etiam tuum est.* Sed & adhærebat quinto in familia Patriarcharum ordinariè primogenituræ & primogenito Benedictio fœderalis, quæ Dei fœdus, protectionem, amicitiam, promissionem, ac beneficentiam addicit, & coram eo agere ac vivere facit, juxta verba ea Abrahami Gen. XVII. 18. *Utinam Ismael vivat coram te:* Hinc & Isaac Esavum primogenitum benedicere vult, datque illi non Jacobo in jussis ut feram prius capiat & ex eâ edulium sibi apparet Gen. XXVII. 3. 4., sive ut ex successu felici venationis Dei approbationem simul exploraret, sive ut pietate hac obsequiosâ præviâ affectus in Patre excitaretur, sive quod Patre honorato beneficia paterna juxta quintum præceptum sponte promanant. Confirmat idem exemplum Rahel, quæ non patiebatur, quod Primogenitus Leæ & Jacobi Filius Ruben, Dudaim oblatis, parentis affectum & animum sibi magis conciliaret ac demereretur Gen. XXX. 14. 15.

§. XVIII. Sunt itaque Judæi Primogeniti in oppositione ad quoscunque populos alios & gentiles, at inter Judæos ipsos gaudebat externe jure primogenituræ Regnum Juda, oppositè & contradistincte ad Regnum Samariæ ac decem tribuum seu Israelis; Juda est enim Filius ille natu major qui in domo mansit, & cum gentibus fœdis, elongatus à Deo & lege Dei, non se commiscuit, quemadmodum Filius alter prodigus & Samaria se ita elongaverat & bona patria dissipaverat: Quanquam secus quoad ætatem com-

paratione

paratione ad invicem habita Samaria cum Ruben sit natu major, & Judæa potius minor Ezech. XXIII.; Dicitur autem Samaria ibi *Ahalah*, id est *Tabernaculum simplex*, nimirum vacuum & à Deo non habitatum, Judæa autem *Ahalibah*, *Tabernaculum meum in ea*, quod vere Deus ibi inter Cherubim consideret, & memoriam nominis sui collocasset.

§. XIX. Quum vero hæc ita se habeant, non possunt non etiam prærogativis cunctis primogenitorum Judæi præ aliis populis & Ecclesiis credentium gaudere; Diserta sunt verba Jacobi scribentis ad tribus XII. in dispersione Cap. I. 18., *Genuit nos verbo veritatis, ut essemus primitie quædam suarum creaturarum*: Vocantur & *primi* quorum quidam fiunt *ultimi* Matth. XIX. 30., qui & verbo à se profecto normam ponunt & judicant in regeneratione ψ. 28., & Matris instar accipiunt gentiles in filias Ezech. XVI. 61.: Sunt N. T. fideles sub matre superna & Hierosolyma superna Gal. IV. 28., sub XXIV. Senioribus Apoc. IV. 4., dominatur in Ecclesia nova parvus Benjamin cum Principibus Juda, dominantur Sebulon & Naphtali cum Regibus primis à Deo positis Psal. LXVIII. 15. 28. Unde & procul exesse vult *Paulus* Gentium omnem in Ecclesia contra Judæos gloriationem Rom. XI. 18.: Sed & per se infert primogenitura superioritatem, exponente Scriptura ipsa Ps. LXXXIX. 28., *In primogenitum posui eum, altissimum Regibus terra*, Rom. IX. 12. item, ubi Primogenitus major dicitur atque talis major adhæc cui serviendum, quanquam vertente ita Dei gratia nunc secus factum sit ratione Jacobi. Sunt & Judæi soli præ aliis in V. T. *Sacerdotum dominatio*, ac *populus unice sanctus* Exod. XIX. 6., quemadmodum & in Ecclesia Testamenti Novi alios illuminant, imbuunt, præparant, ac tanquam sacrificia grata ad altare Dei adducunt, qua *Duces cæcorum & Doctores simplicitatis* Rom. II. 20., *Sal terra* Matth. V 13., *Ministri Christi in gentibus sacrificantes Evangelium Dei, ut sacrificium Gentium fiat acceptum Deo, sanctificatum in Spiritu Sancto* Rom. XV. 16.; Hi sunt qui aspergunt in præconio suo gentes Christi sanguine expiatorio: Hi servant & dant labiis suis eis scientiam: Ex & in hoc semine, ut & in hujus domo ac tentorio, venit illis gratia omnis &

& benedictio : Non minus Judæi gaudent præ aliis hæreditate dupla, Veteri Testamento ac Novo, bonis hujus & futuræ vitæ, dono Filii & Spiritus invisentis ex alto, charismati spiritus ordinariis & extraordinariis iis initio Test. Novi indultis: Neque accipiebant solum charismata sed & dabant etiam ea ipsi aliis: Habebant olim hæreditatem omnem soli & ex asse: Accipiebant initio Testamenti Novi mundi hæreditatem ex parte, servatur autem alia atque universalis item iisdem sub mundi finem, cum ii plene conversi, *tunc omnia hæreditabunt* Apoc. XXI. 7.: Ut verbo absolvam benedicebantur, & erant simul aliis benedictio. Manent & porro Judæi tanquam Primogeniti semper in domo, idque necessario, tum quâ filii & hæredes mundi ac aliorum qui accedere debent, tum quâ semen in & ex quo alii benedicendi & convertendi sunt, tum quâ exempla & exemplaria ad quæ aliorum res & benedictio debet exigi, tum quâ stirps & familia ad quam jam semel promissio & Ecclesia adstricta est. Hinc &, cum viderentur à Christo exclusi & sub inobedientiam conclusi esse, remansit tamen *residuum electum* Rom. XI. 7., quod & intravit Ecclesiam novam simul, & seminium factum est Ecclesiæ ipsius sub Testamento Novo: Sed & massa ipsa conclusa tantum erat sub initio, quin & erat conclusio non nisi præparatio *ac via ad miserationem ac re assumptionem* v. 32., unde exclamatio subjicitur confestim, *Quam imperscrutabilia sunt judicia Dei, quis novit mentem Domini &c.* Ante omnia vero Judæis propria est Benedictio Fœderalis, potissimum illud Primogenituræ sacre bonum ac beneficium, vi cujus & familiam Sanctam derivat, & vivit tanquam populus ejus coram Deo: Hæc prærogativa affert dignitatem ac dilectionem iis in statu etiam ipsorum moderno, *ut sint sancti & dilecti propter Patres, ut illis tanquam filiis naturalibus oporteret primo ac ante alios offerri salus, ut & jam in terris inimicorum fœdus cum iis non abdicaret* Lev. XXVI. 44., Stant enim & stabunt immota verba Gen. XVII. 7. *Et erigam fœdus meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationes ipsorum in seculum, æternum me futurum tibi in Deum & semini tuo post te;* Et hinc quia populum hunc semel Deus pro suo ele-

Sf

gerat,

gerat, electione gratiæ demerita omnia repellentis elegerat, in æternum elegerat, jurato elegerat, rectitudine licet nulla exstante elegerat, ille semper etiam & constanter fœderis ac benedictionis hæres est & manet; Atque causas rei dat *Paulus* Rom. XI. 2. quia est Dei populus, & quidem populus quem in decreto electione ac dilectione prænovit insimul, qui & vers. II. ac 32. ipsa mala Judæis supervenientia pro malis habere vetat, inquit, *Non impegerunt ut caderent*, sed ut casus hic Ecclesiæ ipsis populo Dei & gentibus opulentiam & conversionem occasionaliter afferret, sed ut gentes exemplaria inclyta ac stupenda quæ æmularentur iterum ad eorum bonum fierent, sed ut per æmulationem conversis in plena copiâ magis hæreditatem omnem gentilis mundi ipsis promissam & in iis benedicendam acceleraret, sed & ut Deus ad miserationem & reassumptionem iterum gradum ac viam strueret: Et hoc modo vere casus gentibus & Ecclesiæ Christi opulentiam ac salutem attulit, ut hinc per casum scandalizationem Judæorum in Christo & Crucifixionem Christi salutem gentibus offerentem intelligere opus non sit: Quemadmodum & vita ex mortuis Judæorum assumptioni adscripta, excitatio efficax gentium ex morte est, sicut abjectio reconciliatio quasi quædam earum antea fuerat; Casus enim est occubitus & Mors Israelis quæ expiat & reconciliat, reassumptio autem ejus resurrectio vitæ, quæ & in medium gentium vitam eam ex morte adducit, easque aut convertit & imbuit in se, aut conversionis hujus ansa & occasio est.

§. XX. Quarta Filiationis prærogativa ex radice Sancta & Abrahamo descendit, qui prius opportune *Abh ram* seu *Pater excelsus* dicebatur, post autem à Deo *Abh ram hamon Pater excelsus multitudinis*, & extritâ atque abjectâ hic ibi, cacophonix vitandæ ergo, literâ, *Abraham* ob factam illi promissionem appellatus fuit; Præstat enim, exponente insuper sic Deo ipso, ita nomen construere, quàm si à עבר *Gnabhran*, *Transseuntem*, aut à אבר *Abhagnan*, *Patrem strepitus* vocem. Fuit hic (quum esset impius ac damnatus idololatra, præventus Dei gratiâ ex Ur ductus, Deoque obsequens & credens, & hinc in præputio ad-

huc

huc Gentili justificatus ante circumcisionem ac legem, quæ ex post & quidem tanquam obfignatio foederis jam nunc modo initi accessit) *Pater*, Typus, & Exemplare insigne non tam Judæorum quàm Gentium seu merè credentium factus Rom. IV. 11.; Fuit hic primus inter Sapientes eos, qui patriâ ac natali solo relictis nil possidere volebant, sed aut in mundo peregrinabantur continuo, aut hic ibi Saronidæ ac Druydes cum Abrahamo in quercetis cultum & sacra adornabant. Vixit autem & sic ut continuatum obedientiæ tum fidei genuinæ ac fortis atque nova quotidie specimina daret, donec in oblatione Isaaci eximio illo opere fides obedientia quin & *justificatio fidei ac res omnis consummaretur ac perficeretur* Jac. II. 23., quemadmodum sic opera perficiunt fidem, *tum* ut viva animata ac genuina sit, *tum* ut ad plenam fiduciam procedat, *tum* ut ad justificationem tam activam quam passivam proficiat. Et ex hac vocatione & justificatione gentilis & incircumcisi Abrahami instituitur illa quæstio Rom. IV. 1. *Quid igitur dicemus Abrahamum Patrem nostrum invenisse secundum carnem?* id est carnale præceptum de quo agebatur, & carnalem ac propriam gloriationem: Si enim ex operibus illis carnalibus fuit justificatus, habet necessario gloriationem carnalem & externam solum, at non apud Deum, quomodo de hac ultima dicit Scriptura, quod apud Deum fides imputetur ad justitiam coram eo. Quæ lucem illi loco affundunt ἐν παρόδῳ.

§. XXI. Quid igitur Abraham? Egressus primùm ex *Ur* habitavit in *Charan*, quem locum Benjamin Tudelensis Itin. p. 60. observat hinc adhuc esse sacrum, tum Judæis qui Synagogam ibi habent, tum incolis qui nullum in loco domicilii Abrahamæ ædificium porro collocant, tum Muhamedanis qui locum eum venerantur & ad precandum eo proficiscuntur. Digressus autem è *Charan* venit *Sichemum* Abraham, inde juxta *Bethel*, ac inde *Ægyptum* petiit, reversus autem consedit iterum juxta *Bethel*, & paulo post in planitie *Mamre* in quâ ad tempus hæsit, everfa autem *Sodoma* in *Gerar* transmigravit, ubi Isaac illi nascebatur, ubi diu etiam commoratus inter Philistæos Gen. XXI. 34., ut & *Beerseba*, tandem vero contulit se *Hebronem* in medio tribus Judæ sitam,

ram, ubi sibi & Saræ sepulchrum adornat ac usque ad finem vitæ perinanet, postquam sexaginta fere annos vagatus erat, in quo & Judæ posterì non parum gloriantur; Ita peregrinatur in ea terra & Ægypto non sua Abraham, tum ut primam seminis peregrinitatem ita præfiguraret, tum ut aliunde Abrahami felicitatem ac patriam dependere testatum fieret, tum ut perambulando quasi loca omnia terræ præoccuparet. Emit autem post Jacob à filiis Hemor agrum fixum circa Sichem Gen. XXIII., quemadmodum emerat ante Abraham à filiis Heth circa Hebron speluncam Gen. XXXIII. 19., quod negare & confundere videtur in oratione aut apologia Stephanus Act. VII. vers. 16., ubi maria Tyria concitant Interpretes; Verba leguntur hæc, Καὶ μετεπέθεσαν εἰς Σιχέμ, καὶ ἐπέθεσαν ἐν τῷ μνηματι ὃ ὠνήσατο Ἀβραάμ πρῆς ἀργυρίῳ πατρὶ τῶν υἱῶν Ἐμμόρ τῆς Σιχέμ, quum tamen Jacob non Abraham à filiis Emmor, emerit agrum, idque non in sepulchrum sed aliam possessionem ac hæreditatem: Interpretantur aliqui quod emptio renovata sit, alii quod pecunia Abrahami etiam Jacobi fuerit & sic uterque ea emerit, alii vero immutant casus & dicunt quod non Abrahamus emerit sed Jacob, de quo in versu præcedenti, Abrahamo, ut primitiæ quædam terræ Canaan in hoc agro haberet Abraham cui terræ totius promissio erat facta: At sensus est quod Jacobum & Patres in Ægypto mortuos transportarint primum in Sichem, & inde eduxerint ac posuerint in Speluncam Hebron quam Abraham à filiis Heth emerat, καὶ πατρὶ τῶν υἱῶν, præter illud filiorum Emor emptum, quæ constructio & ellipsis articuli facilis & frequens est, quæ & sic non repugnantem Josephum Antiq. Lib. II. Cap. IV. habet scribentem, quod non Sechemi sed Hebrone corpora sepulta fuerint in verbis, *Moruntur vero & fratres ejus, quum feliciter in Ægypto vixissent, quorum quidem corpora post tempus aliquod posterì eorum & filis Hebrone sepeliverunt.*

§. XXII. Non potuit non Patriarcha celeberrimus hic hinc involare etiam in ora & ferreos calamos Authorum priscorum Gentilium insimul; Et revera nulla fere filet eum pagina. Scripsit Hecataeus ex professo ac diserte Librum de Abrahamo.

Vocatur

Vocatur idem facta parumper vocis immutatione apud Eusthatium ad Dionys. Periegeten *Imbramus* in verbis, quem *Imbramum* appellant *Cares*. Sanchoniathon in Philone Byblio, postquam exordia rerum Chaos & spiritum posuit ex Mose, recitat & Abrahami Saræ & Isaacii immolandi historiam sub nomine *Saturni*, *Anobret*, & *Jehud*; Est Abraham Saturnus i. e. similis Saturno, tum quoad familiæ ac ætatis novæ in ipso principium commune cum Adamo, tum quod & filium occidere est iussus: Neque opus ut *Jehud* per *יְהוּדָה* & unigenam interpretemur, & inde inquiramus sollicite cum *Grotio* quomodo Abraham Isaac vel Moses ita possint dici, quum *Jehud* possit hinc esse Gentibus Abrahami nomen, quod eo Authore primum *Jehudim* & *Judæi* omnes descenderunt, sed & *Jachid* unum non unigenitum dicit, unum id est Solitarium, & unum à quo alii proveniunt, qualis vere Abraham stirps aliorum fuit ac diu fuit, quum non Soboles illi esset, ut frustra *Scaliger*, *Bochartus*, *Huetius*, adeo in re tantilla tumultuentur. Neque rem tangit acu *Bochartus* in *Anobret*, quæ vox ex gratia concipientem illi dicit, quum à *עבר* cum præfixo *ה* passim *Hebraam* id est *Transitricem*, *Peregrinatricem* illam, notet; Hæc autem sunt verba quæ *Philo* ex *Sanchoniathone* adducit, *Cælo Patri Unigena seu Unius filium totum flammis absumptum sacrificavit, tum sibi virilia circumcidit, & Commilitones omnes, ut idem facerent, adegit.* Convenit cum his, quod & Græci *Abram* *περγίτης* vertunt ac nominant, i. e. eum qui trajicit ac penetrat, proprium enim hoc in primo tempore Abrahamo erat, ut avita possessione ac terra culta sponte omissa peregrinaretur in terras alienas penetrans, & constanter peregrinaretur. Ille idem Abrahamus est *Senex ille Hyrcanus* Ovidii i. e. ex Ur oriundus, qui Deos tres peregrinantes hospitio excipit, & ex iis pro proemio filii promissionem accipit, quod idem etiam Fabula Orionis involucro tegit. Nomen etiam Filium hunc à *rissu* habuisse paginæ veteres non ignorant. Hoc autem erat in Oriente toto vulgatum nomen, ut appellatione Amici Dei aut etiam Amici simpliciter veniret, quomodo & hodie à Mahometanis nominatur adhuc, cui & Scriptura applaudit Jac. II. 23. Esaj. XLI. 8.; Neque est quod quis miretur hunc adeo celebratum

lebratum in scriptis exoticorum esse, promissum enim illi erat Gen. XII. 2. *Quod & benedictio futurus sit, & magnum nomen habiturus*: Ita ferebat per se etiam Orientalium Genealogia, qui ab hoc Patre descenderant pariter: Ita Religio & cultus gentium quæ ex Heroibus & familiâ stupendâ & portentosâ Israel, cum maria secari & luminaria cœli ætate Deorum sisti ab iis viderent, sacra & Numina sua desumpserunt: Effecit hoc & celebrata passim Judæorum Natio, quæ in Patre Abrahamo gloriatur: Adde his libros ipsos sacros ex quibus Authores laudati hæc visa petierunt, teste ipso Porphyrio apud Euf. Pr. Lib. I. de Sanchoniathone inquiriente, *quod summa fide de Judæis scripserit, Taanthe Cosmogonia & sacris commentariis eruditus, quos à Jerombalo Sacerdote Dei suo acceperit.*

§. XXIII. Hujus autem summi Viri Semen & filium esse hinc porro summum decus & maxima gloria erat; Quæ & causa fuit, quod Christiani Æthiopes cum baptismo circumcisionem junxerunt, ut se etiam Abrahami filios & consanguineos esse notâ cætestarentur. Sanè Judæi omnem impunitatem protectionem benedictionem & perennitatem inde sibi pollicentur. Quare & Johannes omni studio fastum & præjudicium, ex hac gloria subnatum, eximere laborat Matth. III. 9.: Quod & Paulus agit 2 Cor. V. 14. 15. 16., ubi neminem vult in re salutis æstimare porro *secundum carnem*, quasi ea sanctitas nunc etiam requireretur adhuc ut olim, *quod* vetera nunc transierunt, *quod* nunc fidelis omnis Christi & ex Christo est, *quod* in eo nova creatura facta, *quod* & illi & secundum legem ejus quis vivere debet, & *quod* tandem amor ac æstimium Christi hoc satis superque exigat & commereatur, ut, qui ejus est, etiam sine carnali origine sanctitate & obedientia, salvari possit & æstimari debeat.

§. XXIV. Primum verò Judæi hinc dignitatem ac libertatem insignem derivant, inquirentes Joh. VIII. 31. *Semen Abrahæ sumus, & nemini unquam servivimus, quomodo tu dicis liberi eritis*; Quod Judæorum dictum quidam tanquam fastum inanem ac mendacium vanum rejiciunt, quum constet satis ex ipsis Dei verbis eos in Ægypto & secus non semel serviisse: Vanus item est *Heim-*
suis

sus qui facta metabasi ad servitutis improprie dictæ genus defle-
 ctit, quodque se eo modo pro liberis habeant in loco, quo juxta
 Capitula Patrum nemo nisi qui in legis studio exercetur pro li-
 bero seu חורין בן habetur, eodem fere modo quo Stoici Sapien-
 tem unice liberum esse & Epictetum nunquam serviisse volunt;
 At non eo assurgit carnalis Judæorum responsio: Unde volunt
 alii quod intellexerint servitutem intrinsecam & personæ inhæ-
 rentem, quippe quæ semper digna manserit & maneat necessa-
 rio, licet externa servitus & opera sit præstita sæpe, illasâ intrin-
 seca seu personæ inhærente exemptione ac libertate: Referunt
 alii ad confessionem fidei à Munstero editam, in quâ gloriantur
 Deum Israelitas ex Ægypto לחירות עולם in libertatem æternam
 eduxisse: At vere etiam dicere externe poterant 1. *Semen Abrahæ*
sumus, ut hinc nec ex nativitate nec ex maledictione quadam Ca-
 naan, quum Abrahæ & semini ejus benedictio fœderaliter affixa
 sit, servitus adherere possit, nosque origine non servi dici pos-
 simus. Sed & 2. *nec servivimus unquam ipsi*, sive de jure hoc in-
 telligatur sive de facto, quum altissimos nos Deus posuerit præ a-
 liis in terra; Licet enim cum aliis etiam fatum commune belli ex-
 perti & devicti fuerimus, tamen non ut Crethi & Plethi ad ser-
 vitia publica, ut nec ad metalla ac mancipiorum sortem damnati
 sumus, liberaliter potius & ad leges nostras hucusque habiti su-
 mus, fœdere & amicitia Regum extraneorum, quamdiu placuit,
 uti potuimus; Et devictione etiam facta minime jugum imponi passi
 fuimus, sed mille Capita potius objecimus, legi Regiæ nostræ con-
 stanter adhæsimus, ac tandem hostes ipsos expugnâvimus, & ad
 pedes Regis & Ministrorum Regis nostri dejecimus. At & etiam-
 num 3. *non servimus*, qui tum fœderati tum peculium & ab omni
 humano Dominio exempti Dei sumus: atque vere etiam Sceptrum
 ab iis nondum, ut à X. tribubus, plene abscesserat adhuc tunc,
 neque post privilegia iis defecere quidem: Testantur Theodosii,
 Arcadii & Honorii Augustorum rescripta, Judæorum sectam nulla
 lege prohibitam esse satis: Constat ex Theod. lib. 16. tit. 8. l. 9.
 10. & præprimis 13., *Nos in conservandis Judæorum Privilegiis Ve-*
teres imitemur &c., sint à curialibus muneribus alieni, pareantque suis
 legibus

legibus &c. Agnoscunt & Augusti prærogativam natalium & splendorem familiæ in iis, quin & Patriarchas illustrium ac spectabilium epitheto insignes; Hinc porro est, quod censu ac tributo dato subjectionem testari nolebant olim, hinc quod opera & opificia servilia tractare vel pauperrimi detrectent, exceptâ mactatoria unâ, quod ea & à Sacerdote exercetur & ad carnes puras habendum necessaria est, hinc in epulo Paschali non stabant, ut in Ægypto servitutis domo factum, sed recumbebant in sinistrum latus, aut mensæ assidebant, saltem ex aliqua epuli parte, de quo in Hier. Pesachin fol. 37. R. Levi dicit, *Mos servorum est, ut edant stantes, at nunc comedant recumbentes, ut dignoscatur exiisse eos à servitute in libertatem.* Et Maimonid. in פירוש משניות, *Tenemur ad accubitum dum comedimus, ut comedamus more Regum & Magnatum,* hinc & Herodem cum Romanis pro Rege non ferebant, quod esset Unctus hominum, quod invaderet tum jura primogenituræ Jacobi, tum Dei in Theocratia, quod esset alienigena non frater, at præcipue quod servus esset tum ex hereditate ac benedictione prisca Jacobi, tum ex subjugatione recente Edomi per exercitum Romanorum.

§. XXV. Sed & ad fœdus ac benedictionem contulit multum Filiatio hæc Abrahæ, quanquam nimium eâ ad justitiam ac salutem abutantur Judæi; Spernunt illi *consilium inopis* de quo est in Psal. XIV. 6., sectantur vero *consilium improbi* i. e. injusti, damnati, & justitiæ exsortis nimirum ejus, qui ex lege justitiam quærit, quæ teste Mose non est nisi damnatio & execratio jam Deut. XXIX. 19. Ps. CIX. 17. Quærebant illi ipsi erigere justitiam ex operibus legis, tum ceremonialis quod ea tabula secunda post naufragium erat ejusque violatio gravissime multabatur, tum moralis cui erat annexum τὸ *vives*, tum & supererogatorium ac charitatis operum τὸν *Chasidim* quæ *justitia* dicuntur, quemadmodum & Christi tempore in actibus externis Decalogi fiduciam collocabant, atque in eorum defectu cum ad pœnitentiam tum ad expiationem ceremonialem, cum incurvatis justis, confugiebant. Ignorabant vero illam Dei gratiam quæ & *justificat τὸν ἀσέβη* Rom. IV. 5., id est non justitiâ solum carentem ac impurum, sed & irreligiosum profanum

fanum Deique oblitum, quemadmodum ita homo propendet naturâ ad Deum odio habendum & sibi tanquam Deo vivendum, & ob conscientiam peccati ac poenæ cogitationem omnem Dei è corde plane eliminandum. Non tamen sola obedientia moralis & expiatio ceremonialis & satisfactio propria iustitiam iis efficit, sed & addunt his Gratiâ Dei absque satisfactione indulgentem, eleemosynam indebitam ac à paupere non retributam, quæ æque expiat ac sacrificium altaris, & participem simul facit beatæ visionis, mortem corporalem quæ poenæ pensatio ipsis est, vilem sepulturam, suffragium filiorum, purgatorium tot mensium: Præprimis autem addunt his supererogatoria Opera Patriarcharum, & Ligationem Isaaci, & Luctum Jacobi, &, quod primo dici loco debuisset, profapiam & Nativitatem ex Abrahamo, quâ freti ajunt Israelitam nullum perire sed purgari solum in futuro seculo ac assumi, quum Deus & Abrahamæ & seminis ejus Deus factus sit, Patetque Abraham jam dudum id fœdus modo irrevocabile fecerit; Habet enim hoc Judæus juxta ipsos ex nativitate, ut non coram throno justitiæ sed misericordiæ judicetur, ut, licet impius sit, propter opus unum ad classem intermediorum referatur, ut nullo excluso particeps omnis futuri seculi sit: Distinguunt autem Judæos omnes in tres classes, pios quorum bona opera plura sunt malis, intermedios ubi paria, impios vero in quibus prævalent mala; Sentiant vero pios gentium, id est, qui præcepta Noachidarum observarunt & bene de Judæis in Captivitate meriti sunt, suscitari à Deo ut ad Judaicam fidem ope Sapientum conversi æterna mercede una cum piis Israelitis perfruantur, impios vero Tyrannidis poenas duros: Quod vero ad Judæos attinet, existimant pios resurrecturos esse ut ad statum gloriæ & præmii transferantur, intermedios ut purgati eodem gaudio perfruantur, impios autem ut patiantur non in æternum tamen sed ad tempus, ne frustra Veterum axioma sit, *Omnis Israel particeps erit futuri seculi*: Et ex eodem fundamento est, quod fingunt in hunc eundem finem Abrahamum non cum aliis animabus in Sedes beatas à cœlo longe positas receptum esse, nec sub solio gloriæ ligatum jace-re, sed nunc juxta Ps. CX. ad dexteram Dei in regno considerare,

nunc vero, sic Talmude referente, ad gehennæ fores excubare, ut populares suos ingressu arceat. Ita in æternum in via ad veram justitiam Christi assequendum offendunt, quam tum Christi obedientia, tum sponsoria ejus loco nostro exantlata ratio, tum propria ejus illa non indigens libertas ac opulentia, tum fraterna unio in nos derivat ac deducit. Quanquam concedamus de cætero sano & suo modo olim, quum justitia non sine lege proponeretur, viguisse etiam justificationem ex opere, quoad velato parumper ob imbecillitatem Israelis Christi merito, fideique præcepto, Dei gratia generaliter quæsitæ & implorata fuit, sed abnegata tamen etiam operis omnis proprii dignitate, tum & non sine ceremoniali lege observatâ justitia ac salus venit, & opus in gratia factum sic applicatio & conditio ad justificationem ac salutem erat, quemadmodum & conditio in applicatione est unâ cum fide in opere suo efficace Jac. II. 21. 22. 23. Atque sic justitia erat illis, quod *observarent facere omne præceptum coram Domino Deo ipsorum, quemadmodum præcepit illis* Deut. VI. 25., sic Pinchaso imputatur zelus operis in justitiam Ps. CVI. 31., sic jubet Christus, *Si vis in vitam ingredi serva mandata* Matth. XIX. 17., puta ea quæ in Decalogi initio Deum tanquam factum modo Deum objiciebant.

§. XXVI. Agmen claudit ultima & Quinta in filiatione Prærogativa, quâ Israel etiam naturalis Abrahamæ ac radicis filius & ramus est Rom. XI. 21. 22., in qua naturali item dignitate adeo exultant Judæi, ut ab homine etiam se distinguant, & ad Angelicam dignitatem ac eminentiam referri velint. Ita enim in שבת יהודה edit. Amstelod. fol. 8. ex ore Abarbanelis profatur Rabbi quidam Thomas, &c. האלמון הוא אמצעי, *Corallium est medium quid inter inanimatum & animatum vegetativum, Spongia medium inter vegetativum & vivum sensitivum, Simia medium inter vivum sensitivum & Judæum, Judeus medium inter cælum & terram, cælum medium inter Angelos & Judæum*; Quæ ridicula sunt.

§. XXVII. At agnoscit tamen etiam Apostolus ultro prærogativam ac differentiam inter filium naturalem & adscitum seu insititium, atque argumentatur hinc tanquam à majori ad minus aut à minori ad majus in loc. cit. ʒ. 21. 22., *Si ramis naturalibus Deus non pepercit*

pepercit &c. Sunt hi pars Abrahæ ac pars & sanguis Majorum. Sunt proprii filii non adsciti ac advenæ alieni. Sunt propiores etiam & ad quos natura ipsa affectu libero ac spontaneo ducit. Sunt item sancti ob radicis sanctitatem, dilecti etiam propter Patres, quorum pars sanguis & portio sunt. Sunt & benedictio ac fons ex quo alii sua trahunt, domus in & ad quam alii intrant accedunt, Patres & Matres quibus alii generantur & qui alios in filios accipiunt, illa item familia digna ex quâ mundo omni venit salus.

§. XXVIII. Et hinc, ut Gentiles etiam juvari possent, opus erat ut ante baptismo profelytorum initiarentur Judæis ac adducerentur imo & regenerarentur; Quod fiebat sic, ut merfis ac sepultis in baptismo primæ vitæ natalibus, emergendo ad novam vitam & Israelis prosapiam renascerentur quasi: Habebat vero & hic baptismus hoc, ut natales novos Abrahæ conciliaret ac ita externe regeneraret insimul. Quod tamen extendebant nimium inter Judæos hi, qui putabant eâ nexus & jura omnia affinitatis consanguinitatis & naturalis obligationis luxari ac exstingui, Matrem etiam & sororem profelyti desinere esse matrem ac sororem. Initiabat item porro baptismus hic novæ legi doctrinæ ac disciplinæ, quemadmodum sic in Mosen Israel baptizabatur 1 Cor. X. 2., & Christus in legatione Apostolorum *eos Discipulos facere* per baptismum diferte jubet Matth. XXVIII. 19. Et quia Baptismus hic tum priscos natales cum vita suffocabat tum ad familiam Abrahamidarum liberam ac nobilem adducebat, hinc necessario ordinarie Baptismus servo Profelyto collatus libertatem etiam obsignabat ac dabat, nisi Dominus eum superne inclinatum tamdiu in aquis cohiberet, donec *nomine servitutis retentæ* baptismum fieri ac suscipi pronunciaret: Baptizabant enim in nomen Profelyti, in nomen Libertini, & in nomen servitutis retentæ, qui Profelyti partiarum dicebantur. Et ex hoc descendit, quòd, quum post Servi in Christianismo ad libertatem habendam baptismum peterent, Paulus tam sollicitè ac severe monet, *Servum vocatum etiam servum manere* 1 Cor. VII. 21., ne obex per hoc Evangelio jura Dominorum laxanti ponetur.

§. XXIX. Ita erant illi qui accedebant non filii naturales sed

Profelyti, qui olim erant duplicis generis *Domicilii* seu portæ & *justitiæ*: Primos appellabant incolas incircumcisos secum habitantes, seu pios ex gentibus mundi, quos cum *Cornelio* Centurione permittebant in terrâ, modo septem præcepta Noachidarum observarent, sine hoc vero ne transitum permittebant quidem, quin & libere occidi posse rebantur, quum adhuc plene sui juris essent: Unde & habebantur ab iis pro immundis & tanquam perpetuo sanguinis profluvio laborantibus: Annumerabant & Gentili Samaritanos utpote Cuthæorum & Judæorum colluviem promiscuam, Satanæ gentilibus præstigiis ac artibus ut & Apostatis Judæis plenam, cui & Christus ac Apostoli propter commercium familiare accensebantur. Cæterum vero vigente lege non licebat illis intra muros Hierosolymæ agere Maimon. Hal. Bith. Habechir. Cap. VII., nec festis & solennitatibus misceri Jos. contr. App. Lib. II. Justitiæ autem Profelyti mediante circumcissione ac baptismo initiabantur, Judæi nomen & jura acquirebant, & regenerabantur itidem, non regeneratione civili quæ natales primos restituit & ingenuitate donat in Novellis, nec spiritali quæ naturæ divinæ participem facit, sed Ecclesiastica quæ natales primos in baptismo mergere cernitur: quanquam nec Profelyti hi etiam ad omnia sacra cum Originariis admitterentur, nec Magistratum officiis & muneribus ordinarie præficerentur, nec cum Sacerdotibus connubia inirent, nec characterem omnem peregrinitatis exuere possent, Profelyti ac advenæ nomine jugiter iis adhærente.

§. XXX. Attingebant vero credentes & Profelyti ex gentibus Abrahami profapiam, quum in baptismo natalibus primis merfis ac sepultis renasci & emergere ad vitam addictam novam comperiuntur, quum inde in domo Abraham ac tentorio Sem Filiis Abrahamæ associantur & permiscantur, quum & Christo inseruntur qui filius Abrahamæ est, quum porro Christo insiti ad spiritum indolem similitudinem ac imaginem Abrahami formantur, & vestigia ejus exemplaris in fide ac integritate, licet in præputio, cum eo premunt. Adde & his fidem, quæ radici fœderi & familiæ illi, in qua Christus est, insinuat, atque gratiæ ac benedictionis hujus

hujus fœderis hæredem constituit, tum & Abrahamum ipsum, qui adstipulatione fidei suæ promissionem de semine irrevocabilem & ratam fecit, atque sic eo causa est quare semen hoc venire generari ac adduci debeat. Sunt autem principaliter Gentes Dei & promissionis filii, quæ ob veracitatem promittentis impleri viva ac efficax fieri debuit.

§. XXXI. Hoc omne autem desinit sub Novo Test. nunc, ubi nihil amplius cognoscimus & requirimus secundum carnem seu carnalem prosapiam & sanctitatem 2 Cor. V. 16., quemadmodum in V. T. observatio præcepti carnalis illi, qui justificari ac salvari volebat, necessaria erat, contra *Becanum* ac *Thomam*, qui gentes olim absque lege Mosis gratiam consecutas & servatas esse asserunt, imo nec ad eam vel obligatas fuisse credunt, quòd Israelitis ea lata esset.

§. XXXII. At quæ tandem (ut cardinem rei non negligamus) ex Filiatione hac omni emergunt Judæis *πρωτεία* & emolumenta insignia; Nunc visum modo superius est, quomodo vi originis, ex qua descendunt, omnem longe à se amoliantur servitutem, non abjectam solum eam, quæ nec proselytismo factò jus civitatis accipiebat, nec Patrem nominare & ambire audet, sed & qualemcunque, exceptâ subjectione eâ, qua usque ad annos pubertatis non erat quis solutus Patria potestate & periculo venundationis, secundum Exod. XXI. 7. *Si quis vendiderit filiam in ancillam*; Erat enim filia ante expletum duodecimum annum ac diem unum adhuc *מִנּוּר* seu *Minor*, inde per semestre *Juvenula*, at post *Puella plena pubertatis*, quæ finiebat Patriam potestatem: Quemadmodum Athenis Filii tertio aut septimo anno Genealogiæ adscribebantur, decimo octavo ephebi ac puberes erant, & vigesimo in albo Lexiarchico ac sui juris. Neque paria sibi volebant esse cum Proselytis justitiæ, ab his distinguebant enim se per nomen *Hebrai ex Hebraeis* Phil. III. 5. Sed & nolebant sociari quidem *Libertinis*, quibus distincta & separata erat Synagoga Act. VI. 9., non tantum ob linguæ diversitatem, sed & secus & quòd Libertinos æquipararent Proselytis ipsis. At videamus ordine ac distincte.

§. XXXIII. Primo venit Judæis ex Filiatione hac prosapiæ & stemmatis *Nobilitas* ac dignitas tanta, ut ea longis parasangis antecedant omnem aliam in universo mundo; Si enim aliqua gens aut familia eâ inclarescit, Judaica facile omnem eam exsuperat, quæ à Deo & Abrahamo, ut visum, originem ac natales ducit: Nimirum utile semper visum est præmia constituere iis qui insigniter publicæ rei commodabant, & virtute bellica in salutem patriæ clari erant: At non mercede & spoliis hæc res absolvebatur, *sive* quod nullus inde occumbentibus proveniret usus, *sive* quod mercenarii quid subesse illi videretur: Placuit igitur honos & gloria multo magis, quò spectant Columnæ æneæ lapideæ lignæ ex olea & quercu, Arcus triumphales epigrammate non uno insignes, Statuæ Heroibus positæ & acrothiniis ac præcipuis spoliis incinctæ ac ornatae, honor item quandoque religiosus: Commune vero ac minimum erat *distinctionis* aut *Nobilitatis* præmium, atque hoc etiam in prosapia ac generatione hæreditarium in hunc usque diem voluerunt, adstipulante ipso Deo in sacris, quoad ipse etiam pietatem parentum in liberis remuneratur, & dilectos propter parentes ac sanctos ex radice Rom. XI., tum & eos insimul qui disertis verbis vocantur *ευγενεις* Wohlgebohrne / opposite ad *πα ἀγενη* 1 Cor. I. 27. introducit; Sic erant Græcis *εὐπατριδαί*, Romanis *Patritii*. In Judæis vero nobilitas præcipua erat Sacerdotum, dum hoc se ordine invicem insequuntur Talm. in Kidd. Cap. IV. artic. 1. Sacerdotes, Levitæ, Israëlita, Profani quoad Sacerdotium ob matrem non Sacerdotalem, Profelyti, Liberti, Nothi ex illegitimo conjugio orti, Nethinæi, Spurii ex Patre incerto, Collectitii ex plateis, ast una tamen omnibus credebatur suo modo inesse Stemmatibus Nobilitas Aboriginum indigenatu perpetuo incluta. Et hinc non dividebatur ea gens cum Gallicanâ in Dominos & Colonos, cum Veneta in Patritios & Plebejos, sed tota gaudebat nobili ac hæreditaria dignitate. Et conservabatur etiam Stemmatibus nobilitas hæc sollicitè, quod secus in posteris ex alienigena natis semen reprobatum malignum & benedictione ac hæreditate exclusum existitum esset.

§. XXXIV.

§. XXXIV. Proxime annexa est secundo Nobilitati huic *Libertas*, quæ de jure, tum ex Patre utroque Deo ac Abrahamo altissimo, tum ex benedictione fœderali promanabat, quæ non maledictioni & servituti subjacebat: Unde & ipsa servitus Hebræorum restringebatur varie quoad læsione corporali inflicta solvebatur, ad annum Sabbathicum tantum & Jubilæum perdurabat, & venundatio in servitutem nonnisi in extrema Patris paupertate licita erat: Aliam causam libertatis dicit Deus Lev. XXV. 55. *quod ipsius Servi Israelitæ erant.* Dehinc & erant tertio *Filii fœderis*, fœdere in ipso exilio eorum longo ac dissipatione non deficiente, eo quod Deus & Abrahamæ & seminis ejus Deus est factus. Erant inde quartò qua Filii etiam *Heredes*, ut eorum essent Testamenta promissionis. Sunt & quinto *Filii Regni.* Manent & manebant sexto & *semper in domo.* Innotescunt & illis septimo *arcanæ familie ac domus.* Adde quod octavo *dilecti sunt ac manent propter Patres*, quorum sunt caro digna ac sanguis. Adhæret item nono iis *sanctitas radicis & fœderalis.* Ad quod & ultimo accedit *authoritas potestas & fiducia ingens Deum compellendi in prece*, anquam Deum confœderatum ac juratum Abrahamæ & Seminis ejus, quomodo & preces olim concipiebantur necessario, quum ex jure aliquo & in nomine Christi rogari tunc nondum posset.

§. XXXV. Et sane non exigua erat dignitas prodire ex stemmate ac sanguine ejus, qui gentibus *Amicus* id est confœderatus Dei est, qui juxta vim nominis Pater excelsus omniumque altissimus existit, qui stirps unica salvandorum est, è quo ortum ducunt potentissimæ Orientis gentes, qui benedictio & salus aliorum est, cui dictum item est, *Benedicam te benedicientibus maledicentes vero execrabor.* Hinc fluit copia & felicitas omnigena semini juxta Gen. XXI. 13., *Etiā ancilla filio benedicam quia est de semine tuo*, tum familia illustris ampla numerosa, potens, antiqua Aboriginum & indigenatus, ut minime posset Judæo objici, quod Ciceroni toties in opprobrium objiciebatur, *quod esset homo novus*: Quam stemmatis antiquitatem apud Arcades lunulæ incrementis gestatæ notabant, Luna facientes eos plenâ priores, quòd in diluvio lunâ novâ adhuc arca essent egressi, prout apud Athenienses

nienſes Cicada aurea impexa indicabat indigenatum, ac latum terra ſimul marique dominatum. Sed & fuit hinc protectio munimentum ac Robur, Salus, Elatio ſuper gentes alias, Sacerdotium Dei & commercium cum eo, à quo Deus Deus Abraham & ſeminis ejus factus eſt & fuit.

§. XXXVI. Nimum autem extendunt jura filiationis ac ſpeciales has dignitates, quas gentibus non ſit impartitus Deus, illi Magiſtri, qui ne quidem eas ex morte reſurrecturas eſſe credunt ac volunt, ſcil. quod Eſaj. XXVI. 14. legitur, *Mortui (in genere) non reviviſcent*, qui obierunt non reſurgent, *at mortui tui reviviſcent & cadaver meum ſurget*: quod & de multis tantum ex terra pulvere evigilantibus Danielis XII. 2. occurrit, non omnibus, niſi forte hoc de reſurrectione anticipata ad Meſſiæ ſeculum intelligant.

§. XXXVII. Ut vero dignitate hac omni gaudent Judæi, ita contemptus plane & abjectus eſt iis à domo Abraham adhuc alienus omnis Gentilis; Quæ tamen populorum exclusio & depreſſio jam ceſſat & ſublata eſt, licet Canes adhuc à Chriſto ipſo item vocentur. Non unum eſt ingenium Canum, & hinc etiam non unius emblemata Canis; Quia vigilat, gregem tuetur, peregrinos adorat latratu, ac vere mordet, tum & ſagax eſt ac venatur acer viſu ac odoratu, fidelis Domino, mitis erga familiares, ac ſervi inſtar obſequioſus item & Domini obſervans nutus, hinc & Prophetæ ac Paſtores eo nomine etiam inſigniuntur: At non minor eſt in Cane impuritas reſorbens etiam ea quæ ſemel vomuit, fames, impudentia, vilitas, adulatio, ferocitas, quare & *Diogenes* ab Alexandro rogatus, cur illi eſſet datum nomen Canis, reſpondet, non ob virtutem hercle, ſed quia dantibus blandior, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo; Unde & in Sacris hinc Canis notat quandoque hominem abjectum 1 Sam. XXIV. 15., quandoque Doctores Judaicos & PſeudoApoſtolos, tum ad elementa & carnem redeunt reſorbentes, tum continuo allatrant, tum in carne blandientes Phil. III. 2. *Cavete canes*: At quam maxime notabat vox, ut nunc modo viſum, vel ipſi Chriſto Gentiles, qui & ſunt turba *Canum* Chriſtum Pſ. XXII. 16. *circumdantium*, & canes *Lazarus* ulcera lingentes Luc. XVI. 21.: Notabatur autem

autem appellatione ea impuritas, impudentia, infestatio, vilitas abjecta, peregrinitas item ac elongatio Gentium.

§. XXXVIII. Abutuntur vero etiam Judæi prærogativa ac dignitate hac ad otium & luxum, cujus & specimen illustre & continuum præbet commune ipsorum atque universale vivendi genus, quoad illud ab opificio, operæ elocatione, labore ac defatigatione omni remotissimum est, ac mercaturæ & usuris unice vacat; Dum Christiani arant, feminant, & laboribus assiduis exhauriuntur, ac multo sudore victum quærunt, cernimus eos cum otio tum luxu Sabbathino ac perpetuo diffluere, pyra item, ut Buxtorfius in Synagoga habet, assare, sic ut & exclament per jocum sæpe, *מה גלות היא*, *Quæ hac captivitas est*, & grates etiam Deo indies in Liturgia pro eo item referant, *שלא עשני עבד*, quod servos ipsos non fecit & creavit, in verbis, *Benedictus tu Domine quod me servum non creasti*, Gentilem & Christianum censentes nomine eo.

§. XXXIX. Scelus autem infandum est, *Filios Zion vendere Grecis* Joel. III. 6., cujus ibidem rea peragitur Papana Tyrus, dum Filios Ecclesiæ, omissa ferè Scripturâ, in Scholastica Theologia mancipat authoritati ac Philosophiæ Aristotelis, ad ejus placita ac regulas adigens veritatem sacram omnem Dei, quemadmodum in *Vasque*, *Fonsæca*, & *Svarètzio* videre est, de quibus venuste *Rainoldus* in *Coll. cum Hart. cap. 2.*, *Domini Sanctuarium illotis pedibus ingressi sunt, & Philosophia Theologiam polluerunt, naturali rationis lumini multò quam decuit addictiores*: Unde & *Whitakero* iudice, plus habet ea Theologia Scholastica *argutiarum quàm scientiæ, plus scientiæ quàm doctrinæ, plus doctrinæ quàm usus, plus usus quàm ad salutem*. Quare & ut *Chamierus* habet in *Epistol. ad Cottonum*, authores hi evolvendi non aliter, quam si quis palatium invisens, post aularum & cubiculorum magnificentiam, etiam latrinas conspiciere non dedignatur, sed paucis, ob foetorem.

§. XL. Imminuebant autem hanc dignitatem & sanctitatem suam tandem illi inter se ipsi, tum supercilio Doctorum plebem pro maledicta habentium, tum famoso Pharisæismo ab omni alio se separante, tum excommunicatione mutuâ quæ vigeat inter Se-

etas extra diem Expiationis, quum in eo data opera ac studio non fugerent sed conquierent prævaricatores insignes. Ita enim habet Cerithuth fol. 6., *Omne jejunium publicum Ecclesiæ, in quo non sunt de Prævaricatoribus Israel, nullum est: nam ecce galbanum odoris est fœdi & ingrati, & tamen illud annumerat Scriptura aromatibus suffitus sacri: atque hinc eo tempore ex mente Dei in Sessione superna, & mente Ecclesiæ in Jeschibhah inferiore, permittunt & potestatem faciunt orandi cum peccatoribus: Qua & die omnia vota juramenta promissa pacta, quæ illo anno à Judæo violata sunt, solvuntur protinus ac irrita redduntur, nec pro peccatis amplius censentur, idque ut promiscue in Expiationis tempore à malis æque ac bonis precatio fieri, atque Dei gratia laudari possit ac amplificari.*

DISSERTATIO DECIMA

De

PATERNITATE ET MATERNI- TATE ISRAELIS

ATQUE

TERTIO IN EO ADAMO.

§. I.

Æc est Filiatio, quæ competit Israeli in respectu ad Patrem utrumque Abrahamum ac Deum, sequitur nunc Paternitas aut Maternitas ejus in relatione ad alios & Gentiles, qui formati adducti & profeminati sunt ab iis in novitate ac imagine ea, in qua post conversionem cernun-
tur

tur esse, cooperante sigillatim Capite generis Israelitici Abrahamo tanquam peculiari ac Tertio quodam Patre ac Adamo, in quo & illi simul benedicti & filii facti sunt, qui secus ex eo secundum carnem non descendebant.

§. II. Pater est ac dicitur ab olim, qui generat, qui in lineâ & generatione ætatum antecedit, qui inde juxta indolem naturæ ac quinti præcepti præest ac ad gubernacula sedet, & omni obsequio à generatione sua colitur & honoratur, qui præcipit item ac tradit sibi cognita ab antiquo docendo, ut spiritum ac mentem formet expoliat formamque æque ac materiam parturiens ex se derivat, Scriptura in principio deficiente: præprimis autem insigniebatur eo nomine Propheta, si præter curam paternam etiam imposita manu spiritum in alium derivabat, qua de causâ *Elifaus Eliam* Patrem appellavit: Dignabantur & eo nomine Judæi Sapientem imo & Discipulum Sapientum, inquires, *O Pater Pater, Rabbi Rabbi, Domine Domine* in Bab. Maccoth. fol. 24., quod Christus iis abnuvit Matth. XXIII. 8. 9., prærogativam ab una ac subjectionem & sequelam nimiam ab altera parte in æqualitate ac defectu verbi infallibilis ad hunc & illum, sub Novo Testamento non ferens, quo tempore & cessant Patres carnis Heb. XII. 9., qui præceptione sua propria ac ferula admota hæredem primum pro arbitrio ducebant, castigabant, & ad placita efformabant.

§. III. Fuit Abraham Pater naturalis ac plene dictus Judæorum & Circumcisorum fere omnium secundum carnem. Sunt & hoc modo nunc Filiis tales Patres, licet animam non progengerent, quam creat & conjungit personaliter foetui Deus; Neque enim anima rationalis adest ex decerptione ut sit particula auræ divinæ, neque ex infusione ut sit demissa ex receptaculo animarum pariter in initio creatarum, quod fabulantur Judæi, neque ex transmigratione per metempsychosin, neque ex traduce ac propagatione ex corpore aut anima parentum, neque sufficit cum Augustino, in *Libris quatuor de origine animæ* quos scripsit senex, asserere originem animæ latere, sed audacter est asserendum eam creari unice à Deo, ut ita Deum, cujus genus quoad animam sumus, vel ex hoc palpare ac invenire etiam possimus: Et licet

Deus hac ratione etiam animas iis, qui ex stupris nascuntur, cre-
et, non tamen hinc impie cooperatur peccato, sed naturæ, cui se
nexu influxus obligavit, sed coitioni & actioni ut sic, quæ in se
mala non est; Optime enim Hieronymus ad Augustinum, *Terra
hanc habet à Deo bonitatem, ut quicquid sementis in eam injeceris
illud foveat, sive ea ex tuo granario accepta sit, sive furto sublata:*
At tamen interea hinc non omnino ab anima etiam abest Pater;
Est enim ille primo causa quæ adducit ac sistit animam, dum foetu
ex semine suo orto determinat ex lege naturali Deum ad animam
illi infundendum: Est dein causa normalis & exemplaris, quæ ad
similitudinem hanc & non aliam generatum deducit & efformat,
ut juxta generationem simile simile generet in essentialibus ut de-
cet: Est & Adamus Pater insuper tertio causa Moralis, quæ me-
rito ac demerito suo, convenienter foederi cum ipso inito publi-
co, facit, ut hæc nunc animæ conditio sit non melior & alia.

§. IV. Quod enim sigillatim notari meretur non est pleniore
modo inter homines Pater quam Adamus, indolem & conditio-
nem etiam animæ propagans in suos posteros, quorum Caput fœ-
derale erat, & qui in eo simul censebantur & continebantur: At-
que poterat hoc etiam jure sic institui ac fieri, tum quod una o-
mnibus indoles ac vis sancta futura, unde uno in tentatione suc-
cumbente non opus erat alios etiam tentare, tum quod indoles
& materia seminalis in Adamo ac ejus tempore adfuit simul actu
& cooperata est peccato. Quod tamen non putem cum *Augu-
stino* Lib. IX. ac X. in Johan. Cabbalistice in ipso Adami Græco
nomine latere, cujus prima litera sit *ανατολή* ac *Oriens*, secunda
Δύσις *Occidens*, tertia *ἀρκτος* *Septentrio*, quarta *μεσημβρία* *Me-
ridies*, ad notandum stirpem eum esse universalem; Nugatur enim
Cabbala hæc æque ac Hebræa, quæ tribus literis **א** **ד** **מ** eandem
in Adamo, Davide, Messia, animam fuisse colligit.

§. V. Sunt tamen etiam & ex alio capite Patres ac Filii, & qui-
dem sub Novo simul Testamento, habet & nominat enim Scri-
ptura novissima Sacra etiam Viros ac Patres in Christo, Juvenes,
Pueros, ac Infantes in Epistolis Johannis: *Infantes* appellat eos,
qui Patrem norunt, lac verbi appetunt, indies ex eo adolescunt
&

& increſcunt, partes & membra cuncta hominis habent, at imbecillitate ac infirmitate adhuc laborant: *Pueri* vero ſunt, qui iudicio pleno ac maturo nondum pollent, illecebris molliter cedunt ac non reſiſtunt, facile quoquo vento à ſenſu dimoventur, & in ambulatione perſape ac facile impingunt & cadunt: *Juvenes* autem appellantur fortiores, & qui parati cuilibet interroganti ad rationem reddendam ſunt, & dimicare aggredi vincere ac reſiſtere ſtrenue norunt: *Patres* autem & *Viros* jure eſſe dicit, quibus experientia ſapientia ac prudentia non deeſt, qui & alios item adducere & generare queunt.

§. VI. At hæc etiam aliena ſunt hîc, ubi de Paternitate & Maternitate priſci Iſraelis diſquiſitio fit. *Chriſtus* Pater Patrum eſt, qui & generationis ac lineæ novæ ſtirpem inchoat, & cum Adamo primo ſe & imaginem & conditionem ſuam in alios derivat ac transfert, & ipſam eſſentiam vitam ac exiſtentiam, morti ob peccatum obnoxiam, atque ſic novum integrum hominem, tanquam *Vir Zæmach*, educit, & inſuper *Abhi gnad* ſeu Pater æterni ac perpetuo durantis ac non deficientis eſt ac fit: Hinc & venuſte dicitur *Sponſus* & *Maritus* ille cui adjungimur, ad fructificandum illi in opere omni bono, oppoſite non ad Adamum primum ſolum, ſed & Moſen ſeu legem Rom. VII. 4. 5. 6.: Nimirum corpus primum Chriſti ex Maria aſſumptum erat genus humanum peccaminofum, in quo Satanas Lex & peccatum lege victoris de jure dominabantur, quoad vita ejus corporis ſupererat, atque ita non ſolum erat hoſtile illud quod Chriſtus in viâ aggrediebatur ac in torculari calcabat, nec peripſema tantum quod ut Sacerdos in ſacrificium dabat, ſed & ſemen electum ſuum, quod in morte purgabat & à nexu primo conjugali legis redimebat ac liberabat, dum ſtatim in reſurrectione Chriſti novum genus hominum ex merito ejus excitatur & reſurgit, quod novo Marito Chriſto ad fructificandum ſanctè & legitime adjungi poteſt. Poſt Chriſtum *Abraham*, vel nomine etiam ipſo innuente, Pater eſt ac appellatur, non Judæorum tantum, ſed & Credentium i. e. juſtitiam propriam operum abnegantium, tum & incircumciſorum gentili-um, qui cum Abrahamo pariter in præputio ad fidem ſolam

etiam iustificantur: Qui & Pater eorum est, *quoad* generantur & sistuntur ratificante & adducente eo, *quoad* familiæ ac domui ejus immiscentur ac subjiciuntur, *quoad* hæredes ejus fiunt, *quoad* & ad similitudinem ejus primigenii exemplaris efformantur & sunt. Inde sunt & *Doctores Evangelii* sub N. T. Patres in Christo, qui & Cœli nomine ob lucem calorem & pluviam, quam in terram demittunt, in Apocalypsi gaudent: Neque tandem abnuendum est nomen hoc *Ecclesiæ ipsi Judaicæ* seu massæ illi electæ sub Novo T., *quoad* illa Gentiles etiam adducit, convertit, & ad imaginem novam ita format, ut Christi facies in iis resplendeat: quanquam illi *Matris* nomen potius attribuatur, tum quod Ecclesia accurate loquendo sponsa ac Mater Christo Marito conjuncta in se est, tum quod in æqualitate Novi Test. Christus ac Deus unice Pater est & esse vult, tum quod ipsa quæ Ecclesia in tantum distinguitur à Docentium ordine qui Patres in Christo sunt, tum & quod revera etiam non Patris sed Matris officia in opere hoc Ecclesia, & omnis in eâ, tantum præstat ac adimplet.

§. VII. Unde & Scriptura ipsa non tam Patris quam Matris axiometate ac nomine ipsam dignatur; *Ex utero auroræ venit ros generationis tuæ* Ps. CX. 3., qui non est Oriens ex quo venit Evangelium, sed uterus Apostolorum in initio diei Novi Test., qui & multos generabat, & simul rorem generationis dabat, tum in verbo Nov. Test. ab iis prædicato & scripto, tum in baptizatis fidelibus, quibus manu impositâ etiam charismata spiritus ad propagationem Regni Christi communicabant. Hæc est Mater Salomonis, quæ corona eum, labore sudore & sanguine suo partâ, coronat in die nuptiali, & conjunctione cum devictis per Evangelium Gentibus Cant. III. 11.: Hæc est mulier illa strenua, quæ suum os aperit in sapientia, & cum nave mercatoria è longinquo adducit Prov. XXXI. 14.: Hæc illa solitaria Virgo, Vidua repudiata, ac Viro carens, quæ tunc dextrorsum ac sinistrorsum prorumpet Es. LIV. 2. 3. 4. Huc spectat comparatio Apostolorum ac Discipulorum primorum cum Muliere, quæ dolores habet cum propinquat partus, post autem lætatur econtra quum homo natus est Joh. XVI. 21. Ita similiter occurrit duplex Mater, quæ tamen pariter

ter est ac dicitur Hierosolyma, at extollitur longe supra primam secunda, quæ Interprete Apostolo est Ecclesia prisca sub secundo ac Novo Testamento agens, quæ libera est & parit plures quam serva, & expellit ex domo omne servile, & nomen supernæ Hierosolymæ gerit, quoad ea primo in Patribus sub promissione existit, qui tunc in cælo erant, tum & quod ad spiritus justorum consummatorum accessit sub Novo Test., & repudiata Civitate Cathedra ac Sede terrena nunc in superna cum Christo translocata est Gal. IV. 22. &c. Atque hæc etiam est Mulier illa duodecim stellis redimita, quæ Apoc. XII. 1. 2. 3. 4. 5. clamat præ dolore magno & parit filium suum, id est Gentilismum, postquam tria Væ antecefferant: Non enim hæc ad Mariam, aut Ecclesiam Judaicam tandem Christum enitentem & accipientem referenda; Neque enim historiam narrat Johannes cum in visione prophetat, ut nec prophetat de iis quæ modo præterita sunt, at & jam indicat Christus loco Joh. XVI. allegato, qualis partus nunc opperiendus esset ac instaret; Insigniunt item cum singulæ circumstantiæ, quum nec Maria nec Ecclesia Judaica in tanto cruciatu Christum pepererit desiderarit & acceperit, neque etiam circa tempus partus Christi regna & robora mundi Christi facta sint, ut nec tunc testimonio & sanguine suo modo Satanam devicerunt & destruxerunt in mundo, uti dicitur.

§. VIII. Et hæc erat causa, quod Gentiles duplici pacto regenerari dicebantur, tum Ecclesiastice ut mersis ac sepultis in baptismo natalibus primis ad novos Abrahamæ natales accederent, tum spiritualiter ac verè, producendo & formando omnia de novo, postquam semel in primo Adamo, deinde in cujuscunque propria nativitate, generatum fuerat. Generatio vero merito dicitur fieri, quia nova vita essentia & existentia educitur, cum prima ob peccatum destructioni obnoxia facta esset, quia indoles ac natura divina nova venit, idque ex Dei proprio semine ac spiritu venit, tum & sine nobis & nostra re adjuvante venit, denique & permotum generationis venit ex ipso tanquam secundo Adamo: Generatur autem ita de novo homo non solum aliquid hominis, quoad ipsa essentia ac vita de novo debet ex morte emergere & generari,

nerari, quin & natura ac indoles plane alia ac nova non actio solum ejusque immutatio adduci; Quod & fit quum Christus tanquam secundus Adam ac Vir Zæmach post resurrectionem ad novam vitam eliciendam adest, & justitiam fundit, ut justitia spiritum, spiritus indolem spirituales, indoles vires inclinandi ad spiritualia, & cum viribus actuales tendentias & inclinationes: Hæc est Regeneratio hominis totius in hora conversionis, non universi in consummatione seculi, non mundi in Oeconomix & Gentilismi immutatione, non Ecclesiæ in novis cœlis ac nova terra, nec Profelytorum in natalibus aliis, nec corporum in resurrectione ultimâ, quæ regeneratio & vere est & vocatur etiam *Nysseno in Orat. in Theod. Martyrem.*

§. IX. Attribuitur autem regeneratio hæc Deo Patri potissimum, qui, ut posuit ac destinavit in Electione æterna in filios, ita & generat eos, non solum per verbum amabile alliciens Evangelii ac veritatis Jac. I. 18., sed & tum Testamenti, tum decreti, tum promissionis Christo ac Abrahamo de semine factæ, quod omne est *Verbum illud stans in seculum* Es. XL. 8., atque *semen incorruptibile regenerationis*, quum *id vivum ac efficax sit* 1 Pet. I. 23., quando infundit & palatum novum ut possit probari id quod Deo placet ac spirituale est, & indolem novam quæ sancta spiritualis est & ad sancta ac spiritualia inclinat voluntatem, & gustum sævam dulcedinis divinæ ac cœlestis, quo mirifice trahuntur ac ab illecebris avocantur affectus, & corpus in motibus nimis temperatum coercitum ac Spiritui Rectori magis subiectum, ut non scandalizent mentem sensualia ac membra.

§. X. Singulari etiam ratione Abraham Gentilium seu mere credentium Patrem esse, jam visum etiam fuit, quoad ille primus ac stirps in generatione hac est, tum promissionem de turbâ gentium in filios danda fide sua irrevocabilem faciens est causa, quare semen gentium adducitur, tum ad similitudinem ejus in præputio justificati gentiles etiam actu justificantur.

§. XI. Videamus autem hic ex professo, quomodo Patres & Matres fideles ex Judæis in generatione gentium se habeant, seu docentes alique ex illis qui nomine eorum appellantur Zach. XIII. 3.

Nimirum

Nimirum hæc antiqua modo Judæorum gloriatio fuit, quod, quia habebant formulare veritatis in manu, dicebantur Confessores, requiescebant in lege, cum certos de via pacis ac salutis eos faciente, tum in proprietatem ac hæreditatem iis data, cognoscebant item voluntatem Dei, hinc essent ac vellent esse Dux cæcorum, Lux eorum qui in tenebris agunt, Disciplinatores amentium, Doctores simplicium Rom. II. 17. 18.: Currebant item vel jam olim etiam per mare per terras, ut ex Gentilismo Profelytum adducerent Matth. XXIII. 15., quanquam non ex affectu ac studio bono, cum neglexerunt eum statim, ut duplò peior filius gehennæ fieret: Unde homines sibi proprios ac subiectos habere, & conscientis ac bonis eorum dominari, unice in votis eorum erat; Quum vero post tempus ipsum vocationis gentium appelleret, Deusque, tum linteo Petro cum impuris animalibus ad edendum demisso, tum Spiritus in præputiatum *Cornelium* illapsu, in hac re præiret, abierunt Viri Judæi, legati à Christo ac dono linguarum & ductu spiritus instructi, ad oras mundi omnes, ut eas Evangelio & Christo implerent; fuerunt enim Viri Judæi, quos alâ prehenderunt & ad Montem Domini secuti sunt, qui ex gentibus veniebant Zach. VIII. 23. Primo Patres sub ipso tempore promissionis, prout gestierunt cum Abrahamo videre Christi diem, ita & enixis & continuis votis parturierunt implementa nobilium promissionum de hæreditate mundi & gentium sibi adjungendarum, licet promissionibus non adimpletis diem suum obierint Heb. XI. 39. Act. XXVI. 23. 26. 27. I Pet. I. 11. Post sub Oeconomia Legis Majores omni cultura ac sapientia formarunt ac disciplinarunt oblitæ Dei & veritatis omnis gentes, inde unice ad eas deductæ propagatæ ac profeminatæ: Unde & locus, quem eam capeffendi ergo petebant ejus Amatores ac Mystæ, erat aut *Phœnicia*, aut vicina illi *Chaldea*, *Tyrus*, & *Aegyptus*, Libri quibus erudiebantur *Phœnicii*, *Cosmogonia Taanti*, *Genica Hermæ*, *Stemmata Deorum*, quæ pariter Genesin Pentateuchi subinnuunt, Dux autem quem sequebantur, tum in cognoscendis rerum primordiis & originibus, tum in Legibus, tum in cultu sacro & ritibus religiosis, *Moses*: Agnoscunt Gentes ipsæ; Hinc ait *Numenius*, *Quid enim Plato*

est nisi *Moses Atticus*: Hinc *Platoni* Moses in Emphasi Legislator: Hinc *Dioni Chrysostomo* Poetæ dicuntur didicisse à Prophetis: Hinc totum fere Mosen describunt & sequuntur in suis *Berosus*, *Sanchoniathon*, *Philo Byblius*, sed & *Alexander Polyhistor*, & ætate eo major *Artapanus*, qui & Commentarium de Judæis reliquit, è quo apud *Eusebium* fragmenta depromit *Alexander*. Neque hoc omne solum apud gentes vicinas Judææ ita visum fuit, *Arabes*, *Persas*, *Tyrios*, sed & cæteras etiam ac remotas easque cultiores, quanquam illæ, cum fictionibus ac fabulis item, tum & mendaciis ac assutis alienis, hæc turpiter interpolarent: Quin &, si ad extremas oras te contuleris, norunt *Indi* Filium Dei sine muliere genitum, *Adamum*, *Evam*, *Abelem*, *Cainum*, *Paradysum*, *Turrem Gigantum*, primordia mundi duo Deum & abyssum aqueam, ut & hinc *Postellus* ad *Jezirah* notet *Brachmanes* in hunc usque diem servare sacræ doctrinæ præcepta, in quibus eadem præscripta habent, quæ & *Moses* cœlitus accepit: Non minus norant & canebant ad *Boream Raunæ* in *Edda* illud ipsum, quod erat & legebatur in *Mose*, quod alibi adnotamus, sive quod *Ægyptus* ac *Tyrus*, quo populi ob commercium & frumentum commeabant, hæc ita diffunderet & communicaret, sive quod stupenda ævo *Deorum* i. e. *Mosis* facta opera ac miracula oculos totius mundi ad se converterent, & quaquavorsum fama percrebrescerent, sive quod itinera literaria ad Sedes has dirigerentur, sive quod *Sacerdotes* *Ægyptii* de more prisco mundum peragrarent & sacra instruerent, inventaque utilia communicarent, sive quod coloniis transmigratione & bellis hi illi per omnes mundi oras effusi aut abducti sunt, sive quod paulatim, propioribus locis occupatis, ad fines longinquos per se, cum notitiâ quam habebant, hominibus eundum fuit. At accessit ad hæc dignum ac plenum pondus, cum lege & verbo prædicatio *Judæi* imbuerent & converterent gentilissimum seu Mundum, cujus primordia & fundamenta quidem jacta sunt olim, quum in *Græcam* linguam verterent *Scripturam Veterem* Interpretes *LXX*, quæ versio & *Philastrio* ac *Apocrypho* teste proposita fuit publice atque lecta & consultata gentibus, complementum vero insecutum unice fuit in plenitudine temporis,

ris, quum Apostoli ac Duces illi Novi Test. tela illa acuta vibrarent & ejicerent in populos concidentes Ps. XLV. 6., quum vox Jehovah & Evangelii esset super aquis potenter ac decore, & faceret parere deserta Cadesch Ps. XXIX. 3., quum portæ seculi Regi gloriæ aperirentur Ps. XXIV. 8. 9., quum Sceptro è Zione misso Duces hi in die strenuitatis in ornamentis sanctitatis, tanquam sacrificium spontaneum, seu parati ad Martyrium, ad dextram Christi dimicarent Ps. CX. 3. 4., quum filii Zion excitarentur contra filios Javan, ac tumultuarentur tanquam ebrii ex vino, ac Dominus instar fulguris ex illis erumperet, & lapides fundæ subigerentur Zach. IX. 13. 14., & quum justitia ac judicium fundarent Christo ubivis solium, & gratia suavis Evangelica ac veritas præiret ante faciem ac alliceret, & Septentrio, ac Meridies, Thabor, & Hermon instaurarentur, ac de novo crearentur ac formarentur Ps. LXXXIX. 13. 14. 15.

§. XII. Et sane Judæi sunt, qui credentes ex gentibus omni & pleno modo adduxerunt & generarunt; A quo enim ipsi fide & spe sua ratificarunt contractum de gentibus convertendis ac dandis, per hoc sunt causæ etiam quæ eas adducunt & sistunt, quin & verbum ac semen ex quo generantur ac emergunt & Judæis est proprium & prædicatur ac inculcatur ab iis simul, præprimis Christus qui potissimum Pater ac secundus Adam est non nisi semen Israel & sanguis Judaicus existit, tum & Apostolorum Chorus qui ex Judæis constat & primum convertit eos, quemadmodum & Spiritus, quo proxime hæc nova generatio peragitur, cum omni alia promissione & gratia non nisi familiæ fœderis proprius est, à quo Deus Abraham & seminis ejus tantum esse vult, qui & in consociatione cum ea familia & ab ea demum in gentes descendit, quomodo & prece sua eum ad eos dirigunt & applicant ut per eum illæ convertantur ac regenerentur. Sed & labore ac studio omni adhibito id agunt, ut formam ac imaginem Christi gentibus ingenerent & implantent, tum & non Væ sive dolores partus defuerunt, quum non sine passionibus & afflictione ingente primus introitus in regnum cœlorum concederetur, tum filiis Matris irascentibus quod vineam suam non custodirent, tum Dra-

cone in gentilibus flavios in eos effundente ad eos & puerum simul absorbendum, sanguine primo Martyrum semen Ecclesiæ præbente ac sufficiente: quemadmodum & Christus in redemptionis opere non sine *aqua & sanguine* simul venit, quæ & in sudore sanguineo, & distincte per miraculum in fluvio ex latere perfosso emanante conspecta sunt, ad indicandum eum Christi mortui fructum, quo ex morte ejus & vis à macula & vis à reatu purgans ac lavans derivatur ac venit; significat enim aqua commode tum sudorem in obedientia molesta expressum, tum gratiam ac vim abluentem quam ille acquisivit.

§. XIII. Et hæc est pariens Mater illa, quæ primum filia Hierosolymæ terrestris, post obliviscitur domus patriæ, ut sponso novo placeat, & ipsa Mater fiat, & loco Patrum filios accipiat Principes constitutendos in mundo Ps. XLV. 11. 17., quæ & contendit cum Matre sua, eamque scortum vocat Hof. II. 2. 3. 4., quanquam ante omni labore Christum in domum ejus Matris introducere studuisset Cant. III. 4., quæ & in se instar vitis frugiferæ domum cingit, & liberos tanquam oleæ pinguis palmas mensam circumdantes habet, & natorum suorum natos ac nepotes ab Ecclesiis Matribus adductos videt Ps. CXXVIII.; Filius autem gentilis hujus Matris non nisi puer neophytus Ecclesiæ fuit, qui gentes tum per Constantinum conversum tum secus per Christum in eam deductum virgâ ferrea ac infracta pascet, qui & in vehementissima persecutione Diocletiana prodiit, & statim ad thronum Dei in cælo abreptus est, id est patrocínio potenti Cæsaris & Christi gavisus in cælo Ecclesiæ consummatæ Novi Test. seu Regno cælorum fuit, quum illi fideles incipientes qui in terrâ Judæorum aut mari populorum gentilium sine Patrono agebant, malis & periculis variis interea obnoxii esse deberent, Mulier autem pariens ipsa inde in Gallias & Hispanias, Orientem & Occidentem, quin & Italiam ipsam, Caput Montium ac Regnorum omnium, pergeret, ac sede etiam ibi fundatâ alis binis Aquilæ tecta ac tuta per dies mille ducentos & sexaginta affatim ac abunde satis aleretur, quanquam tanquam in deserto ac loco desolationi iterum obnoxio, cum & per idem tempus faceret ac dominaretur simul etiam
in

in communione una cum ea Bestia, antequam separatio institueretur in Reformatione. Describitur idem hic Filius Gen. XLIX. 11. tanquam Asinæ subjugis filius, unâ cum pullo Judæ i. e. filiis electis Judæ ad vitem ligandus, quare & Asinam Christus inequitat quem pullus Asinæ sequitur, dum Judæis in mundum ac regnum provehitur sequente turba & comitatu tum Gentilium converforum tum filiorum Judæ in fine mundi adducendorum Matth. XXI. 2. Mutatur vero hæc eadem asina ac serva sub Testamento Novo ac secundo in Dominam ac liberam, estque filius ejus filius juxta promissionem non naturam, tum & filius Dominæ ac liberæ suos in sua Oeconomia parientis & educantis in libertatem Gal. IV. 26. 28.

§. XIV. At sic, & cum generatione nudâ, non se absolvit hæc pia Mater, ut cum Struthione ave in arena ova relinquat ac susque deque habeat, accersit ac deducit etiam natos post partum in Ecclesiam suam ac domum, ut sint familiæ Dei adjuncti, Oeconomix & legi ejus obnoxii & subjeçti; Hæc est *Domus ea, quam Deus edificat* in filiis, quos ipse donat Ps. CXXVII. 1., *Domus mulieris strenue, qua duplo tecto gaudet* Prov. XXXI. 21., *in qua domi manens agit, ac spolia dividit* Ps. LXVIII. 13.: Ubi non solum cogitandæ Synagogæ Judæorum in primo tempore, sed & congregationes primæ Christianorum tectæ, donec tandem post tentoria vaga Kedar *avicula* hæctenus vaga reperiret domum fixam, & *altaria in quibus pullos educat* Ps. LXXXIV. 4: Appellat vero Noach *tentoria Sem*, in quæ Japhet habitatum concedit Gen. IX. 27. In domo hac in gremium Ecclesiæ Matris suscipitur natus per baptismum, gaudetque sanctitate, dignitate, benedictione, & communione omne fœderali, quæ Filiis & aliis propria est, quin & nomine adhæc novo ac meliori, quod intra muros præ nomine filiorum antiquorum accipit. In domo hac præbet ubera Mater, dum promissione & verbo Judæis concredito ac proprio, à Viris Judæis docendo & obsignando, pascitur Gentilis assumptus jugiter. Fruitur & in domo eâ bonis domus, quæ Filiis parata ac præparata erant, in Mensâ in qua venientes ex Oriente & Occidente cum Abrahamo, & quidem in ejus sinu, sub Novo Test.

accumbunt. Inde firmitatem omnem qua stant, ac succum omnem quo adolescunt, ibidem trahunt Gentiles ex Judaica arbore ac radice cui insiti sunt, & à qua portantur. Neque deest ferula & Censura Ecclesiastica Matris, qua castigatur Gentilis filius à Ministris N. T., ad imitationem Synagogæ potissimum introducta. Sed & fruuntur simul hæreditate omni lauta ea, Patri ac Matri Domus hujus & Zioni prisco appropriata & destinata, qua non nisi in conjunctione cum ea & vi ejus unice gaudent, quum non nisi semini Abrahamæ promissio facta sit. Ita Principes aut Voluntarii populorum congregantur cum Deo Abraham excelso nunc valde Ps. XLVII. 10. *Ita sedere facit Deus sterilem domus, facitque Matrem Filiorum latam* Ps. CXIII. 9. Ita in cœtibus laudant Deum Dominum, *qui ex scaturigine Israel, & dominatur ibi parvus Benjamin, cum Principibus Juda, & Principibus Sebulon ac Naphtali* Ps. LXVIII. 27. 28.

§. XV. Quanta vero hinc iterum venit Israeli prisco dignitas ac prærogativa, qui verbo suo, Viris ac hominibus emissis suis, ad Scripturam normam ac legem suam, in thronis duodecim regenerat & format & convertit Gentilismum omnem ac Mundum. Certe salus est Israel ac benedictio Gentium, à quo enim Deus unice Abrahamæ ac Semini ejus confœderari voluit, necessario ab eo, & in communione cum eo, & propter ac per illud, & in gratiam ejus, habent sua gentes quæ habent. Dignitas item Israel gentium est, dum, quum ad familiam eam Gentes perveniunt, omne opprobrium ab iis recedit, quemadmodum Circumcisio Josuæ, dum Israelem ad familiam ac fœdus Abrahamæ traducebat, opprobrium Ægypti ab Israele sustulisse dicitur. Israel Radix & Arbor ipsa est, cui gentiles inseruntur tantum tanquam rami, qui à radice ac arbore portantur, & ex ea succum omnem accipiunt, ut non ramo sed radici & arbori gloriatio competat. Ipsa abjectio Israelis, ac iræ & justitiæ in ea demonstratio, fuit mundi & gentilismi juxta Rom. XI. 15. quasi Conciliatio, ut Deus irâ paulatim subsidente illi parceret, illique tanquam amici in competentem secus Israeli locum ac statum succederent: Pariet item reassumptio & πρὸςληψις eorum, in fine dierum futura, majora com-
moda

moda illis, eritque vita Gentibus vivificans ex morte, ut & hæreditas mundi promissa tandem illis detur, & in ipsis tanquam femine Abrahamæ gentes benedictionem accipiant ac obtineant. Tantum debent Israeli Gentes.

§. XVI. Apparet id magis, quum distincte hæc expenduntur & sigillatim; Primo æternum stat ac manet illis prærogativa Patris ac Matris, qua Judæis Gentiles acceptum ferunt ac ferre debent omnem suam conversionem, omnemque præsentem statum: Unde ipsi dicuntur post in cætibus esse *ex scaturigine Israel* Ps. LXVIII. 27. Totos inde se debent huic Patri & Matri, quemadmodum *Paulus de Philemone* à se converso & formato inquit in epistola ad eum v. 18., & cum parvo Benjamin dominante inter cœtus ac Principes Judæ ac Sabulon esse dicuntur Ps. LXVIII. 28. Sunt item Gentiles hujus Matris & Judæorum hæreditas, ab iis possessa, iis inserviens & augmentum ac numerosam prolem sistens ac faciens; Unde & hæreditare mundum Judæus dicitur Rom. IV. 12., quod non est terra hæc & jus in creaturas quo omnia in Christo nostra sunt, nec cœlum & seculum futurum, ad quæ *de Deo* refert, una cum dictis Ps. XXV. 13. XXXVII. 9. Matth. V. 5. XXV. 34., quibus terram & regnum cœlorum hæreditare dicimur. Et cum in domum Abrahamæ accedit Gentilis, ejus Matrisfamilias Oeconomix ac legi receptæ se pariter subjicit, obnoxius Tribunali & judicio quod Apostoli ac Principes Judæ deformant, & in scriptis ac thronis duodecim exferunt; Et sic Mater Judæa totam terram in filiis occupat ac tenet, incolasque ejus tanquam filios subiectos habet. Sunt & gentiles conversi decus diadema & corona Matris hujus capiti circumposita in die futuro coram Deo. Laudatur item honoratur ac beata prædicatur à filiis, à Marito, & filiabus seu liberis extra familiam copulatis & sic divitias & multiplicationem afferentibus Prov. XXXI. 28. 29. Et cum hoc Patre & hac Matre sati ac prognati sunt Credentes ex gentibus, insimul etiam, natali omni caractere abjecto ac sepulto, à Deo denominari debent, & nomine communi *semen Abrahamæ*, ac *duodecim tribus* appellantur, quanquam ne quidem sic paria cum filiis proprie dictis faciant, quum illis cuncta unice certe de jure
ac

ac naturâ propria sint & competant, Gentiles autem per accessionem & ex gratia in familiam & hæreditatem admissi sint ac pervenerint Rom. XI. 24. Et ut Prov. XXXI. Pater à Phariseo ac Puritano non maledicendus irridendus, ac Mater non damnanda & contemnenda, simul Pater Abraham & Pater alius erudiens ac docens est, ita simul jubet quintum Præceptum non Patrem proximum & Matrem proximam solum, sed & Patrem Abraham ac erudentem digne honorare, & à sensu vestigiis ac via ejus non aberrare & recedere, sed monita & inculcata ejus potius observare ac implere, quum sic item demum promissio ac hæreditas, Abrahamo legata unice, secundum tenorem ejus præcepti veniat ac propagetur.

§. XVII. Cum vero tam digni Judæi sint, ac tantum illis ex Paternitate ac Maternitate nos debeamus, non tam vexandi, male habendi, & exilio ex terris nostris mulctandi sunt, quando non ex civili atque criminali capite delinquant: Affectu potius benigno & benevolentia atque commiseratione omni excipiendi sunt contra, qui præjudiciis & autoritate Cathedræ, à qua pendebant, & sanctitate legis priscae compulsi, in ignorantia deliquerunt, quum secus zelum Dei illis Paulus abnuere non possit: Sed & mala ea quæ patiuntur ferunt propter nos, sunt enim illi abjecti ut nobis locum & successionem vacuam facerent: Sunt item adhuc in fœdere Dei, & populus ille Deo in peculium separatus: Sunt dilecti ac diligendi propter Patres, quorum dignus sanguis fluit ac salit in ipsorum venis, si hos amas, ama & propter eos illos: Venit & nobis ex iis benedictio omnis & salus, quorum beneficiorum ingentium memoria non debet exui unquam & deponi: Sed & promissio nobis certa est de eorum & lucrosa eorum hæreditate & conversione, eorumque nos æmulantium ac videntium excitatione, quod, nisi nos præsentem videant, fieri & contingere nequit.

§. XVIII. Prævit in hoc insigniter ad Rom. IX. Paulus, qui & anathema à Christo pro Israelitis esse cupit ibid. v. 3.; Quod non est juramentum Apostoli, quo sibi Anathema à Christo imprecatur, si non ex animo Israelitas diligit, licet Gentium Apostolus

solus l. 4., quòd *Syrus* videtur inclinare, nec est, ut Chrysostomus primum opinatus, votum conditionatum, positâ conditione, *si licite fieri posset*, nec excessus tantum amoris testatus factus, quo vel Anathema fieri vellet, nec simplex imprecatio doloris ac destructionis, cui devotus obnoxius & subjectus est, non autem separationis à Christo ipsius, sed intelligitur Excommunicatio & separatio Ecclesiastica ab Ecclesia & Christo quæ pro infideli, Apostata, peccatore, & publicano habet, indicante Apostolo, se adeo quidem Judæos amplecti, adeo Judæis se assimilare libenter velle ad eorum conversionem ac bonum, ut, si vel ex eo infamiam ac anathema gravis excommunicationis incurrere deberet, non id ægre sed æquo animo laturum fore: Unde *cupere anathema esse à Christo*, est cupere facere ac pati in gratiam Judæorum id, quod anathema & separationem externam à Christo & communione Christiana inducit & inducere potest, quod & infamiam ac dolorem anathematizati exæquat. Est enim *Anathema & Cherem* non solum 1. res in usu interdicta prohibita illicita, sed & 2. ipsa interdictio ac prohibitio, quâ contumaces rerum sacrarum usu prohibentur, quin & 3. insuper persona proscripita ac prohibita, sicut in loco: Refertur autem in *Hebræo* quandoque ad rem quæ Deo, quandoque ad populum ac regionem quæ internecioni devovetur, sicut & usu rei & commercio populi quis sit interdictus, & ita plane separatus: *Arabibus* autem vox, in relatione ad rem, dicit *prohibitum*, *illicitum* esse, in relatione ad personam, *patriâ prohiberi*, *exulem constitui*, *proscribi*.

§. XIX. Neque tamen hinc nimium insolescere debent Judæi sibi que arrogare, quibus innatum fere est magnifice de se sentire, seque super omnes mundi nationes adeo extollere, ut eas despiciant, & conspuant etiam, & impune occidant, exceptis iis unice, qui præcepta servant communia Noachidarum, *sive* nixi profapiæ familiæ ac stemmatis dignitate, *sive* sola sui in peculium Dei electione ac assumptione, *sive* Dei perpetuo cum ipsis fœdere & discernente signo, *sive* inducta per legem sola sibi sanctitate, *sive* mandato diserto vicinas exscindendi gentes, tanquam rem vilem Deo & abominabilem. Quam autem superba & absurda sunt, quum inquit, Nos decet ac nostrum unice est laudare Deum, &

in *Tzeror hammor*, Tam non potest mundus hic subsistere sine Israelitis, quam non sine aere & vento &c. &c.

§. XX. Jubet nunc ordo ad alteram ac specialiore Differtationis partem accedere, & penitus expendere ac lustrare *Tertium in Israele Adamum*: in quo enim alii censentur, in quo alii agunt quod agendum est, ex quo & in alios res & gratia sive ad possibilitatem sive ad certam efficaciam vitæ, viâ hæreditatis ac generationis, derivatur, ita ut semen ab ipsa nativitate sanctum sint, ac statim post nativitatem Sacramento obsignationem fœderis ac salutis accipiant, ille certe ac vere Pater, Adam, & Caput publicum aliorum ac descendendum est ac dici meretur: In hoc enim vertitur Adami & personæ publicæ ratio, ut res agatur in uno, & derivatio fiat per generationem ac hæreditatem, ita ut sanguis ejus non censeatur solum quoad est in ipso primo originario individuo, sed & ut facta transfusione permanens ac perdurans in omni successione humani generis ac posteritate, ex quo & *Veteris hominis* vocabulum in appellatione prima naturali venit ac descendit.

§. XXI. In principio, cum corpora extensa omnia hominum non simul commode possent creari ac in terra esse, ut in propriis personis legi ac fœderi subjicerentur, & tamen conveniret, ut una & æqualis omnium conditio esset, eò quòd in una societate ac terra benedictione aut maledictione gravi agere ac vivere deberent, sapienter Deus in Capite uno ac primo eos conjungit, conjunctimque obligat, sic ut in eo starent & caderent, & ad formam ac similitudinem ejus conditio eorum successive progenerandorum exigeretur: Quod & jure ac in æquitate sic factum est & fieri etiam potuit, tum quod naturæ ordine integro ac relicto ex fonte & principio immundo ac amaro nec potest nec debet exire nisi immundum ac amarum, tum quod Lex generationis flagitat ut simile generet simile, tum quod stirps præsens de præsentibus ac jam nunc non est unus homo sed multus, tum quod posterius sunt ille idem numero sanguis qui in statu adulto animæ rationali junctus existit in Adamo & cooperatus fuit peccato, maculatus item peccato, & cum eo ac reatu per meatus generationis delabitur in posteris,

posteris, tum quod æquales & consimiles tantum posteris erant futuræ ac dandæ vires, unde primo ac uno in tentatione succumbente cæteri etiam jam succubuisse censentur, & absque tentatione ulteriori abjiciuntur, quemadmodum etiam fit, quum unus inter 10 baculos æque firmos ac densos oneri ferendo non est. Atque hic est Adamus primus.

§. XXII. Quum hoc initio in statu integritatis sub fœdere naturæ sic fieri potuit, multo magis id nunc sub gratia locum etiam habet, ubi nil proprii affertur, nec afferri ob perditionem potest, sed inter personas Trinitatis atque in Sponsore loco aliorum & salvandorum substituto, res ipsa ac tota peragi debuit. Hinc Christus alter & secundus Adam enatus est, figuratus item apposite per illum juxta Rom. V. 14. & *Tzeror Hamor in Sect. Bereschit*, וְכִּי אָדָם הוּא סוּר מִשָּׁחַד *Mysterium Adami est Mysterium Messia*, idque vel ab incunabulis ipsis primis, atque origine initiali & nativitate ipsa. Quo modo enim *Adamus* (Poetis *Adamus*) (Germanis *Mannus*) Cœli, Terræque Filius, ex terrâ quæ Josepho Antiq. L. I. C. II. παρθένας *Virgo*, Hesychio παρθενην γῆ *Virginalis terra* dicitur, manu Dei fabricatus fuit, consimiliter & Christus vere θεῶν θεωπος virtute ex alto ex Maria Virgine educatus ac formatus est, adstipulante venuste *Ireneo* L. III. Cap. XXXI. in verbis, *Ut Protoplastus Adam de rudi terra & adhuc Virgine formatus est manu Dei, ita secundus* (aut potius novissimus) *Adam Christus omnia recapitulans ex Maria Virgine.* Quod tamen Deus in verbis non ad hominem vel Diabolum, sed aut in genere dictis, aut ad personas Trinitatis ac Angelos directis, *Ecce Adam factus est, sicut unus ex nobis*, non exprimit, quum ea post gratiæ promissionem, post Adami Evam omnis viventis Matrem vocantis ὁμολογίαν, quin & post ἐνδυσιν ac indumentum Christi in victima τυπικῶς mactati, à Deo pronuntiata, nec irrisionem, nec typum solum, sed longe plus importent, veramque factam iterum Adami seu hominis in statum gratiæ ac instaurationis longe plenioris ac firmioris translationem prædicare velint; quanquam *Altingius* ad Typum ac similitudinem Christi referat, quam & ad cognitionem ipsam experimentalem boni ac

mali extendit, quum Adamum æque ac Christum, eo die quo comedit, vere etiam mortem subiisse vult, sexto die circa vespere in horto latebris relictis nullis, quò non tonitruorum murmura & fulgetrorum flammæ pervenirent, hominemque mille terroribus ac mortibus afficerent *Comment. in Heb. IV. & V.* Grave autem est Adamum hic in persona solum concipere quæ Typus fuit, & non ad universam simul extendere massam electorum. Tenue vero existimare, mysterium Typi solum incipere nudari in verbis his.

§. XXIII. At cum impetrata & promerita in Christo uno res ac salus applicari etiam per conditionem aliquam præstitam deberet, placuit id porro in uno atque in Abrahamo tanquam Capite peragere, qui tam necessario promissionem Semini factam simul applicat ratificat ac irrevocabilem facit, quam ea simul ad semen etiam extensa ac directa erat: Unde in & cum eo alii modo in præterito dicuntur etiam benedicti esse, & quidem Gentiles alii, quorum Pater & causa generans non nisi hoc spirituali modo poterat censerì, quo fide & adstipulatione sua facta effecit, quod ad similitudinem ac indolem sanctam suam gratia & operatio Dei præveniens eandem fidem ac gratiam filiis insinuat, eosque ita format, ut inclinationes ac actiones similes Abrahamæ actionibus emergant: eodem prorsus modo, quo, post peccatum in primo Adamo commissum, peccaminositas ex eo & vi ejus per se etiam in posteros propagatur; Et hinc diserte dicitur Abraham ipse sua fide effecisse, ut modo in præterito Pater gentium exserendo actionem generantis fidei sit & factus sit Rom. IV. 17. 18. Atque hic Tertius & applicationis Adamus est.

§. XXIV. Nimirum Tertia temporis promissionis Periodus, circa ætatem & vocationem Abrahamæ excurrens, varia ad promissionem addidit, quæ antea nondum fuerunt; 1. Modum enim, quo gratia promissionis per Filium aliquem Dei adduci ac venire poterat, vidit in *forma trium Virorum & Trinitatis*, quæ Abrahamo apparuit Gen. XVIII. In mysterio enim Patris ac Filii fundati thesauri sapientiæ salutaris sunt, 2. Hæredem promissionis fixit, eamque in familiam Abrahamæ intulit, 3. Pignoribus & sacramentis applica-

applicativis communivit, 4. præprimis autem Patrem & Caput, quo in promissio omnis fuit per fidem ratificata, ad plenam ejus firmitatem & irrevocabilitatem dedit.

§. XXV. Sunt autem promissiones Abrahamo factæ, ab eoque posteris ratificatæ, revera potissimum spirituales, *sive* promittat ac exhibeat se clypeum, tela cuncta Satanae legis peccati ac mortis excipientem, ab iisque defendentem, tum & mercedem amplam, in justitia hic & fruitione beata sui post Gen. XV. 1., *sive* in Deum Gen. XVII. 7., *sive* in semine benedictionem Gen. XVIII. 18.; Ita enim clamat hæc omnis res promissa per se: Neque etiam augustum benedictionis nomen temporale bonum promeretur, quod id portio eorum, qui à Deo reprobantur & sub execratione agunt, soleat ut plurimum esse: Neque temporali bono in semine Abrahæ solum benedicimur, cum illud & gentibus procul à Semine & fœdere elongatis commune sit, & Semen ipsum non afferat. Promissio illustris est ea Gen. XVII. 7., in qua declarat ac spondet *se esse Abrahami ac seminis ejus Deum*, qua phrasi quicquid uspiam est boni ac beati venit, quod ne quidem Socini discipulus diffitetur, dum commentans in Rom. III. 29. scribit, *tò esse alicujus Deum sapissime notare, esse alicujus insignem ac verum benefactorem*: Externe est confœderatio, ab eoque oriunda singularis cura fidelis, assistentia, & protectio, interne conjunctio nova Dei cum Abrahamo peccatore in communionem, cui est annexa porro satisfaciens expiatio, justificatio, Adoptio, & præprimis Beatio, tum quod Dei plenitudo & perfectio demum in cœlo ac beatitudine nostra in fruitione est, tum quod Deus quæ talis Summum bonum est ac dicitur, tum & quod quæ Deus est Ens quod hic omni cultu religioso quis prosequitur, ut post hanc vitam beatitudinem ac remunerationem omnem ab eo accipiat & habeat. Antecesserat vero cumulus quidam bonorum promissorum Gen. XII. 2., *Faciám te gentem magnam, & benedicám tibi, & magnum faciám nomen tuum, & esto benedictio, & benedicám benedicientibus tibi, & maledicentes execrabor, & benedicta erunt in te omnes familiae terræ.* Gen. XV. 1. vero post stragem Regum à se factam, qui simul & peregrinus erat & solitarius, jubetur nihil-

ominus etiam externe non timere, se Deo etiam externe in clypeum & mercedem existente; Id vero declaratur post per partes, dum & foedere cum eo inito Deus juratus Abraham fit, & possessionem totius Canaë appromittit, & de semine numerofo ipsi loquitur: Comparat vero & semen hoc promissum *sive* cum stellis innumeratis coeli quod semen tum electum, tum Judaicum ac docens est, *sive* cum arenâ maris, quod ad copiam reprobati ac gentilis seminis pertinet, coll. Apoc. VII. 9.: Vocat item semen hoc Psalmus CXXVII. 4. Dei *Mercedem*, tum quod in primo ortu ex promissione & gratia supernaturali Sara peperit, tum quod multitudo filiorum pars priscæ felicitatis externæ erat, tum quod Deus in promissione facta promiserat & dare constituerat. Latissime autem extensa erat promissio ea Gen. XXVI. 4., Et in semine tuo *sive* primario *Christo*, *sive* secundario & Judæis benedicentur omnes familiae terræ, ea item Gen. XII. 3. *In te benedicentur omnes familiae terræ*, cum qua concinit ea Gen. XVIII. 5. *Patrem turba gentium dedi te*. Et quia Gen. XXII. 18., post oblationem Isaaci factam, ea pro causa promissionis omnis subjicitur, *quia obtemperasti voci meæ*, hinc etiam dicebatur supra in Psalmo *fructus ventris merces*, ut & à Jacobo in Epistola *Abraham ex opere justificatus*, opere putà non promissionem abolente, sed consummante id quod de *justificatione per fidem* dictum erat, ut adjicitur.

§. XXVI. Huic omni promissioni vero cum Abraham in fide adstipulatur, fit Pater & *Tertius* ac novus quidam *Adamus*, de quo nunc agendum est; Equidem etiam jam ante modo ratione aliquâ res hæc pariter peragebatur per generationem, cum linea *Cainitarum* in mundo ageret, qui erant expulsi à facie Dei, & lineâ *Sethitarum*, à quò Seth prius erat positus in promissionis aliud semen, & quidem in locum boni Abelis positus: Ab eo enim tempore duplex in universo linea hominum agebat, *Cainitarum* ac *Sethitarum*, eaque adeo separata, ut commercio & conjugio propiori commisceri nollent: Dicebantur *illi* simpliciter hinc Filii hominum, *hi* Filii Dei: Et quum illi post invalescerent nimium ac in idololatria deficerent ac perderentur, hinc facti Viri nominis

nis à seculo, & Nephilim gementes sub diluvii aquis: Filii Dei autem sunt Sethitæ, quia à Deo positi ac adoptati, ut in domo coram facie Dei agerent positi, ad promissionis hæreditatem positi, in semen positi, in locum Abelis justii positi. At interturbatur ac deficit hæc linea, quum Sethitæ Filii Dei commiscerent se in conjugio cum filiabus hominum; Cum enim reprobaverat eas Deus, ac elongarat procul à promissione hæreditate & facie sua, & oreretur ex conjugio hoc filiorum Dei non semen porro purum, sed mixtum exclusorum & reprobatorum filiorum hominum, hinc secundum reprobationis decretum excludi necessario debuit hoc semen natum, & sic propagatio promissionis ad illud cessare. Ideo extincti per commixtionem hanc sunt, & hæredes promissionis, & mores boni in universum; Spiritus enim reprobatae lineæ, cum qua commixtio fiebat, nolebat adesse, consuetudo etiam in insolubili conjugii vinculo labem inficientem facile transmisit.

§. XXVII. Cum hinc teste Petro, ob universalem corruptionem, *Mundus impiorum* exstaret, Deus immissis ultricibus diluvii undis eum totum delevit, excepto uno Noacho cum familiâ ex aquis per Arcam servato: In quo restauratur quidem Filiorum promissionis linea, ut fœdus cum ipso Deus, prævio grati odoris sacrificio, & in eo, erigeret, quo se terram utut peccaminosam nunquam ita eversum esse appromittit, quo & Deus tanquam Deus Sem, ac tentorium Sem tanquam tentorium Dei & Ecclesiæ, promulgatur ac laudatur, at neque universalem, neque appropriatam, neque constantem etiam hanc lineam & stirpem confederationis adhuc fuisse, illud edocebat post & judicium dispersionis in Babel, & sequens eam palantium ubivis idololatria invalescens & apostasia, ne quidem exceptâ lineâ ac profapiâ Eber, quæ una cum Abraha ipso colebat item Deos alienos.

§. XXVIII. Soli autem fuit hoc datum singulari amico Dei Abraham, ut ejus ætate demum & quidem in ipso stirps ea sancta erigeretur & confirmaretur, in qua ipse Caput erat publicum ratione gratiæ in filios derivandæ, & Adamus novus: Unde ab eo tempore Deus unice Abrahami ac seminis ejus Deus est, unde ab eo discerni

discerni ac separari debet ab aliis familia ejus, ut non commixtio fieret unquam cum alienigenis & iis qui reprobati erant; Ab eo item perpetuum ac stabile fuit cum filiis Abrahamæ foedus, ut nunquam exolescere posset familia hæc sancta, nec eradicari, sed castigari tantum humanâ virgâ peccato veniente, nec foedus luxari Ps. LXXXIX. 33. 34. Rom. XI. 1. Ab eo porro Caput existit omnium aliorum in quo omnia ratificata & irrevocabilia facta sunt, ut firma vere essent in perpetuum ac esse possent. Ab eo peculium etiam, notâ Dei insigne ac discretum, fuerunt illi, quibus & adesse semper, imo unice adesse, Deus vult.

§. XXIX. Integrum quippe fuit Deo, cum omnia sub secundo foedere à gratia ejus dependerent, & eligeret pro arbitrio libere, sumeretque quem vult, etiam stirpem certam eligere ex aliis, ac ad prosapiam ejus hæreditatem & successionem benedictionis pro re nata alligare. Atque vere sunt causæ etiam quare Deus ita agit & instituit; Fit id 1. in gratiam Abrahamæ singularis Dei amici, ut illi gratia eo major, quippe in filiis etiam & post mortem in posteritate ejus fieret 2. in gratiam filiorum, qui & fuerunt semel boni ac pars Patris ac radicis, & ita sunt dilecti propter Patres, & benedictione imbuuntur cum Ismaele vel hinc unice benedicens, quod *de Semine Abrahamæ erat* Gen. XXI. 13. Solet item 3. Deus, juxta nomen proclamatum, pietatem Patrum vel ad millesimam progeniem remunerari Exod. XXXIV. 7. Fit autem potissimum 4., ut sic magis in gratuitum promissionis gratiæ ac salutis novæ appareat & innotescat, quum nemo ex familiis aliis hoc modo unquam ejus particeps sit, nullo etiam proprio labore filii sic eam acquirunt, ut & nullo demerito ac peccato suo proprio amittunt. Neque tantum sic gratia elucet esse gratia, sed & 5. ita constans & immobilis fit gratia foederis in perpetuum, Abrahamo & in eo Semine eam ratificante, postquam jam in lineis præcedentis bis modo res omnis exoleverat. Adde 6. quod hoc modo Abraham fit juxta promissionem & est aliis Benedictio, dum semen eligitur, & mediante electione benedictio ac protectio item omnis illi venit, non ex opere ullo aut merito proprio, sed quia Patres seminis ita amavit, prout exerte dicitur Deut. IV. 37.:
Et

Et sic ex Abrahamo ut causa semen adducente & generante, ex eo ut ratificante & loco filiorum applicante, ex ejus item amicitia cum Deo & singulari qua gaudebat dilectione, veniunt posteris omnia. Accedit quod ita evidenter ostenditur, rem non ab homine sed solius Dei voluntate descendere, tum & ipsam applicationem gratiam à Deo dandam & non operationis propriæ rem esse.

§. XXX. Occasio vero promissionis Abrahamo factæ de tali Paternitate erat non una, quod nomen gereret à paternitate, quod non inane debebat esse, prout videmus in sanctis benedictionibus & promissionibus ad nomen constanter alludi, quod solitarius esset pro tunc & hinc tristis & appetens filiorum, ut nihil gratius illi posset obvenire quam promissio hæc, quod mundi ea ætate nondum repleti solitudo, amplam ditionem imperii per sobolem numerosam occupandi tunc adhuc offerret ac admitteret. Adde quod ætate Patriarcharum hominumque simul eâ tunc paucitate, in prolis numerosæ copia, omne dominationis, militiæ, familiæ, & adjumenti patrocinii ac munimenti robur situm esset, atque alii omnes ipsi pro se mundum vacuum occuparent, Domini proprii essent ac fierent, & pro Servis adscisci non possent Ps. CXXVII. 6. Adde porro & præprimis, quod tunc sancta linea extincta plene omnis & nova stirps necessario de novo erigenda erat, cui gratia fieret.

§. XXXI. Neque simpliciter & suo modo solum, sed in pleno Adamicæ paternitatis gradu insuper, nova quæ hic Abrahamo, in quo alii insuper benedicendi sunt, Paternitas venit, de jure debetur; Existimant quidam Abrahamum *Patrem & Credentium Patrem* dici, ob Christum Abrahamidam, qui post Secundus Adam ac Pater fuit, eo vero tempore adhuc pars Abrahami & in lumbis ejus erat, at hoc ipsum non tam proxime Patrem facit. Exponunt alii tenuiter, quod primus in stirpe ac linea nova sancta Dei credentium est Antecessor ac Dux, quod est credentium Exemplare, ad cujus imaginem ipsi formantur, in cujus vestigiis ipsi ambulant, quod ab eo bona promissa & hæreditatem trahunt, veluti à Patre filius trahere solet, quod in tentorio ac domo Abrahami Patrisfamilias agunt & educantur. Propius accedunt, qui Abrah-

munum promissionem fide sua irrevocabilem facere, ac sic semen in ea promissum adducere generare sistere, atque ita vere Patrem ejus esse, volunt ac dicunt. Est vero & *Adamus* insuper *Tertius*, in quo agente alii suum etiam ad salutem agunt & egerunt, & hinc omne illud in se etiam fano ac suo modo derivant.

§. XXXII. Et huc aurigatur etiam promissio & phrasis, *In te benedicentur omnes familie terre* Gen. XII. 2., quæ consimiliter minime extenuanda nimium est; Leve est quod dicis, in ipso ut Antecessore ac Duce primo, quem alii in ea via ejus vestigia prementes sequuntur; Leve item quod censent, in ipso ut Typo præludiali præadumbrante id, quod post cum Ecclesia tota ipsa agitur: Leve rursus quod ajunt, in ipso ut exemplari & norma exigente benedictionis in extensione & qualitate sua, quam sunt gentes habituræ; In Abrahamo autem benedicimur potius, *tum* ut Capite publico, in quo alii censentur, & agunt, ut & pro iis applicatio fit, *tum* ut fonte, ex quo ad alios etiam gratia & benedictio omnis derivatur: Nulla enim secus interpretatio est, quæ plenitudinem phrascos, *In te benedicentur*, exhaurit, neque potest dici benedictio in & ex eo aliis venire, nisi ipse prius etiam eam quoad alios fide recepit & fluere fecit: Quos & ita generat ut promissionem de eo semine ratificet, Deumque eò permoveat, ut juxta eam præveniente sua gratia & operatione in alios veniat, eosque ad fidem & indolem ac similitudinem Abrahamæ ac Dei formet, ac ita promissio facta se absolvat ac adimpleat. Non sane ratione alia Gentilium pater ac generator esse potest, sicuti & non Christus alios Abrahamæ filios, quam ad indolem & inclinationem sanctam Abrahamæ factos, & hinc Abrahamæ opera facientes in Joanne agnoscit.

§. XXXIII. Non vero unum est, quod ita ex Abrahamo tanquam tertio Adamo in posteros & ipsi ex gentibus datos, respectu habito ad eum tanquam Patrem, descendit; Primo nascuntur in amorem ac dilectionem Dei, quæ ab Abrahamo item in ipsos filios propagatur, ut sint *dilecti propter Patres* Rom. XI. 28. Nascuntur dein in fœdere, quod & impertit ipsis promissio, *Ego sum Deus tuus ac seminis tui*, & obsignat statim à nativitate Circumcisio.

cumcisio. Nascuntur porro hæredes omnigenæ benedictionis juxta Gen. XXI. 13., *Etiā ex ancilla filio populum ingentem faciam, eo quod de semine tuo est, & Deut. IV. 37, Eo quod Patres tuos dilexit & eorum semen elegit.* Derivatur non minus in eos à nativitate Gratia, Spiritus, Sanctitas, ac Salus, illis ad possibilitatem & promptitudinem paratam, his ad actualem & firmatam efficaciam, quoad *ipsorum & liberorum ipsorum est promissio* Act. II. 39. Sed & fides ipsa atque applicatio Abrahami denique fuit etiam pro posteris, quibus in eo applicante simul applicata gratia ac promissio fuit.

§. XXXIV. Neque vero potuit hoc ullo modo etiam aliter, sed debuit necessario & ob causas ita fieri ac esse; Prima est in argumento dicti Rom. XI. 16., *Si primitiæ sanctæ, etiam est massa sancta, & si radix sancta etiam rami sunt sancti.* Secunda promanat ex ipsa intrinseca indole & extensione promissionis Abrahamo objectæ, qua exhibebatur illi *Ego sum tuus & Seminis tui Deus,* quam ipse pariter hinc in fide sua acceptavit, ratificavit, & irrevocabilem fecit. Terciam causam necessitatis ipsa natura relationis ac regula ea exigit, quā relata se mutuo ponere ac tollere comperiuntur; Cum enim jam olim Abraham Pater gentium constitueretur Gen. XVII. 5. collat. cum Rom IV. 17. 18., eo ipso etiam jam olim etiam illi, ob relationem & rationem qua non est quis Pater absque filio, filii facti, dati, & constituti fuerunt.

§. XXXV. Neque de cætero desunt secus idonea etiam rei hujus fundamenta, quæ jam superius modo ex parte fuerunt, amicitia & dilectio Patrum quæ hinc affectum & benedictionem Dei ad semen etiam derivat Gen. XXI. 13., dignitas radicis quæ in ramis etiam non calcandis attenditur Rom. XI. 16., adstrictio fœderis ad familiam Abraham facta cum exclusionem aliorum, per notam discernentis Circumcisionis Gen. XVII. 7. 11., perpetuitas æterna hujus gratiosi fœderis Gen. XVII. 7., quoad de cœlo dies in terra perdurat Deut XI. 21., conditio & ratio Abrahami positi ac electi denuo in sanctam Stirpem, quæ per se ad posteros se in sanctitate exporrigit & propagat Exod. XIX. 6., conditio item & ratio filiorum qui pars ac ipse sanguis Abrahami sunt, & in eo

existentes benedicti modo semel fuerunt, effectu à Patribus ad semen, id est partem Abrahamo propriam, ultro ob nexum identitatis arctissimum decurrente Deut. IV. 37. Accedit ad hæc remuneratio Dei, quæ fidem ac pietatem Patrum in filiis etiam coronat, & gratiam ad millenos etiam extendit & extendere potest Exod. XXXIV. 7.

§. XXXVI. Atque sic hæc propagationis res potest haud incommode suo modo comparari cum Nobilitate ea quæ ex Stemmate etiam descendit & propagatur, quæ & nunc in mundo obtinet ac viget, quanquam Turcarum moribus ex virtute solum censeatur, atque ut plurimum etiam non ultra Nepotes avorum virtus propagari soleat: Habebant secus jam olim Græci aut Athenienses potius tum ex stirpe Heroum veterum profectos Heraclidas, Æacidas, Cecropidas &c., tum & natos à Majoribus iis, qui ob res præclare gestas, decreto publico, Coronam auream, immunitates, statuas, primos confessus & similia consequebantur, late deducente *Tiraquello de Nobilitate*, & comprobante *Virgilio* à quo *Æneid.* 7. introducitur,

Turnus avis atavisque potens.

Filios autem eos Abrahamæ, quibus acriter exprobrat Christus, quod à virtute Patris defecerint, comparamus cum otiosis illis Nobilibus, qui non nisi vulvam & longam seriem Avorum ac fumosarum imaginum proferre queunt, qui describuntur Poetæ,

ſactant otia parta negotiis paternis,

Ac ignavi Nobilitate gloriantur,

at ridentur *Aristoteli* referente *Neviano in Sylvis*, qui patriam inaniter jactanti respondebat aliquando, *Non est spectandum ex quâ Patriâ sit quis ortus, sed qua sit dignus*, atque vere scribente *Tacito* II. annal., *Omnia quæ nunc vetustissima sunt, nova initio fuerint*, sed & semper virtutis ratio habenda est. At pergamus in comparatione hæc post quam capta ea est, Matrem ajunt aliqui ignobilem posse esse ac nobilitati Stemmatibus haudquaquam obesse, quum radiis mariti uxor fulgeat, & mulier viri fulgorem sentiat etiam, loquente *Codice ac Novellarum Corpore*: In sanctâ vero Abrahamæ prosapia Nobilitas hæc fœderalis ex Sara, Matre Do-
mina

mina ac libera, etiam deducitur ac attenditur Gen. XXI. 10. Gal. IV. 22. 30., atque fatentur etiam DD. Nobilitatem adjecta maternâ fieri splendidiorē & numeris omnibus absolutam. Et ut similitudinem plene applicemus, adoptati in familiam nobilem Abrahæ gentiles, in rebus gratiæ libertatis ac salutis fiunt æquales cum Abrahamidis ipsis, quemadmodum & interius indole ac Spiritu Abrahami imbuuntur, quum dubium sit secus an ignobiles à nobilibus, libertini ab ingenuis adoptati, nobilitatem & ingenuitatem etiam nanciscantur, aliquibus sub distinctione censentibus, *Adoptionem inferere in gentem, at non in genus, quod à natura unice descendat.*

§. XXXVII. Matris Dominæ ac Servæ differentiam ingentem illustrat Caput IV. Epistolæ ad Gal. collatum cum Esaj. LIV. 1.; Nimirum habebat Abraham in conjugio Saram Gentilem & liberam ex Ur oriundam, cui serva erat Hagar ancilla; Est Sara sterilis, Surrogatur ab ea serva ut pariat in uterum ejus; Cum autem videt Hagar se gravidam esse, aspernatur ac leviter habet Dominam, unde cum humiliare ac affligere vult eam Domina, aufugit ex domo, at reducitur ab Angelo, qui suadet ut se Dominæ subjiciat debite; Brevi post parit Hagar Ismaelem, Sara Isaacum; Et quum Ismael ancillæ filius irridet & persequitur Isaacum, ejicit Abraham ancillam unâ cum filio Ismaele cum donis ex domo & hæreditate, suadente Sarâ, annuente Deo. Inde vagatur Mater & Filius in deserto, donec, aqua deficiente & puero fere præfati enecto, adest Angelus, qui ei puteum commonstrat ac promissione solatur. Matres hæc tum Ecclesiæ tum Testamenta duo sunt Vetus ac Novum, tum & Testamentum nudum ac promissionis & legale seu jugis ac ceremoniis legis tectum, quemadmodum sic Paulus interpretatur in Cap. ad Gal. allegato & Abraham etiam simul duas uxores habebat; Initio Sara seu V. T. suave ac nudum seu Testamentum promissionis ac gratiæ (quod & post non plane recessit) & abrumpitur suo modo, & manet sterile, dum non possunt gratia & libertate plena frui, sed legalia & externa præoptant pueri, quibus duci potius volunt; Cum ideo fœdus ac Testamentum hoc sub legali facie mutatum succederet, illudque prom-

ptius amplexarentur Israelitæ, insurgit itidem ancilla contra Dominam ac dominari vult, licet Lex solum promissioni inservire ac Saræ filios in sinum parere deberet; Hinc ejicitur & negligitur etiam per 40 annos Lex in vagatione Israelis per desertum, donec iterum circumcidente Josua reassumitur in domum, sed ut se subiceret promissioni, & non ipsa justitiam ac vitam dare vellet, sed ut duceret solum perfectione & rigore suo ad gratiam promissionis ac fidem revelandam. Nascitur autem etiam in plenitudine temporis Isaac, i. e. Ecclesia læta Novi Test. At ridet & persequitur eum Filius ancillæ & Ecclesia Judaica cui crux est scandalum, & irascuntur illi hæ filiæ Matris, quod vineam legalem non conservaret. Ad hæc vero ejicitur Judaica Ecclesia ac prisca Lex tum ex Ecclesia, tum ex hæreditate ipsa eaque dupla Novi Test.: Vagatur inde in hunc usque diem, aquâ & promissione omni deficiente & solatium dare renuente, in Gentium deserto, sed tamen sic, ut Angelus post Angelum illam in siti Messia ac Regni invitet, illique puteum aquæ veræ ac vivæ commonstret, spe conversionis & hæreditatis certo ipsis futuræ ex verbo soletur, aqua etiam & abundantia externa ac temporali minime iis desit; Quæ genuina unice Typi hujus & Capitis IV. ad Galatas expositio est.

§. XXXVIII. At videamus nunc tandem ipsa etiam in serie sua argumenta, quibus Abraham Tertius Adam esse efficitur proxime & probatur; Non de nihilo sub initium est, quod Abraham sua fide ratificasse dicitur promissionem, ex qua Deus Seminis Deus fit ac est, in eo enim latet omne bonum quod in posteros descendit: Fortius est quod Paulus Rom. XI. 16. Patriarchas primitias facit, quæ sua sanctitate ac bonitate massam aliam etiam imbuunt, radicem item ex qua succus etiam in ramos propagatur. Et quæ magis possunt in hanc rem esse diserta verba quam ea promissionis, *In te benedicentur alii, sive* ut Capite publico in quo censentur & agunt simul alii, *sive* ut Patre in cujus lumbis continetur item seminaliter filius tanquam pars aliqua vera ejus, *sive* ut causa applicante simul promissionem & Deum semini. Alludit ad hoc vel ipsum Patris nomen, & quidem gentium etiam atque credentium Patris, quod non nisi foederali ac spirituali eo modo

modo esse potest, quo vi sui & applicante se causa adducens ac sistens eorum & promissionis ac indolis illis communicata est: Hinc & dicitur active, causaliter, originaliter, aliorum etiam Benedictio, non passive solum benedictus Gen. XII. 2. Atque diserte exponit rem Paulus, quum Rom. IV. 11. 12. dicitur credidisse, at non sibi solum, sed ut per hoc esset Pater gentium etiam, & gentibus imputaretur etiam iustitia & applicaretur. Atque causa sane debebat esse, quare promissio ipsorum & liberorum esse prædicatur Act. II. 39., & jus in eam illis assereretur, quod non ex sola Dei promissione sed facta etiam per fidem applicatione procedit. Neque abs re est quod tanquam Deum Abrahamæ in precibus compellant, eoque eum permovere student, quando bona sua desiderant & expetunt, quippe ex Abraham & per Abrahamum venientia. Atque dicuntur ob eandem causam gentes in domo ac mensa Abrahamæ, & quidem cum Abrahamo Patre ac largitore, & beneficio ejus, accumbere simul & epulari. Et quid clarius potest dici, quam quod dicitur, quod propter Patres Deo amicos filii etiam diliguntur. Sed & eo ipso quo ipse in stirpem prosapiæ sanctæ cum naturalium tum adoptatorum ac ipsi datorum filiorum constituitur, hæc res generatio ac derivatio spiritus ad illos, ex jure ejus, & vi ejus, per se evidens & aperta est. Adeo Deus à gratia hominis omnem operationem omne proprium excludit & abstinet, adeo fœdus ac totum negotium ejus stabilit & ratificat, ut nunquam in serie collabi ac irritum fieri possit, adeo ipse jam à tum ejus hæredes fixos constituit, uti & gratiam de more suo qua talem in millenos propagat, & Abrahamo amico insigniter gratificatur.

§. XXXIX. Neque sterilis & speculatio inanis ac otiosa est de *Tertio Adamo* doctrina hæc, sed excellentia & varia sunt quæ ex ea consequuntur; Sunt hinc secundum Exod. XIX. 5. 6., coll. cum 1. Pet. II. 9., Filii Abrahamæ cum eo unice electo simul Gens unice electa, Gens in peculium & proprietatem Dei electa, cui singulariter adest & in qua gloriosus ac admirabilis fit, sed & Regnatio, Dominatio, dum non hominem fert Regem, nec superiorem aliam gentem, nec jugum Ceremoniale adhuc pro tunc, sed

sed & Regnatio Sacerdotum qui sanctam Dei legem unice agnoscunt, & soli ad Deum accedere eumque colere debent ac possunt, Sancta item sunt ex origine Sancta gens. At & promanant hinc per se varia bona & effecta; Hinc enim descendit *primo* Sanctitas foederalis, quæ non solum ex parente dignitatem, dilectionem, benedictionem quin & salutem Dei ad morientem in infantia adducit, sed & jus quoddam ad promissa foederis & gratiam ac sanguinem purgantem Testamenti, quin & possibilitatem vitæ ac promptitudinem omnis gratiæ adducit, & sanctitatem ac jus Patris filio ab eo adhuc censito imputat. Hinc apparet *secundo* ratio, quare possit ac debeat modo jam statim in infantia, ante fidem propriam, gratia & jus ad vitam Sacramento initiationis obsignari, ac destinato Deus Circumcisionem olim ad octavum adstrinxit infantis recens nati diem, cum ex Patre res proveniat Abrahamo. Cessat item per hoc *tertio* & desinit protinus quæstio ac scrupulus de Fide infantum; Non enim tantum ad salutem morientium in infantia sufficit impetratio Christi abunde, sed & si necessaria præterea applicatio est, fecit credentium Pater Abraham promissionem de Seminis Deo etiam adstipulatione ac applicatione sua ratam, ne dicam de applicatione per Deum in initiatione Sacramenti facta quæ non repellitur, de sanctitate foederali quæ ex parente censetur, & de Spiritu, habitu, ac semine boni ac fidei, vel in utero etiam præsentis, quæ fides in habitu ac semine æque sufficere debet infanti ad salutem, ac peccatum in semine ac originale ante annos discretionis, absque proprio actuali, nocet ad damnationem. Et hæc est causa simul, quare *quarto* & maxime impios & induratos in miseratione assummat, & assumptis unice, præteritis aliis, idque constanter insuper adhæreat & adhærere queat, non enim solum ita gratia se plenius ac evidentius ostendit, sed & dignitas ac applicatio Patrum facit, ut non debeat sanguis eorum contemptim haberi & calcari. Atque ex hoc etiam acquisito jure Patrio, ut & gratia sano sensu communi, est, quod & deficere atque partem suam ex libro vitæ perdere & amittere dicuntur, quam semel in infantia, in sanctitate foederali ac Paternâ, in eo habuerunt.

§. XL. Non tamen hinc I. certa Salus Israelitæ venit ex hoc, quod Filius externus Abraham est, quemadmodum Judæi apud Johannem gloriantur, & in hunc usque diem opinantur, quum aperte contrarium in Esavo & reprobatis filiis Patriarcharum appareat, & Christus eos non Abraham sed Diaboli ac gehennæ filios vocet, certe non Jehovah ramos Jer. V. 10.; Sentiebant vero sic ipsi Matth. III. 9., & cum implorant illum in Parabola Epuionis Luc. XVI. 24. At corrigunt ipsi etiam stultam hanc opinionem, inquires in conversione futura, *Abraham non novit nos, Israel ignorat nos* Es. LXIII. 16., & graphice refellit Paulus eos quorum *Deus Venter est*, intellige illos qui in prosapia ac natiuitate sua gloriantur, & quorum gloria est in *pudore*, id est qui simul hoc modo in pudendis, & carne abscindenda, & origine ac fonte omnis impuritatis peccaminosæ item confidunt Phil. III. 19. Col. II. 11.; Hoc vero ita exponendum esse, id confirmat abunde, tum in contrario terrestri huic opposita cœlestis origo ac civitas ac prosapia, tum & Venter talis Deus qui non *voluptas* sed *gloria* potius eorum hominum erat. Nec II. successio tam perfecta in lineâ & propagatione hac sanctâ concipienda est, ut ea omnes plane includat, & nulla gratia electionis in ea vigeat ac dominetur, quum sit vere ἐκλογή *electio* & massa electa, eaque solum rem & salutem *assequatur* Rom. XI. 7. Neque porro III. hæc est propagationis hujus latitudo & efficacia, ut ad filios ac Abraham datos æqualiter se extendat, sed his ac prædestinatis exseritur ea ad eventum salutis certum & efficacem, illis & aliis vero ad gratiæ paratæ promptitudinem, vitæ possibilitatem, spiritusque, qui iis cum verbo adest, excitationem, & excitandi plene promptitudinem.

DISSERTATIO UNDECIMA

De

FOEDERIS CUM
ISRAELE PERPE-
TUA AC ÆTERNA
CONSTANTIA.

§. I.

Vix locum in toto veteri codice sacro reperias ullum, in quo majus causæ ac spei suæ præsidium collocant Judæi, quam *Aureum* ita dictum ipsis *Aph* Lev. XXVI. 44., *Veaph gam Soth*; Atque etiam hoc, quum sunt in terrâ inimicorum suorum, non reprobavi eos non fastidio eos ad consumptionem eorum, ad rumpendum fœdus meum cum ipsis, quia ego *Jehovah* Deus ipsorum: Et recordor ipsis fœdus priorum, quum eduxi eos ex terra *Aegypti* coram oculis gentium, ad existendum ipsis in Deum, ego *Jehovah*. Quot enim verba fere continentur in pericopâ hac, tot sunt fundamenta & argumenta simul, quibus in exilio etiam hoc longo erigere animum solari & firmare queunt, quum indefinita in iis occurrat in inimicorum terra existentia, tum & ea simul quæ conversioni conjuncta est & contrariationi longæ illi, qua Christo Dei contrariati fuerunt diu vers 40: Quam sane ultimam esse nemo inficiatur. Præclara autem sunt verba, quæ Deum in calamitate hâc longâ non reprobasse, non fastidire, non consumere, non Deum esse desinere, non promissa & juramenta prima oblivioni dare asseverant; Cujus item causa palmaria est & adjicitur adhæc, quod fœdus cum iis non rumpat & violet in æternum.

§. II. Omne Fœdus, in quo hominis partes intercedunt, mutari

tari abrumpi ac irritum fieri potest, siue ille acquirere ac promereri debeat illud quod in promissione fœderali est, siue applicare promeritum ac in adstipulatione conditionem præstare ipse ac adimplere, quum homo & mutabilis & infirmus pariter sit, partibusque facile desit suis; Tale erat fœdus Operum in statu integro cum Adamo initum, in quo sibi relictus defecit statim, & ratiociniis propriis ipse se ipsum excæcavit ac dementavit. Tale post erat fœdus Gratiæ legale sub Oeconomîâ V. T., quo massam populi potissimam sibi relinquens, illi, ad impotentiam legis & carnis in ea nudandam ac testatam faciendam, ante gratiæ adductionem non oculos daret ad videndum, neque cor ad intelligendum; Quicquid enim Deus faceret vineæ *non tamen ea nisi labruscas tulit* Es. V. 2., poteratque debebatque à Baptista ante Christum revelatum prædicari, *Omnis caro gramen, omnis virtus ejus ut flos campi: Etiam populus gramen; At verbum, & promissio gratiosa Dei, stat in seculum* Esaj. XL. 5 6. 7. 8. Tale item nunc est fœdus illud omni indistincte oblatum conditionatum Evangelicum, *si credis*, aut tuum in eo non negligis, & salus tibi sufficiens prompta ac parata erit, & gratia vires ad rem efficiendam suppetens non minus.

§. III. Non vero ex Fœderum horum genere, sed promissione nudâ ac æternâ fultum illud Fœdus generale est, quod Deus populum sibi eligens cum Israele iniit olim, quum ex Ægypto educeret eum olim, quod & *verbi stantis, promissionis, ac Testamenti* nomine hinc in sacris etiam venit: Quemadmodum enim in particulari hominis ad salutem prædestinatione & electione gratia Dei stat, & in certo rei eventu velle ac perficere operatur, sic &, cum in genere Deus populum quendam in hæredem gratiæ & seminarium servandorum per gratiam adoptaret, eâ simul hoc & efficacîâ & immutabilitate factum, ut Montibus licet & Collibus concidentibus fœdus illud Dei tamen non infringatur neque desinat.

§. IV. Et sunt causæ etiam, quæ efficiunt quod irritum fieri non potest: In quarum serie agmen ducit Gratia, quæ nil in populo respicit, sed velle ac perficere ac necessaria cuncta submini-

strat ac operatur, & demerita cunctaque ea, quæ turbare possent, pellit condonat, atque sic efficaciter progreditur. Efficit deinde propinqua cum Patribus amatis cognatio, qua posterius sanguis ipse eorum sunt, qui ex ipsis promanavit, & hinc simul dilecti ac digni propter Patres necessario sunt, ne in ipsis unâ Patrum dignitas calcetur viliterque habeatur. Accedit communio fœderalis arcta posterorum cum Abraha Patre, tum objectiva, quâ Deus in promissione ratificanda se simul Abrahamæ & seminis ejus Deum objecit, tum subjectiva, qua in Abrahamo, tanquam radice Capite ac tertio quasi Adamo, etiam posterius adstipulati sunt, ac sanctitatem fœderalem acceperunt, quemadmodum & hinc, quoad nati solum ex eo, modo sancti sunt, & in sacramentis oblationem gratiæ ac salutis accipiunt, Deumque ut Deum Abrahamæ tantum, & ex eo demum suum, ad gratiam habendam implorare & compellare tenentur. Non minus hoc evincit ea promissionis ratio, quâ & in semine demum debebat conspici promissionis vis ac implementum, Deo Patribus nomine Jehova non innotescente, & in ac ex semine solo benedictio gratia ac lux omnis venire ac propagari in alios populos cæterasque mundi gentes. Adde quod & infixum est electæ Abrahamæ familiæ fœdus, illique separate ad alias appropriatum, quum ante vaga esset promissio adhuc, & non ad certam domum ac familiam adstricta; Ex quo iterum perennis fœderis & populi hujus hæredis constantia sponte sequitur ac profluit.

§. V. Effectus generalis hujus perpetuitatis fere triplex est, 1. ut *populum Deus totum non abjiciat* Rom. XI. 1. 2., sed in eo supersit semper *λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος*, residuum secundum electionem gratiæ, quod sperat & credit in eum, quum secus illo tempore omnis pars populi ac massæ extra fœdus futura, atque ita fœdus cum populo non perpetuum existitum foret: Sunt vero superstites hi *λαὸς ὃν πρὸ ἔγνω* *populus quem præcognovit* Rom. XI. 5. 2. Efficit 2. perpetuitas, ut abjectos & exclusos ipsos in terrâ inimicorum non quasi fœdere rupto aspernetur ac fastidiat Lev. XXVI. 45. Provenit & ex hinc 3. ut tandem eos ex ventis quatuor mundi recolligat, convertat, ac reassumat Hos. III. 1. 2. 3. 4. Rom. XI. 12. 15.

§. VI.

§. VI. Differt hæc perpetuitas & constantia ab eâ, quâ & semen Gentium non differt à semine primò sed ad semen Abrahæ etiam pertinet, qui & magis Exemplare ac Pater Credentium, quam sub Lege agentium Judæorum fuit, dum ante circumcissionem ac Legem ex solâ fide justificatus & justus fuit Gen. XV. 6., qua dein & illud semen duplex uno ac eodem fundamento justitiæ ac salutis nititur, Christo heri hodie & in secula eodem, Deo & gentes & Judæos ex fide salvante. Cernitur item constantia etiam hæc in serie continuâ successionis, quum conclusio seminis hujus sub inobedientiam alterius miseratio & opulencia est, succedente illico eo in locum prioris, ut nunquam ex-Rex Deus fœderis sit. Constans item est fœdus, dum & nemo excidit ex eo, qui semel in eo vere est, & extenditur simul ad posteros ac filios eorum, qui fœderati sunt; Hinc dicitur, *Et erigam fœdus meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationes ipsorum, in saculum æternum me futurum tibi in Deum, & semini tuo post te*: Hinc nomini Dei adscribitur, *Retinens gratiam millibus* Exod. XX. 5. XXXIV. 7.: Hinc liberi ipsorum sunt sancti 1 Cor. VII. 14., & Circumcisione in fœdus intiatur Masculus vel octavo etiam die Gen. XVII. 14.; Quia enim est fœdus gratiæ meræque voluntatis divinæ ad hominem non attendentis, & quia adhæc ante ratificatur in & ab Abrahamo, hinc & ad filios ipsos cum potest extendi pro arbitrio, tum vero etiam debet.

§. VII. Ipsam autem veram & generalem fœderis hujus perpetuitatem & constantiam canunt passim Prophetæ; Diserte primus Moses Lev. XXVI. 44. *Etiam hoc, quum sunt in terra inimicorum suorum, non reprobavi eos non fastidivi eos, ad rumpendum fœdus cum ipsis, quia ego Jehova Deus ipsorum*. Applaudit Vates Regius 2 Sam. XXII. 5. *Non est recta domus mea cum Deo, sed fœdus æternum posuit mihi, promptum omnibus & custoditum, & graphice* Ps. LXXXIX. fere toto, & cum primis Ps. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38., *Servabo in æternum ipsi gratiam, fœdus, thronum, ac semen: Si vero ejus filii delinquunt, virga castigabo eos quidem, at gratiam meam non amovebo ab illis, nec fœdus meum profanabo: Juravi per Sanctitatem meam Davidi, non mentiar, Semen*

ejus aeternum durabit, ac thronus ejus coram me sicuti Sol, sicuti Luna, perpetuo servabitur. Confer cum his Esajam, qui Cap. LIV. 9. 10. exclamat, Hoc mihi tanquam aqua Noachi, Montes cadent, Colles recedent, at mea gratia meumque fœdus pacis non recedet unquam à te: Cap. LV. 3. item promittit, Pangam vobis aeternum fœdus, gratias fideles Davidis, dona quippe gratuita illa & vocationem Dei, quæ sine pœnitentia sunt Rom. XI. 29. Agmen claudat vero Hoseas Cap. III. Et sedebunt mihi diu absque Urim ac Ephod: Et in fine dierum convertent se, ac trepidabunt ad Regem David, ac bonum ejus.

§. VIII. At videamus hæc in specie, ac in partibus suis etiam sigillatim, quæ duæ sunt; Bajulatio Israelis ac populi prisci sub toto Vetere Testamento, & perennatio gratiæ ac fœderis cum iis initi usque ad finem ipsum mundi.

§. IX. A quo sponsio & promissio prima post lapsum innotescit ac adest, non tantum Adam in semine mulieris tanquam unus ex personis divinis fit, nec percipit solum Mulierem iterum esse Matrem omnis viventis, sed & bajulatur statim in omni illâ miseriâ, in quam per lapsum inciderat, sic ut nec illa perfecte, nec pœnaliter, nec ad internecionem dominari posset, sed uti Vir ita & Mulier per medios partus dolores evaderet tamen ac salvaretur, quò & non minus Paulus respicit, quum I Tim. II. 15. Mulierem per liberorum in dolore procreationem tamen salvari asserit. Major & specialior successit bajulatio post sub Vetere T., quo & peccata generis humani inulta sub tolerantia fuerunt, & Gentiles, utut corrupti, plane ire suis viis permitti sunt, & Judæi præsertim tolerantia ac bajulatione singulari gavisi sunt; Fideles etenim in iis tunc cum prece tum sacrificio externo oblato exorabant, *Esto longanimis, omnia tibi in Christo*, per umbram sacrificii figurato, *solvam* Matth. XVIII. 26., atque peccatorum suorum paresin saltem etiam impetrabant, quum nondum aphefis dari posset: Erga omnes vero etiam in Oeconomia ea iram prolongavit necessario, ut non excinderet nisi in Oeconomia nova ac Novi T., quo populum Gentium demum assumere poterat, inimiciâ in carne Christi defixâ, & cum ea demum cessante. Hæc est

est patientia ea insignis, *qua siluit olim Deus Ps. L., qua in perpetuam eorum contumacia Judæos tamen pro populo habuit, eosque ita tulit, ut & moribus eorum se accommodaret, & eis statuta, quæ ad captum illorum essent, daret Ezech. XX. 23. &c.* Hoc est tempus *ἀνοχῆς* Jēx tolerantia Dei, de quo Rom. III. 26., quin & Esaj. XLVIII. 11., *Defector ab utero vocatus es. Propter nomen meum prolongabam iram meam, & propter glorificationem meam continebam me tibi, ne exscinderem te.*

§. X. Atque opponitur in Scripturâ huic tempori *Dies vindictæ*, qui Novo T. tribuitur Esaj. LXI. 2., quoad in eo primo Gentiles hæctenus permitti sibi, aut portas Regi gloriæ in mundo gentium Regnum suum tunc erigenti aperire, aut per judicia filio Regis itidem data excindi debebant, dein Judæi à Messia & agno excidium suum erant habituri; Quod hinc Mysterium Paulo dicitur, adeo à seculo tacitum, ut nemo illud fere crederet ac intellexerit, quum tamen juxta cinnum Prophetarum dies Domini adeo expectata ipsis non nisi mala ac interitum allatura erat: Quemadmodum & eo tempore peccata in genere demum puniri expiari ac deleri debebant una die, Deusque exaltari ac sanctificari iterum in judicio & justitia; Tum enim Deus proposuit filium suum, tum in cruce, tum in verbo tanquam *ἱλαστήριον*, id est ut talem, in quo & placamentum esset & Deus præsto ac propinquus nobis vere. Annexum illi diei, quoad templi ac urbis etiam excidium paratum, est, quod sit dies etiam *salvans per ignem* 1 Cor. III. 13. 14. 15.; Cujus enim inædificatum ac opus post ignis ejus incendium manebat adhuc, & videri ac exerceri adhuc poterat, illud bonum erat ac solidum, ejusque jacturam nemo patiebatur, ac quod in ceremoniali opere adjuncto non item obtinebat, quum id cum templo, sacri ejus unica officina simul evanesceret, esseque necessario desineret. Atque hoc item erat simul purgari ac baptizari Spiritu ac igne, qui paleas absumit & ea quæ solida non sunt Matth. III. 12. Et percommode tunc venit judicii hic dies, tum quod Christo crucifixo & contempto Deus exposcere constituerat Deut. XVIII. 9., tum quod Spiritu in apertis judiciis illuso etiam & blasphemato peccatum irremissibile commissum

missum erat, tum quod Clivus priscâ sanctitate illustris, quamdiu stabat, ad se invitabat, & plantationem Ecclesiæ per universum orbem vehementer impediēbat.

§. XI. Bajulabat vero Deus populum hunc ex Ægypto eductum in suum peculium, utut corruptissimum etiam totumque peccaminosum, *sive* quod foedus externum esset, idque accurate satis à populo carnali observaretur, *sive* quod inimicitia gentes arcens ab Ecclesiæ communione, in carne Christi prius in morte expiatoriâ laceranda, defixa esset, & hinc Deus populo illi prisco necessario usque ad tempus illud unice adhærere deberet, siquidem populum in mundo habere vellet, *sive* quod sine curâ protectione ac bajulatione singulari populi hujus non sanctificasset nomen suum satis Deus coram gentibus, oculum in hunc populum ejusque patrociniū acie omni fixa intendentibus, *sive* quod scopus Oeconomix Legalis exigeret populum hunc sibi relinquere, & in eo carnis impotentiam ad bonum declarare.

§. XII. Fundamenta autem bajulationis erant, Juramentum fœderale Dei quo promiserat Deus se non tantum Abraham sed & seminis ejus Deum futurum, Adstrictio gratiæ ac rei omnis ad hanc familiam unam, quæ hinc perpetuum Ecclesiæ seminarium debuit esse, Electio Hierosolymæ in peculium, quæ hinc protegi omni modo debet & conservari, siquidem stare debeat illud Zach. III. 2. *Jehovah increpet te Satan, qui elegit Jerusalem*, Angelus fœderis cum iis angustiatum ac intercedens Esaj. LXIII. 8. 9., Elongatio ac separatio populi impuri à Sancto Israelis per distantiam, loca, & vela, quæ reverenter habebat & sanctificabat in propinquitate præsentem secus & adhabitantem Deum inter humeros Benjamin: Efficiebat non minus odor bonus exurgens æque ac olim sub Noacho ex sacrificio continuo, quod & expiabat suo modo continue, ac testabatur humiliter indignitatem ac reatum, & deprecabatur ac promittebat simul indies, *Esto longanimis, omnia tibi solvam.*

§. XIII. Ita bajulavit Deus Israelem eductum intercessione ac gratia sua in omni tentatione & exacerbatione deserti, ut non excinderet in irâ eum, & ex Mose novum ac meliorem populum efformaret, sed alis aquilinis eum portaret *ad se*, i. e. locum suum
in

in quo exhibetur Exod. XV. 13. XIX. 4. Bajulavit post in ipsâ abductione & captivitate, dum sequitur abductos & captivos in loca ea *Schechinah*, & se sistit illis ibi iterum Ezech. I. & X. Bajulat in reductione ex Captivitate, non arcu, sed verbo & Spiritu Jehovæ procurata Zach. IV. 6. Bajulavit inde toto eo tempore quod sequebatur, sicut & Regnum rediret ipsis, & Edom ac Moab adjectum sibi cernerent, & pagis habitaretur Hierosolyma præ multitudine hominum & jumentorum in eâ Zach. II. 4. Inde Christus illis aderat cum luce, quæ ad tempus illis indulta faciebat ut auroram viderent eâque fruerentur. Et post Christum adfuit ac pellexit eos Spiritus. Inde prævaluit fœdus propter multos per septimanam Dan. IX. 27. Et permansit ex post diu in oris iis Ministerium circumcisionis. Accommodarunt item se infirmis Apostoli, & qui sequebantur eos Apostolici Doctores. Tanta clementia & patientia, bajulavit Deus priscum populum hunc, antequam abjiceret illum. Quo & peda illa bina spectant, quibus pavit diu Pastor bonus eos, antequam confringeret ea Zach. XI. 10.

§. XIV. Longum foret in serie Historicâ hæc expendere & comparare; Huc redit Summa. Perditis nunc rebus per idololatriam ac luxum tempore Salomonis, quo in culmen surrexerant eadem, auferuntur domui David X tribus, at relinquitur Filius cum unâ ut lucerna Davidi supersit 1 Reg. XI. 36. Invadit Sack Ægypti Rex domum Dei ac Regis, direptis inde thesauris, urbemque ipsam, at non retinet 1 Reg. XIV. 25. Inde Abiam excidisset Deus, at relinquit illi sobolem ac lucernam iterum ob Davidem charum 1 Reg. XV. 4. Et licet post, Joramo impie agente, Regna tributaria deficerent ac subtraherentur iterum 2 Chron. XXI. 6. 7. 8., Sennacherib infestet, Hæsaël 2 Reg. VIII. prælio profliget, Tiglatpilasser Galilæam Gilead & Naphtali rapiat, Nebucadnezar & Salmanasser expugnent plene, & in captivitatem abducant, adeo tamen refluoruit post sub Ducibus sub Maccabæis & Herodibus populi res, ut & ultima tempora exsuperarent varie ea, quæ fuerunt olim, *sive* Synedrium spectes, quod nunc omnem & in omnes intra & extra terram habitantes exercebat auctoritatem Ezech. XXXVII. 16. 17., *sive* Sacerdotium, quod

quod tunc vere Regale factum & regnum ac principatum habuit conjunctum, *sive* Synagogas per omnium populorum dispersiones erectas Act. IX. 2. XXVIII. 21., *sive* gentes triumphatas obnoxias & conversas Mich. IV. 13. Zach. IX. 7., *sive* tempora pacifica, plerisque gentium imperiis pessum datis, totoque orbe à Romano populo complanato Es. XL. 4., *sive* copiam tandem latamque populi multiplicationem, vel à Mose modo prædictam olim Deut. XXX. 5., *Et adducet te Jehovah Deus tuus ad terram, quam hereditaverant Patres tui, & multiplicabit te præ Patribus tuis.* Cum quo paria habet Hof. Cap. I. 10., *Et fiet numerus filiorum Israel ut arena maris, quæ non mensuratur nedum ut numeretur, & fiet loco illo quo dictum illis, Non populus meus vos estis, dicetur illis, Filii Dei vivi.*

§. XV. At quæ tandem Bajulatio hæc involvit ac dedit bona; Effecit primo, ut perduraret jugiter Israel, neque irâ Dei, neque manu violentâ hominum, opprimi & excindi posset, plenæque internecioni dari. Dein dedit simul, ut populus esset esseque olim deberet, i. e. in digna multitudine sine dispersione cohabitare possent, suæque politiæ Lege ac terra frui. Neque populus manebant tantum, sed & tertio Dei populus ex ea proficiscitur, atque fœdus & verbum ejus ab eo & semine ejus ad populum alium tunc non recedere potuit. Sed & dedit quarto simul bajulatio hæc, ut impermixtus ac separatus etiam deberet manere populus, qui nec nuptiis, nec armis, nec facie confunditur cum aliis; Qui enim aliis ita commiscetur populis, is nec per se populus amplius est, nec nomen gentilitium populi servat, quum id hoc modo oblivioni detur, & in pulvere scribatur. Omitto pæresin eam Dei, quâ, posita bajulatione hæc, iram in peccatis refrenat & conjunctionem individuum præbet, & curam benignam ac miraculosam propter nomen suum, quicquid etiam populus peccet ac delinquat.

§. XVI. Atque hæc Dei conjunctio cum populo immorigero, est id, quod conjugium Hoseæ cum scorto exhibere debuit Hof. I. II. III.; Non Propheta fornicari jussus fuit à Deo, sed uxorem saltem ducere fornicariam, fornicariam item ex ea suscipere prolem,

lem, ut sic, quâ Vir signi, Deum præsentet ac delineet, consimili modo etiam Scorta bina in conjugio fœderali ac Maritali insolubili habentem. Hæc describuntur graphice Ezech. XVI., & cumprimis XXIII., sub *Ahala* & *Ahaliba* nomine, quod Samaria nudum ac vacuum Numine tentorium habuit & coluit, in Judæa vero tentorium Dei vere fuit, ut hinc *Ahalibah*, *Tentorium meum ibi*, dici posset: Quod ad prolem autem attinet infamem, ea non una tempore Christi fuit etiam, *Jesreel* i. e. reatu Jesreel onusta ac plena, in flagitio circa Christum commissio, *LoRuchama* quæ gratiæ & misericordiæ non particeps fit, & *Loammi* quæ nunc Dei populum amplius non constituit: Et quamvis Mater ac Mulier, pro scorto à filiis melioribus declarata, adulterio & scortatione hæc repudium ac divortium à Deo diu promerita esset, non tamen libellum repudii dedit illi Deus Esaj. L. i., sed pergit illi adfectu adhærere, fœderis olim initi memor, atque vel in ipso hoc exilio longo sibi desponsam habet ac tenet juxta Hof. III., ac devincit *hordeo & argenteis*, i. e. affluentia ac opulentia aliquali temporali, quæ & Judæis non deficit jam: At & cernitur hujus effectus, dum & vere abstinet nunc ab externâ ac novâ idololatriâ ac scortatione, sic ut illi se non implicari iterum patiatur, & sedet Deo, tum illi soli suo modo servire parata, tum eum in *Geilah* exspectans ardenter in fine dierum: Sed & manet juxta *ψ. 3. Cap. III.* Deus illi vicissim individue conjunctus & pronus etiam, dum & locum illi inter gentes, quæ ad æmulationem ipsam ciere debent, indulget, & in fine dierum ad Regem David & bonum ejus in conversione adducet vers 5. ejusdem III. Capituli.

§. XVII. Et sane, licet altercante de Regno Hircano & Aristobulo Pompejus alibi occupatus tum Scaurum Ducem mitteret, tum Hierosolymâ in Sabbatho expugnatâ in Sanctuarium intraret, Hircano Regnum aut Pontificatum addiceret, Aristobulo cum suis in triumpho circumducto, Urbem, ut olim Persis, Ægyptiis, Syris, ita nunc Romanis tributariam faceret, 30 ante Christum natum annis sub Consulatu Ciceronis, licet dein à Julio Cæsare, ob stupiditatem Hircani, Antipater Princeps Vir in Edom Hircano adjunctus sub eo Procurator Judææ constitue-

retur, licet post Herodes, non quidem Synedrium ipsum, at vero tamen LXX, vel Davidicos vel nimium legi de Fratre Rege additos, Seniores tolleret, aliosque vel minus suspectos vel ex Matre etiam profelytos in locum sufficeret, licet M. Crassus dives & avarus, prophanato denuo Sanctuario, relicta à Pompejo talenta 10000 inde eriperet, licet Gabinus Syriae Præses Judææ quinque partes & Synedria distincta, Hierosolymis, Gadaræ, Amethunte, Jerichunte & Saphora constitueret, licet item Antonius Antigonom ultimum Asmonæorum Regem Antiochiæ decollaret, Antipatri Filios Tetrarchas Judææ faceret, Herodem filium Antipatri, ipse item & Augustus, Regem Judæorum Romæ declararet, licet item Judæa post, at in decimo à Christo nato anno, Archelao in Galliam relegato, Provincia fieret, Syriaque attribueretur, non tamen cessavit Politia & Respublica Judaica ipsa, sed floruit potius relicta ipsi & autonomia, & Religione il-libata, & stola Pontificali, & sessione Septuaginta Virali, donec Herodis anno 37, Augusti 42, adesset ac nasceretur in Betlehem Juda Christus, cui corona danda erat Ezech. XXI. 26. 27. Quin & re floruit & Augusta plane facta est Judæorum res sub Herodum imperio; Erat equidem Antipater communis Pater eorum Idumæus, Vir Princeps in Ascalon, in matrimonio item habens uxorem ex illustri Arabum familia oriundam, ex qua & suscepit Phasaelem, Herodem, Josephum, Pheroram, filiamque Salomen, ut hinc Herodes Ascalonita appellitaretur etiam, at vero non tamen prorsus à Judæis distinctus atque alienigena erat: præterquam enim, quod Edom ex prisco fratrum fœdere nunquam pro alieno plene habitus est in Codice sacro à Deo Deut. II. 43., quod & Dei benedictis promissione ad eum in fine regnum perventurum erat, insimul acciderat adhæc, ut jam per centum annos indeque ab Hircani tempore, abjecto patrio idololatrico cultu ac idolo Coze, Judaicis sacris initiatus, unusque cum Judæis populus factus esset; Unde & Herodes, Templum Judæis ædificaturus, eos in Josepho ἑμοφύλας vocat, & cœtus Judæorum acclamat Agrippæ, in verbis Deut. XVII. 15., hæsitanti, *Ne timeas Agrippa, Frater noster es tu, (ex Matre Israelitica nimirum) tu*
Frater

Frater noster es in Mischn. Tit. Sota Cap. 7. Talm. Bab. fol. 41., & Herodiani in Evangelio partes Herodum aperte tuentur non obstante Lege Deut. XVII. 15. *de extraneo ac non fratre non in Regem constituendo*, sed & nomine & re confundit Edom cum Judæis Deus ipse, in ultimo tempore Edomo collapsa in urbe instaurante Mal. I. 4., Obad. I., Es. LXIII. Et licet objicerent Herodibus profecti ex priscis Chasidim ac supererogatoriæ pietatis hominibus Pharisei, strictioresque adhuc iis Esseni, nunc legem *Denter.* obstantem, nunc quod teste item Josepho privati essent, i. e. more tum frequentato neque Regio neque Pontificali stemmate profati, nunc quod profelyti essent, lege Magistrorum Regem ex cætu Profelytorum ne quidem post multas generationes ferente, nisi prius Mater saltem ejus ex Israele sit, ad tit. Bathr. Cap. I. ad tit. Sot. Cap. VII., nunc decantatum illud Veterum Talmudicorum, Servos Asmonaicæ vocantium eos domus, non tamen hinc spernebant sed defendebant eos potius, qui ex Tsad-dikim seu soli legi affixis oriundi, tum Karæi Scripturæ ac Lectioni, insuper habita Orali lege ac traditione omni, adhærentes, tum Sadducæi.

§. XVIII. In hac bajulatione veravit igitur nomen Jehovæ Exod. XXXIV. 6. coll. XX. 5. 6., & Deut. V. 9. Israeli cum promulgatum, tum de remissione ac misericordia in millibus, ut & pœna in quartam progeniem extensa, expositum; Esse vero cum Faciem ad ducendum missam, tum nominis quod innotescere & invocari debuit promulgationem totam, ad Israelem & ductum ejus in specie comparatam, id abunde satis ex Capitis antecedentis Exod. XXXIII. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. videre est. Et cum simul ibidem, tum gratiam in oculis, tum Faciei divinæ seu Christi & Spiritus comitatum, tum nominis, quo teneri atque invocari salutariter volebat & poterat, declarationem, appromississet, sequente hoc XXXIV. Capite promissa hæc implere simul conspicitur accurate, Mosi locum in Petrâ ac sufficientia indulgens, ac post Angeli fœderis missionem tale nomen, quo se declarat & declaraturus erat in fœdere cum Israele ineundo, jam sibi faciens ac formans, postquam fœdus primum cum tabulis nunc ruptum esset,

esset & in vituli cultu violatum; Talem vero in Oeconomia hâc debebant Deum habere cognoscere & experiri, qui primum Jehovah esset, & esse omne absque defectu haberet, & talis qui fit communicando etiam quod est, cum in Jehovah nomine prædicatione fieri deberet *ψ. 5.*, qui deinde Jehovah & Jehova est ac in Oeconomia illa (sicut & secus in gratiæ opere ut sic) non bonitatem ac sufficientiam tantum in peccatorum salute ac redemptione effundit, sed & sanctitatem in justitiâ ac rigore severo tum singulari ac majore etiam quodam modo vigente. Quæ & tertio exponit ac deducit latius Angelus per partes, dum ex relatione prima nominis *sufficientia ac bonitas* Dei fit quæ est, & se peccatori ac Israeli in gratiâ tolerantia & remissione peccati sufficientem & bonum exhibet, ex secunda vero *sanctitas* fit quæ est, & Deum in poenâ ac justitia vindicativa sanctum ac osorem peccati ostendit. Quod vero quarto in millibus Deum diligentium misericordiam exserit, & peccata Patrum in quartam progeniem osorum Deus visitat, sicuti hæc Moses in principio Legislationis & Deut. V, declarat, id non dilectionem & odium osorum filiorum spectat, quum ita per se hoc æquum futurum foret, facileque conciliari posset, sed id potius amorem & odium Parentum, ex quo & filii censentur ac involvuntur, spectare credendum est: Quia enim in fœdere Israelis ac Oeconomia prisca Abrahamæ & Parentum dignitas pro semine etiam ratificat, hinc & Parens bonus Deumque diligens Seminis felicitatem procurare tunc singulari modo potest dici, & convenit itidem ut Parente non bono reatus item ac poena ob eum similiter in quartam ipsi domesticam progeniem exuberet. Exprimitur autem & specialissime quinto misericordia ad millenos etiam extensa, poena vero in quartam progeniem tantum; Primum, quod perpetuum per se erat illud fœdus ratificatum, & ex gratia profectum, atque misericordiam ac remissionem peccati involvebat; Secundum, quod in genere ad Patrem puniendum & confundendum poena hæc in filios amatos, qui ultra quartam progeniem Parenti non cœvi sunt, extenditur saltem, quum secus gratia & perpetuitas fœderis hujus à progenie ipsa per se malum hoc avertat: Quæ & causa est quod & specia-

tim

tim Israele, cui hæc dicuntur, post exitum ex Ægypto in deserto occumbente, non nisi in quartam proxeniam labor ac pœna deserti se extendit & extendere potuit; In ductu autem hoc Israelis, non in ulla re magis lætatur Moses quàm in remissione peccati simul, in nomine Dei ac Jehovæ prædicando, comprehensâ, expositâ, promissâ, ac promulgatâ, quippe maxime conveniente Israeli, illique in peccatis deserti proficuâ Exod. XXXIV. 9.

§. XIX. Unde minime repugnans declarationi sed conveniens potius illi erat, quod omnis exiens ex Ægypto occumbebat in deserto ac ad requiem Josuæ non perveniebat, quin & Aaron ac Moses ipse ob infidelitatem conciderent suam, terram nobilem in confinio ex monte conspicati quidem, at non adepti. At & ad tropologiam hæc refert Paulus Heb. III 18. 19., ut sic doceret Deus, quam necessaria esset & efficax ad salutem & quietem veram habendam fides. Docebatur item eo Christum Redemptorem aliis quidem bona & quietem parare non sibi, legem & ceremonias *ad salutem* quidem ducere *in eam* vero introducere minime, neque statim cœlum & Regnum mundi sub Novo Testam. dandum esse ac venire sed progeniem feram & quartam, seculo tertio, demum eo frui, item in via ad illud regnum occupandum sub N. T. legalia ac ceremonialia ad tempus ac in gratiam infirmorum retenta quidem esse, at in Regnum ipsum introducta & introducenda minime fore. Quæ venuste Fabula erudita & sacra Gentium in *Medea*, seu Columnâ Israelis & Mensura illa miraculosâ & Magica quasi exhibet, quæ & per Labyrinthum ac ambages longas Jasonem ad aureum vellus deducit, & filios suo tempore natos trucidat.

§. XX. Stetit autem illibatum in revocatione & bajulatione hac Vaticinium illud nobile Jacobi Gen. XLIX. 10. de Sceptro & Legislatore usque ad Christum ac Schiloh à Juda non recessuro nec amovendo; Neque enim confundendum est Sceptrum, quod *ex Juda* est, cum eo quod *in eo & apud eum* esse hic dicitur: Neque enim debebat Sceptrum ex Juda usque ad Christi tempus perennare, quum eo potius truncus lesse debebat esse excisus, & domus David non esse, & corona trina juxta Ezechielem corrum-

pi, & Edom eo tempore juxta vaticinia dominari. Habuit vero Juda præ aliis tribubus ac Regno Israelis, ut in eo ac regno ejus usque ad Christum Regnum Politia & Cathedra perennaret, Herode ad imperium ac Regnum iterum evecto, Coronâ hac tertia, post Davidicam, & Asmonæam, ad tempus ejus, cui danda erat à Deo, duratura, ac tunc etiam corrumpenda Ezech. XXI. 27. Et licet, ut volunt Judæi, in loco separaretur מלך à מלכות, ac ita prædicetur *in æternum* Sceptrum & Juda duraturum esse, necessum tamen ipsis est & in longo hoc exilio Sceptrum Judæorum ostendere, & in spiritali unice æterno regno Schiloh ac Messia Nazareni illud nobiscum agnoscere, præprimis quum durationis æternæ ratio in Schilo succedentis Regno fundetur in loco, & quod in æternum non recedit durare ac permanere semper debeat, non autem ad tempus longum abesse possit: Sed & extendunt spiritaliter Leonis Judæ regnum Vaticinia passim Ps. LXVIII. 28., Apoc. V. 5.

§. XXI. Abrumpitur Bajulatio hæc in die vindictæ, quam ipse Christus una cum igne, vorante ante ac post se, adduxit, teste Ps. L. toto, & Amoso Cap. V. 18., Jer. XXX. 7., Joel. II. 11., Zeph. I. 14. 15.; Et licet perpetuum adhuc & constans sit foedus cum iis, desit nihilominus Israel in massâ esse populus, quin & Ecclesia ac Dei populus: Excidium nunc totale ac universale adest quoad Politiam ac Sacerdotium priscum, de quo Esaj. X. 20. 21. Dan. IX. 27. legitur: Quemadmodum & non convenit diebus Christi & Regno Dei is Status rerum qui antea fuit. Est & hoc excidium illud grave, de quo Deut. XXXII. 2. canitur, *Occultabo faciem meam ab ipsis, videbo quis finis ipsorum*, quo significatur Deum longo tempore non patefacturum se ipsis. Quod hinc & longum illud est excidium, de quo Apostolus dicit Rom. XI. 32. *Conclusit eos sub inobedientiam*, 1 Thess. II. 16. *Venit in eos ira, quæ in finem est*, & Jeremias Cap. XXX. 23. *Ecce tempestas Jehovæ, turbo protrahens se, qui in Capite improborum manebit*. Interviebant autem continuato supplicio ac indurationi ipsorum quamplurimum scandala, quæ inter Christianos exorta sunt, quum nec verbum Dei explicatum digne & solide, nec via justitiæ rite fuit propalata, nec persona Christi mansit intacta, sed ingens illa Be-

stia

stia multitudo econtra Templum Dei uti fumus obtenebravit. Quamquam & in ipsis fere universalis contemptus aliorum sit ac dedignatio audiendi ac discendi, quum secus adhuc non defuisset ipsis unde veritatem cognoscere potuissent. Quam maxime vero dementat eos quod hariolis & Urim spirituque omni cassis Magistris suis atque traditioni adhæreant nimium, qui Signa temporum, Fundamenta fidei, Characteres Messia, ac Prophetias ita detorquent, ut, quod impletum vere est, non videant & nunquam implenda desiderent ac expectent, & ære ac firmamento triplici pectus contra veritatem obmunitum gerant. Et sic Regnum Dei excessit ex Israele, quum illud in mundo erigeretur, opulentiâ gentium certissimum Judæis damnum afferente, miseratione omnium Judæos sub inobedientiam concludente Rom. IX. Cap.

§. XXII. At non sic tamen bajulatio desiit tunc, ut simul etiam fœdus cum Israele abrumperetur, quum illud vel à tunc etiam adhuc constans & perpetuum manserit, quemadmodum id fuse graphice ac ex professo demonstratur à Paulo Rom. IX. X. & XI. Incipit hanc rem tractare Apostolus Rom. IX. 6., inquit, *Non dico hoc, ac si verbum seu promissio Dei hinc excideret*: Refutat enim hoc latè ex eo, quod non omnes sint Israelitæ qui de Israele sunt, sed electi solum ex iis, qui & rem assequuntur ac non reprobati sunt: Quam responsionem communit & confirmat etiam inde à vers 14. Capitis, in quo refellit instantiam de injustitia his negante quod aliis & æqualibus dedit, arguens gratiam adeo in distributione ac negatione sui liberam esse, ut & plane Judæis missis ad gentes deflectat. In Cap. XI. vero plenius confirmat 1. ex eo, quod in ipso ac fidelibus ejus temporis constantia gratiæ ac fœderis cum Israele initi luculenta satis est *ψ. 1. 2. 3. 4.*, quemadmodum gratia electionis in eo fœdere continetur ac dominatur *5. 6. 7. 8. 9. 10.* 2. ex eo, quod exclusi cæteri non ad interitum & casum ac perniciem exclusi sunt, sed ut gentilismus emergeret & converteretur, ut conversi Judæos ad æmulationem sanctam cierent ac provocarent, quin & ut porro provocati & æmulantes sancte atque simul in Ecclesia constituti mul-

titudinem aut plenitudinem etiam gentium omnium ad Ecclesiam adducerent, atque in ea sic promissa olim hæreditate gentium tandem fruerentur ac cibarentur. *ψ.* 11. 12. 13. 14. 15. Confirmat & *ψ.* 16. coll. cum 28. 3. ex illo, quod adhuc vel in exilio longo ipso rami ex radice sancta sunt adhuc sancti, & propter Patres dilecti, concinente Lev. XXVI. 45. Mose, qui Deum vel in terra inimicorum, in quâ sunt nunc, non fastidire eos vult, ut nec fœdus cum iis initum rumpere. Hinc pergit 4. idemque ex tum possibili tum certo futura conversione & insitione ramorum naturalium confirmat *ψ.* 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Confirmat 5. *ψ.* 25. 26. 27. per hoc, quod excœcatio Israelis non perpetua esse, sed ad instantem plenitudinis gentium introitum saltem perdurare debebat, Deo liberatore impietatem omnem abrupturo & peccata ablaturus juxta Es. LIX. 20. Cui & 6. vers 29. fundamentum aliud adjicit ex hoc, quod Charismata & Vocatio Dei pœnitudini aut mutationi non sunt obnoxia, illudque æque in assumptione populi integri, ac fidelis unius, veret. Concludit vero & adstruit 7. etiam inde usque ad finem Capitis ex eo, quod hæc ipsa extrema abjectio induratio & sub peccatum conclusio non tam grave malum in ira Dei inflictum, quam præparatio ac via ad evidentiores econtra gratiæ declarationem miserationem & re assumptionem sit; Unde & exclamat in fine attonitus Apostolus, *O abyssum ac divitias sapientiæ! Quam sunt inscrutabilia Dei judicia, quam impervestigabiles viæ: Quis mentem ac intentionem Domini cognoscit*, quum nemo non, hæc solam iram spirare, ex eâque in perniciem Judæorum profecta esse, dixisset ac diceret.

§. XXIII. Neque enim ita Deus rejicere illos voluit, ut nulla possibilitas & spes conversionis & assumptionis remaneret; Neque enim de nihilo est, quod ita Deus illos vult superesse in mundo, ut neque cultum suum amplius habeant, neque alias tamen sequantur religiones, sed pertinaciter perseverent in recitandis tum scriptis Mosis ac Prophetarum, tum traditionibus Patrum. Quorum illa debebunt testes esse aliquando contra ipsos ac veritatem Evangelii demonstrare, hæc autem causas contumaciæ & radicem

radicem veneno fructificantem aperire, dum indicabunt quam indiligenter promissionem ac Prophetias tractarint, quàm fuerint affixi Magistris, fabulis, & quæstionibus *vominais*, & quam falsa de Messia, iustitia, & Regno Dei cogitarint: Quanquam & seculis Christianis usum præbeant non unum, *vel* ad intelligendum linguam qua mysteria salutis exarata sunt, *vel* ad Evangelium ac historiam ejus comprobendam, *vel* ad Catechesin veterum, dictaque antiquis, vere in iis animadvertendum.

§. XXIV. Certa tamen erit conversio & assumptio hæc, tum quod virga hominum castigaturus tantum erat juxta Psalmum, tum quod rami naturales oleæ sunt, tum quod fœdus cum Jacobo Isacco & Abrahamo initum olim, cujus recordatur, ita exigit, tum quod in hoc semine Abrahami alii etiam in fine dierum populi ad universale Regnum adducendi & benedicendi sunt. Hinc, concentu quasi facto uno, omnes ore sonant conversionem hanc Prophetæ, Moses Lev. XXVI. 44. 45., Deut. XXXII. 43., David Ps. LXXXIX. 33. 34. 35., CXXXV. 15., Esajas Cap. XIX. 24., Hoseas Cap. III. 4. 5., Paulus Rom. XI. 11--32.

§. XXV. Neque silent Prophetæ modum, quo conversio hæc in fine dierum futura erit & conspicietur; In Esaja Cap. LIII. 5. 6. recantant præjudicia & errorem quo decepti ac infatuati erant, inquires, *Nos existimabamus eum à Deo percussum*, & ob commissâ jure percussum esse, *at propter peccata nostra est ita vulneratus: Nostra poena illi incumbit, ut per vibices ejus sanaremur.* In Propheta eodem Cap. LXIII. 16. abjiciunt spem omnem, quam in carne & Patre Abraham collocarant, in quo adeo hæctenus infaniunt, ut profapiam hanc cum illis Matth. III. 9. pro fundamento pleno ac perfecto cum salutis tum conservationis omnis habeant, at quod edito clamore tunc respuent, dicentes, *Tu es noster Pater, Abraham ignorat nos, Israel nescit nos.* Et cum olim, consilio improbi aut potius damnati, in execratione legis freti, spernerent inopis consilium ac alienam iustitiam, tunc saniora edocti, missâ omni præfidente arrogantia, *trepidabunt ad Regem David, & bonum seu gratiam ejus* Hos. III. 4. 5. Neque pudebit eos amplius Christi crucifixi, neque porro crux scandalum ipsis

futurum erit, sed canent *opprobrium partem suam*, quin & *plangent eum* in poenitentia acerba, quem olim, stante adhuc eorum Republica, *in cruce transfixerunt* Zach. XII. 10.

DISSERTATIO DUODECIMA
De
BENEDICTIONE
ISRAELIS PRISCI
EXTERNAE ETIAM
AC TEMPORALI.

§. I.

Testamentum, ex quo bona solum homini à Deo post lapsum veniunt, non unum est in Scriptura, quæ de multis imò variis item ac variantibus loquitur in plurali Eph. II. 12., Gal. IV. 24., Heb. VIII. 7.; Non quasi Testatoris Dei æterna ac immutabilis voluntas vel successiva ac multa esset ac non omnia decernat uno infinito actu, nec quod ea intercidat unquam & novæ repetitæ locum faciat, sed quod bona Testamenti variant & nunc majora nunc minora sunt, tum & conditio quâ hæreditas aditur differt, denique & tempus, quo possessio ac repræsentatio bonorum exhibetur, successivum item ac in partes divisum est; Unde Veteris ac Novi, Primi ac Secundi Testamenti Nomina prognata sunt.

§. II. Est verum Testamentum unum saltem, diciturque *Æternum* Heb. XIII. 20., quod ad æterno in voluntate gratiosâ decreti

creti ac prædestinationis exstitit & fuit, *quòd* per omnes ætates & Oeconomias temporum perdurat & exhibetur, *quòd* & non irritum sit unquam sed certæ executioni mandatur, cum quâ decreto stante nixum, tum quâ ante ratificatum in Christum. Est autem ratio atque conditio ejus hæc, ut bona spiritualia, substantialia, & hæredi cuivis necessaria & communia in se tantum contineat, ut per Oeconomias omnes transeat, & ut hinc distinctionem Veteris ac Novi Testamenti non faciat. Sunt vero hujus Bona, Christus ut Mulieris ac Abrahamæ Semen, Fœdus Dei cum homine in Christo, Benedictio & Salus ex eo Fœdere.

§. III. Quæ autem Privilegia ac bona tempori alicui propria & singularia sunt, cum ipso Testamento duplici ac distincto, non ex hoc Testamento æterno sed ita dicto Vetere ac Novo petenda sunt, quin & Veteris ipsius Testamento nudo, & eo quod statim post cum Lege rigore & jugo conjungebatur; Quod enim bonum tempore Promissionis adhuc non adfuit, tempore Veteris Testamenti non demum venire cæpit, imo & in tempore Novi Test. non decessit, illud nomine primi quin & V. T. boni appellari non potest, ut nec Vetus Testamentum qua tale constituit: Commune enim non est privum, Vetus item non novum.

§. IV. Confundunt autem fœdè ac falsò tempora 1. qui Vetus Testamentum ab ætate primorum Parentum auspicantur modo, ubi promissio boni Testamentarii cæpit quidem, at non exhibitio itidem, sed nomen Jehovæ, quo fit Deus quod in promissis fuit, opere ac implemento promissi ac legali, sive Veteris sive Novi, nondum innotuit Exod VI. 5. Idem committunt 2. qui tempus V. T. nudi non distinguunt ab eo, quo Lex in Sinai accessit, quæ & Moralis, & Gratia, & Pœnalis, & Nationalis ac stricte dicta Judaica simul & conjunctim fuit, quum ad aliud ea, quæ de egressu ex Ægypto, de Sabbatho, & de longæva in Canaa vita loquitur, non possunt referri. Cum primis autem impingunt 3. qui saturam cum sitiente confundunt, & bona Novi T. non à bonis in Veteri ac præsertim prima ejus parte occurrentibus distinguere ac separare norunt, nec Vetera vicissim à Novis.

§. V. Ex Veterum horum bonorum, idque unice ac distincte

insuper Veterum, numero etiam est *Affluentia & Benedictio Temporalis*, quin & adeo, ut dicatur ille melle & lacte abundans ager ipsa Hæreditas Israelis Hos. IX. 3., terra quam dat cum longæva in ea vita Israeli Exod. XX. 12., terra in quam, sublata in cœlum manu i. e. fœdere jurato, introduxit illos, & quæ decus omnium terrarum Ezech. XX. 6., hortus Dei Ægypto similis Gen. XVII. 10. dicitur. In genere vero benedictiones externas ejus prisci temporis ac Testamenti tota Scriptura eloquitur; Gen. XXVII. 28., *Deus det tibi de rore cœli & pinguedine terræ, & copiam frumenti ac vini: Populi tibi serviant & coram te incurventur: Esto Dominus super Fratres, & Matris filii procidant coram te: Maledictus esto qui tibi maledicit, Benedictus qui benedicit.* Concinit cum hoc Vates exoticus ac Bileam Num. XXIV. 5., *Quàm pulchre sunt tentoria tua Jacob & habitationes tue Israel, ut se rivi diffundunt, ut horti ad aquas plantati, ut tentoria quæ Jehova plantat, ut Cedri ad aquas: Aqua ex vase ejus manabit, & semen ejus aqua ingens futurum: Regnum ejus altius erat Agag &c.* In cumulo vero benedictiones has acervat Deut. XXVIII. Moses, *Et si obtemperaveris voci Jehovæ Dei tui, benedictus eris in urbe, benedictus in agro: Benedictus erit fructus ventris tui, agri, pecudis, boum, ovium: Benedictus item corbis tuus cum reliquo: Et faciet Deus, ut abundes bonis, prole, pecude, ac fruge agri. Et aperiet super te thesauros cœli ad pluviam dandam tempestive: Et populis multis munus dabis non autem ipse sumes: Et faciet te Jehova Caput, non caudam, & superior eris ac non succumbes.* Confer Prophetas, Psalmos, & præsertim LXXXI. 14. 15. 16. 17., qui & optimo cibare tritico Israelem vult, & melle satiare ex petra: Quæ totidem externæ exhibitæ Israeli benedictiones, at & ad conditionem ac fœderali modo simul exhibitæ benedictiones sunt.

§. VI. Non causa ejus est Judæorum Tohu ac vastum, quod concipiunt ante Mosen ejusque disciplinam, nec Socini fœdus imperfectum vetus legale, quod & præceptis & promissis dignis ac spiritualibus fuerit destitutum, cujusque obedientia non commeruerit nisi finita bona ac temporalia: Conveniebant vero hæc apprimè, tum quod indoles populi nondum aures ad audiendum habentis

habentis cordeque incircumcisi esset carnalis, quod hæres esset delentus ac ductus per talia rudimenta puer, quod fœdus esset universale ac externum Ismaeli ipsi in Circumcisione obsignans, quod ita exigeret figura tunc obtinens ac Typus, quod esset Testamentum aliqua saltem requirens & exhibens bona, quum vera ac spiritualia præsentari ac adesse nondum possunt, tum & quod peculium in externa Theocratia Israel esset, populusque ab alio omni differre splendore deberet singulari.

§. VII. Non tamen concipienda sunt hæc sic, quasi felicitas & Canaa externa ipsa Testamentum ac benedictionem Israelis olim aut absolveret aut constitueret etiam in se; Neque enim potest terra in se hæreditas Israelis esse, nec augustum benedictionis elogium ac nomen ferre & absolvere. Debet potius Israel ac populus Dei terram ac terrena calcare, & cum Jacobo Jehovam pro parte sua habere Jer. X. 16. Et sane hæc benedictio & hæreditas externa Israelem vix gentibus, quibus item singula in Arabia felici affluunt, æquiparet aut præferat. Certe pauperem in Israele gratiâ ac hæreditate filiorum iniquo modo privat. Unde præter hæc externa necessariò spiritualia etiam Oeconomix omni communia bona habuerunt tunc, atque fuerunt insuper alia item adhuc per hæc externa ipsa, tanquam pignora ac typos, Israeli prisco obsignata ac præfigurata.

§. VIII. Et sane figuravit atque obsignavit Canaa *primò*, hæreditatem consimilem gentium ac Mundi post longos in deserto errores itidem Israeli Dei sub N. T. dandi, quemadmodum cuncta olim in deserto factâ in typum viventium similiter primo N. T. tempore facta sunt 1 Cor. X. 6., & ipsa egressio prima in deserto præfigitur egressioni Evangelistarum ac Apostolorum sub Novo Test. Ps. LXVIII. 8. 9. 10. &c, & ipsa possessio conversarum gentium hæreditatis & quidem Abrahamicæ nomine venit Rom. IV. 13. Figuravit & obsignavit *deinde* etiam insignem eam Novi Test. Ecclesiæ venturam rationem, qua ea non tam in incarnatione Christi quam Regno Dei in medio erigendo Hierosolyma & solium Jehovæ ac gloriæ eo tempore futura Jer. III. 19.: Ubi per *Gloriam* ipsa Schechina tota in fulgore superinhabitans intelligitur,

tur, quæ Gloria & domum secundam de more impletura erat Hagg. II. 8., & Nubes gloriæ passim appellatur. At maxime figurabat & obsignabat *tertio* Canaa Cælum, eratque ejus potissimum certum pignus ac Sacramentum; Unde non solum Terra hæc confunditur in Ezechiele cum Eden seu Paradyso Figurâ Cœli, sed & gaudet habitatio in ea Sabbathi digno nomine, quod vere in cœlo est, quin & est Terra ipsa Sacramentali unice veritate ac prædicatione Hæreditas Israelis Hof. IX. 3.

§. IX. Et sane conveniunt apposite singula; Hinc est Terra non manu Israelis sed robore supernaturali ac miraculoso Dei acquisita, quomodo Cælum acquiritur: Unde & est Terra Dei ac pertinens unice ad Deum, quemadmodum & Cælum est donum ex gratia & manu ejus. Hinc & forte assignatur ad electionem Dei distribuentem pingendam sic. Reddenda item erat in Jubilæo portio ejus, licet emptionis justo titulo ab alio acquisita, *tum* (ut & in aliis forensibus Judæorum) ob peculiarem hujus terræ rationem, quod Dei esset & homini nullum in ea alienandi jus, *tum* ob rationem item ceremonialem aut sacramentalem, quod cælum, cujus possessio inalienabilis est, eâ figurabatur. Hinc porro longæva in ea terra vita promittitur, ut longa ac æterna cœli possessio ac vita exhiberetur. Huc facit & spectat item Dei in ea terra habitatio, quod in cœlo Deus est & beatitudinem ac cælum ibi facit. Huc porro pertinebat non minus, quod cum cœlo lacte melle ac dulci omni abundabat angulus hic Mundi.

§. X. Testantur & confirmant non minus suavem ac sacramentalem hujus Terræ rationem Effecta quæ adjicimus, ut à posteriori etiam hæc res appareat; *Primum* est quod hinc tam chara esset atque amaretur illa, cujus non tam causa erat, *quod* esset facies habitantis in ea Dei, à quâ expelli triste est, *quod* esset sanctitas & sanctificatio publici cultus in eo loco unice permissi, *quod* esset Testamenti ac fœderis promissum bonum, *quod* item illi affixa cœtera cuncta in terrâ exhibenda ingentia promissa ac bona, sed potissima dilectionis fuit ratio Sacramentalis & obsignatorius ejus terræ respectus: *Secundum* hujus Effectum est, quod hinc tam ingrata erat, cum exilio omni, præmatura terrâque illâ privans

vans mors; Non enim hæc solum erat exprobratio tristis perfidia, fœderis rupti, & exhæredationis, privatio faciei Dei Esaj. XXXVIII. 10. 11., sed & ereptio Sacramenti ac pignoris cœlestis beatitudinis, & excommunicatio perfecta. Unde singularis ille in priscis mortis metus, quanquam etiam ille ex sollicitâ ceremonialis rei observatione, quum sub metu mortis Servi essent, emergeret simul; *Tertium* item erat hoc, quod hinc terra ea non poterat ferre peccaminosos, Maleficos, sed debuit necessario expuere eos, ut Scriptura loquitur, tum ob propinquitatem Sancti Israelis in medio habitantis, tum ob Sacramenti, quod impiis non datur, respectum.

§. XI. At hucusque de his *in genere*; Ut vero insimul *in specie* videamus, *Prima* & potissima in felicitatibus ac benedictionibus his externis est Canaæ seu Palestinae Regio ipsa, opima in emphasi Scriptoribus profanis dicta, fœcundus ille ager orbisque universi, utur non umbilicus, at vere tamen ocellus; Quæ & ampla satis erat Regio ex prima Dei donatione, licet non occuparetur statim actu tota, licet donaretur pars ejus à Salomone, licet diminueretur ei pars à contendentibus in Ægyptum, licet invaderetur ejus bona pars Captivitatis Babylonicae tempore ab Idumæis, quin & excluderetur aut relinqueretur item sponte ac ultro: Unde pars ea 54 milliarius *Exclusa* nomine venit, quæ sita est inter Ascalonem & fluvium Ægypti; Excludebatur vero ob sterilitatem arenosam, de quo Talm. in Hieros. Sheviith fol. 36., *Iste tractus qui est in Gerariku, est male habitationis, usque ad fluvium Ægypti.* Concinit Strabo Lib. XVI., *Quæ Gazam sequitur Regio sterilis est & arenosa.* Vocabatur autem hæc ab Idumæis direpta ac habitata inde à captivitate *Idumæa* etiam in Oliv. in Pompon. Mel. Libr. Cap. XI., *divisaque est Palæstina in quinque Regiones Idumæam, Judeam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Jordanem: Quum secus tres essent partes, Judæa, Trans Jordanica, & Galilæa, Judæa autem subdivideretur in Regionem olim Philistæorum, Montanum Judææ quod Mons Regalis vocabatur etiam, Planitiem, & Convallem oram scilicet maris Sodomitici ac tandem Jordanis: Tempore vero Davidis ultimoque Hircani fines una*

cum Viciniis adducti ac subacti etiam latissime sunt, sed ut iugo excusso dominaretur juxta priscum Isaaci vaticinium iis potius Edom in Regno Herodum.

§. XII. At non tam amplitudinem quam ubertatem felicem hujus agri hic prædicamus, in quâ vix sibi satisfacit Scriptura ut nobis satisfaciat; Hinc dicitur Terra quæ lacte & melle diffluit Deut. VIII. 7 8. 9., XI. 9.; Quod vel in litera verat, cum lac distenta armenti copiosi ubera in ambulando emittant: Mellis etiam erat feracissima, quod frequentes ibi apes, quæ in cacumine rupium ac arborum mella sua parabant ac in favos & ceram recondebant Ps. LXXXI. 17.; Unde & *Jonathan* in Sylva melle recreatur. Secus vero notatur in genere abundantia phrasi illa Job. XX. 17., & applicatur itidem in descriptione Ægypti Num. XVII. 13., ut & Assyriæ 2 Reg. XVIII. 33. Idem item significat exoticis; *Ovidius* Lib. 1. *Metam.*

Flumina jam lactis, jam flumina Nectaris ibant:
Claudianus Lib. 1. in laud. *Sciliconis*,

Tunc & Solis equos, tunc exultasse Choreis
Astra ferunt, mellisque lacus & flumina lactis
Erupisse solo.

Euripid. item in *Bacch.*,

Fluit & lacte campus,
Fluit vino, fluit & apum
Nectare.

Ex eodem Capite vocatur in Scripturâ *Terra decoris* Dan. XI. 40., aut ut Rabbini volunt *Capreoli*, sive quod tam cito maturescant cuncta in ea & subsilient ut *Capreolus*, sive quod abundant montes grege saliente *Caprorum*, & cooperti illis vivere ac attollere quasi se appareant. Eodem aurigatur nomenclatio Es. V. 1., ubi *cornu pingue* dicitur ac opimum, angulus terræ opimus, Ezech. XXVIII. 13. Eden ac *Paradysus Dei*, Heb. IV. 8. coll. cum Ps. XCV. 11. Quies ac Sabbathum reale secundum & *Josua*, svavitatem corporali sua figura Sabbathi N. T., quod verum ac tertium Sabbathum reale *Christi* est, licet consummetur solum in coelo, quum reale primum esset status ille beatus & abundans, in quem introduce-

ducebatur homo integer in Eden à creatione.

§. XIII. Concinunt in felicitate externa Canaë prædicanda Exotici etiam, Gentiumque primi Theologi seu Poetæ, qui & *Vellus aureum Jafonis* extollunt ac dilaudant, & *Cornu Amaltheæ*; Quid enim aliud aureum vellus, quam regnum (ut & exponitur) Paternum ac Patriarcharum & Colchidis & Cretæ nomine pariter in fabula veniens, per Jasonem ac Josuam repetitum, at prudentiâ & arte miraculosa Medæ, quæ hinc Maga esse putabatur. Erat vero *Medea* à *Mensurando* ac *Mada* Columna nubis viam dimetiens, eademque cum *Circe* per circulum in deserto circumducente. Terra autem quæsitâ ac occupata *Vellus aureum* dicebatur, ob nobile ejus decus, & quod tota vellere ac pecore, quod & aurum ac opulentiam priscam constituebat & insimul copiâ suâ fecundante dabat, cooperta vere in montibus ac desertis erat: Quod autem ante introitum ac possessionem & Labyrinthus pertranseundus prius erat, & Draco ingens, qui incingebat & custodiebat, jugulandus ac vincendus, illud venuste ambages & circuitus quadraginta annorum in deserto pingit, quemadmodum Draco desertum Draconibus ac Serpentibus plenum, quod simul permeare Israelitæ debuerunt.

§. XIV. Idem & non aliud sibi vult *Amaltheæ* laudatum adeo *Cornu*? Non enim rem acu tangit *Huetius*, qui Demonstr. Propr. IV. p. 325. ex tertiâ Jobi Filiâ קרן הפוך nomen ac fabulam deducit, præeuntibus tum LXX qui κέρας ἀμαλθείας nomen vertunt, tum Spanhemio in Historia Jobi, qui Cap. XII. ex Jobo multa in fabulam Herculis translata esse conjectat. Est Amaltheæ, converso ρ in Ν, à plenitudine nomen; Quid enim *Male* nisi *plenus* fuit Hebræis? Confirmatur item derivatio hæc ex re, quum plenitudinem insignire velit Cornu hoc, tum ex usu & applicatione vocis, quum hinc *Cicero* Bibliothecam Attici ob ingentem & variam librorum copiam ἀμαλθειον vocet Lib. I. 8. & II. 16., tum & quod *Copia* cornu est vox qua nulla magis est item frequentata. Cornu autem aliquando receptaculum est & vas quod impleri plenitudine, continere & effundere similiter eam potest, aliquando fluvius qui & Serpentum & Cornuum, in quæ

diffunditur ac dividitur, nomine venit: Quomodo sic Hercules Achelaum fracto cornu domuisse, & post victoriam ei Cornu reddidisse dicitur; Notat enim hoc Jordanis per Josuam siccationem, factoque transitu ad priscum alveum ac meatum reductionem: Acheloi enim, à forti rapidoque cursu, merito Jordanes nomen habet, repetito eo à לִיָּ, quod Hebræis *robur*, Æthiopibus *Cervum* dicit, & præfixo אַ quod per Aleph, ut solet, effertur. Sed & applicatur non minus Cornu ad regionem certumque terræ optimæ angulum; Ita Amaltheæ Cornu locus in Siciliâ, horreo illo fecundo Italiæ, in quo Ceres profunda Proserpina fit, & à Plutone inferorum Deo sub terram rapitur Athen. Lib. XII. Cap. XX., locus item in Lybia Lib. III. apud Diodorum, atque hic vere Cretæ ac Philistææ filius, quæ lacte caprino ac melle nutrit Joves Lactant. Instit. Lib. II. Confer diserta verba Esajæ Cap. V. 1. 2. Canaam eo nomine appellantis.

§. XV. Facit huc etiam, ex parte Jordanis unâ, famosum *Augiæ Stabulum*, quod Hercules in laboribus XII suis etiam repurgavit; Fuit autem Augias Elidis, i. e. terræ Deo propriæ, Rex, qui & Bubile habuit 3000 boum capax, ac ante Herculis adventum nunquam purgatum; Quis vero Augias alius sit quam OG, Stabulum ejus pingue quàm terra Basan, boum copia quam terræ ejus celebratissimi ac pingues Tauri innuente Ps. XXII. vers. 13., purgatio stabuli quam direptio boum & pecudis in ea terrâ, de quâ diserte Deut. III. 7. Consonat petitio Rubenitarum ac aliorum, ob pecudem quam alebant numerosam, præ aliis terram hanc hinc ambientium Num. XXXII. 1.

§. XVI. Erat & singulare quid in ea terra quod Deum in se ac sui medio simul exhibebat, quod Dei manu expugnata Dei totaque à Deo donata erat, quod fœderis bonum, quod Sacramentum erat. At hæc superius modo visa sunt, atque huc etiam non tam faciunt. Sed accedunt alia ejus terræ bona & beneficia externa quæ propius huc pertinent. Miranda erat ea terræ fecunditas, qua & septimo demum anno quiescit, & centum reddere dicitur Matth. XIII. 8., & caulis una Sinapi tres ramos dedit, quorum unus tentorium figuli cooperuit, tres Cabos Sinapi produxit, &

& ascendi in se permisit Hieros. Peah. fol. 20., & arenæ maris ac petrae cum fructu seminatae fuerunt Hieros. Kilaim fol. 27.: Proximum huic erat quod & omnia ferret hæc tellus, sic ut ipsa populis mutuo daret, non ab ipsis sumeret Deut. VIII. 7., XXVIII. 12. Quod & ob ceremonialem agri ac frugis munditiem in se necessum erat: Conjunctus his est opportunus terræ situs, dum non quidem est orbis terrarum umbilicus, at media tamen ac vicina interjacet inter Ægyptum quæ est horreum orbis, tum & famosam Tyrum quæ est emporium universi & forum gentium Esaja & Ezechiele testibus, & causa simul divitiarum per classem Salomonis Regis in tantâ copiâ advectarum, ut pretium argenti & lapidum fere esset Hierosolymis unum: Neque vero etiam silentio premenda Terræ ea ratio, quâ illa munimenta firma ac tuta incolis præbuit, & speluncas ac petras, & loca tam excelsa & prærupta ut inaccessa etiam essent, ad quæ Esajas Cap. XXXIII. 16. alludit; Mos vero hic erat priscorum Orientalium ac Arabum, ut asyla ac munimenta sua in montium cacuminibus quærerent, dein speluncas in rupe cavarent, tum & rupem, ut nullo modo ascendi posset, præruptam redderent, ut contra hostium incursiones tuti possent esse & securi, quas late describit Josephus Lib. XIV. Antiq. Cap. XXVII. At & hæc simul erant in Palæstina Jos. X. 16., Jud. VI. 2., 1 Sam. XXII. 1., 1 Reg. XVIII. 15.: Celebratissima erat ea Zedekia, quæ milliarius multorum spatium comprehendebat. Atque hoc erat nidum inter Sidera ponere, ac in speluncis habitare ac fissuris petrarum Obad. v. 4., Jerem. XLIX. 16., Num. XXIV. 21. Atque dicebantur habitacula hæc à pace tata Salma, habitatores Salamii ac Solymi, ascensiones ac descensiones internæ Scalæ, quales famosæ Tyriæ illæ erant: Atque hæc omnis terræ ratio facit porro incolas tandem superiores populo omni sub cælo Deut. XXVIII. 1. 13., ad quod alludit venuste Esajas Cap. XVI. 1., *Mittite agnum Dominatori terræ à Petra deserti ad montem Filia Zion*, ubi Moab vectigal ac tributum suum pendere Monti Zion jubetur, quanquam insimul & ad alia referri debeat.

§. XVII. Atque ex hac omni terræ hujus divinæ ratione erat, quod 1. juxta Ps. XXXVII. 3. manendum erat in terra, ne ipsa

Dei hæreditas gratia ac Cœlum Dei pignore eo obfignatum videretur contemni turpiter ac sperni, quod 2. triste ac metuendum erat privari, sive exilio sive morte præmatura, possessione hujus terræ; Qui ille singularis metus mortis erat sub tempore ac Testamento Veteri adhuc vigens at nunc cessans, quod econtra 3. promissio ac bonum promissum dicitur Vita longæva in terra eâ, prima hac in Decalogo promissione venuste adjecta cultui positive juxta quintum Præceptum exhibito, quo Israelitæ & Patrem corporis sui Deum, & Patrem à quo hæreditant terram Abraham, & Patrem, à quo vitam illam corporalem trahunt proximum, Parentem, & Patrem tum docentium, tum imperantium debite ac pie prosequuntur; Neque enim manu Cœli neque manu Cathedræ excinduntur hi, qui rite ea, quæ officii sunt, exhibent & præstant cuivis. Provenit item 4. ex hoc, quod duplice ac speciali etiam de causâ Possessor Canaæ non Dominus sed Villicus esse dicitur, cui nec pro arbitrio in ea agere, nec eam alienare licet Luc. XVI. 1., quod 5. reddenda in Jubilæo erat, tum quâ abalienata injuste, tum quâ figura cœli, quæ & in vero Jubilæo omnia restaurante & in terrâ ipsa, quæ Sacramentum est, reperitur, quin & quod 6. malum temporale ac afflictio, non sicuti jam, gloriationis materia, sed improprium perfidiæ, ac ira, quam tunc Lex operabatur, certe triste quid, erat.

§. XVIII. Confirmat felicitatem & benedictionem priscam eternam Lex, *de mendico in Israele non ferendo* Deut. XV. 4., licet pauperes in eo semper essent *ψ. II.* Capitis ejusdem: Cui & accipere videtur Ps. XXXVII. *ψ. 24.* quo justus nunquam deferi sic dicitur ut semen ejus quærat panem. Ubi in utroque loco mendicatio arcetur, licet pauperies casu vario invaluerit, quanquam & Psalmus figurate ad Christum cum suis, oppositè ad Semen reprobum externum Judæorum, respiciat potius, qui jam esuriunt ac panem quærunt, Israele Dei bonis ac deliciis Regni cœlorum affatim fruente; Illud enim versus 9. 22. 23. 24. 28. 34., ac præprimis promissa æterna benedictio ac possessio, quin & hæreditationis ad semen futurum restrictio, aperte volunt ac exigunt: Ubi & confer Matth. V. 5. Facit igitur huc quintuplex illud genus pauperum,
sicuti

sicuti recensent Magistri, Inopes, Mendici, Mercenarii, Ignobiles, Afflicti. Mendicationem item arcuerunt potenter ab Israele & semine, tum Leges Dei, tum Canones Magistrorum, jusseruntque econtra ea quæ deficiunt dari ex jure quod ipsis in ea est, non ex creatione tantum, vel jure Christi in omnia promerito iterum ac instaurato, sed & speciali insimul causa in Canaë terra sub V. T.; Unde & Drusius Obs. L. IV. C. XI. *Nam si id, quod res est, fateri volumus, veri Domini sunt pauperes & egeni: Ideo scriptum est, Ne prohibe bonum à Dominis suis i. e. egentibus.* Cavebat in hoc Lex Dei, de reddendo semini alienato agro, de abundantia ac fecunditate stupenda terræ, de mutuo dando egenti fratri gratis, de paupere suo Dei ac Domini veri loco substituendo, quemadmodum in decimis apparet, quæ & fundamenta loco Deut. XV. 4. subjici videntur. Adde alia his ac legem Dei de angulo agri indemesso pauperi relinquendo, cujus agri determinarunt sexagesimam ad minimum partem, de decima pauperum, de elemosyna colligenda, de Leviro fratri ad perennem hæreditatem semen excitaturo, de virgine item hæredi contribuli nubente &c. Non minus providerunt Magistrorum Canones, qui elemosynam justitiam appellant, sicut Mammonæ à Christo econtra iniquitas & injustitia applicatur, qui de Jure Pauperum loquuntur, qui forensi jure ad erogandum elemosynam tanquam debitum cogunt; Ita enim in hal. Mithnoth Gnain. cap. VII., מִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹצֵה, seu, *qui non voluerit elemosynam dare, aut minorem dederit quam erat par, cogeant eum Judices fortè irrogatà etiam verberum pœna, quæ contumacibus debita &c.* Sed & largam Canones faciebant oblationem, dum oculus malus sexagesimam offert partem, medius quinquagesimam, at bonus quadragesimam in Cod. Terum. C. IV. hal. 3., quin & evehunt adeo, ut debeat subveniri non pro necessitate solum, sed & dignitate ejus cui subvenitur. Huc spectat item quod diu accumbit Paterfamilias & pauperes expectat in Mensâ, ut iis etiam impartiri possit. Excipiunt item itinerantes gratis hospitio ac domo. Consulunt item pudori ut per alios colligant, quod & Gazophylacium *silentium* pertinuisse olim existimo, in quo pro pueris bonorum Virorum collectio facta, quum nunc ipsi die Veneris domos

domos circumeunt, ut habeant in honorem Sabbathi ac festi, aut literas Kibbutz & Collectionis attestata circumferunt, ut prospiciant sibi ac filiarum tempestivæ dotandæ. At & adeo facti post impudentes, ut cum corbe & cista ad omnes consisterent cum Synagogas tum Proseuchas; quæ domus precationum erant hic ibi post templum exustum ædificatæ, una cum locis Midrasch in quibus abdita vestigabant & concionabantur, & Synagogis in quibus legabant ac docebant; Neque enim credo atria privatorum, in quibus mendicabant egeni, intelligi à *Juvenale* in Satyra III. verbis,

Dic ubi consistas, in qua te quæro Proseucha.

§. XIX. Sed & constat abunde ex eo benedictio ac promissio facta olim temporalis, quod nunc in pœnam peccati spoliata fuit fecunditate terra ac anathemate percussa Mal. IV. 6., Deut. XXVIII. 22. De ea terræ Canaæ corruptione ac sterilitate loquuntur passim Talmudici; In Hieros. Peah fol. 20. dicit R. Jochanan, *Fructus vilissimus quem comedimus in juventute nostrâ, præstitit optimo quem nunc comedimus in senectute, nam in diebus ejus fuit immutatus mundus.* Item R. Chajia, *Modius Arbelitanus exhibuit olim modium similitæ, modium farinae, modium fursuris, & modium fursuris crassioris, & adhuc modium fursuris crassioris, & modium etiam fursuris crassissimi: at nunc vix unus modius ex uno modio constat.*

§. XX. Atque adeo benedictio externa adhaesit Judæis, ut vel in ipso exilio, in ipsa captivitate, affluentia externa iis non desit; Licet enim in captivitate primâ seu Babel exeundi facultas libera iis esset, & sancte insuper Canaan ac templum venerarentur, donisque annuis honorarent, non tamen ob copiam agrorum ac possessionum suavissimarum poterant divelli inde: Atque jam in longo illo secundo exilio Romano adeo ligantur Deo ac devinciuntur hordeo ipsis affatim dato ac argento, ut Deo sedeant, & cum gente ac idololatria nulla patiantur se permisceri Hos. III. 2.

§. XXI. Ad benedictionem temporalem externam Judæorum spectabat *Secundo* etiam Longæva vita temporalis: Quia enim tanta in ea terrâ bona & erant modo & danda in futuro erant, & quia item vita longa in ea æternæ longæ vitæ sacramentum ac pignus,

gnus, hinc non poterat non usura longa ejus grata ac svaavis, & frustratio ejus excommunicationis quædam species, & exprobratio perfidiæ ac fœderis rupti esse ac apparere.

§. XXII. Est longæva vita beneficium Dei etiam in se, & conveniens naturæ cuicunque, quoad ea horret destructionem & amat conservationem sui, quæ & si late exporrigitur perficere bene cæpta familiæque suæ providere digne potest. Quin & vitæ custodiam adeo sibi injunctam ac præceptam esse existimant Magistri, ut & ipsa Dei præcepta longe illi postponant, eo nixi perperam principio, quod præcepta sint data ad vitam, & faciendo quis vivere debeat, non autem sibi mortem conciliare; Unde libere ad servandam vitam cum ceremonialia tum & moralia Dei præcepta transgrediuntur. Erat item longæva vita insigne beneficium sub tempore Promissionis ac Patriarcharum, quum & Regnum numerosum patrum tunc longævo longa series Nepotum procuraret, & in defectu verbi scripti omnes ad traditionem Oralem à Sene eo habendam adigeret, cunctique ab ejus ore penderent. Præcipue verò & singulari quadam ratione vita longa in Canaa sub Veteri Test. erat exoptatissima, tum quia erat promissum fœderis in præcepto quinto, tum quia Canaa & Deum in se habebat & per se svaavis ac hortus Dei erat, tum quia mansio longa in ea erat Sacramentalis. Sed & est corona decoris שִׁיבָה canities, quæ in viâ justitiæ reperitur Prov. XVI. 31. & hinc pars præmii olim bene operanti promissi: Est autem שִׁיבָה Hebræis Senectus media, distincta tum à primâ quæ *Sikna* dicitur illis & sexagesimo anno incipit, tum ab ultimâ quæ *fasis* ipsis vocatur: Nisi forte à Galeno didicerint, qui Senectam primam anno L inchoat, secundam quæ à negotiis publicis abstinet LX, tertiam inde à LXX usque ad vitæ finem, quæ & mala ætas appellabatur vulgo.

§. XXIII. Econtra etiam accensetur pœnis dimidiata annorum ætas Ps. LV. 24., quin & acerbo Cherem & Excisionis nomine venit mors quæ infra sexagesimum annum obtingit, manu Dei sive derepente & miraculose vitam rapiente, sive ordinaria etiam via. Alia vero est Excisio ex populo Dei ac terrâ viventium quâ per Synedrium delicta puniuntur, alia Ecclesiastica qua excommuni-

catio fit, alia Civilis qua quis aut cœlebs, aut Eunuchus, aut improlis, aut sine mascula prole, decedit, quum hoc ultimo etiam רַחֵם i. e. recordatio ac memoria nominis perit, ac, ut Scriptura inquit, in pulvere scribitur, quum Mulieres nomen Mariti assumptas apposite ac vere אִשָּׁה ab *oblivione* vocentur. Quod vero Magistri de trinâ excisione, *corporis* quod ante terminum decedit, *animæ* quæ ob impietatem annihilatur ac ut jumentum interit, tum & *animæ atque corporis simul* quum & corpus & anima extinguitur, narrare solent, id Sadducæismo relinquimus, cum nec annihilatio nec animæ mors concipi possit.

§. XXIV. Neque postrema *Tertio* inter felicitates ac benedictiones priscas temporales erat Soboles multa & copiosa, quæ ventris benedictio dicebatur Mofi, atque tam quærebatur enixe, ut & ad eam habendam polygamiam instituerent, & ancillæ ex Maritis super genua Uxorum parerent, & Frater post mortem fratris fratrem ducere, fratrique semen excitare teneretur.

§. XXV. Atque sane fuit ubivis ac in se etiam triste visum carere prole, quæ & Parentes demorientes vivere ac superesse facit, & fructum laborum sibi colligit, & nomen ac familiam illustrem propagat. Non judicabant ἀπερὶα publico ac potentia gentis consuli, & hinc Gentes omni studio, cum proemiis Patri multæ sobolis constitutis, tum pœnis cœlibatui ac liberorum productioni seu generationi dilatae dictatis, proletariis item ad rempublicam prole augendam adscitis, copiam & propagationem numerosæ prolis promoverunt: Sed & tam grave privatis existimatum fuit sine prole decedere, ut sic demum emori crederetur aliquis, nomenque ejus in pulvere scribi, sepeliri, ac æternæ tradi oblivioni, ut & in talium solatium simulachra illa adoptionis & arrogationis debuerint introduci. Omitto alia; Accedebat enim secus olim, quod liberi venundari possent in angustiis non semel, quin & alimenta subministrari ab iis deberent Parentibus, nisi actione τὴν κακωσμένην τῶν γονέων conveniri vellent Athenis, multâ gravi puniri, & ex cœtu honestorum excludi & eliminari; Quod pietatis genus & *Paulus* exprimit venustâ phrasi, ἀποβῆς ἀποδίδου τοῖς πατρὶσι, i. e. debita ac promerita diu, in compensationem, vicissim

cissim reddere Majoribus : Quomodo & Quintilianus VI. Decl. inquit, *Non est beneficium quod pascitis, sed facinus quod negatis.* Existimant item Judæi hanc singularem ac salutarem etiam venire Parentibus ex liberis utilitatem, quâ Filius per undecim menses singulis diebus precem *Kaddisch* recitans, Patrem defunctum ex purgatorio creditur liberare: Unde & Patres in mortis lectulo decumbentes lætantur, si filium superstitem relinquunt, quum secus tota Synagoga Sabbatho ac diebus festis orare teneatur.

§. XXVI. Singulari vero quodam modo hæc Ventris benedictio erat expetita in primâ hominum paucitate, ac sub tempore Patriarcharum, quo & feræ sævæ invaluerant, & stirps seminis asserentis & asserendi *ἀτεκνος* & solitaria adhuc erat, mundo, qui tum erat, universo excluso & serpenti tradito: Et qui tempore antediluviano, in quo Patrium regnum viguit adhuc, multam nepotum ac abnepotum copiam habebat, latifundia etiam mundi vacui, in quo erat late Rex, occupabat, illi servus ac operarius, illi miles & exercitus robustus non deerat, homine alio ac paupere, qui merce conduci ad operam posset, tum non existente; Quæ & causa est quod cum sagittis in pharetra comparantur liberi, quæ efficiunt ut contra hostem consisti possit Ps. CXXVII. 5. 6., sive in acie & campo, sive in judicio etiam ac Portâ, dum ita pluralitate calculorum ac votorum non vincitur & opprimitur bonus in causa bonâ.

§. XXVII. Non minus vero benedictioni huic locus erat præcipue etiam sub Vet. Testamento, ubi hæreditas ac terra promissa semini modo incipiebat dari; Promiserat & Deus populo Judaico tunc singulariter hoc tanquam bonum fœderis Deut. VII. 14., *Benedictus eris supra populos omnes: Nemo in te sterilis erit, nec in pecore tuo.* Et hinc Ps. CXXVII. 1. 4. dicitur *Jehova ædificare domum, & fructus ventris merces.* Promissum fuit non minus Abrahamo Gen. XV. 5. semen ut *stellæ cœli*, tum & ut *arena maris*: ut *Stellæ Cœli*, quæ sunt ubivis in expanso dispersæ & conspicuæ tum & luce cœlesti coruscantes in Judæis & assertis Ecclesiæ: ut *arena maris*, quæ & innumerabilis præ copia, & ex gentilismo tum infideli tum converso; Unde & potiores in semine hoc *filii*

dicuntur esse *promissionis*, & in Christo semine Abrahamæ nova creatura, qui & novum vivere ac esse impertiit illi, & sanctum seu bene esse, dum nil cognoscitur porro in eo secundum carnem, quod & abscissum illi hinc est in Genitalis circumcissione. Et sane excisio emoriens plena erat in ἀπεκνία, privans hæreditaria Sacramentali ac svavi Canaæ terra, quum secus parte ea, quæ in filium excrevit, perdurat ac perseverat in ea. Et cum promissiones tantæ instarent ac in futuro demum dandæ essent, excludebatur à fruitione illorum, qui nec per se nec per semen attingebat implementi felicia tempora. Cumque Mulier, mediante partu, debebat salvare & causa salutis esse juxta Scripturam ac Paulum, negabatur mordicus hæc insignis dignatio illi quæ sterilis & utero clausa erat; Atque hinc exclamat impatiens Rahel Gen. XXX. 1. ad Jacobum, *Da mihi filios, aut si non emorior ego*, sive hoc de plena sui excissione ob effectam propinquantem ætatem intelligat, sive de morte naturali per cordolium acceleranda, sive de spirituali etiam ac vitâ beatâ.

§. XXVIII. In prole tamen hâc quærebatur potissimum mascula, quam longe prætulere fœmineæ semper cum Judæi tum Nationes mundi; Neque enim propagat & ædificat familiam fœmella sed בן ac filius à Banah *Ædicator* Hebræis dictus: Neque servat hæreditatem sed transfert, nec viget ac perdurat recordatio ac memoria nominis Paterni in sexu sequiore Mulierum, quæ sunt, ut visum, ab oblivione משי, sed in filio unice, qui hinc à Memoria dicitur זכר *Mas*: Censent item Judæi minus puram ac sanctam esse filiam ac fœminam, eò quod circumcissione non imbitur: Atque gentibus item, juxta morem Hebræorum, in *Apulejo* supra dicitur partu Viri fundari familia, Στύλοι γὰρ, teste Iphigenia, εἰσι παῖδες ἄρσενες.

§. XXIX. Omittimus Reges ac Magnates ex semine Abrahamæ exstituros, triumphos stupendos contra hostes centum à quinque fugandos, Constantem aëris puritatem ac salubritatem, de quibus late Moses Lev. XXVI. Dent. VII. XI. XXVIII., relationem item ac celebritatem super universi mundi populis Deut. XXII. 19.

§. XXX. Atque hoc est Fœdus illud priscum externum, in quo

& omnes, qui typo in eo serviebant, comprehendebantur, & promissiones hinc etiam tales externæ conspicuæ erant; Quæ & causa vera est, quare excluso & rejecto etiam Ismaeli eorum ob-signatio per Circumcisionem facta est ac fieri potuit Gen. XVII. 23.

§. XXXI. Ne tamen Judæi nimium svavitati ac benedictioni ejus Canaæ externæ, seu quieti Josuæ, adfectu adhærerent, Tabernaculorum Festum jussit Deus inter alia annua esse, quod id retrahere ab his aptum natum erat; Neque enim hoc pro omni ac ferotina item collecta messe gratias agebat solum Deo Terræ ejus Proprietario, Largitori, Fœcundatori, primitias ejus omnes offerendo Exod. XXIII. 16. Lev. XXIII. 34. 36. Num. XXIX. 12. Deut. XVI. 13. 15., nec Tabernaculis his refricabatur tantum in memoriam primus ac tenuis eorum tanquam Exulum peregrinantium status, sed & ipsa possessâ Canaâ, per tabernacula hæc in peregrinitatem priscam deserti immutatâ, jubebantur hâc omni habitatione insuper habitâ ac spretâ ad domicilia æterna, tum quietis ac Sabbathi Christi sub Novo Test., tum & mansionis æternæ in cœlo, anhelare, ac peregrinari: Unde & dicimur nos, tabernaculo domus terrestris dissoluto, ædificium ex Deo habituri esse 2 Cor. V. 1., & jubet Zacharias sub N. T., & potissimum sub ejus finem, Festum hoc celebrare Cap. XIV. 16.

§. XXXII. Quare & sub eo tempore non tristis ac onerosa est afflictio externa, sed gloriamur potius in ea Rom. V. 3.; Olim in fœdere externo, quum bonum & præmium esset externa felicitas ac promissio, debebat necessario afflictio promissioni opposita pœna esse atque iræ speciem involvere: At nunc irâ omni per Christum sublatâ speciem eam amplius non gerit, ut & non fœderis promissa negantis rupti exprobratio tristis porro est, neque faciem Dei ac Sacramentum cœli item nobis excutit: Est econtra unice nunc Castigatio certum filiorum signum, destructio veteris hominis ad utilitatem ac salutem nostram conducens, conformitas cum Christo patiente, gradus & via ad coronam &c.

§. XXXIII. Quod tenendum *primo* contra Judæos est, qui & primam Canaæ reddendam fœcunditatem suamque externam felicitatem somniant, & se ad eam reducendos esse credunt; Hæc

enim sententia eorum est, Christianos superstites ædes & urbes priscas in ea ipsis ædificaturos fore, agros & vineas plantaturos culturos juxta Esaj. LX. 10. LXI. 5., Novum ac Salubrem aërem aspiraturum ad longævitatē stupendam, & morbos omnes arcendum Jes. LXV. 17, Terram fertilem adeo futuram, ut triticum semel satum quotannis sponte proveniat, germinet, ac maturitatem assequatur Hos. XIV. 8., pluviam in horto vel agro ad votum in obsequio cœli impetraturos Zach. X. 1. &c. At vero hæc bona Esavo reprobato relinquenda potius eo tempore sunt, aut ad delicias Mahomedanas releganda. Quod vero eorum ad terram Canaan reductionem attinet, ea forte in conversione ac sine ipsis minime deneganda esse videtur, cum nimis aperte huc vaticinia diserta aurigentur; Quanquam enim terra omnis nunc sit Dei, & prisca terræ ejus Sanctitas in ceremoniali cultu facessat plene, potest tamen Deus hanc terram ut sic prisco possessori in alios ac Civiles fines, & ad fœderis constantiam æternam prædicandam, jure qualicunque postliminii restituere, ac reddere, & Ecclesia vera Dei, exturbatis inde Prædonibus impiis, non invidere; Ita promittitur *terra peregrinationis* Abrahamæ Semini ejus in possessionem æternam Gen. XVII. 8. Clarius exprimitur id Lev. XXVI. 42., *Et recordabor fœderis mei cum Jacob, Isaac, & Abraham initi, & recordabor terræ.* Non autem occurrit locus magis in hanc rem efficax quam ille Deut. XI. 21., *Ut tu & filii vivatis diu in terra, quam Deus Patribus juravit dare ut dies cœli super terram.*

§. XXXIV. At & observandum *secundo* non minus errare graviter Pontificios, quum pro veræ Ecclesiæ nota sub N. T. adducere & laudare non erubescunt felicitatem & benedictionem hanc etiam externam, cum tamen Ecclesia ea non de mundo sit, cum militans sit, cum omni tempestate obnoxia & exposita sit, cum ad certa intervalla ac tempora pax in Prophetis adstringatur, & non nisi Per odo septima ac in fine Sabbathum & quies externa emergat; Illa enim ultima tempora, quibus Christus Regnum ac Theatrum absolvit, & spiritualiter & externe ad perfectionem summam erunt, adstipulante & ratione ipsa & Apocalypsi in Ultimis, deducta: Putidum enim est mendacium & præjudicium, ex
ignoratis

ignoratis Prophetis ac Prophetiarum phrasibus profectum, Christoque Rege indignum, quo ultima tempora pessima creduntur fore & plane corrupta. Quod & Patres eò promovebat olim, ut impie ac imperite orarent *pro mora finis*.

§. XXXV. Ex hac Benedictione externa autem proveniebat olim, quod cibaret ac pasceret indistincte Israelem tunc Angelus Fœderis & postea Deus incarnatus, iisque ignotus in plenitudine temporis, ob quod & boves, manum pabulum præbentis dignoscentes, longe præferuntur iis Esaj. I. 3. Quomodo nec tam Deus quam Angelus exstitit etiam, qui Jacobum à prima ineunte ætate pavit, & pascere demum item vere potuit Gen. XLVIII. 15. 16. Sed & tota moderna Spes Israelis carnalis promissionis hujus temporalis germinatio est; Hinc articulum *de adventu Messia* Joseph Albo non pro fundamentali habet, sed ramo saltem temporalis mercedis, qui ex fundamento retributionis promissæ legem observantibus exsurgit. Hinc epulum fingunt ac sperant externum sub adventum Messia dandum, Taurum horrendæ magnitudinis Behemoth, cetum Leviathan Convivio inferendum, Avem Bar-Juchne assandam ac pinguenide diffluentem, Vinum ab Adamo adhuc in cella reconditum ac falernum juxta Es. XXVII. 2., *In die illa vini commendatissimi vinea cantabitur: Ego Dominus serve illud*: Quæ tamen initio per allusionem & ex vero dicta ac prolata sic fuisse facile credidero, quemadmodum & Scriptura Behemothi ac Leviathanis in gaudium Ecclesiæ exstituram jugulationem in fine mundi potissimum cantat, neque enim verisimile accidit clavem etiam obscuris & ultimis his Jobi non petitam & collectam olim vere esse. Addunt vero his & Messia nuptias ac uxorem in auro Ophir ad dextram adstantem, comitesque & honorarias Filias Regum secundum Ps. XLV. 10. habituram, tum & Filios Messia, Nepotes, ab Nepotes, illique longævo tandem post fata successuros, ut semen promissum longævum videat, & voluntas Domini in ejus manu proficiat Jes. LIII. 10. Sed & sibi ipsis annos antediluvianorum pollicentur, ut fructificent, canente Davide, in senectute etiam & succulenti ac vegeti sint Ps. XIII. 15., fœdereque cum fera agri innovato nullam ex iis porro adversam ac

ac noxiam sibi experturi, sed lupum potius cum agno habitantem visuri sint Hof. II. 18. Jes. XI. 7.

§. XXXVI. At abneganda ac relinquenda erat sub N. T., unà cum urbe, Politia, ac templo, Terra opima ac fœcunda hæc, fiebatque à fidelibus id etiam libenter tunc, quod solium Gloriæ esse desiisset, quod Politeuma ac Schechina super Cœlis collocari deberet, quod terra neq. pignori porro data nec purior ad oblationem aliâ terra esset, quod totus mundus terra Dei tunc futura foret Es. XIV. 1. 2., quod terra plagis & anathemate percutienda ac subjicienda erat Deut. XXIX. 22. Mal. IV. 6. Quæ & liberatio ab elemento hoc mundi & occupatione terrestris pignoris effecit etiam, ut mors à tunc non metueretur ad modum eum amplius quo prisci illam cgebantur metuere. Successit potius in timoris locum anhelatio ad Regnum cœleste & ad intrandum penitus in domum Dei, Christo, qui præcessit & pignus fidelibus est, eos per se item illuc rapiente ac trahente. Successit etiam gloriatio in afflictione omni, ut quæ nunc ad δοκιμὴν facit, & εἰρηνικὸν τῆς δικαιοσύνης καρπὸν Rom. V. 3. Heb. XII. 11.

DISSERTATIO TERTIADECIMA

De

ISRAELE HÆRE- DE TESTAMENTI.

§. I.

T major longe ac potior Israelis Benedictio est, quum & Hæres Testamenti pariter sit ille, idque sano ac suo modo ex asse itidem ac insuper.

§. II. Non mereri quenquam apud Deum ullo modo, nisi primum independens ac suus sit ut ex suo operetur & offerat, dein illo suo Deo det, commodet, utilitatem ac voluptatem afferat,

afferat, ut hinc in remuneratione ex re Dei vicissim æquivalentem redditionem sui dati flagitare possit jure, tum & condignum exhibeat, denique liber absolute ac nihil debens extra obligationem omnem agat & constituatur, illud primis & per se cognitis accensendum fere, quin & omni ac totâ Scripturæ paginâ testatissimum, est; Hinc enim ea tanquam intuitive clara axiomata effatur passim, *Quis illi prior dedit unquam ut compensetur Job. XLI. 2., Rom. XI. 35., An voluptas, an prodes omnipotenti, quum justas tuas vias facis Job. XXII. 3., XXV. 7., Non sunt digna passionnes, (Martyrum excellentissimorum opera,) gloriâ in nobis revelanda Rom. VIII. 18., Si omnia fecistis, dicite servi inutiles cum Deo tum nobis sumus, & quam ob rem? quæ debuimus fecimus Luc. XVII. 10., quæ debuimus tanquam mancipia, quæ non cum servo libero conductitio merentur, & quorum omne reale est ex Deo oriundum Deoque proprium, quæ debuimus tanquam præcedaneis modo beneficiis adstricti ac obligati, tum & quæ debuimus tanquam lucrum talenti ab eo concessi, cui omnis in operatione accepta ferenda vis ac debetur laus. Unde ex alio plane ac longe capite, & non merito, descendit hominis omne ad præmia bona ac beneficia, quæ à Deo post exactam operam reportat, necessario jus, ordinatione nimirum peculiari ea qua legem præmio insigni ex immerita larga & gratiosa liberalitate instructam exhibet, quin & magis condescendendo ac de jure remittendo, per modum fœderis, libere postulantis ac promissis excitantis mutuoque adstringentis, cum homine agit, ut cum ex promisso tum ex pacto convenire Deum possit. At quum & hoc per lapsum ac peccatum deficeret insuper, nihilque inde porro homini veniret, tandem ac ultimo res omnis ex *Testamento* homini provenire debuit, quod & plane gratuitum, independens, æternum, atque firmum constans atque immutabile fundamentum ac principium est, & hinc cum proposito omni ac verbo Dei absolute decernente ac promittente stat Rom. IX. 11., Esaj. XL. 8.*

§. III. Sed & convenit apposite in se Principium Testamentarium & hæreditarium hoc, non tituli tantum ratione & juris quo nunc possidemus, sed & rei quæ in possessionem datur ac venit, quin

& modi in procuranda ea adhibiti. Est electus omnis, erat Israel, Filius, & quum Filius insimul Hæres; Filius enim est hæres, quin & ipso jure filiationis & oriundæ ex justitiâ adoptionis hæres. Filius autem erat Israel quin & Primogenitus Filius Exod. IV. 22., sicuti Aaron Propheta & Prolocutor Mosis, qui ob absentiam diutinam incircumcisi linguæque accuratæ Ægyptiacæ ignari labii erat, apud Pharaonem appellabat, cujus Moses erat Judex constitutus & Eloach Exod. VII. IV. 16. Erat autem Filius Dei Israel, tum quoad carnem ex Sara effceta per Dei spiritum ac vim in Isaaco Patre ejus populi educatam, tum quoad adoptionem fœderalem, quâ ipsorum & liberorum sunt promissiones Act. II. 39., tum quoad animam quæ nova creatur ac inditur, cum in regeneratione homo vacuus *jelabhebh* seu *corde donatur* & pullus *onagri homo nascitur* Job. XI. 12., ut intelligat iterum ille qui *pecudi similis est* Ps. XLIX. 21., tum quoad Oeconomiam initialem ac primam Vet. Testamenti, qua Israel puer funibus amoris ac ingenuitatis ducebatur Hos. XI. 1., quanquam sub altera Oeconomix veteris parte brevi post Servus Israel fieret, ac plene secus etiam filiationem nondum haberet, Spiritu servitutis i. e. serviles affectus relinquente legique servili parato obsequio subjiciente eum imbuente, non eo autem qui clamat Abba Pater Rom. VIII. 15.: quo modo Apostolus loquitur alludendo ad morem de quo Gemar. Bab. ad Berachoth infit, *Servi & ancille non inclamant, Abba Pater, Imma Mater*, nimirum aut ambiendo adoptionem adhuc in futuro, aut exprimendo jam factam in præsentia, præprimis non Abba Pater mi, mater mea in applicatione, sive in gloriatione ita clament, sive in petitione; Ut non juxta Syrum Scholiasten illa compellatio in applicatione futuro seculo fervetur ac propria unice sit, in hoc vero vox Patris indeterminate usurpetur solum ac observari debeat: Ad quem filiationis ac gloriationis Spiritum etiam sequentia ψ. 16. pertinent, quæ de Spiritu Dei contestificante loquuntur; Omittunt emphasin particulæ *οὗ* qui de testimonio Spiritui nostro dato exponunt, at rectius & secundum nativum particulæ significatum conjungitur testimonium Spiritus nostri nos non arguentis, & testimonium

Spiritus

Spiritus Dei, ut hoc ultimo confirmetur prius, quum cor nostrum fallax supra omnia sit; Est enim testimonium spiritus nostri & Spiritus Dei, non testimonium verbi veteris ac verbi novi de filiatione pariter, nec testimonium doni regenerationis ipsius conjunctum cum spiritu dante illud donum, sicuti Chrysostomus interpretatur, nec conjunctio testantis Patris aut Filii cum quo testatur Sanctus etiam Spiritus, ita tribus existentibus in cœlo testibus, sed testatio Spiritus & cordis proprii ad se ipsum, & testatio Spiritus Sancti, tum in Scripturâ, tum in operatione filiali, unâ ac pariter directâ ad hominem ipsum.

§. IV. Convenit & hæreditatio Testamentaria hæc non minus cum re quæ in possessionem datur, & gratia mera ac magna est, atque ex gratia item unice venit, quemadmodum in Testamento non labor ac meritum, sed voluntas gratiosa ac liberalis Testantis rem omnem adducit ac efficit; Quo sic omnis gloriatio eorum in se ipsis ac merito proprio, qui vim suam pro Deo ac Salvatore suo juxta Hab. I. ii. habent, exstinguitur & perit, quum ea Testamentum & gratiam omnem Deumque in Oeconomia Trinum è diametro impetat, & *Creatorem*, qui per creationem nos totos sibi obnoxios debitores, ac à se in omni ac operatione dependentes, nihilque ex nativo nihilo nostro ad ipsum afferentes, facit, & *Redemptorem*, quoad justitia Dei & gratiosa assumptione se non indigere putat, & *Sanctificatorem* itidem, quum, ex viribus naturæ, indifferencia, & dono aliquo communi gratiose omni concessio, regenerationem & conversionem necessariam depromit.

§. V. Neque minus porro Testamentaria Via & hæreditatio hæc modo quo salus procuratur homini lapso apprime congruit, quum in morte Testatoris antecedentâ & Salus rata ac Testamentum firmum est, dum non equidem sicuti in humanis mors prævia ad voluntatem testantis Dei ultimam ac irrevocabilem faciendam, tum & ad hæreditatem constituto novo possessori ac hæredi evacuandam, requiritur, quum & voluntas decreti divini per se constans satis ac immutabilis sit, & nos Christi cohæredes fiamus ac simus, attamen ipsum fundamentum expiationis & communio-

nis cum Deo existit, & consummatione obedientiæ, quæ est in ea, vitam ipsam promeretur ac impetrat.

§. VI. *Israel* vero hæres ille præcipue est; Inde enim Paulus Rom. IX. 4. in hæc erumpit verba, *Qui sunt Israelitæ, quorum est Adoptio, & Gloria, & sunt Testamenta &c.* Præmittitur *Filiatio* tanquam rei & dignitatis omnis alterius fundamentum, proxima illi est *δοξα Gloria*, quæ non arca fœderis est ita appellata i Sam. IV. 21., nec nubes Gloriæ subintrans adytum Sanctuarii ibique agens, nec primogenitura in filiatione, nec Sacerdotium, nec, quod Cl. de Djeu placet, Circumcisio, quam in Talm. Libro *ד'שן* æquiparant omni præcepto, alibique faciunt columnam ac basin cœli ac terræ, sed ipsa filiationis dignitas ac excellentia, seu *ἐξουσία τέκνα* *ἡς γενέσθαι* Joh. I. 12. Junguntur vero immediate huic & *Testamenta*, ut opulenta item Filio non hæreditas desit: Quum autem in plurali de Testamentis locutio fit, sicuti & Eph. II. 12. Testamenta promissionis memorantur, id non tam Vetus ac Novum Testamentum spectat, nec duas fœderis tabulas, quod Beza male opinabatur, nec repetitionem Testamenti seu Promissionum Abrahamo & posteris factam, sed latius item adhuc ad prii ac V. T. diversas partes & Oeconomias, applicante sic, in sterili & pariente Matre uno ac eodem tempore Abrahamo jugaliter conjuncta, & Esaja Cap. LIV., & Paulo in Gal. IV.

§. VII. Sed & Abrahamo ac Semini ejus disertis verbis *Hæreditas mundi* appropriatur Rom. IV. 13.; Debebat enim & Abraham ac Israel totum habere mundum in ejus populis ac nationibus, omnemque arenam maris pro filiis, & tum hac ratione quasi universo mundo potiri, tum in Christo Rege, cui se ad communionem fratrum subjiciunt ac ultro sua offerunt Gentes, eum possidere. Non vero putem restitutionem nostri ad Dominium in creaturas & res mundi, quod ante lapsum concessum erat, per Christum & justitiam ejus paratam hoc loco intelligi, quanquam secus peccatum nos vere adeo à Deo separarit ac maledictioni subjecerit, ut & extorres & exhæredes nos fecerit plane, & in Christo vicissim vere item omnia nostra etiam adeo facta sint i Cor. III. 2., ut & Paulus, & Cephas, & Thronus omnis, & Angelus;

lus, cui olim cœlesti quasi religione subiecta erat prima habitabilis, nunc Ministerio ac Satellitio etiam fidelium addictus non conservus tantum sit. Ubi etiam adhæc abnuendum est minime, promissam etiam fidelibus esse hæreditationem terræ Ps. XXV. 13. XXXVII. 9. Matth. V. 5., quin & unà cum gentilissimi occupatione obsignatam simul Israeli in pignore prisco hæreditatis Canaæ: Quomodo enim Israel priscus post longos in deserto errores ac labores in quietem tandem intrabat Josuæ, consimiliter item, exantlatis persecutionibus Gentium sub Constantino, possessio & quies dabatur item sub Nov. T. Ecclesiæ, principio Nov. Test. respondente principio Veteris & Ægypto Hos. II. 15., & rebus in deserto Typis eorum, quæ similiter fieri debebant, in egressu etiam primo Ecclesiæ sub Test. Novo 1 Cor. X. 11., Psal. LXVIII. 8. 9. 10. 11. &c.

§. VIII. Est Testamentum proprie, quod hæredes veros facit, unum ac æternum Heb. XIII. 20., (cui & respondet fœdus æternum Ezech. XVI. 60.) quod, sicuti bona substantialia in se continet, ita & in Oeconomis omnibus conspicitur, atque ab æterno in æternum constanter ac immutabiliter perdurat, de quo latius alibi: Atque hoc est voluntas gratiosa decreti electionis in Christo factæ Eph. I. 4.: Quemadmodum enim Deus per Christum, tum quâ Sapienciam, tum quâ Sponsorem, secula, i. e. & res seculi, & perdurationem rerum seculi, & Oeconomias varias temporis ac durantis seculi, fecit & conjunxit Heb. I. 2., ita & in Christo, etiam ipso Testatore & Cohærede, nos hæredes constituit. At sunt etiam Testamenta plura, eaque promissionis factæ variæ item Eph. II. 12., i. e. Tempora atque Oeconomix, in quibus exhibetur id, quod ab æterno Israeli testatorio modo decretum ac in tempore antecedentis Oeconomix promissum erat: Sunt enim non unæ sed variæ Temporum divisiones, atque prima fuit earum *Oeconomia Promissionis*, sub qua vixerunt Patriarchæ, ac Deus nomine suo Jehovæ, quo ratione promissi sit exhibendo promissum, quod in promisso fuit, nondum innotuit Exod. VI. 3., quum nimirum tunc nec *Vet. Testamenti* promissum & legatum, nec *Novi* actu concederetur adhuc ac repræsentaretur.

Sequebatur vero atque aderat Oeconomia Testamenti Veteris & prisci, quum educeret suum populum ex Ægypto in Canaan Jer. XXXI. 32., primam Israelis testamentariam hæreditatem Ezech. XX. 2., Hof. IX. 3., ac terram quam Jehova fœderis dat ipsi, at vero pignus insuper cœli ac hæreditatis mundi Exod. XX. 12.: Atque sub Oeconomia hac Deus nil de jugis ac sacrificiis adhuc dicebat ipsis Jer. VII. 22., præcepta, quæ qui facit vivit, inculcans unice Ezech. XX. 11., & funibus amoris in pueritia ducens Hof. XI. 4., quin & peculii Regni ac Sacerdotii dignitatem appromittens Exod. XIX. 5. 6.: Sub hac Oeconomia est Hierosolyma superna seu prima Mater in libertatem pariens, at statim ac subito sterilis & parere sibi similes desinens, at vero, post servam ac servilem, sub Novo Testamento dextrorsum ac sinistrorsum erumpens Jes. LIV., Gal. IV. At irritum fecerunt Testamentum hoc Jer. XXXI. 32., fuitque Israel in idololatria vituli ab utero primo defector Esaj. XLVIII. 8., atque hinc successit protinus Oeconomia temporis alia ac Tertia, Legis nimirum sic in emphasi singulari dicta, quæ & fecit abundare peccatum, & obtexit promissionem, & conclusit sub peccatum & execrationem, & impurum declaravit, arcendo ab altari Israelitam, & iram varie operata est. Hæc est illa Oeconomia sub qua hæres ac filius à servo non differt Gal. IV. 1. 2., sub qua peccatum, quod & ante in mundo erat, onerosè imputabatur Rom. V. 13., sub qua Hierosolyma terrestris etiam erat ac Mater serva, pariens item in servitutem suos Gal. IV. 24. Ubi & secutum quarto ac porro est Implementum temporum, Testamentum Novum.

§. IX. Neminem igitur dubitare porro velim quatuor esse concipiendas Temporum Oeconomias, distinguere debere necessario priscam Judæorum Oeconomiam in tempora ac Testamenta duo, in Oeconomias duas; Distinguit enim primo disertæ Scriptura in verbis, *Jehovah Deus noster fecit nobis Testamentum aut fœdus in Horeb, non cum Patribus nostris pepigit hoc fœdus* Deut. V. 2. 3., *Et accensus ira Moses abiecit è manu tabulas & confregit eas ad montis pedem* Exod. XXXII. 19., *Et irritum fecerunt fœdus meum illud, & ego dominationem exercui in ipsos* Jer. XXXI. 32.,
Et

Et sustuli manum in deserto & tradidi eos in praecepta non bona, & jura in quibus non vita Ezech. XX. 24. 25., *Recordabor autem fœderis pueritia tua, atque eternum tecum fœdus pangam: Et accipies majores & parvas sorores tuas ad te, quas tibi dabo in filias, at non ex fœdere tuo.* Ezech. XVI. 60. 61. Distinguit deinde distinctio ipsa Mosis aperta, qui Gal. III. 20. dicitur Minister non unius fuisse fœderis & Oeconomiae, licet Deus, confœderationis Author, esset invariata & constanter unus. Distinguit tertio evidentissime Figura illustris Abrahami, quoad ille duas unâ in matrimonio habuit, Liberam quæ sterilis illico facta & sub N. T. plures demum peperit, & Ancillam quâ longe prior illa Domina fuit; Sic enim Testamentum, Judaico prius ac ita distinctum olim, necessario per sterilem & Saram innuitur, siquidem sic applicante Gal. IV. Apostolo Testamenta distincta per figuram hanc innuuntur. Distinguit item quarto res ipsa Oeconomiae diversa per se, quum in principio educationis & Legislationis non nisi promissio obtineret & justificatio per solam fidem Rom. IV. 3., peccatum in mundo non imputaretur Rom. V. 13., funibus amoris hæres puer duceretur Hos. XI. 4., nihil de sacrificiis ac ceremoniis adhuc injungeretur Jer. VII. 22., nihil chirographi, nihil pœnæ, nihil satisfactionis ergo imponeretur ac injungeretur: Non tamen simul terram Canaan in pignus his accensere ausim, quum ea semper eam rationem habere debuerit, siquidem terra hæreditatis ac Testamenti primi est, ac pignus absque ceremoniali servitute etiam haberi sancte possit; Potius hoc id est quod facit & constituit Oeconomiam hanc primam, ut & Canaan decus terrarum in pignus adesset tunc, & sola lex fidei cum præceptis quæ qui facit vivit in iis.

§. X. Tria igitur fuerunt vere Testamenta seu Testamenti Tempora; Primum, quum Deus manum prehenderet ac educeret in lenitate ac libertate omni in possessionem Canaæ: Alterum, quum, fractis tabulis primis legis, rigore, phasi, & jugis, inciduntur ac diminuuntur magis bona, ac filiorum & hæredum jura: Tertium ac Novum, quod, peccato omni actu sublato, Christo consummato, sanguineque ejus fuso, initiatur, & meliorum promissionum

missionum ac bonorum hæreditatem aperit & exhibet, donec vocati æternæ hæreditatis ad immarcessibilem hæreditatem perveniunt, Christique vere cohæredes in cœlesti gloria ac plenitudine fiunt; Licet enim Testamenta tantum duo Gal. IV. prædicentur esse, ea tamen ad Vetus spectare pariter tempus, apertum satis est ex eo, quod sterilis ante servam Abrahamo conjuncta modo erat, licet post demum sub N. T. pareret; Vocantur, atque sic tunc etiam erat, vero absolute etiam duo tantum, sive quod prima eadem in libertate ac lenitate prima Israelis cum Novi Test. Ecclesiâ est, sive quod non pariebat ea initio illo, sed demum post, sive quod Matris primæ & Hierosolymæ supernæ Ecclesia N. T. Filia est illique accensetur, sive quod onera & iuga omnia ab utraque pariter absunt, ancillæ filio non hæreditante cum filio Saræ ac liberæ Gal. IV. 30., de more Judæis recepto teste Rambam in Halach. Nechaloth. Cap. I., *qui propinquos per transgressionem & spurios æque ac legitimos pro hæredibus habent, ac natos ex ancillâ aut extraneâ non item.*

§. XI. Prima Israelis Hæreditas Lex erat ac revelatio per verbum, quæ non tantum fidei ipsorum commendatum depositum, sed & proprietas erat adeo, ut & in ea monopolium exercerent, clavenique collectam ejus absconderent primum pro arbitrio, deinde etiam perderent insimul: De hoc bono Israelis loquitur disertè Paulus Rom. IX. 4. *Eorum est Lex:* Confer Ps. CXLVII. *Indicat Jacobo statuta & jura sua Israeli: Ita non facit ulli Genti,* Deut. XXXIII. 4. *Moses dedit legem nobis, hæreditatem ætæni Jacob;* Quantum verò sit Lex & revelatio hæc bonum, id apparet satis ex miseriâ Ethnicorum, qui sine ea frustra in Summum bonum & Viam pacis, totâ vitâ suâ, inquisiverunt, quin & contra pariter *ἡχρηώθησαν* inutiles facti & infatuati sunt, apparet item ex eo quod Phœniciæ & vicinæ ejus oræ ac provinciæ ad Sapientiam hanc habendam à Philosophis gentium frequentatæ itinere literario molesto olim & consultæ fuerunt: Neque enim alibi Sapientia erat, seu Discretio veri à falso, boni veri à malo, cognitio finis ac boni digni, tum Scientia viæ quæ ad finem hunc certo ducit, exploratio item sollicita & cognitio ambulationis in hac via,

via, tum ut non fallatur homo ambulans, tum ut non frustra agat, tum ut certus sigillum justitiæ ac spei vivæ integrum & purum nunquam non habeat in conspectu; Sapiens enim actiones ac iter ad verum scopum dirigit, & novit quo vadat, &, quia justus ac peculium Dei est, novit se non frustra vadere, sed eo quo vadit certo perventurum esse. Est facile intellectu hoc, novitque etiam Gentilis, Deum condidisse omnia & mundum judicare, & suis Diis ille id tribuere novit: At nemo in iis inventus est, qui illæsa omni sanctitate & lege justitia peccatoris unquam factus est fierique potuit vel novit, ut exclametur jure, *Ubi Deus qui peccata remittit*: Hoc unice exhibet Verbum Israeli datum, à quo illud post Gentilis, alâ Virum Judæumprehendens eumque sequens, traxit ac didicit discereque debuit: Hoc est Verbum quod unice potest hominem à peccato reum ac aversum ad amorem sincerum Creatoris, ad gratias item illi agendum sic ut nihil interea laudis ac virtutis illi detrahatur, sed econtra is plena ac solida gloria afficiatur, revocare, Verbum item in quo narratur fecisse quod decet, fecisse absque quo neque creasse decenter neque tolerasse potuisset, fecisse item absque quo ad peccatum omnia creasse in eoque voluptatem habere Deus posset dici: Quod & sapientiæ insignis & veritatis in hoc verbo certissimæ indicium apertissimum est.

§. XII. Proxime huic bono jungitur Secundo Deus ipse qui portio ac hæreditas Jacobi est Jer. X. 16., illeque trinus, cum Pater, tum Filius, tum Spiritus, in Oeconomia & provincia distincta, *Et ego vobiscum cum verbo quo pepigi, & spiritus meus inter vos* Hagg. II. 5. 6.; Nisi enim ille Trinus conjunctim adesset, justitia salus quin & communio nulla Patris adfutura foret, quum qui filium non habet neque habeat Patrem. Sed & hæc rectitudo Israelis ipsa est in Deo amore ac delectatione omni acquiescere; sicuti concupiscentia ac mœchatio turpis est in bono finito recreari ac hære. Accedit quod & ipsa beatitudo cœlestis in Deo tanquam bono summo fruendo collocanda est, quum ab ejus persona ac essentia recedens, & à sancto amore deflecto, & ad finitum creatum ac non exsatiens bonum me confero. At & non

Deus ut sic, & ut jam, Israelis olim tantum hæreditas erat, sed & immediate populo illi adhabitans & conjunctus, atque extraordinem insimul stupendis continuis immediatis efficacis & miraculis operosus; Habitabat enim in medio Israelis in Sanctuario, ut adiri posset immediate & consuli: Aderat illis, quæ Rex externus, sub cujus alis tuti agebant ac securi: Antecedebat in castris eorum Belli Dux, ut victoria & expugnatio terræ hostilis ipsis vel dormientibus esset rata: Ipso etiam utebantur Judice ac Legislatore: Hinc ideo est, quod legitur Exod. XV. 13. *Duxisti per gratiam populum quem vendicasti, egisti robore tuo ad habitaculum sanctum tuum*, & Exod. XIX. 4. *Vos vidistis quid Ægyptiis fecerim, & quomodo vos alis aquilinis tulerim & deduxerim ad me.*

§. XIII. Sequebatur tertio loco Possessio Canaæ, agri lacte & melle abundantis, quæ hinc Hæreditas Israeli data Hos. IX. 3. dicitur, & terra quam Jehovah ut Deus dat Israeli Exod. XX. 12., & terra fœderis juramento promissa, de qua ait, *Eo die sustuli manum meam ipsis, de educendis ipsis ex terra Ægypti, in terram quam exploraveram ipsis, manantem lacte & melle, decus omnium terrarum* Ezech. XX. 6. 7. Et quam vere hæc Dei terra ab eoque veniens ac data sit, id ebuccinet Ps. XLIV. 4. David in verbis, *Non enim illi heredarunt terram gladio suo & arcu, sed brachio dextræ tuæ, & luce vultus tui.* Præiverat autem jam dudum Josua modo Cap. XXIV. 13. in verbis, *Ego misi crabrones ante vos, qui expellerent, non gladio vestro non arcu: Ego dedi vobis terram in qua non laborastis, urbes quas non edificastis, ut in iis habitetis, utque edatis ex vineis & olivetis, quæ non plantastis.* Quæ & causa erat, quod primæ simul ac decimæ proventuum terræ, prima ac ultima, Deo hinc tanquam Domino ejus exhiberi ac tribui deberent, ipsique Israelitæ tanquam è mensa Dei & coram Deo ex iis in festis epularentur. In primitiis autem oblatis censebatur tota massa & Deo oblata & altari Christum figuranti ac mundanti imposita, & jus fuit ad metendum eam & comedendum Israeli procuratum. Hinc in Festo Paschatis offertur ad Sacerdotes manipulus hordei, citissime quippe maturescentis Exod. IX.

31. 32. Maimon. de Sacrif. Jugi Cap. VII. §. II., Ant. Lib. III. Cap. X., ut ab iis in atrio tritureretur, ventilaretur, contunderetur, oleoque ac thure inspergeretur, & coram Deo moveretur: Afferebantur autem in Pentecoste aliæ atque Tritici communiter primitiæ, unde hinc festo ab hoc venit nomen Exod. XXXIV. 22.: In Festo Tabernaculorum autem quæ ex serotinis erant, & ex omni agro ac fructu collecta, & torculari Deut. XVI. 13. 14.; Quod, ut messis perfectæ omniumque collectionis, ita & lætissimum ac celeberrimum erat, quo pomum citri sinistrâ fasciculum *Lulabh* dextrâ manu tenentes quotidie fasciculo versus altare extenso altare & quidem septimo die septies circum-euntes Hosiagna canunt ex Ps. CXVIII. 25., ut & Hallel Magnum à Ps. CXIII. exorfi, aqua & vino altare ac atria manare faciunt, facibus item ac tympanis ac Musica varia festivitatem augment: Hæc tertiæ atque ultimæ Messis gratitudo erat.

§. XIV. At vero non plena nec proprie dicta hæreditas hæc Gleba terræ erat; Neque enim conveniebat hoc ut visum est, siue quod non satiaret, siue quod scortatio & concupiscentia foret, siue quod Jehovah Jacobi portio est, siue quod Abraham potissimus Hæres ac Pater nihil de eâ habuit, siue quod impii potissimam terræ glebam possident, siue quod in semine Abrahamæ & Christo hæreditas & promissio Israeli facta venit. Sed & erat Israel inquilinus tantum in terrâ hac non Dominus & possessor verus Ps. XXXIX. 14. & diserte Lev. XXV. 23. *Et terra non vendetur, nam mea est terra, nam peregrini vos, & inhabitatores estis juxta me.* Quæ & causa est, quod Præfectus ejus Villici & Oeconomi nomine constanter in Parabolis Test. Novi modo quodam singulari venit, & Rex ac Dominus alius præter Deum agnosci olim ac recipi non deberet. Accedit quod & servitute non unâ adstringeret hæc terra, *tum* alligando ad se unam ac solam in cultu ac Dei præsentia, *tum* amorem & affectum omnem sibi mancipando, ut difficile esset in morte separari ab ea, *tum* ad ceremonialia quæque ac non bona præcepta & officia adigendo, ut posset haberi ac retineri digne hæreditas terræ.

§. XV. Quare & sub Novo Test. periit etiam dignitas & san-

Civitas omnis ejus, atque avulsi fuerunt actu à pignore hoc qui electio ex massa prisca erant, *tum* sponte quod inquinata esset habitatorum peccato, deserta item ac anathematizata à Deo, *tum* obsequio quod à Christo essent moniti ut exirent Matth. XXIV., & Prophetia sic jusserat item Es. LII. 11. 12., *tum* metu quod plagis omnibus jam à Mose erat subjecta modo Deut. XXIX. 22., *tum* coacte per infidelitatem ac violentiam persequentium. Quæ & separatio difficilis minime accidit Israeli Dei, quod sciret ille jam abiisse ob quod illa terra terra Dei & sancta vocata erat, Deum item collocasse Majestatem suam nunc supra cœlos, ac *ἰλασθῆναι* ejus prostare ubivis omni accedenti, neque terram porro magis esse pignori datam ullam, ut nec impuram, seque esse admissos ad societatem Cœlestium & in supercœlestibus habere civitatem.

§. XVI. Neque enim Canaan erat res ac hæreditas vera, sed pignus umbratile tantum cœlestis ac veræ, quæ hinc causa erat, quod, eâ per Christum adductâ nobisque in eam sub N. T. modo translocatis, illud cessare debebat ac intercidere: quare & sub Novo Test. Festum Tabernaculorum, hæreditate omni fixa terrena calcatâ, celebrandum esse dicitur Zach. XIV. 16.; Neque enim Festum hoc olim tantum ad excitandam Israelitarum gratitudinem erat comparatum, siquidem in eo tristes Patrum errores miseriæ ac habitationes in deserti tentoriis in memoriam vocabantur Lev. XXIII. 43., *nec* ad indicandam commorationem eam in tentoriis ad Montem Sinai, donec Dei Tabernaculum exstructum esset, *nec* ad habitationem in deserto sub umbrâ nubis juxta Targumistam repræsentandum, *nec* solum ad Deo in plenâ collectione messis, arborum, ac vineæ, solennes & plenas gratias referendum Deut. XVI. 13. 14., Exod. XXIII. 16., sed & mystica necessario est item huic Umbræ ratio, quâ quid portenditur simul ac figuratur, præprimis quum & Festi hujus celebratio ad Novi Test. tempora diserte referatur Hos. XII. 10., Zach. XIV. 16., Job. VII. 37. At quid figuretur? an Ecclesiæ electæ de mundo in eo peregrinitas ac tendentia ad cœlum, an Israelis prisca peregrinatio & commoratio consimilis in deserto persecutionum gentilium, ante mundi

mundi sub Constantino conversionem & occupationem, an hominis, ut sic, in hac vita per septem decem annorum septimanas commoratio, sicut Abarbanel vult? Putem ego maxime depingi Festo hoc in genere Statum Ecclesiæ sub Novo Test., quoad illa in hæreditate mundi sub N. T. messem faciens ac vino lætitiæ irrigua & politeuma ac Civitatem suam in cœlo habet, à mundo quem calcat separata, & Cathedram sedem ac urbem terrestrem omnem spernit ac non habet & locum nullum, cui singulariter Deus affixus, agnoscit: quemadmodum & in specie Zach. XIV. 16., juxta ordinem Festorum ac temporis annui, Ecclesia N. T. ultima eo figuratur, quoad ea plenam ultimam ac universalem populorum messem facit atque colligit, & profectiōni ex mundi tabernaculis ad superna loca proxima est; Quæ res *Judeis*, cum terrenæ felicitatis amantibus, tum in Hierosolymæ ac Templi reedificationem, terræque perpetuo Sanctæ Deique Schechinæ recuperationem spe omni sua extensis, hætenus persvaderi nondum potuit, licet clamet exerto ore Jesajas, *Cælum est thronus meus, quæ sedes, quam edificabitis mihi* Cap. LXVI. 1., licet Capitibus totis inculcaret & commendaret Paulus exempla Patriarcharum, peregrinorum in Canaa ac tamen beatorum, eorum hinc in hoc mundo consimilem inquilinatum, extra castra prisca commorationem, & mansuram ac futuram civitatem in cœlis Heb. XI. XIII., licet item anathema ac everio urbis eos in deserta dispergens id confirmet omne jam diu. Sunt vero affines his & *Pontificii*, qui non minus certæ visibili Urbi, sedi, ac terræ omnia affigunt, Bestiamque quæ fuit & non est iterum surgere faciunt ex abyssō, donec exacto ac destructo AntiChristo in toto terrarum orbe Ecclesia Festum Tabernaculorum celebratura est; Ubi tamen holocaustorum per dies festi *successiva diminutio* non cognitionis, fidei, charitatis, ac uti pessime *Vitisius* habet, zeli diminutionem secuturam significat, quum ultima tempora innuente Apocalypsi & periodo septima sabbathica erunt econtra perfectissima, tumque opus rupis nostræ consummatum, sed progressum conversionis econtra subinnuit, sic ut numerus convertendorum ac venientium pedetentim decreseat in perfectione eâ.

§. XVII. Amplior fit quarto Hæreditas Israelis, quum & gentilissimum hæreditat ac mundum Rom. IV. 13., quæ & simpliciter hæreditas dicitur Gal. III. 18--29., allusione ad Ps. II. 8., Esaj. XIV. 2., quæ & per justitiam fidei danda indigitatur, seu per conversionem gentium ad fidem ut justificentur cum fideli Abraham Gal. III. 8. 14., & ex Foedere ac Testamento alio venit Ezech. XVI. 61., & non imputat porro mundo peccatum 2 Cor. V. 17., & in morte Christi inchoatur, qui carnem dedit pro mundi vita Joh. VI. 5., atque Rex in gentibus esse debuit quum Judæi reproarentur, atque in accessione gentium valde exaltari; In hac datâ hæreditate panditur annus acceptationis, diem vindictæ in impœnites juxta Act. XVII. 30. conjunctam habens: In hac incipit parere Sterilis, dextrorsum & sinistrorsum erumpens Esaj. LIV. 1.: In hac ostendit Deus quis sit valor Sacrificii Christi, dum gentes nimirum vocat & sepulchra mortuorum horum aperiuntur, & chirographum ceremoniale laceratur ac aboletur, pariesque intergerinus concidit, quomodo olim ad legem in *Sinai* sonantem in hoc eodem populo, quis condemnationis ex lege esset valor, quæ peccati potentia in omne genus hominum, quum gentes dimisit Deus ire suis viis & seclusit à suo populo & faciem ab iis abscondidit, indicavit: Nimirum Sceptum roboris è *Zione* emissum primum inter hostes & refractarios operosum est ac regnat, tum ad subjiciendum, tum ad conservandum, tum ad destruendum, populo voluntario ac Martyre in die prælii ipsi adistente in ornamentis sanctitatis, cum verbo veritatis, bonis factis, & patientia multa, quin & Sacerdotum instar sacrificia ad altare adducere, Regum item ac Principum instar belligerante adversus Satanam illique vasa eripiente ac regnum occupante: Inde *pariunt*, voce *Jehova* super aquis in Præconio Evangelii sonante, *deserta Cadesch* Ps. XXIV. 8. 9., ex *aurora* utero prodeunte rore generationis Ps. CX. 4., donec post catervam Evangelizantium domi manens divideret spolia, ac *Mons Dei* fieret *fecundus Mons* & magnus, & hic ibi Reges & Cathedra collocarentur, à quibus lux venit ubi tenebra fuerunt Ps. LXVII. 13. 14. 15., imo & post navigium ac deserti errorem longum errantes eandem habitabilem acciperent Ps. CVII. 4., & cum avicula vagantidum,

nidum & altaria in quibus pullos educant Ps. LXXXIV. 4.

§ XVIII. *Etat equidem Israel etiam suo modo jam Hæres* Mundi olim, at in extensione & plenitudine eâ, quæ nunc est, haudquaquam; Quum in initio primo Canaan occuparent, quot non populi dabantur tunc iis modo, qui vel excissi jubente Deo plene fuerunt tunc, vel migrare coacti à facie Prædonis Josuæ, veluti Columna in *Procopio* loquitur, vel in servitutem cum Gibeonitis perpetuam redacti, vel Crethim ac Plethim *excisi & evadentes* facti atque ad ministeria publica adhibiti; Inde latius occupavit & excidit David qui & gentes vicinas tributarias fecit, ad quod alludit venustè Zacharias Cap. XII. 8., *Et infirmus erit eo tempore sicuti David, & Domus David sicuti domus Dei, & Angelus Domini ante eos.* Latius extenditur hæreditas sub Maccabæis, dum Hircanus non tantum Samariam ac templum in monte Garizim evertit, sed & Idumæos pariter subjugat eoque deducit ut abjecto idolo *Coza* circumcisionem & Judaicos ritus amplectantur, ac *Semi Judæi* dicti sint, quin & Seir in Herode Templum ampliante inquit & gloriatur Mal. I. 4., *Ædificabimus solitudines & macerias ejus.* Atque sic pagis habitabatur Hierosolyma præ multitudine hominum & animalium in medio ejus Zach. IV. 2.: *Ita surrexit ac trituvavit filia Zion, & cornu suo ferreo atque ungulis aeneis comminuit populos multos* Mich. IV. 13. Quum vero, Christo nunc exaltato, Spiritu fuso, Præcone charismate linguarum imbuto, perfectio pulchritudinis una cum Sceptro è Zione in mundum emitteretur, atque paries ceremonialis intergerinus unà cum Templo & Clivo sacro excisus ac eversus esset, tanta protinus Gentium copia accessit & conversa est, ut gloriatur Cap. VII. adversus Judæos de suo tempore Tertullianus, tunc Christum omnes gentes exaudivisse, in universam terram & usque ad ejus terminos sonum verbi ejus exiisse, quin & gentes ac provincias universas in Christum credere. Accessere Borealia loca ac Regna circa & post ætatem Caroli Magni post devictos Saxones. Tandem vero appellente Regno universali glorioso, *vincens Israel omnia hæreditabit* Apoc. XXI. 7., ac mare non erit amplius & .1., dum Judæorum plenitudo Christo victas prius manus dans gentes

gentes etiam alias exemplo suo adducet, & juxta promissionem olim factum hæreditabit Rom. XI. 15. Hæc est hæreditas illa, quam Deus benedictis in electione Patris non ante sed ab incubilis mundi in eo fundavit ac præparavit Matth. XXV.

§. XIX. Neque de nihilo est hæreditas hæc, quum varia inde proveniant hæredi cuicunque bona; Sic enim victas dant populi manus, sic augetur familia Dei ejusque robur. Ita ferunt Reges gentium suam gloriam omnem in Hierosolymam urbem, & subsunt Ecclesiæ judicio, legi, Elencho, ac fraternitati. Ita accipit Ecclesia gladios & Unctos hominum, quos opponit Assuri in Palatia Dei & Montes Israelis impetum facienti, neque deest stipēs & amictus iis qui coram Deo confident. Diffundit omne in singulos & fraternitas & communio sanctorum; Sunt arctè uniti uno Spiritu in corporis unius membra 1 Cor. XII. 12. 13., uno item Capite ac Domino Patre omnium Eph. IV. 5. 6. Communicant non minus, tum in malis 1 Cor. XII. 26., Gal. VI. 2., Heb. XIII. 3., tum in bonis Phil. II. 4., Rom. XII. 13., Act. IV. 32., Rom. I. 12., 1 Cor. XII. 21--23., tum in precibus ac intercessione, quum opem ferre in nostris manibus non est 1 Tim. II. 1., Eph. VI. 19.

§. XX. Connectuntur quintò hæreditati mundi sub tempore Christi Supercoelestia, in quæ tunc etiam translocati sumus, *tum* per Christum in quo simul traducti sumus in coelestia Eph. II. 6., *tum* per consummationem & metam, in quâ cum Cœlitibus constitui-
mur, *tum* per Novi T. *καινῆς διακονίας* quum Nova habitabilis Angelis porro subjecta non est, *tum* per Hierosolymam unâ cum privilegiis cœlo descendentem, *tum* per id quod politeuma ac Civitas fidelium nunc est in cœlis Phil. III. 20., *tum* & quod Hierosolyma superna est nostra Mater Gal. IV. 26. Sunt nunc in coelestia translati qui sub N. T. agunt, non tantum quum desinunt in viâ esse per consummationem, quum & non in mundo amplius agunt ac vivunt seu mundi elementis Col. II. 20., sed & est nunc ex justitia Christi actu parta vere communio cum Deo 1 Joh. I. 3., 1 Cor. I. 9., à quo Christus ita communicavit simul cum nostris malis ut ea susciperet in se Jes. LIII. 4. 5. 6. Sunt ipsi pēculium Dei, est & Deus cum omni quod est etiam fidelium Jer. X. 16.

X. 16. 1 Cor. III. 22. 1 Cor. I. 30. Est non minus communio nunc cum Angelis & Cœlitibus, non tam quod votis piis nobis succurrant, quod male ex Apoc. VI. 10. juxta literam deducitur, sed *quod* sub Capite uno Christo Archangelo jungimur, *quod* & provinciâ priscâ deposita Servi non Dii, conservi seu paria nobiscum facientes, quin & nostri satellites ac Ministri nobis eatenus minores facti sunt Heb. I. 14., Apoc. XIX. 10. Hinc dicitur Ecclesia triumphans ac militans una urbs ac Hierosolyma esse ex cœlo in terram extensa, descendens, & exporrecta passive æque ac active Apoc. XXI. 2., hinc exhibemur tanquam cum cœlestibus in summam redacti unam Eph. I. 10., hinc dicimur accessisse ad myriades Angelorum & spiritus justorum consummatorum in cœlis Heb. XII. 22. 23.

§. XXI. Adde sextò ad hæc, Nova ac Novi Test. Bona, quæ sunt hæreditas illa Filii Saræ, cum quâ, & olim, & post, Filius Hagar non participabat Gal. IV. 30., Gen. XXI. 10., sicut & irrigua ac ebria non erat confundenda cum sitiente Deut. XXIX. 19., quum vetus careret gloriâ præ excessu qui est in novo 2 Cor. III. 10.; Habet hæreditas hæc in se meliores illas promissiones Heb. VIII. 6., ut & nomen illud intra muros accipiendum longè melius nomine filiorum antiquorum Es. LVI. 5., quum vel minimus in Regno cœlorum major est Johanne Baptista maximo in iis qui tunc ex muliere nati erant Matth. XI. 11., *dum* signo summi Sacerdotis inclyti ad intima accedunt & sacrificia justitiæ offerunt, *dum* non servi porro sed Filii sunt, *dum* consummati plene sunt, *dum* Angelos non porro Dominos sed Satellites habent; A quo enim & Christus adfuit, & Spiritus funditur qui nondum erat prius, & Evangelium sonat, & justitia æterna ac perfecta ea adducta est, quæ tum peccati recordationem nullam fert Jer. XXXI. 34., tum oblationem etiam porro nullam Heb. X. 18., tum apheſis plena est ibid., fugiunt pariter umbræ, imperfecta, indicia imperfecti, nascuntur privilegia cuncta & jura, liberantur item fideles à malis omnibus ac iris, à potentia legis cui per legem in Christo mortui, à vi peccati quæ olim abunde ostensa nunc Spiritui cedit, à debito chirographi, ab onere sumptuosæ adducendæ satisfactio-

nis, à servitute, à jugo, à metu, & omnibus iis à quibus Lex & Oeconomia Mosis justificare ac liberare olim non poterat.

§. XXII. Accedit ad hoc septimò jus in temporalia cuncta & omnia, quod item Christus tunc restituit suis, ex iis Reges faciens ac Dominos, licet usus & fructus actualis hujus juris & omnium, propter animæ salutem, hic non indulgeatur 1 Cor. III. 21. 22.: Comprehenduntur autem sub voce *omnium*, tum Ministeria quæque summa quæ cælo prisco convoluta nunc serviunt & ministrant saltem, ut hinc ipsi iis econtra se subjicere non debeant, tum res ac bona seculi, tum creaturæ simul cibariâ lege olim usui eorum exemptæ: Neque enim Cælorum Regnum adeo temporalia respuit, ut contemni ingratis debeant nihilque, in pleonasmo quodam superstitionis, æstimari, quum gradu ac loco suo revera censenda sint, & Deus quærenti primo suum Regnum ejusque justitiam, qua unice acquiruntur ac non secus, adjicere promiserit, quomodo & sic sponte sequuntur Matth. VI. 33., & diserte fideles Deus hæredes terræ constituerit Ps. XXV. 13., XXXVII. 9., Matth. V. 5; Quod tamen non eò extendendum, ac si hinc & ex hoc eorum jure veri fideles absque furto omni bona aliorum, inconsulto eorum Domino, sibi sumere possint, quo aliqui pertrahunt: Minus præter necessaria divitiæ ac possessiones amplæ colligendæ sunt, quæ civem ac operarium cæli nec occupant, nec redolent, nec decent: Minime vero in tempore inopportuno colligendæ eæ, ne exclamet Jacobus Cap. V. 4. contra hos, *Va, qui thesauros vobis colligitis in ultimis illis diebus*, in quibus vel exscindi debebant in die vindictæ non creditâ, vel deferri ac relinqui in Judæâ, ut quis agnum posset sequi in desertum, vel divendi & in commune fratrum bonum erogari; At & edixerat ante modo Christus Matth. XIX. 24. *Camelum citius foramen acus pertransituum, quam divitem tunc intraturum in Regnum cælorum*; Ubi hærendo iterum neque convenit de fune nautico cogitare qui Κάμιλος non Κάμηλος dicitur, neque de porta Hierosolymitana ob angustiam hoc nomen gerente, sed de animali, tum quod Gamal Hebræis ac Syris animal est, tum quod Cameli loco apud Hebræos Elephas in hoc eodem proverbio exprimitur, quod

quod revera animal est; Vide in Bava Meziah fol. 38. ubi Pombedithanum Elephantum per foramen acus traducere posse per *impossibile* exponitur, quemadmodum & Christus in loco ad impossibilia applicare ac referre comperitur: Sed quod nodum & scrupulum omnem de divite secus cœlo excludendo eximit, porro ad id quod homini ac diviti *sibi ipsi relicto* impossibile est ac manet referre decet, non *Deo*, sicuti Christus in responso ait: quia vero impossibile unum alio magis impossibile est, hinc & comparatur rite unum cum alio per magis ac minus.

§. XXIII. Progredimur Octavò ad Creaturas & influxus earum ut sic, quæ nunc adhuc vanitati serviunt ac peccato, & cum gemitu liberationem suam & revelandam gloriam filiorum Dei parturientes expectant Rom. VIII. 19. 20. 21. 22., quod & in regno universali glorioso, & in fine mundi, & in resurrectione gloriosa, & hic in seculi immutatione implementum perfecte habebit; Hæ enim creaturæ vehementer Chrysostomo expectantes, quin & in gemitu ac parturiendo expectantes, seu filiorum Dei perfectam liberationem gloriæ, seu filiationem, seu redemptionem corporis, quæ pariter plenam exemptionem à peccato & reatu ejus in resurrectione dicunt, *non* sunt naturæ Spirituales ac Angeli, qui à ministerio & custodiâ molestâ liberantur quum homines ex hoc seculo transferuntur, uti *Scholias*tes Syrus interpretatur, *nec* luminaria cœli quæ influxu ac luce serviunt, *nec* animantia sensu prædita, quæ absque misericordia omni vexantur, & ludibria fiunt, *nec* gentes in Insulis, quæ legem Evangelium & lucem Christi in viam evocantem desiderio omni expectant; Dicitur igitur hoc de Creaturâ ut sic, quæ post Elementi conflagrationem in meliorem exsurget statum, desinens tum servire peccato, tum subesse maledictioni ac vanitati quæ ex terra non crescit; Expectat vero cum gemitu seu desiderio ac dolore hoc, tum quod ad fines alios per se & ex directione Creatoris extenditur, tum quod Deus in spe meliorationis ita ad tempus subjecit; Et sic in afflictione personæ & prosopopæia Creatura ac terræ parturiens uterus etiam ut sic argumentum certum futuræ liberationis & beatitudinis suppeditat, cum de gloria filiorum Dei agitur hic; Sed & serviet

positive simul Novum Cœlum ac Nova Terra ad literam beatis ipsis in futuro sæculo post mundi hujus exustionem, quum tunc æque ac nunc præsentia angelorum & hominum in terris beatitudini non derogat, sed juxta Petrum Terra æque ac cœlum post conflagrationem habitatio justorum erit, Deo & communione ac fruitione ejus ubique & solùm cœlum ac beatitudinem faciente.

§. XXIV. Colophonem hæreditati Nonò Cœlum imponit, ubi Deo ipso & Christo nobis, qui unum cum eo sumus, dabitur potiri ac frui, quo majus & fastigium altius non est; Hæc est hæreditas illa incorrupta, intaminata, & ἀμάρτητος, servata in cœlis nobis, *qui robore Dei custodimur per fidem ad salutem, paratam revelari in tempore ultimo* 1 Pet. I. 4., quam & in immortalitate spiritualis corporis & immaculatâ perfectâ sanctitate tanquam immarcescibile quid possidebimus in futuro seculo; Nimis autem jejune Cl. de Dieu ex verbis *Hæres mundi* eam deducit, Talmudicum illud in Berachoth *Mundum videbis in vita tua*, hunc in finem adducens: Vere autem vox Mundi & universitatem, & multitudinem indefinitam, & Gentilismum item significat, tum quia ejus indoles carnalis naturalis ac mundana est, tum quia non selectus de mundo politeuma cœleste habet, tum quia multitudo ingens in eo occurrit; Nihil autem existat majus, quàm in consummatione eâ toto Deo potiri, Deo in perfectione ac felicitate magis magisque assimilari, Dei & Christi gloriam, cum quo tam unum sumus, communem habere ac cernere, & Uxore radiis Mariti fulgente cum eo in throno esse ac regnare: Accedit quod ἀμάρτητος ac æterna est hæreditas, voce ab α privativo & μαρτῖνω marceo deductâ, ut significet & quod immarcescibile est, & florem omnem viroris tenacem, & coronam quæ Victori ex amarantho parabatur, cum secus ex myrto, quercu, oleâ, & laureâ, illæ fierent.

§. XXV. Hæc omnia vero Israel unice hæreditat, dum gentes quæ Israelitæ in Profelytismo facti demum ex eo participant, dein in domo & ex mensa Abrahamæ ac Israel demum sua accipiunt ac trahunt, tum & passive in relatione ad Israelem ejus hæreditas

reditas vere sunt, cui & subjici ac prodesse hac ratione debent. Sed & ut Fratres ac membra Christi, qui Semen Abrahæ est, hæreditant gentes, quum sanctificans & sanctificatus, hæredes & à quo hæreditant, debeant conjuncti esse & ex uno, ut fundamentum hæreditationis ac derivationis adsit.

§. XXVI. De cœtero vero servatur æqualitas inter hæredes; Licet enim in gloriâ futurâ gradus vere sint, & Stella præstet stellæ in gloria 1 Cor. XV. 42., nil tamen cognoscitur ac reputatur porro secundum carnem 2 Cor. V. 16., quin & redit vel in gloria ipsa omne ad æqualitatem iterum, tum quod singuli quantum capere possunt ad plenitudinem habebunt, tum quod communio in perfectâ charitate sui que ipsius abnegatione tunc obtinet ac viget, tum quod in perfectiorem Dei glorificationem cuncta & majora hæc exeunt, quæ pariter omnes afficit ac mirifice delectat, veritate ac æquitate ipsa interea exigente, ut singulos maneat sua laus, & parce ferens parce metat etiam, & in inutili laborans jacturam operis patiatui sui. Consimiliter æqualitati studuit Deus etiam in temporalibus & bonis Canaæ olim, in populo suo prisco Israel æqualem in divisione terræ portionem faciens, agros in Jubilæo gratis ad possessores primos reducens, mendicitatem redactorum ad inopiam non ferens & illi aliunde subveniens, Jus pauperum constituens, Mammonam iniquitatis appellans, eleemosynam item non tantum *Æmeth veritatem* sed & *Zedekah justitiam* vocans; Dicitur autem sic *Æmeth* LXX Interpr. in Es. XXXVIII. 18 19., sive quod præstatio eleemosynæ est amor in veritate ac implemento 1 Joh. III. 18., sive quod radix apud Arabes unâ & *veracem esse & eleemosynam dare* dicit: *Zedekah* vero & *justitia* dicitur etiam, tum ne Chasidæi putarent liberum supererogatorium ac indebitum esse illud genus charitatis exercere, tum quod jus qualecunque remunerationis apud Deum in cœlis condit, dum pauper compensare in hac terra non valet Ps. CXII. 9. 2 Cor. IX. 9., tum quod ad æqualitatem, & ut suum cuique in æquali jure omnium ad creaturas iterum sit, reducit 2 Cor. VIII. 14., & Naturâ & speciatim Oeconomîâ Vetere in terra quæ Dei erat æqualitati obnixæ favente ac studente. Certe non ferebat Deus ad inopiam

redactum in populo suo mendicare Deut. XV. 4., quum in apertam contumeliam ac ignominiam publicam, *tum* Dei cujus hi sunt peculium confœderati ac filii, *tum* Christi cujus hi sunt relictæ loco, *tum* religionis veræ, quæ sic omni destituta est cura & charitate, *tum* nostri ipsius, dum hi sunt unius corporis membra, illud cedat, atque ideo Deus Dominus inquilino ac Villico huic illa sua abundantius largiretur, ut per hunc aliorum defectus sarciaur, atque sic æqualitas iterum emergeret, qui finis finalis est 2 Cor. VIII. 14. Providerat item Deus de mediis, quibus res inopum juvari atque mendicitas arceri poterat, dum liberos & propinquos in ære habentes ἀντιπαραλαμβάνειν præstare suis pauperioribus cognatis, eosque pauperum ac egentium numero eximere, jubet 1 Tim. V. 4. 16., dum & in decimis Deut. XIV. 28., in sponte per annum septimum crescentibus Lev. XXV. 3. 4., in gazophilacio templi 2 Reg. XII. 9. Luc. XXI. 1. 2., in venditione filii permissa Exod. XXI. 2., in servo vendito non vacuo dimittendo Deut. XV. 13., in agri vineæ & oliveti angulo relicto Lev. XIX. 9., in mutuo sufficienti gratis & absque usurâ fratri dato Deut. XV. 7. 8., in pignore pauperem non gravaturo Exod. XXII. 26., egentibus largiter & copiose satis subministraverat equidem, nisi avaritia Sacerdotum Ecclesiasticas invadens opes sacrilege eas intercepisset persæpe, insuper habitis Laurentii divi ad Imperat: Decium habitis aureis verbis, *Ecclesia aurum habet, non ut servet, sed ut erogat & subveniat in necessitatibus: Aurum Sacramenta non querunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus Sacramentorum Captivorum redemptio est.* Atque vivum pingit in se exemplum nobilis NordHollandiæ hodiedum pagus, docetque quomodo subveniri attenuato possit, cum nullæ ibi colligantur eleemosynæ pro pauperibus in Ecclesia, quod non ibi sint. Sed & jus quoddam pauperum Israeli in bona terræ ac aliorum olim insimul erat, quod & permissio Dei terræ ejus unice Domini, & æterna inalienabilis portionis de jure possessio, & Lex insimul non una Dei, & ratio villicatus, fecerat iis & indulserat; Hinc cogeabant aliquando divitem judices fori, irrogata etiam verberum pœna, ut erogaret; Hinc irruebant in
bona

bona ejus eoque præsente etiam eripiebant illi Maimonide teste; Hinc & inquit in Elencho Trihæref. I. 28. Josephus Scaliger, *Viri Judæi non mendicabant, neque mendicant hodie, propter το φιλάλληλον eorum, quod divites non patiuntur tenuiores mendicare aut esurire, & multa præcepta de eleemosynis etiam antiquissima habent.* Hinc *justitia* nomen ut visum elemosynæ est impositum; Hinc per diem unum alterumve hospitio gratis in peregrinatione excipiuntur, ut mendicare opus non sit, quanquam deterreat eos paries hypocaufti inscriptus verbis, &c. **ביום ראשון אורח.** *Die primo hospes, secundo onus, tertio profugus aut fœtens.*

§. XXVII. Singularia ita Judæis olim erant jura etiam Forensia ac Civilia, quæ hinc nobis sub Novo Test. agentibus minime sunt imitanda, cum & ceremonialis in iis esset persæpe respectus, & peculiaris: ut verbi causa in agro justo pretio vendito at in Jubilæo necessario reddendo, tum quod Canaa sacramentalis figura esset cœli cujus portio inalienabilis est, tum quod Deus ejus terræ jure Belli unicus erat Dominus ac Rex, ac Israelita omnis inquilinus, pauper item ex æquo hæres; Neque enim in ceremonialibus Judæorum Lex & Jus nos stringit, neque Civile præceptum sicuti jam visum est, neque permissivum jus, quod præfracto & contumaci ingenio Judæorum persæpe attemperare indulgenter Deus coactus fuit, minus pœnale denique, quod olim in ceremonialibus commissis ob causas magis quam in moralibus puniebat, quod cum Mose absque misericordia ulla certo ac rigide exequebatur, quod & graviore etiam supplicio animadvertere debebat in terrâ ea, quæ & Deum propinque adhabitantem habebat, & sancta ac sacramentum cœli erat, atque hinc maleficos exspuere tenebatur, quod nunc amplius non est.

DISSERTATIO QUARTADECIMA
De
**SALUTE EX
ISRAEL.**

§. I.

Lorianur in principio Procemii *Diogenis La-
ertii* in hunc modum Græci, *Philosophiam*
à *Barbaris* initia sumpsisse nonnulli autumant,
sed hi profecto per imprudentiam Græcorum re-
cte facta inventaque *Barbaris* applicant: ab iis
enim non solum *Philosophia* verum ipsum quo-
que hominum genus initio manavit.

§. II. At frenat impudentiam hanc vel u-
num Pateniti Sacerdotis Ægyptii Soloni datum responsum, apud
Platonem in *Timæo*; *Vos Græci semper pueri estis: Senex Græco-
rum est nullus: Juvenes estis animis omnes; nullam enim ex antiquâ
eruditione veterum sententiam in verbis ipsis habetis, nec ullam disci-
plinam vetustate canam.*

§. III. Potiori vero jure, quin & ex asse, hoc sibi vendicat &
vendicare potest Israel, populus ille & peculium veri Dei, quum
ab eo cuncta in mundo, quæ vel tangunt ex vero origines rerum
primas, vel signa literarum, vel leges, vel disciplinam ac Sapi-
entiam ut sic, dimanarunt unice & originarie; Quicquid enim
Fragmentum habet Etruscum de *Æsare Creatore* aut *Colligatore* ma-
gno, Edda Septentrionalium Runarum de Deo antiquo *Alfader*
ac Patre omnium, Vedam Indorum ac Brachmanum de Genesi
creaturarum, Fabula antiqua omnis Gentium de incunabulis ac
metamorphosi mundi, illud omne ex *Mose* petatum esse Sole me-
ridiano clarius est; In *Mose* & Historia creationis Mosaicâ enim oc-
currit Ægyptiorum *Kneph* aut *Eneph* i. e. Deus *Ales* & *expirans* ore
orum

ovum ac seminium creaturæ omnis, cui ovo post Columba spiritus incubat & secundum *Nigidii* fragmenta Venerem i. e. distinctas pulchras formas inde excludit, quodque ovum post, cum foveretur juxta Orphicos apud Athenagor. in legat. pro Christ., in cœlum ac terram diffiliit. Ex hoc Mose canit Hesiodus Theog. 116. *Primum factum est Chaos*: Ex hoc Ovidius initio Metamorphoseos, *Unus erat toto nature vultus in orbe, quem dixere Chaos*. Qui & de primis tenebris loquuntur, Ovidius inquires, *Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan*, Hesiodus v. 132. *Ex Chao erebus & nigra nox nata sunt*. Ex hoc Sanchoniathon didicit quod ex *Kolpia* vento seu vento Oris Dei & *Baan Bohu* cuncta in seculo genita sint. Atque vere etiam illa Genica Hermæ ac Mercurii, illa Cosmogonia Taauthi, illa columna Seth, illa Cybilla prima Sambethe seu *domus Sem*, illa Stemmata Deorum, de quibus Martianus Capella, deposita illa cara cuncta Ægyptiorum, non nisi Moses erant in Genesi & historia aliâ spectatus. Et quod alia attinet, literas Galilæo *admirandarum omnium inventionum signaculum*, tum & leges, eas Moses & conjunctim introduxit, ac ipse in Tabula Legis per Deum scriptâ conjunctim simul accepit ac didicit primum, qui hinc Longino *ἡ δὲ ὕψος* Sect. VIII. Judæorum *Legislator & Vir ingenii minime vulgaris* dicitur, aliis in emphasi *Legislator*. Et sane Hermæ seu Mercurio, aut Theuth, aut Trismegisto, cuncta sua accepta ferunt ultrò Ægyptii, *Τριμεγιστος* autem est Moses dictus, quod & Prophetam & Sacerdotem & Regem egit, more Ægyptiis item recepto, qui ex Philosophorum numero Sacerdotes, ut ex Sacerdotum cœtu Regem eligebant, & Regem absque Sacerdotio imperare non permittebant, ut Plato habet in libro de Regno; Ultrò autem consentiunt item in originem hanc omnes, *Lactantius* qui Instit. Cap. VI. Trismegistum Ægyptiis & leges & literas tradidisse ait, *Arnobius* qui Lib. IV. adversus Gentes Mercurium Ægyptiis literas prodidisse fatetur, *Vives* qui in Lib. VIII. Aug. de Civit. Dei Cap. XXVI. ex Cicerone commentatur, Mercurium leges & literas dedisse primitus, quin & Mosen ex his literis repertis Interpretis & Hermetis nomen traxisse opinatur: Quemadmodum & *Cadmus Cadmoni* seu Orientalis

entalis apud Græcos literarum (quæ hinc nigellæ Cadmi filiæ appellantur) primus author cluit, & Cadmiæ & Cadmææ Scholæ primæ Græcorum in Bœotia dicebantur, & Hacademus cum præfixo Γ seu *Cadmoni* ac *Orientalis* primum Athenis Athenæum & Sapientiæ delubrum aperit, *Tenah* sapientiam & doctrinam Chaldæis exprimente; Confirmat autem singula *Jomblichus* qui Librum de Mysteriis orditur verbis, *Ægyptii Scriptores putantes omnia inventa esse à Mercurio, suos libros Mercurio inscribebant: Mercurius præest Sapientiæ & Eloquentiæ. Pythagoras autem, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi, Sacerdotes Ægyptios accesserunt. Concinit vero Diodorus Sic. Lib. II. Bibl. Cap. III. IV., Qui plurimum doctrina excelluerunt in Ægyptum transierunt, ut leges eorum & studia cognitione digna perciperent. In Ægypto certe perceperunt omnia, quæ illos apud Græcos admirabiles fecerunt. Et cum Romanis ob dissensum leges extraneas habere placuisset, Athenas Legatos Sp. Posthumum, Album, Manlium, Sulpitium, Camerarium miserunt, qui Leges principio X post XII Tabularum adduxerunt, quibus tamen Plebiscitorum, Senatusconsultorum, Prætoriorum edictorum, Prudentum responsorum, & Principum rescriptorum farrago accessit, donec in ordinem cuncta Justinianus redigeret: At cum hoc modo Romani sua peterent & haberent à Græcis, Græci ab Ægyptiis, Ægyptii à Mose ac Israele Dei, quis non videt ex hoc uno principio cuncta hæc promanasse. Graphice de hoc omni Philo tum Lib. I. de Vita Mosis, *Incluta fama legum, quas Moses reliquit posteris, totum orbem habitabilem pervagata externos ejus terminos attigit, tum Lib. II. de Mosis Vita, Illud tamen magis mireris etiam, non solum Judæos, sed & aliarum gentium pene omnes homines, præsertim virtutis rationem habentes, imbutos esse harum legum veneratione; Hic enim est honor earum eximius, tum Lib. de Judice, Quod legis Caput mihi videtur quidam ex Græcis Legislatoribus desumpsisse è sacratissimis Mosis tabulis, interdixisseque ne ex auditu feratur testimonium. Sed perfecte accurate atque ex professo argumentum hoc pertractarunt Eusebius in Præparatione & Demonstr., Huetus in Demonstratione Evangelica.**

§. IV. Agnoverunt id Oracula Gentium apud Eusebium de Præpar. Evangel. L. IX. Cap. III., quæ Chaldæis, Phœnicibus, Assyriis, iis qui pulchras Nili epotant lymphas, ac maxime Hebræis omnem veræ sapientiæ ac originum notitiam attribuunt pariter. Agnoverunt non minus Philosophi ac Sapientes gentium, qui itinere literario vel *Ægyptum* petierunt non horreum tantum sed & Scholam orbis Sedemque Sapientum hinc antiquam, quod & vicina esset Judææ & hospitium priscum Heroum ac Deorum stupendorum in Israel, vel *Tyrum* non emporium tantum celeberrimum, sed & Sapientis Judææ ac Palestinæ partem, vel *Chaldeam* primam Aboriginum Judææ Sedem: Agnoverunt iidem & disertis hæc verbis; Fatetur enim *Celsus* apud Orig. Lib. I., *Homeri Galactophagos, Gallorum Druides, & Gentes quasque sapientissimas ac antiquissimas tractare Judæorum opinionibus cognata.* Pronunciat *Suidas* in *Pherocyde*, *Fama est Pherocydem fuisse Præceptorem Pythagoræ, sed à nemine institutum: Exercuisse autem se ipsum cum comparasset sibi Phœnicum reconditos libros.* Nec inficias it *Jamblichus* de vita Pythagor. Cap. III., *Versatus est Pythagoras cum Prophetis qui Mocho (Moscho) Physiologo successerant, atque etiam cum aliis item, & Phœniciis Sacerdotibus.* Quod & adeo verat, ut & imitatus Judæorum & Thracum dogmata feratur *Hermippo* apud *Joseph. contr. App. l. I.*, & *Plato* à *Numenio* apud *Suidam* in *Numenio Plagii* accusetur in verbis, *Numenius is ipse est qui Platonis sententiam coarguit, quippe quæ compilata ex Mosaicis scriptis sit, quibus de Deo & mundi ortu vera traduntur, & ideo dicit, Quid est Plato nisi Moses Attice loquens, quin & ad furtum ascendat Clemens Alex. in verbis, Latrones & fures fuerunt, qui sunt apud Græcos Philosophi, qui ante Domini adventum à Prophetis Hebræis partes veritatis, id minime agnoscentes, sumpserunt, sed sibi tanquam propria dogmata attribuerunt, qui & Stromat. L. V. Cap. II. non tantum Poëtas in Prophetis sitim sedasse suam perhibet, sed & à Prophetis Theologiam didicisse & per arcana sensa philosophari testatur.* Num vero *Aristoteles* etiam senex ad *Simeonis* iusti sederit pedes, de quo ad *Sepher Cosri Buxtorfius*, id in medio relinquimus, quamvis Discipulus

ejus Clearchus in libro de Somno apud *Enseb.* de Præp. L. IX. c. III. Judæum Præceptorem non dissimulet. At hæc in vulgus jam nota sunt, & à Thoma Crenio in Fasciculis latissime comportata an compilata.

§. V. Altius verò assurgimus hic, & salutem ipsam omnem ex Israele derivamus, tum communem, tum eam quæ specialis & cum eventu ac effectu certo connexa ac prædestinatis propria est.

§. VI. Est vere Salus aliqua communis, de quâ Paulus 1 Tim. IV. 10. agit, inquiens, *Idcirco fatigamur & conviciis afficimur, quod speramus in Deo vivo, qui est Servator omnium hominum, maxime vero fidelium*; Ita Christus, qui est Servator ex Israel, hoc in genere bonum seculis attulit, ut & porro subsistant, & augeantur, & connectantur apte ad ac inter se in tolerantia, benignitate, & clementia multâ, *die accedente ad diem nocte ad noctem* Ps. XIX. Hinc gratia in Christo præmittitur jactis mundi fundamentis Eph. I. Hinc dicitur ille & colligare & portare secula Heb. I. 2. 3.: Nisi enim gratia esset apud Deum & deberet sequi, non deceret Deum ita in tolerantia creaturas ad laudem factas relinquere in statu peccaminoso, protrahere ignominia theatrum suæ, invitare ac trahere funibus amoris ad quærendum suam communionem, expectare & urgere horâ gratiæ mutationem & conversionem, seu patientiam Dei tanquam salutem nostram obicere & exhibere: Quia vero Gratia apud Deum est Ps. CXXX. 7., aut voluntas justificandi ex fide Gal. III. 8. Esaj. LIII. 11., recte à Deo exercetur tolerantia & clementia, tum erga hæredes vitæ, qui ad eam non pervenirent si cum iis ex rigore ageretur, tum erga præteritos ut illi inexcusabiles amabilissimum non iterum amando fiant, & de impotentia propriâ revincantur, & misericordia Dei erga hæredes eo magis elucescat: Atque hinc ideo fuit quod post lapsum non statim Sol & Luna & Sidera destiterunt officium facere, nec homo fulmine interiit, nec Paradisus cum arbore vitæ exstirpatus fuit, neque terra dehiscere cunctaque voragine sua absorbere conspiceretur, sed manerent potius eadem singula, licet vis terræ maledictione Dei tunc primo, ut post aquis diluvii magis & secundo, esset imminuta: Quanquam, si nihil præterea

præterea videat vel audiat peccator, nihil in eo efficiatur, quam ut sibi blandiatur & se & consilium suum Deo non putet displicere, atque ita peccato graviori, superbia nimirum & sui fiducia, atque abnegatione divinæ Sanctitatis, peccatum suum cumulet; Qui effectus divinæ longanimitatis, aut potius animi stupidi, fuit in omnibus gentibus quæ verbum Dei non audiverunt.

§. VII. Ad hanc Salutem communem spectat *dein*, quod Populus Ecclesia ac Israel Dei etiam est Sal terræ, conservans impios & loca impiorum, ut non destruantur ac judiciis Dei intereant, sive quod propter eos eorumque præsentem probitatem ac intercessionem Deus locis parcat, sive quod propter electos ac generandos in futuro iram & iudicium abstinet; Ita quum Jacobi familia & in eâ Ecclesia conservari debet Ægyptii etiam conservantur: Ita quum Discipuli Christi Pellæ receptum habent, servantur & alii ejus loci incolæ, sicuti propter aliquos ac decem justos tota Sodoma servanda erat, & propter Paulum in navi servantur Vectores & complures. Sic à Dei Filiis innumera beneficia ad pereuntes dimanant quum os justus fons vitæ sit; Quod adeo extendit Rabbi Abraham Hispanus, ut in libro *Tzeror Hammor* scribat, *Tam hic mundus non potest sine Israelitis subsistere, quam non sine aëre & quatuor ventis.*

§. VIII. Quod vero ad cæteros homines attinet ut sic, & præprijis in externa Ecclesia constitutos pereuntes, illi, quod *tertium* est, quam maxime gaudent ac potiuntur Salute communi; Neque diffitetur *Spanhemius* ipse in Exercit. de Gratia Universalis p. m. 2229. &c., *Concedi utique potest, à mortis Christi efficaciam hætenus non in omnibus excludi pereuntes, quatenus, nisi mors Christi intercessisset, Deus nullum verbum Gratia proponi curasset ulli mortalium, ut vel insonaret illorum auribus, vel ad resipiscentiam suavitatem suam alliceret, vel in officio contineret & à sceleribus multis avocaret; Unde inde etiam est, quod sæpe pereuntibus ea gratia retinens aut coercens obtingit, ut & minus peccent, & minus puniantur.* Altius vero ingeminat paulo post, *Dici potest sine ulla absurditate, ipsos Dæmones aliquod commodum percepisse ex ista Oeconomia Gratia erga homines, sed per accidens, quatenus sic dilatum fuit plenum & con-*

summaturum illorum supplicium, donec illa compleretur, ad decretorium usque diem. Item, Fatemur etiam, cum Celeberrimo Theologo, aliunde non manare vocationi externa annexa alia multa beneficia. Quod vero addit idem, Voluit tantum gratiam objectivam in vocatione communi adhibere respectu talium, novitque illam salutarem esse non posse sine gratiâ subjectivâ quam largiri noluit, eoque testatum fecit se illorum salutem haudquaquam voluisse aut velle, id non usque adeo placet; Putem enim, juxta sufficientiam illam objectivam, promptam paratam etiam saltem esse subjectivam, quando vocatus petulantia nova non negligit id quod ratione externi tractandi medii in eo & viribus ejus item est; Dicit enim diserte Parabola ac Vocatio omnia parata esse, atque ridicula illusoria ac nulla prorsus gratia futura foret objectiva absque subjectiva, atque oblatio sub conditione impossibili æquipolleat neganti. Unde & parata jacet sufficiens gratia, & favet Deus eam sincere omnibus, utut non placeat Deo cum illis agere ex proposito & sicuti cum Prædestinatis agit in certa efficacia. Quare & suo modo hi in statu possibilitatis salutis iterum constituti esse dici jure queunt, quemadmodum & Scriptura eos ex libro vitæ deleri dicit: Et licet Salutis eventus actualis iis non obtingat, non tamen hoc possibilitati ejus quicquam incommodat, eò quod & Adam in eventu ad salutem ex fœdere operum venire non debebat, & tamen hinc vires idoneas ac sufficientes ad Salutem ex eo trahendam habebat.

§. IX. At pressius & specialius hæc ex Israele proveniens Salus est enucleanda; Debebat Christus Virgineus ille partus, *Immanuel, Nobiscum Deus* (uti Prov. XXX. i. *Itihel, mecum Deus*) nominari, non quod juxta *Cornelium à Lapide* ille in Eucharistiâ ac Missâ nobiscum est & conjungitur semper, sed tum ob Oeconomiam quâ nostras partes agit & nobis delectatur, tum ob incarnationem quâ nostram humanitatem sibi Deo personaliter conjungit, tum ob redemptionem quâ Deum iterum cum homine conciliat ac reunit; Quanquam vero nunquam nomine illo tanquam caractere nominali compellatus fuerit, vere tamen factum est & fuit juxta *Esajam* hoc ejus nomen, quoad rem illam in se vere habuit ob quam sic nominari ac vocari potuisset, quomodo
&

& Propheta eum Jehovaham justitiam nostram vocandum esse perhibet, ut & Filium Dei appellandum fore Luc. I. 35., Pælae ac Mirabilem Es. IX. 6., asseritur: Sed & nominarunt eum vere Immanuel, qui Deitatem in eo agnoscentes Filium Dei & vocarunt & vocant: A salute vero & servando, præindicante Angelo, secus characterem diacriticum nominis, quo actu compellendus erat, gessit, atque Jesus dictus fuit ac dicitur Luc. II. 21. Ad quod nomen & Jacobus alludit in verbis Geneseos, *Domine exspectavi salutem tuam*, & Simeon in verbis, *Nunc dimittis tuum servum in pace, quia oculi mei viderunt salutem tuam*: Infandum autem in modum abusi fuerunt ac detorserunt excellens hoc nomen, dum & Medicis, ac inter eos præptimis Hippocrati, tributum est Σωτήρας nomen, utpote qui lux hominum fuerit, populos servarit, & orcus ut umbrarum copia rarior esset effecerit; Ita Verres apud Siculos dictus est Soter & Rex qui salutem affert in Ægypto ac Syria, quin & Ἀναξ ac Princeps Heroicus, qui Eusthatio in i. Iliad. Filius *terrae & cæli*, non tam a prisco Ἀναξ salute ac servatore, ut nec tam à Πύρ aureo monili, quo tales erant insignes, nec ab Enakim, quam à Channak Servatore Enocho, nomine deducto: Inde cluunt *magni Servatores* Jovis optima proles in Orphicis: Sed & Dii fuerunt Σωτήρες, quin & Nilus apud Heliodorum Lib. IX. superioris Ægypti totius Σωτήρ, inferioris vero opifer & Pater, limum quotannis illi novum advehens. Absurdum item est, nomen Jesu vel dicere esse nomen Jehovah Vocale factum & expositum, vel deducere ὁπὸ τοῦ ἰσραήλ aut ἰσραήλ ut ἱεργευτήν ac Sanatorem & ἰάμενον indigitet, sicuti post Epiphanium Cyrillus Hierosolymitanus Catech. Mystag. X. opinatur, vel cum Ἰεσσαὶ & Jesse Davidis Patre confundere, unde & Christiani olim apud Epiphanium *Jessai* dicti esse debuerint.

§. X. Hic vero Jesus est perfectus ille Mundi, Creaturæ, & hominum Servator ac Liberator, seu Ἰουδομαπανήχ, quomodo Hieronymus ac Vulgatus nomen Josepho in Ægypto datum & facit & interpretatur, eo quod Ægyptum totam terrasque alias ex discrimine longæ penuriæ ac famis liberavit & conservavit; At nimium hoc est nomen, quam ut Josepho illud vere imponi possit:

Com-

Commeretur potius id unice Christus, qui & impetrando salutem suo sudore ac sanguine, & applicando suo spiritu, & conservando suo robore potentia, & extrahendo ex potestate tenebrarum suo Evangelio, Salvator mundi vere est & cluit: Quanquam & secus nomen Josepho Gen. XL. 45. datum alia longe, & Revelatorem occultorum ac futurorum, adstipulante cum etymo tum contextu velit: Confundit autem Chronicon ita dictum Alexandrinum Mosen, quem à Pharaone sic nominatum vult, cum Josepho, Zophnath cum Pfontom, Pagnaneach cum Panech, & Panech iterum cum Phante (ut Chronicon habet), sicut & significatum nominis veri facit significatum hujus accessorii. Si vero dicendum ad hoc quod res est, atque divinare licet, putem initio ignotum fuisse ac dubium nominis veri significatum, quod & Abenesra fatetur in verbis, *Si hac verba sunt Egyptiaca, non novimus illorum interpretationem*, post vero absente adhuc fidei Scripturâ aut per incuriam degenerasse pronunciando in hoc ultimum nomen, aut studio conversa esse in magis intelligibile ac æque verum nomen, aut additum esse primo hoc etiam alterum nomen, quemadmodum & sic Dii ac Deæ omnes amarunt & actu acceperunt ac habuerunt polyonomiam multumque nomen: Atque revera etiam *Panak* est *nutrivit*, & *ⲡⲁⲛⲁ* Lexico Kir. Copt. Arabico *Creatura*: Si vero juxta Kircheri Prodigium Copticum Coptis *ⲡⲁⲛⲁ* est *occultum*, & *ⲡⲁⲛⲁ* seu *ⲡⲁⲛⲁ* *Vates* & *augur*, non nisi clarior expressio nominis veri primi ac idem cum primo est, at *Mundi Servatorem* tum non significat.

§. XI. Hic vero Servator mundi Mundo ex Israele prognascitur venit & est, Semen quippe Abraham in quo benedicturæ sibi erant gentes, Leo ex tribu Juda qui filius Jacobi & Israel, atque ut ipsi Judæi in Historia Evangelica rogati inquirunt, proxime ex stirpe & radice Iesse Filius David Regum excellentissimi ac primi facile: Unde & in hoc filio Regnum Judæ & Davidis æternum est ac fit Gen. XLIX., Ps. LXXXIX.; Quæ Davidica Regia Stirps ac Origo & adeo propria illi erat & certa, ut & ipse David, Servus Pastor & Rex David passim in Prophetis appelletur, non Filius ejus tantum, non quod solent nomine Antecessoris primi cæteri qui

qui succedunt nominari, sicuti Cæsarum, Ptolomæorum, & Pharaonum nomina satis superque indicant ac testantur, *nec* quod loco David ac in bonum David & sic Davidi Successor sedet Jer. XXII. 4., *nec* quod anima Davidis & prius Adami in Messiam intrat, innuente illud Cabala per literas A. D. M., *nec* quod novus ac alter & redivivus David est, *nec* quod implementum Typi Davidici est, sed quod est ipse sanguis ac Filius David, atque hæres regni Davidi ideo jurato attributi Ps. CXXXII. II. Jes. XI. 1. Luc. I. 69., ut sit lucerna Davidi reliqua semper 1 Reg. XI. 36., phrasi hæc *aut* ad Candelabrum Tabernaculi alludente, *aut* ad laquearia Palatiorum unde lucernæ dependent, *aut* ad locutionem priscorum qua mascula proles cum luce comparatur 2 Sam. XIV. 7., & Græcis domus prole mascula carens *Anelios & absque Sole* esse dicebatur. Atque hinc erat quod olim, sicut ex Esra evidens est, & quæque tribus & quæque familia suum haberet כתב היחם *librum prosapia*, ut & post captivitatem Libros controversiarum genealogicarum, quos Benjamin in Itinerario *Extracta questionum* vocat משניות השאלות, ut ex iis & constaret de origine Uxoris quam quis ducturus erat, & de stirpe vera Sacerdotis qui ad altare accessurus erat, & de vero Messiae stemmate ut recipi & agnosci pro tali posset: Fuisse Messiam actu ex stirpe vera & quoad Matrem & quoad Patrem Tutorium simul, illud & genealogia utraque Matthæi & Lucæ abunde ac ad oculum confirmat, & descriptio pariter utriusque in Civitate David, quo se conferebant in censu Augusti, probat, quum quisque in acropoli sua describi juxta morem deberet. Perierat autem, jam diu ante Filium hunc David, Sceptrum quod erat ex Davide & Juda, quum *Edom tempore Christi dominari deberet, & truncus fesse deberet esse excisus* quando surculus ex eo emergeret, imo *Domus David non esse* quum omne beneplacitum ejus debebat adesse: At Sceptrum ut sic atque Idumæum ac Respublica in Juda exstitit vere adhuc & permansit, donec veniret & adesset ille cui corona imponi ac dari debebat, Regno decem tribuum jam diu dissipato ac in gentem aliam translato.

§. XII. Atque sic *Magnificus ejus ex ipso exit, & Dominator ejus*

*ex medio ejus exhibit, & accedere sacerdotaliter faciam eum & accedet ad me: nam quis ille qui spondeat animo suo ad accedendum ad me inquit Jehova Jerem. XXX. 21.; Neque enim Rex tantum potens debebat esse sed Sacerdos cumprimis expians, ut salvaret mundum: Quare & in veste Sacerdotali exhibetur ac oblongâ illa lineâ potius à qua tintinnabula ac malogranata dependebant Apoc. I. 13.; Talis enim nos decebat Pontifex, decebat Deum quod indignum ac indecorum esset Deo absque eo nos assumere, decebat nos quod indecorum item nobis in hominis impuri servitutem emi ac redimi, quin & decebat liberationem ipsam quæ secus nulla futura esset: Talis vero decebat qui Sanctus esset, sine vitio, impollutus, separatus à peccatoribus, atque altior cœlis factus: Et vere hinc Christus agit ac incedit in Ecclesia in mundo in habitu Sacerdotis lineo, & quidem sic ut neque tintinnabula in eundo desint nec malogranata: Frustra enim Judæi tintinnabula hæc pallio affixa esse volunt ut distingueretur sono eorum percepto à communi classe Sacerdotum, ut eo signo soni innotesceret tempus introitus & cultus inchoandi, ut ita quasi pulsaret fores prius intraturus in locum sanctum: Pejus ea derivant à Sacerdotibus sistratis Isidis in Ægypto, pessime vero hinc Plutarchus Judæis festum Bacchi affingit, quod sonis ac tubis celebrari solebat: Nec satis assurgit Hieronymus, cui ex Philone pallium hoc cœruleum est cœlum, tintinnabulum tonitru, ejus malogranatum fulgur: Felicius ac dignius figura ac typus futuri hic animo concipitur, sic ut tintinnabulo sonante doctrina sonans Sacerdotis innuatur, vel intercessio efficax apud Deum in Sanctuario, vel suavis Evangelizantium vox de qua Ps. LXXXIX. 16. 17. dicitur, *Beatus est populus qui clangorem nescit aut dignoscit*, Malogranatis vero fructus omnigenus justitiæ & suavis odor verbi ac sacrificii Sacerdotis Christi. Non displicet quod Sacerdos Propheticus & Regius, atque ita τὸ θεομήμενον Sacerdotis perfecti Christi illis denotatur, qui & vocibus ac nolis Evangelii per mundum pergit, sicuti etiam dedit se in redemptionis pretium ad testimonium in temporibus suis 1 Tim. II. 7., & potenter fulcit, sustentat, recreat, ac refrigerat simul in æstu & penuria seculi ac mundi*

mundi hujus: Sed & sunt Nolæ ac malogranata Ministeria Christo adjuncta Christum vestientia ac incingentia, tum & Martyres ac eximii fideles, qui in ultimâ vestis orâ in hoc sæculo alios confirmant: Malogranata enim erant etiam fructus æstimati Canaæ, & hinc ab Exploratoribus etiam adducti Num. XIII. 23.: Uti vero odorem spirabant gratum, sic & mire succus ejus refrigerabat Orientis æstus, quemadmodum & copiosa ejus grana vim insignem propagandi ac se multiplicandi habebant; Quæ singula apposita sunt: De copiâ autem dependentium tintinnabulorum ac malogranatorum horum determinare velle, & cum Justino Martyre pro numero sonantium Apostolorum XII inducere, vel cum Clemente Alexandrino pro numero dierum anni CCCLXVI., vel cum Magistris pro numero gentium LXXII., id temerarium est.

§. XIII. Unde si certarunt olim septem urbes de Patriâ Homeri, sic ut venditaret omni studio quæque sibi inter eas illam, *Smyrna*, *Rhodus*, *Colophon*, *Salamis*, *Chios*, *Argos*, *Athenæ*, quin & orco evocavit umbras Apion Plin. XXX. 2. ut hanc Patriam Poëtæ sciret sicut & Parentem, quem Heliodorus Æthiop. Lib. III. Prophetam fuisse dicit, seu Mercurium, atque sic indubie Mosen, quem & Galenus *Omer* cum articulo facit i. e. *Locutorem* simplicem ac Narratorem ob Historiam quæ non demonstrari & probari artificialiter potest ac solet, indubitabile & majus hoc unice Judææ erit decus, quod ex ea prodiit Servator ac Salus. Et si certarunt porro de Primatu & Universalatu Sedes quinque Patriarchales, *Romana* quod Thronus Imperii Apostolorum & Martyrum antesignanorum esset, qui in fauce Leonis ibi constituti fuerunt, quorumque fides toto orbe celebrata exstitit, *Constantinopolitana* quod de præsentis Imperii Sedes esset, *Alexandrina* quod amplissima ditione & Sede Academica Sapientum esset inclyta, *Antiochena* quod Sedes Petri Coryphæi, & receptaculum primum Christianorum, quin & Cathedra item in qua Columnæ, ad quas recurrebatur, fuerat, certiore & potiore jure Hierosolymitana primas externe sibi vindicare præ cæteris cunctis potuisset hinc, quod Christi Cathedra ibidem, & Salus prodiisset inde.

& ex ditione ea, quanquam illi Cæsariensis ob præsidia Romana præponeretur, imo subjiceretur in fine; Ita ex Zione venit Liberator Esaj. LIX. 26. Rom. XI. 26.

§. XIV. Atque hæc *prima* & princeps causa est ob quam ex Israele dicitur esse Salus. Accedit vero ad eam haud temnenda alia etiam & *secunda*, Abraham Israelis universalis Stirps, qui non minus Pater sancti Seminis & credentium simpliciter seu non Legi subjectorum i. e. gentium fuit, non quidem externe secundum carnem, quod ita solum Judæorum Pater esse possit, sed in sensu spirituali & gratia, quæ hos illi unice dare filios ac hæredes potuit: Et sane magis hic Gentium vestigia ejus prementium Exemplare ac Pater quam Judæorum, quum ille cum Gentibus solâ fide, ac in præputio, ante legem & foedus priscum in quod circumcisio demum post introducebat, justificatus fuit; Quam rem omnem venuste declarat Paulus Rom. IV., ubi & hinc in præputio justificatum Abrahamum esse docet, ut commodus Pater Gentium credentium esse posset *ψ. 10. 11.*, utut secus in Capite eo justificationem fidei tum ex phrasibus *imputare ad justitiam, tegere peccata, remittere peccata*, tum ex justificatione in præputio ante introductum foedus legis, tum ex intenta gentium per solam fidem justificatione, tum ex principio posito & confirmato promissionis, ex quo cuncta descendere debeant, confirmet. Confer Gal. III. 8. 9., ubi & dicitur quod in & cum Abrahamo benedicendæ erant omnes gentes, seu omnes familiæ mundi non personæ, quomodo & Mundus ac Omnes de quibus loquitur Scriptura promissum Abrahamæ semen sunt ac dicuntur Rom. IV. 13., illud autem universale non esse diserte exponitur ibid. *ψ. 16.*

§. XV. Quam variè autem ex hoc principio ac fundamento non Salus etiam ad gentes processit, & Pater Gentium est Abraham & adducit eas, *quoad* ipsi in hæreditatem datæ accedere ad eum etiam & possideri ab eo debent, *quoad* ipse adeo insignis celebratus amatus & benedictus à Deo exemplo fidei præit, & sic vestigia ejus relegere ac premere facit Rom. IV. 12., *quoad* suâ fide & à tunc promissionem etiam de semine dando ac Deo seminis futuro item irrevocabilem fecit, & causa per hoc fuit quare

&

& semen venire ac adduci deberet, *quoad* benedictio Abrahæ & Spiritus ipsi in fœdere addictus ac promissus in accessione ad eos pervenit Gal. III. 14., *quoad* in ipso tanquam Tertio quodam applicante Adamo Gentiles etiam benedicti fuerunt, gentibus etiam benedictio confirmata, ratificata, & stabilita est Gal. III. 8.; Ad cujus enim fidem & applicationem aliis etiam gratia parata ac rata est, idque sic adhæc ut per generationem quandam intercedentem in alios eos propagetur, is vere se tanquam Adam Tertius & Caput publicum in negotio eo habet.

§. XVI. Et sunt varia item, quæ illud confirmant aperte; Non refero ad hæc id, quod *in & cum Abrahamo* dicimur benedici, potest enim id fieri etiam tunc demum, quando jam etiam in fide Abrahæ sumus, sed *quod* recens nati infantes fœderali & communi sanctitate gaudent, *quod* ipsis in Sacramento initiationis nunc statim addictio & obsignatio modo fit, *quod* in Mensâ Abrahæ accumbere gentes dicuntur, *quod* Deus Abrahæ addictus confœderatus ac Deus unice est, alique eum tanquam Deum Abrahæ compellare ac invocare debent si quid petere ac habere volunt, *quod* & per se nominis Dei est gratiam in progeniem millessimam servare ac derivare: Neque dissimulat hoc in Libello de Fœdere Summus Coccejus, quum Cap. XIII. §. 456. comparat hoc aperte cum propagatione eâ quæ ex Adamo est, inquiens, *Sanctitas hæc fœderalis infantum pendet à gratiâ Dei volentis Patrum fidem, etiam in posteris, munerari: Quo exemplo gratiæ confirmamur in fide illius dogmatis, quo & Adamus rectus, si permansisset, hereditatem imaginis Dei etiam ad posteros transmissurus fuisset, cum nunc in eo lapsi sumus & immundi nascimur.*

§. XVII. Tertium quo Salus ex Israele venire jure dici meretur consistit in eo, quod apud eum unice *Torah* fuit seu *via pacis*, aut via ducens ad beatam Dei communionem ac *metam*, in quam adeo & frustra semper inquisiverunt Philosophi ac Sapientes gentium in Disputatione perpetuâ illorum de *Summo Bono*. At cum & abyssos seu Oraculum clamaret, & Mare seu petita itinere longo Sapientum Sedes, *Non est hæc sapientia apud me* Job. XXVIII. 14., omnis ea descendit ex Israel, qui docuit Ægyptum &

Principes ejus vel ante Mosen Ps. CV. 22., ut ex Ægypto illam possent ad se derivare possent Gentes, illuc ad sapientiæ mercatum indefinenter profectæ. Neque habuit solum Israel hanc sapientiam veram unice, sed & custodivit fideliter ac servavit, quin & Scripturæ fideli mandavit, & collegit, & opera scribarum exemplaria descripsit ac multiplicavit, & superstitione quadam religiosa post vel ipsas literas omnes recensuit & numeravit. Sed & confirmarunt ac stabiliverunt tum elogia tum promissa Dei Judæi Rom. III. 2., sic enim verti posse τὸ Ἰσραὴλ ἡγοῦναι edocet satis verbum ipsum, debere item hoc loco ita verti indicat satis vers. seq. 3., quo aliqui non firmasse leguntur: Hoc autem tribuitur ipsis ibidem quod ab iis confirmata & primum confirmata sunt elogia, non per circumcisionem confirmantem sicut opinatur de Djeu in locum, sed per testimonium quoad ipsi coram fuerunt præsentem quum Deus cælo descenderet & loqueretur, sed per assumptionem & adstipulationem promptam ac obsequium ad imperata, quemadmodum & promissa in specie confirmata sunt per fidem Abrahami Patris & sequentium quâ ea irrevocabilia facta, quum ad præstitam fœderis conditionem Deus ratione promissi fœderalis facti tenetur, & fidei ac spei divinæ non subest elusio ac falsum. Atque insuper prima ipsis confirmatio debetur, quod ab initio legislationis testes adstiterunt & in V. T. confirmarunt. Accedit quod & Israel erat qui legem intelligibiliter vertebat, aliisque ultro ac libenter communicabat, ut posset esse ac audire Lux cæcorum, Lux in tenebris sedentium, (immemor Samajæ & Josuæ in Abhoth Cap. 1. *Ama opus & odio habe magisterium. Fac tibi Magistrum, acquire præ Discipulo socium,*) Magister simplicium, formam legis habens & cognitionis Rom. II. 19. 20. Sed & Perusch & expositionem verbi collegit & servavit olim ex dictis Prophetarum & antiquorum incorruptorum in Cathechesi sua & clave, quæ tamen post deperdita periit, postquam initio ad monopolium habendum occultata diu fuit.

§. XVIII. Ad hæc autem hinc etiam referre minime decet pariter legem quam simul tradunt *Oralem*, seu *Mischnam* i. e. *Secundariam*, ac *Gemaram* i. e. *perficientem* plene, ut nec Volumina compo-

composita Græce Apocryphorum, nec dicta vel Antiquorum vel ad Antiquos, nec denique vel ipsa celebrata *Capitula Patrum* seu *Pircke Abboth*, quæ debent esse Apophthegmata & Proverbia antiqua ad modum Salomonæorum, & ut aliis & Prophetis Captivitatis Babylonicæ in Captivitate *Danieli*, *Jeremie*, *Esra*, *Nehemie* concepta ac frequentata & sub titulo eo traditione servata ac propagata.

§. XIX. At & provenit *Quarto* Salus ex toto cœtu Israel ac in tentorio *Sem*, quum in eo est & in ejus Ecclesiæ ac Matris sinum jam receptus Gentilis est; Efficit enim receptio communio & Ecclesia hæc, ut & elenchi & Spiritus & benedictionis illi attributæ loco simul particeps, & Sacramento, quod ibi confertur, ejus omnis obsignatio illi fiat: Hæc enim est Olea illa cui inferi debet is, ut ab ea succum & radicem accipiat, ac ut portetur ab ea cum ipse radicem non portet Rom. XI. 17. 18.; Ubi differens & discrepans valde diversitas inter Gentiles & Judæos adnotatur, innuens gentiles non magis quam insititios ramos ab alienâ radice portatos esse reputandos ψ. 17. 18., Judæos autem, quum inferuntur, propriæ oleæ inferi ψ. 24., atque non tam per misericordiam gentibus collatam, quam per propriæ radicis sanctitatem (vers 16.), id est sancti fœderis cum gente sua initi & à Patre Abraham confirmati fidelitatem, convertendos esse.

§. XX. *Quinto* venit quàm maxime ex Israele Mundo salus, quum in principio Testamenti Novi, pariete intergerino cum inimiciâ in carne Christi defixâ sublato, ope ac labore Apostolorum, Judaicorum Virorum, ex Palæstina totum Regnum cœlorum in Gentilismum traduceretur ac transfiret, ex jussu Christi inquantis ac mandantis, *Ite & discipulos facite omnes populos gentium & baptizate eos in nomen P. F. Sp. S.* Matth. XXVIII. 19., ubi simul Evangelii salutaris verbum & spiritus tum miraculi tum gratiæ ad ea loca pervenit, Deo robur ad tonitru suum addente Ps. LXVIII. 34., Ps. XXIX. 3. 4. 5.; De quo venuste loquitur *Paulus* interrogans Gal. III. 2., *An spiritum per legis opera accepistis, an per fidei verbum & predicationem.* Accessit labor, sanguis & precatio ardens eorum, qui tum in Ministerio occupabantur, Ducum priorum, qui hinc Mater esse dicuntur Coronam XII Stellarum

larum impositam gerens, quæ clamavit vehementer in partus cruciatibus, & enixa est filium gentilem in mundo Apoc. XII. 1. 2. 4. Hi rogabant sibi dari ex terrâ Judaicâ *panem* & ex mari gentilium *piscem*, atque dabatur ipsis ille in conversione Matth. VII. 9. 10. Hi ore verbum, manu impositâ spiritum charismatum, prece ac baptismo gratiam derivabant eo tempore copiose & efficaciter in gentiles, sic ut & lex scriberetur tum etiam in eorum Cor; Quod omne jam cecinerat longe ante Regius Vates Ps. L. 2. *Ex Zion exoritur Michlol Jophi perfectio pulchritudinis*, & Ps. CX. 2. 3. *Ex Zione emittit Dominus Sceptum Regni, & rorem aurora*. Atque sic משיח & Salvatores ascendunt & judicant in monte Esau ut Regnum Dei sit Obad. v. 21.

§. XXI. Duo supersunt adhuc modi quibus idem accidit & fit; *Primo* enim vel ipsa repudiatio destructio & abjectio Judæorum gentibus opulentiam, gratiam, lucrum, & regnum attulit, non tantum quod in eâ sic plus satis nomen sanctum suum Deus glorificasset, ut non opus porro esset in aliis sanctificare, nec solum quod abjecto prisco populo ex Rex plane Deus futurus fuisset, nisi alium statim in locum prioris assumpsisset & formasset, sed quod revera corruptio & pertinacia eorum converteret Apostolos ad Gentes, & destructio ceremonialium in excidio simul e medio tolleret parietem intergerinum, quo secus gentiles à communione abstinebantur ac dividebantur. Atque hæc est vita quæ sic mortuis in Judæorum interitu erepta in mundum venit: Hæc abjectio Judæorum quæ gentium conciliatio existit: Hæc incredulitas Judæorum propter quam Gentes misericordiam consequuntur, quemadmodum misericordiâ nunc gentibus ex pari in Christo factâ & exhibitâ Judæi offenderunt & increduli facti sunt Rom. XI. 30. 31.

§. XXII. At *Secundo* maxime ex Israele venit Gentibus ac Mundo Salus, quum in expectatâ Judæorum ultimâ ac universali ad Regem David accessione & conversione, tum universus mundus ad Ecclesiam convertetur, ut in Abrahami semine gentes benedicantur & promissa ipsis hæreditas mundi tandem exhibeatur, tum fercula optima ac suavissima in periodo septima Sabbathinâ

thinâ & regno glorioso in domo ac mensa Abrahamæ apponentur; Nimirum abjecti & conclusi sub inobedientiam Judæi sunt, sive ut misereri eorum in gratiâ ac assumptione Deus posset, cum prius incorrupti puri ac iusti in suis oculis ad gratiam quærendam ac assumendam non possent adhuc disponi, sive ut loco gentibus facti eorum exemplo bono, elencho, zelo viso, ad invidiam æmulationem & sequelam permoverentur Rom. XI. 11. & 32. Quando vero jam ipsi ad æmulationem provocati & conversi erunt, debet & eorum exemplo & eorum tanquam hæredum gentium positorum occasione ac præsentia, totus etiam mundus converti ac ad Ecclesiam & eos adduci, atque sic multo magis implementum ac plenitudo eorum gentium opulentia esse Rom. XI. 12., eo quod promissio facta est gentibus in semine Abrahamæ, h. e. tum in Christo ut authore benedictionis Gal. III. 16., tum in Israele ut exemplo & ministerali instrumento Act. III. 25., quod hætenus in digna copia ac integritate nondum factum est.

§. XXIII. Agnoverunt hanc Salutem ex Israel silentibus Judæis, vel ipsi profani & lapides loquentes ac Gentiles, quanquam à me impetrare hætenus non potuerim, ut fidem Epistolæ in hunc finem scriptis adhibeam, Ita vero habet prima,

ABGARUS UCHANIAE F. EDESSÆ REX,

Jesu Salvatori bono, qui apparuit in locis

Hierosolymorum S.

QUum de Te curationibusque tuis audirem, teque sine remediis & herbis solo verbo cæcis visum, claudis pedes suos, leprosis corpus mundum, & qui diuturnius premuntur morbis congruentem valetudinem, & quidem gratuito præbere, aliaque multa viribus nostris majora efficere opera, in mentem mihi venit alterum Te duorum istorum esse: vel Deum qui cælis relictis ad nos secesserit: vel saltem Dei Filium res tantas supra fidem & opinionem gerentem. Itaque Te hoc scripto oro, ut ne molestum tibi sit ad me venire, meque, qui me jam dudum affligit, inveterato morbo liberare: Persvasum porro habeo, quum Ju-

dæi iniquo erga te sint animo, non optima eos de te capere consilia: Mihi vero oppidum est modicum quidem illud, nec admodum celebre, utrique tamen nostrum percommodum.

Sequitur Epistola *Lentuli*.

LENTULUS HIEROSOLYMITANORUM
PRÆSES, S. P. Q. Romano S.

Apparuit temporibus nostris, & adhuc est homo magnæ virtutis, nominatus Christus Jesus, qui dicitur à Gentibus Propheta veritatis, quem ejus Discipuli vocant Filium Dei, suscitans mortuos & sanans languores. Homo quidem Staturæ proceræ ac spectabilis, vultum habens venerabilem, quem intuentes possunt & diligere & formidare, Capillos vero circinos & crispas aliquantulum fulgentiores ab humeris volitantes, discrimen habens in medio capitis juxta morem Nazarenorum, Frontem planam & serenissimam cum facie sine ruga & macula aliqua, quam rubor moderatus venustat. Nasi & Oris nulla prorsus est reprehensio, barbam habens copiosam & rubram capillorum colore, non longam sed bifurcatam, Oculis variis & claris existentibus. In increpatione terribilis, in admonitione placidus & amabilis, hilaris servata gravitate, qui nunquam visus est ridere, flere autem sæpe. Sic in staturâ corporis propagatus manus habens & membra visu delectabilia, in eloquio gravis, rarus, & modestus, speciosus inter filios hominum. Valete.

Hæc vero est Epistola *Pilati*.

PONTIUS PILATUS CL. TIBERIO
NERONI IMP. S.

Nuper contigit, cujus rei ipse testis esse possum, Judæos sese ipsos posterioresque suos universos per invidiam crudeli damnatione perdidisse. Cum enim ex Oraculorum promissis, Majorum ipsorum autoritate receptis, hoc expectarent, ut Deus eorum per Virginem Juvenculam mitteret, qui jure Rex eorum diceretur,

diceretur, hunc me præsente misit in Judæam. Is, quod omnibus notum est, cæcis visum restituebat, leprosos mundabat, resolutos nervis curabat. Viderunt quoque ipsum Dæmonia abegisse, atque obsessos spiritibus immundis liberasse. Mortuos item ex sepulchris ipsis resuscitavit, obediebant ipsi ventorum turbines, siccis pedibus ipsum mare inambulabat. Fecit alia permulta miracula, ut vulgo etiam inter Judæos & plebem Dei Filius diceretur. Principes vero Sacerdotum æmulatione & livore instigati adversabantur illi, captumque mihi tandem tradiderunt, e mentitis sceleribus eum reum facientes; Magum appellabant atque legis eorum desertorem & contradictorem. Quibus persuasionibus seductus ipse fidem querelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi, ut pro arbitrio in eum animadverterent. Crucifixerunt igitur illum, & sepulchro quo conditus erat custodes adhibuerunt, inter quos etiam, ex meis militibus nonnulli erant, qui tertiâ die ipsum à mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Judæorum magis hoc facto exarsit, numeraruntque magnam pecuniarum vim ipsis militibus, ut Discipulos ipsius noctu corpus rapuisse prædicarent: Acceperunt hi quidem pecunias, nihilominus tamen publicè ubique professi sunt atque testantur, se visiones Angelorum vidisse, ac Jesum illum à mortuis vere resurrexisse. Hæc autem ideo scripsi, ne quis nugis ac mendaciis Judæorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.

§. XXIV. Atque hæc nova iterum est dignatio Israelis, quam præ gentibus cunctis habet, quum earum nulla cum eo paria in hoc item faciat; Quanta non hinc etiam venit obstrictio gentibus, quæ salutem ac lucem suam omnem Israeli unice ac plene debent: Quis non ferat eos ac toleret libenter inter se, quum ipsi ad nos in proselytismo domicilii ac portæ accedunt? Quis non præponat & evehat longe eos, quum nos non feramus eos, sed radix eorum ferat nos.

§. XXV. Equidem induratio & perversitas eorum est immanis, post tot visa miracula ac opera stupenda à Christo & Apostolis patrata, post implementa Prophetarum typorum umbrarum promissionum in Christo *vai* & Amen factarum deprehensa,

post Septimanarum Danielis nunc toties iteratum decursum, post calamitates tam longas & diras ex sanguine Christi fuso super-venientes exantlatas, post signa temporum pariter impleta, post imposturas tot PseudoChristorum elusas ac deprehensas, post ea, quæ circa & post Messiae adventum in mundo apparere debebant, jam diu conspecta & visa: At vero tamen hinc à Deo tam afflicti non magis à nobis affligendi sed tolerandi ac ferendi potius à nobis sunt, ut exemplo & luce nostra excitentur & juventur vicissim, qui ad nos bona tanta ac salutem omnem adduxerunt prius: Et licet pertinacissima cœcitas & incredulitas eorum sit, deprehendimus in eâ veritatem judicii divini & manum indurantis, discimus ita reverenter habere, territique exemplo eorum metuere, non peccato continuo etiam offendere. Atque sane tolerantiam eorum exigit spes certa conversionis nobis facta, conditio eorum nativa quâ sunt radix nos portans & matrix ejus in quo gloriamur, confirmatio & expositio eloquiorum Dei in phrasibus & lingua originali quam afferunt, exemplum severitatis in iis à Deo spectandum nobis datum & propositum, *modo* non sacra & conjugia misceantur invicem, *modo* obtemperent digne Civili potestati & Unctis hominum & creationi humanæ, quibus parere olim & aliquando detrectabant, *modo* præfecturis excludantur & functionibus publicis, *modo* rem suam pacifice tractent & credant & nostram non blasphemant, *modo* jure armorum gerendorum priventur, *modo* gentilem aut Christianum occidere veneficio aut fallere mala arte æque illicitum ac vetitum esse putent, ac putant illicitum esse se invicem prodere ac perdere, *modo* juramenti in societate tenaces etiam sint & non permissum credant, vel in foro & lingua Gentili pejerare, vel Christianos juramento fallere, *modo* in festo expiationis à perjurio scelere & juramento omni se certo solvi ac liberari non censeant juxta verba, כל נדרו &c. ואסרי ושבעי. Omnia vota pacta & juramenta jam irrita fiunt ac solvuntur, suntque perjuri ac scelerati omnes promiscue & simul tanquam sanctissimus cæcus, *modo* non, gravissima quæque scelera decere & exornare gratiam ac festum expiationis suum impie opinentur.

§. XXVI. Et sane vel hinc tantò magis possunt nunc ferri ac tolerari, quod honorari volunt simpliciter tanquam subditi à nomine Viri, Herois, Principis, Viro & Principe proprio destitutæ *septem Mulieres*, & secus proprium panem comedere, & cum cæteris subditis non participare Esaj. IV. 1., quod de lege cum ceremoniali tum morali, quippe ad vitam data, remittant ultrò multum si necessitas id exigat ac pœna, & vita periclitetur, quod articulum de Messia non tanti reputant plurinii, sed pro ramo tantum non radice habeant, ac dicant, *Veniat, sed anima mea non videat eum*, quin & vel cum Hillele in Sanhedr. Cap. Chelek eo jam potitum esse Israelem credunt, vel adventum ejus ad mundi finem rejiciunt, & sic turbas omnes propter eum ante illum terminum intermittunt, quod ad præcepta sua sancta & specialia, e. g. de Sabbatho &c., nec gentilem nec Profelytum adstringunt & adigunt, sed ab iis potius illos operâ omni datâ abstinere, quod, si fides narratiunculæ habenda, aliqui inter eos Jesum nostrum Nazarenum Ben Joseph fuisse suspicari incipiunt, quod & proxime accedunt ad nos in beneficiis Messia spiritualibus speratis; Facit enim Moses Elsch in Comment. ad Hagg. II. liberationem Messia, & domum Sanctuarii tertiam, & gloriam domus secundæ, atque totam substantiam rei ac templi, spirituales: Consona his exhibet Maimon. in C. X. Sanhedrin, &c. וְאֵין אֲנִי מְתַאֲוִים, *Neque nos desideramus & expectamus in diebus Messia amplos redditus & divitias, neque ut vehamur equis, nec ut vinum bibamus inter Musices genera, prout existimant pervertentes vel infatuantes intellectum: Sed Propheta & Justi expetiverunt dies Messia, & vehemens fuit eorum desiderium ad illos, quia tum congregaturus est justos & bonum Regimen, atque justus Rex est, & magna ejus possessio ac distributio Sapientia ejus, atque appropinquatio ejus ad Deum, prout dicitur, Dominus locutus est ad me, Filius meus es tu, hodie te genui.* Quæ sane egregia sunt, & gradum ad Nos approximant, ut & vel hinc non ejiciendi à nobis & elongandi sint.

DISSERTATIO QUINTADECIMA
De
**SOLIPPSIA ISRAE-
LIS ET JUDÆ-
O R U M.**

§. I.

quo Gratia post lapsum sub Oeconomia secundi Fœderis se explicat, tam libera ea in administratione sui convenienter suæ indoli visa est, ut & pro arbitrio dispenset ac det, & huic non æque alii det, & maxime indigno det, & vario modo ac gradu det, & unice huic det non vero in commune omnibus & singulis effundat.

§. II. Ex hoc fonte promanavit, quod Deus ab æterno non unum & æqualem hominum erigendorum ordinem constituit, sed aliquos, imo plurimos etiam, aut sibi reliquit ac minore gratiâ beavit, aut plene reprobavit, non tantum quâ Dominus liber & Figulus humani luti, sed & qui per lapsum pleniorē ac liberiorē agendi ac negandi potestatem *tanquam ex delicto* adeptus est; Hinc benedictis & quidem Patris idque ab æterno in favore benevolentia conjunguntur & opponuntur consimilis generis maledicti Matth. XXV. 41., Vasis misericordiae & ad decus vasa iræ ac ad dedecus Rôm. IX. 21. 22. 23. Hinc & separatio eligens ab æterno, quia libera illi reprobatio conjuncta, *tremendis modis* legitur *facta* Ps. CXXXIX. 14. Sunt vero & aliæ causæ ob quas ita placuit agere Deo; Namque & convenit per se atque necessum item est, ut in magnâ domo Dei præter vasa aurea ac ad decus, etiam lignea seu minoris dignationis ac usus, etiam ad dedecus ac
quasi

quasi matulæ & receptacula sordium ac purgatoria, ad usum Patrisfamilias reperiantur 2 Tim. II. 20. 21. : Ut vero significat *σκευός* 2 Cor. II. 6. & 1 Theff. IV. 4. in *vasculo puro possidendo*, non vas pudendi, nec uxorem, sed corpus, & Esaj. LII. II. organum, ita hoc loco personas, quoad illæ sunt injustumenta infervientia, sicuti est Paulus Act. IX. 15. Vas electionis & Jer. XXII. 28. Jechonias Vas non desiderandum, & in Plauto Matula homo contemptus ac indignus. Fit item hoc ut severitate hæc in partibus ostensa & objectâ timor electis incutiatur, qui & in homine electo eo majorem gratitudinem excitat, & gratiæ, quæ non ad lasciviam trahenda sed timorem juxta Ps. CXXX. 4. operari debet, convenit, & cum amore erga superiorem reverenter conjungi debet. Addit verò his *Paulus* in hujus doctrinæ sede Rom. IX. tres fines alios insuper, eosque subalternos item invicem ordine, dum inquit voluisse Deum, ne justitia in opere paratæ statim gratiæ pateretur ac obscuraretur, ostendere iram, & per hoc ostendere suum *δυσαν* & quod posset de jure abjicere & damnare sic omnes, & per hoc iterum ex opposito manifestare divitias gloriæ & gratiæ exhibitæ iis, qui ex consimili tanta etiam ipsis incumbente damnatione erepti sunt, quum ipsos æque ac alios gratia præterire ac reprobare potuisset.

§. III. Et hæc imparitas ac paucitas non tantum in executione decreti post statim visa est in verbo primo promissionis, quod æque semen Serpenti ac Mulieri attribuit & relinquit Gen. III. 15., sed & in distinctâ assumptione unius ac Judaici solum populi ad externum fœdus, elongatâ pariete intergerino ac separatâ ab eo potenter Gente omni aliâ. In primo mundo, qui totus in diluvio peribat, verbum externum Dei innotuit ac sonuit quidem omni, veluti ex prædicatione etiam intereuntibus in diluvio mortuis factâ 1 Pet. IV. 6. dilucidum est, at vero Gratia non simul imbuunt omnes itidem, sed prodidit econtra se Consilium hoc reprobans in Caino homicida ejusque profapiâ, sed distinguuntur statim nunc à primo principio ac matre primâ à Caino Sethitæ, tanquam Semen Dei unicum in Abelis locum suffectum, à quo & Filii Dei separatim egerunt à filiis & filiabus hominum, & ne quidem con-
jugio

jugio se invicem conjungere ac miscere debebant. Post in domo Noachi emicuit iterum Consilium hoc, quum Semo & Japheto benedictio appropriatur, Deusque in tentorio Sem reperiri vult, excluso Cham, qui & prophanus ac impius fit, & in posteritatem suam iram ac maledictionem Dei derivat. Et quum post obtemerarium Consilium Noachi posterius linguâ dividerentur ac longe dispergerentur ab invicem, id egregium consilii exclusionis ac reprobationis exercendi & executioni mandandi adminiculum fuit. Sed & cum per hoc institutionis & communicationis mutuae incapaces facti, paulatim notitiam & memoriam Dei ac promissionum perderent ac in idololatriam inciderent plane ac pariter omnes, ne quidem Eberi familiâ exceptâ Jos. XXIV. 2., Abrahamum eximit & evocat solum, ut solum ejus Deus fieret, exclusis familiis & gentibus cunctis indistincte, nisi quod Henoch ac Melchisedeck cœlo pro familiaritate ejus temporis sive demissus adest, atque ad Deum in altissimis revocat, inde & ἀγενεαλόγηται & ac originis incertæ creditus, sed nec ibi exclusio subsistit, quum & multi filii Abrahami & Isaacis Ismaelitæ & Edomitæ &c. sub omissionis severitate relinquerentur. Ne dicam de Jobo qui & Filios Dei distincte nominat, iisque indubie amicos cum ipso tam pie colloquentes accenset, at & de cætero totam *terram in manus improborum datam esse* conqueritur Job. IX. 24. Non minus effecta fœderalis hujus separationis in populo Israel, cum in Ægypto primo inquilinus tum captivus ageret, permanserunt & conspecta sunt; Quod vel inde patet, quod noluerunt fieri unus populus cum Ægyptiis, & ob hoc sibi persecutionem excitarunt Exod. I. 9., sive quod instantem nunc populorum omnium à Deo exclusionem suique singularem & unicam assumptionem fide præcerperent, sive quod in communione relictâ sibi per fœdus præcipuum ac singulare quid præ aliis deberi firmiter crederent. Tunc vero quum Israel eductus, & justum populum constitueret, & Deum sibi conjunctum ac adhabitantem acciperet, & sedes in Canaâ per sortem divisâ fixas teneret, exolevit omnis lux Deique inter gentes præsentia in partibus orbis aliis, atque ab eo Athei fuerunt gentes, atque *sine Deo egerunt in mundo* Eph. II. 12., qui
nunc

nunc testatus fuerat se Deum unice Abrahamæ & Seminis ejus in seculum futurum esse: nisi quod tandem in Semine Christo, ejusque ætate ac morte expiante, benedictio etiam ad gentes perventura esset, illeque tunc non tantum Judæorum sed & Gentium Deus exsistiturus Rom. III. 29.

§. IV. Neque censendum imparitatem & exclusionem hanc, non tam à Deo reprobante, quam merito ac demerito gentium ipsarum provenire, dum is quoad se & ex parte sua proclivis & favens omnibus, quin & æque favens omnibus est; Hoc enim Sacræ Scripturæ pagina fere omnis abnuvit ubivis & passim: Sed & exigit per se ratio; Ea enim necessario concipit potentiam ac voluntatem Dei ut primam causam rerum, secus enim concipit existere & intellectui ejus objici, quod non voluntate ejus adhuc exstare jussu, resque projectas extra Deum independentes esse ab eo, eumque eas reperire & solum contemplari: Concipit non minus inde etiam necessario Deum in decernendo & agendo esse liberum, sic ut nec sentiat voluntas ejus à creaturâ se determinari, nec etiam determinetur; Quomodo enim ea hæc omnia efficiens afficiatur ipsa ab illis, quæ antequam voluit nihil sunt, & in statu ullo realitatis qualitatis & causalitatis concipi non queunt; Quomodo eæ, quibus datur à Deo vivere ac moveri, vita & motu suo præoccupabunt Creatorem suum: At quæ non ex principiis his educuntur ac emanant in Jobo ac *Sapientiâ Avorum* conclusa ac principiata? Sequitur hinc, Ergo 1. ipsi *non commodat vel incommodat bonum aut malum*, eventus bonus aut peccati existens, ab ipso quippe permissus ac in tantum volitus ac intentus Job. XXXV. 6. 7., Ergo 2. *non accipit aut expectat quid prior ab homine* 1 Cor. IV. 7., Ergo 3. *non est acceptor personarum*, ut quid digni in homine prævisum permoveat eum, *Qui non accipit personam Principum, & non recognoscit divitem præ tenui, quia opus manuum suarum omnes ipsi* Job. XXXIV. 19. Ergo 4. absoluta illi in humano genere, præprimis lapso, ordinandi & agendi potestas, *Si hunc in carcerem compingit, alium in panegyrim admittit, quis inhibebit* Job. XI. 10., *Si posset homo cum Deo contendere, ut homo cum proximo suo* Job. XVI. 21. 22., *Quid Deo fortis, & quid Omni-*
M m m potenti

potenti prudens, an censes te Omnipotenti placere &c. Job. XXII. 2.
 3. Ille Solus est, quis illi reponet, ille agit sicuti vult, & si ad meritum compensat, superest aliud Job. XXIII. 13.

§. V. Hæc vero cum particularis tum libera Solipsia, sicuti iusta est in se, ita & vera atque conspicua dilucide fuit item in populo prisco Israel, unice & ex assè item olim assumpto ac Dei populo. Agnoscunt hoc ultro & grato ore cum David tum & ante eum longe Moses; David Ps. XLIV. 4. *Non in gladio suo possederunt terram Patres nostri, & brachium eorum non salvavit eos, sed dextera tua & lux vultus tui, quia complacueras tibi in iis: Tu ipse Rex meus o Deus, præcipe salutes Jacob: At plenius magis & significantius edisserit Moses Deut. VII. 6. ingeminans, Populus sanctus es Jehova Deo tuo. Te elegit Jehova Deus tuus, ut sis illi populus peculiaris ex omnibus populis, qui sunt in superficie terræ: Non quod plures essetis præ omnibus populis amavit vos Jehova & elegit vos, eratis enim pauciores aliis, sed quia diligebat vos Jehova, & servare volebat juramentum quod juraverat Patribus vestris, eduxit vos Jehova in manu forti, & redemit vos è domo Servorum, è manu Pharaonis Regis Egypti. Et scies quod Jehova Deus tuus est Deus fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se. Idem affirmat & promulgat in cantione Cygnea suâ Israeli Cap. XXIV. 2. & seqq. Josua, Trans flumen habitaverunt Patres vestri à seculo, servieruntque Diis alienis: Et tuli Patrem vestrum Abrahamum è loco qui trans flumen erat, & deduxi per terram universam Chanaan, multiplicaviq; semen ejus &c., terrâ hac æque solâ ex universo orbe in peculium & civitatem Dei assumptâ & electâ, ac gente Israelitica ipsa. Atque singula in compendio comprehendunt verba Deut. XXVI. 19., Celsissimum te constituit, celebratum, ac honoratum supra populos omnes quos fecit, ut Domino sanctus esses, sicuti locutus est.*

§. VI. Conspecta fuit hæc Dei in priscâ Theocratiâ adhabitantis proxime Israeli Solipsia non uno modo; I. in iudicio visa est quod fuit olim, & se exseruit non humanâ sed divinâ ac supernaturali cœlitus ratione, Deo digitum ac manum suam aut immediate aut per Angelum extendente, sive detegendum esset

com-

commisſum ſcelus in Achan, ſive inhibendum eſſet quid in lepra Regem ab altari abſtinente, ſive puniendum ac manu cœli exſcindendum: Hinc emphafin peculiarem pro tunc habent verba graviffima Joſaphati olim ad Judices à ſe conſtitutos 2 Chron. XIX. 6., *Videte quid faciatis; Non enim homini judicatis ſed Jého-
va, & ille erit vobifcum in judicis. Nunc igitur ſit pavor Jého-
va ſuper vos, cuſtodite & facite: Quoniam non eſt cum Jého-
va Deo no-
ſtro iniquitas, & acceptio perſonarum, & acceptio muneris: Atque
poterat etiam priſca hæc Judiciorum Iſraeliticorum ratio, ut ju-
ſtitiz inſigniter prodeſſe, ita & cum judices tum litigantes teme-
re potenter abſterrere & coercere, quum publice interſit ut lites
injuſtæ atque inanes coerceantur, ne Magiſtratus querelis & cauſis
nibili occupetur, neve cives temere inter ſe rixentur pacemque tur-
bent L. XXI. ff. ſi certum petatur. Erat vero comparatum ſic
olim in Iſraele judicium, ut & è Sanctuario Dei ac Deo exiret
ſententia in difficilibus, & ſimul executio ſententiæ ejus in pœna;
Quæ enim judicia ſecus olim habebantur in portis Deut. XVI.
18., XVII. 8. XXI. 19., 1 Reg. VII. 7., Prov. XXX. 23., tum quod
eæ per ſe loca publica eſſent, tum quod munitione carceres præ-
berent, tum quod ex æquo Ruricolæ ac Urbano opportuna & ac-
ceſſibiles eſſent, quæ porro apud Romanos in mediis exerceban-
tur urbibus & curiis, alibi item in Palatiis, Baſilicis, & Regiis
juxta illud Senecæ, *Fremunt Baſilicæ ſtrepitu judiciorum*, illa in
Iſraele priſco Dei ſonabant & petebantur extra ordinem ex tribu-
nali Sanctuarii, loco non religioſo tantum qualis Romanis etiam
erat ſepulchrum, nec ſancto item ſaltem, qualia erant lege & ſan-
ctionibus confirmata ac inviolabilia facta, ſicuti Portæ, Mcenia
&c. ſed & ſacro inſimul cum templis & aris, quin & ita vere,
ſicut loca judiciorum publica appellabantur Veteribus, ſacroſan-
cto. Proximum autem huic ſi non idem cum eo erat vigenſ olim
etiam judicatura Angelorum, cui prima tunc habitabilis in cere-
monialibus ac ſtatutis adeo erat ſubjecta, ut & directio legisla-
toria, & inſpectio, & vindicta repentina, ſicut in Uſa viſum eſt,
illi eſſet conceſſa: Quæ & cauſa potiffima ac ſingularis erat ut
ſic metuerent Angelo apparente Iſraelitæ, illeque prima ad eos
facere*

facere cogeretur verba, *Noli metueret*. Confirmat hæc, quæ fuerunt & nunc visa sunt, iudicium Lepræ tam crebrum olim ac repente à Deo immissum, quum excommunicare & exscindere volebat olim, atque nunc porro non tam frequens & conspicuum. Quam maximè vero atque perpetuò item se Dei immediati iudicis manus adstrinxerat in potu Zelotypiæ, qui Deo miraculose procurante faciebat subito uterum intumescere, & femora cadere, quum nocens erat suspecta, & si innocens, secus: Quod remedium erat opportune faciens ad hoc, ut Mariti non sævirent ipsi in uxores quas leviculè suspectas habebant, ut uxores econtra in officio continerentur & ab impudentia retraherentur omni tam gravis pænæ metu, tum & ut post à gravissimo Zelotypiæ malo liberatus Maritus, & de uxoris innocentia testimonio Dei confirmatus, ad diligendam eo magis Uxorem innocentem repertam atque immerito offensam, commoveretur; Ritus omnem enarrat in Targum Onckeli Fagius, *Accedit*, inquit ex Hebræorum scriptis, *Maritus Consistorium suæ civitatis atque accusat suspectam: Iudices ejus mittunt suspectam ad Synedrium Hierosolymitanum: Hoc terrebat initio illam terrore magno, comparato unice ad hoc, ut caveret potum si polluta esset. Ubi si confitebatur, egrediebatur absque dote & discedebat à Marito, negans autem ac perseverans circumducebatur in Templo de loco ad locum, ut fatigata confiteretur: at si perseverabat adhuc, induebatur ablato ornamento vestibis nigris, & aggregata Mulieribus aliis stabat inter eas peplo ac sindone spoliata: post hæc vero adjurabat eam Sacerdos, inquit, Si declinasti sub Marito tuo det Dominus te in maledictionem in medio populi tui, & ingrediantur aqua amara ista in viscera tua, ut intumescat uterus tuus: Et ipsa dicebat Amen. Dein scribens nomen mulieris ac verba adjurationis in membranâ, & assumens insimul vas testaceum, illudque replens aquâ, in eam immittit pulverem de pavimento tabernaculi, absinthium, nomenque mulieris abrasum, ac potabat eam: Cui, si nocens erat, statim facies expallescit, oculi prouunt, venter intumescit, femur concidit, adultero etiam, uti ferunt, momento eodem commoriente.*

§. VII. Eandem præ cæteris cunctis gentibus assistentiam Dei
imme-

immediatam ac prærogativam experiebatur II. olim Israel in Militiâ & bello, Angelo in Columnâ nubis Comite ac Duce & pugnante pro eo; Huc spectant verba Psalmi allegati modo XLIV. 4. 5. 6., *Non in gladio suo possederunt terram Patres nostri: Tu ipse Rex meus o Deus. Precipe salutes Jacob: In te hostes nostros cornu petemus, in nomine tuo conculcabitur inimicos nostros: Quia non in arcu meo sperabo, & gladius meus non servabit me, sed servabis nos ab hostibus nostris, & odio habentes nos pudore afficies.* Huc pertinent iussa de parvâ manu hostem aggressurâ, de face tubâ ac testâ loco armorum sumendâ, de auxilio à nemine per Fœdus quærendo, quod ipse solus sufficeret satis ac unus, quin & excecando, aut panico immisso terrore, aut specie Angelici exercitus in aëre ostensa, fugare satis hostem numerosum posset. Hinc diferte Abarbanel ad Exod. XV. 18. 19., *Postquam Sanctus Benedictus pro Israelitis contra Egyptios pugnavit & inimicos illorum in aqua demersit, ille regnabat super Israel in perpetuum, nec alio opus habebunt Rege.* Atque sane præivit & profligavit hostes olim Fœderis in nube Angelus, præivit & Arca fœderis dictumque illi, *surge Jehova:* Hinc dicebatur Israel Exercitus Imperatoris Dei Exod. XII. 41., & Angelus fœderis vicissim Princeps aut Dux exercitus Domini Jos. V. 14. 15. Atque alludit venuste ad castra hæc Jehovæ, sicuti olim in Israele & post sub initium N. T. erant, Psalmus LXVIII. 13. 14. Et cum Tabernaculum non esset nisi Tentorium Dei Ducis, simul totus Israelis exercitus expandebatur in quatuor agmina seu vexilla, agmine quocunque tres tribus habente, Leone, si verat, Judæ ad Orientem castrorum sito, Bove Ephraimi ad Occidentem, Homine Rubenis ad Austrum, Aquila Danis ad Septentrionem. Quæ hinc dispositio & arca militaris ac bellicosa vel ad gentes ipsas pervenit, quæ de eâ in Palladio loquuntur, quo præsentem ac servato incolumis Troja erat, ablato casui & periculo omni exposita: Sed & imitatae fuerunt omnem hanc Israelitarum sub Deo Duce in deserto expositorum rationem; Neque in Heliogab. Herodianus adducit solum templum Castrense, sed & est apud Alex. de Alexandro Lib. 1. Genial. dier. Cap. XII. more servatum, ut in principiis castrorum

ac juxta tabernaculum Ducis ædícula sacra esset, juxta quam Romani signa & aquilam venerabantur: Arcam autem ipsam pressius *Apulejus* commemorat de *Aureo Asino* L. II., *Pausanias* Lib. VII., qui & Eurypili ob arcam inspectam repentinam punitionem ibidem habet, uti plaustrum boum arcam vehentium apud *Eusebium Sanchoniathem*. Refer huc & illud *κίστην θεοσκευεύειν* seu *arca culcum* in *Clem. Alex. Protrept.* p. 12., tum & *Valerii Flaci* 2. *Argon.*,

Tympanaque & plenas tacita formidine cistas.

§. VIII. Æque III. immediatus & conjunctus fuit ipsis Deus in Consilio, quod vel Ministro ac Prophetâ misso suggerebatur tunc, vel per Urim ac Thummim ex Oraculo Sanctuarii petebatur, quo & ignorata cognosci, & arcana atque latentia detegi, & controversa prudenter decidi, & expeditiones quæque feliciter & cum fiduciâ ac spe facta animose suscipi & geri poterant; Singulari enim quodam modo ad hæc speciatim faciebat indultum beneficium hoc: Ita *Buxtorfius* in *Hist. Urim ac Thummim* Cap. III., *Urim ac Thummim* erat, ut veluti certissimum Oraculum Divinum essent, per quod Deus in rebus gravibus dubiis & inopinatis ad Ecclesiæ vel Reipublicæ salutem spectantibus consultus, populo quæ facere oporteret per Sacerdotem summum revelabat: Ita *Grotius* in *Exod. XXVIII. 30.*, Consulebatur Urim ac Thummim à Rege aut Principe in rebus ad statum publicum maxime pertinentibus, aut à Synedrio in difficillimis de jure controversiis. Atque hoc etiam imitatus fuit Dæmon inter suos; Sic enim *Oedipus Kircheri* *Class. II. p. 444.*, Nam in omnibus fere *Ægypti* Nomis Oraculum fuisse reperio, à quo responsa de variis eventibus acciperent consulentes: neque tamen singula Oracula de singulis sibi propositis respondebant, sed de rebus solum eorum naturæ consentaneis. Hoc pacto *Serapidis* Oraculum consulebatur circa ea quæ terræ cultum concernebant, *Anubidis* circa ea quæ scientias, *Hori* circa ea quæ bona corporis & animæ, *Isidis* circa ea quæ Nilum aut fecunditatem concernebant: Et cum in veritate non posset fallaciter locutum fuit, quomodo Oraculum in aciem bellicam cum exercitu proditurus adiit Macedonum *Philippus*, quod & mendacio corruptorum argento multo Sacerdotum

dotum felicem pugnae Catastrophen appromisit, ut per hoc animum & aggressum generosum ac fortem in milite excitaret, de caelo quippe victoria appromissâ, infelicitate ac secus autem cadente belli alea, ab exercitus Imperatore invidiam omnem in Oraculum declinaret; Quod hinc Oraculum *φιλιππίζειν* & in gratiam Philippi loqui credebatur, à quo & *Κερδῶν θεὸς λυκρίπεια* Deus Apollo vocatus est: quum ultro secus fateatur Cicero, *Historiâ teste ab omni aeo fatidicam & μαντικὴν in mundo exstitisse ac regnasse vim.* Quod & confirmat Tullius ac probat inquiens, *Nunquam illud Oraculum Delphis tam celebre ac tam clarum fuisset, tantisque donis populorum ac Regum omnium refertum, nisi aetas omnis veritatem Oraculorum illorum experta esset, sed & jam diu idem non facit,* Apolline quippe ad hyperboreos, ut *Claudianus* habet, secedente.

§. IX. Neque externis his tantum unice erat Deus Israeli propinquus bonis, sed & IV Gratiâ ac Spiritu item, sanctis & salutaribus illis donis; Neque enim alio nisi peccatorum ac Atheorum gaudent in sacro Codice Gentes nomine, neque nisi Israelis esse comperiuntur Adoptio, & Gloria, Testamenta promissionis, Fœdus, Legislatio, Cultus, Promissio Rom. IX. 4. Et si vel cognovissent viam pacis Gentes, non tamen ad conversionem adfuit Spiritus olim iis extra fœdus constitutis. Atque etiam cum jam adest, imo magis quam Judæis ipsis adest, non tamen iis nisi ad Israelem profelytis & cum eo commixtis adest vel adesse potest, qui filii ac semen Abraham nunc facti sunt ac dicuntur, quin & Matris Hierosolymæ supernæ si non inferioris ac ejus quæ in terra erat olim. At hoc Dissertatio utraque de *Sanctitate ac peculio Israelis* plene ac latius exponit.

§. X. Accedunt ad hæc V Miracula atque opera stupenda continua, quibus Israeli unice conjunctus item olim Deus immediate fuit: Hæc vero tanta fuerunt olim, in Ægypto, in egressu ex loco eo, in deserto, in introductione in Canaan, in pugna contra hostes, ut universus ac totus in stuporem ageretur mundus, primosque in orbe Deos tunc timor efficeret vere; Tanta enim ac tam stupenda effecit tunc Deus, tum in sui nominis gloriam, tum in
populi

populi Israelitici decus ac fiduciam, tum in hostium & idolorum omnium confusionem ac terrorem, ut exclamet de iis Deus ipse Exod. XIX. 4., *Vidistis quid Aegyptiis fecerim, & quomodo vos alis aquilinis tulerim &c.*: Atque sane opera stupenda, quæ in conjunctione forti Dei præstabant Israelitæ Mirabiliarii, causa erant, quare & Josephum & Mosen & Comites omnes pro Diis Aegyptii & post eos alii haberent, quemadmodum & exitiali Typhonis nomine infamarunt eos, at ut nihilominus insimul sacrificiis placarent; Testis est *Josephus* qui Antiq. Lib. III. Cap. 3. tradit Mosen, propter opera hæc & leges latas quibus tantum inesse videbatur divinitatis, *sua ipsius natura majorem fuisse existimatum*: Concinit *Georgius Cedrenus* aut *Syncellus* apud Euseb. Præp. Lib. X., *Eo regnante Moschus inter Deos relatus Apis appellatus est*: Eximia item sunt in hanc rem verba *Diodori Siculi* apud Just. in Paræno. & *Cyrillum* in Lib. I. contra Julianum, *Nam post vetustum hoc in Aegypto vivendi genus, quod Heroum ac Deorum ævo viguisse fertur &c.* Huc & spectant simul *Terra Deorum, Stemmata Deorum*, quæ *Marcianus Capella* in subterraneis Aegyptiorum adytis saxi ac stelæ eminentibus adscripta esse dicit æque, ac nomina hæc ac genealogiæ hæc in Genesi Mosis leguntur aut Genicis Hermæ. Atque reverâ *Mercurios, Hercules, Joves* ac Deos pariter suos gentes alias petiisse ex priscis ac primis Heroibus ac Mirabiliariis Israelis, illud argumentis irrefragabilibus ac innumerabilibus testatum dat ac evincit in Demonstrat. Evangel. perquam eruditus *Huetius*: Cum quo & *Origines* Deorum horum cœteræ consentiunt & conspirant apposite, sive juxta *Siculum* Lib. III. Bibl. Cap. V. ex Atlantidibus seu *Henochi* similibus ac filiabus, ab Heroibus ac Diis (Spiritu uterum ac ipsos imbuate) cognitæ, tanquam genus priscum Deorum ac Heroum prodierint, sive *Occanus* Deorum Pater ac *Thetis* in mari rubro Mater, ut loquuntur alii, fuerit, quum ex eo cum Mose educti sunt ac ascenderunt, sive *Cybele* ac *Sibilla* Deorum in vaticiniis Origo exstiterit, ab *Apolline* ac Mose amata, temploque à *Myda* divite, i. e. *Salomone* divitias *Mydæ* exæquante, donata, tandemque ad *Hyperboreos* in *Magiâ* sedens sedemque ibi tenens fixam. Atque hinc *Judæorum* hæc dignatio

dignatio insimul causa fuit, quare & his Israelitis Ducibus præprimis in divinis & sacris uterentur passim vel cultissimæ etiam gentes, atque hinc sua ad se & cultum suum derivarent; Neque enim Paulus Athenis tantum exposuit quis esset ille ipsorum Deus ignotus, verum & cuncta præterea alia eorum Sacra ac Festa non aliam testabantur ac sapiebant originem ac indolem; Huc enim spectant item Græcorum Θεοξένια, commune omnibus ac præprimis peregrinis Diis Festum qui eo tempore colebantur, in quo tamen præ aliis excellebat Deus peculiari modo ignotus cui ara simul posita erat, qui secus Amun *absconditus*, ἀνώνυμος *innominatus*, & in verbis incerti Judæa Dei *incertus* dicebatur, quod nec facies unquam ejus visa esset nec in imagine prohibita prostaret, sed econtra spiritus invisibilis & absconditus est Jes. XLV. 15., & quem nemo vidit unquam 1 Tim. VI. 16., sed audivit solum in Christo, quum ille tanquam Fœderis Angelus nube tectus loqueretur olim ac verba faceret: Et quid Θεοφάνεια eorum nisi memoriæ Archangeli & Angelorum in terra sancta præsentium ac operantium: Quò & præsertim eorum Θεσμοφóεια spectabant quæ Cereri *Legifera* celebrabantur, θεσμός enim Hesychio est νόμος θεός, erat vero & hæc Ceres Dea frugum, atque hinc Thesmophoria erant Sacra Pentecostes ex Israele mutuata, in quibus utpote & Primitiæ frugum offerebantur simul, & legum lationis ac Decalogi memoria frequentabatur itidem conjunctim Exod. XIX., Lev. XXIII.: Erat vero Symbolum in festo occurrens & cultum Uterus ac Venter, figura terræ apposita, sicuti & genuina τὰ ὤτρα significatio est; Unde Théodoretus Lib. III. Græc. aff., *Nec minus muliebre pectinem* (sic enim pudenda Mulieris vocant) *in Cereris festo Mulieres initiatæ divino honore dignum habent*, contradistincte ad Phallagogiam in Sacris Priapi, in qua circumferebatur & colebatur aureum oblongum membrum virile: Imo & Panathenæa hujus Minervæ, non sunt nisi tres illustres totius Israelis congregationes, in tribus festis primariis; Unde Svidas à facta populorum in unâ civitate conventionem deducit, & Scholiastes Aristophanis in Nebul. scribit, *In Panathenais omnes Civitates Athenas deductæ bovem ad sacrificium mittebant, atque epulaban-*

tur in abundantia: Et quia Minerva & Pallas Columnæ nubis etiam sagata ac bellica fuerat, hinc Virgines illi pepulum contexebant quotannis historiæ Sacræ indicium, in quo victoriæ hujus Deæ Ducis describebantur una cum nominibus Virorum fortium, qui suam operam illi primum commodarant, unde Viri fortes Aristophani *peplo digni*; Atque tandem de hoc festo scribit Euripidis in Hecubâ Scholiastes, *Panathenæa festum Minervæ, confluentibus eo Atheniensibus & ceteris Grecis illic ad plures dies conventum agitantibus*.

§. XI. Ita quidem fruebatur Israel immediate quin & unice Deo, tum in Ecclesia, tum in republica sua, at vero tamen non sic, ut abesset plane Ducatus ac Principatus omnis humanus, quum & Moses olim Rex populi prisci appelletur Deut. XXXIII. 5., & ille Optimates ac Septuaginta Viros adjunctos habuerit Num. XI. 24. 25., qui & permanserunt: Quæ hinc & optima atque à Deo ipso commendata ac deformata regnandi forma est, Monarchia scilicet aristocratice temperata, in Romano item, Polonico, & Anglicano Imperio conspicua, modo libertatis abusus non intercedat; Neque enim, si Tacito fides habenda est, res maximæ possunt geri nisi Uni imperium detur, neque, ut Plato quidem existimat, in uno tanta prudentia tot ac tam multæ virtutes, quæ & quantæ Principi necessariae sunt, vix unquam reperiantur: Quemadmodum & nunc non felicior est Respublica, quam in qua Leges dominantur unice absolute ac in omnem tam imperantem quam subjectum, & Capitulatio modum & carcerem figit, Optimates assident & voto atque consilio suo adjuvant: Quod agnoscunt DD. Magistratum Legum vocantes Ministrum, agnoscunt idem Theodosius & Valent. in verbis, *Digna vox est Majestate regnantis Legibus se alligatum profiteri: adeo de autoritate juris nostra pendet autoritas, & revera majus imperio est submittere Legibus Principatum*; Potuisse vero priscam Dei in Israele, immediatatem hanc ferre adjunctionem percommode, id liquet satistum ex eo quod altissimus tamen dominatur in regnis hominum Dan. IV. 14. 29., Jer. XXVI. 5. 6., tum ex eo quod Minister ac Diaconus Dei Rex est, cujus & cor flectit tanquam aquarum rivum Rom. XIII. 4. Prov. XXI. 1., tum

ex

ex eo item quod jam vel initio primo etiam Regem postulantibus vult annui Deut. XVII. 14.

§. XII. Erat in se Solipsia hæc, præprimis in spiritualibus gratiæ ac promissionis, non tam bonum singulare quam triste malum, excludens quippe eos adhuc ab hæreditate ampla mundi, faciensque ut nondum propinquaret desiderium desideratum gentium, ipsique non cibarentur ac satiarentur hæreditate promissâ Jacob. Quum enim Lex Moralis in externa disciplina distingueret civem à non cive, Ceremonialis integerino suo pariete & externo mundo secerneret ac abstineret gentes, Forensis vel ad generationes aliquas vel in perpetuum abscinderet gentes Deut. XXIII. 2. 3. 4. 5. Neh. XIII. 1. Esaj. LVI. 3., imo interdiceret Israelitis ne eorum quærerent bonum Deut. XXIII. 7., id grave accidebat iis qui Christum amabant & percupiebant eum videre late Regem, mundi item promissam cernere multitudinem, id incendit in Sanctis desiderium receptionis abscissorum ad sortem Sanctorum ac Novi Test. in quo venit hæreditas mundi, utut non sine certamine Ecclesiæ, ut cum Christo & militemus & regnemus: Erat per Solipsiam hanc inimicitia olim inter populos, i. e. tum divisio ac separatio à communione omni salutari, tum ex hac separatione odium dedignatio ac infestatio acerba mutua; Hæc est inimicitia illa quæ in carne Christi & defixa fuit & interfecta est simul Eph. II. 11. 22. Col. I. 20., quippe qui carnem suam dedit pro Mundi vita Joh. VI. 51., h. e. non tantum pro Judæis sed etiam pro gentibus, qui legem iram & exuberationem peccati operantis satisfaciendo illi repressit, qui fines terræ ad ampliandum regnum accipit in possessionem: Ex quo gentes non amplius sunt seclusæ Es. LVI. 3.: Ex quo non imputatur amplius Mundo peccatum, quoad sub prisca Oeconomia illi ut & Judæis imputabatur 2 Cor. V. 19.: Quæ Pax dicitur Hagg. II. 9., reconciliatio Col. I. 22., hæreditas mundi Rom. IV. 13., redactio in unum & unus novus homo Eph. II. 16. 17.: Et sic datur Sodoma & Samaria Judææ in filias non ex foedere ipsius Ezech. XVI. 16.: Ita docet Deus filios non portare iniquitatem Patrum Jer. XXXI. 29.: Ita testatur se non Prosopolepten esse & acceptorem personarum, sed gentes æque ac

Judæos justificare per fidem Rom. III. 30.: Ita se declarat Jehovah talemque qui in mundo universo se unicum Deum exhibet, & ita fit quod est, ac sculptili porro gloriam suam non relinquit Jes. XLII. 8.: Ita omnes unum sunt in Christo Jesu Gal. III. 28.: Et ita in illo die Jehovah unus ac nomen ejus unum Rom. III. 29., dum unum est omnium Caput salvans, & eodem modo per fidem non ceremonialia porro adjecta salvans, justitiâ quippe absque lege propositâ Rom. III. 21.

§. XIII. Interea autem veniebat & exoriebatur olim Solipsia hæc, idque maxime post diluvium in mundo hoc secundo; Quum enim propriis usi consiliis homines molirentur ea quæ sibi utilia videbantur, at revera noxia erant, meruerunt confusione linguarum factâ à se invicem & consortio meliorum separari ac dispergi, & sic incapaces informationis & disciplinæ rectioris communicandæ post-hac facti sunt. Sed & ex eo sivit post Deus gentes ire viis suis Act. XIV. 16., & ab iis porro non revocavit vel Prophetâ ullo ad eos misso vel impertita sana & sancta lege. Quum lex inde sub legali Oeconomia plane juberet vitare communionem gentium, notamque familiæ uni impressam faceret Ecclesiæ totius tesseram ac Sacramentum, eo magis abundavit peccatum & confirmata est aberratio. Et cum hinc peccatum ac idololatria incretueret magis magisque, horruerunt vel cogitare de Deo, atque aut inconsideratum cor induerunt Rom. I. 21., aut in Atheismum prolapsi sunt, aut in Sapientiâ suâ præjudicatâ sapientiam Dei non viderunt & cognoverunt 1 Cor. I. 21., quin & stultitiam summam Sapientiam esse putarunt Rom. I. 22.: Certe amorem omnem veri exuerunt, atque multis seculis vocatione eâ, quæ necessaria est ad fidem gratiæ, & sic ad amorem Dei, quin & hinc porro ad conversionem odium ac fugam Dei sistentem, destitutæ fuerunt; Illud enim quo in Christo Deus iterum digne reconciliatus & amabilis est ac fit peccatori, non naturâ cognitum est, sed fide solâ quæ est ex auditu, sicut auditus ex verbo, tenetur.

§. XIV. Hoc vero omni non obstante erat nihilominus prærogativa insignis populi prisci Solipsia visa hæc; Erat insignis populo huic præ cæteris cunctis externa etiam Nobilitas, tum ratione

tione Patris non Abrahami tantum sed & Dei, ex cujus virtute Saram imprægnante tanquam Filii promissionis ac Dei immediate prodierunt, tum ratione Fratris Christi primogeniti omnium creaturarum, tum ratione promissionis & Spiritus qui ipsorum erat & liberorum ex iis venientium. Nobilitatem externam, quâ major in orbe universo non est, comitatur Dignitas quâ Reges sunt, & altissimi inter populos terræ Deut. XXVI. 19., atque digni hi sunt infimul Hæredes omnium scripti in Testamento Dei æterno. At hoc Fastigium & colophonem superadjicit, quod & Soli eo omni gaudent in gentibus cunctis: Hæc evectio populi hujus in mundo erat ad invidiam ac admirationem omnium, illaque major longe eâ qua lenta surgunt inter viburna cupressi, qua Sol aut Luna micat stellas aut ignes inter minores. Hinc proximè nascebatur illi gloria & excellentia ea qua non habebat Israel parem, sed exclamabatur, *Beatitudines tua Israel*, מִי כְמוֹךָ *Quis sicut tu, populus salvatus in Jehova, scuto auxilii tui, & qui gladius elationis, inimici tui mentientur tibi, ac tu celsitudines eorum calcabis* Deut. XXXIII. 29. Excellentia conjunguntur quas illi ultro dant cæteri omnes, qui & assurgunt illi ac imitantur eum, & accedunt ac sociari amant, Virum Judæum alâ vestis prehendentes, ac inquentes, *Vobiscum ibimus quia Deum vobiscum esse percipimus* Zach. VIII. 23. Sed & efficit ac habet Solipsia hæc ut ita non commune sit quod est apud eos, sed rarum, & hinc carum simul ac pretiosum. Quanta vero non surgebat hinc Israeli Dei, Deum sic unice propinquum ac socium habenti potentia, quâ non fruebantur & gaudebant illi præ aliis protectione & curâ? Hinc & formidabilis erat Israel hosti Vicino ac terror Orbis. Hinc foedus & amicitia ejus ab omni expetita, quum, ob hanc immediatam in Solipsiâ conjunctionem, benedicens illi benedicebatur etiam à Deo, maledicens autem & oppugnans maledicebatur ac perdebatur ab Israelis Protectore necessario etiam Gen. XII. 3.

§. XV. Abusi vero nimio opere dignitate ac Solipsiâ hâc ac abutuntur etiamnum Judæi, utut elongati nunc ac dispersi à Deo per orbem. Hinc proximi nomine non dignantur nisi suæ gentis hominem. Hinc gentes in prece quotidianâ iis non nisi Caro & sanguis,

guis, i. e. tantum caro ac sanguis, & spiritu Deo & hinc robore omni destitutus populus ipsis. Hinc non alios juxta se ferunt aut ferre queunt certe paria cum se habere & facere non permittunt, quod & non minimum in exæquatione gentium cum Judæis Evangelii apud eos offendiculum erat, sicuti & in illustri profapiâ suâ regenerationis necessitatem non ferebant novamque in Christo creaturam 2 Cor. V. 17. Præponunt se longe Gentili in prece, *Benedictus Deus quod me non creavit Goy; Benedictus tu Domine Deus noster, qui nos elegisti præ omnibus populis, & præceptis tuis sanctificasti.* Et sicut ipsi unice gens sapiens ita alia omnis Gens stulta iis, in quâ nec mica sapientiæ: Et uti Canaan sola terra sancta, ita ceteræ omnes terræ sunt iis prophanæ ac immundæ, plenæ scetore malo ac idololatriâ, in quibus Majestatis & Schechinæ divinæ ne quidem scintillula ulla, quum habitans extra terram sanctam similis ei sit qui nullum habet Deum. Omnem autem exsuperat modum Bechai in verbis, *Per signum Circumcisionis innotescit palam dignitas Israelis & discernitur à Nationibus mundi: Hæ enim sunt signo Schedim i. e. Dæmonum notatæ, sed Israelitæ signo Schaddai ac Dei omnipotentis:* quin & Gentilem, utpote à Deo devotum, occidere impune permissum quin & bonum factum esse autumant. Præponunt se longe dein Profelytis justitiæ etiam non portæ ac domicilii tantum, qui non sunt iis Hebræi ex Hebræis, sed nomine *גֵּר* peregrini, advena, ac profelyti adjecto ab originariis distinguuntur; Licet enim in lege sacrâ legeretur, *sicut vobis sic profelyto*, hoc tamen limitatum ab iis fuit valde, & non simul ad præfecturas capeffendas & jura connubiorum digniora & indistincta fuit extensum, quanquam adhæc animam novam Luccernam factam ex palatio cœlesti in Profelytum intrare credant, postquam ea prius alas Majestatis divinæ subjit & à Deo oscula accepit. Sed & pro scabie Israelis habentur Profelyti in Bab. Niddah fol. 13., qui adventum Messiae impediunt, putantque in Glossa non fieri satis eos peritos mandatorum, inducere vindictas, atque exemplo malo præire sequentibus in opere malo Israelitis. Neque verò porro se præponunt longè tantum Profelytis sed & Libertinis, sive illi ex Profelytis gentium, initio manentibus servis

& hinc Profelytis partiariis dictis, libertatem acceperunt tandem, five ex captivis Hebræis ac Judæis enati sint; Longe enim præponitur Profelytus adhuc Libertino seu Servo manumisso, quod hic fuit omnino maledictus Deo Gen. IX. 25. servitutem pro maledictione habente, sicut Maimonides habet in Halach. Mithnoth Ain Cap. 8. de Natalium discrimine. Atque non minus item præponunt se plebi, quæ & in oculis ipsorum teste Histor. Evangel. maledicta est Joh. VIII. 49., quæ & populus terræ ipsis appellatur, atque venit item sub nomine גוי ac rudis ipsis. Confer cum his effata quæ in scripturis leguntur, *Vos scitis quam abominabile sit viro Judeo ad gentilem accedere* Act. X. 28., *Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum iis* Act. XI. 3., *Quomodo tu Judeus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana, dum non convivunt Judei Samaritanis* Joh. IV. 8. 40. Hinc & non in Prætorium Pilati intrant ne contaminentur Joh. XVIII. 28., quum Gentilis comparetur iis vulgo cum Muliere quæ menstruo laborat Mischn. in Nidd. Cap. IV.

§. XVI. Quin & tantus Judæorum in hoc abusus intercedit, ut ne quidem cum sacris & pietatis officiis & præceptis communicare Profelytis permittant; Sicut enim Profelytus portæ salvatur iis ex præceptis unice Noachidarum servatis, ita & Gentilis ager conjunctus Israelitico immunis est ab onere angulum & racemationem relinquendi, & Israelita non prohibet ab opere gentilem in Sabbatho, nec monet eum de requie in eo die, nisi forte Israelita ille Servus fuerit, ita consimiliter vel ipse justitiæ Profelytus neque communicat ex æquo in sanctitate ac dignitate cum Cœtu Originariorum, neque cum Sacrorum iis formulis à Numine datis, in quibus quicquam occurrit quod peculiariter Originarios tangit & signat, sicuti hinc nec ille ad ejusmodi sacra præstanda obligatur; Ita exemplum dat Maimonides in Professione decimæ anno quarto faciendâ juxta Deut. XXVI. 13., & verbis, *Benedic populo tuo Israel atque terræ quam dedisti nobis, sicut jurasti Patribus nostris*: Neque Profelytus unquam iis perfectus fit Civis, ut in Magistratu quodam judicare possit Israelitam Civem.

XVII. Diminui autem ac iucidi vehementer debebat excellentia

lentia & prerogativa Judæi sub Novo Test. ac tempore, quum
 gentes paria debebant facere cum Judæis, poni inter filios juxta
 promissionem, quin & melius nomen accipere intra muros præ
 nativis filiis, ancillæ Filio ne quidem hæreditante una cum filio
 Saræ; Debeant enim etiam Gentes sibi benedicere in semine
 Abrahæ Gen. XXII. 18., quemadmodum & Abraham constitutus
 erat Pater multitudinis gentium, at vero etiam non nisi in tem-
 pore N. T., tum quod sub Oeconomîâ Legis adhuc iræ operatio
 esset & maledictio Rom. IV. Gal. III., tum quod benedici debe-
 bat in Deo Amen Es. LXV. 16.: Hanc rem insigniter canit Esajas
 Cap. LIV. 1., ubi sterilem introducit quæ dein plures filios accipit
 quam Maritata; Refert Paulus Matres has ad uxores & conjugium
 Abrahæ ac porro ad Testamenta bina aut Testamenti primi partes
 binas Gal. IV. 22. 23. 24. &c. Quemadmodum enim Abraham pri-
 mo Saram liberam habuit in matrimonio at sterilem, deinde Ha-
 gar servam quæ primo peperit in servitutem, partu Uterum ac Ven-
 trem sequente, sed ut post eam pareret etiam sterilis, consimi-
 liter Deus in V. T. habuit primo sub V. T. svavi ac nudo egres-
 sos ex Ægypto ac dilectos in pueritia, quibus dat præcepta fidei
 quæ qui facit vivit Ezech. XX. 11., & Sabbathum in signum svave
 Sacramentale Ezech. XX. 12., Exod. XXXI. 13.; At cum in-
 terveniret *παρεξέβασις* atque irritum facerent illud Testamentum
 Israelitæ Jer. XXXI. 32. in idololatria vituli, fuit breve hoc li-
 lium ac desiit subito, Deusque egit pro jure Dominii cum iis eos-
 que oneravit jugo, neque habuit molliter ac delicate, ut solent
 haberi filii, sed neglectius velut servos Jer. XXXI. 32. Ezech.
 XX. 25. 26. Heb. VIII. 9., atque tum successit altera Mater in-
 digitans Patres, qui ad montem Sinai steterunt & postea subjecti
 sunt præceptis onerosis & *δόγμασι* ac *νόμῳ ἐν πολλῇσιν περικλήσιν* uti A-
 postolus loquitur Eph. II. 15. Col. II. 14. Heb. VII. 16., atque ea
 peperit sub jugo prisco per totam legalem Oeconomiam; Quem-
 admodum autem & post Sara diu Sterilis in familia Abrahæ pe-
 perit, sic & Ecclesia Vetus prima libera meræque promissionis,
 ante legale jugum tamdiu in domo agens, similiter in domo Dei
 appellente nunc Test. Novo similes conditione ac libertate libe-
 ros

ros & peperit & accepit in conversis gentibus; Atque hinc dicitur Hierosolyma cœlestis ad N. T. Ecclesiam in terrâ exporrigi ac descendere, pomeriis consummationis, justitiæ, libertatis, ac lætitiæ eousque etiam extensis Apoc. III. 12. Hinc dicimur & nos tabernaculum quod ex cœlo est induere ac per fidem intrare 2 Cor. V. 2. Atque hoc est quod simul innuit Paulus quum 2 Cor. V. 19. à nunc jubet nil cognoscere æstimare ac reputare secundum carnem sed unice secundum Christum ac novam in eo creaturam, & puritatem aut sanctitatem ceremonialem ac carnalem, & prosperam Abrahamæ externam in generatione carnali, & vitam ipsam naturalem ac nativitatis insuper habens & spernens.

§. XVIII. Atque ita veravit illud Abarbenelis ad Es. LVI., *In resurrectione mortuorum ac diebus Christi erit universale Sabbathum* seu כלו שבת, aut ita potius juxta Esaj. LXV. & LXVI. eo tempore etiam factum est *Novum cœlum ac Nova terra*, Majestate quippe Dei supra cœlos positâ, filio hominis ad Dei dextram collocato, cœlo Solio gratiæ factæ eoque aperto ad adeundum Deum & communicandum cum Sanctis qui in cœlo sunt, Angelis Diis nominatis & potestatem habentibus se Christo subjicientibus & cum fratribus conservorum instar in terra stantibus, totâque terrâ instar Scabelli pedum ejus habente se, ablata omni loci unius præ alio ceremoniali sanctificatione, terraque tota ubivis Domini existente & filiis hominum in stationem datâ, gentibus item quæ omittebantur antea & judicabantur vocatis itidem & accedentibus, & Dei regnum requirentibus, & filiis compellatis, ac sibi de benedictione gratulantibus. Quod tamen omne demum implementum & perfectionem debitam habebit in fine & Regno glorioso, aut septima ac Sabbathina temporis Novi Periodo, qua & Victor populus omnia hæreditabit, & mare nullibi erit amplius, nec cœlum vel Dæmonis vel AntiChristi conspicietur, sed Ecclesia ac Hierosolyma erit habitaculum Dei apud homines Apoc. XXI. 1. 2. 3., Civitate Dei tunc appellandâ *Jehova Schammah*, i. e. *Jehova ibi*.

§. XIX. Hoc tamen haudquaquam obstante vel etiam tunc adhuc salva & incolumis Israeli manet ac manebit perpetim visa

474 DISSERTATIO XV. DE SOLIPSIA ISRAELIS &c.

hæc illa ejus Solipsia, quum illi ipsi sint Ecclesia ea ac Mater
quæ sic extenditur crescit ac multiplicatur, quum & gentes non
hæc nisi in familiâ & semine Abraham ac Israelis & quâ eorum
Filii habent, illique radix ea sunt à quâ portantur, quin
& in æternum soli Filii ac rami naturales.

SEQUUNTUR
MATERIÆ
AFFINES

QUIBUS ITEM RES VE-
TERIS TESTAMENTI
PERTRACTANTUR.

DISSERTATIO PRIMA

De

VERA NATURA
AC INDOLE PRÆ-
CEPTI DE SABBATHO.

§. I.

Nvasit & hæc mundum denique, à quo memoria creationis ac traditio prima oralis inter homines, luxatâ per dispersionem societate, deperiit, oblivio Dei ac insania, ut & infra Deum, & juxta Deum, & loco Dei ac pro eo Creaturas tanquam Numina coleret & adoraret, easque non eximias tantum sed & abjectissimas etiam, inque eo agendi modo sibi complaceret insuper mire, quin & sapientissime agere videretur.

§. II. Primi generis idololatria subtilior atque Sapientum potissimum erat, qui Jovem Rectorem suspicientes cæteros supremi illius Ministros esse credebant ac Apparitores, de quibus *Marsilius Ficinus* venustè argumento in *Cratylum*, *Neque nos turbee quod Plato sæpe plures Deos nominet, unum enim in Parmenide ac Timæo esse probat. Cæteros vero Angelicos cœlestesque Dei Ministros, cum Deos nominat, non tam Deos quam Divinos esse intelligit. Citius Euclidi persuaseris plura posse esse in circulo centra, quam multos in universo Deos.* Media idololatriæ species juxta Deum unum alios collocabat ac venerabatur, à quo nequidem Judæi ipsi aliquando abhorruerunt, sive quod cernerent Diabolum, Principem tunc nondum judicatum Mundi, potenter adhuc inter gentes operosum, sive quod secum falso reputarent Deum suum Jehovah in Israele solo Principatum tenere, ob quod non semel Deus

olim testari debuit per Prophetas se non solum in propinquo sed & longinquo Deum esse. Singulari tamen magis ratione erant Principia duo Boni & Mali sibi conjuncta, quæ Ægyptiis erant Osiris ac Typhon, Persis Orimasdes & Arcimanius, Græcis Eudæmon Cacodæmon, Latinis Joves Vejoves, Manichæis Deus Bonus ac Malus: Quod mendacium tam altas & potentes fixit radices, ut & hodie in populis Indiæ perseveret, qui & unice Deo malo sacrificia offerunt, censentes bonum iram animo non concipere: Fecit & error hic Deos hos pariter mundi Creatores, tribuitque Malo creaturas omnes eas, quæ aliquomodo ad peccata & malum alliciunt, à quibus & abstinebant cum Severianis, qui hinc ne vino quidem in Cœna sacra utebantur: Partiebatur & ipsa regnandi tempora inter binos hos, priscum tempus & Vetus Testamentum dando Deo malo, qui dominatus tunc fuerit in rigore multo legis, & judiciis gravibus, diluvioque universali, à quo arcus cœlestis hinc illi Manis Discipulo est, *Memoria Dei mali*. Tertium autem idololatriæ supramemoratæ genus, quo loco Dei adoratur creatura, turpissimum omnium est, at commune tamen & vulgatum gentibus cunctis, hunc in Cœlo fulgentem solem, hanc in statua operosam potestatem, hunc ex Majoribus Patrem & inclytum Heroem ac Regem, hunc ex Viris Dei insignem Prophetam, quin & Magos ac Mundum ipsum pro Deo recipientibus & cooptantibus religiose; Quod enim receptum passim erat, Mo- sen & Prophetas ac Viros Dei in Israele prisco Spiritu Dei plenos cunctos Deos esse crediderunt pariter, quod inde à tempore liberationis ex Ægypto fama stupendorum operum & signorum ab his patratorum universum pervaderet ac percelleret orbem, sicut evidenter hoc & late demonstrat post antiquos *Huetius* in Demonstrat: Evangelicâ sua, & nos demonstramus alibi: Hinc tempora Mosis cluunt in Scriptoribus profanis passim *Tempora Heroum ac Deorum*: Hinc Ramses in Gosen, & loca ea ubi habitarunt Israelitæ, *Terra Heroum*: Atque sua petierunt sacra Poetæ ac Philosophi, ne nominibus quidem *Jovæ & Adonidis* exceptis, ex Phœnicia & Ægypto. Quod & adeo invaluit ut & adorarent emblemata ea externa ipsa, in quibus Deus Israelis habitabat & propinquus erat;

Quid

Quid enim frequentius erat in templis Orientis priscis cernere, quàm Columnam Herculis adoratam exhibentem Columnam Nubis & Ignis, quæ Mosis aut Herculi clavâ sua labores peragenti in deserto præsens erat, ac post in Sanctum Sanctorum se recipiebat; Diserte enim duas in Herculis Tyrii templo positas esse Columnas, (columnam utpote nubis & ignis referentes) perhibet Herodotus Lib. II. Cap. XLIV., additque Philo Byblius apud Euseb. Præp. Lib. I. Cap. X. fuisse Igni & Vento consecratas. Vide similiter de aliis Gentium Templis Diod. apud Euseb. Præp. Lib. II. Cap. II., Ciceronem Lib. I. de Divin. Neque minus tandem Deum fecerunt Mundum, æternum eum vocantes & Numen immensum ac æternum, ut Plinius habet Hist. Nat. Lib. II. Cap. I. sub initium, quæ & hodie sententia inter maleferiatos quosdam revixit.

§. III. Hæc misera gentium in caligine mortis olim desidentium fors & conditio erat, quoad sic vere Athei in mundo erant, & absque scederato & Curatore Deo in mundo agentes, & à Deo ad creaturas quas colebant prolapsi: Sed & hæc turbâ ac multitudine Deorum invecta divinum omne veramque Deitatem sublatum ibant penitus; Ubi enim plura Summa, plura Infinita, plura Prima, & Omnia concipis, ibi necessario omne summum, infinitum, primum, & omne tollis aperte. Et quem in multitudine Deorum hæc æqualis alia virtus infinita impedire potest, ille non manet in agendo & regimine Omnipotens, liber, independens, in se sufficiens, beatus, ac imperans Dominus. Peribat item hoc modo Cultus omnis & Gloria illi debita digna, quum homo ob finitatem non possit servire simul Dominis duobus, & si vel id fieri posset non tamen insimul excellentiæ & incomparabilitatis gloria, quæ vere item divina & magna est, illi dari in cultu posset. Ad quod accedit grave sumptuum onus quo gravatur is, qui tot aris victimas parat ac tot sibi Numina concilianda habet, tum & sollicitudo gravis quæ premitur adorare volens, dum nescit quis in multitudine hac huic vel illi præsit, quis pro Troja ex iis aut contra eam stet.

§. IV. Ab hæc omni vero labe spurcâ ac miseriâ infelici ut
priscum

priscum populum suum abstinere ac liberare potenter Deus, tria potissimum egit, 1. Per Moysen historiam Creationis Cœli ac Terræ, omniumque quæ in iis reperiuntur, ordine ac late prima sacri voluminis parte fidei Scripturæ committit, eamque populo exhibet & ob oculos ponit, quo sic non pro Deo sed creaturæ res mundi haberetur, 2. Præter hoc disertis verbis, *Audi Israel Jehova Deus tuus unus est*, Ego Jehovah Deus tuus non habebis alios Deos coram me, primo Legislationis verbo, veritatem & unitatem Dei ipsi prædicat ac inculcat. Quod vero potissimum 3. est, in præcepto signo ac monumento externo repetendi hebdomadatim Sabbati, hanc rem vel invitis iis ingerit; Quum enim ex eo capite res Mundi pro Deo habebatur, quod æterna ea ac non creata esse crederetur, hinc econtra non efficacius adoratio & cultus ejus expelli animo poterat, quam exhibendo inculcando, in præsentaneo & constanter duraturo signo, eam dependens & creati quid esse, longe distinctum ac inferius eo qui Creator ejus est: Hic aheneus contra ingruentem creaturæ adorationem murus erat, atque hoc præcepto quarto in signo repetendi & recolendi Sabbathi continebatur.

§. V. Pervenerat equidem hæc Sabbathi & hebdomadæ cognitio quin & ab olim item ad gentes etiam, quæ quippe non minus & hoc modo temporum spatia discreverunt, ad Ægyptios, Indos, Gallos, Britannos, Græcos; Unde & Josephus Lib. II. contra Appionem, *Nulla omnino urbs est vel Græcorum vel Barbarorum, neque ulla Gens, ad quam non Septimana, quâ vacamus, consuetudo penetravit*, atque de Græcis vide Euseb. Lib. XIII. Præp. Ev., de Romanis per hebdomadas dies numerantibus Dionem Lib. XXXVI.: At aliud est discernere per hebdomadas tempora, aliud religioso cultu septimum diem celebrare, aliud cognosci aliud universali lege introduci ac observari, porro aliud observare aliud in memoriam creationis factæ imitari & observare; Certe ad aliam longe originem refert Tacitus, qui de Septem Planetis, quæis mortales reguntur, à quibus & hi dies Nomen trahunt, cogitat Lib. V. Histor. C. IV., Plutarchus qui Sympos. Lib. IV. Quæst. V. deducit à Sabo Bachi cognomine, Sabbatum pertendens

dens esse βακχεια & diem luxus in honorem Bacchi celebratum, Appion à dolore & ulcere inguinum Sabbo dicto, à quo Israelitæ correpti hoc die quieverint & quiescere debuerint, Trogus vero à frumento & aqua quo Moses in deserto Arabiæ hoc tempore recreatus fuerit: Cæterum exagitant & rident potius Gentiles hunc morem vacandi die septimo ab opere, faciuntque proprium & singularem unice Genti Judæorum. Hinc Juvenalis in Satyra VI.,

*Observant ubi festa mero pede Sabbata Patrum
Et vetus indulget senibus clementia porcis.*

Item Satyra XIV.

*Quidam sortiti metuentem Sabbata Patrem,
Nil præter Nubes & Cœli Numen adorant:
Nec distasse putant humana carne suillam
Quæ Pater abstinuit: mox & præputia ponunt,
Est Pater in causa cui septima quæque fuit lux
Ignava, & partem vitæ non attigit ullam.*

Concinit Ovidius de arte amandi Lib. I.

*Quæque die redeunt, rebus minus apta gerendis,
Culta Palæstino, septima Sacra, Viro.*

Ridet vero falsius Rutilius Claud. Itin. Lib. I.

*Radix stultitiæ, cui frigida Sabbata cordi,
Sed cor frigidius religione sua,
Septima quæque dies turpi damnata veterno,
Tanquam lassati mollis imago Dei.*

Atque hinc plane non mirum accidit etiam, quod Gentiles per Sabbati & septimanæ suæ divisionem ac usum à veneratione creaturæ & idololatriæ suæ abducti non fuerunt.

§. VI. Quod vero ad Sabbatum Israelis attinet, ejus constituit Ezechiel Cap. XX. 12. 20. duos fines, Dedi Sabbatha ipsis, ut cognoscerent me Jehovah sanctificare ipsos, item ut cognoscatur quod ego Jehovah Deus vester; Hinc enim post sex dies laborum in septimo quiescunt & cultui externo subjiciuntur, ut testentur se & Deo vero Creatori Omnipotenti cœli ac terræ addictos ac dicatos unice esse, & tempus post finitam Creationem, in quo agebant ac vivebant, se ad Dei cultum ac gloriam transigere illi-

que vacare debere: At præprimis debebat ipsum opus divinæ creationis per sex dies, & consummatio ejus in die septimo, hoc signo memoriali exhiberi ac in memoriam revocari; Hinc dicitur *Recordare diei Sabbati*, idque ad hoc, ut & externo cultu publico ejus diei, & spirituali ac vero cultu totius vitæ sanctifices illum: Hæc recordatio autem debebat & poterat apte fieri, imitatione quadam ejus, quod Deus tunc fecit, ut hinc & ipsi per sex dies etiam deberent operari ac laborare, quemadmodum Deus per illud tempus operatus fuerat, septimo vero quiescere ab opere, prout & Deus tunc quieverat; Hinc Maimonides Mor. Nev. P. III. Cap. XLIII. *Causa & ratio Sabbati satis nota est, nimirum ut perpetuo conservet & confirmet præstantissimam illam de mundi creatione historiam ac doctrinam*; Hinc Philo de Mundi Opif. & τῆς ἐξ ἡμῶν πρῶτης ἀρχῆς ἐκπαγλίου *primæ rerum originis Exemplar*. Quod & potentissime idololatriam & adorationem creaturæ profligabat, hinc unice in veneratione religiosa existentis, quod independens à superiore & causa atque increata ac æterna crederetur: Hunc autem vere finem etiam instituti Sabbati fuisse, non uno loco Scripturæ Sacræ commemorant etiam discrete; Ita Lev. XIX. 3. 4. *Sabbata mea servabitis, Ego Dominus Deus vester, non convertamini ad idola, & Deos fusiles non faciatis*, Ezech. XX. 18. 19. 20. *In statutis Patrum ne incedatis, idolis eorum ne polluatis vos, & sanctificate mea Sabbata*, Confer Exod. XXIII. 12. 13., Lev. XXVI. 1. 2., Ezech. XXIII. 37. 38. Quod vero Deut. V. 15. dicitur, *Memento quod & ipse servieris in Ægypto, & eduxit te inde Dominus Deus tuus manu forti*, idcirco præcepit tibi ut servares diem Sabbathi, id non tam præcise ac primario finem instituti à Deo Sabbathi ipsius innuere vult, sed ejus quod de quiete servo item in Sabbato danda adjectum erat, & quod ob servitutem propriam Ægypti proprio vel gentili servo hinc itidem danda erat.

§. VII. Facile est ex his intelligere non agere nos hic de Sabbato reali, quod triplex in Scriptura occurrit, uti Systematis nostri habet Vestibulum in verbis, „Quum creasset in initio seculi „cuncta Deus quæ in rerum natura sunt pulchre, quievit die se- „ptimo

„ptimo atque Sabbatum inchoavit hominique objecit primum;
 „Quum enim & opus esset perfectum & finis gloriæ in eo obten-
 „tus, *quievit* Deus & manu cessando ab ulteriore operatione ac
 „creatione, & animo respirando & acquiescendo super opere
 „adeo bono: *Benedixit* item, & approbavit ac laudavit, quin &
 „stare ac manere iussit, & vim progenerandi ac multiplicandi se
 „addidit: Sed & juxta benedictionem *sanctificavit*, consecrando
 „sibi tanquam Domino & fini in suam gloriam: At non servavit &
 „custodivit homo hortum & quietem lætam hanc in quam intro-
 „ductus modo erat, minus obedientiâ indefessâ perfecit & con-
 „summavit, quin ne gavisus quidem, cum in Sabbatho & homo
 „quiescit perfecte à suo opere legisque servandæ studio, quem-
 „admodum & Deus à suo Heb. IV. 10. Hoc Sabbatum ac breve
 „at non perfectum ac diuturnum Creationis est, de quo loco ci-
 „tato Heb. IV. 4. Post varios in deserto errores ac labores etiam
 „Israel Duce Josua in quietem Canaæ mellifluæ ac felicitis trans-
 „latus est, quæ Sabbathi similiter nomine venit Heb. IV. 8. 9.,
 „Cessabat enim certe tunc fatigatio errantis populi, atque terra
 „illa vere svaavis erat & quietem conciliabat, at externam ac typi-
 „cam saltem non veram, atque cum servitute adstringente ac siti-
 „tum jugis variisque intervenientibus exiliis indefinenter tur-
 „batam ac impeditam; Et hinc ex eo, quod jurat Deus quietis
 „Canaanæ possessores ad quietem suam non perventuros, Author
 „Epist. ad Hebr. aliam & tertiam adhuc quietem populo Dei su-
 „peresse optime colligit Cap. IV. 9. Hæc autem quies Novi Test.
 „est, cujus consummatio item in cœlis occurrit, de quâ Esajas
 „Cap. XXVIII. 12. *Hæc requies mea, date quietem fesso*, & Chri-
 „stus Matth. XI. 18. *Venite ad me fatigati & laborantes omnes, ego*
 „*refocillabo vos*, in qua non solum Deus ab opere secundæ crea-
 „tionis ac instaurationis desistit sed & homo à suo Heb. IV. 10.

§. VIII. Atque hujus Sabbathi realis præsentamen & figura est
 Sabbathum dierum Israeli imperatum, ubi tamen non de singulis
 dierum Sabbathis agimus, quum secus & festa, quæ semel tantum
 in anno recurrunt, eo nomine etiam veniant, nec יום כיפור tan-
 tum à tripudio ac lætitia dicantur: quomodo & vel ipse Expiationis

dies in gradu etiam superiore Sabbatum Sabbatorum Lev. XVI. 31. appellatur; Conformia enim sunt festa Sabbatis, & quiescunt item in illis, tum ad lætandum, tum ad beneficiis Dei singularibus quin & beatis Messiae adumbratis temporibus recondendis vacandum; Sunt vero ea vel **שלוש רגלים** *Schalosch regalim*, Festum Paschatis, Pentecostes, ac Tabernaculorum ex Exod. XXIII., vel **יום טובים**, *dies boni*, quos quisque in urbe & loco, ubi habitat & degit, celebrare potest. Distinguunt autem & Sabbati nomine eodem indito ac imposito, ut præter Sabbata ut sic sit *Sabbatum Sabbatorum*, quo nomine Dies expiationis venit Lev. XVI. 31. XXIII. 32., *Sabbatum Magnum*, quod aliis est ipse in Paschatis solennitatem incidens dies Sabbathi, qui hinc & dies Sabbathi Magnus vocetur Joh. XIX. 31., aliis autem proximum ante Pascha Sabbatum, quod Deus miraculose consternavit eo tempore Ægyptiorum animos, ut ne hiscere quidem contra Israelem ausi fuerint, licet in agnis ad spondam lecti alligatis viderent coram pecus illud, quod instar Dei colebant, ob oculos suos mox mactandum esse, mirante audaciam hanc & ipso Mose Exod. VIII. 26., Confer Orach Chajim Num. 430. Habent vero non minus & **השבת החמורה** *Sabbatum grave*, de quo Rabbi Joses Galilæus in Talmude libro **גדולה היא המילה שהיא רוחה: נשים**, *Magna est Circumcisio*, quippe quæ pellit & *Sabbatum grave*, id est cui septimi diei quies cedere debet sic ut opus ejus & Exercitium admittere teneatur, etsi quies hæc tanta sit ut Sabbata alia leve quid præ hoc esse videantur. Distinguunt item inter Sabbatum **של מטה** seu inferius, & **של מעלה** seu superius seu **כלו שבת** quod *totum Sabbatum*: Quod ipsi ad cælum referunt ubi continuum ac plenum iis Sabbatum, sed est adjungendum cælo Regnum Cælorum sub N. T., idque præprimis in Periodo quæ veniet septima.

§. IX. Δευτερόπρωτον vero Luc. VI. 1. quod spectat, fatentur Syrus & Arabs se nescire, dum ille *Sabbatum*, hic *secundum* vertit *Sabbatum*, atque promittit Gregorius Nazianzenus se dicturum consulenti, si sit in loco quo cogeretur scire quod nesciret: Faciunt item alii ex eo peculiarem diem Festum, alii commune variis nomen:

nomen: Communiter applicant ad septem Pascha inter ac Pentecosten labentia Sabbata, sic ut primum in secunda Paschatis sit secundo primum, aliud secundo secundum, aliud secundo tertium &c.: Ab his discrepant illi, qui *Schalosch regalim* triaque primaria concipiendo Pascha vocant primo primum i. e. primarium, Pentecosten secundo primum, Scenopegian tertio primum. Appellarunt & alii Festum proximè Pascha antecedens, non *magnum* tantum sed & *Harischon* seu *primum*. Coccejo est, δευτερον της δευτερας τε σαββατα, prior illius diei qui secundus Paschatis erat, & quo debebat manipulus offerri, quem LXX Interpretes Lev. XXIII. II. την επανυειον της πρωτης appellarunt, quo ante manipulum primitiarum oblatum tempore & minus permixtum adhuc fuerit spicas colligere & fricare: Neque convenit tempus illud declinans, quo simul pars ultima festi antecedentis & pars prima sequentis connectebatur: Censendum vero potius i. est Sabbathum tale intelligi, in quo duo Sabbata actu concurrunt, aut per trajectionem, aut per temporis labentis ita sponte ordinem; Quod & confirmatur tum ex eo quod Matthæus Cap. XII. i. plurali numero adhibito dicit τοις σαββασι, tum ex ipso nomine quod per se primum cum secundo, ac ita duo, copulat, 2. perinde vero esse siue dignitatis concurrentis ratione siue temporis δευτερόδεκτον sit; Erat enim dignitas primaria ac major quædam in festis aliquibus & tribus Regalim, in aliis vero minor: Quomodo & Sabbathum diei septimæ tempore prius aliis Sabbathis est.

§. X. Ut vero non de Sabbato Festorum agimus hic, ita nec de Sabbatho annali (seu Anno Sabbatico), quod etiam nomine Sabbathi Lev. XXV. 4. 5. 6. venit, sicuti & Matth. XXIV. 20. in verbis, *Orate vero ut fuga vestra non in hyeme fiat nec Sabbatho*; Quies enim in eo venit & agris, & debitoribus, & Servis: Atque intelligi vere in loco Matthæi Sabbathicum annum, extra dubium omne collocandum esse videtur, tum quod res ac tempora necessitatis non impediunt in fugâ, excipientibus ea quippe à diei religione Magistris diserte in Canonibus, *Quem hostis persequitur, ille polluit licite Sabbathum, & Periculum animæ pellit Sabbathum*, tum quod una Sabbathi dies in ea succedanea & universali

fuga non multum incommodi allatura foret, quum econtra Annus septimus nullas fruges dat, tum & quod tempore longo hyemali, quod anni tempestatem dicit, conjungitur hoc Sabbathi tempus arcte: Confirmor in sententiâ per hoc, quod verè in annum Sabbaticum fuga hæc incidit: Confirmor magis quod Deus ideo suos in Pellæ loca segregavit, quæ cum aliis petrosis locis ex lege Magistrorum in Hier. Kilaim f. 27., adhuc seminari eo tempore solebant & poterant.

§. XI. Dies igitur septimus ac Sabbatum periodicum hebdomadale præsentis loci argumentum unice est, de quo tot à tempore longo nunc lites ac turbæ concitatæ sunt, ac si cardo salutis in eo verteretur, tam acribus & acerbis enim conflictibus ac modis de ejus origine moralitate ac perpetuitate dimicatum & pugnatum fuit.

§. XII. Neque recens neque noviter calcata est hæc arena; Ad famosam in Talmude quæstionem, *Cur Adam in vespera Sabbathi creatus sit?* respondetur, ne se pro adjutore in opere haberet, ne se efferret nimium sed dici posset, vel Musca te in opere creationis antecessit, tum & ut protinus Præceptum ac Sabbatum subiret; Hinc Midr. Tillim f. 15., *Circumcisio & Sabbatum fuerunt ante Legem*: Concinit Targum in Cant. I., *Canticum in mundo primum fuit, cum Adamo remitteretur peccatum: cumque ingrederetur Sabbathum, os suum aperuit atque edidit Psalmum Sabbathi*. Idem in titulum Ps. XCII. *Psalmus aut Canticum quod Adamus composuit de Sabbato*: Conf. Midrasch Tillim in hunc eundem Psalmum. Hinc Menasseh Ben Israel de Creat. Mundi Probl. VIII., *Quicquid ea de re sit certum est eos omnes, qui per traditionem à Majoribus creationem mundi acceperant, etiam observasse Sabbatum*: Nec desunt qui cum AbenEsra in Historiâ Jobi diem hunc septimum se reperisse censent in verbis, *Et ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo, cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job & sanctificabat eos, consurgensque diluculo offerebat holocausta, juxta numerum illorum, quod pro numero filiorum septimo die voluit factum esse*: Unde & Philo lib. de Opificio Mundi de festo hoc die, tanquam ex jure universali prognato cunctisque observando, verba facit in-

quiens,

quiens, *Est enim festus non unius populi regionisve, sed in universum omnium, qua sola digna est ut dicatur popularis festivitas & mundi natalis.* At vero his opponunt se ex Magistris alii sentientes quod plane diversum est ab hoc, quanquam & inter eos qui fuerunt vel Sabbati primi sanctificationem de eo solo uno, non periodice recurrente quovis septimo, exponant, vel sanctificationem ad ipsum diem non observationem ejus diei referant, vel obligationem universalem generis humani non admittant: Qui vero contrarium sentiunt initium Sabbathi constituunt in Mara, quorum, ut brevis sim, huc redit sententia summatim in Machsor Jud. Germ. p. 1. fol. 49. expressa, *Designatum est Sabbatum in Mara, in numerum Præceptorum conjectum in Monte Sinai, Sanctificatio ejus in ipsa creatione evenit, primum autem quod observatum est evenit in futuris seculis:* Ubi tamen non sic Mosi initium est acceptum ferendum, quasi ab Ægypto exordium duceret & colloquio illo inter Mosén & Pharaonem, de quo in Semoth Rabba, dicente Mose ad Regem, *Hi servi tui sunt, qui, nisi permiseris ut uno die in hebdomade requiescant, brevi morientur,* & respondente Pharaone, *Abi fac ut dixisti,* ubi tum abivisse inquiunt Mosén & Sabbati diem ordinasse. Atque hinc porro etiam, qui ad Mosi ætatem institutionem ejus referunt, universalem ejus celebrationem simul pernegant, juxta Machsor, aut Leiturgiam eorum, in qua diserte Deum Judæis non gentibus dedisse Sabbatum profitentur, ut & juxta illud R. Eliezer C. XVIII. *Noluit ejus possessionem dare quam Israeli:* Unde & R. Jochanan ex autoritate R. Simeon Ben Jochai in Gem. Bab. ad tit. Bitza Cap. II. pronuntiat definite, *Omnia Præcepta à Deo O. M. Israelitis tradita eis tradita sunt publice, excepto præcepto de Sabbato, quod privatim eis traditum est secundum id quod scriptum est, inter me & filios Israel signum sit in perpetuum.* Et revera Gentes hebdomadale Sacrum ignorarunt, licet multa sibi festa per annum adoptarint, nisi quod *Σὴς γενεῶν* Dei seu anni genituram in Calendis celebrarent, Dei geniti autem nomine *Sol redivivus in auspiciis* veniebat; Unde & *Annus Dei, Annus Solaris* passim. Sed & Calendas omnes observabant, sanctasque eas esse & auspicas pervasi erant,

Unde

Unde Ovid. 1. Fast. ad Janum,

At cur lata tuis dicuntur verba Calendis?

Et damus alternas, accipimusque preces?

Discernebant item superstitiose dies, ita postridium Calendarum infaustus erat dies, Nundinæ vel novendinales inauspicatæ iterum rebus inchoandis & gerendis; Hinc de Cæsare Augusto Svetonius, *Observabat & dies quosdam ne aut postridie quoquam proficisceretur, aut Nonis quicquam rei serie inchoaret*: Quò etiam, non ad ceremoniales & Conventus publici dies tantum, Paulum Gal. IV. 10. etiam respexisse opinatur Ambrosius exclamans, *Dies ergo observant qui dicunt, crastino proficiscendum non est, post crastinam non debet aliquid inchoari: & sic solent magis decipi.*

§. XIII. Quod vero ad ætatem hanc nostram attinet, Sunt I. qui religiose adhuc Sabbatum observant imò pro salutis medelâ habent, sunt econtra, qui cum Gomaro Lib. de Origine Sabbathi Cap. IV. libertatem dierum defendunt, & se nube testium contegunt ac tuentur, & cum Tertulliano adversus Judæos Cap. I. interrogant, *Qui contendunt Sabbatum adhuc observandum esse, doceant in præterito justos sabbatizasse, Abeli Sabbathi religionem placuisse, aut Enoch translatum Sabbathi cultorem fuisse.* Sunt item qui intercedunt & facessere saltem quæstiones de Sabbato volunt, ne litis & discordiæ semen in agro Dei porro seratur, Oeconomix Christianæ sublimitas deprimatur, libertas à jugo obscuretur: Quam maxime autem cavendum censent, ne pietatis nostræ mensuram ab aliis exigamus, Christianos arcta otandi lege constringamus, & viros pios qui diem omnem pariter sanctum judicant censurâ nimia vexemus. Atque sunt item præter hos qui nimium excedunt & ad Adamum ac mundi conditum, quin & ad æternitatem ipsam, hanc Sabbathi religionem referunt; Non enim contenti dicere Sabbathum fuisse institutum in Monte Sinai, aut in Mara, aut sub præconio Enochi, aut sub ætatem ac tempus Enoschi quo captum est clamare in nomine Jehova, aut sub tempore lapsus, quo servierit hominibus cum pro die conventus, tum pro signo sacramentali novam in Christo restorationis consummationem obsignante, porro & ad ipsam etiam cum Philone

Philone assurgunt mundi natalem ac innocentiae statum, & ætatem creatorum Angelorum, ac Legem æternam post in corde scriptam, sicuti & Lib. III. de Vitâ Mosis ille ait, *Hunc diem à natura habere privilegium non solum ex quo mundo natalis factus est, verum etiam ante mundum creatum sensibilem.* Faciunt II. alii præceptum de Sabbato mixtum ex Morali, Ceremoniali, & Rituali, primum & ultimum tribuentes etiam Patriarchis & Adamo, Morale autem ac Ceremoniale discernentes & agnoscentes, tum ex fonte à quo derivatur, tum ex tempore quo durat, tum tabulâ qua innotescit, tum subjecto quod diem observat, atque an sit solus Israelis populus, an universum genus humanum? Conjungunt item III. diem Sabbathi priscum & Solis alii, ne ullo modo forte partibus desint suis; Sane permansit olim in Oriente diutissime copula & conjunctio hæc, atque etiam sic, ut initio in Sabbathis Mosen ac V. T. prælegerent in Dominicis Evangelia ac Test. N., quod tamen Syn. Laod. Can. XIX. est abrogatum. Hos dies Socrates Lib. VI. Cap. X. vocat hinc *Festa cujusque septimanæ*, Asterius Amaseus Episcopus hom. de Repudio *Matres & Nutrices Ecclesie populum & Sacerdotes congregantes.* Atque à Syris & Abyssinis adhuc dum dies hos conjungi religiosè Historia testis est. Sed & hærent IV. denique alii in definiendâ hujus diei excellentia & religione, inter quos & numerandus Calvinus est Comment. in Num. XV. scribens, *Nisi eximium aliquid & singulare fuisset in Sabbatho, videri possit æquo atrocius, jubere hominem interfici tantum quod ligna collegisset:* Quomodo & AbenEsra in Exod. XX. dicit, *Quisquis opus fecerit in Sabbato, ille abnegat opus creationis, quantumvis non abneget ipsum Deum O. M.*

§. XIV. At & non desunt divisis & disceptantibus utrinque his momenta rationum, quæ & pro & contra militare comperiuntur; Non sane de nihilo est, quod, qui Sabbathi moralitatem ac perpetuitatem defendunt, obtendunt Sabbathi in fine creationis institutionem, conventus ad cultum publicum necessitatem, gravem violati Sabbathi poenam ac censuram, congruum quem inter præcepta moralia habet locum, & quod de Sabbatho in præceptione ejus facta in deserto Exod. XVI. fit mentio tanquam de

re notâ. At obmovent non minus qui ceremoniale positivum & Israelitis unice proprium faciunt Sabbatum ex adverso, *quod* sit positum tantum in recordationem & signum, *quod* fecerit ad quietem à labore in servitute Ægypti memoria grata recolendam, *quod* fuerit umbra eorum quorum Corpus est Christus Adamo in innocentia non oblatus, *quod* Israelitis per generationes eorum datum Exod. XXXI. 13., *quod* ceremonialibus accensetur ac distinguitur in Ezechiele aperte ab iis præceptis in quibus est vita, *quod* affinia hisce Sabbata annorum seu anni Sabbathici ceremoniam in se indolem habent, *quod* actu abrogatus est dies septimus & in locum ejus assumptus septimanæ primus, *quod* in deserto Deus Sabbata dedisse legitur, *quod* Christus Matth. XII. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & violari ac mutari illud posse absque peccato ait, & cum positivo ac ceremoniali esu panum propositionis comparat, & se Dominum Sabbathi facit, tum qua Angelum fœderis qui in monte instituit & hinc pleno jure etiam abrogat illud, tum quâ corpus Umbræ quo præsentem ea fugit & cessat, non vero quod Sabbatum, utpote post lapsum potissimum introductum, non potest non sub potestate & dominio Filii hominis ad ordinandum ac disponendum cum aliis esse, sic uti Ligtfootus in loc. vult.

§. XV. Ut hæc vero lis tandem cesset & componatur atque hoc *ἐναντιοφάνης* omne concilietur, Observa I. revera Sabbathi septimæ diei & Septimanæ nomina & rationes computandi innotuisse jam olim etiam, quin & in usu Civili receptum fuisse numerum hunc, quum de Sabbato loqui incipiens Exod. XVI. Moses ac Deus de eo tanquam re nota loquatur statim, & traditio de originibus rerum in Ægypto, linea sancta, & Columna seu Memoriali relicto Seth, quin & stupenda Patrum longævitate, custodiri satis potuerit, & revera Mosi Genesin scribenti quoad historica servata & custodita fuerit: Atque hoc adeo quidem verat insuper, ut non tantum Septimanæ consuetudo sed & Sabbathi nomen in usu gentium fuerit, si quicquam Theophilo Patriarchæ Antiocheno Lib. II. ad Autolyicum credendum est, ubi scribit, *Præterea de die septimo, qui inter omnes mortales celebris, magna apud plerosque ignorantia est: Hic enim est dies qui Hebraeis Sabbatum vocatur Græcis septimus:*
Hoc

Hoc nomine mortales omnes diem istum appellant: At nominis causam nesciunt plerique. At vero quod sacer in Hesiodo septimus dies est, hoc Apollini tum genito imputat idem, qui & ἑβδομα-γενης inde dictus est, sicuti & hinc Octavum quemque mensis diem Neptuno tribuebant: Varie autem dividebant Mensis dies, sive in insignes qui primi erant quarti ac septimi ac vulgares, sive in bonos malos & mediocres, sive, quod generalius est, in festos, profestos aut rei agenda idoneos, & inauspicatos ac atros, talesque vel ex instituto publico Civili, vel ex disciplina secretiore ac opinione privata.

§. XVI. Observa porro II. ad hanc nominis ex primâ Dei creantis cessatione oriundi sufficientem notitiam, adhuc Sabbathi & septenarii in temporis numero & computo civilem usum accessisse in præcepto quarto in deserto, ut labente ætate ac ingruente oblivione memoriale ac recordatio ejus primæ rei ac Sabbathi Dei in creatione institueretur ac adesset, quò sic perpetuo ac potenter contra omnem idololatriam atque creaturæ adorationem Israel muniri Deoque vero Creatori omnium adstringi perpetuo posset: Sed & accessit non minus tunc ut insimul sanctificaretur illud Sabbatum Dei, tum cultu publico & externo transigendo tempus illud, tum sanctificando spiritali modo semper tempus post & per creationem datum seu Sabbatum illud primum continuum; Neque enim cessando ab opere, aut cyatho vini consecrando ac inchoando Sabbati venientem diem, sanctificationem hanc Judæus absolvit; Quo circa illud Sabbathi tempus, quod hætenus civiliter & simpliciter cognoverat Israel, nunc insuper & memoriali signo præsentare jugiter sibi, ac recolere, & cultu omni sanctificare jubetur: Et quod qualeve debebat esse signum illud memoriale? *Tu sex dies operaberis, ac septimo quiesces*, Et quare hoc illud signum memoriale? *quia Deus per sex dies operatus est ac septimo quievit*, At quare dies ea tibi sanctificanda? quod consequens creationis est hæc sanctificatio, & *quia Deus hinc etiam olim sanctificavit*. Equidem alii etiam sunt item instituti Sabbathi hujus effectus usus ac fines, quod signum est tum de incumbente Israeli sanctificatione commonens, tum Deo vero crea-

tori sanctificans, atque ab alia omni re tanquam dependente & creata potenter arcens Exod. XXXI. 13., Ezech. XX. 12., quod & omnis temporum ac dierum auspicatorum & inauspicatorum juxta præcepta Astrologorum electio & observatio, hoc tum operandi tum cessandi mandato, uno ictu convellitur & profligatur: At primum tamen ac potissimum & quod præceptum institutionem refert, præteritum quid & creatio atque Sabbathum Dei creantis & consummantis est, & id quod in eo tum contigit & factum est: Hoc vero quum ita se vere habeat, quis, ut per cuncta sacra orem, nisi vim sibi ipsi inferre ac data opera configere oculos velit, aliquid videat in eo, quod ad futurum & gratiam ac quietem in Christo dandam tanquam Umbra spectet, quum tam aperte & exserte omne ad primum & creationem initio factam referatur, quis item in ordine Decalogi præceptis fidei & morum ceremoniale commisceat.

§. XVII. Observa III. aliud autem esse Sabbathum atque ab eo quod præcepto quarto jubetur distinctum, quod ceremoniale dicitur, quod rigorem, quod umbras quarum corpus est Christus, quod Chirographa exprobrantia in se continet, quod & post idolatriam vituli, fractis primis fœderis tabulis, tempore eo accessit, quo velum faciei suæ Moses imposuit, ac Testamentum svave primum ac nudum legale magis factum est, & Deus juga proterviam delassantia injunxit, & dominationem herilem exercuit, & præcepta non bona dedit, & in vincula fœderis coegit, quemadmodum in hanc rem Scripturæ passim loquuntur: quum secus in ætate prima diligeret Israelem ac funibus amoris duceret, atque tempore eo, quo manum eorum ad educendum eos ex Ægypto apprehendit, pro Regali Sacerdotio haberet, & nil dixisset nisi hoc, *Auscultate mihi, & sicut vobis in Deum, & vos mihi fietis populus, & ambulabitis in omni via quam precipiam vobis, ut bene sit vobis* Jer. VII. 22. 23.; Nemo autem est qui nesciat novam & aliam venisse Oeconomiam post vitulum Deo positum, aut saltem non juga accessoria agnoscat in Sabbatho: siue autem illud appellet Sabbathum novæ Oeconomiae siue accessorium perinde est modo agnoscat, sicut & vere agnoscit illud positivum esse ac
desinere

definere suo tempore. Fit autem hæc institutio nova ac ceremonialis & Levitica, tum quum hæres puer signis & picturis duci inciperet, tum & in Levitico & Cap. XXIII., ubi cum aliis ceremonialibus Festis ac Sabbatis conjungitur, ubi & sacrificia pro peccato & ea quæ chirographum & umbram in se habent in eo præscribuntur, quum Exod. XXIII. 14. 15. 16. ante peccatum in vitulo commissum tria tantum Festa essent, atque ea ad messem ac fruges terræ adstringerentur tantum, atque Sacrificia Eucharistica, ne quis vacuus coram Deo appareret, quam maxime vellent. Et licet Exod. XXX. 14. 15. 16., etiam ante peccatum vituli ac tabulas primas fractas modo rigor in violatione Sabbathi cerneretur, opusque faciens in Sabbatho mori & excindi ex populo deberet, non tamen hoc fit tunc ad exprobandum tum impuritatem tum reatum peccato ac operi peccaminoso nostro incumbentem uti factum post, neque hoc jugum ceremoniale præcise infert ac dicit, quum etiam in svavi innocentia obedientia signum in arbore vetita violatum certam & inexorabilem mortem induxerit: Sed & notandum est probe ad hoc, non pœnam hanc contineri in ipso præcepto sed accessisse post ex accidenti, atque ex eo, quod & tantæ rei & obligationis sanctæ post simul signum factum erat, & quod illud negare ac non profiteri in contemptu ac neglectu signi velle ipse Atheismus ipsa irreligio erat, ac pœnam extremam & gravissimam commerebatur.

§. XVIII. Atque hoc Levitici Sabbatum, quod IV. observa, signum ac umbra futuri & gratiæ Christi erat, atque stare quidem porro sub Novo Testamento non poterat, at sic tamen ut illud præcepti quarti tamen permanere posset, quum & sanctificatio perpetua moralis Sabbati, & sanctificatio Dei in conventu & cultu publico, & illustre signum creationis absolutæ ac sanctificatæ, etiam sub N. T. locum habere congrue possit & actu habeat; Cujus & indicium luculentum occurrit in eo, quod numero ac ordini perpetuorum ac moralium præceptorum in Decalogo adjunctum fuit, quin & ante legis Oeconomiam in promulgatione prima nudæ gratiæ fœderis modo fuit: sed cavendum tamen, ut non tantum ob cultum publicum & ad eum habendum, sicuti Catechismi vo-

lunt, ad nostra tempora referatur.

§. XIX. Non tamen, quod V. observandum est, ejusdem plane cum primo rationis ac formæ sub hoc Novo Testamento est ac esse debet, sed convenit ut mutatio ac abolitio veteris tanquam umbræ in eo exstet & conspiciatur; Atque sic loco septimæ diei e contra prima septimanæ ab Apostolis electa & constituta est, at vero tamen ita, ut numero septenario in genere retento nihilominus primi etiam Sabbati recordatio suo modo perseveret: Hic est ille ד' נוצרי *Dies Nazareni* aut Christianorum, dies novi creati mundi *Jes. LXV. 17.*, dies Christi redivivi, dies inchoati Dominici Regni, dies triumphæ lætitiæ & salutis perfectæ consummatæ & adductæ, de quo venuste *Coccejus Magnus* in *Panegyrico de Regno Dei*, *Dies hic est, quo lux ex tenebris, vita ex morte, salus ex damnatione, Sol justitiæ ex inferioribus terræ, Dominus ex carcere ad regnum occupandum prodiit, & primogenitus hæres omnium secundo inhabitabilem intravit. Dies hic, cælum ac terra & omnia nova non essent, fecit. Dies hic terrorem angustiam laborem & ærumnam sustulit, lætitiā pacem libertatem adduxit; Hujus diei donum est ut vita nostra sit Sabbatum & requies, ut civitas nostra sit cælum, ut, quæ in cœlis & in terra sunt, unum sint: Jure igitur & merito hunc diem Ecclesia in dierum septenario ad lætitiā sumpsit, ut commemoraret novæ creationis initium, qui & in eodem ordine vetustæ formationis tenet primordium: ut, à quo die lux & lætitiā in totum mundum diffusa est, is præcipue non carnali vitulatione, non lascivia, non nugis & ineptiis, non tristibus curis & manuum labore in sudore vultus, quem corpusculi hujus necessitas extorquet, sed rerum sublimium cogitatione, sed confessione & gratiarum actione, sed annunciatione virtutum Dei nostri, sed fratrum congratulatione inter recreationem corporis transigeretur. Ex quo fit, ut, quemadmodum olim Sabbati reditu cœlestis cibi in deserto Israël per quadraginta annos dati, & mundi primitus septem diebus constituti memoria conservata est, ita Dominicæ reversione exortæ justitiæ recordatio deinceps expungi non possit.*

§. XX. Denique vero ac VI. observa simul non tamen rigorem abstinentiæ severæ sub pœna excisionis ab omni opusculo necessarium

cessarium insuper esse, tum quia tunc recepta abstinencia ab opere manuali ordinario satis superque figurat, tum quia rigor ille singulari quid erat & potissimum ad iuga vetera pertinebat, tum quia Christus Dominus Sabbati cluit, tum quia ille in præcepto quarto ipso non continebatur, quemadmodum & per se festa & iura nulla, vel Virgilio Georg. I. teste, id deposcunt, juxta verba,

Quippe etiam festis quadam exercere diebus

Fas & iura sinunt: rivos deducere nulla

Religio vetuit: segeti pratendere sepem,

Insidias avibus moliri, incendere vepres,

Balantumque gregem fluvio mersare salubri.

§. XXI. Ex his ita visis ac attentis probè lis facile omnis in argumento hoc componitur & conciliatur; Ex his enim apparet, quomodo de Sabbato loqui Moses potuerit tanquam de re notâ, licet illud tum demum institutum cæperit, quomodo & Sabbatum id, quod umbra futuri, potuerit abrogari & aliud simul item perpetuo manere: Quanquam & per se lis ea momenti tanti non sit, atque contingat persæpe, quod in leviculis talibus animorum quoddam divortium & *οὐρεξις* inter Fratres ipsos etiam intercedit, sive ea humanæ imbecillitatis sit ratio animique intemperies, sive temporum iniquitas, sive etiam vis major & singularis quædam divinæ providentiæ procuratio, ut non mali tantum inter se committantur sed boni quoque, quò sic etiam veritas ex mutua eorum collisione vel emergat vel exprimatur: Adoranda enim ea Dei dispensatio est, quod suorum etiam servorum infirmitate utatur ad suum opus, quod sanctum sæpe est, etsi non semper sancti sint illi quibus utitur, ut graviter habet Spanhemius Pater in *Exercitationum de Universali Gratia Præfatione* ad Lectorem.

§. XXII. Cæterum Præceptum Quartum in scopo & spiritali suo visum summum vere est inter alia omnia & quam maxime morale, quòd & officium legale in se continet & simul Evangelicum, quin & partes officii atque Christianismi singulas complectitur & absolvit; Quæ & causa est quod in uno hoc Sabbata Dei servandi verbo cuncta pariter includuntur, & externa quies rem ejus perficere mordicus negatur, Es. LVI. 4. 5. 6., LVIII. 13, LXVI.

23.; Atque etiam *Sabbatha Dei servare* quid est nisi missa facta creatura omni Creatorem ejus & Jehovam pro Deo ac Numine colendo suscipere ac habere, ad gratiam & quietem in Christo extendi, vires proprias in sanctificatione non consulere ac adhibere, opera sua pro impuris & reatu mortis dignis reputare, à viis & operibus propriis abstinere, Deo vacare, studio sanctificationis incumbere, quietem ac libertatem sub Novo Test. partam non jugis & laboribus Ceremonialibus novis interturbare, Temporibus item quietis & refrigerii Ecclesiæ indultis, Sabbatho illo Prophetico ab onere & jugo AntiChristi respirante in Ecclesia Reformata, quin & septima ac Sabbathina periodo Novi Test. non ad lasciviam abuti.

§. XXIII. Non obstant autem Conciliationi huic scrupuli vere qui videntur obstare; Quod enim dicitur *Sabbata* in plurali numero ac indistincte ad umbras abrogandas referri, & hinc unum illud Decalogi tanquam positivum universale ac perpetuum non excipi posse, ad id Respondetur 1. Scripturam diserte præcepta de Sabbatho distinguere, dum aliquando Sabbata servare præcipit ac in præcepti ejus observatione summam omnem cultus constituit, aliquando vero pro tenui re & necessario abolendâ habet, 2. Primum etiam Decalogi Sabbathum abolitioni huic vere obnoxium esse esseque debere, quoad rigor ex post accessit & cum aliis communis umbra factum est, non vero simpliciter in se, & quoad initio in Decalogo positum fuit, quemadmodum & obnoxium vere fuit cum septimus dies aboleretur & sollicita in rigore observatio perit, 3. e contra Sabbathi præceptum ac servationem urgeri potius, tanquam tale quid in quo prora & puppis rei simul versatur & sanctificatio tota vitæ contenta & injecta est, & proin à Sabbatho signi diversum & aliud adhuc etiam esse.

§. XXIV. Objice porro & ex adverso etiam in Sabbatho primo Decalogi ante Oeconomiam legalem ac juga Exod. XXXI. 13. 14. 15. rigorem fuisse modo, pœnamque mortis rigida labori dictatam. Respondeo 1. illud non in præcepto Decalogi quod perennare debebat & de quo hic agitur contineri, 2. nec id in loco illo simpliciter dici sed in relatione & respectu ad vers. 13.,
in

in quo Sabbathum signum ejus quod Deus verus Deus & sancte colendus sit positum esse perhibetur, atque ideo certe hunc qui in plena irreligione neglectu Sabbathi hoc negare voluit & negavit jure merito poena tali plecti: Non vero fuerat hoc etiam in quarto præcepto quod ad sanctificandum recordari jubet, sed ille finis eidem instituto accessit post, quemadmodum & Mannæ cessantis & quietis ex labore Ægypti memoriæ distincta alia & accessoria talia erant.

§. XXV. Urge dici de Sabbato eodem Exodi XXXI. loco versu 16., quod per generationes Judæorum tantum in seculum durare deberet; Respondeo 1. hoc dici de Sabbato illo, cui rigor talis aderat, de quo in eo loco agitur, non alio ac simplici, 2. tum & intelligi per hoc, quod invariaturum & constans deberet esse signum illud inter Judæos, sicut adjectum illud *in seculum* satis indicat, at hoc non dicit simul quod post generationes etiam omne Sabbathum in aliis ætatibus cessare & abrogari debet, 3. neque etiam de constanti duratione aut desitione Sabbathi in se tam locutionem fieri in loco, quam de constantia invariata qualitatis ac septimæ dici observandæ quamdiu observabant, innuente satis ratione v. 17. expressa, *Hinc hoc signum in seculum, quia Deus per dies sex operatus est & septimo quievit*, indeque etiam de modo in Sabbathi observatione invariata ac in seculum retinendo, quo sic respondeat analogice ac probe signum rei signatæ suæ; Et hinc etiam vespertinam diem sextam, quæ erat initium septimæ & adventus sponsæ Regis seu Sabbathi, significatâ item per Synagogæ Ministrum, inchoatur ac inchoandum iis erat Sabbathum, licet tertiâ modo horâ pomeridianâ Parasceve Sabbathi exordium sumeret, tempusque inde ad sextam excurrens vespere diceretur antecessoria Sabbathi, Ceremoniali vespere interea à tertiâ pomeridianâ qua jure vespertinum hinc oblatum est inchoante.

§. XXVI. Summa huc redit; Quod ad diem præcepti quarti attinet licet minime initio ad futura ac umbras relati, eum Deus in umbram post sumpsit, illumque eo ipso suo tempore abrogatum ac non nisi per generationes Judæorum durare voluit, & hinc bene fit quod memoria etiam ejus tota una cum umbris aliis pri-

scis plane aboletur nunc; Quod autem τὸ Morale ejus præcepti & repræsentamen primum septimanæ diei institutæ in genere spectat, illud commode & sancte viget adhuc ac retineri potest, quemadmodum & ab Apostolis retentum est. Ad minimum exemplo Verbum quarti præcepti ad consimile sub Novo Testamento Instauratori creationis exhibendum & constituendum obligat.

§. XXVII. Minime vero in otio pigro ac Asinino Sabbathi religio absolvitur nunc, ut videre est 2 Reg. XVI. 18. Act. XV. 21. Ps. XL. 10., quod pulchre tamen colligere maleferiati ex præcepto ipso Exod. XVI. 29. sibi videntur, quod ibi non ex loco surgere & ire ad locum congregationis jubentur, quemadmodum & Gentiles ex præcepto alio de igne non in Sabbatho incendendo jejunare Judæos in die Sabbathi calumniabantur. Neque existimandum ab antiquo revera diem septimum à populis cultum quidem fuisse, at extinctam brevi esse ac deperiisse religionem & observationem hanc, quod non moralitas in eo & æquitas cordi inscripta & dictamini conscientiæ subjecta visa fuit.

§. XXVIII. Quod autem ad Præceptum Quartum speciatim attinet, jubet id I. tempus omne, quod fluit à conditione hominis, & quo Deus cessat novas creaturæ species formare, sanctificare, tum quod ille sanctificavit diem quo primum requiescere incæpit, tum quod oportet Deum in opere suo condito & jam consummato glorificari. Æque morale illud est quo jubet II. idque necessario separare tempus in quo vacatio est ab aliis operibus, quod & in meditatione verbi Dei atque perseverantioribus orationibus exigitur, idque in conventu ad ædificationem mutuam, ac illis item exercitiis quæ non nisi omissis negotiis aliis recte exerceri possunt: Quod Christo est quærere *ante omnia* Regnum Dei & ejus justitiam cæteraque adjecta habere Matth. VI. 33.: Unde & ad hoc observandum porro certa loca ac tempora sacris Christianorum Religionibus constituenda & sanctificanda esse, Bucerus de Regno Christi Lib. I. c. II. recte monet; Licet enim Messia ac Novi T. tempus vera ac spiritali ratione sit כלו שבת *totum Sabbatum*, certum tamen atque Dominicum diem constituit jure prima & Apostolica Ecclesia, tum ut testaretur Mosis Pa-

dagogia

dagogia Ecclesiam novam non teneri, tum ut memoriam resurrectionis Christi, quæ primo die septimanæ facta est, hoc pacto celebrarent, eodem inquit Bucero in loc. cit. Jubet vero & Præceptum quartum quin & tanquam morale III. jubet porro etiam, & non nobis, qui nostri ex creatione non sumus, sed Deo vivere, & quiete omni data nobis aut Ecclesiæ non abuti, & oportunitatem eam Deo ac bono omni magis commodandi minime negligere; Ubi tamen simul IV. Deo potestatem liberam omnem in tempus habenti integrum est prohibitione positivâ tempus hoc & illud nobis ac negotiis nostris eripere, illoque aut quid figurare, aut exprobrare, aut indicare, modo non putetur in ipso otio & abstinencia à labore ut sic sanctitatem repositam esse, modo non mandatum arctius & charitas Dei ac proximi opus exigit, modo non æqualis homini in tempore sanctificando ac prohibendo potestas relinquatur, cum illi incumbat dicere *Ajo ego non Dominus*, illique in iis religiosa pietate, ac ut habeatur secus pro divini præcepti violatione, obtemperare idololatria sit vera. Quod autem in hoc umbraticum est, & accusationem quandam impuritatis aut exprobrationem reatus conjunctam habet, atque chirographum sapit, illud omne cessat atque abrogatum penitus est; Neque enim tantum ad tentandum etiam saltem præceptum hoc de Sabbatho comparatum fuit Exod. XVI. 4., sed & omne ejus positivum ac figuratum deperiit necessario nunc: Ad quod & accensendum quod de Manna ac segete in Sabbatho non colligenda legitur, tum & quod de jumento ac servi eo die respiratione quin & advenæ quiete præcipitur & occurrit; Non colligebant fructus Israelitæ in Sabbatho, an quod tunc etiam vera ejus hæreditas ex terra non erat, an quod vires hominis in consummatione Sabbathi perfectâ non accedunt & quid conferunt: Quiescunt item in eo jumenta ac serviliter se habentes, cum datur Esaj. XXVIII. 12. quies fesso, quiescunt item in eo & parili quiete gaudent advenæ ac peregrini, quomodo & participant ex gratia qui vel externe Israeli Dei adhærent solum, imo & gentes mundi.

§. XXIX. Et sic non tantum est Sabbathum reale triplex, seu Status rerum triplex lætus ac tranquillus in quem homo diverso

tempore introducitur, neque tantum Sabbatum cultus, sed & signi indicii ac umbræ, ad creationem, ad peccati ac reatus exprobrationem, quin & futura ac spiritualia Testamenti Novi in Christo comparatum. Est verò initium ejus omnis ab initio ipso & creatione mundi repetendum, septimo nimirum creationis die, quo Deus cessavit ab opere omni & sanctificavit illud septimum & suum Sabbatum: Conspicitur efficacia Sabbathi hujus divini quo noluit species porro alias creaturarum exstare in eo, quod vis progenerativa speciebus mixtis præter intentionem Dei subnatis coeuntibus denegata esse cernitur: Sanctificavit autem etiam tunc septimum diem, 1. non diem septimum sed opus uti tunc erat ac tempus ejus dici, 2. nec quemque periodicè recurrentem septimum, quod aperta ad textum additio foret, sed in relatione ad antecedentes enumeratos & à creatione septimum, sicuti legenti ac intuenti apertum fit, neque 3. solum septimum illum diem, sed & connexum illi simul futurum tempus omne ac in perpetuum: Quod & vel ex ipsâ ac solâ sanctificatione ut sic evidens est, tum quoad *in genere* ea temporis ac operi tunc finem dedit & constituit, à quo hinc nec per se abiri ad aliud debet, nec à superiore ac alio revelli potest, tum quoad *in specie* ea ad Deum & sanctum finem constituit, ad quem finem semper ac omni momento esse debet, nisi peccare & aberrationem à scopo committere velit: Sanctificavit autem Deus tunc 1. quiete ac cessatione suâ ipsâ, quâ & opus ad statum sanctum & summe decorum deduxit, & statum eum decorum, in quo tunc opus erat, sibi placere eumque non conturbandum ac invertendum esse indicavit, 2. homini colophoni, qui ad sanctam Dei imaginem in sapientiâ & rectitudine formatus erat, creatum omne subjiciendo, quo Deo sancte serviente, & Angelus illi ministrans, & cœlum ac pluvia terram exaudiens, & terra ipsa suo fructu, in serie & connexione una in fine finali simul pariter ad Deum exhibat Deoque serviebat, sicuti & sapienter & sancte totum opus curæ ejus ita commissum ad gloriam Dei dirigebatur adhibebatur, 3. sanctificationem diserto verbo injungendo, quod & præcepto quarto repetitur & adducitur iterum.

§. XXX. Impia vero sunt & per calumniam afficta, quæ de
Asino

Asino atque aureo *Asini capite* Judæis culto hic Appion apud Josephum nugatur: Quomodo enim Judæi, ob abstinentiam à sue, *porcinum Numen adorare* Petronio dicuntur, Juvenali item & Petronio *nubes & Coeli Numen ac auriculas*, sive quod Coeli nomine Deum Coeli Judæi exprimunt, sive quod Statuam ac imaginem nullam præsentem habent & venerantur, sive quod palmis ad cœlum & Sanctuarium in monte levatis adorant, sive quod stultitia Gnosticorum & Coelicolarum iis imputata est, ita & *Asinum* qui piger est & *Asinum Numen* ob Sabbathi otium iis impingunt: nisi forte à Rege Christo *asino* juxta Zachariam insidente, aut Schilo ac Sileno *asinum* in benedictione Judæ ad vitem ligante, hanc calumniam derivarunt; Certe enim ex *Schilo Silenus* illis natus est, sicuti ex *Noacho* vini ac vitis primo repertore *Boachus*, similitudine quæ inter א & ב Hebræorum est per oscitantiam deceptis: Confuderunt autem post etiam duos hos inter se, sive quod vinositas utrique appropriari in historiâ Mosis aut Mercurii videtur, sive quod nomine & significato nominis conveniunt ambo inter se, quum & Noach & Schilo *Tranquillatorem* aut *Quietorem* dicat & velit.

§. XXXI. Atque hæc duo Sabbata, quæ nunc visa sunt, si probe teneantur & jungantur, unum primum alterum accessorium, unum Decalogi alterum Leviticum, unum rituale commonens de creatione facta atque excitans ad vacationem sanctam totius vitæ alterum ceremoniale atque Umbrae futuri in Christo, sopita fere controversia Sabbataria erit & conciliata.

DISSERTATIO SECUNDA
De
HIRCO ASASEL.

§. I.

Nemo feliciter unquam Umbras ac Imagines illas desiderii juxta Esaj. II. 16. sub Ver. Test. expediet, Sapientiamque ac veritatem earum in occulto, legis ac revelationis divinæ mirabilia ac **נפלאות**, aut ænigmata ab olim, ut Psalmi loquuntur LI. 8. CXIX. 18. LXXVIII. 2., indicabit digne ac nudabit, nisi qui primò ac ante omnia operam dat, ut Clavem, fundamentum, corpus, atque Spiritum Prophetiæ ac umbræ in promptu semper ac ad manus habeat ac adhibeat, cum ejusdem sit rationis umbra cujus est veritas ac implementum, ut & ejusdem rationis est implementum cujus est umbra: deinde ut non ex parte saltem vel contorte referre & applicare cogatur, quum non hic se res habeat ut in Parabolâ, ubi sæpe quid adjicitur quod otiosum est, & saltem ad historiæ & narrationis parabolicæ corticem externum complendum unice spectat ac facit: accedit porro quod & codicis divini de ritu testatio ac autoritas prævalere debet semper, nec in ratione & expositione eâ unquam ad exoticam ac Talmudistarum narrationem exigi & quasi corrigi, sicuti ab iis, qui in mustaceo Magistrorum laureolam quærunt, persæpe fit: quomodo & denique in additamentis aut ornamentis addititiis ritualibus priscis Sapientum ac Procerum in Cathedra sedentium, quæ non applicari simul commode queunt, non nimium hærendum & exorbitandum illi est.

§. II. Haud inficior addidisse multa in rituali ac ceremoniali Lege Proceres hos, poterantque statutis his in puerilitate servitute ac dominatione prisca addere licite ac jure, quin & debebant in traditionibus ac additionibus his audiri, quoad mandata Dei
per

per ea non sublatum ibant, à lege morali ac promissione manum abstinebant, atque Perusch & expositionem suam non pro norma obtrudebant; Hinc enim Dii, Legislatores, Pædagogi, & Patres ad lubitum castigantes ac jubentes dicebantur; Unde & servavit item religiose statuta hæc ipse Christus, à quo עֶבֶר מוֹשִׁלִּים & *Servus dominantium* factus.

§. III. At vero tamen adhæc qui missis ac neglectis his quæ modo visa sunt Magistros præjudicio & prædamnatione Dei excecatos & infatuatos Duces nimium evolvit, sequitur, ac audit, næ ille teste Scriptura Es. VIII. 19. 20. *mortuos & incertos hariolos* consulit, atque *ab aurora* ac luce omni *abducitur* necessario, quum illi vel cortici ac literæ externæ inhæreant solum, vel sine legis vero ignorato ad spurium applicent, vel de orbe Philosophico per Tabernaculum picto & de pariete Israelem à populis & sacris gentium disteminante intergerino saltem cogitant. Quod & Maimonidi infeliciter accidit, quum ad verum corpus ac implementum typos & umbras legis non referret, & tamen rationem earum dare vellet.

§. IV. Non magis autem visa unquam an Sapientia hæc Procerum an *ἡγεμεν* luxuriari aut luxuriata fuisse, quam in Paschatis & Expiationis Festo ac solemni, magnis quippe ac insignibus præsertim Festis, & hinc ornamento ac indumento speciosiori visis dignis. In Paschate enim quis potum constituit ac ordinavit, quis potum vini & quidem rubri, quis misceri illud jussit aquâ, vetuitque secus illi benedici, quis ordinem in ferculis ac mensa servandum instituit, ut prius herbæ apponantur, deinde azyma, inde caro Chagigæ & agni comedatur mixtim, ultimo autem gustetur in quantitate olivæ caro agni. Et quis pocula etiam quatuor seriemque in iis præcepit, ut primo cœna inchoetur addita illi benedictione de die & vino, in quo genimen vitis non iterum bibendum erat Luc. XXII. 17., secundo quod proxime manducationem antecedit, adjungeretur Haggadah seu Declaratio omnium à Patrefamilias facienda, tertio poculo benediceretur post cibum, quod hinc poculum *benedictionis*, atque plenum, obvelatum, & coronatum erat, quarto vero poculo Laus & Hallelujah
magnum

magnum perficeretur eoque tota actio clauderetur, unde & Cos Hallel *poculum laudis* & gratiarum actionis dici sivevit. Unde porro est, *quod* probatus Paschatique idoneus debebat coemi agnus, *quod* in atrio, in quo locus altaris, post meridiem, post jube sacrificium, post thymiama oblatum deberet mactari, *quod* in tribus turmis & congregationibus mactatio fieret, *quod* turmâ ingressâ atrium repletur, portæ serantur, tubæ canunt, Sacerdotes phialas tenentes aureas argenteas una serie ad altare usque exporrecta stant, *quod* Israelita mactat, excoriat, adipem extrahit, Sacerdos recipit, assistenti tradit, ac tandem sanguinem ad altaris fundamentum fundit, adipe in ignem injecto, ac inde turma exiens secundæ locum facit, *quod* & agnus humeris portari ac in atrium afferri, sub nomine Paschalis agni præsentari, caro post mactationem iterum efferri, & in hospitio aliquo, quod eo tempore commune erat, assari deberet, corio Hospiti relicto & relinquendo, nisi id omne Cathedra ac Sapientia Procerum sic instituisset. Quæ & mutaverat insimul, quum non accincti comdebant amplius, nec manibus baculos tenentes, nec stantes item sed in accubitu, aut sedendo ad Mensam, aut accumbendo ac sedendo per vices & mixtim, quum juxta Hierosol. Pesachin *Servorum sic stare quum edunt, ipsi autem post egressionem ex Ægypto asserti ex servitute in libertatem sint*, cum tamen secus panis ab iis ideo in frustra dividatur Maimonide teste ut panis hic panis paupertatis esse intelligatur. At hæc ita pro genio & placito Sapientum constituta sunt, atque tamen ea Christus etiam exacte ac religiose insimul observavit.

§. V. Nimis etiam operosum & ambagiosum iidem Expiationis fecere sacrum; Alligarunt filum coccineum capiti hirci emissarii, sive inducti loco Jes. I. 18. *Si peccata ut dibaphum sunt, ut nix*, nimirum in die expiationis, *dealbabitur*, sive gentium eo ritu, quo hostia major auratis cornibus minor infulâ candida ante aras sistebatur test. Alex. ab Alex. Gen. Dier. Lib. IV. Cap. XVII.: Filo autem hoc albescente lætabantur de felici facta expiatione in Cod. Joma Cap. IV., trahentes huc verba Ps. LXXXVI. 17., *Fac mihi signum in bonum*: Quod vero albuerat id Dux hirci ultimus motita-

motitatione sudarii significabat & sequens sequenti in excelso stans, donec nuntium gratum brevi temporis spatio Hierosolymam ad Pontificem ac Sacerdotes perveniret, atque huc locum Esaj. LII. referunt, *O quam pulchri pedes eorum, qui super montes annunciant pacem*, Vid. in Joma C. II. Et quod hirci deductionem spectat, comminiscuntur suppedaneum & gradum super quo ex atrio & urbe exivit, ob Babylonios & alios qui secus vellicarunt conspuerunt item ut immundum quid quod & exspui & conspui solet, quin & execrati illi fuerunt de more gentium communi quo piaculares victimæ καὶ ἁγίασμα & execratio esse solent. Comminiscuntur & varia in via exstructa tabernacula spatio milliaris à se invicem distantia, Nobilibus Hierosolymitanis comitantibus ad primum, in quorum unoquoque & cibi erant ac alimenta parata pro Hirci Ductore: Ubi autem ad rupem vel montem Zuck pervenerat Hircus cum Duce, ajunt eum *vel* præcipitem à Duce datum esse, *vel* turbine ac ventis abreptum, *vel* feris ad dilaniandum relictum ne unquam cum peccato rediret, quo modo & Ethnici καὶ ἁγίασμα sua publica de rupe vel monte ac in mare deturbare solebant: Quod omne ut silet Justinus Martyr quum hæc cum Judæo pertractaret & applicaret, ita simul ultimum hoc præprimis falsissimum esse apparet satis ex eo, quod hic alter hircus evadere potius mortem debebat quam eam subire, & super ipso expiaretur vers. 10., quin & cum alio Domino ad altare sisteretur.

§. VI. Qui vero plene ac plura de his cognoscere avet, quæ vel ad festi præparationem, vel ad festum ipsum, vel ad ea quæ illud insecuta sunt, pertinent, evolvat in finem hunc *Annum Judæorum nostrum Mysticum* in quo fusius explicamus. Hoc vero nimium est modumque omnem excedit, quod excrementis perfidorum ac sceleratorum Festum hoc Expiationis ornari credunt, ideoque illos tunc ad cætum ac preces suas studiose invitant & revocant exclamantes, *In sessione superna simul & inferiore, ex mente Dei & Ecclesiæ, potestatem facimus nunc orandi cum Prævaricatoribus*; Causasque dant, quod & Galbanum sit odoris fœdi ac ingrati, ac tamen Exod. XXX. 34. annumeratur aromatibus suffitus sacri, tum & Jejunium atque Expiationis Festum sine Præva-

ricatoribus sit nullum: Quemadmodum & vota omnia, juramenta, promissa, pacta, omnemque fidem, quæ toto anno à Judæo violata sunt, & solvunt, & condonant, & irrita reddunt.

§. VII. At rem quoad eam Scriptura Sacra describit videamus & potius & securius; Jubeat autem in ea Deus hircos duos inter alia in Die expiationis ad se adducere, eos ad ostium Tabernaculi sui collocare, sorte distinguere, unum ex iis sibi offerre, vivo post mortem manus imponere, peccatis Israelis præviâ licet primi mactatione onerare, in desertum, ut ibi libere erret, & ad Gnazazel dimittere, peccatum ut in deserto portet efficere Lev. XVI., & XXIII., Num. XXIX.

§. VIII. Festum, in quo hæc peraguntur, Dies ac Festum Cipurim & *expiationum* dicitur, voce à כפר deductâ, quod *texit*, *obtexit*, *operuit* est, sive pice hoc fiat, sive cæmento, sive alia re, & hinc ad peccati expiationem translata: Quod & non absque causâ singulari factum esse Psalmus XXXIV. dilucide ostendit, quod in eo remissionem habens, etiam ושא levatus, portatus, וסוד tectus in peccatis tantum dicitur: Observamus in antecessum in voce per eam commode remissionem peccati sub fœdere gratiæ exprimi, quo in peccata etiam exstant vere quidem, at obteguntur imputato illis justitiæ Christi ornatu, tum & remissionem peccati imperfectam sub V. T. oportune notari, quæ tunc non minus exstabant inexpuncta & cubabant tectâ sponsione Christi, usque ad tempus quo delenda ea prorsus erant, denique & pingi sic apposite statum justificatorum quoad sunt in hac vitâ, in quo item non exempta iis actu adhuc est peccaminositas cum qua luctantur, at vero justitia Christi tamen iterum obtecta sic, ut nocere ac pudorem incutere non possit. Atque ab hoc obtegenderi significatu descendit etiam, quod *Operculum* ac tegmen arcæ *Capporeth* etiam dicebatur olim. Hic est ille dies à quo & cujus victimâ ac expiatione Johannes illo tempore avocat ad ostensum digito agnum, qui vere peccata mundi portabat. Hic ille unus dies, quo peccata una etiam simul die delenda expiantur Zach. III., ut suo conveniat implementum Typo. Quæ festiva dies Josepho Antiq. L. XIV. Cap. XXVIII. est εορτη της υψελος Festum Jejunii, Judæo

Judæo in emphasi צום ה'נדרים *Dies jejunii*, quin & צום ה'גדול *jejunium magnum*, & צום כפורים *Dies jejunii expiationum*; Quò & spectat quod in Actis legitur Act. XXVII. 9. *Periculosa erat navigatio, quia jam jejunium praterierat.*

§. IX. Magnum vero ac singulare debet Expiationis hujus esse necessario Sacrum, à Sacerdote quippe unice Summo peragendum, qui Unctus Domini erat & inter cæteros omnes tanquam Princeps & Caput eminebat, Christi item Summi Figura proxima & appositæ & proximæ admissionis ac sanctitatis erat. Equidem gregarii omnes unà cum eo aspergebantur oleo, eoque cum sanguine commixto Lev. VIII. 30., quemadmodum & sæpe in Conviviis asfundeatur oleum fragrans ad parietes, eò quod Statuta nolkent Discipulum Sapientum ipsum debere inungi in corpore suo, at hic in inauguratione superfunditur eo, illoque puro ac sacro nullique imitando, utpote ex aromate præstantissimo, myrrhâ, cinnamomo, calamo odorato, casia, & oleo olivæ confecto Exod. XXX. 23. 24., quin & in tanta copia ut supra socios concederetur illi Ps. XLV. 8., ac ut ad oras vestium deflueret Ps. CXXXIII. 2.

§. X. Non minus declarat singulare Sacri hujus Vestitus qui tunc debebat sumi singularis, Tunica linea, Femoralia linea, Baltheus lineus, Pileus lineus Lev. XVI. 4.; Vocatur Tunica linea & sancta linea tunica opposita communi, seu Ἀγασμένη ut habent LXX & consecrata, servata in loco sancto & induta ad ministrandum in Sancto Exod. XXXIX. 1., sicuti & vestes Sacerdotales omnes consecrabantur oleo & sanguine asperso Lev. VIII. 30.; Est autem linea in expiatione ac Sancto Sanctorum vestis, tum exinanitio Christi perfecta ad nuditatem usque quæ necessaria erat, tum candor quo ex eo sine peccatis imputatis porro esse & conspici incipit, tum anima & corporis & infirmitatum indumento ac vestitu in profectioe animæ ad præsentandum se Patri libera & soluta, tum gloria qua tum cæpit indui iterum, splendere, & glorificari.

§. XI. Fit autem Expiatio in die illâ per oblatos ac sacrificatos Hircos, qui שְׁעִירֵי עִזִּים *hirci Caprarum* dicuntur, LXX χίμαροι ἐξ αἰγῶν *hirci ex Capris*, Jonathani צִפְרִי בְנֵי עִזִּי *hirci filii*

filiis Caprarum; Non bos aut aries huic sacro impenditur sed hircus vilissimum ex mundis animal, & quod nunquam in holocaustum & votivum sacrificium offertur, olidum & horridum illud animal concupiscentiam ac ortam inde *ἡσυχίαν* peccatoris in Dei naribus probe referens; Et hinc quia tam vile, quia tam fœdum ac peccatorem optime referens animal est, hinc etiam pro eo in expiatione ejus offertur: Optime quippe in Mor. Nebh. L. III. Cap. XLVI. Maim., *Scito, quanto peccatum aliquod fuit gravius, tanto vilioris speciei esse ejus oblationem.* Præstat hoc, quam si dicamus Diaboli in Christo abolitionem hirco in expiatione oblato notari, quod Dæmones nomine *Segnirim* Lev. XVII. 7. Es. XIII. 21. veniant, aut ex more eo prisco, quo in sylvestres capreas devovendo mala converti solebant, juxta illud *κατ' αἰῶας αἰῶας* ad capras sylvestres cum hoc & illo, desumptum esse, aut *παρολατρείαν* Ægyptiorum, cui Israel assveverat, hoc modo vehementer extirpatam fuisse; Teste enim Diod. Bib. lib. 2. non solum hircum illi divinitate donarunt, Soli dicarunt, sed & primo ipsi initiati sunt. Sed & juxta eundem Maim., quum Israel circa hircum olim peccarat, præceptum item vult esse ut hircus pro cœtu toto offeratur: Quo & spectet, ut quidam opinantur, illud Lev. XVII. 7., *Et non offerent sacrificia sua amplius hircis cum quibus scortati fuerunt*; Hirco vero & Mende Solem expressisse Ægyptios volunt, Bove autem ac Apide Lunam: Quibus & Hircum ac bovem nutriverint, quin & sub nomine *Chad* ac *Meni* in fine anni mensam instruxerint, tum juxta Es. LXV. 11., tum juxta Hieronymum ad loc. commentantem, *Est autem in cunctis urbibus & maxime in Ægypto & Alexandria idololatriæ vetus consuetudo, ut ultimo die anni ponant mensam varii generis epulis refertam, & poculum mulso mistum, vel præteriti anni vel futuri fertilitatem auspicantes.* In purgatione impuri ex mortuis vero Cinis vaccæ rufæ combustæ adhibendus erat Num. XIX., non tam ut Spencerus opinatur, ad Vaccæ cultum, qui sanctissimus in Ægypto erat, ex animis Israelitarum ejiciendum, cum juxta Porphyrium de Abst. C. II. §. 11. Bos fœmina Isidi sacra non immolari posset, & Ægyptii carnes humanas citius quam vaccinas gustassent, nec

nec quod iidem bovem masculum perfecte rufum Typhoni rufo devoverent, & ob odium ejus mactarent ac destruerent, nec ut peccatum vitulo aureo ac rufo commissum causa omnis mali ita expiaretur, sed ut contrario instituto potissimum ac optimum inter animalia pura ad reluendum ac mundandum adhiberetur; Traxit vero potius ex hoc ritu de Vacca rufa & injuge Græcia & Gentilismus sua his affinia, quum apud Pindar. Jason ait in Sacrificio Neptuni,

Rubrorum adfuit Thraciorum Taurorum armentum.

& Nestor. in Odyss.

Tibi vicissim ego offeram vaccam anniculam, latae frontis,

Indomitam, quam nondum sub jugum quisquam duxerit:

§. XII. Neque vero unus tantum aderat Hircus, sed sistebantur duo: Tres Barnabas in Epistolâ numerat, unum item Sacerdotibus, qui de Expiatorio edunt, attribuens: At gratis hoc quidem & precario. Solent aliquando multiplicari Victimæ ad vim expiandi perfectiorem habendam, sicut videre est in gentium hecatombis, aliquando ad partes & efficacias varias unius victimæ distincte exhibendum, quomodo una Christi oblatio sacrificio pro peccato, pro reatu, holocausto, ac pacifico figuratur, aliquando autem ad usus diversos ac relationes diversas in sacraficatione habendum, quomodo & hic aliud in sacrificio mactato aliud in emissario exhibetur, sicuti & in purgatione lepræ aviculâ unâ super aquis vivis mactatâ altera avolat Lev. XIV. 49. 50.; Non vero hircus unus ad expiandum Dei iram facit, alter ad mala etiam ex ira profecta expiatione nunc facta deportandum, neque quod Gentiles Deo bono & malo sacrificarent, Jovi & Vejovi, Regi & Ministro, Superis ac Inferis, illud autem pariter hic sibi Deus vendicare & errorem inveteratum ex malo & bono ac Deo ac Diabolo in mundo comperto oriundum convellere potenter niteretur, ut & non ad mores & idololatrias Ægyptiorum eliminandum comparatum hoc erat, qui Typhoni æque ac Osyridi offerre tenebantur: Potius hinc spectat hircus unus Jehovahæ datus non quidem ad electos, (ut alter ad reprobatos) attamen ad Christum & redemptos Christi qui etiam ira omni Dei ac mactatione digni in

Christo item sacrificato simul præsentes & sacrificati sunt, tum & semper Deo consecrati hostiæ & vivæ ac rationales manent.

§. XIII. Atque sic apparet quomodo simul hirci duo in sacrificium pro peccato adducantur & sint, (ut versu 5. diserte Lex habet ac edicit) quum ita in uno simul alter offertur & sacrificatur; Uti semper enim fere hircus occurrit in expiatorio pro peccato Lev. IV. 23. X. 16., Num. VII. 16. XXIII. 19., Ezech. XLIII. 25., uti & capra Num. XV. 27. Lev. IV. 27., ita consimiliter & hic in illustri expiationis Festo: Non vero existimandum per eum expiationem etiam fieri, cum super eo ante dimissionem expiari legatur vers. 10., & diserte unus tantum in expiationem offerri dicatur vers. 9., alio vivo relicto dimisso & expiationem potius accipiente vers. 10., ut hinc vers. 21. illi non ut victimæ peccata manu imponantur, illeque non ea sic ad terram sanctam portet. Vehementer autem videtur obstare huic, quod non tantum cedrus ac hyssopus sed & simul avis viva intingitur in purgatione lepræ in sanguinem & aquas vivas, & expiet domum prius antequam dimittitur in faciem agri Lev. XIV. 49. 50. 51. 52. 53. At respondendum hic per avem vivam subinnui etiam leprosum spiritualiter & in sanguine intinctum ac purgatum, & à purgatione sua purgationem etiam domui id est terræ ex peccato ante maledictæ simul afferentem, accedentibus & aliis necessariis connexis, quum & Cedrus excelsi spiritus divini ministrantis, & hyssopus humiliationis & exinanitionis, & coccinum sanguinis, & aqua viva in scaturigine novitatis ac sanctitatis purgationem omnem promovet & perficit: Ut vero holocaustum in Zelo obediendi usque ad mortem se totum consumit, & sacrificium pro reatu noxam quam facit peccatum satisfactione compensat, ita illud pro peccato ipsam abominationem & iram ex sceditate ejus conceptam expiat & conciliat.

§. XIV. At ut propius ad Hircum nostrum Emissarium accedamus, eumque ab alio caute distinguamus, tum ea in quibus illi conveniunt, tum vero præcipue ea quibus noster à primo differt, inspicienda nobis porro sunt, quò sic ex visis his & perlustratis prædicatis determinari specificè & cognosci possit.

§. XV. Ad convenientiam hanc non spectat quod in Joma Sect.

Secl. I. Cap. VI. dicitur, quod hirci hi debuerint esse pares aspectu, pares statura, pares item in pretio, cum quo & Barnabas in Ep. consentit in verbis, λαβετε δύο τράγους, καλὰς καὶ ὁμοίας, καὶ προσενέγκατε, neque enim de eo quicquam occurrit in lege. In eo vero assimilantur & conveniunt potius 1. quod uterque erat pro & sumendus à Cœtu universo Israelis, i. e. coemendus ex ærario publico & sumptibus publicis, quod essent קרבנות הצבור Oblationes cœtus, sive ex cista cui in R. Seirak hinc שער & Hirci inscriptio ac nomen erat, sive ex hemisiclis repositis quibus ea cuncta quæ publicum spectabant comparari solebant sacrificia & libamina. Est 2. non minus uterque sano & jam viso sensu in Sacrificium pro peccato, in eo distinctum ab ariete consimiliter offerendo in holocaustum, quod sanguis illius in Sanctum sanctorum afferretur non ad aram exterioriorem effunderetur ac spargere-
tur, quod caro ejus in castris combureretur non in atrio ejusque ara, quod ab immundis adhuc adduceretur ac nondum conciliatis, quod & ad ferendum peccata cœtus Sacerdos ex eo acciperet. Non minus uterque sistitur 3. simul Deo & adducitur in conspectum Jehovæ, ad ostium tentorii conventus, tanquam Deo pariter consecratus & ad eum pertinens, & ad illi sacrandum & exhibendum: Erat vero ostium hoc ordinarius victimarum mactandorum locus, templo autem exstructo latus atrii orientale ad partem altaris septentrionalem; Atque procedit hoc ex antecedente, si enim uterque Sacrificium est simul Deo offerendus ac sistendus est. Debat & 4. super hircio utroque sortitio fieri, ut determinaret unice Deus & non Pontifici liberum esset hunc mactare illum dimittere, quemadmodum & in arbitrio Dei unice positum est peccatorem aut sponso-
rem punire, & ex libera ejus electione ac determinatione dimissio omnis venit: Si autem Maimonidi in die expiationis & Jom. Cap. III. fides habenda, erat Urna sortilegii, quæ & Kalpis & sinus dicebatur, similiter in plaga atrii Orientali ad latus altaris aquilonare, in quo & victimæ sistebantur, collocata, sive ejiceret ex urna post commixtionem Pontifex sortes in mensam lapideam, sive extraheret.

§. XVI. At si in his convenit cum primo Hirco Emissario, in pluribus

pluribus tamen ille discrepare ab eo videtur; Atque *primo* quidem differre nomine comperitur, cum dicatur Hircus qui לִינִי *Asafelis* est & ad Asafelem ducendus erat, cum alter *Jehova* esse & ad eum in sacrificio adduci deberet: Quis autem sit nominis huius significatus illud non æque planum atque expeditum est; Illud constat in antecessum, quod non ab intrinseca aliqua ratione ipsius hirci petatum sit, sed ab aliquo quod hirco extrinsecum est, & ad quod deducebatur ille: Hinc porro progredimur, quum vero hic hircus liber dimissus imo extra urbem in desertum & agrum dimissus ac deductus, non nisi ad gregales & gregem alium hircorum & caprarum dimitti potuerit, tum & nomen per se *capram abitionis* aut *capros euntes* ac vagantes innuat, hinc & calculo minime dubio determinari potest, significari nomine sive *capra semitam*, sive potius *capram liberam dimissam libereque vagantem*: Atque sic non opus est interpolare nomen, ut faciunt qui Diabolum per Azazelem intelligunt, quibus לִינִי derivatur ex עַזְאֶזֶל אֵשֶׁר הוּא *Capra quæ ivit*, seu Creatura quæ *principium suum non tenuit*, aut hircus quem Dominus abigit: Intelligunt vero per Azazel aut hircum ipsum utpote emissarium ac abeuntem ab altari Dei (hoc enim modo oppositus ille *Lajhovah* deberet etiam esse *Jehovah* ipse), aut Diabolum qui sit לִינִי *fortis ille abiens* ac apostata, & à priscis Magistris in hoc Festo reciprocatur cum Sammael, & significatu idem censerī debeat cum Hebræorum Deo Magnissimo, Phœnicum Deo seu Diabolo *Ἀζῆζος*, Arabum Deo *Alossa*, cum tamen turpiter *Victima* mittatur ad *Vejovem* placandum, & *Satanas* sane cum hirco hoc non gaudeat unquam expiatione. Eadem vanitate faciunt Hebræorum & Arabum aliqui *Azazel* nomen Montis ad quem actus, seu ut sit *Mons asper*, aut *Mons asper Dei*; Sic *AbenEsra* meminit Excellentis Magistri, qui dicit *Azazel* esse nomen montis atque ob duritiem vocari sic, à quo tamen abit *Michlol Jophi* Ps. XXVII. in verbis, Ita autem vocatur Mons quia *eò Caper abire solitus*, Sinai item propinquum hunc montem credunt esse, cum tamen ex Geographorum Tabulis ut & Itinerariis ne grī de eo monte. Neque rem tangit acu *Bochartus* qui, ut ab Arabum *Azala* *removere, separare* vocem deducit, ita vult significari *separationem*

parationem ac locum in deserto remotissimum longeque separatum, ad innuendum id quod Ps. CIII. v. 12. de elongatione peccati ad elongationem Orientis distantis ab Occidente dicitur, quasi ipsum desertum non separatio modo & recessus remotus esset.

§. XVII. Inde prædicatur *secundo* de hoc hircō, quod evadat, seu dimittatur, & liber ac vivus abeat ac relinquatur; Dant causam Fumivenduli, ne ab Israele Dei Dæmoni sacrificari appareat, tum quod sic priscus hic assumptus mos gentium tulerit animalia in Numinis honorem dimittere, relinquere, & pascere, quæ Græcis ἀφῆται dicta sint, & de quibus Eusthatius in Odyss. μ. *Integra mitium animalium armenta Graci Dæmonibus separabant*, è quibus aliqua tangere nefas habitum, & ad quod alludat Synesius in Ep. 5., *Ut in sacro septo solutum animal dimissum vivens*: At solida magis ac fundamentalis est ejus ratio, quum eo dicitur indicari magna illa redemptio, libertas, ac dimissio, quæ nobis parta est in morte & sacrificio Christi Hirci & execrabilis item in peccatis nostris ipsi imputatis.

§. XVIII. Hinc *tertiò* prædicatur de Hirco dimisso porro, quod ad hanc dimissionem habendam expiatio prius ejus & super eo facta sit vers. 10.; Male autem Vulgatus *ut fundat preces super eo*, Raschi *ut confiteatur super eo*: Frustra item vertunt וְלֹא־יָרֵם לְיָדָיו per illum, licet aliquando particula לֹא hunc significatum Esaj. XXVIII. 16. Dan. VIII. 25. admittere videatur: Neque evadunt quum inquirunt ante prioris mactationem fuisse ut victimam reum, aut asportando procul expiassè iramque sedassè. Quæ Hirci hujus expiatio luculento semper & aperto indicio neque de Christo neque de Satana eum intelligi posse ad oculum demonstrat & indigitat.

§. XIX. *Quartò* prædicatur de eo, quod per *Virum opportunum* LXX paratum, à Sacerdote ad hoc destinatum Israelitam & commodum debeat deduci, qui Vir & usque ad vesperam sub tentorio ultimo mansissè perhibetur; Gloriabantur Judæi se esse Duces cæcorum Rom. II. 19., at erant Duces cæci qui & se & eos quos ducebant seducebant in foveam Luc. VI. 31., at harioli qui ab aurora abducebant potius quum consulebantur Es. VIII. 20., nemine tam cæco existente ac erat hic Dei Servus & Nuntius qui

mittendus erat Esaj. XLII. 18.: At debet esse Vir Dei, qui ducit ac ad omne bonum opus instructus est 2 Tim. III. 17., qui & viam Dei novit in *Thorah* ejus ad metam salutis præmonstratam, qui viam antiquam Patrum novit, qui in Semine Mulieris ac Abrahæ bonum omne & salutem suam quærebant fide solâ, & quum in præputio adhuc erant, qui signa Messiae ac temporum discernit probe, & ex thesauro suo vetera simul ac nova profert & conferre didicit inter se, qui nec ipse offendit in lege ad promissionem accedente nec alios offendere facit in viâ Mal. II. 8. Quales Viri opportuni Johannes, Christus, Apostoli & Doctores Evangelii ultimo tempore erant, qui redemptori liberatum & expiatum Israellem Dei in viâ ducere commode poterant: quemadmodum olim Prophetæ verique Sapientes, qui in paresi priscâ populo præire debebant.

§. XX. Deducebatur autem *quintò* Hircus hic in desertum; Quod hic non solitudo vasta ac remota necessario est, quomodo sic Magistri globum terræ dividunt in ים mare, ישוב habitatum aut habitabilem, & מדבר desertum: Aliquando enim per vocem eam non nisi rus intelligitur & ת campestre ac agreste extra urbem; Sic dicitur Johannes baptizasse in deserto, puer usque ad ostensionis diem fuisse in desertis Luc I. 80., sic Joabi domus est in deserto 1 Reg. II. 34.: Concinnunt Magistri in Menachoth Cap. VI. hal. 1., *Quinque Sea Hierosolymitana valebant sex Seas eremi i. e. rusticas, sic Montanum Judææ seu Montanum regale Pl. LXXV. 6. est Montanum deserti. Et myrias tamen in ea urbium Taan. f. 69.* Vocantur autem loca in genere sic quod non ibi habitatio ac Schechina & frequentia tanta: Quanquam potissimum etiam veniant eo nomine loca vicina inidonea & minus culta, quæ hinc non sunt occupata, tum communia ac relictæ, exponente ita in Demai Ramb. Cap. I., *Arbores eremi sunt istæ, quæ sunt communis juris & non unius Domini.* Neque spectatur hic desertum tanquam solitudo, nec tanquam habitaculum Dæmonum, ut putant qui censent quod ארץ & agro ארץ appellentur Deut. XXXII. 17. Potius consideratur hoc loco in quo conjungitur dimissioni desertum tanquam locus libertatis & pascuum idoneum caprarum.

§. XXI.

§. XXI. Neque tantum deducendus erat hircus in desertum, sed & *sexto* in terram deserti sectam & excisam, seu abscissam ab hominum consortio, LXX אֲבָטוֹן & inaccessam; Quod aliqui cum deserto confundunt, alii de excavato foveæ sepulchro interpretantur, alii de pessima deserti parte abruptâ confragosâ & invia, de insula item per aquam à continente ac terra circumcirca separata, Arabi enim Insula ex capite hoc est *Gezira* & Mesopotamia fluviis inclusa ac divisa *Gezareth*. Sunt & qui non habitam, quin & remotam quasi ad Garamantas ac Indos intelligunt. Quum autem מִן non tam secationem, quam separationem limite ac fossa determinantem sepientem & includentem notat, quæ gregem non efferari ac vagari sine termino permittit, verum continet quadantenus & servat adhuc, imo & gregem cuique suum distinguit, hinc ea potius determinans inclusio ac separatio intelligenda est, quam & confirmant Synesii supra laudata verba, *Ut in sacro septo solutum animal dimissum vivens*; Quidni enim & hic dimittendi apud gentes mos cum aliis etiam ex Mose petitus esse debeat, & hinc ipsum item originarium Israelis ritum declaret insimul, quomodo & ex eodem hoc nostro ritu ea Porphyrii quæ de Abst. lib. 2. habet deducimus, quum inquit, *Omnes in eo consentiunt Theologi, in sacris ad malum avertendum factis, purificationibus utendum esse*; Neque enim ajunt quis in urbem eat, aut domum redeat, nisi prius & vestem & corpus omne aquâ flumineâ vel fontanâ abluerit. Non tamen hinc ad parietem intergerinum Desertum gentilismi olim excludentem separatio hæc referenda est, sed ad Canaan priscam & Ecclesiam ex mundo evocatam ac separatam, in qua grex liber & pascuum Dei est.

§. XXII. Hoc vero *septimo* ac ultimo singulariter meretur notari, quod & expiatione modo super Emissario facta, totius Israelis peccata confitendo nihilominus manu Aaronis illi imponuntur, ad portandum ea ad terram definitam & sectam. Quæ & conveniunt satis inter se, tum quod olim, peccato licet expiato externe ac in figura, illud ipsum tamen vere non delebatur, sed & manebat inexpiatum sub tolerantia divinâ incumbens adhuc Israeli, quod & imputabatur simul sub lege suo & sano sensu quo-

ad effectus Sponsione salva imputabiles, ut exigeret, ut accusaret, ut ad chirographa edenda adigeret, ut elongaret iramque omnem operaretur, ut satisfactionem continuam non sine molestia ac sumptu vellet, *tum* & quod nunc etiam sub T. Novo & in poenitentia peccatum humiliter confiteri decet, & id ipsum una cum effectu poenali & corpore mortis portandum remanet, ut in terra secta per Spiritum ejusque Ministerium ab eo purgemur pedetentim ac emundemur. Non vero per hoc indicatur post expiationem in sacrificio cruento semel factam, vel remanere adhuc reatum aliquem & peccatum, vel incruento modo & sacrificio esse expiandum adhuc, vel ab homine ipso ac in satisfactione propria relucendum. In manus impositione vero non cedebat Dominus pecudem tantum & sacrabat illud Deo, sed & transportabat peccata in caput illique imputabat.

§. XXIII. Ex his nunc ante visis & perlustratis magis liquet & apparet, quis nunc sit ac esse possit & debeat ille Hircus Gnafazel ac Emissarius, & quid ejus ritu olim significatum fuerit, & quid ille sibi voluerit; Non sufficit imo & non convenit dicere Deum eo vivo demonstrasse se non sanguinem ad expiandum postulare, quum tamen antecesserat is vere, vel ab *ἀνθρῶποφονία* advocasse, cum in solenni expiationis Festo non ea cerneretur, gentibus existimantibus perfectissimum Diisque gratissimum sanguinem humanum sacrificium esse, & hinc in calamitate publica pueros Viros Magnates ac tandem Regem ipsum in Schythia & Gothia cremantibus; Cogitant & perfectam sacrificii efficaciam in iræ expiatione ac malorum hinc veniente ablatione exhibitam fuisse. Referunt *alii* ad puerile hæredis ac populi ingenium cui hoc Deus accommodaverit, quod Theodoretus Quæst. 22. in Levit. Judæos tanquam infantes delectaret, quod sic hircus peccata in desertum auferret, *alii* ad vim eam expiationis ostendendam, qua peccata procul deportata nunquam in Dei vel Israelis conspectum ad conscientiam peccati redire deberent, *alii* ad morem seculi quo in capita devota illa convertebantur. Nugatur vero Halensis, quum in Summ. Theol. Parte III. Quæst. LV. duos peccata abolendi modos hic indicatos fuisse existimat, consumptionem peccati

cati in igne pœnitentiæ, & declinationem ac fugam ejus per elongantem procul ex oculis cautelam; Non multo rectius Tirinus in loc., *Allegorice sunt duo hirci isti Christus & Barnabas, Christi humanitas ac divinitas, Christus ut cruenta & incruenta hostia: Tropologice Boni & Mali: Anagogice electi & reprobi in judicio extremo sorte prædestinationis ac reprobationis declarandi.*

§. XXIV. At missis his accedamus ad Interpretes magis domesticos; Inter quos tamen Magistros non recensemus, qui Samaeli dant in munus, ut oculi ejus excœcentur, quapropter & Jachiades in Can VIII. 5. capram & hircum חלק נאדד portionem Samaelis vocat aperte. Inter Patres vero consentiunt apprime Tertullianus adversus Judæos Cap. XIV., & Justinus Martyr à quo didicerat ille, qui duos Christi adventus duplicemque ejus repræsentationem factam intelligunt, unam qua coccinea circumdatus veste & consputatus & contumeliis omnibus afflictus extra civitatem crucifixus est, alia vero qua post pro delictis oblatus Sacerdotibus Templi spiritualis in pabulum datur, ut *Dominica gratia visceratione fruerentur jejunantibus à salute hac ceteris*, ut verba habent, i. e. foras exclusis gentibus ac fidelibus. Sunt & ex Nostratibus qui *vel* utrumque ad Christum referunt, sive Diabolo sano sensu etiam prædam datum, sive humana natura moriente in divina evadentem, sive in carne mortificatum in Spiritu libere emergentem, sive ad eum ut Sponsorem cui imputatio facta procul à facie Dei & Cherubinīs elongatum, *vel* ad peccata per hircum unum conciliata, per alterum in malis ac pœnis ejus asportata, *vel* ad lapsos Angelos ab expiatione omni elongatos tanquam hircos in desertum & solitudinem vastitatis fugatos, *vel* ad Israelem, qui cum esset in Ægypto Satyrorum aut Hircorum cultui assuetus hoc tum destructo tum contempto & relegato hircu expiare ac dediscere Ægyptium cultum debuerit: Ne fas autem summopere in Ægypto erat foetum jugulare capellæ, & cultum Ægyptiacum didicisse Israelem, id ex vitulo aureo, quo imitabantur, conspectum abunde fuit.

§. XXV. Ex nuperis *Tailorini* in Matth. IV. Hircum Emissarium ad Christum in deserto à Satana tentatum applicat. *Spencerus*

cerus vero tres causas fingit, ut fors hircorum & peccatorum damnatorum flebilis exhibeatur, ut horrere Dæmones & a cultu eorum recedere magis discerent Israelitæ, ut ad sacra alia gentium depulsoria non irent. Cl. *Moyenne* autem in *Variis Sacris* in hirco ducto in desertum per Virum commodum de Christo etiam gentilibus sub N. T. exhibendo cogitat, ducentibus illum eo Viris commodis Apostolis, ut & fame ac siti pereuntibus incolis deserti Manna communicaret, fontem Jacob aperiret, & eos redemptionis ac expiationis participes faceret, factus quippe expiatio non tantum pro peccatis nostris sed & totius Mundi i Joh. II. Qui & hactenus bene quod non Pilato aut militi gentili Christum deducendi applicat, cum ille nec impurari nec ad castra redire posset dici. Refert denique Magnus Coccejus ad Judæos tempore morientis Christi fugatos ac dispersos in Gentilismi desertum, ut & sub peccato ac inobedientia in iudicio indurationis conclusos, quibus & fætor olidus ac hircosus adhæreat in *Martiali* L. IV. Ep. IV. & *Sedulio* inquitente,

Abluitur Judæus odor Baptismate sacro,

Et nova progenies reddita surgit aquis.

Non video autem quomodo *שליח* libera ac dimissio huius hirci, tum ejus expiatio, quin & deductio pulchra per Virum commodum, damnatis & execrabilibus illis Deicidis attribui commode & convenire possit, quum Apostoli ac Apostolici Viri potius, tum prece excidium clivi sacri procurante, tum accommodatione diutina ac varia, in desertum deduxerint ac deductos tolerarint, sed ut & se tandem purgarent ab inquinatis jam ritibus, ac in separatione ovium ab hædis sejungerentur Matth. XXV., & ad Castra libertatis in Christo partæ & Ecclesiæ veræ Novi Test. sic redirent.

§. XXVI. Aliud igitur adhuc hic quærendum est, illudque tale cui singula prædicata visa ex æquo conveniunt; Ubi tamen principio ac in antecessum notandum est, Deum ritu hoc, quo post oblationem hirci factam peccatum omne Israelis tamen alii adhuc imponit, indicium luculentum inefficiæ ac imperfectiōnis Ceremoniali sacro ac remedio huic adjicere voluisse, quemadmodum & sanguinis pecudum oblatarum olim calcatio, peccatis gravio-

gravioribus facta denegatio, veli post sacrficationem permanens occlusio, sacrificii continua repetitio, expiationis in futuro promissio, quin & ad unam diem adstrictio, nomen præcepto ceremoniali tanquam non bono ac in quo non vita datum, tum & sacrificii omnis ratio chirographica, eandem sacrificii omnis oblato olim inefficaciam proclamat apertissime. Quod & præter id, quod visum in aliis, etiam satis suggerebat hæc ipsa Expiationis ac Diei solennitas, *quod* nimirum hæc unica esset & sola esse deberet Kippurim & expiationum dies, *quod* expiatione facta clauditur & oppanditur iterum sacrarii via ac velum, *quod* in fine ejusdem diei offerretur porro sacrificium jube vespertinum.

§. XXVII. Quod vero Typum attinet, figurabatur eo I. Patris famosa, aut Status remissionis imperfectus, sub quo Israel olim erat sub Vet. Test., quo populus ille, etiam electus ac fidelis super quo expiatio, adhuc tamen sub peccato revera nondum expiato quidem erat, ac tamen trans- & dimittebatur liber in locum, tum Canaæ, tum Ecclesiæ & populi Dei separatum ac pariete intergerino sectum: Quod & Homicidæ involuntarii in asylo usque ad mortem Summi Sacerdotis, ante quam non plene liber erat, conclusio olim etiam indicavit. At figuratur item II. non minus & Status expiati sub Test. etiam Novo, per hircum hunc emissum, tum vivum, tum expiatum, tum & deductum: Licet enim ille eo tempore liber & solutus à reatu omni ac ira Dei sit, tamen & in peccati confessione sub eo per totam vitam est, usque dum in morte à corpore mortis liberetur, qui & pœnis ac maledictionibus mundi in hac vita obnoxius adhuc est, & per Viros Dei ducitur in via ad pascua & Ecclesiam evocatam ac separatam Christo, ut in ea etiam purgetur magis magisque à peccati labe remanente & impuritate.

§. XXVIII. Vix potest dici quàm avide hunc ritum etiam adoptarint ac transumpserint ad sacra sua tum Græcum imitatorium pecus tum Gentes; Ex hoc enim singula prodierunt eorum Κατήχηματα ac περυσήματα: Execrabantur autem in his verbis victimarum Capita, *Si quid mali vel immolantibus vel Agypto toti immineat & futurum sit, id in hoc convertatur caput, idque tum*
vel

vel deturbabant in fluentia Nili, vel exponebant in foro venale Græco ac profano, ut in ventrem ejus maledicta derivarent, ut habet Herodotus in Euterpe. Ex hoc item ἀφ᾽ αἰῶνος Gentium & animalia eorum ἀφ᾽ αἰῶνος provenerunt, quæ libera dimittebant & alebant in honorem & cultum Deorum: Ex Terra hac nostra Secta Septum illud Synesii prodiit item, in quo animal agebat dimissum vivens. Ex coccino circumligato autem sunt vittæ illæ, cum purpureæ piacularibus victimis datæ, tum cæruleæ feralibus pro Manibus tributæ, tum nivæ quæ læti erant & boni ominis, ac Evangeliiis id est sacrificiis ob nuntium bonum oblatis circumponebantur. Sed & ex lotione Ducis hirci ante reditum erat mos ille universalis Porphyrio supra observatus, quo in Sacris ad averruncandum factis nemo redibat, nisi vestem prius & corpus omne aquâ flumineâ aut fontanâ probe abluisset.

DISSERTATIO TERTIA

De

VOTO JEPHTÆ.

§. I.

Nullibi magis luxuriata fuit unquam & declinavit Superstitio quam in Consiliis & votis, sive quod ad meriti rationem crederent pertinere esse liberum ac indebitum, sive ut perfectionem inde venarentur, laureolam, ac supererogatorium, sive ut superfluo eo commissa expiarent alia, ac pro iis compensarent & satisfacerent: quanquam in se & ea quæ lege præcepta sunt, ob utilitatem quam præstant, etiam consuli possint ac debeant, tum & vota nulla præceptum illud generale de Deo ex omnibus viribus amando, quin & illud de Gratitude exhibendâ exsuperent, sed potius cunctæ species sub genere

genere hoc modo comprehendantur, atque hinc etiam non statim cultus voluntarius ac mandatum hominum vocari debeant, licet nullibi eæ in Codice Sacro laudatæ aut expressæ sint.

§. II. Differt interea tamen Votum à Lege in his, quod singulare illud quod vovetur Deo non definite exprimitur à lege, quod ad illud magis de novo obligat singulare quoddam beneficium Dei exhibitum quam stricte dicta lex, quod & modum & quantitatem rei votæ liberam facit Lex. Distinguitur ergo Consilium & Votum à præcepto Evangelii & Gratia sub qua nunc vivimus: ea enim ut non omnem perfectionem ita nec voti perfectionem ad æternam damnationem evitandam ac salutem obtinendam necessario requirit, sed pœnitentia & fide ingenua contenta est: qua ratione & Consilia olim Legi fideles obliganti opposita sunt & opponi queunt.

§. III. Differunt item Propositum & Votum, quum in proposito animus non promittat adhuc, minus Deo loquatur & promittat, quin & minime adhæc sancte promittat & jurato sicut id in voto reperitur.

§. IV. Votum igitur hic non dicit necessariam & communem eam fidelium omnium Adstipulationem, quæ secunda pars fœderis est ac dici solet, atque sub Gratia fide ac resipiscentiâ sub Lege obedientiâ absolvitur: Quum enim Deus pars una contrahens stipulatur i. e. blande postulando interrogat, Vis hoc vel illud præstare, vis credere ac resipiscere, adstipulatur illi postulationi homo altera contrahentium pars, idque in gradu non uno sed trino quo demum perficitur adstipulatio, ut primum æquitati postulationis annuat ipsumque hominis cor loco Dei urgeat inquiring itidem cum Deo, *Quærite faciem meam* Ps. XXVII. 8., dein spondeat ac voveat ea quæ Deus in stipulatione postulavit, quod est manum Jehovæ dare 2 Chron. XXX. 8., & hinc tertio reali in præstatione solvat vota Ps. L. 14. Dicit vero in specie promissionem sanctam ac firmam singularem Deo ex singulari obligatione factam, non tam lege definitam & expressam, quam obligationi tantæ merito debitam & correspondentem. Distinguitur & ab hoc votum Initiationis, Pœnitentiæ, & Muneris suscepti 1 Tim. V. 12.

§. V. Quod vero Magistri religionem Voti evehunt longe supra sanctitatem & obligationem Juramenti, id alienum & absurdum plane est; Evehunt tamen atque poenam violati voti verbera faciunt, juramenti violati non item: atque juramentum iis fit irritum quo quis jurat se non phylacteriis usurum, at hoc idem voto promissum volunt irritum fieri non posse. Et hæc datur ejus ratio frivola, שחנשבע אוסר עצמו על דבר, *quod juramento obstrictus ipse sibi interdixit re uti de qua juravit, voti autem damnas ipsam rem de qua votum concepit sibi fecit illicitam* Maim. Hal. Nidarim Cap. III., Misna Bab. & Glossa ad Tit. Nidarim Cap. II.

§. VI. Non tamen sunt bonitatis & rationis unius Vota cuncta; Quod Judæos attinet, agnoscunt illi fere Masculina tantum & existimant vix ad præcepta ne dicant Vota teneri Fœminas, Populum terræ, Rudes, qui nec sint Discipuli Sapientum, nec Chabhirim seu homines Consociati ac Religiosi, sive non consociati Rabinorum aut Candidati eruditi, sive Religiosi ad accuratam normam adstricti cum Majores tum minores; Est autem iis populus terræ cui non est fimbria in veste, qui non filios erudit, nec Sapientum discipulis famulatur: Rudem autem & רור appellant infimum genus hominum, quod Scripturam solum legit aut literæ ejus inhæret absque Perusch ac Traditione: Unde & Joh. VII. 49. inquiunt, *Populus qui non novit Legem, est maledictus*; Fœminas autem arcant à sacris præceptis & votis, tum quod sunt sub aliena ac Maritali potestate argumento legis disertæ Num. XXX. 7. 8. 9., tum quod arcanum Dei ipsis & filiis eorum ad servandum indicatum fuerit non filiabus Deut. XXIX. 29., tum quod signo Circumcisionis ad fœdus obstringentis Deus fœminas non signat & obligat, sed eas in Viris considerat ac censet: Unde Mulieres, quæ & domesticis negotiis, & liberorum educatione, & mandatis Virorum exequendis occupantur, tum & liberæ potestatis non sunt, præceptis 64. negativis & 36. affirmativis tantum obnoxias faciunt, quum Viri teneantur 613. Specul. Ard. Cap. XIII. XV.

§. VII. Sed & sunt Vota concepta in se non commatis unius; Sunt aliqua bona legitima & justa, quæ aut licita, aut vere bona, aut ducentia suo modo à malo ad bonum, aut ad augmentum ac incre-

incrementum boni, quin & sanctificationem externam ac majorem nominis Dei facientia sunt; De hoc voto legitimo in hunc modum vero præscribit Deut. XXIII. 24. *Lex, Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere illud, alioquin requirendo requireret illud Dominus Deus tuus à te, & erit in peccatum. Quod egressum est de labiis tuis observabis & facies, sicut vovisti Domino Deo tuo voluntarie, & sicut locutus es ore tuo, Confer. Num. XXX. 3.* Requirit autem communiter in voto justo, ut fiat animo deliberato, ex Dei & gloriæ divinæ amore, voluntarie, idque ab eo qui sui juris: in re promissâ autem ac votâ exigunt, ut non sit aliena sed nobis propria, non sit illicita ac turpis, ut non impossibilis, nec necessaria per se, nec media ac indifferens, nec bona solum sed & in excellentia ac singulari modo bona Azorius Lib. II. Cap. XIII.

§. VIII. Sunt & opposita his Vota impia injusta ac mala, quæ solvi debent ac violari statim, quum non juramentum sit vinculum injustitiæ, ipsique *Canones c. 22. q. 4. Cap. in malis imperent, In malis Promissionibus frange fidem, in voto inhonesto frange consilium.* Ad impia hæc vota refer Corban illud Phariseorum Matth. XV. 5. Marc. VII. 11., quo Deo sacrata bona volebant, si quid prodesse deberet inde Parenti; Quanquam enim in prophasi honorare valde velint videri Parentem, sic ut nec sedere præsumant in loco assveto Parentis, nec refragari sibi unquam licere putent sententiæ Parentis, nec suo unquam nomine appellent sed *Pater Dominus meus* dicant ad Parentem, sed reverenter interrogent solum, an non sic & sic scriptum est in lege, ut in memoriam commissum revocent, tamen hæc erat eorum sententia, hoc votum Corban, *Meum sit quodcunque ex me tibi utile potest esse.* Non minus ad vota injusta ac impia referimus Vota Clericorum tria in Ecclesiâ Romanensi, *Continentiæ, Paupertatis, ac Obedientiæ*, cui Jesuitæ suum addiderunt quartum de Obedientiâ perfecta ante omnia præstanda Vicario & Capiti Ecclesiæ Papæ, ut illi adulentur ac vere non tantum Bestiam sed & Imaginem Bestiæ adorent; Sunt & in se non nisi tacita arcana status & Ecclesiasticæ dominationis, quum *Continentiæ* Regnum pariat Clero unice ac plene addictum & peculiare, ac per uxores aut liberos non Seculo ob-

noxium, Paupertas aditum ac viam paret ad insanas Ecclesiæ opes quippe eleemosynas, Obedientia vero ad quæcunque paratissima obsequia & officia: Atque sunt insuper vota hæc, tum injusta quale est illud cæcæ obedientiæ, tum non nostri arbitrii quale est votum Cœlibatus perpetui, tum & illusoria ac turpia quale votum est paupertatis, singula vero λόγον ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελούθρησιν καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, in quibus & mera μὀρφωσις εὐσεβείας Vis non item: At & non erat olim ligata sic Superstitio hæc & exercitatio externa maxime & corporalis, ut nec meriti superbi arrogantia intoxicata ac detestabilis adhuc: Unde olim in primis angustiis exiliis & persecutionibus, in quibus cœpit primum svadentibus ipsis Apostolis hoc extraordinarium vitæ institutum, non erat nisi ad tempus angustię primæ unice relatum diserte à Paulo vivendi genus: Post facta est perfectior in cultu & virtute omni vivendi ratio, quemadmodum Eusebius Demonstr. L. I. duplicem describit Christianorum vitam, aliam ἐν-πλῆ aliam inferiorem, seu vitam ultra communem hominum conversationem & communem. Accedebant brevi post fastuosa nomina ut illius vitæ homines dicerentur πνευματικοί, τέλειοι, ἡ βιωτικοί, σαρκικοί, χοϊκοί, σωματικοί: Inde pro novo & secundo Baptismo habitus ligatorum ordo, ut secundo quasi proposito Baptismi se laverit ac initiaverit ille, & deinceps calcato mundo semper Monasterium cogitaverit Hieron. Ep. XXV. de Obi. Blasil., cui & concinunt verba Bernardo tributa lib. de Præc. & Dispens., in quo causam appellationis hujus hanc dat, quod cum baptismo perfectam abrenunciationem mundi Disciplina Monasterialis in se habet, & excellentiam quandam vitæ spiritualis, quæ similes Angelis ac dissimiles hominibus facit, imo divinam in iis imaginem reformat & nos Christo instar baptismi configurat: Tandem vero unice atque primoprimum Meritum laureolæ alicujus majoris in his, ut putabatur, indebitis est collocatum, sed quod meritum post ad opera cuncta bona simul est extensum.

§. IX. Sunt non minus Vota quædam stulta, sive de rebus impossibilibus plane, sive de minutis ac nullis: Quibus tamen annumeramus minime adstipulationem Israelis in verbis, *Omnia*

que

qua Deus tecum locutus fuerit faciemus Exod. XXIV. 7., Dent. V. 27., quam stultam etiam appellant quidam, eò quòd eà Legi se subjecissent, & quod impossibile ipsis erat ac supra vires, & præter genium Oeconomix, in qua sibi relinquere constituerat massam plurimam Deus, illi sic vovissent: ex quâ causâ & Deus adjecerit ac dixerit Mosi, *Verba populi sunt bona, utinam etiam cor eorum esset tale*; At non erant verba Decalogi verba Legis sed Fœderis gratiæ quibus adstipulando se subiciebant. Sed & si vel fuissent, observandum simul foret probe, quod equidem Israel eo tunc tempore vere ac plene fuerit adhuc sub debito Legis, sicuti & sub legali gratiamque tantisper suspendente phasi & Oeconomia, attamen fuerit in hunc unice finem, *ut* sub inobedientiam ac damnationem conclusus superbam & præfidentem animi & operis arrogantiam ac egestatem agnosceret, *ut* ad Christum ac justitiam ejus quærendam pelleretur & exiret, *ut* virium propriarum defectum ac impotentiam sibi relictus experiretur: Sed & sequitur non minus ex his quod in verbis iis non fuerit adstipulatus impossibili ac dampnanti stulte, quia fœderi gratiæ adstipulati fuere tunc syncerâ in fide obedientiâ contento, idque in & ex gratia quæ vires ad obediendum simul præstaret: Atque sic hoc voventes vovebant, tum se in futuro & Christo debitum omne legis exsoluturos, cum Servo in parabola, *Esto longanimis tecum omnia tibi solvam*, tum se Evangelicam & sinceram fidei in imperfectiōne variâ obedientiam vere præstituros; Quod non stultum, sed rationale, sed pium, sed verbo Dei ex omni parte consonum votum est. Quia vero Deus in Oeconomîâ illâ, ad carnis propriam impotentiam prius nudandam, ingentem populi massam sibi relinquens, nondum gratiâ & Spiritu suo illi dabat oculos ad videndum, cor ad intelligendum, aures ad audiendum, tum & Israel totus externatus metu ore potius atque externe solum sponderet ac voveret sic, hinc adjicit Deus & inquit Mosi, *Utinam cor populi simul esset tale.*

§. X. Sunt autem porro & Vota temeraria, quum vovet qui sui juris non est, & vovetur quod sub alterius potestate est, quomodo temere atque hinc inefficaciter vovet Filia sub Patriâ & Uxor sub

Maritali potestate constituta Num. XXX. 1. 2. 3., tum ea quæ imprudenter & infinite concipiuntur, ea item quæ sub arbitrio non sunt.

§. XI. Ad illud genus votorum Jephthæ sponsionem referimus, quæ generaliter concepta primum tandem in filiam dilectam ac unicam prolem reduci Patri occurrentem & gratulantem excidit, & quæ hinc Deo juxta labium ac promissum Patris in holocaustum offerri Dominoque sacrari debuit Jud. XI.

§. XII. At quum sint Vota quædam *simpliciter* intellecta, alia adhuc quæ dicuntur נָדָר עֲרֵכִין *Vota æstimationum* quæ in pretio æquivalente exhibito præstantur, quum & Lev. XXVII. quidam homines Deo in cultu ad sacrificium voventur, quidam item in ira ipsi in poenam & vindictam devoventur & anathematizantur, illi in Neder & voto Deo consecrati, hi in Chærem ac diris execrabiles, atque illi æstimari debebant ac permutari hi autem perimi econtra & morte exstingui, hinc inquiritur atque ambiguum est quomodo Jephtha votum suum adimpleverit, Filiamque suam uti dixerat Domino in holocaustum sacrificarit, an Domino ad servitia continua consecrando? an pretio censendo ac redimendo? an vero occidendo vere Dominoque mactando? Coniunguntur enim Lev. XXVII. 28. occidenda sive ex homine sive ex pecore, quemadmodum & v. 29. diserte Lex vetat redimere hominem qui Chærem ac devotamentum est.

§. XIII. *Tirinus* cum gregalibus in loc. instinctu sancti Spiritus censet conceptum esse Jephthæ votum, atque vere etiam in perfecta crematione immolasse actu filiam *Seclam* (sicut eam Philo vocat) juxta verbum quo promiserat in holocaustum id quod Victori reduci primum occursurum esset, & si foret domesticorum etiam gratissimum, & si foret uxor, & si filia unigenita, præprimis quod Lex Mosis ita jubet & Paulus ipsum Heroem deprædicat, quin & convenisse per se, ut sic in re difficillima etiam exemplum obedientiæ plenissimæ exstaret, & Christo filio morituro cum in Isaaci tum & hujus sacrificio typo præiretur. Quod item opinati sunt qui de Iphigeniæ seu Iephtigeniæ immolatione commemorant Scriptores profani, qui hostias humanas easque primogenitas &

& unigenitas, quin & Patres, ac tandem Reges Diis in expiationem ac sacrificium obtulerunt, qui verbo & voto hoc uno jus vitæ ac necis in liberos & servos confirmarunt, quin & putarunt licitum fuisse apud Hebræos filios aliosque sub potestate constitutos neci devovere atque immolare licite ac sancte.

§. XIV. Abit ab hac sententia parumper tantum, at non plene, Ludov. Capellus in *Diatriba de Voto Jephthæ*, comparatione inter legem hanc & legem de Repudio in hunc modum instituta; *Non probabat Deus repudium, sed si quis erat tam duro animo ut nollet diutius convivere uxori, non prohibebat Deus quâ Rex & Legislator politicus, quo minus uxorem à se amandaret, dato illi repudii libello: Sic etiam Deus non probabat, ut quis hominem sibi per Cherem devoveret, sed si quis adeo temerarius erat ut votum ejusmodi nuncuparet, ac votus ipsius juris esset, volebat etiam morte eum affici: non quod illi probarentur & grata essent humana hostia, sed aliis de causis legitimis: Ac primo quidem videtur Deus tacite sic innuere voluisse, se potestatem vitæ & necis concedere Parentibus in liberos, & Heris in servos, at non arbitrio proprio sed Sacerdotis exercendam, cujus omne anathema sit Num. XVIII. 14.: Quod & sic filios ac servos magis in officio ac debita erga Parentes & Heros obedientia continuerit, & Parentes à diris ac imprecationibus in Filios, cum certe hi tunc internecioni ex lege tradendi, deterruerit ac abstinnerit. Quæ partim falsa, partim precaria, partim remotiora ac tenuia sunt.*

§. XV. Magistros ut accedamus propius, vix reperias qui factum Jephthæ dilaudent ac pro justo habeant, attamen id factum & perfectum ab eo esse plurimi credunt, sed ex errore confundente sacrata simpliciter cum iis quæ anathemata erant, aut ex ignorantia quæ redemptionis & æstimationis arcanum nescivit, aut ex pervicaciâ qua noluerit Jephthæ Summum Sacerdotem Pinchas de solutione voti compellare. Expediunt vero verba *Kimchii* rectius interpretatione textus Hebraici & authentici genuinâ, sic ut non cum Vulgata ac LXX interpretetur, *Quicumque egressus fuerit primus item erit Domino & offeram eum in holocaustum, sed Quod primum egressum fuerit item, & erit Domino, & offeram illud in holocaustum*, ita votum Jephthæ quoad intentionem saltem ejus à per-

à persona ac homine omni abstrahens, atque duplicem copulam & & in disjunctivam commutans, quemadmodum & in lege occurrit, Qui percusserit Patrem & Matrem i. e. *aut* Matrem, ita ut sensus sit, *aut manebit Domino* si non sit holocausto idoneum quod occurrit, *aut offeram in holocaustum* si fuerit aptum holocausto. At vero nimium quantum posset videri tam facile recedere à significato nativo copulæ atque duo ac distincta facere ex *esse Domino & offerri in holocaustum*.

§. XVI. Nova atque alia iterum ratione hæc determinat Justinus M. Quæst. ad Orthod. 99., inquiens, *Permisit Deus Filiam Jephthæ in sacrificio victimam offerri, non quod humano delectaretur sanguine, verum ut homines posteri documentum haberent, ne unquam vota sua Deo infinite nuncuparent, quum multa sint absurda per hujusmodi generale votum cavenda.*

§. XVII. Nihil vero magis proclive semper atque naturæ ex antiqua seculi religione in cultu consentaneum ac receptum fuisse, quam ante pericula etiam ac mala depulsa, ante bona ac beneficia accepta, modo offerre Deo ac sacrificare, tum actu adducendo, tum alia & majora allatis promittendo, ut vel placetur Deus munere, vel honoretur, vel concilietur, id latet neminem; Quæ sacrificia hinc votiva נדרים & ἐνταῖα dicebantur, quæ quis Deo sancte pro beneficio impetrando & discrimine avertendo promittebat: Ita clamat Abraham in prece ad altare Gen. XII. 8.: Ita sacrificali gentium oblato bove nomen Baalis à mane usque ad meridiem invocabant 1 Reg. XVIII. 26.: Ita Eliphaz ad morem priscorum alludens ait Job. XXII. 27., *Rogabis eum & exaudiet te, & vota tua solves*: Ita Jephtha in loco.

§. XVIII. Non tamen placuit unquam Deo ut humanæ illi immolarentur Victimæ ad magis placendum hominemque obnoxium sic æquivalente pretio redimendum; Si enim Scripturam inspiciamus detestari eam ubivis ejus generis & modi Sacrificia comperimus, accensere item ad ea quæ non apta ac idonea Sacrificio sunt sed æstimari cenferi & permutari debent: Et si leges illi Sacrificiorum, quæ in eâ occurrunt, adjungimus, tria Sacrationum genera in iis obversantur nobis, quæ & in se trina ac distincta valde

valde sunt; In consecratione per Nazyreatum enim erant Deo & Sacerdoti ad servitia sacra proprii, ac tanquam Levitæ extraordinarii; In consecratione sui totius per votum aut primogenituram autem censebantur, & æquivalente soluto redimebantur, cujus exstant leges disertæ Exod. XIII. 2. Lev. XXVII. 2. 3.; In consecratione autem per devotionem, anathema, & chærem, debet perire necessario homo qui malus ac devotus est, quemadmodum non minus diserta probat Lex Lev. XXVII. 28.: At tale quid filia dilecta ac pia Jephthæ non erat. Et licet oblationem Isaaci juberet aliquando Deus, factum id fuit unice tamen ad tentandum, quin & ad exhibendum in Isaaco ligato miseriam & reatum saltem ex quo vox Angeli intercessoris ac hædus in locum ejus substitutus liberat, quomodo & diem Christi seu Liberatoris, tunc vere præsentis & in præludio liberantis, vidit & exultavit. Aliud vero est quando homo Peripsema fit ac in pœnam & ad averruncandum justitiæ divinæ immolatur.

§. XIX. Est & alia atque homini conveniens magis oblatio Deoque facta sacrificatio, non tantum quum ipse hostia spiritalis viva rationalis voluntaria ac placens sit, sed & cum Deo & Ministerio sancto Dei quis perpetuo consecratur ac devovetur, quomodo Samuel à Deo datus Deo redonabatur 1 Sam. I. 28., atque coram Eli Sacerdote Deo ministrabat 1 Sam. II. 11., quemadmodum & Deo Sacra in Levitica lege Sacerdoti qui loco Dei erat cedebant, & anathemata ac devota loca & bona Sacerdotis erant juxta Num. XVIII. 14. Atque sane non viri solum sed & fœminæ honestæ ac viduæ quotidianis templi & pauperum ministeriis ac orationibus occupabantur vel tunc modo Exod. XXXVIII. 8. 1 Sam. II. 22. Luc. II. 37.: Et cum Virorum esset in Ministerio cocineras efferre, ligna convehere, sordes everrere, aquas comportare, aliaque his similia cum Gibeonitis & Nethinæis præstare Jos. IX. 21., sic & Fœminarum erat ea quæ muliebria erant sexuique sequiori conveniebant peragere, ut nere, telas texere, vestes Levitarum ac Sacerdotum conficere, lavare, reparare: Non tamen putem hoc servitium illudque sacrum quin & perpetuum Civilis mortis & sacrificii nomine commode venire. Sed & loca

erant opportuna publica & conclavia in quibus ita poterat agi & Ministerio sacro vacari, & cultus à religiosis, qui & εὐλαβείς & Chabhirim vocabantur, præstari: Hæc sunt Coenacula Templi in quæ & Apostoli ascenderunt, quum domus secunda post Christum Spiritu, & restitutis quinque perditis in veritate, & ita gloria majori quam prima, repleretur, ac in domum Novi Testamenti nunc structam nubes Gloriæ ac Schechina Spiritus ad perpetuo vere incolendum eam intraret, una cum igne cœlo etiam in inauguratione prima Tabernaculi ac Templi delabente Luc. XXIV. 52., coll. cum Act. I. 13. Certe habuisse Templum plurima עליות, ὑπερώα, Coenacula, & שכנות Cubicula & Conclavia, id liquet ex 1 Chron. XXVIII. 11., & 2 Chron. III. 9. Neque serviebant tantum ea Templi Custodibus ac Ministris Sacerdotibus & Levitis, mansionibus in excelso figurandis, vestibus & rebus sacris afferendis, sed & conventui religiosorum ut ibi sacris vacarent Jer. XXXVI. 10.: Existimant & in conclavibus his Filios Eli convenisse ac Mulieres pias constuprasse, quum ad ostium tentorii conventus id factum esse perhibeatur. Vide porro Cameras in quibus Joas cum Nutrice per 6. annos custoditus & absconditus fuit 2 Reg. XI. 3.; Adde Jer. XXXV. 2.

§. XX. Fuerunt & manserunt post Consecranei & Consecraneæ tales etiam in Ecclesia Novi Test. adhuc, quanquam Naziræi legales desinerent tunc & exolerent pedetentim, atque commoda ad hæc servitia publica & sacra sunt Apostolis 1 Tim. V. vidæ Viduæ, sive quod tamen ab Ecclesia debebant sublevari, sive quod assuetæ essent illæ curis ac negotiis seculi, sive quod liberæ sunt ab imperio & servitio Mariti: Viduæ autem hæc debebant insuper esse sexagenariæ, tum quod illæ ad nubendum ac pariendum ineptæ, tum quod familia earum tunc est educata ut sibi prospicere possit ipsa: At & debebat esse ὄντως χήρα vere vidua vers. 3., i. e. non tantum in Deo sperando supplicationi vacans indefinenter, sed & necessariis ac adjumentis cunctis destituta, opposita ad eam quæ liberos aut nepotes habet, qui secus tenentur propriam domum ac Matrem εὐσεβεῖν pie habere, & Matri ἀποδοῦναι i. e. debita bona ac præmia, jam ante à prima infantia accepta,

accepta, rependere §. 4.: Hæc autem Vidua, quæ & per se orbata præsidio omni in prece continua à Deo pendet, eligebatur etiam in primo tempore ad pia & sacra servitia hæc §. 9. Debebat autem esse unius Mariti Uxor, i. e. non repudiata duos uno tempore viventes Maritos habere, primum qui repudiavit, secundum cui denuo nupsit, quemadmodum & sic Episcopus jubetur esse unius uxoris Vir, quum secus mulieri non licuit unquam habere Viros duos simul: Quanquam & secus navi atque incommodi quid visum sit adhærere bis nuptis, ob quod Leges Romanæ olim pœnas constituerunt secundarum nuptiarum. Quod autem dicitur vers. 8. electa vidua nubens ac ad curam familiarem rediens fidem datam abnegare, hoc non Votum cœlibatus factum innuit, sed neglectum curæ Ecclesiasticæ, de qua fides data, tangit unice. Debebat autem Vidua talis junioribus etiam Uxoribus præesse, easque erudire item ac docere Tit. II. 3. &c.

§. XXI. Ad Viduas has post, flagrante persecutione & exiliî migratione continua, svadentibus Apostolis Abstinentes ac Virgines item accesserunt, Paulo 1 Cor. VII. 25. 26. 27. 28. 29. id genus vitæ in primâ temporis N. T. angusta ætate ac injuriâ potissimum commendante; In quo & adeo progreditur ut & velit ipsos Uxoratos debere esse ut non habentes uxores: Quod non erat cum Pythagoreis ac Dosthenis post imprægnationem aut filii susceptionem ab uxore & venere abstinere, nec cum Abelitis aut Abelsoniis priscis cum Uxoribus jungendis ad adjutorium non misceri, atque pueros & puellas in successionem futuram tantum adoptare, sed pro ea temporis angustia abstinere & proli propagandæ non operam dare, ne majora per hoc impedimenta oboriantur: Cæterum vult Paulus in loco §. 7. Omnes esse homines qualis ipse erat, quod item non de cœlibatu virginali ipso intelligendum, quum sic impium & ad universi panolethriam faciens concepisset votum, sed ad continentiam & castitatem hoc relatum unice vult, qua possit pro re nata fidelis abstinere & sic obicem illum conjugalis impedimenti vitare, quemadmodum & incontinentiæ opponit Apostolus, de qua §. 5. egerat proxime antecedente: Quod vero vers. 34. addit, *Qui nubit curat ea quæ mundi*
Xxx 2 sunt,

sunt, & quomodo Uxori placeat, non quidem volunt exprimere talem ex amore conjugis infidelis aut infirmæ in Apostasiam facile angusto eo tempore consentire & condescendere, at vero etiam non volunt impedimentum inevitabile in cura divinæ rei atque sic argumentum pro Virginitate in omni etiam tranquillo tempore servandâ exprimere ac dare, sed dicere solum quod ita de facto per conjugatorum neglectum plerumque fiat & contingat.

§. XXII. Crevit autem in majus Famulorum & Famularum harum Deo in Ecclesiâ ministrantium numerus, à quo Apostoli excefferunt è mundo, & ad formam humanam seculi magis exegerunt cuncta ii qui succedere Apostolis Viri boni, qui & Diaconissas & Presbyteras loquuntur insimul, & functiones insuper earum varias enarrant; Vocat Ignatius in Epist. ad Antiochenos *Sacrorum Vestibulorum Custodes*, quod sicut in Templo sic etiam in Ecclesia essent fœminarum etiam portæ & loca Orationis à Viris sejuncta, quemadmodum & Virgines separatæ fuerunt à nuptis Jos. d. B. Jud. L. VI. C. VI., Baronius ad an. 57., ac ib. Spondanus Num. 37. Serviebant illæ potissimum autem in Mensis pauperum, coquinis agaparum, lectis ægrorum ac Senum, idque manuali initio ministerio, in necessitatibus iis omnibus, quæ à Viris absque pudore ac suspicione expediri ac peragi non poterant. Præstabant etiam in sacris operam, ut Catechumenas domi primis fidei rudimentis imbuerent ac formarent, ut in baptismo corpora fœminarum nudarent ungerent immergerent, ut difficilibus Ecclesiæ temporibus per domos discurrerent, mandata Episcoporum deferrent, preces, jejunia, pervigilia, stationes injungerent, ut Albaspin. habet de Vet. Eccl. tit. Lib. I. c. XXIV. Accedit etiam quod juxta Tertull. in lib. de Monogamia etiam de nuptiis consultæ fuerint Diaconissæ hæ ac Viduæ, cum nemo de nuptiis cogitaret olim nisi prius Ecclesiam seu Episcopum Sacerdotes & Viduas in conditionem & mores inquirentes consulisset, tum ne parva manus Christianorum conjugio forte Gentilis aut Hæretici aut Judæi pollueretur, tum ne conventus Christiani per membrum leve ac lubricum accedens forte proderentur. Poterant etiam sic de futuri conjugii consuetudine moribus & officiis prius informari; Atque

Atque hoc est Matrimonium quod *Ecclesia conciliat*, de quo tanta cum prædicatione Tertullianus agit Lib. II. ad Uxorem.

§. XXIII. Ultimum in Ecclesiæ famulatio an incrementum an dedecus & propudium adjunxerunt Monachi & Moniales, primum fugitivi exules, dein Ascetæ, inde Scholares, tum & plangentes ac Pœnitentes in Monasterio tanquam carcere, tandem etiam Religiosi & Clerici, *sive* Eremitæ sint habitantes in desertis locis, *sive* Cœnobitæ agentes & viventes in & ex communi in Monasteriis, *sive* Anachoretæ includentes se ipsos, ut in sola Dei contemplatione hæreant procul ab hominibus in cellis, Ducibus præprijis Antonio, Hilarione, Macario. Assurgunt vero altius Regulares ac Religiosi hi ipsi adducentes Chrysost. Hom. II. in Marc., *Monachorum Princeps Johannes Baptista est*, ut & Hieronymum in Ep. IV. ad Rusticum, *Filii Prophetarum*, quos *Monachos* novimus, in Veteri Testamento edificabant sibi casulas prope fluentia Jordanis, & turbis urbium relictis polenta ac herbis agrestibus victitabant, in Ep. item XIII. ad Paulinum, *Noster Princeps Elias, noster Elifans, nostrique Duces Filii Prophetarum*, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Jordanis. Sed &, quoad superstitio meritum & vinculum votorum ab hoc vivendi genere aberat, laudatur illud ab Augustino de Moribus Ecclesiæ Cap. XXXI., *Quis non illos miretur ac prædicet, qui contemptis atque desertis mundi hujus illecebris in communem sanctissimam & castissimam vitam congregati, simul ætatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nullâ superbiâ tumidi, nullâ pervicaciâ turbulenti, nullâ invidentiâ lividi: sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam & intensissimam in Deum vitam agunt: Qui & ad Moniales idem refert ibidem pergens, Hæc est etiam vita fœminarum Deo sollicite casteque servientium, quæ habitaculis remota ac segregata à Viris quam longissime decet, pia tantum illis charitate junguntur & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus accessus est, neque ipsorum quamvis gravissimorum & probatissimorum Senum nisi usque ad vestibulum, necessaria quibus indigent præbendi gratia.* Deperiit vero nunc locis iis omne eximium, quin & finis ille ut serviatur in iis Ecclesiæ & publico, quum

hoc nunc Fratribus unice in locis iis relictum sit. Possent vero instaurari facile ut loca libera essent, eaque vel Scholæ disciplinarum, vel Palestræ Ascetarum, vel Secessus plangentium ac Pœnitentium, vel Carceres castigandorum.

§. XXIV. Atque hoc modo etiam Filia Jephthæ sacrificata Dominoque data ac dicata fuit, sicuti liquet in genere ex eo, 1. quod Deus abominatur passim in Scriptura inhumana ac efferata hæc hominum sacrificia, 2. quod non inter sacrificia altari debita recensentur in lege atque ita temere adducuntur, 3. quod munda non sunt sed peccato tota inquinata, atque vel sic altari etiam inidonea, 4. quod quæ trucidantur violente humana corpora, non nisi in execratione ac ira tanquam Peripsemata ac Anathemata pœnalia occiduntur & pereunt. At & evincunt & confirmant speciatim hoc singulæ, quæ occurrunt, textus circumstantiæ; Primum enim hoc vult hostia offerenda ac homo, qui & idonea altari victima non erat, & æstimari ac permutari semper solebat, nisi forte devotum anathema ac chærem fuit insuper, quâ ratione hic Filia non occurrit. Dein significari consecrationem eam quæ totam Deo sacrat, & à commercio sive Maritali abstinet, id constat factis ex eo quod deplorat voto implicita, quod non vita sed Virginitas unice est Jud. XI. 37. Constat item tertio ex eo, quod v. 39. in executione ea voti, sicut voverat, solum dicitur nunquam Viri compos & particeps esse facta. Confirmatur & quarto idem ex oborta hinc & consequente annua visitatione Votæ, non tantum ad confabulandum ut sic (quod non opus esset in Codice Sacro adnotare) sed ad colloquendum de rebus sacris ac divinis & quæ cultum Dei spectant ac vitæ dignam initiationem, sic uti solebant erudire illæ quæ hoc modo vacabant Deo & consecratæ erant.

§. XXV. Atque vigeat vere olim etiam hæc non unius nominis consecratio ac separatio, quâ vel simpliciter secludebantur ex hinc & abstinebantur ab omni usu in futurum, quomodo David secludebat pellices decem suas à Filio vitiatas 2 Sam. XX. 3., vel Deo dabantur ad Ministerium 1 Sam. I. 28., vel Sacerdoti cedebant in proprietatem Num. XVIII. 14., vel censita ac æstimata pretio veniebant æquivalenter Lev. XXVII. 2. 3. Atque erat etiam hoc

hoc ita Deo vere consecratum licet non occideretur, quemadmodum & Naziræus perpetuus, ac summus Sacerdos Jehovæ Sacrum quid, quin & sacrificium, imo vel & anathema sua ratione & Chærem Num. VI. 8., Exod. XXVIII. 36., Mal. II. 11.

§. XXVI. Non igitur satisfacit R. D. Kimchi, qui meram Anachoretarum separationem hic animo concipit, inquit, *עשה לה בית*, *Fecit ei domum, & introduxit illam in eam, atque ibi mansit seclusa à filiis hominum & à rebus secularibus: Atque mos invaluit in Israel, ut quotannis eam inviserent Israelitides.* Rectius tamen longe concludit Josepho Antiq. Jud. Lib. V. Cap. IX. pronunciante, *την παιδα ωλοκαυτωσεν, &τε νόμιμον &τε τω θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ὀπιτελών*, *Filiam immolavit, neque legitimam neque Deo gratam solvens:* Existimat enim actu filiam à Jephtha oblatam ac maculatam esse, quanquam in peccato factum hoc sit.

§. XXVII. Nimiam autem hanc separationem ut & excisionem Pontificii faciunt, qui & à jurisdictione seculari, & ab officiis Oeconomicis, & à consortio omni hominum, consecratum separant & excludunt Monasticâ suâ, & legem ac officia secundæ tabulæ & communionem Sanctorum mordicus præcidentes, & luce sua non coram hominibus lucentes, verum eam abscondentes ac sub modio occultantes. Non autem ex Filiâ Monialem fecit Jephtha, licet eam plangendi ergo primum ad montes dimitteret, post & Deo extraderet ac relinqueret; Neque etiam ferebat statam Monialium ac fœminarum in conclavibus Templi mansionem externa olim ac menstruo non polluenta unquam sacrorum ceremonialium asservanda puritas, quæ mansioni aperte hinc reclamât. Fuerunt autem sub Novo Test. Presbyteræ ac Diaconissæ, quæ ultimæ & ordinatæ fuerunt ac electæ, de electione enim earum loquitur diserte Apostolus 1 Tim. V. 9., de Ordinatione Lib. I. Cap. VII. Tertullianus, & Concilii Chalcedonensis Canon. XIV.; Quod tamen in desuetudinem venit, & abrogatum tandem est occasione Cataphrygum, mulieribus etiam suis vendicantibus Ministerii authoritatem ipsam. Habet autem Nicænus Canon distincte Diaconissas aliquas *εν τῷ Κανόνι* vel *τῷ Κλήρω*, alias *εν τοῖς Λαϊκοῖς*. Eodem modo, quo & quædam erant soli-

solitariae Virgines ac Moniales, quæ contempta seculi vanitate in ædibus paternis erant, atque absque omni voto perpetuo velo notæ in publicum procedebant: Quod & ad fœminas ipsas nobiles, quæ multis ancillis comitatae procedebant, extendit Hieron. ad Demetr. circa ann. CCCC.; Ut hinc seclusio hæc non nisi requisiti loco sit, facientis ad hoc, ut quis separatus & Deo sancte deditus esse possit: Sed & Monachi moderni ipsi, quàm longe à Monastica absint, id edocent satis exemplo suo Cœnobitæ, qui omnia perreptant, aulas, Curias, Fora, Gynecæa, familias, & in confertâ turbâ rem faciunt, nullâ vel nominis vel instituti Veteris habitâ ratione.

§. XXVIII. Atque hæc est Virginitatis etiam in Filiâ Jephthæ ratio, annexa enim & ea fuit necessario illi Statui, cum ea quæ Virum habet non ea quæ Dei sunt, sed quibus Viro placet, curat potissimum & curare etiam debet Apostolo item teste. Et non in totum aberrat Basilus cum in Const. Monach. inquit, *Nulla sunt curæ graviores, quam ea quæ à conjugio profecta gregatim innumerabiles pene advolant*; Unde & jam vel ipse Vir Dei, si potest, à Conjugio prudenter abstinet, si non potest, licitè conjugatur, non quidem ex ipsa Virginitatis Deo placente dignitate ac puritate, nec quod Pascha comedens debet renibus accinctus esse, nec quod panes propositionis manducans debebat intaminatus à Muliere esse, nec quod Deo militans non debet negotiis Sæculi implicari, sed quod ea, quæ incingunt & sequuntur statum conjugatum, adeo distrahunt tantumque impediunt & abstrahunt identidem.

§. XXIX. Neque adhæc censendum est Mariam primum sub N. T. Statum hunc Virginum votumque perpetuæ Virginitatis auspiciatam fuisse; Ementitum enim & falsum hoc Votum est, sive ante sponsalia emissum putes sive post ea item, sic enim nec post Josepho se nupturam spondidisset inanem illi spem & inania promissa faciens, nec id voti genus per factam sponsonem steterisset sed sublatum potius fuisset, ut nec contractu sponsalicio prævio ipsa res integra porro ac libera erat. Neque solebant etiam inter Judæos olim ejusmodi voveri, quum probrosum esset ibi carere Viro

Viro ac prole, teste Sarâ, Rachele, Filiâque hâc ipsâ Jephthæ, vel Baronio insuper Adversario ipsi in Appar. Num. XLVII. in verbis, *Vigebat tunc ea apud Judæos consuetudo, cum filia ipsorum adulta essent eas nuptui tradere, vertebaturque ignominia, si quis aliter faceret.* Sed & jam erat Maria desponsa antequam Angelus illi Virgineum foetum annuntiaret, post autem nec est uxori potestas vendendi Viro inscio ex lege Num. XXX. 9., nec habet illa potestatem in corpus suum porro sed Vir 1 Cor. VII. 4. At & nescio item quare in se olim tantis animis pro Virginitate Mariæ perpetuâ post Christi partum etiam contra Helvidium pugnatum fuerit, quum consuetudo contubernii perpetui quæ mansit æque ac ipse concubitus Virginitatem delibet, quin & juxta Decretal. P. I. Dist. XXVII. Can. IV. voventibus etiam voluntas nubendi ipsa damna-bilis sit. Atque potuit juste Josephus, qui & cohabitare perseveranter à Deo insuper jussus, tandem voto & fine conjugali potiri. Num vero actu concubuerit, aut num ex concubitu foetus orti sint, ut Christus plene in similitudine & communione vili hominum ac fratrum esset, id tanquam incertum suo loco relinquimus.

§. XXX. Nullo igitur obtentu Pontificii Votum hoc & consensum Josephi, si non typum, saltem exemplum Voti sui Clericalis faciunt, uti Filiam Jephthæ figuram Monialium & Virginum hodiernarum, & Jephtham ipsum figuram & exemplum Parentum, qui & jam ex potestate Patria Filios & Filias inscientes item ante annos discretionis claustris & carceribus illis Monasticis mancipant, quum omne, quod hic fit, casu ac præter intentionem & lubitum atque in poenam temeritatis coacte accidat, tum & ex singulari ac Heroicâ quadam pietate Filia ultro consentiat, de cætero vero etiam hæc immane quantum à se distent ac discrepent.

§. XXXI. Magis aberrant qui morem annum invivendi indetatum non tantum ultra vitæ dies extendunt, sed & de imitatione aliarum Virginum itidem se ita in solatium Filia Jephthæ perpetuæ Virginitati consecrantium interpretantur, de quo vide Heinsum in Heb. XI., quum præstaret sic morem perpetuum annum, ad canendum & rememorandum factum Filia Heroicum, in hymno

hunc in finem decantato, potius referre.

§. XXXII. Vidit hanc filiam Jephthæ & factum circa eam per transfennam etiam, atque pigmentis item suis ut solet involvit, ac sibi vendicavit, Græcia mendax & prima Gentium Fabulosa, tum in Agamemnone qui Iphigeniam Dianæ immolavit, tum in Idomenæo, qui tempestatibus jactatus, cum Neptuno sacrificaturum se pollicitus esset quicquid sibi primum ad littus appellenti obvium foret, navi egressus in filium inciderit, eumque ex voto mactare coactus fuerit: Quod & ante me observarunt modo etiam alii; Merentur autem in hac Fabulosâ narratione præprimis observari quæ de Agamemnone dicuntur in ea, seu *Viro prisca ac antiquæ valde ætatis & recordationis*, de nomine Iphigeniæ, quod quasi idem videtur esse & quasi dictum esset Jephthigeniæ, tum & de immolatione factâ Dianæ, quæ prima Filiæ cum sodalibus ad nemora ac montes dimissio est.

§. XXXIII. Hæc est obligatio per Votum & voluntaria profecta ab homine ipso; Differt ab hac longe ea quæ à Deo descendit & vel invitum hominem stringit, quæ duplex est ac tum in *Regimine Morali* tum in *Fato Dei* cernitur esse, quanquam & in *Regimine Morali* per legem ac præprimis per fœdus homo item liberius habeatur, tum & ex post *Fato*, quum determinat, patienter se subicere addeceat..

§. XXXIV. Est vero hoc Regimen Morale, quo mores creaturæ rationalis relictæ sibi cum per legem tum per fœdus diriguntur, idque Morali adhæc modo, non Physica Dei ipsius operatione ac efficacia: Quod hinc Regimen Deus instituit, tum ut secundum genium fœderis Operum omnis hominis facultas & vis, atque sicutem potestas ex se determinandi actus, etiam Deo sacra sit ac fiat, tum ut sic homo non Deus in obedientiâ operetur, tum ut homo spontaneo obsequio voluntarie operetur: Exigit item sic & Operum Fœdus in quo sibi relictus ipse operatur, & Hominis libera conditio quâ non ut stipes ac truncus agit, & Virium concessa integritas ac plenitudo quâ potest operari modo velit; Erat autem Lex homini tunc non in tabulâ proposita, sed in habitu inspirato mentis qui in ideis & ratione sana est Lucerna quædam Jehovahæ

hovæ vestigans secreta quæque interiora Prov. XX. 27., *sed* in cordis appetitu, qui per infinitatem loco Dei urget ac dicit *Quærite meam faciem* Ps. XXVII. 8., *sed* conscientiæ opere quæ sibi in eo, quod honestum est ac turpe, promptissimus est testis: Ut indolem Deo in imagine similem, ut infinitum voluntatis ambitum, quin & naturam *Dei rei & mei*, quæ satis quid conveniat cuique indicat, præteream ac non memorem. Magis autem hoc morale ac liberum Regimen in Fœdere conspicuum est, quo in Deus condescendit, & hominem spectat ac si liber esset & sui juris, obedientiam ac si indebita esset & liberum promissum, quin & præmium superadjicit, & se vicissim obligari & constringi ab homine patitur ac si essent ex æquo pares.

§. XXXV. Magis Fatum hominem adstringit ac ligat, non illud equidem, quod æternâ causalitatis ac necessitationis serie Deum ipsum subjicit, nec quod ab inevitabili astrorum influxu deducitur, nec quod à Deo independens est juxta Cyniscum in-
 quientem Jovi, *Fulminabis me, si fatum permittit*, sed quod omnia ut & decreta leges ordinemque omnem necessarium naturæ Dei ita substernit, ut à se suspensa ea pariter habeat, & liberam in ea potestatem servarit, at non sic ut *vel* preces excludantur juxta Virgilianum illud,

Desine fata Deum flecti sperare precando,
vel etiam prece & sacrificiis mutari decreta posse censendum foret, sicuti Chaldæi & Ægyptii concipiebant, *vel* constantiæ in Peripato admissæ casum nihilominus conjungat, *vel* juxta Pythagoricos ad naturalia ac universalia tantum se referat & extendat.

DISSERTATIO QUARTA De COMASAM- SONIS.

§. I.

DE Comâ *Berenices* ad astra sublatâ, quin & in ea conversâ & ex iis effulgente, multum loquuntur eruditæ Priscorum an Historiæ an Fabulæ; Fuit *Berenice* Ptolomæi Philadelphi & Arsinoe Filia, atque Ptolomæo Evergetæ suo Fratri nupsit: hoc autem paucis à nuptiis diebus expeditionem in Asiam suscipiente, ea crinem ac potissimum in ornatu se detonsuram vovit, si inde salvus ac felix reverteretur: Voti hujus damnata autem comam abscissam in Templo Veneris consecravit, quæ cum postridie non appareret amplius in eo, persuadente ac mentiente Conone Mathematico, in sidus ad caudam Leonis, & quod ex septem Stellis constat trigoni figurâ collocatis, ea commutata & evecta esse credita fuit. At comam hanc Poetis relinquimus, & *Catullo* de *Coma Berenices* inscribenti.

§. II. Nobilior ac divina magis nobis Coma hic præ oculis & manibus est, & quæ considerationis ac operæ pretium abunde pensat, utut de crine ac pilo solum argumentum loquatur. Coma (sive à comendo ita dicta eò quod non infima est pars ornamenti, sive à *Κῶμα* *sopore* neque oculos attollere neque placide claudere valente, quin & à *Κοιμάομαι* *somnum capio* descendens, eò quod luxus omnis ut & comæ impudicus maxime nocte ferâ in lecto viribus fractis sub Como Deo dominatur, & Comis nomen dedit) vel *Naturalis* est, vel *Sacra*, vel *Civilis*, in usu ac indicio suo; Ad naturalem spectat excretio quæ in eâ fit, integumentum ac ornatus quem corpori conciliat aut adimit, unde & comendi verbum

verbum Comæ cognatum est, & 1 Cor. XI. 13. 14. 15. diserte dicitur, *Judicate ipsi num deceat Mulierem intectam orare coram Deo, aut annon Quis ipsa seu Natura vos docet Viro dedecus esse si comam prolixam alit, Mulieri autem econtra decus, cum ipsi ea in regmen data sit: deformat enim Calvities & resectus capillus ex opposito eo magis formam quæ fœminæ quasi naturalis est, quemadmodum econtra forma Virum neglecta ac in fœmineum neglectum decet ut vere Virum exprimat. Adde his & sexus discrimen quod Barba & Coma facit.*

§. III. At Sacra & Sacrificialis etiam fuit facta Coma atque Diis dedicata & consecrata, sive quod de homine ipso esset ipsique proxime propinquum quid, sive quod potissimum esset in ornatu muliebri & sic optimum ac gratissimum ita Diis exhiberent. Hinc ut Primitiæ Diis ante omnia darentur Coma cessit initio iis puerilis & ephebus quam maxime; Moris enim erat apud Gentiles Capita puerorum non attondere, sed capillos eorum promittere, eosque post Dæmonibus dedicare *Theodoreto Quæst. 28. in Lev. teste: Quam primum enim ex ephebis excesserant, in more erat, ut barbam primam & capillos raderent ac vel Numini in grati animi testimonium consecrarent, vel in primitias Apollini Pythio donarent; Festa ea dicebantur hinc Juvenalia: Alludit autem venuste ad morem hunc Epigr. Lib. IX. Martialis in verbis ad Æsculapium,*

Hos tibi laudatos Dominorum voce capillos

Ille tuus Latia misit ab urbe puer,

Tu juvenile decus serva, ne pulchrior ille

In longa fuerit quam brevior coma.

Fuit & coma sacra indistincte cujusvis ætatis *Sisoe* dicta seu *Cinismus*, id est implexum ac intortum quid, quod Gentiles intorquebant quasi donum consecratum Saturno, quod & nunc Saracenis in more adhuc est: Consecrabant & itineri accincti ut eo feliciter exacto detonderent, unde Maimonide de Idol. Cap. IX. §. 4. teste non Judæus negotiabatur cum Gentili eo die quo à Mari advenerat recens: quod ab *Osiride* iter per Æthiopiam faciente & Cæsariem usque ad tempus quo in Ægyptum revertetur alente descendisse *Diodorus Siculus Hist. Lib. I. p. 16. docet,*

cet, quod & Indi comam Deo nutrientes imitati sint referente in Rerum Indicarum lib. Arriano; Quod vel in Mose post fugam reduce in Ægyptum exordium sumpsit, vel in Josepho ex carcere inferiori ad Regem deducto priusque raso: Osyris enim & Christus est illi adhærens insignis omnis Vir Dei simul, qui & pariter *Sarang* ac *Semen* in promissione primâ dicitur, Isis autem est *Mulier*, & Typhon percussor ac *Serpens*, quanquam Ægyptii & suos dissectos ac in fluenta per Mosen abjectos Osiridi accenseant, Mosemque ut Percussorem pro Typhone item habeant. Sacra-
bant & cæsariem sæpe eductam Tutelari & se cum ea ac per eam in tutelam Numinis quasi dabant. Erat & rasura vota, sicuti Petronius cap. 63. ait, *ultimum naufragorum Votum*. Atque hoc omne est Votivum. Cæsariem autem votivam abscissam, aut fluminibus dabant, aut altari Deorum, aut arbori Capillari in qua suspendebant, aut pixidi aureæ inclusam Capitolio, uti Suetonius de Nerone narrat Cap. XII., quum Israelita juberetur ante ostium Tabernaculi detondere Deoque vero consecrare, tum detonsam igni sacrificali pacificorum injicere Num. VI. 18.

§. IV. Sed & erat Coma Civilis, eaque vel promissa vel implicata ac ligata vel detonsa etiam, atque haud unius indicium rei ac testimonium; Est Barba relicta & Coma modice tonsa primò indicium naturale Viri, quum equidem non barba Philosophum at vero tamen Virum faciat: inde erat Ægyptiis indicium Sacerdotum calvities inducta, unde Juvenalis in Sat. VI.

Qui grege linigero circumdatus & grege calvo,
Et Martialis Epigramm. Lib. XII.

Linigeri fugiunt Calvi: - - -

Lugent item comâ ac barbâ tum decalvatâ tum expromissa & circumflua; Teste enim Eusthat. in Il. *Græci quovis alio tempore comati incedentes in luctu tondentur, at Ægyptii sinunt ad squalorem testandum capillos & barbam crescere*, ut Herodotus habet Lib. II. Cap. XXXVI., at excipe si canis vel animal sacrum in domo decedit, tum enim juxta Diodorum *Omnes in domo illa totum corpus radunt ac in luctu sunt*: Confer & Mich. I. 16. *Decalva te ipsam ac tonde te ipsam*. Erat & Decalvatio propria Servis, tum & acerbum

bum ludibrium, quale quid Legatis Davidis infligebatur olim, tum & purgatio perfecta ab omni excremento, unde & leprosi & Levitæ sic purgantur Num. VIII. 7., Lev. XIV. 8.

§. V. Quod Dei legem spectat, ea nec fert aut vult Comam expromissam, quod ea horridum quid est & squalorem per se advehit, at nec rasam ac decalvatam, quod faciem deturpat ac naturæ vim infert, sed non etiam compositam ac plicatam, quod & effœminatum in Crispatura est & gentium idolomania propinquum, licet tonderi velit quin imo vel jubeat. At audiamus Deum loquentem ipsum & quidem in Cod. Hebræo insuper ipso, quum ludicra & vana sint quæ multi cum interpretati tum commentati hætenus super argumento hoc fuerunt; Adducuntur dicta, 1. Lev. XIX. 27. Quod LXX vertunt: *Non facietis Sisoen ex coma capitis vestri*, vulgo *Non attondebitis in rotundum comam capitis vestri*, 2. Lev. XXI. 5. *Non radent (Sacerdotes) caput nec barbam suam*, 3. Lev. XXI. 10. *Sacerdos maximus, in cujus capite oleum unctionis, non caput nudabit, nec vestes lacerabit*, 4. Ezech. XLIV. 20. *Caput suum neque radent Sacerdotes, neque comam nutriunt, sed tondentes tondent Capita sua*; At si verum fatendum est, nihil hic de Sisoen, nihil de in orbem rotundum non attondendo, nihil etiam distincti & varii, sed vetat solum Deus, tonsione jussâ, rasuram ad calvitiam, & depilationem, & sectionem seu rasuram plagæ *peah* aut *lateris*: Quod vero Targumista illud *וְרָד* seu *Caput nudare* seu *Caput vacuum ac liberum reddere* Lev. X. 6. & XXI. 10., vult esse liberum à novacula servare, & sic econtra comam nutrire interpretari, illud monstruosum fere ac plane à circumstantiâ omni alienum est. Non calvari ac radi vult Lex Dei Creatoris, non tantum quod stuprum ac indecorum naturæ ac formæ in *אֶפְרַיִם* infert, sed & quod spem gratiæ vetantis gentium luctum occultat & abnegat, quod idololatriæ gentili conjunctum eaque profanatum erat, imo quod proxima ac potissima causa quidem ratione Israelis est, quod Ægyptium ac inveterata consuetudine adnatum fere populo erat, à quo, ut in Vitulo apparet, vix avelli poterat, atque avelli tamen debebat, ut populus nunc ritu divino imbuendus illique sanctus: Erat autem Ægyptiis rasura perfectio puritatis atque pilus excremen-

excrementum impurum, tum & imitatio Dei alicujus docente Adriano Junio Lib. de Coma Cap. 3., atque observabatur ibidem tam severe ac perfecte ut & Eudoxus inter Ægyptios commoratus rarus & pube & superciliis fuisse dicatur Laertio Lib. VIII.; Ratio autem severæ observationis etiam erat hæc, quod festivus erat Luctus in Ægypto ac religiosus Plutarch. in Iside, Lucianus de Dea Syria. Cum Calvitie autem depilatio scalp pro radices evellens vetita simul est, quæ & disertis verbis prohibetur Lev. XIX. 27., sicuti decalvatio Lev. XXI. 5., quod utrumque Nudatio etiam Capitis à *יָרַד* dicitur Lev. X. 6., Ezech. XLIV. 20.: Vertunt autem Græci non caput *ἀποκιδᾶν* cidari spoliabit, quod corona unctionis aut venerabilitas per unctionem Domini in eo est, quæ ideo nec debonestanda nec evellenda erat. Communis autem quædam causa prohibitionis est in verbis Deut. XIV. 2., *Vos estis filii Domini Dei vestri, non incidetis vos, neque ponetis Calvitium inter oculos vestros ad mortuum, quia populus sanctus es tu Domino Deo tuo, & elegit te Dominus, ut sis ei in populum peculiarem, i. e., Quia Deo interveniente ipsi ex Sara prognati singulari modo sunt Dei Filii, hinc & Dei proprietas ac peculum simul existunt, & quia porro populus Deo proprius consecrans & peculiaris, hinc nec caracteristico alterius gentis insigniri debetis, nec mores ac leges aliarum gentium sequi, minus Diis aliorum per has & illas notas initiari & consecrari: Proxime accedunt qui in tonsione vel de more civili gentium aliquarum cogitant quæ & nomen à tonsura gerunt Jer. IX. 26., vel ad morem idololatricum vetitum respiciunt, quo se orbiculari tonsione, quæ perfectissima ac infinita erat, Soli Deo consecrabant, vel ad morem funebrem adducunt, quo capillo detonso ac evulso super mortuo sparso, igneque funebre simul combusto, tum & sanguine per incisionem ducto, & condolebant, & Manes honorabant ac placabant. Hinc Tragædus in Phædro Act. V. Sc. 1. *Placemus Umbras, Capitis exuvias cape, laceraque frontis accipe abscissam comam*: Atque hodie Lucas de Linda in Descript. Orb. Terrarum p. 1138. non tantum de Japonensibus refert, *Illi quibus sacrorum cura commissa est mento & capite raso incedunt*, sed & pergit p. 1143. hodiernum Calecu-*

Calecutensium observare morem in verbis, Omnes valde longos crines alere solent, quos defuncto Rege unà cum barba præscindunt, in signum tristitiæ ideo conceptæ. Atque hæc erat tonsio Funebri, quæ & piacularis dicebatur, quod lachrymis, pilis, & cute laceratâ, & sanguine incisionis stillante, inferias facerent, Manes & expiarent & benevolos redderent, quin & ut Divis offerrent, Heliod. Æthiop. lib. 6., Euripid. in Orest., Gaudentii Exercit. de funere Heroum Cap. VI.

§. VI. At hæc in genere præmittuntur; Lex ipsa, quæ & plagas rasas ac sectas includit Lev. XIX. 27. 28., in specie & depilationem angulorum Capitis prohibet, & corruptionem angulorum Barbæ, & incisionem ad mortuum, & stigmatum in carne collocationem; Neque enim depilatio tantum in carne, idque vel apud funera etiam, obtinebat olim inter gentes, verum & incisio & stigmatum inustio non una: Incidebant Gentes cultellis lanceolis unguibus item ad sanguinis effluvium, tum in cultu idolorum ut eo citius placarent ac ad misericordiam flecterent 1 Reg. XVIII. 28., tum in funere ad dolorem acerbum testandum, tum ad Manes conciliandum ac honorandum, at Ciceroni merito detestabile lugendi genus & lege XII Tabularum interdictum. Insigniebantur item stigmate non tantum Servi Domini nomen & characterem inscriptum gerentes, sicuti & Apoc. XIV. 1. legitur, nec Milites soli victuris in cute punctis, Vegetio teste & Johanne Apoc. XIII. 16. probante, conspicui, ut nec Magnates tantum apud Babylonios, quibus punctas notis esse frontes nobile judicabatur, prout Herodotus Lib. V. Cap. VI. edisserit, sed & Idololatæ qui Deo certo & cultui ejus mancipabant se inscripto vel characterem Dei ejus, vel nomine, vel numero in eo contento, sicuti & Regnum Bestiæ imitatur Apoc. XIII. 16., sed & Magi characteribus ac notis inscriptis fœdus cum Dæmone ineuntes, sed quam maxime item lugentes iterum qui & hoc modo parentabant, tum ut amoris erga defunctum stigmata essent indices insignes, tum ut memoria ejus stigmati refricata idendidem perennaret, sive in cervice imprimerent, sive in pectore, sive in auriculâ, at potissimum tamen fronte ac manu: At impræsentiarum inhæremus cal-

vitio sive in capite, sive in barba, sive in supercilio ac inter oculos posito, de quo Deut. XIV. 1. 2. jam visum, quod & vel in vertice circumcirca tonso at in apice nodo capillari relicto, vel crine in rotæ speciem Apollinari acciso, vel in antica occipitis parte, vel ad tempora inducebant, nunc pilorum extremitates detruncando, nunc ad calvitium radendo, nunc scalpro depilando, nunc & ungue ac manu propria unâ cum cute avellendo, quod tamen ultimum potissimum in barbæ signo locum habebat, quæ hinc non corrupenda seu evellenda esse in verbis legis dicitur: Potest vero & in relatione ad pilum Capitis utrinque evulsio violenta ea, quâ quis manu sua furibunde evellit ad latus aut angulos capitis ac barbæ, interdici, sive quod hoc gentium esset à quibus populus Dei & peculii debet aperte in obsequio & moribus distingui, sive quod idololatria simul infectum & contaminatum erat, sive quod spem gratiæ promissionis & Ecclesiæ Dei abnegaret.

§. VII. Unde & singulari ac specialiore lege *Sacerdos* præprijus jubetur ab his abstinere Lev. XXI. Capite, quibus & speciatim majus quid circa hæc videtur convenire, sic ut nequidem nudare Caput Sacerdoti summo vers. 10. permittatur, *tum* quod oleum gloriosum Dei in vertice ejus est, *tum* quod ejus est pellere mortem non inquinari affici superari ad desperationem ab ea, *tum* quod ab omni mortuo impuro liber Deo in puritate ea externa debet propinquare, & pura manu sua tangere ac tractare, *tum* & quod à Sacerdote gentium, cui calvitium pro charactere & decalvatio ac laceratio in sacris propria erat, longissime debebat distingui.

§. VIII. Non tamen hinc observavit hæc Ecclesia & Sacerdos Novi Testamenti, sed & invasit in eam pariter ac eum Calvitium, utut barbam Sacerdotibus *Pierius Valerianus* asseruerit & servavit; Triplex enim in ea Tonsio cernitur iterum, *Clericorum*, *Religiosorum*, ac *Pœnitentium*: Clerica in vertice orbicularis est, & quod Gentium Sacerdotes Solem & astra quæ colebant hac figura referrent, quorum ritus externos pietas prima Christiana studio ad magis alliciendum extraneos voluit imitari & consecrare, & quod coro-

coronam hæc figura exhiberet, cum Spineam Christi, tum dignitatis Regiæ ac Sacerdotalis, & quod figura sphærica Symbolum est perfectionis cui studet Clerus: Indignabatur autem Concilium Tollet. IV. & reprehendebat Canone 40. hos ex Clero, qui nunc in solo Capitis apice modicum saltem circulum tondent, de cœtero densa & proluxa comâ ornati. Tonsura igitur iuxta Religiosis unice adhæret ac Monasticis sequioris itidem sexus, de quibus Epist. 48. ad Sabin. Hieronymus, *Moris est in Egypti ac Syriæ Monasteriis, ut tam Virgo quam Vidua, quæ se Deo voverint & sæculo renunciantes delicias ejus conculcaverint, crinem Monasteriorum Matribus offerant desecandum, non intecto postea incessuræ Capite sed ligato ac velato.* Quod & Pœnitentiam olim vitæ Monasticæ propriam spectat, de quâ venuste Ambrosius Cap. VIII. ad Virginem lapsam, *Lugubris tibi accipienda est vestis, & mens ac membra singula digna castigatione punienda, amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præbuerunt.* Jubet vero Concil. Tol. III. c. 12., *Si quis ab Episcopo vel Presbytero pœnitentiam postulat, id ante omnia observetur, ut prius eum tondeant, & sic ei pœnitentiam tradant:* Nimirum quod & Scriptura conjungit fletum planctum & calvitium ad quod Deus vocet Esaj. III. 24. XXII. 12. Mich. I. 16. Omne autem hoc pilicidium ridet false sanior quisque inter Gentiles in Martiale,

Pars maxillarum tonsa est tibi: Pars tibi rasa est:

Pars vulsa est: Unum quis putet esse Caput.

§. IX. At quid tonsuram tam prolixè enarramus, cum de Pilo & Coma ipsâ potius dissertandum sit, idque sic ut videamus quid ea sibi in Scriptura Sacra velit. In lege priscâ, quum de Leproso & Levita illa agit, illisque cum in initiatione tum in purgatione pilum omnem corporis abradi jubet Num. VIII. 7. Lev. XIV. 8., pilus non tantum quid personæ ac propinquum infectæ personæ censetur esse, sed quasi impurum ejus insimul excrementum, cujus in purgatione simul habenda ratio erat. Quum Petrus i Ep. III. 3. Mulieres circa comam ejusque plicationem aut crispationem occupari vetat, ad ornatum & luxuriam eam refert, quomodo in Moniali sæculo renuntiante & pœnitente etiam paulo ante

spectabatur. In Cantico Cap. IV. 1. 2. 4. & Cap. VI. 5. 6. 7. in
 quo *Capillitium* & *Cincinnus sponsæ* extolluntur ac laudantur, di-
 cuntur crines greges *Caprarum* *gramen montis Gilead*, seu Ra-
 moth quod caput Libani est, *detondentium*, qui hinc crines non
 excrementa, nec profectus in Sapientiâ & fructuum sanctorum
 hic sunt, sed personæ Doctorum qui Sapiencia summa ac nitidif-
 sima & in consequentiis & ad ornatum proficiunt, & Ministe-
 ria ea quibus succus & sapientia Capitis propagatur & suppe-
 ditatur ut lacte & pabulo optimo nutritii alantur, quomodo &
Dentes ibidem conjuncti sunt inferiora Capiti adhærentia Ministe-
 ria, quæ pabulum item partiuntur comminuunt & aptare norunt,
 ad plurimorum & omnigenorum ædificationem & confirmatio-
 nem: Quum autem ibidem *Tempora Capitis ut fragmen malogra-
 nati inter cincinnos esse dicuntur*, eo notantur infirmitates mollio-
 res, & quæ facile dormiunt & cespitant in vinculis obedientiæ &
 subjectionis, quæ hinc lacerari & pudore rubicundo cum malo-
 granato in pœnitentiâ imbui dicuntur, quod item ad pulchritu-
 dinem ac formam spirituales facit eamque reducere iterum valet.
 Singulare vero quid est, quod Paulus I Cor. XI 13. 15. 16. Mulie-
 rem utut Prophetantem ac orantem nihilominus velum, teg-
 men, ac exusiam super capite habere vult, & non intectam
 tegmine ac velo ipso esse, tum quod natura comam illi imponit
 & rasura indecorum ac turpe ostentat, tum quod sine velo vere-
 cundia pudibunda illi propria non subsistit; Debet autem in loco
 Velum primo pudori consulere, unde hoc apud Romanos tam
 exacte observabatur, ut, cum Cajus Sulpitius Gallus nosset uxo-
 rem suam aperto capite in publico fuisse, ob eam solam cau-
 sam repudium ei daret, censurâ additâ hâc, *Lex tibi meos tantum
 præfinit oculos, quibus & formam tuam approbes & placere desideres.*
 At & dein aliâ ex causâ contectam & velatam vult, ut ita signum
 subjectionis, & quod sub potestate Viri sit, in ea exhibeatur, quo-
 circa Velum requisitum versu 10. *ἐξουσίαν potestatem*, i. e. signum
 potestatis & dominationis super capite ejus, vocat, quod & hinc
 Hebraice *דָּוָר*, Arabibus *نَدْوَر*, à themate *דָּוָר* & *נָדָר* quod
dominatus est, appellatur: Requirit autem hoc tegmen subjectionis

nis Apostolus *propter Angelos*, i. e. tum ad distinctionem habendam ab Angelis, quorum pars una non est ex alia & propter aliam profecta & hinc alii subiecta, sicut inter homines obtinet, tum ut hanc Viri dignitate expensa, hoc ordine quo Christus Viri Caput est item viso, non porro Angelus intercedat hominemque sibi subordinare ac subicere juxta Col. II. 18. porro velit. In Nazireatu vero ac voto Coma promissa alenda Caput sub *onere ac subjectione* adhuc esse indicabat venuste, uti Coma implicata ac in cincinnis dependens obligationem subjectionis in *voto implicitam & constringentem* portendere commode valebat.

§. X. Neque enim tam ipsa promissa Coma quam complicatio & colligatio ejus in dependentibus de capite cincinnis in Coma Naziræorum attenditur & respicitur maxime: Zizith autem ac Sisoen vocant complicationem illam seu nodum capillorum, quem Gentiles tanquam rem Deo sacram intorquebant: Vocantur & גְּדִילִים imo מַחֲלָפוֹת pili catenarum ac funium instar intorti ac plexi, Græcis vero erant Σειγῆ, πλεγματα, πλοχοί; Atque commune fere quid sub calente Sole orientali erat comam vel colligare, vel includere, vel complicare Cant. VII. 5.: Compingebant plectebant & carpebant item comam ad ornandum Caput, & crispationem adducendam capillitio, quò leges Dei Author Constitutionum Apostolicarum refert. Retinebant autem Cincinnum comæ in nodum religatum alii in occipitio inde in humeros defluentem, alii in sincipite retrocrinitorum nomine apud Nonn. in Joh. IV. insignes ac retro pendulam crinium sylvam promittentes, aliis & plerisque cum Phœnicibus antiquis crinem in medio capitis & verticis relinquentibus, & in nodum cristatum intorquentibus, quem & Numini sacrabant non pauci.

§. XI. In votis autem Naziræorum ac Samsonis, & Cæsaries ipsa promissa ac onerosa, & coercitio ejus in diffluente ac vago luxu, & vincula ejus in se complicata capitique superimpendentia figurant pariter apposite: cum, quod ad comam ac cæsariem ipsam attinet, ea sub onere impendentis voti esse hominem significet, uti colligatio & coercitio ejus potestatem in agendo ac divagando libere ac pro lubitu infractam esse innuit, & vincula com-

plicata constringentem obligationem ac servitutem, ad quam votum adigit, denotant.

§. XII. Erant vero Crines hi i. e. Cincinni, in quos Cæsaries tota colligata & plexa erat, septem: Quod hic non tam ad septem periodos, ut solet communiter, ducit, quum non ad id ac tantum tempus Samson verus sub voto & obligatione fuerit, neque solum fidelium N. T. in periodis his viventium peccata ac debita suscepit, ut suscepta tamdiu ad obediendum strinxerint, sed contentes ad perfectionem & quietem beatam obedientiæ ac obligationes Christi veri Samsonis hoc cincinnorum typicorum septenario venuste potius præfiguratæ & exhibitæ sunt.

§. XIII. Insignis autem & liberatoria tanta quòd crinibus his potentia adhæsit, id forte miretur, in id inquirat quisque, & quæ ejus sit ratio roget. Quamdiu enim Cincinni integri ac illæsi erant, supernaturali ac infinitâ fere vi stupenda opera elicere conspicitur, quum incisus enervis ac victus jacet Hercules.

§. XIV. Non vero in crine ipso ea vis ac potentia latebat, neque ab eo simpliciter tanquam signo in hunc finem dato supernaturalis efficacia dependebat; Neque enim crinis commodum supernaturalis efficacix repræsentamen est. Minus ad reliquiarum & consecratarum ad hanc & illam operationem rerum inanimatarum præsidium hoc potest trahi. Spectandæ autem sunt res quarum Coma hæc indicium erat, atque illis vis & potentia hæc operandi & liberandi est danda, idque in Christo magis, cujus typus & figura cum omnis Naziræus tum & Simson speciatim erat.

§. XV. Atque sic primo ad Naziræatum Coma hæc nos ducit, quum super caput Naziræi novacula non ascendit, & Naziræus comam complicatam superimpendentem, ac non nisi adimpleto ac soluto voto refecandam, alit: Et sane Naziræatus tum in genere quoad Virum Dei consecrat & Deo adjungit ut Deum ipsi, tum in specie quoad Christi Naziræatum ac separationem ab aliis cum peccatoribus tum hominibus depingit, Gratiæ, Potentiæ, & Virtutis omnis liberatoriæ fundamentum est: De primo & generali eo Christi Naziræatu loquutus Esajas XLII., *Ecce ille Servus meus & ego sustineo illum*, & Christus ipse Joh. VIII, 29., *Non me Pater*

Pater relinquit solum, quia ea quæ placent ipsi facio. Alterum autem & separationem Paulus edisserit in verbis Heb. VII. 26., *Talis nos decebat Pontifex, qui ὁσιος, ἄνακτος, ἀμώματος, enixe boni ac salutis studiosus, impollutus & separatus à peccatoribus, & quoad dignitatem separatam altior cælis factus, quoad conditionem non habens necesse pro peccatis propriis offerre;* Atque hinc adest ex cælo in terram missus, Filius Dei missus, ex Muliere absque Viro nascens missus, & legi non subiectus sed se subjiciens Gal. IV. 5., neque enim Frater redimit fratrem Ps. XLIX. 8. 9.: Ante omnia debet esse separatus personâ ac Deus insuper & Dominus de cælo, *Isch-jehova* seu *Theantropos* Gen. IV. 1., *Immanuel Nobiscum Deus* Es. VII., *Ithiel Mecum Deus* Prov. XXX. 1., dein origine & cum Melchisedeco sine Patre ac Matre ex Virgine & Spiritu inumbrante: Accedit novus Naziræatus nova Separatio ut non sit ejus porro cum alio homine conditionis & obligationis, sed justus ac pro se nil debens: Adde & separationem consociationis qua non pertinet ad classem Adamitarum & carnis, sed est Caput ac principium novæ creaturæ, denique & separationem à peccato omnique contaminatione ac impuritate; Sine his enim ne quidem sibi minus aliis posset fuisse causa efficax justitiæ liberationis ac salutis.

§. XVI. Eminent vero inter singula hæc imo & causa originaria ac principalis aliorum Nazireatus Originis est, quum *quicquid caro generat etiam infirma finita mortalis & peccaminosa caro sit* Joh. III. Hinc perfectus Typicus omnis Naziræus, *Simson, Samuel, alii*, etiam virtute & efficacîâ Dei ac Cœli progeniti sunt olim pariter, Filiique promissionis exstiterunt, vel teste nomine *Solis* in *Simson*, nomine à *Deo positi* in *Samuele*: Hinc ad hoc item adumbrandum non sufficiebat Christum secundum ordinem Aaronicum Sacerdotem esse, sed debebat ille cum Melchizedeco sine genealogiâ omni ex cælo, in quod ille vivus raptus fuerat, venire; Cognoverunt hoc olim *Judei*, qui hinc in tempore Christi ob impuram ex homine generationem de origine Messîæ rogati, aut ex mortuis puris eum deducebant, aut nesciri unde futurus esset respondebant, & hinc simpliciter *Barba* i. e. *Filius venit* inquebant, cui

cui Christus nomen *Filii hominis* post conjungit & opponit. Cognoverunt idem *Pontificii*, qui Mariam Matrem Christi labe nulla infectam atque ex osculo calido in Anna conceptam fabulantur. Cognoscunt non minus *Anabaptista*, qui vel Materiam Corporis Christi ex cœlo allatam corpusque Matris transiisse solum volunt, aut Deitatem ipsam in carnem convertunt illudque exinanitionem esse contendunt. Cognoscit non minus originem hanc Scriptura Sacra, quæ Luc. I. 35. primo principium singulare Messiae determinat Spiritum Sanctum supervenientem & in Virginem supervenientem, & dein ex eo tria principiata seu effecta educit, quod hinc in ea *quid nascetur*, *Sanctum* in ea nascetur, imo *Filius Dei* nascetur; Ubi per Spiritum Dei Spiritum Sanctitatis seu Divinitatem ipsam Christi intelligere convenit, nisi & nomen Filii Dei cum Socino extenuare & de humanitate per tertiam personam fabricata interpretari, quin & nexum omnem consequentiæ ac demonstrationis luxare quis velit, quum solum sequatur ex Filii Deitate uterum intrante, inibique se corpore induente, quod utero in nativitate exiens *Deus ac Filius Dei* est; Hic vero Spiritus non tantum punctum saliens & vim prolificam implanta- vit, sed & per eam imprægnavit, ut & formavit, atque massam corporis item sanctificavit: quemadmodum & Virginitas effecit, ut materia corporis non in æstu libidinis esset, ut non caro vi naturali carnem tantum producere valens generaret, ut nihil secundum carnem & ex lineâ corruptâ ac maledictâ prioris Adami in hoc novo & secundo insuper Principio ac Adamo adesset.

§. XVII. Non tamen à reatu & maculâ inhærente purgavit massam Sanctificatio hæc; Hoc enim 1. necessarium non erat, eò quòd pars corporea, præprimis quum à peccatore ipso separanda & ad animam sanctam in unione referenda, per se & in se moralitatis ac vitii incapax est, velut in spiritu animali omni ex corpore nostro per poros egresso liquet & apertum est, Sic & 2. Christus in materiâ ac substantia corporis non esset separatus à peccatoribus, Sic 3. & pro se eguisset expiatione, nisi peccatum illud sine satisfactione remissum esse dici debeat, Sed & ad hanc sanctificationem à reatu 4. non Spiritus sufficit, sed sanguine expiante opus

opus est. Hoc vero modo sanctificatio facta concipienda est, *quod* Spiritus Deitatis à peccaminosâ Matre ad Sanctum Domini massam abstraxit & destinavit, quæ in se non moralitati obnoxia fuit, *quod* interveniendo vicesque carnis gerendo propagationem impuritatis impedivit, *quod* cum persona Filii Dei conjungendo impeccantia perpetuâ beavit. Proxime vero ad sanctificationem ipsam contulit multum, Principium novum existendi & germinandi, cum prisco & primo affinitatem & conjunctionem nullam habens, Mater Virgo sine coitu & viribus naturæ concipiens & generans, Persona Filii Dei corpus parandum censui hominum nudorum, in quos peccatum ac Adamus unice dominatur, eximens, sed & Spiritus maxime Materiæ hujus plastes & formator, qui non quidem exstantem modo impuritatem expurgavit, at tamen ut non exstaret prævertit, *dum* suâ operatione ac præsentia carnis generationem exclusit, *dum* sua quasi Paternitate ad suam simul indolem producit, *dum* circulum proprium sanguinis in fœtu inchoavit.

§. XVIII. Non vero Nazireatum tantum Coma eaque plicata voluit indicare in Samfone atque indicavit, sed & secundo obligationem ac subjectionem ad obediendum ac quid adducendum: Ratione hujus dicitur *bonum Dei super ipso esse* Ps. XVI. 2., ipseque esse *Sponsor*: Nisi enim execratio factus fuisset ac plene poenæ omni subjectus ac morti, non potuisset liberationem offerre nobis, nec educere ex carcere quo non exitur nisi quadrante ultimo soluto, & nisi itidem activâ ac perfectâ obedientiâ sua impetrasset nobis jus ad vitam, non potuisset vel absolvi à lege accurata ac perfectâ, vel nobis causâ ad vitam esse ex lege quæ & graduum & partium perfectionem requirit: Debit equidem Christus ipse etiam qua homo obedire pro se & sanctus esse, at gratis initio distinguitur & quod magis est divellitur obedientia activa ac passiva in se, cum sit pars glorificationis Dei activæ in passione ac Martyrio, cum lex activa amoris postulat quovis etiam modo & dispendio proprio proximi salutem instaurare, cum discatur in passionibus demum obedientia quæ secus indoles fere naturalis in confirmatis est, quin & cum consummatio & colophon obedi-

tia sit, cum ea extenditur usque ad mortem; Ita enim consummatur amor Dei ac proximi, ita consummatur obedientia moralis & activa simul ut laudabilis virtuosa & exsuperans sit, ut tentationes Adamo etiam tentando incumbentes vincat, ut genuina ac radicata sit & non cum temporariis excidat, ut laborem gravem ardore ac zelo vehementer superet & perseveret: At & quod non minus observandum, non debuit Christus ipse quâ homo pro se obedientiam eam Mediatoriam quam exantlavit, obedientiam puta imperiosæ legis quâ coactus per obligationem superioris & indigno atque comminatorio modo subiectus, obedientiam non confirmati, obedientiam in tentatione cum sollicitudine anxia renibus erudientibus exantlandam, obedientiam in formâ servi exinanito in persona divino fulgore, obedientiam maledictam execrationis, obedientiam tam diutinam, obedientiam item à præmio & suavitate beata divulsam.

§. XIX. Accedit tertio in Comâ votivâ hac libere adhæc suscepta atque indebita obedientia, quippe in voto ac per votum; Ratione hujus dicitur Christus *justus venire* ac pro se nil debens Zach. IX. 9., non subiectus legi sed *se subjiciens* Gal. IV. 5., & hinc *Voluntarius Servus* qui ultro patitur sibi aures perforari Ps. XL. 7.: Quod item ad liberationem salutem & efficaciam veri Samsonis & Christi pernecessarium erat; Nisi enim Christus liber ac obedientia ejus ipsi indebita fuisset, eguisset eâ pro se, ut nobis ad justitiam salutem ac liberationem imputari non potuisset: Hinc describitur quod *in se fuerit dives* 2 Cor. IX. 9., & *letitiam ac beatitudinem omnem expositam habens* Heb. XII. 2. Et nisi adhæc ille dona sibi propria haberet, non potuisset quid vere dare exhibere ac solvere ex suo ac propria, sive qua *Sacerdos* cujus est dona habere Heb. V. 1., sive quâ *Mediator* qui non solum natura medius esse debet, ut cum utroque agat commode, nec solum affectu Medius utrique æque gratus utrique æque favens, sed & actione & re quâ ad conciliandum intervenire, quam in medio exhibere ac dare utrique debet.

§. XX. Atque hinc obedientia Christi quam præstitit vere libera ac indebita fuit, at ex post tamen obligatio & obedientia veri
nomi-

nominis; Si enim Christus in carne venisset ut olim in nube ad-
erat Israeli, vel ut Propheta, vel ut Legislator, vel ut Judex, non
obligabatur hinc ad gratiam illam præstandam, quam jam in me-
diatione exhibuit, at quum posito decreto electionis, posito pa-
cto in quo mutua promissio facta, ex muliere quæ cæteros ho-
mines ipsi fratres faciebat, idque in servi formâ non ut qua Do-
minus ageret, aderat, obligabatur qua servus voluntarius atque
tenebatur. Si non ut Sponsor adfuisset, Sanctus & conformis e-
quidem legi humanæ naturæ datæ fuisset, quemadmodum & jam
in cælo talis est, at sub lege non fuisset tanquam imperante con-
ditionem sub quâ beatitudinis in præmium promissæ particeps fi-
eret: *Nihil enim* (ut Magnus ait in Fœderis Cap. V. Coccejus)
impediebat, cur non semper gloriam & beatitudinem possideret, imo
sanctitas illi conformis legi pars gloria & beatitudinis foret, quin &
confirmata ac inclinans indoles talis, cui titillatio & satiatio est
sanctæ agere. Et si porro non ex pacto in terris adfuisset, debu-
isset amare etiam quidem Deum & proximum, quin & ex amore
conditionate, *si fieri possit*, velle Dei gloriam in mediatione in-
staurare, proximi item lapsi ac miseri salutem (quomodo & Mo-
ses ac Paulus ita amavit Exod. XXXII. 32. Rom. IX. 3. & Christus
ipse pereuntibus ac rejectis indoluit), at non *absolute* & ut actu
se ad liberationem accingeret, quum id demum ex sponsione & pa-
cto prævio sequeretur.

§. XXI. Male tamen ex libertate hâc quis educat, Filium hinc
pro arbitrio etiam suscepto semel operi renunciare, seque ei, si
præmio carere velit, subducere licite posse, quod id & naturali-
ter, & moraliter, & Theologice impossibile sit, *Primum* quod una
numero est in Patre ac Filio voluntas, in qua dissensus non locum
habet, *Alium* quod sponsionem eamque de gloria Dei conser-
vanda instauranda totoque opere Dei vindicando deserere rursus
perfidia est, *Tertium* quod in Christo electi i. e. immutabiliter ad
salutem positi, quin & ratione prisca T. fidelium in ipsam glori-
am quæ meta est introducti actu sunt, juxta spem & fidem eo-
rum à Deo ipso exactam qui non mentiri & quæ non falli de-
bet. Et gratis est quod dicitur Christum non vere ac ita sub lege
fuisse

fuisse & obedivisse, ut peccaret non obediendo, vel pœnam in comminatione aliqua propositam incurreret, sicuti nos. Sic enim *nec* ipse potuisset dici quâ Servus mandatum obediendi & redimendi habere à Patre sed permissionem tantum, *nec* posset obedientia obedientia dici sed gratificatio, *nec* impletio legis si non fuisset sub lege: Aliud item vult sponsio in locum nostræ legalis debitionis succedens. Aliud censura gravis Petri passionem dissuadentis, quâ illum non sapere quæ Dei sunt dicit, Satanam, imo talem qui scandalo est & ad peccatum sollicitat dicit, quin & aliud vult denique elogium obedientiæ ejus Ps. XVI. 1. datum, quo in obedientiâ Jehovæ *Tu Dominus es* dixisse fertur, unde & non ut amico saltem complacuisse sed ut Domino vere paruisse in obedientia debet.

§. XXII. Hactenus visum nobis, quod & cur Coma intonsa ac illæsa vero Samsoni vires & facultatem omnem conciliarit & conservarit; Videamus autem & nunc, quare abscissa illa enervet item ac vim frangat econtra omnem; Cujus proclivis ex opposito exegetis & solutio est, quum ibi, ubi abest Naziræatus & obedientia sancta, & libera subjectio & obedientia non possit esse, porro id item quod unice Nazireatus obedientia & libera subjectio præstat.

§. XXIII. Quomodo autem hæc & perditio comæ, & subsequens eam impotentia, in Christo vero Nazireo fuerit & verare potuerit, illud forte difficile magis comperiatur esse: Inspiciamus in hunc finem Typum, & quomodo Samson *israhel* corruptus fuerit, quum inter Typum & eum qui per illum exprimitur analogia & similitudo conveniens ut plurimum intercedat; Uti igitur Samson in sinu & commercio Delilæ meretriciæ Uxoristorem attrahit & obedientiæ neglectum seu peccatum, sic item ex amore & commercio sponsorio lapsi & electi generis humani accidit ut peccatum & execratio per imputationem Christus fieret, ac robur exinanitum personale imminueretur: Uti porro Delila proditione sua Philistæos in Samsonem adducit, sic & peccatum fociatæ Ecclesiæ sub potestatem tenebrarum Christum trahit: Uti & Delila mortem tandem Samsonis procurat, sic & peccata nostra Christum in cruce occidunt tandem & exsanguem constituunt,

unt, idque item ut ipse cum Samfone etiam modum incidendi indicet ac potestatem faciat.

§. XXIV. Neque absone cuiquam videatur hæc interpretatio, quum Nazireus omnis & hic præcipue noster in partibus etiam primis omnibus Christum apposite figuret & exhibeat, ne quidem nomine, quod à *Sole* gerit, excepto, dum vel *Sol* parvus, aut *Sol eorum* præ aliis luminibus teste Hieron. Lib. de Nomin. Hebr. sonat, & si originem spectes, Matre ille cum Christo inepta & virtute ex alto tanquam Filius promissionis ac Dei nascitur, sed ut appareret ante Matri non Patri Angelus atque Nazireum ac Liberatorem edendum prænunciaret, Spirituque item & robore supra sodales inungeret. In Conjugio cum Samfone peregrinam sibi studio adsciscit reclamante Parente, sicuti Moses Æthiopissam ducit ex quo item exurgit Murmur, & Christus Ethnicis ac Samaritanis coniungitur. Proditione vero tandem perit & excæcatus in cruce ludibrium fit simul, & canit fidibus ac divinat. Voluntarie item subit mortem dum nemo potestatem in ipsum haberet, se ipsum enim ut sacrificium decet in mortem tradit, vincens cum vincitur, caniturque de ipso jure item, *Longe plures in morte interfecit quam ante vivus* Jud. XVI. 30.

§. XXV. Sed percurramus item alia etiam, & quæ graviora sunt, in serie sua; Coniunctus cum Philistæa in Timnath, deinde Meretrice in Gaza, denique Delila in Soreck, pingit Christum & filiis dispersis in Israele Galilæa ac Samaria, & peccatoribus ac profanis in Judæa, & Syrophænis in confiniis Tyri Sidon ac Gentium contemptis contribulibus addictissimum ac deditissimum, qui & Judæis ænigmata ab olim solvunt ac enarrant unice. Sunt vero de cætero opera Liberatoris hujus quinque numero; Primo Leonem obtruncat sic ut in eo apes mella colligant & Vorator cibum ac dulcia subministret, quod ænigma est ac non nisi per Simsonem in sensu suo constat; Quæ Leonis & regni Judæ ea per Idumæos ac Romanos procurata à Christo edomatio ac subjugatio est, ut debeat discipulos Christi in sui medio Evangelii dulcia mella colligentes ac præbentes ferre, quibus item hoc tanquam summum Paradoxum imo Mysterium ab omni ætate tacitum videtur, quod

sub Messia Rege, imo ipso ita dirigente, res eo excidere debeat, ut Judæi ab eo excindi debeant, & loco legis ac Mosaicæ doctrinæ Cathedra Evangelica stare & gratos eos sermones per Naphthali dare possit. Dein colligat in caudis facie utut à se mutuo aversas facesque secum vehentes vulpes, ut emittat accenso igne eas in segetes aridas eæ ut comburantur; Quæ est procurata per Christum Directorem immissio varii generis hostium & locustarum in Judaicam Ægyptum, Idumæorum, Romanorum, Herodianorum, Sadducæorum, Phariseorum, Hillelitarum, Schammæorum, qui, utut diversi genio & adversi sibi invicem, certatim agrum Canaæ in contentionis fervore vastant, produnt, ac perdunt, & quicquid bonæ frugis insuper in eo superest. Dehinc solutis injectis vinculis Maxillâ asini unâ mille trucidat, ex eaque aquam ac fontem perpetuum aquæ ad sitim levandam elicit; Quod Apostolum & Virum ex Judæa subjuget, quæ solet emblemate eo pingi, subinnuit: Certe Paulus unus, Vas plene corruptum, quot non Philistæos & infideles Christi hostes occidit & convertit: Certe fons aquæ vivæ in Ministerio & scriptis ille factus est ac fuit: Quemadmodum & locus ille *fons invocantis* ab eo dictus est historia teste, & fons ipse, si Glycæ II. P. Annal. credere fas est, Johannis Commeni Alexii Imperatoris Filii tempore in Suburbano Eleutheropolis conspici & fons maxillæ nuncupari debuit. Post hæc Portas Gazæ clausas elevat ac in montem Hebron transfert, qui quartus ejus labor est eam Christi directionem indicans, quâ Synedria judicialis potestatis & munimenta cuncta reliqua incidit, destruit, dividit, ac transfert, Judæam in Provinciam redigendo, Sacerdotia ad nutum Romanorum instituendo & abolendo &c. Tandem in cruce Christus cum Simsone excecatus ac illus in sua morte Dagonem & hostes omnes obtruncat cinereque obruit, sic ut domus Judæis vastata ac deserta relinquatur Matth. XXIII. 28.

§. XXVI. Si vero in serie Prophetiæ Historiæ Veteris Test. ætatem & facta Samsonis consideramus, incidit Samson in tempora ea N. T., quum post Gentilismum conversum ac occupatum in persecutionibus ac turbis novis *tum* Gentilium, Persarum, Gothorum, Hunnorum, Vandalorum, Longobardorum,

tum

~~etiam~~ destruentium Arianorum & Saracenorum, boni Cæsares ac Heroes à Deo in Justiniano, Martello, Pipino, Carolo M. &c. sunt excitati, qui causam Dei & Ecclesiæ Orthodoxæ strenue defenderunt, & hostes ope & auxilio Dei profligarunt exciderunt, quum & Gentilismus, & Judaismus, & Arianismus, & Mahometismus puerum recens natum deglutire idendidem, & Mulierem quæ pepererat fluvio ingente ex ore effuso suffocare contentione ac studio omni nitebatur Apoc. XII. 4. 15.

§. XXVII. Neque vero Figura ac Typus tantum Samson fuit, sed & Judex Israelis ex Regentium numero insignis, qui post Theocratiam ac Regnum Sacerdotum per intervalla excitati miraculoso modo causam populi non tam lege quam robore & brachio forti disceptarunt & egerunt; Quod & genus Directorum sicut ab initio restitui debebat post captivitatem solutam Es. I. 26., quemadmodum & Sacerdotii primum Regnum sub Maccabæis primis rediit Zach. VI. 12., Regiâ Coronâ exosa semper ac ter corrumpendâ, Davidicâ nimirum, Asmonaicâ in fine etiam ad regnum evecta, denique & Herodianâ seu Edomiticâ, quæ post truncum Jesse excisum ad Messiaë tempora perdurat in Judæâ hinc circa illud tempus nomine Edom ac Bozræ veniente, juxta priscum Isaaci præsagium, quo & Esau jugo fratris excusso tandem etiam dominaturus esse dicitur Gen. XXVII. 40.; Quemadmodum & Idumæi jam à tempore Hircani per C. annos, relicto idolo, Circumcisioni genti & religioni Judæorum initiati ac non peregrini amplius censerì poterant: At debebat & Vir seu Heros ex Monte Seir excindi Obad. v. 9., licet ipse in instauratione Templi, Urbis, Politicæ, gloriatur, *Attenuati sumus, at edificabimus quæ vastata sunt* Mal. I. 5.

§. XXVIII. Samsonem hunc nostrum involvit & exhibet etiam erudita Gentium Fabula, *primò Nisi* Megarensium Regis capillo in amore demesso, unde Regni fortuna pendebat, qui à *Nasa* & *portando* ita dictus, & *Rex peregrinorum* in Canaan fuit, & *capillum aureum* beneficio Neptuni Nepoti concessum eâ lege habuit, ut *quandiu intonsus esset invictus maneret*: Quæ aperte ad Samsonem referri volunt, qui Nepos ille Neptuni seu Mosis per mare rubrum ducentis

ducentis Spirituque de suo communicantis est, tum & *secundo* in *Hercule* altero novo ac redivivo, qui Omphales amore effoeminatus perit, & ad columnas Gazæ aut Gaditanas metam itinerum ac operum in morte habet; Variant equidem in his aliisque Nomina ac intermixtæ circumstantiæ, at ea tamen simul emicat in iis lux, ut possit videri satis unde originem habeant suam ac deprompta sint: Occultum fictum & varians autem in iis descendit ex eo, *quod* cortex Parabolæ complendus est, *quod* peregrina & remota sunt quæ in illis exhibentur, *quod* Poetæ fingendi artifices primitè tradiderunt, *quod* studio Græci interpolarent, occultarent, mutarent, ut suæ Civitati ac terræ insignia cuncta adscriberent, *quod* Monopolium diu invidit, contexit, & abscondidit, *quod* emblemate lingua Ægyptiorum Hieroglyphica hæc sacra generaliter ac involute saltè traderet ac significaret.

§. XXIX. Quantacunque enim etiam & naturam omnem universi fere evertentia stupenda in Ægypto, Deserto, & Canaan, ætate Deorum & Heroum patrata opera essent, obscure tamen & sub involucro solum pro more ac ratione sæculi ea tunc proposita fuerunt, præprimis in Ægypto Sapientum antiqua Sede, Sapientiæ tunc unico receptaculo; Occultabant vero Ægyptii primò in literis, quæ non tantum populares erant quas vulgo discebant omnes, sed & hieroglyphicæ quibus ea quæ sacra erant exprimebant, quæ Sacerdotibus unice notæ erant, & in quibus privatim unice filios instituebant, diserte tradente Diodoro rerum antiquarum L. III. P. II. C. I., de quibus & porro Author idem refert Lib. III. cap. I., *Sed de Æthiopum literis, quas Ægyptii sacras vocant, ne quid de priscis rebus omittatur, dicendum; Sunt Æthiopum literæ variis animantibus extremitatibusque hominum atque instrumentis sed præcipue Artificum persimiles: Non enim syllabarum compositione aut literis verba exprimunt sed imaginum formâ; Ita Accipiter rem denotat cito factam, Crocodilus malum, Oculus Iudicem & Custodem, Dextra manus digitis expansis libertatem, Sinistra compressis avaritiam ac tenacitatem: Quæ memoria hominum longo usû ac meditatione observata, è vestigio quid ea exprimerent, internoscebantur. Consimiliter in Lib. XVII. Ammianus Marcellinus,*
Notæ

Non enim, ut nunc, literarum numerus praeſtitutus & facilis exprimit, quicquid humana mens excipere poteſt, ſed ſingula figura ac littera ſingulis nominibus & verbis ſerviebant, integrosque ſignificabant ſenſus. Secunda Aegyptiorum occultatio erat emblemata Fabula, qua res improprio & externo involucro contectas efferebant ac figurabant, quod & admiratus & imitatus Pythagoras etiam fuit; Hinc Plutarchus de Iſid. & Oſir. *Pythagoras autem imitatus eſt rationem eorum, qui res notis quibusdam & per ambages proponebant, ſuasque ſententias involucris texit*: Unde & exhibere volens quomodo anima ſe ad volandum in coelum unde deſcenderat diſponat, aiebat animam alatam eſſe, eam alis virtutum cadentibus in profundum corporis ac terreſtris rei cadere & quaſi terreſtrem fieri, alis autem iis iterum increſcentibus in coelum & ad Deum tranſvolare. Tertia vero cauſa obſcurationis eſt, quod pauci Myſteriorum Epopſæ in ſacris eſſent ac fierent, & non niſi poſt longum tempus explicatio daretur; Hinc in templis, ubi colebatur Iſis & Oſiris, Harpocrates collocatus viſitur, qui digito labiis impreſſo, ut ſilentium fiat, admonet; De quo & Lib. V. Cap. XX. Lactantius ait, *Quod ſida ſilentia ſacris inſtituta ſint ab hominibus callidis, ut neſciat populus quid colat*: Num vero Harpocrates Silentii Deus filius Iſidis & Helitomeni fuerit, num Philoſophus Græcus, cujus præcepta in id maxime tendebant ut ſilentium præciperet rei que omni anteponeret, in id non inquirimus.

§. XXX. Coronidis loco vero adjiciatur rem Iſraelis & ſacri Codicis ac Moſis in ſacris illis & Myſteriis Aegyptiorum ut plurimum nobis obverſari, quod exemplo illuſtri ex profeſſo confirmat *Julius Firmicus Maternus Libro de Myſteriis & Erroribus Prophanarum Religionum, Cap. XIV. Constantio & Constant. Imperatoribus filiis Magni Constantini ſcribens in hunc modum; Discite etiam Sacroſancti Imperatores, venerandum Alexandria Numen, unde ſumpſerit exordium. Cum ingrueret areſcentibus frugibus malitioſa fames, Jacobi Religioſi Patriarchæ ſemine procreatus juvenis Joſeph, interpretatus ſomnium Regis totum, quicquid innuebat, oſtendit. Joſeph eſt Jacobi filius, qui ob pudicitiam in carcerem miſſus & poſt ſomni interpretationem creptus fuit particeps regni; nam ſe-*

ptem annorum collectis ac servatis frugibus, alterius septennii egestatem Divinae manus providentiâ mitigavit. Huic post mortem Aegyptii patrio gentis instituto templa fecerunt: Et ut justam dispensationis gratiam posteritas disceret, & quo modio esurientibus & ementibus frumenta dividerat, Capiti is superimpositus est. Nomen etiam, ut sanctius coleretur, ex primo Auctore generis accepit; Nam quia Sara Pronepos fuerat Serapis (ut opinatur) dictus est: Sed hoc invito Joseph accidit imo mortuo, Hic in Aegypto colitur, hic adoratur, hujus Simulachrum Neocorum turba custodit: Sed & in ipso Simulacro, sicut in ceteris, ex assiduis sacrificiis immundi Daemonum Spiritus, ut colantur, colliguntur. Et sane circumfertur hoc Serapidis Josepho Aegyptiorum juxta Ps. CV. 22. Doctore dignum Oraculum de Vero Deo,

*Principio Deus est, tum Verbum, his Spiritus unus,
Congenita hæc tria sunt, cuncta hæc tendentia in unum.*

DISSERTATIO QUINTA
De
**ASYLIS VETERIS
TESTAMENTI.**

§. I.

On delicta omnia à Deo & qui loco ejus est Principe puniri, sed & quædam propriæ vindicationi permiffa ac relicta esse, nemo ambigit. Patriam ac Herilem priscorum ad jus venundandi ac necandi usque extensam potestatem quisque novit; Alia vero sunt quæ hoc loco commemoro & quæ Potestas superior in pœnis libera fecit ac reliquit. Ita licet homini ipsi aggressorem violentum impune mul-
tare

etare & occidere, quum nec via elabendi nec ratio ulla aliter expediendi est, ictu item non expectato primo, quia se vitamque propriam tutari communis ac insiti cum permissivi tum præceptivi juris naturæ & divini est, cum secus ab autocheiriæ crimine absolvi homo non possit; Quod hinc Jus *inculpata* tutelæ, ac Moderamen *licite ac iuste defensionis* dici solet. Ejusdem fere indolis ac naturæ erat frequentatum ac famosum illud inter Judæos *Jus Zelotarum*; Quia enim Pinehas Num. XXV. Zelo Dei accensus hasta trajicit in stupro deprehensos, idque laudat vehementer Deus, hinc & liberum fecerunt *Judicium Zeli* quo privato licet in blasphemum incurrere eumque occidere: Quemadmodum & hinc in rebus facti testes ipsi lapidare deprehensum à se maleficum tenebantur: Ex quo & post provenit quod in tumultu Judæi ipsi Stephanum occiderent in Actis: Atque videtur etiam in rebus legis testium & zeli sacri tum in executione tum in sententia ipsâ permississe Judæis & indulgisse multum etiam post adhuc Procurator aut Præses Romanus. Species quædam est hujus doloris justî & zeli, quum & Marito permittitur adulterum uxori incumbentem suæ impune aggredi & transfigere. Simile quid habes in Pæderaste & Androgyno apud *Philonem de Legibus specialibus*; De hoc Jure Zelotarum inquit Grotius de J. B. ac P. Lib. II. Cap. XX., *Hebræorum moribus Hebræus à Deo & Dei Lege deficiens, aut Duce se ad falsos cultus præbens, illico à quovis homine poterat interfici, Judicium Zeli id vocant Hebræi &c.*: Extenditur & apud Josephum Lib. II. de Bell. Cap. XII. ab Essenis etiam hoc ad Mosen genti illi quam maxime venerandum, adeo ut si quis in eum convitium effutierit morte item ab iis puniatur: Referunt & ad Zelotarum jus illud factum Christi, quum flagello ejiceret Nummularios ex Templo. Idem erat privato ac propinquo vindicandi & Homicidam occidendi jus Exod. XXI., Num. XXXV.

§. II. Nimium vero extendebant hanc propriam vindicandi rationem Judæi ex post, qui liberum sibi etiam esse censebant occidere gentilem, præprimis eum qui præcepta Noachidarum non observaret, quin & Judæum prævaricatorem modo facultas occidendi eum cuiquam sit Maim. in Haluch Rotz cap. 4., certe o-

mnem eum qui Israelitam in potestatem Gentilium tradere conatur Maim. Hal. Chofal cap. 8., Mikotz. Præcept. affirm. 70. Majori specie accenset iis Mischna Tit. Sanhedr. cap. 8., Gemar. Bab. fol. 73. alios quos exprimit in locis, *Hi sunt qui etiam vitæ jactura impediendi sunt ne peccent; Qui alterum persequitur ut eum occidat, qui masculum concumbendi ergo persequitur, & qui puellam desponsatam.*

§. III. Ne vero propinquus occisi & גואל הדם *Goel hadam*, seu *Vindex sanguinis*, pro jure vindicandi ipsi relicto nimium affectui indulgeret, atque sine examine præhabito ullo reum in persecutione deprehensum etiam innocentem obtruncaret, providit Deus ut tuta refugii loca in populo suo prisco essent, quo sic occisi ac rei causa & examinari posset prius, & in casu homicidii involuntarii liber esset in asylis constitutis homicida, qui extra loca ea arreptus ac deprehensus, utut involuntarius, occidi impune à Goele poterat Exod. XXI. 13. Num. XXXV. 16. &c. Deut. XIX. 11. Jos. XX. 2.

§. IV. Dicebantur loca hæc in Scripturâ ערי מקלט *Urbes refugii* communiter, ex Græca dictione *Asyla* à privativo α & συλαίω συλέω vi detraho, spolio, violo; Unde & ἄσυλον adjectiv. quod *inviolabile est*, sive de re dicatur, aut personâ, aut loco. Ciceroni erant *perfugia periculi* de Leg. agrar. Vocabantur & Gentibus *arae misericordiæ*, *arae salutis*, Nov. XVII. c. 7. *Cautela terminorum* seu locorum sacrorum; Usus enim proximus locorum horum erat, ut reciperentur illi qui sine dolo deliquerant & machinationes Vindicis evaderent, non consilium desperatum si nusquam tuti arriperent, recepti defensione securitate & privilegio omni loci gauderent & digne & statutis loci convenienter agendo & vivendo.

§. V. Primus Asyli Author & Conditor fuit Deus aut Moses, qui ea promisit Exod. XXI. 3., & actu constituit tria per Mosem ad unam partem Jordanis Deut. IV. 41., tria item alia per Josuam ad partem alteram Jos. XX. 7., atque videntur ex Mose traxisse post Legislatores & Rerumpublicarum Formatores alii; Quod & constat satis 1. ex eo quod Gentibus ipsis Cadmus i. e. Orientalis ille

ille Asyli prædicatur esse author, excipientibus eum post Herculis aut Josuæ Nepotibus, 2. ex Palladio Atheniensi quo involuntaria judicabantur delicta, quod illud & Palladium & Troja seu Ilío oriundum Palladium ac Tribunal esset. Sed & apparet id satis 3. ex re ipsa eò quod tantum homicidia involuntaria convenienter Mosaicæ legi ibidem judicata fuerunt, quomodo & homicidia unice fere initio punita fuisse non tantum Lex, *Qui sanguinem hominis fundit ejus etiam sanguis effundetur*, prodit ac edocet, sed & Latinum ipsum *Pœna* nomen innuit, quod Græcorum *πινή* loco *φοινή* erat i. e. ob homicidium inflicta multa. Concinit cum hoc genere involuntarii delicti Sulpicius Sever. Hist. Sacr. lib. I. cap. 31., *Imprudens homicidium qui commiserit rite exul erit*. Habebant vero Athenienses præterea *ελεῖς βωμὸν Misericordiæ aram*, quæ refugium dabat iis qui quod patrarant sponte non patrarant. Asylum fecit item Romulus Urbem ac Romam, in qua & Asylum peculiare constituit quod Dei Asylæi appellarunt, ubi nec servum Dominis reddiderunt, nec debito nexum Creditoribus, nec homicidam Magistratibus, veluti Plutarchus habet in Romulo. Voluerunt & post inviolabilitatem hanc Reges omnes suis Statuis & Legatis quin & tandem Palatiis quæ incolunt & locis in terra peregrina exhiberi, quum jure nullo tamen Hospes Domino incommodet, neque honos aut Majestas unquam tectorium ac vinculum sceleris & injustitiæ sit, neque monstrosum ac Principiis Status adversum magis quam tale imperium in imperio esse queat. Sequutæ sunt pede presso Reges & Magnates Seculi Personæ Ecclesiasticæ, quum vel primi etiam Christiani sua æque Tempia tunc ac Gentium olim immunitate gaudere voluerunt l. 3. *Cod. de his qui ad Eccl.*, sed ita tamen ut non paterent homicidis, adulteris, sed miserabilibus Nov. XVII, c. 7., sic ut & manus inde extrahentes confugas Sacrilegæ dicerentur etiam: Quin & ad omnia Christianorum templa extenditur immunitas hæc à Theodosio & Valentiniano l. 3. C., & Justiniano Nov. 37., non ad justitiæ cursum quidem impediendum, sed ne armata manu locis his injuria fieret, verum tuta ea potius & tranquilla essent. Adauxit autem in Cap. de Immunitat. Eccl. hæc adeo Pontificium Canonum Jus, ut illi & male-

ficis indistincte, furibus, homicidis, adulteris, Raptoribus, tutum in iis latibulum faciant, exceptis unice depopulatoribus & Prædonibus publicis. Tandem & Mercatoribus ære alieno fatigatis hoc genere beneficii provisum fuit, Asylo ad Cessionis Competentiæ ac Divisionis beneficia accedente insuper.

§. VI. Erant vero Asyla Urbes primo, sicuti in Belgio Viana & Culemburgum, in Ducatu Wirtembergico Reutlinga à Maximiliano I. privilegiata, Nerva, deinde Aræ, porro Tempia, tum & Palatia sive augustæ Sedis sive in Asyla speciatim instituta, quale in Gallia Lugduni ad maleficos tuendum exstructum est, quod & Asyli nomine communiter appellatur. Adde his Imagines ac Statuas Imperatorum, quas violans tenebatur iudicio Majestatis. Meminit & Cambdenus in Britannia Sellæ lapideæ quæ *Freedstool* dicebatur. Omittimus Paludes, saxa in terra defixa &c.

§. VII. Constituebantur autem pro iis quos tantum suspicio gravabat, adhæc pro servis furorem Herorum evitantibus, pro Debitoribus qui sine culpa non solvendo erant, pro homicidis involuntariis: Non vero constituuntur iuste, ut coadunatis maleficorum illuc fugientium copiis Civitas & Respublica accrescat, nec ut latibula tuta impunitorum sceleratorum sint, nec ut superior in duello ac certamine singulari vel in eo assistens ibi refugium habeat, cum nulli prius ac potius pœna quam sanguinem humanum fundenti dicta sit, licet efferati Schythæ pro opprobrio ducerent hominem non occidisse, alii exilio & pretio (seu Wertgeld) constituto pœnam homicidi redimerent, alii manu sola homicidam privarent.

§. VIII. In populo Dei non Ara vel Templum asylum erat, quanquam eò inclinent Magistri; Ita enim inquit Maimonid. in Hal. Rozach. c. V. &c. *המזבח קולט*, Altare locus erat confugii legitimi: nam & scriptum est de homicida qui sponte scelus patraverat, ab altari meo tolles illum ut moriatur Exod. XXI. 14. Unde eliciendum plane homicidam ex errore ad altare interficiendum neutiquam esse: Quare, si talem ibi occiderat Vindex sanguinis, is ejus nomine pariter plectendus morte erat, ac si in urbe refugii eum occidisset: Referunt vero tutorium ad tectum altaris non cornua ejus, tum

tum ad Sacerdotem unice sacro ibidem defungentem, tum & denique hucusque saltem ut inde abduci tuto posset ad urbem refugii, in qua vere tutus esse posset. At hæc pellucunt cuncta.

§. IX. Neque conveniebat etiam ut altare ac Templum Dei Asylum esset aut fieret, 1. quod altare ac Templum esset unum, ad quod ex finibus cunctis Palæstinæ non commode cito poterat ex propinquo perveniri, 2. quod non ibi commoditas commorandi diu, eaque quæ ad naturæ necessitatem pertinent habendi, 3. quod illud esset Sanctitas Sanctitatum nec sanguine aut contactu externo vigente quippe ceremoniali munditie adhuc deberet contaminari, 4. quod & non decorum esset locum eum in speluncam Latronum convertere & immutare.

§. X. Urbes ideo Deus constituit ac loca certa, in quibus homicida involuntarius à persecutione Goelis & Vindicis tutus erat: Quæ urbes erant numero VI non IX sicuti Tirinus fingit, eæque Leviticæ pariter, Kedes Galilææ in tribu Naphtali, Sechem in Ephraim, Chebron in Juda, Bezer in Ruben, Ramoth in Gad, Golan in Manasse Jos. XX. 7. 8. Conveniunt & locorum nomina appellata, tum à sanctitate inviolabili, tum ab humero suscipiente in se, tum à consociatione adsciscente, tum à robore includente, tum ab altitudine excelsa confugii, tum & à transmigratione elongante. Neque minus conveniunt & quadrant in figurâ loca ipsa cum ab hac tum illâ re clara.

§. XI. Male vero Maimonides in Hal. Rotz. c. 8. &c. כל ערי הלוים קושלות, *Universa urbes quadraginta octo Levitarum fuere urbes refugii, atque earum erat nulla quæ non hoc gavisa privilegio est: Nam & in lege Num. XXXV. 6. dicitur: Et ultra hos dabitis quoque quadraginta duas civitates, ut scilicet omnes civitates sint quadraginta octo civitates: Ita pares fere facit universas sibi invicem, quantum ad refugii seu Asyli jus, quum tamen de urbibus ulterius Levitis dandis tantum loquatur locus, non vero de iis in Asyla dandis. Neque sufficit illi hoc modo solum corrupisse sed & in differentia, quæ inter sex & alias urbes intercedat, pergit nugari ac fingere, inquiens discrimen inter urbes sex & reliquas fuisse duplex, tum ut ille per se ac necessario ex lege Dei asyla tuta essent,*
hæ

hæ vero pro arbitrio Incolarum si ii simul vellent, tum ut in illis absque mercede habitaculum esset, in his vero merces pro eo solvenda esset.

§. XII. Erat vero hæc Asylorum horum Lex olim & ratio; 1. Ut homicida voluntarius non sine Seniorum & causæ prævia cognitione Vindici ad occidendum traderetur Deut. XIX. 12. 2. Ut homicidæ involuntario debitum in locis iis refugium tutum esset, iraque Vindicis illi non noceret, modo usque ad tempus fixum intra urbis muros contineret se, & non in agro suburbano deprehenderetur, quin & ut in morte Summi Sacerdotis involuntarius inclusus in plena libertate exiret, prisca & avita loca ac bona repeteret, Hierosolymæ item ac in templo æque ac ante iterum compareret Jos. XX. Erat vero idem etiam jus peregrino in medio eorum habitanti Jos. XX. 9., ut male tum Gentili in Gentilis occisione, tum proselyto Domicilii in Israelitæ involuntaria cæde impunitatem negent Hebræi, male item Lyranus in Exod. XXI. 14. Gentili altare pro Asylo assignet ex reverentia loci.

§. XIII. Quæ verò ad Urbes has ducebant Viæ, illæ erant planæ, latæ ad 32 cubitos, commodæ, & aptabantur ad id ut iter illac à fugiente posset accelerari: Tenebatur item Magistratus eas ita præparare, ut non impedimentum & offendiculum ullum in iis remoraretur, & hinc super tumulo ac fluvio pontem facere. Erigebantur & ad latera confinia & præcipue bivia earum Columnæ, cum inscriptione *מקלט מקלט*, *Refugium Refugium*, ut non in fuga aberrarent miseri Deut. XIX. 3. Erant & urbes hæ Levitarum atque intra terram constitutæ, ne quis in animæ periculum inter gentes incideret & legis explicatione careret 1 Sam. XXVI. 19., : Et cum ad urbem accesserat fugitivus stabat ad ostium portæ & loquebatur in auribus Seniorum causam fugæ Jos. XX. 4., qui saluum ad iudices suos remittebant ut accusaretur à Vindice sanguinis & absolutus ac reductus in urbe refugii tuto habitaret. Vide & de his late in Lib. Maccoth Cap. II., in Maimonide, Mose Kotzenfe, & Paulo Fagio ad Num. XXXV.

§. XIV. Observat ad urbes has Tirinus in Num. XXXV. 1. situm earum commodum, quomodoque æquali spatio debuerint à se

se mutuo distare, neque nimis conjunctæ neque nimis diffitæ esse, quò sic ex omni parte necessitate premente commodum esset ad aliquam ex iis confugere. Observat 2. ob nullum crimen voluntarium jus refugii in illis datum esse sed homicidium involuntarium, cujus & speciem quandam facit Moderamen inculpatæ defensionis. Observat 3. Judæorum insuperabilem σκληροκαρδίαν ac duritiem extorsisse Deo hanc vindictam privatam cognatorum, atque ut liceret ante Judicis sententiam deprehensos item extra asylum involuntarios necare si vellent. Observat porro non licuisse cum deprehenso pretio transigere, ut jam statim liberum esse & ad propria redire liceret, noluisse item Deum ad majorem homicidii horrorem incutiendum vel involuntario homicidio perfectam securitatem præstare ante mortem Summi Sacerdotis. Observat item Causam fugientis debuisse in Portâ Civitatis in conspectu multitudinis exponi, quomodo olim Judicia prisca prima Heliastarum sub dio exercebantur aut secus in porta publica civitatis præsentem omni, at non vult intelligi civitatem refugii sed urbis ejus in qua cædes erat patrata, ubi & indicia ad manus erant ac testes, atque hinc censet è loco asyli huc reum fidâ custodiâ septum deducendum fuisse, & innocentem compertum eadem securitate in asylum reducendum. Non minus observat denique varias mansionis usque ad mortem Sacerdotis causas à Serario in Jos. XX. q. V. quidem proferri, solidam tamen fuisse in eo, ut per hoc significaretur non nisi morte Christi libertatem & gratiam venire, debereque talem in Ecclesiæ asylo sub cura ac tutela Sacerdotum esse.

§. XV. Transimus nunc ad eum à cujus ira & persecutione tuti in locis his fugientes esse volebant, qui *Sanguinis Goel* & *Vindex* in Mose appellatur; Goel à גֹּאֵל *redemit, polluit*, & Arab. *ivit, venit*, significat eum, qui cognationis propinquæ jure accedit, asserit, liberat, vindicat Fratris aut personam si capta est, aut bona si rapta vel alienata sunt, aut causam in oppressione injusta, aut familiam in Leviratu, aut sanguinem in ultione: Quod nomen & Christo tribuitur Job. XIX. tanquam tale in quo est *Schoresch dabhar* id est *radix rei ac verbi*, sive quod fundamentum omnis doctrinæ & gratiæ in eo continetur, sive quod primum & radi-

cale verbum promissionis primæ in Paradyso talem nobis exhibet, dum Christum ut semen Mulieris Satanam contritum & supremo super arena ac pulvere stantem exhibet; Ex eo enim primo verbo Sapientia sincera ac nuda Avorum in Jobo sua deprompsit, quomodo & Eva eum inde Isch Jehovah seu *θεωδεων* esse cognovit statimque nominavit Gen. IV. 1.; Unde & propinquus Frater ac Semen Mulieris etiam fuit ut semen Abrahæ asserere posset Heb. II. 16. 17.; Hæc enim communio carnis attribuit Christo Redemptori, & jus, & officium diligendi ac redimendi juxta Esaj. LVIII. 7. Lev. XIX. 18., & ut posset legitime *συμπάθηται* indolescere Heb. IV. 15., i. e. juste recte & sancte fratrum causam suam putare, & pro iis sacrificium fieri velle: Ex hac etiam communione est in membris competentia recipiendi ea quæ Fratris sunt, quum frater soleat hæreditare jure quæ fratris sunt: Unde & quæ meritis est in hominibus accipere dicitur Ps. LXVIII. 19. In hoc autem differt immane quantum hic Goel ab aliis, quod *primo* nexui ac debito pœnali obnoxios asserit ac liberat, & hinc *secundo* sanguine ob hoc etiam ab ipso fuso ac satisfaciente partes omnes Goelismi enarratas explet, dum sic & personas liberat, & bona amissa recuperat, & fratrem juste defendit, & orbo semen excitat, & ipse vel in se ipso Goelem sanguinis & justitiam vindicativam, calcando ac premendo vestem carnis propriæ assumptæ in torculari iræ juxta Esaj. LX., expugnat, & debitis in remissione eorum procuratâ tum promerendo tum absolvendo Deique jus exercendo extricat. Quis enim potest peccata remittere nisi Deus, cum hujus sit remittere cujus est judicare, hujus autem judicare cujus est Lex & cujus jus peccato violatum est. Quod novum Christo Goeli *θεωρίημα* dat, eumque non solum ac nudum Fratrem sed, ut Eva exprimit, Virum qui simul Deus est facit.

§. XVI. Quemadmodum vero in Vendicatione bonorum ac Leviratu unus & propinquior erat qui asseribat, *Etsi vindex ego sum est tamen me propinquior, pernoctâ, eritque mane si vindicabit te bene, quum autem noluerit vindicare te, tum vindicabo te ego* Ruth. III. 12. 13., ita in sanguinis Vindictâ poterat familia tota insurgere 2 Sam. XIV. 8.; Et hinc in plurali legitur in Joseph. Antiq. Lib. IV.

IV. Cap. VII., *Licere habentibus potestatem cognatis perempti occidere homicidam, si extra terminos urbis refugii reperirent*: Quod & adeo ex Magistris extendit in Hal. Rotz cap. V. Maimon., ut cuius occidendi potestatem permittat in verbis &c. יצא חוץ לתחומים, *Sponde si esset egressus limites urbis refugii, ipsum se morti obnoxium reddebat, & Vindici dein sanguinis fas erat eum interficere*: Quin, si quis alius mortaliū eum occiderat, nequiquam illius nomine fuerit puniendus, nam & dicitur in lege sacra Num. XXXV., *Non est ei sanguis seu reatus inde ullus*: Sed & ex sententia forensi gladio ac ultimo supplicio puniendum eum esse vult Author idem, quum vel nollet Vindex ipse, vel non posset, vel si Vindex non illi esset.

§. XVII. Dicitur autem ille Goel Sanguinis, non quod sanguine propinquus esse debeat quum id Goeli omni proprium sit, nec ob crudelem sanguinolentiam quæ in persecutore hoc conspicitur, nec quod ad sanguinem & mortem usque se exponere teneatur, sed quod sanguinem ab homicida fusum ulcisci vult, quin & sanguinem vicissim fundere ejus qui sanguinem fudit.

§. XVIII. Intelligitur vero sanguis ab Homicida involuntario fusus, qui non pecude & sacrificio oblato expiari olim poterat, licet varia secus & perpetua sacrificia constituta essent, quibus ἀγνοήματα ac errore commissa delerentur, an quod tertii ac hominis non Dei solum læsio intercedebat hic? an ut sacrificiorum ac ceremonialium insufficientia, ut solet, adjecta hac negatione indicaretur? an ut commode typus nobilis confugii ad Christum verum Sacerdotem, à quo & pæresis sub V. T. & plena dimissio sub Novo ac in morte ejus venit, depingeretur? Non hinc pro voluntariis hic locus & refugium item erat, sed faceffunt longe prisca Romuli ac Gentium Asyla, & hodierna Pontificiorum Tempia, quæ non nisi pro Latronum speluncis, appellante ita Christo, haberi possunt: Atque pro voluntariis non fuisse vel unus confirmat Joabus, qui ab altari abreptus pœnas justas dedit quod voluntarius ille Homicida erat, quemadmodum & secus olim sacrificia nunc veniæ non nisi involuntario peccanti conceduntur.

§. XIX. Manendum vero Homicidæ eò refugio usque ad mortem Summi Sacerdotis erat in locis, nec licebat illi ante tempus

illud exire inde; Ita enim jubet Lex Num. XXXV. 25. 28. 32., *Habitabit in ea urbe, donec moriatur Sacerdos Magnus, qui unctus est oleo sanctitatis: Postquam autem mortuus fuerit Sacerdos Magnus, revertetur homicida in terram possessionis sue.* Unde solitæ sunt test. Maccoth fol. 11. Matres Pontificum quoquo modo conclusos in his urbibus laute ac bene fovere, ne libertatem expetentes mortem etiam Filiorum expeterent ac prece continua maturarent. Excipiunt autem in Bab. Sanh. cum qui Summum Sacerdotem ex improvviso occidit, illum enim nunquam ex urbe ea redire posse fol. 18. determinant.

§. XX. Atque mirari subit Judæos ex his futuram in morte ac sacrificio Sacerdotis veri ipsius expiationem non vidisse, quo & manducatio carnis expiatoriæ præcepta faciebat, tendens quippe huc ut Sacerdotem ipsum carnem victimæ faceret, & in suo corpore peccata cœtus ferre indicaret. Et cum transgressionem affirmativi præcepti juxta eos poenitentia deleat, transgressionem negativi dies expiationis, transgressionem ad excidium ac manum Dei flagrum acerbum, transgressionem blasphemix non nisi mors, (quæ est ipsis remissio in futuro sæculo, Scripturæ interitus carnis ad spiritus sanationem ac salvationem,) mirum accidit quod nunquam cogitarint etiam de remissione ac liberatione veniente in morte hac Summi etiam Sacerdotis Christi.

§. XXI. Hac vero morte existente erat 1. captivus & conclusus intra mœnia hætenus liber iterum, omnique periculo exemptus, juxta illud Maim. in Hal. Rotz Cap. VII., *Homicida mortuo Pontifice reversus, ut reliqui homines, est, si eum Vindex sanguinis interficiat capite luit, quoniam exilio suo est reconciliatus.* Fas item illi 2. est ad natale solum ac avitas possessiones suas redire, illasque recuperare, juribus honoribus privilegiis, cum civilibus tum Ecclesiasticis, illi itidem restitutis. Sed & licebat illi 3. in Sanctuarium & atrium Dei ascendere ac intrare denuo à quo diu extorris vixerat, & coram Dei Facie agere, & deliciis sanctis in epulis Eucharisticis frui. Adde 4. vel præmortui ossa etiam, in obitu Sacerdotis Summi, ad sepulchra Patria deportari, ut, quod vivus nondum habere poterat, post fata ac mortem tamen suam obtineret adhuc.

§. XXII.

§. XXII. At nunc excutiendus tandem Nobilis hic Typus est, & quid portendat & contineat in se, cum Homicida involuntarius, tum Goel sanguinis visus, tum Refugii locus, & Sacerdotis summi obitus liberatorius, videndum propius cum in genere tum in specie nobis est.

§. XXIII. Non multiplex pœnitentiæ confugium post peccata per urbes & asyla hæc præfiguratum fuit, tum in hac vita ad Sacramenta & opera quæcunque pia, tum in alia ad Purgatorium, quod Serarius opinatus fuit cum aliis.

§. XXIV. Neque in Exemplum ac tropologiam hæc trahere convenit ac ad imitationem consimilem sub Novo Test., tum in Politiâ tum in Ecclesia ac immunitate Ecclesiastica; Et primo quidem in Politiâ, ut populosa magis civitas reddatur, ut exterorum amor concilietur, ut secreta nobis à confugientibus prodantur, ut severitas ac rigor statutorum emolliatur. Addit vero & Ecclesiæ utilitatem in refugiis Templorum Tirinus quam triplicem facit, existimans, *quod* ex Numinis Majestate sit, quum ei dicata loca sacrosancta habentur & ob illius reverentiam securus quis in iis esse potest, *quod* major quædam ac sublimior de rebus divinis vulgo concilietur opinio, quum videt in aris templis & religiosis dômibus tantum esse miseris mortalibus præsidii ac opis, *quod* & hoc modo multorum innocentia consulitur, frænum furori hostili injicitur, tempus pœnitentiæ subeundæ confugienti datur, tempus item insequentibus & ad necem deposcentibus maturioris consilii capeffendi, *quod* & per horum asylorum religionem in bellis & urbium expugnationibus persæpe retundantur hostiles mucrones, & bachantes in cæde dextræ mitescant & fractæ quasi debilitate elanguescant, quomodo & captâ vel à Gothis urbe Româ in Christianorum templis tuti manserunt & intacti quotquot eo se contulerant. Non recogitant vero hi *quoad Civitatem*, quod nesciatur quid in pectore gerant fugientes tales, quod turbidas etiam in locis his edant actiones, ac non nisi sordida civitatis membra esse possint, quod concordia & amicitia inter vicinos Principes ac populos hac receptione intereat ac imminuatur, quod mores depravatos secum vehant & eorum semina spargant juxta illud

illud Juv. in Sat. II.,

- - - - dedit hac contagio labem,
Et dabit in plureis, sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit & porrigine porci,
Uvaeque conspectâ livorem ducit ab uva.

Et quod *Loca Sacra ac Tempia* attinet, de eo venuste & graviter Euphormio Satyricus in Apologia pro se in hunc modum scribit, *Vetustas Asylorum magis tutam improbitatem præstabat, quam justis solatiis explicabat humanitatem. In iis ipsi Dii scelerum custodiam agebant, ad audaciam novorum facinorum & infamiam cæli. Nec miramur adulteros fures Deos tutelas flagitiorum esse factos.*

§. XXV. Neque sufficit dicere eo doceri, quod peccata involuntaria committantur quidem à bonis & veniam ac gratiam accipiant, at voluntaria non item; Sunt voluntaria ac involuntaria peccata, tum in conversatione ac vitâ, tum in doctrinâ; Voluntarie peccat, qui cum Satana ex malitia ac ut vindictam de Deo sumat peccat, qui scienter deliberato & absque lucta ulla consentiendo plene peccat, tum & qui timore omni ejecto in audacia ac כִּדְמוּתָא seu elata manu peccat, adde in cuius corpore mortali adeo peccatum dominatur ut eum nunquam pudeat & pœniteat commissi peccati: At his non est hostia reliqua pro peccato Heb. X. 26. Quod tamen verat maxime de iis qui in doctrina voluntarie delinquent; Non quod præter scientiam & conscientiam meliorem fundamentaliter errans reatui & noxæ nulli subsit, eo quod Deus æque errores intellectus ac voluntatis condonet, præprimis si pertinacia & lucis fuga ac oppugnatio abest? Illud enim Pseudo-politicis ac Arminianis relinquendum potius est, sed quod illi, qui tum non ex ignorantia, tum non ex metu vitæ in persecutione, sed scienter & ex concupiscentia majoris commodi frivole spiritus illuminationem extinguere nititur, atque donum cœleste bonumque Dei verbum sponte ex amore dignitatis & emolumentum rejicit, & veritatem cognitam ejurando blasphematur & calumniatur, remissionem peccati hujus non habet: Quod & hinc ipsissimum peccatum in Spiritum Sanctum est cuius remissio non est Heb. VI. 4. X. 26., 2 Pet. II. 20. 21.; Illud enim est peccatum in Spiritum Sanctum,

Etum, in quo non instinctus quidam sed veritas à Spiritu inspirata, nec in ignorantia sed positâ plena persvasione, nec in metu Petrino sed *ἐκούσιως* ac voluntarie in concupiscentia boni alicujus, nec in trepidatione sed perfrecta omni fronte elata coram oculis in os Dei manu abnegatur, rejicitur, ac blasphematur: Illud vero & irremissibile est non minus ex hoc, quod Deus non patitur tam proterve ac aperte se irrideri ac temni, quod maledici solet terræ tam infrugiferæ ac frustra pluviam bibenti, & jurari in ira, *Nunc crescat in te nunquam fructus*, quod porro legem Mosis abnegans & calcans punitur absque misericordia ulla, potissimum vero quod Christus ac Spiritus remissionis & resipiscentiæ unici authores rejiciuntur & exacerbantur in peccato hoc.

§. XXVI. Et hoc est quod dicitur Hebr. VI. 3. 4. 5., *Impossibile est ut, qui semel sunt illuminati, & gustarunt donum supercæleste, & sunt participes facti Spiritus Sancti, & gustarunt bonum Dei verbum ac virtutes futuri seculi, & excidunt, iterum renoventur ad pœnitentiam, iterum crucifigentes sibi Filium Dei & ostentui in ludibrio habentes. Illuminari Syro & Arabi est baptizari, & existimat uterque in loco negari Sanctos posse peccare, id est, peccato mancipari, quum sic de novo renovari deberent, & Christus de novo crucifigi ac ignominia affici, quæ quum fieri non possint neque illi peccare denuo possint: At hæc neque cohærent in se neque conveniunt cum ratione vers. 7. adjectâ de terrâ vere & actu ad pluviam carduos ferente & hinc maledictioni obnoxia. Quæ & verba docent non de vere sancto sed nondum sancto agi ac terrâ tantum carduos adhuc ferente, quin & de iis qui tantum externe pluviam verbi accipiunt & ager Ecclesiæ sunt agi: Non sufficit vero 1. simpliciter veritatem in apostasia abnegare ac blasphemare ut peccatum in Spir. S. committatur, sed & debet id 2. fieri in plena veritatis cognitione & conscientiæ convictione, quum Paulus ignoranter blasphemans misericordiam acciperet, at vero etiam 3. *ἐκούσιως* voluntarie, & non in metu Petrino coacte, quod parallelo loco Heb. X. 26. venuste exprimitur: Quod autem de repetita Christi crucifixione subjicitur, illud & causam impossibilis renovationis & quare non fieri possit in se continet, & conditionem*

ditionem continuatæ rejectionis & quando fieri non possit dicit; *Crucifigebant* autem iterum, quum ad Judæos crucifigentes ibant, quum abnegabant & pro vili habebant, quum & in defectione pro falso ac Impostore habentes juste crucifixum esse innuebant: *Sibi* autem crucifigunt solum, id est non in se nec aliis, *sibi* id est commodis suis in abnegatione quæsitis qui communis Hebraismus est, *sibi* item id est ut non prosit extinctus ac rejectus sed obsit potius ipsis, & sit in damnum ac noxam eorum, adde & *sibi* id est abnegationi suæ: Ita vero cohæret etiam locus, ut, quum in principio Capitis dixerat se nolle prima iis elementa repetere, ejus rationem det in his, quod sit impossibile semel illuminatos iterumque deficientes ad prima reducere ac renovare, atque hoc porro firmat ex eo quod sicuti terra pluviam coelesti rigata frugem bonam ferens benedictionem à Deo accipit, ita similiter carduos & fruges producens maledictioni subjicitur à Deo. Quanquam & locus hic speciatim Hebræos tangat, qui post Christum rejectum, spiritum item conspicue fufum, indurari juxta Prophetas & Vindictæ diem subire debebant.

§. XXVII. Involuntarie peccans autem describitur graphice Rom. VII. 19., *Non, quod volo, hoc ago, sed quod odi facio: Nunc itaque non amplius ego id perpetro, sed peccatum quod in me est: non enim facio bonum quod volo, sed malum quod nolo hoc ago: Quæ enim actio nec à judicio meo quod determinat eam, nec à voluntate quæ vult, proficiscitur, sed iis potius adversatur, illa nec mea nec à me procedens sed aliena potius debet dici.*

§. XXVIII. At cum potissimum Typica in Homicidâ hoc involuntario ejusque Asylo sit habenda ratio, hinc in eam potius inquirendum sollicitè nobis est; Ubi tamen initio Diabolus homicida ac mendax ab initio non cogitandus est, utpote qui nec involuntarius in calliditate seducente 2 Cor. XI. 3. potest dici, nec asylum, in quo evasit ac impunis mansit, accepit. Hæc ideo ultima causa necessario hominem concipere jubet; Neque enim Angeli asseruntur sed semen Abraham solum Heb. II. 16. At quem hominem cogitemus? An quemcunque forte & peccatorem in genere qui in peccatum ac mortem imprudenter incidit, & sanguine
seu

seu peccato & reatu plenus & contaminatus est Ezech. III. 5. XVI. 6. ? Non putem, quum ille nec tam origine homicida sit, nec involuntarius homicida tantum, nec in singulari homicida, nec involuntariorum saltem veniam in morte Sacerdotis accipiens homicida. Unde irrefragabiliter subsequitur porro, non alium quam Adamum cogitari posse, Caput illud foederale totius generis humani, in quo omnes peccarunt ac mortui sunt homicida ac Parricida primo ac immani & quo nemo nocentior ac major: at qui seductus ab homicida alio eoque voluntario est ac Satana manum Goelis vindicem experto, ipse involuntarius æque ac filius omnis in eo contentus, unde homo primus *seductus* esse legitur, *tum* Angeli relaxantis nuntio de cuius lapsu nec inaudiverat nec inaudivisse poterat siquidem primum hoc invidorum ac superborum Angelorum fuit peccatum, *tum* præcepti indifferentiâ, *tum* tentationis ac status ejus duratione temporaneâ, *tum* Evâ post esum inspectâ innoxia; Quæ & causa est quod in iudicio Dei in Eden habito, in Satanam tanquam Authorem rixæ, & qui reatum seductione hac sibi contraxit, sententia & pœna recidit, Adamus autem exceptionem doli opponens ac non voluntarie peccans, ut solet & secus fieri, in prima promissione restituitur, & veniam commissi in morte & contritione calcis Christi accipit Gen. III. Cap. Consideratur autem, ut visum, Adamus non tam ut individuum, quam Caput, & sic etiam in posteris electis partem ipsius in defectione constituentibus & cum eo actu existentibus, quanquam & de restitutione ac salute ipsius Adami etiam Scriptura minime dubitare nos sinat.

§. XXIX. Goelem involuntarii eumque postremo tanquam Victorem super pulvere stantem Jobus Cap. XIX. exprimit Christumque facit, qui & Satanam homicidam voluntarium abolet, & Adamum, qui involuntarius est, confugientem in fide gratiæ propositæ recipit ac hætenus tutum præstat sub V. T., donec tandem sub novo liberos plane redderet quotquot in metu continuo tota vita sua olim servituti subjecti erant Heb. II. 15.; Durum vero est Goelem hunc sanguinis à Goele alio separare & Satanam ex eo facere, qui Hebræis מלאך המות *Angelus mortis* di-

catur, Angelus abyssi item, quin & מַלְאָכִים, ac ἀποκάλυψιν Apoc. IX. 11., cui & Paulus imperium ac robur mortis attribuat Heb. II. 14., adjudicatum illi per legem 1 Cor. XV. 26., quæ lex peccati & mortis est & peccatorem in dominium peccati ac mortis tradit Rom. VIII. 2. 4., qui denique hinc & justus & violentus ac fortis Vasorum detentor Jes. XLIX. 24. appellatur. Neque durum saltem est hoc sed & erroneum plane ac alienum, *tum* quod ipse homicida & author cædis potius est, *tum* quod in eo vindicta in negotio sanguinis econtra exercetur sicuti jam visum est, *tum* quod Goel & à partibus occisi est, & frater atque cognatus occisi esse debet, & amat occisum, & luget in dolore occisionem factam, & execratur ac horret occisionem, & vindictam exserit in eum qui occidit. Quod ideo reliquum est unice Christo sunt partes hæ Goelis dandæ, aut Patri in Oeconomîâ justitiam & legem persequentem asserenti. Atque sustinet vere Christus partes Goelis Diabolo atque homini adversi, qui quâ justus *Deus* in irâ Serpenti caput conterit, & hominem execratione prisca sonantis legis fugat ac damnat, quâ Θεωδεων & *Mediator* vero involuntarium Adamum in fide confugientem tuetur primum, quâ *Sacerdos vero Summus* in sua violenta & sacrificali morte se ipsum ac vestem indutam in caque Adamum in torculari per sanctum furorem calcans & cruentans plene liberat simul & evadere facit.

§. XXX. Nunc ad Asyla pergimus & quid ea sibi voluerint? Non plura esse refugia peccatori in Mariâ Sanctis ac Angelis pluralitate eorum docetur, sed quod unum in pluribus locis proponitur & exhibetur; Neque enim multiplicamus cum Ephraim altaria Hos. VIII. 11. Itaque eodem plane modo refugia hic plura, quo Christus Apoc. XXI. in duodecim fundamentis & portis exhibetur, utut in se sit fundamentum unum ac porta & via ad Patrem una. Et cum sex & plura facit non una Sedes & Roma sola occurrit cui subesse ad salutem necessarium est, quemadmodum & sex tandem ex æquali Patriarchales sedes exstiterunt. Asylum vero hoc est principio Deus ipse Ps. XC. 1. XI. 9. Deut. XXXIII. 22., ut in attributis cunctis ita præcipue in Mansuetudine, Sufficientia, ac Misericordiâ spectatis, quæ sunt locus ille apud Deum in Pe-
tra,

tra, in quo iustitiâ ac irâ licet furente consistere ac latere peccator potest Exod. XXXIII. 21. Dein sub V. T. speciatim Turris roboris Nomen Jehovah erat, quò accurrens iustus in edito collocabatur Prov. XVIII. 10., tum quoad Deum dicit qui & in sufficientia & in sanctitate per satisfactionem peccatori fit qui est, sicuti Angelus Interpres Exod. XXXIV. 6. exponit, tum quoad dicit eum qui in promissis Patribus factis impletis innotescit ac fit etiam quod est; Qui enim ita in eum fertur eumque apprehendit ille fide verâ Deum ad salutem apprehendit. Ante omnia vero cogitandus hic est Christus qui Altare Sanctuarium & receptus unicus est, quemadmodum & in eo Deus unice Jehovah est & promissio omnis Nai & Amen, & apud altare unice in nomine Jehova clamari ac postulari poterat: Sine hoc omnia in Deo adversa peccatori fuissent, ut exclamandum illi cum horrore fuisset ex Jes. XXXIII. 14., *Quis commorabitur in igne consumente, quis in ardoribus aeternis?* Notabat vero asylum in Canaa & urbe Cathedrali ac Levitica, non nisi in Ecclesia ac luce doctrinæ veræ præsidium hoc reperiri, sicuti fuga ad asylum & fugam Adami abscondentis se in Eden, & confugium in actu fidei directo justificatorio ac formali: Et ut viæ ad loca illa ducentia applanandæ erant ac dilatandæ, sic & à Ministris Dei via Dei probe inculcanda declaranda, fugientes juvandi erigendi firmandi Gal. VI. 1., & audiendus Esaias qui Capite LVII. 18. 19. clamat, *Aggerate, aggerate, comparate viam, tollite offendiculum è via populi mei, sic ait sublimis & elatus qui in sublimi & Sancto habito, & cum eo qui attritus, ut vivos conservem.* Columnæ autem in via dispositæ eamque præmonstrantes, sunt Ministri divini Verbi & Doctores qui vel post tergum clamant, *Hæc est via, ambulate in ea* Jes. XXX. 21., Jer. VI. 16.

§. XXXI. Et quid tandem liberatio in morte Sacerdotis Summi, nisi tempus illud quo peccatum in Christi excisione expiandum, defectio coercenda, iustitia seculorum adducenda Dan. IX. 25., quo fons apertus exisset Davidis domui & habitantibus Hierusalem pro peccato & menstruo Zach. XIII. 1., at in Sacerdote illo qui purificationem peccati facit per se ipsum Heb. I. 3. II. 10.

IX. 25. Atque venit in serie per mortem hanc captivis libertas & apertura ergastuli Jes. LXI. 1., jus postliminii priscæque in Adamo possessionis ac hæreditatis quo omnia redemptorum fiunt ac sunt iterum, reditus ad locum & communionem Dei, ad urbem ac Hierosolimam cum in terra tum supercœlestem.

§. XXXII. Sed & quod porro notandum est, exhibetur simul in illustri Typo hoc Dispensatio diversa gratiæ, & ratio diversa Status & Oeconomix Ecclesiasticæ sub Vet. ac Nov. Testamento; Illi enim qui in asyis agebant ante mortem Sacerdotis Summi, quin & præmoriebantur ac sepeliebantur insuper ad tempus ibidem extra Suburbana urbis, quæ 3000. in se continebant cubitos juxta Num. XXXV. 4. 5. tum pro suburbio tum pro agris ac vineis, (ita volente Maimonide in Shemitah VeJobel Cap. XIII.) at quorum ossa Sacerdote moriente in patriam & sepulchra Patrum ac familiæ reducebantur, fidelium Vet. T. depingebant statum & conditionem, qui non poterant sibi benedicere in Deo Amen, sed confugiebant unice ad nomen Jehovæ ac Futuri tanquam forte munimentum, qui erant vincti expectationis & conclusi in lacu in quo non erat aqua Zach. IX., qui clamabant *Clypeus meus est apud Deum* Ps. VII. 11., *Vis mihi sit sponde pro me* Esaj. XXXVIII. 14., *In fidem tuam suscipe servum tuum in bonum* Ps. CXIX. 122., *qui moriebantur non obtentis promissionibus* Heb. XI. 29., *quorum peccata cubabant sub divinâ tolerantia* Rom. III., qui paresin habebant solum peccati ut eos transfiret Angelus perditor at non dimissionem plenam ac apthesin: Atque hæc Paresis ac libertas illustri modo pingebatur in Typo Homicidæ involuntarii in asylo conclusi ac tuti, quam & dies expiationis insigniter figurabat, imponendo reatum omnem in hircum abeuntem Asafel, post mactationem & expiationem etiam olim uno hircu factam. Atque sicut ossa conclusi præmortui ac sepulti post fata Sacerdotis reducebantur in loca propria & patria puta, ita & eo tempore consummati sunt plene demum existentes in cœlo, & ex jure tenuerunt mansionem ac civitatem cœlestem, & accessere statu ad myriades Angelorum Heb. XI. 40. XII. 23.

§. XXXIII. Consimili plane modo exhibetur & status perfectior

fectior fidelium sub Test. Novo in iis, qui usque ad mortem Sacerdotis maximi supervivebant in asylis his & ad plenam libertatem dimittebantur iterum; Hi enim pingunt eos qui sub Novo tempore per mortem Christi plenam aphefin peccatorum in libertate omni adipiscuntur, & de quibus Deus meliora providerat: Hi prima obligatione exprobratione accusatione damnatione & satisfactione omni facessere iussâ plene absoluti justificati & consummati etiam sunt, ut gloriari possint, *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus est qui justificat: Quis qui condemnet? Christus est qui mortuus est: imo vero qui suscitatus ad dextram Dei est, & interpellat pro nobis* Rom. VIII. 34. Hi dein sub N. T. Filii & hæredes omnium sunt rursus facti Gal. IV. 1. &c., & jure postliminii ad prisca non tantum reducti majora item acceperunt jure proprio ac hæreditario, ac pervenerunt ad hæreditatem etiam eam quæ neque corrumpi, neque contaminari, neque marcescere potest, quæ in cœlis asservatur: Ubi & redire porro ad civitatem ac Hierosolymam Dei iis ita datur, ut *πολίτευμα* eorum in cœlis sit, ipsique in cœlo ipso collocentur Phil. III. 20., Eph. II. 6., accedentes ad Zion montem & Civitatem Dei viventis, Hierosolymam cœlestem, & myriades Angelorum, panegyrim & concionem Primogenitorum qui in cœlis conscripti sunt, & Judicem Deum omnium, & Spiritus justorum consummatorum, & Testamenti Novi Mediatorem Jesum, & sanguinem Abelis meliora loquentem præ Abel Heb. XII. 22. 23. 24., deducti à Pastore bono in atria domus, ubi affatim satiantur & inebriantur abundantia pinguedinum Dei Ps. XXIII. 5. 6.

§. XXXIV. Hæc Asyla Vet. T. sunt. Si vero & atria Gentium invisere lubet, nusquam consimile magis his Mosaicis an depromptum ex iis quam in adytis Atheniensium reperiēs, quod hinc & à Sapientiâ Israelis Duce Palladium appellatur, & ab Heraclidis originem primam trahere fertur; Nihil est quod *ἐν ἀρχαίῳ* seu Summo Templi thesaurus Ecclesiæ ac aliorum fartus tectus erat, de quo Martialis,

Templa vel arcano demens spoliaverat auro,
quod ara Minervæ ac Thesei Eumenidum & Misericordiæ ibidem

prostabat, quod templa ad modum Hierosolymitani tum Delubrum tum atrium ac Sanctum, seu locum ἐξω περὶ τὴν θύραν & ἐσω περὶ τὴν θύραν haberent, fuit & vere παλαδίου ibidem & *Judicium* ἐπὶ παλαδίῳ, quod & à Trojanis seu priscis Argivis fugientibus, & Palladium in custodia habentibus, exordium sumpsisse fertur, cum eos in loco eo Græci inscientes trucidarant, & Tribunal ac Judicium de homicidio involuntario fixerant: Ubi tum etiam Homicidæ tali non αἰφύγῃ ac *fuga perpetua* in banno imponebatur, sed tenebatur ille aut pecuniam pro cognatis subinde etiam condonantibus pro redimenda fuga deponere, quæ hinc πινὴ poena & quasi φασὶν à φονῇ dicebatur, aut ἐξέχεσθαι & discedere è loco ad annum, aquis item ac sacrificiis Catharticis februlare se & expiare, & à cognatis occisi veniam opperiri, quanquam aquam sibi sufficere Patroclus crederet, & Peleus, & Medea, quod & quos ridet Ovidius in verbis,

Ah nimium faciles, qui tristia crimina cadis

Flumineâ tolli posse putatis aquâ.

§. XXXV. Placet vero ob materiæ affinitatem & *Leviratum* prisci *Israelis* perlustrare, quo tenebatur frater fratri sine prole ac præprimis mascula decedenti conjugio cum fratria inito, in partu saltem primo, Semen suscitare, & officium Fratri, solatium Viduæ, curam hæreditati ac Familiæ præstare, Domumque ejus à probro sterilitatis vindicare. Quod hinc à Fratre & proxime adhærente ac adjuncto præstitum fratri, à *Lavah* ac *Levi* Leviri nomen phrasi Judæis receptâ dedit, Scripturâ (non tam à *Banah*) quam *Bamah exaltavit* בָּמָה Levirum nominante, quod is fratris domum jacentem & collapsam, ut ait Moses, exaltat iterum & ædificat: Quod secus יָחַן, *affinitatem inivit* est, & venuste Græcis ἐπιγαμβρεύειν *affinitate existente modo de novo super ea rursus affinitatem* & *conjugium inire*; γαμβρεύς enim æque affinis ac gener est. Sunt & Augustino Lib. II. de Conf. Evang. C. III. liberi in Leviratu excitati Filii legales, item non carne sed *charitate* excitati.

§. XXXVI. Lex exstat Deut. XXV. 5. & seq., jubetque Fratrem cohabitantem fratris absque liberis defuncti uxorem ducere & semen fratri defuncto suscitare, ne & nomen ejus intereat & facul-

facultates in manus alienas deveniant, nolenti autem calceum de pede exuere, in os exspuere, atque sic etiam jus omne Leviri & successionis in fundos eripere, addito verbo, *Sic fiet homini, qui non adificat domum Fratris sui.* Intelligitur autem per Fratrem cohabitantem cui officium incumbit, non frater qui non conjugatus nec separate adhuc ac in propria familia agit, sicuti Beza existimat, sed qui non procul à fratre sedem fortunarum habet, suaque sic ibi simul non deferere cogitur. Neque solum Legem hanc Mosaicam esse censent Hebræi, sed & ea anteriorem & referendam etiam ad præcepta Noachidarum, eò quod Gen. XXXVIII. 8. legitur modo, *Ingredere ad uxorem Fratris tui, & Leviri jure ducet eam, ut suscites semen Fratri tuo:* Distinguit etiam Maimonid. in hal. Jebhom VeChalitza C.I., & existimat inter Profelytos & Libertinos recens factos nullam intercedere fraternitatem, sed esse ad invicem velut alienos, atque hinc nec legem de fratria ducendâ ad eos pertinere, nec lege sacrâ de incestu à sororibus & fratriis eos arceri: Quo & fundamento atque Canone nixum autumant aliqui Herodem Uxorem fratris duxisse.

§. XXXVII. Non tamen cogebatur de lege Frater conjugium hoc inire, quomodo & in Historiâ Ruth ad *paratum* & in lege ad *cohabitantem* restringitur; At vero non sine maculâ quin & ignominia abibat si non duceret, dum & calceo exuto illi discalceati nomen hærebat, & ipse in facie conspuebatur, & jus asserendi in perpetuum amittebat; Calceus Judæis in servitute exuitur Jes. XX. 2., in luctu Ezech. XXIV. 17., in puritate item ejusque studio ac emblemate, quomodo sic Moses & Josua calceos præsentiam Numinis subituri exuere jubentur Exod. III. 5. Jos. V. 10.: Quo jussu excitati, & ex causa item eadem, etiam Sacerdotes in templo nudi pedes Deo sacra facere cogebantur: Quod & Maimonides in Beth habechira Cap. VII. ad montem Domini absque calceis invadendum extendit & cuilibet præcipit: Atque sic etiam Pythagoras in verbis, *Nudis pedibus rem sacram facito & adorato:* Imitantur & hodieum adhuc Mahometani religiose: At hic alia hoc idem, unâ cum sputo, innuit, nimirum ignominiam & nuditatem quam talis propriæ inferret fraternæ carni, & quæ hinc jure
ad

ad propriam ac perpetuam infamiam recidat in ipsum item. Jus autem Leviratus amissum indicabant & indicant adhucdum hodie verba Fratris, *Hic meus Levir fratri suo nomen suscitare non vult, ideo non amplius Levir meus appellabitur.*

§. XXXVIII. Rationes datæ hujus legis non unæ sed variæ quidem sunt, ut non peregrinus fructum laboris manuum defuncti comederet, ut memoria ac nomen defuncti in semine eoque masculo in Israele juxta Mosen non interiret, ut juxta legem Num. XXXVI. 8. non tantum tribus ac hæreditates tribuum non confunderentur sed & familiæ ac possessiones familiarum. Fecit item ad hoc ut usque ad Christum tribus familiæ ac stirpes manerent inconfusæ, & hæreditas Canaæ inalienabilis, atque paritas & splendor familiæ omnis conservaretur, quare & Virgo *Ἐπικληῖ* Gentili aut cognato nupsit eo tempore. Fuit autem non minus etiam hujus ratio excellens Typica; Non equidem Tropologice docetur eo solum nomen & semen justorum æternum duraturum fore juxta Ps. CXXI. 2.: Minus commode etiam primogenito moriente pingitur Christus moriens ac post & per mortem semen immortale visurus Es. LIII. 10. 11.: Illustris vero potius est Levir Typus Christi quoad Secundus Adamus primique in lapsu emorientis Frater & Vindex simul ac Goel est, qui & per se & per suos Spiritu vitæ demisso Spiritus vivificans semenque vivum excitans ac progenerans fit, quum interea aliis ac Proceribus Judæorum in mundo semen excitari nolentibus & os ad ignominiam perpetuam, sub quâ agunt, conspuitur, & calceus ad nuditatem turpem eorum ac domus eorum exuitur, & jus successorium in hæreditatem gentium promissam & competentem eripitur.

§. XXXIX. Non vero obest præcepto huic de uxore Fratris defuncti ducenda lex disertata alia de *Fratris ea non ducenda*, quæ pariter est & Lev. XVIII. 16., & XX. 21., quum his locis intelligatur Frater vivus cujus vere tunc verenda uxoris verenda sunt: Abibant enim eo tempore conjuncti à se iterum aut consensu mutuo, aut contractu ad tempus inito, aut repudio facto temerario, cum leges conjugii historiâ teste tunc à gentibus plurimis non observarentur: Quemadmodum & ex hoc capite unice Pauli adhuc
tempore

tempore Mulier est plurium Virorum at vero debet esse Unius Viri Uxor i Tim. V. 9., non successive plurium hoc enim licet, nec simultanee plurium id enim est inauditum, sed quod prior adhuc Maritus vivit: Et vero cunctæ de affinitate collateralis Lev. XVIII. regulæ videntur in aggravatione ea intelligendæ esse, quin & hoc simul etiam in vetitis gradibus cunctis Levitici subfuisse: Quod & ex variis liquet, *tum* quod stupendis & clamantibus naturæ ac gentium abominationibus in loco accensentur, *tum* quod secus aperte contradictura foret Lex qua defuncti fratris uxorem nudare & licet & jubetur, *tum* quod prohibitiones hæ lucis dandæ ergo ad vivos adstringuntur Cap. XVIII. 18., *tum* quod inde secuturum absurde foret secus etiam viduam defuncti alterius hominis ducendam non esse, si & hoc foret prioris Mariti pudenda ac reverenda nudare.

§. XL. Prophanarum ad Indos ac Persas quin & Iberiam ac Albaniam incolentes Tartaros etiam hæc Lex, qua fratris absque liberis defuncti uxorem frater ducere tenebatur, & semen fratri suscitare. Lacinias item ejus in Atticâ conspiciere licebat, legeque eâ Solonis, qua Filia ἑπικληῖς gentili suo nubere jubebatur, atque si ad Venerem is imbecillis esset, puellæ licebat ejus qui proximus esset agnatus operâ uti Diod. Lib. I., Plut. Varia enim Græcia ex lege Judaica traduxit, *sive* per Cadmum illum Orientalem, *sive* per adfinitatem existimatam Lacedæmoniorum, *sive* per innutritum Ægyptiacis & Mosaicis Solonem, *sive* per littora frequentata Orbi universo Phœnicum.

§. XLI. Quanquam de cætero statuta Mosaica Forensia traduci commodè semper non queant, quin & in foro Christianorum jam non obtinere item ex æquo debebant vel queant, 1. quod iis ratio persæpe subest legis *abrogata ceremonialis*, sicuti e. gr. in restituendo Jubilæi tempore agro vendito bonoque titulo possessore terræ Canaæ, qui, quia cœli possessionem inalienabilem ac æternam tanquam Sacramentum ac pignus delineabat ac obsignabat, alienari non debebat nec poterat. 2. Quod ratio insuper erat *populi ac terræ ejus peculiaris* illique soli propria & conveniens; Huc refer leges de fœdere cum gentibus vicinis non in-

undo, quæ devotæ à Deo ac exscindendæ erant, legem de equis item & copiis multis non alendis, quòd Deus in confœderatione propinqua ac per Angelum Fœderis in nube cum miraculosus tum Belli Dux & Rex externus paucis imò nullis exstantibus adjumentis unus ac solus sufficeret: Quomodo & olim populus non tam in Dominio pro arbitrio liberius agente, quam Villicatu in Canaa agebat, quod Deus terram hanc & occupasset & distribuisset suâ sorte ipse, unde & prima ac edecumata ejus illi ad altare domumque adducenda & exhibenda erant. Quam maxime vero 3. disconvenit rigor ille pœnalis intensus qui sine misericordia ulla exercebatur olim in civitate & porta forensi Judæorum, atque non solum Oeconomix legali conjuncta erat, sed & ex Dei inhabitantis propinqua præsentiâ, ex terræ sacramentali & obsignatoria sanctitate, quin & Israelis necessariâ vel externa etiam puritate promanabat necessario; Quod Marcioni hinc de Deo malo sub V. T. dominante dedit calumniandi ansam. Accessit 4. quod leviorum ac ceremonialium tunc major item erat in pœnâ ac rigore ratio, quam vel Moralium ipsorum, *sive* quod secunda quasi & expiatoria post Moralem Legem violatam in his erat ratio, *sive* quod gratiæ & Christi res in ceremonialibus his occurrebant ac pingebantur; Quæ hinc & ultima & gratiæ neglecta beneficia non nisi certam ac surdam iram olim accersebant. Denique & 5. etiam prohiberi item à prudentissimo hoc Legislatore potuit severe & hoc, quod in se licet peccatum ac vitium non sit, ansam tamen & occasionem ad peccandum præbet proclivem: Hoc enim prudentiæ Legislatoris est, item à specie & fonte mali simul solícite abstinere: Quod in vetita sub pœnâ mortis fratrum & propinquorum cohabitantium conjunctione etiam locum suum habet & habere potest. Adde 6. his quod & genio duro populi ejus teste Christo jura multa permissiva in polygamia ac repudio accommodata olim fuerunt, quum interim in se non nisi adulterium acturpe quid in iis esset, atque reatus item iis & pœna gravis in foro poli certo contraheretur.

DISSERTATIO SEXTA

De

CHERUBIM
GLORIÆ.

§. I.

Ederunt illi, qui choros & catalogum Angelorum descripserunt, non infimum gradum & locum his qui in Scripturâ vulgò nomine *Seraphim* & *Cherubim* venire assolent; Præter classes enim tres Angelorum Separatorum, Ministerii, ac Damni, habent & Judæi X Ordines, ut propinquitate, ita & sapientiâ, dignitate, potestate, ac præfectura discretos, in quibus Quinti sunt *Seraphim*, Noni *Cherubim*, positi ante *Ischim* seu illos qui humano corpore incedere & hominibus apparere creduntur. Collocat verò PseudoDionysii & Pontificiorum Hierarchia *Seraphim* *Cherubim* ac *Thronos* in classe prima, *Dominationes* *Virtutes* & *Potestates* in secundâ, *Principatus* *Archangelos* & *Angelos* in infimâ, idque eo discrimine ut in superiore Classe constituti hæreant perpetuo circa thronum, sint immediati, atque in alios cum lucem spargant tum mandata derivent, mediæ Classis intelligentiæ non tantum curam sed & directionem & coercionem exercent, sive in vigore ac vitâ malorum *Doemonum* quod *Potestatum* sit, sive in vigore corporeorum quod *Virtutibus* attribuunt, sive in vigore & vitâ bonorum spirituum quod *Dominationibus* proprium existat: Primæ autem classi præfecturam & curam simplicem dant, præponuntque *Angelos* hominibus, *Archangelos* Provinciis, *Principatus* universo mundo. Qui & propius inferre gradum in ea quæ non videntur juxta Col. II. 18. comperiuntur, dum inter *Angelos* *Præfectos*, *Ministrantes*, *Assistentes*, & *Custodes* distinguere audent,

hominique cuivis vel à prima nativitate vel à tempore Conversionis certum Angelum aut Genium custodem attribuunt, qui & vitâ totâ observet sollicitè & in morte cum anima ad testimonium perhibendum ad Tribunal Dei ascendat, tum & appareat sæpe in formâ ejus cujus Angelus est Act. XII. 15.: Cum primis vero laudant ex Apocrypho Tobix Angelos Præfectos septem, qui & preces Sanctorum Deo offerant, & egrediantur immediate coram gloriâ Dei, quique sint septem spiritus illi coram throno Dei de quibus Apoc. I. 4. legitur; Hos enim faciunt Angelos Diarios faciuntque Dominos administrationis totius per septem hebdomadis dies necessariæ, diem Solis tribuentes in dierum ordine Raphaeli, diem Lunæ Gabrieli, diem Martis Sammaeli, diem Mercurii Michaeli, diem Jovis Tzidkieli, diem Veneris Hanaeli, diem Sabbathi Kepharieli. Primas vero Triades aut tres Angelorum classes jam ex Magistris Phœniciis aut Ægyptiis hauserant ac posuerant modo olim Platonici, quarum prima immediate videat ac intelligat, secunda à prima lucem acquirat, tertia vero à secunda.

§. II. Quanquam autem intelligi ac definiri facile queat necessario in beata illâ Societate Angelorum esse ordinem, & ad ordinem habendum gradum, & ut gradus adesse possit officii præfecturam ac dignitatem, quin & potestatis ac gloriæ quandam majorem perfectionem, cum ubi est multitudo ac non ordo ibi sit confusio, & in hominibus etiam Stella præstare debeat stellæ 1 Cor. XV. 41., non tamen hoc præfecturæ & Hierarchiæ fastigium ferendum ullo modo est, tum quod Cherubim ac Seraphim sæpissime in terris visi sunt Es. VI. Ezech. I. & X., tum quod omnes spiritus ministratorii Heb. I. 14. sunt, tum quod vel parvorum Angeli faciem etiam Dei immediate vident Matth. XVIII. 10., tum quod damnatio ad molam futura foret uni homini per totum vitæ tempus alligari, tum quod muniis auxiliatoriis quibus homo indiget unus Angelus, juxta hypotheses ac distributiones Pontificiorum, non sufficit, tum & quam maxime verò quod fundamentum harum classium aut specierum distinctarum à diversitate distincta tot nominum distinctorum petita prorsus est nullum, quum & una species varia habere nomina possit, & revera etiam
plura

plura ac alia nova *Filiorum lucis*, & *Stellarum matutinarum*, &c. occurrant.

§. III. Interea tamen sunt nihilominus etiam vere primores & Primarii Angeli Dan. X. 13., voluntque sane singulare quid notare nomina Seraphim ac Cherubim, (licet propria individuum ab individuo distinguenda nomina non sint) cum secus commune Angelorum nomen sufficeret abunde; Significat enim Hebræum *שרפים* à *שרף* ministravit, operatus est, in genere Ministrum, operarium, Græcum *ἄγγελος* ab *ἀγγέλω* nuntio in specie Nuntium; Unde ministratorii Spiritus cuncti recte esse dicuntur Heb. I. 14., & Servi Job. IV. 18., quin & Angelo seu Præconi ac Nuntio Ecclesiæ Ephesinæ, Smyrnenfis, Pergamensis nomen tribuitur Apoc. II. Ex quo hinc statim evidens est Nomen Angeli in usu ac etymo speciem certam creaturarum harum spiritualium non indigitare, sed ad ministerium & officium potius comparatum esse: Quæ & causa est quod hinc non spiritibus tantum his sed & personis divinis Filio & Spiritui tanquam Angelis Fœderis & Archangelis Gen. XIX. 1. Dan. X. XI. XII., summo Sacerdoti nuntia & responsa ex adyto ad populum deferenti Mal. II. 7., Prodromo Joanni Baptistæ præsentiam Christi nuntianti primoque Evangelistæ Mal. III. 1., Politico Ministro Dei aut Satanæ quo Michael & Draco tempore Constantini utitur Apoc. XII. 7., Verbi divini in Ecclesia Præconi Apoc. II. ac III., Spiritui item (si credere fas est) Prophetæ mortui denuo in terram emisso, sicuti quidam exponunt verba Apoc. XIX. 10., XXII. 9. de Angelo confervo fratrum Prophetarum & servantium testimonium Jesu. Impropria secus & Poeticâ phrasi dicuntur in Jobo Ecclesiaste ac Psalmis *Alites cæli*, quibus homo in revelatione arcani Evangelici sapientior est ac fit Job. XXVIII. 21., XXXV. 10. 11., qui & indicant Deoque in Ministerio nunciant Eccl. X. 20., vel parvorum Angelis Patris faciem videntibus Matth. XVIII. 10.: Quod hinc & in Ecclesia Nov. Test. prius Angelorum quam Sanctorum, & præcipue implorationes in abrogatis ex post per Conc. Laodic. Michaelis exercitus Dei Antecessoris, Oratoriis & ædiculis produxerat. Eâdem fere improprietate dicitur Ps. CIV. 4. Deus An-

gelos suos facere Ventos & Ministros suos ignem flammantem; quum aut ministerium de cœlo Angelicum, aut alacritas in eo, aut robur ipsum exprimi debet: Epitheta autem eorum sunt, quum à singulari ministerii ad eos appropriatione dicuntur singulari modo *Servi Dei*, quibus ob finitatem tamen non fudit Job. IV. 18., à gravitate rei in ministerio expediendæ *Fortes ejus* Ps. CIII. 20., à defensoria & pugnatoria contra spiritus malos beneficio aeris potentes ratione *Exercitus* Ps. CXLVIII. 2., à potestate autem in ministerio exercita ac dominante *Potestates ac Throni* Col. I. 16., quanquam & illud potissimum ad imperium sublimē ac divinum in Ecclesia Veteris Testamenti exercitum referendum sit.

§. IV. Eminent autem inter Angelos facile Seraphim & Cherubim, qui & frequentissime in Sacris occurrunt; *Seraphim* dicuntur primi i. e. *ardentes*, non quod corpora gerunt ignea, non quod sunt Ministri judiciorum ac iræ, nec quod sunt Angeli resipiscentes, & in Purgatorio ignis sub Dei throno collecti repurgati à nævis ac prisco nitori restituti, nec quod sunt Domini & Coercitores ignis, nec quod sunt Angeli lucis, nec quod Spiritus ac Ministri altaris, sed quod à scoria omni expurgati igneo etiam calore & zelo toti ardent ac repleti sunt. Sed hic *Cherubim* occurrunt in loco, qui & ratione etymi כרוב in linguâ Syriaca & Chaldaica *Boves* aut *juvenci* sunt, & in collatione Ezech. I. & X. per Bovem, Homini, Leoni, Aquilæ, conjunctum exponuntur; Neque enim per metathesin literarum Cerubh *Rechubh* seu *currus Dei* est, neque תרופה verso in כרוב Karubh *propinquus Dei*, neque Chæræb per חרב *gladius Dei*, neque idem cum Chald. כרביא sicut *puer formosus*, neque ex Hieronymi sensu כרבים ut *multi* puta in scientia, sed radix est ut jam visum כרוב *aravit, exaravit*; Et inde Cherubim significant & in genere *pictos & exaratos* illos in appropriatione singulari, quod non exstarent aliæ figuræ quam hæ, (sicut & ob non literam aliam quam Legis exstantem ea literæ venit nomine in sacris,) & in specie *juvencos & boves pictos ac exaratos*, seu *Aratores*, idque secundum etymi vim ac significationem etiam ipsam: quanquam & quadriformes Figuræ mixtæ nomine etiam

eo veniant, sive quod itidem exarata & picta erant, sive quod ad bovis speciem Bocharto judicante propius accesserunt: Sicut autem in genere Litera ac voces prima Aegyptiaca hieroglyphica emblemata animalium, quibus quid significabant, erant (unde & necessario primae imagines externae Dei prognasce debuerunt,) & Bos Aegyptiis in specie Deum ac Ducem exprimebat, inde & Vituli Ducis Deitas in deserto processit, & cultus omnis Aegyptiorum cum Osyridis tum post in Apide Josephi ac Mosis ortus ac natales primos habet, sicuti & in Mose passim *Tauri* fortitudo & anteccessio comparatur: At cum hoc Juvenco & Bove nihil est Cherubinis commune.

§. V. Sunt autem formae Cherubinorum aliquando simplices, aliquando variae & commixtae; Simples erant Figurae Juveni aut Bovis, quemadmodum ita separat animalia & formas eorum Ezechiel Cap. X. 14., & cum primis Johannes Apoc. IV. 6. 7.: Aliquando autem in Seraphino & Cherubino uno commixte exhibentur; Commiscent & conjungunt aliqui in capite, quatuorque ibidem jungunt capita variis animalium aspectibus deturpatum exhibentes vultum ad caput: separant vero alii, & *panim* non de vultu ac facie sed formam in genere exponunt, quae distinctis & quatuor in uno corpore locis visa fuerit, formam Hominis in vultu humano, Aquilae in alis aquilarum, Leonis in dorso jubis vestito, Vituli in cruribus ac pedibus. Non vero sunt quatuor haec animalia electa, quod *vel* principatum ea tenerent in genere singula suo, *vel* in vexillis quadripartitis castrorum ac tribuum Israelis exstarent, *vel* directionem insidentis Dei juxta Philonem per indolem suam depingerent, sed ut qualitas ac indoles eorum, qui per emblemata haec exhibebantur, indigaretur, quae & qualitas ac indoles bona & conjunctim in omni Bono, qui per animalia ea pingitur, occurrit, & separatim aliquando in hac & illa Ecclesiae aetate in animalibus Dei eminet: Unde & nunc commixtae nunc separatae haec formae in sacris reperiuntur. Involvit autem formas has tenebris Josephus, dum Lib. III. Antiq. Cap. VI. & Lib. VIII. Cap. II. inquit, *Animalia alata nulli eorum, quae ab hominibus visa, sunt similia, item Cherubos quod attinet, quali figura essent, nemo*

nemo dicere vel concipere potest, & Lib. II. contr. Appion. p. 1065., Cum Pompejus Magnus, & Crassus, & ad novissimum Titus Caesar bello vincentes Templum obtinuerunt, nihil Capitis Asinini culti & hujusmodi illic invenerunt, sed purissimam pietatem solum, de qua nihil nobis apud alios est effabile.

§. VI. Occurrit nunc ab initiis modo Paradyfi *Cherub*, at gladium vibrans flammantem, & adytum ad arborem vitæ, quam jam receperat modo ex alia radice iterum homo, intercludens: Non hic Satanæ erat potestatem damnationis ac mortis nactus & exercens, quomodo & pro arbitrio Deus Licetoris quandoque officium committere illi potest, neque enim eo ad inhibenda peccata solet uti: Et licet ille olim ante judicationem Christi, & ad dextram Josuæ jure ac robore potior staret Zach. III. 1., & potestatem mortis & potestatem in vasa justus pariter ac fortis obtineret Heb. II. 14. Jes. XLIX. 24., & usque ad Constantinum inconversum mundum tum quæ Deus cæli teneret, tum & juste accusare posset Apoc. XII. 10., quin & jam non semper in abyssum descendere jubetur, non tamen genus tale Ministerii sancti Deus illi committit, qui & per defectionem & per damnationem illi recenter intentatam *Dei Cherubh* amplius non erat. De cætero vero est hic ejus Status, ut non tam jam modo cruciatum & judicium sentiat, sed servetur ad judicium magnæ diei saltem ac horrore anticipato ejus impleatur 2 Pet. II. 4. Jac. II. 19., ut item liberius ex permissione Dei in terris præsertim infidelium agat, ac non plene in abyssu conclusus sit Matth. VIII. 31., ut tamen catenis tenebrarum, quæ & perpetuam à gratia luce & conversione abdicationem, & horrores implicantes perpetuos, & virium ac libertatis infractionem important, ligetur 2 Pet. II. 4., ut & porro hinc per alios auxiliantes aut indirecte aut directe conjunctos operosus ac potens sit, iisque judicatis ac jacentibus pariter in abyssu ignis & fractus conspiciatur Apoc. XII. 9. XIII. 2. XIX. 20. coll. cum XX. 2. 3., atque iterum cum judicato Gog Cap. XX. 10., quod indirectum est: Directe vero conjungitur in contractu Magico cum hominibus libere adhuc agendi & exserendi facultate in hac vita gaudentibus, ut per eos ars multa ejus communicata his effectum

effectum noxium sortiatur: Quod omnis Magiæ fundamentum & occasio est: Non tamen inter Atheos & populos cultiores se exserit, *sive* quod in monte sancto ita non lædere & præstigias facere debet, *sive* quod ipse atheismum neque superos neque inferos metuentem, sui ibidem ostensione, destruere non vult. Nunc autem implicite magis cum Dæmone colluditur & contrahitur ab iis, qui ab aliis ea discunt & simpliciter imitantur, ad quæ Dæmone interveniente nexu nullo naturali stupendos & insignes eventus constanter fieri vident, licet ipsi cum Dæmone nec loquantur neque pactum inierint unquam, sed solum illi in quo Dæmon operatur adhærent constanter, illudque placet ita iis: Quæ dicuntur artes exercitiæ curiosæ Act. XIX. 19., atque effectum sortiuntur, his & illis verbis recitatis, hoc & illo charactere ac circulo picto, hoc & illo unguento adhibito: Quod & ad Exorcismos signis procuratos, & Angelos accersitos nomine auxiliantes, quin & ad Missam Antonii de Padua Furibus ultra fluentum nondum profectis terrorem atque sic ignem de cœlo elicientem extendendum est. Ducit autem initium hoc à superstitione primo & ominatis, quum vel hæc aut illa constellatio, hæc aut illa avis, hoc aut illud animal primo in via occurrens, hæc aut illa faciei ac manus linea, hæc vel illæ sanguinis defluentis guttæ, hæc vel illæ maculæ ac verrucæ, hi vel illi *παραμοι* Sternutatoris, hi vel illi bombi auriumque tinnitus, tum & hi vel illi *παλμοι* atque convulsivæ tractiones, hoc & illud portendere creduntur, sicuti & in pœnam stultitiæ ac superstitionis persæpe Deus vere id contingere permittit: Hoc gradu primum interveniente sua opera Dæmon pedetentim abducit. Ipsam vero potentiam habet atque exserit Angelus tum per influxum certum appropriatum & auxiliarem Dei, in quo & homo ad imperium voluntatis movet brachium ac manum, tum per hominis organa quum invadere eum ac obsidere illi datur, tum per aerem ac ventum ipsi in quantitate magna proxime conjunctum æque ac nostræ menti conjungitur nostrum corpus, quo aere ac vento intermedio stupenda ciere atque exequi valet, *sive* globulis elementi secundi hujus hoc & illo modo ac gradu pressis ac percussis præstigias objiciat, *sive* eodem vehementius

mentius impulso vere corporea dejiciat ac destruat, quin & auxilia præbeat, *sive* item eodem aere affecto in homine Spiritus animales cerebrique humores ad hos & illos affectus excitandos, has & illas phantasias in imaginativa ac somni sopore concipiendas, imo & denique ad hæc & illa peccata animo sic in conjunctione arcta inducto committenda impellat conturbet ac cieat: Quare & secundum literam etiam Diaboli ex cœlo extrusi in aere dominari ac potentes esse leguntur in Scriptura Sacra. Adde vero aeri huic tum & ingentem Angeli atque Dæmonis intelligentiam & sagacitatem, quæ vires & leges naturæ ac rerum percallet, itaque activa passivis contemperare & applicare novit, ut stupendi atque insoliti inde oriantur effectus, arcani item detegi possint absque negotio ullo ita permittente Deo thesauri: Quantam enim non ignota quum esset peperit vis Magnetis admirationem. Habet vero mali ac damnati Angeli potestas ac potentia suos gradus, quoad *vel* sub Vet. T. dominatur adhuc, *vel* agit sub Novo: quoad & sub Nov. T. ac semper *vel* ex *ἀρχῇ* ac prima dignitate cœli ejicitur in aerem posito lapsu, *vel* ex aere accusans propinque apud Deum excidit veniente Christi judicatione, *vel* ex Oraculis etiam inter homines in conversione & illuminatione Gentium, *vel* ex terra item in qua liberior agunt ad catenas ligantes, *vel* ex iis item plane in abyssum in qua plene conclusi jacent ac damnati; Quod deprecantur illi in Evangelio causantes, *Quid venisti ad nos cruciandum ante tempus.*

§. VII. Neque etiam Cherub in aditu Paradisi est ignis excitatus ibidem ac perpetuo è terra erumpens, minus Zona torrida ad quam Paradyus fuerit situs, nec purgatorium ante aditum cœlestis Paradyfi fideli transeundum, sed Angelus flammante ac intercludente igne partim Legis executionem & damnationem infernalem figurans, partim errorem à via gratiæ instauratæ in promissione prima præcavens, ac in tramite ducens.

§. VIII. Sicuti vero Angeli vox non uni subjecto applicatur, ita & cum Cherubo consimiliter est res comparata, quod & aperta contradistinctio Cherubi sua accipientis ex & à Cherubim Ezech. X. 7. 8., abunde confirmat. Sunt primum Angeli Cherubim hi,
omissis

omissis inaniis quæ ad fortem ac Sapientem denotandum etiam referunt; Huc spectat Custos Cherub in Paradyfi aditu Gen. III. 25., & cum Deus insidens Cherubinis volitat & super alis venti Ps. XVIII. II., unde & currus Dei Angeli vocantur Ps. LXVIII. 18.; Qui & sunt unice tunc potentes quum Deus adest ac insidet atque operatur in illis: Unde & ultra vix assurgens Bochartus Hieroz. p. I. col. 770. Angelis formas quatuor applicat inquit, per Leonem significatur in Angelis robur, generositas ac Majestas Dei hostibus terribilis, per Bovem constantia, patientia, firmitas, assiduitas in ob-eundo munere à Deo demandato, per Hominem humanitas, lenitas, *φιλανθρωπία*, per Aquilam naturæ cœlestis vigor, agilitas, ac nifus ad sublimia. Deinde & Apostoli horum animalium nomine subinde etiam veniunt, quomodo & Angelorum nomine gaudent; Sunt hi igne ac zelo recenti Spiritus imbuti Seraphim illi, proclamantes nomen Christi & sanctificationem Dei in eo per totum orbem, Christo Regi proximi ac templum priscum suo clamore concutientes Es. VI. 1. 2. 3. 4. 5.; Dicuntur vero & Cherubim alis continuo motitantes, ac vocem Omnipotentis Dei primo tempore edentes in mundo Ezech. X. 5. Tertio vero loco sunt collocandi Doctores ac Ministri Ecclesiæ ordinarii, quibus tanquam organis & Deus & Spiritus præsens ac vectus regnum per orbem propagat: Ex horum genere erat Rex seu Episcopus Tyri Spiritualis, qui, licet primæ nativitatis ac puritatis tempore, cum Romana Martyrum fides per totum orbem celebratur, late expansus Cherub esset, vera Dei propinqui Sedes, qui, licet initio tubas Apostolicas conjunctas haberet aliasque emitteret ac daret, inter lapides ignis zelo plenus ambularet, Sigillum obfignans Martyrii esset, post tamen Sanctuarium iniquo mercimonio corrumpit, & ex lapidibus zeli ac ignis excussus & separatus fuit Ezech. XXVIII. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.: Atque hi sunt Cherubini in throno Apoc. IV. 6. Sed & Cherubinis his pinguntur quarto Ecclesiæ veræ partes, quibus conjunctus adest & in quibus operatur ac regnat Christus: Quæ sunt animalia illa quatuor circa thronum Apoc. IV. 6., animalia Dei & gloriæ Ps. LXVIII. II., palmæ & Cherubini ad muros Templi Ezechielis exarati Ezech. XLI. 18.

§. IX. Hi sunt Cherubini, Angeli, Ministri, ac Nuncii, pariter creati, quibus intercessio imploratio & cultus attribui minime debet, licet necessitates nostras in Ministerio & videant satis, & hi cœli alites indicent simul; Neque enim adorari debent ut in Legato & Vicario honoretur Majestas & authoritas Dei principalis: Neque Intercessores & Pararii inter homines & Deum sunt constituendi: Neque fiducia in patrocinio ac tutela eorum est collocanda, quum Deus his servis suis non fidat: Neque Præfecturæ Gentium, elementorum, Regnorum, harum ac illarum terræ plagarum iis dandæ: Nec fata ab iis arcessenda: Nec juramenta per eos facienda: Ut nec sub N. T. his, non naturâ Diis, obsequio sanctiore est serviendum proporro; *Angelici* dicebantur contra quos potissimum Epistola ad Colossenses à Paulo est conscripta, qui non tam erant Gentiles Platonici, nec priscae Oeconomix Deorum horum in cœlo olim subiecti Judæi, nec mundum ab Angelis Creatoribus deducentes Hæretici, sed post ex his collecti Judaizantes & legale cum Evangelio retinentes & copulantes Christiani; Refellit autem & coarguit in iis Paulus acriter & multis hanc Angelorum *Θρησκείαν* & venerationem Col. II. 18., quâ legi in dispositiones Angelorum datæ suberant adhuc etiam in metu religioso, quum tamen secunda habitabilis non subordinari iis porro deberet Heb. II. 5., nisi quis caput suum non tenere, & à brabæo libertatis novæ *θελων* & incoactæ nulla flagitante infirmorum necessitate abstrahi vellet Col. II. 18. 19.

§. X. At malè comparat cum his Author eruditus Notarum & Observationum in Polycarpi Epistolam & *Cherubinos hos gloria* nostros, p. 183. inquit, Ad portas Paradisi Angelus collocatur totus lumine radians & decoratus, sed apparet stricto gladio & quasi justitiæ Minister & Palatii servus, ne Adamus obstupescens ad illius pedes devolveretur, & illum tanquam Numen aliquod coleret ac veneraretur. Videt Jacobus Angelos super scala cœlesti gloria insignes, sed videt etiam Dominum superius confidentem, hujusque Imperatoris mandata exequentes. Videt Moses in cacumine Sinai Angelos, sed instar castrorum & ordinum dispositos & collocatos, Deoque ut Duci & supremo Imperatori ministrantes.

nistrantes. Cherubini super arcam tanquam super thronum collocantur, sed, ne pro Deo ac Numine supremo haberentur, incubant propitiatorio, sunt prono vultu, sunt explicatis alis, quæ omnia ministerium ac servitutem redolent, non vero divinitatem & imperium cultu religioso prosequendum. Et sicut Sol vocatur שמש *Schemasch Minister*, ne homines gloria & splendore occæcati ad illius cultum flecti se paterentur, & sicut Stellæ in Scriptura צבאות *Exercitus* dicuntur, ne ad illas terminetur cogitatio & admiratio nostra, sed altius assurgamus, & ad Moderatorem exercituum horum oculos mentis attollamus, sic & Angeli dicuntur מלאכי *Ministri*, quippe per se ad Superiorem ac Dominum Deumque se majorem relati. &c.

§. XI. At sane posse esse Cherubinos arcæ duos increatos Angelos, Filiumque & Spiritum missum ac ministerium salutis in terra obeuntem, hoc apparet satis ex eo, quod & Angelorum nomina divinis personis his passim in Scripturâ imposita leguntur, & non differunt adeo Cherubim & Angeli inter se. Et sane debere etiam actu singulare quin & divinum quid in duobus his Cherubinis occurrere, illud plurima confirmant luculente, 1. quod bini sunt tantum, 2. quod distincti plane à multis, qui in velis & ad parietes Templi apparent, 3. quod speciali quodam jure ac modo Cherubim *Gloria* non communes ac Ministerii vocantur Heb. IX. 5., 4. quod non cum arcâ commixte sunt fabricati ex auro & ligno, quo ultimo τὸ creatum & humanitas venit, sed ex puro puro solidoque auro, quo sane per se infinita, purissima, incorruptibilis, & pretiosa divinitatis dignitas ac natura, quam personæ hæ divinæ habent in se, repræsentatur. Accedit 5. quod ex una cum propitiatorio erant formati massa Exod. XXV. 18. 19., quod levi ac primo etiam intuitu naturæ ac substantiæ unitatem dicit. Non alas memoro tantum superiora versus expansas, non antem faciem & pedes etiam cum aliis obtegentes. Et cum 6. Sedem illi Deo alis faciunt, distinguuntur sane ab iis, qui non puri sunt coram ipso & quibus servis non fident; Adde 7. quod in habitationem Dei inter Peccatores conciliant, quod unice per Christum & Spiritum pararios fit, qui & pariter Juvenci, ac tum sa-

Ffff 3

crificium

crificium tum Aratores in agro Domini prius culto sunt ac esse debent.

§. XII. Conveniunt secus & prædicata cætera, quæ Cherubinis his binis hic attribuuntur, *dum* Propitiatorio ac Arcæ insistent, & non tantum unice nobis adjunguntur, sed & in propitiationis & confœderationis negotio adsunt unice, illiusque authores sunt, *dum* ad extremitates propitiatorii ac arcæ insistent, & hic unum alter aliud ac alterum in consummatione est, *dum* stant obvii & oppositi invicem è regione, quoad & unus alii juxta Oeconomiam, sicut & Daniel de Michael & Gabriele dicit, præsto est & opem quasi fert, *dum* oculis pariter ad arcam declinant, sicuti studium omne eorum Oeconomicum circa gratiam fœdus applicationem & constantiam gratiæ salvantis occupatur, *dum* explicatis alis stant prompti & accincti ad peragendum omne quod ministerio eorum Oeconomico incumbit, *dum* alis in altum exporrectis & explicatis Deum sibi & in se & in gratiâ propinquum habent & continent, *dum* & loquitur per medios hos Deus ac respondet Exod. XXV. 22., sicut & omnis inspiratio ac revelatio per Verbum seu Angelum Fœderis Christum, & post per Spiritum alterum illum Indicem, venit Zach. IX. 12.

§. XIII. Hi sunt ille Seraph & Cherub in singulari contradistincti aliis Esaj. VI. 6. Ezech. X. 7.; In Esaja enim volat ex medio & loco Seraphinorum unus, qui prunam ex altariprehendit eaque sanctificat, quod unice Spiritui proprium est qui de eo quod est Filii accipit ac adducit, & in Pentecoste descendit ac imbuit: Potuit etiam intelligi Seraph & Spiritus ignis ex alio loco veniens, quum sex hi Seraphini hujus loci Christi non Dei thronum cingant, neque infra thronum sed super eo existant, quod plane à duobus in Sanctuario conspicuis alienum est. In Ezechiele vero Capite IX. & X. extendit Cherub manum & ministrat ignem collectum intra Cherubinos Viro in lineis, qui Cherub Christus est ignem Spiritus derivans & in alios propagans; Unde & Cap. IX. ac X. Cherub unus in throno conspicitur esse, quod Spiritus tunc Cherub & Index alter in terras ablegatus ibidem ageret. Notabilis vero est differentia Cherubinorum quum alii & alii diverse per

per eos exhibentur; Quum Filium & Spiritum in sanctissimo recessu figurant duæ simpliciter apparent in iis alæ, eæque explicatæ ac sursum ad Deum capiendum elatæ, quum Angeli vero per eos etiam indicantur quatuor conspiciuntur alæ, quum præter volatum etiam faciem duabus obtegunt reverenter Ezech. X. 21., quum autem Apostoli ac homines per eos veniunt, alæ conspiciuntur sex, atque accedunt ad priores binæ aliæ, quibus & pedes impuros ac peccaminosos obtegere coguntur Es. VI. 2.

§. XIV. Occurrunt & bini hi increati Cherubini in Danielis Angelis primariis, seu Archangelis, seu Michael & Gabriele, qui sibi conjunguntur ibidem frequenter, atque obviant item & auxilia afferunt, ad movendos animos Persarum & Magnatum in aulis eorum; Non sufficit per Archangelos intelligere Principes Angelos, cum significantur per eos potius & Principes aut Duces ipsorum Angelorum: Angelus dicitur uterque tum quia pariter est Legatus à Deo Minister, tum quia pariter primus & secundus Index in Zacharia seu Nuncius: At Archangelus est Caput ac Rex Angelorum cæterorum, unde & Christus Dominus cum voce Archangeli adfuturus esse dicitur in extremo judicio, quod ipse imperium & jubendi potestatem in eos habet & tunc etiam ad ministerium habendum ab iis exeret 1 Thess. IV. 17.; Licet enim non quâ Mediator Christus redemerit Angelos, vel confirmarit in statu per meritum aliquod, creavit tamen eos æque ac homines, quemadmodum & elevatus ad Patris thronum eos una cum honore alio tum pro satellitio tum pro exercitu accipit, & in Oeconomia Test. Novi tanquam spolia triumphata exuit & circumducit: Sed & ratione lapsorum Angelorum potestas horum Caputum non defecit, sed per delictum potior e contra & major facta est, integrumque Christo fuit ad abyssum damnare eos aut ad alia loca: Nec efficiunt quicquam contra hos Spiritualia nequitia Eph. VI. 12. seu artes maxime noxiæ, *sive* specie divinitatis in Oraculis decipiant, furando ex Oraculis Prophetarum, occupando rerum longinquarum indicia velocitate, præsignando ex causis naturalibus, temperando ambigua ingeniositate, *sive* brachium seculare & mundum concitent & arment, *sive* blanditiis illecebrarum ratiociniis ac specie

specie veri ac permissi impetant ac potissimam stragem faciant conversi in filios & Angelos lucis.

§. XV. Michael (cui conjungitur Gabriel) aliquibus est Angelus creatus, *quod* accensetur multis Angelis apud Danielem in plurali, *quod* & auxilium ab alio poscit ibidem. At si nomen spectemus quod gerit & quo provocat omnes *Quis sicut Deus*, si elogium quo Dux & Princeps appellatur Israelis & exercitus Dei, si Zach. Cap. III. in quo Michael juxta epistolam Judæ pugnans de corpore Mosis & increpans *Jehovah* diserte nominatur, nemo erit qui Angelum Faciei & Fœderis increatum non statim cogitaturus sit. Quem & antiqua Ecclesia pro singulari quodam Ecclesiæ Intercessore habere modo cæpit, Michaelis item ædículas ædificans insuper & obvias ubique faciens; Leguntur enim diserte in Veteri commemoratione Sanctorum Ecclesiæ Orientalis hæc verba, *Accusationis Sammaelis ne recorderis: Memento autem defensionum Michaelis.* Sicut autem Nomen Michaelis, *Quis sicut Deus*, Filium faciem & imaginem Patris apposite subinnuit, similiter nomen Gabrielis à *Fortitudine operosa ac potente Dei* Characteristicum Spiritus etiam commode exprimit.

§. XVI. Neminem vero turbet, quod in Daniele Michael Gabrieli Gabriel Michaeli opem ac operam auxiliarem subministrat; Neque enim hoc ex intrinseco quodam defectu potentiae sic fuit & evenit, sed id 1. Characteristicum personale, quo Spiritus principium *operationis* in Trinitate est, sic tulit, 2. provincia non minus quæ ipsi item in Oeconomia salutis obvenit, quâque ipse potentiam & quæ sunt potentiae exserere debet. Accedit & 3. imperfectio ac defectus ille juris, quo Christus pro tunc precario habere cuncta & agere adhuc debebat, unde & hic Michael Zach. III. ipse nondum imprecari valet, sed à Deo hoc flagitat, neque jus adhuc ullum sed unam ac solam Israelis à Deo electionem pro fundamento intercessionis producit & allegat.

§. XVII. Hi sunt Cherubini bini Sanctuarii in se; Videamus porro etiam quæ ibi fuerit dispositio eorum & connexio; Locus in quo Cherubini hi sedem apparabant, erat sanctissima & cellissima pars domus Dei ac Sanctuarii, quod primo teste Philone erat

Φορητὸν ἱερὸν *portatile Sanctum* opposite ad domum æternam seu fixam, uti vocant ædem structam post Deo à Salomone, *sive* domo ea figuraretur Christus Zach. II. 10., *sive* Ecclesia cujus membra quasi cum partibus Tabernaculi amore compacta crescunt in ædificium Dei Col. II. 19., præprimis sub Testamento Novo ubi Ecclesia est domus Dei vivi 1 Tim. III. 4., idque plenissime sub temporis ejus finem, quum totum orbem Hierosolyma descendens cœlo imbuat, Tentorium Dei inter homines erigit, regnum gloriosum in Ecclesiam introducit, novumque cœlum novamque terram condit Apoc. XXI. 1. 2. 3. Hic infimo ac fundamentali loco exhibetur atque positum jacet *Fœdus*, quo Deus juratò in gratia promisit & se constanter obligavit in Sinai monte populo Israeli, at ut exigeret etiam simul fœderis prisci impletionem ac legem. Hoc Fœdus utrumque exhibet continet & custodit ac servat in se *Arca quadam*, dicta hinc arca Fœderis ut sit fœdus promptum fixum & custoditum in omnibus 2 Sam. XXIII. 5. Hæc ex Cedrino ligno obducto interius & exterius auro solido constabat, ut probe exhiberet Christum ramum ex altissima Regia Cedro decerptam Ezech. XVII. 4., Deitatis personaliter conjunctæ pretioso auro imbutum ac sanctum, quæ ut primo una cum columna Nubis ac Ignis & post sola circumlata fuit, ita deinde ad tempus permansit in Gilgal, post diutiuscule in Silo, ut & reducta à Philistæis exstitit extra Tabernaculum in Kiriathjearim, in domo Obededom, donec à Davide reducta in Civitatem David sub tentorio ageret, & tandem collocaretur in Templo juxta prædicta Psalmi LXXVIII. 67., *Sprevit tentorium Joseph ac Ephraim in locis primis, elegit tribum Juda ac montem Zion quem amavit*, Psalmi item CXXXII. 13. *Deus Zionem elegit, dicendo, Hic requies mea in æternum.* Quod autem 2 Macc. II. 5. de *Jeremia* legitur Arcam ante captivitatem in spelunca servante, illud minime cum superstitione ac odio Sacerdotum Prophetam in Sanctuarium haudquaquam intro-mittentium conciliari potest, atque ejusdem est fursuris cum commento alio, quo *Salomo* Prophetis de Babylonica vastitate monitus in foveam à se in Sanctuario fossam desiderabilia quinque abscondidisse fertur: Hæc Arca illa famosa est, at ex arcis Ægypti-

acis ac Gentilibus circumlatis cum Myſteriorum tum Heroum de-
functorum & cultorum profecta minime, *ſed* præſentis Dei indi-
cium certum Pf. XXVIII. 2., 2 Sam. VI. 2. Num. X. 35., *ſed* Ju-
dæis Fundamentum Radix corculum ac medulla Tabernaculi uni-
verſi Buxt. Ex. Hiſt. p. 151. Inde ſequebatur *Operculum arca* to-
tum ex auro, *Propitiatorium* communiter, Interpretibus LXX ἱλα-
σίου θρόνον *Propitiatorium tegmen*, Apoſtoliς ἱλασίου ſimpli-
citer, Hebræis כפר־תִּכְוָן à *regendo* dictum, atque commode item
dictum, cum & arcam atque concluda in eo obtegeret, & con-
ciliatum gratioſum familiarem & colloquentem Deum faceret at-
que exhiberet: Quare & Latinis Interpretibus quandoque Ora-
culum quandoque *gratia Thronus* eſt, & hinc non ſecundum Ju-
dæos ac Pontificios Thronus à Cherubinīs portatus: Quam ex-
cellens vero & hæc ſtructuræ pars debuerit fuiſſe, id apparet cum
ex hoc quod totum Sanctum Sanctorum domus propitiatorii ap-
pellatur 1 Chron. XXVIII. 11., tum ex eo quod aſpergi deberet
ſanguine quotannis ſepties Lev. XVI., tum & illo quod inter
quinque ſecundi Templi deſiderata etiam referri ſoleat hoc; Eſt
autem & vere Thronus Gratiæ ad quem accedere oportet quem-
que, qui gratiæ ac ſalutis ullius particeps eſſe vult: Quod vero
exiſtimant ipſum hoc Operculum Sedem Dei fuiſſe, vel Oracu-
lum dediſſe illud, ſecus eſt, cum in Cherubim potius confederit
& per eos locutus fuerit Num. VII. 89. Ineptiunt magis qui hinc
& ex defectu hujus Throni ceſſationem Prophetiæ inde à captivi-
tate deducunt, aut ſaltem ceſſationem Prophetiæ ex Schechinah,
cum ex alio longe capite Prophetia eaque omnis tunc ceſſarit,
nimirum ut ſic eo ardentius Magnum Prophetam Chriſtum exſpe-
ctarent Virum illum in Maſſa tentatum, penes quem tunc Urim
futurum Deut. XXXIII., quum & in diebus Babel moliretur illud
opus quod poſt venturum ac narrandum erat Hab. I. 5.: Propi-
tiatorium vero erat, quoad ſervabat cuſtodiebat & firmabat in ſe
Gratiæ fœdus, quod oppandebat legis & prætenſiones & execra-
tiones ut non prodirent, quod obtegebat ſponſione ac juſtitia im-
putata, quod irrita facit & condonat etiam peccata nova venien-
tia; At ſit ac eſt potiffimum propitiatorium tale in ſanguine Rom.
III. 25.,

III. 25., sine quo expiatio non fit, tum & quod constat ex auro, quo Spiritus æternus divinus in quo se obtulit & pretium dignitatis venit. Super hoc vero Operculo consistunt *Cherubim*, alis expansis fursum Sedem Deo facientes, qui & sibi obvii stant ac obviare in Oeconomia debent, sed & alas in promptitudine veniendi & peragendi explicant, & vultus in fœdus & arcam ejus ad observandum ac servandum quoquo modo ac in omni parte demittunt. Super his tandem confidet & conspicitur in *Nubis ac Ignis emblemate Sanctus Benedictus* Oraculo continuo illustris; Solet enim Deitas exhiberi tali Nube 1 Reg. VIII. 10. 11., *sive* quod nimia est ac inaccessa & involvenda ejus lux, *sive* quod ignis peccatori est consumens, *sive* quod tecta olim erat umbris ac velis, *sive* quod cœleste vehiculum ac indicium est Nubes. Conjungitur autem cum nube fulgor ignis, quo potissimum emblemate se Deus exhibet juxta verba disertæ Exod. XXIV. 16. 17. Exod. XVI. 10. Qui & includitur persæpe sic ut Nubes integumentum sit etiam gloriosi hujus ignis, quod & Majestati Dei convenit sic, & infirmitati hominum qui luteam carnis domum inhabitant, & typo Christi qui nube tectus in carne est; Ita Exod. XXIV. 16. per sextiduum apparet nubes, at septimo die rupta ac fissa nube Dei gloria in igne: Sicut autem initiatio Templi fiebat per Nubem illud opplentem ac ignem 1 Reg. VIII. 10. 11. Exod. XL. 34., sicut & ignis *quandoque* pingit Deum cum in splendore tum claritate & ira transeuntem sacrificia & præsentem Gen. XV. 17. ac in Mosis Rubo, *quandoque* dicit testationem super oblato & approbationem ejus ac assumptionem à Deo Gen. IV. 4. Jud. VI. 20. 21. 1. Chron. XXI. 26. 1 Reg. XVIII. 24. 38. 39., *quandoque* ac in altari iram Patris adhuc flagrantem, Christi efficax Sacrificium ac indefinentem zelum, Spiritum item & merita ac effecta alia meriti, consimiliter & fuit Columna Nubis ac Ignis conjuncti, quæ non (ut Judæi mentiuntur) per tridui longitudinem antecessit Israelem in deserto, & vias illi complanavit, montes depressit, petras diffregit, dumos exussit, sed & duxit in via, & texit, & luce donavit, at vero tandem Sanctuarium ingressa in sanctissimo ejus recessu confedit. Alludit ad hanc Nubem promissio Jes. IV. 5. de nube danda

Ecclesie de die, & igne noctu, tum & petitio Ps. XLIII. 3. 4. de mittenda luce quæ viam ad Montem Sanctitatis & habitacula Dei præmonstret: Confer Esaj. II. 5.; Et hæc est Nubes Gloria annumerata decem illis, quæ in vespera Sabbathi dicuntur creata, quin & primigenia Lux est aliquibus frustra existimata.

§. XVIII. Neque scrupulum in dispositione hac rerum in Sancto Sanctorum causatur Apostolus Heb. IX. 3. 4., qui *tum* in arca Mannæ urnam videtur includere, & virgam Aaronis, quum tamen juxta 1 Reg. VIII. 9. & 2 Chron. V. 10. solæ tabulæ fœderis in ea fuerint, *tum* & θυμιατήριον ac altare suffitus intra velum collocat; Quod enim ad primum attinet ibi quidem τὸ ἐν ᾧ non ad scenam Sanctuarii sed arcam ipsam referendum esse ultro concedo, at significatum τὰ ἐν ac ὅτι extendendum latius esse contendendo, sic ut non tam *intra* significet quam *apud* & proxime *coram*, quomodo sic Christus in dextra Dei confidere dicitur Marc. XVI. 19., ac Latinis in ligno pendere, sicuti apposite Cl. de Djeu observat in loc.: Confirmat autem idem egregie Exod. XVI. 34. Moses, quum לפני העדות ante arcam testimonii urnam collocatam fuisse ait. Male vero θυμιατήριον *prunarium* & θυσιαστήριον seu *altare suffitus* confundi observat idem verborum Interpres eximius, quum θυμιατήριον Hebræis מִתְבָּרֵךְ, Latinis *Thuribulum*, *prunarium*, Græcis πυρεῖον & λιβανωτός Apoc. VIII. 3. 5. dicatur, quod singulare thuribulum illud est quo semel Aaron solennem suffitum in Sancto Sanctorum facit de quo Lev. XVI. 21. legitur, quod & in Sancto Sanctorum hinc etiam servari potuit, quum in altari suffitus omni die à Sacerdotibus thura incenderentur in Sancto Exod. XXX. 6.

§. XIX. Usus autem ac fines horum ita in Sancto Sanctorum dispositorum Cherubim quinam erant? Existimat *Spencerus* pro more suo item hæc ab Ægyptiis petita esse à Deo, qui non paucos Ægypti ritus tolerarit & in Sacra sua converterit, ut genio populi in mores Ægypti propensissimo indulgeret ac obsequeretur. Referunt alii ad visibile quoddam præsentiae divinæ signum, quo & delectabantur Israelitæ, & ab idololatria ac fanis gentium arcebantur, & propinqua adjuvandi & colendi ratione beabantur.

bantur. Communiter autem solent ad cœlum referri, quod & excelsum sit, & Dei Sedes, & exercitibus Angelorum accinctorum plenum: Conjungendi his qui Regnum inter Angelos aut ConRegnum cum iis in prisca Oeconomia cogitant. Illi autem rem acu tangere sibi videntur, qui tum ad habitationem incolentis Cherubinos, tum ad thronum Dei in Theocratia priscâ Regis, tum ad vehiculum ejus & currum transferunt, instar Jovis Imperatoris magni cœli curru alato vecti, sicuti Lucianus ex Platonis Phædro paratragœdiat. At hæc aberrare pariter id constat satis ex eo, quod Cherubinos hos binos ad verum argumentum, Christum puta ac Spiritum Angelos illos magnos increatos & agri Ecclesiæ Cultores ac Aratores, non referunt. Certe habitaculum ac Thronus Dei hic exhibetur at non in Regno Naturæ, non in Regno Gloriæ, sed in Regno Gratiæ ac Thronus Gratiæ; Adhabet enim Deus proxime Israeli & communicat iterum cum peccatore, sed vi fœderis suppositi, dein vi servati custoditi ac probe infixi fœderis, porro vi operculi aspersi seu propitiatorii, dum adest expiatio pro venientibus peccatis, denique & proxime vi Christi ac Spiritus qui his Cherubim expressi, & curam fœderis suscipiunt, & merito ac intercessione quin & efficacia satisfactionis Deum in templum Ecclesiæ & cor fidelium adducunt, & non nisi gratiam effundunt. Exhibetur non minus dispositione ac Sede illa modus ille præsentiæ ac propinquitatis, quo velatus elongate in alto & cacumine montis aderat una cum Verbo & Spiritu in medio eorum Hagg. II. 6.

§. XX. Consimile quid nobis ostendit *Spencerus* in *Ægypto* ac inter gentes, at quod suffurati ac imitati sunt ex Mose Simii hi, licet intricarint & corruperint; Ita enim *Lucianus* de Templo Deæ *Syriæ* ejusque adyto Sacro, (si hoc non fuit ipsa *Ædes Sapientiæ*) *In hoc autem adyto Simulacra Deorum posita sunt, Junonis videlicet & quem ipsi Jovem Existentem* (NB. *Jehovam*, qui ab esse & existendo nomen gerit) *aut alio nescio quo nomine appellant. Ambo autem aurei sunt, ambo sedentes figurantur, sed Junonem quidem Leones portant Jupiter autem tauris insidet.* Ex his etiam Cherubim quibus Nubes gloriæ incubuit provenit accusatio illa

gentium, quâ Judæos Nubes & cœlum, tum etiam aviculas & alatos Cherubinos cœli colere calumniati sunt. Equidem Sapientiam Symbolicam tum quoad scripturam tum quoad rem didicit Moses ab Ægyptiis, quemadmodum & juxta Porphyrium de *Vita Pythagoræ* ille simul triplex literarum genus epistolicum Symbolicum & hieroglyphicum in Ægypto didicisse fertur; Concedimus item varias animantium formas in simulacro uno commiscendi consuetudinem etiam Ægyptiis receptam fuisse, sic enim diserte ait Porphyrius de Abst. l. 4. Sect. IX. *Apud eos Deus aliquis ad collum usque forma humana effingebatur, facies autem illi avis alicujus, vel Leonis, vel alterius animalis aptabantur*, unde & Orat. 1. Nazianzenus nominat ex belluis multis conflatas varias quasdam & multiplicatas belluas; At vero hinc minime sequitur Israelitas hæc sua miscellanea petiisse ab Ægyptiis, quum ea diserte ad Typum in monte Mosi ostensum fabricata sint, ac Sedem Dei tantum exhibeant. Et potius censendum est ex defectu ac regiminis amore, tum characteres alios, tum animalia ad hieroglyphice sensa ac res exprimendam, conjungi & adhiberi sivevisse, quomodo & sic juxta Bochartum de Animal. Sacr. *Anubis* (forte Propheta ac Nabhi) *cum canino capite pingebatur, non tantum ob Calebi sagacis exploratoris nomen, sed & sagacitatem quæ in Propheta ac simul cane est, & Rex Apis in bove cultus est, ob Tauri ac Regis robur, Cornua, ac defensionem.*

§. XXI. Interea vero fuerunt vere animalia & Symbola Hieroglyphica in Ægypto, dicebatur & expressio per ea Lingua Sapientum, aliis populis recepta item, dum fuit cunctis hæc agendi ac significandi ratio præprimis in Mysteriis & sacris: at vero nescio tamen quid sibi distinctiones illæ velint in Philone Lib. I. de vita Mosi, *Moses ab Ægyptiis Doctoribus Philosophiam accepit eam quæ per Symbola traditur, quam & literis quas vocant Sacris describunt, & eam quæ per receptionem animalium, quæ divinis honoribus venerantur, venit*, tum & in Porphyrio de vita Pythagoræ, qui triplex literarum genus epistolicum symbolicum & hieroglyphicum commemorat, quum certum sit notas ac literas verbales diu non fuisse, sed Cadmo Orientali ac Mosi, præeunte in tabulis

lis foederis Deo, demum acceptas ferri, ob quod & *nigella Cadmi Filia* appellantur. Atque hinc porro judico 1. Oralem ac verbalem traditionem locutionem repetitionem & propagationem in metro ac sine metro potissimum viguisse, 2. hinc omne & epistolico historicum & Symbolicum & Hieroglyphicum characteribus figuris & signis pariter expressum esse, 3. porro item clave ac Interprete assistente ac recludente, qui sensum verum didicerat & callebat, opus fuisse, 4. discrimen tamen in omni eo genere vario, non solum quoad materiam ac rem traditam, sed & ipsum tradendi ac exprimendi modum obtinuisse, & hinc vulgaria ac epistolica fuisse ad vivum ac rudi proprietate figuræ expressa, artes & regulas vivendi ac moralia artificiose ac tropologice, sacra autem hieroglyphica ac divina generalius ac recte sic ut interpretatione esset opus & clave. Adde & 5. non una sed varia genere eo Symbolico expressa fuisse, Zoroastris axiomata, Orphaica effata, Pythagoræ Symbola, quemadmodum & Clemens Alexandrinus Strom. V. ad hoc refert præcepta moralia, ut cum dicebatur *non licere vesci porco*, neque *aquila*, neque *accipitre*, neque *corvo*, quibus vitia notabantur, quum porcus animal voluptati deditum ac immundum sit &c. Quod vero 6. adjiciendum simul est, notandum item verba figurata & Symbolice intelligenda semper placuisse.

§. XXII. Hoc unum reliquum est, ut lachrymis ardentibus dementiam eorum deplem, qui, ut res veteres ac Mosaicas à Christo abducant, ad alia quin & exotica cum originem tum finem studio omni collato referre satagunt, quum tamen Christus & legis finis sit, & umbrarum corpus, & literæ ac Prophetiæ omnis corculum, spiritus, ac medulla: Contrario autem ac plane adverso hic proceditur instituto, dum *Maimonides* adversos & contrarios plane gentibus ritus dicit à Deo esse electos sine solo eo ut à gentibus averteret, *Spencerus* autem eosdem & Ægyptios ut ad gentiles declinare opus iterum non esset.

§. XXIII. Hi sunt *Gloria Cherubim*, qui distincti sunt à cæteris ac iis qui in velis ac ad parietes picti ac exarati erant, quemadmodum & *Spiritus gloria* in Scriptura nominatur; Est vero *Gloria*
1. Deus

1. Deus in *Cabod* seu *prepondio* gravi perfectionis & excellentiæ visus, 2. Christus quoad illo viso videtur Pater, & ipse est imago gloriæ Patris, & instauravit gloriam peccato conculcatam in Patre, sed & 3. nomen fœderale Exod. XXXIII. 18. 19. proclamatum, quo sufficientiæ divitiæ gloriosæ declarantur, idque modo eo glorioso ac decoro insimul ut sanctitati legi & justitiæ ejus etiam satisfiat, quin & decentia operationis ac directionis omnis alterius divinæ elucescat.

DISSERTATIO SEPTIMA

De

SYMBOLIS
PARADISI.

§. I.

Quod *Hieronymus* de se in solitudine constituto inquebat olim, quod Fagos & Quercus tantum habuerit Doctores, illud vere sic Adamo accidit quum in statu innocentiae atque fœdere operum adhuc erat, cui non tantum halitus aut inspirata à Deo Mens, in ideis innatis, in sana ratione, in infinito voluntatis appetitu, in dictamine operoso conscientiae, erat Lex ac *lucerna Jehovæ* vestigans secreta quaque ventris aut interiora Prov. XX. 27., sed & liber hic universi creati ac dispositi objiciebatur tantum, ut ex visibilibus his invisibilia Dei addisceret atque conspiceret, quin & natura rerum cui convenienter æstimando desiderando quærendo utendo operari & agere legis naturæ servatio, veritas, justitia, imago Dei, & rationalis cultus erat: ad quæ accessit & Symbolum non unum specialiter in

in hunc finem exaptatum, quod ob oculos illi perpetuo obverfabatur.

§. II. Symbolum, à verbo *συμβάλλειν* *unà* jacere, & *plura* conjungere & conferre, 1. ad pacta venit ac translatum est & contractus, qui inter plures & consentientes plures ineuntur, unde *συμβολαίων δίκη* Athenis *lis de contractu violato*, unde & arrhæ post emptionem in obsignationem summæ secuturæ datæ tessera ad confirmandum contractum (nunc *Godspenning*) exsolutæ, quin & annuli nuptiales invicem datî & accepti, Symbolorum simul nomine venire solent, 2. ad convivia spectat Vox ea, in quibus & quisque portionem conferebat in medium, & ille Symbolum seu partem pecuniæ in sumptus impendendæ accipiebat, qui jubebatur cœnam apparare, 3. verò atque potissimum transiit vox ad indicia & signa, quæ qua talia simul ad aliud se extendunt illudque conjungere & conferre volunt; Ita in bello cum vexilla quæ colligebant & congregabant in unum, tum, ne doli forte obreptio fiat, specialiores verborum tesserae de quibus propinquantes interrogantur, ita insigniri solent: Usus item erat eorum in peregrinatione hospitacione & amicitia contestanda non minus, atque bolus & officulum in medio divisum & cœquandum poscebatur ab advena ut certus fieret hospes, quæ & boli medietas allata Symbolon dicebatur & amice congregabat: Sed & ad ominata ac divinationes vox & usus ejus progrediebatur, quo *σύμβολον* Sternutamento appropriatum ac *σύμβολα ενόδια* primumque in via occurrentia & quid aliud portendentia sunt referenda. Tandem vero & Ecclesia in tertio significatu nomen hoc etiam ad se assumpsit ac civitate donavit, tum fidei Symbolum tum Sacramenta illo insigniens; Symbolum enim dicitur Breviarium fidei Apostolicum, quod, ut à peregrinis à fide dissociat, ita econtra illud indicium est quod fratres illud recipientes & profitentes in unum colligebat, siue domi agerent illi siue peregre essent, præprimis quum adhuc nunquam scriberetur illud ut & alius discere ac recitare posset, sed memoria tenebatur ac dicebatur solum; Quo & Symbolo tunc opus erat maxime, quum in communi Christiani nominis persecutione fratres falsi & hæretici irrepebant. Potissimum

H h h h

autem

autem Sacramenta, tum qua indicia Christianismi & rei signatæ alterius ad quam se extendunt conjunctim, tum quoad conjungunt & baptizant etiam fideles in unum corpus & ad unum vexillum inter se, hoc Symboli nomine appellantur: Sed & existimant aliqui Luc. IX. 3. in verbis *μὴτε ἐξ ἑδῶς μὴτε πέραν* Tesseræ hospitalis ac dimidiatæ circumportationem Discipulis à Christo vetari, quod tamen affirmare certo ego non ausim, licet inter cultiores gentes invaluisset modo consuetudo hæc tunc adeo, ut & in proverbium abiverit Plauto in Pœn. Act. V. Scen. II. inquenti, *Si gnatus Antidama es tesseram conferre Hospitalem velis*, ac respondenti *eccam attuli*, & jus hospitii atque amicitiae contractæ violans tesseram confringere diceretur illi ipsi in Cistel. in verbis *Hic apud nos Alcesimarche confregisti Tesseram*, quod hinc Erasmo est *reditum sibi in domum præcludere*.

§. III. Symbola & Symbolica præprimis Ægyptus impensè colebat & amabat, idque maxime quum divina Theologica & Sacra exprimebat, sive quod investem ac simplicem cultum dedignabatur gentilis, sive quod absconderet & obtegeret vulgo Sacra Sacerdos, sive quod Lingua Sapientum esset figura ac Hieroglyphicum, sive quod monopolio includeretur Sapientia, sive quod accurata deficeret adhuc Characterum litera: Quo & effectum fuit & primo & necessario, ut imagine hieroglyphica pingi etiam Deus debuerit: Nunc loquebatur vero in figurâ parabola & apologo narrante Ægyptus, nunc scribebat item *cum* imagine consimili picta ac plana, *tum* ænigmate differente ac artificiose exhibita expressa & connotante, qua propter & Sphynge & silentis Harpocratis figuræ Templis insculptæ cernebantur; Propagabantur hæc vero Symbola atque hieroglyphica inde in orbem universum, quod primum homines ibi colligerentur ubi sponte magis Natura benigna erat & fœcundabat, deinde terra hæc Deos Patriarchas ac Israelitas docentes hospites habebat, porro horreum universi orbis erat quo ob fœcunditatem commeabatur, Sedes item Sapientum & antiquarum traditarum ac servatarum originum quæ invi-sebatur erat, vicina item Phœnicum & Chaldæorum primorum existerat, denique & percommotis mari rubris portubus gaudebat

bat quibus in Æthiopiam Persiam & Indiam, cum Salomonæa ac Tyria classe, secundo maris tractu solvebant, atque eo modo in Orientalem pariter & Occidentalem Indiam Animalia, Apides, Osyrides, Anubes, Canopos & Sacras ac dicatas Pyramides tra-
ducebant, donec ex Urbe Roma An. Urb. DCXCVI. referente Arnobio Lib. II. adversus gentes Tertulliano Apol. VI. Sacra hæc ejicerentur, fanaque Isidis ac Serapidis ex S. C. solo æqua-
rentur, quin & juxta Dionem Lib. XL. XLII. XVII. & LIV. in urbe & Suburbano intra 500 passus consistere vetarentur, sive quod herbæ atque abjectissima animalia colerentur in iis ac pro Diis haberentur, sive quod magis quam Dii ipsi colerentur: quan-
quam reciperent ea post manusque illis darent iterum Commodus, Caracalla, Alexander Severus, sic ut jure de urbe prædicaret D. Leo Sermone primo in Natali Apostolorum Petri ac Pauli, *Roma ignorans sue profectionis Authorem, cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus, & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem: Unde quanto erat per Diabolum tenacius illigata, tanto per Christum est mirabilius absoluta;* Atque hinc πᾶν Ἀιγύπτιον ἄκισμα καὶ δεινύμα ἐδδενικῆς ἀκοῆς ἐπαγωγότατον, *Omnis Egyptiaca historia & narratio Græcanicas aures valde alliat* Heliodor. Lib. II.

§. IV. Subjecit item ceremoniis ritibus & Symbolis externis populum suum ex Ægypto egressum Deus in primo ac Veteri legali tempore, non tam quod illis in Ægypto assveti essent Israëlita, sed quod pueri essent qui picturis & fabulis eâ ætate gaudent & ducuntur, atque ceremonialia Magis quam vel Moralia præcepta injungebantur iis, *tum* quod in iis typum externæ Ecclesiæ rite prædelinearent ac prædelineare deberent, *tum* quod servi elementorum horum mundi facti essent, *tum* quod ultima post naufragium tabula essent, *tum* quod res depictæ gratiæ in figuris his contemptis contemnerentur ac spernerentur, quo pacto & Sacramenta vel nunc in contemptu damnare perhibentur, *tum* & quod singulari tunc modo sub lege hac servanda ceremoniali essent.

§. V. Neque minus ea nunc sub Novo Test. in Ecclesia de-
Hh h h 2 prehendere

prehendere licet, at non in tantâ copiâ, nec in tam arctâ necessitate, nec in exprobatoriâ chirographicâ & accusante ac adversante subcontrarietate, nec in unâ relationis ac usus ratione, quum ad varia econtra spectent & referri velint, neque signa tantum sint verbo quasi visibili summam Evangelii depingentia & exhibentia, neque sigilla tantum promissioni in Evangelio factæ suffixa eamque simul caractere suo impresso confirmantia, ut nec pignora solum loco rei signatæ substituta atque ad certam ac dulcem spem faciendam in manus actuantia & applicantia, quin & non *Ἐπερωτηματα* ac *fundamenta compellendi* saltem quibus in restipulatione fidentissima promissi nitor ad constringendum valide Deum pignoribus obsignantem, sed & promittunt ea simul coram proposita & aliis administrata, sed & invitant & commovent in antecessum ad officium etiam ac præstandum id quo prævio jus & obsignatio venit, sed & exhibent simul cum externo rem ipsam promissam internam signatam quod ad jus attinet veramque appropriationem, sed & obligat se ipse Deus & Christus ad signatam rem ac salutem & gratiam ad eam necessariam dandam, ut vi Sacramentorum quæ vel in infantia initiant ac obsignant constringi possit & adigi semper ad illud.

§. VI. Non tamen hinc ex elementis his idolum fabricandum est, ut vel ob efficaciam eorum creditam Magia committatur circa ea, vel ob necessitatem Servitus elementorum prisca Vet. Test. reducatur, vel ob venerationem nimiam Superstitio inanis, quæ turpem idololatriam pedetentim in Ecclesiam olim invexit. Non luxuriandum est in Cœnâ sicuti fiebat olim in agapis conjunctis Cœnæ, neque confundendus item hic panis est cum communi, quod olim Paulus acriter perstrinxit, sed discernendum potius ab eo sollicitè Christi Corpus est, quemadmodum & eo prævio in primitivâ Ecclesia quodque ejus membrum in unoquoque conventu ac coetu collecto vel indies etiam Sacramentum in fine cultus publici ad confirmationem sui fumebat, ut hinc & id *Missio* ac *Missa* diceretur quod ad illam cultus partem plena coetus dimissio fieret, post verò statim simul Excommunicatio & separatio Ecclesiastica facta est, quoad non edere licebat cum eo qui non frater erat.

Quem-

Quemadmodum autem varii sunt fines ad quos Cœna ac Sacramentum comparatur & dirigitur à Deo, sic & potest à variis varie Cœna sumi ac applicari; Illi qui solum accipiunt panem Domini, atque fide salvifica ac vera destituti adhuc sunt, modo veritatem Evangelii assensu obsignent ac prophane non vivant, possunt frequentatione Cœnæ annunciare ac declarare gloriose eam actione suâ mortem Christi in summa ejus cum efficacia tum utilitate, in honorem Christi: Potest & illis fieri conditionata obsignatio sincera ejus quod post conditionem præstitam habituri sunt, quomodo ita semper suffixum Scripturæ sigillum id & eo modo confirmat & confirmare unice potest, quo modo Scriptura ac promissio in eo est, & quæ in argumento hoc *Si credis salvaberis* conditionata unice est, atque positâ jam fide & conditione in homine, ejusque exploratione rite insuper facta, demum in absolutam & actualem transit aut abit. Possunt denique & tales appetendo ac desiderando in Cœnâ os aperire primamque fidei præparationem ciere, quod item Christo non indignum, communicanti non perniciosum ac insalutare est.

§. VII. At dic Sacramentum Sigillum esse justitiam fidei obsignans communicanti, turpemque hinc ac nefandum abusum esse illud permittere illi, qui jus id per fidem genuinam non habet, sed iræ potius atque Satanæ Filius adhuc est. *Respondeo* 1. Tale etiam Sigillum in perfectionis apice etiam actu fieri ac esse illis, qui non tantum fidem habent, sed & exploratione factâ certi facti sunt se habere, ideoque Sacramentum tanquam certioramentum intueri atque assumere queunt, esse vero & alios fines ad quos alii tantum ex parte Sacramento fruenter feruntur ac perveniunt, 2. obsignatione conditionata & juris ejus remoti generalis ac fœderalis, quo nostrum & liberorum nostrorum est promissio, nihil committit indecentis aut mali, 3. olim sub V. T., quo vigeat fœdus obsignatum commune & externum, Circumcisionem nihilominus etiam justitiæ fidei Sigillum Paulo teste item fuisse, ac tamen omni in Ecclesia prisca nato ex parte alia applicatam fuisse, quin & vel octavo die item applicari necessario debuisse, 4. hoc modo aliam secus etiam Veterum superstitionem probari ac reduci, quâ ne

quidem preci publicæ per tot annos interesse volebant eum, cui Deum Patrem nominare, fœdusque ejus in os sumere, non permissum esse existimabant.

§. VIII. Nullo modo igitur patimur nunc sub Test. Nov. nos adeo iterum elemento adstringi, quanquam & sub statu instituto summum piaculum & crimen esset circa arborem etiam externam delinquere, & sub Testamento ipso prisco svavi ac nudo ante legem Capitale in Sabbathi die ignem incendere, signumque ac typum ejus corrumpere, signati autem religionem contemnere & abnegare, nunc item sub Nov. Test. Sacramenti contemptus vere damnet etiam utut non privatio simplex, quin & per se in signo ac effigie cum honoretur tum lædatur etiam res ac persona ipsa: Non tamen hinc debet scrupulus & sollicitudo anxia suboriri, sive in Ministro qui Cœnam dispensat ac administrat, sive in communicante ac eo qui non ab Ecclesia segrex est & accipit; Qui scrupulus non tantum *Anabaptistarum* fuit semper in collatione Baptismi sed & *Labadistarum* insimul, qui neque Cœnam porrigere volebant nisi iis quos regenitos esse sciebant, neque baptismum conferre nisi infantibus iis de quorum Parentum fide ac regeneratione iis constabat, quum tamen hac ratione tum semper ac in perpetuum homini Ministro expectandum fuisset, tum Christus instituta, quorum nunquam usus esse potuisset, dedisset, tum & gratia quæ talis non ex merito digno aut demerito Parentum se propaget, verum pessimis optimos persæpe Filios & optimis pessimos econtra det, & sic gratia esse appareat.

§. IX. At nos hic impræsentiarum Sacramenta ac Symbola ea, quæ in Statu innocentix & Paradiso fuerunt, occupabunt, in quo tum personæ, tum status, tum locus, tum arbores nobis occurrunt, quæ pariter indicarunt obsignarunt ac documenta dederunt.

§. X. Abutuntur Suppositis quin & Personis illi ex Magistris, qui ex Adamo faciunt Mentem, ex Eva corpus hominis, & ex Serpente repentem concupiscentiam, quæ per corpus ac partem sensualem affecerit scandalizaverit ac abriperit etiam ad peccatum ipsam mentem, illi item ex propudiis Ecclesiæ Christi, quibus est Serpens Evæ se insinuans Membrum virile fœminam ingrediens,

grediens, postquam fructus arboris gustatus libidinem accendit, & exemplum visum animalium coeuntium præivit ac permovit, quum secus ipse immediate Deus corpus æque ac animam hominis propagare voluisset, in quo post Agrippam, Helmontius, ac Beverlandius de *Peccato Originali* an joco an serio impingunt. Dederunt item Serpentem Diis, Apollini, Marti, Æsculapio, & Avernuncis Medicis, an ob sagacitatem & prudentiam singularem, an ob vigilantiam? quapropter & Dracones olim erant Thefaurorum Custodes, & præter Aquilam commune Romanorum in militia signum, speciale adhæc non minus eorum qui inde Aquiliferi dicebantur, Draco etiam cohortes certas habebat, qui hinc Draconarii vocati fuerunt, & si credere fas est, *Dragonerorum* nomen in hunc usque diem propagaverint. Fit & præter jumenta aliaque animalia Serpens hominis secus Præceptor ac Didascalus in Scripturâ, cum prudentiam eorum imitari jubet Matth. X. 16. Intelligitur vero hoc loco eo nomine Satanas, qui sic vocatus est, quod involucro Serpentis contactus primum prodiit, quod calliditate uti novit, venenum lethale effundit, insensibili morfu afficit Prov. XXIII. 31. ac penetrat, tum & in pulvere volutatur abjectus nunc eumque vorat solum, quum antea corpore ab umbilico ad caput magis erecto forte incessit; Nihil vero magis indignum homine est, quam quum is ad irrationalia bruta hæc, ad discendum ab iis, ablegatur, illique dici potest ac debet, *Nun sauff wie ein Bestie* nimirum ad necessitatem, und nit wie die Menschen. Est & Serpens hic Exemplare & Caput cum Pseudoprophetarum à simplicitate in Christo abducentium, qui hinc etiam Spiritus probandi dicuntur, tum Seminis illius mali quod ex Patre Diabolo esse dicitur ac progenies viperarum appellatur, Diabolique similem indolem inclinationem & actionem exserit, quoad Pater non materiam tantum corporis sed & similitudinem speciem ac formam eandem in filium derivat & propagat, dum simile generat simile: Ad quam similitudinem cum Serpente ac Patre Diabolo speciatim pertinent ea quæ modo quodam singulari Diabolo propria crimina & peccata dicuntur, quæ sunt speciatim Invidia quâ Cain ex maligno esse 1 Joh. III. 10. 12. dicitur, superbia quæ judicium & cri-

men

men Diaboli 1 Tim. III. 6. est, accusatio & calumnia Apoc. XII. 10., Mendacium Joh. VIII. 44., Iracundia & homicidium Eph. IV. 26. 27. Joh. VIII. 44., Perjurium Matth. V. 37., defectio ac Apostasia perfida Joh. VIII. 44., Seducio Act. XIII. 10., blandiloquentia ac larva 2 Cor. XI. 13. In ordine vero & contextu personarum, quæ in Paradiso simul occurrunt, simul est *Semen Serpentis* ac Serpenti relictum, seu massa hominum reprobatorum ac damnatorum, *Semen Mulieris* quæ opposita ad Adamum Chavvah & *Vita ac Mater omnis viventis* dicitur, Semen & sanctificans & sanctificatum, quod utrumque Draco à partu per Herodem & Imperatores Ethnicos vorare voluit Apoc. XII. 2., *Adam* Exemplum carnis exterioris hominis & corporis electorum, quod in lucta per totam vitam & pulvis est ac in morte in pulverem etiam converti & redire debet. Quod vero Jesuitis Eva hæc *vel* Ecclesia ac Sponsa Christi est, quam Eva repræsentarit, *vel* Beata Virgo Maria, quæ Christum & Salutem in eo omnem dedit iterum ac instauravit, à quo seductione sua Serpens reatum gravem sibi contraxit, ira Dei in authorem primum puniendo maxime deservit, Adam item exceptione doli obmota in integrum ac melius item quasi restituitur, utut culpâ latâ levi levissima in custodia horti demandatâ non carens, illud specie omni veri caret.

§. XI. At redimus ad *Adamum* Patrem Patrum quin & Patriarcham primum ac universalem, quanquam post illi qui generationes mundi inchoarunt Patriarchæ nomen singulariter gerant, tum & ii qui populum Israel in tribubus XII primo derivarunt, qui & sancti & proximi Israelis qua talis Patres & Patriarchæ erant. Facit *Altingius* in Heb. V., juxta verba Geneseos *Ecce Adam factus est ut unus ex nobis*, Adamum etiam post lapsum, at jam victimæ pelle indutum, at & in experientia boni & mali jucunda ac adversa gustantem, at post tonitrua ac fulmina in horto à lapsu percellentia attonitum, atque metu ac horrore damnationis ac morte in eodem die lapsus morientem, Typum venustum Christi victimæ futuri unâ cum Magistris & Cabbalistis apud Reuchlin. de Arte Cab. l. 1. 623., qui & Onkelos. Chaldaicam interpretationem adjicit, inquentis, *Ecce Adam fit unigenitus meus*

meus s. unus meus in æternitate ex se ipso: Quæ tamen nimia sunt: At vere tamen juxta Augustin. de Catech. rudibus Cap. XIX. *Tota Sanctorum Vet. Test. vita fuit Prophetia de Christo*, vere juxta Tzer. Hamor. Sect. Beresch., *Mysterium Adami Mysterium Messie*, atque teste Tertulliano de Resurr., *Limus ille jam tunc imaginem induxit Christi futuri in carne*, non tantum Dei opus sed & pignus, & Paulo Rom. V. 14. *τύπος τῆς μέλλοντος Typus futuri* qui hinc & secundus aut Ultimus Adam dicitur 1 Cor. XV. 45., atque eodem cum primo nomine atque colectivo nomine Adam: *μέλλοντων* autem & *ὁ ἐρχόμενος* Matth. XI. 3., tum ex Hab. II. 3., tum ex nomine *Isch Jehovab* aut *Herois Futuri* & qui erit Gen. IV. 1., tum ex promisso toties ubique in Vet. Scriptura Adventu; Neque enim *Futurus* tantum est futurus Adam, sed & ille *Futurus* absolute ac in se, quoad id Messie nomen erat in Israele, sive ex incertitudine quod nescirent quid certo ac specificè de persona Messie determinare deberent, sive ex spe qua promissum adventum ejus jam diu & continuo expectabant, sive ex æstimo quo non dedignabantur ejus adventum cum hodiernis inter eos, qui maledicunt Regi suo ac inquirunt, *Veniat sed anima mea non videat illum ob angustias, quæ ejus adventum comitantur.*

§. XII. Hoc vero pro fundamento ac certo in principio collocandum est & supponendum, in Statu innocentie æque ac post etiam Symbola atque pignora futuræ gratiæ modo ac in antecessum exhibita fuisse, quin & ipsa illa ac eadem tum in statu primo tum in subsecuto secundo mundo una cum homine constanter duraturo in genere certo dandam salutem ac vitam, si non opere proprio tunc obedientia mediatoris, si non modo primo tunc alio at vero tamen & eadem lege venturam obsignasse, quum frustra, atque ad ignominiam, & ut statim intercideret omne, mundus creari digne ac decenter non potuerit. Apparet hoc item luculente, tum ex Conjugio Adami in statu integro quod Mysterium Christi & Ecclesiæ fuit, tum & Vitæ arbore simul quæ post lapsum custoditur illibate simul, & vitam in Christo juxta Apocalypsin germinare pergit. Et quia teste Paulo Col. I. 16. cuncta ad & propter Christum condita sunt, qui est Filius & Hæres Patris atque fit primogenitus inter multos

Iiii

fratres,

fratres, atque fine finali ad gratiam & gloriam gratiæ in eventu cuncta exeunt, hinc & ad ea etiam res in initio antea dirigi poterant ac debebant. Quæ & causa fuit quod hinc *per Christum omnia condita esse dicuntur* Eph. III. 9., quod gratia electionis in Christo sollicitè *jactis mundi fundamentis* Eph. I. 4. *præmittitur*, quod Elohim & personæ divinæ confœderatæ in consilio creationem inchoant, quod fide demum rite ac decenter à Deo secula condita esse constare dicitur Heb. XI. 3.

§. XIII. At excutiamus Adamum ac Typum ipsum; Fuit ille conditus ex terrâ cum rubrâ tum Virgine manu ac potentiâ Dei, prodiit consimiliter virtute altissimi ex sanguine humano & Maria Virgine Christus: Transferebatur Adam ex terrâ communi in hortum Eden, transit consimiliter Christus ex vitâ privatâ ad publicam: Transfertur Adam eò ut hortum custodiret & coleret ipseque obediret certaret ac tentaretur, fuit hæc etiam in vita publica Christi cura, ut non tam secula in communi quam hortum Dei in iis coleret & custodiret, ex quo fluvii illi emanant quibus omnis alia terra fœcundatur rigatur recreatur, ipseque obediret & lucraretur: Obsignavit Arbor vitæ Adamo vincenti promissive in futuro vitam, tentavit autem eum altera, quomodo & Christo obedienti Lex ac Timor Domini lignum Vitæ secus etiam paciscenti ipsi promissæ erat, & Arbor mortis ac illecebra varia tentavit item: Fuit Adam solus in Eden & hæctenus inter muta ac bruta, ac non reperit sibi homogeneam ac similem quæ conjungi ipsi ac sociari posset, consimiliter neque Christus natus sibi similes & puros reperit, cum perdit peccato essent omnes ac teste Jobo ac Psalmo XLIX. *onagri nati ac pecudi similes*: Sicuti vero & alto seu lethali sopore *Tardemah* obdormit Adam, ut ex latere atque costa ejus Eva socia ipsi formaretur, sic & obdormit in morte Christus, atque aperitur insimul dormienti latus ad effluvium aquæ & sanguinis, ut inde Virgo nova ac intaminata Christo surgeret, cum qua arctiori & amantiori vinculo conjugium init: Atque ut Adam ita Sociam & conjugem è regione habens multiplicare & propagare se & imaginem suam jam deturpatam potuit, consimiliter & Christus qua novus & secundus Adam etiam indolem ac imaginem

imaginem sanctam suam propagat in suos ac filios, qui & quoad esse quum destructioni ac morti subessent, & quoad bene esse, seu & quoad materiam & quoad formam essentiae ex Christo generantur, Patre qua tali non tantum essentiam ac vitam sed & speciem ac formam sui ex se derivante, unde sic in filiis his Paulo teste Christus formam ac speciem accipit; Non enim hi aliunde & ex Adamo primo coeunte proveniunt, juxta illud Magistrorum apud **מֶרְקַב עָלַב** dicentium, &c. **בֵּן אֱלִיָּה סַמְאֵל**, *Venit Samael equitans super Serpentem ad Evam, eaque concepit Cainum: postea autem eadem ex coitu cum Adamo peperit Abelem: Quod interpolare student paulo aliter Cabbalistae in verbis, Scito Cainum ex sordibus & immunditia, quas Serpens in Evam immisit, generatum esse.*

§. XIV. Atque sic in eo pares Adamus & Christus quin & hic potissimum alter ac secundus Adamus, quod, ut in illo omnes peccarunt & rei facti & intercedente generatione peccatores facti sunt, ita vicissim in hoc omnes obediunt, justi & sancti fiunt iterum: quam & restitutionem aut instaurationem jam initio modo statim mutatio nominis **אִשָּׁה** in **חַוָּה**, ut & vestium ficulnearum in pelliceas, distinctio seminis Mulieris à semine Serpentis, quin & Seminis Seth seu positi à Semine nato, filiorum item Dei à filiis & filiabus hominum, subindicavit aperte ac portendit. Peccarunt vero etiam consimiliter in Adamo primo tanquam Capite publico alii etiam quin & omnes, ne quidem ipsis priscis abnuentibus Magistris; Ita enim R. Moses de Trana in Beth Elohim fol. 105. c. 1. &c. **וְכָל בְּחַטָּא** *Præterea eodem peccato, quo peccavit homo primus, peccavit totus mundus, quoniam hic erat omnis homo.* Et in Lib. Zohar Col. 215. ad Gen. XIX. &c. **אָדָם קִדְּמָה מֶרְד** *Adamus primus rebellavit Domino suo, & causatus est mortem mundo: Utrumque vero conjungit Maimon. in More II. c. XXX. Traditum est à Sapientibus Serpentem, ubi Evam aggressus esset, sordes in eam projecisse à quibus Israelitae, qui in Monte Sinai steterunt, sint absterfi, ceterae gentes non item: Sed & confirmabat abunde rem ipsa prima experientia, dum Cain cum suis Caro est ac homo tantum manet, atque à facie Dei expulsus extorris agit, sicutamen ut non furori omnium expositus relinquatur, sicuti ille quidem*

conscientiæ mortibus convictus metuit & deprecatur; Erat vero hoc omne semen malum & ex malo, à quo Cain malus & Deus Gen. IV. 10. ipsi dixit, *Quid fecisti, ecce vocem sanguinum fratris tui me ab ipsa humo inclamantium*; Ubi venuste ratione pluralis ac sanguinum Sanh. f. 37. c. 1.; *In judiciis capitalibus non tantum sanguis occisi, sed & Seminum ejus ac eorum qui ex interfecto nasci possent ad finem usque seculi, reo imputatur*; Unde & Bechai concludit, *Et ecce poena talis erit, ut proportionata sit delicto, ita ut, quoniam Semen fraternum exsciderat, ipse quoque in toto Semine suo exscindatur.*

§. XV. Alterum Paradisi Symbolum est *Sabbatum*, non illud signi quidem, nec periodice recurrens, nec homini injunctum ac imperatum, sed creantis & absolventis Dei; Neque enim homo cum universo opere aliud quam perpetuum ac morale Sabbatum, quo non sibi vivit omni tempore sed Deo, subire potuit, quum externo ac periodico Sabbato tunc ideo locus non fuerit, quod respiranti quieti ac impediendi sanctum operi pro tunc locus nondum esset. Et licet in præcepto quarto Sabbatum Israelis Periodicum ex primo Sabbato hoc inferatur, id sit unice fierique debuit necessario, tum ob hoc quod Deus in opere suo post sex laboris dies quieverat ac sabbatizaverat, quod hac Israelis recurrente Septidui Sabbathini periodo refricari idendidem & ob oculos poni debebat, tum & ex eo quod Sabbatum verum ipsum nondum adductum eo tempore iterum erat, & ideo quies prisca externa interrumpi idendidem etiam olim debebat & laborioso exhibendo operi locum dare, donec illud *Cullo Sabbath seu totum & continuum Sabbatum* Scripturæ ac Magistrorum adesset.

§. XVI. Nullo igitur modo septimus quisque periodice dies Adamo in Statu innocentiae fuit injunctus & observandus, five ut dies in quo singularem Deo cultum exhiberet & ab alio tunc labore abstineret, five in Sacramentum ac signum quo illi tunc ob signata fuisset quies, tum post obedientiae curriculum emensum ipsi danda tum in cælo post hanc vitam ventura. Neque item fuit Sacramentum ac signum post lapsum, ut collapsi instaurationem factam in die eodem sexto, dies septimus quisque ejus celebraret ac rememoraret:

moraret: Quomodo sic sexta die creditur Adamus lapsus, per tonitrua & fulgura in Eden sonantia horrore mortis æternæ perculsus ac fugatus, (sive ut Christum factus ut unus ex personis Divinis commode præsentaret & mortuum & boni ac mali in deliciis & passionibus subsecutis cognoscentem & expertum, sive ut sententia *Qua die comederis morte morieris*, impleretur certo ac stare) sed & brevi post in eodem die instauratus iterum sanctificatus & ad gratiam quietem & confirmationem perfectam ac stabilem receptus.

§. XVII. At ne gry quidem de Sabbathis his in Scriptura: Absolvit cessavit Sabbatumque suum celebravit opusque factum suum in perpetuum sanctificavit eo tempore potius Deus, sic ut creationem, ad quam dies in connexionem ac serie una referuntur pariter, sexto die absolverit, ac septimo item ratione creationis die quieverit ac sancte destinarit, idque in autumno, non sexto vero die collapsum jam modo opus fuerit, & restauratio svavis ac sancta ejus facta iterum sit, quicquid etiam de lapsu præcipitato ex verbis Ps. XLIX. 12., *Adam non pernoctavit in honore suo*, in Bereschit Rabb. f. 13. c. 1., & de expulsiōe à Paradiso hora nona sextæ diei facta ex Annalibus Eutichii Patricidis, Apologetico Ibn Soræ Jacobitz, & Fragmentis vetustis Indorum Orientalium, extundere velint. In autumno vero Deum opus in Adamo condito absolvisse ac sabbatizasse, indeque principium & exordium rerum ac temporis deducendum esse, non probabile tantum sed & certum cuivis esse jure debet, *tum* quod sub initium creationis non tam de floribus quam fructibus maturis arborum seu lignorum legitur & occurrit, *tum* quod Exod. XII. Deus mensem Nisan & verum tunc demum pro principio anni, & quidem Ecclesiastici, ex fundamento factæ educationis in Ægypto non creationis instituit, ut certe ante & à creatione computando alius primus anni mensis receptus fuisse debuerit, *tum* quod Festa Tabernaculorum Tubarum, quæ in exitum & principium anni incidunt, in mensem Tisri ac Septembrem vel in hunc usque diem incidunt, *tum* quod Festum Tubarum in Tisri incidens constanter *Rosch haschanah* seu Caput & Principium anni vocatur, & Prælectionum Sabbaticarum exordium facit. Quod vero Patrum haud infimi, Basilius,

Eusebius, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Nazianzenus &c. æquinoctium vernal pro principio habent, sive quod germinasse terra sicut in vere dicitur, sive quod Nisan ac Martius Exod. XII. principium anni constituitur, sive quod Deus lucem ac tenebras puta in æquales partes, ut in æquinoctio verno fit, divisisse dicitur, id fundamento omni probabili carere deprehenditur, tum quod germinatio fructibus maturis conjuncta laudatur, tum quod anni Ecclesiastici non temporis creationis & Civilis initium Nisan in Mose appellatur: At vero alium ab hoc annum illi Josephus Lib. I. Antiq. C. IV. immediate adjicit inquit, *In emptio- nibus reliquaque administratione rerum pristinum ordinem servavit.* Atque hoc tempore autumnali observato Adamus primus venuste etiam Secundum & Christum in Decembre conceptum ac Septem- bre perfectum ac natum refert & præsentat; Quum enim Chri- stus & per tres annos ac dimidium suum munus publicum gessit, teste tum historiâ, tum concentu priscorum Magistrorum in Midr. Tillim fol. 10., tum Daniele in medio Septimanæ sacrificii per Christum abolitionem Cap. IX. 27. collocante, & munus incho- ans capit juxta legem Leviticam esse natus triginta annorum Luc. III. 23., & mortuus in Festo Paschatis est, elucet evidenter eum in Septembre natum esse debuisse ut dimidius inde ad Pascha tan- tum excurreret: Quod & probabiliter educunt alii ex Ministerio Johannis prodromi ac Baptistæ, siquidem ille illud ad exemplum Levitarum ex præscripto Dei orsus est, tum circa tempus Pascha- tis in confluxu populi ad festa primo inchoavit, tum & Christus Sex mensium intervallo Johanne minor juxta Luc. I. 26. 36. fuit, denique & baptizatus à Johanne trigessimum annum inchoavit: Neque abludunt ab hoc Festa in Tisri incidentia, quoad Umbræ erant futuri & corporis ejus quod in Christo exhibetur, dum Fe- sto Tubarum & creationis primæ secunda veniens creatio per Chri- stum addita est, Festo expiationis ejus mensis vera Christi expi- atio in ortu suo, ac præprimis Festo Tabernaculorum adventus Christi in carnem qui Tabernaculum fecit inter nos Joh. I. 14.

§. XVIII. Sicuti hinc sex dies creationis primæ hujus universi tempora distincta sex quibus orbis hic in Christi secunda creatione
aut

aut instauratione perficitur figurant & exhibent, ita similiter non potest non consummatio Sabbatum & Sanctificatio prima illa Dei consimilem in Periodo septima N. T. perfectionem & quietem inductam, quum item septimum & Sabbathinum tempus incidet, præindicasse: Quemadmodum & refertur ac ordinatur Sabbatum creationis ut signum ad instaurantem sanctificationem Exod. XXXI. 12. Ezech. XX. 20., ædificatio mundi ad ædificationem domus Sapientiae septem item distinctis Columnis insistentis Prov. IX. 1., Septiduum Festi ac epuli umbratici prisci ceremonialis ad ubertatem gratiae in septem periodis ac temporibus Nov. Test. administrandam; Atque hinc est quod de Novi coeli ac terræ fundamine & creatione legitur, quum est adornanda & constituenda Ecclesia sub Novo Test. Ps. CII. 26. 27. coll. Heb. I. 11. 12. Esaj. LXV. 17. Apoc. XXI. 1. 2 Pet. III. 13. Et hinc dicitur existens in Christo *nova Creatura* 2 Cor. V. 17., & secunda generatio iterum fieri *ex aqua & Spiritu* Joh. III. 5. Sed & applicatur actu id quod in prima creatione fiebat 2 Cor. IV. 6. in verbis, *Qui jussit olim splendere lucem ex tenebris ad coruscationem splendoris in Christo &c.* Et quid multis, quum vel nomen Sabbathi rei novæ impositum totam rem creationis primæ actu applicat, & sex dies distincte insumpti frustra & in cassum insumpti fuissent, nisi per se aliquid ea spatii distincta amplitudine præfigurari debuisset.

§. XIX. Hinc *Ima dies*, uti & olim, conservat & adducit iterum ac portat in Christi justitiâ ac intercessione extensum vastum ac secula, creat per obedientiam cælum salutem & hæredes cœli, demittit in massam inconditam Spiritum abyssu incubantem, dedit & insparso hic ibi præconio lucem primigeniam ac auctorem diei sub Test. Nov., dividit item inter lucem ac tenebras non tantum in doctrina, sed & hoc modo ut in parte Judææ nox esset in parte alia lux, concludit item in Judæis nunc omnia sub inobedientiam ut omnium miseretur. Abstrahebat olim *Illa dies* medietatem abyssi incumbentis, dabat nubes & aerem quo respiratur, & Expansum, tum & divisionem qualemcunque inter superiores aquas & inferiores: Consimiliter cessant in secundo N. T. intervallo fluctus persecutionum ex dimidio, una cum populis inconditis, qui

qui elevantur ac sunt nubes pluentes Apostolicæ ac Ministerii: Subnascitur & exporrigitur item Expansum ac Mediatio consummata inter cœlum ac terram, ut & separatio populorum atque distinctio inter *Christianos* nunc ad supercœlestia deductos, *Judeos*, & *Gentiles*, qui sunt *tertia illa pars hominum* ad quam alludit tam sæpe Apocalypsis: Uti vero porro *IIIa die* alia etiam aquæ medietas in alveos ac Maria recessit, & arida nata est, quæ & germina accepit, ita & consimiliter sub Constantino M. gentiles reliqui ac persecutiones reliquæ abscedunt ab Ecclesia, ut separatim agere ea posset & conspiciue ac tuto, aquæ econtra ac populi super quibus Ecclesia fundabatur essent Ministerio ac usui ejus, mari item limes poneretur Ps. XLV. 4. 5. 6., terra vero germina & ligna vitæ ferret & exhiberet affatim: *IVa dies* ut Luminaria in cœlo disposuit, materiâ primi elementi lucis primigeniæ in globos convolutâ, ita quartum Temporis Novi intervallum sparsas lucis partes in Canonem & globos Scripturæ N. T. compegit & collegit, Luminaque ea Principum & Episcoporum disposuit, ut lux ubivis oreretur ubi caligo erat Ps. LXVIII. 15., quæ & abhinc libere super germine ac terra fulget, & post Eclypsin sub Reformatione in testibus binis iterum relucet Apoc. XI. 12.: *Vta dies* dedit aeri & aquis viva animantia sua, dabit & Quintum novi temporis Intervallum Seculo vano & mari Gentili plenitudinem animantium vivorum, quum Bestiâ judicata ad thronum candidum accedent & ab eo convincentur & excitabuntur, tum qui in Regno Bestiæ fuerunt, tum & reliqui mortui, qui erunt in inferno morte & mari, quin & mare non futurum erit amplius Apoc. XXI. 1.: Dabit vero non minus & *VIa dies* Incolas & jumenta Terræ una cum Homine Rege eorum, quum & omnis in universali glorioso Regno Homo atque conversus erit, & Ecclesia ad Regnum ac perfectionem omnimodam deducta Christum Regem imo & Hierosolymam cœlo descendentem propius habebit: Quod tum *Vllmum* protinus Tempus Sabbathinum & collati Paradisi subsequetur, quo mundus consummate conversus ac instauratus erit, & lachrymâ omni abstersâ quiescet plene, atque omnia hæreditabit, sive in Regno ultimo glorioso, sive in commercio beatorum

rum ac in terra existentium, sive in terra ex incendio ultimo resurgente cœlo atque habitaculo justorum beato etiam futuro.

§. XX. Atque præstat hoc modo Septimanam creationis universi in mysterio referre, quam si vel cum *Josua Placeo* in privati fidelis regeneratione subsistitur, qui similiter ex nihilo, tenebris, aquâ, spiritu, quin & pulvere mortis emergit & reviviscit, vel cum *Jurio* de 7 ætatibus mundi ut sic, nim. ab Adamo ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Mosen, à Mose ad Christum, à Christo ad AntiChristum, ab AntiChristi incunabulis ad ejus fastigium, à fastigio ad interitum, ab interitu ad mundi finem cogitamus, vel cum *Authore Anonymo Theologiæ Allegoricæ* primæ diei lucem ac tenebras ad Cainitas & Sethitas Gentium item ac Judæorum Caliginem & Christianorum facem referimus, secundæ diei Expansum dividens ad Noachi pereuntes ac Salvatos & Christianos persecutione item à gentibus divisos ac separatos, tertiæ diei Maria ac Terram aridam ad Abraham cum semine ex gentibus ubique relictis educum, & Ecclesiam sub Constantino caput ex fluctibus persecutionum extollentem, uti quartæ diei luminaria ad cœlum Sole Luna ac Stellis insigne Leviticum & Cæsareo Episcopale, quintæ cetos aves & pisces ad priscos Assyrios ac Babylonios, & novos Sultanos & Papas, sextæ diei jumenta mansveta ac hominem ad Judæos fatigatos cicuratos ac ad Christum adductos, & Reformatos ab hoste liberatos ac restitutos, quos tunc septimæ diei Sabbatum & quies protinus excipiet. Neque placent qui ad gratiæ operationem & Ecclesiæ sub tempore promissionis Veteris & Novi Testamenti foundationem in latitudine quadam applicant, donec quies illi perfecta venit.

§. XXI. Tertium Paradisi Symbolum *Paradisus* ac Hortus Eden ipse est, distinctus longe à Paradiso animarum, quem in suprema sphæra Harabhoth collocant Magistri, unde veniant illæ & quò redeant iterum, tum & à Paradiso Sapientiæ, quem vel in divinorum attributorum apprehensione, vel in sensu quadruplici scripturam interpretandi, vel in rei creatæ Physicæ & Metaphysicæ accurata perspectione, vel in operis quadrigæ apud Ezechielem & Creationis in Bereschit cognitione constituunt, & de quo Chagig.

Cap. II. *Quatuor saltem ingressi sunt Paradisum*, tum & Maimon. in dicto *Verba traditionis sunt in classe legis scripta*, atque *expositio eorum est in lege orali*: *negotia vero, quæ vocantur Paradisus, sunt in Classe Talmudis vel Gemara*: Neque item hic est locus quisque fertilis & amœnus in orbe, uti Ezech. XXXVI. 35. dicitur *Terra devastata facta est ut hortus Eden*, sed hortus ille à Deo plantatus ac septus ad Orientem, in quo fluvius dividitur in fluentia quatuor nomine diserto venientia Gen. II. 8. 9. 10., in vicinia Mesopotamiæ, Chaldææ, Charan, Cannæ, Schebæ, quæ Edeni conjunguntur Ezech. XXVII. 23., in quibus locis ac viciniis hinc & primi homines etiam post habitarunt quam maxime & fuerunt. Specialius in situm Paradisi inquirere non opus est, uti nec decet cum Philone cuncta, quæ de Paradiso leguntur, in allegoriam convertere: Facit autem ex eo Josephus universum tunc incorruptum adhuc mundum, collocat Ephrem extra hunc orbem, dant Magistri æthereæ Lunæque proximæ regioni, Avicenna plagæ æquinoctiali, cujus æstus nimius fuerit ab aquis circumfusus temperatus, aliis insulas Atlantides felices prædicantibus: Nec possunt venustatis, priscæ rudera deprehendi porro ac inveniri, quod eam cum diluvium tum & flammeus Cherub in aditu positus everterit jam diu indubie, qui tamen Grotio est ignis bituminosus aditum intercludens, Thomæ Zona torrida, Pontificiis purgatorius pertranseundus prius ignis, rectius quoad rem signatam ira Dei & infernus peccatorem excludens & abstinens. Nihil attinet item nominis etymon vestigare sollicitè ac significatum ex Neh. II. & Eccl. II. Capitibus, in quibus vox occurrit, quum alii confundant cum horto, alii pomarium esse velint, alii vivarium ac locum septum & separatum quo feræ ac animalia concluduntur, origine vocis desumpta ex *פריד* *sejuxit separavit*, at verosimilius conjunctim *Fru-Elu* seu *Arboreto-herbarium* ex composito *Peri fructu* & *Dæschæ herba*, amant enim Persæ, si hoc nomen Persicum est, composita ac longa nomina.

§. XII. Nos mysterio Paradisi tantum hic intenti, negamus Adamo actu Sacramenti & pignoris jus ad cœlum obsignantis usum Paradisum præbuisse, quemadmodum & Symbola ejus cuncta cœtera

tera magis promissiones in futurum, tum & adjumenta promisso exhibito ad officium eo alacrius excitantia, quam Sacramenta vitæ exstiterunt; Neque enim ante curriculum obedientiæ consummatum & jus cœli partum poterat absque mendacio obsignatio ulla juris & cœli ejus fieri, neque Paradisus tanquam Palæstra Stadium ac ad tentationem & officium comparata Schola præmii ac beneficii cœlestis figura commoda esse: Quanquam abnui non queat 1. fundamentum certum speratæ propioris ac cœlestis dandæ felicitatis fuisse, ut potuerit concludere & colligere valide ex eo primus homo, si hæc modo felicitas mihi obtingit ante superatam tentationem, si tanta merces ante operam præstitam, quæ & quanta mihi non post eam exantlatam à Deo veniet, tum & 2. relationem Symbolicam æque ac Sacramentum ad cœlum eo notatum habuisse, at vero 3. talem quæ demum obedientiâ exantlatâ & conditione fœderis præstitâ actu absolute & in applicatione tanquam Sacramentum jus ad Cœlum obsignatura vere Adamo erat; Est enim res ita cum Sacramento ut sic comparata, ut ante jus partum promittat in futurum, ante conditionem in applicatione præstitam exhibeat Deum obliget ac stringat jus qualecunque commune ac fœderale quo parentum & liberorum est promissio gratiamque omnem sufficientem obsignet absolute, speciale proximum ac certo ad salutem efficax jus autem conditionate, quemadmodum & promissio quæ obsignatur conditionate saltem concepta est in verbo, si facis & perseveras, tum & si credis salvaberis; Quum autem post in applicatione conditio præstita est, fit demum rite ac plene confirmans rem signatam pignus sigillum & Sacramentum, quemadmodum & post explorationem existentis fidei factam fit ac est certioratio simul, quæ de certo mihi ventura salute plene securos & certos insuper facit; Quemadmodum autem Adami & Parentis culpa rei finis ac obnoxii malo, ita & placuit consimiliter Deo parentum ac Abrahami fide fœderale jus ad promissa Semini dare, ut id & statim in infantiâ primâ obsignari Sacramento illi possit, quemadmodum & Semen non nisi ipse parens & Abraham est cui sic bene fit & qui fidelis ac benedictus fuit.

§. XXIII. Quod vero ad Paradisum attinet, habuit ille I. relationem

lationem veram spiritualem ac mysticam ad cœlum, quanquam pro
 tunc ut visum Adamo nondum obsignarit jus ad cœlum, quoad ni-
 mirum erat hortus Eden ac voluptatis, arborem & fructus vitæ in se
 exhibens ac præbens, à Deo insuper cum plantatus tum habitatus,
 quoad & erat locus in quem ex alio translatus Adamus erat; Unde
 Sedes beatorum etiam Paradisus & Paradisus Dei vocatur Luc.
 XXIII. 4., 2 Cor. XII. 2. 4., Ezech. XXVIII. 13. At non minus re-
 fertur II. Hortus hic Eden simul ad Ecclesiam Dei in terris, in
 qua tum Deus est, tum Arbor & vera causa vitæ reperitur, tum
 obediendum, tum certandum in tentatione est, quæ & separatus
 ab alio cœtu orbis locus est, & rivos irrigantes ac fœcundantes
 ex se effundit, & Serpentem item seducem admittit, seu Spiri-
 tum persuadentem qui ex Deo non est, de quo Paulus venuste,
 quum Elymam Proconsulem avertere studentem Act. XIII. 10. in-
 clamat verbis, *O plene omni dolo & ad quodvis scelus propensione Fili
 Diaboli*, & 2 Cor. XI. 3. 13. quum & Pseudo Apostolos comparat cum
 Serpente callido qui Evam decepit, atque ipsos cum Satana simi-
 liter se in Angelos lucis transfigurare dicit; Hinc Tyri Rex cum
 literalis tum figuratus ac mysticus in terra Canaan, cujus pars Ty-
 rus erat, existens, dicitur in Eden & Paradiso Dei fuisse Ezech.
 XXVIII. 12. 13., tum quia Terra illa & Paradisus contessionem
 Symbolicam unam habebant, tum quia Terra illa Eden & hæredi-
 tas priscae Ecclesiae & Israelis Dei erat, tum quia Canaan & hære-
 ditas gentium prisca per se figura ac Typus Ecclesiae & hæreditatis
 mundi sub Novo Test. fuit. Adde vero his præprimis ac specia-
 tim III. quod Paradisus tanquam ultimum Dei atque consumma-
 tioni ac Sabbatho conjunctum Dei opus, ultimum Ecclesiae Novi
 Testamenti beatum statum figurarit, quemadmodum uti visum
 antecedentia dierum sex opera tempora & periodos sex quibus in
 secunda creatione instauratus ac reductus integer mundus fuit in-
 dicarunt ac delinearunt: Atque hinc est quod Tertium Ezechielis
 Templum figura tertiæ ac ultimæ partis Ecclesiae Novi Test. in fine
 Ezech. XLVII., Ultima item Apocalypseos Cap. XXI. XXII. di-
 fert & quasi digito extento rem omnem Paradisi referunt ad Ec-
 clesiae Novi Test. tempora florentia ultima, *in fluentis* tum qua-
 qua

quavorum ex Ecclesia ac throno Dei & agni effluentibus & ubique terram fecundantibus, aquas item sanantibus & vivificantibus, *in lignis ac arboribus vitæ* plantatis & fructus continuos ferentibus, *in Deo* ac Hierosolyma cœleste tum singulari quadam ratione in Ecclesiam descendente, *in terra nova* Dei manu venuste consita ac plantata, *in omni ac universali dominio* & hæreditate tum victrici Ecclesiæ danda &c. Atque potest etiam apposite, tum ob consummationem instaurationis mundi tunc dandam, tum ob status beati ultimi ac Regni felicitatem, tum ob labores sudores ac dolores omnes exactos, tum ob lachrymam omnem abstersam, Paradisi opus in creatione prima ultimum, cum ultimo secundæ creationis statu ac Sabbatho Ecclesiæ in venustate singulari quadam comparari.

§. XXIV. Quartum Paradisi Symbolum est *Arbor Vitarum in medio horti*; Quæ non sic dicta est, quod ad gustatum ejus succum fidemque Deo ratione ejus habitam indicibilis illa beatitudo ac suavitas cœli & vitæ æternæ in homine debuisset exoriri, nec quod vim quandam vitam perpetuam temporalem prolongandi contineret, *sive* qua causa per se succo suo stabilitatem inducens, *sive* qua Medicina ægritudinem contractam iterum expellens, *sive* qua phylacterium simplex senium omne arcens atque humidum radicale instaurans perpetuo ac reparans, sed quod juxta Augustinum cætera ligna alimento fuerunt hoc vero Sacramento, quam & singularem quandam vegetandi vim ad eo melius figurandum habuisse non negamus, utut cum *Tirino* illi tantam non demus quæ ad gustum unicum vitam ad centenos multos annos prorogasset, ad gustum item repetitum in æternum eam produxisset, hominem item à languore ac tristitia omni immunem præstitisset, cui & tropologice Paradisus anima sancta est, lignum vitæ Sapientia, fluvius quadruplex virtus quadruplex cardinalis, & locus in medio horti inter alias arbores locus.

§. XXV. Docebatur vero in genere per Symbolum hoc Adam, *a.* vitam ipsi esse quærendam non in se sed extra se, *b.* eam offerri & objici ipsi à Deo promittente & exhibente, *c.* eam ipsi crescere adhuc & apparari, *d.* eam in arbore adhuc & non decer-

ptam & assumptam homini esse, *e.* ad eam habendam in communionem ejus veniendum esse qui est arbor vitæ, *f.* quin & fructum illum tanquam cibum intime conjungendum esse ad oblectamentum & confirmationem necessariam omnem: quemadmodum & sic pariter tum quæ cibis tum quæ cibis vitæ, qui vel peccatorem etiam qui morti obnoxius est in vita conservat, subinnuit.

§. XXVI. At magis videndum in specie quid sibi distincte *Arbor*, quid *Fructus* ejus arboris velit, ut sic plene ac distincte non tantum vita ipsa sed & causa vitæ intelligatur: Atque solet persæpe lignum vitæ pro causa vitæ sumi; Ita Prov. III. 18. *Sapientia lignum vitæ prebendentibus eam*, Prov. XIII. 12. *Spes viva lignum vitæ*, Prov. XV. 4. *Sanitas linguæ lignum vitæ*. Neque absque ratione erat quod Adamo sic res in Symbolo objiceretur; Agebatur enim tota res in horto qui arboribus totus confitus erat ac obversabatur, Crescebat item illi adhuc vita in perseverantia obedientiæ uti fructus qui progerminat in arbore, sed & erat adhuc in arbore neque dabatur illi nisi vincenti prius ea frui, quomodo & ad causam vitæ, à qua illa petenda ipsi ac arcessenda erat, sic ducebatur.

§. XXVII. Quoad autem erat *Arbor* ex qua excrescebat vita, ducebatur Adam 1. ad Deum, qui vitam omnem habet in se, & est fons vitæ ac luminis omnis, 2. ad timorem Dei seu legem, quæ maxime Adamo sub Fœdere operum lignum vitæ erat, 3. ad Christum qui constanter vita mundi ac arbor vitæ appellatur, sed Christum non tunc modo tanquam Mediatorem, sed Filium cujus Pater etiam jam tunc gloriam quæsit, sed Hæredem propter quem omnia quæ creata erant in fine finali juxta Col. I. 16. erant, sed Sapientiam Essentialem à quâ pro tunc irradiari constanter debebat, si non seduci in hora tentationis & aberrare vellet: Ut hoc modo & sic juberetur Adam & à Deo non suis viribus pendere, & à Sapientiâ Dei, & ab obedientiæ ac legis studio, siquidem tunc ad vitam pervenire vellet. Quoad autem arbor in *Fructu* quem ferebat considerabatur, ille plena vita, ille absens vita, ille variarum imo omnium vitarum vita fuit ut plurali qui sonat satisfiat, at vita crescens adhuc, & à vera ejus arbore demum decerpenda.

§. XXVIII.

§. XXVIII. *Non* igitur Arbor vitæ fuit Evangelium oppositæ ad Legem, quum Evangelio non esset locus in eo statu, & Lex potius esset quod vitam daret sub Fœdere operum, *nec* Homo & Adamus secundus oppositæ ad primum qui corruptionem omnem ac mortem adduxit, *nec* affixio ad verbum Dei firmata, quum ratiocinio proprio ac vario seductus fuerit specie inani sapientiæ & lapsus fuerit in peccato, *nec* vigilantia timore sancto constricta quæ sollicita semper esse debebat & opponi tentationi quæ mortis arbor fuit, *nec* tandem animus sua sorte contentus, quum avara majorum affectatio & ratione Angeli & ratione hominis fuit origo prima & radix omnis mali.

§. XXIX. Neque tamen fuit Vita hæc Arbore exhibita continuatio saltem vitæ felicitis in Paradiso, sed & Beata vita propior pleniorque Dei fruitio & cum Deo similitudo in cœlo; Constabat per se vitam ac felicitatem Paradisi absque culpa ac demerito non defuturam unquam homini fore, vanitate ex terra non crescente Job. V. 6., Deo item opus manuum suarum non spernente & destruyente Job. X. 3., quum id neque Sapientia, neque constantia, neque bonitas, neque Sabbathum Dei creantis ullo modo feras: non Sapientia quæ nil quod abundat ac otiosum est creat, sic ut non defectus eo desinente exoriri deberet, non constantia cui semel placuit & ex connexionem & causa placuit rem hoc & illo ordine constitui ac esse, non bonitas quæ non destruit ac perdit, neque Sabbathum Dei creantis, quod non species & essentias rerum immutat atque immortales animas desinere ac mori permittit: Quemadmodum & mors pœna ac stipendium peccati facta erat, mortem naturæ lex horrere non patienter ferre jusserat, mortisque vel actualis vel possibilis ac metuendæ malum ac tormentum neque innocentia culpa omni carens neque felicitas primi hominis permittebat. At præter hanc vitam in Paradiso perpetuam felicem alia item ac cœlestis fruitio & communio Dei in promissis erat, & quidem potissimum erat, mercede ac præmio non ante exantlatam operam veniente communiter; Neque enim Deus unquam dicit vel dicere potest in lege amoris & appetitu voluntatis infinito Israeli, *Frustra querite me* Esaj. XLV. 19., nisi & quærendi studium.

studium velit sistere, & veritati quæ sincera est ac non illudit nuncium mittere, & bonitati quæ ad usum atque communicativa est & non vexat è diametro adversari: Neque fert Natura Dei, quoad in eo perfectio infinita est ac summum bonum, eum non in communione pleniori appetere, neque natura appetitus humani bonum cognitum & in gradu aliquo degustatum non magis appetere, neque rectitudo etiam in se atque natura legis concupiscentia quadam in Paradiso cupidinem fatiare & à majori Dei amore ac desiderio abstinere: Et sane vita viventi modo promissa, sine limitatione ulla plene promissa, in pignore substituto Sacramenti demum obsignata ac promissa, quæ & Gen. III. 22. dicitur diserte æterna vita, Gen. II. 9. bonum hominis & satians naturalem appetitum infinitum ac Deus Joh. VI. 35., atque erat in se merces obedientium in hoc seculo justorum, quæ foret ac esset alia nisi cœlestis ac æterna. Neque decet cum Sadducæis præmium illud vitæ negligere ac aspernari, atque naturæ propriæ, legi, gratitudini, ac veracitati divinæ bellum indicere: Quemadmodum & conjuncta tam arcte est gloria Dei & felicitas nostra, officium item legis & præmium, ut non possit Deo gloria nisi in summa delectatione nostra in eo venire: quanquam Deus & quia tam dignus ac bonus est in se, & quia promittit etiam tantum bonum diligere pariter debeat ac possit, tum quoad suum bonum nemo etiam in suo gradu ac ordine aspernari ac se ipsum odisse debet, tum quoad & præmium promissum motiva quædam non ratio ipsa diligendi est, & ipsa Dei promissionem tantam adjicientis bonitas eum eo amabiliorem ac digniorem dilectione omni facit: Obligat autem hominem ad adstipulandum promissioni satis promissio ipsa, tum quæ verbum Dei quod est recipiendum, tum quæ bonum offert in se quod non spernendum.

§. XXX. Præter hanc Arborem vitæ autem quæ nunc visa est, sunt & alia simul quæ nomine illo etiam gaudent; Ita dicuntur fideles ligna vitæ Apoc. XXII. 2.; Ita linguæ sapientum ac Doctorum Prov. XV. 2.; In quo enim Christus est is eo ipso fit quoque *Arbor Vitæ*, quatenus est germen horti Dei; est vitæ Dei particeps, & vitæ proximi ministrans ac cibus, *Fructus justi arbor vitæ* Prov. XI. 30.,

XI. 30., *Qui credit in me, quemadmodum Scriptura dixit, fluvii ex ventre ejus manabunt aque vive* Joh. VII. 38.

§. XXXI. Apparet itaque tandem ex his 1. fuisse in arbore sane respectum Symbolicum ad vitam æternam figurandam ac ob-
signandam, ab eoque arborem nomen traxisse suum, at vero 2. Adamo pro tunc usum Sacramentalis pignoris nondum præbuisse, neque jus ullum ad vitam æternam adhuc obsignare potuisse, tum quod Adam jus ad vitam nondum haberet, tum quod ante victoriam ac superata pericula ac tentamina omnia potestas edendi ex Arbore hac non conceditur, & hinc potius 3. illi adjumentum & excitatorium ad eo alacrius officium præstandum exstitisse, & conditionate in futurum obsignasse, & Symbolice docuisse varia atque inculcasse.

§. XXXII. Indicabat autem & exhibebat illa Adamo Christum, qui vita & lignum vitæ in medio Paradisi Dei est, non solum quoad ille in statu innocentiae vere vitam conferre poterat ac debebat, sed & quoad post certe à lapsu infallibiliter collaturus erat Joh. V. 21. 26., Joh. I. 4., 1 Joh. I. 1. Apoc. II. 7., XXII. 14.: quo modo & mundo non in vanum creato, tum Angelo siquidem plene in fundatione terræ jubilaré debuit, tum & homini si non in meditatione operis laudandi hæreré deberet, obsignari pro tunc modo suo modo jam etiam debuit in mutabilitate peccaminosa prima; Unde in arbore hac exhibebatur ac proponebatur Christus, & qua Sapientia in fœdere operum, & qua Mediator certo in fœdere gratiæ causa salutis futura. Quod & confirmatur satis atque evidenter item ex eo, quod in Apocalypsi Christus nunc dicitur esse ac fuisse vere Arbor illa vitæ quæ in medio Paradisi Dei exstitit Apoc. II. 7., quod in plurali ad abstrahendum ab una Arbor Vitarum dicitur in Genesi, quod post vitam ex fœdere primo extinctam adhuc arbor vitæ dicitur & manet inviolabilis & custoditur sollicitè, Adamo à Sacrosancta adhuc arbore abstento & per ignem flammantem in aditu positum ab ea excluso.

§. XXXIII. Sequitur Quintum & ultimum Paradisi Symbolum *Arbor altera cognitionis boni & mali* appellata, quæ vetitos habebat fructus in se, & mortem parientes ac adducentes, atque

sic arbor Inobedientiæ & peccati, sic uti altera ac prima erat obedientiæ ac Legis, re ipsa hoc indicante ac innuente satis per se: Sane præstat hoc longe eo quo Arbor Vitæ Evangelii, & cognitionis Boni & Mali Legis typus & Figura fuisse creditur, quo & confunduntur fœdera inter se & in cognitionis arbore vetita Adam jussus fuisset absurde à lege abstinere cui adstrictus tamen erat sancte, & quæ tunc vitæ causa unica ipsi erat ac esse debebat.

§. XXXIV. Non autem *aliud* nomen antea fuit huic arbori ac *Mortis* oppositæ directæ ad arborem vitæ, ita ut ex post à falso Diaboli promisso illud nomen à cognitione demum traxerit; Credibile enim est eum potius à nomine, quod jam habebat arbor, occasionem cognitionem promittendi edenti ex arbore sumpsisse, arboremque ipsam qua talem in homine pruritum nimium cognoscendi potius impedisse & exstinxisse, quemadmodum & hucusque abstinencia ab arbore vitæ in felicitate qua erat nondum veram vitam positam esse, sed restare aliam ad quam jus nondum habebat, attamen habiturus adhuc erat, ipsi loquebatur: Quam falso promissam cognitionem Judæi etiam adeo extendunt, ut & cognitionem scientiam viam ac artem mundum creandi Adamo promississe credant, atque hoc nixi in Berescith Rabba Deo in os obijciant, *Tu edisti ex arbore hac & hinc vim ac scientiam creandi nactus fuisti, & nunc mihi prohibes invidiose contestationem arboris hujus*: Promittit vero Satanas cognitionem hanc sic, ut non neget quidem initio Deum dixisse de morte esum subsequutura, sed vere eam secuturam esse perneget, sive pœnam elevando quod ad tentandum saltem Deus dixerit & explorandum hominis aciem, sive restorationem necessario sequentem lapsum ambigue involvendo, deinde promittat asseverenter econtra bonum cognitionis perfectæ ad similitudinem arcanæ cognitionis universalis Dei, idque non jurato saltem affirmet, sed & contestatione addita prænotionis divinæ, ex qua hinc arbori nomen tale à Deo impositum fuerit.

§. XXXV. Existimarunt alii, cognitioni & scientiæ adhuc etiam inhærendo, vim spiritus animales excitandi ac temperandi, atque sic usum rationis accelerandi, in fructu arboris hujus fuisse, quum tamen cibus externus mentem ac rationem non afficiat, cognitionem

gnitionem ejus quod bonum ac malum Lex homini primo data jam involvat modo ac præsupponat, animumque à vinculo corporis liberiores ac solutum reddere ac torporem Spirituum excitare pro tunc opus non esset. Sunt & quibus Arbor hæc est Doctor mutus in medio Paradisi, quæ varia docet & cognoscenda dat, & ut de Dei prohibentis superioritate hominis vero prohibiti subjectione in genere monet, ita & in jucundo ac pulchro mundi bonum hominis non consistere debere, sed Deo solo, si ille id ejus unicus Dominus illud ad utendum eo non indulgeat, contentum esse oportere inculcat, ut sic ab arbore ea adspecta ac digne perpenſa multa cognitio boni posset peti ac haberi, atque hoc item ejus nominis causa atque ratio esse. Alio vero modo cognitionem hanc sumunt, qui, uti arborem ipsam cognitionis suo fructu manducato libidinem ac furorem vehementer accendere credunt, ita esum ex fructu arboris cognitionis & contrectationem pomorum ejus, amplexum amoris & coitus libidinosi & contrectationem testiculorum Adami interpretantur, ex cognitione practicum quid & amorem ac nunc nudationem corporis facientes, quæ monstrosa propudia Agrippæ, Helmontio, ac Beverlandio relinquenda sunt.

§. XXXVI. Fuit autem Arbor hæc potius in hunc finem Adamo objecta, ut 1. in genere fructu vetito suo mortemque afferente exhiberet peccata vetita, doceretque ab iis tanquam causis mortis esse abstinendum, ut 2. in specie à ratiociniis & curiosa investigatione cognitionis ac boni & mali eoque quo tandem periit Adam rectus à Deo conditus, homo averteretur, 3. ut de fructus vetiti ac peccati noxâ fideliter moneretur Adam ac abstraheretur, utpote qui bonus apparenter ac suavis quidem initio sit, at gravi conjunctus malo, seu ut scriptura loquitur in ore dulcis quidem at in ventre tormina excitans & cruciatus intensos, atque hinc disceret Adam speciem omnem apparentis boni cavere & omisso illo quod & bonum & malum ad verum bonum contendere, quomodo item 4. tentationem ipsam objecit, lignumque fatale illud erat, quo & secus explorari cognitumque fieri debebat num bonus homo an malus futurus esset.

§. XXXVII. Fuit autem hæc unice arbor objecta & pro tota tentatione ac exploratione atque causa peccati ac mortis habita 1. quod in aliis ipsa indoles & conscientia sancta probe satis erudiret & adigeret, 2. quod in uno peccans aut rite observans, in omni peccasse aut rite observasse censeretur, tum quod autoritas anima ac fundamentum omnis præcepti in uno spreto spernitur & observato observatur, tum quod coherent tabulæ, ut Deus in proximo converso ac Deum glorificante ametur, proximus in Deo per conversionem ad eum bono ipsius facto, tum quod non in omni Deo obtemperare sed unum aut hoc illud excipere non obsequi est, sed officia imputanda præscribere, & suum pro lubitu ac inclinatione iudicium sequi, tum & quod amor veri ac sancti ut sic in omni præcepto contenti, ex quo tanquam principio operis omnis bonitas descendit, ita exulat modo ac abest ab opere. Sed & quia tentatio 3. subeunda ac superanda Adamo erat, nil poterat fini illi aptius reperiri quam præceptum tale, quod & *positivum* plene erat ut nulla ratio necessitatis & æquitatis in eo appareret, & ad id non conscientia ac sancta indoles per se adigeret, & *minutum* item atque exiguum, quod id perfecta ac ne in minimo quidem deficiens obedientia esset. Accedit 4. quod id minutum & unicum revera non minutum & unicum sed virtute suâ spirituale ac latum valde & extensum esset, & alia cuncta connexa in se haberet; Docuit enim & voluit simul præcepto circa hanc arborem, Dei voluntatem normam ac regulam actionum hominis esse, illum Superiorem ac Dominum hominis & rerum omnium esse, ex ejus manu hominem omnia habere, illi obtemperandum esse, jucunda ac pulchra externa bonum expetendum hominis non esse, iis non indultis Deo nos contentos esse debere, à specie apparentis boni quod malum sæpe conjunctum habet cavendum sollicite & abstinendum homini esse, ex Dei verbo de bono & malo extra Deum appetendo judicandum esse, in externis ac minimis imo plane indifferentibus ac positivis Deo etiam obtemperandum esse, Deum perfecte voluntatis omnis impletionem exigere, & sic nullum ne quidem minimum peccatum veniale esse.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII. Adjicitur Arboris hujus præcepto Sanctio; *Quo die comederis moriendo morieris*; Quod non est matura morte, quippe quæ unice vera mors & non sequela naturæ sit, cades & morieris, neque tantum certò ut actualis mors intercedat actu, ac non solum in comminatione proponatur atque post avertatur, morieris, sed & pedetentim morieris, sed ex una morte in aliam incidēs: Non quod physice succus ac fructus ejus arboris lethalis ac venenatus esset, sed quod moraliter transgressio præcepti hoc pro pœna adducere deberet; Ex quo mors quæ Naturæ in innocentia ipsa sequela esse debeat nunc statim abscedit, neque enim id, quod pœna ac stipendium peccati esse debet, naturale esse atque ante peccatum etiam locum habere potest: Quam & mortem si vel aliquid saltem Arbor Vitæ promittere debuit in innocentia continuata repellit, quum per vitam sane mors illi opposita excludatur aperte, præprimis quum æterna illa promissa ac obsignata vita secundum Gen. III. 22. est, quæ opponitur in Scriptura *τὸ mori ac in pulverem redire*, & exponitur in eâ per *τὸ foveam non videre* Ps. XLIX. 10. Neque *τὸ ὀψέσθαι* hic uti alibi est certum integrum tempus vitæ ac durationis, tum quod vita hominis tunc ad certum tempus adstricta non erat, tum quod absque inanitate ac batologia *Vives quamdiu vives* dici ac promitti non poterat.

§. XXXIX. Non tamen vexanda hæc verba sunt nobis cum iis, qui ad eundem quo lapsus est Adam diem hanc mortem adstringunt, quoad eodem numero die cum tonitru ac fulmine adveniens iudex Deus horrore lethali ac infernali eum percusserit, atque condemnatum Virum mortis fecerit; Ferunt enim Adamum hora sexta sextæ diei, qua & creatus fuerat, fuisse lapsum, inde à sexta per trihorium horrore infernali percussum & nulla adhuc remissionis promissæ spe refocillatum esse, nona vero diei ejusdem hora fuisse ex Paradiso expulsam, vespere autem diei ejus promissione nova stabiliter erectum, & ita vere totum opus confirmatum & consummatum esse, atque inde Adamum Montis insulæ Sarandib juxta Indos Orientales incolam esse factum, qui Seldeno Sumatræ Insulæ locus est, at Bocharto rectius Ceylon, quæ & veterum Taprobana est & montem altissimum *Pico del Adam* in se

continet. Ita Eutichius Patriarcha Alexandrinus dictus Patricides in Libris Annalium, in quibus & ait Adamum hora nona diei Veneris mensis Nisan mortuum esse. Ita Ligtfootius in Acta Apost. Ita Altingius in Comm. in Heb. IV. & V., qui & hinc cognovisse bonum cum malo quin & mortuum quasi horrore facit ut Christo similis esset Adam *factus ut unus* ex divinis personis, tum & ut verba *quo die comederis* implementum haberent. Sed & ferunt post etiam in die quadam Veneris Sexta Mensis Nisan hora nona temporali morte periisse, & juxta hos in Hebron juxta alios in Golgotha sepultum esse, quanquam Patricides Annal. Tom. I. 19. in Verbis Adami ad convocatos liberos laudet speluncam Alcanuz & medium terræ (quo Magistris inepte Hierosolyma venire solet,) inquit, *Ubi mortuus fuero, corpus meum myrrha thure & cassia conditum reponite in spelunca Alcanuz, & quicumque fuerit è filiis vestris eo tempore, cum è confiniis Paradisi abeundum vobis sit, corpus meum sublatum ponat in medio terræ, quoniam inde futura est salus mea & salus omnium filiorum meorum; Quæ fabulæ si quid in se continere videntur. Quomodo & non certum est, quod verba Psalmi non pernoctavit, quod Bereschit Rabba, quod Irenæus, Cyrillus, Epiphanius, Ephrem, quod BarCepha in libro de Paradiso, quod Ligtfootius & Altingius, de tempore hoc omni tradunt.*

§. XL. Interea vero certum non uno genere mortis, quin & statim post lapsum ac peccatum perpetratum spirituali morte Adamum mori incepisse, siue mors ea in *sensu turpi* concipiatur, quoad dicit separationem à commercio influxu indole luce ac vita Dei, ut non nisi tenebræ supersint & prædominans caro: siue in *sensu tristi*, quæ est pudor horror & mœror continuus in Spiritu, quum secus ipse Spiritus in se & quæ sic mori non possit, & mors spiritualis contradictio in adjecto sit. Atque sane statim hanc mortem obruisse Adamum ac eodem quo comedit die testatur nuditas abunde, pudor, Timor ac fuga Dei, stultitia tegere volens coram oculo Dei, mendacium & corruptus amor veri aliam causam fugæ loquens, malitia & charitatis defectus in mulierem imo Deum qui dederat illam culpam omnem devolvens.

§. XLI.

§. XLI. De Paradiso ac Adamo remotissimi etiam loquuntur Orientales, sive totum ex eo mundum recentem ac incorruptum falso fabricare velint (quum tamen alio ex orbe in eum sublatus homo esse legatur, & is in certa orbis regione idque ad Orientem tantum collocetur) sive tractum Asiæ insignem in diversis Regnis quæ Euphrate alluuntur, sive locum arctius definitum: Quem & Poetæ in Elysiis campis quæsierunt longe supra terram in excelsa illa regione sitis, ad quam nec venti nec imbres nec tonitrua perveniant ac penetrent unquam, tum in Insulis Atlanticis, sive una sit vel exigua vel Asia & Africa atque extra orbem hunc major, sive duæ exiguo freto disjunctæ quæ beatæ ac Fortunatæ vocantur Plutarcho in Vita Sertorii, tum & Americæ plagæ Mercatori: quam Americæ loca suas non habeant origines proprias, veluti in Ægypto etiam ac Peru *αὐτόχθονας* esse fabulantur, quum & potuerit ex partibus Orientis ad partes Americæ facilis transmigratio esse, sive navigio, sive partis in continente secessione, sive facta per mundi maledictionem ac Oeconomix longam separationem submersione, & sit commodus transitus ex Japone in Quiviram, ex Africa item, ac per ultimam Thulen.

§. XLII. Sed & abscondita simul habent in Paradiso Mystéria Magistri, quæ mortalium nemo suo possit assequi ingenio; Quo pertinent effata, *Fieri nequit ut caro & sanguis comprehendat opus Creationis*, consimiliter, *Quatuor tantum ingressi sunt Paradisum*, quos & enumerant, *Haʿai, Soma, Elisah & R. Akibha*, item *Negoria quæ vocantur Paradisus sunt in classe Talmudis vel Gemaræ.*

§. XLIII. Cæterum felicitatem Paradisi exhibent Fabulosi Gentium in aurea Saturni ætate, de qua & cujus corruptione Ovidius Metam. I.,

*Ante Jovem nulli subigebant arva Coloni,
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat, in medio quærebant, ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat:*

Qui & de corruptore ejus ibidem loqui pergit,
*Ille malum virus serpentibus addidit atris
Prædarique lupos jussit, Pontumque moveri.*

Est vero hic Saturnus liberorum vorator *primus*, distinctus à novo ac altero quo Noachum aliquando ac Abrahamum indigitant etiam. Huic Jovem succenturiant in Diis majorum Gentium i. e. Cainum seu Græcorum *Ζήν*, qui hinc & *εργετης* dicitur & *φειδωρος* ac *μαλινος*, quasi Septorum, urbium, societatum ac civitatum Author ac Præses, qui & Sabazius Jupiter appellatur, ab Hebr. *שבת* *conclussit, trepidavit*, Saturni ac Rheæ filius, Jupiter item Sanguinarius ac Homicida, qui & homicidio apud Arnobium colebatur: Qui & fertur primus à Saturno regnasse, Patrem castrasse, Titanas alios exstinxisse, ut ipse solus in imperio succederet, quæ & singula conveniunt; Sed & Sororem necessario conjugem habuit, & primum Cælo sacrificans consanguineum in sacificatione feris dilaniandum dedit: quemadmodum & filii ejus artes quascunque primum reperisse & mortalibus communicasse ex Gen. IV. 20. 21. apte feruntur. Hunc excipit, ex quinque Ciceroni adnotatis, primus Mercurius, Abel, qui Deo occurrens & propinquus à *ד* *Domini* & *קרא* *obvius* est, sed & Prov. XXVI. 8. *Margema* seu lapidatus & lapidum acervo ac tumulo honoratus, quo & Germanorum Hermes *Buhel* spectabat: Est & Pastorum Deus ipse Pastor quin & Dux ac Ductor Manium, quod ipsius occisi anima prima ex Manibus ac separatis animabus fuit. Convenit & Caduceus serpente involutus non solum novo Mercurio Mosi sed & Abeli, qui potestatem in Serpentem nactus Mercurius Anguicida jure dicitur. De cæteris majorum & primarum Gentium Diis actum a libi à nobis est. Erant vero præter Deum, Dæmones, Heroes, etiam Dii seu Patres *Titanes* seu Iutigenæ primi ac antediluviani mundi, tum & postdiluviani ex Titanibus nati *Cabirim* seu *Dii Potes* juxta Cassium Heminam apud Serv. in *Æn.* 1. Neque silet erudita Gentium Fabula Mulierem omnis in toto mundo malicæ causam in *Chate* peccatrice, *Pandora*, *Eurydice*, *Hebhe* coram Diis denudata. Neque nomina præterit ac dissimulat, *Adami* in Adano Cæli terræque filio, *Eva* item in Hebhe, quanquam secus illi proprium sit ea involvere semper & incrustare.

DISSERTATIO OCTAVA

De

IMMOLATIONE
ISAACI.

§. I.

Non tantum Abrahamus est Fabula doctis ac erudita Gentium sed & *Isaacus* insimul, siue nomen consideres siue personam; Si nomen spectes à *רִישׁ*. *רִישׁ*, *risit* deductum, illud adducit apud Eusebium *Lib. IX. Prep. Artapanus*, scribitque in Judaicis Filium Abrahamo ex Sara natum ἐκζηνισί γέλωτα ονομασθῆναι *Græca lingua risum nominari*: Con-

firmat idem Joseph. Orig. Judaic. *Lib. I. Cap. XII.* in verbis, ὃν Ἰσακὸν ὠνόμασε quod *Risum* significat: Quæ & causa est quod *Amos. VII. 9.* Editio Græca Vetus vertit καὶ ἀφανισθήσονται βωμοὶ γέλωτος & *exterminabuntur ara risus*, cum essent *celsa Isaac*.

§. II. Maxime vero persona ejus excellit ac celebratur, idque in famoso illo Sacrificio *Unigeniti*, quod Saturno illi *Sanchoniaton* & *Porphyrus* attribuant, qui Filium *יְהוָה* seu *Unigenitum* in holocaustum offert, & pudendis circumciditur, & commilitones suos ut idem præstent adigit, cui & post *Cananæi* in hujus memoriam filios immolarunt ut *Plutarchus* in *Apoph.* memorat in verbis, *Solebant Carthaginienses & Cananæi infantes suos anai Saturni statuæ, quæ cava erat ac incensa interius exterius vero in flammæ morem rutilans, in sinum ponere, qui velut in ipsius Dei ulnis & complexu necabantur*: Qui vere *Isaacus* ab Abrahamo Circumcisionis Patre in sacrificium oblatus est. Redit in *Orione Isaacus* nato *Hyræo* improli Seni, cum ei pro tabernaculi foribus confidenti in convalle *Mambre* tres Viri Dii apparent, qui benigne

M m m m

ab

ab eo hospitio excepti filium illi promittunt ad justum inde tempus; Senex Hyreus *HaUri* seu *Ur oriundus* quis nisi Abraham est eâ patriâ profectus, quæ & Filio Orionis nomen dedisse potuit: Dere ipsa vero loquitur fabulose Ovidius Lib. V. Fastor. v. 499. &c.

*Jupiter & lato qui regnat in aequore Frater,
Carpebant socias Mercuriusque vias,
Forte Senex Hyreus angusti cultor agelli
Hos videt exiguum stabat ut ante casam. &c.*

De ætate prima ea & commercio familiari ac mensario Deorum cum homine in ea autem Hesiodus apud Origenem Lib. IV. contr. Celsum,

*Communes epulas & mixta sedilia Divis
Ponebant homines.*

Pausanias item in initio Arcadic.: *Erant prisca homines Diis ipsis hospites & convivæ pro justitia & pietatis merito.* Redit item in aliis Isaacus sicuti latius alibi tradimus in Melchisedeco.

§ III. Memorabilis verò præsertim est hæc oblatio ejus Filii promissionis ac A Deodati, cujus & lacinia ac partes hic ibi vel in descriptione vel in imitatione recurrunt ac reperiuntur in eruditis Fabulorum gentilium narrationibus ac Sacris; Sicut enim in Iphigenia maclanda disertè satis immolatio Filia Jephthæ indigitatur, ita vox è luo manum à corpore virginis abstinens cervamque ad aram substituens, quid nisi substitutio arietis in locum Isaaci procurata à Deo ac voce Angeli est, de quo Pseudo Dycetes Cretensis Lib. I., Euripides in Agamemnone, Virgilius Lib. III. Eclog. I. Æn. II., Ovidius Metam. XII. Ex hac substitutione arietis pro Isaaco provenit item in Historiâ *Gracæ* in Aristodemo, Aquila devolans gladiumque arripiens & in vitulum infigans, quum peste Lacædemone grassante ex Oraculi monitu Helenapro salute popularium aris esset admota, tum & in juvenecam prope Templum pascentem injiciens, cum Valeria Luperca in solatium commune Patriæ immolanda esset: Quin & Deus in extrema Isaaci necessitate inopinato apparens eumque liberans & expediens, hinc potius gentibus *Jeûs* *Ἰεὺς* *μυχανῆς* *Ἰμψανῆς* dictus, quam à Tragediis in quibus Deus machinis etiam ostendebatur è sublimi, quum

quum in repentina rerum conversione fabulæ ac angustiae imponendus erat subito finis, quanquam Plato hoc ultimum existimaret inquiring, *Nisi sane quemadmodum Tragædiarum Scriptores, sic ubi hæserint, ad machinas confugiunt Deos sustollentes; Quod Horatius tamen ab artificio docto abesse vult ajens,*

*Nec Deus interfit, nisi dignus Vindice Nodus
Interfit.*

§. IV. Et si Gentes procul ab Israele elongatæ hoc modo factum hoc, quanquam præposlere, & adeo prædicarunt & simul imitatæ sunt, quis miretur Judæos nativam Patriarchæ hujus progeniem circa illud insanire ac peccati sui expiationem inde etiam derivare; Neque enim Abraham tantum est causa salutis prosapiæ ex se oriundæ, quemadmodum & excubare dicitur Talmudistis ad fores gehennæ, ut populares illuc pro sceleribus suis confluentes ingressu barathri arceat, sed & extollunt simul supra astra hanc *Ligationem Isaaci*, quam vocant *Ligationem Unigeniti*, rogantque per & propter eam expiationem & condonationem sui peccati, inquiring, *Esto memor ligationis qua Abraham suum filium Isaac ligavit super altari: aut veniat ante faciem tuam ligatio Unigeniti*; Quam & cum Scriptura pro sacrificio perfecto habent, sive ob perfectam in Patre ac Filio offerendi promptitudinem ac voluntatem, sive quod aries post immolaretur actu ejus loco, comitante, uti quidem Magistri cum Jarchi & Benaja volunt, Abrahami hæc perpetuâ prece, *Accipe tam benevole hædum ac si Filius meus tibi offerretur, ac si filii mei sanguis effunderetur, ac si filio meo cutis destringeretur, ac si Filius meus cremaretur, ac si Filius meus in cineres & favillas redigeretur.* Et si his duobus Jacobum & luctantem & in femore percussum adjicies, habes Numen humanum illud Trinum, à quo gens hæc infidelis in salute ac toto negotio ejus imputato illi quod patrium est dependere potissimum comperitur, æque sanctitatem ac nobilitatem & dignitatem omnem ex nativitate externâ suâ arcessentes ac petentes.

§. V. Nihil præceperat de sacrificiis Deus Patribus quum educeret eos ex Ægypto Jer. VII. 21. 22., intellige de laboriosis legalibus & iis qualia post sub lege, cum non tantum fides porro

sufficiebat, erant: facilibus sacramentalibus & gratiæ suavis typis etiam antea existentibus ac vigentibus modo, at liberis ac non præcepto necessitante ad expiationem habendum impositis, sed & in fide, atque *tum* Angelo Fœderis exemplo præeunte ac agnum protoplastis vestes præbentem in sui figuram inde ab incunabulis mundi mactante, *tum* Deo incinerante ac igne cœlo delapso & conservando sacrificium approbante, *tum* verbo interno cordis externo promissionis hanc viam gratiæ & expiationis in humiliatione petendæ commendante, *tum* gratiâ Dei ad sacramentalem talem oblationem ac incinerationem attestantem habendam in prima ea familiaritate potestatem faciente Gen. XV. 8., *tum* lege ipsa naturæ genus omne gratitudinis & humiliationis peccatori per se præcipiente. Non tamen in se efficiebant quicquam hæc pecudum sacrificia innumera quippe secum vehentia imperfectionis ac inefficiæ indicia, quippe *quod* essent vile cum homine obnoxio paria minime faciens pecus, *quod* continua pro eodem peccato esset iteratio, *quod* sanguis victimæ hujus non bibebatur sed fusus humi calcabatur, *quod* pro gravioribus atque expiationem quam maxime requirentibus victima non esset, *quod* post oblationem perpetua viæ ad Sacrarium esset occlusio: Quod omne & indicabat satis promissio expiationis & justitiæ adducendæ in futuro, restrictio fontis pro menstruo aperiendi ad unum ac certum tempus in futuro, promissio expiationis absolvendæ in die una, permanens chirographi ceremonialis in constans indicium reatus etiam adhuc exstantis ac permanentis, Dies ipsa Kippurim quæ, sicut una erat sacrificiisque cunctis aliarum dierum expiationem aperte abnuit ac denegat, ita & mactato hirco expiatorio omnem reatum superstitem relinquit & capiti vivi hirci imponit, denique exemplum illustre Abrahami Patris, qui in præputio modo justificatus fuit, circumcisionem autem, primum illud in ceremonialibus sacris, in oblationem justificationis factæ solùm accepit. Hinc ad hominem tandem qui & peccavit & unice sibi æquivalet, flagitante sic item justitiâ ipsa, perveniri debuit perventumque fere est; Sicut enim purificatio nostri per sanguinem jam ab initio monstrata fuit per sanguinem sacrificiorum, circumcisionis, fœderis initi, ac

Testamenti

Testamenti initiati, sic & sanguis proprius rei ac humanus indicatus aperte satis fuit in substitutione pecudis in hominis locum, in positione Isaaci super altari, in percussione femoris Jacobi, in sanguine circumcisionis deducente in Dei confederationem, in manducatione victimæ expiatoriæ à Sacerdote, quo sic & ferret peccatum carni impositum in medio sui, imo corpus ipsum totum suum esset corpus excretum unice ex carne victimæ & corpus victimæ purificationem afferentis per se ipsum, adde in liberatione ac redemptione Primogeniti, quod ille sicut Sacerdos ita & sacrificium in suo corpore esset Deo debitum.

§. VI. Unde & Gentiles ipsi sacrificiorum pecuinorum religionem non æstimarunt, certe Sapientes inter eos dedignati valde sunt, Pythagoras, Plato, Porphyrius, & si qui tolerarunt ad Heroes potissimum retulerunt, qui quâ homines nidore carnis affici possint, aut non tam sacrificia quam id quod in gravibus impensis pretiosum erat, aut delineari iis debebat, aut comitabatur epulum ac festivum Deorum laudes explicans & canens, respexerunt ac dilaudarunt potissimum, aliis inanimata aut res in figura saltem & pictas offerentibus itidem. Cæterum vero miratur Poeta vetus apud Porphyrium Lib. II. morem, ita reddente Interprete,

Quis gente in hominum tam supine est credulus,

Aut stultus adeo, qui Deos existimet

Sen bilis iustæ, sive crudarum ossium

Projecta, quæ vix tangat esuriens canis,

Gaudere donis, idque honori ducere,

Facientibusque gratiam reponere.

Sed & mirarentur Patres si Deum ea sui causa præcepisse credidissent, inquires cum Augustino Lib. XVIII. contra Faustum Cap. VI., *De Sacrificiis animalium quis nostrum nesciat magis ea converso populo congruenter imposita, quam Deo desideranti oblata esse. Atque miratur ipse Abarbenel varietatem eorum & copiam Comm. in Lev. I. exclamans, Utinam mihi scire datum esset, cur Deus forma tam diversa sacrificia instituerit.*

§. VII. Sed & Magistri hi ipsi digniora sacrificia norunt ac rationalem hostiam, utut non bene explicent; Quod enim rationa-

lis cultus rationalis hostia & victima, illud cultus & victima *loquens* iis & præprimis Arabibus ac Syris in Oriente est: Homo animal rationale animal *loquens* Magistris vocatur, sive quod vox Græca eo se referat, sive quod rationali unice proprium est loqui & signis verborum conceptus rationis edere, sive quod ratio ipsum illud est quod loquitur interius menti illique consilia dat, ac dicit quid de hoc & illo sit, Vid. Arabem in Gen. II. 7., Rom. XII. 1. At potissima hic in re ipsa perversio occurrit, dum & rationale sacrificium iis est, quo non bestia aut carnale quid sed ipsa mens ratio ac voluntas Deo sistitur, & Mosaicum omne sacrificium ad hoc non autem Christum unice per adumbrationem affigitur refertur & applicatur, dum in hunc modum Mosaicum declarant, **יען כי בהקרבת הקרבן מתעלה רצון השפל ומתקרב ברצון העליון** &c. *Quandoquidem in oblatione Sacrificii elevatur voluntas hominis humilis & admoveatur ad voluntatem excelsi, similiterque voluntas excelsi ad humilem, propterea necesse est ut humilis voluntatem suam ei offerat per sacrificium, alligetque animam suam animæ sacrificii, ac tunc habet eum Scriptura quasi animam suam obtulisset; Quæ in se sana at argumento minus accommodata sunt.*

§. VIII. Homo autem atque animal rationale in se Victima secus altari minus idonea est; Quanquam immolarint creberrime gentes ac Majores nostri item, sive in redemptionem peccati, sive in extrema communi calamitate Reges etiam ultimo ad altare deposcente, sive in periculo præsentaneæ mortis quo vitam pro vita reddere æquum videbatur. Differebant autem ab his victimis Diis oblati *ἑσθημεν*, quum pessimi tanquam pestes ac incendiariæ mali omnis causæ tanquam victimæ publicæ devovebantur, tum & Victimæ *Triumphales*, quum Duces Reges & Principes captivi hostium in gratiarum actione immolabantur. Propagavit autem sollicitè Sathanas in Gentilismo immanem hunc ritum, qui & Romæ Curtium vivum ad voraginem poposcit, quum amet sibi offerri quæ potissima sunt, & amorem Christi in oblatione sui paritate & studio collato omni diminvere ac dedecorare laborarit jam semper. Certe, Mendoza in Itinerario teste, recentiores Hispanorum navigationes Saturni statuas & Immolatoria in Indiæ Occiden-
talis

talibus ipsius & Africae confiniis repererunt passim, consimilia asserente de pueris inter tympanorum ac tubarum strepitus ustulatis Beniamino Tudelense ad maris rubri insulas, Sacra quippe à Pœnis ac Tyriis derivata qui maria illa fere soli navigarunt olim: Atque disertè Athenagoras, *Cretenses Phanicum Colonia* Τὸν κρῆνον ἐν ταῖς τεκνοφονίαις ἐθρήσκειον. Absente vero Calamitate publica lustrabant tantum pueros, quos inter medios ignes ducebant in honorem Molochi pedibus nudis Deut. XVIII. 10. 2 Reg. XVI. 3. XXI. 6. Non viguit magis autem impietas hæc decumana quam inter Majores in Galliarum finibus, quorum templa ex Druidum instinctu plena erant uncorum, furcarum, ac patibulorum, quibus corpora humana erant affixa. Sustulit autem & hoc Monstruosum Lactantio teste etiam primus Hercules, jussitque effigies humanas destruere ac in flumen abjicere; Abrogavit item Senatus Romanus sub Consulatu Lentuli ac Licinii Crassi; Secuti pietatem hanc Cæsares, dum Augustus Civibus severe prohibet, Claudius omnem Druidum religionem plene abolet, Adrianus autem edicto ex orbe universo tollit ac removet.

§. IX. Neque enim vero etiam seriò mandatur Abrahamo matatio & oblatio Filii hoc loco, sed ad explorandum solum ac tentandum, qualem sibi solent apprecari pii tentationem in Psalmis, ut videat homo ipse quid de se ac in se sit, & cor fallax eum non seducat, & securitas non detineat, & certioratio & pax firma consolationis illi subnascatur, ut dein videant alii mirentur atque exemplum habeant illustre, ut videat item Deus qui non leviter delectatur & glorificatur iis quæ tam insigni & luculento modo virtutem & fidem suorum explicant; Est hæc decima Abrahamæ tentatio Magistris, dum illi præmittunt evocationem ex patria, famem, raptum Saræ binum in aula Pharaonis & Abimelech, pugnam Kedarlaomer, continuam Saræ sterilitatem, Circumcisionem, expulsionem Hagar, Vagationem Ismael: Et sicuti decebat post tot promissiones factas præludia minora impleta fideique in iis corroborationem tentare, quum gratia jacens neque Deum glorificet neque hominem ipsum certioraret ac honoret neque proximum alliciat ac abripiat, ita facile exsuperavit gravitate omnes
ultima

ultima hæc, quâ non tantum sacrum omne sed & naturam ac promissionem & salutem omnem generis humani vastare ac perdere jubebatur, ut & in hoc fidei genuinæ decumanum robur, charitatis vel sanctissima Deo sacrificantis efficacia, obedientiæ absque exceptione obsequentis perfectio eluceret nitide. Disputant hic de sensu verborum, *Abi & macta filium tuum*, atque interrogant num fidei divinæ possit falsum subesse. At distincte hic censeo esse agendum, & concedendum ultro Abrahamum accepisse verba sic, ut vere crederet mactationem etiam debere sequi, cogitavit enim juxta Epist. ad Hebr. Deum facile Isaacum ex morte sibi reddere posse, at verba in se exploratoria fuisse tantum non solum eventus evincit sed & diserta litera comprobatur, imputetque Abraham ipse sibi quod plus quam in verbis erat vi eorum credidit, quum vel ipsa verba Dei rescindi plane etiam contingat sæpe & sancte contingat item, quum aliquid enunciatur imperatur ac proponitur futurum sub conditione quæ tacita ac non expressa est, quod pœnitentia Ninevitica averti potest, quod ad tentandum ac promptitudinem solum animi eliciendum extensum est: De cætero vero Corban ac oblatio dicitur facta ac est perfecta, quum quid ad altare adducitur Deoque consecratur ac datur, licet crematio non semper sequatur; Ita Scriptura dignatur sacrificii nomine oblationem Isaaci licet immolatus actu non sit, & Historia Ecclesiastica Martyrum axioma eos etiam qui in confessione nuda se obtulerunt: Neque ad explorationis finem obtinendum erat opus ut actus ipse mactationis plene actu subsequeretur, sed ille constabat ac apparebat satis in plena accinctione ad opus, cultri que ad mactandum elevatione, quemadmodum & sic cingendus haberetur etiam pro cincto. Sed & ad tentandum solum & reatui debito subjiciendum imperatum saltem fuit hoc, non ad expiandum humano sanguine & perdendum eum qui promissionis hæres erat.

§. X. At hæc non agimus impræsentiarum, ubi in typum & figuram illustris hujus oblationis ac pericopæ inquiremus, eumque non ad Christum sed electos ac Filios promissionis cum Scriptura sacrâ referimus.

§. XI. Ubi tamen ad lineas assimilationis & analogiam figuræ habent-

habendum, historiam ipsam prædelibare ac summam percurrere convenit ac necessum est.

§. XII. Occasionem & ansam Tentationi insigni datam deducunt Magistri ab epulo ablaetationis Isaaci Gen. XXI. 8., de quo Abraham, accusante ita eum Diabolo, Deo nil sacrificarit ac dederit, Deum autem Apologiâ Abrahami susceptâ ferunt respondisse, Et si vel Filium ejus mihi in sacrificium poscerem, protinus ille mihi eum, sicut & id hic fit, oblaturus erit. Rectius vero existimatur ejectionem Ismaelis in Capite præcedenti aggravasse eo magis tentationem, quæ jam omni & unico reliquo præsidio Abrahamum etiam nunc orbare porro vult. Locus vero est Mons in montano tractu terræ *Moriah à visione* nomen adeptus, quod pulchre ob excelsitatem ac longe lateque visibilis esset: Accessit & post alia ac potior longe ratio, quod ibi Deus miseriam Abrahami ac Isaaci respexit, quum à Patriarcha etiam *Pniel Dei Facies Dei* dicitur ac appellatur: Et cum post in monte eo tentoria Deus figeret, exaudiret, & redemptionem æternam afferret, poterat & auctiore adhuc titulo nomen illud gerere: Præstat hoc quam si cum Pagnino à Myrrha, cum Syro ab Amorrhæis, cum Samaritano ab *הר הוה irrigavit*, cum Targumista Onckelo à *ji-reath timore & cultu Dei* (unde & *iegos*) derivationem deduco: Consonant & nomina *Jerusalem, Vallis visionis, populus Jeschurun ac Visor* &c. Jussus vero eum petere locum Abraham ad præludendum tum uni ac certo erigendo altari calcatis cunctis cellis, tum introducendæ pedetentim servituti loci, tum domui ac aræ Dei in loco eo etiam collocandæ, tum accessuro ex dumeto ejus loci tandem Christo & pro victima totius mundi substituendo. In monte vero hoc ædificat altare, Quod 1. mensa erat, Deo præcipua ex lege gratitudinis in domo, honoris ergo offerens Mal. I. 12., 2. figura divinitatis excelsæ, quæ & robur & aurum seu pretium offert in sacificatione & victimam sanctificat Matth. XXIII. 19., 3. indicium crucifixionis, qua salus & expiatio nostra procuranda per mortem & expirationem in alto, quò & vox *Exaltationis* ipsa referebat, 4. adminiculum ac sanctificans fundamentum precum clamantium unice apud altare Gen. XII. 8., qua ratione etiam

Templum præ Synagoga domus orationis est. Omittimus autem & hic figmenta Judæorum qui Deum digito locum præmonstrasse volunt, in quo Adam, Abel, ac primi sacrificarint, quorumque altarium rudera Abraham saltem collegerit, hocque præfixo אנן המזבח indicari. Sicut autem *Ignis* cœlo ut plurimum delabens erat Ira Patris, Zelus Filii, Sanctificatio Spiritus, ita *Ligno* incendio venuste Lex, peccatum, totalisque humani comburendi inutilitas venit: *Vincula* autem & ligamenta fortia non ideo injiciuntur, quod vehementer dissvaserat Satanas Isaaco ad mortem ascendenti oblationem hanc, commendatâ ipsi fugâ potius qua sibi consulere deberet, namque laudat etiam Josephus lib. 1. Antiq. proclivem Isaaci patientiam ac obedientiam, tum ne oblatio nobilis inquinaretur, tum ut inobedientiam aliquam commissam ita expiaret: Vincula igitur hæc injiciunt potius Lex, Peccatum, Caritas, & Voluntarium Nedabhot quod gratum omne sacrificium reddit. Tandem injicitur Filius ligatus in lignum, in quo nec hæsitat Sacerdos, siue affectus & fides in Deum vincat ac fulciat, siue domestica mala majora lachrymis essent, sed & non renuit Victima, Dignum Deo & Angelis θεαδρου ac spectaculum: Injicit ad cultrum suam manum Sacerdos, objicit immote cervicem Victima, clamaret licet quin & obclamaret indubie conscientia ipsa, non cultum Deo sed Dæmoni ac homicidæ ab initio placentem exhibes, Famam perdis, parricidam te incolæ vocabunt, exturbabunt te ditione ac vicinia sua.

§. XIII. Cum eò res devenit, adest δὸν μηχανῆς ἰμφορεὶς θεός, aut Fœderis ac faciei Angelus, qui & intercedit ac manum injicere prohibet, & hædo in locum substituto actu liberat; Non vero est Angelus creatus, nec creatus insuper in legatione ac Ministerio Dei constitutus qui pro Deo se venditare ac gerere hinc possit, neque Christus æque sub V. T. juxta Origenem factus Angelus ac sub Novo Deus, sed Angelus ille magnus Faciei ac Filius, tum ex caracteristico, tum ex natura, tum ex Oeconomia Angelus & missioni cum Spiritu Sancto obnoxius; Illud enim aperte indicat versus 12. in verbis, *Nunc cognovi te Dominum timere vere, quum Filio tuo non pepercisti propter me*, versus item 16. in verbis,

bis, *Juravi per me ipsum, Quia fecisti hoc hinc semen tuum adaugebo tanquam stellas maris.* Hic vero Angelus interrumpit sic primo actum & mactationem, *tum* quod & obedientia Deo optimum ac amatissimum dans bona at executio vero ejus perfecta in mactatione mala ac Dæmonis potius quam Dei mensæ conveniens, *tum* quod progredi ulterius non etiam opus quum serium agendi propositum plenaque voluntas ac intentio æquivalet actui ipsi, *tum* quod ad scopum tentationis meræ sufficiebat hoc imo actus ipse in eventu non sequi debebat. Sed & est clamatio hæc vox Intercessoris illius unius ex mille, *Ne in foveam descendat* Job. XXXIII. 24., vox & abolens in plenitudine temporis Oeconomiam illam priscam quâ sub lege ira & cultro detinebantur fideles adhuc, quum lacerari tandem chirographum & accusator abigi ac ejici plane deberet. Alterum quo efficitur liberatio est hædus in Isaaci locum substitutus; Quum Isaacus in via de sacrificio interrogaret, respondet illi Pater *Dominus providebit*; Ita respondit affectus paternus ac amor qui nomine Isaaci expresso ejus animum affligere non vult: Fuit hoc deinde figura fidei generalis quæ obtinebat ac vigeat olim in prisco tempore atque sufficiebat itidem olim, nesciens modum præcise rei sed inquiring *Dominus providebit*: Fuit non minus prædictio ejus quod nunc insciis etiam accidit hic & obviam fit; Præsentat vero hic hædus Dux gregis & Christum Ducem priscum in deserto in victimam dandum, & sacrificia pecuina in umbras ac figuras jam jam constituenda, & exercitium Oeconomix Veteris instans ac ad liberationem per interim sufficiens, quod tum humilis reatus ac debiti confessio fiebat, tum victimæ veræ in figura solutio exhibebatur ac promittebatur, adjectâ solenni illi tacitâ prece, *Esto longanimis mihi omnia persolvam tibi.* *Sabhech* quo hædus intricatur, aut intricatio ipsa, aut dumus, aut dumetum ipsum cum intricans tum intricatum est; Non vero est nomen proprium fruticis ut LXX volunt, nec remissio, nec in altum erectio, sive ad crucem ita figurandum sive ad clamorē in cruce *lana Sabachtani* præludendum; Sunt autem dumi Christum intrinsecantes & constringentes æterna sponsio, humanitatis fraterna communio, peccata suscepta, Lex. Quum autem ad mactandum con-

strictum hædum accedit, eo prima in pecuini continui sacrificii immolatione consistens Oeconomia initiatur & approbatur, quo sic fundamentum unionis cum Deo per sanguinis fusionem non unquam intercideret, exprobratio exstantis adhuc reatus ob oculos versaretur, ad aliqualem & externam sanctitatem purificatio fieret, chirographum & confessio debiti scriberetur, & figura expiationis veræ futuræ ob oculos poneretur, substituitur enim hic hædus in Isaaci locum. Equidem humana jura substitutionem in Criminalibus non admittunt passim; At hic est simul Heroica ac triumphabunda Mors qua liberantur alii, quæ non illicita est quum pro aliis suscipitur, hic viget communio quæ onera invicem ferre jubet, hic legalis mors quæ proximum vel dispendio proprio redimere jubet, hic publica anteponuntur privatis: Et qui substituitur Dominus membrorum suorum est, fitque omne non invito illo sed volente, atque absunt item longe incommoda hic quæ seculus in humano foro substitutionem faciunt vitiosam; Unde verba *in Isaaci locum* & rem sponsonis subesse indigitant ac imputationem, & Particularismi indicia sunt ac non omnis generis ac posteritatis Abrahami; Non igitur vocula *והיה* & *loco* vult continuationem sacrificii Isaaci in sacrificio hoc, nec indicare gratiarum actionem quæ per hoc sacrificium fit pro Isaaci liberatione, nec quod juxta Magistros precatus fuerit Abraham Deum ut omnia quæ circa hædum fierent reputaret Isaaco facta, sed vult cum particula tum ipsa rei habitudo tum omnis ejus circumstantia veri nominis substitutionem fieri, quod & indicabat solita confessio ejus qui sacrificium offerebat, & manus impositio in oblato caput, & res ipsa simul, quum pecudes nec peccarunt in se nec tale quid promeritæ fuerant.

§. XIV. Ab hoc vero nomen auctius accrescit Monti, ut & *Pniel* vocetur, seu Mons ubi *Deus videt*, aut propius miseriam adspicit ac videt, tum in liberatione hac Isaaci, tum in exauditione precum sub V. T. ibidem facta, tum & post in liberatione quam ibi attulit Christus miseriam nostram vere respiciens; Nihil autem est quod à providentia & procuratore hujus hoedi nomen à providendo habere ac gerere dicitur: Nihil item quod cum LXX Augustinus

gustinus montem in quo Deus videtur ac manifestatur nomen interpretatur: Additur vero in fine etiam nunc dici *In Monte quo Deus videtur*; Quod vel est mutatio nominis quâ nunc ita illud effertur, aut *in monte Domini providebitur* effertur, sic ut & activum in passivum immutetur, & post periclitantium Proverbi-um tale ex eo enatum sit, & fiducia de liberatione per Christum illi loco certo affixa sit. Concipit autem hic Hieronymus puram & consimilem assimilationem liberationis futuræ cum hac Abrahami, referunt vero insuper Judæi id quod in monte hoc factum ad causam promeritoriam salutis omnis futuræ idendidem, *Ligationem Isaaci* pro fundamento allegantes etiam coram Deo. Verat ac veravit etiam vere futura nominis permanens in nomine Moriah montis, Hierosolymæ urbis, Jeschurun ac Visoris populi, Vallis visionis loci.

§. XV. Sicuti vero probata pietas *ad omnia utilis est*, acceptos faciens Deo Christo & Angelis, expromens fructus quibus Deus glorificatur Christus recreatur, promovens arcanum cum Deo commercium, pacem offerens animæ, quin & obsignans ac certos faciens tum de electione, tum de salute, sicuti & pietas eadem adjectas habet *promissiones hujus æque ac futura vite* 1 Tim. IV. 8., ita & Abraham exantlata pietate obedientia ac tentatione omni cum- latus fuit promissione ac benedictione copiosa; Jurat *per se ipsum* Deus, Chaldæo *per verbum*, Arabi *per nomen suum*, quod Superior quem in testem ac Judicem vocaret illi non esset, quod ex vita & existentia necessaria Dei exposita confirmatio procedit sat digna, quod & interitus ac extinctio Dei non impleto decreto ac promisso ejus adest per se. Adjicitur causa promissi ac benedictionis, *quod filio unico non pepercit*; Interpretantur hoc Pontificii de causa promerente contra Rom. IV., adjuti ut censent à Jacobo, qui Cap. II. epist. justificationem ex opere deducit inde, cum ille tamen justificationem ex fide eo enatam ac perfectam fuisse diserte testetur, operaque tanquam animam fidei & conditiones applica- tionem antecedentes requirat ac spectet unice, quum tantâ ostensâ fide tam perfecta exantlata obedientia ac tentatione nihil magis erat in lucta reliqua & curriculo necessarium, quod ante applica-

tionem præstaretur. Ita præter Dei promissum ac Verbum, præter ligationem fœderalem quousque se demisit etiam Deus, præter sanctionem fœderis solennem, præter Sacramenta ac Sigilla, præter implementa minora veracitatem promittentis Dei abunde ob-signantia, duo nova adsunt ἐπερωτήματα aut compellandi atque constringendi Deum fundamenta. Habet vero hoc postremum inter illa, ut, licet promissio de Christo Mulieris ac Abrahæ Semine absoluta independens ac certo futura sit & confirmatione nulla quoad certitudinem futuritionis opus sit, tamen 1. exortus ejus ex Abrahæ lumbis & applicatio omnis benedictionis ac gratiæ ejus ad Abrahami familiam libera esset hætenus & confirmatione omnigena egeret., & quia 2. pietas Abrahæ circa semen unicum occupata fuerat, & quidem semen promissionis à Deo datum proveniens ac oriundum, idque tale insuper quod tam insigniter se obtulit in sacrificium sponte atque obmutuit in arâ, hinc & præmium ac remuneratio pietatis in semine fere solo se explicat, & cum Patre unâ semen evehitur gratiose ad hoc, ut perennem in oculis Dei dignationem habeat, Secundi item ac Tertiū Adami sortem vicem ac honorem in progeneratione ac imputatione derivativa obtineat.

§. XVI. Sunt autem non unius benedictiones generis, *Benedicendo benedicam tibi: Augebo semen tuum, Augebo tanquam stellas cœli & ut arenam maris, possidebit Semen portas hostium suorum, atque benedicent sibi in Semine tuo omnes familiae terræ.* Primum inquit generaliter Deus ac præmittit *Benedicens benedicam*, i. e. per Hebraïsmum ut certo ac actu sequatur benedictio benedicam, ut opere ipso adducto ac in re non verbis tantum benedicam, ut pergam benedicere, ut in bono & benedictione dem, ut non uno sed omni genere benedictionis benedicam, non temporali saltem in Canaa melle & lacte abundante sed & spiritali benedictione ac gratia: quæ & unice benedictionis nomen augustum commereatur, & ab Esavi terræ pinguedine distinguitur, & in semine Abrahæ à gentibus accipitur, & Abrahami pars ac portio est, & omni filio promissionis propria est, & Deum in mercede ampla valde exhibet. Accedit & peculiaris ea benedictio qua promissio &

& benedictionis propagatio ac vis ipsi & familiæ ejus ex asse data ac dedita fuit. *Auget* dein Deus *Semen* in multa Patriarcharum sobole quæ vacuo eo primo tempore potissima inter benedictiones temporales erat, in Regibus & populis ex eo oriundis inclutis, in singulari Judæorum præ aliis fecunditate, in Christo totius mundi hærede; Quæ & causa erat quod *Abraham*, *celsus Pater* aut *Syrorum Pater*, in *Abraham* aut *hamon* commutaretur à Deo, א aut אה ex יהוה accedente ad nomen: Neque enim ex nomine Jehova א decerptum ad indicandum Jehovam se Abrahamo communicaturum, aut Filium Dei qui Jehova ex semine Abrahami proditurum, minus mutatio facta ad Trinitatem & Messiam in nomine habendum, quo א Abh significet *Patrem*, ב Ben *Filium*, ג Ruach *Spiritum*, ד Halitus spiritualem essentiam, ה Messiam: *Auget Semen* item *sicut stellas cæli & arenas maris*, sive ad originem filiorum diversam exprimendam Judæorum Cælum Gentilismi Mare referas, aut ad diversam speciem filiorum secundum spiritum & carnem, aut diversum eorum statum triumphantis Ecclesiæ in cælo militantis in terra & mari mundi impetuosæ, aut diversam Oeconomiam Hierosolymæ in terris assitæ ac intermixtæ mari & Hierosolymæ cœlestis; Referri possent etiam hi ad vere illuminatos conversos & externe à gentilismo aut rudiori Gentilismo separatos, tum ad Judæos aut docentes & eos qui erudiuntur ac docentur, sed & notetur usus quem semen ejus mundo allaturum erat cum luminis tanquam de cælo, tum littoris & munimenti contra mare impetuosum ejusque diluvium: Ne dicam copiam innumerabilem & dispersionem versus & per cuncta loca cæli subinnui. *Possessurum erat semen ejus vinctes & portas inimicorum* in devictis Ægyptiis, in ingressu & occupatione Cananæ, in dilatatione pomæriorum sub tempore Davidis & Edomi ac Moabi subjugati, in apertura portarum seculi sub Constantino Ps. XXIV., præeunte Apostolorum Choro & infirmo forte ac Victore sicut David Zach. XII. 8., donec tandem impletur id quod Esaj. LX. promittitur v. 7. &c. Sed & in te ac *Semine tuo sibi benedicent familia omnes terræ*: Interpretantur Judæi de Abrahami introductione in precibus, ad cujus exemplum sibi benedictionem à Diis gentiles præoptaturi sint,

sint, quum tamen huic & eventus contradicat dum nunquam accidit & hoc fieri non potuerit, tum ob hoc quod ignotus gentibus fuit, tum quod exosus. Est vero *peculiaris hac gentium benedictio* quum sibi in Deo Amen benedicunt, in mera benedictione benedicunt ejecta omni execratione ac lege, in pleniore N. T. benedictione benedicunt: *Sibi* ipsi autem benedicunt cum ipsi suâ fide accedunt & hauriunt, cum in Christo gloriantur, cum certiorati in conscientia & corde exultant, cum exusia se pro filiis Dei gerendi utuntur. Benedicunt autem sibi, tum *in Semine* Christo, tum *in Semine Secundario* Israele ipso, in cujus tentoriis lucem & gratiam accipiunt, quod ille sudore & labore multo parturit eos Joh. XVI. 1. Apoc. XII. 2., quod & in principio & in fine Novi T. gentiles radici & oleæ suæ implantabit Rom. XI. Non vero tamen sibi ita omnia individua benedicent sed *familia* omnes terræ, atque ita Testamentum originarium ipsum inspectum docet quinam sint & esse debeant ac positi sint hæredes lite de eo suboriente, quomodo & Glossa explicans rem eam diserte tradit quæ vel ipsam Abrahami posteritatem omnem excludit & distinguit Rom. IV., Gal. III. Capp.

§. XVII. Hoc modo vero in Demonstrat. Evang. *Huetus* (uti solet & fieri communiter) Isaacum hunc refert ad Christum in-
 „quiens, „Multas quoque similitudines gessisse Isaacum deprehen-
 „dimus, Isaacum genuit Pater Centenarius ac plenus dierum,
 „Christum antiquus dierum & quum plenitudo temporis venit Gal.
 „IV. 4.: Natus Isaacus Matre etiam vetula ac sterili, Synagogæ
 „filius fuit Jesus matris pulchræ quidem & decoris ritibus ac ce-
 „rimoniis ornata, sed effœtæ & infœcundæ, quippe non confe-
 „rentis gratiam Spiritus Sancti, per quam cordibus humanis cha-
 „ritas infunditur: Atque ut promissionis Filius Isaacus fuit, ita
 „Christus est promissus per Prophetas ac Deum in Scripturis san-
 „ctis: Unigena fuit etiam uterque: Et sicut Isaacus à Patre sa-
 „crificio destinatus, ita etiam Deus proprio filio non pepercit,
 „sed pro nobis tradidit illum Rom. VIII. 32.: Quemadmodum &
 „Isaacus ligna quibus imponendus ac immolandus in montem ipse
 „portavit, consimiliter & Christus crucem.

§. XVIII.

§. XVIII. At non Christum sed filios promissionis atque homines electos diu ligno oneratos tertioque propinquante tempore vere à morte ac damnatione liberatos per Isaacum, Christum vero econtra per substitutum Isaaco Arietem delineari ac pingi in oblatione hâc, illud Sole meridiano clarius est atque multis evincitur; *Primum* enim diserte Scriptura Isaacum Ecclesiam non Christum figurasse testatur Rom. IX. 7. 8. Gal. IV. 28. Confirmat idem *secundo* prædicatum oblationi Isaaci datum, quâ ea ad tentandum solum dicitur esse imperata ac suscepta, quum Christi oblatio certo ac vere exstitura & implenda erat. Jubet hoc *tertiò* item series progressus ac ordo oblationis actus ac typi, quum secus ad hædum deveniens hære ac stare debeam & progredi porro non queo, sed redire ad eundem Christum in Isaaco figuratum cogor. Sed & *quarto* masculinum ac fundamentale omne, quin & corculum totius Evangelii seu liberatio nostri per substitutum alium quod hic expressum, ita tollitur occultatur & evertitur plane. At & *quinto* falsum ita atque absurdum educis, siquidem per Isaacum Christus figuratur, quum ita Christus cum Isaaco liber à morte exstiturus foret, & quidem per sacrificium substitutum aliud, quod absolum est cogitare ac blasphemum fere. Porro evincunt id evidenter verba, quod *loco Isaaci* & ut ipse *liberaretur* à respiciente Deo ex morte ac miseria, victima cæsa ac oblata sit, quod sane de Christo per Isaacum figurato minime & non nisi ineptissime iterum verat.

§. XIX. Hoc igitur modo mysticum hujus typi in serie sua succedit & procedit; Educitur ex domo Abrahamæ filius ad altare ut simul sacrificetur per substitutum & expietur: Neque ullos nisi Semen Abrahamæ assumit asserit ac redimit Angelus Goel ac Vindex Hebr. II. 16. Educitur & subjectus est macerationi ac reatui usque ad tertium diem, sive includas tertium usque ad ejus finem atque ita numeres Tempus promissionis in quo sacrificatum etiam fuit Tempus Vet. Test. nudi, ac Tempus Jugi ac Legis, sive excludas tertium atque reputes tempus Promissionis Veteris ac Novi Test. Ut vero eo tempore Isaac liberabatur Angelo Fœderis interveniente & hædo, sic etiam tunc per intercedentem Christum & ob-

latum ejus corpus redemptio fit filiorum promissionis à peccato, quod hætenus & cubarat sub divina tolerantia & imputatum consimiliter fuerat sano & imputabili modo iis. Sicut vero ante hoc tertium tempus & aberat ac non cernebatur ovis ad sacrificium, & respondebatur *Dominus providebit*, ita similiter toto illo primo tempore ante Christum non visum dignum ac rem vere efficiens sacrificium, fuitque hæc implicite & generalis tantum Veterum fides, ut specificè rem in circumstantiis ignoraret, sufficientiaque Dei contenta modum specialiozem scire non desideraret, cogitando Dominus ille quidem de omni re providebit: Indicant & verba non ex humanis ac terra sed *Deo* ac *Domino* sacrificium hoc infinitæ dignitatis unice venire. Erat vero Christus Aries & Dux ac Pastor priscus Israelitici gregis, sed nunc dumeto & carnis humanæ & carnis peccaminosæ constrictus atque Israeli Jes. I. 3. ignotus. Ipso autem substituto ac mactato, desinit protinus oblatio ac positio prisca hominum ac pecudum super altari, venit libertas perfectæ Evangelicæ, laudatur & justificatur plene qui olim erat sub reatu, & manant ubertim fontes ac rivi benedictionum.

§ XX. Et si in Isaaco in relatione alia etiam Ecclesiam Testamenti Novi ac Gentilem sub solâ gratiâ ac fide constitutam spectes, emanant item cum in Judæa tum in Gentilismo de mactandis ac tollendis Christianis edicta continua, fiunt & vere Martyres Confessores primi, atque affundunt lubentes suum sanguinem in libamen: at vero est tota providentia ac directio hæc unice etiam comparata solum ad tentandum, & ut explorata fieret magis Christianorum virtus & constantia insuperabilis, mundusque ita stupeat hoc viso & converteretur. Interea vero dum omni studio de cultu & sacrificio Deo dando solliciti sunt, non tantum fiunt ipsi sacrificium, sed & ambulant hærendo inter sacrum & saxum in perpetuo periculo ac metu moriendo quotidie uti refert de se Apostolus, donec tertius appellit dies tertium sub Constantino Seculum ac tempus, quo ipsa ex altari ac mactatione evadit, & hædus aut hircus Judæorum substituitur & excinditur, sic uti Parabola de Pastore hircos ad sinistram separante & in ignem extinctum propellente vivis pingit Matth. XXV. coloribus.

§. XXI.

§. XXI. Atque hic etiam vere Abraham gestiit videre diem Christi i. e. liberationis, & vidit etiam actu ad cordis lætitiā & exhilarationem summā Joh. VIII. 5., Christus enim in Angelo Fœderis apparebat & liberabat, & hædum substituebat, & figuram diei ac liberationis suæ in futuro exhibebat & ponebat ante oculos vividam ac luculentam. Non enim hoc de visione per oculum fidei, neque de ea quam circa tempus incarnationis Christi in cœlo de eo habuit intelligendum est, quum vers. 53. argumentum à Christo ætate Abrahamica majori atque hinc visione olim ætate Abrahami in terris factâ derivetur ac petatur; Sed & non potest vidisse diem Christi dici in Isaaci nativitate, qui neque Christus neque Typus Christi plene fuit, nec in forma Trium Virorum ac Trinitatis apparente, cum dies Christi non tres personas sed unam tantum incarnare debeat, nec in Melchisedeco Abrahamo in carne obviam facto, cum ille Christus ac Filius Dei *ἐὼς ὁ Θεός* minime fuerit; Ad sacrificium ideo visum Isaaci hoc etiam referendum est, quum nec magis unquam Deum in extrema necessitate hac adventantem ac liberantem gestire potuerit Abraham, nec suavius ac plenius liberationem exhibentem expertus fuerit.

§. XXII. Mantissa visi Pericopa Gen. XV. inde à vers. 7. usque ad 18. excurrens esto, qua & Fœdus solenne cum Abrahamo de danda Canaa Deus sancit, & præludium futuri miraculose ac ordine justo in signum & confirmationem omnem de futuro exhibet; In quo ante omnia observatur, non posse peccatori fidelitatem fœdus cum Deo & hæreditatem ullam obvenire, nisi præmissis ac mediante expiatorio quodam & sacrificio: Spectant autem cætera fere cuncta ad id quod contingere circa hæreditationem ejus debebat. Triennis enim erat vacca & capra ad tempus ac ætatem populi Deo in quarta ætate sacrificaturi subinnuendum, divisio & collocatio partium divisarum ad latera tum ad commoditatem incensionis facere deprehenditur tum à ritu fœdus ineuntium peti- tum est. Inde fugat Abraham aves cadaver impetentes, dum & fides Abrahamæ promerita est & pietas antecessorum ac Seniorum permanens cohibuit, ut nec Satanæ nec Gentilium aut Ægyptiorum artes in cultu & sacrificio vero internecione perdendo &

maculando proficerent. Sed & Sole ac felicitate in Ægypto occidente & obdormiscit lethaliter Abraham Caput & angore ac terrore multo obruitur Abrahami ejusdem Corpus ac Semen, veluti & hoc sic exponitur illi *ψ*. 13. 14. 15. 16. Sole vero ita intereunte ut & tenebræ appulissent ac obtexissent cuncta, ecce non cœlo delabatur ignis, sed fumans ardet fornax & flamma transit partes, quod fœderis ejus solennis cum Israele post tenebras in Ægypto plenas inde egresso in deserto ac itinere ad terram occupandam jam suscepto initi figura ac typus consimilis illustris hîc præexhibitus fuit, Dicitur enim diserte etiam de fœdere in Sinai monte inito quod fumus ejus ascenderit etiam ut fumus fornacis, Monte quasi interiorius incenso & contremiscente *Exod.* XIX. 18. *Deut.* IV. 11. Ipse autem fœderalis actus una cum solemnibus & effectis conspicitur *Exod.* XXIV. Capite toto.

§. XXIII. Sed cum sacrificium omne fœderale sacrificium verum Christi spectet, & Canaa per se figura cœli ac mundi sub N. T. hæreditandi sit, hæcque in illa simul hinc necessario hîc promissa & obsignata fuerint, hinc videndum insuper est quam accommode ea huc etiam referantur ac referri queant; Et sane illi etiam unice colliguntur Christo Sancti, qui cum eo fœdus faciunt super sacrificio *Pf. L. 5.* Trienne etiam ac sub tertia Oeconomia fit sacrificatio & expiatio hæc. Divisio fit in partes, in solutione vinculi per mortem quod inter animam & corpus Christi & commortuorum erat, fugantur potenter ac miraculose aves & calumniatores pendenti Christo insidiantes. Oriuntur Tenebræ & exterius in Solis in meridie occasu, & in anima ac desertione Patris. Obdormiscit & graviter id est lethaliter *Abhi gnad* ac *Pater æternitatis*. Consumit autem interiorius fornax zeli qui Christum comedit ac miraculose spirat in morte, uti flamma etiam Spiritus ac cœlestis illi per se adhærens sacrificiationi attestatur partesque lambit ac transit tum statim tum & in Pentecoste subsequente. Obiter noto differre solemnia fœdera gentium hac item cerimonia inita à Fœdere hoc Dei, quum in percussione pecudis, quam & sibi in perfidia imprecabantur, negotium omne rei collocarent, tum & personæ contrahentes in medio partium consisterent ac dextras

dextras sibi invicem implicarent, non flamma ex Deo veniens medium earum transiret, incenderet, absumeret.

§. XXIV. Celebrant & exhibent verò memoriam hanc *Sacra* *Deo* ac Allah in circumstantiis cunctis solemnitate sanctissima atque festo annuo in hunc diem usque adhuc Mahometani, recolunt vero in precibus Judæi. Plura & plenius non addimus, quod hoc argumentum jam est multis pertractatum.

DISSERTATIO NONA

De

FEMORE JACOBI
PERCUSO ET
CLAUDICANTE.

§. I.

AD Pniel Abrahæ, quod proxime fuit, alterum Jacobi adjungimus, quod prope vadum *Jabok* occurrit Gen. XXXII. v. 22., & de quo post luctam feliciter exantlatam v. 30. ait Patriarcha, *Et vocavit Jacob nomen loci ejus Pniel, nam conspexi Deum de facie ad faciem, & evasit anima mea.* Intelligit autem Deum verum ac summum, utpote benedictionis omnis authorem, licet adversatus Jacobo & luctatus cum eo fuerit, qui & pro tunc hic ibi in terris gentium & cognoscebatur, & operabatur, & vaticinabatur, & colebatur adhuc, quanquam confederatus unice Abrahami & seminis ejus Deus esset, impure etiam ac idololatrice simul per mundum totum coleretur; Jam enim à primis modo mundi postdiluviani initiis pro-

fugus Canaan exiit in Arabiam & Phœniciam, gentemque ibi suo nomine condidit ac profeminavit, at procul à Noachi ac Semitentoriis cultus omnis obliviscentem ac ignaram, & unà cum Patre à Deo maledictam. Non minus Filius alter Cham Mizraim abiens in Ægyptum & Simulacra hominum finxit ac posuit, & Hieroglyphica spiritualis etiam ac divini in lingua adinvenit, & contemplationi sudi cœli deditus pedetentim signa cœlestia vitalia splendentia ac utilia, post Deum, coram Deo, & juxta Deum, nimium admirari atque venerari cœpit: Quæ prima species idololatriæ, aut post unum in medio alios, aut in tractibus terræ certis alios ac varios, aut simpliciter coram Deo uno habens alios, in mundo fuit, ac prohibita etiam in Decalogo fuit: Et sane de ipsa Sede Sapientum testatur Theodoretus Serm. III. de Diis & Angelis, *Acque ut testis est Siculus Diodorus omnium mortalium primi Solem Lunamque Deorum nomine appellantes, Solem quidem Osirim, Lunam vero Isim esse dixerunt*, licet hæc luminaria Sapientibus emblemata secus tantum & symbola externa essent, quibus vel divinæ personæ, vel insignes Heroes, vel Majores & Reges primi, vel Naturæ naturantes in naturalibus idque conjunctim sæpe cum exhiberentur, tum salutarentur honorifice ac religiose, quemadmodum & Boves atque Arietes ita symbolice ibidem retulerant, at hoc discrimine ut luminaria cœlestia cœlestia pingerent Numina, animalia vero ac Terrigenæ species Heroes & Benefactores insignes, *Josephum, Mosén*, alios. Adauxit autem Ægyptiorum Numina principium illud quo Naturas naturantes grate colere voluerunt in innumeris naturatis, ne ulla parte ac ratione ingrati pro beneficiis essent: Ubi vere Sapientum Sedes, quum sapientissime agere sibi visa est, in summam stultitiam teste Paulo Rom. I. 21. 22. incidit, quum secus Osiride & Iside contenta principaliter Ægyptus esset, atque Sol & Luna pro Numinibus Ægypti haberentur, velut in Svetonio Triumphus ostendit ille, quem *Augustus* de Antonio & Cleopatra Romæ habuit, præcedere faciens imaginem Solis ac Lunæ, concinente Jeremia Propheta Cap. XLIII. 13., *Et conteram statuas domus Solis quæ sunt in terrâ Ægypti, & domos Deorum Ægypti comburam igne.*

§. II. Est vero Jabock Josepho *Jobacchus*, torrens ex montibus Arabiæ ortus, qui urbem Rabba irrigat, Ammonitarum Regionem terminat, Philadelphiam & Gerasam interlabitur, ac tandem Jordani fluvio commiscetur; Videtur & recurrere in prælio maximo Judæ Maccabæi commisso cum Timotheo I. Maccab. V. Qui autem locus torrenti Jabok assitus Phanuel dicitur in finibus Amorrhæorum, famosa fuit in loco post Turris Phanuel, quin & Civitas post ibidem ædificata Phanuel, quam Gideon ob negatum exercitui commeatum habitatoribus ejus occisis evertit, Jerobom autem instaurat Jud. VIII. 17., 1 Reg. XII. 25.

§. III. Hæc Palæstra est & arena in qua lucta hæc portentosa Deum inter & Jacobum decertatur; Nihil frequens erat atque honorificum Veteribus magis, quam continua ac severa corporis exercitatio & lucta concertantium: Quæ quia exercitii & præparationis causa suscipiebatur ludi etiam nomine veniebat. Varia autem erant Ludorum genera pro variâ aut specierum aut finium ratione; Ita certabant cantu, Poesi, vaticinio, jaculo, cestu, gladio, amplexu, cursu, saltatione, curribus ac rhedis, tandem etiam poculis, è quibus nunc amplexus, gladius, & saltatio adhuc sunt: erantque certamina hæc vel ad gratiam populi demerendam in Theatro instituta, vel ad virtutem præmiis honoribus & coronis inter subditos excitandam, vel ad corpora ad militiam præparandum, vel animum à vitiis asceticâ bonâ avocandum, vel in Decorum honorem & ad eos celebrandum, quales apud Romanos erant Sacri Ludi *Florales*, *Cereales*, *Apollinares*, *Capitolini*, *Martiales*, *Compitalitii* ac *Seculares*. Græcis vero erant certamina celebratissima, *Olympia*, *Pythia*, *Isthmia*, *Nemæa*; Dabant Olympia in honorem Olympii Jovis celebrata coronam ex oleastro, Pythia in honorem Apollinis Pythonem occidentis coronam ex lauro & malo, Isthmia in honorem Portuni coronam ex pinu, Nemæa ex apio; Quæ Archiæ Epigramma conjungit in hunc modum singula,

*Quatuor Argivis certamina sacra feruntur,
Bina hominum natis, binaque cœlitibus,
Phæbo ipsique Jovi Archemoro & parvo Melicertæ,
Poma, oleastra, apium, præmia pinus erant.*

§. IV.

§. IV. Ad hos consimilesque his ludos varie ac passim Scriptura alludit; Non vero attinet hic rationem omnem Circorum, Stadiorum, Carcerum, Aliptarum, Agonothetarum, Mastigophorum, Sortium pugnatorios definientium, Brabeutarum, & præmiorum ac privilegiorum ipsorum simul describere: Ad illud Pauli solum attendimus, qui 1 Tim. IV. 8. *γυμνασίαν σωματικὴν* ad pauca utilem esse perhibet, quâ non tam intelliguntur certamina ipsa, quam præparatio ac induratio corporis ea antecedens, ac ad ea feliciter exantlanda faciens & conferens, præprimis quum est dimicandum in arenis; Optime enim distinguit *Salvianus* Lib. VI. *De Gubernatione Dei*; Colitur & honoratur *Minerva* in gymnasiis, *Venus* in Theatris, *Neptunus* in circis, *Mars* in arenis, *Mercurius* in palestris: Conducit vero ad sanitatem Exercitium cum corporis tum mentis, ut *Ovidius* in Elegia VI. Pont. & Lib. V. *Tristium* habet,

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,

Ut capiant vitium ni moveantur aque:

Adde quod ingenium longa rubigine læsum

Torpet, & est multo quam fuit ante minus.

Exercitationes enim, *Galeno* Lib. I. *ἡ δὲ ὑγιεινὴν* teste, possunt superflua discutere & per meatus evacuare; Unde & *Socrates*, *Laertio* Lib. II. inquit, quotidie saltitabat: Refert autem hæc ut decet *Vegetius* Lib. III. Cap. II. præcipue ad armorum dura ac quotidiana exercitia, militumque inde provenientem idoneitatem; Quod tamen de exercitiis intelligitur moderatis, cum immoderata juxta *Senecam* Lib. III. *de Ira* Cap. IX. consumunt quicquid in nobis mite placidumque est, & acria concitant: Divi Pauli, ad exercitia cum hæc respicit, apophtegma est 1 Cor. IX. 25., *πῆς ἢ ἀγωνίζομεν & πάντα ἐνχευόμεθα*, *Omnis, qui in agone contendit, se ab omnibus abstinet*, atque hinc non infimum in præparatione locum abstinentia ac jejunium tenebat, dein perunctio Aliptæ, quomodo & ita *Christus* spiritu roboratus in desertum propinquat & jejunio simul præparatur *Math. IV.*: quod hinc jejunium *Basilius* in fine prioris Homiliæ de jejunio *μεγαλυνὰ* vocat, quo se ad certamen comparavit: Atque apposite *Tertullianus*, *Nempe enim & Athletæ segregantur ad strictiorem disciplinam, ut*
robori

robore edificando vacent. Continentur à luxuriâ, à cibis latioribus, à potu jucundiore: Coguntur, cruciantur, fatigantur, & quanto plus in exercitationibus laboraverint tanto plus de victoria sperant: Præparabantur vero propinquantibus Olympiis per dies triginta ut Philostratus Lib. V. de vita Apollonii commemorat: Durabat vero Meletarum harum tempus per menses decem si P. Fabro in Agonisticis credimus: Sed & ab ineunte ætate assuescere multum videbatur juxta illud Poetæ,

*Multa tulit fecitque puer sudavit & alsit,
Dum cupit optatam cursu contingere metam,
Abstinnit Venere ac vino;*

Differentiam autem hanc progymnasmatismatis hujus ab agone ipso Chrysostomus venuste describit Αἰδρ. Κα. inquiens, *In Palaestra Athletis semper cessante periculo exercitatio est, & lapsus facile veniam promerentur. Sed quando agonis dies, quando stadium aperitur, cum Spectatores in sublimi concessum ierunt, cum presentem se exhibet Agonothetes, necesse est, ut ii qui negligentius se habuerint excidant, & pudore suffusi abeant inde, vel ut industria & studio commendati coronam & lauream consequantur: Ut hinc dies agonis cum die examinis, quod in ludo literario in fine semestrium habetur, comparari suo modo & gradu juste possit.*

§. V. Luctator insignis & præcipuus fuit itaque Christus, qui & hinc Messias atque Unctus proxime ac primum dicitur, à quo inimicitia nova inter Serpentem & Semen Mulieris Gen. III. 15. denuntiata fuit, & ipse Supremus in pulvere hoste omni profligato & jacente consistit Job. XIX. 25., qui & in deserto Matth. IV., & in horto Gethsemane Matth. XXVI. 36., & in Cruce in horâ tenebrarum Matth. XXVII. 46. luctatus adeo fuit, ut & angores infernales sustineret, at non reluctaretur tamen neque desperaret animum despondens omnem; In prima lucta tentata fuit obedientia qualis debebat esse Adamica eaque qua jus ad vitam acquiritur, in secundâ infirmitas quæ ad sudorem cruentum usque metuit horam & potestatem tenebrarum imminentem tunc & propinquantem, in tertiâ finitudo humanitatis quæ superari debuit ac enervari: At sustentabat luctantem fortiter præscientia

certa felicitis exitus, infinitudo inexhaustæ sufficientiæ ac dignitatis, vehementia affectus zeli ac iræ, Spiritus quo unctus, brachium divini roboris proprii in divinitate, Pater non solum in obedientiæ opere relinquens; Non vero dulcedo divinarum consolationum hic est cogitanda quod illa pro tunc deberet abesse, nec Ecstasis mentem ac perceptionem acerbam abripiens longe, quod hæc abnegatura ac sublatura foret passionem, nec ἀναδυσία & obduratio Socratica affectum de homine ad perfectionem tum virtutis tum quietis tollens plane, quod passio qua passio inducit necessario rō invitum ac dolorem: Atque adeo luctatus fuit Christus, ut nec reluctaretur ullo modo vel in prece, *Transseat Calix hic à me si possibile est Pater mi*, exigat enim per se natura passionis ut sic ut sit invita ac acerba Christo: Fuit item hæc vox humanitatis ac mentis humanæ, quæ & finita est & successive cogitans, & naturalibus affectibus ac dolori obnoxia. Sed & conditionate saltem *si posset esse* declinavit, quod & voluntatem secus libenter passuram involvit, & congruum per se est nisi quis crudelis esse velit in se ipsum & pati quum opus non est. Existimabant duriores Stoici affectum omnem tristitiæ, gaudii, spei, metus, tanquam fomenta peccati ac inquietudinis omnis debere à perfecto abesse; At bene regerit Hieronymus, *Hoc esse hominem de homine tollere, quum sint affectus nervi ac funiculi quibus trahimur ac incitamus*: Sentiebant igitur peritiores inter eos phantasias prima statim specie animum pellentes non esse voluntatis & arbitrii sed vi quadam se inferre, at Sapientem examinare eas & in examine non assentiri iis sed abjicere ac respuere, atque hoc esse discrimen quod Stulti animus passionibus cedit, Sapientis non item: Adde quod passiones admitterent rationi subjectas ac moderatas, tres item relinquerent, Constantias ipsis dictas, Voluntatem, Gaudium, cautionem quibus animus placide moveretur. Minus vero animum abiecit atque desperavit Christus in luctâ hâc aut horrorem desperantium saltem persensit & exantlavit; Quanquam enim licitum ac pium esset, quod humanitas per se & sibi relicta in onere succumberet atque animum desponderet, non tamen vel persona Christi vel Natura etiam humana intuitu personæ desperat,

rat, quæ constanter Deum pro Deo suo inclamat, & deserta in tantum ab eo brachio auxiliari proprio sustentabatur. Sed nec pertinet æternitas ac desperatio ad pœnam sive hic sive in inferno pro peccato luendam, verum emergit ea solum ex accidenti & ratione hominis, quum ille ob potentia & dignitatis finitudinem compensare & sic evadere nunquam potest. Luctatur autem & vim exserit Christus patiundo magis & jacendo in morte, morte mortem, ut canit Hymnus, in pugna hac singulari glutiente ac devorante.

§. VI. At luctatur cum Christo etiam Fidelis & Ecclesia militans; Censebant Stoici Philosophi affectus, certe in intemperie sua naturali visos, cum ratione in fœdus unquam coire non posse, Medea vidente meliora quidem & probante, at deteriora sequente tamen. Incarcerat abripit & obluctatur sane Caro Natura & Corpus Carnis post lapsum; A quo enim corpus circumdatum homo gerit per quod externæ possunt deliciae ac illecebræ afficere ac titillare, quin & ab Adamo proveniens corpus atque sic maledictioni subditum ac peccato, tum & indoles carnalis ac peccaminosa invasit spirituali ac sanctæ indoli è diametro adversa, hinc & corpus circumgerit per quod illecebræ carnales perpetuo afficiunt ac abripiunt voluntatem svaviter affici discupientem, & corpus ex Adamo circumgerit quod jure mancipatur corruptioni ac servituti peccati, & corpus indoli carnali conjunctum circumgerit, quod non resistit carni sed cedit, quam indolem jure Paulus vocat Rom. VII. 13. *excellenter peccaminosum peccatum*, quatenus firmatum habitum non simplicem actum peccati dicit, quin & indolis ac naturæ ejus habitum quæ licet furcâ expulsa tamen usque recurrit: Vocatur ibidem & *Peccatum inhabitans*, imo *Lex peccati* quæ est in membris: Est & genus quoddam singulare luctæ in irrogenitis ipsis, quum in iis contra peccatum luctatur quandoque vis conscientia naturalis absterrens, aut concupiscentia quædam utilitatis, aut & peccatum ipsum luctans cum peccato ipsi opposito. Luctatur item in Gentium virtutibus Concupiscentia, Affectus, violentia à quâ virtuti nomen dederunt etiam, exterior homo seu actus imperatus, Temperamentum benignum naturæ, Vis conscientia qua Gentes

disciplinantur à Deo, quin & Afflatus divinus singularis, absque quo nemo Magnus unquam annuente Philosopho Romano in mundo exstitit; At lucta fidelium alia longe est disceptatque in ea Spiritus contra carnem, Spiritus i. e. internus homo illuminatæ rationis ac sanctificatæ voluntatis, Spiritus i. e. potentia orta ac indoles spiritualis, Spiritus i. e. Christus Spiritus vivificans, Spiritus i. e. ipse Spiritus Sanctus: Non vero intelligitur per eum Spiritus ac mens hominis ut sic, neque carnis appetitu robustior ac potentior Spiritus ac mens: Hoc autem irrogenitis unice proprium est, quod in iis affectuum & naturalium lucta conspicitur solum, docente accurate Augustino de Civ. Dei Lib. XXI. Cap. 16. in verbis, *Nonnunquam apertissima vitia aliis vitiis vincuntur occultis quæque putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia & quædam sibi placendi altitudo ruinosa. Tunc victa vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur.* Emergit autem vera lucta proxime non tam ex multitudine aut diversitate, quam 1. contrarietate principiorum diversorum, cum secus legio homogenea Diabolorum in homine uno moretur, 2. conjunctione horum in contrarietate diversorum, quum secus ante spiritus illapsus alta in peccatoris corde sit quies Luc. XI. 21., 3. virtutis in utroque principio exerta imperfectione, quum secus item deleta parte una pugna omnis quæ perpetua est finem habitura suum foret. Sicuti & hæc erat catastrophe luctæ Christi cum Satana in deserto, ut *Luca* teste Satanas blasphemus increpitus recederet solum ad tempus, sive quod sub passionem tempus & hora tenebrarum vere incideret demum, sive quod Chrysostomo Interprete nunquam ab inde in propria persona rediit ac infestavit, sive quod vim plene increpandi potestatem mortis habentem Christus nondum haberet & exercere posset: Quanquam Angeli item accesserint interea, uti in Hieronicis tanquam Spectatores applaudentes, at finito certamine accesserint demum, ne auxiliari quadam opera juvasse ac levasse perhiberentur, sed tamen ministrantes accesserint, sive devehendo ex loco in quem actus Christus erat juxta Ps. XCI. 12., sive suppeditando esurienti cibum, sive decorando exinanitum gloria. Omitto luctam contra spiritualia nequitia in coelestibus Eph.

VI. 12.,

VI. 12., contra portas inferni Matth. XVI. 18., contra ærumnas ac necessitates seculi & mortem temporalem, contra illecebras mundi & carnem propriam, & contra Tyrannos, & contra Principem tenebrarum in tentatione, & contra Deum in prece omni ac disceptatione. Graphice & ἐμπνευστικῶς describit Luctam hanc Tertull. ad Martyres Cap. III., *Vocati sumus ad militiam Dei jam tum cum in Sacramenti verba respondimus, nemo miles ad bellum cum deliciis venit, nec de cubiculo ad aciem procedit, sed de papilionibus expeditis & substrictis, ubi omnis duritia & bonitas & insuavitas consistit. Etiam in pace labore & incommodis bellum pati jam ediscunt, in armis deambulando, campum decurrendo, fossam moliendo, testudinem desiccando, sudore omnia constant ne corpora atque animi expavescant: de umbra ad Solem & Sole ad cælum, de tunica ad lorica, de silentio ad clamorem, de quiete ad tumultum. Proinde vos benedicti, quodcunque durum est ad exercitationem virtutum animi & corporis deputate: bonum agonem subdituri estis, in quo Agonothetes Deus vivus est, Xystarches Spiritus Sanctus, Corona eternitatis brabium. Ita Epistates noster Christus Jesus, qui nos Spiritu unxit & ad hoc Scamma produxit, voluit nos ante diem agonis ad duriores tractationem à liberiore conditione seponere.*

§. VII. *Amplexus est lucta hæc quæ in pericopa nostra exhibetur; Legitur enim אֶמְצָא quod amplexum proprie & luctam in arenâ ac pulvere dicit, sive ab אֶמְצָא ac pulvere deducis quo corpora inspergebantur, sive ab אֶמְצָא quod in Hitpah. elevavit se significat, sive ab אֶמְצָא Æthiop. permisit, potestatem dedit, unde אֶמְצָא strepitus, mucro, potestas, descendit: Quod genus pugnae describit venuste Valerius Lib. IV. Argon.*

*Vix steterant & jam ecce ruunt inflataque late
Terga sonant, nova vis, iterum nova corpora surgunt,
Hunc pudor hunc noto jam spes audentior hoste
Instimulat, fumant crebro præcordia pulsu,
Avia responsant gemitu juga &c.*

§. VIII. Quum enim Jacob ex Mesopotamia incentore Deo re-
dux eousque processisset, & Uxores cum Liberis per vadum de-
duxisset, permanet ingruente nocte solus plenus curis ac metu &

formidine offensi ac delusi à se Fratris Gen. XXXII. II., tum ut consilio ac meditatione animum curis exsolvat, tum ut prece fusâ Deum itineris hujus Authorem ac svasorem conveniret ac rogarer, tum ut colloquium & auxilium ejus actu præstolaretur & acciperet. Quod & Vir ille colluctans cum eo ac devictus appromittit illi suppeditat & confirmat; Primo enim sano illo consilio imbuitur, ut primogenituræ prærogativa abnegata prudenter causam dissidii revellat, septuplicique submissione Esavum de jure suum Dominum & profiteatur & vocitet, ac tributa & munera de more Orientis Esavo tanquam Superiori offerat ac offerat. Accedunt deinde bini ordines Angelorum, qui eum protegunt & comitantur, unde *Machanaim* & *Exercitus duos* appellat: Qui Magistris quibusdam bini sunt Stellarum orbes, quæ ratione pariter atque anima præditæ sint, & sublunaria dirigant ac determinent, aliis autem catervæ duæ ex quatuor catervis Angelorum Ministerii, de quibus R. Eliezer in Pirke Cap. IV. inquit, *Quatuor catervæ sunt Angelorum Ministerii celebrantium Sanctum bened.; Primam aciem occupat Michael à dextrâ Dei consistens: Secunda est Gabrielis à sinistris ejus: tertia Urielis ante conspectum ejus: quarta Raphaelis à tergo: in medio agit gratiosa Dei præsentia.* Descendere autem volunt Angelos hos ex loco dicto *Zebul* seu *Habitaculum* in quo & turmæ Angelorum Ministerii agant qui Deum cantilenis celebrent, & Michaelis altare exstructum sit in quo ille sacrificium pro peccatis offerat, donec inde ad *Haravoth* seu locum ultimum amœnitatum ascendatur, in quo gazæ tranquillitatis ac beatitudinis atque animæ justorum asserventur. Non minori audaciâ determinat *Tirinus* post alios bina castra Angelica hæc, quum inquit, *Quinam Angeli? Respondeo Præsides & Custodes Cananæ duce S. Michael Archangelo; Sicut enim adversus Laban habuerat Jacob in Mesopotamia Comites ac tutelares Angelos illius regionis, qui jussu Dei salvum & incolumem jam illum deduxerant ad confinia Cananæ, cis amnem jam in confinio Cananæ, cum major exinde metus periculumque immineret ab offenso iratoque Fratre Esau, occurrit nova Angelorum Chanaanitidis Custodia, qua etiam adversus hunc omnesque alios hostes perpetuo defenderetur.* Unde Jacob

conspexit

conspēctis binis his Angelorum castris, scilicet aliorum redeuntium in Mesopotamiam, aliorum excipientium in Canaanitide appellavit nomen illius loci *Machanaïm* seu *Bina* castra Dei, Angelos cœlestes nimirum pro exercitibus pugnantibus habens, tum ex Malorum lapsu à quo malis & vindicibus factis iis omnis fere bonorum Angelorum opera collocata est in eo, ut machinationibus & incurſibus malorum obſiſtant, tum ex inimicitia hostili qua inter Esavum læsum intercedebat ac ad defendendum hic Jacobum.

§. IX. Neque tamen Angeli hi hinc sunt confundendi cum Antagonista ipso Jacobi & Viro qui luctabatur cum eo, licet ipse nomen Angeli etiam in Hosea gerat, quum aliud velint diserta ac plana verba quæ *Deum Colluctatorem* introducunt, aliud nomen *Pniel* à luctatore hoc impositum loco, aliud item nomen ipsum Jacobo inditum, quo is *Deo colluctanti pravaluisse* perhibetur: Unde igitur Angelus hic, nec fuit Diabolus humani generis hostis ex professo, nec Esavi Angelus & Custos tutelar, nec Legatus Esavi ad ac adversus Jacobum emissus, nec Deus in Angelo, sed Christus Filius Dei ac Sponsor æternus, qui cum Spiritu mittitur à Deo in Oeconomia salutis, & hinc Angelus ejus est atque in phasi Ministerii conspicitur, qui est Angelus ac Deus ille qui pavit Jacobum à prima ætate, ac ab omni malo liberavit Gen. XLVIII. 15. 16., qui & Angelus Faciei dicitur, atque Dei Facies Exod. XXIII. coll. cum XXXIII., sive quod illi non opus coram Deo se alis cum Seraphim obtegere, sive quod coram eo apparet ut intercedat, sive quod in eo faciem obvertit ac favet Deus, sive quod similis Deo est & imago gloriæ ac essentiæ gloriosæ, tum qua Filius proprius ac naturalis, tum quæ Archangelus Michael seu *Quis sicut Deus*: quare & Judæi hunc Angelum faciei *Metatron* faciunt similem suo mittenti, & in Scriptura Sacra ille nunc dicitur Angelus *Jehovah* Exod. III. 2., Angelus *Goel* Gen. XLVIII. 16., Angelus in cujus medio nomen *Jehovah* ut in eo Deus fiat quod est, nomen item *Eloach* ut sit Fœderis Deus & cujus est peccata condonare Exod. XXIII. 21., Angelus *Melitz* Orator ac Advocatus isque unus ex mille Job. XXXIII. 23., Apostolus & Sacerdos adstipulationis ac fœderationis Mal. III. 3. Heb. III. 1.: Quemadmodum & de Adamo Gen. III.

32. dicitur, quod *sit factus sicut unus in personis divinis*, à quo Christus in prima promissione tum Semen Mulieris in personali cum humanitate conjunctione factus, tum Redemptor generis humani lapsi constitutus, at non in ea tamen & consimili similitudine, quā Filius Dei & Christus Deo Patri similis & *sicut ille est*.

§. X. Luctatur persæpe Deus cum homine & homo iterum cum Deo; Impia lucta est quum caro obmurmurat Deo atque ægre fert iudicium, quo ea vel convincitur plene vel damnatur; Obmurmurat Servus nequam, *Tu es durus Dominus & vis metere ubi non seminasti* Matth. XXV., at *vincit Deus cum judicatur* Ps. LI., idque sic ut & Filii Sapientiæ eam justificent, causaque tota vel permitti possit ipsi Judici Israel Esaj. V. At vero licite etiam committitur lucta hæc, tum in foro quum fides exclamat, *Quis condemnat Christus adest qui mortuus est & surrexit & ascendit & ad dextram confidet ac intercedit* Rom. VIII., tum in palæstra ac tentatione, tum in restipulatione ac prece in qua renuit ad tempus Deus, ut maiore cum animi contentione precans adoriatur. Est hinc Deus quandoque ipse adversarius & Hostis Lev. XXVI. 24. 1 Sam. XXVIII. 16. Jud. II. 8. 10. 13. Thren. II. 4. 5. Jes. LXIII. 10., de quo venuste exclamat olim Tertul. de Pœnit. c. II., *O Servum illum Beatum cui Dominus dignatur irasci*, Davenant. in Col. III. 6. *Non est negandum filios Dei, cum frana carni laxaverint, sentire iram Dei sibi incumbentem, sed non manet perpetuo super illis, quia nec illi in hisce peccatis*: Luctatur vero sic præprimis Deus quum animus & cristæ eriguntur peccatori, suffragante Scripturæ Ambrosio in Ps. CXVIII., *Deus suæ contumeliæ propulsator veluti speciale quoddam certamen adversus superbiam suscipit*. Sed & dat Deus fideli ac populo suo disceptandi ac luctandi secum in restipulatione facultatem, inquit, *Venite, agite, disceptemus unà* Es. I. 8.; Neque enim simplicem ἐπερώτησιν & compellationem conscientia bona ἐμολογῶντες tantum instituit 1 Pet. III. 21., quæ & παρεήσις ad Deum dicitur 1 Joh. III. 21., sed & excrescit ea simul in fiduciam illam, ut exclamet cum Jobo Cap. XXIII. 4. 7. *Quis mihi ad thronum Dei aditum paret, jus ibi meum exequar, disceptabo cum eo, sive Christo ac meriti ejus perfectæ valore nixus, sive adstipulatione ipsâ propriâ*

propriâ rite factâ, *sive* verbo quo promisit, *sive* pignore item quo obsignavit, sic ut & injustus foret Deus debito constrictus, & perfidus in contractu ac elusor, si non daret: Quousque Fides Luctatoris Christiani assurgit.

§. XI. Sane luctatur Jacob in loco strenue vehementer atque indefesse ac perseveranter insimul usque ad auroram; Luctatur in specie ut vinci non posset, ut colluctatorem Deum ligaret constringeret ac teneret, ut dimissionem Adversarius rogaret, ut ad benedictionem prius dandam adigeret, ut Viro colluctanti de more Athletarum confessionem victoriæ ex ore proprio extorqueret, ut hinc nomen nomine omni in toto mundo majus & celebrius reportaret, & *Victor Dei* appellaretur. Nimirum serio agitur causa Deum inter & peccatorem, non ludendo & ex libero indifferente decreto solum postulat & vindicat: Neque applicatio item rei ac salutis impetratæ succedit, nisi per *ἀγῶνα τὸν καλόν* uti Paulus appellat 2 Tim. IV. 7. 8.; Agonem vocat certamen quod fideli incumbit, quum de Salute ac Morte æterna certatur, idque primo Apostoli tempore cum periculo perpetuo vitæ conjuncto, sed & *καλόν ἀγῶνα præclarum certamen*, ut non aerem intacto adversario inaniter cæderet 1 Tim. VI. 26., sed *ἀποτόμως* ac usque ad præcisionem feriret: Fabro autem Agonistic. L. III. c. 10. teste Lacedæmoniis *καλῶς ἀγωνισαῖται* dicebantur, qui in pugna occumbebant, atque oliva ac ramis aliis ornati laudibus ad superos evehebantur. Vocat Apostolus idem 1 Tim. VI. 12. *præclarum fidei certamen*, concinente intimæ admissionis Apostolo 1 Joh. V. 4. *Et hæc est Victoria quæ vicit mundum, fides nostra*: Aliud vero erat certamen & perfectius curriculum, quod sub operum foedere Adamo præfixum erat. At & pugnat sic fidelis ut non vincatur, sed vincat potius Deum ipsum prævalere Jacobo non valentem: Quod iterum Paulus confirmat quum Rom. VIII. 37. inquit; *In his omnibus non vincimus tantum sed & υπερνικῶμεν supervincimus*, aut magis quam Victores sumus, Concinit Lib. V. Cap. XIII. Lactantius ajens, *Pueri nostri & Muliercula, ut de Viris taceam, Tortores etiam suos vincunt, & neque gemitum expromere illis ignis potest. Vincitur à Jacobo Deus & nihil valet ille contra eum, at sic uti Chri-*

stus Marc. VI. 5. virtutem nullam in Nazareth edere poterat, *tum* quod non deceret promissioni factæ obfragari, sed potius potentiam in infirmitate perficere, *tum* & quod fœdus fides ac gratia & iustitia manus Deo noxias ligat, & Spiritui Dei in Jacobo luctanti Deus non obnititur; Sed & optime rem omnem determinat Chrysostomus in verbis, *Totum vero illud factum est à Deo animo accommodandi se infirmitati Jacobi, ut formido animæ ejus eximeretur, eique persuaderetur fore ut occursum ille fratris nullum omnino ei periculum crearet.* Vincitur porro hic cujus est vincere & robur vincendi ac victoriam aliis dare, Deo semper *vincere faciente in Christo Jesu* 2 Cor. II. 14., seu *dante victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum* 1 Cor. XV. 57. Neque valet vel incantatio ipsa contra Jacobum vel divinatio contra Israelem Num. XXIII. 23., quod Christus prodit & vincens & ut vinceret Apoc. VI. 2., & Victor coronam seu laurum in Jovis Capitolini deponit gremio. Vincit autem hinc Jacob quod non fatigatur luctando sed perseverat usque ad auroram, quo tempore dimitti petit Angelus; Quod primum perseverantia in genere est cum Adamo sub Operum fœdere, tum & luctanti nunc in fide juxta Apocalypsin pernecessaria, quod Paulo Eph. VI. 18. est *ἐν πάσῃ ᾧρε καὶ περιήσει*, Christo Luc. XVIII. 1. *μὴ ἐκκακεῖν* non elanguescere vel deficere, 1 Thess. V. 17. *ἀδιαλείπτως*, & venuste describitur Chrysostomo Tom. II. de variis locis in Matth. Hom. XVII., *Ne recedas quousque accipias: Tunc cessa quando acceperis, imo potius nec tunc cesses sed persevera adhuc agens gratias pro eo quod accepisti, ut perseveret tibi quod acceperis.* Est vero deinde etiam in hoc definitum certum auroræ tempus quo abitum parat, an ut ob Solem conditum Deo gratias agat? an ut carmen auroræ dicat aut matutinæ preci intersit? Non putem? sed existimo potius Deitatem ut sic occultari inconspicuo modo velle, Jacobum item veniente luce suum iter proseguere debuisse.

§. XII. Arma vero quibus Jacob ita prævaluit Hoseas Cap. XII. 4. *prece ac fletu* absolvit; In prece enim imo precando compellat homo Deum & luctatur cum eo, quin est hominis disceptantis restipulatio non nisi precatio, & precatio vicissim non mendicatio

dicatio sed justitiâ & fœdere fidenter nixa disceptatio, quæ sibi promissum imo debitum postulat à Deo & exigit; Quarum precum hinc efficacia infinita in Deo ligando retinendo & adigendo dilucido hoc exemplo inclarescit, sive eæ pro nobis ipsis concipiantur, sive pro Ecclesia & aliis, quum pro se orare naturæ sit ac necessitatis pro aliis gratiæ ac charitatis, atque Lutherus optime de se inquit Oper. Wittenb. Tom. 2. fol. 22., *Onus meum portant alii, illorum virtus mea est. Fides Ecclesie meæ trepidationi succurrit. Aliorum jejunia mea lucra sunt. Alterius oratio pro me sollicita est.* Quæ & causa quod inscriptus mihi in Secunda Editione Tactico-
rum Sacrorum Author Lib. III. Cap. II. Sect. XVI. haud inconcinne scribit, *Olim Pertinacis Symbolum erat, Militemus, Severi Laboremus, Nostrum esto precemur.* Commovent fletus in labore ac dolore continuo viscera divinæ misericordiæ. Excitant & preces fœdere promisso veracis Dei gratiâ & justitiæ valore nixæ.

§. XIII. At nimium sic digressi fuisse nobis videmur, atque hinc è diverticulo redeundum tandem in viam etiam est; Impetrat benedictionem à Colluctatore postulatam Jacob, postulabat vero Jacob, *sive* quod ab initio pararet Vir sub cujus tempus communiter benedici solet, *sive* quod veniente inimico fratre metueret ac non deferri libenter sed confirmari ac certiorari vellet, *sive* quod majorem Angelo ac homine Virum eum esse comperisset. Ut postulat sic & accipit, dum eum Israel id est *Victorem Dei ac hominum* facit; Quod utrumque ipsi exauditionem suæ precis apud Deum, & victoriam eluctantem apud fratrem & homines affirmat, tum & insignem nominis famam & prosperitatem omnem in futurum spondet certo: Sed & moris erat in palestra ut victus proprio ore declararet & confiteretur se victum. Celabat vero interea Angelus suum nomen, licet Jacob interrogaret ipsum de eo, an quod solent Victores victos juxta Abarbanelem nomine cognito ad servitia vocare? an quod nullus hinc Jacobo veniret usus? an quod frustraneum hoc opere satis personam ostendente? an quod impossibile, Angelo uno ac eodem pro diversitate officii variantia ac plura nomina gerente? an ut nomine cognito non accersere pro lubitu posset & idololatria nulla emergeret? an vero potius

ut curiosa sciendi libido reprimeretur & coerceretur sic?

§. XIV. Non tamen sine vulnere evadit Jacob & femoris luxatione ortâque hinc claudicatione, non nervi femoris *mulieribus grati*, non nervi *oblivionis* ac recessionis à $\overline{\text{פ}}\overline{\text{ש}}\overline{\text{נ}}$ quod vers. 32. exprimitur, nec nervi *dissipationis* quasi à $\overline{\text{פ}}\overline{\text{ש}}\overline{\text{נ}}$, nec nervi *elevationis* quasi à $\overline{\text{נ}}\overline{\text{ש}}\overline{\text{נ}}$, quum vola & commissura seu compages femoris potius intelligatur quæ tacta fuisse ab Angelo dicitur. At minutis his investigandis propius Mysterio intenti solum in Dissertationibus hisce supersedemus; Luxatur autem illi femur ut laboris ac rei exantlatæ indicium ac vulnus ad laudem perpetuo circumferret, ut non Victor nimium vel ratione victoriæ vel virtutis propriæ insolesceret victusque econtra quasi impotens nimium deprimeretur. Trahunt vero alii ad tropologiam hæc, ut eo nimirum doceatur in incremento Spiritus carnem arctari ac deprimi, & nimiam ad Deum propinquationem ejusque contemplationem noxam inferre, aliis item ad typum referentibus quo propinquatio lenta ac in imperfectione varia ad veram Canaan Dei tum primo tum alio tempore futura præfigurata fuerit. Claudicat ergo saltem Jacobi femur non violentiore impetu dissipatum plane ac ad eundem inidoneum prorsus redditum est: Atque placet item variis plene sanatam esse claudicationem hanc post, sive Solis in aurora exortu, sive in Dei abeuntis ab eo discessu, sive posito Jacobi in Canaa adventu; Quæ & pariter venuste typo convenirent.

§. XV. Ut hujus vero illustris Patris ac triumphi memoria semper vigeret & exstaret, vel in hunc usque diem Judæi à carne femoris & posteriore abstinent solliciti, licet in sacrificiis olim Deo offerrent tamen & cremarent tanquam sancti quid; Abstinebant vero atque abstinent, an sicut in Ægypto quod Deo sacratum & hinc inviolabile quid esset? an quod devotum usuque ejus interdictum esset? an quod maxime impurum iræque obnoxium hinc ipsis esse videretur atque abominandum potius ac penitus, cui imprecabantur Gentiles conceptis verbis $\epsilon\iota\varsigma\ \kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\eta\acute{\nu}\ \sigma\omicron\iota$ Tibi in caput redeat, quemadmodum & bona omnia ipsis erant bombi aurium, $\pi\alpha\lambda\mu\omicron\iota$ trahentes oculorum, de quibus inter alios Theocritus $\acute{\alpha}\lambda\lambda\epsilon\tau\upsilon\ \omicron\phi\theta\alpha\lambda\mu\omicron\varsigma\ \mu\omicron\iota\ \delta\ \delta\epsilon\zeta\iota\omicron\varsigma$, quin & $\pi\alpha\epsilon\mu\omicron\iota$ atque narium sternu-

sternutationes ipsæ, quanquam alii econtra *μαρμὸν* Deum fecerint, juxta illud Aristot. in Probl. *μάρμον θεὸν ἡγούμεθα*, atque hinc morem apprecandi ab hoc Deo benedictionem sternutanti subnatum esse censeant, quum crederent ostentorum vires in eorum esse potestate quibus ostendebantur, sic ut si mala essent abominari illa etiam possent. Facit autem hic abstinendi mos cum in memoriam perpetuam illustris triumphi Herois ac Patris hujus quo sati erant, sic uti solebant insignia ac memorabilia talia vel nomine indito vel signo posito ac erecto ab oblivione vindicari, tum & ut condolerent ita simul & affectus testandi ergo: Non vero quod tunc simul etiam grex Jacobi percussus femore fuit, nec quod in femore Jacobi Filii ac Nepotes esse censiti ac simul percussi sint.

§. XVI. Accedit & in nomine Jacobo ac loco indito Monumentum novum ac illustre illustris rei, idque stabile & conspicuum insimul magis, dum ille *Israel* hic *Pniel* aut *Pnuel* vocatur; Neque enim illud à Jaschar deductum est *Rectus Dei*, neque à Raah *Vir videns Deum*, nec à Jare *Timens Deum*, nec à Scharah *Expectator Dei*, sed Sarah *Principem se gessit*, ac ita Princeps & Victor Dei, Litera initiali & priorum nominum existente formativa: quomodo & potest fidelis homo sive in prece sive secus tum in foro tum palestra ac arena, & Christi qui Supremus super arena mansit merito exhibito, & adstipulatione foederali digne facta, & promissione verbi injecta, quin & infirmitate ac miseria ipsa agnita ac nudata, sic & semper facile Deum ligare, vincere, superare. Est vero nomen alterum loco inditum in quo lucta fuit, qui *Pniel* & *Facies & aspectio Dei* vocatur, non quod in eo loco Deus æque ac in Moria monte Sedem aliquando sibi sumpturus & inter Cherubim & Angelos habitaturus foret, nec quod olim in celso Jero-boam ita præsidium ipsis erat, sed appellatur hic locus ab eo quod hic in lucta accidit, quoad & se ostendit hic atque conspiciendum dedit Jacobo Deus, & Faciem suam Christum Angelum foederis in forma Viri obvium dedit, & cum fortem præstando, tum benedicendo, quin & victoriam ac triumphum indulgendo, insigniter respexit.

§. XVII. Quid autem femoris in specie luxatio ac percussio *sibi* voluerit, & quare non pars alia corporis potius læsa fuerit, illud propius forte ac singularius indagari ac disquiri meretur; Neque enim sufficit dicere has partes læsas unice profectionem itinerantis impedire ac retardare posse, tum & ad calcaneum in prima promissione expositum propius accedere; Femora sunt partes pedum supremæ, atque sunt inter ea genitalia Viri pariter ac Mulieris, quare & κατ' ευφημισμὸν partes ad generationem aptæ eo nomine in Scriptura veniunt, quomodo de Jacobo nostro tota ejus posteritas egressa esse dicitur Gen. XLVI. 26., & de femore Gideonis tot egressos esse filios legitur Jud. VIII. 30.: Solent in Turcia manibus ad pectus vel ad femora applicatis Optimates salutare *Busbequii Legationis Turcica Epist. IV. p. m. 345.*: Concipiebantur item juramenta apud Hebræos manu ad femur admotâ Gen. XXIV. 2. XLVII. 29.; Atque solet existimari ejus rei causam esse, *quod* in femore generationis ac vitæ Symbolo Deum auctorem vitæ compellarint sibi in perjurio interitum ac mortem imprecati fuerint, *quod* ob posteritatem idque Sanctam posteritatem inde processuram res veluti sacra esset: Putat vero R. Salomo ejus causam esse, *quod* signum divini foederis atque circumcisio in carne genitali prope femur applicetur, atque sic per hoc sacrum, quo nihil antiquius ab iis habetur, juratum fuisse, sicuti jam adhibito libro legis aut super Tephilin jurare solent. At censendum potius est in femore ad Messiam inibi adhuc in lumbis latentem respectum fuisse semper habitum, atque hinc hoc loco percussione femoris *primo* ac præcipue Messiae plagas & passiones, quibus aditus in veram Canaan unice datur, subindicatas ac figuratas fuisse, tum *deinde* retardatam ac imperfectam in itinere progressionem ac ambulationem inducere debuisse, porro *tertio* non lethalem sed calcanei ictum vero Israeli Dei ac Semini Jacobi in femore delitescenti expectandum & reliquum in hoc mundo, in hoc Exemplari *primo* ac femore percusso expressum esse.

§. XVIII. Sed antequam plene ac speciatim cuncta applicari apposite queunt, præmittendum I. est hanc veterum Typorum & Exemplarium primorum rationem fere semper esse, ut in illis tanquam

quam Capitibus ac personis publicis alii etiam atque posterius simul censeantur, quomodo & hoc per se fere convenit sic secus atque necessum est, quod illi posterius pars ipsa parentum, & in eo ipsi modo statum eundem qui adhæret ipsis habuerunt, quin & rei tum factæ in parente existentes cooperati sunt; Unde & vel inde à principio Abraham ac Sara, quin & in data prima promissione Adam & Eva, totum sexum masculinum & muliebre, qui hinc & paria cum his primis fata sentiunt, in se exhibuerunt, sicuti & tunc Eva ventium omnium in Semine promisso singulari quadam ratione insuper Mater fiebat, & hinc *Chavva Vita* dicebatur à Deo. Quo & quidam referunt verba Cant. VIII. 5. de ascendente in vocatione ex deserto, recumbente per fidem in amico, excitatâ item & editâ à Matre sub Malo, quum sub arbore delicti & fructus vetiti ad vitam vocata & suscitata sit Ecclesia tota iterum in verbo primæ promissionis atque edita insuper, cum Eva per fidem apprehenderet Protovangelium hoc. Prænotandum vero est insuper etiam II. Typum unum ac Emblemata unum ad varia ac varie etiam referri posse ac debere, quæ hinc pariter & conjunctim in applicatione explicatione ac significato tenenda probe sunt. Ita 1. Jacob noster in *Figura Prophetica secunda Temporum* ac Mundi Patriarchalis usque ad exitum ex Ægypto visus accedit ad ultimam Test. Novi ætatem, quo Ecclesiæ Jacob & solitarius multiplicatur vere, ac in terra & Ægypto inimicorum & Gentium exaltatur & agit, per varios casus descendens ac perveniens in eam. Consimiliter 2. quum spectatur idem in ordine, quem tenet in *Figura Conjugii mystici Abrahami ac Patriarcharum*, ad ultima denique N. T. tempora redire itidem comperitur: Namque Abrahamus cum Dominâ diu sterile etiam Ancillam Hagar parientem conjunctam habens, Figura est Vet. Temporis ac Testamenti, in quo promissio conjuncta Legi erat, exponente sic Apostolo in Gal. IV. capite, donec tandem nascitur & generatur simul sub Novo Test. Filius promissionis liberæ ac Isaacus, qui post aliquod tempus procreationis & expectationis Deo uterum ac vulvam aperiente accipit in filios reprobos ac reprobatum Esavum & dilectum Jacobum, atque sic in figura eos qui in Regno Bestiæ & in Monte Agni juxta Apocalypsin agunt.

Tertius

Tertius vero Jacob in ultimo tempore, quum post procationem longam ac difficilem laborem exantlatum, iter emensus item vastum, Leam accipit Judæorum converforum, & Rachel gentium desideratarum, valide multiplicatur in sobole plenaque duodenarii perfectione, quæ & universum implet gloriose mundum, at vero qui Jacob ac Pater insimul in procatione & occupatione hac non minus luctam gravem experitur ac sustinet, sed & cum lucta etiam triumphum illustrem accipit, Deique in Secula conjunctionem assistentem & confirmationem. Quum vero idem Jacob 3. spectatur extra seriem & ordinem hunc divisim ac in se, potest esse Typus etiam illustris Athletæ ac Luctatoris Christi cui præprimis cum Deo ac Patre luctandum erat, sed & simul Jacobi ac Israelis Dei totius, in relatione ac via ad Canaan cum cœli tum hæreditatis mundi, & præprimis in proximo ejus aditu & confiniis, cui gravissima insuper tum lucta est semper exantlanda, *sive* quum Israel olim ad quietem Josuæ in Canaan perveniret, *sive* quum Apostoli & Successores primi sub Novi Test. initio Mundi aut Gentium hæreditatem adirent, *sive* quum secundum in fine mundi tubâ Evangelii sonante totus mundus occupandus erit; In omni enim hoc tempore redit Jacobo Lucta & Scala hæc, quum cœlum item singulari tunc modo aperitur, Christus varii Tutores ac Angeli descendunt, Deusque Scalæ innixus opem & curam omnem Jacobo impertiet & addicet.

§. XIX. His ita visis, viâque sic ad applicandum planâ factâ & strâtâ, ad applicationem ipsam perfecte accedimus; Ubi tamen in principio non usibus tropologicis tam inhæremus, *sive* illi generalius concipiantur & exhibeantur, *sive* stricte item ac specialitè, quin & denique specialissime; Omittimus generalia quum Patres communiter volunt indicari luctam hominis cum Deo in horâ tentationis, cum iis teste Jobo videtur esse is mutatus in truculentum, *aut* Gregorius Hom. XIV. in Ezech. refert ad Orationem, in qua homo vim facit Deo ac prævalet illi, ut benedictionem extorqueat, *aut* alii referunt ad fidem quæ in foro & cum ignita tela volant resistit fortiter, & vincit Satanam ac legem omnem justitia Dei munitam ac armatam, *aut* ad Judæos applicant cum

cum Christo colluctatos & inde percussos graviter & claudicantes, quin & ad Christum totas persæpe noctes cum Deo colluctatum. Addunt his alii specialiores tropologias, voluntque doceri illotum quod in exaltatione spiritus caro affici soleat ac decrescere debeat & deprimatur, tum quod nimium Deo in contemplatione propinquantes tangi soleant ab eo & affici perniciose, atque hinc reverentiam svaderi econtra & elongationem decentem ac Majestati divinæ debitam. Potest vero & specialissime lucta, quæ in prima promissione indicta est, subinnui, juxta quam Deus quidem peccatori gratiam facit condonat & favet, sed justitia tamen resistat atque obicem validum injiciat, sed post Christi passiones exantlatas tamen mala quædam homini & calci exantlanda in ea relinquantur, Labor, Sudor, Dolor, ac Mors temporalis, ex quibus post reatus illi pœnæ & satisfactiones propriæ pro venialibus culpis & pœnis mortalium peccatorum temporalibus subnatæ sunt.

§. XX. Neque abnuo ego Jacobo ac Israeli Dei in via ad salutem & cœlestem Canaan impedimenta continua obvenire, cum quibus perpetua quasi lucta in Ecclesiâ hâc militante ipsi decertanda est; Non luctam eam communem indigito, quâ cum curis & affectibus inquietis ipsi luctandum est quotidie, donec in morte tandem, *Linquenda domus, & tellus, & placens Uxor, Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras*, quæ & potentiores in hoc seculo potentius discruciat sic ut tandem de gloria ac potentia hac externa ipsâ etiam profiteatur Julianus purpura Imperatoria indutus, *Nihil fui amplius affecutus, quàm ut occupatior interirem*, & apud Onuphrium Hadriani Pontificis Epitaphium clamet, *Hadrianus Sextus hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita, quàm quod imperaret, duxit*. Spiritualem luctam indigito in quam baptizatus quisque conscribitur, in quâ armis lucis & justitiæ Deoque potentibus depugnatur unice Rom. XIII. 12., 2 Cor. X. 4. 5. adversus carnem, mundum, & spiritualia nequitiae in supercœlestibus, artesque Diaboli singulas, Sophistarum fallacias, Politicorum dolos, Bellantium stratagemata, & adversus mundi potentes illecebras 2 Cor. II. 11. Eph. VI. 11. 12., sive hoc sit certamen spiritus

ritus contra carnem, sive præclarum illud fidei in persecutionibus & Pseudoprophetarum seductione, quod propius Militem Christi bonum ac Timotheum spectat 1 Tim. I. 18., 2 Tim. II. 3., cui & sophismata veritatis hostium depellere incumbit, quanquam commune & Ecclesiæ item sit preces contra hæreses & pelles ovillas quibus Lupi induuntur concipere; Exhortatur ad id graviter Apostolus 1 Cor. XVI. 13., *Vigilate, perstate in fide, ἀνδρίζεσθε, κραταιώσθε i. e. viriliter agite, confortamini*, sed & canit in verbo Tuba Dei ubique ac ciet, *Αγωνίζε τὸν καλὸν ἀγῶνα* 1 Tim. VI. 12., sicuti olim in bellis utebantur Hetrusci Tuba, Cretenses Lyra, Thraces cornu &c. quum initio signum ac incitamentum darent faces in medium castrorum projectæ ab iis, quos hinc *πυρφόρος* appellabant, de quo ritu perantiquo Statius canit Th. IV.

Prima manu rutilam de vertice Larissæo

Obtrudit Bellona facem,

quanquam & Nolæ Conchæque sonantes aliquando huic usui inservirent.

§. XXI. Faciunt Judæi ex luctu & luxatione hâc Jacobi Patris non infimam partem expiationis satisfactionis & justitiæ suæ, qui & dolores Pœnitentis post lapsum Adami, ligationem Isaaci, quin & laborem benedictionem & paternitatem Abrahami in hunc finem adducere ac laudare solent. Magistri vèro recentiores applicant ad longam illam exilii sui angustiam vagationem & oppositionem quam sustinent à gentibus in moderna peregrinitate sua, præsertim autem ab Esavo ac Edomo Romani Imperii cui tam ubivis irascuntur, donec Geilah propinquat seu Redemptio ac Aurora, quæ finem angustiae imponet, benedictionem diu promissam præstabit, & in terram Canaan iterum plene introducet. Rapiunt vero Pontificii luctum & angustiam hanc in præsidium doctrinæ de satisfactione Christi dimidiata, de satisfactione etiam propria exantlanda, de remissione culpæ sed non pœnæ, nisi forte pœnam censuræ Ecclesiasticæ velint & materialiter & originaliter spectatam, quæ liberatoria, castigatoria, nominisque Dei sanctificatoria est, quin & Medicinalis aculeo dempto vocari solet; A quo enim Christus mortem abolevit & vitam econtra ac

immor-

immortalitatem in lucem per Evangelium produxit juxta 1 Tim. VI. 20., mors ipsa quidem adhuc minime abesse cogitur, sed cogitur non obesse, dum convertit ille eam in medicinam & peccati poenam in portam cœli: Ubi tamen haud sufficit cum Rabbinis dicere potestatem Satanæ solum valde esse debilitatam, atque Angelum mortis qui olim visibiliter apparuit ad terrorem, nunc prece Magistrorum invisibiliter saltem venire ac adesse teste *Fagio* in Paraphrasi Chald. ad Deut. XIV.

§. XXII. Exhibetur potius in hac Patriarchæ lucta ac percussione I. Status Jacobi & Ecclesiæ Veteris Test. imperfectior, quoad lucta illi tunc perpetuo adhuc erat cum legis accusatione & execratione, quin & Satana forti adhuc & justo detentore Josuæ ad dextram stante, & Hierosolymæ ac saluti ejus potentius obistente Zach. III., at verò sic tamen ut prævalere non posset sed juxta consistatur utrinque: quo item tempore Christus Michael non increpare Satanam plene potuit, sed pugnare in auxilium vocato Angelo Gabriel in aulis Gentium debuit in Daniele: quemadmodum & pro tunc aditus in hæreditatem mundi ac Gentium per Canæ hæreditatem figuratam intercludi potuit. Sed & delineatur II. in lucta hac Jacobi seu fidelium lucta perpetua, quæ in via ad cœlestem Canaan semper in hac vita decertandâ est, qua in obstacula continua experitur ac sustinet, varia tentamina ac certamina vel Authore Deo ipso immissa sustinet, & in via ad coronam à Christo plene promeritam reliquias passionum Christi sano & suo modo adimplet, *sive* ut imagini patientis Christi conformis fiat, *sive* ut mors Christi in eo ad peccati destructionem operetur, *sive* ut sanctificetur Deus in castigatis his propinquis suis, *sive* ut dignus efficiatur corona applicanda quæ Vincenti ac pugnanti strenue imponitur, *sive* ut à mundo avellantur ac ad cœli gaudia & quietem anhelent: quanquam & perseverando firmiter in adversis non frangantur unquam sed animas suas ad mortem usque non diligant, & stent validi & radicati in Christo atque dejici ac excidere non possint. Hinc fatigant Christiani ipsos Tortores suos: Hinc lætantur & exultant in cruciatibus mediis ac flammis uti habent Martyrologia: Hinc insultat Prudentius

*Tormenta, carcer, Ungula,
Stridensque flammis lamina,
Atque ipsa poenarum ultima
Mors, Christianis ludus est.*

Non tamen sic pergunt in via sancta ut non claudicent item, *sive* Deus ipse dispenset lapsus quandoque ad humiliationem eorum & expellendam omnem securitatem, *sive* per se debeat in hac vita adhærere imperfectio. Quæ tamen hypocritæ claudicatio non est, qui vel ex parte saltem una viam, omiſſa alia legis parte, calcât, aut ad utrumque latus deflectit, aut inconstans in via ad ingenium & statum priscum naturæ redit suæ, quæ licet furca expulsa recurrit in eo.

§. XXIII. Speciatim autem Jacobum ipsum spectat ac tangit Dispensatio & Colluctatio hæc, ac ut eâ confirmaretur animus ejus ac muniretur in occurſu imminente metuendi Fratris ac Esavi, quum vel Deum pugnæ omnis directorem sic in præludio vicit, & benedictionem omnem ex eo extorsit, & ad itinerationem libere prosequendam dimiſſus est, nomenque Victoris non sine omine reportavit & accepit. Indicat vero ac portendit non minus difficultatem & luctam omnem, quam denuo Jacob ac posteritas ejus habitura erat in ingreſſu ipſo & actuali in literalem terram Canaan, dum ea non veniebat egreſſis ex Ægypto niſi poſt annorum quadraginta labores ac errores, niſi poſt continua eo longo tempore ſuperata obſtacula, niſi poſt varias decertatas hoſtium oppoſitiones ac pugnas, quibus demum exantlatis ac præviis ad quietem Joſuæ priſcam perveniebant. Non minor occurrit ſub initio Teſtamenti Novi difficultas, quum liberati ex domo Judaicæ ſervitutis mundum & gentiliſmum in implemento Figuræ priſcæ ac literalis iterum occupare ac hæreditare debebant, ubi non minus per tria fere ſæcula & continuas Gentiles Draconis perſecutiones eluctari, ac in deſerto gentium errare debuerunt, antequam acciperent urbem habitabilem fixam & ſub Constantino halcyonia Pf. CVII. 4. 5. 6. 7. Quemadmodum & ſub Tuba ſecundò inter Gentiles ſonante, quum propinquante Regno Eccleſiæ univerſali glorioſo totus erit hæreditandus mundus & Gentiliſmus,
poſt

post Regnum Bestiæ judicatum ac Gog ac Magog igne cœlitus deciduo absumptum, non ex exiguis rursus difficultatibus eluctandum prius erit, de quo canit Apocalypsis Cap. XXI. *Qui vincit ille nunc omnia hereditabit, & sic vere Filius meus erit.*

§. XXIV. Insignis hujus luctæ cum fragmenta tum consimilia indicia occurrunt, tum in verbis Lucani Lib. IV. de Bell. Civ.,

Conseruere manus & multo brachia nexu,

Miraturque habuisse parem Deus &c.,

tum in Ænea ad coxendicem & femur percusso, tum in Bacho sponte cedente etiam ac inferiore in lucta contra Pallenem in Homer Iliad. Lib. 18. & verbis,

Καὶ θεὸς αὐτοκύνιστος ἐκείσῃ ἤεπε γαίῃ

Ὅυτιδανῇ παλαίμῃ νικώμεν &c.,

Teneo vero primo Jacobum claudicantem in claudo Fabro *Vulcano*, qui hinc *Balcana* s. *Dominus* ac *Hæres Canaæ*, tum & *Ægypti Custos* ac *Præceptor* primus est, *Apollinis* ac *Mosis Pater*, quin & *Nili Filius* eoque natus; Convenit item quod in primo Iliad. à Jove deturbatus claudicasse dicitur, & arma sancta in lucta ac secus fabricasse, & domos Diis & hominibus in Bethel ac benedictione Tribuum extruxisse, Pandoram gentem Deo conjunctam ornatissimam, sed quæ malorum omnium in priscis gentibus causa fuerit, formasse; Fuit item Jacob cum Vulcano obstetrix Jovis Minervam parturientis, dum omnem in Sapiencia vera danda servanda & propaganda Deo operam commodavit; Fabricavit item canem æneum vivum, non in Calebo exploratore nomenque à Cane trahente, nec in igne templi continue collucente ac Sacerdote custode, sed columna nubis & ignis præeunte explorante custodiente ac piis blandiente in impios ferociente, quam in Vulcani templo etiam ignis arderet continuus, & sacri Canes i. e. Custodes illi appositi sint; Fuit & ἀνδρογυνὸν quum in benedictione ipse solus prolem copiosam daret ac attribueret, vis etiam fecundans ex ipso in Sterilem descendit, Venerem autem ac Rachelem bellam in matrimonio habet, quæ cum iniqua violentiâ seu Marte rapta ac retenta prima nocte à Labano illi esset, ope ac beneficio Phæbi auroram adducentis fraudemque detegen-

tis, insuper habita Leâ, jungi illi etiam ac reddi debuit. Quam frigide autem & remote hæc Bochartus & Huetus applicent vide in locis.

§. XXV. Redit *secundo* Jacob in Polyphemo Cyclopas inter facile Principe, qui vere Polyphemus aut *multum celebratus est*, qui & arma ea fabricare novit quibus in lucta non homines tantum sed & Deos vicit, sed & Cyclops i. e. circumquaque oculus juxta priscos Poetas ac in fabula fuit, sive unus in fronte circulus oculi rotundam omnium cognitionem indicet, sive trinus circumquaque oculus & præteritorum & præsentium & futurorum cognitionem quæ & in Israele fuit, ipsi attribuere velit: Habet enim in Lexico Poetico & Geographico Stephani oculos tres, atque musteis ac recentibus Scriptoribus & præprimis Græculis incertum est quid ille Ciclus Veterum voluerit, de sensu autem ejus & quid in prima antiquitate significetur per illum ne cogitant quidem fumivenduli hi. Quod vero Cyclopes hi pro truculentis habiti sunt, id non tam Jacobo Bellatori qui arcu & gladio Scriptura teste multa acquisivit, sed famæ illi Israelitarum communi, qua cum Josua Prædone ac Latrone incolas & Cananæos priscos aut funditus trucidarunt, aut absque offensa omni potentiâ Dei confœderati auxiliante Sedibus suis expulerunt, imputandum est, ex quo & Phrygum ac Thracum nomina imposita gerunt.

§. XXVI. Non tamen solus Jacob *tertio* in Mythologorum *Hachille* seu *Forti* exhibetur, quanquam simul etiam includatur, quem Thetis Mater fonti immersum invulnerabilem toto corpore reddiderit, excepto calcaneo aquis minime tincto, qua parte hinc Paris fauciaverit sauciumque occiderit; Videt enim obtutu etiam primo facile quisque alludi in Fabula hac etiam ad *Promissionem* primam, quæ Semen illud *invictum* ac forte memorat quidem, at quod calcem expositam ictui gerebat; Erat vero etiam Seminis hujus haud infima portio ac pars quin & Corona ac *ῥῆχι* principalis Jacob, qui & percussus in femore ac pedibus fuit, & à calce ac supplantatione ejus nomen primum ac primigenium habet.

DISSERTATIO DECIMA
De
SAMUELE
NATO.
ET
CANTICO HANNÆ
I SAM. II.

§. I.

Ovus hic nobis Vir Dei imo & Naziræus nascitur ac prodit, atque ille quidem ab utero Deo consecratus ac in perpetuum; Quales nunc *Korban* dicebantur seu Munus Deo datum ac donum, nunc Anathema, nunc Sanctum Deo in singulari quadam excellentia, nunc Spirituales ac perfecti, at ex interpretatione falsa loci Num. VI. 2., in quo Vulgata habet, ita faciet *ad perfectionem sanctificationis suæ*, cum legendum esset *ad Legem Naziræatus sui*, atque fatetur item ultrò *Gerson* Religiones has abusive & arroganter *perfectionis Status* dici.

§. II. Et cum Nomine hoc veniat 1. generatim, qui cum Josepho eximius est & excellit inter alios ac fratres Gen. XLIX. 26., 2. in specie qui in cultu religioso consecratus ac destinatus est Numini alicui, quomodo sic Hos. IX. 10. *Iverunt ad Baal & Naziræi seu separati facti sunt ad ignominiam illam*, 3. qui ratione muneris Vir Dei illique hoc peculiari modo est cum Propheta ac Sacerdote quibus hinc adjungitur Amos II. 11. dicatus, in verbis, *Et suscitavi de Filiis vestris in Prophetas, & de juvenibus in Naziræos*, quo respectu

respectu & super Pontifice dicitur esse נזיר Exod. XXIX. 6. Lev. XXI. 12., tum & ille 4. qui leges priscas Naziræatus observat in voto illo, quod Vulgata *admirabile*, LXX *egregium*, Philo ac alii *magnum* vocant, Noster hic ultimis ac stricte & plene dictis Naziræis accensendus est, atque Nativis ac perpetuis insimul.

§. III. Atque ille Samuel famosus nomine est, de quo haud inconcinne *Tirinus* cum nomine Seth ac Adeodatus convertens in hunc modum, *Samuel*, id est, posuit ipsum Deus, sc. in rerum natura & quasi genuit, quum nempe fecundam reddidit *Annæ vulvam ante prorsus sterilem*: Vocavit autem eum hoc nomine *Mater*, eò quod à Domino & postulasset & impetrasset eum, atque nullo humano sed solo divino beneficio obtigisset, simulque intendebat pia Mater ut *Samuel*, quoties hoc audiret nomen, recordaretur se Deo tanquam precipuo Parenti debere quod esset, atque ita libentius Naziræatus perpetuas molestias perferret. Accedit vero & insignis ea Typi ratio qua Christum figuravit magnum illum Promissionis & Dei ex Virgine inidonea Filium, atque origine ac generatione simul Naziræum: Quæ & Typi ratio causa fuit quare Mater etiam eum in tempore gratiæ accipiens *Hanna* à *Gratia* diceretur & Prodromus Baptistes item esset.

§. IV. Institutum hoc non humanum erat tantum, atque à Deo solum permissum, eò quod ex voto hominis promanaret, sed Deus instituit in lege illud simul & mentionem ejus multam simul in verbo suo injicit Thren. IV. 7. Amos II. 11., 2 Sam. XV. 7. 8. 1 Macc. III. 49., quin & Act. XVIII. 18., ubi tamen Paulus indulgente item Mischna peregre profectus omnem Naziræatus circumstantiam non observat, Cenchreis non Hierosolymis capillum ponens: Præprimis autem occurrit institutum hoc Lev. XXVII. & Num. VI. quæ loca de Naziræatu plene agunt & ex professo: quin & fuit Magistris juxta Maimonidem in Mor. Nebhoch. Cap. XLVIII. Naziræus Sanctus vocatus & in gradu Sacerdotis Magni constitutus.

§. V. Non igitur ad Consilia & impetum singularem Zelotarum pertinebat quicquid erat pietatis hujus, quum & ipse Deus, & singulare beneficium, & insigne Dei gratiâ evitatum periculum, ad

ad libere Deo vovendum constringat: quò & votum naufragorum ac marinum spectat, & illud Pauli item enavigantis Act. XVIII. 18., cum Ephebi comam exhiberent *tum* ut munusculo illo Deos generationis & augmentationis grati venerarentur, *tum* ut ipsa Capita sua devota sancte profiterentur teste *Tzetze* in Hesiod. & ex eo *Spencero* Dissert. de *Tonsura Naziræorum*.

§. VI. Minus à gentibus, Deo solum permittente, descendit ac petitus est ille Ritus, uti quidem *Heinsius* in Arist. Cap. IV. opinatur, inquiens, *Vix est dubitandum quin Judæi Deo separati comam alere sunt jussi, ut, quod in Ægypto viderant didicerantque, hoc ad cultum proprium ac verum suum transferrent: At præiverat Procopius in Num. VI. verbis, Gentilium filii, si in Nymphas vel montanas vel aquatiles incidissent, comas nutriebant: Lex itaque mala Dæmonum consuetudine dempta ad Deum hoc ipsum transfert: Pari nempe modo quo & sacrificia illis condonavit etiam, de quibus apud Esajam dicit, Ecquis de manibus vestris requisivit ea. Atque ex antiquis erravit ita simul Cyrillus de Ador. L. XVI., Gentilium dementissima natio promittebat Comam atque Deo nutrieat: Sapientissimus Moses ac Deus, cum intelligeret non facile Hebræos Ægyptiorum errores deposituros esse, consimiles ritus instituire decrevit.*

§. VII. Aberrant item in ratione & causâ instituti hujus assignandâ; Quod enim *Ligtfootus* in 1 Cor. XI. 14. existimat comam hanc nutritivisse ac votum hoc emisisse pœnitentiæ ac luctus ergo, ut speciem humiliationis & religiosum quendam squalorem præ se ferrent ac se vilificarent, illud minus commodum & à circumstantia voventium propius inspectâ alienum plane est. Neque ad religiosæ & monasticæ vitæ commendationem ac præfigurationem ille referendus est, quemadmodum hanc inter utramque vivendi rationem *Cornelius à Lapide* in Num II. comparisonem analogam instituit, quod in utraque & separatio & obligatio voti, quod status perfectionis, quod omnes affectus carnales vel erga parentes ipsos non lugendo ipsos truncantur, quod ut à præsentia Cadaveris ita ab omni impuro ac peccato remotissimum esse decet: quum tamen toto cœlo differant Religiones hæ atque nec castitatis nec paupertatis nec obedientiæ cœcæ votum in Naziræatu con-

spiceretur, sed & tota potius Monastici instituti ratio homini solum tum in Regno Pontificio Pontifici tum in Collegio Superiori obliget, cum tamen pretio empti non servi hominum fieri debeant, minus cæci servi, sed spiritus probandi econtra sint in obedientiâ quæ non bruta sed rationalis est ac λογική. Sed & porro non videntur Sancti omnes ut sic per Naziræum figurari, quum certum & distinctum à Sanctis olim genus fuerit, ut nec Chasidim ac illi qui superflui quid ac supererogatorium præstare in obedientia ac opere volunt. Facit autem potius institutum hoc 1. ad gratitudinem quæ merito incumbit, 2. ad arctiorem propositi & obligationis ad bonum constrictionem, 3. Typum ac figuram cum Verbi divini Ministrorum, tum Studiosorum & Candidatorum Deo se consecrantium, tum maxime Christi cujus Naziræatum fuisse ac in omni parte Paulus exponit Heb. VII. 26., qui & præindicatus est talis esse futurus non præfiguratus tantum Ps. CXXXII. 17., *Ibi efficiam ut germinet cornu David ubi aptavi lucernam Unctio meo, inimicos ejus induam pudore, super ipso vero florebit* 1713.

§. VIII. Non quod Θεσηκεία ceremoniali Naziræorum ac legali se occupaverit, quum πονηρὰ νόμματος ea sint quæ Lentuli Proconsulis Epistola Christo formam & habitum Naziræorum assignans evulgat, eaque à nomine Nazareni Christo à Patria datâ originem trahant, quemadmodum & per confusionem hanc Christum Galilæum appellarunt quidam, & econtra Galilæi ac Nazarethani Naziræi seu retrocriniti dicuntur Nonno in Cap. II. Johan. Ob Naziræatum hunc & Jesus habitatione sua in urbem Nazareth concessit ut impleretur dictum Prophetarum *Nazarenus vocabitur* Matth. II. 23., ubi ratio nominis est quod simul נָזִיר simul נָצִיר *Surculus* aut *Servator* Christus esset esseque deberet, quæ nomina bina per literas confundebantur etiam in se, ubi & est ordinatio nominis Consilium Sapientissimum ac Verbum seu Vaticinium Dei, occasio vero accepti nominis quâ nominis habitatio in urbe Nazareth tanquam Patria unde quis solet nominari. Quamquam & à Nazareth ipsa Mater Christi etiam nomen acceperit Mariæ Nazarenæ, cui desideratissimæ Mulierum Constantinus Jovem deferens

deferens in conversione se sociasse dicitur Josepho Jachiadæ in Paraphr. ad Dan. XI. Ex contemptu autem Judæi Christum Nazarenum vocabant, quod Galilæa gens Judæis exosa summopere esset, antiquitus quippe permixta paganis, tum in cultu, tum in moribus, tum in sanguine, à quò Salomon Hiramò viginti civitates eas dedit, & hinc publice maledicta simul & infamis. Quod vero nomen ab urbe Nazareth per Judæos ipsi impositum fuit per jocum & contemptum ob conditionem urbis ejus abjectam, id vertente sic mirabili Dei providentiâ ab eadem urbe accipit ad gloriam ac dignitatem, & ut quis qualisque juxta Prophetas esset eo nomine aliquali & suo modo exprimeretur. Quemadmodum & ita Cajaphas cum Scriptura pronunciat præstare hominem unum mori quam ut tota gens intereat, sed ut Scriptura illud vero ac sponsorio modo intelligat, Cajaphas autem sic ut Christum tanquam *Καίσαρα* turbonem ac reum iræ ac furori Romanorum potius immolandum censeat, quam excidium gentis Judaicæ excitatæ in seditione procuretur. Est autem Christus & excellentiâ & sanctitate virtuosa vere *Nasir ac separatus ab aliis*, quanquam in Matthæi loco prævaleat notio nominis Notzri à *Næzer*, tum quod id vere Nazarenum dicit, tum quod & post nomen illud ubivis Christo & Christianis adhæsit, sic ut & Dominica dies communiter *dom Notzri, dies Christi & Christiani* appellaretur Bab. Avod. Zarah fol. 6. 1. & 7. 2., tum quod ita & surculum & Servatorem ac Jesum dicit, quod & proprium Jesu & Prophetis priscis tum recentibus prædictum simul nomen est, atque hoc modo vere etiam in plurali numero *Prophetis* prædictum esse possit dici.

§. IX. At potius Leges venustas Naziræatus lustrare convenit, & quomodo eæ in Christo potissimum Naziræorum omnium corpore & antitypo tam accurate ac perfecte impleantur; Indicabat votum ipsum ut sic, tum sponsionem ipsam in æterno pacto Patri adstipulantem ac promittentem, tum liberam libereque promissam ac secus quoad Christum ipsum indebitam obedientiam ac subjectionem, quæ & ex potestate Christi processit, & ita demum mereri nobisque imputari potest, unde & aures perforatas gerens ac servus voluntarius tantum fuit: Lex prima vero Num. VI. 3.

cum à vino abstinere jubet, non tantum ad hoc necessaria est, ut non turbatus vini spiritu obliviscatur Voti aut negligat illud plene Naziræus, sed & id exinanitionem eam lætitiæ cœlestis omnis pingit, quam Christus expositam habebat secus. Secunda *ψ. 5. novaculam in caput ascendere vetans* complicatam & crescentem in capite Naziræi comam esse & relinqui vult, tum ut subjectio & squalor reatus sub quo Christus erat per hoc indigaretur, tum quod omne quod esset vel adesset Deo in perfectione plena & holocausto daretur & sacrum esset. Posthæc Lex tertia *ψ. 7. ut contaminationem omnem in genere arcet*, sic & in specie à morte ac mortuo tangi ac in luctu affici prohibet, quod Christus & pro se morti nulli obnoxius est ac esse debet, & insimul ab ea non luctuose superari debet sed econtrario eam pellere fortiter & abolere, quin & subire ausu forti spondentis animi tenetur, quum hoc secus contaminatio quædam ut sponsionis & accessionis Sacerdotalis ita & animi in Deo digne confirmati futurum foret. Ad hanc Lex quarta *ψ. 9. 10. 11. 12. perseverantiam non interruptæ obedientiæ adjungit*, dum posita remissione quâdam defectum expiare & rem de novo ob ovo iterum inchoare præcipit. Hanc sequitur *ψ. 13. 14. 15. 16. Quinta Lex*, quæ tempore constituto voti expleto, ad tentorium conventus à Nazyræo *potissima sacrificia*, & ad expiandum & ad grates persolvendum, *adduci vult*, quomodo sic & Christus quum consummaret & consummasset in cruce, Sacrificium ipsum in morte offert, colophonem obedientiæ imponit, & per passiones infernales consummatur, & plene se à peccatis impositis liberat, ut sine iis post conspici posset, sicut & gratias *Ps. XVI. & XXII. agit*. Dehinc Sexta Lege *ψ. 18. Comam votivam detondere jubetur*, ad indicandum onus obedientiæ porro non esse magis super illo juxta *Ps. XVI. 2.*, sed perfecte eum satisfecisse ac dixisse, *Dominus es tu*, per legem legi demoriendo & exclamando, *Quis porro est qui jus habet ad me, accedat, congregiemur unâ Esaj. L. 8. 9.*, concinente velo oppanso Sanctuarii quod laceratur, Sepulchreto item quod aperitur. Jubetur hinc Septima Lege Naziræus *comam votivam abscissam in ignem sacrificii pacifici injicere*, quomodo & Christus in *Psal. XVI. Domino benedicit*

dicit qui consuluit & viam indicavit atque confirmationem dedit illi, & revera hæc obedientia consummata sacrificium pacificum & conciliationis perfectæ fuit. Inde Lex Octava *ŷ. 19. placentas & liba* cum sacrificiis aliis adducta Naziræo *in manus imponit*, ut Deo exhibita Sacerdoti dentur: Quod Ecclesiam ac panem primitialem Dei dicit, quæ Deo in ascensione exhibita Sacerdoti Christo in peculium cedit, una cum pectore & humeris quibus ea ipsi in Ecclesia ministrat. Atque hoc facto Nona Lege ac tandem *ŷ. 20. Vinum bibere Naziræo iterum permittitur*, quæ est glorificatio Christi cum eâ gloriâ læta quam apud Patrem habuit ab æterno, & cessans evacuatio lætitiæ expositæ Joh. XVII. 5., seu ea Patri facta regni extraditio ut Deus omnia impleat vel in omnibus & Christo ipso implendo 1 Cor. XV. 28., aut bibitio nova novi illius vini in Regno cœlorum Luc. XXII. 18.

§. X. Quum verò hic Hannæ diu Sterili adversariæque Peninæ ludibrio talis tantique Naziræi Obses ac Typus nascitur, exultat & canit vehementer illa Spiritu S. elevata, Cantici ejus in anno gratiæ vel à cognomine etiam secundum literam Hanna ad Christum natum sonantis figuram pingens & exhibens Luc. II. 37. 38.

§. XI. Canit i. e. Deo gratias agit ob Filium ac *Samuelem*, tam gratiose ac miraculose quin & Dei operâ ac operatione immediate fere indultum ac datum, velut & nomine Filio huic imposito diserte ac aperte profitetur. Sed & erat sigillatim sub Vet. Test. probrosum liberis carere & virginitas inhonora adsentiente Baronio ipso in Apparat. Num. XLVI., ut & Psalmo LXXIII. 64. qui de Virginibus loquitur illaudatis, sive ea laudatio in procreatione ac electione ipsa fieret, sive in Hillulim & Epithalamiiis quæ *in Beth Hillulah* i. e. *domo nuptiali* teste Camio recitabantur ac decantabantur. Edocent idem exempla *Saræ, Rachel, Filiaæ Jephthæ*: Causæ ejus possunt dari, quod excisio quædam perfecta esset in carentia ac Sterilitate ea & exclusio à prima & originaria benedictione, quod merces olim esset multitudo & fructus ventris, dum late sic poterat occupari terra, & consisti contra hostem, dum & liberi serviebant, militabant, & acquirebant Parenti; Accedit quod promissa plurima erant implenda & exhibenda demum

in futuro ac fine, quin & Mulier per sobolem ac semen suum teste Paulo salvaret Messiam edendo vel proxime vel remote in semine commixto ac propagato, à quo protinus ea, quæ sterilis erat, excludebatur.

§. XII. Malè vero censent Judæi ad solum spectare Virum multiplicandi studium ac præceptum unà cum præceptis multis aliis, quod Circumcisionis fœderalis, qua peculiarem sibi populum Deus signavit, Mulieres participes non sint. Sed & adeo ad Viros hoc pertinere credunt, ut & Maimonides in Hal. Ischoth c. 15. ex mente Veterum pronunciet, *Quanquam perimpleverit quis præceptum de generis humani multiplicatione, nihilominus tenetur porro, modo facultas ulla ei suppetat, cum, qui animam unicam Israeli adjicit, quasi mundum ædificet, ille vero qui intermittit pro homicida reputetur*: Quanquam jam in Oriente defecerint primi mores & uxori alteri, quæ ad voluptatem habetur, poculum Sterilitatis propinent, & Gentilibus semper liberum ac integrum fuerit tollere sinuque excipere quod natum erat, aut relinquere abjicere & ex domo exportatum exponere, sive in via publica, sive in littore maris, sive solitudine deserti, hominibus in servitutem, feris in prædam, aliis in mercimonium, optimis tantum in sinum exceptis ac sublati, ut solebat Parens humo tollere ac in gremio excipere statim quod natum erat: Quo & recubitus in sinu Abrahæ non minus alludit.

§. XIII. Non vero ad solum fœtum ut sic respicit in exultatione & Cantico suo Hanna, sed ad remota etiam, & ea quæ Christi & consilio inopis adhærentium & Ecclesiæ sub toto N. T. sunt, quemadmodum & ipsa Gratiola Hanna gratiosa canens Cantionem Ecclesiæ in anno gratiæ constitutæ exhibet. Atque hoc demonstratur cum in genere tum in specie: In genere, quod in Spiritu & post Visionem canit, *quod* omnis Naziræus qua Typus per se ad alia ac futura se extendit, *quod* in externa prole gratia ac salute data non continentur talia ac tanta, qualia ac quanta hic in Cantico occurrunt ac prædicantur. Apparet vero idem etiam in specie a. ex vers. 5to & verbis, *donec sterilis septem pareret*, quod nec ad Hannam Samuelis unius Matrem referri potest, nec ratione

ne Samuelis & prolis mediate ex eo descendente verat. Idem confirmat *b.* versus 8vus, qui de *throno gloria usque ad cardines terre extenso* loquitur, & Samueli adeo non concessus est, ut & Judicialis eriperetur & adimeretur potius illi econtra. Concinit *c.* non minus versus 9., qui de *Rege Sanctorum pedes custodiente ac impios in tenebris perdente* agit, & sic ad rem Ecclesiæ ac Sanctorum se refert. Cum primis autem elucet *d.* hoc ex versu 10., qui de *potestate Regi & Uncto suo in iudicio finium terre danda* verba facit.

§. XIV. Quid igitur? Quum Samuelem Deus ut Naziræum & Christi Regis Ecclesiæ fidelium ac populo gratiæ dandi Typum constituit, hinc Spiritu Dei elevata ex hoc occasionem accipit canendi quam maxime & permiscendi etiam in excursu res, quæ & in antitypo implemento & Christo ipso in futuro exstituræ sunt, de more passim ac frequenter in Psalmis & Prophetis obvio, quò sic digna boni concessi magnitudo perfecte ac plene innotescat. Hanna igitur de repente Prophetissa facta canit simul de futuris, & quæ longe post in Septem Novi T. periodis à Septem Sterili datis filiis eventura sunt. Et sicut ipsa, tum qua Hanna gratiosa, tum qua sterilis, opportune juxta Es. LIV. collat. cum Gal. IV. Ecclesiam fidelium ac Novi Testamenti figurat ac exhibet, ita Samuel Christum tum in se tum in sobole gratiæ, oppositæ ad eos qui consilium inopis in fastu propriæ justitiæ spernebant, typice in se pingit ac prædelineat.

§. XV. Et hinc jure Pericopa hæc Annæ *Canticum* vocatur & cluit; Canebantur enim ante literas repertas olim, *tum* Antiqua & quæ rerum spectabant exordia & origines primas, *tum* scitu necessaria, *tum* singulariter Notabilia, *tum* Heroica, *tum* Sacra religiosa & quæ ad cultum faciebant Deorum, *tum* speciatim flecente Spiritu Prophetica; Hinc quoad Heroica orditur Æneid. Virgilius,

Arma Virumque Cano Troja qui primus ab oris,

& de Sacris ac divinis in Distich. Cato,

Si Deus est animus nobis ut Carmina dicunt:

Quæ & causa est quod Scriptura Veteris ac Novi T. Mosis & Agni Canticum vocatur, & Apoc. XIV. XV. in exercitio cultus publici

blici cythara canere Affeclæ agni dicuntur; Veniunt autem Sacra & Divina nomine hoc, tum *quod* primi Theologi, qui in Comœdiis ac Tragædiis divina prædicabant ac tradebant, Poetæ erant, tum *quod* Poematis instar ciente ac inspirante Deo unice innotescunt, quemadmodum & Poeta nascitur ac abripitur non studio & exercitio fit: Adde *quod* laus Dei in iis tanquam hymno à populo Dei ad hoc formato narratur & prædicatur, *quod* in cœtu & cultu conjuncto canere simul plures non loqui possunt, *quod* & ob singulare quod in iis pondus est, tum & in memoriæ adjuvmentum & repetitionis illecebram, svavi ac venusto carmine ac metro talia ornari & concipi ut plurimum solent.

§. XVI. At percurramus Canticum ipsum & detegamus distincte Septem in eo temporis Periodos, juxta septuplam eam prolem quam Sterilis juxta literam disertam *ψ. 5.* accepit, & non in Hanna ipsa sed Ecclesia Test. Novi unice verat & obtinet. Quemadmodum & successive duodecim Patriarchæ Jacobo successive nati totidem partes Ecclesiæ N. T. successive venientes delineant, & hinc nomine etiam tribuum & filiorum illorum sub N. T. insiguntur.

§. XVII. Antequam autem ad rem ipsam accedit Hanna, verbis primis tribus præmittit breviarium quoddam ejus quod in Cantico agitur, quin & exordium opportunum, inquiens, *Exultat cor meum in jehova: Exaltatur Cornu meum in jehovah: Dilatatur os meum contra inimicos, quia lator in salute tua. Non est Sanctus ut jehova, quia nemo præter te, & non petra sicut Deus noster. Non pergite dicere altitudo altitudo, exiit antiquum ex ore vestro, quia Deus intelligentiarum jehova est, & non adornantur machinationes.* Ubi initio notari meretur quod futura illa prædicat ac si modo essent coram ac in præsentibus; Quod non tam enallage temporis est Hebræis præcipue frequentissima, *quàm* certitudo promissi à Deo, *quàm* ratio genuina ac efficacia fidei & spei quæ est subsistentia eorum quæ sperantur & non adsunt Heb. XI. 1., *quàm* & locutio ac gloriatio antitypi ac veræ Ecclesiæ & Hannæ per hanc, non tam in prolepsi anticipata, quam figurate exhibita ac repræsentata: Fundamentum autem ejus est Jehova, qui & fit in

in sufficientia quod est, & certo facit promissum omne *Nai & Amen*. Aderat igitur hoc modo Salus & salutare Dei tamdiu à Jacobo expectatum, atque videbant nunc Christum *in carne, in ore, in opere, in regno*, quod tot Prophetis & Regibus negatum fuerat hactenus, atque hinc lætatur in salute hac & cœlum & terra, & veniens Magus, & Simeon, & Filia Phanuel, & Zacharias Luc. I. II. Hinc dicitur Jes. IX. 3., *Coram te erit lætitia, sicut lætitia est in messe, & cum spolia dividuntur*: Quæ est magna ea lætitia omni populo eventura Luc. II. 10., sive quod tanta Salus ita obveniret, sive quod vincti expectationis educerentur ex lacu in quo non aqua erat, sive quod hæredes Mundi universi fierent. Et hinc non exultat ac tripudiat solum Cor, sed & *exaltatur Cornu* tum sublimitatem tum robur concilians sub Christo Rege ac Spiritus Sceptro. *Aperitur & sic illi os*, quo inimicis tum gloriando, tum illudendo, tum despiciendo insultat Ps. II., spiritualibus ipsis non exceptis quos deridet non minus 1 Cor. XV. 55., *Mors ubi aculeus tuus, Infernus ubi triumphus tuus?* Atque hæc ordine quodam & successive se invicem subsequuntur in tempore & Cantico ipso, ut quæ initio lætitiam in salutari Jehovæ conceperat, brevi post etiam exaltetur, quin & eò res deducat suas, ut ore dilatato ridere jacentes & enerves hostes possit.

§. XVIII. At & exultationis atque exaltationis fundamenta proprius declarat *Neminem sanctum pronuntians sicut Jehova*, idque ex eo tum quod nemo præter eum, tum quod non Petra sicut Deus noster; Solet nomine Sancti Deus venire in sacris, tum quod ille incomparabilis ac separatus longe à Diis, Angelis, Creaturâ, ac vilitate omni præter se, tum quod sanctificatur & cumulatur in cultu religioso gloria ac laude omni, quomodo Jes. VI. 3. Jehova Zebaoth Sanctus esse dicebatur: Hac vero Sanctitate nemo gaudet ut Jehovah, qui & omne esse in se habet, & declarat ac fit etiam quod est, & cum primis in magno promisso ac salute Christi adducta fit quod est: Duplex vero ejus rei adducit fundamentum, 1. quod nemo est præter illum sive Deus sive existens sed omne aliud inhærens tantum ac perpetuo fieri obnoxium, quum secus ipse non esset liber, nec omnipotens, nec beatus, nec inde-

pendens, nec το πατρ & omnia. Accedit 2. ad hoc quod nemo *Petra est sicut Deus* confœderatus & Salvator noster, qui & perfectam & immutabilem ac æternam justitiam ac salutem adduxit. Potest & per Petram ac Deum nostrum Christus intelligi sicuti per primum Pater, quum generatio filii per nomen Dei *qui Jehovah est ac fit qui est* quam maxime intelligatur, & Christi laus sub Naziræo vero nato potissima fuerit, illeque vere Petra sit.

§. XIX. Subjicitur & speciatim alterius atque gloriationis & insultationis adversus inimicos ratio, *Non porro dicite altitudo altitudo, exiit vetus ex ore vestro, quia Deus intelligentiarum Jehovah est & machinationes non disponuntur*; Quod eo tempore primo Cœlos magnitudinem & excelsitatem cœlorum priscorum præsentī Christo Deo cœli extradere jubet, dein elationem Judæorum supra inopes ac peccatores, supra resipiscentes & incurvatos justos, supra plebem quæ maledicta ipsis erat, super gentilibus quos Canes appellabant, prohibet, porro gloriationem operariorum Phariseorum & supererogatoriorum Chasidim, qui puri in suis oculis & devorabant tenues terræ juxta Prov. XXX. II., elidit, denique & infallibilitatis & Cathedræ auctoritatem, qua obruebant & non errare posse credebantur, prostituit ac infamat. Causa vero ejus omnis erat quod tunc Jehovah potens luce & intelligentia aderat quæ & legis perfectione restituta errorem omnem infrangebatur, ac defectum justitiæ coarguebat, & ut machinatio atque callida fraus procedere porro non posset efficiebat. Sed & exiit vere cum priscum verbum, tum priscum fœdus, tum prisca jactata prærogativa ex eorum ore.

§. XX. His autem præmissis ad rem ipsam in Cantico accedit. Atque prima ac in *primam* temporis *Periodum* N. T. incidens Cantio & Gloriatio est in v. 4. & 5. *Arcus robustorum obsignat, & vacillantes incingunt robur: Saturati in pane inebriantur & esurientes cessant, donec sterilis septem parit & multa filiis elanguet*; Continet vero Periodus hæc potentiæ sub N. T. initium in Judæis fractionem, ac tenuium & esurientium in iis & gentibus duraturam per septem tempora confirmationem in mensa Abrahamæ strata ac sternenda in Regno Cœlorum: Ab una parte arcus & potentia robusto-

robustorum, *sive* Satanæ fortis & gigantis imperiumque mortis habentis, *sive* Taurorum Basan ex XXII. Psalmo, *sive* Potestatum Romanarum, in Christum lethaliter directa adeo non nocuit, ut potius consummaret & obsignaret, tum salutem hominum, tum interitum ac enervationem plenam hostium, sic ut exclamaretur spiritualiter item, *Mors ubi aculeus tuus*, qui Lex & peccatum erat: Qui vero debiles fuerunt ante econtra accingunt robur, quod tum in Justitia ac Salute perfecta, tum in Spiritu tanquam virtute ex alto induente copiose fuso, tum in exaltatione ac potestate Christo in cœlum ac terram data, habent & acquirunt. Neque ratione bonorum Nov. Test. dicit *Incola debilis sum*, quod *populus ibi habitans remissionem peccatorum habebit*, sive peccata ea in se & Christo spectentur, sive ea quæ divisionem ad tempus fecerunt concipiantur Esaj. XXXIII. 24. Neque item ratione initii N. T. hoc minus verat, *quo infirmus erat ut David* omnia suo tempore subjugans reliqua & vicina Palestinæ loca, & domus David ex qua Christus & Apostoli Christo sub exinanitione agente majores in opere, ut *domus & Angelus Dei* Zach. XII. 8.; Neque robur ipsis dabatur solum, quo Vox Dei & Evangelii præconium incedebat & frangebatur potenter Cedros, filiique Zion excitati super filios Javan subigebant fundæ lapides Ps. XXIX. 4. 5. Zach. IX. 15., sed & *saturabantur simul in pane & inebriabantur*: Quod plenam in statu consummatorum, in epulo bonorum ac ferculorum N. T., in datis latifundiis mundi hæreditati exsationem dicit, sicuti & Cœnam eam tum nuptialem tum aliam toties exhibitam in Parabolis Christi sub N. T. involvit: Inebriantur item, *tum* dulcedine perfecta verbi ac musti Evangelici, *tum* Spiritu, *tum* Vino singulari quod fundi debebat in Regno cœlorum, Conscientiâ plene absolutâ, Spirituque servitutis ac metus longe facessere jussu: Unde & *irrigata ac ebria* Ecclesia temporis ejus vocatur minime confundenda cum Promissionis & V. T. temporis *sitiente*, quæ decessit olim promissionibus non acceptis, & in cœlo demum consummata fuit non sine nobis Heb. XI. 39. 40. Neque saturatitantum sunt hi, sed & *cessant in mundo omnes esurientes* qui sunt gentiles tum infiniti appetitus tum legis & consci-

entia stimulis excitati, qui & fame ac inedia peribant, quin & *viam pacis* ac Thorah & verbum Christi expectantes, *vel* convicti de legis & iustitiae propriae impotentia, *vel* invitati per gratiae sub lumine naturae spem & fundatam satis conjecturam, dum *Caeli gloriam* ac sufficientiam Dei enarrant, & dies ad diem in tolerantia Dei *accedens eructat* Ps. XIX. 1. 2. Quanquam durante adhuc Christi circumcisionis Ministerio obtineret illud adhuc quod Matth. XV. 26. ad Cananæam dicebatur, *Non decet panem filiis auferre eumque dare canibus.* Neque debebat hoc primo tempore solum ita esse sed & perdurare constanter atque tamdiu quidem, *donec sterilis septem parit & multa filiis elanguet*; Sterilis hæc est Ecclesia Promissionis, Ecclesia Gentilis ubivis in mundo dispersa, Ecclesia prima sub V. T. nudo, quæ omnis diu desierat parere & filios accipere & habere, quæ & Esaj. LIV. & Gal. IV. exhibetur: Hæc vero nunc parit iterum, atque plures quidem quam quæ Virum habebat, quippe dextrorsum ac sinistrorsum ac per omnes partes mundi in gentibus erumpens; Dicitur vero hic quod *pariat Septem*, quod non solum multitudinem perfectam & consummatam dicit, sed & ad Septem temporum N. T. Periodos extenditur, *tum* quod filii successive in partu eduntur, *tum* quod satiationis quæ per tempus omne durat ad eam comparate exigitur, *tum* quod septenarius per se ad finem laboris decurrit: Accedit quod & filius omni tempore per se satiatione eget, atque ad tempus id quo *Multa filiis* Judaica Ecclesia *elanguet* extenditur insimul; Erat Judæa seu Hierosolyma aut Ecclesia Israelitica multa filiis ex singulari gentis ejus benedictione ac fecunditate, præprimis in ultimo tempore quum pagis Hierosolyma habitaretur præ multitudine hominum & animantium in ea Zach. II. 4., coll. cum Deut. XXX. 5., & Hos. I. 10.; Elanguerat autem non tantum *cum* potentia ac potestas illi periret, *cum* Edom illi in fine dominaretur, *cum* plene destrueretur & excinderetur, *cum* in Judæâ, Samariâ, Ægypto ac Babylone populus in politia collectus esse desinerent, sed & hoc dicit tempus quo in statu illo desolato perseverat in excommunicatione ab Ecclesia in exilio ac destructione, diesque illos multos qui usque ad conversionem eorum ultimam Hos. III. 5. excurrunt.

§. XXI. Carmine secundo vers 6. Conservatio & Liberatio Ecclesiæ sub persecutione primi temporis in *Secunda Periodo* adducitur & innuitur, *Dominus occidit & vivificat, facit descendere in infernum & ascendere*; Confer Hos. VI. 2. *Vivificat nos post dies duos, & excitabit nos in tertio ut vivamus coram eo*, Matth. item XVI. 18. ubi de Ecclesia in portas inferni non prævalituras devenitura sermo non minus fit: At quia vaticinium & carmen hic etiam occurrit conveniet potius fortean locus Apoc. VI. 7., ubi ad sigilli quarti aperturam *Mors* exit quam sequebatur ibidem item *Infernus*; Mors autem & infernalis orcus eo speciatim tempore cum primis erat Romana persequens potentia, nomine Draconis Angelorum alibi veniens, cum qua *Morte & cum quo inferno Judæis tunc fœdus intercedebat* Esaj. XXVIII. 15.; Occidebat vero tunc hic Infernus, *quum* ad Apostasiam & abnegationem cogeret, *quum* cœtum & congregationem dissiparet ac impediret, *quum* Traditores codicum faciendo pabulum vitæ subtraheret, *quum* ad hæresin pelliceret, *quum* ad pauxillum redigeret, *quum* & Martyrio tolleretur, sic ut silente justo nunc præda facta cuderetur nummus cum inscriptione hæc, *Nomine Christianorum deleta*. Sed & eduxit ex inferno tunc, *quum* in refractariis habitationem decoris concederet, *quum* horas ac tempora refrigerii intermischeret, *quum* sole & spiritu suo nebulas errorum ac fumum abyssi dispelleret, *quum* innocentiam & calumnias mendaciorum Cœlo & Soli in Apologiis ostenderet, *quum* Dæmones & in Oraculis & in statuis occupatis idolorum illudentes eluderet & elideret, *quum* sanguinem Martyrum Semen faceret, *quum* Gentes & Caput *Montium omnium* Imperatorem ac Sedem Romanam, quæ hætenus faux Leonis ac Sedes Draconis fuerat, potenter converteret, ensesque omnes hostiles in vomeres commutaret sic, ut & non nocerent porro, & econtra excolerent arvum & agrum Ecclesiæ Dei.

§. XXII. *Tertiam Periodum* tertia Cantio vers. 7. & 8. prædicat verbis, *Jehova depauperat ac ditat, deprimit etiam extollit: Erigit è pulvere tenuem, ex sterquiliniis extollit egenum, ad collocandum cum voluntariis (aut Principibus pro arbitrio ac lubitu agentibus) & solum gloria facit hereditare (possidere) eos, quia Jehova sunt*

cardines terræ, & posuit super iis habitabilem; Nimirum non evasit solum Ecclesia quæ depressa in orcum fuerat, sed & post liberationem ditata exaltata & in solium gloriæ evecta ea fuit simul: Quæ ratio periodi & ordinis in ea est. Non tamen convenit ad literam externe tam intelligere ea, quum hoc potius in Pseudo-Ecclesiâ AntiChristi ac Thronis Ecclesiasticis conspectum ac reperi- tum fuerit, qui *parvum Cornu & Spretum illum* ac inermem Pastorem ad fastigium temporale etiam summum ascendentem in se exhibent. Alio vero modo Jehova qui depauperarat, qui in pulverem & sterquilinia presserat ac attenuarat, atque in summo gradu *ditasse* dicitur Ecclesiam sub Constantino ac Cæsare converso, quum & diadema regnum bonum ac robur omne Christo & Regno ejus consecratur ac servit, & sedentes coram Deo ad satietatem edunt ac reguntur, & populis conversis filiisque genitis adeo Ecclesia abundat, ut & repletum à gentibus atrium fuisse legatur: At & *ex pulvere ac sterquiliniis erecta est Ecclesia* tum; Nihil quippe erat contemptius Christiano, *Cajus Sejus vir bonus ac Christianus*; In Judæâ erat spretus ac maledictus tum ratione crucis, tum in consilio spreto inopis: In Gentilismo non minus peripsema ac infamis, ut religio erat Stultitia, Seditio, Atheismus: Contemnebantur autem sic quod à mortuo penderent ac infami, tum quod crimina ipsis affingerentur quibus non poterant esse deteriora: Theatrum item erant & abjiciebantur ad Leones, quod causæ crederentur irreligione sua esse communis calamitatis. Confer Psal. CVII. 4. *Et sublimavit egenum ex inopia, & posuit tanquam oves familias: Vident recti & letantur.* Adeo autem evehebantur ex pulvere hoc etiam, ut *cum Voluntariis collocarentur & solium gloriæ hereditarent*, dum Religio Christiana facta est dominans, dum fides Christiana imbuit & convertit Regem & Imperatorem, dum rem in aula & officiis ac Magistratibus publicis administrabant Christiani, dum Christi Lex sociatur & dominatur Legi & constitutioni Civitatis, dum honorantur fideles ac boni excisis & extinctis malis: Potest & in specie *Solium gloriæ* esse Monarchia ea- que Romana, quæ secus *Caput Montium* dicitur, in qua Christus & mons domus Jehovæ tunc etiam erat futurus Esaj. II. 2. Subji- citur

citur & ratio prægnans hujus, quod *Jehova sint cardines terra*, tum ex creatione, tum ex instauratione, & hinc ponit in eo *habitabilem*, ut nec vacua terra sit in domicilium adaptata, nec frustra ac usu suo destituta, nec populus Dei laudem enarrans in ea deficiat in quo finem unice Creator attingit.

§. XXIII. Dehinc in quarto carmine *quarta Periodus* laudatur brevibus vers. 9., *Pedes Sanctorum suorum curabit*; Supponuntur ac intelliguntur viæ malæ ac retia expansa & offendicula cum Arianorum tum AntiChristi, quæ omnem fere implicabant & seducebant terram, at excipiuntur ac servantur Chasidim Deoque in fœdere gratiæ studiose ac enixe addicti, qui in Monte agni sunt ac nomen Patris in pectore manu ac fronte scriptum gerunt Apoc. XIV.; Hoc est quod canitur ac dicitur etiam Esaj. XXVI. 13., *Habebant nos alii Domini præter Te, at nos commemorabamus tuum nomen*: Neque erant tantum ibidem, sed & ita servabantur ut & canerent simul tunc adhuc in liberâ ac imperterrita Confessione Canticum Mosi ac agni, anathemate concilii nondum impediante Apoc. XIV. 3. Servabantur item, ut *non requiesceret scerpum improbitatis in sorte justorum, & manum non extenderens suam etiam ad injustitiam, sed laqueo fracto ac potestate liberâ factâ exire Babele possent* Ps. CXXIV. 7., Hi sunt *Virgines illæ quæ se non simul contaminarunt* Apoc. XIV. 4., Hi qui testes binos in saccis prophetantes occisos & in urbe magna abjectos non patiebantur sepeliri Apoc. XI. 9. De his Canunt Psalmi XIIus vers. 8. *Tu Jehovah servabis illos, retinebis ex generatione qui in seculum*, XXIIus in verbis *Etiam quum ambulo in precipito vertiginem faciente non timeo malum, quia tu mecum: Virga & pedum tuum illa consolantur me*, LXXIIus item vers. 23. *At ego semper tecum, tenuisti manum dexteram meam*.

§. XXIV. Quintum Carmen *quintam* Reformationis complexum *Periodum* eodem vers. 9. sonat, *Et improbi in tenebris silebunt, quia non potentia prævalet Vir*; וְיָשׁוּעַ non tantum impium dicit sed & *justitiæ exsortem*: Venit autem eo nomine singulariter in sacris AntiChristus, qui & *homo peccati* dicitur atque ἀνὸς in ἐξοχῇ 2 Thess. II. Esaj. XI. 4., *potentiam formulæ, quæ in manu omnium*

omnium est, *abnegans* 2 Tim. III. 5., & legem ac signaturam ipse dans: Qui & nomine *Viri* venit, unde *Filii Viri* Ps. IV. 3., Hæc est *Mulier improbitatis quæ in Ephra confidet* Zach. V. 8., Huic *improbitati* vero hic *os clauditur* Ps. CVII. 42. In tenebras veniunt hi, quando luna pudore & Sol ignominia afficitur Es. XXIV. 23., quando & Pseudopropheta vivus in stagno ignis ac sulphuris jacet & abyssus obsignatur Apoc. XIX. 20., quando lux lucernæ non amplius in ea lucebit Apoc. XVIII. 23., quin & pudenda filia Babel veritatis luce nudantur, & luce extinctâ juvenem in tenebris capiunt & sibi retinent. Sed & *silebunt* in tenebris his nec pergent verbum Dei sonare ac pugnare ex eo, testibus non obnuptis tantum in lingua ignota sed & ex cathedra & alto detractis, ac Missis Legendis & Dominicalibus in eorum locum substitutis. Et quæ depressionis & status ejus causa & ratio? *Non potentia externa*, quâ firmatus & instructus hic Deus Magnussim ac roborum secus abunde est, efficit quicquam & *prævalet* hic, *tum* quoad elenchus veritatis placido ac tamen irresistibili & inexpugnabili modo conscientis illabitur & illapsus fixe hæret, *tum* quoad potentia potentia opponitur eamque reprimere & coercere potest.

§. XXV. Aliud vero ab hoc & novum quid est, quum Sexta Cantio *sextæ Periodi* fata canens vers. 10. *fractionem litigantibus cum Deo* prædicit, & *tonitrua super iis in cælis*; Quæ & litigantium cum Deo Erronum & Vastatorum violentorum judicatio & destructio ultima est: Atque huc refer totam Vallem Josaphat Joel. IV., dein Thronos nitentes millenarii, qui post AntiChristi tenebras expulsi & judicatas post & judicabunt & excitabunt eos qui in morte mari & inferno indurationis jacent mortui Apoc. XX. Ante omnia vero conjungi his debet Caput Apoc. XIX., ut innotescat judicatio Regis Jareb ac adversarii thronique nequitia, Judicium item ignis cælo in Gog & Magog delapsuri Apoc. XX. Jacebunt & juxta Ultima Esajæ in Cap. LXVI. ante fores Jerusalem judicati eruntque *carni omni abominatio*, atque *vermis eorum non morietur*, *uti & ignis non exstinguetur*. Cum quo & concinunt Zachariæ ultima in Cap. XIV. qui oculos eorum in foraminibus exarescentes exhibet. Quum *frangendus* hostis dicitur, non

non dissipatio solum ejus intelligitur ac dispersio ut collectus populus non sint, sed & plena eorum enervatio in qua jacere in ludibrium ac tormentum continuum non deleri & exstingui autem protinus debent. *Tonitrua* autem pingunt fulgura procellas ac tempestates quas Deus excitabit super capite, quin & tremorem salutarem & facientem ad conversionem promptam, quomodo sic ignis de cœlo in Gog & Magog cadit, & diserta litera de Assure prædicatur Es. XXX. 30., *Et faciet Jehova ut audiatur Majestas vocis sue, & descensus brachii sui videatur, in effervescentia ira, & flamma ignis vorantis, in dissipatione & imbre & lapide grandinis, nam à voce Jehovæ consternabitur Assyrius.*

§. XXVI. Claudit periodos temporum *Septima generatio & Cantio*, quæ & perfecte consummat etiam in versu eodem 10., *Jehova judicabit fines terræ, & dabit robur Regi suo, & exaltabit Cornu uncti sui*; Quod judicium partim exscindens partim convincentis totius orbis est, atque effectus ejus quod robur eorum finium Regi Christo cedit ac datur, ex quo & porro sequitur quod ad altitudinem excelsum cornu Uncti ascendit. Erat vero Cornu olim præter alios usus indicium roboris, excelsitatis, & sanctitatis religiosæ, unde & Deorum gestamen erat & Victorum & Regum in excelsitate ac officio defensorio constitutorum: Post autem evilescens magis & sigillis adjunctum est, & successit in locum ejus *Diadema* seu Ligamen Capiti Regis circumligatum nunc *candidi coloris nunc purpurei*. Quod item degeneravit in *Circulum* Æternitatis perpetuitatis & perfectionis hieroglyphicum, seu *Coronam*, sive ex lauro, sive oleastro, sive hedera, sive metallo ac auro fulgente ac radiante: quæ tamen jam etiam cessit victoribus Martyribus ac Sanctis in imagine, Monachis in Corona tonsa Capillari, non tam spineam Christi coronam, & perfectionem iis adhærentem, quam Sacerdotium Regum figurante, quin & per intolerandum abusum plebejis, qui sigillis ac nominibus suis in iis expressis aut coronam aut Cornua adjungere non erubescunt.

§. XXVII. De hac autem ultimi temporis gloria & exaltatione passim canunt Sacri Vates Deut. XXXII. 43. *Cantate gentes populus ejus, quia sanguinem servorum suorum vindicat, & ultionem reddit*

hostibus suis, & expiat terram suam populum suum, ubi in ordine iudicium in hostes exercitum commovet ad conversionem Judaicum populum suum, sicuti conversio & præsentia populi in Ecclesia promovebit ad conversionem & hæreditatem universi mundi, ut promissio illi jam dudum facta præstetur. Pergit ita loqui primus Moyses Cap. seq. XXXIII. 29. Beatus tu Israel, Quis ut tu populus salvatus in Jekhova clypeo roboris tuo, & qui est gladius erectionis tuus, mentiuntur tibi inimici tui, ac tu celsa eorum calcas. Respondet ultimus Johannes Apoc. XI. 17. 18., Gratias tibi agimus Domine Deus Omnipotens, quod accepisti potentiam tuam magnam, & Rex factus es, & gentes iratae sunt, & venit ira tua ac tempus mortuos judicandi, & Apoc. XXI. 1. Et vidi thronum candidum magnum & mortuos ut judicarentur, dum cæteri omnes post mille exactos annos etiam judicandi erant. Hoc est tempus de quo David Ps. LXXXVI. 9., Omnes gentes quas fecisti venient, & adorabunt coram te, & Esajas Cap. XIX. 24. 25. Dicet benedictus populus meus Egyptii, & opus manuum mearum Assyrii, & hæreditas mea Israel, & Daniel tum Cap. II. 35. Et mons ille implevit totam terram, tum Cap. VII. 24. Et regnum ac potestas & Majestas Regnorum sub omni cælo data est populo Sanctorum excelsorum. Regnum ejus regnum seculi, & omnes potestatem habentes ei servient & obedient, & Johannes Apoc. XI. 15. Facta sunt regna mundi Domini nostri & Christi ipsius, & regnabit in secula seculorum, Apoc. item XXI. 24. Et gentes ambulabunt in luce ejus & Reges terræ gloriam suam afferent in eam.

§. XXVIII. Atque regnum hoc erit eo tempore 1. universale, sic ut *mare non futurum amplius* Apoc. XXI. 1., 2. novæ ac melioris formæ ibid. 3. cum cœlesti magis conjunctum, cœleste urbe descendente in illud ibid. v. 2. 3. 4. turbæ & calamitatis omnis expers ibid. v. 4. 5. neque ut vulgo hætenus ex ignorantia Prophetarum existimatum est perditum peccato & corruptum, sed gratia Spiritu & fructu omni sancto abundans & perfectum Apoc. XXII. v. 1. 2. 3., quum adventus ille in quo Christus fidem reperaturus non esset non adventum in seculi consummatione, sed eum quo ad Judæos & hostes Ecclesiæ judicandum & Regnum ultimum glo-

gloriosum erigendum adest spectet unice, tum juxta Zach. XIV. 7. *Et circa vesperam erit lux*, tum & Esaj. LIX. 15. 16. *Veritas cadit in platea, qui à malo recedit præda cujuscunque est*, Hoc videt Jehovah & quod non Vir seu fortis adsit qui intercedat, hinc ipse auxiliatur & Justitiam ac Zelum tanquam loricam induit ut adversariis compenset, atque sic nomen Jehovæ timeatur ab occidente ad orientem, (quum initio ab oriente progrediretur lux ad occidentem) & hoc erit fœdus, Spiritus & Verbum non recedet in seculum. Quæ singula statui Ecclesiæ felici in ultimo tempore apposite conveniunt.

§. XXIX. Et sic novum Cœlum surget ac nova Terra, sic non calcabitur à gentibus porro illa, sic justitia habitabit in ea, sic ubivis Domini erit, & sic servituti vanitatis ac peccati exempta creatura ministrabit ac suberit gloriæ filiorum Dei revelandæ: ad quod & contendit ac aurigatur terra ea per se, tum quoad à Deo in finem dignum creata est, tum quoad invitatio per clementiam ac tolerantiam ubivis ejus incolas ad gratiam & communionem Dei pellexit & exstimulavit, sicque iis eam etiam obtulit & offert.

DISSERTATIO UNDECIMA

De

SEPTIMANIS
LXX DANIELIS.

§. I.

Lacuit olim Deo non tantum promittere salutem à cujus adductæ nuntio Evangelium nomen omne gerit suum, sed & tempus insimul ejus accurate in vetusto verbo definire, temporisque item Signa certa ac evidentia constituere, ut ea olim vel Indices Vigili ac Respondenti consulto essent, vel spem antesperantium dirigerent, vel socor-

dium attentionem excitarent, vel Messiam ipsum verum comprobarent etiam & confirmarent, cum promissio non tantum implenda erat certo, sed & *non post tempus implenda* Hab. II. 3.; Quare merito & hoc simul *eum definivit* Rom. I. 4., *calavit* Zach. III. 9., *obsignavit* Joh. VI. 27.: Atque sane hoc præcipuum ac singulare Ecclesiæ est decus non tantum scire futura, sed & tempus quo ea futura, aut *scire quousque* Psal. LXXIV. 9., quin & hoc fuit in specie studium Prophetarum priscorum, ut scrutarentur *in quod & quale tempus significaret Spiritus qui in ipsis* 1 Pet. I. II., quum triste esset *signa non videre* Ps. LXXIV. 9.

§. II. Faciunt Judæi ex signis his Miracula ac supernaturalia portenta, quæ stupendo ac insolito suo in mortalium omnium oculos ac animos incurrere, eosque vere tanquam signa ferire & admonere debent; Recensentur vero iis hac serie numero decem, Tres Reges Apostatæ & Apostasiæ ubivis cum septoculis nigris hominibus ab extremis terræ oris venientibus Authores Jes. LIX. 15. Hos. III. 4. Calor febre ardente quotidie mille hominum milia enecans Num. XXIV. 23. at justis medicina Mal. IV. 2., Ros Sanguineus totum orbem opplens Joel. II. 30., Ros Salubris opplens Hos. XIV. 6., Solis per triginta dies obscuratio tenebricosa Joel. II. 31., Furor Idumæi seu Romani Imperii insignis in Judæos, quod Messias Ben Joseph insignis Heros missus desolabit ac destruet Jes. LIX. 16., Armillus Romæ ex lapide marmoreo prognatus, qui longitudine ac latitudine duodecim cubitos æquabit & omnia ac Ben Joseph ipsum sternet ac trucidabit, Inde vero Archangelus Michael exurgens clangore primo per totum orbem audiendo & Messiam Ben David ac Prophetam Eliam adducens, Judæos fugitivos ac latentes Hierosolymam versus congregans, Armillum peste ac igne judicans Ez. XXXVIII. 22., domo Esau & Christianorum etiam plane exurendâ, ut de ea supersit nihil Obad. v. 18., Sequens inde secundus clangor Michaelis sepulchra Hierosolymis aperiens ut ad seculum Messiae veniatur, qui & ad Judæos in aliis gentibus ablegatus efficiet ut Reges Gentium humeris & mulis impositos Hierosolymam deducant: Ad tertium vero ejusdem Angeli clangorem illi à fluvio Chosan & Chabor educuntur
item,

item, ibuntque cum aliis in paradyſum, terra à tergo totâ ignea & exuſta ut nequicquam aliis relinquatur; Quæ ſane ſigna inſignia quidem futura forent per ſe, at ſunt pariter Scripturæ ignorata, quippe quæ non loquitur *nifi* de qualitate Oeconomix ac Temporis, quoad Umbra ceremonialis vel perdurat adhuc vel fugit modo, *nifi* de proximis protuberantibus gemmis ac præparationibus & antecedaneis ex quibus colligitur æſtatem imminere, *nifi* de vi faciente Regni cœlorum inde jam à tempore Johannis Baptiſtæ, *nifi* de exorcismis paſſim vi Satanam expellentibus indiciumque Regni Dei propinquantis facientibus Interprete Chriſto ipſo, *nifi* de Spiritu fuſo ac redeunte qui non niſi ſub Meſſia redire debebat ſecundum Magiſtros, & ex quo per ſe etiam conſtabat & conſtare poterat vere Deum hunc eo Unctum Chriſtum ac Dominum feciſſe Act. II. 36., *nifi* de eventis illuſtribus aliis in Prophætia designatis, quæ aut præcedere adventum Chriſti debebant, aut comitari, aut ſequi, *nifi* de Signo Filii hominis in cœlo, qui non ad incarnationem nec ad extremum iudicium ibi venit, ſed ad diem vindictæ & regnum inchoandum: Quodque ſignum *nec* eſt Comitatus Angelorum & myriadum Sanctitatis anteambulonum, *nec* Nubes coruſcans & fulgore plena olim in deſerto Chriſti emblema ac vehiculum, *neque* Crux ſplendida ante eum in cœlo portanda & præferenda, *nec* ipſe Filius hominis in ſignum imminentis excidii conſpicuus, *nec* reſceſſio umbrarum ipſo Corpore præſente ac adventante contingens, ſed potius 1. vaſtatio Judaïſmi Urbis ac Templi, ſignum certum ac reale adventus Iudicis in die Vindictæ, ſed 2. ſigna in cœlo Sole Luna ac Stellis improprie ſumptis, de quibus agitur exſerte in hoc Capite, ſeu propulſio ac fuga Deorum ac Cœlorum Judaïcorum, magnitudinem Chriſto Deo Cœli venienti ſuccedenti ac præſenti extradentium in cœtu Teſtamenti Novi, qui eſt cœtus Dei vivi, ac non ſervit amplius iis qui naturâ Dii non ſunt, & qui unâ cum aliis Umbris adventante ac præſente corpore fugiunt ac recedunt.

§. III. Omnia vero cætera ſigna exſuperat longe ac vincit id quod materiæ præſentis argumentum eſt, computum exactum temporis ac deciſarum ſeptimanarum ſeptennalium, poſt quas debe-

bat ille, qui Futurus ac venturus erat, certo adesse, dum eæ fere quinquies modo lapsæ iteratæ ac repetitæ sunt; Neque enim tam facile & luculentum, neque tam speciale ac præcisum, neque tam certum nobis ac dilationis omnis & incerti incapax ullum aliud signum occurrat æque ac reperiatur. Fingunt Judæi terminum *possibilitatis adventus* qui sit ob impœnitentiam Israelis dilatus in hunc usque diem, at eum uti signa temporis posita in se ac in genere satis ac abunde refellunt, quum ea hoc modo nec in signa poni possent nec veracia signa esse, ita & computum exactum temporis in specie jugulat potenter ac elidit, quod numeratum atque accurate decisum exhiberi non posset siquidem id suspensum in se esset, aut & certo prævidente Deo eo articulo non complendum foret.

§. IV. Arduum vero censetur ac difficile hoc septimanarum Computum ac Argumentum, sicut aperte fatetur *Ant. Hulsius* Patruus meus in Elencho Abarbenelis de LXX Vaticiniis Danielis in verbis, *Præterquam quod res ista per se satis ardua est ac difficilis, accedit & hoc incommodi, quod Interpretum computa in obscurissima maximisque Historicorum concertationibus obnoxia incidant tempora, quibus dirimendis humana sola autoritas non sufficit: Proptereaque nemini mirum videri debet tam variantes hic reperiri sententias, nec ullam earum nisi precario fere posse subsistere: Ex omnibus autem probabilior mihi videbatur expositio Junii.* Neque tantum res ipsa in Chronologia tam intricata est sed & parit eo majorem scrupulum, cum differentia diei hebdomadæ ac anni apud Chronologos, tum illud *נְהַתֵּךְ* quod occurrit, quod *breviatus* videtur *septimanas* adducere velle; Neque enim tantum est *שבוע* ac hebdomas dierum sed & annorum Lev. XXV. 8., quod & non solum in thesi verum & hypothesi ultrò agnoscit Menasseh Ben Israel de Termino vitæ pag. 163. Septuaginta autem illæ hebdomadæ Israelis faciunt 490 annos. Consentit Joseph Jachias in *Peruschnal Daniel*. Sed & sunt inter Judæos qui per hebdomadam intelligunt Sabbathum Jubilæi continens in se annos 49. Comprehendit autem Origenes Adamantius Homilia XXIX. in Matth. Septimana unâ septem decades annorum ac LXX annos, exordium

exordium computi ac Hierosolymæ collapsæ ducens inde à lapsu Adami. Cæterum quum annus juxta *Macrobius in Somnio Scipionis* Lib. II. Cap. XI. sit luminarium omnium circuitus, hinc & annus est enatus Solaris è præscripto Julii Cæsaris frequentatus, & Lunaris Turcarum ac Arabum duodecim lunationibus absolutus, & Lunæsolaris apud Judæos in usu & intercalatione mensis interjecti compensatus, quomodo & *Julius Africanus* primus Christianorum Chronologus lunares 490 hoc loco intellexit.

§. V. Crucem figit magis argumentum loci præsentis Judæis: Causa est quod ferre non possunt quod Christiani in septem illis & sexaginta duabus septimanis conjunctis inveniunt tempora vitæ ac mortis Jesu Nazareni Messias veri; Unde ringuntur vehementer, atque *vel* Daniele Prophetarum numero eximunt, *vel* per summam impudentiam erroris ex Chronologia insimulare non verecundantur, *vel* confingunt Jonathanem, cum ad Hagiographa interpretanda se accinxisset, per Bath Kol ne faceret monitum fuisse, *vel* cum Porphyrio Historiam ex post Antiochi Epiphanis tempore conscriptam in Daniele eimentito contineri præfractæ affirmant. Illi vero tolerabilius errare visi sunt ex iis, qui sensum Pericopæ depravare ac pervertere comperiuntur, dum alii à primo anno Darii Medi computum inchoant ac in destructione per Hadrianum demum finiunt, alii à prima templi destructione incipiunt ac in secunda per Titum finiunt in Seder Gnolam Rabba seu Chronico majore, sicuti Origenes à lapsu ac longius male originem ducit. Quod omne in omnem Chronologiæ fidem impingit, ac Scripturæ item sacræ aperte adversatur: Quanquam inter nos & Verpos conveniat Septimanas LXX esse 490 annos, diemque juxta verba diserta Ezechielis Cap. IV. 6. sumi pro anno, tum & finem annorum horum incidere in templi secundi destructionem.

§. VI. Quum igitur in exordio computi annorum aut septimanarum cardo rei ac dissensus vertatur unice, hinc omni datâ operâ laboratum ac vigilatum fuit in hoc ut eum ex Daniele discerent & confirmarent, qui & consulentem destituit minime, quum Capite IX. v. 24. exitum sermonis ac decreti commemorat ut ædificetur iterum Jerusalem à quo computari debeat: Sed non sic absolvimus

solvimus adhuc, quum diversa & quatuor legantur hujusmodi edicta ac decreta, Primum Eſr. I. 1., *Anno primo Cyri Regis Perſidis, ut compleretur verbum ſehovæ dictum ore ſeremiæ, excitavit ſehovæ Spiritum Cyri, ut promulgaret per totum regnum ſuum, idque etiam ſcripto, Quicumque inter vos de populo ſehovæ eſt, aſcendito Hieroſolymam & ædificato domum ſehovæ Dei Iſraelis.* Secundum Hagg. I. 1. 2. poſteaquam Cyri Mandatum per invidos Judæorum hoſtes irritum factum eſt, *Anno ſecundo Darii Regis fuit verbum ſehovæ per Haggæum Prophetam ad Zerubbabelem filium Sealthiel Ducem ſehudæ, & ad Joſuam filium Joſadac Sacerdotem maximum, dicendo, aſcendite in iſtum montem & afferentes ligna ædificate domum hanc, ut acceptum habens illud glorificem me: Quod & confirmatum eſt mandatum altero ab hoc menſe à Rege Zach. I. 1.; Darius autem fuit hic non Hyſtaſpes nec Codomannus ſed Nothus, qui & dictus Syrus, quanquam Joſepho Lib. XI. Antiq. Cap. IV. ſit Hyſtaſpes, Author quæſtionis, num Vinum polleat maxime, num Reges, num Mulieres, num veritas? Tertium vero occurrit decretum ſeu edictum Eſr. VII. 6., *Eſra aſcendit ex Babylo-
nia, quum dedisset ei Rex, prout manus ſehovæ Dei ejus aderat ei, omnem petitionem ejus, aſcenderuntque ex Iſraelitis & Sacerdotibus & Levitis tam Muſicis quam ſanitoribus Nethinaisque anno ſeptimo Artaxerxis Regis: Pervenit vero Hieroſolymam in menſe quinto qui ſeptimus erat annus Regi, decretum autem ipſum recensetur verſ. 12. quod dedit Rex Artaxerxes Eſræ.* Quartum denique edictum ac decretum quo ſimul αὐτονομία videtur conceſſa occurrit Nehem. II., quum anno vigefimo Artaxerxis Regis Pincerna ejus Nehemias acceptis Regiis literis Jeruſchalaimam venit, ac portas & muros inſtaurat, atque opere abſoluto Encæniam Cap. XII. adjicit.*

§. VII. Non tamen ad hæc vel ad unum ex his animum attendit atque adjicit Judæorum amentia & pervicacia, ſed volunt primo annos 49. aut ſeptem ſeptimanas ex ſeptuaginta effluxiſſe modo vel inde ab ipſo Cyri tempore, initium computi collocantes jam in deſtructione templi primi; Ita enim Abarbenel in *LXX Vatic. Dan., Qui anni initium ſumpſerunt à vaſtatione templi primi, & finiuntur in vaſtatione templi ſecundi: nam LXX annos inſumet Captivitas Babylo-*

Babylonica, & postmodum stabit templum secundum annis CCCCXX, ex quibus simul sumptis confisitur numerus annorum 490. Deinde Messiam seu Christum & Unctum Ducem faciunt duplicem, unum qui ante sexaginta duas septimanas aderit Cyrum, aut Zorobabelem, aut Josuam Sacerdotem, aut Nehemiam, alterum qui post eas venturus erat ac exstirpandus, Potestatem Regiam, Sacerdotium, Templum, aut Agrippam juniorem. Namque, quod tertio notandum, negatur Abarbeneli in his quicquam boni ac beneficii promitti, sed novum excidium post illud tempus indicari, in quo plenius idque ad hæc usque nostra tempora peccata Israelis luenda sint, Septuaginta enim annis Captivitatis neglecti septennii Sabbathici peccatis punitis tantum, peccatis idololatriæ incestus ac homicidii in excidio per Romanos introducto castigandis ac luendis ex post; Hinc in hunc modum pergit Abarbenel, Non enim est, quod existimes O Daniel, soluta hac Babylonica captivitate redemptionem Israelis fore omnibus numeris absolutam, & omnes tribus in pristinum statum restitutum iri, ecce umbra tantum liberationis ista erit & ad tempus duntaxat durabit, finitis enim illis 490. annis in novam & quidem multo longiorem ac duriores captivitatem abducentur, idque ob quadruplicem finem, 1. ut cohibeatur defectio per idololatriam commissam, obsignetur peccatum incestus, expietur iniquitas homicidii poena sufficiente pro iis recepta, 2. ut adducatur justitia perpetua, qua gentes omnes vanâ suâ fide rejectâ ad cognitionem & cultum veri Dei perveniant, brachio divine potentia Israelem ex captivitate liberantis conspecto, 3. ut obsignetur Visio & Prophetia, seu ut restituatur donum Prophetie uti fuit sub templo primo, seu ut complementum sortiatur quicquid prisce Prophetæ de futura Judæorum calamitate & ista ultima captivitate prædixerunt, 4. ut ungatur Sanctum Sanctorum & Sanctuarium tertium ad perpetuam subsistentiam ungatur, eumque in finem tum sacra supellex, tum arca fœderis, quæ in crypto subterraneo à Salomone exstructo abscondita latet ac in templo secundo non apparuit, restituatur. Neque hinc quarto miretur quis Judæos ad beneficia & Messiam verum hanc pericopam non referre, cum eum non exstingui velint sed Dominatorem Augustum ac Victorem futurum credant, ejusque tempore

non urbem exscindendam sed toto terrarum orbe triumphabundam ac Dominam concipiant; Decem enim initio Consolationes illi tempori attribuunt, quod Messias certo adfuturus Zach. IX. 9., dispersos per orbem universum Judæos collecturus Jer. XXXI. 8., mortuos suscitaturus Dan. XII. 2., Templum Ezechielis struaturus, universum orbem conversurus ac subjugaturus Jes. LX. 12. Zeph. III. 9., Idumæos aut Christianos deleturus Ezech. XXV. 14., morbos & plagas omnes ab Israele ablaturus Jes. XXXIII. 24., vitam populi ad quercuum ætatem prorogaturus sit Jes. LXV. 22.: Accedit quod & Deus ipse adeo se Israeli revelaturus, ut de facie ad faciem illum videre possint omnesque Prophetæ futuri Jes. XL. 5. Joel. II. 28., quod & spiritum novum fusurus quo cupiditates innatæ ac mali cuncta irritamenta tollentur Ezech. XXXVI. 26. Post hæc Nuptialia Messia gaudia apparant ac desiderant, Regibus terræ affatim Filias in uxores Messia offerentibus, Regina ac præcipua formosissima inter omnes existente Ps. XLV. 10.; In nuptiis autem his ludum exhibebit convivis prius, de more Majorum ad exhilarandum convivas, Behemoth & Leviathan in arena commissurus, donec ob æqualitatem virium uterque fatigatus corruens à Messia confodietur Job. XL. 10., Ps. CIV. 26., Jes. XXVII. 1., Ps. LXXIV. 13. Hinc ad convivium Messia deducuntur, cui Taurus Behemoth, Leviathan, Bar Juchne, & Vinum ex Adami cella inferetur: A convivio vero ad choreas exsurgent, donec in thalamum ascendit Messias filiis ac nepotibus successoribus augendus Jes. LIII. 10. Sub hujus autem & horum imperio vitam agent reducti in Patriam Judæi ex omni parte felicem ac abundantem; Servient illis Magnates Gentium superstites colentque agros iis ac ædificabunt urbes, dum ipsi tanquam Sacerdotes agent Domino consecrati Jes. LX. LXI. 5.: Instaurabitur seculum, ac spirabit in cœlo novo creataque terrâ novâ aer tam salubris, ut valetudo perpetua senectus æquata juventuti ac ætas antediluvianæ compar sit exstitura Ps. XCII., Terra semel consita sponte quotannis proferet, & cœlum ad obsequium habitura erit Hof. XIV. 8., Zach. X. 1. Pax æterna erit inter homines ac feras, belloque inter peregrinos exorto Messias pacis & concordiaë arbiter aderit Hof. II. 18. Jes. XI. 7. II. 4.; Quæ
latiuscule

latiuscule ita *Buxtorffius* collegit in *Synagoga* ad calcem.

§. VIII. Sed & qui à decretis & edictis ipsis computare incipiunt, non felici item successu progredi comperiuntur; Non desunt qui ab edicto primo Cyri 2 Chron. XXXVI. 23. Esr. I. 1. 2. ordiuntur, Clemens Alexandrinus, L' Empereur, Beroaldus, Broughtonus, quum tamen edictum hoc plane irritum factum sit Esr. IV. 4. 5., & juxta Danielelem hujus edicti hebdomadam septem priorum spatio plateæ & fossæ urbis ædificatæ non sint. Majori verisimilitudine Capelli ab anno Artaxerxis Longimani septimo auspicia sumunt, ac in morte Christi finiunt, quanquam alii Mneumonem velint: Nescio vero num ratio *Huetio* allata, & ab edicto quo Hierosolymæ ædificatio permittitur Dan. IX. 24. petita est, sententiam ipsam satis perimat ac jugulet, quæ ab edicto eo, quo Templi instauratio conceditur anno septimo Artaxerxis, inchoat, quum Templi concessa ædificatio murorum illud intra se custodientium instauracionem per se tacite involvat & complectatur insimul. Hinc ad decretum Nehemiæ datum vigesimo Artaxerxis Longimani anno accedit *Theodoretus*, *Africanus*, *Temporarius*, *Petavius*, *Johannes Lucidus*, *Huetus*, quum tamen muri ac portæ Civitatis etiam restaurarentur solum tunc, atque hoc modo hebdomades in anno Periodi Julianæ 4760 finiendæ forent, in quem neque passio Christi neque urbis ultimum excidium incidit. Inde præfertur aliis è Scaligeri sententia edictum quod anno secundo Darii Nothi emanavit & exaratum legitur apud Haggæum, Zachariam, & Esram pariter, à quo & computant *Calvisius*, *Helvicus*, & *Ubbo Emmius*, quod tunc cum effectu rato Civitatis & Sanctuarii restauratio subsequuta fuerit, & à tunc in excidio templi annus attingatur 490 atque hebdomadarum finis.

§. IX. Sed & fatetur his etiam pertentatis tandem adhuc eruditus *Huetus* in *Demonstrat. Evangelica Propos. IX. Cap. VIII.*, *Obscurissimum vero est, quod prædictarum illic LXX hebdomadam initia spectat atque exitus: Quicquid Chronologorum est, quicquid Theologorum, quicquid Scripturæ Sacre Interpretum, eorum uberrimæ exstant quidem argumenti hujus disceptationes, verum tot tantisque*

undique angustiis ac difficultatibus circumsepta questio est, tamque diversa proponuntur sententia, ut penitus molesta ac operosa sit earum dijudicatio, novum vero aliquid ac certius afferre longe etiam operosius. Hoc enim, cum nuper Vir ceteroquin eruditus tentasset, in magnas ineptias delapsus est. Libenter ergo ab hac tractatione manum abstinuissem, nisi eam à me invito ratio propositi operis exprimeret.

§. X. At non hinc in stercore ac dubietate semper hærendum, minus desperandum, sed alia ac nova pertentanda via est, quæ fortean scrupulum ac nodum solvit, & rem omnem facile expedit.

§. XI. Si Historicis & Chronologis iis fides habenda foret ex quibus Polanus & post eum Gutberleth calculum subducunt, facile & accurate res equidem in hunc modum expedita foret, ut ab anno 2. Darii Nothi usque ad Alexandri mortem effluerint anni 99, Darii quippe 18, Artaxerxis Mnemonis 43, Darii Ochi 23, Arsis 3, Codomanni 6, Alexandri M. 6: porro item à morte Alexandri, quæ in annum Romæ conditæ 430 incidit, usque ad excidium Hierosolymæ quod sub anno R. C. 822 accidit, elapsi sint anni 392, ultimo tamen inito saltem non completo, quibus ubi primi 99 adduntur, emergent anni 490, aut Septuaginta Septimanæ annorum. At cum & Tabulæ totæ, & Numeri, & Nomina Regum, & Mensuræ regnationis apud alios discrepent à computo hoc, vix tuto inhæretur illi, sed ad alia necessario contendendum est.

§. XII. Ubi I. ante omnia Terminus ad quem exit computum fixus est ac esse debet, Christus verus mundi Messias ex Maria Virgine natus, redemptionem ac justitiam adducens, atque urbem ac sacrificia cum Templo exscindens, nam huc exeunt tandem omnia in Capitis fine: At vero sicut tamen II. ille, qui vocatur bis in Capite ac Textu hoc Messias aut *Unctus Dux* & Messias seu Christus *ψ.* 25. 26., non sit verus ille Christus ac Mundi Salvator, sed in genere Sacerdotalis Præfectus aut Israeliticus Dux qui redditus illis fuit ut Judex post captivitatem sicut ab initio fuerat juxta Es. I. 26., qui & ultimo excisus & ablatus fuit plene ut nihil Uncto illi porro superesset; Neque enim tantum externa restitutio fuit id unice quod

quod prece quæsitum est in Capite hoc cui talis Unctus apposite respondet, sed & dicitur diserte non simpliciter Messias sed Messias aut Unctus *Dux* in determinatione ac diminutione: Quanquam potissimum ita exigant verba versus 26., ubi septem tantum septimanæ primæ annorum horum ac septimanarum harum ab exitu edicti de ædificando usque ad Unctum Ducem effluere debere dicuntur, quum plures ac centenarii annorum usque ad Christum Salvatorem incarnatum effluxerint; Confer quæ Scriptura secus de *Unctis hominum & creatione* atque *hæc humana* loquitur, licet cum hoc genere Unctorum non ex æquo paria faciant: At vincit omnem pertinaciam versus 26., in quo nisi data opera cœcutire ac torquere velimus apparet excisionem eam hic occurrere, quæ simul Christum ac urbem excindit, Duci uni Ducem alium venientem opponit, & eo tempore Christo nihil relinquit, quod de Messia Salvatore tunc regnum fundante minime verat. Non minus vero III. in antecessum prænotare convenit ædificationem Hierosolymæ, quæ labente 62. septimanarum tempore fieri debebat, non externam solum esse, qua & pagis in fine Hierosolyma habitata fuit præ multitudine hominum, & Herodes peregrini substruxerunt adhuc & muros ædificarunt Zach. II. 4., Deut. XXX. 5., Mal. I. 4., quæque triplex censei debet inchoata, producta, & consummata, sed & spiritualement ac talem, qua in cohibitione defectionis & adductione justitiæ ac Unctionis muri Zionis tunc ædificantur juxta Ps. LI. 20., quum externa domus non germinabat sed collapsa erat 2 Sam. XXIII. 5., Amos IX. 11., Solque Judæis in ea plena lætitiæ meridie illis interiret, ingensque festum consummationis in Christo in tristitiam iis immutaretur Amos VIII. 9. 10.; Intelligitur & ædificatio simul ea quâ murus Regii roboris iterum & viciniæ subjugatæ omnis accessit.

§. XIII. Ut vero ad rem ipsam accedamus, summa, connexio, & series ordinis & Capitis hujus expendenda est hæc.

§. XIV. Videt ex verbis ad Jeremiam Cap. XXV. 11. 12. XXIX. 10. dictis Daniel, tempus Captivitatis impletum esse jam, ac liberationem promissam imminere, hinc urget negotium hoc strenue agitque apud Deum Intercessorem, quod & erat ipsius tanquam

Præfecti *Galuth*, & tanquam Prophetæ ac Viri propinquantis Deo, & tanquam *Maskir* qui Deum *recordari facit* promissionis factæ. Precatur in impuro ac gentili loco, *sive* quod tunc intervallum esset ceremonialis rei, *sive* quod una cum populo tunc secesserat in Babel simul Schechina Ezech. I. 4. X. 20., *sive* quod derelicta tunc à Deo esset Hierosolyma. Oculos autem in precando dirigit versus templum Hierosolymitanum, Orationis ideo domum *quod* ibi Deus adeundus & compellendus coram existeret, *quod* ibi Sacerdos intercessionem ac suffitum adornans ministraret, *quod* ibi Sacrificia ac altaria, ad quæ unice peccator clamare & precari ad exauditionem potest, reperiuntur, denique *quod* ibi propitiatorium ac thronus gratiæ super eo, qui adeundus, reperitur. Erant vero preces ejus *Tephilim* ac *Tachanunim* deprecationes & appretiationes gratiæ, veræque precariæ, quum restipulari fidenter disceptatio cum Deo ac in nomine ac jure petere ac poscere tunc nondum posset. Primum quod in precibus offert est *Todah Confessio* quæ una non est; Est enim *Todah* fœderis ac adstipulationis, *Uti-que Tu es talis ac talis*, *Todah* laudis quo enarro virtutes & facta Dei, *Todah* assensus quo ob signo veracitatem Dei, *Todah* exculpationis quo vincit Deus cum judicatur, *Todah* item fraudis seu exomologesis & confessio peccati ac reatus: In hoc *Todah* peccati Daniel distinguit se initio à gentibus, quæ putabant ex infirmitate Deum populum suum Judaicum tueri non potuisse, tum & à Judæis ac Israelitis ipsis, qui Deum accusabant in Captivitate, aut saltem delicta Majorum exhibebant ob quæ nunc sibi filiis dentes stupeant. Excusat Deum, *quod* ipse sit maneatque vere Dominus i. e. *Basis & Columna* firma ac potens satis omnium, *quod* & *Elohim* ac fidelis & juratus *Confœderatus* sui que juramenti satis memor, *quod* magnus ac terribilis ac non ex defectu Israel succumbat, *quod* & fidem vere servet ac in ea non item defece-rit, *quod* ob peccata impie commissa juste hanc poenam inflixerit, *quod* adhuc satis potens ad miserandum ac eripiendum sit, *quod* & in poenâ hâc sit verax, & impleat solum ea quæ ipse & comminatus fuerat ante & sua manu immittere volebat. Ut vero Deum in *Todah* excusat ab omni parte, ita incusat econtra Israelem ac populum

pulum sui mali proprium fabrum, *quod* ille impientissime deliquerit ac peccarit, *quod* perrexerit male agere ac peccare, *quod* contra Prophetas immediate à Deo missos perrexerit male agere ac peccare, *quod* & non deprecatus fuerit unquam in peccatis, & hinc merito illi pudor ac ignominia sit. Impellit vero etiam Deum prece ad liberandum, motiva non una adducta; Adducit *quod* Deus eduxerit olim tam potenter populum hunc ex Ægypto ut esset sibi in populum, atque liber populus & separatus, *quod* famam eo opere partam præclaram non deberet Captivitate hac obscurare ac obliterare, *quod* ob Justitiam suam omnem Israeli appropriatam deberet avertere ac injustitiæ parcere, *quod* populus ipsius & sic in eo ipse ignominiam habeat, *quod* propter Dominum & Sponsorem debeat condonare ac eripere, *quod* cum Sanctuario secus omnis cultus ejus destructus jacet & cessat in universo orbe, *quod* à solâ misericordiâ expectent & quærant, *quod* populus de nomine ejus appellatus sint. Has preces dicitur Daniel projecisse coram Deo super Monte sancto Dei, quod mente ac facie versus Montem Sanctum pariter directâ precatus fuit, tum ut celsa ac loca alia in Babel elideret populumque à commoratione in Babel eo magis abduceret, tum ut legem ceremonialem quantum pote observaret, tum ut preces ex altaris ac sacrificii unius uno loco exurgentes Deoque Israelis oblatas exhiberet atque exhibere testaretur.

§. XV. Adest ad preces has fusas Angelus *Vir Gabriel*, sequiturque protinus exauditio ac liberatio, estque populus iterum acceptus Deo ac gratus, jam probe judiciis justitiam docentibus & Spiritu exustionis castigatus & immutatus, nomine item Dei propinqui Israeli jam exaltato iterum ac sanctificato; Adest Vir Gabriel qui *Archangelus* est seu unus ex primariis Angelis atque Spiritus Sanctus: Mittitur enim à Deo & Christus in mundum & Spiritus Dei in Oeconomia salutis ac gratiæ Esaj. XLVIII. 15., qui alter Index & Paracletus in Christi locum succedens est Zach. IX. 12., Joh. XIV. 16., & tertius Angelus ex tribus Viris unum Jehovam facientibus Gen. XVIII. & XIX.: Atque mittitur vere Spiritus à duobus Patre & Filio, ut hinc potiore jure Ille Angelus possit dici.

dici. Indicabat vero etiam Danieli & nomen à fortitudine divina illi inditum, & confirmatio Cap. seq. præbita, & Viri elogium ipsi datum, tum & contactus Danielem ipsum erigens potenter, non creatum Angelum sub hoc emblemate delitescere; *Non hinc exprimitur forma ac nomenclatione hac species infima Angelorum, qui cum homine versantur & humanam formam circumgerunt, nec proeliis Præfectus Angelus veluti Chrysostomus opinatur, nec omnis Angelus in opere fortitudinis & potentiae singularis occupatus uti alii volunt, sed Characteristicum ipsum Spiritus quo ille potens actuosum & spirans principium in Trinitate est, quemadmodum Filius Verbum ac Sapientia Dei essentialis cluit.* Adest autem ac nuntiat læta Gabriel in tempore Minchæ Vespertinæ; Exponunt de tempore quo Daniel preces vespertinas recitavit suas quæ sint vere Mincha, sed attenditur hic potius ac simplicius ad tempus Sacrificii jugis Vespertini quod Daniel in precibus observavit, quemadmodum & Elias in Carmel tunc suum sacrificium 1 Reg. XVIII. 36. peregit: Observabatur autem studiose tempus hoc, tum quod hoc erat de Lege constitutum tempus sacrificii vespertini & precis ad illud cum suffitu accenso clamantis, tum quia per se peccator non nisi apud altare ac sacrificium cum Abrahamo clamare ac petere à Deo potest, tum quia tunc Christus horâ tertiâ pomeridianâ vespertini sacrificii oblatus omnem hanc gratiam ac justitiam impetrat, illamque unice ejus oblationis effectum esse hac temporis coæquatione cognosci ac testatum fieri debet.

§. XVI. Loquitur autem Gabriel Danieli de Septimanis his & beneficiis in fine eorum habendis in genere, at spiritualibus item beneficiis ac dignis *ψ. 24.*, quæ Christum ejusque ac Spiritus adventum ac tempus in se comprehendunt; *Septuaginta septimanae decise sunt super populo tuo & super urbe sancta tuâ, ad coercendam defectionem, ad obsignandum peccatum, ad expiandam pravitatem, ad adducendum justitiam seculorum, ad obsignandum visionem ac Prophetam, & ad unguendum Sanctum Sanctorum:* Ubi Septimana aut hebdomas vi vocis in se tempora septem continet, sive sint illa tempora dies sive anni; Vult enim Prophetis persæpe dies annum, Septimana septem annos, Quod & confirmat autoritas di-
ferti

ferti verbi Ezech. IV. 7. *Do tibi diem pro anno*, & exemplum hujus loci, & distinctio aperta Lev. XXV. 8. *Septem Sabbatha annorum*, ut & Dan. X. 2. *Septem Septimanae dierum*; Quum igitur uterque significatus *in se* commodus ac appositus sit, videndum est quis *huic loco* potissimum conveniat; Certe res ipsa clamat usque ad secundum templi ac urbis excidium plus quam LXX Septimanas dierum intercessisse, quare & nullus ex Judæis est qui hæc non de annis etiam exponat ac interpretetur: Atque sunt hæ Septimanae insuper *decise*, i. e. in decreto firmo ac rato determinatæ, accurate & apposite definitæ, tum & non in incerto ac suspensorelictæ, quomodo in diebus Ninivæ evertendæ constitutis, tum & in termino possibilitatis adventus Messiae secundum Judæos contigit; Sunt enim inter Judæos qui nobis ultro concedunt terminum temporis Messiae effluxisse vere circa tempus Nazareni, at fuisse ob impœnitentiam populi dilatatum in hunc usque diem aut revelationem saltem ejus dilatam, quum alii inter eos inde à media Captivitate ordiantur computum & ante Cyrum usque ad Zorobabelem ac Cyrum, alii item ante tempus Captivitatis jam à prædicatione Jeremiæ.

§. XVII. Neque vero Spiritualia beneficia aliqua sed cuncta pariter his hebdomadibus LXX debebant plene adducta esse & exflare tempore hoc deciso ad omnia extenso ac relato. Sunt autem insignia & quæ medullam ac perfectionem omnem gratiæ ac Salutis in se continent ac absolvunt quæ enarrantur; Primum est *Defectionis coercitio* quæ non idololatria prisca juxta Judæos est, nec peccatum in genere ut communiter volunt Interpretes, nec peccatum Judæorum in specie, sed defectio quæ tum in peccato omni tum in Gentilismi lapsatione tum in Israelis confœderati pravitate conspicua est, quum non tam per tautologiam in voce defectionis peccati & iniquitatis quam Dei circa illa actione significatio emphasis ac differentia quærenda sit; Defecerant in specie Judæi à Domini & Pastoris sui prisce manu quum in carne esset eumque non cognoscebant Esaj. I. 2. 3. *ad alienum* ac filiam Dei peregrini Ps. XVI. 4. Mal. II. 11., *ad Cathedram* in quâ illi qui Templum Domini credebantur, at re vera mortui ac ha-

rioli erant Jer. VII. 4. Jes. VIII. 19., *ad* egena elementa umbrarum corpore vero omisso, à Viis antiquis ad fornicationes propriorum oculorum, à Monte Dei ad celsa aliorum locorum, à vero Cornu salutis ad clivum sacrum Hab. II. 4.; At coercenda erat & coercita eo tempore fuit hæc omnis defectio quæ principium peccati omnis est, tum per collectionem quâ Christus omnia traducit sub se unum Caput Hos. I. II., tum per lucem veritatis ac Evangelii in Gentilismo ac Judæa invalescentis, tum in Circumcisione cordis in massa plurima Vocatorum, post exactam legalem Oeconomiam, non porro sibi relictâ, tum in Spiritu ac unctione nunc impræpedite atque in omnes cadente Cathedraque nullâ sibi porro servante ac abscondente, tum & lege verbi una cum clave in medio omnium exposita, tum in prophanatione ac remotione eorum quæ secus Velum populorum in se erant. Debebat secundo venire obsignatio seu *Consummatio aberrationis ac peccati*, sive quod Lux Evangelii tunc clarissime fulgeret, sive quod Gentilismus abducens sublatus & à gratia post diutinam conclusionem sub peccatum misereunte assumptus esset, sive quod Sanctificatio data peccatum ejusque cursum stitit ac abruptit. *Expianda* item erat eo tempore *pravitas*; Quod quâ futurum, quod ad certum tempus adstrictum futurum, quin & ad unum diei certum tempus adstrictum futurum cum in festo Kippurim tum & Zach. III. 9., principio indicat non per sacrificia pecuina quotidiana vetera expiationem factam esse; Fuit autem expiatio tunc in Christi morte facta vere sic, ut & ira ac poena omnis extincta esset, & species iræ omnis quam Lex in fidelibus Vet. Test. operabatur defineret, & vis omnis elongandi atque conscientiam inquietandi cessaret: Quod & cum veli à Sacrario elongantis lacertio, tum sacrificii & chirographi omnis cessatio, quin & Legis porro exigentis & accusantis finis, non minus ostendebat & confirmabat luculente. Fuit non minus tunc *adducta Justitia Seculorum*, quæ sic dicitur *quod* est justitia Patrum jam à seculo, cum Christus sit heri & hodie idem atque in agnis figurate mactatus ab incunabulis mundi, *quod* est justitia illa una pro cunctis usque ad finem seculi, *quod* est justitia expians & jus dans in æternum, *quod*

quod est infinitæ & inexhaustæ dignitatis atque ad venientia in æternum peccata extensa. Accedit ad promissionem hanc *Obsignatio Visionis ac Prophetæ* quæ pro loci diversitate item diversa est; Est enim aliquando Confirmatio Prophetiæ ac Prophetæ, aliquando ac in Esaja & Daniele occultatio opposita ad intelligentiam & disertia verba, at hic obsignatur non uno modo sed multo Visio & Prophetæ conjunctim, dum partim oblitteratur ac obtegitur Vetus Lex & Oeconomia inductâ Novâ, partim clauditur ut nil debeat cum Prophetiæ tum Canoni porro juxta Apocalypseos Ultima addi, partim autem confirmatur authoritative, tum *αξιωματικῶς* verborum ac miraculorum Christi approbantium & accedentium, tum exhibitione ac impletionem in accurata ea serie omnique illa circumstantia in qua prædicta erant ac prædelineata in Veteri Verbo. *Ungi* vero tum etiam debebat *Sanctum Sanctorum*, quum sine gloriâ potentia ac Spiritu nihil adhuc in regno ac salutis negotio promotum esset aut foret.

§. XVIII. Non tamen hæc ita concipere decet quasi hæc una quin & continuè successiva & connexa hac serie temporis ita eventura essent, sed scinditur hoc tempus LXX Septimanarum in trinum, idque tale insuper Trinum, quod & operatione singulari conspicuum est & simul intervalla atque interstitia durationis ac temporis habet; Præjudicium enim hoc Primum Interpretum fuit, quod has Septimanas LXX unâ corrente serie conjunxerunt in calculo usque ad Christum; Hoc vero secus esse evincit Chronologorum perpetuus dissensus ac scrupulus qui pariter seriem hujus calculi non reperiunt, divisio aperta temporis hujus in tria conjunctionem in serie una prohibens ac nolens verum nova temporum curricula inchoans ac faciens, evincit & res ac materia textus ipsa quum Christus post 32 annos à nativitate excinditur, Urbs vero anno LXXI à Christo nato demum excisa sit, ut sic post sexaginta duas Septimanas Christus simul natus & excisus non sit, neque Septimana una solum in serie ad sexaginta duas addita urbis excidium item non subsecutum dici queat; contradicit & aperte in os conjunctæ huic seriei ingens illa mensura temporis inde usque ad Christum juxta recentiore Anglicanum Canonem excurrrens, ac

LXX hebdomadarum durationem longissime excedens; Ab anno Nabuchodonosoris XIX enim, qui fuit juxta Canonem illum primus Captivitatis Babylonicæ, labuntur usque ad annum primum Cyri Babylonem jam cum Persia tenentis anni Captivitatis LXX, Nabopolassore 3, Nabocolassare 43, Ilvarodamo 2, Nericassolassore 4, Nabonadio 17, Cyro annum 1 imperante: Ab anno vero 1 Cyri usque ad Christum collocant annos 537. Præjudicium alterum quod irretitos tenuit est relatio horum temporum ad Christum Salvatorem tanquam terminum; Quod falsum esse apparet hinc, *quod* ad ædificationem urbis & confirmationem fœderis pariter applicantur, *quod* post sexaginta duas septimanas Christus modo fuit excisus, *quod* usque ad Christum in Pericopa nominatum exeunt ac modo sunt hebdomades primæ septem. Præjudicio tertio vero occupabantur hoc, quod & primas septem septimanas tam distincte subrecensitas confuse uni ac eidem rei & reædificationi applicatum ivere, quum illæ tamen diserte dividantur à sexaginta duarum ac septimanæ unius opere, quum usque ad Messiam jam visum & expositum referantur & excurrant ac ante ædificationem labantur, quin & ædificatio tantum sexaginta duabus septimanis dicatur esse facta.

§. XIX. Unde has convenit in computatione ac præprimis subdivisione ejus temporis specialiori prænotare ac observare regulas, I. Iniquum ac blasphemum esse Historiam sacram ita conferre cum profanâ, ut illa vel exigatur ad hanc vel ita subjiciatur ei, ut ei potius quam indubitatae Sacræ fidem habeam quin & Sacram ad eam torqueam, quum inter eas dissensus reperitur, II. Stuporem & hallucinationem apertam fuisse, quod nullam scissionis ac divisionis temporis tam aperte factæ rationem viderunt aut habuerunt Interpretes, non attentâ ac præteritâ sectione ac divisione hac omni, III. Crudum ac jejenum prorsus esse primum decreti Cyri Regis egressum in termino à quo negligere, quum absolute à decreti egressu de reædificando computum inchoetur, & Cores liberationis Author in Prophetiis cluat.

§. XX. Computat vero specialiter Spiritus primo Septem septimanas quæ dantur edicto emananti in latitudine & intervallo aliquo,

aliquo, usquedum consisteret Dux aliquis Israelis restitutus; Neque enim usque ad Cyrum, aut Darium, aut Artaxerxem Unctum ac Ducem potest computum censerī, cum ab edicto Cyri ad ipsum Cyrum aut Darium intercapedo nulla temporis intercedat. Neque usque ad verum Messiam ac Salvatorem mundi exeunt & contendunt, tum quod post septuaginta hebdomades ut visum iustitia demum in Christo Salvatore adducenda, tum quod LXII septimanæ distinguuntur à septem his primis quæ usque ad Unctum hunc Ducem excurrunt; Sive autem juxta quosdam computes annos Cyri cum Cambyse Filio 9, Magorum 1, Darii Histaspis 20, Artaxerxis Longimani 19, exeunt 49 anni septem septimanarum, sive juxta alios Darii Nothi 18, Artaxerxis Mnemonis 20, & Nehemiæ 11, redibunt consimiliter anni hi septimanarum.

§. XXI. Inde sexaginta duas Septimanas dat ædificationi urbis murorum ac platearum, at cum interstitio iterum & non in computum simul veniente intervallo, quæ & Periodus potest extendi late, quum vel in substructionibus Herodis ac devictis Edomitibus ac Moabitibus quin & expiatione pravitatis pomæria adhuc dilatata & extensa sint. Contigit autem exædificatio hæc in *arcto temporum*, quò spectat impeditio continua sub Cambyse Hystaspe Artaxerxe Esr. IV., vexatio continua à Syris & Ægyptiis, precarius ac tributarius Ducum ac Sacerdotum status, calamitas circa tempora Christi ac trunci Iesse excisi.

§. XXII. Quod vero tempus post Septimanas sexaginta duas attinet, in eo *a.* excinditur Christus ut nihil illi supersit, qui est Dux ille restitutus & Pastor trinus Israelis Vigil seu Judex, Respondens seu docens, & Munus offerens seu Sacerdos, qui mense uno ac spatio triginta annorum abolendus Mal. II. 12., Sceptrum & Legislator plene à Juda recedens Gen. XLIX. 10., Corona ter ex Davide, Maccabæis, & Herode, in corruptionem posita Ezech. XXI. 26. 27., visitatio item in filios Regis ac omnes qui vestimento peregrino amiciuntur Zeph. I. 8. Sed & non Christus tantum in eo excindetur verum & *b.* *Urbs per populum Principis advena*, qui secus est Filia Legionum Mich. V. 1., Navigium Chittæum post Assur etiam Eber perdens Num. XXIV. 24., Quercus umbræ

Israelis ex qua ignis consumens ipsi exit Jes. I. 30. 31., hic *populus* & Respublica libera Romana, dein *populus Principis Ducis & Imperatoris exercitus*, nomine Regio jam abolito ac suppresso, Principis item *blande advenientis* ac ad juvandum advenientis, *tum* sub nomine fœderis quod Romanos inter ac Judæos intercedebat, *tum* ad invitationem qua Pompejus ad auxiliandum primum evocabatur, *tum* ad provocationem per seditionem ac rebellionem sub Gessio Floro excitatam. At & confirmandum c. eo tempore *fœdus erat per septimanam unam adhuc*; Quæ non est pax data à Christo in Christi adventu ac post in Pellâ, quum hic non de Christo Salvatore memoretur sed de Principe advena agatur proxime; Clausit & secus Vespasianus templum Jani sextum Orosius Lib. VII. Cap. IX., Unde & persvadetur quibusdam eum esse Siloh illum Gen. XLIX. 10.: Excurrunt & usque ad Domitianum anni septem, à quo Christiani secundò persecutionem passi, atque hinc fœdus ante cum Romanis & nunc confirmatum per septimanam non est nisi Clementia Vespasiani oblata in septem annis oppugnatae Judææ. *Dimidio autem septimana* hujus *d.* seu post tres annos ac dimidium prima Hierosolymæ expugnatio à Tito est expedita, in qua fecit cessare sacrificium ac donum, officinâ illa sacri hujus & cervice unicâ succisâ, destructâ, prophanatâ, ac obsessâ: Visæ item tunc sunt *super ala abominationes desolantis*, non alâ destructionis extensæ ad omnem Judææ oram, non protectione Zelotarum in templo stantium ac pugnantium, non Romana aquilâ ex qua ut quercu electâ perditio ipsis ac desolatio loco patrocini venit, sed loci sancti pinnaculo & alis lateralibus, sic uti Christus Matth. XXIV. 15. exponit diserte: Quæ autem futura sit hæc desolatio non Christi non Imperatoris Romani sed desolantis Cathedræ, quæ peccatis rebellionem & veri Sancti Domini prophanatione & crucifixione & pervicacia & Sancti ad munimentum habendum invasionem atque occupationem, desolationem effecit ac attulit, id hoc modo describitur in fine, quod tum sit futura ad excisionem, tum tandem stillabit in stupentem aut potius desolantem: Desolatio ad excisionem opponitur angustiae levanti Jes. IX. 1. diciturque aliis Scripturæ phrasibus ira in finem ac faciem occultans in finem, turbo pro-

protrahens se super capite impii, excisio nec ramum nec radicem relinquens Deut. XXXII. 2., 1 Thess. II. 16., Jer. XXX. 23., Mal. IV. 1. Atque hæc excisio tunc stillabit item in desolantem & Cathedralam eam quæ plane cum potestate sua omni etiam abolebitur & excindetur. Vertunt alii in populum Judæorum *Stupentem*, qui & per se servus ille cæcus est & clarissima ac potentissima signa temporum ac miracula non perspexit, & ex judicio Dei justo insuper induratus & excœcatus etiam fuit.

§. XXIII. Hæc vero desolatio pedetentim atque hoc ordine & gradu processit; In ipsa Captivitate Babylonica, quum Deus jam modo moliretur novum opus Hab. I. 3. 4. 5., non tantum rei facti ac declarati sunt per vastantes Chaldæos qui vim suam habebant pro Deo & in carne confidebant, deportatis extra terram tanquam indignis qui pignus hæreditatis æternæ ultra possiderent, neque item solum tunc non populus declaratus ac visus est Israel Hof. II. 1. I. 10., cessante congregatione in populum, Deoque non ascendente porro in medio eorum Exod. XXXIII. 3., sed & perierunt modo in ea desiderabilia quinque cum Urim & Arca super qua secus Deus habitabat, sed & exstitit tum captivitas ipsa tum remansio plurimorum in Babele post eam in usum gentium, atque fuit & occasio excitandi Prophetas in medio gentium, & ansa communicandi gentibus nomen ac verbum Dei Israelis & quidem in linguis gentium, & medium illuminationis atque conversionis gentium 2 Chron. XXXVI. 23. Esr. I. 2., quin & fermentum in oris ac finibus gentium, quum subinde aliqui tantum in patriam commearent ac inde verbum Dei peterent, de cætero vero propter commodum habitationis aut incommodum reditus & πολυανθεσμίαν inter gentes permanerent, primosque illuc Apostolos eò etiam accenserent. Deinde post Captivitatem non ad justum ac perfectum Regium ac Theocraticum robur res etiam profecit, sed corrupta, corrupta, corrupta posita est corona, donec adesset cui daret Deus Ezech. XXI. 31. 32., licet eo tempore augeretur multum eorum res, atque Idumæi Palæstini Moabitæ & Syrorum urbes Judæorum ritus acciperent, etiam Judæis ut tæda in manipulo frumenti existentibus Zach. XII. 6. Cæpit autem actu diminutio

nutio Judaica Politica, à quo petente Juda Maccabæo ipso modo in amicitiam ac foedus Romanorum cooptati sunt, foederatis sub umbra foederis servitutem patientibus 1 Maccab. VIII. 1., Joseph. Antiquit. Lib. XII. Cap. XVII.: Ubi & prima Romanorum mentio fit, qui lento gradu anno ante excidium CCXXX progressi tandem Judæam sibi subegerunt. Initia autem imperii ad Romanos translata vere sunt, quum disceptantibus Hircano ac Aristobulo fratribus Pompejus ex vicinia cum exercitu advocatus venit, & arbitrio acceptato Hircano natu majori regnum adjudicat, at & post Aristobulo arma arripiente urbem occupat ac jure belli retinet, ex quo & Judæorum gens vectigalis facta esse creditur Euseb. Lib. I. Cap. VI., Josepho Lib. XIV. Antiq. Cap. VIII. Nova Capitis diminutio accessit, quum post Regia potestas Judæorum in stirpem exoticam Herodum transferretur, cum Antipater Herodis Pater & Hircano & Cæsari gratus esset atque huic operam insignem in bello Ægypti præstiterat, sed ut essent precariâ atque vicariâ magis potestate Idumæi hi Reges, quum Præsides & Procuratores Roma missos juxta & mixtim paterentur. Tandem Archelao post Christum natum relegato, Syriæ in Provinciam attributa & conjuncta fuit ita, ut causæ ac præprimis principales coram ejus Præside judicarentur, licet Procurator iis proprius non deesset, multum item divisione initiali tum domini inter Principem ac Sacerdotem, tum terræ in Tetrarchias, tum missorum Procerum in Majores & minores, tum hujus & illius rei Præfectos, denique Synedrii unius in quatuor, ad imminutionem & corruptionem conferente ac ducente: Unde licet in causa Christi ac Stephani *ἀντινομία* ac sententia in sacris & jus Zelotarum exerceretur adhuc, tamen approbatio & executio sententiæ à Romanis petenda ac roganda erat. Quum autem Zelotæ male haberent censum, & imagines à Pilato illatas, & pecuniæ sacræ ad aquæ ductum factas impensas, postremo Gessius Florus eos tot ac tantis injuriis ac divexationibus continuis afficit, factum est ut contra Romanos arma arriperent, in quo bello per Vespasianum anno Chr. LXXI. Hierosolyma diruta est, & Judæorum gens tota dispersa Joseph. Lib. XX. Antiq. Cap. ult., & de Bell. Jud. Cap. XIII. &

& seqq., Tito Vespasiano anno 2 Flavii Vespasiani urbem in festo Paschatis obsessam in Septembre expugnante ac incendente, Templo paulo ante in Augusto mense in favillas redacto.

DISSERTATIO DUODECIMA

De

CORPORE, VELO,
ET SEPULCHRO

M O S I S.

S E C T I O I.

§. I.

Moschus, Musæus, Musa, Moso, Monios, Monimus, celebratissimum tam in orbe quam Ecclesiâ, quin & adoratum in Typhone, Apide, Mercurio, Hercule cum togato tum clavato, Nomen ac Numen, & Propheta omni surgente post in Israele fuit longe major Deut. XXXIV. 10., & Christo Testi ac Prophetæ ex cælo similis & sicut ille Deut. XVIII. 15.; Erat Major, quod Alpha esset non à vitilagine sed primitate ita dictus, quod testis dicendorum in tota domo quâ primus & ἀξιόμνος ac audiente atque inspectante toto Israele fidedignus factus Exod. XIX. 9. Joh. IX. 28., quod τεισόμενος, quod opere & miraculo continuo stupendus Liberator ac Servator, quod in ipsa etiam Prophetia ut sic alios parasangis oppido multis antecedens: Enarrantur aliqua quæ huc spectant Num. XII. 8., Loquebatur enim cum eo Deus de os ad os ut amicus cum

Zzzz

amico,

amico, id est præsens præsenti, ac sine interventu Angeli aut alterius, tum & colloquendo ad tempus ac familiariter colloquendo 3 Joh. v. 14. Exod. XXXIII. 11. Gen. XXXII. 30.; Loquebatur deinde cum eo *per Visionem* non obscura verba, id est ut ipsam rem ipsi exhiberet non parabolicam figuram, idque ad intellectum non in ænigmate obscuro 1 Cor. XIII. 12. Ezech. XVII. 2. Videbat & usurpabat *item similitudinem Dei oculis ac visu*, non quod essentiam Dei aut gloriam quam beati adspiciunt ac habent percepisset posteriora Dei saltem videns, sed quod similitudinem ac figuram qualemcumque ejus præ Israele acie oculorum firmata conspexit, Angelum item faciei ac fœderis cui prope adfuit tanquam imaginem gloriæ divinæ & characterem subsistentiæ: Temere vero prærogativis adjungunt Magistri habitum prophetandi quo posset Moses uti quando vellet, Metamorphosin autem & confirmationem infirmitatis majorem qua sine tremore ac metu Deo propinquavit non negamus, sed locutioni amici cum amico accensemus Exod. XXXIII. 11. At non minus & *Similem* facit Deus Moysi Christo Christum Moysi Deut. XVIII. 15., non tantum ex hoc quoad Christus per se convenit & convenire debet Moysi suo Typo, sed & quod uterque immediate ex cœlo & communione cum Deo attulit quæ docuit, & Legem ac Oeconomiam peculiarem ac Novam insuper tulit ac deformavit, manuque sua imposita in alios munus ac Spiritum derivat; Ut non plena hinc in persona ac Oeconomia seu lege similitudo inter hos binos elici ex verbis his *Sicut me* possit ac debeat sed dissimilitudo potius, quum corpus præstet figuræ & novitas peculiaris Legis ac Oeconomix non retineat primam ac Mosaicam: Interea vero ob visa nunc jure Deus Num. XII. 7. 8. tam strenue causam agit Moysi præferendo eum longe aliis, defendendo item contra quoscunque alios, quem & in domo Ecclesiæ tota fidelem constituit testem ibidem & Heb. III. 2., quod fundamenta, quod primus fundamenta, quod in ætœrnia, quod plene ac perfecte fundamenta sic ut nil extra Moysen ac Prophetas porro tenendum esset Act. XXVI. 22. XXVIII. 23., tradiderat & conscripserat.

§. II. Non vero hæc rationem & excellentiam omnem eximii hujus

hujus Servi Dei absolvunt; Fuit enim & Soter *Liberator* ac Dux populi prisca, qui fractis carceris & ergastuli Ægyptiaci claustris & ab opprobrio & à Tyrannide domus servitutis liberum asseruit Israelem priscum, postquam ipse mature Hercules in cunis mari innatans serpentes noxios arcuit ac necavit, aulam & coronam Pharaonis calcavit, Israelitam ex manu interempti à se Ægyptii eripuit, & liberationis insecutæ rudimenta insignia posuit ac dedit. Fuit inde in populo educto Dei Regis *Vice-Rex*, quo eum Principis nomine cum Philone in Mosis vita vel Deus ipse dignatur in verbo suo Deut. XXXIII. 5., adhibito in adjumentum & consilium LXX Magnatum Synedrio, quibus de Spiritu suo dedit Num. XI. 24. 25., quod & perpetuum fuit in populo Dei teste Josepho usque ad Ascalonitam Herodem: Quomodo & Polybius de Romanæ Reipublicæ temperatūra scribit, *Videmus Regiam potestatem in Consulibus, aristocraticam in Senatu, democraticam in populi comitiis eminere.* Fuit & Cælum olim hominibus datum, dictique Dii Proceres qui in eo confidebant & præter Angelos legislatória potestate præditi cum Deo præcepta religiose observanda atque à Christo observata pro arbitrio imponebant: At in cælo hoc *Deorum horum Caput* fuit Moses qui & hinc *Deus Mundi* dicitur 2 Cor. IV. 4., sicuti & Israelitæ in Mosen dicuntur baptizati 1 Cor. X. 2., i. e. disciplinæ legislationi dominio & Oeconomix ejus more solito mediante baptismo initiati. Fuit autem & Moses cum aliis excellens *Typus* aut *Vir Signi* Zach. III. 8., Christum ex servitute cum Spirituali tum Judaica & Ceremoniali eripientem vivis coloribus pingens, qui simul in infanticidio ac tempore infanticidii natus & clarus ex Ægypto adest ac venit, gloria ac dignitate omni ibidem exposita spretâ itidem & contemptâ. At venit eo in typica ratione & consideratione potissimum *Lex* quæ per Mosen lata est, cum Moralis tum Ceremonialis & Oeconomia legis.

§. III. Venit & eadem ratione *in Corpore Mosis* de quo disceptatur Judæ vers. 9. & Zach. III. 1. 2.; Disceptant vero Michael & Diabolus, & Michael ille quidem qui Archangelus est, qui stat pro populo Dei, qui & Zach. III. 1. 2. dicitur & Angelus Jehovæ,

& Jehova, & Angelus qui impuritatem aufert ac peccata *ŷf.* 4.; Qui hinc Angelus Fœderis increatus ac Filius Dei est, olim sub V. T. Angelus adhuc, nunc peracto & subacto omni opere ac onere Dominus.

§. IV. Suspiciatur Beza pro *Corpore Mosis* reponendum esse *Corpus Josue*, Sacerdotis quippe ejus de quo legitur diserte Zach. III., non quod Codices authenticos incusare velit, quum longe à se prophanam hanc audaciam arceat morique malit quam locum emendare, sed quod errore Librariorum descriptum esse censeat corpus *Mosis*, quodque facile quidem accidere potuerit in libro ob auctoritatem dubiam non adeo religiose habito. Quod Tempori illi condonamus, quod ad distinctiones ac differentias Temporum, enatasque inde diversas Oeconomias locutiones & Ecclesiæ rationes, non tam accurate attendit adhuc.

§. V. Ejusdem futilitatis est quod de Corpore non vero anima Mosis in antecessum præmonere satagunt alii, ac derivare ex eo, quod serpenti pulvis in escam datus tantum sit, atque Diabolus mortis imperium in corpus ab Adamo profectum retineat.

§. VI. Communiter sentiunt Satanam corpus Mosis monstrare Israelitis voluisse ut in lapidem cederet offensionis, & objectum religiosi cultus fieret, & pro more tunc recepto in cista sacrâ ferali circumgestaretur, quod econtra Dominus tumulto concluderit & latere homines voluerit ne in idololatriæ materiam extraheretur, quod & Pontificiis placet: At egregium ac sanctissimum ipsis reliquiarum cultum non ipse Dæmon studio promover suo collato, neque possunt sane hæc studia & facta diversa materiam litis accusationis & judicii in judicio ullam dare, minus novam dare, quum voluntate Dei constante res nunc esset judicata, & novum de ea judicium non porro expectandum.

§. VII. Recedunt paulisper ab his qui de corpore Mosis à Deo vivificato & in cœlum translato cogitant, quod Satanæ in pulverem ac suam escam deposcat, quum hoc à Deo illi datum ac tributum ex jure sit; Edocet vero aliud Zachariæ Scena & id de quo disceptatum ac litigatum fuit.

§. VIII. *Glassio & Junio* Corpus Mosis est Christus umbris Mo-
sis

rumpere ac adulterare; Qui & vocis *Corporis* usus non infrequens est: Quid enim est obvium magis in locutione ac inscriptionibus quam *Corpus Theologiae Christianae, Corpus Juris Civilis & Canonici*; A quo nec Cicero quidem olim abludit quum ad Quint. Frat. Lib. 2. scribit, *sed utros ejus habueris libros (sunt enim duo Corpora) nescio*: Assentiunt & Patres; Ita enim Ambrosius Comm. in Luc. VI., *Corpus Christi Traditiones Scripturarum dicuntur*.

§. XII. Quum vero Corpus aliquando Tertulliano in genere tantum est ac Substantia ipsa vera Dei etiam ac Spiritus, aliquando implementum umbræ, aliquando carnale & externum oppositè ad rem signatam ac spiritum testimonii, aliquando compages, aliquando subjecta Capiti Massa, aliquando complexus multorum qui non unum & certum quid tantum est ac in se continet, meo quidem judicio binus ultimus huic loco convenit appositè significatus; Ita legimus de Corpore seu Systemate Judæorum 2 Macc. XV. 12., de fidelibus tanquam Corpore Christi 1 Cor. XII. 27., Eph. I. 23., Col. I. 18.: Atque sunt etiam baptizati olim vere in Mosen 1 Cor. X. 2., amantque dici à Mose, *Nos autem Moysis discipuli sumus* Joh. IX. 29.

§. XIII. Corpus autem ideo & Moysis, quod tota Ecclesia & congregatio vetus Oeconomiae Mosaicae nunc restituta aut restituenda hic exhibetur, quod sub lege Moysis & reatu suo adhuc existens exhibetur, quod non Josua, qui Vir signi & persona publica, solus sed in corpore populi ipsi conjuncti Moysi initiati exhibetur, quanquam secus & umbra Christi Summi ac veri Sacerdotis sit, tum & quod hic in specie qua Sacerdos Summus duodecim Israelis tribus, atque ita totum Israelis Corpus, in pectore semper conjunctas habet ac portat.

§. XIV. Esse autem vere etiam populum reductum Judaicum V. T. Corpus illud Moysis de quo hic agitur, id confirmatum imus non ex uno fundamento, 1. ex vers. primo Zach. III. ubi Josuæ dicitur Satanas accusando ad dextram stetisse, 2. ex vers. 2do in quo ad Hierosolymam à Deo in peculium electam refertur, 3. item ex vers. 2do ubi ad eum, qui tanquam torrens recenter ex igne erutus & ereptus erat, applicatur, 4. ex vers. tertio quo ad eum,

eum, qui veste sordidâ adhuc indutus erat, respicitur, quin & §. ex vers. 4to ad eum, qui coram illo Angelo Domini consistit qui peccata à Josua aufert ac eripit, qui certe pro ea temporis periodo non nisi populus Judaicus erat.

§. XV. Quod vero ad rem attinet, notandum I. in loco Zach. III. hanc litis disceptationem reperiri, neque ex *Libro Apocrypho Enoch* sicut autumat Hieronymus, neque altero *Ascensionis Moysi* velut opinatus Origenes, repetendam esse. Notandum vero & II. Disceptationem hanc fuisse elenchum verbalem, & intercessionem potissimum fundamenta ejus allegante constituisse, non autem efficacia ac potentia destruyente commissam pugnam fuisse, quod verba *διακρινόμενος διαλέγεται* haud obscure subinnuunt, quam à parte Satanæ blasphematum potissimum fuerit, legitur enim Christus *κρίσιν βλασφημίας* in eum non adduxisse. Nota porro III. pugnam ac disceptationem hanc, juxta immicitiam à Zelo Dei jam in Paradyso positam ac fundatam, Satanam inter & Christum exstitisse, qui hic stat pro populo suo recenter ex captivitate non arcu sed verbo ac spiritu Dei reducto, sed ut includatur & exhibeatur simul disceptatio omnis pro Ecclesia V. T. usque ad Virum Zæmach, sicut & in fine Capitis aperte liquidum est. Atque hinc nota IV. Comprehendi una Liberationem externam ex Babel & spiritualem ex vinculis tenebrarum ac mortis, quemadmodum & hæ binæ liberationes conjunguntur & miscentur etiam in salute per Cores Es. XLV. 1. & seqq., & laxatione carceris Gigantis Esaj. XLIX. 24. 25. Subnota vero & V. non tamen efficacem perfectam ac decisoriam potuisse in Oeconomia Vetere Moisaicâ committi pugnam, quum & *ad dextram* Josuæ staret adhuc Satanæ, & Christus non *auderet* increpare Satanam.

§. XVI. Nimirum totum Gentilismum tradiderat ac reliquerat Deus Satanæ, qui hinc & *Princeps mundi* dicitur, unde & in Palatio eo alta quies; Eripuerat autem illi solum populum Israel atque selegerat sibi in peculium, atque hinc Israel pro tunc Semen unice mulieris erat quod oppugnat Diabolus, cum quo inimicitia illi intercedit, de quo disceptatio fit; Lis fuit ipsi semper cum Jehovah & populo Dei à quo semel vicit per peccatum, & fortis &
justus

justus detentor vasorum factus est, armatus per Justitiam & Legem ipsam sic, ut nec potuerint vasa illi eripi qua *forti* in indole carnali possessori, nec debuerint qua *justo* Esaj. XLIX. 25.: Et licet Gentilismus tandem etiam Christo subjici deberet non dejectus tamen fuit ibidem Cœlo ante Constantinum teste Johanne Apoc. XII. 10., quum & per tenebras errorum, & per Magnates, & per inquinamenta seculi, & per fallacias Oraculorum, & per efficacias errorum dominaretur hactenus & jus accusandi haberet: quanquam in cœlo adhuc appareat, quum instar Carnificis ministrare cogitur, aut respondere de actibus, & suis accusationibus Sanctos Dei impetit: Neque tamen sic abiit etiam Satanas, sed altitudine ac sede primâ dejectus in *Angelum lucis* conversus spiritualia nequitiae in supercœlestibus effundit Eph. VI. 12., zizania bono tritico interspergens Matth. XIII. 25., Leviathan obliquus ac tortuosus factus Es. XXVII. 1.; Neque enim sunt artes ejus noxiæ magis, quam cum vel blandiendo affectibus obsecundat, vel sub extenuatione ratiocinio & specie boni ac veri mendacium propinat & ad id cum zelo urgendum instigat, atque sub nomine Christiani populi humanum genus possidet; Ansa vero Diabolo ad hoc opportuna tunc erat, quod rudes & carnales plerique essent atque parvuli ac pueri in Christo, quorum est ignorare multa ac in variis offendere, & pro sensu carnali variis phantasmatum concursibus fluctuare, & Spiritus non discernere, præsertim si ipsis verbum Dei non in sensu proprio & genuino proponitur, sed tempus vel cum apertis adversariis, vel orationibus ingeniosis, vel exercitiis superstitionis occupatur: Sed deprehendi poterant hi facile ab iis, qui non ignorabant quis esset Dominus ipsorum, qui & hinc deprehensi reprehensi convicti judicati & ex cœtu fidelium ejecti sunt. Periculosa magis abinde successit concertatio, quum triumphato errore ac persecutore Clerum ambitio socordia ac avaritia invaderet, pueris Pædagogi præficerentur, Episcopi in Synodis Judices fierent, & Majestatem principalem in sacris sibi vendicarent: Neque enim fortitudinis & prudentiæ exigua est sine Magisterio ac dominatu docere; Facilius enim longe est ferulam Pastoralem in manus sumere, in Cathedra

thedra confidere, & edicere pro authoritate ac lege sancta præscribere quid faciendum vel credendum sit; Unde & Principes potestatem suam illis ita agentibus contulerunt, ac visum est utile ut qui debebant hæresibus resistere potestate & opibus pollerent, & populi ex lege & præcepto etiam in sacris rebus ac fide incederent. Qua re effectum est, ut Ecclesiâ à Fratrum curâ semotâ locus AntiChristo ac Regno Bestiæ præpararetur, & qui ex humano ac multitudinis præcepto credebant & agebant Fratres & Ecclesia dicerentur. Et licet detectâ & judicatâ hæc Bestiâ cum Pseudopropheta tum Satanas etiam judicatus ac potestate omni privatus in stagno sulphuris jaceret Apoc. XX. 2., atque hæresi præstigiis ac persecutione in Monte Sancto non læderet porro, non hinc tamen infestare & accusare desinit vel ipsum gregem invisibilem, quoad vel pulvis ipsi datus est in escam, vel caro adhuc, cum qua Spiritui luctandum, adhæret. Et huc spectat petitio, *Ne nos inducas in tentationem sed libera nos à malo*; Sicut enim tentationem bonam ad manifestandum vel propriam imbecillitatem, vel fidei veritatem ac robur, vel potentiam Dei in se sibi apprecantur fideles Ps. XXVI. 2., sic eam qua vel permittit Deus hominem sibi, vel sinit à Diabolo & per propriam carnem ac furorem mundi tentari deprecantur vehementer: Tentat & affligit vero Satanas regnitum, licet æque ac tentatum à se Christum perdere ac vincere non possit, cum ipsi sufficiat dolore ac metu omnigeno opplere, aliosque à via per hoc abstinere. Accusat ac exprobrat indefinenter vero & novos populi ingrati reatus, & majora præ damnatis gentibus crimina, & Dei sancti minus cum impuris propinquitatem, & gratiæ continuum ad licentiam abusum, Christumque perpetuum peccati servum ac famulum.

§. XVII. Non vero acrior fuit concertatio hæc unquam quam durante legali Oeconomia Mosis ac de Corpore Mosis, *tum* ratione Satanæ, qui non tantum fortis verum & justus insimul erat pro tunc possessor, & sibi vim fieri queritur ante pretium redemptionis exsolutum seu ante tempus, *tum* ratione Christi cui jus & promissio Spiritus nondum aderat, sed qui gratis omnia ac precario poscere debebat, *tum* ratione populi qui & sub impuro adhuc

huc erat reatu, & sibi in massa plurima relictus cor ad intelligendum non accipiebat, *tum* & respectu temporis, quo & peccatum imputari incipiebat, & Lex iram operans dominabatur & legalis facies ac phasis.

§. XVIII. Succurrit hoc non obstante tamen Michael, *hisce* fretus argumentis ac fundamentis, *quod* Deus Jerusalem & populum hunc sibi in peculium quod tuetur & custodit selegit *ψ. 2.*, *quod* Josua utut impurus fuerit ac sit, in igne Babel ob hoc fuit & nunc torrens ex eo ereptus sit *ψ. 2.*, *quod* coram & cum Angelo sponsonis ac fœderis constitutus & conjunctus sit qui onera ejus in se suscepit *ψ. 3.*, *quod* certo vestes impuræ à Christo satisfaciente ipsi exuentur, ipseque cidarin accipiet, cum peccata una die delebuntur *ψ. 4. & 9.*

§. XIX. Apparet vero ex his non Expromissorem Angelum Fœderis & Christum Principem Michael fuisse sed Sponsorem; Remanserant enim in debitore vestes impuræ atque non novatio debiti ac debitoris exorta fuerat, Neque Expromissor conveniebatur à Satana sed Josua cui Patronum se adjungit Michael, Neque liberatus modo erat Princeps & primus debitor solutione utut non factâ, sicut in expromissione obtinet, sed peccata demum una die passionis Christi futuræ in futuro demum delenda erant.

§. XX. Non vero increpabat eo tempore Satanam Christus, nec audebat ob blasphemias judicium ac pœnam illi inferre pro tunc. Hoc adeo intricat ac transversos agit Interpretes, ut non Christo attribuere audeant sed ad Satanam potius referant, qui adversatus quidem fuerit & accusarit sed non maledixerit Josuæ: Quin & putant blasphemum ac indignum esse prædicare de Christo quod non ausus fuerit increpare, quum Deus & Creator omnium sit, quin & ille qui ad destruendum Satanam in mundo aderat, imo & judicant non quadrare hoc nisi in eos, qui Deum Superiorem habent, Legi subjiciuntur, Judicem verentur, & sibi ab infirmitate propria metuunt: Et ne forte vel nomen Diaboli, quod à calumniando gerit, iis obsit, pergunt & inquiunt cum Grotio ac Beza ad 2 Pet. II. 11., Diabolum non blasphemare seculi Potestates quod & ipse talis sit, sed Angelos econtra Regibus ac Prin-

Principibus exhibere honorem. At frustra hæc pariter & gratis omnino, 1 enim diserte in versu 9. Judæ Michaeli tribuitur & τὸ non judicare, & τὸ dicere *Dominus increpet te*. Similiter 2. Zach. III. 5. 2. non Josua sed Satanas dicitur maledictione liberatus & increpatione sola Dei oneratus fuisse. Neque prætereundum 3. optime *Gatakerum in Cinno* Cap. IX. adnotare, τολμᾶν non tantum significare *audere* sed quandoque idem esse cum καταφερεῖν *sustinere* Rom. V. 7. 15. 18. 1 Cor. VI. 1., qui & consentientem exhibet Platonem, Euripidem, Svetonium, Senecam, & Petronium. At & vere 4. pro tunc Michael non ausus est, tum quod Satan non fortis tantum sed & justus possessor esset, tum quod ipsi Michaeli nondum jus & potentia ad hoc ex justitia adducta esset, tum quod in Ministerio constitutus ante operis consummationem à Patre omnia gratis & precario habet & accipit, ipse vero auctoritatem non exercet, tum & quod ex Oeconomia Patri in re salutem & Ecclesiam tangente judicatio ac directio convenit, in quam provinciam Christus adhuc Servus ac debendi reus ante potestatem in cælo ac terra datam non involat. Unde 5. hæc eodem sunt intelligenda modo, quo hic idem Michael Dan. XI. 1. auxilio alterius eguisse & confirmatus à Gabriele fuisse dicitur, quæ hinc etiam non statim ad alium referenda sunt, sed tum Characteristico personali danda quo Spiritus & Gabriel unice actuosus & procedens in Deitate est, tum provinciæ & Oeconomix quâ Michael *gratiæ* Spiritus roboris *virtutis exsertæ* juxta characteristicum Author esse debebat, tum & imperfectioni operis à Christo pro tunc nondum consummati ac potestate Regiâ coronati.

§. XXI. Atque hinc exhibetur hoc loco imperfectior illa Baulatio Principis & Intercessoris Michael sub toto Veteri tempore ac Testamento, quo ignis quidem ac zelus purificans in altari ac Spiritu divino Christi flagravat, at justitia ipsa nondum in obedientia adducta erat. Non tum igitur in nomine ejus rogatum fuit, certe non in jure exstante & ut lætitia salutaris consummari posset Joh. XVI. 24.; Poterat autem solum adhuc tunc Electio Patris, jurata promissio fœderis aut Sermo jurisjurandi, promptitudo Christi Sponsoris, ignis ac zelus divini Christi Spiritus ac altaris,

Sponsio & bajulatio sibi imputans, Gloria nominis divini, pro fundamento omni unice allegari.

§. XXII. Et quod Satanam attinet, potiora pro tunc adhuc econtra competeabant illi, qui hinc stabat ad dextram, locum hinc non præindicem absolutionis, nec accusatoris, sed ejus qui potior est jure; Erat & pro tunc non os illi modo obturatum, sed facultas ac potentia adhuc ad resistendum; Neque poterat etiam pro tunc ille adhuc abigi à Christo aut Josua ac increpari.

§. XXIII. Hujus ejusdem disceptationis Michaelis illustre nostroque connexum visitur exemplum aliud in aulâ Regum Persiæ Dan. X. 13. 21. XI. 1., ubi cor Magnatum & Regis tandem post resistantiam edomatur ac flectitur in salutem populi Dei, (quemadmodum & in aulis & cordibus Regum, quæ ut rivos aquarum flectit, maxime præsens Deus & operosus est, ut suis decretis convenienter cuncta in Regno voluntatem Regis adimplente eveniant); At concurrunt & obviant in opere hoc itidem sibi invicem Gabriel & Michael, quo sic gratiâ ac intercessione Michael accedente ad robur Spiritus, & robore Spiritus vicissim accedente ad gratiam ac intercessionem Michaelis, opus sortiatur & effectum & optatum ac salutarem effectum.

§. XXIV. Et hinc indubiè legitur in Ecclesiæ Orientalis Veteri Commemoratione Sanctorum etiam hoc; *Accusationis Sammaelis ne recorderis, memento autem defensionum Michaelis.*

SECTION II.

§. I.

Succedit *Velum Mosis* de quo Exod. XXXIV. 29 - 33. legitur in hunc modum, *Fuit descendente Mose à Monte Sinai à Deo, ut ignoraret splendidam esse factam cutem faciei suæ: Videns autem Aaron cum filiis Israelis Mosén, quod ecce splendida facta esset cutis faciei ejus, timebat accedere ad eum: Sed revocante eos Mose reversi sunt ad illum Aaron & omnes Principes in eo cœtu, & allocutus est eos Moses: Postea demum accesserunt omnes filii Israel, quibus*

bus precepit omnia quæ locutus fuerat Jehova secum in Monte Sinai: Et absolvit Moses loqui cum ipsis & posuit velamen super faciem suam, (non postquam posuisset velamen:) Et cum compareret Moses coram facie Jehovæ ad loquendum cum illo, removit velum usque ad exitum suum, & exivit & locutus est ad filios Israel: Et viderunt filii Israel faciem Mosi, & quod radiaret cutis faciei Mosi, & reduxit Moses velum super facie sua, donec rediret ad loquendum cum Deo. Ut videatur ostendisse prius cutem faciei radiantem Israeli in principio in signum ac indicium certum prævii commercii vereque habiti colloquii cum Deo, sed statim velo reducto obtexisse iterum. Quod repetit & applicat 2 Cor. III. 14. 15. 16. Paulus in verbis, Et non ut Moses imponebat velamen super faciem suam, ne filii Israel oculos defigerent ad finem evanescentis: Sed occalluerunt sensoria eorum, in hodiernum enim usque illud ipsum velamen in Lectione Veteris Testamenti manet non revelatum quod in Christo aboletur, atque usque in hodiernum diem quando legitur Moses velamen super corde eorum jacet: Quum vero convertentur ad Dominum tolletur velamen hoc.

§. II. Habet omnis homo naturâ vela quæ retegí debent prius illi ac levári, antequam cernere intelligere ac recipere possit mirabilia in lege Dei, quæ & efficiunt ut non videat licet oculos adhuc ad videndum habeat Jer. V. 21., i. e. nondum iudicio iusto Dei excoecatus sit, verbum & media cognoscendi affatim habeat, mente sana etiam imbuatur. Ad quæ vela pertinent indoles carnalis cujus palatum dulce amarum amarum dulce vocat, conscientia mala quæ horret Dei ac divinorum cogitationem ac meditationem, præiudicium ac stercus in mente quod retentum facit ut erronee & conforme errori præiudicato omne exeat quum Deus in Scriptura rogatur, concupiscentia amata ac defensa quæ verum illi contrarium extenuat ac non fert, arrogantia superba quæ corrigi & errasse videri non vult; Quæ impedimenta vocantur etiam præputium cordis quod abscindendum est Deut. X. 16., cuius ablationem Deus promittit per circumcisionem cordis promissam Deut. XXX. 6.: Quo & facto Deus aperit cor ad intelligendum & attendendum Act. XVI. 14., atque ut accuratius via Dei expo-

sita intelligatur Act. XVIII. 26.

§. III. Sed & in omni verbo vela ea licet deprehendere non minus, præprimis quum Vetera, ac speciatim quæ visa sunt fieri in prisca fœderatione, depingunt similia ac analogia prorsus implementa sub Test. Novo I Cor. X. 6. Egregie in hunc finem Erasmus quum instruit in *Enchiridio* Militem Christianum, *Si non assequeris mysterium Scriptura, memineris tamen subesse, quod quidem vel incognitum sperare præstabilius est quam in litera occidente conquiescere: Neque id modo in Veteri Testamento sed etiam in Novo sic est; Habet Evangelium carnem suam habet & Spiritum. Nam etiamsi detractum est Velum à facie Mosi, tamen adhuc Paulus videt per speculum etiam & in enigmate.* Et sane velum in Scriptura Nova intelligenda etiam faciunt *δυσνόητα* varia ac difficilia intellectu Paulina, Deus Mundi ac Moses qui splendore præstringit & excœcat priscâ sanctiōe & sanctitate sua, Parabolæ comparatæ ac facientes ad hoc ut non intelligantur, silentio ac emblemate involuta quum non possunt ferri.

§. IV. At hic Velum Mosi occurrit & quod sub Vet. Test. existit occasione eâ, quod cutis Mosi ex commercio & colloquio cum Deo in Monte Sinai radians obtegi debuit, in figuram ac typum ejus quod ita similiter Ministerium priscum obnubendum & velandum erat.

§. V. Quæ res & annalibus ac fabulis eruditis gentium tradita ac notissima est; Nemo enim in iis Mercurio frequentior, at qui internuncius Jovis ad homines hominum ad Deum caduceo serpentino insignis ac Sanchoniathon apud Eusebium Saturni Consiliarius & Scriba in Monte fuit, facieque partim atra partim aurea ac luminosa distinctus, hinc & Moses in Georgio Syncello *θεόπτης* dictus, sed radians ex commercio cutis Mosi potissimarum occasio fabularum fuit; Non enim ob Astronomiæ excultum in Ægypto studium quam vultum igne radiantem Manetho Ægyptius apud Jos. Lib. I. contra Ap. nomen Osarsiph & Osiridis ac Solis *הפץ* & speculatoris illi dedit, seu *Zophaschemin* ac Cœli speculatoris in Philone Byblio. Hinc & *πυρροος* igne liberatus ac prodiens est. Hinc Mercurius Luciano Jovi fulmen surripere voluisse dicitur, qui ta-
men

men semper ut Hercules hic noster Osiridis copiis præfectus & Osiridis exercitus Dux fuit, ita & Mercurius Ægyptius est, qui leges Ægyptiis tradidit ac literas & sacrorum doctrinam, vereque existit *ἱερογλυφικαὶ* Ciceroni Lib. III. de Nat. Deorum, Æliano Var. Hist. L. XIV. c. 34., Diod. Lib. I. Hinc & ob radios hos, accedente vocis *קַרְנֵי* ambiguitate, in Mose *Cornua* Mercurio dederunt & Hirco assimilarunt: Quod tamen sic & vere Hieronymus credidit & Vulgata Versio inquires, *Descendebat Moses de Monte & ignorabat quod cornuta esset facies ejus*: Conciliat item Grotius in Loc. Exod. XXXIV. 29. verbis, *Nil vetat credere radios faciei Mosi surrexisse in cornuum speciem, indeque factum, ut Mneves, qui apud Ægyptios cum cornibus colebatur, ipsi AbenEsra credatur esse non alius à Mose*: Quanquam autem cornua antiquis essent emblemata roboris ac potentiae Deut. XXXIII. 17., Regum & Majestatis Regiæ Dan. VII. VIII., ac in numismatibus Alexandrum ac Successores referentibus porro dignitatis & gloriæ Job. XVI. 15. Thren. II. 3., quin & tandem divinitatis ac inviolabilitatis ac protectionis Religiosæ Amos III. 14., stetque *Lucano* tortis cornibus Ammon, non tamen in Mose nisi faciei signasse radios testis luculentus pariter & Moses ipse & Paulus est.

§. VI. Non vero spectatur hic Moses radians ac tectus in personâ sed Ministerio & Scripturâ Vet. Test., quemadmodum & splendor faciei pertinet ad gloriam ejus Ministerii, & velamen ad impedimentum illud quod prohibebat ne filii Israelis aciem oculorum intenderent ad finem ejus quod evanidum erat 2 Cor. III. Vetus Testamentum in se ac primo svave erat terramque Canaan in pignus hæreditatis mundi ac cœli tradebat Ezech. XX. 6., populum pro Regio Sacerdotio habens nihilque de sacrificiis & jugis ceremonialibus imponens, quanquam aliqua illi lex & conditio etiam adesset qua in formam Legis Testamentum deducebatur Heb. VIII. 6., juxta quam terrestri illa hæreditate quietè uti ac Dei commercio frui possent: Quæ *νομοθεσία* præcipue in Decalogo facta est, qui præcepta fidei ac resipiscentiæ continet: Cui accessit Lex Civilis quæ Societatis ac reipublicæ Israeliticæ jura describit, tandemque ea quæ ritus Theocratiae & propinquæ adhabitationi

bitationi convenientes exhibet. At cum fœdere in idololatria vituli rupto tabulæ primæ confringerentur, clausulæ insuper binæ legis tanquam certa fœderis legalis indicia accederent, Deusque recedens magis negligeret populum ac dominationi & legi herili ac præcepto non bono subjiceret, fit Moses Mediator non unius rei, fœderis, Oeconomix, adjuncta ad promissionem lege vitam ac mortem benedictionem & execrationem proponens, Oeconomiam item iram & phasin legalem introducens. Et ex hoc Ministerium illud priscum Mosis juxta 2 Cor. III. Ministerium imputans sano sensu peccatum, Ministerium literæ, Ministerium in lapidibus, Ministerium desinens, Ministerium condemnationis ac mortis factum simul est.

§. VII. Erat vero claritas atque gloria Ministerio huic nihilominus, eaque tanta ut præ nimietate conspici non posset sed deberet obtegi ac velari; Radiabat enim Ministerium claritate, gloria, Dei Myriadibus Sanctitatis incincti Majestate ac promulgatione, Angelorum Observatorum ac Vindicum *ἑπιστασιωτάων*, luce gratiæ & consolationis, Dei propinqua in habitatione ac præsentia, miraculosa brachii conjuncti extensione & efficacia, intectâ nuditate, verbis apertis ac res in imagine ipsa sua vera exprimentibus, justitia sine lege proposita, clave item cognitionis conjuncta, idque remotis cunctis cum umbris tum velis elongantibus & occludentibus: Radiabat ita præprimis Testamentum ac fœdus Vetus primum. Non ferebat autem Israel omnem gloriam, non datum illi erat oculis inconnivis aspicere gloriam Dei, sed erant Carnales adhuc ac indigebant velamine figurarum Heb. V. 12.: Non poterant ferre mysteria ad salutem ac instaurationem facientia, sed in generaliori primo elemento debuerunt cuncta fidei objici, nec gratiam ferre æquo animo norunt, nec placebat dictio simplex si non aderat lingua Sapientum, nec cultus nudus intectus ac investis, quemadmodum nec propinquitas illa nimia Dei in propinquis suis sanctificandi accepta erat iis, qui petulantix facilisque declinationis suæ sibi conscii erant. Et hinc velum obducit Moses quando cum populo agit, qui illud cum Deo agens removet & plenam lucem usurpat, ad indicandum tum ab una parte Ministerii involuti prisci obtectio-

obtectionem variam, tum ab alia plenam quam in colloquio Moses habebat à Deo illuminationem & clavem, Israelis item, qui videbat ad momentum, confirmationem ac certiorationem. Sunt vero qui non credunt Mosen idendidem ex novo colloquio cum Deo novum iterum traxisse splendorem, sed eum illi perpetuo credunt mansisse affixum, sive ut eo Deus testaretur affectum singularem in Mosen propendentem & fructum ex commercio Dei oriundum, sive ut se Deum Legislatori cum effulgentia Majestatis adesse declararet, tum ut authoritatem Mosi apud populum conciliaret, tum ut terrorem populo ut non legem suam violare auderet incuteret. Interim vero apud populum & noxam inflixit hoc Velum, quod venuste Paulus 2 Cor. III. 7. adnotat, dum scribit eo effectum esse, tum ut non oculos defigerent in finem ejus quod evanescere debebat sive ille Christus sit sive in se abolitio ac finitio, tum quod occalluerunt ita sensus eorum: Quia enim non vident gratiam ipsam sub illo velo jacentem quæ unice rem efficit, & quia econtra de sanctione ac sanctitate prisci veli tam sunt persuasi, hinc non possunt videre hoc inutile & abolendum tandem esse cum umbra aliâ quæ desinit ac fugit cum corpus adest ac propinquat. Sed & per idem induratus & excæcatus est Israel in Judicio quo hucusque tenetur: Et sane effectum est per hoc ut solum Velo ac legi adhærerent & Oeconomix illi externæ additix & ad justitiam ipsam ac veram non pervenirent; Neque enim potuit illud fœdus Carnale in ignorantibus Testamentum Dei aliud efficere quam singulare gaudium quoddam inane de prærogativa externa præ gentibus, & anxietatem in studio justitiæ propriæ, & litigationem cum cupiditatibus ut scortis molestis sine odio earum, ut Seneca habet Epist. XXII.

§. VIII. Quid vero tandem est vel erit illud Velum? Nihil attinget cogitare hic de Velo carnis Christi Heb. X. 20., quoad ob peccata illi imputata laceratione ejus in morte nondum exstante aditus ad Deum adhuc erat occlusus illeque à nobis in ira divisus, ut nec de Velo populorum ac gentium in Monte Domini amovendo Jes. XXV. 7. Neque vero per hæc Vela decet item intelligere vela seu *Κρυπτὰ τῆς αἰσχύνῃς* abscondita pudoris 2 Cor. IV. 2.: Quod

& Myſtis Gentium & Magiſtris ex Circumciſione familiare, qui & ambulabant in fraude & calliditate, & verbum ac veritatem adulterabant, quod omne à ſe Paulus arcet declarans veritatem coram Deo ad conſcientiam cujuſvis 2 Cor. IV. 2.; Dixerat vers 1. *Non ἐκκακῶμεν*, communiter *non ſegnescimus*, aliis non *malis fracti cedimus*, Eraſmo *non degeneramus*, aliis item *non deficiamus*, aut & *non deterioramur*, at vere *non erubescimus* ut male nobis ſit, ſed *deponimus potius abſcondita cuncta pudoris*, ſive ea ſint artes pudendæ tandemque pudorem injicientes, ſive ſint ceremonialia ac legalia impoſita, quæ ſe tanquam infantia ſerperaſtra, ſervorum exercitia, idololatriæ commiſſæ impoſitæ poenæ, impuritatis exſtantis exprobrationes, ritus nobis ſubcontrarii, ſtercora & opprobria in quibus gloriantur Phil. III. 19., non ita commendare poſſunt, ſive item Sacra Gentilium obſcœnorum Deorum obſcœnæ Minifteria tam in ſymbolis quam in cultibus, quæ & involvi debebant in ſe, & occultabantur diu ante adſpectum, & adminiſtrabantur etiam in occulto: Quo & ſpectant *fraudes adjectæ*, *quum* ſpecie antiquitatis, rationis, & mellitæ eloquentiæ decipitur, *quum* graviora reticentur cœtera genio ac tempori accommodantur, ſicuti & Indis non crucifixus Chriſtus prædicabatur ſed glorioſus, *quum* Oraculis colloquiis ac terriculamentis fixis dogmata comuniuntur, *quum* ex Patria Magiſtrali & Cathedræ priſcæ ac divinæ authoritate poteſtas fingendi addendi ſepiendi immutandi diſpenſandi arrogatur & exercetur. Falsabant ac *adulterabant* autem, qui pietatem ac veritatem quæſtui exponebant, ac aurum ejus metallo alio commixto falsabant, ſive legale per Pſeudo Apoſtolos, ſive fermentum traditionis per Judæos, ſive fabuloſum per Gentiles adjungeretur: quemadmodum & Scriptura, Codex, Canon, doctrina, falſatione Pontificia jam torquetur ac adigitur, accommodando nunc ad præjudicatum errorem, nunc ad quæſtum, nunc ad hypotheſin ac Eccleſiæ ſtabilimentum, cui debent ac debeant cuncta ſervire: Non hoc Moſi Velum circumpoſitum eſt. Cogitant alii nimii rigoris legalis imminutionem, tum per Decalogum prohibentem & præcipientem externos tantum actus, tum per ſtatutum ceremoniale ſecundam poſt naufragium tabulam, qua debebant

debebant & poterant singula instaurari: Ita somniant Arminiani præcepta tria Evangelica olim plane non obtinentia, Sociniani spirituale cultus ac legis à Christo demum additum, Pontificii consilium ac instrumentum plenæ perfectionis, at revera perditionis & corruptionis, cum præstet nubere quam uri, dare quam accipere, quin & vetetur acerrime obedientia & subjectio hominum. Propius accedunt Vela proprie dicta tabernaculi oppandentia nimiam Dei Majestatem & elongantia accessum omnem ac propinquationem: Quibus adde Vela obtegentia tum in re per externa proposita, tum in dictione ipsa usurpata, ut quum e. g. expiatio per sanguinem Christi *purgatio per hyssopum* dicitur Ps. LI. 9., à quo & veritas prisca Testamenti appellatur *Sapientia in occulto* vers. antecedente 8.

§. IX. *Primum* autem fuit *Velum* Testamentum Vetus legale, quod fractis primis tabulis successit in locum Testamenti Veteris primi syavis & augusta omni efficacia conjunctione ac libertate inclyti, quod puer Israel addictius regnari amans ac externa volens non ferebat: Unde Gal. IV. 1. legitur, *Quamdiu hæres puer est non inter ipsum & servum differentia intercedit, quanquam sit Dominus omnium bonorum, sed Tutoribus & Pædagogis subicitur &c.*: Atque hæc est Oeconomia Temporis Tertia magisque legalis, quæ Secundam Testamenti Veteris nudi ac syavis vixdum inchoatam Oeconomiam abolevit illico & pepulit, de qua sæpius modo in antecedentibus visum est. *Secundum* accessit *Velum* in stylo ac modo involuto revelandi ac loquendi, quum & ænigmata sonarent & Parabolæ & generalia & pauca & Emblemata Symbolica quæ non ipsam imaginem ac faciem rerum exprimebant, sed depingebant solum in schemate & externâ figurâ; Hinc dicuntur Mosaica vel in ipso Codice Sacro umbræ futurorum Heb. X. 1., antitypa cœlestium Heb. IX. 24., *ὑπόδειγμα* supercœlestium Heb. VIII. 5., *Παρεμβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεσηκῆται* Heb. IX. 9., Pædagogia ad Christum Gal. III. 24., *στοιχεῖα* elementa, serperastra, ac rudimenta prima ex mundanis desumpta & ad pueritiam accommodata Gal. IV. 3.: Unde & opposita ad hæc Ecclesia Novi T. *Urbs Veritatis* dicenda erat Zach. VIII. 3. Hinc &

Juvenali Volumen Mosis arcanum Volumen,

Tradidit arcano quodcumque volumine Moses:

Neque latuit hoc Magistros Talmudicos in Berach Cap. V. sub finem inquiringes, *Dedit nobis Deus formas ac figuras Tabernaculi, Sanctuarii, & omnium vasorum ejus, Candelabri, Mensæ, & Altarium, לציורים שכליים* in typos rerum intellectualium, & ad cognoscendum ex iis veritates cœlestes: Neque diffiteretur Maimonides quum verba legis דברי כפלים *verba duplicata* ac sensum duplicem habentia appellat. *Tertium* accepit *Velum* promissio ac Gratia in Fœdere gratiæ nimis facili ac prona ut videbatur via proposita, quum lege redeunte & conjuncta fuit obnupta, ut & ira legis, & clausulâ utraque adjecta legis, & phasi elongatione rigore ac litera sibi relinquentis legis: Hinc Rom. IV. 15. dicitur, *Venisse Lex quæ iram operata fuit*, i. e. quæ peccatum adhuc exstans commemoravit Heb. X. 3., quæ illud in Chirographis ac indiciis variis exprobravit Col. II. 14., quæ id imputavit Rom. V. 13., quæ & gratiam ac spiritus fluxum impedivit ac elongavit, quæ continuo maledixit ac damnavit, & satisfactionem sumptuosam extorsit. Accepit *Quartum Velum* Cultus investis ac simplex qui erat, *Non enim dixerat Deus de præceptis ac sacrificiis quum educeret eos ex Aegypto, sed hoc verbum, inquit, præcepi ipsis. Auscultate mihi & fiam vobis in Deum, & vos mihi fietis in populum, & ambulabitis in omni via quam præcipio vobis, ut bene sit vobis* Jer. VII. 22. 23.; Quomodo & in Decalogo dicitur tantum, *Audi Israel Ego Jehova sum Deus* i. e. Testis, Legislator, Confœderatus, Salvator, & Summum bonum, *tibi modo, me & non alium pro Deo, quem juxta hanc tabulam observas, habe.* At magis ceremonialem in oculos incurrentem externum ac emblematicum eruditis distinctum illi cultum amabant; Amant enim pueri umbras, ænigmata, emblemata, & ea quæ veritatem nonnihil recondunt, ac varia cogitandi ansam præbent, cum nudæ & accuratæ veritates illis sine fructu communiter exhibeantur: Optime ad hæc Theodoretus Tom. IV. Serm. VII., *Haud itaque victimarum indigens Deus nidorisque appetens illa instituit sacrificia, sed ut eorum affectibus mederetur: Et venuste Paulus Ricius de Agric. Cœlesti*

lesti Lib. II., *Sunt plurimæ ceremoniales leges magis propter hebetudinem & consuetudinem hominum traditæ, quam quod ita Legislator cuperet.* Accedit adhæc *Velum Quintum*, quo nimia Oeconomix Gloria, nimius Dei nimis propinqui & sanctificandi splendor obnubi debuit ac tegi, quod & sic verè factum est, per Mo-
sen ac Sacerdotem Internuncium ac Interpretem, per vela accessum & propinquitatem abarcentia ac Israelem indignum elongantia, per altaria continuo sanguine ad quasi expiationem subjectionem confessionem & promissionem veri sacrificii manantia, per factam Angelis & Proceribus subjectionem; Ad hæc alludunt verba Deut. V. 25. 27., *Si pergimus audire vocem Dei nostri, utique moriemur: itaque tu eloquere nobis quæ Jehova Deus noster dicit tibi, ut audiamus faciamusque.* Adde *Sextum*, Clavem non in medio positam sed Sacerdoti clam & Cathedræ relictam.

§. X. At hoc omne Velum ablatum nunc est sub Novo T. ac Tempore, atque *Gloria Dei fulget resecta ac nuda nunc in facie exhibita Christi* 2 Cor. III. vers. ult.; Quum enim populus Israel in Vindictæ die esset dissolutus, Pastor trinus ejus uno mense deletus, urbis ac templi supervenit destructio & pompæ externæ carnalis quam maxime ablatio, tunc simul ablatum fuit Velum ab omnium oculis, & cessante tota præceptorum carnalium mole sola resecta fuit promissio quam Patres audiverant, & clarissima demonstratio veritatis ejus & regni, quod Christus gerit in cœlo sedens ad dextram Dei. Dies enim illa incendii & destructionis Templi ac Hierosolymæ docet *quid aurum quid stipula combusta sit, paleamque omnem ambussit* 1 Cor. III. 13. Atque ab eo tempore fuit *ἡ ἀσκήσιον* vere *περὶ τῆς ψυχῆς* palam in publico expositum Rom. III. 25., & *fons contra menstruum & peccata apertus* Zach. XIII. 1. Vicit item Gloria nova longe veterem, quum per Angelos dictus fuit sermo olim Heb. II. 2., & in dispositiones Angelorum data est Lex Act. VII, 53., ut & Angelis habitabilis prima subiecta esset Heb. II. 5., nunc vero per Filium annunciatio facta est excluso omni imperio Angelorum ac Pædagogorum, Filium item confirmatum tum à voce divinâ, tum à miraculis quæ fecit, tum eo quod resurrectionis ac ascensio in cœlos irrefragabilibus testimoniis muniretur,

tum consecuta in visibilibus signis Spiritus Sancti effusione, tum & nube maxima testium cuncta tradentium & demonstrantium ad conscientiam, subsequentibus prodigiis ac signis, everfione idolatriæ politiæ urbis templi ac hostium, constantia & conservatione Ecclesiæ inter externa ac intestina certamina. Adde Ministerii Novi claritatem perspicuam qua sunt explicata ænigmata ab olim Ps. LXXVIII. 2., & Legem cum Clave conjunctam ac in medio omnium positam Jer. XXXI. 34., & multifariam Sapientiam Dei copiose exhibitam Eph. III. 10., & certitudinem intelligentiæ fratre à fratre non clavem ac sensum porro habente Col. II. 3., & penetrandi per universum orbem efficaciam, voce Dei cædente flammis ignis, commovente aquas, faciente parere deserta & cervas Kadesch Ps. XXIX. 2. 3. 4. 5. 6., & Spiritum Ministerio huic adjunctum, at vero potissimum Christum Prophetiæ omnis medullam, seu faciem Christi nudam in eo exhibitam, qui & nomen Dei ac Jehovah quo fit quod est, Joh. XVII. 26. notificat, & Gloria ac Sanctificatio Dei vere est, & icon ac imago invisibilis Dei appellatur Col. I. 15., quoad unum cum Patre est & nihil à se ipso velle dicere ac facere potest.

§. XI. Quod tamen pedetentim sic evenit, post auroram veniente clara die; Neque enim jam sub Oeconomia Baptistæ visum est modo hoc, quod tunc vestis adhuc obtineret vetusta, & regnum Dei solum propinquum esset, quin & baptismus ejus ad pœnitentiam magis ac non tam gratiam ac Spiritum spectaret, quippe sub Oeconomia ac Periodo resipiscentiæ ad præparationem ac pœnitentiam directus, officii magis quam beneficii & gratiæ index ac testis, ad disciplinam pœnitentiæ qua se non putabant egere vocans ac initians, effecta etiam pœnitentiæ & effugium emergens ex ira Judæis imminente obfignans.

§. XII. Sed enarret Apostolus ipse potius Veli remotionem hanc & Ministerii Evangelici majorem gloriam & claritatem 2 Cor. III.; Commendat ac illustrat eo Capite Apostolus Ministerium Evangelicum ex comparato cum eo Ministerio prisco; Vocat illud prisca *Ministerium literæ, mortis, condemnationis, in lapidibus sculptum, desinens*, & hoc non obstante tamen illi gloriam attribuit

buit tantam, ut non aspici quidem posset à Filiis Israel, sed obtegi deberet ac velari; Nota non intelligere Paulum hic Ministerium solius legis sed ut erat ea in Monte Sinai cum promissione gratiæ conjuncta: Nota item in antecessum gloriam hanc hic non tantum esse splendorem gloriosum aut claritatem, sed gratiam ipsam ac manifestationem & virtutem Dei exsertam & propinquitatem quam Israel non patiebatur; Quod enim Deus ita in signis ac loquelâ se revelaret, quod ita ipsis propinquaret, quod tam aperte gratiam salutem ac viam gratiæ in Decalogo absque labore ullo præmitteret ac promitteret, quod tam blande tanquam Regium Sacerdotium tractaret ac tractare vellet, hoc non ferebat Israel, qui vela amabat & elementa externa, & ut Moses ac Sacerdos accederet & loqueretur, sic ut fractis primis tabulis, res verti debuerit plane, Israel impuratus elongari, non funibus amoris sed jugis ac ferulis adhibitis in vincula fœderis cogi, lege superinducta clausulis & phasi ac rigore ejus teneri & contineri: Huic vero opponit Apostolus Ministerium novum Evangelicum *Spiritus, vivificans, salutare & in corda inscribens*, & arguit hinc hoc majore gloria necessario præditum esse debere, quo major est Spiritus literâ, Justitia condemnatione, & manens abolendo dignius: Et hinc gloriatur *ψ. 10. Vetus ne quidem gloriosum fuisse ob excessum gloria sub Novo*, & concludit in fine, *Nos vero omnes in recta facie gloriam Domini intuentes, in eandem imaginem transformamur à gloria ad gloriam, tanquam à Domino & Spiritu*; In quibus verbis componit cum Mose Christum sive in se sive in Scriptura ante oculos pictum, tum etiam faciem aspiciendam habentem, tum faciem in qua Domini gloria vere ut in speculo repræsentatur, sed ita comparat ut opponat Mosi eum item in variis, *ut* non tegatur simul ejus facies, *ut* intecte nudis & clavis verbis perspicue nullaue re silentio pressa exhibeatur, *ut* intueantur idque libenter faciem hanc nitentem, dum Christus etiam nobis est Sapiencia factus erudiens & confirmans in fundamentali omni, & amabilis ejus veritas, & nil optatur scire præter crucifixum: Opponit & porro in hoc, *ut* omnes doctrinâ in medio omnium positâ intueantur & non huic aut illi tantum revelatio fiat, *ut* &

trans-

transformentur intuendo addiscendo pedetentim in eandem gloriosam imaginem & sic etiam docendo lucem in messe prima magna emittant, *ut* Dominus Spiritus fundendo & eum & sensum verum largiter ad hoc obtinendum non deficiat, Deo olim Israeli sibi relicto non sic adhuc dante oculos ad videndum & cor ad intelligendum.

§. XIII. Hæc autem hucusque manet ἀβλεψία Judæis, ut Velum hoc adhuc pendeat in legendo ac videndo super eorum cordibus 2 Cor. III. 13.; *Quum* non ferrent olim splendorem propinquæ Majestatis ac Sanctitatis Dei elongantur constanter ac Mosis Diisque Angelicis ac humanis subjiciuntur, *quum* non ferrent gratiam promissionem & commoda blanda primæ Oeconomix, Lex accessit ad promissionem protinus & ferula cogens & servitus & pædagogia in metu continuo mortis, *quum* non ferrent verba ipsam rerum formam ac imaginem exprimentia, pascebantur umbris & mundi externis elementis & fabulis & emblematis hieroglyphicis, *quum* non ferrent digna ac ingenua præcepta legemque libertatis regiam, humana venerunt ac non bona & carnalia placita; Et quæ porro Velamina sibi tunc Moses circumposuit. Et quia hoc velamen ita est ab antiquo, ita fuit exactum rigidius quam ullum aliud præceptum, ita sancitum ac pœnis communitum, quia porro Mosaicum, quin & tam operoso ac molesto labore servatum, hinc nolunt ab eo recedere etiamnum Judæi, *sed id pender adhuc ante oculos & super corde eorum, tum* quia in id unice oculos intendunt legendo solum Vetus Testamentum, *tum* quia sive pari pietatis affectu recipere statuta Cathedræ ac Procerum, *tum* quia ita dictum antiquis, *tum* quod tanto amore cordis amplectuntur ac retinent velum, *tum* quod in corde præjudicia operatur ac imprimunt quæ post avertunt. Non autem absque noxa hoc esse porro subjicit Apostolus, inquiens 1. *hinc non videri finem ejus evanescens*; Quia enim non vident ipsam gratiam sub illo velo jacentem quæ rem unice omnem efficit, & econtra de sanctitate & sanctione prisce veli adeo sunt persuasi, hinc non possunt videre vel Christum qui finis legis est, vel in se hoc inutile tandemque abrogandum esse cum umbra omni quæ desinit ac fugit cum corpus adest: Addit

Addit vero 2. *hinc & occalluisse sensus eorum & excacari*, qui extremus indurationis gradus est; Quam & in majus provexerunt post, tum Cathedra Gentium cui se subicere nolunt, tum verba *וְלֹא יִשְׁכַּח* quæ durationem ritus in perpetuum promittere videbantur, tum spurius character Messiae ac temporis, tum similitudo Messiae cum Mose, tum præjudicium sanctæ ac sancitæ Legis.

§. XIV. Abscedit imo abscessit autem sub Novo Testamento omne Velum, in quo & ænigmata ab olim explicantur à Christo, & clavis cognitionis cum Scriptura Test. Novi perspicue conjuncta est, & Unctio seu Lex in medio posita omnes docet, nisi quod *Mysteria* velata semper & obscura quoad *το δὲ* manent, quamquam nec in se imperceptibilia sint, nec in perpetuum forte accedentibus ad nos ideis novis & auctioribus in cælo impercepta futura. Quin & *Fides* qua talis quid est nisi perceptio veritatis ac rei à sensibus & comprehensione remotæ, ac testimonio scientis ac veracis nixæ, quanquam & circa eam occupetur cum scientia quæ examinat & novit quod & cui creditur, tum certitudo digna quin & major fortasse reperiatur, quum in ingenio humano obscuritas ac vacillatio multa in sat magni testis receptione nulla prorsus *tutatio* sit, fidesque demonstratio sit eorum quæ non videntur.

§. XV. Quod reliquum est non tandem Velum hoc à Gentibus ac præprimis Ægyptiis repetimus, quam rationem ac originem ritualium cunctorum Mosaicorum laudat ideo Spencerus, ut non ad Christum ejusque gratiam referre cogatur: quemadmodum & ex eodem fine, ac ut etiam abducatur à corpore umbrarum Christo, Maimonides instituto contrario omnem eorum rationem collocat in eo, ut adversentur Ægyptiis & ritibus usurpatis ac siveis populo in Ægypto, quò sic desverescerent ab iis & eorum communione; At non inde venisse & deductos esse vel omisso alio fundamento tria historica hæc satis atque semel pro semper evincant argumenta; Primum est testimonium Hamanis qui coram Rege edisserit diversa esse Israelii instituta ab omni gente Esther. III. 4. inquit, *Est populus quidam dispersus inter populos in omnibus Provinciis Regni tui, quorum Leges diversæ sunt ab omni populo, & qui Regis leges non servat*, seu ut Josephus declarat Antiq. Lib. II. Cap. VI.

Est gens quadam maligna segrex insociabilis, neque religionem cum aliis communem habens, neque Legibus utens similibus, sed & moribus & institutis pugnans cum tuo populo, & cum toto mortalium genere. Secundum Testimonium continet loca ea quæ speciatim ac maxime Ægyptiis adversa fuisse instituta hæc perhibent; Quod Manetho ait apud Joseph. Lib. I. cont. Ap. in verbis, Cum plurima sanxisset alia Ægyptiorum præcipue moribus adversantia, Celsus apud Orig. cont. Cels. Lib. III. inquires, Judæos ab Ægyptiis oriundos Ægyptum per seditionem deseruisse, contemptis publicis Ægyptiorum ceremoniis, Sed & Tacitus idem confirmat Histor. Lib. V. sub init., Moses, ut sibi in posterum Judæorum gentem firmaret, novos ritus contrariosque cæteris mortalibus indidit: Profana illis omnia quæ apud nos sacra: Rursum concessa apud illos quæ nobis incesta: Gens superstitioni obnoxia, religionibus adversa. Accedit Tertium Testimonium, quod plane econtra Ægyptios à Judæis ac Mose didicisse suæque traxisse ingeminat; Neque enim Eupolemus tantum, quem secuti sunt Theodoretus in Gen. Interr. 61., Isidorus Orig. Lib. I. Cap. 3., Mosen affirmat fuisse primum Sipientem Grammaticæ ac literarum ac vocum pingendarum & construendarum Authorem, à Deo quippe in monte & Scriptura legis in tabulis edoctum, sed & agnoscit Cicero Lib. III. de Nat. Deor., & Ælianus Var. Hist. Lib. XIV. Cap. 34., Mercurium Ægyptium leges Ægyptiis tradidisse, sicuti & fatetur Lib. I. Diodorus eundem Iegozapuatia Osiridis fuisse, & Sacrorum doctrinam Ægyptiis prodidisse: Quo & spectant apud eos Genica Herma, Stelæ Mercurii, Tanti Cosmogonia &c.

§. XVI. Candide si unquam de hoc Velo confitetur & loquitur Magistrorum facile Princeps Maimonides in Mor. Nebhoch. Lib. III. Cap. IX., *Lex data est in die nubila & obscurâ, ad præindicandum per hoc Velum, quod oculis nostris aspectum latentis veri invidet & eripit.*

SECTIO

S E C T I O III.

§. I.

AT nunc exequias paremus juxta Deut. XXXIV. Mosi ac tumulum quo conditur Vir laude omni major, certe uno saltem Propheta Christo inferior, quoad ille non solum Sapiencia & Consiliarius Patris est, nec tantum Spiritu prænuncio Prophetas alios inspiravit omnes, nec saltem qua Verbum semper similitudine nullâ visâ respondit Israeli ac sonuit, sed & in diebus carnis locutus est *ex cælo* i. e. ut Deus & Dominus domus, & oculatus primum testis Joh. III. 31., & Salvator ad se invitans, tum & *cum authoritate* Matth. VII. 29., i. e. non tam nixus Prophetis aut Domino, aut antiquis, sed excluso ac facessere jussu omni testimonio aliunde accepto inquit, *Ego dico vobis*; Qui & *verba Dei* locutus est Deut. XVIII. 18., tum quod non posset aliud loqui & agere quam quod videbat loqui Deum, tum quod sunt revera verba loquentis Dei, tum quod juxta vaticinia hoc loqui debebat Deus, tum quod ad se traduceret ac invitaret fœderaliter ut confœderatus ac Deus, tum oppositè ad priscum tempus quo ne increpare quidem audebat adhuc sed judicium omne relinquebat Deo. At vero tamen & hic similis erat futurus Mosi, non quidem in æqualitate personæ, nec in identitate legis ac Oeconomix, sed ut respondens in analogia Typo Mosis, sed ut similiter cum Mose Oeconomiam peculiarem inchoans ac ordinans, similitudine sic apertam necessario dissimilitudinem invehente.

§. II. Fuit autem & in morte hâc *primò* Moses Typus insignis Christi & similis Christo, quoad itinere & opere consummato demum decedit, quoad cum Christo in aditu hæreditatis decedit ac testamentum per mortem adhuc firmum facit, quoad non sibi sed aliis acquisivit, quoad in monte ac loco impuro obit, quoad plenus vigore in morte cum Christo fuit, quoad secundum os Dei mors & omnis circumstantia ejus accidit, quoad corpus item in sepulchro non repertum fuit, sicut & accedi ad sepulchrum non potuit,

§. III. Fuit *deinde* in morte sua Musar ac *Exemplum erudiens* ac dehortans alios ab infidelitate, quum hæc exclusionis ex terra & mortis causa upice quoad Mosen ac Aaronem sit, quod fiducia firma non satis glorificarunt Deum coram populo ac fides digna non adfuit illis, aperte causam hanc loquente Paulo Heb. III. 18. 19., fide in se existente absolute necessaria quin & conditione fœderis gratiæ; Neque enim ex vero loquuntur Magistri, qui vel ob verba *propter vos* Deut. I. 37. III. 26. IV. 21. Mosen suum excusant plane culpamque omnem imputant Israeli, vel causas alias exclusionis hujus loqui audent, nimirum quod Exploratores misit aut Israelem severius paulo allocutus sit, quum tamen ejus diserte infidelitas exprimatur non credens alloquio nudo ad magis Deum sanctificandum Petram aquas daturam, sed percutiens de novo Petram typumque omnem hoc modo corrumpens Num. XX. 20., quod & inobedientia erga Dei verbum ac jussum dicitur Num. XXVII. 14.

§. IV. Non minus fuit in morte sua hac Moses illustris ille *Vir signi tertio* Figura præsentans *Legis*, quæ & moritur ac decedit, & ad cœlum ac gratiam qua Pædagogus non in eam ducit.

§. V. Quod vero *quartum* est, fuit insimul in morte hac illustre historico Prophetico Præludium ejus, quod consimilem in modum sub initio Novi Testamenti in aditu ad hæreditatem mundi accidit, quum teste 1 Cor. X. 6. ea quæ in deserto facta sunt in typum primi temporis Novi T. facta sint, ubi non minus tertia demum ab exitu ex Judæa ætate commortuis in via egressis omnibus mundus sub Constantino occupatus ac hæreditatus fuit, atque similiter in itinere ac initio retenta quidem legalia ac ceremonialia ex lege charitatis propter infirmos Judæos & lege prudentiæ Christianæ fuerunt, sed non in ipsum Gentilismum ac Ecclesiam ejus illata pariter sunt.

§. VI. Quod autem historiam hanc mortis ac sepulturæ attinet, exesse & abesse jubemus initio ac in antecessum figmenta Judæorum, qui & diem obitus determinant primum nempe duodecimi mensis in *Josepho*, septimum in *Seder Olam*, & על פי יהוה *Secundum os Dei* Deut. XXXIV. 6. pervertunt, inquires, sub osculo

osculo Dei & exfugente animam ejus Deo decessisse, quum verbi divini constantia certumque ejus implementum eo denotetur, tum & negetur mors ex debilitate ac naturæ enervatione illi sponte ac per se obveniens, quum vigore ac acie oculorum plenus Moses diem suum obivit. Addunt & Vespillones Angelos, eosque sub Principe Michael constitutos, qui ex jussu Dei sepulturam & direxerit & occultaverit, tum quod non plene pro mortuo habendus esset, tum quod Judæi cadaver ex instituto Ægyptiorum & condivissent secus & in cistâ sacrâ circumportassent, tum quod cultu ac luctu nimio prosequuti fuissent. In hoc item fabulantur, quod hunc eundem credunt esse Montem, in cujus spelunca aut puteo Jeremias Propheta ignem sacrum ac altare incensi post præsciis captivitatis ac direptionis imminentis abscondiderit.

§. VII. De cætero vero fuit mortis ac sepulturæ hujus locus *Mansio XLI Israelitarum*, quemadmodum Hor Mons in quo Aaron mortuus ac sepultus est *Mansio* fuit XXXIV. Montana hæc Moab in quibus Moses diem obiit Geographis *Abarim* in genere dicuntur, sed ut in iis ascenderit montem excelsum Moses qui *Nebo* forte ab hoc insigni Propheta dictus, in Nebo autem hoc item progrediendo verticem petierit summum *Pisga*, dictum à **וַיַּעַל** *extulit, elevavit, contemplatus est*, sive quod summe fuit elatus & excelsus collis, sive quod contemplationis longinquæ (quod coheret) collis: quanquam *Abbarim* ex *Gnarabhot* confuso subnati videantur, quum de *Gnarabhoth Moab* unice legatur; Significat autem vox ex etymo **וַיַּעַל** *miscuit* loca miscella, nunc campo nunc deserto distincta, nunc edita nunc valle depressa; Non enim reperitur in tota lingua Vox, quæ tam generatim ac multa derivata continet in se & habet. Fuit autem juxta montem Nebo etiam Civitas ita dicta, & Templum Baalpegnor inclytum, quare & sepultus è regione ejus in valle Moab dicitur: Ipsa vero Montana, si Geographis credendum, incipiunt à Moabitis secundum tractum Jordanis, & extenduntur versus Galaadi montes in longum, atque suo limite terram Amorrhæorum ab Ammonitica sejungunt; Unde in confinio Ammon & Moab sepultus est. Quæ situatio quoad locum, sicuti confinium veræ Canaæ facit, sic & hæreticos

prope confines Ecclesiæ veræ & quasi ex Ammon & Moab per se etiam Abraham suo modo cognatos pingit & constituit, atque insimul sepulchro ut videbimus probe convenit.

§. VIII. Optime autem se res habet, quod in itineris consummatione, ac in ipso aditu ad hæreditatem, ac perlustrata prius hæreditate svavi, diem obit.

§. IX, Moritur ita Moses at vero & Lex, sive *Moralis* ac violata in fœdere operum, quæ fuso sanguine pretioso æquivalente & exantlata tentatione omni usque ad mortem nil porro prætendit, sive *Ceremonialis* ac umbræ quæ præsentē corpore desinit ac fugit, sive *Civilis* insuper ac forensis, quæ sublata in excidio Oeconomix veteris non locum amplius obtinet. Ita Lex mortua est aut nos legi *demortui sumus in eo cui detinebamur* Rom. VII. 6., idque *per legem* Gal. II. 19. 20. Ad hanc legis mortem pertinet quintuplex celebrata abolitio aut evacuatio Fœderis Operum, quoad nimirum Lex vim ac possibilitatem vivificandi amisit per peccatum, vim damnandi per Christi sponsonem ac factam in tempore certam promissionem, vim exigendi accusandi servituti terrori ac metui subjiciendi per factam actu expiationem Novique Testamenti introductionem, vim luctæ & peccati dominantis per mortem corporis, vim omnem adversam per excitationem ex mortuis in gloriosâ resurrectione, in quâ ultimus hostis aboletur Mors 1 Cor. XV. 26. Ita Lex gradatim ἐγγίζει τῷ ἀφανισμῷ accedit ad abolitionem Heb. VIII. 13. Ita decedit & moritur Moses i. e. tum Lex tum Oeconomia Legalis Mosaica, sive quod ea non consistit cum nova Salute ac gratia in se, sive quod adducit solum ad eam non autem introducit in eam, sive quod ea vicens ac vivens adhuc necessario insuper exclusura foret ab illa.

§. X. Decedit & moritur autem in limine & confinio Jordanis & Canaæ Moses hic, tum quod Lex in se est Thorah ac via ad metam & salutem usque extensa ac ducens, tum quod execratio ac rigida perfectio legis objecta ad gratiam ac hæreditatem in Christo pellit ac adigit, tum quod Oeconomia legalis necessario item desinit ac Oeconomiam novam non simul intrat, & quoad Christus Mosis similis peculiarem item Oeconomiam novam deformat,

format, & quod imperfectiones priscae Oeconomiae cum nova non subsistunt, & quoad scopus Oeconomiae saltem erat ad novam praeeparare ac deducere.

§. XI. Decedit vero in regione & campatribus *Moab*, qui & prosapiae atque carnis cognatae Abrahamicae est, & incestuosae carnis, & Apostolicae ac defectricis idololatricae simul: Quae & causa est, quare Moab & Ammon hic ibi in Prophetis nunc externe propinquorum haereticorum, nunc in specie Judaismi priscae deficientis Figura & imago Typica sunt; Atque revera etiam in Judaea jam Moab ac Sodoma passim in Esaja facta Esaj. I. 10. Moses & qua Christus & qua Lex ac Figura Legis mortuus item vere est; Quid enim Judaea tempore ultimo Christi nisi desertum populorum ac regio quaedam Moab, in qua carnale quidem Abrahami semen erat, sed incestuosum plane & cubile Patris in Rubene primogenito ea aetate ascendens, sed defectuosum prorsus ac Diis alienis & filiae Dei peregrini, exauctorato Christo, propter mustum lanam ac oleum adhærens.

§. XII. Mortuus autem fuit non minus in regionis ejus Monte, at non simul sepultus in Monte sed valle Montis; Teste enim Isidoro Lib. XV. Cap. XI. sepeliebantur potentes aut in Montibus aut sub Montibus, atque inde factum est ut & postea super cadavera excelsitates, aut Pyramides, aut ingentes columnae collocarentur. Consentit Lucanus Lib. VIII. in verbis

Et Regum cineres exstructo monte quiescunt.

Sed & Aaron in Monte Hor, Josua in Monte Ephraim occubuerunt ac humati sunt Jos. XXIV. 30. Ex more hoc prognatae sunt Religiosae Sylvae ac Luci, in quibus mortuos ac praecipue Heroas humarunt & coluerunt. Unde Virgilius Manes introducit *Aeneid.* VI., agentes,

Nulli certa domus lucis habitamus opacis:

Unde Servius ad Virgilii verba *Aeneid.* I. *Lucus in urbe fuit; Ubique Virgilius lucum ponit sequitur consecratio, dicuntur enim Heroum animae lucos tenere.* Describitur autem ille Nicol. Perotto in Martial. Lib. II., *Est locus manu confusus religiosus, & alicui Deo vel hominis cineribus consecratus: Ideoque vel circa Delubra Deum*
vel

vel circa sepulchra positus est, & à luce Sacrificiorum lucus appellatur: Legitur adoratio eorum in verbis Cicer. Orat. pro Milon.; Vos Albani tumuli atque luci, vos inquam imploro ac obtestor. Et culpantur Israelitæ quod Baalim servirent & lucis Jud. III. 7., 2 Reg. XVII. 16., Confer 1 Reg. XIV. 23. 24.: In quibus & Abrahamum imitari cupiebant cum Saronidis in quercetis, & carnalia Sacra effœminati peragebant in loco cit., & Manes evocabant ac interrogabant, sed & solebant teste R. Levi Idololatræ arborem plantare juxta altaria sua, ut ibi populus congregaretur. Non minus provenit ex hoc quod *super montibus comedebant* Ezech. XVIII. 5. 6., quod Deus æque vetat ac *super sanguine comedere* Ezech. XXXIII. 25.; Veteres enim Idololatræ Oracula captaturi, & ritus mortuorum umbris gratissimos effusionem sanguinis & comestionem ad sanguinem peracturi, conveniebant in Montibus, quod *edere in montibus & comedere ad sanguinem erat*: Optime autem Fagius ad loc., *Varia est sententia Interpretum de hac lege, sed fuderunt sanguinem Dæmoni, & juxta effusum sanguinem, quo magis placarent, reliquias sacrificii comederunt*, animas quippe ad commune epulum allicientes, ac proclives ad respondendum facientes. Moritur autem Moses tantum in Monte Legem in Monte Golgotha & excelsa cruce emorientem ac extinctam referens: Moriebatur item tunc omnis quam exserebat adhuc efficacia Lex in Oeconomia Legali, quum exigeret, accusaret, exprobraret, solutionem extorqueret: Moritur autem *juxta Os Dei* quod non amplexum Dei dicit, ut nec decretum solum quo mors illa & circumstantia ejus omnis determinata à Deo est, sed maxime prædictionem de eo ante illi factam: Excludit & hoc Os Dei tum variationem omnem, tum fortuitum omne, tum naturæ elanguentem defectum: Terminum vitæ Diis curæ ac fixum esse norunt Magistri, qui Deo æque clavem sepulchri ac cœli & uteri tribuunt: norunt item Gentiles, qui Parcas vitæ filum nerè & occare dicunt, at quæ Parcæ sunt Dæ, atque Jovis insuper ac Themidis Filia; At hic prædixit vere Deus insuper, qui & missâ constellatione ac chiromantia omni mortem unice prædicere potest; At vero sic Lex etiam omni hoc antea præindicante promissione,

omni

omni definiente ac determinante Signo temporum, extincta ac enervata simul est.

§. XIII. Quod autem vigore & acie oculorum plenus decedit Moses, id, si ad Christum Ducem referatur, indicabit eum clamore & vigore valido exspirantem, violentam item ac sanguineam propriaque offerente manu subortam victimam ac sacrificium ac non naturæ evanescentis deliquium: At vero non minus acie perfecta lex & cernit ac detegit acutum nævos omnes eosque minutissimos, & mansit infracta usque ad Christum ejusque utramque obedientiam, nihil efficiente pecude omni & victima prisca sacrificiali, & usque ad quadrantem solum ultimum & colophonem obedientiæ hunc extremum haudquaquam enervis est, quum & vim damnandi ac execrandi vel delinquentem & delictum in-expiatum in uno habeat ac retineat.

§. XIV. Ita moritur Lex Christus & Moses Rom. VII., at ut sepeliatur *in Valle è regione domus Baal Pegnor*; In Monte fuisse mortuum diserta habent verba Deut. XXXII. 50., at non sepultus item ibi fuit sed in valle, an ut sepulchrum occultaretur ejus Israelitis, an vero ob figuram & ad complementum Typi. Est autem sepulchrum hoc Evangelium gratia & fides quæ excludunt legem, Christus plene consummatus, qui & est corpus umbrarum & finis legis & infinitæ dignitatis plenitudo quæ reliquationem non fert sed perfecte omnia diluit ac abolet. Ita sepeliebantur etiam ceremonialia cuncta honorifice destructo templo ac prophanato cli-vo sacro sacrorum horum officina unicaque officina, combustis item tabulis Genealogicis ex quibus unice quis ex stirpe vera Sacerdotum esset nec ne dignosci debebat antequam ad altare accedere posset. Sed & ita Christus per Mosen figuratus in Monte impuro Golgotha, ac in regione Moabi defectoris & incestuosi, quin & deserto populorum idololatriæ unà cum lege sepultus fuit, mundi que idololatriam ac terram simul expiavit.

§. XV. Sepultus est manu Dei quemadmodum & quod carni impossibile erat condemnavit Deus filium in carnem mittens, & manus Dei facit cessare sacrificium in excidio terræ procurato, & potentiâ Spiritu ac operibus stupendis Dei conversus est novus

populus, adductâ item in locum aliâ & novâ Oeconomîâ.

§. XVI. Neque hinc nube incinxit ac in cœlum statim aut stationem certam cœli transtulit eum Deus, neque in limbum aliquem subterraneum traduxit, namque in valle è regione idoli Baal Pegnor sepelivisse legitur: qui locus & ad scortationem Israelitas paulo ante pellegerat, & impurus insimul maledictus ac idololatricus erat, atque sic figura commoda loci ejus exstitit, in quo Lex cum & in Christo exspiravit & vi omni sua despoliata est: Calvaria enim & Crux & Christus execratio factus rem omnem peragit. Et scortabantur item consimiliter tum temporis Judæi cum filiâ Dei peregrini non minus, eratque vere terra tunc etiam peregrina ac Edomo & Romanis propria seu desertum populorum; Et quid post emigrationem Dei ex templo tunc domus ea nisi domus Baal & Baalim quorum nomina tamen post delenda, nisi domus in qua Cultores Baal congregantur, sive per eos Procere intelligantur qui utut mortui ac harioli tamen pro templis Domini habebantur à plebe, sive Romani quorum amicitiam præferebant longe Messîæ, clamantes *Non nobis est Rex nisi Cesar*; Quæ & causa est quod Moabi nomine pro tunc Judæa in Prophetis venit.

§. XVII. At hoc Sepulchrum Mosis non est repertum unquam in hunc usque diem; Quum de non reperto sepulchro loquitur, supponit quæsitum illud fuisse anxie à Judæis, de quo & dubitandum minime est, sive ut de more Ægyptiaco conditum corpus conservarent perpetuo, sive ut Columnas Pyramides ædesque augustas Mosis ædificarent in loco quo humatum erat, sive ut ex impuro loco exportarent, sive ut cum ossibus Josephi & Jacobi in Canaâ sepelirent. Adibant autem etiam sepulchra Gentes, ut insomnia ibidem captarent fatidica, ut Manes epulo & sanguine in scrobem effuso ad interrogandum evocarent, at potissimum ut placarent sibi per inferias conciliarent, quod & fiebat crine secto potissimum certo luctus indicio; Hinc Helena apud Eurip. in Oreste, *Vis mihi ire ad sororis tumulum, Coma ut primitias & inferias feram mea*. Et Cariclæa in Heliod. Æthiop. Lib. VI. *Afferam tibi inferias ex ipsis meis Cincinnis*. Adde Senecam in Phædr, Act. V. Scen. I.

Placemus

*Placemus umbras, capitis exuvias cape,
Laceraque frontis accipe abscissam comam.*

§. XVIII. At non repertum fuit sepulchrum hoc, sive quod Deus in vallis parte ignota ac profundissima clam sepeliverat, sive quod potius ex morte statim iterum excitaverat, sive quod plan- gere post excitationem & Mosen & Legem indecorum ac absur- dum erat: Excitasse vero Deum statim, id apparet tum ex Mose Matth. XVII. cum Helia in Thabor apparente, tum ex eo quod Lex ac res per Typum signata non moreretur in morte sed reno- varetur solum ac nova fieret, ac regula perpetua sanctitatis mori etiam tanquam moralis non posset, sed lex Regia libertatis fieret ac in cœlum ipsum exclusa spe ac fide simul intraret. At & in rei veritate sepulchrum ac abolitio legis nondum reperiri potuit; Ne- que enim recipitur & creditur à Judæis incestuosus hæreticus digne tanquam Christus, minus execrationis ac prætensionis legalis om- nis finis recipitur, ut nec abolitio Legis & Fœderis prisci ope- rum, nec cessatio ac Finis Oeconomix priscæ legalis & Mosai- cæ; De Judæis res in confesso est, qui & non recipiunt Prophe- tam ac Messiam ullum nisi qui similis Mose est & externam tantum liberationem affert: Sed & Pelagianismus adhæret Pontificiis & Oeconomia Mosai- ca, dum *Parvum Cornu* tempora immutat ac leges, & Bestiam seu regnandi formam *quæ olim fuit ac sub Novo Test. non est* reducit ex abyssu iterum. Sentiunt item Justitiani omnes *Sociniani, Arminiani, ac Anabaptistæ* magis corrupti.

§. XIX. Atque sic decedit Moses diu ad Christi Sponsionem *βραδύλωστος*, & Josuæ Typo Jesu lampada tradens & intro- ductionem concedens, Moses ille qui Judæis etiam secus Messias primus contradistincte ad Supremum dicitur, eaque ratione etiam Christi Figura illustris etiam est.

§. XX. Recurrit item historia hæc in Fabulâ eruditâ *Orphei*, qui teste ipso Celso apud Origenem contra Celsum Lib. VII. abs- que omni dubio sancto afflatus Spiritu fuit, & cujus Lyra hinc in cœlum translata fertur, qui & Aristotele ac Cicerone testibus nunquam fuit iterum, carmine & vaticinio omni ejus parem non habente: Atque ferunt etiam de hoc quod fulmine Jovis percus-

sus fuerit in Olympo monte juxta Pausaniam ibidemque sepultus sit. Redit item in *Medeâ fatidicâ* seu Mensurâ & Columnâ nubis, quæ à Jasone per labyrinthum deserti in circulum & per dracones ejus ducto tandem repudiata, & Arcâ Fœderis in locum assumptâ omnes sibi sua ætate natos trucidavit in deserto & cadere fecit, ut eorum nullus, nequidem Aarone ac Mose excepto, in Josuæ quietem perveniret.

§, XXI. Pellucet vero Narratio fabulosa Maronitarum Pastorum in Hornii Hist. Eccl. p. 262. qui ferunt, *quod* ipsis in montibus Nebo & Abarim capras pascentibus anno 1655. in mense Octobri aliquæ capræ per triduum à grege exspatiari ac odore suavissimo imbutæ redire deprehensæ sint, *quod* scrutati penitus Patriarchæ Maronitarum in Libano monte nunciassent se Ducibus his Capris ad amœnam inter præcipitia rupium immanium sitam profundam vallem venisse caveamque suavissimi odoris in medio sui Sepulchrum ex vivo saxo literis quibusdam inscriptum exhibentem, *quod* & Patriarcha, suavitatis inusitatæ odore quem vestimenta Pastorum spirabant percussus, Sacerdotes misisset duos, qui vere monumentum repererint, cui literis Hebraicis inscriptum fuerit, MOSES SERVUS DOMINI.

DISSERTATIO TERTIADECIMA

De

BENEDICTIONE A A R O N.

§. I.

Uæ est ברכה *Benedictio*, est à בָּרַךְ deducta Vox, atque significatus non unius esse deprehenditur, quoad radix ex quâ progerminat primo ad apprecantem precationem, dein benedictionem, tum maledicentem imprecationem, discedentem
omissio-

omissionem, inde genuflexionem, quin & multiplicationem & copiam refertur: Qui & cohærent significatus inter se sic, ut alius alium secum vehat & adducat protinus; Qui enim communiter precatur & apprecatur ille & genuflectit, & benedicit, sicut & discedit & in discessu valedicit, imo & discedendo insuper habet ac missum facit, item vigere, crescere, multiplicari ac florere jubet, atque hinc etiam cum Græcorum salutante *χαίρει* in accessu ac discessu convertitur: Huc spectant verba coram Josepho proclamata Gen. XLI. 43. quibus jubentur Ægyptii לפניו אברך ad faciem ejus *genuflectere & incurvari*, ubi *אברך* reperitur pro הוֹרָא tum ex Syriaismo tum ex facili & consveta permutatione literarum earum & illarum quæ unius ordinis in Hebræo sunt: Atque simile quid habes Hos. I. 6. in אָרָא. Huc spectant item verba Uxoris ad Jobum, *Benedic Domino & morere*, i. e. Valedic Domino ac desere illum, quo utpote casu benedictiones ac salutationes reciprocari solent, quomodo & sic Hebraismus connexum connexo sive antecedente sive consequente exprimit: Spectat non minus ad hoc בִּרְכָה *piscina* 2 Reg. XVII. 17., Nehem. II. 14., Cant. VII. 4., non tam quod aqua & pluvia in regionibus præprimis calidis atque Israel etiam insignis benedictio erat Jud. I. 15. Ezech. XXXIV. 26., sed quia nil magis quam piscis fœcundatur & multiplicatur. Atque est vere cum in precis benedictione, tum in valedictione, tum salutatione alloquii prima, genuflexio conjuncta, quemadmodum & ipse ille corporis curvati gestus æque ac lingua benedicit. Sicuti & Hebraismus hic connexum in significato cum connexo confundens & jungens in significato omissionis ac maledictionis abunde satisfacit, *verboque medio antiphrasi & euphemismo* hic non sit opus.

§. II. Illustre ac primum fere solennis ac *publicæ* Benedictionis, certe Manuum impositionis, exemplum nobis Carmen Cygnæum Jacobi Gen. XLIX. exhibet, quum aliæ atque *privatæ* quotidiana in Israele essent, & ancillæ Rabbino in plateis obvio in transitu gestatos ulnis infantes benedicendos offerrent, quemadmodum & hunc morem Christus ipse non respuit ac dedignatus est Matth. XIX. 13. 14. 15., quod, uti Merces operum fœderi, ita be-

nedictio gratiæ tam probe conveniret, tum quod collata modo gratiæ beneficia ne quidem compensare homo potest unquam quum nova accipit, tum quod Mercenarium esse non decet: quamquam præmium gratiose propositum aspernari non fas sit, quin & remunerationem respicere liceat cum Mose, qui tamen ex intuitu ejus non tam operatus fuit, quam remunerationem post ignominiam populi Dei dandam longe majorem splendore omni aulæ Ægyptiacæ futuram fore deprehendit & pronunciavit.

§. III. Postquam igitur loco allegato Jacob, tum quæ propinquus morti ac mente divinior, tum quæ Propheta fatidico Spiritu plenus, tum quæ Dominus ac Hæres Canaæ terræ, non Regem quidem ejus constituere sed eam distribuere filiis ac partiri, sed rationem ac originem Messæ, qui erat in promissione, propius determinare ac definire, sed animos filiorum in spem ejus certam magis erigere, atque in his insuper more scto liberis valedicere ac fausta precari vult, hinc convocat eos ad hoc, ut verba ultima ejus audiant pariter ac excipiant attente quæ fata & iis, & posteris eorum, & Nepotibus, & sub Novo Testamento item iis quorum Typi fuerunt ac Figuræ quin & partes ac Patres, deberent obvenire: & quidem in diebus etiam novissimis: idque insuper sic ut non recesserit ab ipso Spiritus juxta Nachmanidem atque id non assecutus fuerit, sed quod vere etiam de rebus tunc adhuc longe remotis, tum & Novi Test. quod etiam Hof. III. 5. 2 Pet. III. 3. nomine eo venit, tum de iis quæ in fine præstituti temporis ac ~~ægyptiacæ~~ modo quodam singulari juxta Mich. IV. 1. Hab. II. 3. fieri debebant, quin & denique de his quæ in fine mundi exstitura erant, actu locutus hinc fuit. Sed tamen de funere curat prius non in Ægypto sed Canaa adornando, sive ut fidem testaretur promissionis de terra illa, sive ut semen etiam in fide illa confirmaret & ad sequelam inhortaretur: adorat item prius & innixus baculo & ad lecti caput ubi Schechina creditur ægrotanti adesse, Deum ad fata meliora dandum ac inspirandum sollicitans. Prælegat Josepho tractum arcu & gladio acquisitum, quo & in vicinum qui etiam ab Ephraim dictus immisit simul, sed ut natu Minori Josephi filio potiora in Manus impositione (cujus hic

hic prima & in Josuæ ordinatione secunda fit mentio) attribuat; Factum autem hoc tum ut Josephi beneficia in fratres collata agnoscerentur, tum ut Somnio prisco de illo à familia colendo magis magisque satisfiat, tum ut duplæ portioni Primogenito ablatae per hoc provideatur; Dehinc tribui ordine omni portio ac fatum assignatur, & ad exequias itur, funus ut ferunt comitantibus Primoribus Ægypti, famulis Pharaonis, universa familia Jacob, Turmis, ut Bechai insignis mentiendi artifex addit, novem, sed condientibus prius corpus Medicis per 40 dies Gen. L. 3., plangentibus vero in Ægypto & Gosen Ægyptiis per 70 dies vs. 3. planctu primo, acerbo seu secundo luctu autem iterum plangentibus per dies septem in Atad ac loco qui hinc dicitur *Luctus Ægyptiorum* vers. 10. 11.

§. IV. Benedicit homo Deo, benedicit Deus homini, at & homo insimul homini; Quum homo benedicit Deo, bene dicit de Deo atque laude omni ac hymnis prosequitur eum, tum & Hosanna & Hallelujah acclamat illi; Ita Gentiles epula terminabant cantilenis ac hymnis, atque cum ad secundas mensas ac bellaria pervenissent ἀσπερον remotis carnibus qui myrti ramus erat sibi porrigebant, ὠδὸν propinabant, & σκολια ac hymnos in honorem Deorum decantabant. Ita receptum item erat Judæis qui in Sacrificio agni jugis & Paschali Canticis & Psalmis sua sacra finiebant. Commendat idem Paulus Christianis Col. III. & Eph. V. in verbis, *Loquentes inter vos ipsos Psalmis & hymnis & canticis spiritualibus*: Quod & præcipue factum ipsis in Agapis & cum Eucharistiæ Mysteria celebrarent, ubi post mortem & passionem Christi memoratam hymnos in honorem ejus decantabant, ne lugubre illud aliquid detereret de gloria Domini ob peccata nostra exinaniti: Sed & Apoc. VII. 12. Angeli thronum circumfistentes canunt, *Εὐλογία seu Benedictio, & gloria, & sapientia, & gratiarum actio, & honor, & potentia, & vis sit Deo nostro in secula seculorum Amen*; Primo loco autem est *Benedictio* secus *Hallelujah* Hieronymo in Epistola ad Lætiam, *Parvula adhuc balbutiens lingua Hallelujah resonat*, item ad Marcellam, *Arator Stivam tenens Hallelujah decantat*: Inde secundum locum *Gloria* occupat *interius Cabhod*

Cabod seu *præpondium* perfectionum & excellentia insignis, exterius declaratio ac decentia fulgens gloriosa: Tertium est *Sapientia*, seu excellentia inveniendi ac disponendi omnia decenter & apposite: Quartum *Gratiarum actio* Deo Authori omnia grate accepta ferens: Quintum est Τιμή & æstimatio & existimatio insignis ac infinita appretiativa: Sextum δύναμις & potentia activa efficiens & perficiens efficacissime: Septimum Ισχύς ac *Robur* insuperabile ac invictum cuncta ferens sustinens & repellens gloriose. Efficacius benedicit Deus homini, non vovens solum bene homini, sed & certo assignans, imo vocans etiam quæ voventur, quin & opere atque actu conferens & largiens. Minori autem quin & nulla sæpe efficaciam benedicit homo homini, benevolentiam testans unice persæpe, vovens item ex animo, imo & prece à Deo exorans; Atque vere item benedicere vel Exoticis etiam non tantum est approbare ac laudare, sed & animi favorem declarare, sed & bona in voto precari, sed & quod majus est bene ominari; Unde & Græcis idem εὐλογία ευφημία & καλὴ λέξις est.

§. V. Sed & in hominis Benedictione, benedicit aliter privatus homo, aliter Minister ac Angelus Ecclesiæ, aliter Propheta singulari quadam ratione Vir Dei, aliter Patriarcha, aliter Sacerdos; Precatur simpliciter *privatus* ac Pater pie ac bene, idque præsertim sub finem vitæ, *sive* quod per se tunc ultimum *Vale* dicendum est, *sive* quod patrocínio suo in morte cessante Deo ex animo prolem commendare vult, *sive* quod benedictionem à sua persona tunc in suam carnem reliquam prece seriâ ac enixâ derivare cupit, *sive* quod ultima voluntas & postremum petitum rarerentur denegari solet. Efficacius *Minister* atque *Angelus Ecclesiæ* quippe Legatus ac missus à Deo atque in nomine & loco Dei benedicit. Magis efficacius *Propheta*, qui certo futura hæc & illa bona prænovit ex inspiratione Dei ac simul prænunciat, licet mala ab eo tanquam Viro Dei dicta persæpe conditionate proponantur atque posita conversione ac resipiscentia populi avertantur ac cessent: Quemadmodum id in præconiatione Jonæ ad Ninivitas, *Post quadraginta dies evertetur Ninive*, videre perspicue est; Ut non opus sit vel hic distinguere inter prænunciationes *boni* quæ certo stent & *mali* cujus

cujus Deum longum ira & multum misericordia pœniteat sæpe, quum etiam Deum pœniteat boni Jer. XVIII. 10., vel cum Albo inter prædictiones Dei proprio ore prolatas quæ sint certæ, & eas quæ Prophetæ ac hominis interventu annunciantur, quum & Prophetæ inquit & præmittat semper, *Sic ait Dominus*. Majore adhuc atque excelsiore modo benedicunt porro *Patriarchæ*, interque eos præprimis benedicit Abraham, in quo & hinc dicuntur alii benedici, & cui dicitur *Esto benedictio* i. e. causa benedictionis, quem & inclamant quum in prece Deum tanquam Deum factum Abrahæ (cujus pars filii & inesistentes & simul benedicti sunt) atque seminis ejus compellant, & hinc à Deo illi jurante promissa certo expectant: Quemadmodum in exempla benedictionum Patriarchæ post positi & in benedictione aliorum adducti sunt in verbis, *Ponat te Deus sicut Ephraim & Manasse* in benedictione filiorum, & *Ponat te sicut Saram & Rebecam* quum filia benedicerentur; Patriarcharum enim horum erat promissionem eamque ratificatam & ad Semen item extensam habere in sua potestate, eamque hinc certo in filios derivare aut iis negare posse, præprimis quum adhuc eorum benedicti benedici debebant & maledicti maledicti esse. Patriarcham autem exsuperat adhuc tandem *Sacerdos*, qui & in Melchisedeco Abrahamum Patriarcharum omnium Caput benedicit & benedicere debuit, quomodo & hoc non absque encomio singulari Paulo observatur Heb. VII. 7., quomodo & vere Abraham tanquam homo peccaminosus Sacerdotis verâ benedictione una cum hominibus aliis vere opus habuit; Sacerdos enim, qui vel in rei veritate vel in Figura ac Typo occurrit, ipsa vera atque impetratoria Causa aversionis mali & adductionis boni est, vere item & efficacissime benedicere cunctaque tanquam sibi propria & ex sua manu dare potest.

§. VI. Bonum autem, quod Benedictio tum quoad rem tum quoad etymon & significatum vocis affert & secum vehit, est non unum, præprimis quum benedicit Deus; Non hic beneficium solum est cogitandum quod benedictio dat, nec promissum & à Jehovah quâ Jehovah proveniens beneficium, sed & benedicit Deus sicuti & in creatione benedixit, *nunc* approbando ac laudando

Eeeee

opera

opera tanquam affabre structa & valde bona, *nunc* vigere ac valere jubendo ut conserventur ac stent, *nunc* vim propagandi ac multiplicandi impertiendo, quomodo Deus benedixisse dicitur, inquitendo *Crescite & multiplicamini*, quomodo & per Hebraismum *copiose* idem quod *cum benedictione* est, *nunc* beneficia ingentia actu operi conferendo in sextâ die, quum illi consummationem & ratione hominis extremum colophonatum impertiret ac indulgeret: Alio vero ac exuberantiori modo benedicit sub fœdere gratiæ, diras quippe avertendo promeritas omnes, & gratiam salutarem adducendo: dein sub Novo Test.: ac denique item in collata ipsa cœli beatitudine quum omnis Dei promissio *Nas fit & Amen.*

§. VII. At hic hominis, ejusque Sacerdotis, ac singulariter in die Expiationis, atque adhæc in dimissione concepta, Benedictio occurrit, quæ *Benedictio Legis* vocari solet; Varias enim excogitarunt Magistri Benedictiones: Habent *centum* quotidie recitandas juxta Cabbalam loci Deut. XI. 12.: Habent *Bircos Hammason* & Libellum, in quo ad mensam consecrandam consecrationes in singulos totius anni dies festos rythmis Hebraicis & Germanicis conscriptæ exstant: At diversa est ab his *Benedictio Legis*, quâ precibus finitis populum prosequitur Sacerdos manus & digitos ab invicem divaricans, quemadmodum in die expiationis palliolo Talles collo circumposito, capiti imposito, oculisque obducto, benedictionem peragit manibus item ad populum expansis, qui suis manibus oculos & faciem tegit ac Sacerdotis manus intueri non audet, eo quod in divaricatis iis Deus ac Spiritus Dei durante benedictione requiescit ac prospicit: Unde & precem benedictione facta decantat, quam & septies magis magisque elevata voce repetit, donec iterum in septimum cœlum Schechinah ac Majestas Divina ascendit. Habet vero & hæc Benedictio Legis ipsa hanc legem, ut fieri ea debeat 1. linguâ Sanctâ, 2. à Sacerdote stante, 3. elatis manibus, 4. elatâ voce, 5. facie versâ ad faciem, 6. pronunciato abrupte & submisso nomine Jehovah, 7. idque in Sanctuario, in quo solo idque inter cantandum nomen effari solum licet: Unde jam diu effectum etiam fuit, ut aut pronun-

pronunciare nomen vocalibus incertis non possent, aut non pronunciarent, aut vocalibus ex *Elohim* & *Adonai* sumptis pronunciarent, aut loco ejus nomen *Jah* & epitheta efferrent juxta Canonem receptum, *Ex quo vastatum est Templum sufficit homini ut usurpet in laudibus nomen duarum literarum יה Jah*, cui & rationem Glossa subjicit quia *Schemhamphorasch* (i. e. nomen diffusionis non separationis aut expositionis indigum) non est datum omni homini pronunciare sed tantum Sacerdotibus, & quidem in Sanctuario tantum in Territorio vero epithetis, sicuti & secus ait Misnah fol. 90. in Chelek, *Abba Schaul dicit: Etiam qui pronunciat nomen cum suis literis non habebit partem in futuro seculo:* at quod Gemara exponit restrictius de eo qui nomen illud in lingua exoticâ profert ac interpretatur extra Sanctuarium, eo quod gloria Sancti nominis vilis reddatur, quum sermone peregrino extra locum Sanctuarii sermone peregrino peregrinis profertur.

§. VIII. Benedicit Israeli Aaron cum Filiis, licet hoc in gradu & robore pleniore Melchisedeciano Sacerdotio magis proprium sit, atque Regio Sacerdotio Christi, aut Sacerdotio in Throno; Sacerdotis enim peccata expiantis est maledictionem potenter averruncare, Sacerdotis obedientiam in morte consummantis bona in benedictione collata promereri ac in manu habere; Neque enim sunt pura ulla nisi iis quos ille prius purificavit, neque recedit maledictio à creatura nisi per sanguinem expiationis, neque venit aut redit nobis jus in creaturam nisi per eundem. Sed & convenit per se Viris Dei Deoque propinquis item unice olim solennem in modum & singulari item efficacia ut populo alicui benedicere ita & maledicere, cujus & in hoc ipso Numerorum Libro luculentum præbet *Bileamus* in se exemplum, qui in hunc finem evocatur à Moabitarum Rege ut malediceret populo Israel ex Ægypto adventanti Num. XXII. XXIII. XXIV. Capp.: Convenit autem in proprietate majori illis benedicere: Atque pertinent huc etiam effata Magistrorum in Nedar. Cap. IV., *Cum indignatur Prophetia tum ab eo tollitur Prophetia*, atque eo assurgit Gemara ut & ajat, *Qui in publico pudefacit vultum proximi sui, atque Socium suum onerat ignominia, is non habebit partem in futuro seculo.*

§. IX. Habet autem hoc Benedictio hæc item 1. ut non solum vocetur Benedictio Legis verum & sit norma ad quam aliæ simul exiguntur etiam benedictiones quin & provocant insimul, ut inde hauriant & efficaciam fortiantur vel in hunc etiam diem usque; Certe de suâ ætate diserte inquit Syrachus Cap. XXXVI. 19. in prece, *Exaudi Domine precem eorum, qui te invocant juxta Benedictionem Aaronis super populo tuo, quò sic omnes qui in terra habitant agnoscant quod tu Domine æternus Deus es.* Habet 2. ut æque populum spectet in genere ejusque salutem externam juxta fœdus tum vicens commune externum, quam Israelem ipsum verum Dei & spiritualia bona, quæ vera demum bona sunt ac benedictiones vere dici merentur. Habet porro 3. ut avocando solenniter à *vacuis Fontibus* ac *Non Diis* cunctis deducat Israelem ad verum Deum & Jehovam boni omnis Fontem, ac Sacerdotem illum Typo Aaronis figuratum, qui & sanguine suo maledictionem avertit & sanguine eodem illo tanquam sanguine Testam. bona adducit. Habet non minus 4. ut pro Trino quod in benedictione hac est ea & ad personas tres Deitatis deducat à quibus bonum verum descendit, & ad gratias tres benevolentiam Patris Gratiam Filii & Pacem Spiritus quibus pariter egemus, & ad Oeconomias tres Patris Filii ac Spiritus in quibus bona hæc potissimum veniunt ac dantur. Quanquam & 5. haberet hæc Benedictio insimul hoc, ut aperta inefficiæ & imperfectionis veheret secum indicia, tum in eo quod expiatione omni à Sacerdote peractâ tamen gratiam à Facie Dei prima Israeli derivat ac apprecatur, tum in eo quod in futuro adhuc dandam apprecatur, maledictione quippe ira ac lege pro tunc adhuc suo modo vigente & obtinente. Adde vero & 6. insignem etiam temporis & benedictionis differentiam in Summa ejus contineri, tum quod in nomine *Jehovæ* seu *Futuri* non autem in Deo *Amen* benedictio fit, tum quod vota ac benedictiones Veteris temporis Pacem adeo apprecabantur ut hinc & nomine Pacis impertitæ ac redeuntis in Historia Evangelica venirent, Apostoli autem ac sub N. T. Misericordiæ & gratiæ mentionem potissimum facerent.

§. X. Ita enim benedicebant ac salutabant Apostoli, ut *amorem Dei*

Dei Patris, Gratiam Jesu Christi, & communionem Spiritus Sancti apprecarentur, aut in capite aut in calce suarum Epistolarum plene ac distincte magis tum salutis Authores tum salutem ipsam quæ & sub Novo Test. major est exprimentes: Quod & Polycarpus unâ cum aliis in Orthodoxographia Patrum Apostolorum Epistolarem scribendi modum servantibus imitatur in Epistola, scribens, *Misericordia vobis & pax à Deo omnipotente & Domino nostro Jesu Christo Salvatore nostro abundet*, Confer Gal. VI. 16. 'Ειρηνή επ' αυτοις καὶ ἐλεος, 1 Tim. I. 2., 2 Tim. I. 2. & Tit. I. 4., χαῖρε ελεος, ειρηνή, ut & 2 Joh. 3., existente Filio unius, Patre alterius, Spiritu tertii boni causâ: His distinguebantur verbis Christiani à Judæis qui verbo uno *Pacis* comprehendere singula sive erant, sicuti Gentes & cultiores inter eas Græci verbo εὐπραγίαν *Salutem*, ὑγιαίνειν, χαθεῖν pro ἀχαθεῖν, εὐεῖναι, ἔρρωθει & præcipue, χαίρειν *Gaudere*, à quo & chartam salutatoriam derivare quidam audent. Comprehendunt vocabula variantia versiculi in Meleagrum Tyrium,

Si Syrus es tibi dico Salam, si sanguine Phœnix

Haudoni, si Græcus Chære, sonabit idem:

Esse autem Haudoni ויהי ארני *Vive Domine mi*, atque idem plane cum Latino *Vivat*, id Plauti Pœnulus in *Havo salutat* confirmat abunde. Exprimebant vero ac salutabant etiam Gentiles per signa & Pentagonum in capite literarum expressum, cujus quinque anguli literas υγια Sanitas notasse debuerint: Quanquam dubitem ego num *Pentalpha* aut *Pentagonum* quinque constans angulis referentibus A atque *Alpha* salutem dicere & apprecari primitus voluerit, utut eo retulerint huc ex post atque inde quinque literas quæ in voce υγια sunt angulis inscripserint, quum quinarium Mercurii ac Nuncii indicium potius fuerit atque hinc forte nuncio Epistolico præfixum sit, imagine primum ex Serpentis ænei figura aut baculo Moïsis angulis involute Serpentis implicito originem trahente; Quæ & causa fuit quod infantum cunis phylactarium hoc Druidæ applicarent Moïse cum Hercule in cunis angues & serpentes enecante, quod & pedes à Serpentis ictibus immunes præstaret & hinc calceis insculperetur. Confirmat rem omnem

§. IX.

VOC

C

DESIGNATIO in hunc usque diem cum inscri-
 pingi & præfigi solet, atque sic
 Salutis certum factum fuerit: Non igitur
 symbolis priscis Ægyptiorum, quum figuris
 ac scriberent, originem hujus repetere, vel
 Pythagoræ referre, vel ex fabula Antiochi Soteris
 cui Alexander in Somno victoriam adversus Galatas
 certam, siquidem Pentagonum hoc literis quinque
 repletum Vexillo insculperet militari.

§. XI. At ut è diverticulo in viam redeamus; Locus & usus
 erat Benedictionibus his quam maxime & singulari quadam ratio-
 ne sub Tempore ac Testamento primo ac Vetere, utut etiam de
 more Seculi in salutatione & accessu pacem domui precarentur
 in valedictione item ac discessu, quin & in Ecclesia ipsâ ac ante
 Cœnæ sacra osculo pacis mutuo se exciperent. In Vetere autem
 Testamento ac tempore quærebatur potissimum à Deo quod di-
 stribuenda tunc adhuc erat hæreditas ac terra, quod & bona ac
 promissa cuncta tunc adhuc in futuritione erant ac danda & addi-
 cenda: Quærebatur autem tunc non minus à Patre, tum quod ad
 Patrem addicta essent ea in singulari proprietate tunc, tum quod in
 filio quoad ille pars est Patris perseverant ea esse in Patre, tum
 quod fœderali via ac ratione descendere item debebant à Patre in
 Semen cum ac in Patre imo & propter Patrem simul benedictum.
 At quum stricte loquendo sub V. T. modo incipiebat exhiberi ac
 dari primum ac Vetus promissum ac Bonum, hinc si accurati ve-
 limus esse Benedictio & promissio ipsa qua simpliciter danda est
 primo Tempori Promissionis congrua potissimum.

§. XII. Non autem absque cerimonia fiebat ea tunc conve-
 nienter tempori illi prisco ceremoniali; Facit Epiphanius Hæres.
 XLII. contra Marcionitas mentionem εν δεξις ευλογιας, *dextra be-*
nedictionis aut facta dextrâ, sive hoc ex diverso significato vocis be-
 nedictionis enatum sit quæ & sinistrum quid atque maledictio-
 nem insimul persæpe dicit, quomodo & sic de Numine dextro &
 lævo ac sinistro loquuntur, & Pater in utraque manu, tum bene-
 ficia tum judicia distribuyente, Zionem notasse ejusque semper ha-
 bere

bere in iis rationem dicit, *sive* à more quo manus ac dextra imponitur magis benedicendo suam originem trahat, quomodo Jacob sollicite in benedictione filiorum Joseph dextram à sinistra distinguit, *sive* quod dextra in computatione perfectum quid imo copiam & Centenarium rotundum innuit; Postquam enim olim in læva 99. numerarant, in centenario transibant ad manum dextram: Unde Juvenalis in Satyra X. de Nestore inquit, *atque suos jam dextra computat annos.* Observabantur vero alia in Scripturâ Sacrà ac Traditione recepta Judæis præprimis in die expiationis; Lavatur enim probe Sacerdos qui benedictionem peragit, quod Majestas ipsa Dei & Schechina creditur manibus benedicientis insidere ea-que peracta iterum se attollere. Fit ea deinde in fido sacris silentio, ne percipiatur nomen Jehovah in Sanctuario pronuntians in benedictione, quum & abrumpendo & murmurando & strepitu concentus obruente illud sonat ac effertur. Non minus obvelatio tum benedicientis tum benedicendorum sollicite requirebatur, tunc obvelabantur enim hi ne Majestatem Dei tunc digitis benedicientis inhærentem conspicerent, obvelatur autem & ille palliolo villosa Talith circumposito capitique & oculis obducto. Potissima tamen ceremonia occupabatur circa manus, quæ vel complicabantur, vel attollebantur ad confidentem in cacumine Moriah, vel imponebantur etiam tum attingendo tum expandendo super populo in alto: Divaricabant vero in benedictione solenni Sacerdotes digitos manus, quod Deus post Sacerdotem stans per illos Israelem tunc adspicit juxta Cant. II. 9., *Ecce ipse stat post parietem nostrum prospiciens per fenestras & cancellos.* Paulatim etiam, an ad exprimendam distincte Trinitatem, an ob trinam benedictionem, recitatâ eâ successive unum secundum ac tandem tertium atque omnem extensum digitum ad manus volam contrahere cernebatur olim Sacerdos idem. Placuit vero Ecclesiæ sequiori Christianæ omissis his, *formâ Crucis factâ digitis*, benedictiones impertiri, atque audet Cornelius à Lapide Comment. in Luc. XXIV. signum hoc crucis à Christo in Apostolorum benedictione primitus usurpatum fuisse dicere, sed non alio fultus argumento quam quod ita censeat Dionysius Carthusianus, Svaretzius, quin & Hieronymus,

quod Serpens perticæ involutus in hunc usque diem cum inscriptione *Soter* aut *Servator Herculis* pingi & præfigi solet, atque sic etiam olim Symbolum Salutis certum factum fuerit: Non igitur opus hinc vel ex Symbolis priscis Ægyptiorum, quum figuris adhuc exprimerent ac scriberent, originem hujus repetere, vel ad Symbola Pythagoræ referre, vel ex fabula Antiochi Soteris deducere, cui Alexander in Somno victoriam adversus Galatas appromiserit certam, siquidem Pentagonum hoc literis quinque *ὑγια* i. e. *Sanitas* repletum Vexillo insculperet militari.

§. XI. At ut è diverticulo in viam redeamus; Locus & usus erat Benedictionibus his quam maxime & singulari quadam ratione sub Tempore ac Testamento primo ac Vetere, utut etiam de more Seculi in salutatione & accessu pacem domui precarentur in valedictione item ac discessu, quin & in Ecclesia ipsâ ac ante Coenæ sacra osculo pacis mutuo se exciperent. In Vetere autem Testamento ac tempore quærebatur potissimum à Deo quod distribuenda tunc adhuc erat hæreditas ac terra, quod & bona ac promissa cuncta tunc adhuc in futuritione erant ac danda & addenda: Quærebatur autem tunc non minus à Patre, tum quod ad Patrem addicta essent ea in singulari proprietate tunc, tum quod in filio quoad ille pars est Patris perseverant ea esse in Patre, tum quod foederali via ac ratione descendere item debebant à Patre in Semen cum ac in Patre imo & propter Patrem simul benedictum. At quum stricte loquendo sub V. T. modo incipiebat exhiberi ac dari primum ac Vetus promissum ac Bonum, hinc si accurati velimus esse Benedictio & promissio ipsa qua simpliciter danda est primo Tempori Promissionis congrua potissimum.

§. XII. Non autem absque ceremonia fiebat ea tunc convenienter tempori illi prisco ceremoniali; Facit Epiphanius Hæres. XLII. contra Marcionitas mentionem *εν δεξις ευλογας*, *dextra benedictionis* aut *facta dextrâ*, sive hoc ex diverso significato vocis benedictionis enatum sit quæ & sinistrum quid atque maledictionem insimul persæpe dicit, quomodo & sic de *Numine dextro* & *lævo* ac *sinistro* loquuntur, & Pater in utraque manu, tum beneficia tum judicia distribuyente, Zionem notasse ejusque semper ha-

bere

bere in iis rationem dicit, *sive* à more quo manus ac dextra imponitur magis benedicendo suam originem trahat, quomodo Jacob sollicitè in benedictione filiorum Joseph dextram à sinistra distinguit, *sive* quod dextra in computatione perfectum quid imo copiam & Centenarium rotundum innuit; Postquam enim olim in læva 99. numerarant, in centenario transibant ad manum dextram: Unde Juvenalis in Satyra X. de Nestore inquit, *atque suos jam dextra computat annos.* Observabantur vero alia in Scripturâ Sacrà ac Traditione recepta Judæis præprimis in die expiationis; Lavatur enim probe Sacerdos qui benedictionem peragit, quod Majestas ipsa Dei & Schechina creditur manibus benedicientis insidere ea-que peracta iterum se attollere. Fit ea deinde in fido sacris silentio, ne percipiatur nomen Jehovah in Sanctuario pronuntian- dum in benedictione, quum & abrumpendo & murmurando & strepitu concentus obruente illud sonat ac effertur. Non minus obvelatio tum benedicientis tum benedicendorum sollicitè requi- rebatur, tunc obvelabantur enim hi ne Majestatem Dei tunc di- gitis benedicientis inhærentem conspicerent, obvelatur autem & ille palliolo villosa Talith circumposito capitique & oculis obdu- cto. Potissima tamen ceremonia occupabatur circa manus, quæ vel complicabantur, vel attollebantur ad confidentem in cacumine Moriah, vel imponebantur etiam tum attingendo tum expanden- do super populo in alto: Divaricabant vero in benedictione so- lenni Sacerdotes digitos manus, quod Deus post Sacerdotem stans per illos Israelem tunc adspicit juxta Cant. II. 9., *Ecce ipse stat post parietem nostrum prospiciens per fenestras & cancellos.* Paulatim etiam, an ad exprimendam distincte Trinitatem, an ob trinam be- nedictionem, recitatâ eâ successive unum secundum ac tandem ter- tium atque omnem extensum digitum ad manus volam contrahere cernebatur olim Sacerdos idem. Placuit vero Ecclesiæ sequiori Christianæ omissis his, *formâ Crucis factâ digitis*, benedictiones im- pertiri, atque audet Cornelius à Lapide Comment. in Luc. XXIV. signum hoc crucis à Christo in Apostolorum benedictione primi- tus usurpatum fuisse dicere, sed non alio fultus argumento quam quod ita censeat Dionysius Carthusianus, Svaretzius, quin & Hie- ronymus,

ronymus, qui signum à Deo in ultimo tempore juxta Esaj. LXVI. 19, imponendum Israeli eo referat. At plene benedictionis ritus exhibet Talmudis Codex Berachoth, & Maimonides in Jad Chafaka P. I. Lib. II. Cap. VII.

§. XIII. Ipsam vero Benedictionem concipiendam dicitur & proponit disertis verbis Deus ipse Num. VI. 22. 23. 24. 25. 26.; Designat in principio verborum horum eos quorum erat atque esse debebat benedicendi facultas, *Aaronem & Filios ejus*, quippe Sacerdotalis ordinis Viros; Non debet Israel à se & suis viis atque sic in justitia proprii operis benedictionem expectare Deut. XXIX. 19. sed à Viro Mediatore & extra se: Neque convenit item in & à fallaci corde proprio benedici sed Viro Dei qui ad verbum Dei & ex eo cuncta depromit: Neque poteris absque Sacerdote benedici & benedictione frui, quod eousque sub maledictione adhuc es, & non absque sacraficatione & sanguinis fusione contingit peccati remissio; At hæc propius ad Tropologiam fere accedunt. Aaron pingitur Christus Princeps ille ex medio Israelis, qui corde suo conscius roboris invicti audet spondere unice accessum ad Deum ignem vorantem, per quem benedicimur benedictione spiritali omnigena in cœlestibus bonis Eph. I. 3., qui non tantum avertit maledictionem à nobis & impetrat benedictionem, sed & restipulatione ac intercessoriâ prece sua derivat à Deo pacem & cuncta beneficia in nos, tum sanguine meliora clamans, tum suo *Pater volo* adducens: Et licet voto simplici, præter Christum Sacerdotem Summum, etiam alii Viri Dei applicare possint benedictiones acquisitas, quin & nomine Dei ejusque missione & jussu addicere, non tamen vel Aaron Sacerdos ipse vel Filius Sacerdotis Aaronis etiam benedicens distinctis à Christo Sacerdote Sacerdotibus humanis sub Novo T. facultatem benedicendi & peccata remittendi etiam indulget, quum Sacerdos omnis in functione Sacerdotali omni complementum suum habeat in Christo eoque referendus unice sit, tum & Christus jam in throno ad dextram Dei confidens juxta ordinem Melchisedeck Sacerdos sit ac esse velit, qui quia vivit in æternum non antecessores & successores ullos verum Sacerdotium ἀπαργίζων ac non transiens in alios

alios etiam habet; Quomodo & Christus impollutus pro se offerre opus non habens atque altior cœlis non tantum sed & cœlestis Sacerdos est, ut Melchisedecum qui talis fuerat referret probe, & sic imperfectior Aaronis Typus alte subsideret Heb. VII. 26.

§. XIV. Fons autem ex quo benedictionem derivare ac deducere debet est *Jehovah*; Quod nomen & connotat plene verum Deum & distinguit illum aperte ab omni idolo, licet *Joves* nomine suos inde petierint ac mutuarint Gentiles; Ille enim unice est merum ac à defectu atque nihilo omni liberum ESSE veluti notatur hoc nomine, Illi convenit præsens actuale nulli unquam creationi ac fieri obnoxium ac possibile ESSE, Ille FIT etiam solus QUI EST: In quo hinc significatu etiam se opponit semper Gentium Diis quos provocat passim in Prophetis, ut vel in futuro implendo aliqua à se diu ante prædicta & promissa fiant qui sunt, vel divinum vigorem in opere exserendo demonstrent ac fiant qui sunt, vel sufficientiam in peccatoris redemptione & peccati deleta remissione exserenda fiant qui sunt; Unde & nomen Jehovah *Memoriale* proprium ejus Hos. XII. 6. Deducitur non minus etiam commode benedictio à Deo quàm Jehovah, quod illud nomen Interprete sic late Angelo Exod. XXXIII. 19. & XXXIV. 5. 6. 7. non tantum potissimam Dei Gloriam, sed & compendium omnis bonitatis, & Nomen quo à peccatore agnosci compellari & invocari unice potest ac vult, in se continet, quum Jehovah & *insufficientia* fit qui est quum & peccatori in gratia & peccati ablatione iterum sufficit, & in *sanctitate* ac justitia fit etiam qui est dum fontem non infontem ducit, qua ratione & bis Jehova Jehova est, & summe decoram & gloriosam viam salutis & benedictionis homini iterum aperit: At & refert item percommode Nomen hoc Jehovah se ad promissa quum in iis impletis *fit quod est*, quæ & in benedictione proveniunt & applicantur: quomodo inquiebat de *Promissionis tempore* olim quum neutrum adhuc ex promissis impleverat, Et *Nomine Jehovah Patribus non innotui*, nimirum testando illud in opere & re promissa concessa. Deducunt & speciatim benedictionem ab *Angelo Fœderis*, uti Jacobus ab *Angelo qui pavit & asserit eum ab ineunte ætate seu Pastore illo bono* Gen. XLVIII.

15. 16., & Moses ab Angelo qui rubum incolit Deut. XXXIII. 16., sive quod ille in Fœdus & pacem populi datus esset, sive quod eo tempore ira Dei adhuc flagraret Deusque nondum conciliatus esset, sive quod Pater Oeconomiam & provinciam Judicis assumpsisset; Quod & benedictio in Semine Abrahami erat Gen. XXII. 18. Accedit quod & in Trinitate à *Deo Trino* benedictionem deducebant, quod sicuti frequens ac perpetuum est sub N. T. ubi à Patre, Filio, & Spiritu apprecantur, sicuti & in Trinum hoc nomen tunc baptizabant ac initiabant ad benedictionem ac salutem habendam, ita & fit hoc in Aaronica benedictione implicite insimul, quum & Jehovah & Facies bina Jehovah super Israele in benedicendo elevatur: Quæ & causa est quare Daniel Dominum propter Dominum rogat Dan. IX. 17., quare Angelus ille Unus ex mille clamat, *Ne descendat in foveam, nam ego redemptionem invenio* Job. XXXIII. 23. 24. Neque enim Pater in se sed in conjuncto illi Christo est ille Solus Verus Deus Joh. XVII. 3., quum tres personæ Deitatis concurrunt in salute peccatoris procuranda ac perficienda.

§. XV. Et hinc est simul Trina Benedictio Aaronica hæc, quod 1. tres Deitatis personæ existunt à quibus ea descendit, quod 2. tria sunt quæ in ea veniunt distincte bona, Benevolentia Patris, Gratia Filii, & Pax Spiritus in conscientia, quod 3. tribus ea distincte distribuitur ac perficitur intervallis & gradibus, dum primo adest benevolentia Patris, dein ex favore & amore Patris provenit Christus ejusque gratia, & ex gratia ac justitia ejus gratuita pax, tum & quod 4. tres factæ sunt item Oeconomix in quibus præcipue Israeli Dei à Deo distribuitur & dispensatur, Oeconomia Patris in tempore Promissionis in quo Pater promisit ac benedixit, Oeconomia Filii sub Testamento Veteri ejusque præstituti temporis fine, in quo Fœderis Angelus patescit & aphefit ex gratia dedit, Oeconomia Spiritus emissi ac dirigentis in Ecclesia Christi loco sub Testam. Novo, in quo ad pacem lætam à Spiritu cuncta diriguntur.

§. XVI. Et vero debet necessario Trina concipi atque à tribus Deitatis personis profecta esse Benedictio, ~~tum~~ quod vere Deus cum Verbo

Verbo & Spiritu in nube in medio Israelis ad protegendum ac benedicendum tunc fuit ac nube vectus antecessit Hagg. II. 6., *tum* quod Deus Faciem à qua Benedictio venit à se diserte distinxit, dum inquit, Non ego ducam te sed *Facies mea ibit ac te ducet*, *tum* quod vere homo à Facie & Angelo faciei curam & benedictionem omnem traxit, *tum* quod ita Novum Testamentum claris ac disertis verbis Fontes benedictionis in benedictionibus suis exponit, & ab amore Patris, gratia Christi, & communione Spiritus omnem deducit, quemadmodum & in baptismo distincte Patrem Fil. ac Spiritum nominat, *tum* quod & in se non potest peccatori benedictio gratia & pax venire nisi in Christo qui pretio condigno soluto & impetrare debet prius, *tum* quod qui Filium cum iustitia non habet nec Patrem habere in communione potest, qui hinc in Cherubim duobus his unice propinquam Israeli sedem habet, *tum* & quod Oeconomia sic exigit in quâ Pater Judicis & Filius potius Benefactoris personam sustinet: Quæ & causa erat quod Pater abiret olim atque comitari ac ducere populum refractarium noluit ne in ira contereret, sed Faciem suam mitteret quæ anteiret. Et hinc Jehova à quo principium ac prima benedictio & Custodia quid nisi Pater? Facies prima à qua Gratia nisi Filius? Facies altera à qua Pax & tranquillitas animi nisi Spiritus Sanctus?

§. XVII. Et hinc prima itaque Benedictio in Formulâ Aaronis affert & innuit nobis Patrem, à quo in genere illa *benedictionem* arcessit & *custodiam*; Neque mirari subeat quod ille nobis venit in ea sub characteristico & nomenclatione *Jehova*, quum hoc etiam idem ipsi approprietur nomen contradistincte ad Filium ac Spiritum in benedictione quæ Apoc. I. 4. occurrit in verbis, *Gratia vobis & pax ab eo qui est erat & futurus est, & à Spiritibus septem qui coram ejus throno consistunt, & à Jesu Christo &c.* Fit autem hoc quod ille solum est vere ac simpliciter Jehova ac Deus, personæ aliæ vero in characteristico suo non item sed *Filius Dei* ac *Spiritus Dei*. Est & deinde causa hujus quod in eorum editione solus Pater qua Jehova fit qui est ac sibi similem sistit, Filius & Spiritus autem sistuntur ac fiunt, quomodo solent Magistri prisci hoc no-

men *diffusionis nomen* vocare & per Abh Ben ac Ruach Hakadosch *Patr. Fil. & Spir.* Deum exponere. Adde quod & in *Oeconomia* Pater est Author ac distributor benedictionis primus aut Jehovah qui fit, Filio autem non convenit dare cui vult Matth. XX. 23. Patri autem vere convenit *benedicere & custodire*, tum quod ea prima, tum quod generalia sunt; Benedicit Pater non Filius & Spiritus, quod illi bona sunt quibus datis benedicitur, quod illi se ita in hoc negotio habent ut *in iis* potius benedictio omnis fiat Eph. I. Sed & est *Deitas* tum & *sufficientia*, & *Misericordia*, à qua bona data descendunt, propria & charasteristicum proximum Patris, cum Filius ac Spiritus ad *Sapientiam & Actuosum* referuntur; Quemadmodum & Filius ac Spiritus in gratia non operantur ac determinant nisi Patre prius benedicendo determinante, illique adhuc à Patre mittuntur insuper, quum benedictio ab æterno facta executioni certæ mandari & applicari debet; Benedicit hinc Pater primum ab æterno Eph. I. 3. 4. in gratia data ab ipso ante tempora secularia 2 Tim. I. 9., in amore sc. benevolentia quo Jacobum amplectitur Rom. IX. 13., in vocatione ad æternam hæreditatem Heb. IX. 15., in sanctificatione Patris qui & separat eligendo & destinat in vasa gloriæ contradistincte à vasis ignominia ac ligneis Jud. v. 1.; Hinc sunt illi *benedicti Patris* atque adhuc *ab æterno* aut potius incunabulis mundi Matth. XXV. 34.: Benedicit vero tunc Pater quum ab æterno bene vult, quum addicit, quum in hæredes vitæ scribit, quum eligit & designat cui, cum se alia personæ in *Oeconomia* ministerialiter habere debent. In hac vero æterna Patris præagnitione fundantur alia beneficia cuncta, quæ & juxta salutis catenam per se in serie sua sequuntur, ita ut *prædefiniat, vocet, justificet, glorificet*. Benedicit item Israeli Pater *Politice* ut sit ille populus altissimus terræ, quæ & ex hac gente sacra sumpsit ac Deos quos religiose coluit, *Oeconomice* ut & terra & pecus & homo fecunditate omnia excederet in mundo, *Ecclesiastice* ut Deus & Oraculum infallibile adhabitaret, tum & quam maxime *Spiritualiter* in bonis cœlestibus in Christo. Atque sic Pater *Jovis Opt. Max.* partes adimpleverat, qui & Divum Rex atque hominum Pater ac Benefactor atque *Zeus βασιλεus* credebatur

batur esse, qui & ob utrumque hoc tum *Optimi* tum *Maximi* epitheton accepit, quanquam Jupiter & Jovis non tam *Juvans Pater* quam *Jehovah* sit: Quod & nomen Latinum *Deus* ut sic referunt illi qui non à Græco *Δεός* *Timor* qui primus Deos in orbe dedit derivant, (quomodo & Jacob & Moses Timorem Isaaci & Israelis in *Gen.* & *Num.* Cap. VIII. Deum appellant,) illis enim est *Δεός* origo vocis à *δένω* *irrigo*, quod Dei benedictione omnia rigentur & foecundentur; Unde & *ὕελος* Jupiter Græcis est & *Pluvius* Latinis in verbis *Arida nec Pluvio supplicat herba Jovi* & *Aquilicius* in Tertull. Apolog. & Lib. III. adversus Marcion. At conjungitur aut sequitur nunc secundum etiam, quo ille idem Jupiter *Averruncus* est ac *Trophæus* ac *Soter* & maledictionem ex peccato venientem ac superimminentem in *Custodia* ac *Servatione* Israelis etiam avertit ac depellit, quo & *Juno Sospita* pertinebat: quanquam averruncatio potissimum Herculi Apollini ac Mercurio data esset, quos hinc *ἀλεξικάκους*, *ἀποπομπαίους*, *ἀποτροφαίους* ac depulsores appellabant; Huc spectant verba Macrobi. in Saturn. Lib. I., *Apollinem aspellentem mala intelligas quem Athenienses Ἀλεξικάκον appellant*, Huc & Hermæ seu Mercurii ad fores ædium positi & Propylæorum Strophæorum ac Thyraeorum data his epitheta & cognomina: Sed & ad Soteres, Anaktes, & Heroes, quin & Nationum primos Patres, hoc solebat referri olim & Plutarcho in Thes; Meliore potiore & pleniore vero Jure Servator & *Custos* Israelis Deus Pater est, cujus fundamentum in misericordia est, & occasio peccatum quod in hominem reatum damnationem pericula ac mala quæque superinduxit quæ nos absorbere idendidem & obruere queunt. Custodit autem ab iis & servat ex iis Pater, dum legi & morti aculeum frangit, dum sponsione in pacto æterno admissa in alium onera incurrere facit iisque Israelem liberare incipit, dum Christum & in eo exitus ex promerita morte concedit, dum Spiritum indulget & per eum ex tenebris ac potestate tenebrarum extrahit, dum Satanam catenis tenebrarum ligat, dum corda Regum tanquam rivos aquarum flectit, dum nube & secus Israeli in peculium assumpto tanquam Custos Israelis ac populi sui superincubat: Sed & robore divino & gratiæ fidelis constantiâ custoditur Israel

fic, ut excidere ac perire non possit, sed Lapis ille discindat cunctos qui loco movere eum volunt.

§. XVIII. Secunda Benedictio & Gratia in Formulâ à Filio descendit, qui Facies prima Dei dicitur ut & Angelus faciei, tum quia est quâ Filius Imago simillima Patris, tum quia eum obvertit nobis & eo, secundum significatum radicis *Panah*, respicit nos, tum quia in eo favorem nobis exhibet ac non terga vertit; Non poterat solus Pater vitam communionem sui ac salutem dare Israeli, quod peccata ejus divisionem faciunt inter illum & Deum atque satisfactionem prius & expiationem iræ ac justitiæ deposcunt; Hinc dicitur abire ille à populo, tum ut elongatio ac servitus existeret, tum ne contereret populum qui in Oeconomia partes & formam Judicis assumpserat atque Faciem suam à se eatenus distinctam mittere comperitur qui ducat populum Exod. XXXIII. v. 3. coll. cum v. 14.: Quare & dicitur Jehovah, tum inchoando salutem in æterno Consilio pacis ac decreto, tum in directione mittendo ac ablegando ad populum tuendum ac ducendum, *faciem suam allucere facere Israeli*; Referunt hoc Magistri 1. ad Columnam nubis & ignis allucentis Israeli ex nube, 2. ad lucem quæ inter benedicendum eruperit cum fulgore majori in & ex Sanctuario, tum & 3. ad fabulam quâ creditur Deum post Sacerdotem benedicentem stare & per clathros divaricatorum digitorum Sacerdotis Israelem aspicere ac intueri, juxta verba Cant. II. 9., *Ecce ipse stat post parietem nostrum, prospiciens per fenestras & proferens aspectum per cancellos*: Quæ & causa sit quare Israel manibus tunc obtegit suos oculos, ne aspiciat Sacerdotis digitos & Schechinam Majestatis in iis durante benedictione insidentem, quare & finita benedictione Sacerdos precem septies, elevando singulis vicibus suam vocem, decantet, donec in septimum usque cælum iterum Divina Majestas ascendit. At vero non tam ad externam Nubis coruscæ lucem hæc spectare, quàm ad lucem gloriosæ Majestatis inhabitantis, tum & ad serenum faciei ejus allicientis favorem referenda esse, quisque facile animadvertit. Allucet vero ita prima Facies & Christus, quum ille tanquam Verbum & Propheta cælo veniens viam ad salutem Ecclesiæ semper indicat revelat & præmonstrat,

monstrat tanquam lux pedis nostri quæ in tenebris fulget, quum ille emittit exerit & apparere facit gratiam salutarem Tit. II. 2., quum ille resecta facie gloriam & claritatem Dei immittit in nos ut transformemur simul in eam & phosphorus exoriatur in cordibus, tum retegendo umbras ab olim, tum sanctificando per spiritum 2 Cor. III. 18. 2 Pet. I. 19. Insigne vero est Bonum quod ille in benedictione affert, *Gratia* nimirum *unius hominis Jesu* Rom. V. 15., tum ipsi proxime propria & accepta ferenda, tum nobis unica & prima ad salutem janua, quæ & iræ & demerito ac indignitati & impotentiae omni ac viribus fractis Naturæ nostræ corruptæ è diametro opponitur ac servit. Quod & unicum illud peccatori necessarium salutis principium ac remedium est, quoad & indebitum, & gratuitum, & peccati remissionem atque condonationem, & lenitatem ac favorem excluso rigore omni in se complectitur. Explicant magis eam Vocabula *Chesed* & *Xaeris*, dum illud benignitatem quandam supererogatoriam dicit, quæ super jus & justitiæ postulata ascendit, uti & studium enixum imò & immutabile in bonum benignitati conjunctum, hoc vero lætitiā quam Gratia obnoxio reo parit maximam & inopinatam subin-
nuit & vult.

§. XIX. Tertia vero Benedictio elevat ac attollit in Formulā novam Jehovah Faciem ad vel supra Israelem, & ponit ipsi *Schalom* seu complementum aut potius pacem; Attollit novam Faciem seu personam Deo similem Deus ac Spiritum, qui omnia in applicando consummat ad plenam quietem ac pacem, qui & olim super Israele fuit & exacerbatum est, qui & in ac supra Israelem propius accedit, dum *Regnum Cælorum* non est esca & potus sed *justitia pax & lætitia in Spiritu Sancto* Rom. XIV. 17. Attollit super *Israelem* faciem, sicuti Nubes olim in qua *Schechina* super Israele obtegebat, & pluviam juxta Ps. LXVIII. 9. 10. stillans baptizabat in nube 1 Cor. X. 2., *Quiescit Spiritus gloria super fideles* 1 Pet. IV. 14. Descendit hoc bonum per se & sponte ex bonis duobus antecedentibus; Quando enim Pater benedicit & custodit non homo maledicit Num. XXIII. 8.: Atque hæc est fœderalis an promissio an stipulatio, *Noli metuere, Ego sum Clypeus tuus* qui te ob-
tegit

tegit & custodit, *Ego merces tua ampla valde* Gen. XV. 1. Sed & cum Christus & Gratia Christi adest exsurgit item uti gloria Deo in excelsis ita & *Pax in terra* Luc. II. 14.: Est hic Melchisedeck & Rex Justitiæ & Rex Salem seu Pacis: Sed & excludit Gratia metum ac mutabilitatem, suntque dona ejus ἀμεταμέλετα, collocatque salutem omnem in certo, quia enim Gratia est ac descendit à Deo, & à proposito seu decreto Dei, & à nudo proposito, & à gratuito proposito, hinc nihil eam in cursu infringit & labefactat, sed dominatur potius ea atque ad vitam æternam usque dominatur Rom. V. 21.; Et quia Gratia nil in homine exigit ac prærequirit, quia peccata quæ turbare possunt pellit & condonat, quia libere & ex proposito nudo agit, quia indigno æque ac maxime adest, quia necessaria ipsa suppeditat & velle simul ac perficere operatur, quia sancta est & castigat, quia ante tempora secularia data & attributa est in firmo decreto, quid eam exstingueret iterum & in cursu sufflaminaret? At proxime ac proprie à Spiritu & secunda Dei Facie emergit in corde Israelis Dei Tranquillitas omnis & Pax, sive ea sit pax periculum & metum omnem excludens, quoad ille per fidem in nobis effectam applicat gratias fideles David ac justitiam æternam, & nos ungit obsignat ac stabilit in Christum 2 Cor. I. 21., atque robur illud Dei est quo custodimur ad salutem 1 Pet. I. 5., sive sit pax arcens omnem animi de Salute incertitudinem ac fluctuationem, quoad porro Spiritus is arrhabo est primitialis fidem certam præstans de tota secutura massa Eph. I. 13. 14., & per sanctificationem tanquam testimonium rerum, tum facit testari bene Spiritum nostrum ut cor nostrum porro nos non arguat ac damnet, tum contestificatur una cum Spiritu nostro nos esse Filios Dei, quum sic & fundamentum ponit certiorationis ipse sua operatione, & in Scriptura quæ est à Spiritu beatos ubique prædicat qui sunt tales, & Synesi explorante concessâ facit nos experiri ac sentire gratiam Christi illam in nobis actu operosam, qui & tum de Electione æterna nostrâ quâ nos in Vasa decoris posuit nos certos reddit, dum nos in opere sanctificationis præparat actu in Vasa talia, tum & de salute ac beatitudine æternâ cœlesti nobis in futuro certo dandâ confirmat, quum & per sanctificationem nos insimul

insimul idoneos reddit ad hæreditandum sortem Sanctorum in luce, quæ & sanctificatio intercedens efficit ut fides procedat de fide ad fidem id est proficiat ad certam tandem ac firmatam fiduciam. Est vero & paci huic porro conjungenda adhuc pax conscientiæ, ut ea non mordeat ac perterrefaciat nos ob peccata & damnationem, quoad *justificati per fidem* in nobis ab ipso effectam *pacem habemus* Rom. V. 1., & in *spiritu hoc nobis dato charitas Dei effunditur in nostrum cor* Rom. V. 5., & ex hoc agnoscitur quod *Deus etiam in nobis est ac manet, quod Spiritum nobis dedit* 1 Joh. III. 24., & ille non est Spiritus *Servitutis & metus sed filiationis clamans Abba Pater* Rom. VIII. 15. Est & denique pax hæc pax affectuum ut plene illi in appetitu suo infinito exsatiati sint ac nil porro desiderare possint, quoad ille Spiritus tum gratiâ quam applicat, tum operatione quam ad prægustum suavissimum exserit, tum in cœna quam in communionem inhabitantis nos Dei in corde apparat, tum in futuro bono cœlesti infinito Deoque ipso in mercedem ad possessionem ac fruitionem omnem dando, cujus spe certa hic salvat & mulcet, summam in nobis exhilarationem causatur, affectumque omnem tristem & inquietum plene sedat ac tranquillat. Neque turbatur item Pax hæc in afflictione, tum quod nunc glorietur fidelis in ea, tum quod ad *δοκίμην* & fructum pacificum justitiæ ducit, tum quod Spiritus gloriæ & exultationis eo magis super patiente quiescit.

§. XX. Atque hæc est Benedictio in se & plenitudine omni ac extensione ad omnes primo omni tempore fideles visa: Non minus autem venit atque intelligenda est ea secundo restrictæ ad priscum Israel, tanquam proximum subjectum & populum cui coram benedictio fit, ratione quadam singulari ac speciali sigillatim; Certe enim Jehova & quoad nomen & quoad promissa quæ sunt quod sunt erat olim apud ac penes eos atque Deus ipsorum & unice ipsorum, & quidem qua Jehova etiam adhuc ac nondum Deus Amen factus. Ille benedicebat ipsis etiam singulari modo non minus pro tunc, quoad eo tempore & promisit in futuro danda adhuc, & assignavit atque addixit hinc & illi insimul adhuc: Neque abnuerit quis tunc custodivisse simul singulari modo Custodem

dem Israelis hinc appellatum, tum quoad erat in Theocratia priscâ immediatus ejus populi Rex, tum quoad Belli profligans miraculose Dux, tum quoad Nube proxime incumbens & obtegens sic, ut & exclamarent attoniti Gentiles, *Ubi est populus cui Diis tam propinqui sunt.* Sed & adfuit Facies utraque Dei *Verbum & Spiritus* in medio eorum emblemate colloquio & auxilio externo ac visibili. Neque deerat Gratia Israeli, quoad Angelus Fœderis intercedebat ac bajulabat eos omni Tempore, qui & Josuam coram se collocat & clamat ad Satanam *Dominus increpet te qui Hierosolymam elegit*, & vestes impuras ac maculatas exuere vi Sponsionis jubet Zach. III. Sed & pacem iis ponebat tunc, quum iis unice viam pacis ac ad animi tranquillitatem ac Summum bonum adeo vestigatum ducentem in verbo & Urim aperit, quum hostes omnes profligat, Gentes vicinas adeo terrore implet, ut & non insurgere auderent, & pro Diis Victores hos haberent, tandem item post labores deserti exactos in quietem Josuæ & Canaæ introducit.

§. XXI. At & potest non minus tertio ea, ad populum quippe totum directâ, exponi etiam & venire externe, aut saltem fœderaliter & in gratia ac sanctitate communi fœderali, *quoad* Israeli prisco datum est decus omnium terrarum terra lacte ac melle fluens, illeque populus factus altissimus super omnes populos terræ, sicuti & nunc Israel Dei fœderali gaudet prærogativa, atque ejus & liberorum sunt promissiones, & Fons Dei in medio ejus opposita ad deserta quæ siti pereunt enecante ac sterilitate horrent Psal. XLVI. 5. Ps. LXVIII. 10. 11. 27., *quoad* Muri Hierosolymæ perpetuo sunt coram oculis Dei, illeque in utrâque cum dextra tum sinistra manu ac directione Zionem signatum ejusque semper curam & rationem habet Es. XLIX. 16., *quoad* auxilio præsentaneo etiam in impietate adesse parcere atque tantum admota virga castigare potest Psal. LXXXIX. 33., ut famæ & nomini suo inter gentes sanctificando consulat Exod. XXXII. 11. 12. 13., Deut. XXXII. 26. 27., *quoad* conjunctim utraque Facies, cum Michael seu quis sicut Deus tum Gabriel ac Fortitudo Dei, in aulis Magnatum & Persarum corda Principum edomando ac invertendo tanquam

tanquam rivos aquarum in salutem populi Dei operantur Dan. X. 13., *quoad* & sunt in foederali communione rami item sancti ac dilecti itidem propter Patres, quorum dignus illi sanguis sunt & benedictionem, cum in parente adhuc essent, actu etiam habuerunt Rom. XI. 16. 28. Et sane cadunt verè de mensa gratiae micæ externe etiam Vocatis in Ecclesia existentibus, quin & Canibus item ac Gentium Insulis; Habent enim inde illi præ Diabolis ac Angelis lapsis januam iterum salutis novam apertam, præ Gentibus olim sub inobedientiam conclusis actuale salutis ejus item cognitionem oblationem & adductionem, præ Judæis parvo solum tempore usuram lucis adhuc olim habentibus horam gratiae ad finem fere Novi Test. extensam ac protractam quæ longa patientia salus esse Apostolo dicitur, atque simul suo modo statum possibilitatis Salutis, utut ea iis æque ac sub Foedere Operum Adamo in eventu decreta non fuerit, at quod hinc etiam possibilitati huic in se non derogat. Habent vero & Gentiles ipsi ex Gratia hac *tum* longam paresin & usuram seculi quod à Christo portatur, *tum* sufficientiam gratiae & objectivæ & subjectivæ pro iis item, si parti suæ in externo non desint & nova petulantia non negligant, paratam ac promptam, *tum* convictionem eam plenam de existentia novæ gratiae & salutis in se, ut Insulæ convictæ gentium expectent solum & aveant scire legem Christi ac viam quâ illa venit & revelata est, *tum* & sic præparationem talem ac tantam in se ut non procul absint à Regno cœlorum. Quanquam non semper ac in perpetuum externe vocatis maneat hæc spes, quum aliud longe merces cum hypocritis danda poscat & maledictionem eam qua Deus maledicit etiam agro qui pluviam sæpe bibit & solum carduos fert, jurans illi sterilitatem continuam in verbis, *Nunc crescat in te nunquam fructus* Heb. VI. 8., quo cheu iudicio & tot nunc forte Ecclesiae loca percussa in incorrigibilitate jacent; Quod & Heb. IV. 18. 19. confirmatur exemplo eorum de prisco Israele Dei, quibus in antecessum juratum fuit quod nunquam in quietem primam & Canaan intrare deberent, tum & repetitur Heb. IV. 1. in hortatione, *Itaque timeamus, ut promissionem intrandi in requiem non negligamus, & nemo nostrum excludatur*: Quod hinc

peccatum, æque ac illud in Spiritum Sanctum, non remittitur unquam.

§. XXII. Subjicit Benedictioni Deus, *Et ponetis meum nomen super Filiis Israel, ut ego benedicam vos*; Dicitur imponi Nomen Dei in benedictione, 1. quia communiter manus impositione quâ Dei manus figuratur benedictio fit, 2. quod benedictio & custodia à Deo super nobis veniente & existente exseritur, 3. quod à Deo qui in Nube superincumbebat illa descendit, 4. quod à Deo tanquam Israelis Deo & confœderato atque ita ex cœlo alto ipsis conjuncto benedictio venit: Imponitur & non una ratione Dei Nomen; Fit hoc in religione quum ille pro Deo eligitur agnoscitur & sumitur, in fœderis erectione in qua ille populi alicujus Deus fit & sponte item populus se Deo subjicit illi jurat & homagium præstat qua ratione Deut. XXVI. 17. 18. 19. dicitur, *Jehova dicere fecisti aut permisisti factum esse tuum Deum, & Jehova fecit aut permisit tibi dicere te esse factum ejus populum propriarium*, fit porro in initiatione dum baptismus in nomen Patris Filii ac Spiritus addicit ac initiat, cujus Trionius & Filii tanquam Patris fimus, & Servi tanquam Domini ac Regis, & Sponsa tanquam Viri, quomodo Mulieres Judaicæ pavidæ ac nunc Viro & Patrono destitutæ Principem omnem in exilio suo inclamant, ut tantum tanquam subditi ejus *ab eo denominari possint*, atque sic non ludibrio & vexationi omni obnoxii porro sint Esaj. IV. 1., fit denique & in nomine inde peculiari quadam ratione sumpto & sibi imposito, tum in confessione quæ quasi dicit aperte *Nos tui sumus o David*, tum & in prece ac benedictione cum hic & ille ad protegendum advocatur & in nomine ejus & Christi quodcunque petitur. Ita ferebat omni hoc modo super se Israel olim Dei nomen, quod in vanum ille ferre non debebat. Ita baptizatur sub Testam. Novo in Patris Filii ac Spiritus personam in verbo nominatam, ut illi in proprietatem ac peculium consecremur & attribuamur, ut ab omni falso Deo & disciplina ac Dominio Veterum dictitiorum Deorum liberemur, ut cultum item à vero Numine cuncta bona expectantem & in eo quærentem præstemus illumque rite glorificemus, ut & petita ac assumpta denominatione

minatione ab eo externe eum confiteamur, quod tamen & baptismus ipse quæ Christianismi tessera ac nota præstabat olim similiter, & Coena quæ conjungit & ratione Christi & ratione Ecclesiæ Christianæ in unum corpus, & congregatio publici cœtus non deserta quum sic nos ad eam pertinere testatum facimus; Ita fert & à Patre nomen Filius quoad ejus Filius in agnomine dicitur, & à Domino Servus, & à Marito Uxor, quin & quandoque Mater à Filio quum vel illustris ille est vel ille distinguit Matris nomen: Ita in *Ælian. Var. Lib. XIII. Cap. XXX.* *Ολυμπιάς ἡ Ἀλεξάνδρου Olympia Mater Alexandri*, & *Luc. XXIV. 10.* *Maria Jacobi* juxta Syrum ex *Marc. XV.* inferentem *Maria Mater Jacobi*, sicuti & filius ipsum nomen Patris gerit & Christus Filius dicitur simpliciter *David Jer. XXX. 9.* & *Rehabeam* item *1 Reg. XII. 16.* & *Æneas Dardanus Lib. IV. Æneid.:* Quo & expediunt quidam scrupulum duplicem qui *Act. VII. 16.* occurrit, quo & *Abraham* dicitur emisisse quod *Jacob* nomen gerens *Abrahæ Patris à Sichemitis* emit *Gen. XXXIII. 19.*, *Jos. XXIV. 33.*, *Abrahamo sepulchrum ab Ephrone* è regione *Mamre* aut *Hebron* emente non *Sichemæ Gen. XXIII. 17. 18. 19.:* Atque volunt *Emmor Sichem* dici quod esset Pater *Sichem*; Quanquam quoad rem *Abraham Isaac & Jacob* vere pariter in speluncâ per *Abrahamum* ab *Ephron & Hethitis* è regione *Mamre & Hebron* empta sepulti sint *Gen. XLIX. 30. 31. L. 13. XXIII. 19.* *Josephus* autem cum *Fratribus XI* in agro quem *Jacobus à Sichemitis* non tam in sepulchrum quam habitationem sibi comparaverat *Jos. XXIV. 32.;* Quia enim receptum erat *fratribus Patribus & cognatis* contumulari, quo & phrasis de collectione ad *Patres* spectat, tum & *Hieronymus Ep. XXVII. de Paula Eustochii Matre* scribit quod *Sichemum* transiens viderit *Patriarcharum duodecim sepulchra*, porro & *Act. VII. 16.* leguntur diserte *Sichemum* translati esse, denique & inviolabili & sanctissimo modo per sepulchrum in loco collocatum firmitissima possessio & occupatio loci fit, hinc *Patriarchæ duodecim* in *Sichem* etiam sepulchrum habere & proprietatem loci acquisitam sibi suisque confirmare magis voluerunt: Ut distincta hæc duo sepulchra & loca sint & male *Josephus Antiq. Lib. II. Cap. IV.*

Chebronem cum Sichemo confundat, quum teste Hieronymo *de Traditionibus Iudeorum antiquis* Chebron *Kiriath Arba* hinc vocata sit, quod Patriarchæ quatuor Adam, Abraham, Isaac, Jacob ibi sepulti esse crederentur, testeque Scriptura Gen. XXIII. 19. ager Hethitarum Abrahamo emptus è regione Chebron vere situs fuerit.

§. XXIII. Abutuntur autem hoc nomine Dei imposito vel imponendo ex post vehementer Judæi, quoad 1. nomini qua nomini inhærent omnemque illi efficaciam attribuunt, 2. impositionem ejus ad appensionem aut incisionem ejus in carnem etiam referunt, inquitente Maimonide de Fundamentis Legis Cap. VI. §. 7., *Quod si quis in carne sua exaratum habeat nomen Dei, is ne se lavet aut ungat, neque stet in loco immundo: si autem legalis ipsi lotio injungitur tum involvat locum junco atque immergat se, aut cingat pannis, neque tamen nimium constringat &c.*: Atque tam efficax & sancta est iis inscriptio hæc, ut & vasis & lectis inscribant, ut in Harachin. Cap. III. fol. 8. legatur, *Nomen Dei inscriptum ansis vasorum aut lecti basibus exscindatur & occultetur.* Atque sanctitas & hæc efficacia superstitiosa credita nominis est etiam causa, quod ita occultant & vocales & pronunciationem nominis Jehovah, ut nec Summo Sacerdoti id extra Sanctuarium pronunciare cum suis literis permittant; Occultatio enim hæc non tantum est incertitudo vocalium verarum in eo, nec tantum sepimentum legis abstinens omnem abusum sacratissimi nominis, nec tantum Sanctitas nominis ipsius in se quod non ore indigno ac impio prophanari & vulgari debet, sed & efficacia quam credunt illi vel ad operandum vel ad advocandum per id Deum ipsum inesse: Quomodo ita Jesum Nazarenum vel vera nomina fortissimorum Angelorum in Ægypto didicisse vel nomen Jehovah in suis vocalibus genuinis furtim accepisse & per nomina genuina advocasse & cuncta peregrisse volunt. Atque hinc etiam Ignotus Deus processit, qui *vel* Tutelaris urbis ac loci Deus erat omni data operâ inominatus & occultus ut non constaret hosti atque eo nomine invocatus atque accersitus avocari posset unquam, *vel* dein ignorata ac latens forte quædam Deitas, quum non præteribant libenter Deos

Deos peregrinos & omnes placare sibi que conciliare volebant, *vel* porro Deorum Supremus qui suo hærens throno non apparet unquam, quem & per Divos ac pararios tantum convenire decet, *vel* denique ac potissimum Deus verus aut Deus Israel quemadmodum Apostolus exponit, qui & Spiritus, & finitæ menti incomprehensus, & in posteriori tantum ostensus, & nomine pleno juxta Scripturam destitutus, & sub nube Voce tantum quadam inde emissâ at similitudine sui nulla ostensâ delitescens, & ab Israele olim abiens, quin & imaginem nullam sui habens aut ferens, Gentibusque toto Veteri tempore absconditus & hinc vere Deus ignotus fuit: quomodo & adhuc post sub Novi Test. initio durante adhuc persecutione Symbolum ac in eo ratio vera hujus Dei occultabatur, ac tantum memoriâ servabatur ac recitabatur adhuc, ne & alius hoc Symbolum tenens ac recitans forte ita simul irreperere & Christianos eum recipientes prodere posset.

§. XXIV. Rectius vero Christiani nomen Dei ac Salvatoris sui Antiochiæ sibi imponebant post Act. XI. 26. & XXVI. 28., qui antea Discipuli, Fratres, Nazaræi, atque Galilæi dicebantur, quin & Judæorum nomine simul veniebant, quemadmodum & adhuc dum apud Magistros *Nozrim* ac *Nazareni* vocantur. Idque factum opportune simul & non absque causa, non tam quod ut unguentum debebat effundi ejus nomen Cant. I. 3., aut Uncti Dei dicuntur Ps. CV. 15., aut nomine novo appellandi erant Jes. LXII. 2., sed ut se distinguerent à Judæis tertiaque pars hominum opposita ad Judæos ac Gentiles in mundo emergeret Apoc. VIII., ut se Christi regulæ ac doctrinæ inter tot Philosophorum Sectas initiarent, ut se totos illi in peculium consecrarent ac darent, ut eum imperterritè ac aperte confiterentur coram mundo ac tanquam servi Dei etiam in fronte signarentur non corde & brachio solum Apoc. VII. 3., sed & quod Spiritus in nos etiam singulari modo est effusus Joel. II. 28. & Unctio nobis data 1 Joh. II. 20. qui Spiritus olim nondum erat Joh. VII. 39. 2 Cor. I. 21. 22., quin & quod nos Prophetæ Sacerdotes Luctatores & Reges Deo facti qui solebant olim ungi 1 Pet. II. 9. Apoc. I. 6., qui & quâ Prophetæ virtutes ac laudem Dei ore & conversatione prædicant ac enarrant

1 Pet. II. 9. Jes. XLIII. 21., & qua Sacerdotes Jehovæ Es. LXI. 6. vocati propinquant, sacrificium veræ justitiæ offerunt, uti & veterem hominem occisum, & sacrificia laudis & dona varia, & homines conversos sacrificant, & qua Reges cidari manu Dei coronati Jes. LXII. 3. in potestatem nullius redigi se patiuntur 1 Cor. VI. 12., & mundum sive persequentem sive blandientem vincunt 1 Joh. V. 4., & in medio hostium dominantur Ps. CX. 2., & omnia nunc in Christo ipsorum facta hæreditant. Nomen vero prænobile est à Christo & Unctione trinâ appellari, quò & hinc spectat confessio Martyrum facta inquiente apud Chrysostomum Luciano, ac respondente ad interrogata de Patria, de Professione, de Majoribus idendidem, *Christianus sum*, & præterea nihil: Quanquam hinc nec Petro nec Antiochenæ Sedi prærogativa subnascatur, subindicante venuste Chrysostomo Hom. VII. in Matth. in verbis, *Vos autem, siquidem aliquod de honore certamen oriatur, omni ambitione contenditis ut vel universo præsideatis Orbi, illo scilicet vobis privilegio blandientes, quod hac prima Civitas fidelibus Christianorum nomen imposuit*; Hoc enim occasione tantum ea factum, quod Judæa nunc ejusque Synagoga esset deferenda, quod nunc iusta copia Gentilis conversæ Ecclesiæ Act. XI. 18. 20. 21. adesset, quod & Metropolis fere Asiæ Gentilis esset in qua potissimum gentes Asiæ colligerentur, quæ fulgure ex Oriente in Occidentem pergente primo imbui Christoque initiari debebant. Quam honorificum autem erat in se nomen hoc, tam infame econtra & exosum erat idem Gentibus, quæ agebant *Bonus Vir Cajus Sejus ac est Christianus* Tertull. Apol. III.; Factum autem ex post hoc nomen proprium primi temporis fidelibus quoad ii Martyres erant & Luctatores Spiritu gloriæ super iis quiescente pleni, dein Fidelibus contradistincte ad Catechumenos & Competentes, denique iis qui in Ecclesia Romana unguntur oleo externo Confirmationis &c. Corruptum vero nobile nomen qui se Cephæ esse dicebant olim à Cepha, uti nunc Franciscanos à Francisco, Lutheranos à Luthero. Aliud ac distinctum vero vel significatu ipso est nomen *Jesu*, à quo pariter Jesuitæ aut Socii Jesu appellari non possunt; Significat enim hoc nomen *Salvatore* à *Jaschang* in Hiph. *Hoschian*

schiang præfixâ simul formativâ, non autem ab *יֵשׁוּעַ* Sanatorem, nec Græcum quendam Jasonem, nec ex composito IhvaIsch, aut Jehova Schuang: Nec juvat excipere dici etiam Jesum & significare nomen Zach. IX. passive *Noschang Salvatum*, quum suo brachio juxta Esajam salvetur, & ex Oeconomia hoc tantum sit, & ad majorem ejus justificationem & gloriam hoc faciat, & per Hebraismum connexi pro connexo intelligatur *Salvus*, quemadmodum & acclamatur alii Regi venienti sicut apud Zachariam & in Psalmis, *Vivat*, *Hoschiagna Salva quæso Regem*, aut *Salvus sit Rex*: Non tamen adeo etiam extollendum hoc Nomen, ut illud cum Pontificiis nomini etiam Sacratissimo Jehovah longe præponamus, cultum religiosum juxta Phil. II. illi præstemus, tum & pro amuleto ac prophylactico nobis appendamus: quanquam non inficiemur in se quod Lutherani sano ac suo modo ad nomen Jesu caput aperiant suum, cum & ad nomen Principis nominatum illud idem etiam fiat, hoc vero non placet quod ad nomen illud solum aperiant non vero ad nomen Christi quo eadem tamen digna Salvatoris persona venit; Est vero nomen Jesu Phil. II. in Esaja Christus ipse non character nominis, qui & character non in exaltatione juxta Paulum sed nativitate venit, nec nomen super omne nomen est quum eo multi etiam insigniantur.

§. XXV. Abeunt in genere à Benedictione hæc Omnes qui cum Judæis ex Lege, quæ non nisi Execratio post lapsum est ac dicitur Deut. XXIX. 19., & ita in & ex suis viis ac operibus benedictionem & salutem quærunt, qui & hinc Ps. CIX. 17. 18. describuntur *benedictionem nolle quæ & ideo se elonget ab iis, maledictionem autem velle quæ & in medullas eorum tanquam oleum penetret*, qui & Abrahamum atque omnem Patrem suum sub tempore promissionis maledicunt ac damnant, quum viam gratiæ promissionis ac fidei atque ambulantes in ea ex Consilio inopis damnare atque maledicere nunc comperiuntur Prov. XXX. 11. Abeunt item longe ab eâ Pontificii in specie, qui Sanctorum & Divorum Patrocinio ad custodiam omnem se commendant, vim suam in viribus illæsis pro Deo habent, meritum item ex justitia & condigno tum & satisfactionem propriam benedictioni & gratiæ divinæ

H h h h

oppo-

opponunt. Concinnant cum his illi omnes item extra nos, qui defectionem & Apostasiam Sanctorum quin & perpetuam incertitudinem salutis, facessere procul jussa tranquillitate ac pace, crepant & commendant, quum trepidatio populi augeat rem Cleri homoque attonitus facilius emungatur argento Cleroque est obsequentior, præprimis in confinio mortis in quo tamen omnia deferuntur & indulgentiis ac Missis ad salutem animæ in purgatorio laborantis impenduntur, quò & hæc Ars dubitandi, quæ docetur, unice & quam maxime facit.

§. XXVI. Servatur ac retinetur autem hæc Aaronis prisca sub Novo etiam Test. Benedictio à Johanne Apoc. I. 4. , dum septem Ecclesiis gratiam ac pacem & *ab eo qui est erat & venturus est, & à Spiritibus septem qui coram throno Dei consistunt, & à Christo qui nos dilexit ac Deo Sacerdotes ac Reges fecit*, precatur & deducit: Describitur & venit in ea sub nomine Jehova exposito & appropriato Pater, quoad ipse in Oeconomia primum determinat & fit juxta hoc nomen qui est, quoad ipse in generatione, non Filius, fit qui est, quoad juxta illud nomen perpetuitas Israelis omni tempore est, quoad & vi nominis hujus ipse Filio jam promissiones præstare & in impletione earum fieri volebat qui in promissis erat ac est. Ad hunc sequuntur septem Spiritus qui coram Deo consistunt & gratiam hanc ac pacem juxta Johannem derivant; Unde & illi non Angeli in plenitudine ac myriadibus thronum circumdantes esse possunt, nec Chorus nobilior Sanctorum ac digniorum Angelorum throno proximus quod Socinus opinatur, nec Tobia Angeli septem Stationarii ex quorum Numero Raphael unus erat Tob. XII. 15., nec septem Vasquii Archangeli, nec septem Galatini ac Pererii Seraphini, nec Alexandrini primogeniti Angelorum Principes Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, Sealthiel, Jehudiel, Barachael, qui & pararii sint & in gratiæ adductione Mediatores secundarii, nec Alcasaris Virtutes septem quibus directio & providentia Dei absolvitur, Sapientia, Fortitudo, Beneficentia, Justitia, Patientia, Comminatio, Severitas, ut nec Spirationes nudæ septiformes; Venit autem eo nomine Spiritus Sanctus qui unice eodem quo Pater censu Gratia author est, &

& vere nunc à throno mittitur, & septem Christo oculos & cornua dat Apoc. V. 6., & pacem operatione sua adducit: Accedit autem ad hos proxime & maxime item nova persona Christus, qui & qua *Iesus* liberationem ac salutem gratiose impertit, & qua *Christus Unctus* in Regem est ut sit summus Principum, & qua *Testis verax* tum se commendat verbo veritatis ad omnem conscientiam tum promissiones implet, & qua *Princeps Regum terrarum* eos tum Deos priscos domare ac subicere potest, & qua *nos Deo Sacerdotes & Reges faciens* Regnum illud adducit ac adducere potest in quo gratia pax & veritas invicem osculantur se.

§. XXVII. Sed & colligamus ultimo quæ in Historia aut Fabula potius eruditâ & sacrâ Gentium hujus etiam reperiuntur fragmenta, quum eæ ex Phœnicia, Palestina, Ægypto, Mose, soleant sua petere ac derivare in Sacris. Et hinc ego quidem dubito nullus quin *Jova* & *Jupiter Triopius* facieque trinus *Jehova* hic noster cum *Facie* conjuncta illi bina sit, qui & *Triphylius* dicebatur ac *Deus Ter Optimus Maximus*, qui & Ignem hinc à Columna & Nube vocarunt eum, quin & nomen *Jeûs* *Ἰεὺς* τῆς *Ἰεῖ* & *urendo* derivarunt, Deo per ignem ex Columna Nubis & Sanctuarii Nube effulgente ac adradiante & lucente, qui & secus *Mosi* Deut. IV. 24. *Ignis consumens* appellatur. Cum *Jove Tropio* conjungo proxime *Hecaten* *tergeminam* seu *tria Virginis ora Diana*, quæ *Schechinah* & *Sapientia* seu *Pallas Columnæ* nubis habitatrix est, *Luna* item ac *Noctiluca* dicta, seu quæ in aere *Luna*, in rubo *Sinai* ac nemore *Diana*, in inferis & profundo rubri maris *Proserpina* à *Plutone* rapta fuit: Fuit & *Βερυ* seu *terrifica* à judiciis dicta, & *Magiæ* miraculosæ ac *veneficio* præfecta, *Triviisque* in incertitudine eligendæ viæ per ductum & ducatum præfecta. Stulte vero nomenclationem faciunt *ἐκατόν* quod centum quasi potestates illi sint, aut quod *ἐκὰς* i. e. longe distans à nobis sit, quum ab *הכה* *percussit* *percutiens* ratione hostium & sagata *Pallas* existat ac nominetur: Et hac ratione item *Furiæ* tres introductæ primum sunt in Columna nubis non minus delitescentes, *Alecto* ab *הלך* *processit* *procedens*, *Tisiphone* à *סוד* *abscondidit* *abscondita*, *Megera* à *גל* *peregrinatus* fuit *peregrinatrix*. At & Columnæ huic est *Nemesis* attribuenda,

Virgo illa præmiorum & vindictarum iusta retributrix, quoad *Oceani* maris rubri & *Noctis* Goseniticæ filia fuit, & alata erat ac per aera volitabat, & Victrix erat atque hinc Bellatoribus Romanis ad auspicia felicia culta & sacrificiis ante profectiorem propitiata, sed & à Jove in Cygnum verso juxta *Hyginum* compressa, Deo seu Jehova nube connecto in rubri maris undis illi se ad ultionem sociante, at vero nunc item relictâ eo palpabili modo terrâ in remotiorem Cœli plagam provecta ac nunquam reditura.

§. XXVIII. Neque *Pan* Gentium abludit ab argumento quod in Benedictione visa exhibetur. Quis enim age ille *Pan primus & antiquus* (non musteus Græcanicus & recens, totum hoc universum complectens ac depingens in harmonia ac fistula) ille Pastorum & pecuariæ vitæ deditorum Deus, ille cui Echo servit & vox oraculi responsa Mosi dans, ille qui Magnus Pan dicitur & Christi morientis tempore est mortuus, (veluti Thamo Ægyptio naviganti nuntiatum in mari fuisse fertur,) ille qui Syringem Nympham virginem fugientem ad servandam Virginitatem comitatus & persecutus fuit in columna nubis & ignis, i. e. Semen Patriarcharum nunc in Ægypto multiplicatum (Syringe à *יָרֵךְ* semine deducta,) at Virginem i. e. quæ nec idolis contaminari nec Regi Ægyptio ad unum populum in fœdere Politico jungi volebat, imo & Nympham in aquis maris rubri agentem ac viventem, quam & non minus Moses illi conjunctus cum eo simul aliquando confundatur; Eodem vero recidit, sive deducas à *פָּנִים* attonitus est pavit, unde & panicus descendit timor, sive *פָּנִים* feriendo ac sanando quod utrumque illi uni ac unice proprium erat, unde Pæon Percussor, sive potius à *פָּנִים* respexit faciem obvertit vidit unde *פָּנִים* Facies, quæ Patre abeunte ivit ac Israëllem priscum in deserto duxit, ac simul Deus Israeli peccata condonans eumque simul malum cum hoste puniens ac delens fuit: Concinnant venuste tum timor *Panicus* i. e. gravis at nullo viso ac fugante veniens, tum *Panicum* seu à Pane hoc profectum *mel frugum parum nutrimenti reddens Galeno ac Plinio*, i. e. Manna ab Angelo Faciei & Facie hac in deserto olim profectum ac descendens.

§. XXIX.

§. XXIX. Sed & spectat huc item vulgatum illud *Io Paan*, quod præprimis in Apollinis hymno exclamari frequentari ac decantari solebat, (qui etiam Angelus priscus foederis nubem ac rubum incolens una cum servo ejus Mose erat) sive ad hostem percutiendum, sive ad respiciendum sanandum ac sapientiæ radiis illuminandum, Faciem hanc & Panem compellare ac invocare vellet, sed & credebatur Pan Deo summo illoque abeunte benignior ac pararius Intercessor & Mediator esse, veluti & Pan hanc Faciem indicat ac vult, & Facies hæc tum hostes percussit, tum sanavit, tum qua Sapientia essentialis revelavit vaticinata est & carmina atque oracula fudit; Quid enim *το παλειν* est nisi *ferire* ac *sanare*, & quid *פנ* nisi respicere, quod & Medicinæ Pæoniæ artis nomen dedit. Et quod superest nunc modo Scaliger jam diu illud *Jo* in Jova & Jehova reperit, ut non sit opus Græcum *se* Pæan per *e ferito* Paan ab *ἱεῖναι* deducere, uti nec *in* Pæan per *n medere* Paan ab *ἰατρικῶν* derivare. Sagittas autem tum vis eloquentiæ tum ultio Columnæ Nubis immittit: Pan autem & Panæh, ut visum, *Faciem* proxime non Sanatorem aut Sagittatorem dicit, quanquam simul id habitatori Columnæ Nubis proprium sit: Quia vero duo hæc adversa propria Pani habitanti sunt, hinc & Pallas ejusdem Nubis habitatrix nunc *togata* sapientiæ nunc *sagata* ac vibrans *απο τῆς παλλεῖν* nominata fuisse creditur: quomodo & Apollo cum hoc Pane idem & *mederi* & sagittare ac *ferire* dicitur, & Vestales in sacris idendidem repeterent & rogarent *Apollo Medice, Apollo Paan*. Acceptam autem ferunt precationem *ἱε Παναιν*, Macrobio Saturn. Lib. I. Cap. XVII. teste Oraculo Delphico, quod opem adversus *Amazones Theseo regnante* petentibus responderit ac *suaserit*, ut bellum inituri Apollinem his verbis auxiliatorem poscerent ac invocarent, quanquam &, si *Francisco Drake* in Itinerario fides habenda, Symerii Indiæ Occidentalis populi, hodie adhuc in choreis canendo idendidem repetant *Io Peha*: Ubi tamen existimandum haudquaquam est, Barbaros hos cum intellectu hoc nomine vel *Jehova Faciem* exprimere, vel ut *Jehovah* respiciat eos, precari velle.

DISSERTATIO QUARTADECIMA

De

REGENERATIONE VETERIS AC
NOVI TESTAMENTI.

§. I.

Regenerari, sicut in Jure Cæsareo ac Novellis est *ingenuitate ac libertate donari*, i. e. non manumitti solum sed & naturalibus iis restitui in quibus initio homines omnes fuerunt, ita est Atticis *vel à peste convalescere* & quasi denuo nasci in Thucydide Lib. II. & Gal. lib. de Symptom. differ. Cap. III., vel ex *postliminio* & *jure ejus* restitui in Josepho Scaligero in Festum in voce *Postliminium*: Ad quam *Civilem* utramque, aliqui etiam eam conjungunt *Naturalem* qua vel in Filio edito vel in Metempsychosi renascitur quis.

§. II. Varia non minus est in specie Magistris ac Judæis *Ecclesiastica* Regeneratio & *Externa*; *Naturalis* item qua sub finem omnis ita immutabitur creatura ut ad priscum & Paradysiacum ea redeat vigorem ac nitorem, *Ecclesiastica* qua Novum Cœlum ac Nova Terra non simplice ac una vice emergit, atque tum ceremonialis tum Gentilis Mundus mutatur ac regeneratur, *Apostolis* in scriptis tanquam iudicibus ac normis collocatis ac in *tribunali ac throno sedentibus*, de qua mundi Regeneratione diserte Salvator habet Matth. XIX. 24. Fit adhuc Regeneratio venique simul Filiatio ac immutatio nova in *Resurrectione*, Utero universæ terræ dolente parturiente ac expectante Rom. VIII. 19. 20. 21. 22. 23., 1 Cor. XV. 42. 50. 51. 52. 53. 54. 55. At frequentissima in scriptis eorum occurrit Regeneratio *Profelytorum* cujus mersio *Lavacrum Regenerationis* vel Paulo ipsi dicitur, juxta tritum illud Talmudicorum in Gem. Bab.

Bab. ad tit. Jabhimoth & Mose Mikotzi in præcepto affirm. 51., &c. גֵּר שֶׁנִּתְּנָה יֵר כִּקְטָן, *Profelytus ex quo profelytus, velut infans qui recens nascitur habebatur*; Primo enim animam credebatur accipere novam ille qui ex Gentili Profelytus justitiæ fiebat, non tam ex communi animarum omnium initio mundi simul creatarum receptaculo, nec ex Pythagoræ Metempsychosi quam etiam admittunt aliqui, de qua Metamorph. Lib. XV. Ovidius,

Ipsæ ego (nam memini) Trojani tempore belli

Panthoides Euphorbus eram - - -

sed ex palatio Conjugii animarum cum animabus, Luminis cum lumine, de quo Liber Zohar in Midbar fol. 167. & 168., *Quum generantur ex eo lucernæ quæ sint animæ eorum qui sunt Profelyti, quæ sicut initio in Palatium animarum ascendunt, ita quum Profelyti sunt inde evolant atque alas divinæ Majestatis subeunt, quæ post oscula ipsis à Deo data in Corpora Profelytorum ab eo mittuntur*: Atque fane, quod phraseologiam attinet, convenit fere cum hoc Sapientia Avorum & Jobus, qui Cap. XI. 12. de *Viro vacuo* loquitur *qui cor accipit*, & de pullo Onagri qui homo nascitur, sicuti & cor novum creari dicitur Ps. LI. 12., *Spiritusque novus effici* Ezech. XVIII. 31. At & secundo nimium extendunt Profelytorum horum regenerationem Judæi, dum sic ad profapiam ac natales Abrahamæ Profelytos Gentium traducunt, ut & naturalia plane ac civilia vincula luxentur hinc ac depereant plane, sic ut & Matrem aut Sororem gentilem ducere liceat illi, & successionis & hæreditationis jura evanida fiant, & jus Heri in Servi Profelyti baptismo, nisi sub nomine servitutis baptizari curet, prorsus etiam extinguatur, atque hinc Apostolis necesse esset præcavere olim semper in Epistolis & hortari, *Qui servus vocatus est, esto ac maneat servus &c.* ne premeret Calumnia hæc porro doctrinam Christianam.

§. III. Quum autem Regeneratio hæc in Profelytismo Gentiles tantum ad familiam profapiam ac natales Abrahamæ transferret, existimabant Judæi non se, qui nati erant in familia eâ, sed Gentiles extraneos regeneratione saltem indigere: Quod & præjudicium vel Nicodemum ipsum Ἀρχοντα τῶν Ἰσραηλίων adeo occupaverat ac transversum egerat, ut de cujusvis etiam Judæi necessariâ verique nominis

nominis regeneratione audiens interrogaret stupide πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι, Christusque responderet σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τῆς ἱσ-
 ραήλ καὶ ταῦτα εἰ γνώσκεις: Sed & necessariam simul illam & veram
 veri nominis regenerationem in se, cum Venter ipsis esset Deus in
 eoque & circumcissione gloriarentur potius, Judæi prorsus ignora-
 bant, debebatque Christus eam exponere iis late Joh. III. 3--10.

§. IV. Dicitur *Generatio* ac *Regeneratio* active nimirum voce
 sumptâ, quanquam & legatur ἀπεκύησεν ἡμᾶς Jac. I. 18. quod pro-
 prie Matris est; Nunc vero Jobo ea Cap. XI. 12. est *cordis in va-*
cuum hominem introductio ut intelligat & sic à pecude distinguatur,
 Ezechieli Cap. XI. 19. XXXVI. 26. *Spiritus novi in medio positio*,
 Mosi Deut. XXX. 6., Jeremiæ Cap. IV. 4. *Cordis circumcisio &*
præputii cordis ablatio, Esajæ Cap. LX. 21. XXIX. 23. XLIII. 7. 21.,
 nunc *Opus manuum Dei creatum in Christo ad bona opera* Esaj.
 XXIX. 23., Eph. II. 10., nunc *populi de nomine Dei nuncupati ad*
suam gloriam ac laudem formatio. Esaj. XLIII. 7. 21., alludendo ad
 morem in Regeneratione Profelyti frequentatum, quo primus
 initiationis effectus erat Nominis alterius & Judaici adquisitio, qui
 & effectus ac Mos diserte exprimitur in verbis Es. LVI. 5., quæ
 nomen longe melius ac dignius nomine antiquo Filiorum intra muros
 accipiendum loquuntur & promittunt. Complectitur autem Re-
 generatio hæc in se partes præcipue duas, *mortificationem Veteris*
hominis, & *vivificationem Novi*; Crucifigitur enim cum Christo *Vetus*
homo ad abolitionem corporis peccati Rom. VI. 6., seu *homo exte-*
rior 2 Cor. IV. 16. i. e. metropolim & vim suam in carne exercens &
 habens, tum quod ex eâ generatione exorta subiectus primo fœ-
 deri ac reatui est, tum quod occasione carnis conjunctæ mens
 afficitur inescatur ac pertrahitur, tum quod intemperies ingens in
 carne movere potest efficaciter: Opponitur autem illi Homo no-
 vus mentis, & homo internus & occultus cordis Rom. VII. 22. 23.,
 2 Cor. IV. 16., 1 Pet. III. 4., quoad est Spiritus promptus, & con-
 scientia rectiora monens, & Spiritus Sanctus semen manens in
 hominis corde, & indoles mentis cœlestis ac spiritualis condele-
 ctata lege, quin & homo rationalis etiam persæpe videt meliora
 probatque at sensuali & carnali affectu impeditus deteriora sequi-
 tur:

tur: Congruit autem apprime hæc veteris hominis extinctio ac suffocatio cum Baptismo & lavacro merfionis adhibito in profelytorum regeneratione, & post in Ecclesia Christi Gentiles præpripmis attrahente retento & continuato: Quod & porro simul affert lucem in explicatione regenerationis ea quoad illa etiam fit ex aqua.

§. V. Fuit Generatio *Prima* nostra in Adamo, qui & derivasset imaginem Dei suam confirmationem & justitiam in filios, siquidem ille stetisset ac perseverasset, quum Deus hinc conjugium & principium generationis instituerat, quod quæreret hæc propagationis viâ fixum & universale Semen Dei seu generatum sanctum simile generanti Mal. II. 15. Successit *Altera* quæ & imputatum in nos derivat originale peccatum & inhærens, imputatum originale quo & correi sumus lapsus & pœnæ Adami, inhærens originale quod & est ἀδυναμία origo peccatorum omissionis, & ἔγκλισις aut indoles inclinans mala ex qua, quæ commissionis esse dicuntur, proveniunt, quæ & ultima Paulo venuste dicitur *Peccatum inhabitans*, *Lex peccati ac membrorum*, *Peccatum excellenter aut in hyperbole peccaminosum*, eo quod non actus verum habitus firmatus malus erat, illeque dominans insuper violente ac regnans, quum natura licet furca expulsa tamen usque recurrit; Theologis vero cum dicitur *Concupiscentia* non tam libido ex coitu proxime inhærens intelligitur, uti quidem sentiunt Magistri, sed originalis illa habitualis indoles & matrix quæ post concipit imprægnatur ac data occasione consummat ac parit peccatum. Quam & impotentiam senserunt & deplorarunt etiam Gentes omnes, at derivantes vel cum Gnosticis ex anima aliâ conflictante cum bonâ, vel ex Deo Malo distincto à Bono, vel ex communi animarum ante mundum visibilem creatarum ac se polluentium ac demissarum receptaculo, vel ex impuræ animæ in corpus aliud transmigratione & metempsychosi, vel ex Parentibus proximis & sanguinis transmissi in coitu intemperie, vel ex anima sensitiva titillata simulque abripi-ente rationalem; Sed ex Adamo provenit omne, in quo peccavimus ac servi peccati constituti sumus æque ac in Christo post uno justitiam ac salutem accepimus Rom. V.: Atque juste quidem, *tum*

quod confimile aliorum hominum exemplare esset homo primus, ut eo succumbente ac non superante alii etiam omnes ob perfectam ac eandem indolis ac virium æqualitatem ac similitudinem abjici possent, *tum* quod existit actu vere posteritas tanquam Vetus homo in sanguine ac lumbis Adami quin & pars Adami & cooperata ibi fuit primo peccato, & quidem animæ perfectæ integræ in statu discretionis ac adulto conjuncta, *tum* quod Filius est Ipse Adam ac Patrens ejusque pars, *tum* quod quum esset adhuc ejus pars reatui & peccaminositati obnoxius erat illaque tantum super eo permanent, ut imputatione ipsa non sit opus, *tum* quod generans & corpus generatum ejusque status animæ adjungendæ facit ac ponit modum regulam legem ac mensuram. Atque extenditur hoc originale Malum etiam in omnes, ne quidem excepta Christi Matre ex qua purus debuit exire Christus, quanquam secus quæstio hæc diu indecisa tandem sub Alex. VII & Innocentio X definita fuerit, Mariam sine labe ac totam illam pulchram juxta Canticum Canticorum esse censendo, eamque non ex carne sed osculo calido genitam volendo cum quicquid caro generat caro sit, neque mortuam plene sed aut vivam aut vivificatam statim in cœlum ascendentem faciendo; Quæ hinc à Christo item non servata sed præservata tantum fuerit & in gratiam præservantem baptizata sit, & remissionem debitorum aliorum in prece Dominica rogaverit; Præiverant Judæi simile fere quid de Patre Messie Jessæo sentientes, dum eum sine figmento mali fuisse autumant, & ob cognationem cum Stirpe quæ veneni particeps facta solum mortuum esse volunt. Post leguntur verba Cypriani de *Nativ. Christi* (modo ille Author sit) quæ incendium Originale post Spiritu Sancto obumbrante extinctum esse volunt. Locuti & sunt de Mariæ virginitate aut Mariâ ob virginitatem immaculatâ incorruptâ ac intactâ Patres alii, quod ad puritatem absolutam inde relatum est. Sed & dixerat Augustinus Lib. de Nat. & Gratia, *De beata Virgine, propter honorem Domini Salvatoris, mallem nullam prorsus cum de peccato agitur quæstionem haberi*, quod quam maxime ac proxime ad inquirendum permovit; Excipitur autem ex alio capite à peccati communione jure Christus, nimirum quod *tum* non in scedere primo

primo exstitit, *tum* non vi carnis ac naturæ natus est, *tum* Spiritum Sanctum Patrem juxta Luc. I. 35. imitatur ac sequitur, *tum* persona Filii Dei censui nudorum hominum, in quos peccatum dominatur, eum eximit atque Nazyræum constituit.

§. VI. Ad has vero duas generationes accedit *Tertia* hinc Παλιγγενεσία seu *iteratus exortus* ac nova nativitas dicta, est enim & ea vera quædam hominis totius generatio quum Homo novus dicitur hic generari, *in genere* quod non tantum actus ut volunt Socini sequaces, nec tantum pars inferior sensualis, sed totum hominis in regeneratione innovari debet, *in specie* vero quod ipsa essentia & existentia viva reddi de novo debet, quum reatui ex primo fœdere & corruptioni ac morti obnoxia esset, quod Dei indoles natura ac similitudo infunditur iterum, quæ est formæ ac similitudinis Christi introductio Gal. IV. 19., quod Spiritus & vita Dei excitat, quod Spiritu eo adjutore ac Rectore intemperies in facultatibus & corpore ipso frangitur ac edomatur; Generatur autem à Deo homo novus, quod ex proprio quasi semine ac Spiritu Deus eum educit, quod ad imaginem suam reducit, quod sine nobis & adminiculo ac substrato nostro nos creat ac educit, quod per viam generationis ex novo ac Secundo Adamo indolem effundit propagat ac educit; Perficitur autem hæc generatio per gradus, *ut* morte & satisfactione præstita à nexu fœderis primi ac legis peccati liberet Christus, *ut* in resurrectione fundamentum novæ vitæ fiat, *ut* Spiritu sanctificante imaginem ac vitam novam spiritualem integret, *ut* in corporali nostra morte omne quod de primo Adamo superest una cum carne reliqua exuat, *ut* in excitatione à morte ac mortali omni adhærente plene immunes præstet, & in translocatione actuali nostri in supercœlestia & Angelis æquales, & escâ ac ventre abolitis spirituali corpore præditos, & Deo qui videndus tunc erit nobis similiores reddat magis. Hinc *Novus* Homo aliquando equidem est Christus qui induendus, sed & Nova essentia ac vita humana, Nova natura ac indoles humana, Nova ac innovanda pars omnis humani, Novanda item facultas & potentia humana, Novi Testamenti item homo: *Vetus* autem, qui in hac generatione suffocatur simul & exstinguitur,

dicatur Vetus, quod ex primo Adamo ac homine provenit ac ad-
est, quod annos habet & ab exordio mundi per meatus genera-
tionum lapsus nunc in me est, quod ex corruptione est, quod ve-
terascere ac aboleri debet, quod in relatione novum cui contra-
distinguitur habet.

§. VII. Sed & *Αναγέννησις* Regeneratio communiter hæc Magna
hominis immutatio appellatur; Significat particula *ἀνα* aliquando
per, *trans*, aliquando *confimiliter*, etiam Matth. XX. 9., aliquan-
do *sursum*, aliquando in compositione cum verbo *ὑπο* Matth.
IV. 1., aliquando *sine*: quemadmodum & in compositione jam ad
superna deducit in *αναβλεπω* suspicio, jam *actionem repetitam* in-
nuit in *ανατεχω* recurre, *ανακτιζω* instauro, jam *oppositionem ad-*
versam in *ανακαλυπτω* revelo. At convenit hic frequentior si-
gnificatus quo iterationem & redintegrantem iterationem conno-
tat, quemadmodum & in Latino per Syllabam *re* exprimitur; Illa
enim & relationem apertam ad antecedentem aliquam habet quam
& sæpe restituit, & relationem ad antecedentem *cujus innova-*
tionem & correctionem inducit: Quod & utrumque convenit,
quum non tantum ad statum innocentiae statu perfectiorem redu-
cimur, sed & Carnalis generatio aboletur & corrigitur penitus;
Hæc est Generatio ac linea Evæ qua ea suo solo semine *Chavvah*
Vita ac Origo vitæ iterum in Paradyso facta est, excluso Viro pec-
cati ac reatus propagatore ac authore, *tum* quod ipse Fœderis
primi Caput factus ex quo id venit, *tum* quod Eva pars & costa
ejus censebatur quam turpiter desertam ac non satis in tentationis
tempore custoditam periculo seductionis exposuit, & ita vere pri-
mus deliquit & causa seductionis exstitit, *tum* quod consentit &
consensu existente peccator concubuit & causa prolis excitatæ ta-
lis fuit; Hinc Christus ex Eva sola aut muliere natus *Desiderium*
Mulierum & Eva *sobolis generatione salvata* Dan. XI. 37. 1 Tim. II.
15. Proprius procedit Generatio hæc ex secundo Adamo & Vi-
ro *Zamach*, sub quo germinat iterum, eo confidente in throno
Zach. VI. 12. indeque demittente spiritum ac oleum vel in extre-
mas etiam vestimenti oras Ps. CXXXIII. 3., qui & Abhi Gnad *Pa-*
ter æterni ac non intereuntis appellatur Jes. IX. 6., Ille vero tan-
quam

quam Radix item Jesse se pro fundamento novo existendi ac vivendi subternit remoto priori quod peccati & maledictionis vehiculum erat, substratus iustitia est ac fit quum sola persona secundi Adami à morte spirituali non liberet vitamque novam non promereatur, sed & ex & cum iustitia Spiritum dat, ex & cum Spiritu indolem sanctam spirituales ac novam, ex indole autem porro vires inclinandi sancte, ex viribus actus: Quamvis autem hoc modo Semen Mulieris & Abrahami sint ac dicantur qui sunt Filii Dei, non tamen hinc à sanguine humano proficiscitur generatio hæc sed ex cælo ac Deo Joh. I. 13., quum ipsi promissionem qua dantur Filii suâ fide solum irrevocabilem fecerunt Gal. IV. 28. Rom. IV. 17., & de cætero fidei suæ exemplo quod in vestigiis imitati sunt alii adduxerunt insimul sibi que consimiles fecerunt ac stiterunt Rom. IV. 11. 12.: Quemadmodum & fideles dum proveniunt Filiorum Dei sperant & fide sua atque operibus bonis prælucent in hac Paternitate etiam locum habent Es. LVI. 3. 5., LIX. 21., LX. 22.; Est enim in fidelibus quod est quasi semen, scilicet confessio verbi gratiæ & spei in omni honestate charitate ac patientia, à qua dicuntur parturire Gal. IV. 19. & esse Patres 1 Cor. IV. 15.: Sicuti & Ecclesia præcedens eorum qui sequuntur Mater est, dum verbum per quod regeneratio fit in ore priorum est, qui & sudent hominibus in nomine Dei ut reconcilientur Deo 2 Cor. V. 20.

§. VIII. Non tamen hinc, quod Generatio & Creatio nova est Conversio hæc, excluditur plane hominis etiam ad hoc opus inhortatio præceptio & operatio, *tum* quod ille per Deum Spiritusque operationem juxta verbum facit & facere jubetur quod faciendum est, *tum* quod non ut stipes ac truncus pellitur sed ipse etiam sic determinat & vult, *tum* quod homo nunquam agit per & propter impulsus Dei in ipso excitatos, sed quia ipse ante opus exsertum judicat & vult ita agi debere. Accedit quod in vocatione hæc efficaci operatio Dei in facultate una trahit ita ut sponte alia sequatur, dum luce tantâ imbuitur intellectus ut sequatur sponte propensio voluntatis, dehinc indole nova sic imbuitur voluntas ut sponte sequantur inclinationes & determinationes con-

similes indoli divinæ ac cœlesti inditæ, porro afficiuntur gustu tam vehementi affectus ut vere inde excitetur amor invictus idendidem ad sive illud gustatum se extendens, tanquam flamma Dei quæ nec thesauro domus oblato nec fluctu persecutionis multo exstingui potest, denique & bono omni exornatur habitu potentia ut nunquam desint ad actus vires : Ne dicam Deo ab intra excitante ac determinante voluntatem tamen ipsam solum agere atque actionem exserere, imo & magis volenter ac ferventer exserere : Quemadmodum & sua solum addit & addere jubetur homo cui conversio imperatur, æque ac Pater solum semen non animam elicere jubetur quum filium generare jubetur; Neque enim ratio ita perit homini Enti Rationali ut non convinci à veritate quæ se ad omnem conscientiam commendat, eaque mediante μετανοια & evigilatio ex Satanæ laqueis inchoari & exoriri possit: Neque adeo soporata est hominis Conscientia ut non terrore Domini cognito horrere possit & sollicitus fieri, quum hoc vel Diabolo ad ipsi reliquum & relictum sit: Neque adeo in voluntate exstinctum est desiderium boni, ut non salutis in fide appetendæ curâ ullâ tangi deberet, præprimis tunc quum & naturæ atque indolis immutatio simul objicitur ac promittitur sic, ut & naturale ac facile quin & unice jucundum ac sive indolique mutatæ conforme ñ divinum spirituale ac Sanctum sit, atque sic non voluptas sed objectum & causa tantum ejus in lubentia variet ac alia sit. Atque solet in hunc modum operatio hæc Dei & hominis conciliari invicem ac subordinari, ut in primo conversionis momento, quando Spiritus animam occupat & vitale principium infundit, habeat se Dei Gratia ut agens principale, voluntas autem humana ut subjectum recipiens in quod operatur pro libitu Spiritus, in secundo vero momento & sequentibus, quando Voluntas liberata libere fertur in summum bonum, Deus item perseverat quidem esse agens principale, at cui voluntas subordinatur ut instrumentum non brutum tamen sed rationale, quod actum agit & vitales credendi atque amandi operationes producit, ad quas à Gratia determinatur. Movet vero interim atque determinat hominem Deus & se ipsum homo. Atque hæc sunt præcepta ideo quæ

quæ dicuntur *non gravia esse* 1 Joh. V. 3., præprimis quum omnia cum sufficientia gratiæ subjectivæ & objectivæ prompta & parata esse ac jacere invitatis concipiuntur, quum per Christum ejusque Spiritum & secundi Adami indolem prius infundendam atque oratione sola obtinetur omne, Spiritus cum indole Semen manens est & contristari ad peccata incipit, velle & perficere operatur, gustu indulto sponte amor qui præceptum omne nunc complectitur in se tum excitatur tum & in cordis intimo radicatur ac figitur, voluntas item ingenua pro facto ac opere ipso reputatur, & contra voluntatem obveniens peccatum non nostrum & à nobis commissum esse censetur.

§. IX. Nimium vero urgent partes & operationem hominis in hoc negotio, cum indistincte homines omnes, inquiente optime Spanhemio in Præfat. Exerc. de Grat. Univers. in verbis, *Pelagiani omnes nascimur, imo cum supercilio Pharisaico: Hic character vix debilis est, tum Judæi agentes, De cælo querenda esse omnia, at excepto Timore Dei, qui in manibus hominis est, tum Gentiles Seneca Ep. XXXI. Turpe est etiamnum Deos fatigare: Quid votis opus est: Fac te ipsum felicem, & Ep. XLI. Bonam mentem stultum est optare, cum possis à te impetrare, Flaccus Det vitam, det opes, æquum mihi animum ipse parabo, Cicero de Natura Deorum Lib. III. Quis quod bonus Vir esset gratias Diis egit unquam? Adde jactatum & commune Proverbium, A fove est Sapientia querenda & quicquid bonum est habendum, at tu ipse tibi da bonam mentem: quanquam rectius illi inter eos qui cum Platone dant, Nullum unquam Virum exstitisse magnum absque afflatu & instinctu divino singulari, qui & prævertit atque indole increata prius ciet, & spiritu atque clave David adhibita corda sibi propria aperit, occupat, ac subit, & in efficacia irresistibili operatur. Quæ & causa est quare Paulus Gratiâ *ἡμερῶν μέρους τῆς δωρεῆς αὐτῆς ἐστὶν* Eph. I. 19. vocet, & Christus Joh. VI. 44. exclamat, *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum; Ubi non ait nisi Pater duxerit eum, nam ducere est volentis prius, sed traxerit quod est non volentis prius, ut ostenderet voluntatem nostram non antecedere motionem Dei eamque reddere efficacem,*
quum*

quum sic homo non traheretur à Deo sed potius ipse traheret Deum: Trahitur autem homo ab illo qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut nolentes credant sed ut volentes è nolentibus fiant; Et sane experitur homo ipse impotentiam & corruptionem suam, *quàmque* sit hebes & confusa acies sui intellectus quæ tamdiu laborat ac tamen non plene penetrat, *quàm* debilis voluntas quæ nec jussa dare efficaciter proporro potest, nec coercere, nec ad bonum propendere & inclinari, *quàm* rabidi affectus qui & contra Superiores ac distantem intellectum & jubentem voluntatem ferociter insurgunt, & subjici non possunt, & idendidem abripiunt ac transvorsum agunt, *quàm* silens ac non sentiens Conscientia, quam neque talenta afficiunt quum horrore perfundere deberet ea ad malum & extimulare ac urgere ad bonum, *quàm* & impotentia sint membra in eo ac sensualia, quæ non fortia satis ac disposita sunt quantumcunque etiam nitantur ac urgeant ad exequendum bonum, sed loco boni efficiendi sunt arma potius ac Scandala & organa titillantia mentem abripiunt ad voluptates carnis ac malum. Atque vel in ipsa inchoatione rei ac illuminatione intellectus, quæ primum facit evigilare sapere & sobrium ex laqueis Diabolici esse, quid est homo juxta Scripturam nisi pullus onagri cui cor dandum, nisi mulus, nisi vitulus non condocesfactus & pecudi similis qui non intelligit, cujus & palatum cum palato ægri vocat dulce amarum ac amarum dulce, & qui illa quæ novit secundum Judæ epistolam tanquam brutum animal novit, atque sic ut corrumpatur adhæc in iis: Unde merito Deus dicitur *vacuo adhuc homini cor dare* Job. XI. 12., *Spiritus ab eo aperire ipseque animas facere* Es. LVII. 16., *nos tanquam opus creare ac formare* Eph. II. 10., & *nos creare sine nobis* Ps. C. 2. Atque vere hic cernitur Generatio vera ac perfecta fieri, quum & 1. materia, essentia, ac substantia nova sistitur, quæ per peccatum destructioni ac morti obnoxia erat, & 2. natura Genius ac indoles Dei à generante Deo communicatur ac infunditur, & 3. forma item genus & similitudo generantis, uti fit in formam Christi introducente generatione, utpote quæ non substantiam tantum in semine concedit sed & formam ac imaginem gene-

generantis ipsam, simili simile suum generante, cui & adde 4. novam in interiore homine vitam operationem ac sensationem, quam non minus Pater ac generans dare solet, atque hinc 5. insimul principum intrinsecum vivendi & Spiritum qui semen manens est: Quid enim est vita nisi actuositas proveniens ex principio quod intrinsecum est, atque hinc maxime propria menti, quæ & actiosa est & per libertatem arbitrii ac potestatem in actus ex se actiosa est: Et cum partes mentis nostræ duæ sint Intellectus ac Voluntas, & sic ejus actio est intelligere & velle, in intellectu non tam actuosum vitæ ut sic quam sensationem vivam & conscientiam tantum reperis: Vivit autem Voluntas ac Mens & cum judicio recte sentiente attingit verum & judicat ut res ac idea ejus est & sic pascitur vero, & secus datur appetitui frui ac satiari bono, & menti ac indoli ut sic actiones ciere conformes ac elicere: Et cum in irrogenito vim omnem cogitantem & speculativam mentis, tum perceptio sensualis absorbet sibi que vendicat, tum indoles ad carnalia idendidem objecta titillantia inclinans, sic & restauratur econtra vis ea & vigor ille mentalis vel in genere & præparatorie econtra etiam saltem, quoad aut corpus à Spiritu Rectore fractum ac subjugatum in tantum est ut ab impetu corporeo liberior mens sit, aut cum Satana cor illecebrâ secus pererrante coercito tum amore veritatis magis infixio attentio ac meditatio non turbatur ac abstrahitur sed fixa magis redditur, aut cogitatio idea & semen cognitionis excitatur ac refricatur: plenius autem hoc idem accidit ac fit, quum Spiritus cujus est actiose vivere ac spirare cor subit, quum Christus quoad Secundus Adam suos occupat & in iis quæ Caput exuberat, iisque naturam & indolem suam ad sancta cientem infundit, tum & quum amore amabilis reconciliati & nos prius amantis Dei per Evangelium & secus suaviter objecto & gustum fixum ac idendidem surgentem & redamationem & zelum sanctum excitat. Sistit autem nunc Hierosolyma superna Mater filios, dum & promissionis meræ Filii reperiuntur nunc ac Spiritu promissionis imbuti, quorum similes & Patres ex primo tempore nunc in cælo sunt, & Lex nunc desinit subicere sibi, & ad Spiritus justorum consummatorum acceditur

Kkkkk

item.

item. Quin & generat nos Deus βαλυσθης Jac. I. 18., i. e. ex Consilio pacis quod Semen promissum infallibiliter sistit Christo quando animam in sacrificium pro reatu ponit.

§. X. At pergamus nunc: Semen regenerationis autem non est memoria fixa promissionum Evangelicarum, quæ idendidem hominem ad conversionem ac meliorem vitam existimulare possint, uti *Sociniani* extenuant ac loquuntur, sed primo primum est Meritum Christi qui non tantum credentibus acquisivit justitiam ac vitam, sed & sibi datis impetravit regenerationem ad fidem, atque ut erigerentur tribus Israel ac fines terræ ipseque semen acciperet Es. XLIX. 4. 6.; Hinc dicitur *Vetus noster homo cum Christo crucifixus* Rom. VI. 6., & *vocatio Sancta* gratia quæ data est nobis in Christo ante tempora secularia 2 Tim. I. 9. Ad meritum hoc accedit dein Spiritus qui eos qui Christi sunt occupat ac inhabitat sanctificat & ad bonum omne excitat. Propiore ac tertio loco consistit indoles spiritualis cœlestis Sancta, seu naturæ divinæ infusio ac participatio, quæ licet furca expellas tamen usque recurrit. Sed & efficax insuper quarto est Verbum Gratiae ac Evangelii per quod parit ac respondere in generatione facit Jac. I. 18. Zach. IX. 17.; Quum enim Lex est & manet litera otiosa præscribens & suo rigore tum ad concupiscentias tum ad averſationem fugam ac odium Dei proritat, habet hoc Verbum Gratiae ut sit λόγος ἑμψυτος *sermo qui implantatur & inscribitur cordi* Jac. I. 21. Jer. XXXI. 33., qui & animam recreat & convertit Ps. XIX. 8., quin & decoro claro amabili ac sufficienti suo adeo facit condelectari legi Dei juxta Rom. VI. 22., *ut* feratur veritas ac nemo abhorreat eam, *ut* servetur ac non pectore excutiat vel extenuetur, *ut* ad conscientiam commendetur, *ut* fide ac assensu recipiatur, *ut* ametur item cum in se tum ratione Dei amabilis & conciliati in eo exhibiti; Hæc est apertio cordis ad προσήν, σύνεσιν, ἀνακρίσιν, attentionem, considerationem, examinationem Act. XVI. 14. Matth. XIII. 23. 1 Cor. II. 14. Ita lucet Deus in cordibus ut in eis radiet & operosa sit cognitio gloriæ Dei seu ejus quod est Gloria Dei 2 Cor. IV. 6.: Habet enim Evangelium hoc quod exhibet & aperit clare peccatori viam ad reconciliationem

ciliationem & salutem ac Dei glorificationem, *quod* amabili in reconciliatione objecto sistit omnem Dei fugam & aversionem atque excitat & excitare valet redamationem, *quod* & Spiritum conjunctum habet quem lex excludit ac non fert. Quod autem Semen spectat radicatum ac perpetuo manens 1 Joh. III. 9. illud idem Spiritus est, *quoad* sancti omnis fons, *quoad* contra carnem concupiscens, *quoad* peccato posito in resipiscentia conveniente contristatus, tum indoles ac natura regenita quæ essentialia quid novi hominis est atque usque recurrit, tum retinaculum utrumque cum timoris fœderatis inditi qui facit ut non recedatur à Deo tum amoris qui gustavit savoritatem Dei & hinc nulla dulcedine finita superari unquam ac vinci potest.

§. XI. Toto igitur denuo cœlo aberrant qui Regenerationem hanc rem facilem esse opinantur, quum creatione longe difficilior sit, quod Omnipotens Dei vis ad eam non sufficit nisi prius & semen ac materia quædam prærequisita quasi adsit quin & Consilium & commercium Trinitatis quod peperit nos Jac. I. 18.: Neque sunt dispositiones & congruentiæ præviæ in regenerando, quanquam in antecessum quædam in eo operetur Deus, quæ, quum hora salutis adest, fructuosa reddit. Neque fit regeneratio per gratiam sufficientem eam quæ possit esse non efficax, quaque Deus nil amplius facit in iis qui salvantur quam iis qui pereunt, quum *ex Deo simus in Christo* 1 Cor. I. 30., & Gratia Dei operetur *velle & perficere* Phil. II. 13., quin & Gratia illa sufficiens 2 Cor. XII. 9. non nisi efficacia sit. Minus efficit vero rem Vocatio pura Congrua i. e. in congruo solum tempore adhibita. Neque tandem est donum aliquod concipiendum aut infusa qualitas, quæ ita in potestate hominis sit ut si homo prius in eam influat tum & ea in effectum influat, quum creans & generans faciat nos sine nobis Ps. C. 2.

§. XII. At Sedem hujus Argumenti ac Loci genuinam & Pericopam Joh. III. inspiciamus potius; Adest in ea Nicodemus de materia colloquens equidem, at sic ut non nisi ignorantia teneret eum: Sufficiebat illi una ac nativa generatio qua ex prosapia Abrahamæ descenderat ille, cujus & cujus Seminis volebat Deus esse Deus, quemadmodum & olim & in Evangelio & jam adhuc eâ

nituntur ad benedictionem omnem ac salutem: quanquam de Re-
 generatione audivisset etiam simul Nicodemus eâque non unâ,
tum Profelytorum sed quâ Gentiles egebant unice non Judæi, *tum*
 justorum excitandorum sub seculo Messæ & ad illud sed quæ est
 morientium, *tum* universi hujus post Sabbathum Millennii, in quo
 vastatus jacebit mundus, & justî excitati non in pulverem redi-
 bunt, sed alis aquilinis donati & volitabunt & super facie aqua-
 rum natabunt Bab. Sanhed. fol. 92. Huic vero in hunc modum
 Salvator Mysterium hoc exponit, ut dicat in principio generaliter
 eam fieri *ἀνωθεν* ψ. 3.; Quod & quidem aliqui ex imitatione Syri
 vertunt à *capite* sive ut factum in statu primo initio, sive *ab ovo*
 ut nova plane & ex alio semine profecta succedat generatio, sive
ex capite seu Christo Capite & Secundo Adamo nostro, quomo-
 do sic fere occurrit significatus Gal. IV. 9., Luc. I. 3., Joh. XIX.
 23., Matth. XXVII. 51., Act. XXVI. 5. Est autem aliis hoc loco
ἀνωθεν idem quod *πάλιν* iterum ac *denuo*, qua etiam ratione intel-
 lexit Nicodemus dum vocem *δεύτερον* in rogatione adhibet vers. 4.,
 quum inquit quo modo Senex nunc modo *nasci iterum possit*
 & vere nesciens & scrupulos hos ad solutionem habendam simul
 proponens. Præstat vero communem ac genuinum retinere signi-
 ficatum ut notetur *desuper*, *desursum*, *ex cælo*, in oppositione ad
 generationem primam illam quæ in terra ex carne & homine fuit;
 Hic enim est vocis nativus significatus Joh. III. 31. XIX. 11. Jac. I.
 17. III. 15.; Sic item exponitur à Johanne ipso dum generationem
ex Deo adducit Cap. I. 13., & *ex spiritu* Cap. III. 6. Exponit pro-
 prius Nicodemo Salvator vers. 5. quo dicitur *ex aqua fieri & spiritu*;
 Venit Christus non sicut alius qui disciplinam per aquæ baptismum
 inchoat, sed venit non *aqua tantum sed & sanguine* salutem ipsam
 afferente I Joh. V. 6.: At Regeneratio hic dicitur fieri ex aqua & spi-
 ritu, in oppositione *ad* generationem naturalem quæ ex carne est
 ac sanguine ac inidoneos sistit ad Regnum cælorum, *ad* genera-
 tionem Judaicam ex Prosapiâ Abraham quæ credebatur sufficere, *ad*
 regenerationem Gentium & Profelytorum quæ ad natales Israel
 adducit per circumcisionem, baptismum mersionis, ac sacrificium.
 Non vero est hæc regeneratio ex aqua & spiritu regeneratio ex
 Sacra-

Sacramento Baptismi & Confirmationis, nec ex semine humano quod aqua Hebræis dicitur & Spirituali illi naturali conjungendo, nec ex baptismo instituto & spiritus operatione, quum hic occurrat aqua ut tale quod prærequiritur ante introitum in regnum cælorum, Baptismi autem Sacramentum sequitur & obsignat jus regni jam existens, quin & quod tanquam summe necessarium prærequiritur. Licet igitur fideles baptizati ex aqua emergentes spectarentur olim tanquam recens nati & ἀπεγεννηται βρέφη 1 Pet. II. 2., Christus item omisâ post aquâ non tanti similiter æstimare videatur in hoc opere aquam quam spiritum, non tamen huc aqua ea pertrahenda nobis est: minus autem cum Pontificiis de Baptismi dignitate necessitate & efficacia & conjuncto illi in opere operato Spiritu cogitandum est: Neque tamen vero hinc est hendyadis concipienda, qua per vocabula duo unum & idem exprimitur ut sit aqua spiritualis aut spiritus, neque dicendum alludî simpliciter ad creationem rerum primam quæ ex abyssu cui Spiritus incubuit prognata sunt, ut nec sufficit per aquam intelligere mali fugam per Spiritum impetum ad bona quæque peragenda: Nimum item remotum est per aquam intelligere Evangelii doctrinam quum res eo contenta & exhibita magis rem efficiat Jac. I. 18. 1 Pet. I. 23., quanquam ea sæpe sub emblemate aquæ in promissis Prophetarum de Novo Test. veniat, ac de cætero etiam vere Semen verbi ejus seminati sit ut visum etiam jam est: Neque crediderim facile obedientiam Christi puram activam nobis imputatam nosque lavantem purosque sistentem intelligi debere in loco, *tum* quod regenerationis aqua & lavacrum est quæ suffocare vitam & Hominem veterem potius vult ut novus exsurgat, *tum* quod baptismus regenerans merfionis in assumptione proselytorum non aliud quam Veterum natalium extinctionem ac suffocationem intendit: Quid igitur? Non est nisi baptizatio in profundum mortis Christi ad Veterem mergendum hominem & vivificatio Novi per Spiritum, generatione simplicem vivificationem regeneratione simul hominis veteris mortificationem requirente. Hæc est Regeneratio illa tam à Christo commendata Nicodemo, *non* ea totius universi in consummatione Seculi, *nec* ea Mundi

Matth. XIX. 28., *nec Ecclesiæ quum ea novos accipit Cœlos novam terram, nec Corporum in resurrectione extremâ, de qua venuste Gregorius in Theod. Martyre, Corpus velut res chara magnique æstimata ac recondita ad tempus Regenerationis reservatur, sed ea totius hominis in horâ conversionis. Dicitur porro ea procedere ex Spiritu sic ut flatus liber sit ac nesciatur unde veniat ille se movens super nobis in alto & quo tendat vers. 8.; In his autem verbis non tantum Christus potenter ac trifariam alligationem gratiæ ad Baptismum refellit, sed & dat simul causam quare & Judæis dixerit de necessitate Regenerationis ipsorum, tum quod non est Spiritus liber ad certam gentem ac certum hominem alligatus, tum quod ille in quo opus absolvit & ille item ad quem tendit nobis ignotus est, & inde indistincte dici de ea ejusque necessitate cuivis debet, quanquam qui ipse regeneratur & externi præconii & operationis ipsius effectum in se sentiat satis & experiatur. Denique & refert ad *ἡγίαια* ac *terrena* quæ de Regeneratione dixit vers. 12., quod in terra hominis regeneratio sit atque fieri debet, quanquam in se ea se ulterius ac ad spem vivam extendat 1 Pet. I. 2. 3., *sive* quod Deus per eam ad sortem Sanctorum præparat ac idoneos facit, *sive* quod ejus experientia certiorat, *sive* quod vitam in primitiis inchoat, *sive* quod per generationem & Filiationem hanc hæredes constituit.*

§. XIII. Non tamen tam difficilis est etiam in specie Regeneratio hæc quam quidem existimant aliqui aliisque male ac noxie sub jugo leni Regni cœlorum persuadere nituntur, Leonem in via idendidem ingeminantes, quum suavitatis amabilis gustus teste Petro I Ep. II. 3. rem hanc efficit; Sunt quædam naturâ in homine quæ præsupponi debent ac simul adhiberi necessario, siquidem ille non truncus ac stipes esse debeat sed morali Regimine ac modo flecti ac adstipulari: Sunt item quæ expendenda & cogitanda etiam ipsi seriò sunt & expendi etiam & capi ab eo sine negotio queunt; Ad prima spectant, posse ex ideis veracibus & principiis æqui ac veri innatis Logicâ naturali intermediâ cognoscere ratiocinari assentire, posse à rebus non clare ac distincte perceptis assensum adhuc abstinere, verum amare & cupere, exorta magna luce in
intel-

intellectu propendere etiam in voluntate, perfectionem sui ac bonum infinitum desiderare & appetere, malum econtra & noxium quâ sic averfari ac horrere; Hæc enim naturalia sunt ut quamdiu natura subsistit hominis exui illi non queant, uti nec otiosa in hoc opere esse ac jacere: Ad secunda autem & quæ expendi à regenerando necessario debent Considerationis principia pertinet cogitare, Naturâ nostrâ quæ cum omni reali suo ex Deo venit nobiscum ita comparatum esse ut mancipia tantum Dei & Majestatis ejus infinitæ simus, neque posse neque debere nostros esse nobisque vivere ac operari, ἔργον & opus ipsum quod nobis in transitu momentaneæ hujus vitæ ex Deo nobis incumbit consistere in eo, ut à peccato nos extricemus, opus Dei in servitio operemur, æternitati nos præparemus, nec ex hoc magno & Uno necessario incumbente πείρασον faciamus, hoc autem fide Christo ac Spiritu ejus unice nixâ fieri ac perfici, at vivâ eâ & genuinâ, quæ non concupiscentia est sed calcato omni alio ac mundano solo Christo contenta est & non alii bono in affectu æque ac etiam adhæret, cum hæc gemma cuncta ad se habendam abjici velit, & præterea aliud magni censentem se in suæ omnisufficientiæ abyfso indignum reputet, interea vero contemplatione ac spe ea magna invisibilis futuri idendidem se erigere ac vi anticipata solari. Ipsum vero Regenerationis hoc opus facili modo procedere ingeminandum idendidem ac unice in singulis horis & Concionibus est, ut jugi quod imponendum illis est lenitatem ac facilitatem ante omnia hoc ordine & in his partibus intelligant ac persciant omnes, ut I. quum peccata ac debita sua gravia causatur homo statim regeras, **EN TIBI MERITUM CHRISTI PERFECTUM, QUOD TE GRATIS AC SINE ONERE ULLO TUO LIBERAT AB OMNI EO**, II. Ut cum conqueritur homo se fidem vivam ac operosam qua meritum hoc applicatur sibi dare non posse statim adjicias, **ECCE TIBI ET SPIRITUM QUI NECESSARIUM ET SANCTUM OMNE IN TE OPERABITUR SUA SUPERNATURALI DIVINA VIRTUTE ET GRATIA**, III. Et cum instat peccator ac pergit porro, inquiens, non possum ferre in me ac recipere Sanctam illam Spiritus inclinationem ac opera-

operationem & huic mederi obstaculo, adjicias ECCE ET INDOLEM AC NATURAM NOVAM DIVINAM SPIRITUALEM SANCTAM COELESTEM, QUA TE PRIUS ADAMUS SECUNDUS IMBUET, UT SIC INDOLI ILLI NATURALE SPONTANEUM VOLUPTUOSUM EXISTAT ET FUTURUM SIT AD SANCTA INCLINARE, QUIN ET ILLI INDOLI DIFFICILE IMO ET IMPOSSIBILE SANO MODO AD PECCATA EXTENDI; Ita enim Christo in quo indoles hæc erat perfecta cibus ac satiatio & recreatio fuit Patris voluntatem facere, atque hæc natura ac indoles infusa erat causa etiam quare Johannes genitos ex Deo non posse peccare diceret eo quod ex Deo geniti sunt i Joh. III. 9.: Et sane sine indole hac infusâ prius foret & Deo & homini impossibile illud quod Sanctum est vel præcipere vel operari: Efficit autem hæc indoles probe expensa ut nec sit vere in opere bono difficultas, nec objici porro possit obstaculum durum difficultatis ac molestiæ. At nondum acquiescat peccator sed obmoveat item IV At ita saltem omnis mihi recreatio ac voluptas perit atque in perpetuum tristitiæ ac miseriæ barathrum me abjicio ac præcipito, tu responde illi protinus, Nec hoc quidem ECCE ENIM ET EXPENDE PROBE INDOLEM DIVINAM AC IMMUTATAM SANCTAM SPIRITUALEM, CUI SIC NON TANTUM FACILE AC NATURALE ERIT INCLINARI SPIRITUALITER ET SANCTE, SED ET SUMME DELECTABILE AC VOLUPTUOSUM, TITILLATIO ET SATIATIO QUIPPE EJUS INDOLIS QUÆ SIC OBTINET INCLINAT LUBITUMQUE HABET; Si indoles ea mansisset carnalis illi durum ac impossibile futurum fuisset, abstinere à deliciis carnalibus & ferri ad Sancta Spiritualia, at mutatione hac præviâ per Deum exstante non item: Et hinc, licet objectum in quo Voluptas est mutetur, voluptas tamen ipsa non perit hinc & abit sed accrescit potius in majus, ut lætari atque iterum lætari talis possit. Non igitur voluptas abit ac mutatur sed objectum solum in quo voluptas ante erat, idque sic ut ob indolis mutationem præviam etiam objecti lætificantis mutatio non dura ac difficilis sed necessaria

saria & expetita potius sit, præprimis quum jus in alia cuncta partum hoc modo accedat & usus rationalis eorum non mihi vetetur, uti nec afflictione ac adversis ullis pariter ad bonum operantibus sub N. T. interturbari potest. Hæc est via illa unica Regia & Evangelica Gratiæ qua homines ad Deum adducere convenit, omisâ illâ Ethicâ Gentili Morali & Asceticâ, quæ labore assuetudine & prudentia ita cavente vitium unum post aliud extirpare nititur, quæque imperitis animarum Medicis propria est. Ex hac via apparet autem quam grave pariter nobisque impossibile sit id omne quod Christi gratia in hoc negotio suppeditat, & simul quam facile econtra homini ut id obtineat & accipiat. Sed & non possum aliter ac ipse ad Conversionem operari, nec debeo operari, nec volo operari sed ad oculos & pedes Dei me devolvere ac objicere & ab ipso prius opperiri ac in desiderio vehementi & continuo expectare, atque sic eum juxta verbum Evangelii constringere ligare vincere: Quo & nihil facilius nihil suavius nihil certius est uti credere poteris experto.

§. XIV. Hæc est Regeneratio ut sic, at quum eam quæ sub Novo Testamento propius est hic etiam vestigamus, videndum nobis porro erit nunc quid ea sibi velit etiam: Est vero ea *Generalis & Specialis seu Particularis*.

§. XV. Regeneratio Novi Test. Generalis est Mundi illa *παλιγγενεσία* Matth. XIX. 28., quum Apostolorum scriptis ac normis judicialibus priscum omne & mobile aboletur ac desertum cum habitabilis tum frugifera fit, quum Cælum novum ac Terra nova fit, quum monumentis apertis Gentiles ac mortui vocem Filii Dei audiunt, quum diu sterilis plures quàm quæ Maritum habet liberos edit ac dextrorsum ac sinistrorsum erumpit, quum & avicula nidum reperit ac in altaribus pullos educat, & Lux in caliginosas umbras lucet, & Cathedræ ac Reges ab Omnipotente hic ibi collocantur, atque fontes ac putei in deserto fodiuntur ut animalia Dei ibi agere & habitare possint, quum & Velo remoto facies Christi clare fulget & sublatâ inimiciâ parietequè intergerino remoto novus unus homo ex duobus fit, quin & irriguum in desertum ac desertum in arvum mutatur, Deo Majestatem omnem suam

& Schechinah & Cathedram & Sedem in cœlos transferente & collocante indeque iterum in terram descendente, Spirituque suo cuncta ossa mortuorum in planitie Universi compingente ac animante.

§. XVI. Præ aliis eximie generalem hanc Regenerationem tradit Esajas Cap. XI. 6. 7. 8. 9., (quanquam & Job. V. 23. Luc. X. 19. & Hof. II. 20. de bestiis agri pacandis serpente calcando & fœdere cum feris redintegrando legatur etiam,) *Et habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo cubabit, & vitulus & leunculus & agnus optimus erunt simul, & puer parvus ducet eos, & vacca ursaque una pascent ac simul cubabunt pulli earum, & Leo ut bos fœnum comedet. Et ludet lactens ad foramen aspidis, & in cavernam basilisci manum suam immittet ablactatus. Non malefacient atque perdent in toto Monte meo Sancto, sed plena erit terra cognitione Jehovæ ut aquis mare operientibus; Agi vero in loco eo non de Hiskia ad quem ex agro Babylonico regressi multi sunt tanquam in lineam ac Stirpem Iesse, neque de restitutione Samariæ variarum terrarum incolas & feras accipientis, id vel ipsa prædicata magnifica satis innuunt, sicuti & nomen Radicis Jesse, & Pauli Rom. XV. 12. facta applicatio abunde satis evincit & commonstrat: In verbis autem ipsis apparet luculente populorum variorum sub Novo Test. indistincta consociatio, stupenda indolis Metamorphosis, Mansvetorum cum feris conjunctio in habitatione in pascuo, indeque exorta Ecclesiæ felicitas in remotione noxæ & incremento cognitionis; Atque eò etiam provehitur hæc felicitas ut & non prodeat constrictus Regulus ex Caverna, sive ille sit Diabolus sive AntiChristus, quum à Matre Romanæ Ecclesiæ in Reformatione ablactatus suam manum in eam immittit, sive ut irritet, sive ut ejiciat, sive ut provocet.*

§. XVII. Et quod majus est magisque mirere Sanguis fuit semen regenerationis hujus, atque baptizantur ac baptizati & initiati omnes hi sunt super mortuis 1 Cor. XV. 29.; Neque enim baptismus ibi improprie sumitur vel pro baptismo pœnitentiæ & lachrymarum suscepto pro mortuis laborantibus in purgatorio uti vult Bellarminus, vel pro aspersione ac ablutione in fine exequiarum

quiarum & quum funeri propinquatum fuerat institutâ etiam à Deo, sicuti *nec* mortuos de peccatoribus interpretamur, quum hic ex eo corporalem velit Paulus resurrectionem inferre: Interpretantur hinc alii de Baptismo *Clinicorum* sive *Grabatariorum*, qui vel sponte ad vitæ exitum eum distulerunt quod lapsis post eum non crederetur esse purgationis alia spes, vel morte intercepti hætenus adhuc fuerant Catechumeni, vel ex metu antea publice notam ac tesseram hanc Christianismi non susceperant, vel in Jordane baptizari præcise volebant; At hic baptismus mersionem in asperisionem quidem commutavit sed Apostolici ac Paulini primi temporis non fuit: Refert Chrysostomus Hom. XL. in I. ad Cor. ad spem ac resurrectionem mortuorum tum in Symboli ante baptismum edendi professione contentam tum baptismo ipso figuratam ac obsignatam: Existimant alii alludi ad morem priscum in Cœmeteriis conveniendi & Sacramentum baptismi conferendi: Sed & putant item alii communem esse voculæ *ὑπὲρ* significatum *pro*, licet etiam significet *propter*, *præter*, *secundum*, & *citra*, *ultra*, quin & *per* ac *diâ*, atque hinc Vicarium hoc loco intelligi baptismum quo unus eum suscipit pro alio, certe receptum hoc fuisse *Cerinthianis* habet Epiphanius in Hæres XXVIII., *Marcionitis* Chrysostomus Comm. in I Cor. XV., *Montanistis* Bellarminus L. I. de Purgat. Cap. VI. Qui & sit ille *Baptismus Vicarius* Tertuliano Lib. de Res. Carnis Cap. XLVIII.; At vero falsum primo est frequentiore hunc esse particulæ significatum cum illa potius designet *super*, unde & *ὑπὲρπερος* *superior præstantior* in Comparativo, & Composita ejus reperiuntur fere semper in eo significato ut *ὑπεργίνομαι*, *ὑπεργκνυμι*, *ὑπερβαλῶ*, præprimis cum particula conjungitur cum genitivo: Sed & tempore Apostolorum atque in Ecclesiâ verâ obtinuisse modo Vicarium Baptismum id asseritur gratis, cum non nisi tempore hæreticorum & inter eos de eo legatur, quanquam in argumentis ad hominem de veritate non multum laboretur, sed ea datur opera ut per allata Adversarius cogatur vel damnare hypotheses amatas aut admittere quæ stantibus illis per consequentiam evidentem sequuntur. Neque tandem Heinsius rem acu tangit, qui censet vivos dici pro mortuis

baptizari, quando mortuorum nomina ipsis in baptismo imponuntur. Neque subsistit illud *in Christi mortem* baptizari, quum id non quorundam ut hic dicitur sed omnium sit, neque *in* baptismum Johannis & mortuorum ac Stephani Protomartyris mergi; Hoc vero putem consentaneum & circumstantiis maxime affine esse, si dicantur baptizari super mortuis, qui visis & flagrantibus Martyriis baptizantur, ac se sponte mortuis illis adjungunt, seu in medio persecutionis periculo se associant ac produnt per baptismi disertam externam notam ac tesseram: Atque volunt ita sane sequentia verba, *Quid & nos horis singulis exponimur periculo, siquidem nulla foret mortuis spes nulla resurrectio.*

§. XVIII. Quam maxime tamen fiet & continget hæc Regeneratio Mundi in fine & quum Judæi in Ecclesia futuri erunt; In fine enim non tantum aqua ex limine Templi Ezechielis defluens irrigat & sanat agros omnes & fluvios exceptis paucis lacubus Ezech. XLVII. 9. 10. 11., sed & Ecclesia tunc Paradisiaca fluvios habebit diffluentes ac loca Deserti persecantes & ab hoc vere olim Gichon dictos, quomodo & Nilus Ægypti exundans hinc vocabatur, ut & Siloah hortos Urbi Jerosolymæ vicinos irrigans: Sed & ligna vitæ ab utraque fluvii ripâ stabunt, quæ & fructus ferent Noviluniis singulis jam in hac jam in illa parte Noctis Mundi tunc exorturis Apoc. XXII. 2. coll. cum Ezech. XLVII. 12.: At vero præcipue & sub conversione generali ultima Judæorum hoc fiet, *Si enim abjectio Judæorum lucrum gentilibus attulit ut fere quasi reconciliatio esset eorum, quid econtra assumptio eorundem poterit aliud esse quam vita aut vivificatio eorum iis ex morte* Rom. XI. 15., *sive* quod eorum exemplum alios adducet, *sive* quod debebat in Semine Israel & per illum benedictio venire ad gentes, *sive* quod promissa ipsis jam dudum hæreditas Mundi fuit quæ tunc promissio dabitur iis ac implebitur. Unde, quod ultimo anni in *Festo Tabernaculorum* diminuuntur indies oblationes ac sacrificia, jejune ac imperite plane à *Vitisio* refertur ad diminutionem zeli in ultimo tempore exstituri ut hinc adeo decrescat indies convertendorum numerus, quum hoc inde potius exstiturum sit quod pauciores pedetentim superstīturi sint convertendi adhuc ac tandem

dem ad loca omnia se exporriget Conversio sic ut *Mare nullibi cerni possit amplius* Apoc. XXI. 1.

§. XIX. Sequitur *Specialis* aut *Particularis* Novi T. Regeneratio, de qua summam loquitur Paulus 2 Cor. V.: Locutus fuerat 12. vers. Apostolus de iis qui ex *persona externa gloriantur* & non ex corde ac interno, quod & vere Judæorum proprium est Rom. II. 28. 29.; Concludit v. 16. non *reputari porro quenquam secundum Carnem*, sive profapiam carnis sive carnalem puritatem: Hoc vero probat potissimum v. 14. & 15., tum ex hoc quod omnis atque etiam Judaica Caro non tantum tanquam impura Circumcisa est ut gloriari in eâ non deceat argumento alterius loci, sed & in Christo destructa & calcata est ut gloriari quis in ea amplius etiam non possit, tum ex eo quod Christus pro omnibus atque sic etiam Gentibus mortuus eas à vita prima liberavit ac iis vitam suam dedit, & quidem ut ipsius essent ac ipsi viverent dedit, unde vel amor & æstimum Christi cogat eas non contemnere: Et hinc Porisma de Regeneratione educitur v. 17., *Si quis vel gentilis in Christo est, ille est Nova Creatura, vetustum præterit & omne novum factum est.*

§. XX. Huc spectat item *Vetus homo exuendus & Novus induendus* de quo Col. III. 9. 10.; Qui non hic est corpus animale ac sensuale seu caro & sanguis corruptibilis qui cœlo inidoneus & spirituale ac incorruptibile 1 Cor. XV. 15., sed tamen etiam non tantum Adam Primus & Secundus i. e. Adamus exuendus & Christus induendus, nec tantum indoles & vita prima corrupta ante regenerationem ac nova & immutata sancte post in vita adhuc in Deo & Christo maxime abscondita Col. III. 3., nec tantum conversatio patria seu mos vivendi Gentilis ante vocationem & mos alius ac immutatus in Ecclesia & luce ejus, sed & potissimum Homo Veteris T. secundum carnem & Homo novus aut Creatura in Christo nova Eph. II. 15. 2 Cor. V. 17.; Scribitur enim hic iis qui in Mundo ejusque elementis vixerant ac Judæi sunt Col. II. 10.: Describitur etiam esse ille homo in quo nec Judæus nec Græcus nec Schyta quicquam valet sed in omnibus est Christus, quod sane Novi T. est v. 11.: Sed & debebat eò facere ac ducere Novus homo ut *ferat pacifice unus alium* quippe nunc factum unum novum hominem

Eph. II. 15.: Quod & fieri possit duobus observatis, tum si facessere iussâ lege Moïsis *verbum Christi unice copiose in iis habiter*, tum si non sibi sed cuncta *in nomine Dei instituant ac agant*: Hoc vero omne iterum Hominis Test. Novi proprium est.

§. XXI. Non minus huc spectat Homo *ψυχικός Naturalis ac Animalis* de quo 1 Cor. II. 14. dicitur, *Animalis homo non recipit ea quæ sunt Spiritus Dei, neque potest cognoscere, quia spiritualiter dijudicantur, Spiritualis vero dijudicat omnia, & à nemine dijudicatur*; *Ψυχικός* oppositus *Πνευματικός* est qui Spiritum non habet Judæ vers. 19., at quem hoc loco Spiritum? Sensum internum externi signi & verbi, Spiritum qui literæ oppositus, & de quo dicitur Apoc. XIX. 10. *Spiritus Prophetiæ est Testimonium de Jesu*, Rom. item II. 29. *ἐν πνευματικῇ & ἡραυματικῇ*, & 2 Cor. III. 6., & 1 Cor. II. 4. hoc eodem Capite, utpote in quo legitur de *demonstratione in Spiritu ac efficacia*: Atque sic vox Animalis coincidit cum Carnali qua item externa ceremoniæ litera carnis externum afficiens ac tangens etiam intelligitur, *Non poteram vobiscum loqui tanquam cum spiritualibus sed tanquam carnalibus* 1 Cor. III. 1., *In spiritu inchoastis & nunc in carne ac elementis ceremoniarum externis iterum finietis* Gal. III. 3.; Esse autem vere etiam hunc hoc loco sensum id apparet aperte hinc, *quod Naturalis homo convertitur & confunditur cum Carnali* 1 Cor. III. 1., *quod Spiritualis homo dicitur à nemine, sicut olim à V. T. Cathedra, porro judicari, sed omnia potius ac judicata Doctorum ipsorum judicare, quod Carnalitas animalis in dependentibus ab homine Paulo Cepha & ædificatoribus sceni ac stipulæ ceremonialis Cap. III. dicitur fuisse*. Non igitur est Naturalis homo in loco hoc irreginitus, *nec* qui solo naturæ lumine inter gentes est imbutus, *nec* qui passionibus & affectibus animalibus circumagitur iisque præpeditur turbatur ac fuscatur sic ut nec velit nec possit agnoscere ac recipere verum, *nec* sensualis ac naturali habitudine præditus oppositè ad glorificatum 1 Cor. XV. 44.: Descendit autem proprie *ψυχή anima, vita, à ψύχω refrigero*, unde & *ψύχος frigus* ab halitu quippe ac respiratione proveniens: Atque in Ecclesiastica Historia se solos vocabant Gnostici *πνευματικοὶ Spirituales*, quemadmodum & Montani-

ita sic appellabant se, tum quod Spiritus in Montano venisse crederetur ipseque Paracletus promissus esse vellet, tum quod conjugia secunda dampnaret; Unde & cœteros ac à se distinctos appellabat *ψυχικὸς*: Coincidit fere appellatio Spiritualis hujus cum tertio & quarto Cognitionis gradu apud Magistros qui *Midrasch* est & *Sod* seu *arcanum* ac *Mysterium*: Atque sic celebrabatur in primo Apostolico tempore juxta Barnabam in Epistola *γνώσις*, non impura illa Gnosticorum sed cognitio & expositio figurarum & emblematum externorum; Ubi tamen Clementi Alexandrino minime assentiendum, qui Strom. VI. describit eam fuisse cognitionem, quæ per Traditionem ad paucos ex Apostolis, absque scriptis tradita pervenit, quasi clavis quædam cognitionis aut Perusch novum orale ac legis oralis, quanquam vere indicia singularia per sermonem etiam revelata exstiterint olim 1 Thes. II. 6. 15. & alibi.

§. XXII. Neque aliud sibi vult *Generatio ex Spiritu* sub Oeconomîa Ministerii quod non literæ sed Spiritus est 2 Cor. III. 6., sub tempore Novi Test. in quo & Spiritus alter Index Ecclesiæ adest & loco Christi dirigit ac operosus est efficaciter; Atque *Spiritus* hic itidem non tantum vel tam est Spiritualis Vita natura ac indoles, sed robur opposite ad *m* carnis ac sanguinis infirmum, sed efficacia operosa ac penetrans opposite ad legis ac literæ præcipientis mortuum otiosum ac inefficax ad sanctificandum, sed homo Occultus cordis contradistincte ad Ceremonialem carnalem, sed interna medulla & quinta essentia rei signatæ opposite ad Verbi & Umbra signa & apparatus ac plenas orationum ambages. *Ministerium* vero Spiritus item, quod & sub Oeconomia ac tempore Spiritus exercetur, & Spiritui in regeneratione ad amorem Dei instrumentum commodum est ac ministrat, & Spiritum conjunctum habet ac fert, dum hoc omne à prisca litera ac lege abest ac de eâ prædicari nequit; Efficit enim Evangelium, *ut* amor veritatis etiam sanctissimæ ac rigidissimæ, cui satisfactionem illud exhibet dignam, exoriatur iterum & non expectoretur vel extenuetur porro, *ut* adstipulatio in fide ac receptione dulcis veritatis ac rei facile succedat, *ut* averfatio odium ac fuga Dei per objectum ejus exhibitum desinat ac cesset.

§. XXIII.

§ XXIII. Hæc autem habet in se Novi Test. Regeneratio, ut 1. multi generentur copiose filii, Abrahamque vere *Multitudinis Pater* existat, 2. ut ubivis illi generentur, & à sterili in Gentilismi deserto etiam rigato ac seminato, & ab omni sterili ac gentilismi parte, Meridie etiam Septentrione ac Occidente Es. XLIII. 5. 6., nemoque dicat amplius, *Sum infrugifera arbor* Esaj. LVI. 3. Neque generantur ac baptizantur porro 3. in Mosen, i. e. disciplinam Legem & subjectionem Cathedræ Procerum ac Mosis, qui dominabantur tanquam Dii olim sub Vet. Test., sed in nomen Patris, Filii, ac Spiritus Sancti 1 Cor. X. 2. Matth. XXVIII. 19., Baptismus enim erat ritus qui suffocata quasi & exstincta vetere vita ad novam introducebat disciplinam ac vivendi rationem, qui & extrahendo ex profundo mortis ad novam vitam fundabat in eum denuo creatum ac vivificatum jus plenum proprietatis ac dominium: Quare & Matth. XXVIII. 18. 19. 20. consideratur Baptismus, tum ut signum Domini suscepti tum ut Discipulatus nota, sic ut quia Dominium potestatis Christo datum & quia disciplina ejus nunc deberet inchoari ideo & ad introducendum ac exprimendum utrumque etiam deberet baptizari; Atque sic in Cœlorum Regno est ereptus grex ex manu Pastorum Ezech. XXXIV. 12. 14. 15., est Jehova ipsis in Deum & illi sunt ipsi in populum Jer. XXXI. 33. Heb. VIII. 10., est Jehova Judex noster, Jehovah Legislatores noster, Jehova Rex noster, & Jehovah salvat nos Jes. XXXIII. 22., quæ cuncta nominis *Eloach* significata sunt: Et licet Moses externe etiam liberaret olim non tamen veram salutem sed figuram tantum in se habuit ejus tanquam Vir signi, fuitque ut *ἑρμηνεύς* Minister saltem Christus autem ut Filius super domum & Caput corporis quod est Ecclesia Heb. III. 5. 6., atque hinc certioramur item in baptismo jam nos cum Christo communionem habere quo gaudium nostrum sit plenum & non servire porro iis qui natura nostra sunt Dii Gal. IV. 8. 8. 4. Generamur item non ex Matre terrestri ac ad similitudinem Hierosolymæ ac Matris terrestris, sed ex Matre ac Hierosolymâ supernâ ac Cœlesti tanquam vere ac plene generati *ἀνωθεν* & ex cœlo Gal. IV. 26. Neque generamur 5. nunc ad Civitatem & communionem quæ hic & in Mundo est, sed ad

ad polyteuma Cœlitum ac societatem cœlestem Phil. IV. 20., recensiti cum cœlestibus ipsisque Angelis in unâ summâ Eph. I. 10., adducti ad Civitatem vivi Dei & myriades Angelorum & Cœtum primogenitorum in cœlis, & ad Spiritus justorum consummatum, per nostri in Christo tum actuale consummationem tum in supercœlestia translocationem Heb. XII. 22. 23. Observanda hic & 6. Lex & phasis ac facies Legalis est, quæ & vigeat olim adhuc & in Oeconomia legali exhiberi debebat simul vivide atque post silentium longum Temporis promissionis ac ante Tempus exhibitionis gratiæ ac Testamenti Novi præsentari, ut sic & ad phasin eam legalem vere exhibendam & ad scopum Oeconomix legalis attingendum tum lex iram ac elongationem Dei operaretur, tum peccatum abundare studiumque boni nimium perfecti abjicere faceret, tum facienti demum daret, tum Spiritum & efficaciam gratiæ non adjiceret sed sibi plurimam Israelis massam relinqueret, quo sic in eâ impotentia carnis & legis manifestaretur in antecessum, quum econtra Evangelii sermo & spiritum conjunctum ac tela magis acuta habens & dulce ac amabile mustum in se atque ita λόγος αξιόπιστος & ἑμφύτος esset ac esse posset; Hinc dicitur Deut. XXIX. 4. *Et non dedit vobis Dominus cor ad intelligendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum usque ad diem hunc*, Et promittitur econtra in futurum Deut. XXX. 6. *Et tunc circumcidet cor tuum & cor seminis tui &c.* Succedit 7. & defectus meriti ac Laboris consummati Christi qui erat olim, & quo perfecto exantlato ac exstante demum venire ac adesse merces solet, tanquam operæ exantlatæ pretium & præmium quod vere erat regeneratum Semen. Sed & 8. Spiritus Author Sancti omnis & regenerationis nondum aderat, ut nec impræpedite nec in jure nec in tanta copia aderat adhuc ante glorificationem Christi olim, quum demum in ea & post laborem exactum promissionem Spiritus impetrare vel habere poterat Joh. VII. 39. Act. II. 33.; Atque hic est Baptismus ille Spiritus quem vel ipsi Johannis baptizati adhuc ignorabant. Generantur & nunc porro 9. pleno jure Filii excusso Spiritu omni servitutis elongationis precarii & metus qui erat olim, qui Spiritus servitutis dicitur tum quod est

Spiritus ex mensura, tum quod in operatione ac Oeconomia non tollit sed relinquit animos & affectus serviles convenienter Oeconomiae operans, tum quod ad omnem iustitiam ac legem implendum incitabat etiam ad alacriter servitutem priscam serviendam. Observanda item hic 10. probe est Circumcisio ea cordis quoad Novi Test. bonum est & promittitur Deut. XXX. 6. in futuro & deerat adhuc illis quibus præputium externum olim abscissum erat; Non solum ea est purgatio cordis à conscientia reatus exstantis & incumbens adhuc, à metu affectu ac indole servili, quin & à præiudicio ac nubilo cordis quod Deut. XXIX. 18. dicitur שרירות לב *obfirmatio cordis*, Ezech. XIV. 4. *Sterous* in rogantibus Deum, alibi & in Ps. CXIX. *Velum*, quo & תועי לב *errantes spiritu* & נמהרי לב *festinantes spiritu* imbuuntur Esaj. XXIX. 23. XXXV. 4., ut hinc relinquant legem, celebrent improbum, & non considerent iudicium Prov. XXVIII. 4. 5., sed liberatio ad amandum perfecte Deum in quo summa Legis consistit, quum perfecta N. T. *Charitas ejiciat necessario timorem* 1 Joh. IV. 18. Tandem & fiducia ii. major est in Testamento Novi generatis & Filiis ac parrhesia in postulando & prece, sive quod Pater ipse nos adeo amat ut intercessore apud eum nunc in reconciliatione iustitia ac filiatione parta non sit opus Joh. XVI. 26., sive quod in Christi nomine ac jure nunc possumus disceptare ac postulare & non precario accipere Joh. XVI. 23. 24., sive quod Spiritus nunc non porro est Spiritus elongationis ac metus sed fiducialiter clamans Abba Pater, atque sic fundendus ille Spiritus supplicationis ac precum Rom. VIII. 15., Zach. XII. 10.

§. XXIV. Hæc est Regeneratio, quam præ cæteris Apostolis cunctis tantis animis ac laboribus præcipue inculcarunt Apostolorum dignissimi Petrus & Johannes in suis scriptis & Epistolis, eo quod nil esset quod plenius ac directe magis jugulum peteret gloriationi Judæorum in carnali sua profapia, qua fastuosi & ad iustitiam ac salutem usque ipsam gloriabantur, & præ se gentes omnes accedentes ad Christum contemnebant & calcabant. Elidit vero potenter gloriationem hanc, tum quod Generatio tum quod Regeneratio necessaria commendatur & iungitur iis, quum
illi

illi secus eâ non se sed gentes unice in profelytismo opus habere existimarent, & regeneratione gentium adhæc positâ se tamen longe supra Gentes caractere *Hebrai ex Hebrais* extollerent ac evererent infimul, quanquam *βυλιθελς* unice Deus generaret illos Jac. I. 18., i. e. non propagatione illa naturali quâ corpus Israelitarum ex ipso erat sed voluntate æternâ gratiosâ, nec naturâ omnibus indistinctæ communi ac impertita sed electione liberâ ac voluntariâ, nec arbitrio proprio ipsorum sed voluntate ac ordinatione propria Dei, nec tam ex voluntate quam *βυλη* & *Consilio* inter Patrem & Virum *Zemach*, in quo Semen promissum est Christo siquidem anima sua laborasset & se in Sacrificium pro reatu posuisset, quod & est verbum illud stans in seculum & Semen ex quo Spirituale ac regnitum omne enascitur, Deo per voluntatem tanquam Semen unicum cuncta sistente ac producente, quum ea ejusque verbum tanquam stans ac incorruptibile semen impletur vivum ac efficax sit.

§. XXV. Sistit & generat hinc Testamentum Novum alios atque aliâ ac differente & nova ratione Filios, tum ratione *Matris* quæ non amplius terrena sed superna atque Promissionis Oeconomix Hierosolyma est, quâ & est Filius Saræ editus in libertatem ac independentiam, potior hæreditate, nobilis regno conditione ac dignitate, & cui Polyteuma cœleste, tum & ratione *Patris* aut Dei ac Spiritus, qui nunc juxta Joh. III. educit format & generat seu regenerat nos; Conjunguntur enim ibidem Aqua & Spiritus, vel alludendo ad primam creationem quâ Spiritus incubans aquis in Genesi creavit & eduxit, vel, uti aliqui censent, ad generationem physicam corporis qua ad Semen in se Spirituosum Seminis accedere maxime debet; Sane præstat hinc allusionem rei derivare ac petere, quam rem ipsam cum Anglicanis Episcopalibus ad Baptismi & Confirmationis Sacramentum referre, aut per aquam cum Pontificiis Lutheranis & Calvino Baptismum intelligere, quum ejus tamen aqua nec prærequiritur ante possessionem ac visionem Regni Cœlorum, nec tunc ante baptismum institutum, quum hæc loquebatur Christus, modo prærequiritur, nec ut necessarium aliquod prærequiritur. Quid quis aut quantus

M m m m m 2

autem

autem ille Novi Testamenti Filius? qui omnem iræ operationem, omnem legis prætensionem, omnem elongationem, omnem servitutem, omnem formidinem ac metum, omnem debilitatem ac impotentiam tanquam Spiritu plenus excussit, & parrhesiam contra omnem, & potestatem omnem ac in omnia, & facessere jussu precario omni compellandi ac postulandi fidentissime facultatem & exusiam, & dignitatem filiorum ac hæredum Regiorum Regiam, & Satellitium Angelorum olim Dominorum ac Deorum accepit actu & habet nunc.

§. XXVI. At tota nobis Adoptionis materia excutienda foret, siquidem pro merito & ex condigno Regenerationem hanc novam exhibere deberemus; Fuit illa primùm in Deo, cum illi pro gratiæ suæ exabundantia placuit, præter Filium naturalem suum, etiam positos & adoptivos ex hominibus habere ut peculium illi & hæredes ejus fierent, & ἀξία ἐξουσία & ἔσθια multa iis obveniret, quum Viæ Dei bonitas unice sint, illeque non ex adoptione solatium ullum orbitatis expectet: At hoc improbi homini inde beneficium venit, ut & fidelem sibi que plenum additum amicum per adoptionem acquirat, & nomen suum per eum ad posteritatem transmittat ac perennare faciat; Quare & quoad personam non tam sceminam quam Marem adoptat, quum ille tum מִזְכָּר ac *Memoria* patris ac paterni nominis sit, & בִּנְיָן seu *Ædificator* propagans ac extendens ejus, & σῦλος atque *Columna* domus ut loquebantur Græci, & *Sol* insimul qui fulgorem illi præbet ac sceneratur, quum domus absque prole quæ mascula est ἀνήλιος appelletur: Quod vero ad *qualitatem* adoptandæ personæ attinet, deprehenduntur Græci adoptasse persæpe Nothos, qui & priscam stirpem deferere plane cogebantur, quibus & nunquam ad eam nisi prole prius generatâ accedere iterum permissum erat: Adoptabant vero Romani autem etiam Servos manumissos ac Orphanos: Hebræis autem libera ac prænobili prosapiâ turgidis indecorum visum est à Servo ambiente Patrem compellari & inclamari, quâ de causâ & Scriptura Sacra *no clamare Abba Pater* conditioni servili opponit ac indicium ingenui facit, quum nec ante adoptionem liceret eo nomine post terga adoptantis ita inclamare & ambire,
nec

nec post adoptionem in Servitute Patrem vocare: Clamabant autem Abba sive quod lingua Chaldaico Syriaca tempore Christi obtineret, sive quod non simpliciter in Patrem sed suum Patrem vel-
lent, sive quod hæc vox quasi artificialis ac singularis consuetu-
dine recepta esset in negotio hoc, sive quod tanquam balbuties
grata infantis ex infantia prima Chaldaæ, uti nunc in *Papa* ac
Mama, retenta fuit.

DISSERTATIO QUINTADECIMA

De

JUSTIFICATIO-
NE PECCATORIS
EX OPERE CUM SUB
NOVO TUM PRÆSERTIM
SUB VET. TESTAMENTO.

§. I.

Ruit *Regeneratio*, actus ille Dei Physicus aut
hyperphysicus Spirituque ac Manu Dei pro-
fectus, sequitur nunc *Justificatio* actus ejus-
dem Dei quin & Patris, at moralis econtra
aut forensis ac judicialis; Quanquam enim
ἀνανάινωσις Renovatio, *ἀγιασμός Sanctifica-*
tio, utrumque actum hunc in se persæpe
contineant & complectantur, non tamen
δικαίωσις Justificatio insimul vel actum sanctificationis physicum
solum, vel physicum & moralem conjunctim sicuti *Thomas* opi-
natur, sed moralem ac forensensem seu judicialem tantum exprimit

& comprehendit; Neque enim vult aliud etymon *δικη*, Dicastes, Dicasterium, à quo *δικαιος* & *δικαίωσις* derivantur, neque distinctio aperta justificationis à sanctificatione 1 Cor. I. 30. Apoc. XXII. 11., neque opposita illi condemnatio quæ forensis est, neque Subiectum cui tribuitur ea Deus Sapiencia Christus qui justificari à nobis debent at sancti fieri non queunt, neque sententia quæ abominationem esse dicit impium justificare at quod sane de sanctificatione impii non verat, neque expositio apud Svidam & Lysiam per *δικαιον νομίζειν* ac *δικαιολογίαν*.

§. II. Atque sensus hic forensis & judicialis omnibus pariter comperitur adhærere materiæ hujus etiam conjugatis; *Δικαιος* enim ille est, qui sententiæ Legis conformiter 1. facit quod oportet ac à lege culpari & reprehendi non potest, 2. absolutus & à reatu & ab accusatione & à debito omni est, 3. jus ad vitam ex sententia habet: *Δικαιοσύνη* autem seu justitia *vel* est rectitudo ac decentia legalis legeque probata in qua opera fiunt Tit. III. 5., *vel* ipsum factum rectum legeque probatum quas Jehova diligit justitias Ps. XI. 7., *vel* plene probatus complexus talium factorum, qui fundat jus ad vitam ac absolutionem à reatu & accusatione & postulatione ulteriore Es. LIV. 17.: *Δικαίωμα* vero sicut *in genere* est justificatum seu juste approbatum ac judicatum, ita *in specie* dicit vel præcepta justificata ac probata Heb. IX. 1., vel facta ac opera justa & probata Apoc. XIX. 8., vel judicium & sententiam summopere probatam Rom. I. 32., *specialissime* autem est *δικαίωμα* complexus ille justorum factorum in perfectione partium graduum qualitatum & perseverantiæ, quæ & plenissime approbatur à Lege sic ut nil ea porro postulet à nobis, & simul est fundamentum certum super eo institutæ justificationis, quemadmodum *ἐπερωτήματα* est fundamentum actualis compellationis ac *ἐπερωτήσεως*: Atque super hoc fundamento porro tandem fit ipsa justificatio ac *Δικαιωσις*. *Δικαίωσιν* autem *justificare* est sensu forensi opera ac hominem approbare determinare laudare, dehinc à debito absolvere, porro jus ad præmium per sententiam addicere, tandem & ab accusatione ac postulatione omni liberare; Atque hoc modo *vel* facit quis in sensu hoc forensi justum quod Christo tribuitur ac merito ejus Esaj.

LIII. II., *vel* pronunciat in sententia justum quod est Patris in conscientia & verbo suo loquentis, *vel* declarat nunc esse factum justum, quod in operibus ac fructibus justitiæ exerit ac testatum Spiritus facit: Quid enim sunt *Opera Justitiæ* de quibus tam sæpe legitur in Sacris, *quàm* opera moralia & non ea externa ac onerosa quæ præcepto non bono imponebantur, *quàm* opera promissionem justitiæ annexam habentia, *quàm* opera Lege probata & justificata, *quàm* opera perfectæ impletionis, *quin* & opera quæ effecta & fructus justitiæ. Sed & est etiam *העקיש & הרשיע* oppositum justificationis Job. IX. 20. non nisi improbum justitiæ exortem ac perversum edicere & culpæ convenienter primæ justificationis parti ac laudationi.

§. III. Hæc vero ea sibi ordine succedunt, ut primùm homo sit habitualiter *δικαιος justus ac legalis* amans *justo ac legali* deditus, quum ab hoc unice actus provenire justus possint: Inde ac secundo loco sequitur *δικαιοσύνη justa & legalis actio*: Atque hanc tertio excipit loco *δικαιώματα seu complexus tantus ac tam perfectus justarum actionum*, ut & lex eum plene justificet & ipse fundamentum justificationis esse possit: Unde hinc & protinus quarto ad eam subsequitur *δικαιώσις & justificatio*, tum ea quæ absolvit & à debito incumbente omni & à reatu ac pœna & ab accusatione & criminatione, tum ea quæ declarat chirographis intermittentibus ac laceratis ac indiciis contrariis omnibus valere jussis justificatos, tum ea quæ jus ad præmium ac vitam judicio ac jure per sententiam addicit.

§. IV. Atque sic Adam fuisset justificatus ex proprio opere ac merito, siquidem in statu quo in erat conditus perseverasset, in iis quæ erant legis mansisset, ac tentationem quæ ipsi post vires concessas ad Coronam ac laudem habendam incumberebat labore aliquo adhibito superasset; Neque enim Adam fuit adhuc justus licet esset Sanctus, quum nec à debito ipsi natura incumbente, nec à possibilitate reatus ac pœnæ, nec ab accusatione imperfectionis poterat liber esse adhuc & absolvi, ut nec jus ad vitam illi additum modo erat poteratque addici: Debebat autem justitia tunc & legis perfectæ esse Gal. II. 19. & valorem coram Deo habere Rom.

Rom. III. 25., exigente item vel nomine justificationis ipso quod precarium omne omnemque tum acceptilationem tum reliquationem facessere longe jubet. A quo autem peccatum invasit hominem cessavit protinus justificatio hæc, oberat enim Dei Sancti puritas & justitia quæ non potest non abominari & elongare à se omne impurum & rependere peccato dictam pœnam, oberat carnis & carnalis indolis unius fontis & cordis impotentia quæ non poterat se Dei legi subicere & in sui contrario delectari, oberat legis sancitæ ac peccato iram ac mortem irrogantis tum immobilitas tum rigor & execrationem interminatæ vel delinquenti in uno ac non in omnibus manenti & cœlum claudentis vel nævo maculato uno; Quare & legem nunc pro fundamento justitiæ eligentes *execrationem in medullas intrantem eligere sibi dicuntur Ps. CIX. 13., & radicem felle & absynchio fructicantem in corde suo radicare Deut. XXIX. 18.* Non tamen cessat simul perfectio justitiæ requisita ab eo qui nunc justificari vult, ut *Deus manere possit & justus & justificans Rom. III. 26., & judicium ejus sit secundum veritatem Rom. II. 2., & per legem legi quis moriatur Gal. II. 19.* Unde & requiritur etiam nunc 1. δικαίωμα i. e. plene justificatum ac approbatum fundamentum justificationis cui deest nihil, 2. δικαίωμα etiam τῆ νόμου seu legis, ut bonâ veniâ legis & absolutio & juris addictio procedat, 3. δικαίωμα ἐκ πολλῶν παραπτώματων seu multis lapsibus quorum iræ ac pœnæ etiam diluendæ, idque 4. εἰς δικαίωσιν ζωῆς ad justificationem vitæ, quin & 5. justificando i. e. ex jure atque absque precario & conniventiâ; Hæc est justitia illa de qua legitur Esaj. XLV. 24., *Tantum in Jehova justitiæ ac robur, In Jehova justificabuntur & gloriabuntur omne semen Israelis:* Hæc est justitia *Servi Dei qui cum ea vocandus erat Esaj. XL. 6., justificatio à justo Servo multis danda Esaj. LIII. 11., Seminis Davidis justitiæ cui nomen Jehovah justitia nostra Jer. XXIII. 5. 6., quæ & occurrit in effectis Conversionis venienti ab ortu Es. XLI. 2., & est Cingulum Christi Esaj. XI. 5., & confirmat in se suos Esaj. LIV. 10.:* Hæc justitia quâ unâ cum Regno quæsitâ ac possessâ cetera adjiciuntur per se Matth. VI. 33.

§. V. Non igitur Justitia peccatoris est in ipso utpote impio
quum

quum justificatur Rom. IV. 5., sed in Christo Sponsore qui eam attulit illi Phil. III. 9., facitque Paulum oblivisci eorum quæ retro sunt, scilicet & operum justitiæ, & ceremonialis prærogativæ ac sanctimonix molestæ, & carnalis dignitatis, quæ & Justitia imputata vocari solet seu *donata* Rom. V. 15. 16. 17., *Justitia Dei* Ps. XL. 11., *Justitia nostra à Deo* Esaj. LIV. 17., *Justitia Dei in Christo* 2 Cor. V. 21., *Justitia ex Deo ad fidem* Phil. III. 9. Occurrit equidem Verbum simplex $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\omicron\gamma\iota\zeta\epsilon\omicron\sigma\theta\eta\iota$ & λογίζεσθαι non compositum ἐκλογεῖν, at tamen hinc non est putatitium quid saltem quod agitur & in opinione consistens & putare ejus esse, sed realis illa ordinatio ac translatio obedientiæ ac meritorum Christi in nos, quemadmodum ante peccata ac debita nostra vere in Christum, execrationem nostram factum, incurrerant; Atque vertitur etiam τὸ λογίζεσθαι τι cum *Dativo* commode per *imputare* ac necessario, sicuti & Hebræum Vulgatus vertit nunc per *reputare*, nunc per *imputare*, nunc per *acceptum ferre*: Convenit & Vocabuli usus *tum* in scriniis Mercatorum ubi debita debitoris imputantur sponsori, *tum* in foris ac tribunalibus quæ culpam & pœnam huic illive imputare solent, *tum* in communi vitæ & negotii ratione in qua & non infrequens est illud *imputa hoc tibi*, sive illud imputatum vere modo insit in homine cui imputatio fit sed non agnoscitur ab eo ut cum imputatur peccatum, vel plane non insit in eo sicuti justitiæ alienæ imputatio fit; Imputatur enim ac refertur in ea ad nos, *tum* Christus ipse in persona ut Sponsor nostro existens loco, *tum* actio & obedientia ejus quæ simul ad nos pertinet & loco nostro exantlata est, quum ipse eam non egeret sed dives lætitiâ omnem expositam haberet, quare & nos in Christo obedivisse ac mortui esse dicimur, *tum* porro ex obedientia resultans meritum condignum, atque ex merito denique justitia; Quid enim est Imputatio justitiæ ad salutem, quam judicium Dei justum quod illi qui credunt in Christum Sponsorem & in eo sunt propter justitiâ Christi Capitis & Filii, & in judicium non venire & ut adoptati hæredes ac fratres vitam æternam consequi dono Dei debeant, tanquam si eam obedientiam ipsi patrascent & nullum peccatum commisissent; Justum enim est solutione à Sponsore factâ debitorem absolvere, perfectæ obedientiæ tanto-

Nnnnn

que

que condigno merito ac labori העלף ac operæ jam lege item ante sancitum pretium non negare, fraternitatem pro digno hæreditatis derivandæ fundamento habere: Ut jure post imputationem hanc Deus absolvere & justificare possit, non quasi toties ac in tempore sententiam Deus in cælo pronunciare incipiat, sed id fit *in* Sponsore seu Capite Christo in resurrectione justificato, *in* lege quum per legem legi morimur & non bis exigimur, *in* verbo Evangelii pagina fere omni credenti justitiam ac salutem adscribenti, *in* fidei actu justitiam in credentem traducentis applicantis operatione, *in* signo & sacramento declarante, *in* clave solvente legitime à Præcone promulgante loco Dei exercitâ ac administratâ, Deo etiam in cælis ratihabente eam.

§. VI. Non igitur hoc *imputatum* ac alienum *proprium* ullo modo fert, *sive* illud Sanctum opus sit, *sive* habitus etiam Sanctus, vel justitiæ habitualis Dei essentialis vel bonitatis propriæ; Sunt enim qui firmatum ac radicatum habitum boni sufficere ac rem efficere posse censent, cum tamen impius justificetur homo & non per quid in se, & Lex ex opere justificet solum quum secus & Adamus in rectitudine habituali sua jus vitæ habere debuisset, & habitus talis perfectus non detur, & si vel in regeneratione daretur tamen ob antecedanea peccata nil efficere posset; Potius hinc quin & unice econtra sola imputato convenit *Fides*, quæ & ex se exit atque in hoc alieno ac imputato fiduciam ponit, & oblato ac donato congruit atque ad illud manum extendit illudque acceptat cupide, & gratiæ probe convenit ac nullo modo gloriatur, & promissioni quam assensu ac fiduciâ spei irrevocabilem facit, & conjugio amico fœderali, quod redamatione, quæ unice per fidem adest, ratum fit, & conversioni necessariæ ad authorem gratiæ, quam omiſſa averſatione ac fuga Dei unice fides amabile & reconciliatum in Christo amplexa inchoat primum, denique & impotentia illi, quæ non operari bene sed ad fidem convictione ac desiderio naturali boni ac laudabilis, quum illud sine molestia in congrua prius indole facta habere potest, citius ac facilius disponitur, *sive* statim illa fides exardescat & latetur in gratiâ eâ ut suâ, sic ut illi confugium & desiderium habendi genuinum tacite conjunctum ac annexum

annexum sit, *sive* confugio enixo ac digno ad eam deproperet & post demum prævio examine consolationem ad fiduciam cordis reflexam nanciscatur; Neque enim sine ordine communiter hoc agitur; *Primus* enim est in homine fidei actus dispositivus, qui in genere est *ὑποδοχή* & receptio veritatis Dei, seu *ὑποταγή* τῆς ὁμολογίας obedientia ad stipulationis 1 Tim. I. 15. 2 Cor. IX. 13. obsignans Deum veracem esse Joh. III. 33. ac ad promissiones *ὦαι* & Amen respondens 2 Cor. I. 20., in specie vero credit Deum in Christo & sufficientem satis & promptum ac paratum adhæc esse ad omnem quin & se in fide venientem acceptandum ac salvandum Deo gloriam dans Rom. IV. 20., quo sic incitatur homo ac disponitur ad confugium in fide instituendum; Præcedit enim & disponit necessario fides ut & notitia examinans rite ac in antecessum quid & cui credat; Neque enim fides ut *Scholastici* volunt est assensio inexplorata rerum non demonstratarum & non certarum, quum fides ambiguum non habet aut si habet fides non est sed opinio *Bernhardo* de Confid. Lib. V. 1., ac mentiatur *Episcopus* quoad certitudinem fidem faciens medium quid inter scientiam ac opinionem; Et licet ea quæ à sensibus interioribus ac exterioribus remota sunt per effecta ac testes unice innotescant, non tamen hinc certitudo assentiendi in iis perit, quum potius juxta illud August. contr. Epist. Fundament. Turbam non intelligendi vivacitas sed credendi simplicitas tutissimam facit. Sequitur autem ex assensu hoc non dispositio tantum hæc, sed & deinde spes bona ac fiducia lata quæ & adhæret ac permanet in confugio actuali ipso; Quæ est *תְּרוּעָה מֶלֶךְ* *Ovatio* qua Rex Christus excipitur, seu firma retentio confessionis quæ in parrhesiâ ad thronum gratiæ accedere facit Heb. IV. 14. 15. 16., & est Confessio spei Heb. X. 23. Hinc tertio sequitur confugium sitiens ipsum quod justitiam & justificationem adducit actu, de quo Prov. XVIII. 10., Ps. II. 12., Heb. VI. 18., secus *ἡ πίστις* & *παροργισμός* qua animam Christo ut fido creatori committo ad salutem sed in ἀγαθοποιῶν seu boni operatione, tum ad Dei celebrationem, tum ad justificationis obsignationem ac certitudinem, seu in desiderio existendi iterum ad gloriam Dei & gratiæ ejus in Christo Jesu. Ad quæ & quarto Consolatio ac fiducia ac-

cedit ac *δοκιμή* & lætitia & pax in Spiritu, quā certi sumus ipsi vere de nostra facta justificatione, de quā legitur Ps. LI. 14., Rom. V. 4., Eph. I. 14., 1 Pet. I. 8., quæ & non in adversis unquam deficit, ut vel hinc à tramite discedat, vel spem abjiciat, vel unquam remordeat, vel à peccato remedium quærat: quum enim ea in Temporariis & *titillatio solum quedam est* 2 Tim. IV. 3., & *gustus boni verbi* Heb. VI. 5., & *momentanea in luce titillatio* Joh. V. 35., & *γνώσις*, est in vere credentibus *ἡγίγνωσις* insuper & *persuasio* ex vocante Gal. V. 8., & gaudium quod *auferri nunquam potest* Joh. XVI. 22.: Atque per hoc perficitur fides progrediens ex fide ad fidem & ex justificatione activa ad passivam, & fit ut cor etiam nostrum nos non condemnet sed gratiam sibi factam sentiat. Quanquam & hoc ultimum consequens magis justificationis dici debeat sicut in Principio Notitia antecedit, qua Ovis eximio aliquo ac singulari modo *vocem sui cognoscit Pastoris*, & populus beatus Dei *internoscit clangorem & nūm ex Deo procedat locutio nec ne* Joh. X. 14. 27. Psal. LXXXIX. 16. Attribuitur huic fidei secus *πληροφώρα* seu plena latitio in Metaphora ac translatione à rapidis navibus quoad similiter in assensu desiderio & confugio pleno latitio est, *ὑπόστασις* sive quod adducit sistit ac stare facit promissum, sive quod tantum est ac hypostasis & quasi in certitudine coram exstaret res, *ἑλεγχος* item i. e. tantum in certitudine ac assensu ac si coram vel digito vel ratiocinio invicto demonstrari posset; Hebræis vero est *אמנה* *Amunah*, ab Aman portavit, stabile fuit in Kal, quoad fiducia seu *Amunah* ex Hiphil & *committendo se portari facit*, & *promissum firmum reddit ac stabiliz*; Dicitur item *אמת* *Emath* seu *Veritas* in precordiis Ps. LI. 8., *Veritas justitie occurrens* Ps. LXXXV. 12., quoad assensus ad verbum Dei certus ac nonnisi veritas est: Communiter autem *ὁμολογία* *Assensio* ac *adstipulatio* dicitur, vel ad personam, vel ad veritatem, vel ad fœdus: *πίσις* autem est vel quasi *πεισις* à *persuadendo*, vel à *πισὸς* *firmus fidelis* ac firmando, Unde *πισεύω* primo est *assensum præbeo*, dein *confido*, tum *portandum me* do aut *concredo*, tandem vero *me firmatum ac stabilem in Christo do*: Volunt item *Timorem illum Domini* quem odoratur & respicit Christus Esaj. XI. 3. esse fidem, quoad ea in conscientia peccati certissimæque

simæque damnationis territa lege & comminatione verbi divini trepidat in Consilio inopis ad Christum ejusque liberam ac indebitam gratiam, quo modo de Judæis in fine convertendis prædicatur Hos. III. 5.: Certe *Amorem Dei ut confederati* & *Jehovæ* in Summario legis eo pertinere, id apparet satis ex eo quod fœderis gratiæ summarium in illis verbis continetur, & præcepta quæ qui facit vivit in iis exstant, & juvenis ad vitam sub Evangelio habendam eo à Christo ablegatur: Sed & jubemur passim *amare Dominum Jesum Christum* ad anathema effugiendum 1 Cor. XVI. 22., *amare apparitionem Christi* 2 Tim. IV. 8., *amare veritatem* 2 Thess. II. 20., *amare gloriam ipsius* Joh. XII. 43., *amare nomen Dei* Ps. V. 12.; Quin & ad gratiam ingentem ostensam exardescit & exultat jam primo modo momento fides conjugium amoris cum Christo ita iniens & consummans atque non hoc pro consolatione ejus habendum saltem est.

§. VI. Describitur Fides justificans hæc, *Fœdus cum Deo super sacrificio facere, meraque Eucharistica quin & Sacrificia justitiæ offerre* Pl. L. 5. 23. LI. 21., *in desponsatione Dei cum homine in misericordia gratia justitia judicio adstipulari* Hos. II. 19., *non opus ac laborem suum numerare, sed gratis emere* Es. LV. 1., *non ad justitiam adhuc parandum in cælum & abyssum asc. & descendere* Rom. X. 6. 7., *opus Dei exoperari* Joh. VI. 29., *Deo gloriam dare* Rom. IV. 20., *Ignominiam & crucem partem suam cantare* Esaj. LXI. 7.: Quando autem fides dicitur ad justitiam imputari illud suam primo originem ab Abrahamo credentium Patre traxit, de quo Gen. XV. 6. legitur, *Credidit Abraham Deo & reputavit hoc ei justitiam*: Non autem sic imputatur Fides ac si ea ut sic respiceretur à Deo, tanti æstimeretur à Deo, pro obedientia & re omni alia perfecte factâ reputaretur, acceptilaretur, aut pro merito ex quo justitia agnosceretur ac haberetur: Quum autem Fides dicitur alicui in justitiam imputari & accenseri, 1. negatur eam vere ac ordinarie in se esse justitiam, 2. interea tamen in fœdere gratiæ reputari ejusque in homine ac negotio justificationis rationem haberi, 3. in justitiam etiam servire ac facere quæ ad eam sequitur protinus, *sive* quoad ea cum Christo justitia nostra in redemptione

conjungit, *sive* quod merita Christi prehensa simul tenet & exhibet, *sive* quod conditio postulata in Fœdere Novo est ad quam in adstipulatione præstitam sponte sua jus restipulandi aut repostulandi promissionem enascitur ac succedit.

§. VIII. Atque non varia & multa sed una est Justificatio hæc & Circumcisionis & Præputii seu gentium per fidem Rom. III. 30., quanquam non una sit ejus pars, ut nec eadem in omni Oeconomia ac tempore dispensatio; Procul abest & abesse debet Pontificiorum Justificatio *Prima*, quæ merito naturalium de congruo interveniente baptismo habitualement gratiam primum infundere, ac in statum gratiæ transferre, & primum acceptos ac gratos facere dicitur, & *Secunda* quæ ex operibus in statu gratiæ factis insuper adeo constituat acceptos ac gratos, ut & sanctitatis ac gratiæ omnis incrementum imo ipsum coelum de condigno mereantur & acquirant sibi: Neque enim Apoc. XXII. II. verba, *Qui justus est justificetur adhuc*, huc pertinent, quum in iis de Ecclesiæ veritatis & causæ ejus justificatione in ultimo tempore futura sola mentio fiat quæ magis & magis increfcere potest ac debet; Quæ est justificatio illa qua *Sapientia justificatur à filiis* Luc. VII. 35., quæ *Matz dikim & justificantes Doctores* in eum finem ut *Sol ac firmamentum cœli splendebunt ea ætate* Dan. XII. 3., quæ sub conditione promittitur Reformatæ Ecclesiæ Es. LVIII. 8., *Tunc lux tua prorumperet ut aurora & reformatio tua velociter increfceret, & justitia tua ante te egressura foret, & Gloria Dei te assumeret ad se*; Quo & referendus amplius ille candidus & nitentissime radians tenebrasque ultimas fugans ac recedere faciens Thronus judicialis qui Apoc. XX. II. collocatur. Perplacuit vero semper *Ludovicus Molinaus*, qui justificationem ponit aliam *ante fidem* in Christo Capite justificato, ac adoptione æterni Testamenti facta, aliam *per fidem*, & aliam item *post fidem*, quæ ex fructibus & operibus bonis veritatem & fidei & justificationis factæ declarat & confirmat ad conscientiaæ absolutionem & justificationem usque. Neque item eodem in Oeconomia omni gradu Dispensatio processit, alio enim se modo habuit Fides in primo tempore quam sub novo, alio se item Justificatio; Fuit una ac eadem semper ac omni tempore

pore justificatio per fidem, à quo Pater Abraham Gen. XV. 1. iussus non metuere, eò quòd Jehova Clypeus illi esset ad mala avertendum ac Merces magna, v. 6. etiam non metuit sed in Jehovam credidit, Unde ob fidem quæ rem unice efficit hanc, & ipse & omnis post eum credens laudem ac testimonium à Deo in Scripturâ accepit Heb. XI. 39.: Credidit ex promissione facta Abraham Conciliationem amicitiam & fœdus novum cum peccatore, potestatem dandam gloriandi in Deo ut suo Deo, Vitam æternam, Resurrectionem mortuorum, Semen quod benedictio & clypeus & merces magna futura, Gentium vocationem & justificationem &c. & ea pariter quæ tanta erant ut in ipso efficere potuerint, & ἀγαλλίασιν ingentem ad videndum ac audiendum quæ promittebantur, & amorem Dei sincerum, & integritatem in bonâ conscientia coram Deo ambulandi, & robur fidei magnum quo tentationes vicit omnes ac adversitates: quod robur & se exseruit cum primis *quum* vocatus à Deo libenter egressus est ex domo Patris & cuncta reliquit, *quum* Filium Unigenitum in quo unice promissio venire debuit offerre non dubitavit, *quum* in tota vita sua fere nil impleri ac repræsentari vidit atque nomine Jehovah Deus tunc nondum innotuit, *quum* cœlesti patriæ ac mansioni intentus exulem totam vitam sustinuit: Sed & ordine effecta Paulus Rom. IV. 17. 21. fidei ejus attribuit, *quod* non infirmatus fide fuerit, *quod* non per infidelitatem disceptarit, *quod* roboratus fide fuerit, *quod* gloriam Deo dederit certumque habuerit eum quod promiserat etiam posse facere: At habuit econtra fides ipsa eorum simul hoc, *quod* generalis ac implicita valde fuit explicite rem omnem & modum quo salus venire posset ignorans, juxta verba generalia, *Ego sum omnisufficiens, Ego clypeus & merces tua magna, Dominus providebit*, quæ & Heroica fidei ejus fuit virtus ac laus absque spe sperans etiam ac credens, *quod* & in notitiâ & in confugio & in assensu ad verba cathedræ non Scripturæ ipsius in medio jacentis & in fiducia non tanta quam in Novo Test. exstitit, *quod* non in jure ac nomine Christi postulari posset sed precario acciperentur cuncta, *quod* apud altare clamandum esset in nomine *Jehovah* ac *Futuri* Gen. XI. 8., & currendum ad nomen Jehovah tanquam firmum propugnaculum

Prov. XVIII. 10., & nondum benedici posset in Deo Amen, *quod* & non tantum fides rem efficeret sed præstatio legalium insuper exigeretur, quin & *quod* fides nondum esset sed spes ante fidem revelatam obtineret in spe credens Rom. IV. 18. Non tamen hinc effecta fidei & gratiæ defuerunt ætate ea sed luculente conspecta & exhibita sunt, *ut* mundus in diluvio non totus interiret, *ut* gratiæ Sacramenta ac signa darentur, *ut* non imputaretur ullo adhuc modo pro tunc peccatum in mundo adhuc exstans Rom. V. 13., *ut* in gloriam item cœlestem animæ post mortem intromitterentur.

§. IX. Major autem fuit visa imperfectio ac differentia in temporum illorum distinctâ justificatione quæ *pareseos* & *parcentis* ac *intromittentis* & *apheseos* vocabulis communiter & vulgo exprimi solet: Sane si ex vero pronunciare velimus nulla erat actu sub toto veteri tempore adhuc justitia quod ea adhuc esset adducenda, & hinc nullum etiam actu jus, quin & porro nulla actu sententia de facta actuali reatus ablatione jurisque dicti acquisitione, minus declaratio ejus omnis rei ita factæ absque mendacio aperto, licet Deus ex decreto Testamento & pacto sponсорio Filii securus abunde ac certus pro tunc modò at precario atque anticipando, tum longanimis esset in exigendo à debitoribus ipsis, tum in cœlum ipsum intromitteret modo, non Limbo (quò nimium vetera extendunt Pontificii) includeret usque ad jus partum, ac vi initi fœderis post adstipulationem rite factam aditum ad promissionem fœdere factam non negare posset: Interim vero nec absolutio à reatu erat olim nec jus ad vitam in quam intromittebantur: Clamat & ipsa res; Cubabat enim 1. tunc abhuc debitum omne ac reatus universi generis humani sub tolerantia & ἀνοχῇ τῶ θεῷ Rom. III. 25., Surgebat 2. lex, exigendo,prehendendo, accusando, condemnationem intentando, Cogebatur 3. homo chirographa indies edere ac se magis innodare & constringere, Inde 4. actu ira irrogabatur illi multa & servitus ac elongatio multa, Sed & postulabatur 5. in sacrificio tristi ac sumptuoso satisfactio index expiandi quod adhuc exstat apertus, Accedebat 6. Conscientiæ constringentis per hæc & Spiritum servitutis inquietudo perpetua ac deficiens absolutio; Ille vero qui hoc omni modo adhuc premitur à peccato non sane dimissus

missus plane ab eo ac perfecte liber dici potest. Et si distincte expendere lubet, In tempore Promissionis 1. cubabat adhuc in mundo peccatum licet non ut post exsereret se adhuc ac imputaretur, Hinc aberat 2. sententia & vox quæ pronunciat sublatum esse actu debitum ac reatum, Unde & Conscientia Patrum 3. nondum absoluta & quiescens esse poterat: Accessit autem adhuc in Veteri Test. quum imputaretur sano ac possibili sensu peccatum cubans juxta Rom. V. 13., Lex exigensprehendens ac magis coarctans, Chirographum nexu continuo illigans, Jugum, Rigor legalis Moisaicus, Spiritus metus ac servitutis rei ac gratiæ imminutæ congruus, Iræ sub lege, tum in Gentibus abinde separatis, tum in Massâ plurima Judæorum sibi ad impotentiam carnis nudandam relicta, tum in electis elongatis ipsis, gravissima operatio ac exsertio Rom. IV. 15.; Hæc enim exstabant imperfecta necessario adhuc tunc, quum & Christi jus à quo nostrum nos demum haurimus nondum erat partum, & chirographa nobis non sponsori scribebantur contraria, & Spiritus nondum erat, & Sponsio simplex non Expromissio fuit qua principalis debitor liberatur & non conveniri potest licet solutio sequatur aut non; Impium enim est Deo absque satisfactione subsequatâ remissionem tribuere, atque leguntur diserte chirographa nobis adversa & contraria fuisse: Quin & stabant & exprobrabant homini olim cuncta alia indicia imperfecti, Fiebat oblatio continua reatus adhuc exstantis ac nondum deleti ἀνάμνησις ac recordatio perpetua, abstinebatur à cibis quod juris in creaturas nondum adducti indicium evidens, elongabatur veloque olim arcebatur quisque ut viam ad Sacrarium nondum esse apertam eo signaretur, permanebat item sitis ac onerosa jugi fatigatio index cum promissionis tum filiationis nullo adhuc modo adductæ &c., & hinc vere clamat imperfectionem ac differentiam hanc insignem Res ipsa: Clamant vero item aperte satis Vocabula, dum πείρασος & ἀνέχνη non tollit sed relinquit transmissum peccatum & silet quum exigere posset, coercet ac prolongat iram tolerando quum exardescere posset, præterit cum tangere, parcit cum ferire, intronmittit cum in rigore excludere ac tenere adhuc potuisset, quum ἀφεσις econtra plenam à peccato liberationem ac dimissionem importat,

portat, quanquam verum sit aliquando Voces has generaliter sumi & confundi, aliquando ac in jure Attico & Medicinâ ad significatus alios referri, quemadmodum & Filii Dei ac Regni Dei vocabula non semper in pleno ac stricto sensu ad Novum unice Testamentum se referre comperiuntur: Clamant porro distinctionem ac differentiam hanc prædicata, dum V. T. fidelis Ps. XXXII. *Natus, Casus* i. e. *portatus & obiectus* in peccatis dicitur tantum, non autem nisi una illa die delenda & asportanda peccata erant Zach. III. 9.: Accedunt promissa quæ tempori futuro & fœderi Novo remissionem eam *quæ non recordatur amplius peccati* appropriant unice, *Et hoc erit Fœdus novum condonabo pravitatem eorum & peccatorum eorum non recordabor amplius* Jer. XXXI. 34. Dan. IX. 24., quum ἀφεσις ac *dimissio plena* recordationem hanc & oblationem ulteriorem pro peccato sistit ac abolet Heb. X. 18.: Depingunt denique ac edocent aperte item immane discrimen hoc Figuræ disertæ ac Typi, *dum* in Asylo conclusus vivus permanet ac servatur Homicida involuntarius, ac in Summi Sacerdotis morte demum plenam libertatem exeundi accipit, *dum* Isaacus Filius ipse promissionis diu ligno oneratus ac altari modo superimpositus intercessionem Dei clamantis ac substitutione alterius victimæ in locum liberationem suam in Monte Jerosolymitano accipit, diemque Redemptoris Christi cum Patre Abrahamo læte experitur ac videt, *dum* in die Kippurim atque *Expiationis* annuæ magnæ hircoco modo ipso nunc mactato tamen adhuc reatus omnis exstans ac remanens Capiti Hirci qui liber evadit nihilominus imponitur, tum ad inefficaciam tum ad imperfectionem ablationis ac remissionis in Vet. tempore ut sic edocendum ac testandum: Testabatur idem *Figura Sabbathi* sex dies operum impurorum idendidem permittens, quæ in Sabbato cessabant, *Suspensus* qui Typus damnati & condemnati nostri erat, quod toto die insimul pendet adhuc super terra sub divina ἀρχῇ, donec in vespere diei ac temporis ejus demum in Christo sub terram absconditur ac demum aboletur: Adde his Angelum priscum perditorem *transseuntem ades* ac parcentem, & quæ plura possent in hoc argumento adduci Sole meridiano clariora & aperte luculenta.

§. X. Toto autem aberrabant hîc cœlo *Judei*, qui legem sibi conditionem vitæ olim dictam esse arbitrabantur, non Moralem saltem sed & ad instaurandum transgressiones ejus conjunctam illi & subjectam Ceremonialem, extremam illam ac secundam post naufragium tabulam; Neque enim solâ hæserunt olim externâ lege Ceremoniali sicut opinantur frustra quidam, cum ea solum tanquam ipsis ex assè propria laudetur, & producat in Scripturæ locis illis quæ Judæum opponunt aut saltem contradistinguunt, vel Gentili qui legem eam non habebat, vel Credenti sub Novo qui ea non utens cum Abrahamo Patre in præputio justificatur: Huc autem tota redit Judæorum in hoc negotio res; Qui nondum adhuc plene desipuerant inter eos olim agnoscebant in *Libro Zohar* Col. 215. ad Gen. XIX. *Originale malum*, inquires, אדם &c. קדמא מרד, *Adam primus rebellavit Domino suo & causatus est mundo mortem*: Concinit cum hoc Author ספר עיקרים Lib. IV. Cap. XIII., *Trahitur pœna peccati Adami in omne Semen ejus tam in justos quam impios*: Ne autem quis hoc de pœnâ solum exponeret hæc elucidat plenius R. Mayer Ben Gabbai in עבודת הקודש fol. 52., *Atque homo primus, dum peccavit, aperuit fontem coenosum & gurgitem perdentem ob immunditiem, unde secuta est in mundum impuritas ac immundities*: Nemo vero hoc plenius exprimat R. Moise de Trana in *Beth Elohim* fol. 105. cap. 1. in verbis, *Præterea eodem peccato, quo peccavit homo primus, peccavit totus mundus, quoniam hic erat omnis homo*. Quemadmodum vero sic Originale malum inde arcessunt in posterôs, ita & vel ex eo non desunt item expiationem ejus derivantia fundamenta, Quomodo enim in *Pircke Eliezer* Cap. XX. rogavit Adam iterum, *Domine universi Mundi, transeat quæso peccatum meum à me & recipe pœnitentiam*, sic & Veteres expiationem in prece quærentes petierunt eam sibi dari per dolores pœnitentis Adami *Protoplasti*, de quâ Pœnitentia Adami etiam liber existit at à Gelasio inter Apocryphos relatus: Secundum laudant fundamentum Circumcisionem: Tertium Sacrificium Puerperæ de quo R. Menahem Raknat ad Lev. XII., *Non datur Sacrificium pro peccato nisi ob peccatum, & licet Rabbinî nostri explicent de horâ qua se incurvat Mulier ad pariendum*

riendum mihi tamen sit verosimile mysterium hujus respicere peccatum Antiqui: Quartum suppeditat Maimonides in Moreh Nebhochim II. Cap. XXX., Traditum est à Sapienibus Serpentem, ubi Evam aggressus esset, sordes in eam projecisse, à quibus Israelita qui apud Montem Sinai steterunt sint absterfi, cetera gentes non item. Actualia vero peccata distinguunt in levia gravia & gravissima, levia vero tollunt per וידוי Confessionem poenitentiae comitem, gravia per contritionem castigationem & Sacrificium, gravissima tum per mortem temporalem ex sententiâ judicis inflictam seu מיתה בית הדין supplicium domus judicii, tum per supplicium excisionis seu מיתה כרת quæ tunc censetur infligi quum infra 60 ætatis annum homo ex vivis decedit: Qui secus & quatuor subordinant terminos, Resipiscentiam, diem expiationis, plagas, ac tempus mortis, juxta illud Esaj. XXII. 14. Si expiabitur donec moriamini: Superaddunt vero & Fundamenta alia, supererogatorias passiones & obedientias Majorum ac aliorum, Lotiones, Jejunia, Meliorem frugem converforum, eleemosynas, Gallum in die Kippurim Galinaceum, Purgatorium: Rem omnem autem in imputando exsuperant suffragia trium Patriarcharum, Nativitas & prosapia ex Abraham cujus & seminis Deus est factus Deus, Lucta Victoris Jacobi, & cum primis adhæc Ligatio Isaaci, dum cingendum habent pro cincto & promptitudinem offerendi pro oblatione peracta ipsa; Vides adduci fundamentum hoc in Libr. Precum Judaicarum in verbis &c. תראה לפניך עקידת יחיד, Afficiatur coram te constriictio Unigeniti, cujus & memoria Mahometanis ipsis in decimo mensis ultimi die festiva etiam est minimeque ignota: quum tamen sentiant rectius alii Habacucum Præcepta omnia redegisse ad hoc unum, Justus fide sua vivet, in Præfat. Catecheseos Lakach Tobb & Maccoth Cap. III. fol. 24.

§. XI. Non minus sub Novo Test. etiam erratum perpetuo fuit, sive à Philosophis gentium traductum ἀντιζημιον Stoæ oppositum nimium iis inhæreret, sive dignior prærogativa Israelis & observatus operose Moses legale cum Evangelio aut commisceret aut ab invicem divelleret, utut Christus in ultima sua prece Joh. XVII. adeo credendam sui cum Patre ac Mose identitatem & commendasset & flagital-

flagitasset: Secuta deinde *Pelagii* tempora plene Consilium reprobæ justitiæ operis & Vires Naturæ ac arbitrii evexerunt & confirmarunt, sic ut ab eo radices ejus evelli nunquam rite ac feliciter potuerint; Omnem enim in *PseudoEcclesiâ Pontificâ* paginam implet Gloriatio ac Meritum *de congruo, de condigno, & ex pacto*, à quo tempore 1. gradus & laureolas in gloria à labore hominis pendere intellexerunt, 2. cum Patribus merendi voce late usi laborem in Domino non frustra futurum ita ex 1 Cor. XV. 5. 8. appellarunt, 3. omni illi quod supererogatorium & Consilium ac non necessarium & absolute debitum erat merendi vim attribuerunt, & hinc porro 4. initio Elemosynis ac Donationibus largis ac magnis, inde Martyriis acerbis, tandem & Votis Monasticis aut perfectionis Consiliis, an pie an subdole ac artibus, eam commerendi vim unâ cum Supererogatorii & Perfectionis laude addixerunt: At vero post hæc laureola major hominis operationi adscripta ad vitam æternam omnem relata est, atque simul singulare extraordinarium opus ad præceptum & opus indistincte omne pertractum similiter fuit, donec reductâ sub Reformatione cum Justitiâ Christi imputatâ tum fide positivè etiam deliquerunt, & aperte utramque rejecerunt ac blasphemarunt; Quæ enim Justitia fide imputata Tridentinis erat *Maledicta, Figmentum Lutheri, & Peccatum in Spiritum Sanctum*, ea nunc est iis hypocrysis superficialis, *Æthiopis albedo, & scelus incrustatum*, Fidesolariorum refugium, fide ipsis non nisi *remote ac dispositive* concurrente, quoad convictio timorem operatur ac sanctificationem per quam justificatio fit.

§. XII. Hoc omni vero non obstante peccatum adhæc nihilominus etiam fuit in extremo altero simul ac adverso, quo lex & opus nimium à fide & justificatione arceri capit ac elongari; Jam enim ab Apostolorum primâ ætate debuit confutare eos *Paulus* qui gratiam ac libertatem ad lasciviam pertrahebant, *Jacobus* item in sua Epistolâ veri nominis Fidesolarios procul eliminare; Inde secuti fuerunt *Gnostici* sola mysterii & arcana gratiæ cognitione contenti, nimium sanctitatis studium & averſantes & Christi gratiæ injurium censentes; Post cum immani portento suo aderant aperti *Libertini ac Antinomi*; Sed & venerunt tandem, qui cum

Luthero ajunt, *Plus nobis esse cavendum à bonis operibus quam malis, & secus crude inquit Opera non esse necessaria ad salutem, ut & contra Melanchtonem sentiunt Evangelium non esse concionem Pœnitentia.*

§. XIII. At vero Stat contra hos immota sententia Jacobi Cap. IV. 24., *Videris igitur etiam hominem ex operibus justificari & non ex fide tantum; Stat exemplum Pinchasi cui transfodienti fornicantes hoc factum in justitiam imputatum est Ps. CVI. 30. 31., Num. XXV. 7.; Stat item sententia aurea Dei Ps. CXII. 9., Spargit semen suum & distribuit pauperi, justitia ejus manet in æternum.*

§. XIV. Hoc equidem est positum & ponendum necessario. I. in antecessum extra controversiam omnem, quod causa digne promerens & impetrans justificationis & salutis nostræ sit unice Christus aut obedientia perfecta Christi qui est nostrum factus peccatum ut nos in eo fieremus justitia, Fundamentum illud præter quod aliud esse ac poni nequit. Ad quod accedit II. & accedere adhæc debet, Nihil ne quidem Fidem hoc meritorio modo eam etiam impetrare, sed ut conditionem fœderalem justificare & applicare tantum id quod ab alio & Christo perfecte modo impetratum ac promeritum est.

§. XV. At licet hoc inconcussum ita ac firmum stet stareque etiam necessario debeat nihilominus tamen & Opus etiam in justificatione concurrit, tum quoad passivam justificationem operatur, tum quoad declarat personam fidem justificationem esse veram vivam certam genuinam, tum quoad æque ac fides & quæ vita ac anima fidei & quæ simul requisita resipiscentiæ fœderalis conditio adducit ad nos ac applicat ipsam veram etiam justificationem. Sed & quid est fides nisi veri nominis charitas exardescens in Christum cupiensque in eo esse iterum ad Dei gloriam. Et quæ novi Fœderis conditio quam *Qui credit ac resipiscit ille vitam æternam habebit*; Quæ hinc & causa est quod in oblatione Isaaci justificante Scriptura dicitur tantum impleta fuisse quæ dixerat, *Et credidit Abraham atque hoc ei est reputatum ad justitiam*: Atque adeo à fide ipsa non abest vel abesse debet ac potest Opus quum ea justificat vere ac justificare debet, ut mutua potius præbeatur hic opera ac ut fides adest operi ita opus vicissim fidei, uti & deinde non abest

abest à justificatione, nec tertio à salutis impetratæ applicatione & collatione.

§. XVI. Sed & relicta unice ac perfecte Christo meritoria ac impetrante Causâ suo & sano modo justificat ac adducit vitam etiam sicut fides ita & Opus, nimirum *ut* ratio in remuneratione ac laureola habeatur laboris & operis molesti in Domino exantlati, ejusque apud Deum haudquaquam injustum oblivio non succedat, *ut* pietati æque ac fidei promissione hujus ac futuræ vitæ factâ in gratia & ex pacto hoc jus ad eam similiter per opera sequatur, sed ut Christus merito suo prius acquisiverit ac meruerit & sic effecerit quod ad opera illa sic vita venit ac venire potest.

§. XVII. Itaque sicuti duplex vere teneri potest *Justificatio prima & secunda*, ita duplex est cordate simul justificatio ex Opere determinanda, sed quæ neque merito Christi neque justificationi ex fide solâ quicquam incommodat vel derogat, verum cum his optime atque apposite conciliari potest; *Prima* est ea quæ jus dat huic præ alio ad *applicandum* coronam à Christo jam dudum impetratam ac promeritam, à quo Deo placuit Christum Judicem ac Distributorem suæ rei Christo autem in Oeconomia certamen ad applicandum coronam à se promeritam sic constituere, ut qui certasset prius ac vicisset Coronam eam actu obtineret & acciperet, licet ad ejus promeritum hic labor & hoc certamen nihil faceret facereque deberet, illi item quorum Sponsor fuit jam ante jus ad coronam habeant certoque ac necessario per gratiam Sponsoris labore illo ac certamine defungantur: Huc spectant Verba, *Si perseveras & fiduciam usque ad finem firmam retines, participes Christi imo domus Christi es* Heb. III. 6. 14., *Si patimur etiam conregnabimus* 2 Tim. II. 12. 13., *Qui vincit illi dabo edere, Esto fidelis usque ad mortem & Coronam vitæ habebis* Apoc. II. 7. 10. *Secunda* est Justificatio illa per opera quæ non tantum à reatu sed & *omni incumbente debito* absolvit, quæ & Adamo in statu innocentiae deerat adhuc, & nos per Christum jam redemptos à *vinculo & nexu gratitudinis* incumbentis ac debitæ etiam liberat: atque hæc iterum justificatio & absolutio ante præmium necessaria est, quemadmodum & per opera ad legem gratitudinis facta obtinetur &

& in vitæ fine obtingit, ut gratiæ ac salutis actualis concessio digne ac non nisi grato obtingat: Quanquam hoc ultimum utrumque non tanti ac primum illud Christi faciendum sit, utut *αξία* ac dignitas illi simul in Scripturâ tribuatur, at *convenientia simplici* quum non nisi purus & sanctâ ac cœlesti indole præditus in beatâ Dei communione deliciis sanctis affici possit, at *preparationis* quâ quis hoc modo idoneus fit atque adaptatur ad sortem Sanctorum in luce & coronam impetratam in victoria certaminis laboriosi habendum, ut & dignitas *ex fœderali conditione in adstipulatione præstita* promissa fœderis postulandi, quin & dignitas *ex justitia Christi in fide ac resipiscentia imputata* piisque superinducta. Atque hæc est Justificatio judicatio & absolutio per Opera quæ in Extremo Judicio peragitur, ante quod & perfectâ non esse creditur; Non enim solum illud est ad intimandum publice declarandum & exequendum sententiam ante latam, ut *nec* solum ad externe vocatos & positive incredulos unice puniendum juxta Socinum ac Remonstrantes, *nec* ad eos qui crediderunt quidem sed non vitam ac mores innovarunt digne & cum infamiæ nota absolvendos, *nec* ad hypocritas externa specie rectoros & bonos externe malos & hinc discernendos adhuc spectans, ad quos referebat Origenes Lib. III. in Jobum excludens ab eo cum rite bonos tum profanos aperte ac gentiles quippe per se absolutos & condemnatos, sed & ad alia Extremum Judicium etiam tendit, *quum* ipse Author gratiæ in eo abjudicans vere judicium perficit & extremum reddit, *quum* & justificatos per fidem speciali denuo modo justificat, cum absolvendo à debito omni etiam ex gratitudine incumbente, tum addicendo & applicando Victori actu coronam à Christo secus jam diu promeritam.

§. XVIII. Atque necessario etiam distincta justificationis hujus ex Opere tandem erat Theologis Reformatis mentio facienda, quò sic non *σεβλωσις* esset opus & non plane ac omni sensu cassa essent dicta illa & loca, quæ de *ratione Vitæ ex operibus desumptâ*, de *mercede*, de *redditione secundum opera*, de *dignitate*, de *corona justitiæ*, de *remuneratione laboris in Domino exantlati*, de *salutis per opera effectione*, passim in Scriptura loquuntur.

§. XIX.

§. XIX. Evincunt item hoc aperte Opera misericordiæ & charitatis pro causis remunerationis Matth. XXV. aperte allegata, justitia & merces magna in coelis pauperem levanti manens Psal. CXII. 9. Matth. VI. 1., Lex Fœderis novi Resipiscentiam conjunctim & Fidem complexa, Opus anima Fidei, Juvenis vitam quærentis ad præcepta bina amoris à Christo facta ablegatio, Pietas ad cuncta utilis & gratuitam promissionem hujus & futuræ vitæ annexam habens &c.

§. XX. At proponebatur præprimis sub Vet. T. *Justitia cum lege* Rom. III. 21., & *accessit ad promissionem Lex*, sub qua & *singulari modo fuisse tunc* perhibentur in Scriptura Sacra Rom. V. 13. Gal. III. 10.; Unde sigillatim de eo tempore videndum, & quid tunc effecerint opera, & in quem effectum ac finem fuerit conjuncta ea Lex, quæ & multos offendere tunc fecit in via: Videamus autem primo Statum ipsum; Adjungebatur tunc promissioni priscae Lex cristasque erexit suas, non quidem ut *Promissio modo ante in Christum ratificata irrita fieret* Gal. III. 15. 16., quemadmodum neque clausulæ legis rigoris & perfectionis plenæ Israel spem ullam ex lege relinquebant ac faciebant, sed aliâ longe occasione & ratione id factum est: Sentiunt 1. aliqui propter *Paresin longam Temporis Promissionis* ac Patriarcharum debuisse in memoriam exstantis ac prætensi reatus rigorem aliquem ostendi & actionem fieri, ne in oblivionem plane veniret cubans adhuc peccatum; Hoc autem secus esse apparet satis ex eo, quod Tempus Test. Veteris primum succedens etiam lene ac suave debebat esse. Volunt 2. alii *Adstipulationem* ut vocant *Stultam* eam Deut. V. 27., qua omnia præcepta Dei se facturum promittebat Israel, ansam huic legali primitus dedisse, quum tamen durum sit dicere Deum cum populo stulto stultescere illique condescendere quem ducere in via & corrigere potius tunc volebat, Deum Oeconomias ad hominum insanas cogitationes ac locutiones exigere, Angelum item Fœderis ejusque verba ad Legem referre. Hinc 3. alii de *Idololatria Vituli* cogitare pergunt, quæ & revera causa mutationis servitutis & jugi impositi fuit. Nos vero existimamus 4. cum ipso Mose, quod *Nimius gratiæ promissionis ac faciei fulgor* proxima causa veli & ob-

rectionis fuerit, quum eum Israel non ita ferret; Venerunt tunc & simul binæ legis Clausulæ *Fac hoc & Vives & Maledictus qui non manet in omni* quæ prius nondum adjunctæ fuerant, tum ut illæ veram phasin ac faciem legis exhibenda Decalogo impertirent quum secus maledictio ob peccatum unum jam non veniat, tum ut à quærenda ex hac lege iustitia per has potenter Clausulas perfectas & rigidas quisque abstinere, tum ut legali Oeconomix, in quâ plurima massa sibi relinqui, in eam gratiæ & Spiritus fluxus impediri, illaque ipsa facere & maledictionem à se arcere & sic porro impotentiam suæ carnis & legis ostendere debebat locus fieret, tum ut rigor & legalis agendi ac tractandi modus introduceretur & exerceretur.

§. XXI. Sicut autem ab una parte olim Caput exserebat atque dominabatur τὸ Legale, sic ab alia e contra velabatur & obtegebatur *Promissio, Fides, ac Gratia*; Certe implicita tunc fuit Fides qualem Calvinus etiam agnoscit ac laudat Instit. III. 2. 4. 5., *Sunt enim in pueris ac rudibus etiam illi fidei igniculi modo, quibus post inardescunt ad plenam tum cognitionem tum perfectionem, atque explicitè ac distinctè vix attingit vel intelligit ullus homo omne quod revelatum & in se credibile est*; Quæ & dici potest commode Fides generalis, quæ fundamentis nixa generalibus Dei sufficientiâ gratiâ ac salutis novæ promissione in modum quo ea proxime adduci poterat non sollicitè inquirebat Abrahamico eo contenta quo dicebatur Isaaco Filio *Dominus providebit*; Quomodo etiam non per se ac absolute necessarium est ut illud proximum vel ad jus habendum vel ad consolationem etiam sciatur: Quemadmodum & in implicito & generali hoc Petrus modo beatus erat Christo ac laudatus, licet passionem ac mortem Christi ignoraret adhuc, eamque tanquam malum avertere à Christo potius niteretur Matth. XVI. 22.: Quin & pro laude ac Heroicâ fide existimatum fuit absque notitia hac credere & contra spem sperare quasi; Confer Joh. XVI. 24. verba Christi, *Hactenus non petistis in nomine meo.*

§. XXII. Atque ex hac legali tunc vigente Oeconomîâ ac phasi & ex hoc gratiæ ac Promissionis Velo processit item, ut & singulari ac multa quadam ratione sub Vet. T. olim justificatio etiam

ex opere procederet; Certe enim *Zelus Pinchasi in justitiam illi reputatus fuit* Ps. CVI. 31., atque diserta sunt verba Mosis Deut. VI. 25, *Et justitia erit nobis quod observabimus facere praeceptum coram Domino Deo nostro quemadmodum praecepit nobis*, quin & toto Ezech. XVIII. Capite justitia ac vita bonis factis tribuitur, uti Ezech. XX. 11. Decalogi praeceptis, Matth. XIX. 17. apertissime servationi distincte item enarratorum praeceptorum. Non tergiversandum hic est, non torquendum, non extenuandum, quamquam nec excedendum etiam sic ut fieri communiter utrinque afolet; Hoc vero expendendum probe velle Decalogum praecepta, Breviarium praecepti Amorem Dei & proximi, Foedus gratiae respicientiam aequae ac fidem.

§. XXIII. Est vero ante omnia etiam in hoc generatim probe tenendum, I. Nullo modo Opera hominum tunc impetrasse etiam ac meruisse salutem in se, quum econtra deprecanti fuerint semper omni studio judicium & appellarunt unice ad gratiam, Sed II. opera in ea Oeconomia non tam praeter ac juxta fidem sed fere loco ac vice ejus exstitisse, At vero III. simul conditiones solum applicandi ex pacto id quod promeritum apud Deum & certo ad nos adducendi exstitisse, quomodo sane & Opus etiam conditio in se est & conditione praestita foedus protinus addicit ac justificat.

§. XXIV. Unde Conditio expressa cui Promissio in generali tunc facta erat, est *primo* Lex ceremoniarum in summo item rigore à Foederato Dei observanda, sic ut nemo sine eâ olim salvari posset, & non sola fides tunc uti nunc sufficeret, sive quod res summe tenenda gratiae in ea exhiberetur, sive quod pro secundâ tabulâ post naufragium in externo olim obtinente cultu commendata esset; Quod late in aureo Libello de Foedere confirmat Cl. Coccejus Cap. X. §. 34., *Falsum enim est quod Thomista docent Gentes olim sine lege Mosis servatas ad eamque non obligatas fuisse*. At fuit *secundo* etiam pro conditione singulari modo olim item observandum probe praeceptum Morale, quippe in Oeconomîâ illa quae velabat quantum fieri pote promissionem ac fidem Israeli investi ac nudo modo vix ferendam; Quae hinc & causa erat quod ad

amorem & praecepta in genere Israel ac salvandus quisque olim amandabatur.

§. XXV. Unde cum fides Generalis ac implicita nitens sufficientiâ gratiâ ac promissione Dei tunc sufficiens & prae-suppositum & commune quid esset, atque tum desperationem arceret, tum amorem & confugium ad gratiam salutis æque ac sanctæ virtutis habendam excitaret, allaboratum fuit maxime in hoc, ut conditiones implerentur Sanctæ in Sanctis operibus illis qui potiri ea & frui actu vellent, ad quas hinc & respexerunt ut plurimum tanquam conditiones quibus justitiæ & salutis possessio adjuncta ac annexa erat; Potest autem & gratiæ generalis cognitio cum fiduciam, tum amorem, denique & studium operum suo modo ciere ac inchoare.

§. XXVI. Aliter Paulò hæc de fide & opere exponit & conciliat *Martinus Bucerus* ad locum *Jac. II. 24.* in *Colloquio altero Ratisbonensi* pag. 302., *Justificari fide, quæ justificatio prima & vitæ est, interpretatus est Jacobus per vocari amicum Dei, hoc est condonari peccatis reconciliari cum Deo & recipi ab eo in gratiam & amicitiam, quum ante quis erat inimicus Dei & filius iræ. Justificari autem ex operibus docuit idem esse, quod percipere a Deo propter bona opera quod ab eo percepit Abraham & Rahab, hoc est probationem, laudem, & remunerationem.* Addit p. 308. *Dixeramus nos secuti Apostolum & omnem Scripturam duplicem esse Sanctorum justitiam, qua justii sunt coram Deo, & hominibus; Unam Christi perfectam, quâ spes omnis gratiæ Dei & Salutis vitæque sempiternæ tota nititur: Alteram in ipsis per Spiritum Christi inchoatam, qua confidere non debent, quod ea imperfecta semper est dum hic vivunt, & Deo non nisi ex liberali & infinita ejus misericordia & merito Christi probari potest; Hanc justitiâ nemo justificatur coram Deo justificatione vitæ.* Tum pag. 313. *Justitiâ hanc inchoatam sentimus esse quidem veram & vivam justitiâ, Dei præclarum & eximium donum, vitamque novam in Christo hanc justitiâ constare omnesque sanctos hac ipsa quoque justitiâ justos esse & coram Deo & coram hominibus, & propter eam sanctos quoque à Deo justificari justificatione operum, id est comprobari eos à Deo laudari & remunerari: Attamen quamlibet hac justitiâ sit vera ac viva & suo etiam modo*

modo justificans, tamen non esse ejusmodi constat, nec ut sic veram vivam & solidam ut quisquam Sanctorum justificari ea possit justificatione vite, multò minus ut sit ipsa vel justitia vel justificatio vite.

§. XXVII. Quod autem Vetus Testamentum attinet, viguit in eo non pro merito quidem sed *conditione applicante* potissimum non tam fides quam tum à gratiâ implorata profectum tum in gratia sponsonis censitum ac judicatum Opus, gratia ac fide suam tunc non nudante adeo faciem, sed præsupposita potius taciteque subintellecta ac inclusa.

§. XXVIII. Et quàm obscure ac generaliter olim Gratia ac fides etiam viguerit ac res apprehenderit & suffecerit, id apparet satis in Petro qui vel passionem Christi ignorabat atque dissuadere nitebatur ac tamen beatus à Christo prædicatus modo erat.

§. XXIX. Hoc autem pariter fixum ac ratum iis erat olim, debere à gratia omnia haberi ac obtineri, oportere item hominem gratum pro ea Deo esse, & cum Deo in judicio non congregiendum esse.

§. XXX. Notandum vero in fine 1. post lapsum cum solo Filio tantum fœdus de salute acquirenda iniri, cum homine autem tractari solum de salute parata ac impetrata applicanda, 2. In applicatione ea suffecisse olim scire in & à gratia omnia esse habenda, peccatorem autem in judicio cum Deo congregi non posse, gratos item se erga Deum ut visum esse debere: docebat autem eos gratiam & naturam & Nomen Dei de gratia & condonatione peccati in promulgatione loquens, 3. Integrum fuisse Deo ac liberum conditionem applicationi promeritæ coronæ in fœdere cum homine præmittere, non quasi ea præstanda necessaria esset absolute, nec quasi res ad eam usque præstitam suspensa adhuc dubia ac in eventu incerta esset, sed ut legi gratitudinis aliquomodo satisfaceret, & dona propriæ gratiæ Deus coronaret, & præparatio in ea ad salutem fieret, Quin & potuit 4. hæc præstita conditio & hic certaminis antecedanei labor etiam dici justificare & ad justificationem pertinere, quomodo sic fides imputari ad justitiam dicitur, dum & meritum Christi fide prehensum *impetrative*, & fides ipsa adstipulatorio *Conditionis* modo jus ad promissum fœderale facit ac donat.

Et hinc 5. emergit generaliter quod *merces in gratia* Rom. IV. memoratur, & Salus ipsius *fidei* licet applicantis tantum *Merces* etiam vocatur 1 Pet. I. 19. Sed & non laborarunt 6. olim de eo unde veniret & quomodo impetraretur gratia, hoc enim sancte ignorabant, hoc nescire sive erant, hoc Deo relinquebant, sed solliciti tantum erant de eo quâ conditione & quo exantlato applicare ac ad se derivare deberent gratiâque se dignos facerent. Quod & sufficiebat, & noxa nulla fiebat sic, & Sacrificium gratiarum actionis illud erat *quo quis glorificat Deum & munit sibi viam ad videndum salutem Dei* Pl. L. 23.

§. XXXI. Tenendum autem est insuper pactum & Fœdus Gratiæ esse *duplex*, impetrativum cum Christo de homine, applicativum cum homine ipso, & ex utroque acquiri, cum sane etiam *salus merces fidei* dicatur 1 Pet. I. 19., & *merces in gratia* item sit Rom. IV. 4., & *emptio sine pecunia etiam fiat ac gratis* Esaj. LV. 1. 2. Describit autem Paulus Heb. IV. 2. rem totam sub Mose Mediatore non unius esse, dum accusat priscos intereuntes quod Sermo vetus ab ipsis *fide non fuit contemperatus*, fide puta quæ in gratiâ generaliter fiduciam suam ponebat.

§. XXXII. Atque ita *Jacobus* fidem & justificationem cum operibus conjungit, quum ex opere etiam ac non sola fide hominem justificari Cap. II. dicit; Sed & varia de *fide* ac *opere* in eo Capite prædicat Apostolus; Comparat vers. 15. 16. 17. fidem cum *Charitate*, quæ, si non opere quo juvat amat, frustra amare dicitur; Dein confirmat Operis conjunctam efficaciam vers. 21. ab exemplo *Abrahami* Credentium ac salvandorum Patris, qui & ex opere ac oblatione filii justificatus fuerit, ut sane sola Fides illud Exemplare fidei non perfecerit; Inde vero vers. 22. infert ac docet de fide duo, 1. quod ea *cooperetur Operibus*, tum quoad in via ad Salutem conjuncta est operibus, tum quoad ex apprehensa Dei efficacia & gratia derivat in se Spiritum qui sancta quæque ac opera elicit, tum quoad fides amabilem & gratiosum Deum videns redamationem in corde accendit, & averfationem fugam ac odium Dei pellit ex corde, ut se lubens convertat homo ad eum, tum quoad erigit & confirmat in opere atque pellicit ad illud: Atque hoc
simul

simul ordine hoc omne peragitur, quod fides per charitatem Dei efficax est; Quum enim primo adest fides, excitat ea porro charitatem, & charitatis hæc est indoles ut & opere ac actione omnino amatum non offendat, sed gratificari potius illi nitatur studio omni, 2. Prædicat simul eodem versu de fide quod *consummetur ex operibus*, sicuti econtra fides inchoat charitatem ac studium operum; Consummatur autem per opera fides, & quoad efficaciam salvantem ejus, & quoad vigorem vitalem inde trahit, & quoad gradum ac perfectum finalem ut certiorata fiducia fiat ac sit. Neque vero de fide solum sed & de Opere tria adjicit; Facit enim *Opera primo animam fidei* vers. 26., quoad ea animant ac vegetant tum *in genere* assensum ac doctrinam fidei redduntque vocationem firmam ut non redeatur deficiendo ad infidelitatem primam 2 Pet. I. 10., tum *in specie* directum actum & confugium fidei, qui non concupiscentia Temporarii sed charitas est, ac desiderium existendi in Christo ad instaurationem & Dei gloriam, tum & *specialissime* actum fidei reflexum & fiduciam certioratam quæ ex opere deprehenso concipitur & nascitur, quin & vigorem atque aetuositatem ejus item in qua viva est. Non minus autem *justificant* deinde vers. 24. *Opera hæc*, quoad fides quæ absque opere mortua est justificat, quoad partem conditionis fœderalis constituunt quâ in adstipulatione præstita jus emergit ad promissa ac bona, quoad porro absolvitur in iis quod ante applicationem Coronæ à Christo promeritæ necessarium est & incumbit, tum & quoad Ultimi judicii justificatio, quæ ab omni incumbente gratitudinis debito etiam liberat, in operibus continetur ac latet. Sed & est tertio juxta vers. 23. *Consummatio omnium in operibus* ac opere, sive *conditionis* præstandæ fœderalis quæ non sola fides est sed & resipiscentia, sive *fidei* quæ & in opere sancto viva est & ex eodem opere deprehenso fiducia certiorata fit, sive *justificationis ipsius*, ut nimirum & declarativa, & passiva aut sensitiva, & expurgativa, & plene ab omni incumbente debito absolvens, & jus promeritam à Christo coronam post luctam strenue axantlatam applicandi à Christo concedens justificatio subsequatur.

§. XXXIII. Atque hoc modo primitè atque ante Pelagii tempora

pora tum cum Scripturâ tum cum Theologiâ orthodoxâ libere ac nil mali suspicantes de merito & justificatione operis locuti sunt ac loqui potuerunt, atque posset hâc viâ item vel adhuc etiam conciliatio propior in fundamentali hoc institui ac haberi, modo res divina tanti apud eos qui rerum potiuntur æstimaretur quanti humana æstimatur, ac misso Elencho omni acerbo imputante & exaggerante Declarationi simplici ac placidæ locus tantum concederetur, cunctaque huc spectantia ad hoc serio tentarentur ac dirigerentur, quum præconceptæ de parte falsæ opiniones & impactæ calumniæ utrinque hætenus obfuscent ac impediant: Quamquam illi inter Adversarios ipsos etiam reperiantur modo, qui Meritum de condigno tanquam nimis fastuosum nobiscum rejiciunt, Opera item ipsa vel in statu gratiæ facta quâ sola aut etiam nuda ac in se considerata, cum dignitatem omnem iis arcessunt ac petunt *tum* ex gratis atque acceptis Deo circumstantiis quod e. gr. proveniunt ac fiunt à Filiis, à Christi Sponsa ac membris, atque sunt opera grata ipsius Spiritus, *tum* ex eo quod Christi tinguntur merito illeque dicitur meruisse quod opera nostra mererentur.

§. XXXIV. Nullum vero hinc Meritum proprie dictum operum eliciendum vel extundendum est, quum omnis ab homine proprie dicta merendi ratio longissime absit, *tum* quoad totus & Deo creanti jure mancipii proprius, & cuncta quæ præstat ex creatione debens, atque hinc servus inutilis juxta Luc. XVII. est, *tum* quod Deo boni omnis in homine tum Authori tum ex suo adducendi præmium ac laus operis unice cedit, *tum* quod homo suo opere Deo non svavitatem ac utilitatem ullam affert, ut hinc in præmio consimilem utilitatem sibi à Deo reddi jure postulare queat, *tum* quod & inter finitum & temporaneum quod in opere hominis est, ac infinitum atque æternum quod in præmio ac remuneratione Dei est, proportio nulla intercedit. Quomodo & operibus ac meritis operum nemo sanæ mentis tale quid attribuet, si ea juxta Scripturam gratitudo pro beneficio salutis præstito, si obsignatio & arrhabo hæreditatis modo jacentis & paratæ, si coronæ ad pedes agni deponendæ, si non conditio sed bonum fœderis à Deo

Deo in cor inscribente dandum, si & dominatio Adami secundi dominans in nos ac non tam res nostra ac veniens ex intrinseco nostro sunt; Quod idem & Apostolus ex serie quâ venit *Promissio* ac *Lex* venuste & quasi digito omni exerto Gal. III. 17. ostendit, *quoad* viâ ad salutem semper necessariâ existente & objectâ per tot mille annos non Lex sed promissio unice objecta fuit & Lex post demum venit, *quoad* promissio econtra pro via salutis diserte laudata ac inculcata fuit, Semine quippe Mulieris ac Abrahamæ, quin & Testamento irrevocabili omnia effecturo ac allaturo, *quoad* porro & promissio testamentaria hæc ratificata fuit insuper pro via salutis, & quâ testamentum per se irrevocabile, & quâ exporretum in Christum venturum Testamentum, & qua extensum ad feminis etiam Abrahamici ætatem, & quâ per Abrahami adstipulationem confirmatum, & qua per solennitatem item sancitum, sed & *quoad* Lex post viam salutis positam ac ratificatam demum veniens necessario subintrasse saltem, & ad alios usus ac fines eosque promissioni non adversos venisse tunc debuerit. Quod & Operum promeritum vel hinc procul abjiciendum est, quod *neque* cum Fide Deo in sufficientiâ decentiâ & causâ gloriam dat, *neque* soli Deo gloriam dat, *neque* vero sed Non-Deo gloriam dat *dum Vim suam pro Deo & Salutis causa* juxta Hab. I. II. *habet*, sed & non *pro Gloria Dei sed contra eam* econtra in gloriatione insurgit, quin & contra Deum Creatorem gloriatur distincte quasi independens ab eo liber ac nihil debens esset, tum non minus contra Deum Redemptorem quo non eget merendo sed sibi abunde ipse suppetias fert, denique & contra Deum Sanctificatorem ac Spiritum quum item sibi ipse iterum viribus arbitrii proprii ac Naturâ ad bonorum operum studium sufficit. Quamquam initio Adversarii Nervo ac Seculi bonis potissimum inhiantes tantum Largiores Ecclesiæ ac ad pios usus destinatas Donationes in Via Salutis *Meriti* nomine insignirent, quæ & simul in Pœnitentiâ *Mulctæ ac Satisfactiones pœnitentiales* erant, quemadmodum & iis in eadem Pœnitentia tum indulgentiæ ac Missæ tum Servi qui loco divitis officia pietatis exserunt ac orant coemuntur, tandem vero *Eleemosynarum* pium humile atque Ecclesiasticum

magis nomen iis hæsit, Poenarum ac Mulctarum voce ad rigorem nimiuscule & πὸ Politicum accedente: à quo & Votum paupertatis, cui destinatae sunt Eleemosynæ, nulli amplius Ordini Ecclesiastico ac Societati Religiosæ displicuit, utut nunc luxum tantum alant illæ ac ab Apostolico omni abducant protinus, uti scite Morosophus in his oris notissimus H. G. Prælato, Caballis ipsum in Palatii area ex angulo uno in alium studio pellentibus, regerebat inquiring, *Ha wie tummten sich hier unsre Almosen.*

§. XXXV. Utut vero non mereantur Opera certiorant tamen atque *pacem perfectam justificatis in fide afferunt* Rom. V. i., præprimis quum Aphesis & Justitia plena lætitiâ consummatam facit; Extenuat eam vero paulisper Grotius quum de *Satisfactione* Cap. II. illi τὸ ἀφιέναι est tantum à se remove, rationem rei non habere, ἀμελεῖν, ac *missum* facere: Cum quo & concinit fere Lib. de *Reconciliatione Peccatoris* Wottonus, qui remissionem peccatorum facit *relaxationem*, quâ veniâ impetratâ remittuntur ac laxantur vincula obligationes & habenæ, quas reatus ex conscientia scelerum & sanctione immutabili Legali adduxerat. Perficit autem lætitiâ hanc plene quæ visa nunc *Regeneratio Testamenti Novi* est, quum indolem Deus novam Spiritualem Sanctam ac cœlestem prius infundit, ut vere facile ac lene quin & indoli conforme ac voluptuarium fiat ac sit quum bene agere licet, dignaque ac perpetua voluptas non minuatur sed mutetur solum *Objecti* ratione; De quo venuste exclamat Ind. Confess. L. IX. Cap. i. Divus ac Beatus Augustinus, *QUAM SVAVE MIHI subito factum est carere suavitatibus nugarum? Et quas amittere metus erat, jam dimittere gaudium erat: Ejiciebas enim eas à Me vera Tu & Summa suavitas, ejiciebas, & intrabas pro eis omni VOLUPTATE DULCIOR &c.* Sed & ab hoc omne abest *Meritum* omne *Debitum*; Agnoscunt hoc ipsi JurisConsulti quum inquiring, *Debet, inciviliter de Deo dicitur: Confirmat venuste Bernhardus Serm. I. de Annunc.: in verbis, Non sunt talia hominum Merita ut propter ea vita aterna debeatur illis ex jure, aut Deus aliquam injuriam faceret nisi donaret: Nam merita omnia Dei dona sunt, & homo magis est propter ea debitor Deo, quam Deus homini: Aut si debitor*

bitum velis optime inquit Augustinus Confes. L. I. C. 4., *Iustum est ut Deus reddat quia debet, debet autem quia promisit ex gratiâ, licet non ex debito*; Unde scite Davenantius de Justit. habit. & actuali, *Agnoscere debemus totum illud jus quod nos habere dicimur ad vitam eternam in eo positum esse, quod Deus quasi sibi ipsi debitor est, ut agat conformiter tum condecencia bonitatis sue tum fidelitatis promissionis sue.*

DISSERTATIO SEXTADECIMA

De

PURGATIONE LEPRÆ, MENSTRUUI, ET IMPURI EX MORTUO.

§. I.

quo primùm *Adamus* communis & nos omnes in se continens Parens transgressus fuit, non solum ipse eâ statim die juxta verba comminationis, *Quo die comederis moriendo morieris*, Spirituali morte cum in sensu vitato turpi tum in sensu item horrentis conscientiæ ac animæ tristi periit, sic ut recedente ab impuro homine Deo tenebræ & pavores in eo exorerentur, sed exuberavit ac dominatus fuit insimul hic lapsus, volente sic & natura & communi fœdere & eodem orbis domicilio Patrioque quâ tali Regimine, in omnem *Adami* posteritatem hominesque alios, qui & *pulli onagri nascuntur*, donec homines fiunt & cor in regeneratione accipiunt Job XI. 12.,

& ex immundo ac Muliere prodeuntes mundi ac *justi esse non que-
 unt* Job. XV. 14., quum apud Deum non tantum sit *esseitas* & *ro-
 bur*, sed & *aberrans* & *aberratio turpis*, cum in directione vel sibi
 permittit, vel influxu & luce sua abit, vel in pœna sancta sua ima-
 gine privat & peccato in servitutem ac mortem spiritualem addi-
 cit Job. XII. 16.; Exuberavit vero & sic peccatum ut sibi relictum
 in mille pestes degeneret atque porro inficiat, dum illa indoles
 peccaminosa non nisi ad inclinationes & actiones continuo pec-
 caminosas devertit, actiones iteratæ habitum & consuetudinem
 firmatam pariunt, consuetudo hæc ubi conscientia ad eam evigilat
 porro considerationem omnem divini veri & sancti fugit quin &
 excutit animo & *expellit quod eo non delectatur* Job. XXI. 14.,
 quum vero idendidem consideratio hæc se ingerit ac recedere non
 vult perdere homo veritatem sibi adeo adversam & extenuare stu-
 det, quum autem & hoc non succedit irascitur veritati adeo ut
 & blasphemet eam in peccato in Spiritum Sanctum diraque illa
 concupiscentia impetat eamque exstinctam esse optet, sed & eo
 commisso desperans ac sui damnationem præsentiens cum Satana
 Malitiâ in Deum impletur & vindictæ cupiditate atque animo no-
 cendi Deo peccata committit, silente vero adhæc Deo ad Atheis-
 mum tandem prolabitur: Quomodo & ex omni parte homo à
 Capite ad calcem gangrænâ hâc proserpente adeo inquinatur ut *Ve-
 teris* hinc & *Novi Hominis* Vocabulum enatum sit, quo non tan-
 tum Adamus priscus causa corruptionis propagata & in sobole ex-
 tensa indigitatur, sed & essentia hominis ut sic quæ tota destru-
 ctioni ac morti obnoxia est, & indoles ac natura corrupta pec-
 caminosa, & omnis pars ac facultas hominis tam inferior ac sen-
 sualis quam superior quæ contra Socinum & Pighium instauratio-
 ne pariter egent.

§. II. Sed & si peccatum ut sic ac in se penitus inspicimus, quanta
 non in eo deprehenditur impuritas fœda & *Labes* ac turpitude, quo-
 ad illud omnia invertendo Hominem supremum finem constituit
 ac Dominum cui servire cuncta atque famulari cogit, Deum in
 Sole Creatura svavi & influxu suo servulum facit, creaturam au-
 tem à quâ pendet homo suo affectu in summum Bonum commu-
 cat,

tat, *quoad* porro creaturam ac rem nauci longe Deo præponit
 eamque quærit magis amissâ eâ tristatur vehementius, *quoad* &
 vere in Dei destructionem ac *Non esse* furibundo vergit impetu,
 dum *primo* superioritatem ejus tollit & lacerando ejus funes in in-
 dependentiam liberam se asserit, dum hoc perpetrato *dein* San-
 ctitatem & Naturam ejus impetit eamque everfam & mutatam præ-
 optat, dum tandem ac *tertio* hoc non eveniente existentiam ipsam
 adoritur Deique plenam extinctionem ac interitum dirâ ac infru-
 nitâ concupiscentiâ, quæ pœnam ejus formidat, in votis habet,
Quem enim juxta Ennium in Cicerone offenderunt, eum & metu-
 unt, & quem quis metuit illum etiam odit, & quem quis odit eum
 periisse expetit: Huic vero extremæ fœditati ac labi quæ in pecca-
 to reperitur etiam *Culpa* operans conjuncta est, dum homo &
 non Deus ejus fœdi Author & causa est, qui *tum* in omni actio-
 ne, quantumcunque etiam permoveat Deus, non tamen agit nisi &
 proprium judicium & proprium placitum quod unice sequitur de-
 terminet, *tum* in peccaminosâ actione à Deo solum permissive
 regitur, *tum* & plenis viribus incoactò lubitu liberaque potestate
 ad contrarium item inclinandi si modo vellet peccatum & excur-
 sum devium primitus in Adamo commisit: Sed & ne nunc qui-
 dem plene *Involuntarium* causari & pro excusatione obtendere po-
 test, *quod* quò magis peccato deditus homo est eo magis vult, at-
 que in radice primâ quodque peccatum vel homicidium involun-
 tarium ipsum in potu nimio initio affectato unde provenit vo-
 luntarium est, *quod* & involuntarium non custodiens satis cor no-
 vâ maculâ contaminat, atque *peccatum inhabitans*, *Lex peccati*,
 & peccatum in *hyperbole peccaminosum* Paulo est, quoad *tum* re-
 gnum peccati *tum* habitum peccati cum naturâ expulsâ recurren-
 tem dicit, quin & semen peccati, tentatio ad peccatum, atque ini-
 tium causans peccati, atque sic vere etiam peccaminosum existit,
 lex vero totum cor imò & fixum cordis motum absque omni va-
 cillatione Esaj XXVI. 3. exigat, atque Pontificiorum involunta-
 rium, seu quod non præmeditatum scelus est, quod motum con-
 cupiscentiæ retrahit ac statim coercet, *tum* & necessarium est ut
 nunc abstineri ab eo cor non possit, pro excusatione haudque-

quam admittat ac ferat. Non minus *Reatum* peccatum omne secum vehit vel minimum etiam, tum quod perfecta Dei Sanctitas cum eo non communicat, tum quod & non omne legis præceptum servans ac toto corde amans maledictionem in clausula legis expressam adducit, quanquam & minimum ac oboli furtum per hoc ipsum quod minimum est eo magis Deum qui illi postponitur contemptum habeat & facilius omitti potuisset. Facit & ad peccati ut sic impuram sceditatem quod illud *Mendacium* est & cum primâ Veritate æque ac Justitia pugnat; Sicuti enim Sanctitas *dei* ac *Studium enixum veritatis* est, tum in genere quâ Deus est & amandus colendus venerandus & super omnia quærendus est, tum in specie quoad ita æstimando laborando & agendo circa Deum & rem quamque occupatur, uti natura ac pretium intrinsecum cujusque rei vere exigit atque sic illi in actione respondet, tum specialissime quoad ille in ordine gradus & locus cuique tribuitur qui convenit, sic etiam peccatum ex adverso non exprimit ac declarat in sanctâ luce hoc, uti & discordat à vera cujusque habitudine, atque adhæc falso testatur de naturâ pretio ac dignitate, atque sic mendacium vere mentiens est, in quantum quis non tantum linguâ sed & gestu & facto discrepare simulare abnegare ac mentiri potest, quemadmodum econtra justitia exaltare Deum sanctificare & lucere facere dicitur: Et cum ita veritati derogando peccatum obest simul *Injustitiam* suam cuique non tribuentem operatur, cui utrique Deus impunitate & conniventia sua ferente in sinu approbando item aut minus improbando attestari non potest.

§. III. Hinc nulla fuit unquam in orbe universo Gens quæ non omni collato studio purgare & abluere peccatum hoc sustinuerit, labem aquâ, culpam poenitentiam, reatum sanguine; Erat in se non unius generis Lotio speciatim iis in aquis, *Mersio*, *visio* i. e. manuum ac pedum *Ablutio*, & *Aspersio*, sed & erat ipsis insimul Lotio *Civilis* & *Sacra* item: *Civilis* erat in balneis quæ *Sudatorio* aut *Calidario* ad sudorem excitandum comparato constabant, & *Tepidario*, & *Frigidario*, & *Unctorio*, in quo loti calidâ tepidâ frigidâ tandem etiam ad reficiendum vires ungebantur; Habebat & *Civilis* hæc lotio ante epula ac mensas locum, ubi & *moderatus* qui
pedes

pedes lavabat aderat, sive recreationis, sive servitii prompti testandi, sive lecti in quo discumbebatur non foedandi ergo, Unde Luc. VII. 44. Christus ad Phariseum, *Intravi domum tuam, aquam pedibus non dedisti*, & Christus ipse linteo præcinctus conspicitur Joh. XIII. 5., cui secundæ Civili etiam Unctio quandoque conjungebatur Marc. XIV. 3. *Sacra* autem adhibebatur, quum *vel* expurgare vellent peccatum, *vel* cum redirent à foro & ex terra peregrinâ, *vel* cum novarent sacra & natales in profelytismo, *vel* cum virgine lymphâ purgarent concubitum & noctem, *vel* cum se præparabant ad preces Judith XII. 7. 8., *vel* cum purgarentur ad Sacra de quo Plautus Aulul. Act. III. Sc. VI., *Nunc lavabo ut rem divinam faciam*: Atque hinc *Delubrum* illa pars Templi apud Romanos in qua stabat Aquiminale ad abluendum prius, quod post Vas aquæ lustralis in Vestibulis templorum produxit. Refert imprimis de Zabiis in Mor Nebh p. III. c. 74. Maimonides, quod non tantum rem hanc ipsam sollicite observarunt sed & porismata cuncta & consecraria ex illa emanantia insimul, cum inquit, *Apud Zabios in partibus Orientis more consueto receptum erat, ut Mulier menstruata separatim in domo esset, ut loca in quibus ambulaverat comburerentur, & loquens cum ea pro polluto haberetur, quin & vento uno super menstruata & homine mundo flante mundus pollueretur: Sed & ut pili sanguis unguis pro immundis haberentur, quin & porro tonsores ea tangentes, quin & novacula ipse qua in fontanâ limpida prius lavari debebant*; Ratio autem purificationis per aquas erat ipsis, quod purgandi vis naturâ iis inesset, quod castitatem frigore inducerent, quod Dii terram aquis in diluvio purgassent apud Orig. Lib. IV. contra Celsum; Ridet vero an deplorat hos pariter Ovidius in verbis,

Ab nimium faciles qui tristia crimina cedis,

Tolli fluminea posse putaris aqua.

§. IV. Et hinc viduæ & cassæ ac inutiles sunt pariter hæ aquæ gratiaque & lavandi vi omni destitutæ; Hoc enim *Delubrum* in adytis Israelis Dei reperias unice exhibitum, ac præprimis nunc sub tempore Testamenti Novi in Baptismo, qui verum lavacrum regenerationis est & non tantum sordes corporis abluit, qui in
figura

figura Sacramentali aquas vere lavantes *simul* exhibet, *simul* appropriat, *simul* nobis obsignat & confirmat, *simul* in pignore Vicario substitutive sistit ac adducit: Hic item *Fons ille apertus domui Davidis & habitatoribus Jerusalem pro peccato & menstruo* Zach. XIII. 1. Nimirum Christus venit atque nunc adest *cum aqua & sanguine* 1 Joh. V. 6., aqua tum obedientiae purae activae nobis imputatae, tum amabilis atque odium ac aversionem omnem Dei sistentis doctrinae Evangelicae, tum Spiritus nos emaculantis & sanctificantis, sanguine autem nos purgante simul à reatu: quanquam & adventus ejus in progressu Regni eo primo tempore cum aqua baptismi & sanguine Martyrii, qui & sunt testes illi in terra tunc, fieret item non minus 1 Joh. V. 8., atque tum qua testis confessionis tum qua indicia certissimae convictionis ac veritatis attestarentur abunde; In hujus autem fidem ac demonstrationem promanat ex latere transfosso Christi in cruce distinctae *Aqua & Sanguis* Joh. XIX. 34. At vero hoc idem jam olim in praeludio indicabant & commonstrabant Typi ejus tot constituti in lotionibus crebris quae fiebant tunc sub Oeconomia & Lege Ceremoniali; Neque enim censendum Lotiones has institutas fuisse tam ut reverentia erga Deum ejusque Sanctuarium in animis accenderetur, aut ut aliquo humanitatis decoro agrestes ac barbaros Lex imbucret, aut ut punirentur iis cultum gentium rituales affectantes, aut ut gentem puram ac Nazaræam Israellem esse eo indicaretur, sed ut Corpus umbrarum omnium Christus sanguine suo purgans à peccatis & fons Zachariae apertus jam olim mature populo exhiberetur prae monstraretur & ob oculos poneretur.

§. V. Primum autem & palmarium quod in genere hoc Figurarum in oculos incurrit est Malluvium aut *Mare aeneum* quod in atrio collocatum erat, & in quo lavabant Sacerdotes antequam intrarent & sacra tangerent ac ad altare accederent Exod. XXX. 17. &c., quod & aquam sanctam in se habuisse creditur quam suspecta Marito uxor hauriebat: Lavabant autem ex eo manus & pedes quibus nudis feruntur in Sanctuario incessisse, & quidem si AbenEsrae in Jom. Cap. III. §. tum & Maimonidi de *ratione Templi adeundi* Cap. X. fides habenda, juxta Procerum instituta post
in

in Templo totum etiam corpus, quemadmodum & Sacerdotes Summi in die expiationis quinquies lavare debuerint corpus ac decies manus & pedes, neglectâ autem lotionem hac trucidati fuerint à Sacerdotibus junioribus protracti ab iis extra atrium Sanhedr. Cap. IX. §. ult. Derivabant autem ex Mari hoc aquam ad lavandum duodecim Siphones, quemadmodum & ipsum insistebat duodecim ad latera quatuor exporrectis Cherubim ac factis Juvencis; Quod omne figura erat apposita, tum Maris profundi in quod Deus peccata nostra abjicit ut nunquam iterum in conspectum veniant Mich. VII. 18. 19., tum lavacri regenerationis in aqua & sanguine Christi, quum in se aqua hæc vel sale etiam & smegmate multo illi adjuncto proficiat nihil Jer. II. 22. Nescio vero quid sibi velint Interpretes quum ex *speculis Mulierum* allatis hoc æneum receptaculum fabricatum esse volunt, decepti detorsione loci Exod. XXXVIII. 8., quum tamen in loco ne gry reperias de mulieribus ad atrii ostium congregatis, nihil item de allatis ab hisce Speculis, sed tantum de מראה הזבאות *Mareoth Zebhaot* i. e. *Vultibus seu figuris decoris & circuitus, quæ & decorarunt ostium Tentorii conventus*; Significat enim & צבאי *decus, decorationem, ornamentum*, unde & Canaan *Terra Zebhi, Terra decoris*: Confirmat expositionem hanc tum quod Mare æneum in Templo vere stabat *super figuris Bonum aut Cherubim* 1 Reg. VII. 25., tum quod in janua vere erant picti Cherubim Exod. XXXVI. 35. & palmæ Ezech. XLI. 25., tum & quod legitur ׀ *in & super* his fuisse collocatum Malivium hoc; Faceffant hinc longe interpretationes ineptæ de speculis quæ vel doctissimos ex Magistris etiam dementarunt hæcenus, dum hic dicit ea à Mulieribus pœnitentibus abjecta ac relicta esse tanquam priscæ adjumenta vanitatis, ille pro donis oblata ac sacrificata, hic ut ipsum vas æneum ex iis præpararetur, ille ut ante vas disponderentur ac lavandi inspicere ea ac maculas faciei ex inspectis deprehendere possent, hic tota specula ex polito ære fuisse ait, ille margines tantum æris uti nunc in iis conspicitur.

§. VI. Inter omnes vero impuritates quæ abluebantur non major erat & operosior quam *Lepros*, in Syria frequens & Ægypto sed pessima in Israele, ubi & vitabatur etiam quum econtra Naaman

Syrus in aula constanter ageret, & species atque medium excommunicationis erat sicut in Uzia Rege videre est atque abstentione Leprosorum, idque olim præprimis quum vigeret adhuc mundities externa locorum, & illud *Ne tangas ne gustes*: Unde & singulari quadam ratione Deus plagam Lepræ dare in Sacris dicitur, & inspectio atque curatio ejus non à Medico sed Sacerdote fit, & quidem tunc adhuc quum à Lepra ipsa modo mundus quis est: Sed & vitabatur eo magis, quod juxta Hippocratem de Lepra Græcorum differentem per se *Turpitudine magis quam Morbus est*, & Syri ac Ægyptii Dei ac Judæorum damnati hostes ea infestarentur, tum & ad impurum ac scabiosum porcum accedit. Quam maxime vero vitanda Lepra hæc est quum in figurâ spectatur & re quæ per eam delineatur; Frustra autem Bernhardus Serm. III. de Resur. ad voluptatem carnis, quæ & proserpit ac mentem ipsam simul abripit ac scandalizat refert, frustra Gregorius Lib. V. Mor. Cap. II. ad hæresin quæ gangrænæ instar exedit: Neque sufficit Judæum & Gentilem per vices sub immunditiem conclusum & elongatum per *Leprosum* intelligere, vel Christum juxta Es. LIII. 5., quum primum generale ac potissimum, quod immundum Lepræ figurat, peccatum sit, quod impuritas est, quod ex *φθορά* & corruptione est, quod proserpit ac se propagat, quod inficit, quod vere à castris Dei elongat, quod incurabile quid est ac mors appellatur homini insanabilis omni, quod externe fœdat ac lacerat, quod caput ab ornamento omni denudat, quod & os ob fœtorem halitus ac verborum occludit atque obmutescere facit. Hoc vero erat Lepræ singulare quod ea præ aliis dicitur ac fuit olim *Plaga Dei* quam ille inflixit vel miraculose ac derepente ac Manu cœli, *sive* cum percutere, *sive* cum notare, *sive* cum abstinere excommunicare & excindere vellet.

§. VII. Adducitur ad Sacerdotem Leprosus, cujus est sive in Typo, sive in vero implemento, sive in administratione, dignoscere mundum ac immundum, mundare, absolutionem impertire ac dare, tum & voce aut literis datis promulgare ac declarare, quomodo dicitur mundare etiam & eum qui jam semper mundus fuerat, & cum qui jam modo purificatus erat: Egreditur Sacerdos

dos obviam Leproso non accedere audenti ex castris Lev. XIV. 3., quomodo & verus Sacerdos Christus obviat immundis, tum in diebus carnis descendens in habitabilem ac inferiora terræ, tum sibi imputans ac tangens peccata, tum præveniendò sua vocatione sua gratia ac suo Spiritu, atque dijudicat ac inspicit facie ac normâ verbi adhibitâ signa Lepræ ac indicia, quæ Lev. XIII. exprimuntur atque tria potissimum comperiuntur esse, Mutatio coloris in cute ac pilis in alborem declinans 2 Reg. V. 27. defectum succi vigoris & spiritus coarguens, Depressio loci infecti infra reliquam carnem corruptionem putrem ac impotentiam detritam & jacentem facultatum indicans, Pustularum & crudi protuberatio egresiones continuas actualium ac scetentium peccatorum connotans. Atque judicabatur ab eo sic, ut si deprehenderet certo ac vere malæ Lepræ signa tria hæc pronuntiaret hominem impurum, si dubia essent secluderet hominem ad septem dies, ut post eos videret num Lepra crevisset post illud tempus, si vero effloresceret ubique Lepra atque omnem cutem obtegeret, egrediendo plene ad superficiem & nudando malum hoc modo purum pronuntiaret ac mundum: Atque constabat item secus qualitas & species Lepræ inspicienti, sicuti *Vossius* de Orig. & Progr. Idolol. Lib. IV. Cap. XLV. habet, inquit, *Si levior scabiei sit pruritus vocatur impetigo, quam & saliva jejuna defricare potes: Si vero cutis in furfures resolvitur nominatur Ψώρα: Si autem & altius in carnem subiectam descendat & squama ex cute oboriuntur, Vitiligo & Λευκα à squamis ita dicta vere est, cujus & pruritus non scabendo juvatur, sed ulcera potius persæpe ac inflammationes producit: At si denique in Lepra humor magis uritur ac malignior sit, elephas & elephantiasis ea sit, quâ & homo intumescit insimul, & cutis corio elephantino non absimilis fit.*

§. VIII. Curabatur vero Lepra in Portâ Nicanor seu Orientali atrii quæ erat inter atrium Mulierum & Israelis, ascendendo ex atrio Mulierum quindecim gradibus, nomine ab occiso ibi Nicanore Græcorum Duce primitè deducto ac veniente; Ubi & stetit feruntur quindecim graduum Psalmos canentes, & confedit Synedrium viginti trium Virorum, & potus dabatur amarus Mu-

lieri suspectæ, & purificatio fuit Puerperæ; Extendebat vero ibi ex conclavi Leproforum intra atrium Israelis Leprosus Caput & manum, ut auris & pollex conspergeretur aqua ut figura Christi, inungeretur & oleo sanctificante Spiritus: Extendebat autem sic exsertum collum, tum quod & intra atrium Israelis non licebat illi venire, tum quod & extra atrium non licebat sanguinem educere; Erat autem hoc Sacerdoti unice proprium, tum ex typica ratione peccati à Sacerdote Christo unice purgandi, tum quod de impuritate ac admissione Ecclesiasticâ Sacerdotis unice erat judicare, tum quod ille non inde impurabatur etiam æque ac Sacerdos verus Christus impuritates attingebat ac suscipiebat ac pice hac in tactu non polluebatur sed eam potius tangendo pellebat, ob quod & non mortuum Sacerdos luget: Ducebatur autem ita in Examine Leprosus ad Sacerdotem extra castra, non ob phycas causas, ut ratione Leprosi liberior esset transpiratio & alii item ab eo non inficerentur, quanquam Alexander III. Leprosus non ausus denegare debitum conjugale in domibus extra urbem illis ædificatis, neque ad Sacra ac Templum accedendi facultatem adimerent iis Gentes Joseph. Antiq. Jud. Lib. III. p. 94.

§. IX. Sed & monstrabant se Sacerdoti purganti qui non impuri aut jam modo purificati erant, *tum* quod declarando purgaret etiam ille sicuti & impurare declarando dicebatur, *tum* quod purificatione licet existente modo causa & radix ejus impuritatis & res Leprâ signata seu peccatum purificatione adhuc egebat, quo & in futurum avertebatur perpetuo Lepra quæ jam esse desierat ac recesserat, *tum* quod mundatio & absolutio judicialis per sententiam tamen fit ac fieri debet adhuc, licet Christus jam in suo sanguine in morte purgarit modo. Quis autem enumeret ordine varia illa per quæ purgatio olim apud Gentes fiebat, *Aquam* sed quæ lympa Virgo ac pura esset quam Ibis bibens approbabat, viva item & saliens, & cum maxime Marina, *Ignem* quum aut altaris titionem in aquam immergebant aut per ignem transire faciebant, *Sulphura* ac *tadas* quod februare ipsis & ἀγλίζειν erat,

- - - Cuperent lustrari si qua darentur
Sulphura cum tadis

Juven.

Juven. Satyr. II. Conjungebant & Sales ac hordea quandoque tum
& Arbores odoratas combustas ac laurum quin & Herbas ipsas, de
quo in Fastis Ovidius,

Ara dabat fumos herbis contexta Sabinis.

Quamquam Deo ac Judæis magis placeret Cinis, Lignum Cedri, hyssopus, & lana coccinea: Quæ & hic usu veniunt.

§. X. Quærit autem in Mor. Nebh. Lib. III. Cap. XVII. Maimonid., Cur purificatio Lepræ facta fuerit Ligno Cedrino, Hyssopo, Cocco vermiculi? At respondet ipse, Mihi ne in hodiernum usque diem ullius ex illis vera constat ratio! Non occurrit in Leprâ Cinis, qui tamen in aliis fuit, qui & igne inductam combustionem plane resolventem ac attenuantem importat, & ad sacificationem præviam se refert, & purgandi vi pollet, de quo & Ovidius IV. Fast.

Ignem cremat vitulos purget ut ille cinis,

Et Arnobius Lib. II. cont. Gent. Lavatio Deum Matris est hodie, sordescunt enim Divi, & ad sordes eluendas aquis opus est atque adjuncta cineris fricatione: Qui & Cinis sub N. T. post Pœnitentium capiti ac strato in quo & immoriebantur sæpe inspersus est, qui & Quadragesimæ tempore expulsi ab Ecclesia stabant cinere respersi in porta ea Ecclesiæ, quæ Locus fletus dicebatur: At est potius cinis hic N. T. ad externa signa humiliationis in Israele recepta accensendus, quæ erant & saccus Ps. XXXV. 13., & jejunium Esr. VIII. 21., abstinentia à deliciis ac vino Dan. X. 3., remotio ornamentorum Exod. XXXIII. 4., facies illota ac sordida, nudipedatus, abstinentia ab Unctione & concubitu 2 Sam. XII. 20. XV. 30. XI. 11. Frequentius est in purgatione sacra Lignum cedri, quomodo & Aldrovando in Dendrolog. teste nulla veterum sacrificia sine arbore ac ligno fuisse: Eminebant vero inter Gentes Laurus & Oliva sicut habent Ovidius in Fastis & Virgilius Lib. VI. Æneid. I.

Uda sit hinc laurus lauro sparguntur ab uda.

Spargens & rore & ramo felicitis Oliva

Lustravit Viros.

At & non instrumenta solum aspersionis hoc modo hæc Gentibus erant, sed & offerebantur simul atque adhæc vim expiantem in se

continebant. Lignum similiter Cedri in Israele non tantum aspergillum erat insimul, sed & combustum cum vacca rufa ingrediebatur simul in ipsam materiam purgantem; Attendebatur vero in ligno Cedri & procera altitudo Figura commoda altioris coelo & supereminentis ac separati Nazyræi in oppositione ad hyssopum ex imo parietis excrescenti, & firma incorruptibilitas, & origo Judaica quæ Libano ac Cedris insignis, & aptitudo inserviens ad usus ac ministerium non unum quæ in ligno est. Sequitur *Lana bis rubedine tineta* quæ vere lana fuit non filum coccineum Interprete Apostolo Heb. IX. 19., quum & per se debeat subiectum aliquod esse in quo color hæret, quia & fuit lana à Gentibus ipsis adhibita teste Sophocle apud Porphyry. de Abst. L. II. *Sacro inerat ovium vellus etiam vitrum, &c.*, testante item Etymologico Magno in verbis, *Lana punicea qua Athenienses in Sacris utuntur*: Habet vero hoc lana quod se refert apposite & ad ovem, & ad vestem, & ad vulsionem factam, quod omne apte convenit: Erat vero hæc lana tineta in *Tolang*, qui aut est vermiculus rubedinem dans aut ostrea purpura ex qua rubedo elicitur, quemadmodum & Christus à peccato purgans etiam vermis est non homo, & reatum nostrum ac sanguinem imputatum habet, & ipse cruentatur in passione ac sanguis fit: At & porro non simpliciter tineta lana sed dibaphum ac *bis tineta* insimul, i. e. non levis aspersio sed plena in cruore immersio atque cruore non ceremoniali tantum sed & vero, neque in capite solum patiente sed & membris reliquias passionum adimplentibus. Additur his *Hyssopus*, Herba ex pariete ac muri infima parte excrescens Cedroque altæ opposita, *Lemnio* in Herb. Bibl. Expos. Capillus Veneris Mauri Raute / *Stein Raute* / Rabbi David Origanum, *Riveto* Libanotis Rosmarinus, Quæ Herba & ex pariete nostro crescit, & humilis atque ignobilis est, & amara est, & humores noxios purgat, Hesychio inde *abstergens*, Authori Etymologici *purgatrix*, Augustino in Ps. LI. ex Dioscoride *Medicinalis* dicta; Unde etiam ad purgantis Christi humanitatem quæ ex nobis prodiit, & ad ejus exinanitionem ac humiliationem, & ad passionum amareddinem, ac vim à reatu expurgantem referenda pariter hæc herba est, qua & se David Ps. LI. 9.

LI. 9. mundari petit, & ad lepram spirituales ac protuberantium peccatorum oculum intendens suum, & ad ea quibus herba hæc adjungi solebat cum instrumenta tum purgantia calida. Quod vero *Aqua & Oleum* in lege Dei adjungitur simul, illud & Christum qui à reatu atque culpa purgat respicit, simul & Spiritum qui inungit atque sanctificare etiam ac labem extergere debet subinnuit.

§. XI. Purgatur Naaman Syrus 2 Reg. V. ancillâ Israelitide & famâ ex Israele ad Elisam pellectus in Jordanis aquam immergendo se septies, qui Profelytos Gentiles prædelineat præconio puellarum Sapientia ac Apostolorum allectos & pellectos; Accedit ille ad *Jordanem* tum Canaæ fluvium ac lavantem aquam, tum Profelytismi baptizantis ac adducentis exordium sub Johanne baptizante quod denuo ex saxis novos liberos Abrahamo sistere debebat, tum Christi & in se & in nobis conjunctis item visi futurum Purgatorium, tum olim in transitu prisca Israelis modo constitutum ac initiatum verum delubrum ac Baptisterium, tum in ingressu ad hæreditatem in eam intromittens baptisterium: *Mergi* autem debebat Naama sanandus & purgandus, eo quod non nisi suffocatione facta morteque prævia fit purgatio, vitæque peccatoris illique sufficiens non nisi *Vita ex mortuis* est esseque ac sufficere potest, Vetusque simul homo mortificari atque interire debet prius: Mergit autem Syrus hic *se ipsum*, quum non cogi sed converti ac venire sponte debet Profelytus, atque venit etiam sola adhibita vocatione actu Gentilis: Mergit autem se *septies*, quod & consummationem lotionis exhibere vult, quæ Christum non tantum ad reatum expurgandum poscit, sed & maculam simul eamque in plena liberatione ac ἀπλυτῶσει eluere vult, & accessionem ac lotionem Gentium in septem N. T. Periodis includit, antequam Gentilismus ac Mundus plene adductus & conversus erat: Mergit & se Gentilis *gratis*, ut neque Christus argentum pro lacte & vino suo poscat, neque Apostolus ac Paulus in Gentilismo ab Ecclesiis quid exigat, licet Gehasi ac servus Romanus (inde etiam sibi lepram & exclusionem concitans) donis inhiet, quin & ea sola venetur: Quod autem *humum ex terra Canaan ad altare exstruendum secum avehit*, id & ad sanctitatem terræ ejus pertinet,

net, & ad Christum verum altare ex Canaa oriundum in se ducit in quo victimæ unice gratæ sunt, & quantum fieri pote priscæ loci & elementi externi servituti convenit: Quum autem sic altari hoc ædificato Deum Israel publice confiteretur, poterat absque hypocriseos omnis labe ac nota Regem suum Politici Ministerii ergo ad ædem Rimmon comitari Deoque vero in pace incurvari, omni sic in argumento hoc scrupulo cessante.

§. XII. Non autem aquâ tam simplici, quæ baptismo gentiles recepturo responderet, sed conjunctâ eâ rebus aliis Leprosus olim recipitur iterum ac mundatur; At vero mirum videri posset quod mundari dicitur qui jam purus ac mundus est modo antequam ad Sacerdotem accedit, & vero esse debet necessario nisi opere operato ac per miraculum purgationem fieri asserere velimus, sed & quæ causa purgandi eum qui jam purgatus & non impurus est, an quod fundamentum purgationis tamen adhuc applicandum & conjungendum est? an quod affine contagium lepræ scabies adhuc expurganda est? an vero quod hæc ad externam lepram non spectant sed ad rem per figuram lepræ signatam tum cogitandam tum repræsentandam deducere debent? quomodo sic in Psalmo & alibi talia sæpe injiciuntur & de subjecto literali prædicantur quæ ipsi in se ipso plane non conveniunt, ut de antitypo locutionem fieri eo intelligatur, imo per id admoneamur hoc figuram simul alterius esse atque esse debere, quum nobis non liceat pro nostro arbitrio sensus mysticos cudere & fingere, quanquam & secus Homo Veteris Testamenti purus adhuc sub impuro ac reatu vere esset & hinc purgatione adhuc nova item egeret, ut hoc aperte hac figura etiam hinc exhiberi potuisset.

§. XIII. At hic ipsa purgatio Leprosi Spiritualis, quoad ea sub V. T. se habuit, potius adumbratur & exhibetur, postquam Lepra jam peccati figura modo facta in se erat, qui & V. T. homo cum Leproso separatus etiam suo modo adhuc erat; Habebant vero Judæi non unius generis munditiem, uti similiter non unius generis separationem, quin & excisionem; Distinguunt enim inter *Immundum* seu נטמ id est tale impurum quod & aliud impurum reddit, *Prophanum* seu פסול, & *Commune* quod non accurate purgatum est oppo-

oppositè ad π singulare, Sicuti Vir religiosus ipsis ט״ן seu singularis est. Sed & est Separatio & Excisio quæ fit repente atque manu cœli, est quæ fit in decessione improbi, est quæ fit exclusionem à foedere & prærogativis Ecclesiæ Ps. LXIX. 29. Ezech. XIII. 9. Deut. XXIX. 20. 21. Apoc. XXII. 19.; Addi vero & potest his Excommunicatio per imminissam plagam lepræ, quæ hinc singulariter plaga Dei ac à Deo veniens dicitur. In Spirituali autem V. T. Leproso erat elongatio adhuc ab ipso Deo & altari per stationem in atrio expressa, quanquam & superstitione se ipsum separaret Phariseus à separando nomen gerens, qui & commercium fratrum vitans inquit *Accede ad te* in Esaja, & à foro atque commercio hominum domum rediens baptizabatur statim ac lavabat se.

§. XIV. Purgabatur autem sub V. T. Spiritualiter Leprosus purgatione non unâ sed trinâ, quæ simul ordine ac in serie sua exhibetur Lev. XIV.; Fiebat *Prima* initio per aviculas, lignum cedri, coccum, hyssopum, lotionem, ac tonsuram vers 4. 5. 6. 7. 8., *Secunda* in septimâ die post primam vers 9., *Tertia* in die octavo vers 10. & seqq.; Ut inconcinne *Bochartus* purgatione unâ rem totam absolvat *De Animal. Sacr. P. II. l. 1. c. 22.* in verbis, *Obiter observabo in illo ritu omnia esse mystica; Lepra peccatum significabat: Aves munda per quas leprosus purgabatur Christum purum ab omni labe qui nos à peccato purgat: Avis mactata Christi morientis signum fuit, ut emissa resurgentis & in cœlum ascendentis: Ideo autem geminas esse oportuit, quia non poterat una avis mortuum simul & redivivum exhibere: Cedrus item est figura Christi Ezech. XVII. 23., atque Cedrus quâ nihil altius Christum Deum, & hyssopus quâ nil humilius eundem hominem designabat: Coccus sanguini concolor mortis fuit Symbolum: Sanguis aquâ mixtus aquam & sanguinem ex Christi latere manantem Christumque sanguine & aquâ simul venientem innuebat porro: Promittit & Christus aquam etiam vivam, sicuti & thesaurum hunc sanguinis & aquæ Ministri Christi in vasis fictilibus etiam excipiunt circumferunt & adducunt; Quæ sane plenius distinctius & curatius exponenda sunt.*

§. XV. In purgatione *Primâ* aviculæ adducuntur duæ munda, quarum una mactatur super aqua viva recepta, ita ut sanguis com-

S s s s

misceatur

misceatur cum aqua; Est hæc avicula maculata tum homo ipse qui eam loco sui adducit tum Christus in ea figurate ac typice simul conceptus: Conjungitur autem sanguis aviculæ hic puræ ac minime putri & consistenti aquæ: Atque hæc fundamenta purgationis primaria sunt respicientia conjunctim Christum qui venit cum sanguine & aqua: Purgat vero sanguis à reatu aqua ab impuritate labis & maculæ: Teste Epistolâ ad Hebr. omnia *ἐξεδῶν* prope sanguine purgantur, sed est obedientia passiva & activa conjungenda arcte, ut nec distingui ea ab invicem possit nec divelli & sejungi, non tamen hoc Pontificiorum additæ aquæ in calice patrociniatur: Conjicitur ad hunc sanguinem & ad hanc aquam simul cedri lignum & hyssopus, ut de exinanitione altitudinis Christi & simul humiliatione quid adesset: Neque deest lana vulsa ac vestimento apta bis tinctâ, ut imputatio ac solum utile nobis ita pariter exhiberetur. Quod autem intingitur avicula viva & mergitur in commixtum hoc, id communionem Leprosi cum avicula hac dimittendi cum sanguine & purgatorio hoc aperte innuit, quemadmodum & inspergitur Leprosus ipse eo adhuc in finem hunc septies, i. e. in perfectione atque ad Sabbathum verum usque, quousque etiam prima illa ac Veteris Testamenti purificatio perdurat & extenditur: Atque hoc prævio dimittitur & avolat avicula ac in ea spiritualiter Leprosus, qui purificationem paresin ac liberationem pro eo tempore habet: At ubi simul prius corpus lavit & pilos corporis resecurit, i. e. post justificationem simul se sanctificavit, & flores ac progerminationes suas omnes calcat & contemnit, easque in resipiscentia non pro virtutibus sed pro impuris habet.

§. XVI. Non tamen sic plene purus purificatione hæc primâ & Veteris Test. imbutus modo tunc erat, quum Josua & Corpus Mosis toto tempore vetere sordidas adhuc vestes habeat quæ post demum exuuntur in una illa die Zach. III. 4., & cubaverit eo tempore toto adhuc reatus sub tolerantia divinâ in terra, quin & suo ac sano sensu imputatus simul sit; Quare & per septem dies adhuc à tentorio suo abesse cogitur purificationem primam ac veterem habens, atque in septimo die pilos omnes corporis radere vestesque

que & corpus iterum aqua lavare atque sic veram & pleniorē eam purgationem accipere, in quā Josuæ sordidæ vestes exuuntur. Si Leprosus inspiciendus in examine est in Conclavi Leproforum, si Lepra dubia est recluditur, at si plene purgatus habitabat in tentorio suo iterum ac in domo sua, at ante eam purgationem abesse cogeatur adhuc; Quod non tantum ea Veteris Testamenti elongatio externa est à propiore communione, sed & indicabat simul atque notabat jus in creaturam jus & politeuma Civitatis una cum mansione cœli actu nondum adductum sed veniente ac præsentē Christo demum adducendum vere esse, quum ad spiritus justorum in cœlis accessio datur, *sive* mediante consummatione quæ tum adest, *sive* per translocationem nostri in cœlum in Christo Capite nostro, *sive* prærogativâ & qualitate Hierosolymæ cœlestis descendente, *sive* Angelorum nobis dominantium Hierarchiâ semotâ, *sive* elongatione cessante velique ruptura. Atque hoc plenius jus in pleniorē ac vera in septimo appetente die veniente nova ac *Secunda* purgatione simul adfuit ac venit demum, quum nimirum septimus dies præsentē Christo appellit & Sabbathum illud, in quo & pilorum ac indignorum fructuum actualis remotio venit, & externum vestis ac internum hominis peccaminosi ipsius tum in Christi tum baptismi aqua actu abluatur vere, atque fons pro menstruo ac peccato actu apertus est ac manat, & quotidie frequentata ac iterata mactatio non amplius fit: Atque in hoc lavacrum etiam quin & potissimum Spiritualis Leprosus mergendus etiam est.

§. XVII. Sequitur autem ad hanc non minus & Purificatio *Tertia* ac ea, quæ Lev. XIV. vers 10. etiam in octavo die fit ac fieri denique debet, quæque non tam hic gratitudinem Deo ob beneficium præstitum debitam spectat, tanquam donum quod Christus Leprosum juxta Mosis legem adducere jubet, quàm quidem quotidianam oblationem Christi pro peccatis quotidianis in fide & prece, quæ in Christi nomine Patrem adit & compellat, atque oblatio ac sacrificatio *sacrificiorum justitiæ* Ps. LI. 21. appellatur, tum & sanctificationem justificationi debite conjungendam. Hinc purgatus jam iterum in septimo die jubetur porro in octavo sacrificium

ficium debiti, peccati, & holocausti, Mincham item & oleum afferre ad Sacerdotem, qui & afferentem & res allatas coram Domino collocat ad Ostium tentorii conventus; Est octavus Dies jam ab olim celebratus *tanquam* dies novitatis ineunte nimirum cum eo septimanâ novâ, *tanquam* dies post quietem exactam in sepulchro, *tanquam* initium Test. Novi, *tanquam* dies qua Christus conspectus iterum in vivis fuit absque peccato omni imputato in resurrectione ex mortuis, qui & hinc est ille dies quo olim homo per circumcisionem liberabatur ab impuro præputio; At cum ab eo purgationis ac novitatis tempore nihilominus idendidem peccata committuntur, tum & sanctificatio item nostra Christus factus est, eaque nobis ipsa non minus pernecessaria est, & gratitudo item ex omni nobis *tanquam* debitum incumbit, hinc sistitur primo offerens Leprosus cum Sacrificiis & rebus oblati coram Deo, atque efficitur à Christo ut non fugere ipsi sit opus conspectum Dei, sed potius consecretur cum suis donis hostiaque fiat viva ac rationalis Deo: Sacrificantur post hæc & offeruntur ea tria simul Deo, quomodo & Christus jam à mundi incunabulis oblatus & mactatus modo esse dicitur pro peccatis etiam eo tempore commissis: Offeritur sacrificium pro *debito* quoad in peccato quotidiano non exsolvitur id quod debetur Deo, offeritur sacrificium *peccati* quoad in peccato quotidiano reatus ac pœna contrahitur quæ simul expiari debet in applicatione ac prece, offeritur & *holocaustum* non minus quoad in peccato quotidiano deficit obedientia etiam activa & vita sancta quâ Deo digni sumus, qui defectus hoc oblato instaurandus est; Ubi tamen haudquaquam credendum est vel primam ac unam sacrficationem non consummare vel consummasse modo, vel eam solum pro peccato antebaptismali ac reatu aliquo, tum peccato originali, tum *actuali* commissionis, tum peccato Legali ac non Evangelico tantum fuisse, sicuti Scholasticis, Justitiariis, Pontificiis, Arminianis, quin & Universalistis placet, qui existimant hoc esse tantum iudicium & causam pœnæ nostræ jam, quod in Christum infidelitate positiva non credimus verum gratiam ejus oblatam aspernamur, qui & peccata secus in Christo semel punita bis punienda fore censent, quan-

quanquam hic Pontificii sua se statim Reviviscentia satis extricare posse putent. Adjungitur vero huic trino sacrificio *Mincha* etiam seu munus Dapale ac Oleum, quo laudem & gratiarum actionem se & opera sua quin & virtutes vere Sanctas & Spiritus oleo minime destitutas Deo sacrificare & pro munere adducere Leprosus comperitur: Spargebatur autem ex *sanguine* sacrificatorum horum primo septies versus Deum ac altare aut coram Deo, tum ad illi offerendum, tum ad expiandum, tum ad aditum ad eum liberum præparandum ac initiandum: Spargebatur vero & *oleo* septies, ne fructus illi spiritus grati ac placentes Deo per totam vitam deessent: Hoc vero prævio aspergitur insimul dextra auricula, dexter pollex, dexter pedis digitus, neque aspergitur tantum sed & inungitur simul; Non asperguntur & expiantur solum peccata quotidiana Leprosi purgati indies, sed inunguntur etiam ut justificationi etiam sanctificationi resipiscentiæ quotidianæ per oleum ac inunctionem Spiritus accedat, & audiens in obediendo auris, tum operans in actione manus, tum ambulans in via virtutis ac vitiorum pes repurgetur digne ac bene se habeat.

§. XVIII. Et sic purgatur à Lepra *Homo*: Est vero etiam Lepra quæ *Domos* inficit non minus id est Ecclesias particulares in Universalis, quæ sunt *Domus illæ inter altaria in quibus pulli excluduntur* Ps. LXXXIV. 4., *Domus in quibus vasa lignea aurea & ignominia reperiuntur* 2 Tim. II. 20.: Atque Lepra domuum harum est *Heresis*, quæ ut fermentum & gangræna proserpit ac omnia inficit Gal. V. 9., 2 Tim. II. 17.: Hæc vero si desperata plena ac insana-bilis est, *efferruntur ex domo cuncta ne inficiantur, ejiciuntur lapides cum prisca calce, sequitur destructio ejus, & portantur fragmenta ad locum impurum extra Ecclesiam, & abjiciuntur in Tophet ac vallem Hinnon Sordes & sunt carni omni abominationi*; Qualis erat domus Ecclesia Judaica & Mulieris Improbitalis ac stolidæ in Regno Bestiæ. Quum vero Schismate solo & principiis erroris tantum se commaculat Catus, eique cum cœtu Lutheranorum obicem ponit, curatque ut ova basilisci non excludantur, claudenda est illa domus tantum ad tempus ut videatur quid porro futurum sit; Quæ est Poenitentia Jesabeli concessa, expectatio ad maturitatem zizanii

ac erroris, prudentia bonum triticum non una cum zizaniis evel-
lens, tolerantia navi qua non nimis justum ac sapientem esse de-
cet. Et fit persæpe ut non serpat Lepra ac error malus non pro-
ficiat in majus, *sive* quod mature ponitur obex, *sive* quod tempus
moræ & poenitendi concessum cooperante simul Elencho fructuo-
sum existit, *sive* quod lapides infecti ejecti non porro inficiunt.
Atque sanatur item non minus quandoque Lepra, quomodo ita
aquæ ex Ezechielis Templo sanant *lacus* Ezech. XLVII. 8., & sa-
natur *Claudicans* Mich. IV. 7., & folia lignorum vitæ sanant *gen-
tes* Apoc. XXII. 2.; Atque tunc munda declaratur domus ac pur-
gata est.

§. XIX. Atque hæc est prima purificatio & *Lepra*, qualisque
olim sub V. T. ejusque paresi erat, in quo hic ibi Gratia Dei præ-
veniens in prolepsi hunc illum præoccupare & à peccati dominio
sanctificare suo modo etiam comperiebatur, at qui illud vero hu-
jus gratiæ fundamento acceptum fere, illòque se ad paresin lon-
gam ac præteritionem sancte habendam aspergere tenebatur in Fi-
gura ac Typo ejus qui tunc aderat; Qui & aspersione facta avo-
labat in paresi ac liber abibat & dimittebatur, licet & reatus cu-
baret atque jaceret adhuc & imputaretur item sub Oeconomia le-
gali veteri non uno modo, atque tum exigeret, tum accusaret,
tum exprobraret, tum elongaret, tum condemnaret, tum chiro-
graphis continuis innodaret magis, tum & satisfactiones figuratas
sumptuosas in sacrificiis continuis posceret: Quæ tamen oblata
simul gratiam & paresin ipsam insigniter promovebant, quum in
iis tum qua *loco hominis oblati* humiliter fateretur ille se excidio
tali omni dignum faceretque ipse se reum, tum qua *Christi offerendi
figuris* ac typis certis promitteret & precaretur juxta parabolam, *Esto
longanimis mihi, Omnia tibi certo solvam*: Quanquam non plene
in communionem ac tentorium admitteretur elongatus modo tunc,
sed in castris ac separatus adhuc suo modo agere tenebatur; Qui
status verus purgatorum V. T. est, insigniter item Zach. III. in
Josua Sacerdote exhibitus ac figuratus.

§. XX. Non hinc purgatio hæc est juxta Dionysium Carthu-
sianum in sensu tropologico purgatio quæ fit in Pœnitentiæ Sa-
cramento,

eramento, in quo quis etiam sistitur humano Sacerdoti & inspergitur cinere & purgatur ligno cedri i. e. crucis. Neque est Rupertii Conversio ad Ecclesiam quum quis vere demum hactenus exclusus & à peccati Lepra purgatur, & spiritu septiformi inungitur, & liber à primo malo ac vinculo in Ecclesiæ agrum avolat ac dimittitur. Neque est Baptismus quo ad castra populi Dei quis pervenit. Neque pinguntur per aviculas binas naturæ duæ in Christo humana ac divina, aut Mors & Resurrectio Christi; Nihil item est quod *Tirinus* carnis in Lepra putrefactioni opponit cedrum putrefactioni non obnoxiam, colori lurido lepræ vivax coccinum, foetori ejus odoriferam hyssopum, tabi item ac morti aviculam vivam.

§. XXI. Non minus polluit autem Secundo sanguis aut semen Viri & cum maxime Mulieris in *Menstruo* ac puerperio, de quo nunc agendum porro est; Quod & non tantum Figura est impuritatis à Deo libere instituta, sed & impuritati ac reatui obnoxium per se, quin & causa atque Matrix simul ejus & quidem *Originalis* item impuri quod defluit ac propagatur, ejusque à prima Evæ origine & Muliere descendens; Quæ & causa est quod *ex semine peccaminoso & in peccato concepti & generati* fuisse dicimur Ps. LI. 7., & *Menstruum à peccatis* tanquam distincti quid separatur Zach. XIII. 1., & non purus ac justus esse posse asseritur qui *ex Muliere natus est* Job. XV. 14.

§. XXII. Non Gentes æstimabant *Menstrui* impuritatem olim, ob quod & arguuntur graviter Lev. XVIII. 19. tanquam crimen contra naturam & naturæ gentibus unice cognitam legem commissum, quod & devorare secundum quosdam ex Hos. V. 7. eos dicitur, & famellæ natæ longiorem ac dupli temporis purificationem attribuit Lev. XII. 5. Rident item tanquam superstitionem Theophrastus & Chrysippus: Quanquam Author Libri de *Vita & Morte Moysi* vel à Noæ tempore adhuc deducat, Deumque plagas Ægyptias ab aqua ordiri voluisse inquit, quod incolæ ejus Nili balneum Mulieribus Israelitarum negassent: *quanquam* Zabii loca in quibus ambulaverat menstruata igne urente expurgarent: *quanquam* & in hunc usque diem Judæi, religiosissime atque ma-

xima

xima cum accuratione purgationem hanc observent, ac nudata totam aperto insuper ore digitis divaricatis emplastro etiam atque gestamine omni nudatam frigidæ immergant, eamque vel in deliquio ne tangere quidem sustineant, minus porrigere illi quid velint, sed mensæ imponant ut ipsa iis recedentibus accipiat. Increpat vero & stomachatur acriter Euripides in Iphigen. in *Dianam*, quod puerperam tangentem altaribus cœu impium prohibet suis.

§. XXIII. Erat pollutio hæc ex genere impuritatum illarum quæ *Graviores* appellabantur, & contradistinguebantur *Levioribus*, quæ nec à consortio hominum excludebant, nec ab atrio templi prophano, nec adeo contactu inficiebant, nec ritu tam difficili & longo curabantur; Qualem immunditiem in Puerpera Tīrinus concipit post septimum vel decimum quartum diem, quum tamen naturalis evacuatio in partu Masculi ad quadragesimum perduret in Fæmellæ autem partu ad octuagesimum, siquidem Hippocrati lib. *de Natur. Pueri* & Valesio in *Philos. Sacra* sit habenda fides: At *Graviores* abstinebant diutius à Sacris, quin & atrio templi prophano Gentilium Josepho L. II. contr. Apion., eo quod illæ ea quæ contingebant polluebant ac immunda reddebant.

§. XXIV. At qualis hujus existat purgatio? Est Mulier inficiens tum Eva prima Mater ex qua *Ate* primum impuritas promanavit in mundum, tum in genere Mulier etiam omnis debilior ac impuro magis obnoxia: Est sanguis & semen ejus defluens impurum ac peccaminosum illud quod propagatur: Est sanguis utero ac vulva defluens impurum originale quod ea in partu effundit in liberos jam ab ipsa nativitate, quod hinc & dolores in partu affert, & purgationem longam tam ipsius quam foetus circumcidendi ac baptizandi exigit: Est vero contaminatio contaminans ejus sanguinis, exuberatio impuri hujus in actiones hominis, & actualia peccata, & res quasque illi subjectas ac usurpatas, & mundum universum quem reatu & maledictione corrumpit: Quemadmodum vero prima Mulier ac Mater nihilominus Chavvah fit & Instauratio corruptionis iterum, & omnis Mulier teste Paulo servatur tamen haud obstante sobolis hujus impuratæ propagatione, ita & purgatio ejus hic exhibetur in Cap. Levit. XV. Circa quam etiam quatuor

quatuor observanda sunt distincte 1. Separatio impuræ ejus ad septem dies, 2. Cessatio fluxus impuri post illud tempus, 3. Purificatio post septem novos dies vers. 28., 4. Oblatio Sacrificiorum in die Octavo v. 29.; Quo totum purgationis opus consummatum ac perfectum est.

§. XXV. *Primo* hinc separanda est Mulier in fluxu constituta ad septem dies, atque causa subjicitur tum impuritas ipsa tum impurans alia impuritas quæ vel attingit vel sedendo induendo incubando concumbendo attingit, quæque alios ea attingentes ita impurant ut lavari debeant & impuri maneant usque ad vesperam, nisi quod Vir in concubitu Menstruum sibi adducens cum ipsa Menstruatâ itidem impurus est ad dies septem; Nimirum impuritas afficiebat pura & affricabat impuritatem etiam contactu, quod ipsum & indicabat separatio primogeniti ab altari, & elongatio Israelis olim à Deo in Templo, & vitandum sollicitè etiam commercium cum Gentili & loco extra terram Canaan; Unde & balneum petebant redeuntes à foro Marc. VII. 4., & Prætorium gentilium fugiebant Joh. XVIII. 28. circa Pascha, & Petrus inquit *Vos scitis quod abominatio sit Viro Judæo accedere ad alienigenam* Act. X. 18. Quod & Apollonius Tyanæus apud Philostratum in Vit. L. V. Cap. II. confirmat exclamans de Judæis, *Illi jam dudum desciverunt non à Romanis tantum verum etiam ab hominibus Universis. Qui enim vitam à cæteris separatam viventes neque mensa cum cæteris neque sacris neque ceremoniis ullis communicant, ii magis à nobis distare videntur quam ipsi Indi.* Sed & impurat simul contactus ea quæ pura sunt, quum immundis omnia per eorum abusum immunda fiant tum in se tum munda usurpantibus ipsis; Non una vero hæc est Separatio quæ Menstruatæ hic in principio injungitur, quum & Ecclesiastice, & Civiliter, & Oeconomice, & Naturaliter separanda illa ac vitanda erat, ad indicandum per hoc quantam peccati impuritas divisionem & separationem tum ratione Dei tum ratione hominis induceret & induxerit: Manebat autem sic separata durante fluxu *per septem dies*, non tam quod solet plerumque durare tamdiu fluxus, quam quod primum curriculum temporis illudque à creatione prima deductum ex violato fœdere operum

T t t t t

peccato

peccato reatui & exclusioni totum mancipatum est, donec post diem septimum lux nova septimana nova inchoatur; Quemadmodum & impuram attingens aut ea quæ impuraverat contactu attingens, *usque ad Vesperam* impurus est, puta eam qua Suspensus in hac ceremoniali eadem lege typice maledictus sub terram defodiendus erat, tempore quippe eo quo in Vespera Testamenti Veteris ac Reipublicæ Judaicæ in Christo mortuo ac sepulto impuritas & maledictio omnis humata simul ablata & abscondita vere fuit.

§. XXVI. Quod *Deinde* cessat fluxus post dies aliquot exactos illud gratiam eam Dei operosam prævenientem innuit, quæ sistit peccati & corruptionis dominium & cursum jam ante sub V. T., tum præter obligationem stricte dictam, tum præter Oeconomix legalis genium ac finem, quoad ea tota ad Massam hominum sibi relinquendam & ita in ea prius impotentiam propriam carnis testatam faciendum comparata erat; Exserit autem se Gratia sic vel in natura etiam atque genere humano ut sic, *quoad* & portantur secula, & peccatum non ut in lapsis Angelis spe omni præclusa dominatur ad conscientix & boni motus plenam extinctionem quin & eum corruptionis mortisque spiritualis grassantis gradum, ut homo ex *malitia* Deoque *nocendi studio* peccet ac ut *Vindictam de Deo* sumat Ps. VIII. 3., Deo penes quem & *esseitas* & *robur* & *aberratio* & *aberrans* est tenebras ita coercente ac dispensante Job XII. 16., *quoad* & statim post lapsum vi promissionis in Semine Mulieri dato potestas ac dominatio tenebrarum cessavit sic ut nec poena peccato debita plene grassari & ingruere posset sed *Mors* & *Infernus* ipse gratiæ ac sapientiæ novæ effectum ac *rumorem* *perceret* & experirerur Job. XXVIII. 22., *quoad* & in specie sub Vetere Test., utut in paucis, gratiæ potentia conspicua & operosa efficaciter fuit, licet Massa plurima populi prisca relinqueretur tunc sibi convenienter scopo Oeconomix, illique Deus circumcissionem veram cordis & aures ad audiendum non indulgeret.

§. XXVII. Sed & cessante fluxu numerat adhuc *Tertio* septem dies ut pura sit *ψ. 28.*, Quod tempus illud Sabbathinum Novi Test. appellentis tum & Christi consummantis est, in quo peccati

cati vera plena & actualis purgatio venit, atque reatus ille impurus qui olim incubuit adhuc absconditus atque ablatu fuit; Quemadmodum & tum vera ac plena Circumcisio cordis & charitas perfecta absque timore omni successit. Quare & Christus eo tempore præsens ac purgationis omnis Author cum sanguine tum aqua præsens erat, ut simul à reatu simul à macula atque defectu activæ obedientiæ mundaremur, qui & hinc Baptismum pro Sacramento ac initiationis ritu sumpsit, atque tunc tum peccatum & aberrationem omnem obsignavit, tum Spiritum qui non ante adhuc aderat copiose fudit Dan. IX. 24. Joh. VII. 39.

§. XXVIII. Succedit *Quarta* vero & ultima Purgatio item *ψ. 29.* quum octavo die jubetur purgatus turtures aut columbas binas adducere ad Sacerdotem & ostium Tentorii conventus, ut ex una sacrificium pro peccato adornetur ex altera holocaustum; Hæc est purgatio quæ tum sub Novo Test. tum post impetrationem purgationis modo factam adhuc superest & incumbit, quæ 1. purgatio applicationis & per ac post fidem in nos etiam applicative veniens est, 2. purgatio quotidiana in prece post nova commissa, quæ pœnitentiâ & justitiâ Christi Patri oblata eluuntur ac delentur, 3. gratitudo item vitæ ac hostiæ vivæ rationalis Deo & Christo ipsi exhibenda: Exhibetur hoc omne in Sacrificio duplici, quo & negative impuritas tum prior tum nova expiatur ac deletur & positive homo & Christus pro holocausto offertur: Quanquam autem illud utrumque sacrificium justitia Christi oblata ac præsentata sit, non tamen *Columba* quæ puritatem & castitatem sanctæ fidei & vitæ vult, quin & *Turtur* quo gemitus pœnitentiæ innuitur excludi ullo modo debet: Offert autem sacrificia hæc Menstruata ipsa, *sive* quod illa ex sponsione & fraternitate ejus vere sunt, *sive* quod illa ea in fide sibi applicavit ac propria fecit, *sive* quod Christus in intercessione loco Menstruatæ illa offert & exhibet.

§. XXIX. Aliud vero est quum inquiritur, quomodo Menstruum & Originale malum in infante fœderato moriente in infantia purgetur, quum fides applicative purgans tantum sit adultorum; Sed & facile hoc expediri potest, quum ad absolutionem

Debitoris abunde sufficiat quod à Sponsore solutum ac impetratum est, licet nihil de eo resciat debitor illudque nondum grate acceptet: At & si necessaria adhuc applicatio per fidem est, applicavit id modo Abraham qui promissionem de Deo seminis etiam acceptavit & irrevocabilem fecit, in quo & Semen existens jam modo applicavit actu quum ipse applicaret, æque ac eo decimato in lumbis ejus Levi simul decimatus esse dicitur, & alii in & cum eo benedicti actu fuerunt & egerunt: Applicavit vero & in Sacramento initiationis applicato præveniente gratia Deus infanti, quoad pignus qua tale applicat simul & rem oppigneratam, quam gratiam infans moriens nunquam repulit à se ac repudiavit: Verum & est Spiritus fidei ac ita fides habitualis in utero ac infante: Et sicut reatus ac habituale malum originis in infante est licet ille nunquam actuali ratione in annis discretionis peccet & approbet illud, quidni similiter Christi gratia ac salus ante fidem actualem & discretionis ætatem inesse posset, præprimis cum fœderalis sanctitas censeat filium de Parente æstimetque ac diligat eum in communi fœderis Patre.

§. XXX. Non immunis fuit ab hac Menstrui pollutione Virgo ipsa Maria, quæ hinc & Luc. II. 22. 23. purificasse se legitur ac Primogenitum obtulisse, licet Jesuitæ existiment hoc utrumque ex indebita atque ultronea saltem humiliatione sic factum esse, tum quod beata Virgo à peccato & menstruo omni immunis in partu fuit, tum quod Christus in clauso utero vulvam non aperuit, atque Salmero speciatim velit hinc Parentes Mariæ in genealogiis non tam distincte exprimi, ut non tanquam filia Adæ sub ejus peccato comprehensa respiceretur; Voluerunt fere idem jam diu de Patre Messiaë Jessæo fabulari Judæi, dum eum sine omni figmento mali concipiunt, & hinc morti solum obnoxium faciunt quod stirpis venenatæ particeps simul sit. Cæpit vero potissimum sententia hæc de Mariæ statu immaculato ætate Nestorii, quum non tantum hominis Christi Mater Maria sed & Θεοτόκος esse assereretur, quod in honorem ac puritatem cessit initio: Dixerat & Augustinus Lib. de Natur. & Grat., *Quum de Beata Virgine ageretur, nollem propter honorem Domini nostri ac Salvatoris questionem*

de peccato Originis institui: Accessit Christi pueri in ulnis Mariæ pictura, quum hinc ea tanquam potissimum picturæ spectaretur & in loco Sacro collocaretur: Inde primum in Gallia immunitatis Mariæ in Officiis Ecclesiasticis fit mentio, utut reclamaret vehementer Bernhardus qui tamen eam *Collum Ecclesiæ* in Cantic. vocarat, per quod Caput Christus gratiam omnem ad membra derivaret, utut item pro tunc adhuc oppugnarent eam ex æquo *Franciscani* æque ac *Dominicani*: At quum post Anno MCCC. Scotus qui Franciscanus rem hanc in quæstionem vocat, ac definit potuisse Deum efficere ut Maria *vel* in peccato nunquam esset *vel* momento solum temporis in eo esset, Franciscani sententiæ illi addici magis cæperunt obnitente tamen vehementer Thoma Dominicano qui Dominicanos hinc fecit dissentientes. Abinde vero favent sententiæ Academia Parisiensis, Concilium Basileense, Papa Sixtus IV. qui Franciscanus in duplici emissio Diplomate: Abhinc finem imponere ac pro affirmativa decidere percupiisset Leo X. sed Reformationis tunc cæptæ negotiis distractus ad alia vocatus fuit: Tandem autem cum ad Franciscanos post etiam Jesuitæ accederent his albæ Gallinæ filiis parariis Pontifex Innocentius X. plene rem, cui & Alexander VII. tam impense favet, decidit & sententiam de puritate immaculata Mariæ pro fidei articulo recipi jubet, quanquam Pontifices alii præcedentes quæstionem hanc indecisam relinquerent semper sub prætextu, quod nondum accepissent revelationem Spiritus Sancti, at vere ideo quod neutram dissentientium partem vellent offendere: Quæ semper ac perpetua fuit in Concilio Tridentino decidendi ratio & praxis.

§. XXXI. Non tamen hinc & Menstruo impuro Mariæ retento delibatur quicquam Sanctitati Christi ex Maria prodeuntis ac nati sicuti & non de dignitate; Censent aliqui ad exinanitionem Christi esse referendum, tum quod carnem induit, tum quod Servus ad redimendum fit, tum quod carnem nascendo ex Matre induit & accipit, sed quam falso hoc putetur illud late in *Systemate de Molitione Opere ac Sabbatho Dei* demonstramus: Certe non indignum est Christo Matrem habere, neque enim hinc illa *Nato suo jure Matris imperat*, quum ea potius à Nato duro *Mulieris*

nomine in Canaë nuptiis compelletur objurgetur & longe à Christo repellatur, quemadmodum & David Pater hoc nexu non attento reverenter Dominum eum suum appellat Ps. CX.; Absorbere enim tum divinitas personæ, tum resurrectio nil amplius cognoscens & relinquens secundum carnem, tum Paternitas propria sibi ipsi præparans in Virginis utero tabernaculum & suum corpus, omnem hunc Filii plene dicti & subjecti characterem; Neque enim Spiritus ille Sanctus Luc. I. 35., qui & Virtus altissimi simul ibidem, tam est tertia persona Trinitatis quam secunda & Spiritus ille separatæ *Sanctitatis* Christi, distinctus ab animâ ejus humana seu spiritu illo communi ipsi cum aliis hominibus: Quod & confirmatur ex his, 1. Quod si non Christus ipse juxta Lucam uterum intrasset ibique Corpus sibi circumposuisset sed Spiritus foetum hunc tantum ut alias etiam res effective præparasset, nulla ex superveniente Spiritu posset deduci ratio, quare illud prodiens & natum ex utero Deus & Filius Dei esset, quum opus tertiæ personæ Deitatis non nisi creatum quid & opus esse possit, 2. quod sic extenuato sensu ratione corporis à Deo præparati Christus Dei Filius futurus foret, quod & Socinianum est & aperte Scripturæ pugnans, quum ait illud de Filio nunquam ulli ne quidem Angelo dictum esse, cum tamen & ille originem immediate ac unice à Deo habeat, 3. quod ipse sub se debebat templum suum ædificare Zach. VI. 12., sicuti & Lapis ille Danielis sine manu se ipsum volvit, ac in templi prisci ædificio malleus ac sonus non audiebatur. Atque hinc est quod Justinus Martyr Apol. 2. Filio Dei hoc vere attribuit, Catechismus Heidelbergensis Christum cum Spiritu Sancto conjungit, alii Spiritum ut Spiritum procedentem ex Christo, mediante quo ille operatus est, concipiunt. Multo minus vero Christo ex menstruata ac impura nato hinc impuritas ulla adhereret, quum si ad Christi sanctitatem habendam debuit Maria esse immunis, consimiliter ad Mariæ immunitatem necessaria futura foret & sanctitas immaculata Parentum ejus, & sic porro usque ad Adamum, quod absurdum est ac peccatum originale uno ictu sublaturum foret penitus; Quid igitur hoc mundum dat ac dedit ex immundo? Ajunt Theologi Spiritum sanctificasse illam massam
aut

aut illud Ovum Virginis Deiparæ, non cogitantes quod sic Christus ratione substantiæ & corporis sui non foret separatus à peccatoribus futurus, quod sic pro se eguisset etiam expiatione nisi peccaminosum illud absque satisfactione remissum esse velimus dicere, quod & ad sanctificandum à reatu massæ adhærenti non sufficit Spiritus verum sanguine expiante opus est. Facile autem hic evadit Eutyches quum absorptam dicit humanam naturam à divinâ, ut indigni hinc remanserit nihil. Aliud Sanctificationis Christi nati fundamentum invenerunt Anabaptistæ ac alii, qui vel materiam corporis Christi ex cœlo Stella aut Spiritu Sancto allatam Corpus Mariæ solum transiisse volunt, vel exinanitionem per Deitatis ipsius veram in humanitatem conversionem crasse interpretantur. Quomodo ut visum Pontificii per Matrem puram expediunt. Sed notandum est hic in antecessum corporeas partes, easque adhæc (ut in Christo factum) à peccaminosa anima ac substantia separandas ac separatas, legi reatui & maculæ non subesse, quod satis in spiritibus illis animalibus qui per sudorem ex poris corporis nostri quotidie avolant & exeunt manifestum est ac liquet: Dein vero cogitandum hic probe est quod ad sanctificationem ipsam contulerit multum, *tum* Mater Virgo quæ sine Coitu ac Viro & non vi naturæ concepit, quum secus quod Caro ex vi sua educit ac generat necessario caro est, *tum* nata persona Filii Dei corpus parandum censui nudorum hominum eximens, quum peccatum in propagatione solum in humanum genus dominetur, at vero *tum* & maxime Spiritus Pater ac Materiæ Plastes & Formator, qui & operatione ac præsentia sua causa fuit ut non prodiret Christus à generante carne, & paternitate sua divina ac sanctâ ad similitudinem ac indolem suam Sanctam juxta Lucam & generationis legem etiam educit, & sanguini statim circulum & gyrum circa cor fœtus proprium dedit. Sanctificavit autem & Christus ipse hoc modo vere, ut 1. sibi destinaret ac appropriaret, 2. hac separatione causa esset quare à labe humanum genus tangente liberaretur, 3. impeccantiam etiam & gratiam habituales perpetuam vi personalis unionis acciperet.

§. XXXII. Sequitur ultimò *Impurum ex oportuno*, cujus purgatio

tio & maxime singularis & maxime operosa erat, descripta fuisse Num. XIX. & applicata Paulo Heb. IX. 13. 14.; Hinc ad furorem ac blasphemiam usque difficultatem ejus ebuccinant Magistri in עֵר נְבוֹרִים apud Hackspan. in Notis ad Libr. Nizach c. 1. p. 260. inquiring, *Ea hora qua Moses ascendit in altum, invenit Deus S. Benedictum studentem in illa Sectione legis, qua est de Vacca rufa.* Neque dissimulat Calvinus quum inquit, *Quid sibi vult rufus color in vacca? Respondeo, nescire malo quam dubium aliquod asserere.* Et sane singularia sunt, quod foemina, eaque vitula & juvenca, item rufa, ac jugum nondum passa, jubetur adduci, quod non ad ostium tabernaculi debuit mactari neque basis altaris ejus sanguine aspergi, quod tota quanta extra castra combusta & affusa cineri aqua aqua lustralis atque aspersio debebat fieri, & praecipue quod Cinis hic immundum mundaret mundum autem immundum constitueret; At vero non desperandum tamen in expositione horum, quum Clavis tam eximia nobis nunc in Scriptura Novi F. concessa & suppeditata sit.

§. XXXIII. Quod in funere ac redeuntes à funere purgantur ac lavantur iterum hoc genti fere omni receptum semper fuit, atque solent item huc Verba etiam Pauli 1 Cor. XV. 29. *Quid faciunt illi qui baptizantur super mortuis* referri, quo sic certo mortuos item à morte liberandos esse hinc etiam confirmaretur; Quod & aliqui male secundum literam interpretantur, aut de baptismo Clinitorum seu Grabatariorum qui ob Donatismum ac baptismi irreiterabilitatem non nisi sordibus totius vitae collectis ablui volebant, aut de Vicario Marcionitarum ac Montanistarum Baptismo qui subleto Catechumeni demortui absconsim Catechumeni loco baptizabant, aut de vivis in solatium mortuorum baptizatis & obsignationem accipientibus, aut de baptismo quo vivis Nomina mortuorum in baptismo imposita sunt. At stabat interea tamen vere etiam ante fores funestae domus *Aquiminale* quo lavabantur plenum fontanâ Euripid. in Alcest. Num. 98., Festo item in verbo *Aqua* teste *Funus* profecti redeuntes ignem supergrediebantur aqua aspersi, Laertio item Lib. VIII. in Vit. Pythag. asserente *Pythagorae purgationem à funere & cubili Puerperae injunxit.*

§. XXXIV.

§. XXXIV. At majus ac altius quid in purgatione *Impuri ex mortuo* latere hic indubium cuivis est; Nihil est hunc Cinerem hanc aquam lustralem cum Pontificiis, aut ad Pœnitentiam ac humiliationem Quadragesimæ referre quam & Tertullianus Lib. de Pœnitentia Cap. IX. modo describere incipit, aut ad aquam Benedictam qua nunc intrantes Templi Vestibulum adspargere se solent, *sive* ut anima à maculis venialium peccatorum juxta Alex. Pontif. emundetur, *sive* ut Dæmones & incantationes fugentur & propulsentur, *sive* ut Corporis accidentia ac morbi sanentur, de quibus vide Ca. aquam de Consecr. Distinct. 3., Conf. Gregor. Lib. I. Dial. cap. 10., Bernhard. in Vita Malachiæ, Baron. in ann. 944.: Atque volunt insuper hoc omne fieri adhæc ex opere operato, eo quod Deo placuit præ omni elemento alio aquæ Spiritum adjungere, sicuti & abutuntur verbis Tertulliani illi Lib. de Baptismo Cap. IV. adscriptis, *Supervenit enim Spiritus Sanctus de cœlis & aquis superest, sanctificans eas de semet ipso, & ita sanctificata vim sanctificandi combibunt.*

§. XXXV. Tenue etiam nimis item est hoc ad sacrorum honorem ac Sanctuarii reverentiam, in quod non intrare fas erat Impuro nostro ne pollueretur V. 13., unice sancitum esse ac pertinere dicere velle, quod id nimirum rudibus ac puerilibus Hebræorum animis tremendum Divinæ Majestatis sensum injicere posset, tum & Gentibus ipsis dignum semper Theatrum & Spectaculum exhiberet, juxta Regis Agrippæ verba apud Philonem Lib. de Legatione ad Cajum in hunc modum Cajum alloquentis, *Marcus Agrippa Avus tuus Maternus Judæam Herode Avo meo regnante adiit: cumque vidisset Templum & decoros ritus, Sacerdotum puritatem &c., delectatus est spectaculo magnifico ac ineffabili adeo, ut inter familiaria colloquia nihil tunc in ore haberet nisi laudes Templi ac Ornamentorum ejus: Et hinc quamdiu hæsit ibi, ad Templum accessit quotidie, oblectans animum contemplatione Sacri apparatus, Sacrificiorum ordinis, verendæque in Summo Sacerdote Majestatis.*

§. XXXVI. Neque ad aurei Vituli à Mose contusi pulverem, qui bibendus dabatur Israeli, hæc alludunt. Communiter autem

hoc omne ad Christum refertur ac purgationem ejus, quomodo & Paulus Heb. IX. 13. eò referre videtur, & cuncta in analogia conspirare apposite deprehenduntur, quoad rufus color peccata ut coccinum rubentia atque à Christo portata subinnuit, mundities ac integritas juvenæ Christi impollutam sanctitatem ac innocentiam, injugis vacca subjectionis & veteris jugi excussione, mactatio extra castra Christi passionem extra portam, immolationis Minister Eleazar alter à Summo Pontifice Sacerdos Cajapham Sacerdotum Principem, cinis in aquam expiationis ac lustrantis asperfusionis præparatus sanguinem Christi qui emundat conscientiam nostram ab operibus mortuis &c.

§. XXXVII. Aberrat autem sui oblitus à tramite solito ac trito in hoc *Spencerus*, qui hunc ritum opponit Gentilium ac Ægyptiorum ritibus à quibus alias mutuare ac deducere solet Dei ac Israel præceptos ritus; Atque hinc ait Deum jussisse fæmellam sacrificare quod Herodoto ac Porphyrio testibus masculos universi Ægyptii immolant fœminas autem non item utpote Isidi Sacras, citiusque carnes humanas quam vaccinas gustassent hi: Pergit hinc & Deum rufam juvencam sibi elegisse, quod adeo devoverent Ægyptii rufos boves eo quòd Typhon fuerat coloris ejus, ut & juxta Plutarchum homines rufos in festis aliquibus contumeliis afficerent atque asinos de præcipitiis dejicerent, quum tamen hic Typhon fuerit personatus Moses, qui juxta Plutarchum in Iside filios genuerit *Hierosolum & Judeum*, & bove rufo coleretur Typhon, nigro Osiris, maculato Apis: Subjicit autem instituto contrario vitulam injugem postulatam esse à Deo, quod vel à mundi ævo tales adhibitæ fuerunt unice, tum juxta Arnobium Lib. VII. adversus Gentes inquentem, *Minerva Virgini Virgo caditur Victula, nullis unquam stimulis nullius operis exercitata*, tum juxta Nestorem in Odyss., *Tibi vicissim ego offeram vaccam anniculam, latae frontis, indomitam, quam nondum sub jugum quisquam duxerit.*

§. XXXVIII. Nescio vero ego quale Monstrum hoc hominis unquam fuerit, qui nullibi figuras ad rem Christi ac redemptionis spectantes cernere ac deprehendere vult, licet disertis Novi Test. litera Heb. IX. 13. ad ea referat; Quanquam & ego hoc loco non
tam

tam aut solùm ad Christum ipsum, quam & Ecclesiam in Christi
 mactatione ac redemptione simul mortuam & occumbentem, po-
 tius hanc Juvencam rufam referri velim; Nimirum quum Ecclesia
 in Christo Capite & Sponsore vere & actu moritur & commortua
 atque combusta quasi ac in pulverem seu cinerem versa semel est,
 illud purgat ac liberat eam necessario nunc, tum à nova luendâ aut
 invalescente morte, tum à dominio peccati & legis in foetente
 opere mortuo quoad internum animi aut conscientia quo Epistola
 etiam ad Hebræos refert, eò quod ille *qui mortuus est justificatus*
item est à peccato Rom. VI. 7. II. 22.

§. XXXIX. Atque hoc si digne ac firmiter teneatur, quadra-
 bunt singula apposite quæ secus desperata fere esse censebantur;
 Sic enim apparebit statim quare scemella sit quæ mactata ac in ci-
 nerem versa esse dicitur, quare rufa & rubens peccato reatu ac
 sanguine, quare juvenca aratro & iugo nunquam admota sed in-
 epta ac nullius frugis & efferata ac indomita prorsus, quare extra
 castra è regione Eleazari Sacerdotis collocetur at non à Sacerdote
 ipso mactetur & comburatur, quum Ecclesia in Christo magis
 quam à Christo se ipsum offerente sacrificata & oblata sit, quan-
 quam & quod in Sacerdotis præsentia sit & ipse per alium curat
 fieri ipse etiam id facere jure censeatur: Spargit vero tamen Sa-
 cerdos de sanguine septies versus ostium tentorii atque super adjici-
 cit lignum cedri ac hyssopum sua manu, quod & victima Deoque
 sacrificata victima juvenca combusta hæc esset, & Christi Sacer-
 dotis unice est exinaniri ad purificationem faciendam & humiliari:
 Lavatur tamen etiam adhæc Sacerdos ad Vesperam impurus ma-
 nens, & Vir comburens, & Vir purus cinerem in locum mundum
 seponens, manetque pariter impurus omnis hic usque ad vespere-
 ram; Qui Vir pariter Sacerdos hæc fieri curans & Christus ipse
 est, impurus ex peccati & mortui per imputationem sponsoriam
 contactu ac reatu suscepto, cum Josua Sacerdote veste sordidâ in-
 duto, sed & lotus iterum atque absque peccato conspiciendus in
 vespere legis & reipublicæ Judaicæ, in qua & maledictio cum Su-
 spenso sepeliebatur: Qui & Sacerdos Christus seposuit cinerem
 aquæ vivæ Spiritus conjungendum in locum tum Coeli tum Scri-
 pturæ

pturæ Sacræ mundum, ut inde aspersio impuri ex mortuo fiat, quæ & tertio & septimo die fit, tertio quo Christus ex mortuis resurrexit iterum, septimo item tempore quum post septem Septimanas Pentecoste ac effusio Spiritus incidit.

§ XL. Atque hæc est Aqua Israelis lustralis, dicta ipsis nunc aqua הַנִּדָּח seu *Separationis*, nunc aqua מִן־הַיָּדֵי seu *Expiationis*, nunc & aqua מִן־הַיָּדֵי seu *Aspersiois*, in qua Cinis pulveris in morte indicium & viva aqua Spiritum subindicans potissimum locum habent; Fiebat autem juvenca combusta Cinis à Sacerdote in cacumine Oliveti montis Cod. Midd. Cap. II. §. 4., Observat & L' Empereur in Cod. Mid. p. 58. *In hoc monte Olivarum edificato Salomonis Templo sanguinem ruse junicis ideo esse sparsum, ut eo sanguinis Christi in monte eodem sparsio figuraretur quum sanguinem ibi in passione sua sudaret.*

§. XLI. Differt ab his Aquis & mundationis Fontibus *Piscina Bethesda* Joh. VI. 2. 3., quæ sanasse potius dicitur externe affectos, & cum aliis aquis hoc nostro ævo repertis naturali quadam vi etiam id aliquando peragere potuit, accedente ad aquam visceratione & cruore Sacrificiorum in eam defluente, & quandoque sic turbato ut aqua commisceretur magis ac ad summum ascenderet juxta Bartholinum in Tract. de Paral. N. T., Hammondum ad l., & Joh. Cleric. in Annotat. ad N. T.; Qui & adjuvari vehementer videntur eo quod nihil de insigni ac statuto miraculo hoc habent Talmudistæ, quod jejune de argumento hoc differit Collector Antiquitatum sedulus Josephus, quod silent item varii ex Christianis, quartum item versum de Angelo descendente non exhibet Codex antiquus asservatus Parisiis; At facit nihilominus L. V. de B. J. Cap. XIII. Josephus mentionem Κολυμβήθρας Σολομώντος quam Bethesdam cum Ligtfooto dicunt esse Veteres. Loquitur & de ea in L. de Loc. Heb. T. VIII. Hieronymus, *Ostendunturque gemini adhuc lacus quorum unus hybernis pluviis impleri solet, alter mirum in modum rubens quasi cruentis aquis antiqui in se operis signa testatur, & meminit in Itinerario p. m. 43. Tudelensis Piscinæ, in qua Veteres mactarint suas victimas, in cujus & pariete Judæi omnes nomina scribant sua, Observant item Recentiores qui Orientem*

entem perlustrant fossam in loco cui sordes nunc injiciantur, & quam rivulus quidam transeat, apud quam & rudera murorum validorum conspiciantur, & scalæ in fundo quibus descensum fuit: At sufficit nobis Historia Johannis, at quæ & miraculosa atque extraordinarii quid insimul in descriptione adjicit, dum & primum ingredientibus tantum sanitatem ac restitutionem addicit quod à thermis & aquis Medicis hodiernis ac naturalibus plane diversum est, tum & Angelo descendenti & aquas has commoventi vim hanc attribuit, neque enim convenit per eum *Ventum*, aut *Servum Sacerdotis emissum*, aut bullientem *Scaturiginem* intelligere; Nimirum placuit Deo & Hierosolymam etiam hoc dono beare ac nobilitare, & locum ac domum veræ Misericordiæ ac Sanationis per hoc indigitare, & efficaciam sanguinis veræ sacrificialis eò defluentis præludere, & Messia Sanatoris propinqui indicium facere, quin & monere simul tum de Spiritus aquæ conjungendi necessitate, tum de agitatione & excitatione ejus negligenda minime. Non vero operæ pretium est accurate inquirere in tempus quo cæpit Aqua hæc, an in Restauratione post captivitatem Babel ut miraculo hoc testaretur Deus eam sibi placere & impigre promovendam esse? an ab extinctione familiæ Asmonæ quæ solatio hoc fuerit levata? an à Christi cum nativitate tum in Jordanis aquis baptismatione? an à ruina Turris Siloam de qua Luc. XIII. 4.? Neque attinet de nomine sollicite agere, num juxta Vulgatam & Patres Beth נְתַיִם domus *venationis* aut *piscationis* ac Beth Saida legendum sit, num à monte urbis cui adhæsit Beze-*tha*, num Beth בְּתַדִּי domus *fundamenti* atque fundamento novæ urbis adhærens, num Beth נְתַנִּין domus *effusionis*, num Beth נִיז domus *caprarum*, num vero potius Beth נְתַדִּין Chasida Domus *benignitatis* & *misericordiæ* à Chasid Hebraico: Ratione Typi vero notandum hoc maxime est, quod & pecuariæ portæ aqua hæc adhæret, & sanguines mactatorum Sacrificiorum in eam defluunt atque efficaciam exserunt.

§. XLII. Confimile potius mundationibus his in ritibus hinc desumptis Gentium sacris reperias evidenter; Neque enim tantum lavabatur & ungebatur statim Puer natus apud eas, sed & lu-

strabatur digne simul Puerpera ipsa protinus, quæ post Zonam Cinxæ Dianæ missam inter *μιάσματα* ac inquinamenta summa reputabatur, sic ut & domum ejus intrans lavari deberet statim, atque hinc Thucidide teste extra Sanctam Delum in vicina Rhénia parere Puerperæ omnes cogerentur: Lavabantur autem post in fluvio *λύματα* ac impuritates earum, ferebatque etiam Sacrificium Uxor pariens Dianæ, Maritus Nymphis, quod erat *παιδὸς ἀεθμον τελεσφόρον θύειν*, incertum vero an fieret lustratio hæc quadragesimo à partu die, an *εν δεκάτῃ σελήνῃ παιδὸς* de quo pariter loquuntur. Sed & Maimonide authore in Mor. Nebh. P. III. C. 46. *Aves mactatæ & vivæ* dimissæ ad gentiles etiam una cum Columbibus Ægypti avolarunt, quum aliquas Diis inferis mactarunt sanguine earum in fossam religiose effuso ut cibus viliorum Dæmonum esset, aliquas autem in aerem dimitterent ut superos Deos venerarentur atque conciliarent, quemadmodum & Casaubonus in Sveton. loquitur hirundines & aves dimissas *quibus unguenti aliquid affusum sit*, & Oraculum apud Euseb. Præp. Ev. Lib. IV. C. IX. aves coloris atrii vivas quæ in fluctus medios dimitti deberent. Sed & jussit Pythagoras apud Laertium in l. 8. *Puritatem balneis & aspersionibus comparare*, (quomodo & Pontificii dicunt aquam præcipue in Creationis jam primordio modo ad hoc à Spiritu, qui tunc iis incubavit, sanctificatam esse,) *tum & purgatione à funere & cubili Puerperæ, quin & abstinentiâ ab animalibus, morticinis, fabis, reliquisque quas præcipiunt hi qui Mysteriorum peragendis in Templis præsunt*, Quanquam Euripidi cum aliis (uti supra visum) illud Dianæ (i. e. *Sapientie quæ olim in Columna nubis & ignis præfuit ac habitavit*,) non placeret, quo corpus mortuum aut puerperam tangentem altaribus suis ea tanquam impium prohibuerat.

§. XLIII. Cessat vero nunc hoc omne sub Novo Testamento, unâ cum lege, *Ne gustes, ne tangas*, ut non immundus fias Col. II. 12., cum nil quod os intrat sed ex eo exit pro nunc & vere solum impurum constituat: nisi quod Apostolis Act. XV. 28. 29. in Colloquio & Consulto primo abstinentiâ ab *Idolothyto, Scortatione, & Suffocato & Sanguine*, quæ & ipsam edentis hominis substantiam ingrediuntur, excipere unice placuit, quæ & illi simul ad juga pri-
sca

sca retulere quidem, sed vero ejusmodi juga, quæ in se etiam rei novæ superinducenda ac *necessaria* simul sunt; Vetabat enim adhæc ipsa Moralitas & conscientia *nec* ex idolothytis ipsis *nec* ex sanctificatis per idololatricam oblationem degustare, *nec* ex cibo scortationis, qui vel in Festo idololatrico apparabatur vel ex pretio Meretricis & oblato parabatur, participare, *nec* suffocatum à quo Natura temperantia ac mensa humana abhorret, quodque animam vitam ac sanguinem honorifice ac grate Deo in dominio ac usu creaturarum dandum ac relinquendum in se continet, *nec* sanguinem ac in eo animam ac vitam immisericorditer & sanguinolente appetere & cum voluptate haurire ac sorbere, quemadmodum sic à sanguinolentia immisericorde ratio prohibitionis etiam ante Ceremoniarum legem modo arcessitur Gen. IX. 4., at vero & potissimum sanguinis Vivi *ibid.*, quum in lege Ceremoniali alia prohibitionis causa esset æque ac adipis, qui *tunc* etiam, at tamen item non porro *nunc*, solius Dei cibus præprimis in Sacrificio erat. Atque hinc neque probandi hic illi qui nulla horum religione imbuuntur, neque jejuni illi Præcisiſtæ qui adeo se teneri his patiuntur, ut & farcimina & pisculenta cruore tincta formident, dum interea à carnibus cruore ac spiritu cruoris affectis non abstinere: At media hic tenenda via est quæ non tantum esculenta & potulenta separata ac plena sanguinea à liquore aliquo retento vel adhærente carnibus distinguit, sed & in ipso illo Physico horum ciborum ac ut ciborum non hæret, verum à specie externa efferatæ sanguinolentiæ etiam juxta legem tantum abstinet ac abstinere debet, quemadmodum & ab ipsis plene indifferentibus ac licitis pro re & circumstantia nata etiam quandoque abstinere debet. Atque hæc est causa etiam, quare 1. observantia horum non dicitur absolute esse necessaria sed quasi *necessaria* aut *superattingens necessaria* ab ἐπ' ἐπιπαραχρησ vers. 28. deducto, particula ἐπὶ non hic equidem *augmentum* sed aut sero *sequentem tarditatem* aut in ad super significante, quare & 2. tantum simpliciter dicitur *hæc si observatis bene facitis* vers 29.: quam & secus referantur hæc simul ad onera ac juga, id est præcepta etiam olim in lege ceremoniarum ac jugi occurrentia, tum & ad ea in quibus comperiebantur πειροχλαῖν Fratres i. e. *affligere, arctare,*

arctare, inquietare, molestare, perturbare, terrefacere, fatigatione afficere. Subjicitur vero vers 21. Causa quare hoc scribi debuerit illis, ut nimirum se munirent adversus Mosen ceremonialia cuncta injungentem, qui jam ab antiquo in hunc usque diem *prælegitur in urbibus & Synagogis gentium*, quas tunc etiam adhuc frequentabant in singulis Sabbathis.

§. XLIV. Toto cœlo vero aberrant qui vel cum parvo Cornu Dan. VII. 25. *Tempora & legem novam immutant priscamque reducant*, vel cum Magistris, Socino, & Spencero aliisque Christiano nomine indignis ad alia veteres umbras ac figuras ceremoniales referunt, quum Christus unice sit Umbrarum Corpus & legis finis, idque tam accurate & convenienter ut & in minutissima omni vel temporis ipsius circumstantia exactissima reperiatur similitudo & analogia; Quam tenue est quod Paschalis agnus *inter Vesperas duas* ceremoniam puta quæ tertiâ pomeridianâ cum sacrificio jugi vespertino inchoatur ac naturalem aut etiam civilem mactatur, sed quod tempus præcisum Christi, quo ille hora diei nona seu pomeridianâ tertiâ expirat, in implemento indigitat: Quam exile porro non videtur quod de *hoedo* quum ubera matris sugit *non mactando*, ac *in vel cum lacte non coquendo* præcipitur, at quod Christum nec ante annos discretionis offerendum, nec in infantia ab Herode necandum tam venuste depingit & exhibet: Et quam non est remotum quod jam sub initio in fœdere confirmato Abrahamo *Vacca & pecus Triennis in Sacrificium* Gen. XV. adducebatur, at quo tum Ecclesia in & cum Christo simul tertia Novi Testamenti appellente Oeconomia sacrificanda ac destruenda, tum Christus *cum* post tres annorum decades *tum* post tres illis conjunctos annos & ita duos Ternarios, annosque XXXIII exactos, in cruce Deo in Sacrificium offerendus pingebatur & prædelineabatur accurate luculente ac evidentissime.

§. XLV. Lavant autem adhucdum Judæi & lavabant item olim fere ad singula, primo *ad cultum inchoandum* sive quod Manus Victimæ execrabili imponenda erat ut existimat Philo, sive secus, faciebatque huc Domus lotionis Templo adjuncta, quæ Romanis *Delu-*
brum

brum dedit & Christianis Vestibulum aquæ lustralis, *ad preces inchoatas* Judith. XII. 7. 8., Unde Paulus & manus vere puras attollere jubet 1 Tim. II. 8., *ad festum propinquans* Joh. XI. 55 & præprijis Paschale eo quod non immundus ex eo edit, *ad reditum ex itinere ac terra peregrina* quum & vestes lavabant suas, *ad reditum ex foro & multitudine promiscua hominum*, *ad mensam* Christo ipso imitante Joh. XIII. 5., quum & ungebatur sæpe & liquor fragrans ac odoratus fundebatur vel in convivas ipsos vel ad parietes, atque credunt insuper in illos Diabolum una cum cibis intrare, *ad alvi exonerationem*, *ad cladem hosti illatam* Num. XXXI. 24., *ad Noctem & concubitum* in ea cum surgitur mane, unde Poeta apud Alexandrin. in Protrept. Judæos adducit

Mane ubi de lecto veniunt se virgine lymphæ

Semper mundantes,

Quod & imitati sunt Gentiles, *vel ad somnii nocturni horrorem excutiendum* ut Sil. Ital. Lib. VIII. habet, *vel ad coitum etiam abluendum*, in quod Satyr. II. Persius digitum intendere videtur in verbis,

- - - - *Et Noctem flumine purgas.*

§. XLVI. Serviebat autem etiam & olim Deo ac Judæis vel ipsa Impuritas Lepræ, ut curari & ablui ea tunc etiam non posset nec deberet, cum in plagâ derepente Manu cœli in prisca Theocratia à Deo infligenda, tum in abstinentia à Sacro atque excommunicatione, tum in excisione à populo ac morte ea Civili; Sicut enim nunc apud Judæos in Sacris potissimum viget Excommunicatio à prece quæ & causa est quod ante preces invicem remittere prius & Malos expellere à se solent, apud Gentiles separatio à Sacrificio, apud Christianos à Mensis, apud Mahometanos ab ipso Sancto loco, ita pariter ab his abstinebat cunctis tunc plaga inflicta Lepræ quæ crebra olim erat.

DISSERTATIO SEPTIMADECIMA
De

PRÆJUDICIIS ET
ERRORIBUS EX NE-
GLECTU ET IGNORAN-
TIA PROPHETIARUM
PROFECTIS.

§. I.

Prophetare est in genere publice ad ædifica-
tionem aliorum proloqui 1 Cor. XIV. 1., de-
inde alterius Os Linguam ac Interpretem
esse Exod. IV. 16. VII. 1., tum revelata à
Deo ac Theologica non Meditata propria
Philosophica & ab homine ipso venientia
loqui, atque sic vere simpliciter juxta etymon
vocis *Nabhi* tantum *eructare* seu ad defini-
tum modum narrare: Quo & spectabant olim Scholæ ac Filii Pro-
phetarum in Bethel, Jericho, & Gilgal 2 Reg. II., ut & Kiriath-
Sepher i. e. *Civitas literarum*, sicuti Persis erat *Forum liberale*,
Græcis *Academia*, *Lyceum*, *Stoa*, *Cynosarge*, quin vel & Indis, Chal-
dæis, Ægyptiis, Gallis, Romanis erant *Phrontisteria* Gymnoso-
phistarum, Magorum, Sacerdotum, Druidum, Philosophorum ac
Rhetorum: Præprimis vero spectabat in Sede Sapientum Ægypto
in Urbe illa ejus famosa centum portis inclyta *Centoculus Argus*,
centum quasi otia & Scholarum Præfectos & loca, quibus pulchra
Sapientia ac *Io* custodiebatur, subinnuens. At hæc generalia tan-
tum sunt ac tenuia magis; Significat vero & Propheta eum qui
cum Abrahamo in propiori commercio Dei, & Vir Dei, ac à
manu

manu & ministerio singulariter ejus est Gen. XX. 7., tum eum qui in Vet. Test. docet ac prædicat, & hinc necessario de Christo ac bono ejus tanquam adhuc adducendo ac in futuro dando loqui ac verba habere debet, juxta verba Christi *Omnes Propheta usque ad Johannem prophetarunt* Matth. XI. 13., porro illum qui ex singulari instinctu, & hinc persæpe metricè, & agitatus à Deo illud dicit quod verum ac in fatiis est, licet ipse loquens id sic non intellexerit atque in eo scopo non intenderit loqui ac dicere, quomodo Cajaphas tanquam Sacerdos anni ejus prophetare dicitur in verbis, *Præstat unum mori quam omnem populum interire* Joh. XI. 50. 51., quomodo & in *Regis ore Prophetia esse* dicitur, & Deus Regum qua Regum corda singulariter in manu habere, *ac uti rivus aquarum flectere*, utpote per quos & quorum decreta unice cuncta in Regno, atque sic insimul Dei decreta, ordinarie executioni mandantur Proverb. XXI. 1., & Christus Michael atque Spiritus Gabriel in aula Persiæ præprimis circa *Principem & Magnates ejus* laborare pugnare & commovere comperiuntur Dan. X. 20. 21.: Significat & eum qui in Spiritu ac infallibiliter loquitur licet futura præcise non loquatur 1 Cor. VII. 40. Proprie vero denique ac in sensu pleno est Propheta qui aut plane occulta ac futura primum aperit ac vaticinatur, aut post ea primum prædicta demonstrando & confirmando exponit, quomodo & eo Jehovæ unice proprio Regali Deos omnes gentium provocat ut idem faciant verus Deus Esaj. XLIII. 9. 10., & Sibylla item revelata ac prædicta antea servabat, fundebat, ac metro etiam, sicuti hinc & in Delphorum Oraculo Poetæ etiam assidebant Sacerdoti, statim illigabat. Secus autem & unum erat *Propheta, Poeta, ac Theologi* Nomen Tit. I. 12. & in Apocalypseos Inscriptione; Poetæ enim erant in se in Comædiis ac Tragædiis in metris item pro rei dignitate additis primi inter Gentes *Theologi, vel* quod in honorem Dei ac Divini Velo Fabulæ eruditæ obtegere nossent, *vel* quod Carmina ac metra sylvia ad canendum in hymnis divina & conservandum funderent, *vel* Deus ut plurimum Proverbiis & metris divinum suum inspiraret Num. XXIII. 7.: Atque hinc tota Scriptura Divina Veteris ac Novi Test. Canticum Moysis & Agni Apoc.

XV. 3., & Cato in initio Distich. *Si Deus est animus nobis ut Carmina dicunt.* Erant vero & Poetæ Prophetæ Gentium, quod formarent eas ac docerent, quod raptui obnoxii essent dum Poeta nascitur etiam ac non fit, quod sacra divina ac res arcanas & verba Deorum sonarent, quin & metricæ, ut cani in cultum & honorem in hymno possent, sonarent. Consimiliter in Apocalypseos inscriptione Johannes Prophetæ etiam *Theologus* appellatur, qui secus apposite in frontispicio Evangelii *Apostoli* Epistolarum *Presbyteri* inhortantis ac longissime superstitis nomen gerit, quod in Prophetia quam proxime ac plenissime quis Deum ac mentem arcanam Dei eloquitur, tum & id quod tantum & pure divinum est nemine præter Deum futura præsciente, similiter id in quo vere Os ac Interpres Dei est, sicut & in Prophetia vere sacra ac divina tanquam Dei Vir & Deo Consecraneus tradit; Neque enim putem solum ob Deitatem Filii in Evangelio assertam primitus & cum scriberet Apocalypsin Theologum diacritico nomine dici potuisse, tum quod commune hoc fuit ipsi cum aliis Evangelistis ac Apostolis, tum quod ante Scriptum Evangelium Apocalypsis conscripta fuit, tum quod titulus ab eo sumptus ac inscriptus non tantam Prophetiæ authoritatem conciliare potuisset, tum quod hac ratione Evangelio non Prophetiæ inscribi debuisset, tum & quod item illa ipsa Prophetia *Theologica Apocalypsis* & Sigillum universi Libri ac totius Scripturæ appellata fuit: Quanquam potuerit simul ex post, quum *Principium Evangelii Johannis* contra AntiTrinitarios in collo Orthodoxi gestarent, ob Deitatem insigniter assertam etiam & conjunctim nomen hoc ab hominibus accepisse: Dicebatur vero in *εξοχη* & *Presbyter*, & *Apocryphorum Scriptor*, & Polycrati apud Euseb. in Hist. Lib. V. Cap. XXIV. *Sacerdos Summus* qui τὸ πέταλον & laminam gessit, sive quod Summus inter Ecclesiasticos tunc viventes esset, sive quod tam propinquus Deo quasi cum Urim ac Thummim in adyta intima atque arcana penetravit, cunctaque futura item perlustravit: Sed & *Aquila* tandem dictus fuit, quod spiritu elevatus in sublimi cum aquila egit, quod oculis inconnivis irretorte splendorem Solis Dei in visionibus sustinuit, quod & ætatem longam quasi rejuvenescens idendidem tulit.

§. II. Non gavisi Gentiles beneficio hoc insigni diu fuerunt, neque est iis nisi quod *aut* rudera Noachi continebant, *aut* Vaticinia Bileami iisque similia à principio asservabant, *aut* Sapientum antiquorum Filii in Sede Ægyptiaca custodiebant, *aut* Oracula & Commercia cum Judæis furtivo modo communicabant; Apud hos agebant enim Prophetæ unice, & venuste respondebant ibidem & *Vigiles* ad signa temporum prospectantes Esaj. XXI. 11., & מוֹכִירִים i. e. Deum *recordari facientes* Esaj. LXII. 6.: Qui & Prophetæ præparabantur ac formabantur unice ibi etiam, uti existimatur, ad Munus, non tam in Scholis Prophetarum ita dictis, quam excitante Musicâ 1 Sam. X. 6., Spiritus extraordinario illapsu, Vino Poetarum equo aut potius lætitiâ quum Spiritus non habitet inter mœrores ac dolores, Raptu non studio, Ecstasi abstrahente à rebus coram existentibus Bileamoque opertos oculos concedente, Metamorphosi quæ aciem firmam dat & humanam naturam ad gradum Angelorum evehit. Quemadmodum verò inter Veteris Testamenti Prophetas excellebat facile Moses, qui & Norma ac Testis erat attestans dicendis post in tota domo, sic & Caput extollit itidem longe supra hunc Christus in se & suis sub Testamento Novo, qui & docuit etiam quæ Prophetæ & Miraculis doctrinam inde confirmavit; Qui enim Christus initio *Sapientia essentialis* est ludens semper in orbe terrarum, cum gentili in quo illuminat omnem venientem in mundum, tum Ecclesiastico in quo revelatione sua Sapientiozem facit hominem Alite i. e. Angelo Cœli, inde Jognetz & *Consiliarius* Esaj. IX. 6., post *Verbum* auditum ac erudiens similitudine nulla visa, is in diebus carnis ac Ministerio Circumcisionis fuit apposite etiam *Propheta*, at insignis item *Propheta tum* sicut Moses in consilio opere ac analogo implemento figuræ, *tum* verba Dei loquens *Propheta*, *tum* ex se ac Urim sibi domestico hauriens ac loquens, *tum* cœlo loquens, *tum* ut filius cui familiæ arcana perspecta sunt loquens, juxta verba *Hic est Filius meus & hinc eo magis audiendus*: licet eo & Miraculis stupendis ejus non excitarentur Judæi, quin & Miraculis vim probandi nullam attribuant, eo quod Deus quandoque per PseudoProphetam signo tentat Deut. XIII. 3., quod Magi Ægyptii Mosis opera cun-

ita imitati fuerunt, & quod ipse item Dæmon in præstigiis exhibere valet: Quare & nunc ipsis id quod ipsi viderunt & audierunt in Sinai Monte Deum pro firmamento unice est, licet & de cætero Miraculis illis tamen insuper etiam vim tribuant quæ Mo-
 sis legem confirmare & in Ecclesia ac Oeconomia perpetuo durare comperiuntur; Videt autem quisque facile quò hæc tendant nimirum ut sic Miracula Christi nostri enervari possint, quorum indubitata veritatem tamen hoc ipsum obfuscan-
 di studium interea potenter adstruit & confirmat: Quanquam secus vel Deo ipso Indice PseudoPropheta & à lege Mo-
 sis vere aberret, & ad idola seducat, & non evenientia canat Deut. XIII. 5. 6. Jer. XXVII. 7. 8. 9., illaque Prophetæ falsi indicia ac signa Deus insimul faciat & constituat.

§. III. Est Triplex autem Prophetia *Emblematica*, *Historica*, ac *Verbalis*; Depingunt enim ac prædelineant primo *Emblemata* Ecclesiæ futurum in implemento Statum, sive in Visione ea exhibeantur ac Scena mutâ sicut in Apocalypsi, sive in rei veritate qualia sunt ex. gr. *Sex dies primæ Creationis*, quæ sub Novo Test. venuste exhibent ac delineant Sex tempora sub N. T. in secunda Mundi Creatione aut instauratione, *Lunæ* ac *Menses* duodecim figura Lunationum XII. sub implemento Novilunii in Novo Testamento ac Nocte Gentili surgentium, *Annus Judæorum* suis Festis distinctus, præludens anno gratiæ Mystico sub N. T. iterum, cu-
 jus ultimum tempus hinc etiam ultimum Festum Tabernaculorum celebrandum appellatur & ad seculi finem existiturum est Zach. XIV. 1., *Templum* prius portatile, tum sub Salomone fixum, dehinc ex ruinis Babel instauratum, denique ab Idumæis Herode ac peregrinis ampli-
 atum ac ornatum, Figura Ecclesiæ Novi T. primo N. T. tempore vagæ, sub Constantino M. urbem habitantem accipientis ac fixæ, in Reformatione ex captivitate Babelis Ecclesiastici educæ ac instauratæ, at vero tandem etiam accessione conversorum ex Edom-
 o Judaico ac toto mundo in regno Universalis glorioso orbem univ-
 ersum impleturæ; Quibus adde *Israelem priscum* Typum Novi sub Test. Novo, cujus Filii XII. hoc illo tempore nati, ac Tri-
 bus item XII. depingunt Ecclesias eo ordine Christo nascentes &
 partes

partes Ecclesiæ Novi Test. in Mose, Ezechiele, Apocalypsi & passim in Scriptura, quemadmodum & Numero ac Nomine eorum insiguntur & ex duodenario duodecies multiplicato exsurgunt & crescunt Apoc. XIV. 1. XXI. 12. Ezech. XLVIII. 31. Post Emblematicam succedit secundò *Prophetia Historica* in quâ fata ac eventum antediluviani mundi, tum postdiluviani & Patriarchalis usque ad exitum Israelis ex Ægypto, tum Veteris Testamenti usque ad Christum, uti late probatum dedimus in *Figuris Temporum*, consimilia habent ac delineant fata ac eventa in sua serie sub Testamento Novo; Quæ & causa simul est, quod & Novum Testamentum πληρωμα καιρων Gal. IV. 4. Eph. I. 10. appellatur, quum nomen hoc non ab eo solum gerat, quod est ultima Oeconomia, quod in & cum eo finis Seculi, quod promissiones ac umbras temporis anterioris implemento spissat & corpore, sed & quod Vetera fata typi fuerunt implendi futurorum 1 Cor. X. 11., & nova respondent Ægypto Hos. II. 15., quomodo & applicatur novis Ps. LXVIII. *incessio Dei per desertum*, in Esaja *Via facta per aquas*, in Apocalypsi *Tuba septies circumiens Jericho*. Tertia vero *Prophetia exhibet sua per diserta Verba*, in qua primum ordior ab Apocalypsi quæ facillima est atque indubitato ad res Novi Test. vergit, pergo vero inde ad *Danielem* faciliorem aliis Prophetam, *Salomonis* denique & *Mosis* ac *Hannæ* Canticum, in quibus ut & Daniele ac Apocalypsi series factorum integra ac tota ordine ac successive est; His autem perlustratis transitur commode ad *Esajam*, *Ezechielem*, & *Prophetas XII Minores*.

§. IV. Occupabatur omne *Veteris T.* studium circa Prophetas & eorum ænigmata ac dicta involuta, neque enim suppetebat fere tunc aliud verbum: At dirigebantur & juvabantur in iis per Clavem quam & ex Synedrio aut Summo potius Sacerdote interrogante Deum per Urim collegerant ac petierant, & ex Schedis ac notatis privatis Majorum, & ex Vaticiniis nunc deperditis iis quæ ad Canonem pertinere non debebant. Non minus accipiebant lucem à Viis antiquis Patrum ac verbo clariori sub tempore Promissionis, ad quas hinc vias antiquas ac tempora exitus ex Ægypto ablegabantur sæpe post, quum ad legem Ceremonias & igno-

ignorantiam declinabant nimium. Insignem item navabat utilitatem Finis legis, & in persona Christi, & in scopo ad quem dirigebat, & in Spiritu & Corculo Prophetiæ seu Testimonio de Jesu visus, ad quem cuncta in expositione referenda erant. Imprimis ille qui in Cathedra sedebat erat Vigil è Specula prospiciens Ps. CXXX. 6., qui & rogabatur de nocte Jes. XXI. 11. Sequebantur vero & Prophetarum Scholæ, quæ non tantum scrutabantur res ipsas ac fata orbis & Ecclesiæ, Viam Salutis, Characteres Messiae, sed & Tempora ipsa implendæ promissionis, quæ, quanta, qualia ea futura, sciendo sive videndo *Signa & quousque* Ps. LXXIV. 9., scrutando *in quod & quale tempus significaret Spiritus qui in ipsis* 1 Pet. I. 11.; Atque huc faciebant *Signa posita Temporum* quæ respiciebant aut respicere ac dijudicare debebant Matth. XVI. 3. Esaj. V. 12., desumpta *vel* ex proximis visis præparationibus quæ Tubæ quasi erant Regem Christum antecedentes & gemmæ protrusæ æstatem imminentem indicantes, *vel* ex temporum qualitate certâ quoad umbræ aufugerant ac ceremonialia abrogata erant aut non, *vel* ex eventis illis investigatis solennibus quæ juxta Prophetas aut antecedere debebant aut comitari aut sequi Tempus Christi & adventum ejus, sicuti ratione Christi erant Recessio Sceptri cum Legislatore à Juda Gen. XLIX., Redactio Israelis in unam provinciam cum Syria ac Damasco Esaj. VII., Judæa sub Herode ac præsentē Christo in cruenta veste facta Botzra ac Scir Esaj. LXIII., Destructio Secundi Templi quod Messias ad majorem secundæ domus gloriam præsentia sua honorare debebat Hagg. II. &c.

§. V. Non minor erat Studii Prophetici hujus usus circa tempus ipsum Christi in diebus *Itziel ac Uchal*, quum tunc etiam adhuc nondum aliud esset Verbum, adhuc defecisset item Cathedra, quin & Christus plane exinanitus explorandus esset ac probandus; Atque vere maximus eo tempore tunc vere erat ejus usus, ne nimirum ignotus maneret iis Christus & circa illum scandalizarentur; Unde & Servator ipse inquit Joh. V. 39. *Scrutamini Scripturas nam illæ testantur de me*, & Esajas Cap. VIII. 19. 20. *Ad Legem ac Testimonium, non hariolos & spiritum ac Urim omni destitutos ac mortuos, secus auroram ac initium diei Messiae ac N. T. non de-*
prehendatis

prehenditis ac videbitis: Atque huc spectant directe illa Petri 2 Ep. I. 19. Habemus firmiorem Sermonem Propheticum, & bene facitis quod attenditis tanquam ad lucem fulgentem in obscuro Noctis & Umbræ veteris loco, donec phosphorus exoriatur in cordibus vestris. Ablegat & huc eos Abraham Luc. XVI. 29. clamans, Habent Mo- sen ac Prophetas eos audiant: Quum autem hoc negligerent Virgi- nes lampades absque oleo ac luce digna tenentes & gestantes, præterit incognito Sponsus eas, januaque fuerunt clausa illis, ipsaque exclusa Matth. XXV. 10.

§. VI. At & minime existimandum est nunc, *ubi Via salutis in Evangelio tam clare exposita est*, Prophetiæ Studium porro su- pervacaneum esse ac otiosum & inutile prorsus; Increpantur enim à Christo & Apostolis acriter qui illud negligunt: Deploratur mi- ser ille Ecclesiæ status, quo *Signa non apparent & nemo est qui scit quousque Ps. LXXIV. 9.: Prædicatur econtra beatus qui legit & audit Sermones eos Apoc. I. 3.: Prædicatur item diserte venturos ac futuros in ultimis diebus qui intelligent ac sapientiam reperient in iis, quum secus conqueruntur quod sit Liber iis obsignatus Dan. XII. 9. 10.: Neque id obtinet solum in Testam. N. Prophetiâ sed & Vetere; Hinc describuntur Apoc. XV. 3. ut simul canentes Canticum Mo- sis & agni; Hinc dicitur Canticum Mo- sis in fine die- rum contra Judæos testaturum esse Deut. XXXI. 19., & Mo- ses fide- lis in tota domo ad testandum de iis quæ post vel à Christo ipso di- cta sunt ac dicenda Heb. III. 5. Et sane vix quis utilitatem ac ne- cessitatem studii hujus demonstrare digne queat; Hinc enim Laus præscientiæ ac providentiæ accuratæ venit Deo, hinc Laus Divi- nitatis ac originis certæ divinæ Scripturæ Sacræ in genere, firmi- tatis item ac Veritatis Evangelio ac Scripturæ Novæ in specie, sic Spiritu i. e. verbo prisco à Spiritu inspirato testante quod Spiritus & Scriptura Nova plene Spiritualis sit veritas; Neque modo alio quam inspectis Prophetis constat Jesum esse Christum illumque qui venire debebat; Non ex alio verbo convincitur & converti- tur Judæus Test. Novi contemptor; Quemadmodum & secus in genere ita demum in Ecclesia est Urim & Oraculum Dei quod consuli potest in iis quæ futura & arcana sunt, ita minus nocent*

Yyyy

prævisa

prævisa tela, tum quod non fortuito venire & ferire cognoscuntur, tum quod contra prævisa nos munire mature possumus; Sed & sic spes Ecclesiæ nascitur in labore ac adversis ut animum erigat, sic prophetamus ipsi etiam atque dicere possumus quid immineat nec ne; At & non rite procedunt preces nisi ex Prophetia didiceris & promissa ipsa & tempora implementi, neque ipsa succedit ex voto vita communis & externa, nisi constet ex Prophetia item quid instet ac futurum sit, ut sic mature cuncta & provide instituere rei que futuræ attemperare queas. At & sic accedit homo proxime ad præscientiam ac Divinitatem.

§. VII. Non tamen hinc ad Prophetas & Characteres Messiae ac Promissionis in iis expressos, ut nec ad mensuras ac signa Temporum ac præprimis finem præstituti Temporis, in quo potissima apparere ac Nai & Amen fieri debebant in Valle visionis, attenderunt unquam Judæi, licet idendidem ingeminaret cum Propheta *Ad legem ac testimonium & non ad mortuos ac hariosolos*, tum ipse Christus ablegans ad Scripturas Mosen ac Prophetas qui de ipso & omnibus testentur: Quanquam hoc iis dandum sit quod Paulus Rom. III. 2. iis attribuit, quod primùm *ἠπιστεύησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ* i. e. verba ut & promissa Dei, vel quoad ab iis ea fuerint *primùm ac primitèr stabilita*, dum illi audiverunt & viderunt coram Deum cum Mose colloquentem, hocque verbum & obedientia & fide habita perpetuo illi & attestazione religiosissima, una cum iis quæ in præsentia eorum olim contingebant, confirmarunt ac schedis privatis uberioribus relictis ipsi item asservarunt, vel quoad ea ipsi *stabilire facti sunt*, quomodo & Paulus Gal. II. 7. inquit *πεπιστεύομαι τὸ Ἐυαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, ὡς περὶ ὁ Πέτρος τῆς Περιτομῆς, Stabilire factus sum ego Evangelium præputii ut & Petrus Circumcisionis*, Confer 1 Thess. II. 4., 1 Tim. I. 11., Tit. I. 3.; Neque enim sensus commodus & constructio commoda est *Concreditus sum Evangelium præputii*, Neque convenit significatio *concreditus* aut *concredita* eloquia cum de *stabilitione eorum* diserte agatur in loco, quò & cum Hebræum *Aman* ac *יָמַן* tum & Græcum *πιστεύω* & *πιστῶν* inclinatur per se, & omnis textus circumstantia cum Rom. III. 1. tum Gal. II. 7. aperte cogit: Atque hinc non juvat vel cum Grotio simpliciter

pliciter dicere *Passiva Græcorum regere quandoque casum activorum*, vel huc Latinismum *Albus dentes* id est quoad dentes adducere, vel Medium verbum confingere, cum abunde satisfiat uno ac solo Hebraismo, quoad credendi significatu omisso το *Heamin* in Hophal *passivum cum activo* conjungit & *Stabilire factus est* connotat, atque hac ratione tum constructioni Græcæ verbi in locis, tum & rei significandæ vere respondet, uti & Græcorum passivum activum esse potest; Quis autem cum Barbarismos tum præprimis Hebraismos Græci Codicis ignorat. Quos & Hebraismos in hoc ipso το *πιστεύειν* εις Χριστον necessario & Gatakerus agnoscere cogitur in Dissertatione de *Stylo Novi T.* inquiens, το *πιστεύειν* εις *πνα*, *tricies sexies* in Evangelio Johannis reperitur, at ubi tandem apud priscos Græcos in eis quæ scripto consignarunt monumentis reperias; Certe qui rudera omnia quam diligentissime rursati sunt nihil hætenus ejusmodi nobis repræsentarunt. Concinit Conterraneus ejus Wottonus in *Tractatu de Peccatoris Reconciliatione* in verbis, *Nam hic certe loquendi modus* εις Χριστον *πιστεύειν* *totus est Spiritui Sancto proprius; Nec ullum è Græcis authorem agnoscit; Ne illos quidem LXX Interpretes qui Hebræa Biblia Græce reddiderunt. Stabiliverunt vero præcipue ac primum V. T. eloquia Judæi uti Novi Test. primi Doctores ac Apostoli* 1 Thess. II. 4., quanquam & fidelis quisque dum credit obsignat quod Deus verax sit Joh. III. 33., atque primo præprimis adhæc tempore, quum & investigari poterat id adhuc quod de Christo ac Apostolis prædicabatur, & in mediis persecutionibus Aqua ac Tessera Baptismi suscepta detegebat & confirmabat periculo omni in susceptione contempto, ob quod & Aqua testis in terra esse 1 Joh. V. 8. dicitur. Testabantur ac stabiliebant autem eo ipso tempore ut visum præ aliis Apostoli ac Apostolici Doctores, qui & sibi tanquam Angelis post mortem Christum iterum apparentem viderunt, & verbum ejus receperunt, & imperterritè prædicarunt atque confessi sunt, & ex Mose ac Prophetis deduxerunt *Spiritu testante quod Spiritus esset veritas*, & ad conscientiam tum demonstrando tum cum prima naturali connectendo commendarunt, & Martyrio obsignarunt, & potenter firmarunt tum Spiritu ex præconio Evangelii ac manus

impositione veniente, tum Virgâ Apostolicâ miraculose ac voce nuda exscindente, tum Operibus stupendis Christi que ipsius operibus longe majoribus; Qui & hinc in eodem locò 1 Thess. II. 4. contradistinguuntur aperte Doctoribus primis illis qui vel *ex errore ac ad errorem* docebant ac ducebant, sibi sectas faciendo, à simplicitate in Christo abducendo, hos illos Christos faciendo, imò in errorem exitialem seducendo, vel *ex impuritate ac ad impuritatem* docebant ac ducebant, cum primi temporis Antinomis ac Libertinis gratiam ad lasciviam trahendo, Christum peccati famulum faciendo, justificationem ex sola fide contra Jacobi Epistolam urgendo, vel *ex dolo ac ad dolum* docebant ac agebant cum Syncrētistis primis ac PseudoApostolis, qui & Gentibus & Judæis & Christianis placere per commixtionem Legis & Evangelii studebant, sive ut crucem hâc ratione vitarent, sive ut infamiam solius *Diatribæ indemonstrabilis* & Credendi meræ disciplinæ à se amolirentur, sive ut eo plures atque ex omnibus assecclas facerent, sive avaritiæ gloriæ & laudi propriæ ac singulari litarent, cum secus liceret sano sensu in prima ætate omnia omnibus fieri.

§. VIII. Quod vero ad Rom. III. 2. & 1 Tim. III. 16. speciatim attingit, in locis iis potest simplex significatus passivus sufficere, quoad & vere per Judæos ac Circumcisionem primum stabilita Dei eloquia sunt, & Christus in mundo stabilitus ac receptus fuit. At hoc omni non obstante sordent Judæo nihilominus Lex & Prophetæ, suntque amabilia ac norma illis verba ac interpretamenta infallibilia & Clavis Antiquorum Hominum ac Scribarum, manetque Codex Prophetarum iis Liber obsignatus, nisi quod Moses Canticum contra eos testabitur in tempore Conversionis ultimæ ac in fine dierum. Sed & Spuriis Prophetarum Dei criteriis ipsi sibi porro oculos fascinarunt, quum debent illi iis nihil quicquam addere vel demere ad verbum, dein perfectæ doctrinam ac legem eandem inculcare quam olim tradidit Moses quum Prophetam excitet ex medio Deus sicut est Moses, porro sancta tradere & non præcipere quæ sunt contra legem, item non legi Orali traditæ adversari, tum ad idola non pellicere, adhuc non Miracula simpliciter sed perpetua facere, eaque Mosi ac Eliæ similia quibus multum

multum tribuunt, signa porro in Cœlo, tum solem sistere in medio expansi, rumpere mare, suscitare mortuum R. Jochan in Sanhedr. Cap. X., Maimonides de Fund. Legis Cap. X.: Addunt his attestationem Prophetæ veri ac probati, implementum accuratum prædictionum factarum in principio, Manifestationem Dei in oculis & auribus Cætus ipsius uti factum olim ad Sinai montem: Quo & maxime ac fere unice ipsi initiantur, quum secus *nec* signis vel miraculis credunt Deut. XIII. 3. exciti, *nec* implemento prædicti nisi in omni circumstantia impleatur & bonum sit quod prædicatur, Deo mala prædicta in resipiscentia Ninivitarum immutante, *nec* accuratæ conformitati cum lege, quum verus item Prophetæ ad tempus etiam ab ea abducere possit illique nihilominus in eo auscultandum sit. Non acriores autem experiebantur Prophetæ adversarios quam Sacerdotes & Cathedræ Sessores, quibus nil grave magis ac intolerabile visum est quam à Legatis his impediri & corrigi, quæ & causa fuit quod Prophetarum sanguis omnis ita in Urbe sancta fusus esse Christo dicitur Matth. XXIII. 37.; Habebant enim Prophetas quos dicebant immediate *puniri à Deo qui requirebat* Deut. XVIII. 18., qui nimirum aut insuper habent, aut adulterant ac violant, aut occultant Prophetiam suam ac verba, qui non exterminio quidem afficiuntur, quod est Mors pœnam post obitum adhuc reservans atque ante quinquagesimum (aliis Sexagesimum) annum inflicta, at minore tamen exterminii morte repentina ac insolita percunt uti 1 Reg. XIII. 25.: Subjiciunt vero & *Judicio Domus humanæ* eum qui aut vaticinatur quod non audivit, aut aliter vaticinatur quam audivit, aut in nomine idoli vaticinium profert 1 Reg. XVII. 11., Jer. XVIII. 9., 1 Reg. XVIII. 26.

§. IX. Nimium deinde à Prophetiis elongantur ac absunt impuri etiam Sociniani, qui præscientiam & providentiam efficacem omnem Dei elevantes necessario Prophetiam & fidem omnem de contingentibus tollunt simul, aut Prophetiam conjecturalem & conditionatam saltem introducunt, quæ sicut apud Ninivitas accidit persæpe non compleatur, sicuti & decreta cudunt disjunctiva & conditionata, aut in iis quæ extra hominem sunt eumque in

Univerſo hoc non tangunt prædictionem ac certum quid ſolum admittunt; Quod tamen à rebus ac prædictis ipsis abſtrahit Oſtrodus, qui ſenſum Prophetiarum abſque Spiritu infallibili authore redeunte ac verborum ſuorum optimo Interprete veſtigandum non eſſe pertendit; Quod tamen aperte ac directe pugnat cum hortatione quæ eſt Hoſ. XIV. 10., *Quis eſt ſapiens ut intelligat ac obſervet*, cum promiſſione Dan. XII. 4. *Venient ultimo tempore atque multam in his intelligentiam reperient*, tum & prædicatione Apoc. I. 3. *Beatus eſt qui legit & audit verba Prophetiæ hujus*: Atque obſcuritatem Prophetici verbi cauſari eſt Impiorum apud Ezechielem unice quibus viſio eſt manetque Liber obſignatus, quin & falſum in ſe quum Scriptura *omnis ad erudiendum apta ſit* 2 Tim. III. 16., & omne quod olim ſcriptum nobis in *ſolacium ſcriptum ſit*, ut per conſolationem Scripturæ ſpem haberemus Rom. XV. 4.

§. X. At contemnunt ac blaſphemant non minus Prophetias qui de noſtrâ Eccleſiâ ſunt, contra diſertum interdictum 1 Theſſ. V. 20.; Cauſantur 1. *Temeritatem incertam in applicatione*; At vero notandum omnem Prophetiarum uſum conſiſtere unice in applicatione, nos item juberi credere certum quid & applicare, juxta verba *Et tunc aut poſt hæc obſerva hoc vel illud*, poſſe item hoc fieri certo præmonſtrante ac manuſcente tum argumento, tum parallelismo, tum ſynchroniſmi ut & verbi hujus & illius ac temporis adjecto indicio, quin & abſque hoc omnem Scripturæ ac partis hujus claritatem ita tolli. Cauſantur 2. *Applicationem ad res noſtri temporis ac remota eſſe perversam*, tum quod incredibile eſt eouſque aciem extendere, tum quod ſermo ad homines primo tempore viventes directus fuit; Quum tamen diſerte Dan. XII. 4. prædicta *tempora finis demum ſpectare & intelligenda anteriore vero ac Danielis tempore obſignanda potius eſſe dicantur*, Petrusque 1 Ep. I. 12. Prophetas priſcos non ſibi ſed nobis ſerviſſe ac locutos fuiſſe aſſerat: Quod & res iplæ, de AntiChriſto, de Mahomete Orientis Vaſtatore, de converſione gentium ac Judæorum in fine mundi univerſali in prædictis iis contentæ confirmant abinde per ſe, ut & longi ad 2333. annos ac tempus finis in Daniele Numeri extenſi ac exporrecti: Quomodo & decus
eximium

eximium Israelis exigit habere apud se Oraculum tum Universale ac perfectum de omni tum remotissimæ item rei atque à præ-
 sente plane disjunctæ. Sed & non semper erant de novo Pro-
 phetæ excitandi qui de cæteris vaticinarentur. Nec mirum accidere
 debet hæc Deum etiam tam remota prævidere cui & ab ævo o-
 mni nota ac obvia omnia opera sunt, tum quod sua sunt opera,
 tum quod uno decreto decretique libro ante oculos posita, tum
 quod in Dei intrinseca duratione mille anni sunt ut dies unus.
 Causantur 3. *Applications dare ansam cavillandi Irrisoribus, ut si*
e. g. Novam Lunam eos comedentem Hos. V. 7. *velim applicare*
Mahometanis ac Turcis, Regem in aurora occidentem Hos. X. 15.
Hasso & Saxoni captis, Sueco item intereunti in clade in initio Re-
formationis; Sed quid & quale hoc quod non *Lezim & Irrisores*
 temerant? atque si propter hoc absistendum foret totum simul Dei
 esset verbum insuper habendum ac negligendum, quin & Riso-
 ribus juxta 2 Pet. III. 2, nil opponi efficacius quam Prophetia pos-
 sit, quomodo & Prophetica demonstratione legitime instructa ac
 visa cavillatio protinus cessat omnis atque divina econtra Veritas
 ac Sapientia potenter elucet. Causantur 4. *Non convici posse effi-*
caciter Pontificium ac Libertinum applicationibus his, sed putabunt
illi te furere quum sic applicas; At vero sic & ipsi etiam censemus,
 tum quod prædixit Deus Irrisores tales tempore ultimo venturos,
 tum quod semper odit ac ridet ille qui rudis ignorans & inexper-
 tus est, tum quod hæc est Sapientia in adultis & semper temni ac
 blasphemari solet quod nescitur: At & si porro hinc judicare ve-
 limus, neque Paulus ex Naturæ cognitio, nec Theologus ex Sa-
 cra alia Scriptura argumentatus legitime unquam confecerit, quum
 & horum deductiones exhiberentur: Sed & potest demonstratio
 rite ac legitime facta ita ad conscientiam exigi ac demonstrare,
 ut se potenter commendet illi, & cum ipso Mosis Cantico in
 Judæorum ultimâ Conversione testari contra possit adeo, ut
 homo resistens *αυτοκαταχρηστος* fiat inde. Causantur 5. *Nomina*
impropria Babylonis, Judæ, Ephraim, Tyri, Sodome, Egypti in
Scriptura eò non referri, quò jam referuntur, & hinc non nisi temere
saltem huc referri; Falsum vero est non Spiritum in circumstantiis
 &

& nominibus datis aut aliis indiciis eò cogere luceque sua præire, quum nobis sane non liceat figuratos eos Nominibus his imponere sensus ac Mystica cudere & fingere, monstrant vero tum argumenta ac subiecta ipsa, tum prædicata si aliena ac nimia ea sunt & tanquam de re futura loquuntur, tum contextus, tum & diserta verba *Spiritualiter* Sodoma, *Spiritualiter* Ægyptus, hæc de propriis nominibus & locis non intelligenda esse; Fit autem & commode nominis figurati impositio hæc, quum *aut* similitudinis fundamentum adest, quomodo Johannes Elias est, & alter Hercules occurrit persæpe, alter Demosthenes ac novum sub Novo T. Harmageddon, *aut* fœtus ac filiationis fundamentum adest, ut quum ex David Christus David descendit quin & ipse sanguis ac pars David est, *aut* Typi ratio adest quo alter fuit adumbratus, *aut* Prophetiæ Historiæ similia sub T. Novo fata prædelineantis fundamentum adest, quomodo denuo occurrunt *Via per aquas* in Esaja, & in Ps. LXVIII. processio nova Dei *coram Israele in deserto*, & initio Novi Testamenti cuncta *respondent Ægypto*, & ea quæ in primo V. T. tempore facta sunt, *typi sunt* primorum N. T. factorum, & denuo *acceditur ad Montem* sub Tempore item Novo Heb. XII. 18.; Fert item sic Lingua Sapientum in Israele, tum & Styli Prophetici Regula prima ea quod nunquam sit in eo nisi plane cogente necessitate aperta accedendum ad literam ac sensum literalem, ubi &, si forte alicubi sit, protinus Prophetia esse definit & succedit Historia Expositio ac Narratio simplex.

§. XI. At dabunt aliqui *Apocalypsin & Prophetiam Novi Test. legendam ac tractandam quidem esse, at Veterem existimant ad nos non pertinere*; Quasi non pariter sub Novo T. Canticum Moïsis & Agni canendum sit, sive τὸ laudare per τὸ canere intelligatur sive τὸ θεολογεῖν Apoc. XV. 3., & Veteres Prophetiæ non loquantur de rebus novis, & Tota Scriptura non nobis utilis esse dicatur, & quæ olim facta non nobis in Typum facta sint, atque ex iis curatius videamus persæpe quid instet nunc ac ordine sequatur quam ex diserto Novo verbo, & non adducantur Scripturæ præscæ Moïses ac Prophetæ tanquam bases quibus ipsa res nova fulciri debuit & probari unice, tum à Christo, tum ab Apostolis qui omne Con-

siliū

filium Dei nuntiantes nil tamen debuerunt loqui extra Mosen & Prophetas. At ajunt *Veteres Prophetias non nisi ad Vetera se extendere, ac usque ad Johannem & Christum*; Quam falsum vero sit hoc fundamentum id apparet ex variis, *dum* 1. Moses est fidelis testis in dicendis omnibus in totâ domo Heb. III. 5., ejusque Canticum etiam testatur contra & vincit in ultimis diebus Deut. XXXI. 19. 21., qui & loquitur de Satana sub pedibus conterendo, de diluvio per totum Seculi tempus nunquam redituro, de seris populorum ac rerumpublicarum juxta Num. XXIV. con- & eversionibus, de gentibus in semine Abrahamæ benedicendis, de Japetitum in tentoria Sem introitu, de Herodum in Juda Regno ac Imperio, de Israelis in fine mundi conversione, de Regni Dei eo tempore in Semine Abrahamæ converso ad mundi fines extensione, *dum* 2. Daniel Cap. II. VII. & VIII., *tum* loquitur de quatuor Monarchiis, *tum* de quartæ ac Romanæ Monarchiæ quatuor partibus, *tum* de Cornu parvo in Occidente legem ac tempora mutante seu AntiChristo, *tum* de Cornu item Ecclesiastico ac parvo ad Orientem ac Meridiem Sanctuarium Dei per bis mille ac trecentos annos in Mahomete prophanante, *tum* de iis quæ diu obsignanda erant ac diserte ad tempora finis dicuntur pertinere Dan. XII. 4., *dum* 3. Petrus 1 Ep. I. 12. Veteres Prophetas non tam Veteri tempori serviisse ait quam nobis, *dum* & 4. Christus & Apostoli pariter nos ad Veteres ablegant Scripturas Luc. XVI. 31. Joh. V. 39. 2 Tim. III. 16. 1 Thess. V. 20.; Clamat 5. idem applicatio diserta Veterum ad nova in Scriptura Novâ, quomodo applicatur Luc. XXIII. 30. Apoc. VI. illud *Montes cadite supra nos* olim dictum Cap. X. Hoseæ, Matth. XXIV. 15. quod Cap. IX. dictum erat in Daniele, Act. II. 16. 30. 31. 34. quod Cap. II. prædictum erat Joeli & in Ps. XVI. LXXXIX. CX. CXXXII. Davidi, passim item in Apocalypsi tota quod locuti fuerunt olim Prophetæ, Neque sane alio 6. modo sperata succedit Judæorum Conversio quàm lectis rite ac intellectis probe Prophetis quos unice hi admittunt, & ex quibus *Παρερμενεια* hæcenus receptæ spurii-que Characteres futuri Messiae Regni & signorum temporis demonstrari debent iis & ob oculos poni. Instant, *Ita Veteres Auditores,*

Z z z z z

ditores, quibus Vates prisci loquebantur, necessario prateritos esse debuisse, quum sic loquerentur quæ non ad eos tam quam futura tempora pertinebant; At vero spectabat ad decus & gloriam Veterum perfectum habere apud se Oraculum de omni futuro, atque eo etiam quod in remotissimo etiam ab inde tempore futurum: Sed & poterat simul typice tum de iis quæ ejus tum & de iis quæ futuri erant temporis dictio hic tunc fieri: Atque est ac intercedebat item in Communione Sanctorum una causa tanquam Fratrum ac Filiorum: Poterant item viventes ætate prima ex prædictis quæ futura tangebant habere usum ac admonitionem: Ne dicam ipsos Veteres ac Judæos intrare in Ecclesiam Nov. T. ac se ibi propagare & multiplicare in Filiis & populis conversis, atque sic item hac etiam ratione in prædictis futuris etiam eorum causam agi: Quanquam & initium locutionis priscae tangere priscum Israellem vere potuerit, sed ut in progressu ob connexionem se dilataret Oratio ad longiora, quod & licet & non sine exemplo & causa fit: Atque quum non deberet omni tempore sed primo solum initio Propheta excitari & esse, debebat necessario primus & alias longinquas res necessario comprehendere siquidem plena & perfecta Prophetia debuit exstare ac esse.

§. XII. Existimant alii Christum & Apostolos hæc solum per allusionem simplicem ad res novas referre & accommodare ob similitudinem qua intercedit, verba item & voces tantum priscae mutare non vero ex intentione prædicentis Dei ac Prophetæ ac in rei veritate illuc pertinere; Quod item pellucet, quum demonstrationes & confirmationes desumptæ sint ex Prophetis hinc & de illa re vere loquentibus cum similia non probent, quum item Prophetiæ Typi & Figuræ fuerint veteres novorum ad quæ referuntur, & sic vere futura innuant ac præfigurent: Sed & aliud plane testantur aperte item formulæ loquendi in Scriptura Nova adhibitæ, Et hoc est de quo Propheta dixit, Et hoc fiebat ut Scriptura impleretur, Et hoc accidit secundum Scripturas, quæ hinc & in se respexisse debuerunt huc: Certe Moses fuit destinato ad hoc positus ut attestaretur ad confirmationem dicendis in tota domo Heb. III. 5.: Atque tota item demonstratio à Christo ac Apostolis in
Sermone

Sermone ad Judæos habito evanida prorsus ac nulla futura foret, siquidem non eò facit Prophetia ex qua desumpta demonstratio est, sed ab Apostolis tantum eo per allusionem deflectitur & torquetur: Neque Spiritus (aut Scriptura Vetus à Sancto & Spiritu inspirata) hoc modo testaturus & confirmaturus foret quod *Spiritus & Verbum* Spirituale aut Spiritus sub N. T. loquens *Veritas* sit, quod tamen i Joh. V. 6. asseritur diserte.

§. XIII. Sunt & qui *Moralia priscarum Prophetiarum solum ad nos referunt*, iisque in *Concionibus ac Textibus Prophetis hunc unum ac solum usum relinquunt*: Quum tamen non hic usus Prophetiæ quæ Prophetiæ sit, convictio omnis Judæorum & concio Christi ac Apostolorum ex Prophetis confirmans & arguens in casum instituta fuerit, ususque omnis alius ad sciendum futura, ad eruendum olim obsignata adhuc, ad cognoscendum *Signa Temporum* ac *Quando & Quousque*, ictu uno auferatur sic & pereat.

§. XIV. Ex hoc neglectu autem omni fædo & periculoso *Præjudicia, Defectus, & Errores* necessario varii exorti ac subnati fuerunt in Ecclesia, quorum Specimina solum quædam hic adnotamus ac proferimus; Principio in *Tractatione Scripturæ* cum Historiæ tum Emblematicæ ejus, quæ simul in se Prophetiam ac prædelineationem consimilis futuri sub N. T. complectitur, tractatio hæc semper imperfecta hætenus ac manca fuit, eò quòd non adjici in expositione solet *τὸ Propheticum literæ*, nec demonstrari in harmonia ubi sit historiæ aut figuræ implementum in Ecclesiâ ac serie factorum sub Testamento Novo: Qui tractandi modus hinc & stupendam verbi hujus & Authoris ejus Dei Sapientiam arcanam insuper habet, & idem committit quod illi qui in litera ceremoniæ aut cortice Parabolæ tantum occupantur ac hærent: Quomodo & non Interpretes in cœtu cum Fabulosâ Eruuditâ ac Sacrà Gentium Historiam Scripturæ comparant, uti & in Epistolarum & Scripturæ N. T. clavem etiam non penetrant, quoad in præsentem eo tempore, cum scriberentur Epistolæ ac proponebantur Parabolæ, vigentem abusum & præjudicatum errorem à circumstantia tunc obtinente oriundum in specie non inquirunt, atque hinc ad scopum & nativam loci ac textus lucem nunquam

quam perveniunt, sed in vago ac doctrinali & sensu abstracto tantum manent ac hærent. Sunt & *Voces* ac *Phrases Prophetarum* ipsæ ignotæ, ac non scitur distincte quid Sol, Luna, Stellæ, Cælum, Orcus, Montes, Terra, Mare, Desertum, Ager, Sylva, Hortus, Hora, Semihorium, Dies, Hebdomas, Mensis, Annus, Tempus, Tempora, Adventus, Judicium, Bestia, Fulgur, Adventus cum Nube &c. in Lingua Prophetarum sibi velint, & quotuplici ea modo pro diversitate loci ac argumenti sumantur. Sunt ex ignorantia hæc porro nati *Errores*. Intermittuntur & non attemperantur digne *Officia* & *Preces*. Silent *Maskirim* quorum est excitare ac in *memoriam Deo revocare* indefinenter facta nobis ab ipso promissa. Nescit *Spes* quæ sint adhuc speranda, *Sollicitudo* prudens quæ metuenda. Neque novit quæ & quorum sint Eventa hæc & illa *Signa Temporum*.

§. XV. Neque tantum Theologia ex neglectu hoc laborat sed & Civitas ac Politia; Unde enim ille Metus ex apparitione an Cometæ an maculæ delapsæ eveniens, (dum tamen Cometes juxta legem semel constitutæ naturæ in innocentia item felici statu appariturus fuisset, & leges vorticum ac motus indistincte sequitur, & svavis lucis radius omnem in eò barbam minacem & virgam feralem facit) nisi ex intellectu male Pericopâ Luc. XXI. 25. de *Signis in Cælo Sole, Lunâ, Stellis* ante adventum Christi futuris, quoad ex ignorantia adventum omnem ad judicium Extremo judicio applicant, & non aliud Cælum quam proprie dictum expansum cognoscunt, quum tamen hæc Signa in cælo (collato Matth. XXIV.) non aliud quam Signum Filii hominis in cælo Cathedræ exhibendum sint, uti & adventus aperte ad judicium destructionis Judæorum & erectionem Regni N. T. in Gentilismo se referat. Unde porro illæ Tenebræ, illæ *Inquisitiones sollicitæ*, & *Disceptationes confusæ* Politicorum de Quinta Monarchia ejusque adhuc duratione, nisi ex neglectu Danielis & Apocalypsis, qui hanc rem accurate ac ad oculum decidunt, ex ignorantia item vocum ac Phrasium Propheticarum quæ rem significant & exprimunt. Unde Consilia ac Bella sæpe infelicia & noxia, nisi quod Ratio Status fabulis longe missis Prognosticorum ex ore

ore Dei non discit quid sit generaliter sperandum ac metuendum Ecclesiæ atque adhuc in fatis, quibus velit in hoc illove opere uti Deus in sui operis executione instrumentis, & quando & quousque durare debeat cum Bestiæ tum Mahometis tum ultimi Imperii Romano-Germanici Periodus; Ex hujus enim neglectu & auxilians & ille qui *juvatur auxilio* pariter juxta Esaj. XXX. 1. 2. XXXI. 3. *cadit*, quum & sub Novo T. denuò nova ac eadem valis & clades Harmageddon & Josaphat recurat & recurrere debeat Apoc. XVI. 16. Joel. III. 2. Sed & est per se *Beatus omnis qui legit verba Prophetiæ Novæ* Apoc. III. 3., quum & sic prævisa tela minus nocent, & Consilia illi quod imminet mature ac prudenter attemperare quisque venienti atque occurrere potest, & pro re nata loco ac Sodoma relictis quis fugâ elabi ac evadere possit persæpe.

§. XVI. Sed dabunt hoc Speciminia clarius quorum aliqua in medium proferre animus est; Quis morem ignorat Veterum Patrum, at vere *puerorum* juxta prædicta in *Mysterio Revelationis indagando & cognoscendo* (*puero nunc exæquante centum annos natum* olim apud Esajam Cap. LXV. 20.) qui rogabant Deum *pro Mora Finis*, credentes tempora ultima tam infelicia futura Ecclesiæ & noxia, quum tamen ultima perfectionem vident, opusque rupis nostræ perfectum semper sit ac fiat, & Septima Periodus per se quietem Sabbathum & consummationem adducat, ultimæque dies festi gloriosissima sit, hocque omne ad oculum testentur & confirment tum Cantici Mosaici Hannæ ac Salomonis Ultima, tum Ultima Jesajæ, Ultima Ezechielis, Ultima Danielis, Ultima Apocalypseos, quæ plane alia & non nisi felicissima de ultimo Ecclesiæ tempore cinno quasi facto uno prædicant & loquuntur: At unde perversa hæc Christoque Regi, & Ecclesiæ de adventu Regni preci continuæ, quin & inhortationi Petri de accelerando potius fine, & exemplo clamantium in Apocalypseos clausula *Veni cito Domine Jesu*, tam adversa ac indigna? quam quod Christus Matth. XXIV. & Johannes in Epistolâ de angustiis adventum Christi antecedentibus ultimæque horæ connexis mentionem injiciunt, quum tamen omni innuente loci cum substantiâ tum circumstantiâ hæc ad adventum Christi secundum ad ju-

dicium Judæorum se referant, quod Tempus Veteris Testamenti Ultima hora erat, quod & apparet item juxta Johannem luculente ex indicio eo quod tot Pseudo- ac Falsi Christi, tempus advenientis veri Christi in se derivare volentes, actu tunc exstarent; Atque sane vere adventum Christi in carnem angustia comitantur, ob quod & Judæi anteriorum Prophetarum dictis exciti inquiunt vel adhuc jam, *Veniat, sed anima mea non videat eum ob acerbas temporis angustias quo aderit ille.*

§. XVII. Quis ex Lectoribus Prophetarum priscis deprehendit unquam illud quod *Mysterium à seculo omni tacitum* Eph. III. 5. 6. dicitur, & Christi Passionem & abjectionem Judæorum sub Messia præsentem atque assumptionem Gentilium in eorum locum importat, licet omni fere Scripturæ Veteris pagina hoc aperte exstaret; Clamat enim Petrus *Domine hoc non eveniat tibi*, Somniant filii Zebedæi sessionem *ad dextram ac sinistram in throno*, atque nolunt qui ex Hebræis erant Filii *Canibus gentium* accenseri unquam & æquiparari: Unde idendidem commonet & commonere debuit Christus, *Non me misit Pater ad Mundum judicandum sed ut salvetur per me* Joh. III. 17., item *Habeo & alias oves quæ non sunt ex caula hac, has adducam etiam, atque Pastor unus & grex unus erunt* Joh. X. 16.: Quanquam hodiedum splendorem ac elationem externam supra Gentes & excisionem earum Judæi non velint aut urgeant saltem porro sic, atque epulum Behemoth ac Leviathan longe alio referant, siquidem est in Cap. X. Sanhedrin Maimon. habenda fides in verbis, *Neque nos desideramus & expectamus in diebus Messiaë amplos redditus & divitias, neque ut vehamur equis, nec ut vinum bibamus inter Musices genera, prout existimant pervertentes vel infatuantes intellectum: Sed Propheta ac justi expetiverunt dies Messiaë, & vehemens fuit eorum desiderium ad illos quia tum congregaturus est justos, & bonum Regimen, atque justus Rex, & magna ejus possessio ac distributio Sapientia, & appropinquatio ejus ad Deum, prout dicitur, Dominus locutus est ad me, Filius meus es tu ego hodie genui te.* Quomodo & nunc passionem Messiaë agnoscunt, sed ut ad Messiam egenum seu *Ben Joseph* adstringant & in eo suo modo quidam de Nazareno item cogitare incipiant.

§. XVIII.

§. XVIII. Ut non serpsit porro Fabula de AntiChristo Christo adæquando, & per tres annos cum dimidio ad finem seculi hujus & judicium extremum regnatura; Quomodo sane Pontificii ex AntiChristo faciunt hominem unum, eumque Judæum, & quidem tribu Dan oriundum, ac à Judæis desperantibus in Messiam recipiendum, qui & spatio illorum paucorum annorum cum Templum Jerosolymitanum una cum cultu Levitico instaurabit, tum Orbem Universum subiget, tum Enochum ac Eliam trucidabit, tum omnem Christianismum evertet, tum se adorandum in Templo instaurato proponet, tum à Christo in Monte Oliveti occidetur; Non vero hoc primum aliunde descendit quam quod 1260 dies aut 42 menses aut Tempus Tempora ac dimidium Temporis, quibus Bestia in Apocalypsi & Cornu parvum in Daniele facere debebat, juxta literam interpretati fuerunt, & verba 2 Thess. II. de Sedente in Templo Dei Adversario tum Spiritu oris consumendo tum sub illucentem adventum Christi abolendo proprie de judicio extremo exposuerunt: Quod & de annis avide hinc à Pontificiis etiam arreptum fuit, ut à longa ac antiqua Sede & Cathedra Romana AntiChristum abstinerent, *quum* tamen idem tempus Apoc. XII. Bestiæ longævæ ex Mari ac Terra Ecclesiæ emergenti tribuatur ac detur, *quum* post Bestiam Apoc. XIX. devictam serie non interruptâ Cap. XX. tum Beati illi mille anni succedunt in quibus Victores Bestiæ jacentis quiete regnant, tum Gog & Magog exactis illis annis item adhuc sequitur, tum Regnum gloriosum ac universale Ultimum in terra omnem rem finit & claudit, *quum* & Des Prophetis venit pro anno Ezech. IV. 6., Septimana pro Septennio Dan. IX. 24., Mensis pro triginta annorum spatio Zach. XI. 8. coll. cum Mal. II. 12., *quum* & res, quas AntiChristo expediendas dant, sint tantæ, ut non nisi sæculis pluribus peragi possint; Et cum sint multi adventus Christi juxta Scripturam dies Luc. XVII. 22., Luc. XXI. 27., in loco 2 Thess. II. 8. non intelligitur nisi dies ac adventus tum ad judicium AntiChristi tum ad præparandum sic suum plenius in mundo Regnum, quum sit hic adventus cum *spiritu oris ac luce*, qui & dicitur adventus cum *apparitione & Regno* 2 Tim. IV. 1., cum secus venit etiam cum *Nubibus*

Nubibus Apoc. i. 7., *cum ingente potentia gloria & instar fulguris* Matth. XXIV. 27., Matth. XXV. 31.: Qui & est adventus quo in juxta 2 Tim. IV. 1. & 1 Pet. IV. 5. adest ad judicandum *vivos ac mortuos* i. e. externe commixtos qui spiritu vivunt & malos aut plene mortuos, quomodo & fœnum inædificantes igne cremantur ac purgantur ac de cætero Salvantur, sicuti & exemplo allato ita Petrus in loco declarat: Fit autem hoc quum *Vindictæ Dies* plene ingruit, & cum impletur id quod Esaj. XI. 4. legitur, ex quo verba Pauli ad Thessalonicenses desumpta sunt.

§. XIX. Aliud ac novum Specimen esto *Luxuries & corruptio plena ac perditissima ultimi Temporis credita*, qui communis error ubivis omnes inficit, quum corruptionem & sentinam ultimarum temporum loquuntur & sonant; Quo nihil mendacius Christoque Rege indignius posset dici vel fingi: Equidem Matth. XXIV. coll. cum Luc. XVII. & XXI. adducuntur dies corruptionis fere universalis Noachicæ, (quemadmodum & dicitur *filium hominis non fidem reperturum esse*) qui dies & applicantur discrete tanquam præludium figuratum tempori quo Christus adfuturus ad excindendum Judæos Ps. 39. Capitis Matth. XXIV., quin & configurant hæc duo simul tempus illud ultimum sub Novo Testamento quo Christus etiam ad Vallem Josaphat ac judiciorum descendet Joel III., & illuciente adventu AntiChristum in templo sedentem abolebit 2 Th. II., & Bestiam sternet ac in puteum abjiciet Apoc. XIX.; Quæ & judicia sunt totidem gressus Regis Christi in Sanctuario quibus ad Regnum universale gloriosum ultimum in universo mundo erigendum provehitur Ps. LXVIII. 25., atque vere etiam *tempore eo* res Ecclesiæ corruptissima futura erit, atque non solum *manus populi sancti* dissipata, sed & *veritas & pietas in platea occumbens sic, ut recedens à malo cujuscunque præda fiat nemoque fere adsit qui intercedit* Esaj. LIX. 15. 16.: At vero tamen non *tempora Ultima* ipsa in Regno glorioso universali corrupta futura fore hoc apertis canunt tibiis Ultima Capita Apocalypseos, quum de Cælo novo ac terra nova, de Tabernaculo Dei apud homines futuro, de Urbe quæ anathema omne ac impurum foras ejicit, de Regibus gentium tunc gloriam in Ecclesiam introducentibus, de

rivis

rivis aquarum vivarum ex throno Dei ac agni fluxuris, de lignis vitæ ad ripas aquarum plantatis ac singulis mensibus & fructus novos ferentibus & folia nova quæ sanatura & conversura gentes erunt loquuntur, & conformiter Esajæ, Ezechielis, Danielis, ac Zachariæ Ultimis loquuntur, ut conscientia ac sensui ipsi externo vim inferre cogatur qui sentire aliter & credere vult.

§. XX. Sed & Signa potissima Temporum & Characteres in Prophetis expressi, quibus & adventus & veritas Messia nititur & cum nobis ipsis tum aliis approbatur, ob levem & perfunctoriam Prophetia veteris tractationem eliduntur plane ac non procedunt digne, suntque ludus & induratio obfirmans cum Irrisorum tum Judæorum; Decantatus est locus illustris Gen. XLIX. 10. *de Sceptro ex Juda usque ad Messia adventum non recessuro*; Vident ipsi Interpretes nostri quod Sceptrum quæ Sceptrum jam diu recesserit modo ante Christum natum, agnoscunt item Romanos & Herodes Idumæos sub nativitatem Christi rerum in Judæa potitos esse, atque hinc *to Schebhæt & Sceptrum nunc per Tribum nunc per Virgam nunc per Sceptrum* in Synedrio ad signandam primam Ecclesiastico divinam Synedrio indultam Regiam potestatem dependens exponunt, quemadmodum & quandoque Sceptrum cum aliquali adhuc retenta potestate confundere imo cum Legislatore non ante tempus tollendo conjungere coguntur; At si Prophetas evolvisent rite intellexissent ex omni pagina *Messia surculum exoriri debuisse ex trunco Jesse succiso non caput extollente ac flagrante* Esaj. XI. 1., *omnemque Davidis Voluptatem adfuturam quum ejus domus non germinat porro* 2 Sam. XXIII. 5., *Deumque corruptum corruptum daturum externam coronam, donec adsit cui veram det* Ezech. XXI. 27.: Unde necessum erit insimul non de recepto more per Sceptrum Judæ intelligere *Sceptrum Judaicum* aut *ex tribus Juda ortum*, quum illud diu ante ablatum fuerit modo, sed absolute Sceptrum *in Juda* cum Cathedra ac Synedrio permanens sic ut & populum ac Rempublicam cum potestate qualicumque atque autonomia sacra Judæi constituent, & ante tempora Messia non Syriæ sub titulo provinciae attribuendi ac subjiciendi sint; Hoc enim illi Tribui præ cæteris ac Regno X Tribuum peculiare

culiare & ex asse proprium fuit; Hoc item juxta Esajæ VII. 8., quo Damascus ante natum Immanuel tantum Caput Syriæ ac non Judæ futurum, sic speciatim in fatis erat.

§. XXI. Ad hanc Classẽ non minus ipse nunc allegatus illustris Locus Es. VII. spectat ac referendus est, quo *Maria Virgo* longe post *Immanuelem* ac *Messiam* editura in Signum collocatur, quo per tot secula in antecessum confirmari debebat Rex Achas in metu quum exercitum Syriæ sub Esaja metuebat, & quod hinc potius de partu Cap. VIII. subsequente Prophetissæ, utpote tunc temporis factò, intelligendum esse videtur; Vix dici potest quot & quanta non hic Maria haudquaquam Tyria solum concitata fuerint: Evanescent autem ac discussi jacent scrupuli omnes pariter, quum observatur duplex dari à Deo ac Propheta Regi signum: Estque unum Cap. VII. in Virgine Maria post sæcula Christum editura, quod licet in futuro eveniret Regi tamen erat certum & confirmans signum de Judæa ac Hierosolyma tunc non vastanda ac à Syro destruenda, at rationale certoque demonstrativum, utut non digitis & oculis coram præsens & indicativum; Quia enim debebat Messias ad populum suum ac peculium ut Rex venire, quia populo promissio illa magna facta impleri, quia Rex in medio Deorum stare ac disceptare, quia puer Immanuel tempore sui ortus in abundantia butyrum & mel comedere ipseque demum diem vindictæ inchoare, quia umbra ac ceremoniale præsens & adventans corpus ac implementum stare, hinc certum erat quod vanus esset ac inanis metus quo Rex ante illud Messiae nati tempus excidium Judææ ac expulsionem Judæorum formidaret: Subjicitur vero & Signum aliud de præsenti in Capite sequenti Esajæ VIII., in quo Prophetæ Uxorem testibus duobus admotis ingredienti appromittitur à Deo, *quod* justo ab hinc tempore Prophetissa etiam paritura, *quod* masculum paritura, *quod* antequam masculus hic puer natus Pater Mater lallare posset tota Damasci potentia ac Samariæ seu Israelis præda per Assyriæ Regem profligata ac sublata esse deberet, quæ omnis prædictio quum implementum ejus accurate accederet vere divina miraculosa ac de præsente etiam signum confirmans erat; Sed non signum solum in se & ut sic verum & signum

signum confirmans verumque simul faciens primum datum signum & quasi obfes ejus, quin & figurans accurate Typus in consimili ratione implendi ac repræsentandi primi signi, dum & suo tempore ac in eadem Christi nati ætate ad implementum ejus à Romanis cum Samaria tum Syria occupata ac direpta erit, sicuti & Præsides in oris illis tunc & Præfecti erant ac dominabantur.

§. XXII. Ejusdem plane commatis parer^{meve} passæ sunt famosæ illæ LXX Septimane Dan. IX. 24. 25. 26. Viro desideriorum circa tempus Jugis Vespertini in precibus à Gabriele aut Spiritu Sancto primum revelatæ ac indicatæ; Conqueritur de eo Huetius in Dem. Ev. Prop. IX. Cap. VIII. §. 5., Obscurissimum vero est Vaticinium hoc, quoad prædictarum illis Septimanarum initia spectat & exitus. Quidquid enim Chronologorum est, quidquid Theologorum, quicquid Scripturæ Sacræ Interpretum, eorum uberrimæ exstant argumenti hujus disceptationes, verum tantis undique angustis ac difficultatibus circumsepta questio est tot tamque diversæ ac pugnantes proponuntur sententiæ, ut penitus molesta sit ac operosa earum dijudicatio, novum vero aliquid ac certius afferre longe etiam operosius. Libenter ergo ab hac tractatione ego manum abstinuissem, nisi eam à me invito operis propositi ratio exprimeret; At unde hæ angustia nisi ex eo quod nomine Christi non rite exposito & Septuaginta Septimanis unâ continuâ serie exporrectis ipsi se intricarunt iterum, quum tamen secentur à Daniele Hebdomades hæ parsque una huc referatur altera illuc tertia aliorum item, at sic ut intervalla quædam parva intercedant ac intercedere debeant, sicut in Dissertatione de Septimanis his abunde supra demonstravimus; Velle autem in Septenario Septuaginta hebdomadum Numero Mysteria quærere iisque rem expedire Pythagoricorum est, qui in eo ut sic & in se cum perfectionem tum sanctitatem denique & virtutem singularem quærebant ac reponebant: Sed & non succedit item neque rem efficit, Quid enim usu veniat quod Septenarius Numerus Virgo dicitur, quoad in denario neque gignit neque gignitur, & hinc Minervæ ac Deo consecratur ac sterilitatis indicium fit, aliâ vero ratione iterum Philoni Mas & fœmina quippe ex Ternario & Quaternario conflatus & hinc econtra Fœcunditatis

ditatis emblemata esse prædicatur, quod & Ciceroni rerum omnium *Nodus* est & geminam vincendi vim habere asseritur? Quod vero hujus aut illius rei indicium Septenarius factus est, id minime Numero huic in se dandum est sed operi Dei creantis qui illud eo tempore consummavit; Unde & in monumentum ejus tum Hebræis tum Græcis teste Josepho L. II. contr. Ap. ac demonstrante Eusebio Lib. XIII. Præp. *Septimus dies sacer fuit*: Qui & hinc Nuptiis ac instaurationi voti datus est in Ter. Phorm. Act. I. Sc. 1. Gen. XXIX. 27., quod Sextâ die & vis genitalis cum omni alio completa fuit in creatione, & benedictio conjugalis à Deo facta, & inde eo prævio & exstante proxime sequente septima statim nuptiæ celebrarentur. Occurrit in Prophetâ eodem Dan. XII. 3. Locus, in quo officium ac labor cum præmio & seculum cum æternitate confunditur, dum *Splendor erudientium & justificantium Doctorum* in fine Test. Novi Ecclesiæ promissus de gloriâ cœlesti iis obventurâ exponitur, cum tamen Prophetarum omnium Parallelia hoc de ingente ipsis futura luce, *quâ tenebras totius Mundi tunc pellent*, cinno quasi factio interpretetur Esaj. LIV. 11. 12., LX. 2. 3., Apoc. XX. 11. XXI. 23., atque hæc sit justificatio & justitia ea qua teste Christo *Sapientia justificatura Filiis* Matth. XI. 19., quæ *Reformantes & lacunas instaurantes antecedit* Esaj. LV. 8., quin & *quâ justificatus adhuc porro est justificandus* Apoc. XX. 11.

§. XXIII. Neque tantum Vet. T. Phraseologia ac Res sed & N. T. item, certe Parabolæ ejus & Prophetiæ, non minus ex neglectu hoc ignorantur ac mille angustiis implicant; Insignis est Prophetia parabolica Christi quæ Matth. XXIV. & XXV. in serie suâ exhibetur, ac in ea præcipue Parabola de *Ovibus ac Hircis aut Hædis* ad Judicis Christi dextram ac sinistram collocandis, indeque in ignem æternum ac vitam æternam ablegandis; Quis vero est qui eam non de Ultimo Judicio in fine mundi habendo interpretatur, quin & solet claudi ut plurimum Oratio Sacra Pericopâ hæc in sensu hoc intellecta: At vix dici potest etiam quam anxie & vane omnes hinc laborare debuerint in ratione & causâ fingendâ, quare tantum de *Charitatis & misericordiæ operibus* in Judicio extremo judicetur & agatur: Unde vero hæ lachrymæ hi errores
nisi

nisi ex eo, quod neglectâ & ignoratâ Prophetiâ & Propheticâ phrasi quodcunque de Judicio Christi reperiunt & legunt ad Extremum ac Ultimum referunt, quum tamen Ezechiel hoc quod in textu occurrit Cap. XXXIV. 17. & seqq. ad oves in hac terra ad Ecclesiam separandas aperte referat, & contextus cum antecedaneis Pericopis ad res in tempore ac seculo adstringat; Quod & apparet ex eo satis, *quod* in judicio hoc solum ii judicantur qui Christo esurienti ac laboranti commeatum ac suppetias negarunt, *quod* non de omni judicando opere sed solo misericordiæ agitur, *quod* & illud hæreditandum occurrit hic Regnum non quod ante jacta mundi fundamenta sed à jactis ejus fundamentis fundatum ac paratum in terra est &c. 34. Postquam hinc Parabola *de Virginibus fatuis*, oleo ac luce vera destitutis Judæis Sponsum Christum incognito transeuntem januamque ab inde clausam objicit, Parabola *de Talentis* PseudoApostolos ac pigros Operarios in tenebras exteriores expellit & includit, *separat item hac Oves hætenus commixtas* adhuc à Judaicis Hircis ac Hædis, qui & collocantur in mundo hi ad sinistram dum oves consistunt ad dextram ac tandem plene sub Constantino hæreditant Regnum & gaudia Christi omnia sibi in mundo subjicientis, hircis ob neglectum & persecutionem Ecclesiæ Christi in sæculis primis reprobatis & ad ignem illum qui non exstinguitur ac etiam Diabolos induratos urit & infernalis initium est ablegatis ac abire jussis; Consonat cum his quod Apoc. X. 2. legitur de *pede dextro* Christi imposito Gentilismo ac *Mari* at *sinistro* item *imposito sic dictæ Terræ*, quomodo & Esaj. XLIX. 16. Deus in ambabus manibus & *sinistrâ* judiciorum æque ac *dextrâ* beneficiorum Zionem signatum habet, ut & in judiciis prætereundo & in beneficiis ea exhibendo ejus perpetuo rationem habeat.

§. XXIV. Millenos adhæc *Regnum Millenarium*, in quo fideles in Terra ac *Viatores Bestiæ* & Animæ Mactatorum à Bestia in terra cum Christo juxta Apoc. XX. 4. *vivent & regnabunt per mille annos*, decepit etiam, qui hinc & Christi in fine sæculi corporalem præsentiam & Martyrum anticipatam resurrectionem & regnum visibile ac splendidum externum post Judæos & initio Test. N. & in hunc usque diem imaginati sibi fuerunt: Quin & audet exclamare

mare Theologorum haud infimus in lectulo emortuali, *Si deceptus in hoc sum, à Christo & verbo ejus deceptus fui*; At non intelligitur quid 1. sit *cum Christo regnare quum Bestia devicta est ac jacer*, ut solus Christus & Rex sit & potentius ac liberius agere queat Esaj. XXIV. 23., quid 2. sit & in conversione & secus *resurgere ac reviviscere*, quum innocentia mactatorum comperta sententia mortis revocatur, ac vigente communione Sanctorum illi in femine suo ac fratribus suis rerum potiuntur, ac Bestiam cum Pseudo-Propheta ac Satana judicatam vivam in puteo sulphuris ac ignis vident; Primis autem Symboli ac Fidei capitibus repugnat ut & Oeconomis totis Christum ac thronum ejus visibiliter in terris collocare, frigidum item ac sibi ipsi & historiae omni adversum Regnum hoc, in quo Victores Bestiae post judicatam eam regnant & Satanas ligatus fuit, à prima Gentium conversione inchoare, aperte vero ac evidenter falsum Millenarium hoc in finem Seculi rejicere, quum & solutio ligati Satanæ, & impetus gravissimus Gog & Magog, & Resurrectio secunda aliorum item spiritualiter Mortuorum atque inconversorum in ultimo tempore, & Regnum Universale Gloriosum Christi in toto mundo post hos mille annos exactos adhuc Apoc. XX. XXI. subsequitur; Optime vero exercitus Mahometanus Gog & Magog post mille annos judicatæ Bestiæ adhuc adest ac venit, quod & per eum prius tolli ac absorberi debet Bestia, & parvum Cornu adversus Meridiem & Orientem non dies 1260. sed bis mille ac trecentos dominari vastare ac facere debet Dan. VIII. 14.

§. XXV. Et ut de *Cælo Novo* ac *Terra Nova* toties promissa tandem etiam videamus, male Judæi promissum hoc ad restitutionem omnis creaturæ ad pristinum in Innocentiæ Statu vigorem sub Messia referunt, male alii de Novo inchoato mundi *Septemmillenario* exponunt, quum improprie in excidio Judæorum Cæli etiam tum convolvi in suo expanso dicerentur tum & magnitudinem omnem suam Christo Deo cæli venienti cedere ac extradere terramque Filiis hominum tunc datam occupare: Et hinc veniunt sæpe Novi Cæli Divini, Novi Politici, Novi Ecclesiastici: Ita removetur Cælum primo Judaicum, inde Gentile ac Idololatrium, porro

porro AntiChristianum Sole Lunâ ac Stellis suis iterum insigne, denique & in ultimo tempore ipsius etiam Ecclesiæ quod in dignius immutatur ac melius: Quanquam & negari vix queat quod 2 Pet. III. 13. occurrens Novum Cœlum ac Nova Terra proprie sumi & per vices à beatis calcari debeat, quia de novâ etiam post conflagrationem omnium operum Dei in fine per ignem ventura Terra tam aperta ac distincta etiam mentio fit; Quo modo & sane superstitum Nube tum corpore hominum excitatorum Consummatio Seculi per annihilationem concipi ac fieri non potest, & præsentia Angeli atque Commercii divini in terra beatitudini non derogat, & creatura sub servitute vanitatis peccaminosæ gemens ac suspirans atque destructionem sui minime desiderans à servitute hac liberari tantum cupit & hoc modo demum in gloria filiorum Dei super ea revelanda demum exauditur Rom. VIII. 20. 21. Mutatur ac novatur autem tunc cœlum ac terra, tum ad priorem ac digniorem ablatâ omni maledictione integritatem, tum ad alium & excellentiorem longe usum, tum ad propiorem cum Cœlo conjunctionem Cœlitumque inhabitationem. Novitas item consistet in his, quod & justitia tunc habitabit in iis, & vanitati non amplius serviet, & de gloria in filios Dei revelanda participabit.

§. XXVI. Si tantus vero in usu Prophetiæ *Generaliori* conspiciatur ac est defectus, quis ullum in *Speciali* speret profectum? Quis enim observat gressus adventantis & magis magisque propinquantis Regis Christi in Sanctuario? Quis animum sollicite advertit ad signa temporum & eventa præsentia ut videat & cognoscat ex iis quid sit imminens porro ac futurum ut se illi attemperet mature? Quis prævidet ac præscit quæ sint in futuro metuenda, quæ speranda, quo & illa succedant ordine? Quis examinat ac præscit in quo gradu jam res consistat? Quis & novit *quamdiu* & *quousque* tum Bestiæ tum Mahometis tum RomanoGermanicum Regnum consistet? Quæ tamen cuncta definiuntur & reperiuntur accurate decisa in priscâ ac novâ pariter Prophetiâ, siquidem dies, hebdomadas, menses, ac annos rite quis computare novit, ac Terminum *temporis à quo* calculo non mentiente figere: Ubi tamen observandum probe est non posse *Centennium* ac *Millennium* expressum

pressum in improprio significato sumi, sed numeros eos fixo ac proprio modo intelligendos necessario esse; Neque enim Millennium primo in dies totidem & dies iterum quosque in annos computare decet, nisi in stupendum annorum numerum contendere atque ab apice supremo ad infimum relabi velis. Sane stultum futurum foret Millennium Regni Victorum Bestiæ in annos totidem quot habet millennium dies distrahere & commutare, quod & à Regni Mahometani demum post hos mille annos impetum ultimum facturi duratione *parva bis mille trecentorum annorum* juxta Dan. VIII. nimium quantum abiturum, ac Danieli contradicendum aperte foret.

§. XXVII. Quantò vero satius ac rectius Nos à Contemptoribus ac imperitis his longissime distincti & Prophetias ipsas & Regulas in Studio hoc accurandas observamus sollicitè ac tenemus, ne & nos videamur affecti pœna illa gravi esse, qua Visio objicitur aut legere non valenti aut tanquam liber obsignatus ut vel inspicere quis eam non queat Esaj. XXIX. 11. 12. Sunt vero hæc observanda probe legenti & Lecturo quæ sequuntur.

Regula I. In Prophetiâ Figura insisto ac figurato, omissâ ac insuper habitâ literæ proprietate ac simplicitate omni; Quum ea amet emblematis involvere cuncta ac exhibere non quidem ex incertitudine quæ Loxiam olim & ambiguum Apollinem dedit, nec ex invidia ut cum Ægypto Monopolium veræ Sapientiæ sibi ac Sedi suæ servaret, nec ex Oeconomix ea ratione quæ olim clavem Cathedræ concedidit ut ab ea in sensu vero habendo ducerentur ac dependerent, sed quod hæc olim lingua Sapientum esset, quod sacra & futuri Oracula quæ hinc & Carmina atque Cantica vocantur Poetis ab initio ac Poetice atque hinc non absque fictione venusta ac Poesi conciperentur, quod & afficeret magis rum & intellectum memoriamque levaret ac adjuvaret simul venusta fictio, quod & pueri Israelis ita post exigeret indoles: Quemadmodum & non est hominis tam exserte adspicere quæ futura sunt, certe non omnis hominis quum arcanum Dei ac familiæ sit apud filios ac timentes ipsum non servos, ob quod & Christus in parabolis ut non intelligerent cuncti locutus

tus est, uti & certe non statim ac initio patet locutio sed obfignatur sæpe Visio usque ad tempus finis Dan. XII. 4.

Regula II. Interea valent Verba Prophetæ ac Prophetia, æque ac Scriptura alterius, quod & quantum possunt; Quæ est inter prima cognita ponenda Regula, si non spiritus fundit inanes logos, si non verba ejus debent esse mendacia ac sonantia plus quam in re ac intellectu est, si non ambigua & dum non omnem sumere sensum licet incertum relinquentia; Et vero an homo limitet ubi Scriptura non limitat sed plene ac absolute loquitur? Nonne item hoc foret & addere Scripturæ quid nimirum limitationem & demere illi quippe dictionis ac sensus absolutum ac plenum? nonne etiam hoc inferre in eam sensum non autem efferre eum simpliciter ex ea? Sed & vult per se Prophetia atque necessario multi sensus ac non unius esse, sive quum de Veteribus loquitur quæ per se Typi novorum sunt, sive quum Figuras adducit quæ per se mysticum & occultum sensum involvunt, sive quum generaliter prædicta variis partibus modis mediis ac temporibus implentur, & hinc per se ad varia pertinent ac referri debent.

Regula III. Non tamen hæc ratione sensus est mysticus & multus, quasi non Scriptura ipsius Litera faceret ipsa mysticum & non constanter idem simul ac invariante multus esset sensus; Secus ac illi opinantur qui per mysticum intelligunt in scrinio pectoris Pontificis Summi unice latentem, & per multum pro Ecclesiæ arbitrio ac sensu varium ac sic multum, quum tamen homini in Deum ac verbum Dei sit nulla potestas, & Scriptâ literâ manente sensus etiam necessario maneat semperque talis sit atque esse perseveret qualem Argumentum Contextus & Circumstantia loci requirit. Fit autem ac dignoscitur sensus esse mysticus ac figuratus, quum aut diserta verba figuram esse dicunt uti Gal. IV. 24., aut Nomina Signi ac Signati Figuræ ac Figurati inter se confunduntur ac miscentur, aut de subiecto externo, sicuti persæpe in Psalmis fit, talia ac tanta prædicantur quæ non in ipso reperiuntur sed ejus conditionem ac sortem longe supergrediuntur, aut quid pars Prophetiæ Historiciæ vel Emble-

maticæ est, *aut* narratio verbalis in mixturâ dramatis in figuratum ac spirituale exit ac desinit, quemadmodum sic processio ad Sinai in deserto cum Evangelizantium ac Tympanizantium Puellarum Sapientiæ processione in initio Test Novi reciprocatur.

Regula IV. Non nos turbare debent minuta ac parvæ res, ac si de illis specialibus ac minutis non tamdiu ante prædictum fuisset, quum ex specialibus emergat perfectum Totum ac Generale, quum minutissimum quodque Sancti Spiritus oculum non effugiat sua parvitate, quum & hinc laus prædicentis Dei & præcognoscentis Ecclesiæ sit major, quin & ex parvis oriantur magna atque hoc modo desinant esse parva, denique & placeat ut plurimum Deo uti re levi ac parva quum intendit maxima, tum ad brachii sui & evidentioris & potentioris ostensionem, tum ad majorem Hostis confusionem, tum ad Ecclesiæ validiorem in adversis erectionem & confirmationem; Unde Nemo contemnat diem parvarum rerum Zach. IV. 10.

Regula V. Non turbent item aut scrupulum injiciant res diffiæ longe ac remotæ: quum hoc primum persæpe actu fiat, dum non tantum Daniel de iis loquitur quæ pertinent ad tempus extremi finis Cap. XII. 4., sed & de Gogo & Magogo in ultimo Novi T. tempore adfuturo Ezech. XXXVIII. 17. modo prædicetur, An Tu es ille de quo Veteres olim cecinere Propheta, quum deinde & commode fiat eo quod Deus non videt ut homo Job. X. 4., sed econtra ab ævo omni illi cuncta opera obvia & nota sunt Act. XV. 18., quum sic item ad majorem cum Dei tum Prophetiæ ac Ecclesiæ gloriam fiat, quum & denique necessario sic adhuc fiat, tum quod Israelis cui locutio fiebat fata erant extensa in remotum ac finis tempus, tum quod verbum in ore Seminis perdurat ac durare debet in remotum, tum quod primi debebant esse cum Mose testes eorum quæ dicenda erant in tempore remoto, & sic simul ad ea necessario comparari ac referri.

Regula VI. Nihil item efficit ac moratur obscuritas Prophetiæ illæ ac tanta, ut ne quidem à Prophetis ipsis intelligeretur vel intelligi posset: Quum hoc vere actu sic fuerit Danielque etiam rogans
enixe

enixe interpretationem non accipit Dan. XII. 4. 8. 9., commode etiam fuit ac est quod solum Eructatores essent auditorum ac visorum non Interpretes, necessario adhuc fuit ac est, tum ob implementi non visum initium, tum ob Spiritum in Pentecoste nondum fufum.

Regula VII. Non turbat porro & applicatio ad diversa: quum hoc necessario fiat ac sit, tum ob multitudinem sensus qui secum consistit, tum quod in Typo persæpe de Davide ac aliis locutio fit, tum quod bis idem quandoque juxta seriem Prophetiæ Historicæ contingit & contingere debet, atque e.g. verba Hof. XI. 1. *Vocavi ipsi Filium meum ex Aegypto* non semel implentur ac impleri debent.

Regula VIII. Nec turbant prædictæ res ad Israelem priscum audientem, cui locutio fiebat, non spectantes: Potuit enim a. initio sermo spectasse eos, qui post serie justâ ulterius decurrit, quum perfectio prædicti ejus in fine demum occurrit; Et cum b. non semper Prophetæ Novi excitantur necessario primi simul ultima loquuntur siquidem & illa in Prophetia etiam simul exstare debent; Sed & gratum c. simul est aliorum ac vicinorum populorum quin & remotissima fata ac Oracula possidere ac perscire; At vero & d. falsum insuper hæc remota ad primos ac Israelem priscum non pertinere, cum ipsi simul intraturi in Ecclesiam ultimam eamque constituere debeant, & fratres in communione Sanctorum sint, & causa Ecclesiæ ac Regni Christi in iis insuper versetur quam quisque suam reputat ac reputare debet, quin & magis quam suam.

Regula IX. Non debet dici saltare Spiritum, quum à dictis ad longe alia ac remota discedit ac descendit: Hoc enim fit, quum Typus occurrit ac de Davide seu Rege in Psalmis nunc proprio nunc mystico in digressionem liberâ agitur, quum deinde sensus abundat ac Benedictio Judæ e.g. Gen. XLIX. & in Christo Apoc. V. 5., & in Apostolis ex tribu Juda oriundis Ps. LXVIII. 28. Zach. IX. 13. etiam impletur, quum & primæ rei ultimum ac perfectum fatum non nisi per intermedia attingitur, quæ tunc etiam ad connexionem habendam ea occasione solum percurruntur.

Regula X. Oportet autem ante omnia in antecessum scire Grammaticam & linguam Prophetarum, & cumprimis nomina mystica Locorum, Populorum, Numerorum ac Rerum, quibus vaticinia exhibentur, & ad quæ allusio fit, ne in Babele, Moabo, Ammone, Tyro, Sodoma, Ægypto, Valleque Sittim, Azal, Harmageddon, proprie dictis hæreamus; Sunt autem fundamenta Nomenclationis hujus aut Figura ac Typus, aut similitudo intercedens quomodo Johannes in virtute ac spiritu Eliæ simili alter Elias est ac eloquens alter ac novus Demosthenes ac Cicero &c., aut quod Semen ac Filius quis in Patre cujus nomen gerit contentus est, aut series Prophetica factorum priscorum & quò ea in Novi consimilis Testamenti serie hinc etiam nomina prisca sibi appropriante deducit.

Regula XI. Non ad unum ac idem tamen hæc Nomina mystica, pro re ac circumstantiâ diversâ natâ, referri debent: quum Chittim aliquando Græcos aliquando Romanos indigitet, Babel aliquando Monarchiam externam qualemcunque aliquando Ecclesiasticam velit, & Ægyptus famosa illa Servitutis tum à tempore Josephi corpora etiam Pharaoni in fame mancipantis tum respectu Israelitarum Domus una cum Plagis nunc Judæam nunc Potentiam Romanensem ac AntiChristianam respiciat.

Regula XII. Ante omnia vero in initio tractationis demonstrandum & confirmandum est, ad hoc vel illud Subjectum ac argumentum, ad hoc item vel illud tempus, Prophetiam in Pericopa hac vel illa spectare; Quæ Fundamenta sunt, aut perfecta cum implemento analogia quæ & subjici debet, aut citatio partis ex eâ ex quâ porro de connexionione tota judicatur & quò sit ea referenda, aut Parallelia alterius loci quæ clarius & uberius applicat, aut prædicata quæ nimis Augusto suo ab hoc vel illo advocat, aut connexio & contextus alius qui viam subinde præmonstrat.

Regula XIII. Apocalypsis vero initium ac cynosura Tractationis esto; tum quod ea applicationem Prophetiarum Veterum & ita clavem earum in se habet, tum quod ea indubitate res Novi Testamenti canit siquidem Prophetia esse debet, tum quod facilius insimul Vetere Prophetia est, tum quod serie unâ ab initio
ad

ad finem decurrit; Post autem illi Daniel commode & Canticum subicitur, quod & partes illæ serie justa ad finem decurrunt, & ab Apocalypsi jam ejusque Paralleliâ & formalibus iisdem in ea occurrentibus lucem acceperunt.

Regula XIV. Nesciens vero, in quo temporis ac seriei articulo consistam, quidque immineat nunc ac sequatur, opportune ac perutiliter factorum priscorum seriem in Prophetiâ Historicâ lustro; quum ex ea tanquam Tabellâ discam ac videam quæ factorum futurorum series quis ordo sit, tum quid restet, tum & quid immineat ac sequatur nunc proxime; Quod omne hoc Prophetiæ genus tum fusius tum clarius quam Emblematica proponit & exhibet.

§. XXVIII. Quum vero Prophetiam *Emblematicam* in Apparatu exhibere ac tradere constitui, *Figura etiam Temporum* nunc jam diu lucem viderunt, hinc breviter solum impræsentiarum de his ultimis ac Figuris adnoto, quæ tribus ut ajunt verbis expressa sequuntur; Prædelineare autem Prophetice vere & actu Historias priscorum temporum consimilem Historicam seriem factorum consimilium sub Testamento Novo, illud supervacaneum forte erit probare, quum & vel hinc Novum Testamentum *Complementum Temporum* vocetur, & Paulus fata sub Veteris Testamenti initio viventibus sub Novi Test. initio in *Typum* 1 Cor. X. 6. contigisse diserte asserat, & factum sub initio Testamenti Novi respondere *Ægypto* factoque circa egressum ex *Ægypto* dicatur Hos. II. 15., & cum Prima Veteris Test., tum Media ratione Babylonis, tum Ultima item in Apocalypsi ac alibi passim ad nova similia tempora ea applicantur, sicuti & nos in *Systemate nostro* Cap. XXI. applicamus. Indicant hoc & Nomina prisca rebus & locis novis ex præludii ratione indita, tum & prisca ipsa novis applicata, e. gr. *Via per aquas* Esaj. XLIII. 2., *Tuba septies circumdantes Jericho* in Apocalypsi, *Pugna Midian* Jes. IX. 4. 5. Jes. X. 26. 27., res Babel, Sodomæ, *Ægypti*. Confirmat Psalmus LXVIII. in quo nova proponuntur sub narratione simplici Veterum, Locus item illustris Hos. XI. 1. *De vocatione prisci Filii ex Ægypto*, qui tamen simul Matth. II. 15. adducitur ad probandum eo similiter evocationem Christi fugientis ex *Ægypto*.

Consistit autem *Figura 1. Temporis antediluviani*, quæ passim in Adamo, Viâ Caini, Teste ad coelum ascendente Enocho, tempore Noachi, novaque inde Terrâ applicatur potissimum in his; Recurrit Adam cum Filiis Cain ac Abel in Christo Semen ac Filios Ecclesiæ habente: Pingit Abel Natu minor electos ex minimis Judæorum collectos, Cain vero Primogenita Judæorum & quæ nobiliora erant fastidita ac reprobata: Atque sic semen utriusque duplex, quale & in Abrahami ac Patriarcharum domo semper conspiciebatur: Est Cain cum Judæis Agricola qui glebæ terræ adhæret enixe, & sacrificat strenue, & missâ fide opere operato nititur, unde & Deus destruit tandem sacri hujus officinam Mensamque facit laqueum: Occiditur à Caino Judaico electus filius promissionis Christoque in fide adhærens Abel, dum *Filii Matris* juxta Cant. I. 6. *persequuntur* eum: Ejicitur inde à Facie Dei Cain, separantur item ab Ecclesia & tribu Israel Judæi protinus, qui & cum Caino aggratiantur devincti Deo per siclos ac hordeum atque in vivis relinquuntur, & signo in exemplum severitatis notantur, & vagantur in hunc usque diem: Ponitur Seth ac aliud Semen Gentile, quippe habens *advocatos & positos* inter filios: Inde multiplicatur cum Semine Adami etiam Ecclesia: Fit & commixtio cum Filiabus hominum, dum PseudoApostolici Judaica ac legem revocant, sub Constantino item mundus Judæis reprobatis amatus ac prælatus adoptatur sic ut *Gentiles* etiam ac animales *atrium tantum calcare perhibeantur* Apoc. XI. 2.: Hinc proveniunt item *Viri Nominis* ac Tyranni subito in Dominatione Ecclesiasticâ ac AntiChristiana emergente: Inde & illico Mundus Impiorum simul adest, ac ut *terra tota adoraret Bestiam* Apoc. XIII. 12.: Non tamen deest in Corruptione hâc Universali Henoch ac testis meliora monens utut in plateam Urbis magnæ abjectus, dum singulis fuerunt sæculis qui oblocuti Bestiæ fuerunt, Trabes ipsæ ac fulcra domus Babel *quæ contra responderunt* Hab. II. 11., quorum Testium ultimus fuit Hussus; Neque vero tantum testes hi etiam cum Henoch non plene occidi ac sepeliri potuerunt, sed & post dies aliquot sive à Waldensibus aut secus inchoandos sub Luthero in Reformatione surrexerunt iterum in altum ac Cœlum

lum Ecclesiæ occuparunt: Rem omnem consummat Noachus qui plene Arcam i. e. Christum & Ecclesiam ex omni parte perficit ac instaurat, toto tempore Ministerii Reformati prædicat, redarguit & invitat: At gloriantur etiam ac inquit *Sedeo Regina*, & securi etiam sunt, redeuntque ad Tyrum suaviora canentem, atque cum orbe primo nihil hinc mali item formidant, donec adest Judiciorum Periodus aut Diluvium absorbens & terram mortuorum seu Regnum Bestiæ, & Gog ac Magog, & Mundum universum, ad Novum Cælum ac Novam terram in Regno Universali ultimo glorioso Apoc. XXI. 1.

Succedit *Figura II. Temporis nimirum Postdiluviani ac Patriarchalis usque ad exitum ex Ægypto*, exordio inde à Noacho, qui & Schilo atque Quietatorem dicit, deducto: quodque simul Prophetice delineare vel Arca in diluvio ad baptismationem Christi à Petro relata innuit, & fastigium Turris ac Urbis Babel relatum, & familia Patriarchæ in Ægypto sustentata cum Ecclesia quæ in deserto diu alitur, & Sodoma applicata, & Evocatio ex Ur Chaldæorum, & Reditus Jacobi in Ægyptum in qua panem impurum comedunt; Recurrit autem bifrons i. e. in secundo mundo etiam referens *Noachus & Janus* in Christo qui secundum post resurrectionem etiam in habitabilem intrat, & nunc familiam item habet in Apostolis ac Primitiis Judaicis cum qua in spem Novi Mundi exit, & quam in tres mundi tunc cogniti partes ac plagas etiam dispergit ac ablegat: Jacet & cum Noacho Christus vino copioso Spiritus bulliens & plenus nudus & cultu omni ceremoniali remoto inornatus externe ac investis, atque ridetur item sic ac negligitur & posthabetur à Filiis his qui & legem ac elementa mundi repetebant primo tempore, & splendorem externi Regni ac Mundi, & cultum ac dominatum seculi priscumque Sacerdotalem, & rationem non contenti Evangelii ac Fidei *Diatriba inde monstrabili* ut cavillabantur, ac *pudescientes* juxta Paulum Rom. I. 18. *Evangelium Christi*, qui & spreta gratiâ ac fide *Patrem maledicebant & Matri non benedicebant* Prov. XXX. 11., quin & deficiebant ab eo ac denuo sibi *Christum crucifigebant* Hebr. VI. 6.: Adoptatur & fit Hæres fœderis ex tribus Filiis tantum Sem unus, Japhet

Japhet juxta Deum præeligentem in tentoria Sem intrantem referens: Interea vero habebant initio omnes adhuc unam in externâ Christi confessione & consociatione linguam, erantque tum sub persecutione tum in Apostolica ætate consentientes: At fit etiam ut statim ac maxime post multiplicarentur item Christiani Evangelio proficiente, ac perveniretur item sub Constantino in remotas orbis oras: Ubi & de Metropoli ac Turri Babel erigenda in Conciliis Patriarchalibus & Episcopatu Oecumenico deliberatur ad omnem in Dispersione divisionem cavendam: Quod tamen in confusione linguarum nova dissentientibus cum cæteris Patriarchis, tum Provinciis, tum Episcopis Conciliis & Clericorum Sædis, vario modo impeditur: Interea tamen Universalatu posthabito surgit in antiquo Arcad separata ac particularis Monarchia Nimrod & Babelis Romani: Quæ & ad eam cum Tyrannidem tum Apostasiam deflectit, ut & in linea sancta ipsa nemo fere sit intaminatus: Evocatur autem Abraham ac futurus novæ Generationis Pater ex Chaldaico & Idololatræ Ur in Reformatione, qui & Fratrem ac Lothum habet in locis aliis: Exoritur pugna & concertatio tum alia tum religiosa circa tempus illud inter Principes, in qua & vincit Reformator Abraham, & liberat hic ibi Lothum suo modo Fratrem, & benedictionem panem atque confortationem omnem accipit à Melchisedeco vero ac Rege Salem Christo: Sicuti autem in vastatione ac incendio Sodomæ retrospicit Uxor Loth, ac hæret in viâ, ac scortatur atque deficit in filiabus ac Nepotibus incestuosis, consimiliter & hæret in egressu pars quædam Evangelica, & scortatur nimium cum Patre suo, ut & reformationi ulteriori adversatur, quin & retrospicit rediens ad Tyrum semel oblivioni datam: Convenit & Lis quæ inter Pastores Abraham ac Pastores Loth intercedit cum odio acerbo intestino *Luth. & Reform.*, Abrahamo Reformato interea urgente svadente & colente semper Fraternitatem ac pacem: Agunt autem initio item ambo hi tanquam in terrâ peregrinâ solum ac sub infestatione perpetuâ: Quin & abeunt persæpe ob frumentum in Ægyptum, dum in variis Ecclesiæ Romanæ se accommodant, & panis ergo Principibus & Cornibus Bestiæ placere student: Tandem venditur à fratribus & Evangelicis

licis sequioribus Joseph ac proditur Ecclesia melior in Ægypto ab his qui nunc Edomi Fratris nunc Ammonitarum nomine passim in Prophetis veniunt: Vincit autem in Ægypto post Ecclesia in Transactione Religiosa accipiens cum Josepho potestatem in quinque urbes ac provincias Ægypti linguam Canaan loquentes ac altare Domini in medio ejus erigentes Jes. XIX. 18. 19.: Sed & captivatur cum semine Jacobi ac Josephi & opprimitur item iterum in Ægypto, quum res in eam angustiam, Regibus Ecclesiæ iterum cum Tyro scortaturis, redituræ erunt, ut manus populi sancti dissipanda plene sit, & non supersit Vir qui intercedat, & vespera plena, circa quam tamen orietur lux, ingruat Esaj. XXIII. 17. 18. Deut XXX. 36. Dan. XII. 1. Esaj. LIX. 16. Zach. XIV. 7.: At mittetur item Liberator ac Moses à Jehovah ac Deo qui fit quod est, qui triumphabit de idolis Ægypti, ac plene delebit ac destruet Regnum Bestiæ cum ea Apoc. XIX.: Atque hinc etiam liberi egredientur Victores Bestiæ, tum in Millennarii quietem, tum in Canaan mundi consimiliter tunc plene in Regno Universali glorioso occupandam Apoc. XX. & XXI.

Claudit Historicam hanc Prophetiam *Figura Temporis III.*, quæ inde ab egressione Israelis ex Ægypto usque ad Christum Judicem ac Regem incarnatum decurrit, quam & initio demonstravimus prædelineare, & in Systematis Cap. XXI. deduximus in se, cujus huc item redit Summa; Egreditur Christus, uti Moses, cum Tribubus ex Ægyptia ac Judaica Servitutis Domo, post Pascha verum Christi mactatum, post signa stupenda prius perpetrata, post plagam ultimam in Hierosolymitanorum Primogenitorum excidio inflictam: Finduntur aquæ tum obstaculorum tum persecutionum per quas Esaj. XLIII. viæ parantur baculo Mosis & Christi, i. e. Spiritu firmante tunc emisso ab eo tum in brachio Divinitatis proprio item illi: Pingit Desertum in quo morabatur ac vagabatur diu Israel ac fontes XII Palmas ac Umbras LXX ac Mannam cœlo depluentem habuit, Secula tria prima Novi Test., in quibus Ecclesia fixam sedem & avicula nidum nondum reperit, at miraculosa item Dei gratia atque XII Apostolis ac LXX Discipulis firmata ac recreata fuit: Conveniunt & pugnae deserti cum Idu-

mæo Amaleck ac Edomo ipso, cum Balacko ad scortationem seducente, & violento Rege Sihon & Og, quum item sub Novi Testamenti initio cum fratribus secundum carnem Judæis, Balackitis ac seducentibus ad idolothyta Apoc. II. 14, ac Dracone decorati Romano ac ad faucem Leonis idendidem pugnatum fuerit: Non minus deserti prisci peccata conveniunt apprime, Defectio ad idololatriam, Timiditas, Rebellio Coreh Jud. v. 11., Murmuratio non una, cætera I Cor. X. 6. & seqq.: Ut vero moriebatur ac decedebat olim in Canaæ aditu Aaron ac Moses, sic & Lex ducit ad Canaan non in eam, atque cessant ceremonialia ob infirmos initio retenta sed non illata pariter in Gentilismum & Ecclesiam ejus: Inde transitur per novas aquas easque Canaæ proximas & maxime rapidas in Canaan ipsam, præeunte Sacerdote & Arca Fœderis ac Testamenti, erectis in medio fluctuum immotis Saxiis sacris, quemadmodum & sic gravissima Decima Diocletiana persecutio, vi præviâ Sacrificiî Fœderis ac verbi tum & Martyrum in media persecutione erectorum ac immotorum introducit in hæreditatem Mundi sub N. T. applicante ita saxa Zachariâ Cap. IX. 16.: Quæ porro hinc sub Josua in Tubis Jericho circumeuntibus in altari & Comitiiis Josuæ cernuntur, ea in Tubis Apocalypseos & Conciliis tunc primum habitis conspiciuntur insimul: Judices post Mosen & Josuam excitati ac liberantes, pingunt Episcopos Heroes ac Imperatores sub Juliano Gothis Persis ac Arianis manum commodantes: Rex inde invito Deo emergens est Capitis Ecclesiastici omnis figura, uti Rex divisi in Israele Regni Patriarchæ in Oriente & Occidente dividendi: Sicuti vero Jeroboam ac Israel se separat, ac altaria & vitulos multiplicat, quin & Baalismum adjicit, ac hinc à Salmanassare abducitur, missis in locum variis gentibus & Coloniis, ita & Ecclesia Orientalis in schismate in sanctis imploratis & Nestorianismo personas Mediatoris multiplicante altaria ac vitulos juxta Hos. VIII. 11. multiplicat etiam, pervenitque in Saracenorum ac Mahometis captivitatem, terraque mixti generis & cultus Mahometanis repletur: Quomodo & Occidentalis Ecclesia cum prisco Juda in Babylone dilabitur: Uti autem Juda priscum educitur ex Babele non strenuitate ac arcu sed

Verbo

Verbo ac Spiritu Dei Zach. IV. 6., ita similiter sub N. T. verbo ac Spiritu oris absumente solo evocatio ac liberatio sub Reformatione facta est: Quomodo & secuta per Esram ac Nehemiam olim cultus instauratio, instituta per Reformatores sacrorum instaurations imago fuit, constituto etiam tunc Scripturæ Canone factaque librorum spuriorum à genuinis rejectione: Venit eductus ex Babele Israel sub Duces & infestatur multum à Ptolomæis & Antiochis i. e. Ægyptiis & Syris, ita & patitur Ecclesia Reformata multum sub Principibus Protestantibus hic ab Assure Turcico ibi à Romana ac Spirituali Ægypto: Pressi autem olim & extincti Duces ac succedentes Levitici Maccabæi, quid sunt nisi scortaturi tandem iterum cum Tyro Reges terræ Esa. XXIII. 17., ubi tum absente *omni Viro intercedente* Es. LIX. 16. non superfuturum erit nisi Ministerium Sacerdotale & *populus Sanctorum altissimorum* Dan. VII. 27.: Quod simul tamen & olim & tunc Regimen tam feliciter ac prospere successit & succedet, ut & Regia potestas usque ad Hircanum & Aristobulum rediret, & Reges item Christo tum ex propriis tum ex Bestiæ Cornibus quin & Idumæis & Judæis conversis venturi sint: Litigant inde Fratres Hircanus & Aristobolus, litigabunt ac pugnabunt & Reformati ac Lutherani Reges inter se, dum hætenus inter se Ministri *pugnis cadunt, ut clamor in cælo audiatur* Es. LVIII. 4.: Sicut autem olim in lite hac flagrante intervenit *Princeps* Danielis *Advena* seu Romanus, sic & utetur occasione aptâ hac solerter Ecclesia Romana, attrahetque unum iterum post alium, certe proclives ac proxime ad domum mulieris adambulantes ex Protestantibus Evangelicis, ut hinc & glorietur iterum, *Sedeo Regina & Vidua à nunc porro non ero* Apoc. XVIII. 7. Sed & deficit Juda iterum & aberrat unâ cum Cathedra plane à via, & grassatur in eo nomen humanum, & laceratur in partes, & corrumpitur adeo ut pauci tantum in eo supersint electi & reliqui Es. I. 9., quin & fit ipsum amantissimæ Romanæ Monarchiæ ac Filiæ Dei peregrinî se subjiciens Christumque Regem præ Cæsare spernens Roma & Babel, quomodo & Esaj. LIX. 14. 15. in ea periodo N. Test. *Veritas cadit in platea & recedens à malo prada fiet*, & Ecclesia ipsa Tyro juxta Esaj. XXIII. 17. iterum accedet, atque

atque secundum Dan. XII. 1., *tam calamitosum tempus erit, quale non, à quo homines in terrâ exstiterunt, fuit*: Atque uti adest tunc Christus cum seu in Principe Advena, qui & Cathedram & Hierosolymam exscindit, sic tunc etiam aderit Christus, qui & multos evigilare facit, ac Doctores fulgentissimos dabit Dan. XII. 2.3., ut & illos qui Apoc. XIX. adsunt, & sic conspicietur venire ad perdendum Romam ac tollendum totum ac etiam in Ecclesiam tunc iterum inductum Regnum Bestiæ Apoc. XIX. quin & per eosdem vel etiam Reges advenas qui odio habebunt Meretricem: Obveniet & hac ratione quies & pax Ecclesiæ ac Victoribus Bestiæ in pacato millenario, sicuti & olim in Judæorum destructione fidelibus Christi à Cathedra & persecutione Filiorum Matris ac Judæorum quies erat Apoc. XX.: Obruit & post millennium Ecclesiæ montes Exercitus Gog & Magog, æque ac Persecutio decumana ac vasta Gentilis populum Christi sub initio Novi Test. Apoc. XX.: Quin & venit hinc tunc item Resurrectio Secunda ultimi temporis, & conversio Gentium Universalis in Regno ultimo glorioso, igne cœlo in Gog deciduo, æque ac primo tempore Spiritus ignis de cœlo imbuit & convertit ubivis in Regno Cœlorum ac N. T. Gentiles. Apoc. XXI. XXII.

§. XXIX. Et sic *Novum succedet Cœlum* in mundo, cum Politicum, tum Ecclesiasticum in Ministerio & charismate Sacro aut meliori aut nullo, tum Divinum propioris cum Deo commercii & influxus beati: Succedet vero & *Nova Terra*, quæ & à maledictione ac servitio vanitatis purgata erit, & mare inconversi gentilismi amplius non habebit, & Cœli vicem induet Deum inhabitantem possidebit ac de gloria filiorum Dei in ea revelanda participabit 2 Pet III. 13. Apoc. XXI. 1. Cum quibus & Ἀποκατάστασις ac *Restitutio omnium* conjuncta erit, at non *Major* ea quæ secundum *Origenem* vel ex Tartaro ipso Diabolos ac damnatos omnes liberat ac reducit, nec *Minor* quæ in anno magno Platonico omnia, uti semel in mundo fuerunt ac exstiterunt, denuo adducit ac sistit, nec *Minima* Magistrorum quam illi vel sub Elia in ceremonialibus ac deperditis reducendis concipiunt, vel in septem reducturis Septemmillenniis existente nunc secundo aut septem
Novi

Novi Mundi Creationibus & constitutionibus fidenter credunt ac prædicant, *vel* sub Messia in mundi & creaturæ omnis Paradyfiaco redituro vigore sperant & expectant, sed ea solum quæ perfectam collapsi inde à creatione prima instaurationem inducit, tum & cuncta à Prophetis unquam prædicta ut & primis Temporum figuris ac fatis prædelineata in serie sua inde ab ovo ac principio suo plene sistit & adimplet ordine; Quæ & prima ac nativa vocis in prophanis & loco ex Actis adducto significatio est.

§. XXX. Nostri verò hic officii est 1. non pro morâ finis orare, sed *accelerare* sano ac suo modo potius adventum Regis ac Venturi 2 Pet. III. 12. 2. esse מַסְכִּירִים *Maskirim*, Deoque in memoriam continuo revocare facta ab ipso promissa Esaj. LXII. 6. 7., 3. ubi-vis *ad aquas* & oras omnes orbis *seminare* Es. XXXII. 20., 4. *lucere* siquidem Lux super nobis coorta est, luceque nostra tenebras quibus mundus coopertus est illustrare Matth. V. 16. Es. LX. 1. 2. 3., 5. viam Regi venienti parare, scandalaque de via ejicere, ut multitudo Gentium possit intrare Ps. XXIV. 7. Es. LXII. 10., 6. gemere cum aliis creaturis ob servitium vanitatis quo premuntur eæ, *ad revelandam super terrâ gloriam Filiorum Dei* Rom. VIII. 21., 7. desiderare continuo & clamare in prece, *Veni Domine Jesu, veni cito Amen* Apoc. XXII. 17. 20., sive hoc Amen sit *Ita est* aut *Ita sit* aut *Ita erit*, sive sit approbatio voti præcuntis & consensus, perinde est; Aurea verò sunt quæ de his habet in fine *Panegyri. de Regno Dei* Magnus Coccejus, quum inquit, *Amplectamur, occupemus, desiderio, charitate, totum mundum, velut hereditatem Christi & nostram: Queramus homines in longinquis terris, non, qua natura à nobis semovit, irritamenta malorum: Sitque nobis Dux ad illas charitas non cupiditas &c.*

§. XXXI. Prophetam autem ac Prophetiam ipsam nemo felicius quam *Heinsius* depingat quum in Poeta suo in *Oratione habitâ cum Theocritum* auspicaretur inquit; Duo antiquissimi Philosophi constituerunt ad quæ referrent reliqua, Deum & Poetam: Alterius Munus existimabant quotidie agere alterius quotidie imitari: Utrumque opponit *Homini* Plato, nam & homo tum demum prestat sum mente sua utitur, Poeta tum demum cum suâ caret: Atque

opponitur Poesis & ars, ac omni arti omni discipline omni scientiæ valedicit illa, quæ simul neque discitur quia præceptis caret, neque quicquam ignorat quia perfectissima est. Atque solus Poeta discipulum non habet, quia Deum Præceptorem habuit, successorem non admittit quia parem non relinquit: Sicut enim ignis cœlestis cum lumine suo abit nec tractum post se ostendit, ita divini animorum motus nihil post se reliquum habent præter admirationem omnium & stuporem; Unde Poeta homo non est quia dum hoc fit mente privatur, homine major est quia à majore impellitur, atque merito à Platone res levissima res celerrima res sanctissima Poeta definitur.

Nimirum proxime Prophetiæ Poesis conjuncta est, quæ non in fanis tantum Sacerdotibus ad metro statim quæ Oraculum fabatur illigandum assidet, sed & raptus agitantis Dei consimiles experitur.

F I N I S.

Hulsius, Heinrich,

Commentarius in Israelis Prisci praerogativas ... sub. ... V. T

Lugdunum Batavorum 1713

4 Exeg. 385

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10353992-9